Volrath Vogt

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/n2detnorskefolks01munc

H35
M963 6n

Det norske Folks Historie

fremstillet

af

P. A. Munch.

„Ich werde suchen die Kritik der Geschichte nicht nach dunkeln Gefühlen, sondern forschend, auszuführen, nicht ihre Resultate, welche nur blinde Meinungen stiften, sondern die Untersuchungen selbst in ihrem ganzen Umfange vortragen". — Niebuhr.

Første Deel.

2det Bind.

Christiania.

Chr. Tønsbergs Forlag.

Trykt af H. J. Sørum.

1853.

24900

Fortale.

Nærværende Bind af „det norske Folks Historie“, danner tillige med det allerede udkomne første Bind Værkets første Deel, der omfatter Tidsrummet fra de ældste Tider indtil Norges Konsolidation som en fuldstændigt organiseret Stat, og fremstiller saaledes Norge i Perioden af dets Tilbliven. Med Hensyn saavel til den Omstændighed, at Værket bliver saa meget større end fra først af paaregnet, som til de fra mine Forgængeres Meninger afvigende Resultater, hvortil jeg ogsaa her paa flere Steder ved mine selvstændige Granskninger af Kildeskrifterne er kommen, har jeg intet andet at sige, end hvad jeg allerede i Fortalen til første Bind har bemerket. Den, som med Opmerksomhed har gjennemlæst nærværende Bind, vil neppe kunne paavise en eneste Beretning eller Undersøgelse, der kunde kaldes overflødig, eller som uden Skade for Fuldstændigheden kunde have været udeladt, og det eneste, hvorover man maaskee kunde anke, var, at jeg ikke fra først af havde anstillet nøjagtigere Beregninger over Værkets sandsynlige Omfang: men det ligger her netop i Sagens Natur, at ingen foreløbige Beregninger kunde blive nøjagtige. Hvad Afvigelserne fra ældre Forfatteres Meninger angaar, da har jeg ogsaa her overalt, hvor de ere fremsatte, anført de Grunde, der have bestemt mig: Læseren kan saaledes fremdeles fælde en selvstændig Dom om Beskaffenheden af min historiske Kritik. Naar jeg her udtaler Haabet om at denne Dom vil falde nogenledes gunstigt ud for mig, er det i Særdeleshed fordi det, som jeg tror, vil være indlysende for Enhver, at jeg kun har haft for Øje at udfinde Sandheden, uden at lade mig lede enten til højre eller venstre af Nationalfordomme og politiske Hensyn, eller af eensidig Hængen ved forud opgjorte Systemer. Da imidlertid de nordiske Rigers Historie mere end de fleste andre Landes har haft den Skjebne at blive tildannet paa nationale og politiske Bihensyns Prokrustes-Seng, indtil endelig den kunstige Skikkelse, den saaledes fik, af Mængden blev anseet for den rette og naturlige; og da hiin Stræben efter at lade nationale og politiske Bihensyn bestemme den historiske Granskningsresultater næsten endog temmelig naivt godkjendes eller endog for-

udsættes som det sædvanlige, har det ikke kunnet undgaaes at jeg, saa vel som de øvrige, der med mig danne den saakaldte nyere norske historiske Skole, mere eller mindre maa have vakt deres Mishag, der endnu ej have frigjort sig fra det ældre Systems Indflydelse og holde sig til de allerede opstillede Satser: et Mishag, som ogsaa nu og da har været udtalt, ikke egentlig over nærværende Verk, der hidtil ej i Norden selv er bleven underkastet nogen offentlig Granskning, men over Resultaterne af vor Historieforskning i Almindelighed. Jeg har i den Anledning udgivet et eget lidet Skrift „Om den saakaldte nyere historiske Skole i Norge", hvori jeg, saa udtømmende, som det efter Omstændighederne lod sig gjøre, har søgt at godtgjøre de tidligere Systemers Fejl, og det Ugrundede i den Paastand, at andre Hensyn end Sandhedens Opdagelse alene skulde lede vore Granskninger og styre vore Penne. Til dette Skrift, der paa en vis Maade kan betragtes som en Hjelpe-Fortale til nærværende Verk, henviser jeg derfor dem af mine Læsere, der nærmere ønske at gjøre sig bekjendte med Sagens nærværende Stilling *).

---

*) Jeg kan dog her ikke lade en Ytring uberørt, der, om den end maaskee er ældre en hiint lidet Skrift, og saaledes deri allerede paa en vis Maade har fundet sin Gjendrivelse, dog er altfor charakteristisk og oplysende, til at jeg ikke nærmere skulde omtale den. I en Anmeldelse af Holmbergs „Nordbon under hednatiden", i Sohlman's „Nordisk Tidsskrift" for 1852, S. 308, heder det: „Den egentlige Nordbostammes, d. e. vore Forfædres tidligste Skjebne og Indflytning i Landet skildrer Forfatteren overeensstemmende med R. Keyser's og P. A. Munch's Arbejder og Forskninger, af hvilke han erklærer sig at være en ivrig Tilhænger, skjønt han undviger de Norskheds-Overdrivelser, ved hvilke f. Ex. Professor Munch, af Ængstelse for at Nordmannastammen ved dens Indvandring til Norge skal berøre Sveriges Grund, lader den i Stedet for over Aalandshavet eller Bottnviken tage Vejen lige op til Nordiishavets Kyster". Her er altsaa deels den Forudsætning temmelig naivt udtalt, at jeg mod bedre Overbeviisning skulde have anviist vore Forfædre en usandsynlig Indflytningsvej, alene for at tilfredsstille en norsk Nationalforfængelighed, deels den mildest talt smagløse Insinuation fremført, at det overhoved skulde kunne være nogen Vederkvægelse for min Nationalforfængelighed at vide eller at faa Folket til at tro, at vore Forfædre ej havde berørt svensk Bund. Jeg vil her ikke engang dvæle synderligt ved den Omstændighed, at hvor jeg i nærværende Verk (I. 38) omtaler Indvandringen, nævnes baade Vejen om Nordkysten, og den nordenom Bottnviken og videre gjennem Lapmarken som mulige, idet jeg kun erklærer den første for den rimeligste, og med Bestemthed ytrer mig mod Muligheden af en Vandring gjennem Sveriges Urskove; heller ikke derved, at om vore Forfædre end havde taget Vejen gjennem Lapmarkerne, hvilket ogsaa Keyser antager, vilde de dog ikke endda have „berørt Svensk Grund", da Lapmarkerne først senere kom til at tilhøre Sverige. Men jeg kan blot udtale min Forbauselse over den Naivetet, hvormed man forudsætter, at en slig Bevidsthed om at vore Forfædre ej havde „berørt svensk Grund" skulde kunne gjøre os nogen Glæde; en Naivetet, der i Sandhed altfor meget røber de Principer, Enkelte endnu synes at fordre af eller forudsætte hos en saakaldet patriotisk Historieskriver ; og jeg kan ikke dølge min Indignation over den

Af de Kildeskrifter, jeg ved Udarbejdelsen af nærværende Bind har benyttet, ere flere, for saa vidt de ogsaa benyttedes ved første Bind, omtalte allerede i Fortalen til dette. Blandt dem, jeg her nærmere troer at burde omtale, ere først og fremst de to Hovedskrifter, af hvilke jeg især har øst, nemlig Olaf Tryggvessøns Saga og Olaf den helliges

blindt hen grebne' Sigtelse for hadefuldt Sindelag mod Broderfolket, som Insinuationen indeholder. Naar man enten ikke kan eller ikke vil indsee, at den eneste Grund, der har bragt mig til at antage det usandsynligt, at Nordmændene indvandrede over Aalandshavet og Svithjod, er den, at de i saa Fald ej engang vilde være komne længer end til Svithjod, fordi de store Skove, der omgave dette, vilde have standset deres videre Fremtrængen, i det mindste mod Vesten, og at den eneste Aarsag, der bragte Sviarne til at forblive i Svithjod, netop var disse Skoves Uigjennemtrængelighed for en Indvandringsflok, medens i modsat Fald, det vil sige, ifald Skovene havde været saa farbare, at de ikke standsede Nordmændenes Fremtrængen, ganske vist ogsaa Sviarne selv, under den for alle germaniske Indvandrings-Stammer fælles Trang til at drage saa langt mod Vest som muligt, vilde have trængt videre frem, maaskee lige til Norge, og i alle Fald ikke have slaaet sig til Ro ved Mælaren: — naar man, siger jeg, enten ikke kan, eller ikke vil indsee dette, da har jeg intet mere dertil at sige, end at det er den blinde, og mod alle Fornuftsgrunde døve, om et forældet Standpunkt vidnende, med Videnskabens Værdighed uforenelige, og i alle Fald barnlige og smaalige, Nationalforfængelighedens Forstokkethed, mod hvilken jeg har at kæmpe. Jeg maa ellers formode, at den, der for Alvor antager min Indvandringshypothese opført paa en saadan Nationalforfængelighedens Grundvold, vil have Vanskelighed ved at forklare, hvorledes jeg ved at omtale Vikens og Oplandenes Befolkning kan komme til, for første Gang, og uden nogen Forgængers Exempel, at tillægge den største Deel deraf, altsaa af Indbyggerne i Norges frugtbareste og bedst befolkede Egne, gotisk, følgelig saa godt som svensk, Herkomst, og hvorledes jeg længer henne i mit Verk kan bære over mit Hjerte, saa uforbeholdent at omtale svenske og danske Kongeætters Herredømme over Norge, deres større Legitimitet og bedre begrundede Ret til betydelige Dele af Landet fremfor Harald Haarfagres Stamme, og endelig Norges sildige Optræden som organiseret Stat ved Siden af Sverige og Danmark. Thi en patriotisk Historieskriver i den Forstand, hvori hiin svenske Anmelder, der finder „Norskhedsiver" i ej at lade Nordmændene „berøre svensk Grund" ved deres Indvandring, synes at tage Benævnelsen, skulde naturligviis omhyggeligt have skjult ethvert saadant Forhold, der er mindre hæderligt for den norske Nation og saaledes mindre smigrende for dens Nationalforfængelighed. Efter min Mening kan Historieskriveren visselig lægge sin Patriotisme for Dagen, men alene derved at han anvender yderste Flid paa at opklare saa meget af Fædrelandets Historie, fremdrage saa mange hidtil ubekjendte Fakta, berigtige saa mange af de hidtil herskende, skjeve Anskuelser, som muligt, uden Hensyn til, om han derved kommer til at støde an enten mod sine Landsmænds, eller andres Nationalforfængelighed. I den historiske Virksomhed anerkjender jeg, med andre Ord, ingen anden Patriotisme, end den, der gjør sig gjeldende i den størst mulige Omhyggelighed, Nøjagtighed og Fuldstændighed ved Samlingen og Granskningen af de Materialier, hvoraf Fædrelandets Historie konstrueres. Men i Materialiernes Anvendelse og Historiens Konstruktion har alene Kosmopolitismen sin rette Plads.

Saga i deres forskjellige Bearbejdelser. Af dem begge findes to Hovedbearbejdelser, een ældre, som jeg har kaldet **legendarisk**, fordi den med Forkjærlighed dvæler med de legendemæssige og i det overnaturlige spillende Bedrifter, hvilke Sagnet har tillagt hine to, af Christendommens Grundfæstelse i Landet fortjente Konger, især den sidste; og een yngre, som jeg har kaldet **historisk**, fordi den, uden just ganske at slaa Vrag paa det legendariske og overnaturlige Stof, dog især holder sig til virkelig historiske Begivenheder, fremstiller stundom endog Begivenheder, der i den legendariske ere overnaturlige, paa en naturlig og sandsynlig Maade, og stræber efter at iagttage streng Chronologi. Forfatteren til den legendariske Olaf Tryggvessons Saga kjender man: det er Munken Odd Snorressøn i Thingøre Kloster paa Island, der i Aarene mellem 1170 og 1200 udarbejdede en saadan paa Latin, hvilket Verk strax efter, uvist af hvem, maaskee endog af ham selv, blev omarbejdet paa Modersmaalet. Forfatteren af den legendariske Olaf den helliges Saga kjendes ikke; men i den Form, hvori vi kjende Sagaen selv, nemlig saaledes som den viser sig i det eneste fuldstændige Haandskrift, der er opbevaret til vor Tid — en Kodex fra det 13de Aarhundredes tidligere Halvdeel — synes den at hidrøre fra Tidsrummet mellem 1160 og 1180; ja da vi besidde Brudstykker af et endnu ældre Haandskrift end hiint, og den oven angivne Tidsbestemmelse kun grunder sig paa en Angivelse i en enkelt Legende, der maaskee kan have været udeladt i det ældre Haandskrift, er det endog muligt at Hovedtexten selv er endnu ældre: i det mindste røber saavel den korte, naive og tildeels ubehjelpelige Fortællemaade, som andre Omstændigheder, at den er kjendeligt ældre end Odd Munks Olaf Tryggvessøns Saga. Ogsaa den historiske Olaf den helliges Saga er, skjønt det Stof, den behandler, er yngre end den historiske Olaf Tryggvessøns Sagas, dog ældre end denne. Vi have endnu et Haandskrift af denne historiske Olaf den helliges Saga, der, efter Skriften at dømme, neppe er yngre end 1250, maaskee endog skriver sig fra det 13de Aarhundredes første Tider *), medens den historiske Olaf Tryggvessøns Saga nærmest er at ansee for en af Abbed Berg i Tveraa paa Island omtrent ved 1330, med Benyttelse af ældre historiske Optegnelser, navnlig Snorre Sturlasøns, foretagen Bearbejdelse af en Olaf Tryggvessøns Historie, som den med Odd Munk omtrent samtidige Gunnlaug, ligeledes Munk i Thingøre, forfattede paa Latin **).

Dette Forhold mellem begge Kongers Sagaer er saare merkeligt. Det synes, som om Trangen først har været følt til at nedskrive og

---

*) Nemlig det nu i Stockholm opbevarede Haandskrift, hvoraf et Aftryk om kort Tid vil udkomme, bearbejdet af Lektor Unger, som Universitetsprogram.

**) Se min Udgave af Odd Munks Olaf Tryggvessøns Saga, Fortale, S. X—XVI.

efter mundtligen fortalte Sagastykker at udarbejde en fuldstændig Saga om Norges Nationalhelgen, Olaf den hellige; først en legendarisk og siden en historisk. Efter dette Forbillede dannedes siden ogsaa en legendarisk og en historisk Olaf Tryggvessøns Saga. Hermed vil jeg dog kun antyde Tids-Forholdet mellem begge de legendariske og begge de historiske Sagaer indbyrdes. Jeg mener ej, at den historiske Olaf den helliges Saga skulde være ældre end den legendariske Olaf Tryggvessøns Saga. Begge de legendariske Sagaer tilhøre umiskjendeligt en Tid, da Sagaskrivningen befandt sig paa sit ældste Standpunkt, de historiske derimod en Tid, hvor den havde naaet sin Fuldkommenhed.

Hvad der er characteristisk for den historiske Olaf den helliges Saga, der umiskjendeligt har tjent som Mønster for Olaf Tryggvessøns, er dens ypperlige, heelt igjennem om een Forfatter vidnende Sprog, og den Nøjagtighed, hvormed Begivenhederne ere ordnede for hvert Aar af Kongens Regjering. Denne Nøjagtighed er endog saa stor, at den har en modsat Virkning af den tilsigtede, idet den nemlig vækker Mistanke om, at Ordningen grunder sig paa Sagaskriverens egen Kritik, ej paa de gamle Traditioner selv. Vist er det, at saavel hiint udmerkede, sig selv overalt ligt forblivende Sprog, som andre højst characteristiske Omstændigheder, tildeels Fejltagelser *), lægge for Dagen, at Skriftet ikke slethen gjengiver de ældre Traditioner i deres oprindelige Form, men at disse, hvoriblandt og de, den legendariske Saga indeholder, ere af Sagaskriveren blevne bearbejdede og redigerede til et sammenhængende, velordnet Heelt. Men desuagtet ere Tidsangivelserne i det hele taget saa rigtige, og flere af Beretningerne, hvoriblandt mange der ej findes i den legendariske Saga, og hvis oprindelige Form saaledes ej kjendes, saa omstændelige og med et saadant Præg af tro Opbevarelse, at vi ej kunne andet end fatte den største Tillid til Egtheden af hvad Forfatteren meddeler, og antage, at han maa have været i Besiddelse af saa nøjagtige og fuldstændige Data, at han ved dem har været sikret mod alle store Fejltagelser; endog saaledes, at han paa flere Steder har det rette, selv om Begivenheder, der angaa England, hvor langt ældre engelske Forfattere tage Fejl **). Den spe-

*) Om alt dette vil nærmere Oplysninger findes i Fortalen til det snart udkommende Aftryk af hiint Haandskrift af Olaf den helliges Saga, der ovenfor omtales. Af Fejltagelserne har jeg allerede i nærværende Værk, fornemmelig i Noterne, paapeget flere, især hvad Navnene angaar, S. 576, Note 3, S. 611, S. 757, S. 780, Note 1.

**) F. Ex. hvor den henfører Knut den mægtiges Pilegrimsrejse til 1026/27, medens de engelske Forfattere henføre den til 1031. Man kan endog næsten sige, at den stundom antyder det Rette trods sine egne fejlagtige Angivelser, idet den nemlig, ved at henføre Einar Thambarskelves Pilegrimsrejse til 1023, middelbart giver et Vink om, at Erik Jarls Rejse og Død forefaldt i dette Aar, uagtet den selv tidligere har henført hans Død til 1013, se S. 490.

cielle Kritik af Sagaens Angivelser har jeg under Fortællingens Gang anstillet i de Anmærkninger, der ledsage Texten, og behover saaledes nu kun at henvise dertil. Hvilken for øvrigt Forfatteren af Sagaen er, bliver vanskeligt at bestemme. Det eneste, man nogenlunde med Vished kan sige om ham, er at han maa have været en Islænding, hvilket kan sees saavel af enkelte Ytringer, som af de paa sit Sted anførte Fejltagelser, der røber en med Forholdene i Norge mindre bekjendt Mand. Hvis man kunde antage, at Snorre Sturlasons Skribentvirksomhed faldt saa tidligt, som forend hiint gamle Haandskrift blev ført i Pennen, vilde intet være rimeligere end at antage ham for dets egentlige Forfatter, hvorved ogsaa mange andre literær-kritiske Spørgsmaal, der ellers ere virkelige Gaader, vilde kunne finde sin Besvarelse. Men det er her ikke Stedet, nærmere at udbrede mig herover, og jeg henviser desangaaende til den omstændelige Behandling af dette Emne i Fortalen til den nye Udgave af Olaf den helliges Saga. Her er det tilstrækkeligt, at have paapeget denne Sagabearbejdelses Fortrinlighed og store Troværdighed i det hele taget, fornemmelig hvad Tidsregningen angaar.

Da den Bearbejdelse af Olaf den helliges Saga, som indeholdes i Snorre Sturlassons saakaldte Heimskringla, saa godt som Ord til andet er den samme, som hiin nys omhandlede, har jeg saaledes allerede udtalt min Dom om den. Desforuden har Snorre i sit Verk ogsaa leveret en kortfattet Olaf Tryggvessons Saga. Hvorledes denne, med alt sit Værd, dog, hvad Tidsregning og Kritik angaar, lader meget tilbage at ønske, er ligeledes paavist, fornemmelig i den chronologiske Undersøgelse S. 284—286, ligesom jeg ogsaa desangaaende kan henvise til Anmerkningerne, der ledsage min „Odd Munks Olaf Tryggvessons Saga". Den Tanke ligger ikke meget fjernt, at Snorres Olaf Tryggvessons Saga maaskee er det første Forsøg paa at redigere de enkelte, deels i Norge, deels paa Island existerende, for en stor Deel legendariske, Sagn om denne Konge til en ordentlig historisk Saga. At dette ikke er lykkets saa godt, som ved Redaktionen af Olaf den helliges Saga, hvad enten nu denne skyldes Snorre eller ej, er ej at undres over, da deels Materialierne aabenbart have været færre, magrere og usikrere; deels en Hovedfejl allerede, som det synes, temmelig tidligt er kommen ind i Tidsregningen, idet man endelig vilde have Olaf til at have deeltaget i Kejser Otto's Tog og Danevirkes Bestormelse 975, hvilket man derfor — skjønt uden at man derved blev synderlig hjulpen — henførte til 988 (se ovenfor S. 13, 70, 89). Med Tidsregningen for de fem Aar af Kongens korte Regjeringstid er denne Saga neppe stort heldigere, da den i det mindste etsteds indeholder en formelig Selvmodsigelse (se S. 286). Denne sidste Fejl er vel berigtiget i den store „Olaf Tryggvessons Saga", men saaledes, at Berigtigelsen

har Præget af mere at støtte sig til en af Ordneren selv anvendt Kritik og Konjektur, end bestemte faktiske Oplysninger. Hans Chronologi er imidlertid saa god, passer saa godt med hvad man andensteds fra veed, og lader sig desuden, hvad Enkelthederne angaar, saa vanskeligt kontrollere, at man her intet andet Valg har, end at antage den for rigtig. Det hele Tidsrum af Olafs Regjering er desuden saa kort, at en eller anden Fejl i Enkelthederne — thi større Fejl findes neppe — ej vilde kunne gjøre synderlig Skade. Dertil kommer, at der her kun er Spørgsmaal om Rigtigheden af Begivenhedernes **Fordeling**, thi de anførte Begivenheder selv have i det hele taget Troværdighedens Præg.

Olaf Tryggvessøns Saga indbefatter i vidtløftig Forstand ogsaa Fortællingen om hans Faders Drab og de Forholde, der bevirkede det, altsaa ej alene Harald Graafelds Regjering, men ogsaa Haakon den godes, for saa vidt som det var under ham, at Tryggve Olafssøn blev Konge i Viken, og kom i Kamp med Erik Blodøxes Sønner; af Harald Haarfagres egen Historie maatte det ligeledes berøres, hvorledes Fiendskabet opstod mellem Erik Blodøxes Linje og den, hvortil Tryggve og Olaf hørte; derved blev det især nødvendigt at omtale Haralds Giftermaal og hans mange Børn. Dette er Aarsagen, hvorfor den større Olaf Tryggvessøns Saga indeholder saa meget af de foregaaende Kongers Historie. Af samme Grund indeholder ogsaa Olaf den helliges Saga en Deel deraf. Det meste af disse indledende Beretninger i begge Sagaer er, som man tydeligt kan see, hentet fra Snorre, og der er saaledes al Grund til at antage, at han ogsaa er den første Sammensætter af denne tidligere Deel af Norges Konge-Sagaer, hvorved det er øjensynligt, at hans Materialier have været saare magre. Alt, hvad han har haft, er aabenbart kun en Deel Skaldekvad, enkelte mistre Sagn, og Are Frodes, ikke altid rigtige, chronologiske Beregninger. Det er derfor i det hele taget temmelig faa egentlige Fakta, vi kunne hente herfra, og hvad vi finde, maa baade i faktisk og chronologisk Henseende underkastes den skarpeste Kontrol ved Jevnførelse med fremmede, i det mindste i chronologisk Henseende paalideligere, Skribenter *).

Det Udtog af Norges Kongesagaer, som siden Thormod Torvessøns Tid er bekjendt under Navnet „Fagrskinna", og som tydelig viser sig at være en, af Snorre aldeles uafhængig, og i sin ældste Skikkelse maaskee endog før hans Tid i Norge foretagen Bearbeidelse af de paa den Tid existerende Kongesagaer, (altsaa, hvad begge Olafers Historie angaar, kun af de legendariske Sagaer, og med Hensyn til de endnu tidligere Kongers Historie, af de ældgamle Sagn), kan flere ved flere Lejligheder anvendes til at fuldstændiggjøre og berigtige de vidtløftigere Kongesagaer, fornemmelig af den Grund, at den øjensynligt fremstiller

*) Dem, der ønske en nøjere Udvikling af dette Emne, maa jeg ligeledes henvise til den oftere omtalte Fortale til Olaf den helliges Saga.

Sagnene i deres oprindelige Form, uden noget Forsøg paa at tillempe eller berigtige dem. Det er her netop Fraværelsen af al Kritik eller Konjekturering, som giver dette Skrift sit Værd. Men det maa bruges med megen Varsomhed, og det er desuden en Følge af dets fragmentariske Charakteer, at det ved flere vigtige Spørgsmaal ingen Oplysninger angiver.

I Forbindelse med de ældre, legendariske Bearbejdelser af begge Olafers Sagaer maa vi nævne en tredie, der synes at være samtidig med, og i sin hele Charakteer har meget tilfælles med dem, medens den i Troværdighed staar langt tilbage for dem, nemlig „Jomsvikingasaga". Hovedhensigten med denne Saga er at fremstille Jomsvikinge-Slaget efter de Sagn, nogle Islændinger, der havde deeltaget deri, bragte hjem til sin Fødeø, og hvilke, allerede i sig selv vistnok temmelig overdrevne og unøjagtige, i Tidens Løb, som man tydeligt kan see, endnu mere forvanskedes. Som en Indledning til den vidtløftige Beskrivelse af Slaget maa man ansee, hvad der forudskikkes om Jomsvikingesamfundets Stiftelse og ældre Historie, og dets Stifteres Forhold til de danske Konger. Her befinder Sagnfortælleren sig øjensynlig paa et fremmed Felt, hvor han ej føler sig hjemme; Fortællingen udarter til Svadsighed, og Usandsynlighed dynges paa Usandsynlighed. Men med alt det, at Sagen saaledes savner næsten al historisk Troværdighed, indeholder den aabenbart flere virkelige Oldsagn, der endog i den forvanskede Skikkelse, hvori de meddeles os, ere af Interesse.

Til vor egen Literatur høre ogsaa, foruden de islandske Familiesagaer, der lejlighedsviis omhandle norske Anliggender, flere mindre, deels paa Norsk, deels paa Latin forfattede Udtog af Kongesagaerne, nemlig det nedenfor under Navnet Ágrip citerede, ældgamle Saga-Uddrag, neppe stort yngre end 1190; den throndhjemske Munk Thjodreks omkring 1180 paa Latin forfattede Udtog af den norske Kongehistorie, og den, ligeledes paa Latin forfattede, kun til Olaf den hellige gaaende, og i sin Heelhed alene i et enkelt Papirhaandskrift opbevarede Historia Norvegiæ *). Alle disse Udtog slutte sig alene til de ældre Bearbejdelser af Sagaerne, ikke til den, vi nærmest have troet at maatte tillægge Snorre. De ere saaledes kun at betragte som Supplementer til hine.

Af Forfattere udenfor vor egen Literatur, af hvis Skrifter jeg ved Udarbejdelsen af nærværende Bind har hentet Oplysning, maa jeg fremdeles nævne den danske Saxo. Da han umiskjendeligt har benyttet indenlandske danske Traditioner, er hans Verk i alt, hvad der vedkommer Begivenheder, fælles for Danmark og Norge, af den største Interesse, og vilde være det end mere, hvis han ej, hvad der er ligesaa umiskjendeligt, havde deels blandet de egte Sagn med egne Konjekturer, frem-

*) Haandskriftet, efter al Rimelighed skrevet paa Orknøerne, opbevares nu i Skotland, se Udgaven af „Historia Norvegiæ".

stillede med samme Tilforladelighed som Sagnene selv, deels endog vilkaarligt forvanskede disse — altsammen ifølge den Frihed, den historiske Skole, han tilhører, holdt for tilladeligt. Denne middelalderske-historiske Skole troede nemlig en saadan Vilkaarlighed tilladelig, saa ofte der var Spørgsmaal om at fremtræde som noget andet og mere end en blot og bar, tør Annalist. Den samme Skole havde i England sine Repræsentanter i Viljam af Malmsbury, Wallingford o. fl., i Skotland i Fordun, i Sverige i Ericus Olai og fornemmelig Johannes Magnus, endog saa sildigt som i det 16de Aarhundrede. Denne Skole var ej tilfreds med at samle og gjengive, den formelig skabte historisk Materiale. Længere henne i Verket, hvor Saxo mere nærmer sig sin Samtid, bliver han, som bekjendt, langt paalideligere og nøjagtigere. Men i Harald Gormssøns, Svend Tjugeskeggs og Knuts Historie er han endnu meget ufuldstændig, svævende, og ukritisk. Men af hvilken Værd enkelte af hans Oplysninger desuagtet kunne være, viser sig især af hvad vi nedenfor S. 103—106 have oplyst om den rette Tid, da Jomsvikingeslaget stod. Han er nemlig den eneste, som udtrykkeligt henfører det til Harald Gormssøns Tid.

De af mig her benyttede tydske Forfattere har jeg allerede for det meste omtalt i Fortalen til 1ste Bind. Thietmar af Merseburg og Widukind have, som man af det nedenfor S. 69, 70, 87—90 udviklede vil see, været mig til overordentlig Nytte ved Afgjørelsen af det vanskelige, men især for Norges Tidsregning saa vigtige Spørgsmaal om Kejser Ottos Tog til Danmark, og Harald Gormssøns Forhold til de nordtydsk-slaviske Anliggender. Om jeg, som jeg haaber, har bragt denne Sag nogenledes paa det Rene, da skyldes det fornemmelig Thietmars samtidige, authentiske, Oplysninger. Endnu mere umiddelbare Oplysninger for Norges Historie, især Kirkehistorien, indeholder Mag. Adams Verk. Hans Notitser ere af yderst Vigtighed, fordi de, fornemmelig hidrørende fra den danske Konge Svend Ulfssøns Meddelelser, baade saa at sige ere authentiske, og tillige ældre end dem, vore egne Sagaer meddele. Men ikke desmindre maa de bruges med stor Varsomhed, just fordi de kom fra Kong Svend, der her selv som Partihøvding bliver mindre paalidelig, og tillige fordi de ere farvede af den Misnøje, en bremisk Gejstlig nødvendigviis maatte føle ved de norske Kongers Bestræbelser for at emancipere Landskirken fra den bremiske Erkebiskops Omraade og derimod bringe den til at holde sig nærmere til den engelske, hvorfra den oprindeligen var udgaaet. Hos Mag. Adam findes desuden flere aabenbare Fejl, hvad enten de nu grunde sig paa falsk Opfatning af det fortalte, eller paa forsætlig Fordrejelse *).

---

*) F. Ex. ved Fortællingen om Knuts Datters Giftermaal med Kejser Konrads Søn, om Svend Ulfssøns første Berørelse med Magnus den gode, o. s. v., se nedenfor S. 841, 861.

De engelske, af mig fornemmelig benyttede, historiske Kildeskrifter har jeg ligeledes omtalt i Fortalen til første Bind. Det fornemste af dem, nemlig Chronicon Saxonicum, maa jeg dog her beskrive lidt nøjere, da det hovedsageligt er dets Angivelser, paa hvilke Tidsregningen for den nedenfor behandlede Periode beror, og det saaledes kommer nøje an paa at bestemme, hvilke af dets Angivelser ere at ansee for egte og samtidige, og hvilke derimod tilhøre sildigere Tider. Dette har af de hidtil existerende, mere eller mindre ukritiske Udgaver været saa godt som umuligt at udfinde, og selv i den nyeste og bedste Udgave i Monumenta historica Britanniæ er det vanskeligt nok, thi ogsaa her savnes, hvad der aabenbart er aldeles nødvendigt, og hvad den historiske Kritik paa sit nærværende Standpunkt med Bestemthed fordrer, særskilte Aftryk af hver enkelt Codex for sig, eller i det mindste en saadan Gjengivelse af de i enhver Codex meddeelte Notitser, at man strax kan see, hvilken hver enkelt af dem tilhørte. Det er saaledes endog ved den sidst nævnte Udgave paa enkelte Steder tvivlsomt, i hvilken Codex en eller anden mistænkelig Angivelse er at søge eller savnes. Det er imidlertid deels ved nøjagtig Granskning af Udgavens Fortale, deels ved Undersøgelse af Originalhaandskrifterne selv, som jeg troer, nogenledes, lykkets mig at udfinde disses indbyrdes Forhold, og da det saavel for at forstaa, hvad jeg med Hensyn dertil nedenfor ytrer i Noterne, som for andre, der ogsaa ønske at benytte Chronicon Saxonicum, er af Vigtighed at have denne Sag bragt paa det Rene, vil jeg her i Korthed anføre det nødvendigste derom. Af Chronicon Saxonicum findes der nu 7 Codices. Den ældste, der gaar fra Julius Cæsar til 1070, er skreven med een og samme Haand fra Begyndelsen indtil 891, efter hvilket Aar Indtegnelserne ere gjorte med forskjellige Hænder, hvilket viser, at den, der skrev Begyndelsen, levede omkring 891, og at derfor saavel hvad der er skrevet med hans Haand omtrent en Generation for dette Aar, som hvad der senere er indtegnet med forskjellige Hænder, er at betragte som samtidigt med Begivenhederne selv. Dog maa det bemerkes, at enkelte Notitser for 891 hist og her ere tilføjede, deels paa aabenstaaende Steder, deels i Stedet for udraderede Stykker, med en Haand fra det 12te Aarhundrede — hvilke Tilsætninger saaledes ingenlunde kunne ansees for egte —, og at Codex egentlig ophører ved 925, efter hvilke Aar Notitserne kun ere yderst faa*). Den anden Codex, skreven heel igjennem med een Haand fra anden Halvdeel af det 10de Aarhundrede, slutter med 977; hvad den indeholder fra 950 eller maaskee fra 940 af, er saaledes at betragte som samtidigt med Begivenhederne. Fra 896—918 viser den sig tydeligt at have copieret en anden Codex,

*) Codex tilhører Corpus Christi College i Cambridge, er signeret CLXXIII; kaldes i Mon. hist. Brit. A; i Ingrams Udgave Cant.

da den to Gange indfører Notitser fra disse Aar *). Den tredie Codex er skreven med een Haand til 1016, siden, indtil 1076, hvor den ophører, med flere; den kan altsaa ansees for at meddele samtidige Efterretninger omtrent fra 986 eller 976; imidlertid synes det, af Sproget og andre Omstændigheder at domme, som om Tilføjelserne efter 1016 ikke ere indtegnede Aar for Aar, men derimod neppe forend i det 12te Aarhundrede, hvorved deres Paalidelighed bliver mindre. Den fjerde Codex er skreven med een og samme Haand indtil 1046, hvoraf man altsaa kan slutte, at de omtrent fra 1016 til 1046 indtegnede Notitser ere skrevne af en med Begivenhederne selv samtidig Mand. Siden efter forekomme forskjellige Hænder, indtil 1056, hvor den egentlig ophører, men en Haand fra det 12te Aarhundrede har siden tilføjet en Deel Notitser om Slaget ved Stanfordbridge 1066 **). Af den Omstændighed, at de to ældste Haandskrifter saa godt som intet indeholdende fra Kong Knuts og hans Sonners Tid, medens Notitserne derom i den tredie ere øjensynligt yngre end i den sidst omtalte fjerde, har jeg taget Anledning til, for Knytlinge-Periodens Vedkommende at kalde denne sidstnævnte Codex „den ældste", thi hvad den indeholder derom er unegteligt det ældste man har, og det eneste, som er samtidigt med Begivenhederne selv: dens Notitser ere saaledes for denne Periode, hvis Tidsregning frembyder saa mange Vanskeligheder, af den største Vigtighed. Den femte Codex, med en Haand fra 11te Aarhundrede, blev allerede i 1644 aftrykt af Wheloc, der paa den Maade fik sin Udgave af Chron. Saxon. istand; en Ildebrand har senere fortæret den, paa tre Blade nær; men af Whelocs Udgave seer man, at den ej naaede længer end til 1001, og den afgiver saaledes ingen Oplysning med Hensyn til den for os vigtigste Tid, nemlig Danekongernes Herskerperiode ***). Endelig ere der to yngre Haandskrifter, af hvilke det ene er skrevet med een Haand lige til 1122, og saaledes ikke ældre end denne forholdsviis sildige Tid, det andet, ledsaget af en latinsk Oversættelse, er ligeledes skrevet med een Haand fra 12te Aarhundrede, og meget skjødesløst behandlet †). Disse to yngste Haandskrifter have for Knuts og hans Sonners Tid meget, der ikke findes i hiint, som jeg ovenfor har kaldt det ældste, f. Ex. om Knuts Rejse til Danmark og Slaget i Helgeaa 1025 (se ne-

*) Codex i det cottonske Bibl. i British Museum, Tiberius A. VI.; kaldes i Mon. hist. Brit. B; i Ingrams Udgave C. T. B. I.

**) Denne Codex i den cottonske Samling i Brit. Museum, har Signaturen „Tiberius B. I"; i Mon. hist. Brit. kaldes den C, hos Ingram C. T. B. I.

***) Dets Signatur er „Cottonske Samling Otho B. XI. 2, i Mon. hist. Brit. er det betegnet G.

†) Deres Signatur er a) Mscr. Bodley Laud. 636 (forhen 50), og b) Cottonske Sml. Domitian A. VIII. 2. I Mon. hist. Brit. ere de betegnede E. og F, i Ingrams Udgave Laud. og C. Dom. A. VIII.

denfor S. 733—735); om hvorledes Knut forjog Kong Olaf i 1028; om hans Reise til Rom i 1031: Notitser, af hvilke flere findes deels hos Florents af Worcester, der, som jeg i Fortalen til første Bind har nævnt, døde i 1118, og saaledes bliver at ansee som meget ældre end hine Codices, deels (f. Ex. om Slaget i Helgeaa 1025 m. m.) først hos Henrik af Huntingdon, der skrev c. 1150. Her bliver det næsten sandsynligere, at disse Haandskrifter have laant fra Florents og Henrik, end omvendt, og Notitserne selv have derfor aldeles ikke Samtidighedens Fortrin, men deres Værd kan alene bedømmes efter den Maalestok, der lægges til Grund for Bedømmelsen af Florents, Henriks og andre med dem samtidige Annalisters Troværdighed. Det forholder sig aabenbart med disse Annalister, som med den samtidige nordmanniske Forfatter Viljam af Jumiéges, at de paa en eller anden Maade maa have faaet deres Kundskab om Begivenhederne under Danevældet suppleerede med Efterretninger fra Danmark selv, eller i det mindste fra Norden: navnlig sporer man i Beretningen om det i 1025 forefaldne Helgeaa-Slag, om hvilket jeg nedenfor (S. 734) har fremsat den Formodning, at det maaskee turde være forskjelligt fra det i 1027, umiskjendelig en vis Overeensstemmelse med Saxo, eller den af denne fulgte Kilde; ligesom ogsaa de noget forlængede Notitser om Olaf den hellige bære Præg af at være paavirkede af de om ham allerede mod Slutningen af det 11te Aarhundrede gængse Legender. Beretningen om Olafs Fordrivelse ved Knut 1028—30, og om dennes Udenlandsreise 1031, findes og i den ovennævnte tredie Codex, men det er saa langt fra, at man heraf kan slutte til Beretningernes Ælde, at deres Tilværelse i Haandskriftet tvertimod er en af Beviisgrundene for at denne Deel deraf ikke er ældre end det 12te Aarhundrede. Af desto mere Vegt ere derimod de faa Angivelser, der findes i det fjerde, for Knytlingetiden det ældste, Haandskrift. Det er saaledes fuldkommen afgjørende, naar dette ved 1028 omtaler Knuts Tog til Norge med 50 Skibe, naar den henfører Olaf den helliges Død til 1030, og Haakon Jarls til samme Aar, men noget tidligere; og det indeholder maaskee det ældste udenlandske Vidnesbyrd, man kjender, om Olafs Hellighed, idet det efter at have omtalt hans Død tilføjer: „og var siden hellig"; thi denne Tilføielse maa skrive sig fra Aaret 1046 eller de nærmest paafølgende, altsaa endnu ikke 20 Aar efter hans Død. Hvor man kunde blive vildledet, om man antog alle Notitser i hvilkensomhelst Codex af Chron. Saxonicum for paalidelige, og ikke gjorde Forskjel paa dem efter de Codices, hvor de findes, derpaa indeholder det tidligere (I. 669) omtalte Udsagn om Gange-Rolfs første Ankomst til Frankrige et godt Beviis. Der staar i Udgaverne blandt Angivelserne for 876: „I dette Aar gjennemfor Rodla Nordmandie med sin Hær, og herskede 50 Vintre". Kunde denne Angivelse antages for samtidig, da var det jo

det uimodsigeligste Vidnesbyrd om Rigtigheden af Dudos Beretning. Men ikke at tale om, at Angivelsen selv allerede nævner 50 Aar og saaledes røber, at den i alle Fald maa være nedskreven 50 Aar efter 876, og følgelig ej kan være samtidig, mangler den desuden i alle Haandskrifter, undtagen de to sidstnævnte, der ere fra det 12te Aarhundrede, og ikke ældre, men snarere yngre, end Florents af Worcester og Henrik af Huntingdon. Den har saaledes aldeles intet Værd som authentisk eller samtidig med Begivenheden. Undersøge vi nu, i hvad Forhold den staar til de øvrige engelske Annalister, der have benyttet Chron. Sax.; da finde vi, at den ej oprindeligt forekommer i det ældste Haandskrift af den med Rolf og Ælfred selv samtidige Assers Biographi af den sidstnævnte Konge, men derimod er tilføjet med en senere Haand, og med Tillæg: om denne „Rollo see mere i Annalerne". Her sigtes til de saakaldte asserske Annaler, hvor vistnok ogsaa Beretningen staar, men endog med Tilføjelse af et Uddrag af Dudos Fortælling om Rolfs Drøm og om hans videre Bedrifter. Hos Ædhelred forekommer den ej. Derimod hedder det hos Florents ved 876: Rollo cum suis Normanniam penetravit XV. Kal. Decbr., og hos Henrik af Huntingdon: Hoc anno Rollo cum suis Normanniam venit. Hiin med Datum ledsagede Angivelse har ogsaa den med Florents omtrent samtidige, af Fødsel engelske, men med Hensyn til Dannelse nordmanniske Forfatter Orderik, om hvilken jeg i næste Bind kommer til at handle nærmere. Her viser det sig tydeligt, at de nordmanniske Forfattere have været de engelske Annalisters Kilder, og at altsaa hiin Notits i Chron. Saxonicum ligeledes er laant fra dem. Endog Formen „Rodla", en Efterligning af „Rollo", viser dens ikke-engelske Oprindelse. Det vil følgelig heraf sees, at Chron. Saxonicum, hvor ypperlige Oplysninger det end giver, dog, benyttet uden den tilbørlige Forsigtighed, kan vildlede i Stedet for at lede paa ret Vej.

De nordmanniske Forfattere, Dudo og Viljam af Jumiéges, som jeg allerede i Fortalen til 1ste Bind har omtalt, blive tilligemed Henrik af Huntingdon og maaskee andre samtidige engelske Annalister af en særegen Betydning for os, for saa vidt der i det mindste er Sandsynlighed for, at Saxo middelbart har benyttet dem; hvad Dudo angaar, da nævner han ham endog udtrykkeligt, skjønt han rigtignok, forvexlende de to, Englands Konge i Frankrige paa hans Tid tilhørende Hovedlen, Nordmandie og Aquitanien, kalder Dudo en aquitanisk Forfatter *). Angaaende Beviserne for den Formodning, at Saxo sandsynligviis har kjendt og benyttet Henrik af Huntingdon e. a. d., maa jeg henvise til en af mig i Langes Tidsskrift V. S. 46 indførte Afhandling om den foregivne Kong Frode i Jylland paa Harald Blaatands Tid". Jeg

*) Se Saxo, 1 B. S. 21.

maa her tillige atter berøre den merkelige Overeensstemmelse mellem Saxo og Henrik, idet den første, i sin Beskrivelse over Helgeaa-Slaget, kun synes at have det af Henrik ved 1025 omtalte, ej det i 1027, for Øje. Det er ellers saare vanskeligt at blive klog paa, hvad og hvor meget Saxo har laant af fremmede Forfattere, da han, hvad man af mange Kjendemerker, som det her vilde blive for vidtløftigt at opregne, kan see, benyttede alle Materialier, der staa til hans Raadighed, paa den frie og egenmægtige Maade, som jeg ovenfor har omtalt, og som er hans Samtids og nærmeste Eftertids historiske Skole egen.

Hos faa Forfattere fremtræder denne vilkaarlige, ukritiske Maade at behandle Stoffet saa grelt, som hos den ovenomtalte skotske Historieskriver **Fordun** *), hvis Verk formedelst de Oplysninger, hvoraf han umiskjendeligt var i Besiddelse, men nu ere tabte, vilde være af overordentligt Værd, især for den Deel af vor Historie, der omhandler vore Forfædres mangehaande Berørelser med Skotland, hvis man kunde stole paa, at han nøjagtigt gjengav alt, saaledes som han modtog det. Men i dets Sted kan man derimod paavise, at han har tilladt sig de vilkaarligste Forandringer, at han paa den meest ukritiske Maade har sammenblandet indenlandske Sagn med udenlandske Forfatteres Beretninger, og at han endog i det mindste paa enkelte, maaskee endog paa de fleste Steder, har misforstaaet sine Kilder, især naar disse vare i det gaeliske Sprog. Som et Beviis instar omnium kan jeg her anføre under Eet, hvad jeg vel ogsaa nedenfor paa et Par Steder (S. 642 og 858) har berørt, men som der paa det Sted ej var Anledning til at udhæve saa nøje, som det fortjener til Bedømmelsen af hans Kritik og Paalidelighed. De fortrinlige irske Annaler (hvorom nedenfor) give saa nøjagtige Oplysninger om den bekjendte skotske Konge Macbeth og den Æt, hvoraf han stammede, at vi med Vished vide, at hans Fader hed Finnlaich (vore Sagaers Finnleik), og at hans Æt længe havde ligget i Strid om Tronen med den anden, Kenedske Konge-Æt. Navnet „Finnlaich" udtaltes paa Gaelisk omtrent som „Finnlæ", og dette er vel Aarsagen, hvorfor Fordun (IV. 49) kalder ham „Finele" (han kalder nemlig Macbeth Machabeus filius Finele). Det er bekjendt nok, at Macbeth fældte sin Forgænger Duncan, der igjen var en Dattersøn af Kong Mælkolm Keneds Søn. Fordun siger, at Duncan blev dræbt ved en Nidingsdaad af Mænd, der tilhørte den samme Æt, hvis Medlemmer allerede havde dræbt saavel hiin Mælkolm, som Mælkolms Fader Kened. Men hvor han beretter om Keneds Død, fortæller han en lang Historie om hvorledes en forræderisk Kvinde ved Navn Finele, Datter af Jarlen af Angus, fik ham ombragt ved Selvskud, eller ved en særegen mechanisk Indretning, bestaaende i en Billedstøtte, ved hvis Berørelse flere i Værelset

---

*) Fordun skrev sit Verk omkring 1380.

hemmeligt opstillede spændte Buer, hvis Pile alle vare rettede mod Billedstotten, bragtes til at gaa af, hvorved Kened folgelig gjennemboredes. Her er det tydeligt nok, at han ved den „Finele", der var Fader til Macbeth, og den „Finele", der dræbte Kened, mener een og den samme Person. Men han har altsaa antaget „Finele" for et Fruentimmer, og den hele Fortælling om denne foregivne Kvindes List, hvilken han udmaler i det Brede og ledsager med Bemerkninger, maa derfor rimeligviis enten være hans egen Opfindelse, eller har han maaskee laant den fra et eller andet paa hans Tid yndet Æventyr. I denne Forvanskning kunne vi gribe ham, men hvor mange lignende har han da vel ej begaaet, som vi ej længer kunne kontrollere? Desværre stotte ogsaa de øvrige skotske Historikere, der alle ere yngre, sig til ham. Fordun og Saxo høre aabenbart til een og samme Skole; de have meget tilfælles i Sprog, i deres hele Maade at ræsonnere paa, og i Materiens Anordning. Der er al Grund til at tro, at Saxo ogsaa i Stoffets Behandling har anseet sig berettiget til at anvende, og virkelig har anvendt de samme Friheder, som Fordun, om end just ikke ganske i samme Grad.

Under denne Forvirring og Uvished, som de skotske Kildeskrifter frembyde, er det et stort Held, at vi i de irske Annaler finde høist værdifulde og paalidelige Oplysninger om et og andet, betreffende saavel Skotlands som de norske Vikingers og Kolonisters Historie, hvorved enkelte tvivlsomme Spørgsmaal, især hvad Chronologien angaar, kunne bringes paa det Rene, og sikre Udgangspunkter hist og her tilveiebringes. De irske Annaler synes nemlig alle, endog de, der i deres nærværende Form kun ere Redaktioner foretagne i sildigere Tider, udelukkende at grunde sig paa Optegnelser, der lige fra Christendommens Indforelse i det 5te Aarhundrede Aar for Aar indfortes af Gejstlige i deres Kirke- eller Kloster-Aarbøger, og som saaledes alle have Samtidighedens Værd. De irske Annaler kjendtes hidtil kun i magre Uddrag, indtil de vigtigste for ikke mange Aar siden bleve udgivne af O'Connor i hans Samling Rerum Hibernicarum Scriptores, Buchingham 1814—26*), (3 B. Text med Oversættelse, 1 B. Indledning) — Disse ere: Tighernacs Annaler, indtil 1060 (redigerede af Munken Tighernac, † 1088); Ulster-Annalerne, Innisfallens Annaler, og de 4 Mestres Annaler, sammendragne i det 16de Aarhundrede ved 4 irske Gejstlige af flere ældre Annalhaandskrifter, der stod til deres Raadighed. Disse sidste ere senere (1851) udgivne paany, i 7 Bind, nøjagtigere end i O'Connors Samling, og med oplysende Anmerkninger. Der findes paa Irland vist flere endnu uudgivne Annaler, der alle vilde kaste Lys paa vor Historie; allerede de her nævnte give, som man nedenfor af den hyppige Anven-

*) Verket udkom nemlig paa Hertugen af Buckingham og Chandos Bekostning.

delse, jeg har gjort af dem, noksom vil see, ypperlige og i flere Henseender aldeles umistelige Oplysninger for vor Historie, især hvad Tidsregningen angaar. Ogsaa i det følgende ville de blive af megen Nytte og ikke mindst formedelst den Kontrol, man ved deres Hjelp kan holde over Fordums forvirrede Historier.

Det her anførte om de af mig ved nærværende Bind benyttede Kildeskrifters kritiske Værd vil, som jeg haaber, være tilstrækkeligt til at give Læseren det nødvendige Begreb derom. De Slægttavler, hvormed jeg for Tydeligheds og Fuldstændigheds Skyld har troet at burde ledsage dette Bind, der slutter Verkets første Deel, og det Kart, som jeg har ladet følge, ere ej beregnede paa at være udtømmende, eller at omfatte enhver Person, jeg i begge Bind kommer til at nævne, men alene paa at vise de fornemste handlende Personers indbyrdes Slægtskabsforhold, og give anskuelig Oversigt over de fornemste Konge- og Høvdinge-Ætter. Kartet, der forestiller Norge, og dets Inddeling omtrent ved 1015, og paa hvilket jeg ved særegen Farvning har søgt at antyde Inddelingsstadier deels lidt før, deels lidt efter denne Tid, er ledsaget af en særegen Forklaring, hvad Farver og Tegn angaaer, til hvilken jeg derfor her henviser. Jeg ansaa det ikke hensigtsmæssigt, at levere noget Kart i stor Maalestok, der omfattede alle forekommende Specialnavn, da man desangaaende kun behøver at tye til Munthes Kart, der ledsager Aalls Oversættelse af Snorre; her kom det mest an paa at fremstille de særegne Inddelingsforhold paa begge de første Olafers Tid, medens Specialnavnene bleve en Bisag. Imidlertid har jeg dog, som jeg tror, trods Maalestokkens Lidenhed faaet de vigtigste af dem, hvorom der i den foreliggende Tidsperiode er Spørgsmaal, indførte.

Blandt Rettelserne har jeg ogsaa optaget en paa Lokal-Oplysninger, som Amanuensis ved det kongelige svenske Rigsarchiv, Hr. Styffe velvilligt har meddeelt mig, grundet Berigtigelse af hvad jeg nedenfor S. 499 har anført angaaende den i Sagaerne omtalte Gjennemgraving af Agna-Feten, og Frembringelsen af den saakaldte Søderstrøm ved St. Olafs Foranstaltning. Hertil henviser jeg særskilt mine Læsere.

Christiania i Juli 1853.

P. A. Munch.

Indhold.

Fjerde Afsnit. Vikingetiden og Danevældet.

Fortsættelse.

1. **Harald Graafeld og hans Brødre tiltræde Regjeringen.** 2. Dyrtid og Misfornøjelse i Norge. Kongens Haardhed. Eyvind Finnsson. 3. Sigurd Jarls Drab. 4. Haakon Jarl fremstaar. Kongerne Tryggves og Gudrøds Drab. 5. Olaf Tryggvessøns Fødsel og Aastrids Flugt. Harald Grenske. 6. Haakon Jarl forlader Norge og drager til Danmark. 7. Haralds Vikingetog. Sigurd Slevas Drab. 8. Harald Graafeld paa en spendt Fod med Danmark. Hans Anseelse og Magt. 9. Harald Graafeld sveget og dræbt. 10 Gunnhild og hendes Sønner fordrives. **Haakon Jarl** faar Magten i Norge under **Harald Gormssøns** Overherredømme. 11. Haakon Jarls Magt. 12. Haakons Giftermaal. Tidendeskoftes Fald. Erik Jarl. 13. Begivenheder og Forhold i Danmark, Sverige og Østerlandene. 14. Haakon Jarl deeltager i Krigen med Tydskland og erklærer sig uafhængig. 15. Harald Gormssøn, Styrbjørn og Jomsvikingerne. 16. Jomsvikingetoget og Slaget i Hjørungavaag. 17. Haakon Jarls Magt og Anseelse. 18. Begivenheder paa Orknøerne. 19. Begivenheder paa Færøerne. Sigmund Brestessøn. 20. Begivenheder paa Island. 21. Begivenheder paa Sydrøerne og Irland. 23. Begivenheder i Normandie. Herredømmet befæstet. Forbindelsen med Norden ophører. 24. Nye Vikingetog til England. Svend Tjugeskegg. 25. Olaf Tryggvessøns Barndoms- og Ungdoms-Historie. 26. Olaf Tryggvessøns Reise til Norge. 27. Haakon Jarls Død. 28. Christendommen og dens Fremskridt i Norden indtil Olaf Tryggvessøn. 29. **Olaf Tryggvessøn tiltræder Regjeringen** i Norge. 30. Christendoms-Paabudet begynder. Gulathinget christnes. 31. Agder, Rogaland og Hordaland christnede. Erling Skjalgssøn 32. Sogn, Fjordene Søndmøre, Raumsdalen christnede. St. Sunnivas Helligdom. 33. Throndelagen christnet. Nidaros anlagt. 34 Olafs Frieri til Sigrid Storraade og Giftermaal med Thyre Haraldsdatter. 35. Ringerike christnet. Eyvind Keldas Drab. 36. Haalogaland christnet. 37. Færøerne christnes. Christendommens Indførelse paa Island. 38. Grønlands Bebyggelse og Kolonisternes Omvendelse til Christendommen. 40. Gudrød Erikssøns Angreb paa Viken og hans Fald. Olafs Vinterophold i Nidaros. Ormen lange. 41. Olafs Tog til Danmark og Vendland. 42. Slaget ved Svolder. Olafs Endeligt. 43. **Norges Deling mellem de forbundne Fyrster.** 44. Sigmund Brestessøns Endeligt. Færøernes Frafald. 45. Orknøerne uafhængige. Sigurd Jarl. 46. Begivenheder paa Island. 47. Nye Opdagelsesreiser. Viinland eller Nordamerika opdaget. 48 Danernes Erobringstog til England. Svend Tjugeskegg og Knut den mægtige. 49. Erik Jarl forlader Norge, og følger Knut den mægtige til England. **Svein Jarl og Haakon Jarl** Herrer i Norge. 50. Svein Jarl og Haakon Jarl i Norge. 51. Olaf Haraldssøns Ungdom og tidligste Bedrifter. 52. Olafs Tog til Norge. Haakon Jarl fangen og fordreven. 53. **Olaf** hos Sigurd Syr. Han **faar Kongenavn paa** Oplandene. 54. Olafs Tog til Throndhjem. 55. Olafs og Sveins sidste Kamp. Slaget ved Nesje. Sveins Flugt og Død. 56. Throndelagen og det nordlige Ranrike underkaste sig Olaf. Forlig med Erling Skjalgssøn. 57. Fortsatte Fiendtligheder med Sverige. Stilstand i Gautelven. 58. Underhandlinger mellem Olaf og Sviakongen. Opstand i Sverige. Fred i Kongehelle. 59. Kong Olafs Tog til Oplandene. Smaakongernes Undergang. 60. Olafs Bestræbelser for Christendommen og Tog til Haalogaland. 61. Blotfester i Throndhjem. Olve paa Egg dræbt. 62. Møre, Raumsdal og Gudbrandsdalen christnes. Eidsiva-Thingforening udvidet. 63. Olafs Bedrifter i Gulathingslagen. Uenighed med Erling Skjalgssøn. Aasbjørn Sels-

dane. 64. Christendommen befæstet i Gulathingslagen, paa Mostrarthing. Olaf lægger den sidste Haand paa Kirkeforfatningen rundt omkring i Landet. 65 Olafs vigtigste Foranstaltninger til Christendommens Fremme. Hans Hof-Ordning og Leveviis. 66. Orknøiske Anliggender. Jarlerne underkaste sig. 67. Mægtige Høvdinger i Norge. Olafs Familieforbindelser. 69. Knut den mægtige optræder som Prætendent til Norges Trone. 69. Olafs Forberedelser til Striden med Knut. Forbund med Sviakongen. 70. Olafs Forsøg paa at underkaste sig Færøerne. 71. Kong Olafs Forsøg paa at underkaste sig Island og Grønland. 72. Stein Skaftessons Æventyr. Forhandlinger med Arnunge-Ætten. 73. Thore Hunds Bjarmelandstog og Frafald. Tvist mellem Haarek i Thjotta og Aasmund Grankelsson. 74. Olafs Forsøg paa at underkaste sig Jemteland. 75. Kong Olafs Krigstog mod Danmark. 76. Knuts Penge-Uddelinger i Norge. Olafs vanskelige Stilling. 77. **Knut den mægtiges** Tog til Norge. Landet underkaster sig ham. 78. Olafs Kystreise. Erling Skjalgsons Fald. 79. Kong Olafs Flugt. 80. Haakon Jarls korte Regjering. Lendermændenes Vælde. 81. Olaf beslutter at vende tilbage til Norge. 82. Einar Thambarskelves Misfornøielse. Lendermændenes Forberedelser. 83. Olafs Tilbagereise fra Rusland og Ophold paa Gotland. 84. Olafs Tog til Norge. 85. Olafs Tog gjennem Verdalen. 86. Slaget paa Stiklestad. Olafs Fald. 87. **Sven Alfivesons** Kongedømme i Norge. Olafs Helligdom anerkjendes. 88. Thronderne forberede Opstand. Sven drager til det sydlige Norge. 89. **Magnus Olafsson** hentes fra Rusland og tages til Konge. 90. Krig mellem Magnus og Hardeknut. Fred i Brennøerne. 91. Kongens hensynsløse Haardhed, og paafølgende kloge Eftergivenhed. 92. Einar Thambarskelves Forhold. Orknøiske Anliggender. 93. Færøerne atter under norsk Lenshøihed. Begivenheder paa Island. 94. Magnus bliver Konge i Danmark. Vikingetiden og Danevældets Ende . . . . Side 1—863.

Fjerde Afsnit.

Vikingetiden og Danevældet.

Fortsættelse.

1. Harald Graafeld og hans Brødre tiltræde Regjeringen.

Kong Haakon Adelsteensfostre havde før sin Død overdraget Riget til Eriks Sønner, og de toge det ogsaa strax i Besiddelse. Saavidt man af en enkelt Sagas Beretning kan skjønne, vendte de ikke engang tilbage til Danmark efter Slaget ved Fitje, men indhentedes af de Bud, som den døende Konge havde afsendt, og skyndte sig strax nordefter, for at komme til Kong Haakon, hvilken de dog ikke traf levende [1]). De bleve strax tagne til Konger. Men det Rige, hvori de toges til Konger, og som de ved denne Overdragelse erhvervede, var ikke hele Norge. I Viken herskede Kong **Tryggve Olafsson** aldeles uafhængigt. Oplandene stode ligeledes under Konger af Harald Haarfagres Æt, der enten vare uafhængige, eller adløde Kong Tryggve, og i Throndelagen var **Sigurd Lade-Jarl** i Besiddelse af Magten. Det var altsaa kun Midtlandet, som udgjorde Erikssønnernes egentlige Rige. De vovede for det første ikke engang at opholde sig andensteds end i det midtre Strøg deraf eller den egentlige Gulathingslag, fordi de frygtede baade Thrønderne og Vikverjerne, der havde været Kong Haakons bedste Venner. Imidlertid aabnede de Underhandlinger baade med Kongerne i Viken og med Sigurd Jarl, siden de ej fandt det raadeligt, strax at begynde aabenbar Kamp med dem [2]). Det er her tydeligt at se, at Tryggve og Sigurd Jarl endnu tildeels havde Overmagten, thi Erikssønnerne maatte finde sig i at erkjende saavel Tryggve og Gudrød, som Sigurd Jarl for Herrer over de Dele af Riget, hvilke allerede Kong Haakon havde givet dem at bestyre, og om nogen Afgift synes der ikke at have været Tale [3]). Den, som især

---

[1]) Fagrskinna, Cap. 34.

[2]) Snorre, Harald Graafelds Saga, Cap 1.

[3]) Se ovf. 1 B. S. 711. Det heder udtrykkeligt i Snorres Harald Graafelds Saga Cap. 3, at Sigurd Jarl efter Erikssønnernes Thronbestigelse raadede ene for hele Thrøndelagen, medens det derimod i Cap. 6 omtales, at i Haakons Tid havde baade denne og Sigurd haft Rige der.

vandt herved, var Sigurd Jarl, som paa den Maade blev ganske uafhængig, medens han under Kong Haakon havde maattet dele Magten med Kongen.

Norge var altsaa nu deelt i tre indbyrdes uafhængige Hovedriger, nemlig **Midtlandet**, eller Gulathingslagen tilligemed Raumsdal og Nordmøre, der lod under Erik Blodøxes Sønner [1]), **Thrøndelagen**, hvor Sigurd Jarl herskede, og **Viken**, hvor Tryggve Olafsson og Gudrød Bjørnssøn vare Konger, hiin østenfor, denne vestenfor Fjorden, men hvor det dog kun synes at have været Tryggve, der egentlig udøvede Magten. Om Naumdølafylke og Haalogaland adlød Eriks Sønner, er uvist; snarest skulde man, paa Grund af Familieforhold og andre Omstændigheder tro, at begge Landskaber, og i alle Fald Naumdalen, erkjendte Sigurd Jarl for deres Herre, skjønt det af hvad der senere fortælles om Eyvind Finnsson, der havde sit Hjem paa Haalogaland, synes som om Erikssønnernes Herredømme ogsaa strakte sig did [2]). Oplandene, i det mindste Raumarike, adløde Kong Tryggve [3]). De ved Kong Haakons Bestræbelser sammenknyttede Thingforeninger vare saaledes igjen adsplittede; thi Raumsdal og Nordmøre, som skulde høre til Frostathingets Forening, vare nu forbundne med Gulathingslagen. Men ikke nok hermed. Erikssønnernes Erhvervelse af Midtlandet maa egentlig betragtes som om Danekongen **Harald Gormssøn** var bleven dets egentlige Herre. Thi kun ved hans

---

[1]) Snorre, Harald Graafelds Saga Cap. 3. I Historia Norvegiæ fol. 8 a. tales der kun om „zona maritima", som undergiven Erikssønnerne.

[2]) Ellers vilde nemlig ikke Harald kunne have aftvunget Eyvind Bøder for hans Vers, se nedf. S. 8. Dog er det ogsaa muligt, enten at dette er skeet paa Haralds Tog til Bjarmeland (se nedenfor) eller at Eyvind som en Ætling af Berdlu-Kaare kan have havt Ejendomme i Nordfjord. At Haalogaland senere regnedes som en Deel af Ladejarlernes Fædrenebesiddelser, er vist, se nedf. § 10, 11.

[3]) At Tryggve baade var opfostret i Raumarike, og først var Konge der, førend han blev Konge i Viken, siges i Hist. Norv. fol. 8 b. I dette Fald har han altsaa besiddet Raumarike. Sammenhængen hermed har vel egentlig været denne: da Harald Haarfagre overdrog Viken, Raumarike og Thelemarken til sine Sønner Olaf, Bjørn og Sigtrygg (se 1 B. S. 585) har Olaf faaet det egentlige Viken østenfor Folden, Bjørn Vestfold med Grenland (vi erfare at hans Sønnesøn Harald blev opdragen der) og Thelemarken; og Sigtrygg, der upaatvivlelig var opkaldt efter og beslægtet med hiin Sigtrygg Eysteinssøn, der ved Halfdan Svartes Regjeringstiltrædelse (se 1 B. S. 400) herskede paa Raumarike (Sigtryggs og Olafs Morfader, Eystein Jarl paa Hedemarken, var vistnok enten en Søn eller Sønnesøn af Kong Sigtryggs Broder Eystein, Konge paa Hedemarken, omtalt S. 400), har faaet dette, efter Haralds Princip helst at give sine Sønner Forleninger, hvor de efter deres Mødreneæt havde hjemme. Efter Sigtryggs Død, der ej udtrykkeligt omtales, har hans Heelbroder Olaf fulgt ham i Raumarike, ligesom han fulgte Bjørn i Vestfold, og efter Olaf har vel igjen Tryggve anseet sig eneberettiget til Raumarike saavelsom til østre Viken.

Hjelp havde Eriks Sønner været istand til at vedligeholde den uafladelige Fejde med Kong Haakon; hans Kjærnetning var Harald, den ældste og mægtigste af Brødrene, og ved de første Angreb paa Viken var det lige saa meget Danekongens, som deres egne Fordringer, de søgte at gjøre gjeldende. Vi have allerede seet, hvorledes enkelte Vink synes at tyde hen paa, at endog Erik Blodøxe stod i et Slags Afhængighedsforhold til Danekongen. Dette træder endnu tydeligere frem ved hans Sønner. Erik Blodøxes Æt kan nu med Rette siges at repræsentere den danske Interesse i Landet, medens derimod Tryggves og Gudrøds repræsenterer Uafhængighedens [1]).

Navnene paa de af Eriks Sønner, der efter Haakon den godes Død førte Kongenavn i Norge, angives forskjelligt. At den ældste, Danekon-

[1]) Se ovf. 1 Bind, S. 713. Saxo, 10de B. S. 177 og 178, siger udtrykkeligt, at Harald Eriksson lovede Harald Blaatand at betale ham Skat, hvis han ved hans Hjelp underkastede sig Norge, og at han virkelig, efter at være bleven Konge, betalte ham Skatten. I Jomsv. S. Cap. 6 siges der, at Harald Graafeld indesad med Danekongens Skatter. I Olaf d. Helliges Saga, Cap 72 (hos Snorre Cap. 71) lægges ogsaa disse Ord den svenske Kong Olaf i Munden: „Gunnhilds Sønner bleve tagne af Dage, da de bleve ulydige mod Danekongen". Man skulde ellers næsten formode, at Eriks Sønner med Glæde have grebet Meldelsen om Haakons frivillige Afstaaelse, ja maaske endog selv opfundet og udspredt Beretningen derom, for saaledes at fritages fra Forpligtelsen til Harald Gormssøn. Uagtet Mag. Adam af Bremens Beretning om Norges Konger paa denne Tid, efter al Sandsynlighed grundet paa Danekongen Svens Udsagn, er fejlagtig, rimeligviis fordi forskjellige Personer, der bare samme Navn, ere forvexlede, er den dog i flere Henseender oplysende. I Norge, heder det (Cap. 22), „herskede paa Harald Gormssøns Tid Haakon (Haccon), hvilken Nordmændene fordreve, da han viste sig tyrannisk, men som Harald indsatte igjen og fik gunstig stemt mod de Christne. Denne Haakon var meget grusom, af Ingvars og Jotners Æt, og var den første, der fik Kongemagten i Norge, medens det tidligere regjeredes af Jarler (duces). Haakon herskede i 30 Aar, efterladende Hartild (Harald) som Arving, hvilken saaledes beherskede baade Danmark og Norge". Ved Haakon den grumme, af Ingvars og Jotners, d. e. af Ingves (Odins) og Skade, Jotnen Thjasses Datters, Æt (Haaleygjatal udleder udtrykkeligt, efter Snorres Udsagn, Haakons Herkomst fra Ingve og Seming Skades Søn), der indsattes af Harald og herskede 30 Aar (se nedf. S. 12, 13), tænker Mag. Adam aabenbart paa Haakon Jarl, om hvis Jarletitel der ogsaa indeholdes en dunkel Erindring i den forresten fejlagtige Angivelse, at han allerførst skulde have antaget Kongenavn. Men naar det heder, at han efterlod Riget til Harald, da er det igjen tydeligt, at han forvexles med Haakon d. gode, og dette er og paa en vis Maade Tilfældet i Cap. 32, hvor Tryggve udgives for Haakons Søn, thi naar han skulde være en Søn af Haakon, kunde denne Haakon ej være Jarlen, men alene Tryggves Farbroder, Lensherre og saa godt som Adoptivfader Haakon Adelsteensfostre. Om den Harald eller Hartild, der skulde have efterfulgt Haakon, er der større Tvivl. Thi derved kan Mag. Adam have tænkt paa Harald Gormssøn selv, der jo virkelig under Haakon Jarls Regjering var Norges nominelle Konge, og saaledes beherskede baade Danmark og Norge; og han kan tillige have meent Harald Graafeld, der vistnok ej beherskede Dan-

gens Knæsætning, hed **Harald**, derom ere alle Beretninger enige. Heller ikke tvistes der om, at der foruden ham var to andre Brødre, **Gudrød**[1]), der af Nogle kaldes Gudrød Ljome, og **Sigurd Sleva**. Fremdeles nævne de paalideligste Sagaer en fjerde Broder, ved Navn **Ragnfred**, og en femte, ved Navn **Erling**, hvilken sidste dog i to andre Oldskrifter omtales som falden i Slaget ved Fitje[2]). Dette faar staa ved sit Værd: at han overlevede dette Slag og tiltraadte Regjeringen i Norge med sine Brødre, har meest Sandsynlighed for sig, hvilket ogsaa i det Følgende nærmere vil vise sig.

Harald, den ældste af Brødrene, var, saaledes vidne alle Beretninger, den af dem, der havde meest at sige, og som derfor kan betragtes som den egentlige Overkonge. Men saavel han, som hans Brødre, beherskedes igjen for en stor Deel, ja saa godt som ganske, af deres listige Moder **Gunnhild**. Hvert Aar laa de desuden ude i Viking, og i deres Fraværelse har derfor hun sandsynligviis ført Regjeringen. Harald skal have været den smukkeste og dygtigste af Brødrene. Hans Skjønhed maa have været usædvanlig stor, siden et Vers er opbevaret om ham, hvor det heder:

Over Ilden paa Graafeld
Øjet dvæler fornøjet[3]).

I den Draape, Skalden Glum Geireson digtede[4]) om ham, heder det etsteds, at han kunde ikke mindre end tolv forskjellige Idrætter eller Legemsfærdigheder[5]). Alle Brødrene, siges der, vare de skjønneste Mænd, sterke og store og vældige Idrætsmænd. Stundom fore de alle tilsammen, stundom hver for sig; de vare grumme og modige, store Stridsmænd og meget sejrsæle[6]). Haralds Mænd, siges der ogsaa etsteds, holdt meget af ham, skjønt han var haard mod Bønderne[7]). Denne Charakteristik er betegnende, thi man seer deraf tydeligt, hvad der tillige fremgaar af Alt, hvad der ellers fortælles om ham og hans Brødre, at de, uden at støtte sig til Folkets Yndest,

---

mark, men dog havde haft og maaske endnu havde Forleninger i Danmark. Hvis der ej er en Fejl indløben i Skrivemaaden „Hartild", synes det vistnok som om Forfatteren derved vil antyde en fra Harald Gormsson (Haroldus) forskjellig Person. Man kunde vel og tænke sig Hartildus som en ved Afskriverens Unøjagtighed eller falsk Lydopfatning bevirket Sammensmeltning af Haroldus Grafeldus (Harfeldus, Hartildus).

[1]) Gudrøds Navn er ved Trykfejl blevet udeladt, ovenfor i 1 B. S. 756.

[2]) Nemlig Ágrip Cap. 6 og Hist. Norv. fol. 8 a. Se 1 B. S. 765.

[3]) Ágrip Cap. 8.

[4]) Om Glum, se nedf. S. 6.

[5]) Snorre, Harald Graafelds Saga, Cap. 2.

[6]) Snorre, l. c.

[7]) Fagrskinna, Cap. 36.

søgte at holde sig oppe ved at omgive sig med en dem aldeles hengiven og opofret Skare af Stridsmænd, hvoraf vel endog de fleste vare Udlændinger. At **Arinbjorn Herse** nu vendte tilbage til Norge og indsattes i sine forrige Værdigheder, forstaar sig af sig selv. Han fik hele Firdafolke i Forlening, blev den øverste Forstander for Hæren og Landværnet, og var en af Kong Haralds fornemste Raadgivere [1]).

Harald er almindeligviis bekjendt under Tilnavnet **Graafeld**. Anledningen til dette fortæller Snorre Sturlason saaledes: „Det traf sig en Sommer, at et Havskib, ladet med Skindvare og tilhørende islandske Mænd, kom fra Island og styrede ind i Hardanger, fordi de havde hørt at der vare mange Folk samlede, eftersom Kongen just opholdt sig der. Men da man kom for at handle, vilde ingen kjøbe Skindene. Styremanden, som allerede forhen var kjendt med Kong Harald, gik nu til denne og klagede sin Nød for ham. Kongen, som var nedladende og meget lystig, lovede at komme til ham, og indfandt sig ogsaa snart paa en fuldt udrustet Skude. Han saa paa Varerne og spurgte Styremanden, om han vilde forære ham en Graafeld (Pelsværkskappe). „Gjerne", svarede denne, „om det saa var flere". Da tog Kongen en Graafeld, kastede den om sig, og gik derpaa ned i sin egen Skude. Men forend han roede bort, havde allerede enhver af hans Mænd kjøbt sig en Feld; og i de følgende Dage kom der saa mange, der vilde kjøbe Felde, at Forraadet ikke engang strak til det halve Antal. Siden blev Kongen kaldet Graafeld" [2]).

2. Uvrtid og Misfornøjelse i Norge. Kongens Haardhed. Eyvind Finnsson.

Kong Harald og hans Brødre vare allerede i deres Opvext blevne døbte i England, men, fortælles der, de kunde dog ikke komme afsted med at christne Folket i Norge; deres hele Virksomhed til Christendommens Bedste indskrænkede sig alene til at nedbryde Hovene og forstyrre Blotene; derved paadroge de sig kun Uvenskab, uden at vinde mange Proselyter for Christendommen [3]). Kong Haakons Love overholdt de ej synderligt, men gjorde, hvad de fandt for godt. Deres Pengebegjærlighed skal have gaaet saa vidt, at de selv gjemte deres Kostbarheder i Jorden som Smaabønder og ikke vilde give deres Mænd ordentlig Sold.

---

[1]) Egils Saga, Cap. 80.

[2]) Snorre, Har. Graaf. Saga, Cap. 7.

[3]) Snorre, Har. Graaf. Saga, Cap. 2. Fagrsk. Cap. 35. „De nedbrøde", hedder det her, „Hov og Blotskab, men ingen Mand nødte de til at lade sig døbe, og ej siges der andet om deres Overholdelse af Troen, end at hvo som vilde være Christen, var det, og Hedning hvo som vilde være det".

Da Harald og hans Brødre for det første kun vare indskrænkede til Midtlandet, hvor de fornemmelig opholdt sig paa Hørdaland, Rogaland eller inde i Hardanger, og ikke vovede sig i Nærheden enten af Throenderne eller Vikværingerne, maatte hine Landskaber snart føle et usædvanligt Tryk af de talrige og vistnok temmelig ustyrlige Skarer, med hvilke Kongerne omgave sig. De havde, siges der, mange Hirder, og droge om, nogle i det indre af Landet, andre langsmed Søen. Allerede denne Omstændighed maa have været tilstrækkelig til at frembringe Mangel og Dyrtid, og følgelig til at vække Bøndernes Misnøje. Men dertil kom nu ogsaa virkelige Uaar. Silden og andet Fiskeri slog Fejl. Kornavlingen mislykkedes. Paa Haalogaland laa Sneen hele Sommeren igjennem, saa at man maatte holde Kvæget inde og fodre det med Brum [1]). Vi have endnu et Vers af Eyvind Finnssøn, der, som bekjendt, boede paa Haalogaland, hvori han klager over at det sneede midt om Sommeren, og at de maatte holde Koerne inde og fodre dem med Brum ligesom Finner [2]). Al denne Nød tilregnede Folket naturligviis Harald og hans Brødre, ej alene fordi de vare pengegridske og haarde mod Bønderne, men fordi de ødelagde Templerne; thi dette var en Fornærmelse mod Guderne selv, hvilke som man troede, til Gjengjeld, hjemsøgte Landet med Hungersnød og Dyrtid. Denne Dyrtid og haarde Nød satte man endog i Forbindelse med Navnet paa den Egn, hvor Kongerne oftest opholdt sig, nemlig Hardanger, og der opkom et Sagn om, at det deraf skulde have faaet sit Navn [3]).

I Kongernes egen Hird var der Uenighed. Haakon den godes Hirdmænd vare efter dennes Død gangne Harald og hans Brødre til Haande, men der kunde ingen god Forstaaelse være mellem dem og Haralds ældre Hirdmænd, som nys havde været deres Fiender; Enhver, heder det, tyktes sin Høvding at være den bedste. De nye Kongers Tilhængere viste sig, som man let kan forstaa, overmodige og hoverende mod de andre, og dette kunde ej andet end sætte ondt Blod. Ved Haralds Hird opholdt sig den berømte Skald **Glum**, Søn af Landnams-Manden Geire paa Island. Han henkastede engang et triumferende Vers, hvori det hed, at Harald tilgavns havde hevnet sin Broder Gamles Død, siden Haakon var falden i Slaget, og Ravnene drak hans Blod. Verset blev meget

---

[1]) Brum kaldes de Knoppe og Løvkviste, hvormed Kvæget undertiden fodres i Vaarkniben.

[2]) Snorre, Har. Graaf. Saga, Cap. 17. Fagrskinna Cap. 35. Ogsaa paa Island skal Hungersnøden have været saa stor, at man maatte spise Ravne og Ræve, og dræbe gamle Folk og Børn, se Tillægget til Landnáma.

[3]) Snorre, Olaf Tryggvessøns Saga Cap. 11. Udledelsen er naturligviis fejlagtig, thi Navnet Hardanger vil kun sige „Hørdernes Fjordegn", og er vistnok meget ældre end Erikssønnernes Tid.

undet og hyppigt gjentaget af Haralds Hirdmænd. Da Eyvind Finnssøn, som endnu opholdt sig ved Hirden, hørte det, kvad han et andet Vers, hvori han talte om Gamles Fald, og hvorledes Haakon sejrrig havde drevet hans Mænd ud i Søen. Ogsaa denne Vise blev hyppigt kvædet. Men Kong Harald blev meget vred derover, og sagde: „End elske I Kong Haakon, det er derfor bedst at I følge ham og blive hans Mænd". Eyvinds Venner begyndte nu at frygte for at Harald vilde lade ham dræbe, og bade Kongen om at tilgive ham, idet de lovede paa Eyvinds Vegne at han skulde gjøre sin Forseelse god igjen. I Betragtning af det Slægtskab, som var mellem dem begge, lovede Kongen ogsaa at tage ham til Naade, naar han vilde blive hans Skald, ligesom han forhen havde været Haakons, og digte et andet Vers til hans Ære. Eyvind føjede sig forsaavidt derefter, som han virkelig digtede et Vers, hvori han i Almindelighed priste Haralds Tapperhed i Vaabentumlen, men uden dog at nævne nogen særegen Lejlighed eller noget bestemt Slag. Heller ikke var Harald mere end nogenledes tilfreds dermed, thi da han hørte det, sagde han kun: „Lidet, skjønt noget". „Ja", sagde Glum Geiressøn, „det er rigtignok lidet, som intet er". „Den Mand bliver os aldrig tro, saalænge han lever", svarede Kongen. Da bad Glum Eyvind digte endnu en Vise om Harald, men den højhjertede og uforfærdede Skald vilde ikke nedlade sig til tomt Smiger; han gik frem for Kongen og kvad:

Een Drottin alt jeg aatte
endnu før jeg dig kjendte;
Alder mig overvælder,
ej vil den tredje jeg eje.
Tro var jeg Drottnen den dyre,
to Skjolde bar jeg aldrig;
Harald, din Flok jeg kun fylder,
fælde mig snart vil Ælde.

Harald synes denne Gang at have ladet ham være i Fred, men kun kort Tid opholdt Eyvind sig nu hos Gunnhilds Sønner. Han drog hjem til sine Gaarde, og det samme gjorde de fleste af Haakons forrige Hirdmænd. Men han kunde ikke afholde sig fra, nu og da at give sin Harme Luft. Uaaret og den almindelige Nød forøgede hans Utaalmodighed. Saaledes kvad han et Par Vers, der ogsaa kom for Kongens Øren, hvori han ophøjede Haakons Tid i Sammenligning med Haralds. „Dengang", sagde han, „bare vi Fyrisvoldenes Frø (Guldet) paa Armene, og det prydede Skaldenes Hænder; nu har Kongen gjemt Frodes Terners Meel (Guldet) i Jordens Skjød, og de strenge Herrers Raad ere haarde at døje". Herover gav Harald Eyvind virkelig Dødssag, fordi han, skjønt han havde hyldet ham som sin Herre, dog viste ham saa megen Uvenskab. Eyvinds

Venner lagde sig atter imellem, og fik Sagen bilagt derhen, at Kongen skulde tage Selvdom. Kongen dømte Eyvind til at give ham en stor og god Guldring, af 12 Øres Vegt, ved Navn Molde, der lang Tid i Forvejen havde været funden i Jorden, og havde tilhørt Eyvinds Fader. Ogsaa i denne Anledning kvad Eyvind et Vers, hvori han gav sin Misfornøjelse tilkjende over at maatte skille sig ved et Arvestykke, for at vinde Kongens Naade [1]). Fra denne Tid skriver sig ogsaa, som det synes, hiint Vers, hvori Eyvind klagede over Sneen og Dyrtiden paa Haalogaland. Hvor stor Fattigdommen og Mangelen blandt de Ringere og mindre Bemidlede maa have været, forestiller man sig bedst, naar man erfarer, hvor vidt det kom med Eyvind, der dog maa antages at have hørt til de Mægtigste i Landet. Han havde digtet et Hædersdigt om alle Islændingerne, der havde følt sig saa smigrede derved, at de vare blevne enige om at enhver Bonde skulde udrede tre Penninge reent Sølv til Bragerløn eller Erkjendtlighedsgave for ham. Da Sølvet fremlagdes paa Althinget, besluttede man at gjøre en Kappe-Daalk, (stor Spænde) deraf; da Arbejdslønnen var fradragen og Daalken var færdig, kostede den 50 Mark [2]). Den blev sendt Eyvind, men da var alt hans Løsøre saaledes gaaet op for ham, at han maatte hugge Smykket itu for at kjøbe Slagt derfor, og det uagtet Slagt under en saadan Dyrtid vistnok maa have været meget billigt. Den samme Vaar kom Spidsen af en Sildestiim ind til nogle Udvær; Eyvind bemandede strax et Rofartøj med sine Huuskarle og begav sig derhen, for, som han sagde i et Vers, at se om han kunde faa noget Sild kjøbt; men da havde han intet andet at kjøbe for, end sine Pile, hvilke rimeligviis vare kostbarere end de sædvanlige [3]). Det fortælles siden efter, at hans Søn Haarek maatte begynde saa godt som forfra med at skaffe sig Landejendom paa Haalogaland [4]): efter al Rimelighed har altsaa Eyvind maattet give

---

[1]) Jeg har her nærmest fulgt Fremstillingen i Fagrskinna Cap. 35, der synes at være den simpleste og naturligste. Fremstillingen hos Snorre Sturlasøn i Har. Graaf. Saga Cap. 1, samt i Olaf Tryggv. Saga Cap. 31 og 32 er lidt afvigende; efter denne kvad Eyvind hint ovenanførte Vers, først efterat han havde begivet sig hjem og kvædet de to andre, hvori han dadlede Kongernes Nidskhed. Harald, heder det, havde da ladet ham hente til sig. Afvigelsen er dog højst ubetydelig.

[2]) En Mark bestod af 480 Penninge, Daalkens Værdi var saaledes 24000 Penninge; da hver Bonde havde givet 3 Penninge, udkommer heraf, naar den fradragne Arbejdsløn tages i Betragtning, et Antal af noget over 8000 Bønder, hvilket stemmer temmelig vel med den ovenfor (1 B. S. 556) anstillede Beregning. Forresten maa man antage, at Daalken selv har været af Guld.

[3]) Snorre, Har. Graaf. Saga, Cap. 18.

[4]) Olaf den helliges Saga, Cap. 99 (hos Snorre Cap. 110). Han kjøbte sig en af de mange smaa Gaarde paa Thjotta, og skaffede sig efterhaanden mere og

Slip paa sin Gaard. Saaledes gik det vist ogsaa mange andre, og da de nu i Almindelighed gave Kongerne Skyld for den hele Nød og Ulykke, maa Misfornøjelsen have været ubeskrivelig stor rundt om i Landet. Hertil kom vel ogsaa for en stor Deel hos Mange en vis Harme over Danevældet, uagtet det rette Fædrelandssind neppe endnu kan have været saa udviklet hos Folket, at det just skulde tage sig synderlig nær af at Landet var skatskyldigt eller i politisk Henseende underordnet under et andet. Men det kan ikke slaa Fejl, at der blandt Kongernes umiddelbare Omgivelser maa have været mange Daner, til hvilke Kongerne vel saa meget nøjere sluttede sig, som Undersaatternes Hengivenhed aftog, og dette spendte Forhold mellem Konger og Folk maa igjen have bidraget til at gjøre Kongernes nærmeste Omgivelser mere overmodige og voldsomme, end det ellers vilde have været Tilfældet og plejede at være sædvanligt.

3. Sigurd Jarls Drab.

Under disse Omstændigheder kan det neppe engang synes uklogt, at Kongerne efterstræbte Sigurd Jarls og Kong Tryggves Liv, thi Folkets Kjærlighed og Hengivenhed maatte de nu engang have opgivet Tanken om at vinde, og deres Politik maatte fornemmelig gaa ud paa at herske ved Skræk. Først gik det ud over Sigurd Jarl. Det var imidlertid vanskeligt at komme ham paa Livet, da han altid var paa sin Post og havde mange Folk om sig, fordi han ikke troede Kongerne. Gunnhild søgte derfor at overtale sine Sønner til at bruge List. Hun spurgte Harald og hans Brødre, fortælle Kongesagaerne, hvorledes de agtede at lade det gaa med Herredømmet over Throndhjem. „I bære Kongenavn", sagde hun, „ligesom Eders Forfædre, men besidde kun lidet af Riget og ere mange om dette Lidet; Viken øster have Tryggve og Gudrød, hvortil ogsaa deres Æt paa en vis Maade berettiger dem, men Sigurd Jarl behersker hele Throndelagen, uden at jeg kan forstaa hvilken Adkomst en Jarl har til at unddrage Eder Herredømmet over et saa stort Landskab. Det er underligt, at I fare i Viking til fremmede Lande, men lade indenlands Mænd fratage Eder Eders Fædrenearv. Din Farfader Harald, efter hvem du er opkaldt, vilde ikke ansee det for nogen stor Sag at berøve en Jarl Liv og Rige, han som underkastede sig hele Norge og beherskede det til sin Alder-

---

mere Ejendom paa Øen, indtil han blev Enebesidder af den. Ved denne Lejlighed siges det udtrykkeligt om hans Fader Eyvind, at han ej havde været rig paa Gods og heller ikke besad store Ejendomme. Vi ville imidlertid nedenfor se, at han nævnes som en af Anførerne i Jomsvikingeslaget; hans Fattigdom har altsaa ikke hindret ham fra at optræde som Høvding.

dom". Harald meente at det ej var saa let at tage Sigurd Jarl af Dage, som at dræbe et Kid eller en Kalv, da han havde mange Frænder og Venner, og derhos var meget klog og saa yndet af Throndere, at han, saasnart han ventede noget Angreb af Kongerne, kunde være sikker paa at alle Throndere vilde stille sig paa hans Side. Gunnhild svarede, at hendes Mening heller ikke var, at man strax skulde begynde aabenbar Fejde med Sigurd; man skulde derimod fare frem med List og Lempe, og oppebie en bekvem Lejlighed til at faa Bugt med ham. En saadan Lejlighed vilde lettest tilbyde sig, naar man opholdt sig i Nærheden af ham, og hun foreslog derfor, at Harald og hans Broder Erling tilligemed hende selv skulde tage deres Vintersæde paa Nordmøre. Dette skede. De begave sig til Nordmøre, og Harald sendte Mænd ind til Jarlen med Gaver og venlige Hilsener, for at lade ham sige, at han vilde slutte et saadant Venskab med ham, som det, der havde været mellem Kong Haakon og ham; han bad ham derfor komme til sig, for at de kunde knytte Venskabsbaandet saa fast som muligt. Den kloge Sigurd tog meget venligt mod Kongens Sendemænd og takkede for de venskabelige Hilsener, men forsikrede at hans mange Forretninger ikke tillode ham at besøge Kongen. Derimod sendte han Kongen Gjengaver og de bedste Hilsener, og hermed maatte Sendemændene drage bort. Men han havde en Broder, ved Navn **Grjotgard**, der var meget yngre og langt mindre anseet. Han bar ikke Jarlsnavn, skjøndt han dog underholdt en Krigerskare og plejede at drage i Viking om Somrene. Ogsaa hos ham indfandt Sendemændene sig med Gaver, Venskabshilsen og Indbydelse fra Kong Harald. Grjotgard, der synes at have været en svag og forfængelig Mand, lovede at komme, og indfandt sig ogsaa til den aftalte Tid hos Harald og Gunnhild, der toge venligt imod ham, viste ham den største Kjærlighed og Fortrolighed, og smigrede hans Forfængelighed ved at ytre, hvor utilbørligt det var, at Sigurd Jarl havde saa længe ladet ham være en Mand af ringe Anseelse i Sammenligning med sig selv. Disse Ord løde godt i Grjotgards Øre, og da Kongen nu sagde, at han skulde faa Jarlsnavn og Sigurd Jarls hele Rige, hvis han vilde være dem behjelpelig til at rydde ham afvejen, kunde han ikke modstaa denne lokkende Udsigt, men tilsagde Kongen sin Hjelp og Medvirkning. Det aftaltes da, at Grjotgard skulde drage hjem til sin Gaard [1]), men bestandig holde Øje med Jarlen, og sende Kongen Bud, naar der var god Lejlighed til at komme uforvarende over ham. Ved Afskeden fik Grjotgard gode Gaver af Kongen.

---

[1]) Det er ikke usandsynligt, at Grjotgard kan have boet etsteds paa Nordmøre, rimeligviis paa Selven indenfor Agdenes, hvor hans Farfader Grjotgard blev dræbt (Landn. V 7, se ovf. 1 B. S. 427), og hvor dennes Høj var oprejst sondenfor Agdenes (Landn. I 17).

Snart indtraf og den forønskede Anledning. Om Høsten drog Sigurd Jarl paa Veitsler ind i Stjørdalen, og derfra til Agle, (omtrent det nuværende Skatvel Sogn). Kongernes venlige Tilnærmelse havde, trods hans Mistænkelighed og Forsigtighed, dog denne Gang forledet ham til, ikke, som sædvanligt, at have mange Folk om sig, men kun at rejse med et lidet Følge. Grjotgard sendte derfor strax hemmeligt Bud til Kong Harald, at der neppe nogensinde vilde tilbyde sig en bedre Lejlighed til at overrumple Jarlen. Og endnu den samme Nat drog Harald og hans Broder Erling afsted med fire Skibe og meget Folk, og styrede ind ad Throndhjemsfjorden, hvor Grjotgard mødte dem. Det var stjerneløst, og de sejlede den hele Nat indtil de henimod Morgenen kom til den Gaard, hvor Sigurd var til Gilde [1]). De tændte strax Ild paa Husene, og brændte Jarlen inde med alle hans Folk. Endnu den samme Morgen tidligt forlode de Brandstedet og roede ud efter Fjorden syd til Møre, hvor de opholdt sig en Tidlang.

Sigurd Jarls Drab forefaldt, som det i Sagaerne heder, to Vintre efter Kong Haakons Død. Naar man tager i Betragtning, at Vinternat (14 Oktober) sandsynligviis allerede var forløben, da Sigurd indebrændtes, og at den anden Vinter saaledes allerede var begyndt, maa hans Drab med største Rimelighed henføres til Oktober eller November Maaned 962 [2]).

---

[1]) Denne Gaard maa efter Beretningens Ord have ligget ved Søen. Det bliver derfor meget rimeligt, hvad Munthe har antaget i Anmerkn. til Aalls Oversættelse af Snorre, 1ste Deel S. 108, at Stedet er den store, ved Søen smukt beliggende Gaard Auran, hvor der desuden findes en 4 Alen høj og 2 Alen bred Bautasteen. Man vil og vide, at der før Reformationen skal have staaet en Kirke der, hvilket end mere bestyrker Antagelsen, (se Klüwer, Norske Mindesmerker S. 55).

[2]) Snorre, Har. Graaf. Saga, Cap. 3—6; Olaf Tryggv. Saga, Cap. 33, 34. Olaf den helliges Saga, Cap. 10. Paa de to sidste Steder tillægges der udtrykkeligt, at det er Are Frodes Tids-Angivelse. Dette stemmer ogsaa med hvad der senere opgives i Olaf Tryggv. Saga Cap. 104, at Haakon Jarl ved sin Død 995 var 58 Aar gammel, men ved sin Faders Død var 25 Aar gammel, og at han fra Faderens Død af havde været Jarl i 33 Aar. Forresten har Sigurds og hans yngre Broder Grjotgards Alder givet Anledning til megen Tvivl hos dem, som henførte deres Fader Haakons Død til henved 870; thi Grjotgard, den yngste, bliver derved mindst 92 Aar gammel, og Sigurd endnu ældre. Men det er ovenfor viist, at Haakons Død falder omkring 900; Sigurd kan da være født c. 895 og ved sin Død 67 Aar gammel, og Grjotgard fem Aar yngre.

Ved denne Lejlighed bliver det nødvendigt, allerede foreløbigt at omhandle de vigtigste Punkter af Tidsregningen for den følgende Deel af Aarhundredet, da man her aldeles ikke kan stole paa Sagaernes Angivelser, hvor det gjelder mere indviklede Kombinationer, eftersom disse allerede ere istandbragte i ældre Tider, sandsynligviis af Are og Sæmund Frode, saaledes at Sagaernes Angivelser øjensynligt ere lempede efter dem, ikke at tale om, at de enkelte Angivelser ikke sjælden stride mod hinanden indbyrdes. Det maa her først og fremst bemærkes, at da de fleste Sagaberetninger grunde sig paa Sagaer om enkelte Personer eller Ætter, maa de Tidsangivelser, der kun omhand-

4. Haakon Jarl fremstaar. Kongerne Tryggves og Gudrøds Drab.

Men Sigurd Jarl efterlod sig en Søn, som blev Kongerne en langt farligere Fiende, end han selv havde været, og hvis Tapperhed og Statsklogskab ej alene spillede Mester over Gunnhilds Rænker og Haralds Voldsomhed, men ogsaa banede ham selv Vejen til Herredømmet over Norge. Denne Søn var den berømte **Haakon**, siden kaldet **den rike**, (ↄ: mægtige).

le Afstanden mellem to Tidspunkter i een og samme Mands Livs-Historie, altid ansees for paalideligere, og for mere umiddelbart opbevarede efter de oprindelige Sagaer, end de, som sammenstille forskjellige Personer og Ætter. Blandt saadanne forholdsviis paalidelige Angivelser maa man først og fremst regne hiin, der lader Haakon Sigurdsøn være Jarl i 33 Aar. Dette siges, med Tillæg af at de 33 Aar ere at regne fra hans Faders Død, i det ovenomtalte Sted af Olaf Tryggv. Saga Cap. 101. De 33 Aar uden nogen nærmere Bestemmelse, fra hvilket Tidspunkt, nævnes i det Kvad til Jon Loptssøns Ære, som tillægges Sæmund Frode, Str. 20; (Fornmanna Sögur X. S. 425), og i Kongerækken efter Historia Norvegiæ fol. 18 a; dog nævnes rigtignok paa begge Steder først Harald Graafelds Fald, saa at man paa en vis Maade kan forklare det som om Beregningen udgik fra dette Tidspunkt. I den Bearbejdelse af Olaf Tryggvesøns Saga, som tillægges Odd Munk, siges det derimod udtrykkeligt, at de 33 Aar regnes fra Harald Graafelds Fald (Cap. 22). Harald Graafelds Regjeringstid angives forskjellig. Regner man sammen de hos Snorre og i de med ham meest stemmende Kongesagaer anførte Aars Angivelser, faar man Haralds Regjeringstid efter Haakon den godes Død til at udgjøre 15 Aar; i Olaf Tryggv. Saga, Cap. 53 (hos Snorre Cap. 13) siges det ogsaa udtrykkeligt at være Are Frodes Udsagn, at Haralds Død indtraf 15 Aar efter Haakon den godes, 13 efter Sigurd Jarls, og at Haakon Jarl i 13 Aar raadede over sin Fædrenearv i Throndhjem, førend Harald Graafeld døde. Derimod angiver Kvadet om Jon Loptssøn (Str. 18) og Kongerækken efter Historia Norvegiæ Harald Graafelds Regjeringstid til 9 Aar. Historia Norvegiæ selv regner derimod 14 Aar (fol. 8 b). Ágrip regner 15 Aar for Harald Graafeld, men lader rigtignok Haakon kun herske 20 Aar efter dennes Død. Om Harald hersker der saaledes Usikkerhed, medens derimod Angivelserne om Haakon den gode, efter hvad der forhen (1 B. S. 730, 731) er anført, maa ansees paalidelige, da de tillige stemme med samtidige engelske Angivelser. Der er endnu en Angivelse, som stedse gjentages uforandret, nemlig at Haakon Jarls Tog til Danmark, for at understøtte Kong Harald Gormssøn mod Kong Otto, foregik i hans (Haakons) 13de Aar. Da denne Angivelse kun vedkommer Haakons egen Biografi, maa den ligeledes ansees sikker; dog er der ogsaa her Tvivl om, fra hvilken Tid den skal regnes, da Fagrskinna (Cap. 46) kun nævner „Haakons 13de Aar", medens Odd Munks Bearbejdelse af Olaf Tryggv. Saga (Cap. 15) udtrykkeligt regner fra Harald Graafelds Død, hvilket man og af Snorres og de øvrige Kongesagaers Antydninger kan se at have været den Beregning, de have fulgt, og sandsynligviis Are Frodes.

Opstille vi nu som faste Punkter, hvad der maa ansees aldeles tilforladeligt, nemlig Haakon den godes Død i 961 og Slaget ved Svaldr Aar 1000, tilligemed Olaf Tryggvesøns Regjeringstid i 5 Aar (hvorom nedenfor), da faa vi:

Han var paa denne Tid omtrent 25 Aar gammel, altsaa fød henved 937. Han var opkaldt ikke egentlig efter sin Farfader, men efter Haakon Adelsteensfostre, som just opholdt sig ved et Julegilde paa Lade, da Bergljot, Sigurd Jarls Hustru og Thore Jarl den tauses Datter, den første Jule-

---

Hvis Harald Graafelds Regjeringstid regnes til 15 Aar, og Haakon Jarls til 20 (efter Ágrip), altsaa begge tilsammen 35 Aar, falder Haralds Død ved 976 og Haakons 996, hvilket passer temmelig godt.

Hvis Haakons Død regnes med Odd Munk til 33 Aar efter Harald Graafelds, falder hin ved 1009, dersom Haralds Regjeringstid regnes for 15 Aar, og ved 1004, hvis den regnes for 9; men begge Dele vise sig strax urigtige; eller hvis de 33 Aar regnes tilbage fra 995, falder Haralds Død ved 962, hvilket ligeledes er urigtigt.

Hvis de 13 Aar regnes efter Harald Graafelds Død, falder Toget med Kejser Otto ved 981, hvis Haralds Regjeringstid regnes for 9 Aar, og ved 988, hvis den regnes for 15 Aar. Denne Beregningsmaade har Snorre og de fleste Bearbejdelser af Kongesagaerne fulgt, øjensynligt fordi de alene derved kunde faa Olaf Tryggvesson, hvis Fødsel de henførte til 968 eller 969, til at deeltage i Bestormelsen af Danevirke efter hans Giftermaal med den vendiske Kongedatter Geira, hvorom der maa have været et gammelt Sagn.

Men nu veed man (hvorom mere nedenfor) af tydske Forfattere, at dette Kejser Ottos Tog til Danmark foregik i Aaret 975, og at enhver anden Tidsangivelse følgelig er fejlagtig. Regner man derimod de 13 Aar fra Sigurd Jarls Død, eller fra det Tidspunkt, da Haakon fik Jarlenavn, nemlig 962, da passer Angivelsen fuldkommen. Da man nu tillige, hvad der allerede af det ovenanførte fremgaar, maa regne de 33 Aar fra Sigurds Død, bliver der stor Sandsynlighed for, at ogsaa de øvrige Angivelser af samme Slags skulle regnes fra den Tid, den omhandlede Person selv begyndte at føre Konge- eller Jarletitel, eller at kalde sig Herre til Riget, ikke fra hans umiddelbare Formands Død. Anvendes dette paa de 15, 14 eller 9 Aar, som tillægges Harald Graafeld, falder hans Død, naar vi regne 15 Aar fra Erik Blodøxes (950) i Aaret 965. De 9 Aar kunne her ej benyttes, da de vilde bringe hans Død op til 959, hvilket er urigtigt; ved de 9 maa altsaa en anden Beregning være fulgt. Erindrer man, at Gamle Eriksson, der var Brødrenes egentlige Formand, faldt 956, og at Harald først da kom i Spidsen for dem, vil man neppe finde det usandsynligt, at disse 9 Aar virkelig regnes fra 956, hvilket ligeledes for Haralds Død giver 965.

Denne Tidsregning, der bekræfter Rigtigheden af hvad der forhen er antaget om Erik Blodøxes Død, (1 B. S. 731) paa samme Tid, som den støtter sig dertil, bestyrkes paa det fuldkomneste af nogle Angivelser i den ældste skriftlige Optegnelse af Norges Historie, som vi kjende, nemlig Thjodrek Munks. Her heder det i Cap. 5, at Haakon Jarl herskede i 30 Aar efter Graafelds Død, og i Cap. 6, at Kejser Ottos Tog — der tillægges udtrykkeligt, at det var Otto II eller rufus, — forefaldt 10 Aar efter Graafelds Død; denne er saaledes paa begge Steder beregnet til 965. Vistnok lader den ogsaa Harald herske i 12 Aar, men da dette aabenbart strider mod de to indbyrdes med hinanden stemmende Angivelser, maa det rimeligviis kun ansees som en Fejl i Tallets Nedskrivning. Her komme og andre Omstændigheder i Betragtning. Læser man med Opmerksomhed Fagrskinnas 36te Capitel, saa ser man, at det egentlig er

nat nedkom med denne Søn, paa hvilken Kongen selv øste Vand, idet han gav ham sit Navn [1]. Haakon opholdt sig paa Indhered, da Efterretningen om hans Faders Drab naaede ham. Han var vennesæl og yndet af alle Folk i Landskabet, derhos havde han mange Frænder, saa at det ej var vanskeligt for ham at faa alle Thrønderne til at rejse sig mod Kongerne. Der blev nu, fortælles der, strax et saa stort Hærløb over hele Throndhjem, at ethvert Skib, der kunde bruges til Strid, blev skudt i Søen. Da Hæren var samlet, valgte de Haakon til Jarl og Høvding over sig, og han styrede nu med den hele Skare ud efter Fjorden. Da Gunnhilds Sønner hørte dette, skyndte de sig til Raumsdal og derfra til Søndmøre, og fra begge Sider holdt man Øje med hinanden. Haakon forsvarede Throndhjem saa godt, at Gunnhilds Sønner ingen kongelige Indtægter fik derfra, og at ingen af dem engang vovede at komme indenfor Throndhjemsfjordens Munding. Han leverede dem gjentagne Trefninger, og paa begge Sider dræbte de Folk for hverandre. Endelig bleve Bønderne kede af denne Fejde, og begge Partiers fælles Venner lagde sig imellem for at stifte Fred. Det lykkedes omsider at bringe et Forlig istand, ifølge hvilket Haakon skulde beholde det samme Herredømme i Throndhjem, som hans Fader havde haft. Dette Forlig bekræftedes med de højtideligste Troskabsforsikringer, og der skal nu for en kort Tid have hersket stort Venskab mellem Dronning Gunnhild og Haakon, skjønt de ogsaa nu og da brugte Kneb

---

Forfatterens Hensigt at gjøre Regnskab for, hvorledes Harald tilbragte ethvert Aar paa Vikingetog, ligesom ogsaa Gunnhild ifølge de Ord, der hos Snorre lægges hende i Munden, udtrykkeligt siger at hendes Sønner hvert Aar droge i Viking. Men hiint Cap. i Fagrskinna nævner kun fire Somre (altsaa fra 961 til 965). Kormaks Saga bestyrker paa det merkeligste Fagrskinnas Troværdighed, thi den omtaler at Kormak kort efter Haakons Død kom til Harald Graafeld, fulgte med ham paa et Tog til Irland, sad derpaa to Vintre hjemme, og ledsagede den følgende Sommer Kongen til Bjarmeland. Fagrskinna lader Kongen i det første Aar (961) drage til Danmark, i det andet (962) til Skotland og Irland, i det 3die (963) til Gautland, og i det 4de (964) til Bjarmeland. Den fordeler saaledes nøjagtigt Togene paa samme Maade som Kormaks Saga, uden at man dog her kan tænke paa nogen kunstigt indrettet Overeensstemmelse. Strengt taget fortælle ogsaa de større Kongesagaer, som det nedenfor vil sees, egentlig kun om fire Somres Begivenheder, udfyldende den øvrige Deel af de 15 Aar med blotte Tal. Og Mag. Adam sætter ligeledes, som vi have seet, Haakons (her Haakon Jarls) Regjering i 30 Aar. Alle de øvrige Aarstal (blandt disse og Angivelsen i Till. til Landnáma, at Dyrtiden under Graafeld indtraf 80 Aar før 1056) synes saaledes at burde rettes efter disse Hovedpunkter: Haralds Død 965, og Toget mod Kejser Otto 975. Bliver Harald Graafelds Regjeringstid end derved kortvarigere end almindeligviis antaget, saa vil man dog ikke finde den saa opfyldt af Begivenheder, at man savner Plads til disse.

[1]) Snorre, Haakon den godes Saga, Cap. 12. Olaf Tryggv. Saga Cap. 20.

og listige Raad mod hinanden. Grjotgard havde saaledes intet opnaaet ved sit Forræderi mod Broderen, thi det stod ikke engang i Kongernes Magt at opfylde de Løfter, de have givet ham [1]).

Den statskloge Haakon lod det imidlertid ikke blive ved at forsvare Throndelagen; han søgte ogsaa at forsterke sig ved Forbund med Eriksønnernes andre Medbejlere om Magten i Riget, nemlig Kongerne Tryggve og Gudrød i Viken. Tryggve herskede, som det allerede ovenfor er viist, aldeles uafhængigt tilligemed sin Fætter **Gudrød**, Bjørn Farmands Søn [2]). Tryggve opholdt sig meest i den østre Deel, det egentlige Viken eller Ranrike, hvilket han, sandsynligviis tilligemed Vingulmark og Raumarike, der tildeels kunde betragtes som hans Arvelande, havde faaet i Len af Haakon Adelsteensfostre, og som allerede hans Fader Olaf, efter hvad forhen er paapeget, maa have besiddet efter sine Brødre Guthorms og Sigtryggs Død [3]). Gudrød derimod opholdt sig, som man ser, fornemmelig i eller ved Tunsberg, hvor ogsaa hans Fader Bjørn havde boet, og hans egentlige Rige maa derfor have været den vestlige Deel af Viken, nemlig Vestfold og Grønland, med Thelemarken. Det synes forresten som om Magten fornemmelig maa have været hos Tryggve, thi deels nævnes han fortrinsviis som Konge, deels er der ogsaa Beretninger om ham, som vise, at han maa have haft størst Anseelse [4]). Hans Indflydelse har vistnok strakt sig lige til Gud-

---

[1]) Snorre, Harald Graafelds Saga Cap. 6. Olaf Tryggv. Saga Cap. 35. Fagrskinna Cap. 30.

[2]) Se ovf. S. 1, 2.

[3]) Se sammesteds. Det er der omtalt, hvorledes Tryggve efter Historia Norvegiæ baade skal have været opfostret paa Raumarike, og have hersket der, forend han erhvervede Viken. Ágrip (Cap. 13) nævner ham og som Konge paa Raumarike, men da der sidenefter følger „der paa Sotenes" synes man rigtignok at burde læse „Ranrike". Imidlertid kan det dog nok ogsaa være muligt, at der oprindelig har staaet baade „Raumarike" og „Ranrike". Thjodrek Munk (Cap. 4) siger udtrykkeligt, at han havde faaet Rige paa O p l a n d e n e, hvortil Raumarike, men ej Viken, regnes. Odd Munks Bearbejdelse af Olaf Tryggv. Saga Cap. 2, som her rigtignok vrimler af historiske Fejl, og gjør Tryggve Olafsson samtidig med Gudrøds Søn Harald Grønske, siger at Tryggve og Harald vare Konger paa Ringerike, hvilket synes at være enten en Misforstaaelse af den mere omfattende Benævnelse „Opland", eller en Forvanskning af „Ranrike". Dog lader ogsaa denne Saga Tryggve blive dræbt ved Sotenes og højlagt paa Tryggverør.

[4]) Mag. Adam af Bremen, som her, efter hvad forhen er nævnt, viser sig meget slet underrettet om de norske Forhold, og af Eenhed i Navne har ladet sig forlede til at forvexle forskjellige Personer, nævner Tryggve (Trucco) som Konge i Norge, og som en Søn af Haakon den gode, hvilken han igjen forvexler med Haakon Jarl (II 32, jfr. 22). Gudrød maa desuden have væ-

brandsdalen, hvor der paa denne Tid atter omtales en **Dale-Gudbrand**, eller Ætling af den gamle gudbrandsdalske Hersefamilie som Hovding, men neppe uden, idetmindste i Navnet, at staa under en Konges, og i saa Fald snarest Tryggves, Overherredømme [1]). Det samme var rimeligviis Tilfældet med de øvrige oplandske Konger af Harald Haarfagres Æt, blandt hvilke der paa denne Tid udtrykkelig nævnes idetmindste trende, nemlig **Halfdan**, en Søn af Sigurd Rise, der tilligemed sine Fuldbrødre Snefrids Sønner, fik Hadafylke, men synes at have overlevet dem alle; og **Dag** og **Agnar**, Sønner af Haralds og Alfhilds Søn Ring, hvilken tilligemed sine Brødre havde faaet Hedemarken og Gudbrandsdalen [2]). De have dog snarere kun været anseede og mægtige Godsejere, end udøvet noget Herredømme. Baade Tryggve og Gudrød vare gifte med anseede Kvinder. Tryggves Hustru var, som ovenfor omtalt, **Aastrid**, en Datter af **Erik Bjodaskalle**, der boede paa en Gaard ved Navn **Ofrestad** paa Oplandene [3]), af hvilken Omstændighed man vel ogsaa kan slutte sig til Tryggves Indflydelse i hine Egne. Erik var en Søn af **Vikinge-Kaare**, og saaledes beslægtet med mægtige Ætter saavel paa Vors, som paa Island [4]). Hvad Gudrøds Hustru hed, nævnes ej, sandsynligviis har hun haft hjemme

---

ret meget yngre end Tryggve, siden det heder, at han havde været til Opfostring hos ham (Olaf den helliges Saga Cap. 11).

[1]) Smaakonger paa Oplandene af Haralds Æt, men som ikke ansees mægtige nok til at nævnes udtrykkeligt, omtales hos Odd Munk Cap. 19. Om Dale-Gudbrands Herse-Æt se 1 B. S. 338. En Dale-Gudbrand fældtes af Harald Haarfagre 860, se ovf. 1 B. S. 466. Gudbrandsdalene tilfaldt senere Haralds Sønner med Alfhild, dog vel kun som etslags Overkonger, se ovf. 1 B. S. 585.

[2]) Se ovf. 1 B. S. 582—586, jevnfør Olaf den helliges Saga Cap 186, hvoraf man ser at Ring Dagsson, Konge paa Oplandene omkring 1016, var en Søn af Kong Dag, Søn af Ring, Søn af Harald. Dette gjentages ogsaa i Eymunds Thaatt Cap. 1, og heraf sees det, at Dag Ringsson maa have været samtidig med Eriksønnerne. Sigurd Syrs, Olaf den helliges Stiffaders, Herkomst er bekjendt, hans Fader Halfdan, Sigurd Rises Søn, maa have levet henved 960 Eymunds Thaatt nævner som samtidig med Ring Dagsson Ragnar, Søn af Agnar, Ragnar Rykkils Søn; Ragnar Rykkil, saa vel som Ring, var Harald Haarfagres Sønner. Man ser forresten heraf, at der paa Oplandene egentlig kun var tre af Haralds Linjer tilbage eller i Besiddelse af nogen Magt, den snefridske, der havde meest at sige i Hadafylke, og den alfhildske paa Hedemarken, og endelig den svanhildske (nedstammende fra Olaf, Bjørn og Sigtrygg), der var den mægtigste af dem alle, og besad Raumafylke, men nu egentlig hørte hjemme i Viken, og repræsenteredes af Tryggve og Gudrod.

[3]) Om Ofrestad se nedf.

[4]) Om Erik og hans Slægtskab se ovf. 1 B. S. 577, 771.

paa Grønland, siden hans Søn Harald sendtes til Opfostring der [1]). Tryggves og Gudrøds Bedrifter omtales ikke. Sandsynligviis have vel ogsaa disse tilbragt de fleste Somre paa Vikingetog.

Fælles Fare og Fordeel maatte nødvendigviis tilsige Haakon, Tryggve og Gudrød at søge hverandres Venskab. En Høst, vistnok samme Høst, Sigurd blev dræbt, drog Jarlen til Oplandene, og der mødte ham efter Aftale saavel Tryggve og Gudrød, som Dalegudbrand. De sad længe, fortrolles der, og talte hemmeligt med hinanden; saa meget kom op, at de havde forbundet sig til at være hinandens Venner, og dermed hævedes Mødet, idet de droge hver til sit [2]). Forbundet havde imidlertid ikke den tilsigtede Virkning for Tryggve og Gudrød: det tjente kun til at fremskynde deres Død. Thi deres Fiender, Gunnhild og hendes Sønner, bleve nu saa meget mere mistænkelige, da de gjettede, hvad der vist ogsaa forholdt sig rigtigt, at de fire Høvdingers Forbund gik ud paa intet mindre, end at skille dem ved Land og Rige; og de besluttede derfor at komme dem i Forkjøbet [3]). Efter mange Samtaler og Overlægninger mellem Moder og Sønner bleve de endelig enige om følgende List. Ved Vaarens Begyndelse bekjendtgjorde Harald og hans Broder Gudrød, at de til Sommeren agtede sig i Viking enten vestover eller i Østerveg. De samlede Folk, gjorde deres Skibe sejlfærdige, og udrustede sig forøvrigt som sædvanligt. Ved deres Afskeds-Gilde — det skal have staaet hos en fornem Mand i Sogn [4]) — blev der drukket sterkt. Man fornøjede sig paa de Tider ofte i Drikkelag ved at sammenligne anseede Mænd med hinanden, og ikke sjælden opstod der Slagsmaal, naar enhver forsvarede sine Venner, og Sammenligningen blev for nærgaaende. Saaledes gik det ogsaa her. Haralds og Gudrøds Mænd begyndte tilsidst at opstille deres Herrer mod hinanden. Harald og Gudrød selv blandede sig i Ordstriden, og ingen af dem vilde erkjende sig for ringere end den anden. Det ene Ord tog det andet. Tilsidst greb man paa begge Sider til Vaaben, og det vilde være kommet til Kamp, hvis ikke forstandige og ædrue

---

1) Olaf den helliges Saga, Cap. 11.

2) I Odd Munks Bearbejdelse af Olaf Tryggvessøns Saga heder det paa dette Sted, at Mødet holdtes mellem Tryggve, Haakon, Harald Grønske (der er forvexlet med Gudrød), og Guldharald, Knut Dane-Aasts Søn, der er forvexlet med Gudbrand, aabenbart kun ved en Læsefejl Dana-Gullharaldr f. Dala-Gudbrandr.

3) Efter Odd Munk blotede Gunnhild til Guderne, for at faa vide, hvad de fire Fyrster havde talt om, og fik den Frett, at det gjaldt hendes Sønner.

4) Dette siges, uvist med hvad Hjemmel, hos Odd Munk. Det er imidlertid heel rimeligt, at Gildet virkelig stod i Sogn. Dette Gilde kaldtes brautfararöl (Bortferds-Øl) og et saadant synes altid at have fundet Sted før Udfarten.

Mænd havde lagt sig imellem. Dog var der nu ikke længer Tale om at Brødrene kunde drage tilsammen paa Vikingetog. De skiltes ad og droge hver for sig, Gudrød øster efter Landet, og Harald lige ud til Havs. Det viste sig dog siden, at denne Strid kun var forstilt. Hensigten var at det skulde rygtes til Viken, at Harald og Gudrød vare blevne Uvenner, og at Tryggve derved desto lettere skulde kunne lokkes i de Snarer, Gudrød Eriksson efter Aftale med Moder og Broder lagde for ham [1]). Gudrød styrede øster til Viken og over Folden til **Veggesund** yderst paa Halvøen **Sotenes**, hvorfra han sendte Bud til Tryggve med det Forslag, at de skulde drage i Viking tilsammen til Østerveg [2]). Tryggve, der nu troede Gudrød, og havde hørt at denne havde liden Styrke med sig, modtog Indbydelsen, trods sin Hustru Aastrids Advarsler [3]), og begav sig med et eneste Skib til Gudrød, der imidlertid skal have ligget med en overlegen Styrke paa den anden Side af Næsset [4]). Da Tryggve indfandt sig selv tolvte [5]) til Samtale med Gudrød, brød dennes Mænd, som han havde lagt i Baghold, frem, og

---

[1]) Sagen fortælles noget forskjelligt hos Odd Munk, og aabenbar fejlagtigt, siden Brødrenes Strid her omtales som om den fandt Sted for Alvor, hvorved den hele List bortfalder. Det var, heder det, om Retten til Riget, at Striden udbrød. To Dage efter hinanden grebe de til Vaaben desangaaende, og maatte holdes fast, for ikke at komme i Kamp med hinanden. Endelig dømte Dronningen imellem dem saaledes, at Harald skulde være Overkonge, men til Gjengjeld give Gudrød 30 fuldt udrustede Skibe; du kan ogsaa, sagde hun til Gudrød, skaffe dig et Rige, hvis du er heldig. Derpaa, fortsættes der, samledes Folk, og Gudrød lagde sig i Vegge-Sund.

[2]) Det heder nemlig hos Odd Munk, at han lod Tryggve indbyde til sig ved nogle Mænd, i hvis Spidse Thord Ingileifssøn og Thord Egileifsson stode, men at disse siden, da de merkede, at det hele var et svigfuldt Anslag, forlode Gudrød hver med sit Skib. Thord Egileifsson og Thord Jorunsson, hvilket sidste paa dette Sted utvivlsomt bør læses istedetfor „Ingileifssøn" (i det opr. Haandskrift vistnok kun I. son) tilhøre egentlig Legenden om St. Sunniva og vedkomme vistnok aldeles ikke Tryggves Historie; de ere aabenbart kun henførte hid, for at deres Navne allerede her kunde forherliges. Det maa heller ikke oversees at, Tryggve siges at have boet paa Ringerike, uagtet det dog fortælles, at han blev dræbt paa Sotenes.

[3]) At Aastrid advarede ham, siges kun hos Odd Munk, men det er i sig selv rimeligt. Hun skal have fortalt ham en Drøm, hun havde, at en stor Guldring, som hun bar paa Armen, gik itu, og at det blødede i Bruddet.

[4]) Ifølge Odd Munk kom Tryggve med 10 Skibe og lagde sig paa den ene Side af Sotenes, medens Gudrød, rimeligviis med 30, laa paa den anden. Hvis Hovedangivelsen er rigtig, har Tryggve i saa Fald ligget med sit Skib eller sine Skibe i Kongshavn, strax i Nord for Gravarne Kirke. Dette er og i sig selv rimeligt af den Grund, at han skal være bleven højlagt paa Tryggve-Ø, der ligger vestenfor Næsset, ikke ved Veggesund, der er paa Østsiden.

[5]) Efter Odd Munk selv 20de, medens Gudrød var selv 40de.

dræbte Tryggve med hans Følge [1]). Tryggve skal siden være bleven høilagt paa en Ø der i Nærheden, som nu kaldes Tryggveø, og hvor man endnu paaviser hans Gravsted under Navn af Tryggverør. Dette Gravsted har dog ved senere Tiders Undersøgelser viist sig at være en Begravelse fra den keltiske Tidsalder [2]). Imidlertid er det ikke usandsynligt, at en ældre Begravelse i Hast har været benyttet til Nedlæggelsen af hans Lig. I tidligere Dage skal der have staaet Bautastene derover, baade ved Hovedet og Fødderne [3]).

Paa samme Tid maatte Gudrød Bjørnssøn bukke under for Harald Graafeld. Denne, som alle troede var dragen til Havs, seilede kun langt udenfor Landet langsmed Kysten, indtil han kom til Viken, hvor han ved Nattetid landede ved Tunsberg og hørte at Gudrød ikke var langt derfra paa et Gjestebud. Han ilede strax derhen med sine Mænd og omringede Huset. Gudrød og hans Mænd gik ud, men faldt efter en kort Kamp, hvorefter Harald strax drog til sin Broder Gudrød, og forenede sig med ham. Det var saaledes tydeligt for Enhver, at deres Uenighed kun havde været forstilt. De underlagde sig nu i Forening hele Viken [4]).

Dette er den sædvanlige Beretning om Tryggves og Gudrøds Drab. Den er ogsaa den sandsynligste, og stemmer bedst med alt det øvrige. Imidlertid har der dog ogsaa været en ganske forskjellig Beretning om Maaden, hvorpaa Tryggve kom af Dage. Ifølge denne skal Tryggve have ført et saa strengt Herredømme over Ranrike, at dets Beboere ei længer kunde taale det, men svigagtigt lokkede ham til et Thing, hvor der skulde raadslaaes om Rigets almindelige Bedste, og hvor han blev dræbt af tre Hirdmænd, ved Navn Saxe, Skorre og Svein, hvilke de øvrige havde bestukket dertil. Hvorfra denne Beretning hidrører, vides ikke. Uagtet den findes i to forskjellige Oldskrifter [5]), grunder den sig dog aabenbart paa een og samme Kilde,

---

[1]) Dette er Beretningen hos Snorre, Harald Graafelds Saga, Cap. 9 og i den yngre Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 36. I Hovedomstændighederne stemmer den med Odd Munks, kun at den er langt sandsynligere.

[2]) Holmbergs Bohuslen 3die B. S. 11.

[3]) Odd Munks Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 2. Tryggverør nævnes udtrykkeligt baade hos Snorre, i den yngre Olaf Tryggvessøns Saga, og hos Odd, men denne sidste tilligemed Ágrip henfører det urigtigt til selve Sotenes, medens de øvrige ikke nærmere bestemme Tryggverørs Beliggenhed. At det laa paa en Ø, siges udtrykkeligt i Historia Norvegiæ fol. 8 b.

[4]) Snorre, Harald Graafelds Saga, Cap. 10. Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 37. Olaf den helliges Saga, Cap. 11.

[5]) Nemlig Historia Norvegiæ og Ágrip. Den første (fol. 8 b) fortæller det fuldstændigt, det andet (Cap. 13) kun korteligt, uden at nævne Navne. Begge meddele dog ogsaa den sædvanlige Beretning, idet Historia Norvegiæ lader det være uafgjort, hvilken af dem der er den rigtige, men Ágrip derimod udtrykkeligt tilføier om den sædvanlige, at „saaledes tro de fleste".

sandsynligviis et Lokalsagn, der knyttede sig til Tryggverør, og hvori maaskee en ældre Tryggve kan have været forvexlet med en yngre. Beretningen har ikke stor Rimelighed for sig. Om Gudreds Dødsmaade indeholde hine Oldskrifter intet.

5. Olaf Tryggvessøns Fødsel og Aastrids Flugt. Harald Grønske.

Tryggve efterlod sig to Døttre, **Ingebjørg** og **Aastrid**, men hans Hustru Aastrid var frugtsommelig. Da det efter hendes Mands Død ikke længer var raadeligt for hende at opholde sig i Viken, flygtede hun hemmelig bort med alt det Løsøre, hun i en Hast kunde samle. Hun ledsagedes af sin Fosterfader Thorolf Luseskegg. Hendes Hensigt var at begive sig til sin Fader Erik Bjodeskalle paa Oplandene, men dette var ikke let, da Gunnhilds Sønner, der frygtede at hun maaskee kunde føde en Søn, ivrigt stræbte efter at faa hende i sin Vold. Harald og Gudrød havde strax efter Tryggves Drab hjemsøgt hans Gaard og spurgt efter hende, men da var hun heldigviis allerede borte [1]). Hendes paalidelige Venner holdt ombyggeligt Øje med hendes Efterstræberes Bevægelser, for strax at kunne varsko hende, naar der var nogen Fare paa Færde. Derfor har hun vel ogsaa maattet tage store Omveje. Vi gjenfinde hende først ved Randsfjorden, hvor hun skjulte sig tilligemed faa Folk paa en Holm, sandsynligviis ikke langt fra Gaarden Øye i Brandabu paa Hadeland [2]). Tiden, da hun skulde føde, var nu kommen, og her ude paa Holmen fødte hun en Søn, hvilken Thorolf øste Vand paa og kaldte **Olaf** efter sin Fosterfader. Under saa farefulde Omstændigheder blev den siden saa berømmelige **Olaf Tryggvessøn** fød til Verden. Aastrid maatte holde sig skjult paa Holmen den hele Sommer. Da Nætterne begyndte at blive mørkere og Vejret at blive koldere, vovede hun og Thorolf sig videre, dog rejste de, ledsagede af nogle Faa, kun om Natten og skjulte sig om Dagen. En Aften kom de endelig til Ofrestad, hvor Aa-

---

[1]) Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 44, hos Snorre Cap. 2.

[2]) Se Munthes Anmærkninger til Aalls Oversættelse af Snorre, I. S. 117. Det antydes her, at det omtalte Sted muligviis kan være selve Gaarden Øye, hvis Navn maaskee tilkjendegiver, at den i tidligere Dage har været omflydt. Dog ligge endnu flere Holmer til denne Gaard. Odd Munk lader Aastrid skjule sig og føde Olaf i et lidet Naust. Hvis Ofrestad, efter hvad flere antage, har ligget paa Raumarike eller paa Hedemarken, bliver det altid noget besynderligt, at Aastrid skulde have taget Vejen om Hadeland; dog kunde dette deels forklares deraf, at Efterstræbelserne ofte nødte hende til at tage Omveje, som ovenfor yttret, deels saaledes, at hun er dragen til Sos op ad Dramsfjorden, og derfra til Ringerike og Hadeland, hvilke Landskaber i dette Tilfælde netop vilde ligge i hendes Vej, hvad enten hun agtede sig til Raumarike, til Land, til Hedemarken, eller til Gudbrandsdalen.

strid dog ikke vovede at give sig aabenlyst tilkjende, men sendte i al Stilhed et Bud ind, for at underrette hendes Fader om at hun var der. Erik lod hende og hendes Følge strax vise ind i en Skemme eller afsides staaende Bygning, hvor de bleve vel beværtede; kort efter vendte hendes Ledsagere tilbage, paa Thorolf, dennes sexaarige Søn Thorgils, og et Par Tjenestepiger nær. De forbleve der om Vinteren. Men imidlertid kom et Rygte om, at hun havde født en Søn, for Dronning Gunnhild, som strax besluttede at opspore Aastrid. Det kunde dog ikke ske den Vinter, da hun og hendes Sønner havde saa meget at bestille med Striden mod Haakon Jarl, som det nedenfor skal fortælles [1]). Men om Vaaren sendte hun Folk afsted for at søge efter Aastrid over hele Viken og Oplandene. Dette viser, at hendes Sønner ogsaa maa have underkastet sig disse tilligemed Viken. Udsendingerne kom tilbage med den Besked, at hun efter størst Rimelighed var hos sin Fader Erik paa Ofrestad, og at sandsynligviis ogsaa hendes Søn var der hos hende. Gunnhild lod nu en af sine meest hengivne Venner, en mægtig Mand ved Navn Haakon [2]), begive sig til Ofrestad med 30 bevæbnede Mænd, for at bemægtige sig Aastrid og Olaf. Paa Ofrestad vidste man intet herom, førend Eriks Venner en Aften underrettede ham om at en Skare Bevæbnede, udsendte af Gunnhild, nærmede sig Gaarden. Endnu samme Nat lod derfor Erik sin Datter og hendes Følge skynde sig bort. Det var hans Hensigt at sende hende til en af sine gode Venner og fordums Krigskammerater i Svithjod, ved Navn Haakon den gamle. Han medgav hende paalidelige Ledsagere, og saaledes kom de seent om Aftenen næste Dag til Skaun paa Hedemarken (Stange Prestegjeld), hvor de, forklædte som Fattigfolk, bade om Nattely paa en Gaard, der tilhørte den rige, men ugjestfrie og slemme Bonde Bjørn Eiterkveisa. Han jog dem bort, men de vare heldigere paa Nabogaarden Vide hos den venlige Bonde Thorstein, der viste dem den største Gjestfrihed og Omhu. Gunnhilds Udsending Haakon kom til Ofrestad Morgenen efter at Aastrid var dragen bort. Da han ej vilde tro Erik, som forsikkrede at hun var borte, ransagede han den hele Gaard baade ude og inde. Dette medtog flere Timer, saa at Aastrid derved fik desto bedre Forspring. Endelig fik Haakon noget Nys om Aastrids Færd, og skyndte sig nu efter hende saa ivrigt, at han endnu den samme Aften kom til Skaun, hvor han tog ind hos Bjørn Eiterkveisa. Han spurgte denne, om han kunde sige ham noget til Aastrid. Bjørn fortalte, at der tidligere

---

[1]) Se nedenfor, S. 28, 29. Egentlig fejdede de ej mod Haakon selv, men underlagde sig Throndelagen, og ventede sandsynligviis Angreb af Haakon.

[2]) Hos Odd Munk er det Haakon Jarl, som, truet af Gunnhild med Døden, paatager sig at søge efter Aastrid. Umuligheden af at det kan forholde sig saaledes, er indlysende; slig Magt havde Gunnhild ej over Haakon, hvilken desuden paa denne Tid var borte af Landet. Dog fortæller ogsaa Thjodrek Munk Cap. 4, at Gunnhild tvang ham til at søge efter Flygtningerne.

paa Aftenen havde indfundet sig en smuk, men fattigt klædt Kone, med et spædt Drengebarn, og en gammel Mand med en liden Dreng, for at bede om Nattely, men at han havde jaget dem bort, fordi han ej kunde udstaa Tiggere; dog troede han, at de havde faaet Herberge hos hans Nabo Thorstein paa Vide. Disse Ord hørte en af Thorsteins Huuskarle, der havde været ude i Skoven, og paa Tilbagevejen, da han kom forbi Bjørns Gaard og saa en Deel fremmede Gjester, havde standset der en Stund for at se hvad der var paafærde. Alt dette fortalte han Thorstein, da han var kommen hjem; og førend endnu den sidste Trediedeel af Natten var omme, vækkede Thorstein sine Gjester og bød dem med en barsk og uvenlig Tone at pakke sig bort. Denne barske Tone havde han dog kun paataget sig, saa længe Andre vare tilstede; da de vare komne ud paa Vejen, talte han venligt til dem, og sagde dem Aarsagen, hvorfor han endelig maatte se til at faa dem bort, nemlig fordi Gunnhilds Udsendinger hvert Øieblik kunde ventes. Han gav dem en Ledsager for at føre dem gjennem Skoven ned til Mjøsen [1]), hvor han raadede dem til at skjule sig mellem Rørene paa en sivbegroet Holm, indtil deres Efterstræbere vare borte. Tidligt om Morgenen red Haakon med sit Følge fra Bjørn ud i Bygden, og spurgte efter Aastrid paa hver Gaard, saaledes ogsaa hos Thorstein. Denne sagde at der havde været nogle Fremmede paa Gaarden den Nat, men at de allerede før Dag vare dragne afsted gjennem Skoven. Haakon bad ham gaa med dem og hjelpe dem at lede, da han bedst kjendte alle Smuthul i Skoven. Thorstein gjorde saa, og raadede dem til at sprede sig og søge hver for sig.

---

1) Det er kun Odd Munk, der udtrykkeligt nævner Mjøsen. De øvrige (Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 44, hos Snorre Cap. 1) nævne kun „et Vand". Det er dog tydeligt nok, at dette Vand maa være Mjøsen, da Heredet Skaun, hvor Gaarden Vide laa, ej kan være noget andet af de flere Hereder ved Navn Skaun i Norge, end Skaun paa Hedemarken eller Stange Præstegjeld, da Navnet Vide ikke findes i noget andet. Her gjenkjendes det derimod i det endnu saakaldte Nord-Vie eller Nord-Vide, i det 16de og 17de Aarhundrede, et Herresæde omtrent $1/4$ Miil fra Akersviken i Mjøsen, hvor der endnu findes flere sivbegroede Holmer. Bjørn Eiterkveisas Gaard har, som Munthe (l. c.) troer, rimeligviis været det nærliggende Ottestad. Men hvis saaledes det Skaun, hvortil Aastrid kom efter en lang Dagsrejse til Fods, og Haakon efter en kort Rejse til Hest fra Ofrestad, er Stange paa Hedemarken, kan Ofrestad neppe være at søge længere derfra end i det højeste 6—8 Mile. Munthe har derfor tænkt sig at Ofrestad er den samme Gaard som Offigstad i Øyer, men denne Gaard ligger dog noget vel langt borte fra Skaun (9 Mile) og skrives desuden i ældre Dokumenter Ufeigstader. Snarere kunde man maaskee med Lange (Nor, II B. S. 491) tænke paa Afrekstad i Sudreim paa Raumarike, men da vilde det igjen blive noget underligt at Erik skulde have ladet Aastrid tage Vejen over Hedemarken. Unegteligt var det meest rimeligt at søge Ofrestad enten paa Land, i Vardal eller Egnen deromkring. Navnet „Vide" (á Vidum) findes ellers meget forvanstet i de fleste Haandskrifter (Vizcom, Vidzlom o. s. v.)

De fulgte hans Raad og han viste dem alle paa Veje, der førte til en aldeles modsat Kant fra den, Flygtningerne havde taget. Aldrig saa snart var han alene, forend han løb hjem, hentede et Spædbarn, som tilhørte en Trælkvinde, og skjulte det i noget Krat, hvor Skoven var som tykkest. Da Barnet begyndte at skrige, stimlede alle did, men da de fandt Barnet, saa de nok, at det ej var det, de søgte, og Thorstein, der anstillede sig ganske uskyldig, klagede selv over at man havde holdt dem for Nar [1]). Efter forgjæves at have ransaget Skoven, maatte Udsendingerne drage hjem med uforrettet Sag. Natten derefter gik Thorstein efter givet Løfte ned til det Sted, hvor Flygtningerne havde skjult sig, bragte dem Niste og andre Fornødenheder, og medgav dem en Følgesvend, som var godt kjendt i Svithjod. Og nu kom de uden videre Farer til Svithjod, hvor Haakon gamle tog vel imod dem.

Men Gunnhild Kongemoder hvilede endnu ikke. Da hun hørte at Aastrid og Olaf vare hos Haakon den gamle i Svithjod, sendte hun sin Søn Haakon til Erik Sviakonge med Gaver og venlige Hilsener, for at bede om hans Hjelp til at bevirke Olafs Udleverelse. Kongen sagde at han gjerne skulde medgive ham Folk, men at Haakon neppe derved vilde lade sig afskrække fra at handle som det tyktes ham bedst. Haakons Søn Ragnvald skal just paa denne Tid have opholdt sig hos Kong Erik, hørt hans Samtale med Haakon den norske, og skyndt sig hjem til sin Fader, for at forberede ham paa dennes Ankomst. Strax efter kom Haakon med en stor Skare Folk, som Kongen havde medgivet ham, og bad om at Olaf maatte følge med. Haakon den gamle henviste ham til Aastrid, der naturligviis erklærede, at hun ikke for nogen Priis vilde lade Olaf fare. Med denne Besked maatte Haakon den norske drage bort, men han indfandt sig atter hos Kongen, og bad ham om saa tilstrækkelig Hjelp, at Haakon den gamle skulde blive nødt til at udlevere Olaf, hvad enten han vilde eller ej. Erik føjede ham atter i hans Begjæring, og da Haakon den norske nu kom tilbage til Haakon den gamle, og denne fremdeles var uvillig til at lade Olaf fare, brugte han Trusler og store Ord. Da løb en Træl ved Navn Buste frem med et stort Møggreb og truede med at slaa og tilsøle Haakon, hvis han ej strax pakkede sig bort. For denne Skam vilde Haakon ikke udsætte sig, men skyndte sig bort, idet han, som det heder, kun med Nød og neppe undgik at blive pryglet af Trællen. Ved Hjemkomsten til Norge med uforret-

---

[1]) Denne Historie om Thorsteins List med Barnet fortælles kun i de vidtløftigere Bearbejdelser af Olaf Tryggvessøns Levnetsbeskrivelse, fornemmelig Odd Munks, der meddeler flere Enkeltheder, som at man kunde vade ud til Holmen i Mjøsen, saa at Vandet ej naaede op til den Kurv, hvori Thorolf bar Olaf, o. s. v. Disse Enkeltheder maa staa ved sit Værd, da man intet Middel har til at prøve deres Egthed.

tet Sag kunde han nu til Gunnhilds Ærgrelse fortælle hende at han havde seet Olaf Tryggvesson uden at kunne faa ham fat. Og nu forbleve Aastrid og Olaf en Tid lang hos Haakon den gamle i Fred og Ro [1]).

Hele denne Beretning er i de Sagaer, der meddele den, ej bekræftet med Skaldekvad; der er saaledes ingen anden Hjemmel for dens Sikkerhed, end Rimeligheden og Troværdigheden af de meddeelte nærmere Omstændigheder. Enkelte af disse ere vistnok noget mistænkelige, f. Ex. den to Gange gjentagne Brug af en Holme til Skjulested, Thorsteins List, Bjorn Eiterkveisas besynderlige, man skulde næsten tro til denne Begivenhed afpassede Navn; hertil kommer ogsaa den hele Vandrings romantiske Charakteer, og Overbeviisningen om, at Fortællingen om Aastrids Rejse ene kan grunde sig paa hendes eget og hendes faa Ledsageres Udsagn, hvis Rigtighed ej letteligen kunde proves. Ubetinget Tiltro kan man derfor ikke skjenke denne Fortælling. Ogsaa var der allerede i Oldtiden en anden Beretning om Aastrids Færd, der lod hende strax efter hendes Mands Drab flygte til Orknøerne; og selv denne Beretning fremsættes paa to Maader, deels saaledes at Olaf allerede var tre Aar gammel, da Aastrid drog til Orknø for at undgaa Efterstræbelser af Gunnhild og Haakon, som just da stredes med hinanden om Magten, og at hun, da hendes Færd ej kunde holdes hemmelig, lod Thorolf Luseskegg bringe Olaf tilbage til Norge og derfra under megen Angst til Svithjod [2]); deels saaledes, at hun paa Orknø fødte Olaf til Verden, at det siden var Haakon Jarls Efterstræbelser, som bevægede hende til at sende Olaf til Svithjod under Thorolfs Beskyttelse, at Thorolf tog Vejen over Throndhjem, og at han derfra under de største Farer bragte Drengen til Svithjod [3]).

Hvad man altsaa kan betragte som aldeles vist af alt dette, er kun, at Olaf enten var et Spædbarn ved sin Faders Død, eller blev fød strax efter, at Aastrid og han havde mange Farer at bestaa, men at det endelig lykkedes hans Fosterfader Thorolf at bringe ham uskadt til Svithjod, og at han forblev her i et Par Aars Tid.

Gudrød efterlod sig ogsaa en Søn, ved Navn **Harald**, der, som det ovenfor er omtalt, var sendt til Opfostring paa Grønland, (omtrent det nu-

---

[1]) I Odd Munks Olaf Tryggvessons Saga er det atter Haakon Jarl, som afsendes af Gunnhild til Sverige. Han medbringer efter denne Beretning sin Datter Aude, og kommer til Sverige paa en Tid, da Erik alt havde skilt sig ved sin Hustru Sigrid, efter Styrbjørns Fald; det heder ligeledes siden, at Erik egtede Aude. Alt dette strider saaledes mod Tidsregningen, at det ved første Øjekast viser sig som Opspind.

[2]) Ágrip, Cap. 14.

[3]) Historia Norvegiæ, fol. 9. a.

værende saakaldte Nedre Thelemarken), hvorfor han sidenefter kaldtes **Harald grønske.** Hans Fosterfader var Lendermanden Roe den hvide, hvis Søn Rane vidfarle (den vidtbereiste) var omtrent jevnaldrende med Harald og hans Fostbroder og fortrolige Ven. Efter Gudrøds Drab flygtede Harald med Rane og nogle faa andre Mænd til sine Frænder paa Oplandene, hos hvilke han opholdt sig et Par Aar. Men da Eriksſønnernes Efterstræbelser ogsaa gjorde ham dette Tilhold farligt, drog han til Svithjod, og sluttede sig her til en mægtig Mand ved Navn **Toste**, der af sine hyppige Krigstog fik Navnet **Skaguls-Toste** [1]. Han drog om Somrene i Viking med ham, og opholdt sig hos ham i flere Aar [2].

6. Haakon Jarl forlader Norge og drager til Danmark.

Det er tydeligt at se, at Gunnhilds Sønner efter Tryggves og Gudrøds Drab ej alene underkastede sig hele Viken, men ogsaa udstrakte deres Indflydelse og Herredømme til Oplandene, siden hverken Aastrid eller Harald grønske kunde finde noget sikkert Tilhold der. Snart kom ogsaa Raden til Haakon Jarl, der i det mindste for det første ej kunde holde sig imod dem, men var nødt til at forlade sit Fædrenerige. Beretningerne derom ere dog forskjellige. Den almindelige Beretning, eller den, der findes hos Snorre og i Kongesagaerne, lyder saaledes: Gunnhilds Sønner opbøde en betydelig Hær saavel fra Viken, som fra de øvrige Folker langs Kysten, og droge med den nordefter mod Haakon, der ogsaa paa sin Side samlede Folk og Skibe, og forekom sine Angribere ved at drage ud til Møre og herje her, forend de endnu vare komne nordenom Stad. Det var imidlertid ikke hans Hensigt at binde an med deres Overmagt. Han lod holde Øje med dem, hvor de droge hen, lod de Bønder fra Throndhjem, der havde fulgt ham, vende tilbage, og drog med sine egne Skibe herjende forbi Raumsdal og Søndmøre, indtil han erfarede at Gunnhilds Sønner vare komne til Nordfjord og just skulde sejle nord forbi Stad. Da styrede han til Havs, og holdt sig saa langt ude, at man ikke kunde se hans Sejl fra Land. Paa denne Maade sejlede han syd og østefter langs Kysten, først til Danmark, og sidenefter til Østerveg, hvor han tilbragte Sommeren med at herje. Gunnhilds Sønner satte sig uhindret i Besiddelse af Throndhjem, hvor de opholdt sig meget

---

[1]) Efter Valkyrjen Skagul.

[2]) Snorre, Harald Graafelds Saga, Cap. 11. Olaf den helliges Saga, Cap. 11. Ifølge Beregningen her skal Harald have været 2 Aar paa Oplandene og 5 i Sverige indtil Harald Graafelds Død. Men denne Beregning støtter sig paa den forhen omtalte, der skyldes Are, ifølge hvilken Harald Graafelds Død indtraf 15 Aar efter Haakon den godes; den kan altsaa her ej komme i større Betragtning end hiin.

længe, og toge Skat og andre Udredsler af Bønderne. Længer ud paa Sommeren vendte Harald, Erling og Ragnfred tilbage med det opbudte Ledingsfolk til de sydligere Egne, medens Gudrød og Sigurd Sleva bleve tilbage. Men om Høsten sejlede Haakon fra Østervegen ind til Helsingeland, satte sine Skibe paa Land her, og drog til Lands gjennem Jemteland over Fjeldet ned i Throndhjem, hvor strax mange Folk flokkede sig om ham og hvor han skaffede sig Skibe, saa at Gunnhilds Sønner ikke vovede at oppebie ham, men skyndte sig ud ad Fjorden til Møre, medens Haakon opslog sin Bolig paa Lade, og sad der om Vintren under idelige Fejder med Gunnhilds Sønner. Paa den Maade, heder det, skal han have tilbragt flere Aar, idet han om Somrene herjede i Austerveg og om Vintrene opholdt sig i Throndhjem, hvor han dog ogsaa skal have tilbragt enkelte Somre, og Gunnhilds Sønner skulle da ikke have vovet sig nordenfor Stad. Siden skulle Harald og Gudrød have samlet en ny Hær fra Østlandet for at drage mod Haakon, og denne skal atter have forekommet dem ved at herje paa Møre, ved hvilken Lejlighed han skal have fældet Grjotgard, der var sat til Landværnsmand over Møre, med to andre Jarlesønner. Og paa samme Maade, som forhen, skal han derefter have sejlet udenom Kongernes Flaade, og sydefter, indtil han kom til Danmark, hvor Kong Harald Gormssøn tog vel imod ham, og hvor han forblev om Vinteren. Efter Haakons Bortrejse skulle Eriks Sønner atter have sat sig uhindret i Besiddelse af Throndhjem, og taget alle ordentlige Indtægter i dette Landskab foruden de overordentlige Paalæg, som de aftvang Bønderne. Om Høsten drog Harald ned til de sydlige Dele af Landet med den der hjemmehørende Deel af Hæren, men Erling blev tilbage og hjemsøgte Bønderne fremdeles med saadanne Udsuelser og slig Haardhed, at de tilsidst, hemmeligt opfordrede af Udsendinger fra Haakon, lagde Raad op imod ham, samlede sig sammen, overfaldt ham ved et Gjestebud om Vinteren, og dræbte ham med en stor Deel af hans Følge. Den hele Tid fra Sigurd Jarls Død indtil Haakons Besøg hos Kong Harald beregnes til 12 Aar, af hvilke de første tre hengik under Fejder, de følgende tre under tilsyneladende Venskab mellem Haakon og Dronning Gunnhild, og de følgende sex under nye Fejder, ved hvilke Haakon og Gunnhildssønnerne skifteviis saa sig nødte til at forlade Landet [1]).

En anden Beretning melder kun, at Haakon, saasnart han spurgte sin Faders Død, udrustede og bemandede Skibe, og med denne Flaade drog først til Viken, derpaa til Østersøen, og herjede i Sverige, hos Gauter, Vender og Kurer, altsaa rundt om i Østerveg, men havde Fredland om Vintrene i Danmark; at han gjorde sig til Vens med Danekongen Harald Gormssøn ved Gaver og venlige Besøg, og at Kongen derfor ogsaa sædvanligviis havde

[1]) Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 35, 39, 40, 41. Snorre, Harald Graafelds Saga, Cap. 12—15.

ham om sig, men at han dog hver Sommer laa i Viking [1]). Denne Beretning er langt sandsynligere end den foregaaende. Ikke at tale om, at de aarlige Rejser op ad Helsingeland og Jemteland til Throndhjem synes noget æventyrlige, er dog, hvad der den ene Gang fortælles om Erikssønnernes Tog mod Throndhjem, om Haakons Herjetog til Møre, og den paafølgende Omsejling af den fiendtlige Flaade, saa ligt, hvad der fortælles den anden Gang, at det næsten er at tage og føle paa, at der her er gjort tvende Begivenheder af een, for nogenledes at udfylde en Tidsperiode, som man ved fejlagtige Beregninger havde faaet altfor lang [2]). Det er saa meget mindre sandsynligt, at Haakon skulde have gjort to slige Kystfarter, som han jo allerede paa den første havde ladet sine egne Skibe blive tilbage i en helsingelandsk Havn oppe i Botnhavet. Dertil kommer, at et af Kongesagaerne aldeles uafhængigt Oldskrift udtrykkelig kalder Grjotgard, Haakons Farbroder, Lade-Jarl, og derved viser, at denne virkelig maa have været indsat til Jarl en Stund efter Sigurds Død, og have boet paa Lade [3]). Rigtignok kan han have boet her om Somrene, naar Haakon var borte, men efter den først meddeelte Beretning skulde Kongerne selv have haft deres Sæde i Throndhjem, og Grjotgard kun have været Landværnsmand paa Møre. Sammenholder man nu hermed, at den samme Kongesaga, der meddeler den simplere og mindre indviklede Beretning, lader Harald Graafeld tilbringe sine Somre paa Vikingetog til bestemt navngivne Lande, ikke med at stride mod Haakon, og at denne Angivelse, som forhen viist, stemmer bedst med Tidsregningen og overhovedet har den største Sandsynlighed for sig, saa kan der neppe være nogen Tvivl om, at den simplere Beretning ogsaa paa det nærmeste er den rette [4]), og at de mange Fejder, der omtales som om de skulde have

---

[1]) Fagrskinna, Cap. 37.

[2]) Endog tildeels de samme Ord anvendes paa begge Steder, f. Ex. Hákon . . sigldi suðr um Stað svá hafhalt at ekki mátti sjá segl hans af landi; lét hann svá ganga austr með landi ok kom fram i Danmörk (Cap. 39), og: Sigldi Hákon jarl út um eyjar ok svá hafhalt suðr með landi; hann kom fram i Danmörk (Cap. 41). Dette bestyrkes ogsaa deraf, at det ved det andet foregivne Tog fra Viken kun er Harald og Gudrød, der omtales som Anførere, medens der ved det første antydes at alle Brødrene vare med, siden et Par af dem siges at være blevne tilbage, da Harald og Erling droge sydover. Thi det var netop Harald og Gudrød, der havde dræbt Tryggve og Gudrød og sat sig i Besiddelse af Viken.

[3]) Landnáma (II. 27, 28) omtaler nemlig en Grjotgard Lade-Jarl, hvis Datterdatter Aasdis var Moder til den bekjendte Ulf Stallar, der døde om Vaaren 1065. Denne Grjotgard Lade-Jarl kan ikke have været nogen anden, end hiin Grjotgard, Sigurds Broder.

[4]) Vi sige „paa det nærmeste", da det neppe er rigtigt at Haakon umiddelbart efter Faderens Død forlod Landet. Han maa dog have prøvet den første Kamp, hvorom Kongesagaerne melde, og have holdt Mødet paa Oplandene

fundet Sted mellem Haakon og Kongerne, og de mange Aar, hvori disse Fejder skulle have varet, alene skylde senere urigtige Beregninger og Kombinationer deres Tilværelse. Hermed negte vi ikke at der kan ligge noget sandt til Grund for Beretningerne om enkelte Begivenheder. Saaledes erfarer man af det gamle Kvad Vellekla, som Skalden Einar Skaaleglam digtede for Haakon Jarl og hvori han besang hans Bedrifter, at Haakon virkelig havde kæmpet med Grjotgard og to andre Jarlesønner, og fældet dem, uden at det dog deraf kan sees, om denne Kamp foregik paa Møre eller endog i Norge [1]). Ligeledes er det heel sandsynligt, at Harald og Gudrød strax efter Tryggves Drab stevnede mod Haakon, og at denne da skyndte sig at undgaa deres Overmagt ved at sejle ud ad Trondhjemsfjorden og til Havs, efter at have herjet paa Nordmøre under Forbisejlingen. Men at han to Gange skulde have gjort dette, og at det skulde have kunnet være ham muligt, hver Høst at sætte sig i Besiddelse af Thrøndelagen, uagtet han havde efterladt sine Skibe og vel ogsaa de fleste af sine Krigere i Helsingeland, medens han selv som en eenslig Vandringsmand drog over Fjeldet, naar han ej formaaede at holde sig der hver Sommer: dette synes næsten utænkeligt [2]).

Den rette Sammenhæng synes altsaa at være følgende. Efter Sigurd Jarls Drab har Haakon, som da opholdt sig i det Indre af Throndhjem, grebet til Vaaben og faaet stort Tilløb af Thrønderne, saa at Kongerne for det første fandt det raadeligt at slutte Forlig med ham. Han har derpaa endnu samme Høst (962) haft det ovenomtalte Møde med Tryggve og Gudrød, der gjorde Gunnhild Kongemoder ængstelig og fremskyndte Tryggves og

med Tryggve og Gudrød. Men det er tydeligt nok, at det først var den Overmagt, Harald Graafeld fik ved Vikens Undertvingelse, som nødte ham til at flygte. Egentlig behøver man heller ikke at tage Fagrskinnas Ord saa nøje. Den har maaskee kun villet antyde at Haakon forlod Landet i den nærmeste Tid efter Faderens Drab.

[1]) Verset af Vellekla meddeles baade i Olaf Tryggv. Saga (Cap. 42) og hos Snorre (Har. Graaf. Saga Cap. 15). Det lyder omtrent saaledes: „Fyrsten overvandt sine Fiender, smykket med Hjelmen; dette forøger Kvadets Stof; tre Jarlesønner faldt i Kampen, hvilket tjener Jarlen til den største Ære". Her kaldes Grjotgard vistnok kun „Jarlesøn", men Versifikationen tillod maaskee ikke at omtale ham anderledes end under eet med de to andre Jarlesønner. At der om Grjotgard har været meget forskjellige Sagn, sees af, hvad Thormod Torvesøn meddeler efter det nu tabte Sagahaandskrift, kaldet Thomasskinna, nemlig at Haakon Jarl ved det første Forlig, han sluttede med Gunnhilds Sønner, betingede sig at Grjotgard og nogle andre, han selv nævnte, skulde forjages fra Landet, men at Haakon siden dræbte dem (Torfæi Hist. Norv. II. 243); dette har da været Einar Skalds trende „Jarlesønner".

[2]) For Haakons Fart over Jemteland anføres heller ikke nogen Hjemmel af Skaldekvad. Den maa saaledes ej have været omtalt i noget saadant, i det mindste ikke i den paalidelige Vellekla.

Gudrøds Død (963). Da han nu ej længer har troet at kunne holde sig i Throndhjem, især da Harald og Gudrød, som det fortælles, nærmede sig med en vældig Hær, har han begivet sig bort paa den omtalte Maade, ved at sejle ud til Havs, og derpaa til Danmark, hvor han blev venskabeligt modtagen af Kongen, og hvor han opholdt sig om Vintrene, medens han om Somrene laa ude paa Vikingetog i Østerveg [1]). Imidlertid have Harald og hans Brødre underkastet sig Throndelagen og indsat Grjotgard til Jarl paa Lade. Grjotgard og to Jarlesønner, sandsynligviis hans egne Sønner, ere siden faldne i et Slag mod Haakon, hvad enten denne nu har overfaldt dem i Throndhjem, eller, hvad der er rimeligere, angrebet dem paa en af dem foretagen Sejlads eller et Vikingetog. Efter Grjotgards Død har maaske Erling tiltraadt Bestyrelsen af Throndelagen. Maaskee han ogsaa er bleven dræbt tidligere, og Grjotgard først da udnævnt til Jarl.

7. Haralds Vikingetog. Sigurd Slevas Drab.

Det er forhen nævnt, at Harald Graafeld og hans Brødre tilbragte Somrene eller i det mindste en stor Deel af hver Sommer paa Vikingetog, deels i Forening, deels hver for sig. Rimeligviis have vel nogle af dem altid maattet sidde hjemme, for at passe paa Riget. For Resten omtales kun Harald Graafelds Tog noget nærmere. Den første Sommer (961) drog han ned til Danmark, maaskee egentlig for at aftale nærmere med Danekongen, hvorledes han skulde forholde sig; paa dette Tog stred han med nogle Vikinger udenfor Skaane, og overvandt dem. Det følgende Aar (962), altsaa Sommeren forud for den Høst, da Sigurd Jarl blev dræbt, herjede han vester paa Skotland og Irland. Paa dette Tog var Skalden Kormak fra Island og hans Broder Thorgils med ham. De havde tilbragt hele det foregaaende Aar i Viking, og ved Hjemkomsten erfaret at Haakon den gode var død, og at Harald Graafeld var kommen i hans Sted. De havde nydt en venlig Modtagelse hos denne, og sandsynligviis opholdt sig hos ham om Vintren, hvorhos Kormak og, som man ser, maa have besøgt Sigurd Jarl, og digtet en Draape om ham [2]). Kongen holdt flere heldige Slag paa Irland, hvori baade Kormak og hans Broder udmerkede sig ved deres Tapperhed, idet den første altid tillige mindedes Steingerd, og kvad om hende. Efter Tilbagekomsten til Norge fik han saadan Længsel efter

---

[1]) I den nys omtalte Thomasskinna hed det ogsaa, at Haakon Jarl allerede havde været i Danmark, forend han havde Mødet med Tryggve og Gudrød (Torfæi Hist. Norv. II. 244). Den første Vinter efter sin Bortrejse har han vistnok truet med et Overfald paa Kongerne, se ovenfor S. 27.

[2]) Snorre, Haak. den godes Saga Cap. 16 omtaler nemlig en Draape af Kormak om Sigurd Jarl, og anfører et Vers.

hende, at han mod Kongens Raad og uagtet han allerede ved Udsejlingen fra Solundar-Øerne fik en Storm, der knækkede Raaen, drog over til Island, som han først efter en haard Overrejse naaede, og hvor han nu tilbragte Vinteren og den paafølgende Sommer [1]). Kongen gjorde imidlertid denne Sommer (963) et Tog til **Gautland**, hvor han skal have gjort megen Ufred, maaskee endog søgt at underkaste sig Landet. Det var den samme Sommer, han og hans Broder havde fældet Tryggve og Gudrød og underlagt sig Viken: det er saaledes let at forstaa, hvorledes han ved samme Lejlighed har fundet det bekvemt at hjemsøge Gautland, sandsynligviis for at underkaste sig en Deel deraf. Sommeren efter (964) gjorde Harald et Tog til **Bjarmeland**, der lader til at have været meget navnkundigt. Paa dette Tog var ej alene Kormak med, men ogsaa Steingerd og hendes Mand Thorvald Tintein. Kormak havde tilbragt en højst urolig og ulykkelig Tid paa Island, uden at kunne vinde Steingerds tabte Kjærlighed tilbage. Han havde for hendes Skyld bestaaet to Holmgange med Tinteins Broder, og endelig, da han var dømt til at bøde fordi han med Magt havde taget to Kys fra hende, besluttet sig til atter at forlade sit Fædreland. Men ogsaa Tintein drog med Steingerd efter hendes Bøn over til Norge, hvor de ved Ankomsten bleve overfaldne af Vikinger, som vilde have bortrøvet Steingerd, hvis Kormak ikke havde faaet Nys derom og ædelmodigt var kommen dem til Hjelp, saaledes at Vikingerne ingen Skade kunde gjøre dem. Paa Toget til Bjarmeland styrede Kormak og Tintein hver sit Skib, og Steingerd var med ombord hos Tintein. Da begge Skibe engang kom meget nær ved hinanden i et Sund, lod Kormak sin Rorstang træffe Tintein saa haardt under Øjet, at han besvimede og slap Roret. Steingerd greb det og styrede sit Skib saa voldsomt mod Kormaks, at dette kantrede, dog blev han selv og hele Besætningen reddet. Kongen maatte lægge sig imellem og megle Fred. Da de kom til Bjarmeland, begyndte Kongen at herje, og brænde Bjarmernes By; han leverede dem et stort Slag lige ved Vinaa (Dvinafloden), og vandt Sejr. Han skal have herjet vidt om Landet og erhvervet sig en Mængde Guld, Sølv og andet Gods. Først ved Høstetid vendte han tilbage [2]). Tintein og Steingerd vilde da drage til Danmark,

---

[1]) Ved første Gjennemlæsning af Kormaks Saga S. 192, 222 og 230 skulde det synes som om tre Vintre vare forløbne mellem Kormaks Afrejse til Island og Toget til Bjarmeland. Men ved nærmere Betragtning vil man finde, at den Vinter, der omtales 222, er den samme Vinter, som nævnes 192, og at Kormak virkelig tiltraadte Tilbagerejsen til Norge ud paa Sommeren 963.

[2]) Olaf Tryggv. Saga Cap. 40. Snorre, Harald Graaf. Saga Cap. 14. Her anføres et Vers af den samtidige og paalidelige Glum Geiresøns Graafeldsdraape, hvor det heder: „Kongetvingeren farvede Klingen rød øster, da han lod de bjarmske Skarer rende nordenfor den brændende By. I denne Færd

men Kormak og Thorgils fulgte strax efter. De havde endnu engang den Tilfredsstillelse at befri Steingerd, der ved Brennoerne var bleven rovet af Vikinger, og Tintein vilde nu selv af Taknemmelighed overlade hende til Kormak, men hun erklærede at hun ej vilde stifte Mand, og Kormak vilde heller ikke benytte sig af Tinteins Taknemmelighed. Han faldt kort efter paa et Tog til Skotland [1]).

Man skulde næsten formode, at Aarsagen, hvorfor Harald gjorde disse idelige Tog, var ej alene den, at det nu engang var Skik og Brug at drage i Viking, men ogsaa den Dyrtid, som herskede i Norge, og Nødvendigheden af at søge Midler til Ophold udenfor Landet. Thi saa vidt man kan skjønne, herskede der Dyrtid i den meste Tid af de fem Aar, Gunnhild og hendes Sønner opholdt sig i Landet, og den var stedse i Tiltagende. Det samme kan man vel ogsaa sige om det Had, Bønderne nærede mod Kongen og hans Brødre, og fornemmelig mod hans Moder. Vi have allerede omtalt Erlings Drab. Hans Broder **Sigurd Sleva** gik det omtrent paa samme Maade. Under et Ophold paa Hordeland kom han til den mægtige og anseede Herse Klypp Thordssøns Gaard [2]). Klypp selv var ikke hjemme, men hans smukke Kone Aaluf Aasbjørnsdatter, en Søster af Jernskegge paa Yrje [3]), tog vel imod ham, og beværtede ham ypperligt. Hendes Skjønhed fængslede Sigurd, der mod hendes Vilje tvang hende til at være sin Mand utro. Strax efter drog han bort. Men en saadan Skjendselsgjerning mod en saa fornem og mægtig Mand som Klypp kunde ikke gaa uhevnet hen. Da Sigurd tilligemed Harald længer ud paa Høsten kom til Vors for at holde Thing, var Stemningen dem allerede her saa fiendtlig, at Bønderne selv gjorde Angreb paa dem, fra hvilket de alene kunde redde sig ved Flugten, Harald til Hardanger og Sigurd til Aalrekstad. Men da Klypp erfor dette, samlede han sine Frænder og Venner sammen, og under Anførsel af en vis **Vemund**, med Tilnavn **Valubrjot**, stormede de ind paa Gaarden og anfaldt Sigurd. Klypp gjennemborede ham med egen Haand, men blev selv strax efter dræbt af en blandt Kongens Mænd (964) [4]).

---

fik Fyrsten godt Krigsvejr, og den unge Kongeætling indlagde sig et berømmeligt Navn paa Vinaas Bred". Om Toget selv kan der altsaa ikke være mindste Tvivl. Det synes endog som om Glum selv har været med. Muligt, at Harald paa dette Tog aftvang Eyvind Finnsson Skaldaspiller, se ovf. S. 2 og 8.

[1]) Fagrskinna, Cap. 36, jevnfør Kormaks Saga Cap. 19—27.

[2]) Om Klypps Herkomst, se 1ste B. S. 576. Han skal have været en Sønnesøn af Horde-Kaare og Brodersøn af Thorleif spake.

[3]) Aalufs og Jernskegges tredie Broder var Reidar, hvis Søn Styrkaar paa Gimse var Einar Thambeskjelvers Farfader.

[4]) Saaledes lyde de, som det synes, troværdigste Beretninger, hos Snorre, i Har. Graaf. Saga Cap. 11, i Olaf Tryggv. Saga Cap. 40, i Ágrip Cap. 8

8. Harald Graafeld paa en spendt Fod med Danmark. Hans Anseelse og Magt.

Det var, som vi have seet, nu virkelig lykkets Harald Graafeld at underkaste sig baade Viken og Throndelagen, og saaledes herskede han, om end kun for en kort Tid, over hele Norge. Men ved at tage Viken i Besiddelse uden, at adspørge Danekongen Harald Gormsson, traadte han i et fiendtligt Forhold til denne sin Velgjører og Fosterfader. Thi Viken betragtede Danekongernes Æt fremdeles som et dem med Rette tilhørende Landskab, hvilket kun Mangel paa tilbørlig Magt hidtil havde hindret dem fra at tage i Besiddelse. Vi have nævnt, hvorledes allerede Erik Blod-

---

og i Fagrskinna Cap. 35 Men den i sig selv heel romantiske Begivenhed er allerede i gamle Tider bleven forvansket og udsmykket. Der er saaledes en egen saakaldet Thaatt om Sigurd Sleva eller rettere om Klypp (Olaf Tryggv. Saga i Fornm. Sögur III. 83—88), hvori denne kaldes Thorkell Klypp, og hvor Sigurd sender ham til England for at kræve Skat af Kong Ædhelred, men imidlertid forfører hans Kone. Thorkell kommer hjem med nogle Penge, Ædhelred havde givet ham som Vennegave, ikke som Skat; han erfarer Kongens Misgjerning, beslutter at tage Hevn, og udfører denne Beslutning paa Thinget, hvor han overrækker Kongen Skatten; idet nemlig Kongen betragter Pengene, tager Klypp en Øxe frem under sin Kappe, og sætter den i Hovedet paa Kongen, men bliver øjeblikkeligen gjennemboret af sin Frænde Agmund, Hørde-Kaares Søn. Aaluf følger siden til Island med Bodvar, en Broder til Hall paa Sida, og egter ham, ligesom hendes og Klypps Datter Gudrun egter Einar Eyjulfsson paa Tveraa. Paa denne Fortælling, der kun findes i Flatobogen (der dog ogsaa tidligere meddeler den sædvanlige), støtter sig aabenbart et Sted i Biskop Klongs Slægtregister, aftrykt i Islendinga Sögur 1ste B. S. 361 efter et Pergamentsbrudstykke af den saakaldte Melabog af Landnáma, nedskrevet i det 14de Aarhundrede; det heder her, at Klongs Farmoder hed Thorkatla, hendes Moder Gudrun, og at Gudruns Moder var Helga, Datter af Einar Eyjulfsson og Gudrun Datter af Klypp Thordsson. Men deels strider det mod Tidsregningen, at Einar, som endnu levede efter 1020, skulde egte Aaluf 961, og at Ædhelred, der besteg Thronen i 978, allerede i 961 skulde være Konge, deels er det en paatagelig Urigtighed, at Sigurd skulde have vovet at kræve Skat af den engelske Konge; hertil kommer, at Landnáma selv veed hverken noget om Halls Broder Bodvar, eller om Einars Giftermaal med Aaluf. Det hele synes derfor at være sammensat for at forherlige nogle islandske Ætter. Der er endnu en forskjellig, men heel omstændelig Beretning om Sigurds Drab i den opdigtede Thord Redes Saga. Man behøver ej bedre Beviis paa dens Uefterretteligbed end at erfare, at Aaluf siges at være en Datter af Skegge paa Reyke, d. e. Midfjordskegge paa Island, og at Sigurds Drab henføres til Oplandene. Historia Norvegiæ fol. 8. a. siger, man skulde næsten tro ved en Misforstaaelse, at Sigurd blev dræbt til Things ved en Opstand af Bønderne paa Vors, anførte af Vemund Valubrjot (Vala- ɔ: Spaakvinde-Bryder), men at det derimod var Gunrod (Gudrod), som havde vanæret Klypps (han kaldes her Thorkel Klypp) Hustru og blev dræbt af ham. Navnet paa den, der dræbte Klypp, angives forskjelligt; hos Snorre, i Ágrip og i Hist. Norv. kaldes han Erling gamle, i Fagrskinna derimod Sigurd gamle, i Flatobogen Agmund Hordekaareson.

ere efter al Sandsynlighed har erkjendt Danekongens Overhøjhed, hvad Viken angaar, og hvorledes Besiddelsen af Viken egentlig var Aarsagen til Striden mellem Haakon Adelsteensfostre og Harald Gormsson [1]). At denne virkelig var misfornøjet med Haralds Færd, sees tydeligt deels deraf, at han gav hans Dødsfiende Haakon Jarl en saa venlig Medtagelse og viste ham saa megen Naade, deels af enkelte Ytringer, der forekomme hist og her i Oldskrifterne, hvor disse Begivenheder omhandles. Der siges saaledes udtrykkeligt ved en senere Lejlighed, at Gunnhilds Sønner bleve tagne af Dage, da de bleve **ulydige** mod Danekongen [2]), og paa et andet Sted, at Harald indesad med Danekongens Skatter [3]). Saxo, der rigtignok gjør Haakon Jarl til en Søn af Harald Graafeld, lader denne dø efter kun at have betalt Skat i tre Aar, hvorefter Haakon aldeles afkaster Aaget [4]). Dette tyder dog paa, at der har været et Afhængighedsforhold, som Harald ej længer vilde erkjende. Hermed hænger det vistnok ogsaa sammen, at Gunnhild og Harald nu, som vi erfare, opsloge deres egentlige Bopæl i **Kongehelle** i Viken, thi Hensigten med dette kan ej have været nogen anden end at være ved Haanden deels for at dæmpe Opstande, deels for at forsvare dette Landskab mod Angreb af Danerne. Kongehelle omtales ved denne Lejlighed allerede som en By med Gader, og hvor i det mindste Kongen og hans Moder boede i en Gaard, opført af Steen [5]).

Harald og hans Brødre, eller maaske rettere hans Moder, udviklede saaledes unegteligt en ikke ringe Grad af Kraft og Virksomhed, men det var deres Skade at denne Energi var ledsaget af altfor megen Haardhed og for lidet Hensyn til Folkets Forestillinger om en Konges Pligter og Rettigheder. Ogsaa over Skatlandene gjorde de deres Herredømme gjeldende. Orknøerne beherskedes paa denne Tid af Jarlen **Thorfinn Hau-**

---

[1]) Se fornemmelig 1ste B. S. 747, 748.

[2]) Nemlig i Olaf den helliges Saga Cap. 50, hvor disse Ord lægges den svenske Konge Olaf i Munden. Vel kan man naturligviis ikke stole paa, at Olaf just har udtalt disse Ord, men man ser dog deraf, at i det mindste Sagaforfatteren betragtede Sagen paa denne Maade.

[3]) Jomsvikingasaga Cap. 6.

[4]) Saxo, 10de Bog S. 479, 482. Man kunde maaske i hine udtrykkeligt nævnte 3 Aar ogsaa finde en Bestyrkelse paa den ovenfor af os fremsatte Tidsregning.

[5]) Se især Njáls Saga, Cap. 3, hvor det udtrykkeligt heder, at Harald Graafeld og hans Moder Gunnhild havde deres Sæde i Kongehelle; i det samme Cap. tales ogsaa om at Kongen var „i Byen", og om at Gunnhild havde sit Højsæde i en Steenhall. Naar det i Kormaks Saga Cap. 21 heder, at Kormak, efter at han, Tintein og Steingerd vare komne til Kong Haralds Hird, en Dag gik paa Gaden (stræti), saa Steingerd sidde i en Stue, og kyssede hende, da synes det ligeledes som om Kongehelle hermed er meent.

sakljuf, Torveinars Søn, men hans ældste Søn Arnfinn var gift med Gunnhilds Datter, den rænkefulde Ragnhild, og allerede dette maa have været nok til at sikre Gunnhild hendes Indflydelse over Øerne: vi se ogsaa, at hun betragtede Orknøerne som sit egentlige Tilflugtssted, hvortil hun tyede, naar hun ej længer kunde blive i Norge. Og **Færøerne** finde vi allerførst under Harald omtalte som et norskt Skatland. Efter Sagaernes Ord skulde det synes, som om Overherredømmet over dem var deelt mellem Harald Graafeld og Haakon Jarl, thi det fortælles, at Høvdingen **Hafgrim**, en ivrig Blotmand, der boede paa **Hov** i Sudrø [1]), havde den halve Deel af Øerne i Len af Harald Graafeld, medens to andre Brødre, **Breste** og **Beine Sigmundssønner**, der boede paa Skuvø, havde den anden Halvdeel i Len af Haakon Jarl, hvis Hirdmænd de vare [2]). Dette klinger imidlertid noget usandsynligt. Snarere skulde man formode at Meningen var den, at Hafgrim oprindelig havde faaet Halvdelen af Færøerne til Len af Harald, men siden bekræftedes i denne Forlening af Haakon Jarl, paa samme Tid, som denne overdrog den anden Halvdeel til sine Hirdmænd Breste og Beine, hvis Fader Sigmund maaske havde besiddet den anden Halvdeel paa Haralds Tid [3]). Denne Sigmund hørte til den fornemste Æt paa Færøerne, de saakaldte **Gøteskeggers**, der nedstammede fra Thorstein rødes Datter Aaluf, og havde deres Navn af Gaarden Gøte paa Østerø [4]). Denne Gaard var gaaen i Arv til Sigmunds Broder Thorbjørn, som derfor kaldtes Gøteskegg, og som havde efterladt

---

[1]) Allerede af Navnet Hov se vi, at Hafgrim maa have haft et Hov (Offerhuus) paa sin Gaard.

[2]) Færeyingasaga Cap. 4. Olaf Tryggv. Saga Cap. 179.

[3]) Fejlagtig Tidsregning har vel ogsaa været med i Spillet. Brestes Søn Sigmunds Hændelser ere satte i den nøjeste Forbindelse med den i Kongesagaerne sædvanligt antagne Tidsregning, ifølge hvilken Harald Graafeld falder 975 og Jomsvikingeslaget finder Sted 991. Brestes og Beines Drab i Sigmunds 9de Aar henføres til samme Aar, Harald Graafeld døde, nemlig 975. Men denne Kombination skyldes naturligviis ikke Sagaen i dens oprindelige Form, men kun senere Chronologer. Brestes og Beines Død kunde derfor nok have fundet Sted i 975, om end Harald Graafeld allerede var død 965. Det er endog i sig selv rimeligere, at Brestes og Beines Forlening med de halve Øer maa have fundet Sted efter Haralds Død, da Haakon Jarl var bleven den herskende i Norge, end under Haralds Levetid, da Haakon sværmede om paa Søen.

[4]) Se ovenfor 1ste Bind S. 525 Det nævnes ikke, med hvem hiin Aaluf Thorsteinsdatter blev gift, men det maa naturligviis have været med Ejeren af Gaarden Gøte. Man maa formode, at Sigmund og hans Broder Thorbjørn vare Sønnesønner af Aaluf, hvis Giftermaal indtraf omtrent ved 890. De nedstammede saaledes i 5te Led fra Kong Olaf hvite i Dublin og Aude, Ketil Flatnefs Datter.

to Sønner, af hvilke den yngste, **Throud**, ved Lodkastning med Broderen havde faaet Gaarden, og som snart ved sin Trædskhed ej alene erhvervede sig en stor Formue, men og en Indflydelse, der næsten overgik Lensherrernes. Den største Deel af sin Formue skal han have erhvervet paa Markedet ved Halore i Danmark, idet han, da Kong Harald Gormssøn havde lagt Forbud paa ethvert Skibs Afrejse indtil et nys begaaet stort Penge-Tyveri var blevet opdaget, foreslog at de forsamlede Kjøbmænd heller skulde skillinge sammen for at erstatte de Bestjaalne deres Skade, og overlade Kongen Overskuddet. Dette Forslag, som ogsaa blev udført, behagede Kongen saa meget, at han belønnede Thrond med Fjerdedelen af Overskuddet, hvilken skal have været en for de Tider uhyre Sum. Med denne vendte han tilbage til sin Fædrenegaard, hvor han nu kunde leve paa en stor Fod [1]).

Harald selv synes med al sin Heftighed og Voldsomhed af Naturen at have været en godmodig Mand og af en temmelig svag Charakteer, der let lod sig lede, og følgelig maatte blive et blindt Redskab for en saa overlegen Aand, som hans Moders. Der siges ogsaa udtrykkeligt om Harald, at han gjerne lyttede til Andres Raad og ikke var dybttænkende. Det var saavel hans, som hans Brødres største Skade, at de vare opdragne udenfor Fædrelandet, thi derved bleve de fremmede for Folket og Nationalcharakteren, hvilken det er aabenbart at de aldrig ret lærte at opfatte og føje sig efter. Naar man læser om de senere Begivenheder paa Orknø, hvor man øjensynlig finder saa tydelige Spor af den keltiske Vildheds og Grusomheds Indflydelse paa de norske Nybyggeres Charakteer, skulde man tro at de Indtryk, Harald fik her under sine første Barndomsaar, havde i Forbindelse med den moderlige Paavirkning været tilstrækkelige til at bestemme hans hele følgende Charakteer-Udvikling, hvilken Opholdet i Danmark hos den neppe synderligt ædelttænkende Harald Gormssøn heller ikke var skikket til at forbedre. Om Haralds naturlige Godmodighed vidner allerede den Beredvillighed, hvormed han søgte at skaffe hiin Pelsverkshandler Kunder, ligesom den Maade, hvorpaa det skede, røber en vis Grad af Lune og Menneske-

---

[1]) Færeyingasaga, Cap. 1—3. Halore Marked var, som ovenfor (S. 1ste B. 493) nævnt, ved eller paa det nærværende Helsingør. Foruden de Penge, Kongen skjenkede Thrond som Belønning for hans Klogskab, havde han ogsaa selv forud betinget sig en Godtgjørelse af alle de tilstedeværende Nordmænd. Nordmændene, heder det, holdt Stevne sig imellem for at raadslaa om, hvad de skulde gjøre i Anledning af Forbudet. Thrond — han regnedes naturligviis blandt Nordmændenes Tal — var ogsaa tilstede, og tilbød sig i deres Raadvildhed at finde paa en Udvej, hvis enhver af dem vilde betale ham en Øre Sølv. De fandt dette noget stivt, men deres Forlegenhed var saa stor, at de tilsidst gik ind derpaa. De gave ham først hver en halv Øre paa Haanden, og forbandt sig til at udbetale ham den øvrige Halvdeel, hvis hans Raad viste sig at være heldigt.

kundskab. Disse Egenskaber ere allerede tilstrækkelige til at forklare, hvorfor hans nærmeste Omgivelser, ja endog en Mand med Arinbjørns ædle Sindelag, hang saa trofast ved ham, uden at man just hos dem alle behøver at tænke sig Kongens Gavmildhed som det Baand, der knyttede dem til ham.

Dronning Gunnhild maa derimod i Ordets egentligste Forstand have været ondskabsfuld, thi Dommene om hende i alle de Beretninger, hvori hun forekommer, ere altfor eenstemmige til at de ej skulde udtale Sandhedens Stemme, ligesom de ogsaa umiskjendelig udtrykke Samtidens Mening. Beviser paa hendes Ondskab og Rænkefuldhed have vi allerede i det foregaaende seet. Men foruden disse Fejl havde hun endog i sin modnere Alder et stort Hang til Vellyst og Usædelighed. Herom vidner især den Fortælling, som endnu er os levnet om den smukke **Rut Herjulfssøns** Ophold hos hende. Vi have ovenfor [1]) berettet, hvorledes den mægtige islandske Høvding Høskuld Dalakollssøns Moder Thorgerd, Thorstein rødes Datter, efter sin Mands Død drog til Norge og der egtede Lendermanden Herjulf, med hvem hun havde Sønnen Rut, der tidligt slægtede sin Morfader paa i Skjønhed og Styrke; hvorledes hun efter Herjulfs Død vendte tilbage til Island og døde hos Høskuld, og hvorledes denne tog hendes Efterladenskab, saavel hvad der tilkom ham selv, som den i Norge tilbageblevne Ruts Deel, under sin Forvaltning. Efter een Beretning [2]) skal nu Rut være forbleven i Norge indtil sine modnere Aar, og have været optagen i Haralds Hird endnu førend han drog ud til Island for at kræve sin Arv, som han tilsidst fik efter nogen Uenighed med Høskuld. Men efter en anden Beretning, var Rut kommen til Island og allerede bosat paa sin Gaard Rutstad i Saxaadalen længe førend han blev Haralds Hirdmand efter at have foretaget en Rejse til Norge for at kræve Arv efter en afdød Broder, sandsynligviis en ældre Halvbroder paa fædrene Side; og denne Beretning viser sig af forskjellige Grunde at være den paalideligste [3]). Rut havde, heder det, nys

---

[1]) Se 1ste B. S. 783.

[2]) Nemlig Laxdølasaga Cap. 19.

[3]) Njáls Saga, Cap. 1—6. Beretningen her om Ruts Forlovelse før Afrejsen er altfor indgribende, og den Rolle, denne Forlovelse spiller i den hele Fortælling om hans Ophold hos Gunnhild, er altfor væsentlig, til at den kan tænkes borte. Desuden maa det erindres, at Rut ved sit Besøg hos Gunnhild ikke længer kan have været ganske ung. Hans Moder Thorgerd var nemlig ikke den yngste af Thorstein rødes Børn, thi det yngste var efter Sagaernes udtrykkelige Vidnesbyrd Olaf Feilan. Da Thorstein dræbtes 875 (se 1ste B. S. 509), kan Thorgerd neppe være fød senere end 873. Antaget at dette var hendes Fødselsaar, og at hun er bleven gift med Dalakoll ved 893, falder Høskulds Fødsel omkring 894 eller 895; han var allerede voxen og havde tiltraadt sin Gaard, da Thorgerd rejste til Norge. Han maa da mindst have været 18

festet den smukke Unn, Datter af den mægtige og lovkyndige Hovding Mord Gygja paa Rangaarvalle, og Brylluppet var allerede bestemt, da hans Farbroder Assur ankom fra Norge, og meldte ham at hans Broder Eyvind var død og havde indsat ham til sin Arving paa Gulathing, men at hans Uvenner vilde sætte sig i Besiddelse af Arven, hvis han ikke selv indtalte den. Da Rut fortalte Mord dette, og hvor stor Arven var, — 100 Mark Sølv [1]) — raadede denne ham til at rejse. Brylluppet blev udsat i tre Aar, i hvilken Tid Unn skulde være bunden ved Festemaalet. Rut fulgte Assur til Norge, kom efter tre Ugers Overfart til Herne paa Hørdeland, og drog derfra til Viken, hvor Harald Graafeld og hans Moder Gunnhild opholdt sig i Kongehelle. Da Gunnhild hørte at Skibet var kommet, lod hun høre efter, om nogen Islænding var ombord, og erfor nu at Rut, Assurs Brodersøn, var kommen. Hun sendte strax sin Skosvend Agmund til Skibet for at byde Rut og Assur til sig om Vinteren; hun bad ham tilføje, at hvis Rut vilde være hendes Ven og handle efter hendes Raad, skulde hun skaffe ham baade Kongens Yndest og hans Arv, hvilken en Mand ved Navn Sote havde taget i Besiddelse. Da Skosvenden i Hemmelighed havde fremført dette Ærende, raadede Assur Rut paa det ivrigste til at modtage Indbydelsen; „thi", sagde han, „jeg kjender Gunnhilds Sind; komme vi ej til hende, vil hun jage os af Landet og frarane os vort Gods, men indfinde vi os, vil hun holde sine gode Løfter". Agmund vendte derfor tilbage og meldte sin Herskerinde at de skulde komme. Hun bød ham holde Øje med deres Ankomst til Byen og melde ham den. Kort efter begave Rut og Assur sig til Kongehelle, hvor deres Venner og Frænder modtoge dem med aabne Arme, og hvor ogsaa Agmund indfandt sig og meldte dem fra Gunnhild, at hun for Omtales Skyld ej kunde bede dem at komme til hende, forend de havde talt med Kongen, men at hun imidlertid sendte Rut en Stadsdragt, han skulde ifore sig, naar han hilsede paa denne; hun gav ham tillige det Raad, at tale djervt til ham og strax bede om Plads i Hirden. Dagen efter gik Rut og Assur, ledsagede af ti Mænd, ind i Hallen, hvor Kongen sad ved Drikkebordet, hilsede paa ham, og nævnte sit Navn og den egentlige Hensigt, hvorfor han var kommen til Norge, nemlig for at kræve sin Arv. „Jeg har," sagde Kongen, „lovet enhver Mand her i Landet at han skal nyde Lov og Ret" (et Løfte, han forresten temmelig slet overholdt); „vil du ellers noget andet?" Rut fremsatte sit Ønske om at blive optagen i Hirden. Kongen taug dertil, men Gunnhild lagde

---

Aar, altsaa Thorgerd henved 40 Aar. Ruts Fødsel falder saaledes ved 915, og hans Alder i Aaret 963 bliver følgelig 48 Aar. Inden den Tid maatte han allerede have tænkt paa at bosætte sig paa Island.

[1]) 100 Mark Sølv eller omtrent 900 Sølvspeciedalere, betydede paa den Tid næsten lige saa meget som det tidobbelte nuomstunder.

nu sit Ord ind med, roste Ruts Dygtighed og Forstand, og bevægede Kongen til at love, at gjøre ham til Hirdmand efter en halv Maaneds Forløb: denne Ventetid fordrede den kongelige Ære og Landets Skik; imidlertid skulde Gunnhild bekoste hans Ophold i Byen. Paa Gunnhilds Befaling førte nu Agmund Rut og Assur med deres Mænd i Gunnhilds Hall, en Steenhall, prægtigt tjeldet med Tapeter, hvor Gunnhilds Højsæde stod. Agmund bød Rut at sætte sig i Højsædet, og blive siddende om endog Gunnhild selv kom. En kort Stund efter kom hun ind. Rut vilde staa op og hilse paa hende, men hun bød ham fremdeles at sidde der, og sagde at dette skulde nu være hans Plads saa længe han var hendes Gjest. Da Kvelden kom, sagde hun at han skulde hvile ved hendes Side i det Loft eller Kammer, hvor hun plejede at sove. Han vægrede sig ej derved, og saaledes gik det nu i hele den Tid, han skulde være hendes Gjest, idet hun paa det strengeste forbød Nogen at tale derom. Da den halve Maaned var forbi, forærede han hende et Hundred Alen Vadmel og tolv Pelsverkskapper — en paa den Tid betydelig Gave —, takkede hende for det behagelige Ophold i hendes Huus, og kyssede hende. Derpaa gik han til Kongen, blev hans Hirdmand, fik efter Gunnhilds Anviisning en Hædersplads i Hirden og opholdt sig hele Vinteren hos Kongen. Den følgende Vaar fik han høre at Sote var dragen til Danmark med Arvegodset. Han klagede herover til Gunnhild, der strax lovede ham to fuldt udrustede Langskibe under Anførsel af den tapre Gjestehøvding [1]) Ulf Uthvegen, for at sætte efter Sote og fratage ham Godset. Da Kongen hørte dette, lovede han ham ligeledes to Langskibe, da en Styrke af fire Skibe nok kunde behøves. Med denne lille Flaade sejlede Rut afsted til Danmark. Her havde de en haard Kamp at bestaa i Øresund med Atle, en Søn af hiin Arnvid Jarl i Vermeland, som Egil Skallagrimsson havde ydmyget [2]). Arnvid og Atle havde siden maattet flygte til Østergautland, og derfra havde Atle begivet sig paa Sørøvertog, saa at han nu var erklæret utlæg baade af Sviakongen og af Danekongen. Han laa med mange Skibe i Øresund, men Rut vilde ikke derved lade sig hindre fra at fortsætte sin Fart, og derfor begyndte Kampen, i hvilken Rut lagde de største Tapperhedsprøver for Dagen. Ved Synet heraf, heder det, kunde Ulf ikke bare sig for at hentyde til det Forhold, som havde fundet Sted mellem Gunnhild og Rut. „Du hugger godt", sagde han, „men du har ogsaa meget at lønne Gunnhild." Ærgerlig svarede Rut:

---

[1]) Om Gjesterne og deres særegne Forretninger i Kongens Hird, vil der nedenfor blive talt.

[2]) Se ovenfor, 1ste B. S. 755, Note 1. At Arnvid, Atles Fader, var den samme som den, der omtales i Egils Saga, er umiskjendeligt; kun er det klart, at hvor Njálssaga lader Arnvid flygte fra Jemteland, maa „Jemteland", som

„jeg er bange for at du siger dette med en fejg Mund" [1]). I det samme kastede Atle et Spyd, som gjennemborede Ulf. Omsider lykkedes det Rut med egen Haand at fælde Atle. Han vandt et rigt Bytte, og tog de to bedste af hans Skibe i Besiddelse. Men medens han udhvilede sig en kort Tid efter Kampen, sneg Sote sig ubemerket forbi og drog tilbage til Norge, hvor han landede ved Limgardssiden [2]), for efter tre Dages Forløb at drage til England. Uheldigviis for ham opholdt just Gunnhild og hendes Søn Gudrød sig i Nærheden. Da Agmund, som havde mødt Sote, underrettede hende om hans Ankomst, sendte hun sin Søn Gudrød hen for at dræbe ham. Gudrød kom uforvarende over Sote, tog ham til Fange og lod ham hænge, men bragte sin Moder alt hans Gods, hvilket hun lod føre til Kongehelle, hvorhen hun ogsaa selv atter begav sig. Om Høsten kom Rut tilbage med store Rigdomme og blev venligt modtagen af Kongen, hvilken han — vistnok ifølge Hirdmændenes Pligt — tilbød saa meget af Byttet, han ønskede. Kongen tog Trediedelen. Siden underrettede Gunnhild Rut om Sotes Aflivelse, og gav ham Arvegodset, hvoraf han igjen overlod hende Halvdelen. Han tilbragte ogsaa den følgende Vinter hos Kongen, men begyndte om Vaaren at blive noget taus og sturen, fordi han længedes hjem. Gunnhild, som merkede det, spurgte om der var nogen Kvinde, som han længedes efter. Han benegtede det, men hun sagde at hun havde hørt det for vist. Da han siden bad Kongen om Tilladelse til at rejse, og denne nødig vilde give Slip paa ham, bad Gunnhild sin Søn om ikke at modsætte sig hans Afrejse, og medgav ham, trods Dyrtiden i Landet, saa meget Meel som han ønskede [3]). Men ved Afrejsen tog hun ham til Side, satte en Guldring paa hans Arm, omfavnede ham og kyssede ham, idet hun tilføjede: „hvis jeg har saa megen Magt over dig, som jeg tror, da skal du ingen Lykke have af dit Egteskab med den Kvinde paa Island, som din Hu nu staar til." Rut lo, gik hen til Kongen og tog Afsked med ham. Efter Hjemkomsten til Island egtede han ogsaa Unn. Men det gik, som Gunnhild spaaede, at Egteskabet blev ulykkeligt, saa at det inden kort Tid maatte opløses. Naturligviis tilskrev man dette Gunnhilds Trolddomskunster, uagtet det saa let kan finde sin Forklaring i Ruts og Unns egen Ustadighed [4]).

---

paa hiint Sted anmerket, være en Skriv- eller Hukommelsesfejl for „Vermeland".

[1]) Nemlig som en til Døden bestemt Mand.

[2]) D. e. Kysten af Øster-Agder.

[3]) Her er ogsaa en Bestyrkelse paa, at der virkelig i denne Tid herskede Mangel og Misvæxt.

[4]) At man tilskrev hende Ruts paafølgende Uheld i Egteskab, siges just ikke med tydelige Ord, men det antydes saa tilstrækkeligt, at man ej kan tvivle

Hvad man her især maa forundre sig over, er at Gunnhild kunde vise et saadant Hang til Sandselighed paa en Tid, da hun allerede var til Aars. Thi Ruts Besøg hos hende, medens hun og hendes Søn allerede holdt til i Kongehelle, altsaa efter Tryggves Drab, kan ej have fundet Sted før 963. Og da hun ved sit Giftermaal, der fandt Sted omkring 920, eller i det seneste 923, neppe kan have været yngre end 15 Aar, saa at hendes Fødselsaar ej kan sættes længere ned i Tiden end 908, bliver hun ved Ruts Besøg idetmindste 55 Aar gammel. Dog ere lignende Tilfælde vistnok ikke uden Exempel. Ogsaa for Ruts Brodersøn **Olaf Paa** [1]) synes Gunnhild at have næret ømme Følelser. Da denne unge og smukke Mand havde naaet sit 18de Aar, kom et Skib til Island, der tilhørte en Hirdmand hos Kong Harald, ved Navn Ørn. Olafs Moder, Kongedatteren Mælkorka, opmuntrede ham til at benytte denne Lejlighed til at drage udenlands og besøge sine fornemme Mødrenefrænder. Da Hoskuld ej syntes videre derom og Olafs egen Fosterfader Thord Godde ej havde rede Penge og Varer nok til at bekoste hans Udenlandsrejse, egtede Melkorka for hans Skyld den rige Thorbjørn Skrjup, der i længere Tid havde friet forgjæves til hende, paa den Betingelse at han skulde forstrække Olaf med, hvad han behøvede. Hun gjorde det ogsaa meget for at ærgre Hoskuld, der i den senere Tid, eftersom han blev ældre, havde viist sig kold mod hende og overladt hendes Forsørgelse til Olaf selv. Det hele kom istand i al Hast, medens Hoskuld var paa Thinget, og ved sin Hjemkomst fandt han til sin Forundring og Bedrøvelse Mælkorka gift og Olaf borte. Olaf landede først i Norge, og drog med Ørn til Haralds Hird. Her blev han paa Grund af sit Slægtskab med Rut venligt modtagen. Kongen indbød ham til at blive der om Vinteren, og Gunnhild viste ham endnu større Hengivenhed: Folk sagde, heder det, at skjønt Olaf ikke videre nød hendes Gunst, fandt hun dog stor Fornøjelse i at tale med ham. Hun understøttede ham siden paa hans Tog til Irland med et fuldt udrustet Skib og 60 Mand. Denne betydelige Styrke satte Olaf, da han ved Storm var dreven mod Irlands Kyst og Skibet for en Tid stod paa Grund, i Stand til at skræmme de rovgjerrige Kystboere bort, da de vadede ud til Skibet, for at tage det i Besiddelse som Vrag; han skal siden have været anerkjendt som Dattersøn af Kong Myrkjartan, der endog, som det fortælles, anmodede ham om at forblive hos ham, og følge ham i Regjeringen. Men Olaf modtog ikke Tilbudet, og vendte atter til-

---

derom. Hvis man kan fæste Tillid til hvad Njálssaga senere beretter om Aarsagen til Skilsmissen, synes en Sygdom at have været med i Spillet, men denne kunde vel og forklares af naturlige Grunde.

[1]) Om Olaf Hoskuldssøn Paa og hans Moder Mælkorka, se ovenf. 1ste B. S. 785, 786.

bage til Norge, hvor Kongen og især Gunnhild modtog ham med aabne Arme, og viste ham, efter hvad der siges, saa stor Hæder, som ingen udenlandsk Mand hidtil havde nydt af dem. Men rigtignok skjenkede Olaf dem ogsaa mange sjældne Klenodier, han havde haft med fra Irland. Om Julen forærede Kongen ham en Skarlagensklædning; da Vaaren kom, og han vilde rejse hjem, ytrede Kongen vel sit Ønske om at han vilde forblive hos ham, men da Olaf desuagtet foretrak at komme hjem, gav han ham til Rejsen en stor og god Knarr (Handelsskib) fuldt ladet med Tømmer. Der nævnes intet om, at Gunnhild tog nogen om Afsked med ham; men paa denne Tid var vel ogsaa Rut selv hos hende, thi Olafs og Ruts Besøg ved Haralds Hof maa omtrent have været samtidige [1]). Om Gunnhilds Sandselighed og mislige Færd i denne Henseende maa der endnu have været flere Beretninger, eftersom der lige til de nyeste Tider har vedligeholdt sig Sagn derom paa Island [2]).

En anden anseet Islænding, **Thorgils Thordssøns**, Historie vidner deels om Kongens naturlige Godmodighed og Venlighed, deels ogsaa om den Magt, hans Moder udøvede over ham. Thorgils var en Sønnesøn af hiin Haastein, Atle Jarls Søn, der tilligemed et Par andre Gaulværinger nedsatte sig paa Sydvestkanten af Island i Landnamstidens sildigere Periode. Disse Gaulværinger havde, som man ser, ikke i den Grad afskaaret deres Forbindelser med Norge, som de fleste øvrige Nybyggere paa Island, thi Loft Ormssøn paa Gaulverjabø plejede, efter hvad der allerede ovenfor er berettet, hvert tredie Aar at drage til Norge og blote ved Hovet paa Gaule i sin i Norge fredløse Morbroder Fløses Navn [3]). Haastein, der boede paa Tradarholt i Floen, døde som en mægtig og anseet Mand; hans Søn Atle, der var opkaldt efter Farfaderen, blev dødeligt saaret i en Kamp, da hans ældste Søn Thord kun var 9 Aar gammel. Thord arvede hans Besiddelser og Magt paa Island; hans anden Søn Olve drog ud paa Vikingetog, og nedsatte sig endelig under Erik Blodøxes Regjering i Sogn, hvor han døde. Af den Maade, hvorpaa hans Ejendomme i Sogn om-

---

[1]) Laxdølasaga Cap. 20—22. Rut maa være kommen til Haralds Hird 963, og have forladt den 965, hvis man ellers kan stole paa Tidsangivelsernes Nøjagtighed, thi det sandsynligste er vistnok, at han allerede rejste 964. Olaf skal have opholdt sig een Vinter hos Harald, den næste hos Myrkjartan, og den tredie hos Harald, hvorpaa han drog hjem. Men at han skulde have opholdt sig saa længe paa Irland, er heel usandsynligt, især da den hele Beretning om hans Færd der har noget æventyrligt ved sig. Rimeligviis er han vendt tilbage til Norge samme Aar, og har i det hele taget kun været to Vintre borte, eller fra 963 til 965.

[2]) Torfæi hist. Norv. II. p. 271.

[3]) Se ovf. 1ste B. S. 541.

tales, skulde man formode, at de havde tilhørt Ætten fra tidligere Dage[1]). Imidlertid bleve de ved hans Død, som andet Gods, der tilhørte Udlændinger, erklærede at tilhøre Kongen. Thord, som imidlertid havde hevnet sin Faders Død og vundet stor Anseelse, besluttede at drage over til Sogn for at vinde Arven tilbage, og kjøbte sig derfor en Knarr, thi det var hans Hensigt ogsaa at tage sin Hustru Thorunn med; da hun vægrede sig ved at følge ham, blev han ærgerlig og nedgrov meget af sit Gods i Jorden. Hun spaaede at han vilde have liden Nytte saavel deraf, som af hvad han ventede at faa i Norge, og det viste sig at hun spaaede Ret, thi Skibet blev borte og man hørte intet til det siden. Hans og Thorunns eneste Søn Thorgils var da kun to Aar gammel. Nogle Aar efter egtede Thorunn den tapre og haardføre Thorgrim Thormodssøn, der efter de talrige Ar og Skrammer, han havde faaet vaa sine mange Vikingetog, fik Tilnavnet „Arrebein". Thorgils blev derfor ogsaa sædvanligviis kaldet Arrebeinsstjup (ↄ: Arrebeins Stifsøn). Thorgils udviklede allerede fra Barnsbeen af en saadan Stridbarhed og Storsindethed, at det ej varede længe, førend han og Stiffaderen ej kunde komme ud af det med hinanden. Kun fem Aar gammel dræbte han en af Hestene paa Gaarden, fordi nogle andre Drenge havde udelukket ham fra en Leg, under Paaskud, af at ingen fik Lov til at deeltage, uden han havde skilt et eller andet levende Dyr ved Livet. Thorgils maatte nu flytte til Loft paa Gaulverjabø, der altid havde gjort meget af ham, og voxede her op til en smuk, sterk, forstandig og i al Slags Vaabenfærd vel forfaren, men tillige overmodig og heftig Yngling. Da han var 17 Aar, rejste han med Lofts Samtykke og Understøttelse over til Norge, hvor han tilbragte den næste Vinter hos en anseet Mand paa Hørdeland. Hid kom ogsaa Kong Harald Graafeld med sin Moder og sine Brødre, da de rejste omkring paa Veitsler, og Thorgils tildrog sig snart Kongernes Opmerksomhed ved sin Skjønhed og sit fornemme Væsen. Da han nu ogsaa deeltog i Lege, som anstilledes, og altid sejrede, blev Harald saa glad i ham at han kaldte ham sin egen Kæmpe. Thorgils underrettede nu Kongen om sit egentlige Ærende, nemlig at indtale de Ejendomme, som hans gjæve Frænder i Sogn havde besiddet. Kongen svarede, at hans Moder nu havde Raadighed over disse Ejendomme, og at han derfor maatte se til at vinde hendes Yndest. Thorgils henvendte sig derfor til Gunnhild, der svarede ham vel, og tilbød ham en Plads i Kongens Hird. Men da Thorgils undskyldte sig formedelst Mangel paa de dertil nødvendige Penge, blev hun saa vred, at hun spendte til ham med

---

[1]) Det heder nemlig i Floamanna Saga Cap. 9, at Thord vilde indkræve de Arvedele, som hans Frænder havde ejet i Sogn. Ligeledes siger Thorgils i Cap. 12, at han havde store Arvedele efter gjæve Frænder at indkræve.

Foden, jog ham bort fra Højsædet, og afslog ham aldeles de forlangte Ejendomme, da han, som hun sagde, ikke skjønnede sin egen Hæder. Dronningens Unaade gjorde dog intet Skaar i hans Yndest hos Kongen, der ofte i al Hemmelighed stak Sølv til ham, for at han kunde begynde Handel dermed; han bad ham ogsaa for Eftertiden besøge ham som en Bekjendt, dog helst, naar hans Moder ej var tilstede. Saa tydeligt vedkjendte han sig sin Uselvstændighed. Heller ikke ansaa Thorgils Kongens Yndest for tilstrækkeligt Værn mod Gunnhilds Efterstræbelser, men forlod næste Vaar Landet for at drage paa Handelsrejser [1]).

Hvis man kan fæste Lid til, hvad den vistnok i sine Hovedbegivenheder sande, men i Enkelthederne meget udsmykkede og upaalidelige Hørds Saga fortæller om Islændingen Hørd Grimkellssøns og hans Fostbroder Geirs Ophold i Norge, viste Harald sig ogsaa her ved en Lejlighed meget retfærdig og ædelmodig, medens man af den Adfærd, hans Moders Tjenere tillode sig, tydeligt kan se, hvorledes hun tillod og begunstigede al Slags Vold og Undertrykkelse. **Hørd**, Søn af den anseede Gode Grimkell Bjørnssøn [2]) ved Olvusvand ikke langt fra Skaalholt, foretog tilligemed sin Fostbroder Geir en Udenlandsrejse i sit 16de Aar paa et Skib, der tilhørte Vikværingen Brynjulf Thorbjørnssøn, som havde indbudt dem til at gjøre ham Følge. De kom, fortælles der, til **Bergen** i Norge, hvor de ved Brynjulfs Hjelp strax fik Herberge. Man skulde næsten formode, at Saganedskriveren har forvexlet en af Norges to ældste Byer, Tunsberg eller Kongehelle, og snarest den første, med det først senere opkomne og paa hans Tid blomstrende Bergen; imidlertid kan det vel ogsaa være muligt, at der allerede i det 10de Aarhundrede var en besøgt Havn og en saadan Samling af Huse, som derved plejer at opstaa, i Nærheden af Kongsgaarden Aalreksstad [3]). Engang, da Brynjulf var rejst ud paa

[1]) Floamannasaga, Cap. 4—13.

[2]) Grimkell var en Søn af Landnamsmanden Bjørn Gullbere fra Orkedalen, omtalt ovenfor i 1ste B. S. 516. Hans Moder Ljotunn var en Syster af Landnamsmanden Kolgrim den gamle, omtalt sammesteds.

[3]) Om Høskuld Dalakollssøn heder det (se ovf. 1ste B. S. 783), at han landede og satte sit Skib op der, hvor Bergen siden blev anlagt. Dette antyder vistnok paa den ene Side, at der da ej var nogen egentlig By paa Stedet, men ogsaa paa den anden, at der var en Havn, hvor Skibe opsattes, hvor der altsaa fandtes flere Naust, og hvor der vist ogsaa var flere Bygninger, tilhørende Folk, der søgte sit Udkomme ved Handel og ved at herbergere Fremmede, især naar Kongen opholdt sig paa Aalrekstad. Forresten er det, som bemerket, meget sandsynligt, at Fortællingen oprindelig har nævnt Tunsberg; vi foretrække dette her for Kongehelle, deels fordi det siden heder at Hørd drog „øster til Viken", deels fordi Endelsen „Berg" i Tunsberg snarere kunde give Anledning til en Forvexling med Bergen.

Landet, og Geir gik alene ude med en Kappe over sig, mødte han en Skare Mænd, af hvilke den, der gik forrest, spurgte ham om hans Navn, og da han havde faaet dette at vide, navngav sig selv som Arnthor, Dronning Gunnhilds Skatmester. De vilde kjøbe Kappen af Geir, men han vilde ikke sælge den. Da rev en den af ham. Geir holdt igjen og tog til Sverdet, de andre lo og spottede over at han ikke bedre havde holdt paa sin Kappe. Da blev Geir ærgerlig, og rykkede haardt i Kappen, Arnthor greb ligeledes fat i den og vilde rykke den fra ham, da Geir i det samme drog Sverdet og hug Armen af Arnthor strax ovenfor Albuen. Saaledes fik han da beholde Kappen og gik hjem, men Arnthor døde kort derefter af Blodtabet. Da Hørd fik se, at der var Blod paa Geirs Sverd, spurgte han ham om Aarsagen. Geir fortalte hvad der var skeet, og Hørd fandt at han ej havde handlet anderledes end som han var nødt til; dog skjønnede han strax, at her maatte foretages noget for deres Sikkerheds Skyld, og derfor sendte han Bud efter alle de Islændinger, som vare i Byen. De indfandt sig øjeblikkeligt, 24 i Tallet. Der blæstes nu til Møde i Byen, og der sendtes Bud efter Kongen, med den Melding, at en af hans Mænd var dræbt. Kongen begav sig strax til Mødet, og fordrede at Islændingerne skulde udlevere Geir, der havde dræbt hans Ven og hans Moders Skatmester. Hørd vægrede sig ved at udlevere ham, og tilbød Kongen Selvdom, for at Geir kunde beholde Liv og Lemmer. Brynjulf kom ogsaa til, og bad Kongen for sin egen Æres Skyld og formedelst sit Venskab for ham at give efter, thi ellers vilde mangen Mand miste Livet, førend Geir blev dræbt. Kongen svarede da, at han for Brynjulfs Skyld vilde forlige sig med Geir og tage imod Bøder, dog kun for sit eget, ej for sin Moders Vedkommende. Brynjulf takkede Kongen, betalte alle Bøderne for Geir og gav Kongen gode Gaver, da han var en rig og velvillig Mand. Imidlertid vovede han for Gunnhilds Skyld ikke længer at beholde Hørd og Geir hos sig, men sendte dem øster til Viken til sin Fader Thorbjørn. Hos denne forbleve de til den følgende Vaar; da torde heller ikke han lade dem blive længer hos sig, men sendte dem med gode Anbefalinger til Jarlen Harald i Gautland, hvor de forbleve i lang Tid og nøde stor Anseelse[1].

---

[1]) Hørds og Holmverjernes Saga, Cap. 12, 13. Tidsregningen i denne er, som sædvanligt i de islandske Sagaer, noget forvirret. Det heder nemlig i Cap. 10 og 11, at Lovsigemanden Thorkell Maane forligede Grimkell og hans Svoger Torve Valbrandsson med hinanden, at der siden hengik 2 Aar, at Grimkell derpaa giftede sig igjen og levede vel sammen med sin Kone, at derefter hans Datter af første Egteskab blev gift, og at Hørd da var 12 Aar gammel. Der maa altsaa da være forløbet mindst to, men snarere tre Aar efter Forliget. Da det siden heder at Hørd ved sin Udenlandsreise var 15 Aar, falder denne følgelig mindst fem, snarere sex Aar efter Forliget. Nu veed man

9. Harald Graafeld svegen og dræbt.

Haakon Jarl havde imidlertid opholdt sig om Vintrene hos Danekongen Harald Gormsson, og lod Tiden ej gaa ubenyttet hen. Han havde for Øjeblikket kun eet Formaal, nemlig at hevne sin Fader og derved selv bane sig Vejen til Magten i Norge. For at opnaa dette skyede han ingen Anstrengelse og foragtede han intet Middel. Det paastaaes, at hemmelige Udsendinger fra ham havde opfordret Thrønderne til at dræbe Kong Erling, og at han allerede da skal have ladet dem forsikre, at han næste Sommer nok skulde komme tilbage til sit Rige. Hans Planer optoge saaledes hans urolige og ærgjerrige Sind, og han grublede saa heftigt over dem, at hans legemlige Sundhed led derunder. Han maatte gaa til Sængs, og laa farligt syg længe om Vinteren, uden dog egentlig at føle store Smerter. Han vilde neppe smage Mad eller Drikke, han vilde helst være ene, eller i det høieste kun have faa af sine ældste Tjenere om sig. Tilsidst begyndte Folk endog at tale om, at han var forhexet og ikke ved sit fulde Vid. Kongen selv besøgte ham, men uden at det kom til nogen lang Samtale mellem dem, da Haakon var yderst ordknap.

Under denne Eenlighed udklækkede han dog tilsidst en dybt anlagt Plan. Omstændighederne vare ham og temmelig gunstige. Harald Gormsson selv havde allerede Grund til at være misfornøjet med sin Navne og Knæsætning i Norge; denne Misfornøjelse maatte letteligt kunne oppustes til formeligt Fiendskab. Ved Kong Haralds Hof opholdt sig desuden paa denne Tid en tredie Harald, Søn af Harald Gormssons Broder, Kong Knut Dana-Aast, Kong Gorms kjæreste Søn, for hvis Død man, som vi have seet [1]), tildeels gav Harald Gormsson Skylden. Det kan neppe betvivles,

---

af Islendingabok, at Thorkell Maane, Ingulfs Sønnesøn, blev Lovsigemand i Aaret 970; om man nu end sætter Forliget til hans første Aar, falder dog Hords Udenlandsreise derved for sildigt til at han skulde kunne have stødt sammen med Harald Graafeld, selv om man følger den Tidsregning, der henfører Haralds Død til 975, end sige naar denne Begivenhed, efter hvad vi anse rettest, henføres til 965, fem Aar før Thorkells Embeds-Tiltrædelse. Man maa derfor antage, at han endnu ikke har været Lovsigemand, da han meglede Forliget, men at Sagaskriveren har tilføjet den Embedstitel, som han senere fik. Dette er saa meget rimeligere, som denne Forligsmegling ej var nogen egentlig Embedshandling af ham, men kun et Hverv, der overdroges ham paa Grund af hans anerkjendte Retsind. Han maa desuden, som Sønnesøn af den allerede i 875 til Manddomsalderen komne Ingulf, have været en aldrende Mand længe før 970. Forliget henføres derfor rettere til omkring 956, og Hords Udenlandsreise til 962. Dette bestyrkes ogsaa derved, at den mægtige Tunge-Odd, med hvis Søster Torve Valbrandsson var gift, ifølge Annalerne skal være død 965.

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 747.

at hvis Knut havde overlevet Gorm, vilde han, og ikke Harald, være bleven dennes Efterfølger, og i saa Fald havde hans Søn Harald paa denne Tid enten allerede været Konge, eller i det mindste sikker paa Tronfolgen. Nu derimod var dennes Farbroder Harald i Besiddelse af den maaske ved Broderblod vundne Trone, og han selv havde maattet tilbringe sin meste Tid paa Vikingetog. Han havde for saa vidt været heldig, som han havde samlet sig store Rigdomme, hvorfor man sædvanligviis kaldte ham **Guldharald.** Men han var nu ked af Vikingelivet, og havde vendt tilbage til Hjemmet, for at fordre Andeel i Riget. En saadan Fordring maatte naturligviis være Kongen meget uvelkommen og sætte ham i stor Forlegenhed, og af denne Forlegenhed kunde igjen den kloge Haakon Jarl benytte sig til sin egen Fordeel.

Da Haakons Klogskab og dybe Forstand var almindelig bekjendt, søgte begge Parter hans Raad. Guldharald, der synes at have været en raa, ligefrem, men eenfoldig Kriger, klagede først sin Nød for ham, og spurgte ham, om han ej fandt det utilbørligt, at han, selv Kongesøn og ikke mindre berettiget til Riget end Harald Gormssøn, dog skulde være udelukket fra nogen Deel deri. Haakon gav ham Ret, og sagde, at Danerne, hvis Sagen bragtes for dem, vistnok helst vilde have Knuts Søn til Konge, da denne, hvis han ikke saa tidligt var bleven bortrykket, uden al Tvivl vilde have efterfulgt sin Fader. Ved disse Ord fik Guldharald Mod til at bringe Sagen paa Bane hos sin Farbroder. Men denne vilde nødigt indlade sig paa at afgive Riget eller nogen Deel deraf; han sagde, at slig Fordring havde ingen vovet at komme med til Gorm den gamle, eller Hardeknut, eller Sigurd Orm i Øje, eller Ragnar Lodbrok, at de skulde finde sig i at blive Halvkonger over Danmark. Han blev saa vred, at det ej nyttede at tale til ham, og Guldharald maatte gaa bort uden at faa noget bestemt Svar. Men Kongen begav sig strax til Haakon Jarl, for nu ogsaa paa sin Side at æske Raad hos ham. Han sagde Jarlen, hvilken Fordring Guldharald havde gjort, og spurgte, hvad han skulde svare. Heller end at dele sit Rige, sagde han, vilde han lade Guldharald dræbe. Haakon sagde, at dette maatte han aldeles ikke tænke paa, da alle vilde anse det for den største Skjændselsdaad, og Guldharald desuden formedelst sin Faders Vennesælheds Skyld havde et stort Parti blandt Danerne. Han indrømmede, at det var stor Skade om han skulde blive nødt til at dele Riget, men at det dog ej kunde negtes at Guldharalds Fordring var retmæssig. Han udbad sig imidlertid Betænkningstid, inden han gav noget Svar i denne vanskelige Sag. Kort efter kom Guldharald og klagede paany sin Vaande, der nu var saa meget større, som hans Farbroder var vred. Haakon bad ham kun være ved godt Mod og haardnakket staa paa sine Fordringer. Den herved ængstede Danekonge kom en Stund derefter paany til Haakon, for

at høre hans Mening. Haakon forsikrede at han havde tænkt Dag og Nat over Sagen, og tillige raadslaaet om den med andre forstandige Folk, men at han endnu ikke kunde indse rettere, end at Guldharalds Fordring ej vel kunde afslaaes, skjønt det paa den anden Side var yderst skadeligt at dele det nys med saa megen Anstrengelse samlede Rige. „Men", sagde Haakon, da Haralds Engstelse var stegen til det yderste, „skulde det ikke kunne lade sig gjøre, at I selv beholdt Danevældet, men skaffede Eders Frænde et lige saa stort Rige? Saaledes vilde Eders Fader Gorm have baaret sig ad, nemlig ej at lade sine Frænder betage sig noget af hans egen Magt, men heller skaffe dem Vælde ved at tage fra Andre". „Det kan være sandt nok", sagde Harald, „men er der da nu noget andet Rige at faa"? „Ja" svarede Haakon, „Norges Rige kan nu erhverves, thi Kongerne ere forhadte over hele Landet, og fortjene desuden Døden for deres mange onde Handlinger". Kongen indvendte, at Norge var et stort Land, og Folket haardt og farligt at angribe med en udenlandsk Hær; at Eriks Sønner vare vældige og sejrsæle Krigere, og at Harald Graafeld desuden var hans egen Knæsætning og Fosterson. „Hvad dette angaar", sagde Haakon, „da have Eriks Sønner lønnet Eder ilde for den Hjelp, I have ydet dem; for øvrigt er det ej min Mening, at I skal bekrige Norge med hele Danehæren, men at I alene skal sende Bud til Harald Graafeld og tilbyde ham at modtage det Len, han tidligere har haft her i Danmark; da kommer han nok, og saa kan Guldharald i et Øjeblik skaffe sig Norges Rige ved at dræbe ham". „Ja", sagde Danekongen, „hvis Harald falder, er det forbi med Gunnhilds Sønners Vælde; men vil det dog ikke kaldes en ond Gjerning at svige sin Fosterson?" „De Danske ville dog", svarede Jarlen, „kalde det bedre at dræbe en norsk Viking, end sin egen danske Brodersøn". Disse Forestillinger virkede, og Danekongen gik ind paa Haakons Forslag. Sidenefter udviklede Haakon ogsaa for Guldharald hvorledes han handlede klogest i, for det første at lade sig nøje med Norge, til hvis Erhvervelse han selv, Haakon, skulde hjelpe ham med al sin Indflydelse; siden kunde han jo altid vinde Danmark. Harald var allerede gammel, og havde en Søn, der ej engang var egte fød [1]). Saa længe talede Jarlen for Guldharald, indtil denne erklærede sig ganske tilfreds og lovede sin Medvirkning, og Sagen blev nu i al Hemmelighed aftalt og ordnet mellem ham, Kongen og Haakon. Denne havde imidlertid forladt Sængen, og sagde at han var bleven frisk igjen.

Kong Harald sendte nu et prægtigt udstyret Gesandtskab til Norge, for at hilse Harald Graafeld, at Danekongen havde erfaret den store Nød

---

[1]) I Sagaerne paastaaes der nemlig, at Svend, Haralds Søn, kun var fød af en Frille. Mere derom nedenfor § 13.

og Dyrtid, der herskede i Norge, saa at det endog faldt Kongerne besværligt at holde deres Hird, eftersom Bønderne ej kunde betale deres Landskylder, og at han derfor indbød sin Fosterson Harald til sig, for at modtage Jylland til Forlening og Vintersæde med to hundrede Mænd [1]). Sendebudene, der bleve vel modtagne, berettede ogsaa at Haakon Jarl laa dødssyg og var næsten fra sit Vid. Harald forelagde Sagen for sin Moder Gunnhild og sine øvrige Raadgivere. Nogle fraraadede Rejsen, da de anede Svig; de fleste derimod fandt det meget belejligt, nu da der herskede saadan Nød i Landet, at modtage et saa godt Tilbud. Bønderne og Almuen opmuntrede især dertil, og sagde at det ej sømmede sig for en Konge at undslaa sig for at besøge en anden saa stor Høvding efter en saa venskabelig Indbydelse. „Og", heder det, „fordi Harald var let at overtale og ikke dybttænkende, ligesom han heller ikke syntes at han havde gjort Danekongen større Skade, end Noden drev ham til, lovede han at komme", og Sendebudene droge bort med denne for Haakon glædelige Efterretning. Ud paa Sommeren begav Harald sig ogsaa afsted med tre Langskibe, og 80 Mand paa hvert [2]). Det ene af Skibene styredes af Arinbjørn Herse, Egil Skallagrimssøns Ven. Harald sejlede ud fra Viken og over til Limfjorden, hvor han lagde til ved **Hals**. Her blev det ham sagt, at Danekongen snart skulde komme [3]). Men efter den hemmeligt trufne Aftale ilede nu Guldharald did med ni, til Vikingetog fuldkommen udrustede Skibe, og udæskede Harald Graafeld til Kamp. Denne indsaa strax at han var svegen, og skal have spaaet Guldharald at det ikke vilde gaa ham bedre; han gik modig i Land, fylkede sine Mænd, og lavede sig til at modtage Angrebet, saa stor Overmagt end Guldharald havde. Han opmuntrede sine Folk til at værge sig tappert, og kæmpede selv i Spidsen for sin lille Skare, da Fylkingerne mødtes. Dog maatte han omsider bukke under for Overmagten. Med ham faldt ogsaa den tro Arinbjørn og de fleste af hans Mænd.

Harald Graafeld havde spaaet rigtigt. Det laa ikke i Haakon Jarls Plan at lade Guldharald blive Konge i Norge. Aldrig saa snart var han borte, førend Haakon Jarl begyndte at ængste Harald Gormssøn, idet han forestillede ham, hvor farlig Guldharald nu vilde blive, efter at have erhvervet Norge. „Jeg frygter", sagde han, „at vi baade komme til at ro Ledingen og gjelde Ledingsvidet" [4]): nu dræber Guldharald Harald Graafeld,

---

[1]) Nemlig store Hundreder, altsaa 240.

[2]) Altsaa tilsammen 240 Mand, som ovenfor anført.

[3]) Man maa formode, at Harald Gormssøn i denne Tid har opholdt sig enten i Slesvig eller paa Jælling i den sydlige Deel af Nørrejylland, der synes at have været hans Hovedopholdssted, og hvor desuden de bekjendte Mindesmerker om hans Fader og Moder findes.

[4]) En almindelig Talemaade, om at gjøre sig Umag forgjæves eller til egen

saa tager han Kongedømmet i Norge, men hvor tro bliver han Eder da, tænker I? I Vinter sagde han til mig, at hvis han kunde komme til, vilde han dræbe Eder. Var det ikke bedre at vi saa til at skaffe Eder selv Norge? Derved kunde I jo ogsaa hevne Eders Fostersøn". „Men det sømmer sig ikke for mig at dræbe min Brodersøn", indvendte Harald. „Jeg skal nok paatage mig at vinde Norge under Eder paa en eneste Dag", svarede Haakon, „og saaledes gjengjelde Eder den Fred og Anseelse, jeg her har nydt, hvis I vil love mig at indgaa Forlig med mig for Brodersønnens Drab, og desuden lade mig faa Norge at raade over imod at blive Eders Jarl, sværge Eder Troskabsed, og betale Eder den Skat, hvorom vi nærmere komme overeens: da er I større Konge end Eders Fader, naar I raader over to Riger". Dette syntes Harald godt om, og Sagen blev aftalt mellem dem. Haakon, som havde 12, eller efter en anden Angivelse 15 Langskibe liggende færdigt rustede, drog afsted for at opsøge Guldharald, og fandt ham kort efter hans Sejr over Harald Graafeld, da han og hans Mænd altsaa endnu vare trætte af Striden. Efter en haard Kamp blev Guldharald overvunden. Ifølge een Beretning skal han være falden i Slaget, ifølge en anden skal han være bleven tagen til Fange og sidenefter hængt paa Haakons Befaling. Haakon skal ogsaa have sat sig i Besiddelse af den Mængde Guld, som Guldharald førte med sig, og som skal have fyldt to Kister og været mere end en eneste Mand i Norden hidtil havde besiddet [1]).

Uagtet denne Begivenhed ikke omtales i danske Oldskrifter, og heller ikke fortælles ganske paa samme Maade i alle norsk-islandske [2]), saa kan der

Skade, hentet fra Bestemmelsen i Loven om Ledingen. Den, som undlod at indfinde sig til Leding efter lovligt Udbud, skulde betale Ledingsvide; hvis han gik paa et andet Skib, end han skulde, maatte han og betale Ledingsvide, uagtet han deeltog i Ledingen. Dette kaldtes at ro Ledingen og gjelde Vide, se ældre Gulathingslov Cap. 301.

[1]) Snorre, Olaf Tryggv. Saga, Cap. 8—14. Olaf Tr. Saga i Fornm. S. Cap. 48—54. Fagrskinna, Cap. 37—44. Ágrip, Cap. 9. Thjodrek Munk, Cap. 4, 5. Jomsvikingasaga Cap. 6, 7. Egils Saga, Cap. 81. Knytlingasaga, Cap. 1. Odd Munks Olaf Tr. Saga, Cap. 12, 15. Olaf den helliges Saga, Cap. 12.

[2]) Saxo (10de B. S. 479, 482) siger kun, som ovenfor nævnt, at Harald (Graafeld) døde efter at have betalt Skat for 3 Aar, og at Haakon var hans Søn. Sven Aagesøn nævner intet enten om Harald Graafeld eller Haakon Jarl. Snorre og de øvrige Kongesagaer, der følge ham, stemme i det Hele taget med Fagrskinna, og afvige derfra mere i Ord og Talemaader, end i den egentlige Fortælling. Mest afvigende er Jomsvikingasaga, men som dog heelt igjennem er upaalidelig, og saavel ved sin Stiil, som ved de øjensynlige Overdrivelser og Usandsynligheder, den indfører, viser sig mere at være et Slags historisk Roman, end at gjøre Fordring paa fuldkommen Troværdighed. Ifølge Jomsvikingasaga

dog ej være nogen Tvivl om, at den i Hovedsagen har fundet Sted paa den her fortalte Maade. Thi samtidige Vidnesbyrd bekræfte Beretningens Sandhed. Den forhen omtalte islandske Skald Glum Geirsson, Harald Graafelds Hirdskald, nævner udtrykkeligt i sin „Graafeldsdraape", hvorledes Harald opmuntrede sine Mænd til Striden, hvorledes han selv kæmpede tappert, og lod sit Liv paa Limfjordens sandige Strandbred (hvorved det altsaa bekræftes, at Slaget holdtes til Lands), og endelig at det var den

---

skulde Haakon Jarl være kommen til Danmark, fordi Harald Graafeld og Gunnhild Kongemoder ikke lode ham faa hele det Len, han ansaa sig berettiget til efter sin Fader, nemlig fire Fylker; han vilde ej nøje sig med en Deel deraf, og begav sig derfor med 10 Skibe fra Norge paa Vikingetog, men opholdt sig om Vinteren hos Harald Gormsson, som indbød ham til sig med 100 Mand. Med et lignende Antal Folk skulde Harald Gormsson ogsaa have indbudt Guldharald, om hvis Arvefordring paa Riget der her ej er nogen Tale. Ved et Gilde skulde Haakon Jarl have sagt, at Harald Gormsson ikke, som man paastod, var den ypperste Konge i Norden; dette kom for Kongens Øren, han bad Haakon at forklare hvad han meente dermed, og denne sagde at det var et Skaar i hans Anseelse, at Harald Graafeld længe havde siddet inde med de Skatter, han skyldte ham. Harald erkjendte dette, men fordrede at Haakon skulde finde paa et Raad mod Harald Graafeld. Haakon raadede nu til at lokke ham ned til Danmark under Venskabs Maske, og at Kongen, for at gjøre ham desmere godtroende, skulde tilkjendegive sin Hensigt at ville fri til hans Moder Gunnhild, der endnu var temmelig giftelysten; naar Harald kom ned, skulde Guldharald og Haakon overfalde og dræbe ham, imod at faa hver sin Halvdeel af Norge som Skatland under Danmark. Ogsaa Guldharald erklærede sig villig til at deeltage heri, og der sendtes Bud til Harald Graafeld og Gunnhild saaledes som Haakon Jarl havde foreslaaet. Gunnhild raadede Harald til strax at rejse, og han drog afsted med 2 Skibe og 400 Mand. Guldharald og Haakon Jarl havde imidlertid ved Danekongens Hjelp samlet en Styrke paa 60 Skibe, og traf Harald ved Hals; men da Angrebet skulde ske, sagde Haakon at det var unødvendigt at kæmpe mod Harald Graafeld med saa stor Overmagt, og at han deels selv for Slægtskabs Skyld havde Betænkeligheder ved at kæmpe mod ham, deels helst vilde unde Guldharald Æren for Sejren. Guldharald angreb derfor alene med 30 Skibe; Harald advarede ham, men forgjæves, og faldt i Kampen. Derpaa roede Haakon til, og gav Guldharalds Mænd Valget, enten de vilde stride med ham, eller udlevere deres Herre; de valgte det sidste, og Guldharald blev hængt. — Usandsynligheden af denne Beretning, i Sammenligning med den ovenfor anførte, er iøjnefaldende. Dog synes Ágrip for saa vidt at slutte sig dertil, som de Ord, det lægger Harald Graafeld i Munden ved Guldharalds Angreb, næsten ere aldeles de samme, som dem, Jomsvikingasaga lader ham sige. Det er ogsaa Jomsvikingasaga, som taler udførligt om Guldharalds Guld; Fagrskinna har noget derom, og synes for saa vidt at have kjendt dens Beretning; at den ej forøvrigt følger den, vidner om at Fagrskinnas Nedskriver har fundet den usandsynlig. Ogsaa Odd Munks Olaf Tr. Saga nævner lidt om Guldharalds Guld, men den er endnu mindre paalidelig end Jomsvikingasaga.

listige Jarl, som var Aarsag i hans Død [1]). Af Egil Skallagrimssøn have vi ogsaa endnu et Vers, som han digtede, da han erfor sin Ven Arinbjørns Død; det indeholder vel intet om Begivenheden selv, men staar dog i saa nøje Forbindelse dermed, at det middelbart tjener til at bekræfte den [2]).

10. Gunnhild og hendes Sønner fordrives. Haakon Jarl faar Magten i Norge under Harald Gormssøns Overherredømme.

Efter Guldharalds Fald vendte Haakon Jarl tilbage til Danekongen og forligtes, som det heder, letteligt med ham for Brodersønnens Drab. Dette saakaldte Forlig krævede Anstændigheden, for at det ej skulde være altfor tydeligt for Enhver, at Drabet var skeet med Haralds Samtykke. De paalideligere Oldskrifter sige ikke, hvori Forliget bestod; den lidet troværdige Jomsvikingasaga fortæller derimod udførligt, at Haakon overlod Harald selv at bestemme hvordan og hvor stor Bod der skulde gives for Drabet, og at Danekongen bestemte, at Haakon skulde være forpligtet til, een eneste Gang, naar Harald ansaa det nødvendigt, at drage til Danmark med Leding fra hele Norge for at komme ham til Hjelp, men forresten indfinde sig alene, naarsomhelst Kongen behøvede hans Raad, og derhos betale ham Skat, bestaaende i 100 Mark Guld og 60 Jagthøge. Det tilføjes og, at Haakon af det efter Guldharald tagne Guld betalte Kong Harald Skatten (her menes tydeligt den Deel af Skatten, der bestod i Penge) paa een Gang for tre Aar, og at han siden, efter at være kommen til Norge, sendte Kong Harald 60 Høge, under Forevending af at det faldt ham belejligere at skaffe saa meget paa een Gang, end at tilvejebringe noget hvert Aar [3]). Denne Fortælling, hvorved det ogsaa forudsættes at Haakon fik hele Norge at bestyre, er i det Hele taget lidet sandsynlig. Thi den forvexler Aftalen mellem Harald og Haakon om Forleningen og Lensafgiften med det Forlig, der for et Syns Skyld fandt Sted angaaende Guldharalds Drab, og som alene kan have drejet sig om en Pengebod, hvis man skal tage Hensyn til hvad der ellers ved saadanne Lejligheder var Skik og Brug. Heller ikke udhæver den tilstrækkeligt det Lensforhold, hvori Haakon nu kom til at staa, ligesom den heller ikke fra det Len, der blev Haakon til Deel, undtager Viken, hvilken Harald dog, som det nedenfor vil sees, og som det allerede paa Grund af Forholdene var at vente, forbeholdt

[1]) Versene findes anførte paa de ovennævnte Steder i Snorres Olaf Tr. Saga, i Fagrskinna, og i Olaf Tr. Saga i Fornm. S. 1 B. S. 88, 89.

[2]) Verset findes paa det ovenanførte Sted.

[3]) Jomsvikingasaga, Cap. 7.

sig selv eller sin egen nærmere Forføjning. Der ligger ogsaa en Selvmodsigelse i at den Deel af Skatten, der skulde bestaa i Høge, først angives til ferti, hvorved man, siden der ej tales om nogen Betaling eengang for alle eller for flere Aar, maa tænke sig det aarlige Antal, medens det sidenefter heder at Haakon paa eet Aar tilvejebragte 60 for flere, efter Sammenhængen at slutte, trende Aar tilsammen, ligesom at han og skal have betalt Penge-Skatten for tre Aar. Men forsaavidt Haakon virkelig før Hjemrejsen til Norge har udbetalt Harald nogen Pengesum, da er det dog rimeligst, at denne netop var den Bod, Harald for sin egen Æres Skyld havde paalagt ham at udrede, og som heller ikke kunde sættes for lavt, uden at Sagens rette Sammenhæng altfor tydeligt vilde træde frem. Thi af de paalideligere Beretninger, som nedenfor skulle meddeles, vil det sees, at Haakon fritoges fra at betale nogen Skat i Penge, saa længe han maatte forsvare Landet mod fremmede Hære, og at han virkelig af Gunnhilds Sønners gjentagne Angreb tog Anledning til ingen Skat at udrede. Hvad derimod Bestemmelsen om Høgene angaar, da har det vistnok sin Rigtighed med den, kun saaledes, at det aarlige Antal ej var 60, men, som det ogsaa etsteds udtrykkeligt siges, 20 [1]), eller, hvad der tildeels ligger i Jomsvikingasagas egne Ord, 60 hvert tredie Aar. En saadan Maade at tilkjendegive Lensafhængigheden paa var ikke usædvanlig i Middelalderen [2]), især naar der ellers intet var i Vasallens ydre Stilling, som kunde minde derom. Der er ogsaa et Sagn om, at Harald Gormsson skal have kaldt Norge sin Høge-Ø (Haukey), fordi han derfra fik sine Høge [3]).

Efter de troværdigste Beretninger [4]) udbød Kong Harald strax efter Guldharalds Drab en Hær over hele sit Rige, for ufortøvet at sætte sig i Besiddelse af Norge, og sejlede derpaa afsted med en Flaade af ikke færre end sex eller syv hundrede Skibe [5]). Haakon Jarl var i Følge med ham

---

[1]) I Thjodrek Munks norske Historie staar der ligefrem (Cap. 5) at Forliget mellem Harald og Haakon lød paa, at denne skulde aarlig skaffe 20 Høge, og forresten være pligtig til at indfinde sig med en Hær for at understøtte Harald, hvis der var Krig i Danmark.

[2]) Paa lignende Maade maatte blandt andet Kong Karl af Neapel, da han forlenedes med dette Kongerige af Pave Klemens den 4de, love, foruden Lensafgiften, hvert tredie Aar at sende Paven en hvid Hest.

[3]) Odd Munks Bearbejdelse af Olaf Tryggv. Saga, Cap. 61. Her staar det udtrykkeligt, at Harald Gormsson kaldte Norge sin Høgeø; der anføres endog et Par Verslinjer af Sigvalde Jarl derom.

[4]) Neml. hos Snorre, Olaf Tryggv. Saga, Cap. 54, Olaf den helliges Saga, Cap. 12.

[5]) Læsemaaden er forskjellig; i en Kodex af Snorre staar 600 Skibe, forresten er 700 det sædvanlige.

tilligemed mange andre anseede Nordmænd, hvilke Gunnhilds Sønners Haardhed havde nødt til at forlade deres Odel. Han styrede først til Viken, hvor alle Indbyggerne underkastede sig ham. Da han kom til Tunsberg, samlede en Mængde Krigere sig om ham, og over dem, saa vel som alle de øvrige, der i Norge havde slaaet sig til ham, satte han Haakon Jarl til Anfører. Her i Tunsberg, som det synes, forlenede han Haakon Jarl med syv Fylker, nemlig Rogaland, Hordafylke, Sogn, Firdafylke, Søndmøre, Raumsdal og Nordmøre, foruden Throndhjem, der betragtedes som hans Fædrenearv, og hvortil han ogsaa maa have regnet Naumdal og Haalogaland. Han fik alt dette paa de samme Vilkaar, under hvilke Harald Haarfagre gav sine Sønner det, nemlig mod at afgive Halvdelen af de kongelige Indtægter, dog saaledes, at han skulde oppebære det Hele, saavel al Landskylden, som Afkastningen af Kongsgaardene og alt andet kongeligt Gods, naar der var Hær i Landet [1]). At han forpligtedes til at understøtte Harald med Vaabenmagt, naar denne fordrede hans Hjelp i Krigstilfælde, fulgte allerede af Lensforholdet, og behøvede neppe udtrykkelig at betinges. Det viser sig ogsaa i det Følgende, at Haakon virkelig indfandt sig paa Haralds Opfordring for at understøtte ham mod Kejser Otto [2]). Det heder fremdeles, at **Harald Grønske**, Søn af den ved Harald Graafelds List dræbte Kong Gudrød Bjørnsson, var med ved denne Lejlighed, 18 Aar gammel, og af Danekongen forlenedes med Vingulmark, Vestfold og Agder indtil Lindesnes, paa samme Vilkaar, som Harald Haarfagres Sønner. Men dette er aabenbart en Urigtighed, thi Harald Grønske var paa denne Tid vistnok endnu kun et Barn. Viken, og med den sandsynligviis Oplandene, har Harald Gormsson vistnok for det første forbeholdt sig selv eller sit umiddelbare Herredømme [3]).

---

[1]) Saaledes alle de ovennævnte Sagaer, paa Olaf den helliges Saga nær, som udtrykker sig saaledes: „han skulde besidde alle Kongsgaarde og Landskylder i Throndhjem, og tillige have alt kongeligt Gods, hvis Hær var i Landet". Derved indskrænkes hans Ret til Kongsgaardene alene til Throndhjem. Dog kan denne Læsemaade neppe være rigtig. De øvrige Haandskrifter have Stedet saaledes som ovenfor anført. — At Haakon virkelig ikke fik mere end de nævnte 7 Fylker, viser sig af et baade hos Snorre og i Kongesagaerne strax efter anført Vers af den samtidige Skald Einar Skaaleglams Digt Vellekla, hvor udtrykkeligt 7 Fylker omtales. Altsaa maa Throndhjem være betragtet som hans Fædrenearv, udenfor den egentlige Forlening, og da det nu siden udtrykkeligt heder (Snorre Cap. 18, Olaf Tryggv. S. Cap. 56), at Haakon i Kampen mod Ragnfred havde Krigsfolk baade fra Haalogaland og Naumdal, maa disse Fylker have været underforstaaede under Throndhjem i videre Betydning.

[2]) Thjodrek Munk nævner og, som vi have seet, udtrykkeligt denne Bestemmelse, ligesom der ogsaa i Jomsvikingasagas forøvrigt upaalidelige Beretning hentydes dertil.

[3]) Naar man overvejer at Olaf den hellige, Harald Grønskes Søn, ved sin

Danekongen vendte nu tilbage til Danmark med sin Hær, men Haakon Jarl drog med den Styrke, der var stillet til hans Raadighed, langs Kysten vest- og nordefter, for at underkaste sig det ham tildeelte Len. Da Gunnhild og hendes to endnu levende Sønner, Ragnfred og Gudrød, erfore hvad der havde tildraget sig, søgte de at samle en Hær, men kun faa Folk adløde deres Opbud, og de saa derfor ingen anden Udvej for det første, end at ty over til deres gamle Tilflugtssted, Orknøerne, med dem, der vilde følge dem. Imidlertid underkastede Haakon sig alle de nævnte Fylker, og kunde tilbringe den følgende Vinter (965—966) roligt i Throndhjem. Om Gunnhilds senere Skjæbne og Endeligt indeholde de paalidelige Oldskrifter, vi forøvrigt have fulgt, ikke andet, end at hun, som det synes, begav sig til sin Søn Ragnfred, da denne om Høsten 966 (se nedenfor S. 60) havde sat sig fast i Norge, og efter Nederlaget ved Dingenes atter flygtede vestover Havet. Det sandsynligste er derfor, at hun er død paa Orknøerne. Derimod beretter den romantiske og lidet troværdige Jomsvikingasaga, strax efter hiin ovenfor omtalte Fortælling om Haakons Forlig med Danekongen, at Haakon Jarl allerede i Danmark skiltes fra Harald, at han paa egen Haand drog hjem til Norge, begav sig til Gunnhild, roste sig af at han havde hevnet hendes Søn Harald ved at dræbe Guldharald, og bejlede til hende i Danekongens Navn, udgivende det

---

Død ej var meget over 35 Aar, og saaledes maa være fød henved 994; at han fødtes efter Haralds Død, at Harald altsaa maa være bleven dræbt omkring 994, og at han da, som nylig gift, ej kan have været saa gammel, kan man neppe sætte hans Fødsel sildigere end 960, og hans Forlening med endeel af Viken maa altsaa have fundet Sted senere. Men naar vi læse om Erik Jarl, at han noget efter Haakons Regjeringstiltrædelse i Norge ophøjedes til Jarl over Raumarike og Vingulmark, hvilket sidste Fylke netop var et af dem, Harald Grønske skulde have faaet; naar vi tillige se, at den paalidelige Fagrskinna, ved at omtale Haakons Forlening med det Nordenfjeldske, og Harald Gormssøns Tog til Norge (Cap. 45), aldeles undlader at omtale Harald Grønske, ligesom det og senere (Cap. 48) heder at Haakon efter at have brudt med Danekongen, herjede Viken „som da laa under Danekongen"; og da det længer henne i Snorres Olaf Tr. Saga (Cap. 58) kun heder at Harald Grønske var Konge i Vestfold, medens Fagrskinna, hvor den senere omtaler Harald, aldeles ikke nævner ham som Konge, Odd Munk (Cap. 28) kalder ham Konge paa Oplandene, (Historia Norvegiæ fol. 8. b) og Stykket om Olaf Geirstadalf i Flatøbogen (Fornm. Søgur X. 212) Konge paa Grønland: da bliver det sandsynligst, at Harald Grønske slet ikke har faaet det store Len, Snorre og Kongesagaerne omtale, eller at han i alle Fald har faaet det meget senere. Det første synes dog rimeligst, især da en Beretning om at Harald Gormssøn selv havde forbeholdt sig det omtalte Stykke, lettelig kunde henføres til Harald Grønske ved at man læste „Grønske" istedetfor „Gormssøn". Harald Grønske fremtræder desuden ingensteds som nogen mægtig Konge. Tvertimod indbrændes han af Sigrid Storraade som „Smaakonge". — Se forøvrigt § 11.

for dennes indstændige Ønske, at hun strax vilde begive sig til ham med et sømmeligt Følge; at Gunnhild, som var saare giftelysten, strax løb i denne Snare, som Harald og Haakon havde lagt for hende, og begav sig til Danmark med 3 Skibe og 60 Mand paa hvert (i Jomsvikingasaga er der næsten altid 60 Mand paa hvert Skib); at Kong Harald ved hendes Ankomst til Danmark lod hende møde med Heste og Vogne, for, som det hed, at føre hende til Bryllupsgildet, men at de Folk, der kjørte Vognene, henimod Aftenen styrede hen til en Myr, hvori de druknede hende, og som derefter blev kaldet Gunnhildsmyr; og at Kongen siden takkede dem for velforrettet Ærende [1]). Den samme Fortælling gjentages med nogle ubetydelige Afvigelser, dog saaledes, at man kan se at den overalt hidrører fra en og samme Hovedkilde, i tre andre Oldskrifter [2]). Men den fortjener neppe nogen Tiltro, thi deels er det allerede et Vidnesbyrd mod dens Troværdighed, at de bedre Sagaer ikke kjende den, deels er det i og for sig aldeles usandsynligt, at den listige Gunnhild strax efter det Forræderi, for hvilket hendes Søn var falden som et Offer, skulde have ladet sig fange i den af Forræderne lagte Snare. Vel har man for ikke mange Aar siden i Nærheden af den gamle Kongsgaard Haraldskjær ved Vejle i Jylland, i en Myr, der nu kaldes Juthemose, fundet et nedpælet kvindeligt Lig, umiskjendeligt fra ældgamle Tider, lidet af Vext, med Stykker af en Klædning, der i en fjern Tidsalder maa have været temmelig kostbar; i dette Fund have Flere fundet en Bekræftelse paa Rigtigheden af Jomsvikingasagas Fortælling, idet de naturligviis antage hiint Lig for at være Dronning Gunnhilds. Men da man veed, at en saadan Aflivelsesmaade, som den her anvendte, var temmelig almindelig i ældre Tider, da det heller ikke er afgjort, at Haralds Residens var i Nærheden af det Sted, hvor Liget er fundet, og da heller ikke Navnet „Juthemose" i sig selv minder synderligt om

---

[1]) Jomsvikingasaga, Cap. 7.

[2]) Disse Oldskrifter ere: a. Olaf Tryggvesons Saga i Flatøbogen, hvor dog, vel at merke, ogsaa Jomsvikingasaga tildeels er indtagen, og hvor saaledes ogsaa Beretningen om Gunnhilds Drab findes, skjønt den sædvanlige Beretning tidligere er anført (se Olaf Tr. Saga, Skaalholtudg. Cap. 61 og 122). Der tilføjes dog paa sidste Sted: „eftersom kyndige Mænd sige"; Beretningen afviger ogsaa for saa vidt som det her er et Brev fra Danekongen, der bestemmer Gunnhild til at rejse. Til denne Afvigelse var imidlertid Sagaskriveren her nødt, da han tidligere havde ladet Haakon og Harald tilsammen drage til Danmark, og saaledes ej kunde lade hiin optræde som dennes Befuldmægtigede. b. Ágrip, Cap. 10, som dog, efter hvad vi seet, paa dette Sted ogsaa i andre Henseender røber Paavirkning af Jomsvikingasaga, den tilføjer ligeledes „efter som Mange sige". c. Thjodrek Munk, Cap. 6, der tydeligt viser sig som et Uddrag af den i Flatøbogen fulgte Beretning, hvoraf endog enkelte Talemaader gjenkjendes. Se forøvrigt derom Petersen: Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie, og Worsaae: Historisk Tidsskrift, 3 B. S. 241–292.

„Gunnhildsmyr", bliver det i alle Fald meget uvist, om hiint Lig overhoved er Gunnhild Kongemoders, og dets Tilværelse beviser følgelig lidet eller intet imod alle de Grunde, der gjøre Sagnet om hendes Nedsænkelse i en Myr usandsynligt.

11. Haakon Jarls Magt.

Haakon Jarl raadede nu altsaa for hele det egentlige nordenfjeldske Norge, vistnok, som det hed, under Danekongens Lenshøjhed, men dog saaledes, at denne ingen Indflydelse havde paa hans Forhold til Befolkningen, over hvilken han udøvede samme Magt, som en uafhængig Konge. Da det maa ansees ganske vist, at hans Herredømme i det mindste for det første ikke strakte sig videre langs Kysten, end til Grændsen mellem Rogaland og Agder, eller i det højeste til Lindesnes [1]), skede her et nyt Brud paa den af Haakon den gode indrettede Fylkesforening, idet Agder, der skulde høre til Gulathingslagen, nu ikke fulgte med dennes øvrige Fylker, men derimod blev slaaet sammen med Viken, hvortil den østlige Deel vistnok i ældre Tider hørte, og med hvilken den vel ogsaa under Gudrød Vejdekonge og Halfdan Svarte tildeels var forenet, men dog nærmest hørte sammen med Rogaland og Hørdaland, og i alle Fald siden Haakon den godes Tid maa have været regnet til Gulathingets Distrikt. Men Harald Gormssøn tænkte sandsynligviis nu paa at gjenoprette Ragnar Lodbroks gamle Rige, og denne Konge skal, efter hvad der paa et andet Sted fortælles, have behersket Viken lige til Lindesnes og Oplandene lige fra Dovre af [2]). Over denne Deel af Riget, eller Viken i vidtløftig Forstand tilligemed Oplandene, har Kong Harald, som det synes, indsat sin Søn **Sven**, senere saa bekjendt under Tilnavnet **Tjuguskegg**, som sin Vasall, rimeligviis med Kongetitel,

---

[1]) Det heder, som ovenfor viist, saavel i de større Kongesagaer, som i Fagrskinna, at Haakon indsattes til Jarl over hele det vestlige og nordlige Norge indtil Lindesnes, hvorved man da ikke har regnet den Deel af Egdafylke, der laa vestenfor Lindesnes, som noget heelt Fylke, siden Vellekla taler om „syv Fylker". I et i Fagrskinna Cap. 48 anført Brudstykke af Eyvind Skaldespilders Háleygjatal heder det ogsaa at Landet ligetil „Egdernes Bo" var Harald underlagt. Naar det derfor i et andet Vers af Vellekla (Snorre Olaf Tr. S. Cap. 16, Ol. Tr. S. i Fornm. S. Cap. 55) siges, at Haakons Rige indbefatter alt nordenfor Viken, da er Viken enten tagen i den allervidtløftigste Betydning, nemlig alt hvad der er østenfor Lindesnes (jfr. Olaf Tr. Saga, Cap. 72), eller ogsaa sigter dette Vers, der i Fagrsk. først anføres efter at Jarlen havde løsrevet sig fra det danske Herredømme (Cap. 48) til en senere stedfunden Udvidelse af hans Rige.

[2]) Nemlig i Hr. Hauk Erlendssons Beretning om Ragnar og hans Sønner, Cap. 2, se ovf. 1ste B. S. 373.

men Underkongerne paa Oplandene af Harald Haarfagres Æt have dog for det meste raadet sig selv, thi, som det heder, „de udenlandske Høvdinger vare jevnligt borte, og ændsede kun lidet Folks Gjoken og Laden, naar de kun fik slig Skat af Landet, som de havde bestemt" [1]).

---

[1]) For at kunne danne sig nogen klar Forestilling om, hvorledes Norges enkelte Landskaber nu vare fordeelte mellem Haakon og Harald, maa man, da Efterretningerne paa dette Sted i Kongesagaerne ere temmelig mangelagtige, og især, da Fortællingen om at Harald Grønske allerede ved Harald Gormssøns Besøg i Norge forlenedes med Vingulmark, Vestfold og Agder, viser sig at være urigtig, holde sig til den, som det synes, aldeles paalidelige Beretning om, hvorledes Norge 35 Aar senere, efter Slaget ved Svaldr, deeltes mellem Sejrherrerne, Danekongen Sven, Sviakongen Olaf, og Erik Jarl, Haakon Jarls Søn. Det er nemlig tydeligt at se, at man ved denne Deling, saa vidt muligt, har søgt at bringe den Tingenes Orden, som tidligere fandt Sted, tilbage, undtagen for saa vidt som man nu var nødt til at indrømme den svenske Konge hans Deel af Byttet. Saaledes fik Erik Jarl dengang 4 Fylker i Throndhjem tilligemed Haalogaland og Naumdalen, Firdafylke, Sogn, Hordafylke, Rogaland og den vestlige Deel af Agder indtil Lindesnes; den svenske Konge de øvrige fire Fylker i Throndhjem, begge Mørerne og Raumsdalen, nordenfjelds, og søndenfjelds derimod det egentlige Øster-Viken mellem Svinesund og Gaut-Elven. Den danske Konge fik Resten af Viken indtil Lindesnes, og derhos, som man kan se, Oplandene, siden det heder at han forlenede Erik Jarl med Raumarike og Hedemarken. (Snorre Olaf Tryggv. Saga, Cap. 123). Ser man her hen til, at Erik Jarl just fik den Hoveddeel af Landet, der tidligere tilhørte hans Fader, dog med Undtagelse af et betydeligt Stykke, der afgik til Sviakongen, og at Sven ligeledes fik det fornemste Stykke af det Søndenfjeldske, hvilket Harald Gormsson ved den tidligere Deling havde forbeholdt sig selv, saa bliver det indlysende, at hiin tidligere Deling er bleven lagt til Grund for den senere, saaledes at Erik fik Haakons, Sven Haralds Part, men at de begge hver have afgivet et Stykke til den svenske Konge. Bestræbelsen efter at tilveiebringe den tidligere Tingenes Orden spores ogsaa heri, at Sven Danekonge af sin egen Part forlenede Erik med Raumarike, som han tidligere havde haft under dansk Lenshøjhed (se Snorre Olaf Tr. Saga, Cap. 20) og med Hedemarken, rimeligviis som Æqvivalent for Vingulmark, hvilket Harald Gormsson (hvis ellers ikke „Hedemarken" paa hiint Sted er en Skrivfejl istedetfor „Vingulmark", hvad der er sandsynligst) havde givet ham tilligemed Raumarike. Men her bliver det af stor Betydning, at der, hvor der tales om Svens Andeel af Norge, siges at han fik Viken, „som han tilforn havde haft". Altsaa havde Sven tidligere besiddet Viken, og da naturligviis i dens hele Utstrækning eller i vidtløftigst Betydning, lige fra Gautelven til Lindesnes, siden netop den østlige Deel, eller det egentlige Viken, ved den senere Deling afgaves til Sviakongen. Da det nu næsten kan paavises, at Sven ej har været i Besiddelse af Viken umiddelbart før Olaf Tryggvessøns Thronbestigelse, og neppe efter at Haakon Jarl havde løsrevet sig fra Danekongens Herredømme, maa hans tidligere Besiddelse af Viken følgelig henføres til de første Aar efter Harald Graafelds Død, og han er da enten bleven forlenet med Viken strax ved Kongens Ophold i Tunsberg, eller kort efter. Og med Viken have rimeligviis ogsaa Oplandene fulgt. Men da Sven for det meste laa ude paa Vikingetog, kan man ej have følt synderligt

Under disse Omstændigheder er det let at forstaa, hvorfor Kongesagaerne og Kongerækkerne sædvanligviis nævne **Haakon Jarl** som Norges Regent i Tidsrummet efter Harald Graafelds Død, uden engang at omtale Harald Gormssøn. Thi Haakon var uimodsigeligt Norges mægtigste Mand; og om han end ikke udøvede noget egentligt Herredømme over det Søndenfjeldske, saa var dog vistnok hans Indflydelse derover ikke ubetydelig.

Haakon fører i de fleste Kongesagaer Jarletitlen allerede umiddelbart fra hans Fader Sigurd Jarls Død. Dette er og i sig selv rimeligt, da det forholdt sig anderledes med Jarleværdigheden i hans, end i de øvrige Jarlers Familie. Hvis det Sagn, at hans Forfædre tidligere havde ført Kongetitel, men siden Kong Herses Dage førte Jarletitel, skal have nogen Betydning, maa det være den, at denne Værdighed fra umindelige Tider havde været arvelig i Familien, og at den ældste Søn strax ved Faderens Død arvede den, uden at nogen særskilt Udnævnelse af Kongen dertil var nødvendig [1]). Dog heder det ogsaa etsteds, at Haakon først fik Jarlenavn af Harald Gormssøn [2]), hvilket imidlertid maaske kan forklares om hans særskilte Udnævnelse til Jarl over de syv Fylker, der hidtil ej havde staaet under hans Raadighed.

Haakon Jarl viste sig som en egte Søn af Sigurd Jarl i sin Forkjærlighed for Hedendommen og dens Religionsskikke. Derfor benævnes han ogsaa ofte med Tilnavnet „Blotjarl". Strax ved sin første Færd søndenfra langs Landet, befalede han at Hovene, som Gunnhilds Sønner havde ødelagt, skulde gjenoprettes, og Blotene vedligeholdes. Da det nu tillige traf sig saa heldigt, at der igjen blev god Kornvext, og at Silden, der i de sidste Aar var udebleven, atter gik ind til Landet den første Vinter efter at han havde erhvervet Magten, vilde det have været meget besynderligt, om Mængden ikke havde anseet denne Forandring til det Bedre som et Tegn paa Gudernes Tilfredshed, og dette maa naturligviis i høj Grad have bidraget til at gjøre ham yndet. I det af os oftere omtalte Kvad Vellekla handles der ogsaa særskilt herom, og det er tydeligt at se, at Skalden lægger megen Vegt derpaa. „Thors", siger han, „og de øvrige Guders Hov, der hidtil laa omstyrtede, lod hiin ædle Herre gjenoprette, forend han havde

---

til hans Herredømme, især i de indre Egne af Oplandene, og Kong Rørek paa Hedemarken kunde derfor vistnok med god Grund tale om den større Frihed, man havde nydt under de udenlandske (d. e. danske) Høvdinger (Olaf den helliges S. Cap. 50), saaledes som ovenfor anført.

[1]) Se derom 1 B. S. 326. Efter Snorres Beretning (se ovf. S. 14) blev han ogsaa udraabt af Thronderne selv til Jarl, med andre Ord, han fik Jarletitel, ligesom Kongerne fik Kongetitel.

[2]) Fagrskinna, Cap. 45.

tilbagelagt sin Sø-Rejse. Krigsmændene vende sig atter til Blot, og selv fremmes den tapre Høvding ved Æsernes Hjelp. Nu gror Jorden som før, og den gavmilde Fyrste lader sine glade Mænd opbygge Gudernes Helligdomme". Hos Haakon var denne Art af Religiositet ej blot og bar Politik. Af hans senere Færd sees det tydeligt, at han virkelig, maaske i højere Grad end mange af hans Omgivelser, troede paa Æsernes Tilværelse og Magt, og at denne hans Tro maaske endog hovedsageligen bestemte hans Handlemaade i mange vigtige Anliggender [1]).

Haakon var paa denne Tid i sin kraftigste Ungdomsalder, henved 28 Aar gammel [2]). Han beskrives som ualmindeligt smuk og beleven i sin Adfærd, af middelmaadig Højde, med fagert Haar og Skjeg, og vel øvet i al Slags Legemsfærdighed. Han var, siges der ogsaa, veltalende, dybraadende, farlig for sine Uvenner baade ved aabenbare og lønlige Anslag, glemte ikke let Fornærmelser, men var gavmild paa Gods [3]). En saadan Mand maatte under saa gunstige Omstændigheder, som dem, hvorunder han befandt sig, med Lethed kunne tilrive sig Magten.

Gunnhilds Sønner undlode imidlertid ikke at gjøre et Forsøg paa at skaffe sig deres forrige Herredømme tilbage. Efterat de havde tilbragt een Vinter paa Orknø, og i denne Tid sandsynligviis søgt at udruste sig saa godt som muligt, kom Ragnfred til Landet med en ikke ubetydelig Flaade, og begyndte at herje paa Søndmøre, hvor Indbyggerne gik ham til Haande, mere drevne af Nødvendigheden, end fordi de just yndede ham. Haakon, som om Vinteren havde opholdt sig i Throndhjem, lod strax Hærør opskære, og samlede en temmelig stor Hær, med hvilken han drog ud til Søndmøre og mødte Ragnfred, der siges ikke hvor, dog, som man af Beskrivelsen af Slaget kan se, i et trangt Sund, hvor der gik en sterk Strøm ind mod Land. Man stred Stavn mod Stavn, og Kampen blev hidsig, men da Jarlens i Hast sammenbragte Skibe ej vare saa højbordede, som Ragnfreds, havde denne afgjort Overhaand. Jarlen benyttede sig derfor af Strømmen til at lade sine Skibe efterhaanden drive ind mod Kysten, tildeels lod han dem ogsaa skaade mod Land. Da de naaede Grunden, gik han og alle hans Folk op, droge Skibene i Land, og opstillede sig i Slagorden paa Fjæren, idet Jarlen udæskede Ragnfred til ogsaa at gaa i Land og prøve en ny Kamp. Ragnfred var dog klog nok til ej at indlade sig derpaa, men lod det kun blive ved at lægge sig udenfor og beskyde Haakons Folk en

---

[1]) Snorre, Olaf Tr. Saga Cap. 17. Olaf Tr. Saga i Fornm. S. Cap. 55. Fagrskinna, Cap. 45.

[2]) Da det nemlig i Olaf Tr. Saga Cap. 101 heder, at Haakon ved sin Død 995 var 58 Aar gammel; maa han være født 937; han var altsaa 28 Aar 965.

[3]) Fagrskinna, Cap. 37.

Stund. Derpaa vendte han om, og drog søndenom Stad, hvor han underkastede sig de fire Fylker, Firdafylke, Sogn, Hordafylke og Rogaland. Jarlen vovede ej at forfølge ham, forend han havde faaet Skibe, der kunde maale sig med hans; saaledes blev Ragnfred i uforstyrret Besiddelse af hine fire Fylker den Vinter (966—967), medens Jarlen opholdt sig i Throndhjem. Den følgende Vaar bød Haakon Leding ud, fuld Almenning, fra Throndhjem, Haalogaland og alle de øvrige Fylker nordenfor Stad. Han skal ikke have haft færre end syv Jarler i Følge med sig [1]). Ragnfred havde imidlertid ogsaa opbudt Leding fra hine fire Fylker. Det synes tillige, som om hans Broder Gudrød og hans Moder Gunnhild vare komne til ham. Da Haakon kom sønder om Stad, hørte han, at Ragnfred var dragen ind i Sogn; hid vendte han sig derfor med sin Flaade, og traf Ragnfred ved **Dingenes** paa Grændsen mellem Sogn og Hordaland. Her lod han hasle en Vold [2]), og bød Ragnfred at gaa i Land og stride. Ragnfred kunde efter de Tiders Begreber ej vel undslaa sig for at modtage Tilbudet, og efter en langvarig og haard Kamp maatte han vige for Haakons Overmagt, efterat have mistet 360 Mand [3]), et efter Omstændighederne temmelig betydeligt Tab. Dei heder endog i Vellekla, at Jarlen efter Slaget kunde gaa til Søen paa Menneskehoveder. Ragnfred, Gudrød og Gunnhild flygtede til Skotland; Haakon lod Størstedelen af sin Hær drage hjem, men forblev om Vinteren i hine Folker, for at frede dem, og paany at sikre sig deres Lydighed [4]).

Flere Forsøg af Gunnhilds Sønner paa at sætte sig fast i Norge omtales ikke udtrykkeligt. Da imidlertid hverken Ragnfred eller Gudrød endnu vare faldne, og vi siden ville faa se Gudrød efter mange Aars For-

---

[1]) Det heder saavel i Kongesagaernes Text, som i Vellekla, at han havde en Hær med sig af 4 Folklande. „Folklande" er egentlig det samme som Fylke, dog maa man her derved tænke paa noget mere, nemlig en af eet og samme „Folk" (ikke Thjod) beboet Strækning, og at saaledes Naumdal, Haalogaland og Throndhjems 8 Fylker har været anseet som eet Folkland. Det er derimod neppe rigtigt, naar det i Texten heder at han havde Folk med lige fra Byrda til Stad; thi Byrda (Børø) er kun Grændsen mellem Nordmøre og Naumdal.

[2]) Om at hasle en Vold og de Forpligtelser, dette medførte for den Udæskede, se ovenfor 1 B. S. 616, 759. Det er tydeligt at se, at den højtidelige Form, under hvilken Udæskningen nu fremsattes, og den Sikkerhed mod falskt Spil, som dette Slags Udfordring medførte, har nødsaget Ragnfrid til at modtage Udfordringen; den forrige Gang havde det neppe været Tid til at iagttage de nødvendige Formaliteter. At der kæmpedes til Lands, er sikkert nok af Vellekla.

[3]) Der staar „trehundrede", men man regnede paa den Tid efter store Hundreder paa 120.

[4]) Snorre, Olaf Tr. Saga, Cap. 17. Olaf Tr. Saga i Form. S. Cap. 56. Fagrskinna, Cap. 45.

løb, da Olaf Tryggvesson beherskede Norge, prøve sin Lykke ved et Angreb paa Viken, er det heel sandsynligt, at de endnu en Tidlang have vedblevet at forurolige Landet, om ej med større Hære, saa dog med enkelte Vikingeskibe. Dette bekræftes deraf, at Haakon undlod at betale Danekongen Skat, under Paaskud af at han havde saa megen Umag og Bekostning med at værge Landet mod Gunnhilds Sønner. Dette Paaskud kunde han neppe have anført, med mindre Gunnhilds Sønner nu og da virkelig havde fornyet deres Angreb. Disse Angreb have forøvrigt vist ikke haft stort at betyde, og man kan vel antage, at der ligger nogen Sandhed til Grund for Einar SkaalEglams vistnok noget overdrevne Udtryk i Vellekla, at slig Fred, som Norge nu nød, havde ingen anden end Fred-Frode kunnet oprette [1]).

12. Haakons Giftermaal. Tidendeskoftes Fald Erik Jarl.

Haakon egtede efter sin Tilbagekomst til Norge — hvor længe efter, siges der ej — den smukke **Thora**, Datter af den mægtige **Skage Skoftesøn**. Dog havde han allerede da flere uegte Børn. Den ældste af dem, Erik, som siden blev den mægtigste og berømmeligste blandt dem alle, blev ham fød af en Kvinde af ringe Herkomst, med hvilken han blev kjendt paa et Besøg, han en Vinter gjorde til Oplandene [2]). Der siges etsteds [3]), at han dengang kun var 15 Aar gammel — det skulde altsaa have været endnu i hans Faders Levetid. Da imidlertid hans Fødsel derved rykkes saa langt tilbage i Tiden, at det ikke vel rimer sig med hvad der senere anføres om hans Giftermaal og Død, maa man næsten antage, at der skal læses 25, ikke 15, og at Eriks Fødsel saaledes falder ved Aaret 962, det samme Aar, da Haakon Jarl havde hiin ovenfor omtalte Sammenkomst med Dalegudbrand og Tryggve Olafsson, ved hvilken Sammenkomst han da ogsaa maa antages at have gjort Bekjendtskab med Eriks Moder [4]). Da Moderen

---

[1]) Fagrskinna, Cap. 45.

[2]) Snorre, Harald Graaf. Saga Cap. 8. Olaf Tr. S. i Fornm. S. Cap. 36.

[3]) Fagrskinna, Cap. 45.

[4]) Hvis Fagrskinna virkelig havde Ret i at lade Erik fødes i Haakons 15de Aar, nemlig 952, maatte han ved sin Død, der indtraf efter 1023, have været over 71 Aar. Dette er vel i og for sig ingen Urimelighed, men paa den anden Side venter man dog, at han, der nys saa kraftigt havde staaet Knut Danekonge bi, ej var fuldt saa gammel; det er tillige lidet sandsynligt, at Erik ved sit Giftermaal med Knuts Syster Gyda i Aaret 996 allerede skulde have været 44 Aar. Og hvis det forholder sig saaledes, som de andre Kongesagaer angive, at Erik, da han dræbte Tidendeskofte, kun var i sit 12te Aar, vilde denne Begivenhed være indtruffen medens Harald Graafeld endnu herskede i Landet. Vistnok synes en saadan Alder efter vore Begreber at være altfor

bragte ham Drengen, sendte han ham til Opfostring hos Thorleif spake, en mægtig og rig Mand, der boede oppe i Medaldalen (Meldalen), og som skal have været en Dattersøn af Thorleif spake, Hørde-Kaares Søn. Her voxede Erik op og blev snart smuk, stor og sterk, og saare haabefuld; dog brød hans Fader sig kun lidet om ham [1]). Med Thora Skagedatter havde

ubetydelig, men man finder flere lignende, og aldeles sikre Exempler paa, at Fyrstesønner allerede 12 Aar gamle optraadte som voxne, og med selvstændig Kommando, ligesom ogsaa den samtidige Eyjulf Dadaskald i Bandadraapa udtrykkeligt siger, at han da kun talte „faa Vintre" (Snorre, Olaf Tr. Saga, Cap. 20). Men da nu Fagrskinna paa den anden Side næsten overalt har Ret og viser sig troværdig, hvor der ere forskjellige Angivelser, skulde man snarest tro, at der i det oprindelige Haandskrift, der har ligget til Grund for de to nu forhaanden værende Afskrifter af Fagrskinna, har staaet „xxv" (25) ikke „xv". Dette passer bedst med alle de øvrige Omstændigheder. Eriks Fødsel falder da i 963, Skoftes Drab i Begyndelsen af Aaret 975, Eriks Giftermaal i hans 33te Aar, og hans Død i hans 60de.

[1]) Hvad der her, saa vel som nedenfor berettes om den nye Thorleif spake, der nu fremtræder, maa staa ved sit Værd. Fagrskinna omtaler ham slet ikke, men fortæller Skoftes Død som om Erik handlede ganske paa egen Haand. Men for den Sags Skyld kan han dog gjerne have været til og opfostret Erik, og fordi der over enkelte Mænd af dette Navn hviler en vis Dunkelhed, behøve de ikke alle at være fingerede Personer. Denne sidste Thorleif spake levede efter Sagaernes Angivelse saa nær de sikre historiske Tider, og sættes saaledes i Forbindelse med en anseet Slægt, at man neppe bør betvivle hans Personlighed. I Olaf Tr. Saga fortælles en forøvrigt ojensynligen udsmykket Historie om en gammel og mægtig Bonde af dette Navn, som Olaf Tryggresøn ej kunde faa til at antage Christendommen, og til hvem han derfor sendte Islændingen Hallfred Vandrædaskald for enten at dræbe eller blinde ham; Hallfred rejste til ham, og kunde have blindet ham, men nøjedes med at udstikke hans ene Øje, idet han lod ham beholde det andet (Cap. 172); siden, da Erik Jarl, efter at være bleven Herre i Landet, havde faaet Hallfred i sin Magt, vilde han lade denne dræbe, fordi han havde mishandlet hans Ven Thorleif, men Thorleif udvirkede Naade for ham, imod at han digtede et Kvad om Jarlen; siden beholdt han ham hos sig en Stund. Denne Thorleif siges at være den anden Thorleifs Dattersøn. At han er den samme, som den, der opfostrede Erik, kan ej betvivles. Nu heder det saavel i Magnus Barfods Saga Cap. 23, som i Orkneyinga Saga Pag. 108, at Kale Sæbjornssøn fra Agder, der fulgte Magnus Barfod paa hans første Tog til Sydrøerne og Island, var en Sønnesøn af „Thorleif spake, hvem Hallfred mishandlede". Kales Sønnesøn var den bekjendte Ragnvald Jarl, og man kan neppe forudsætte, at en saadan Mand skulde have været i Uvished om sine nærmeste Forfædres Navne. Forresten er det vistnok urigtigt, naar Fortællingen om Hallfred henfører Thorleif til Oplandene, med mindre Meldalen, der selv ligger noget afsides, her har været regnet som et „Opland"; muligt og at Thorleif senere har boet i Opdal. Men kan Meldalen saaledes forverles med Oplandene, er det ogsaa meget muligt at Eriks Moder har levet i Meldalen, hvor Erik blev fod, maaske i Thorleifs Huus, og at Haakon paa Gjennemrejsen til Oplandene har lært hende at kjende.

Haakon Sønnerne **Svein** og **Heming**; deres Datter hed **Bergljot**[1]. Af Jarlens øvrige mange uegte Børn nævnes Datteren Ingebjørg, ogsaa kaldet Ragnhild, og Sønnerne Erling, Erlend og tvende Sigurder[2]. Ingebjørg blev gift med **Skofte Skagesøn**, en Broder af Thora, Jarlens Hustru, hvilket viser, hvilket viser, at Ingebjørg maa have været et af hans tidligst fødte Børn. Denne Skofte Skagesøn var Jarlens erklærede Yndling. Han elskede sin Hustru Thora saa højt, at han foretrak hendes Frænder for alle andre, men blandt dem gjorde han igjen meest af Skofte, hvem han gav store Forleninger paa Møre, og tillige tildeelte den Forret, at han, naar Jarlen og hans Mænd sejlede sammen, skulde lægge sit Skib i Havn nærmest Jarlens. Ogsaa skulde Skofte og Jarlen, naar de vare tilsammen, fortælle hinanden indbyrdes de Nyheder eller Tidender, de hørte, førend de fortalte dem til nogen anden: derover blev Skofte kaldet „Tidendeskofte", et Navn, som synes at vidne om, at han ikke altid udøvede denne Ret paa en for de øvrige behagelig Maade.

Da Erik havde naaet sit 10de eller 11te Aar, var han ombord paa et Skib, hans Fosterfader Thorleif styrede, da Jarlen med flere af sine Mænd foretog en Rejse sydefter. Paa denne Rejse fordrede Erik, at Thorleifs Skib, paa hvilket han befandt sig, skulde ligge nærmest ved Jarlens eget, naar de vare i Havn, og saaledes skede det og, indtil de kom til Møre, hvor Skofte indfandt sig med et velbemandet Langskib, og fordrede at Thorleif skulde lægge afvejen for ham. Erik raabte strax, at Skofte kunde søge sig et andet Leje. Dette hørte Jarlen, som fandt Eriks Opførsel anmassende, og befalede ham med Strenghed at lægge bort. Da Thorleif hørte Jarlens Bud, lod han Skibet ufortøvet flytte til Side, og Skofte indtog

---

[1]) Snorre, Olaf Tr. S. Cap. 19.

[2]) Snorre (l. c.) nævner som Haakons egte Børn kun Svein, Heming og Bergljot; som hans uegte Datter, der blev gift med Skofte, nævner han Ragnhild. Dog nævner han senere to andre Sønner, Erling og Erlend. Fagrskinna (Cap. 65) kalder Skoftes Hustru Ingebjørg, og nævner kun Svein og Bergljot som Jarlens egte Børn, medens han blandt de øvrige, ovenfor anførte, nævner Heming. Merkeligt er det forresten, at Fagrskinna (l. c.) udtrykkeligt siger, at Skoftes og Ingebjørgs Søn var den Orm Jarl, fra hvilken Erling skakke nedstammede, og at ligeledes Harald Haardraades Saga, saavel hos Snorre (Cap. 42) som i Fornm. S. (Cap. 56) kalde Orm en Søn af Ragnhild, Haakon Jarls Datter (hvilket stemmer med Snorres Udsagn, at Skoftes Hustru hed Ragnhild) medens dog den samme Orm Jarl i Inge Haraldssøns Saga Cap. 3 og 17 kaldes Eilifssøn. Men da det tillige siges, og synes vist, at Orm var gift med en Datter af Finn Arnesøn, hvilket neppe kan tænkes muligt, naar Orm skulde være fød for 975, maa man antage at et Slægtled i de sædvanlige Angivelser er bortfaldet, og at Skofte og Ragnhilds eller Ingebjørgs Søn hed Eilif, og var igjen Fader til Orm.

sin sædvanlige Plads. Der siges paa et andet Sted [1]), at Erik fandt sig heri, fordi han, da Tjeldene just bleve nedtagne, saa hvilken Overmagt Skofte havde, hvis det skulde komme til Kamp. Men den Forhaanelse, han havde lidt, lod sig ikke saa let glemme, og kunde alene aftvættes i Skoftes Blod. Aaret efter erfor Erik at Skofte rejste mellem sine Gaarde paa en fuldbemandet Femtensesse. Han fik sig nu af sin Fosterfader et lignende Fartøj, med alt Tilbehør, og skaffede sig Folk til at bemande den, derpaa drog han afsted for at opsøge Skofte. Han fandt ham paa Møre, angreb og fældte ham. Efter en Beretning skal han have dræbt alle hans Mænd [2]), efter en anden skal han have skjænket dem Livet, som endnu vare i Live, da Skofte faldt. Efter denne Daad kunde Erik ikke tænke paa at forblive i sit Hjem, men drog ned til Danmark, hvor Kongen tog godt imod ham, og hvor han opholdt sig om Vinteren. Den følgende Sommer forlenede Kongen ham med Raumarike og Vingulmark, paa samme Vilkaar, som Skattekongerne forhen havde haft det, og gav ham Jarletitel [3]).

Man har i denne venskabelige Behandling, Erik nød af Harald Gormssøn, efter at han ved Drabet paa Skofte maatte antages at have lagt sig ud med sin Fader, troet at se de første Spor til en Misstemning mellem denne og Danekongen. Heri har man dog neppe Ret. Hvis der allerede nu havde hersket noget Uvenskab mellem Haakon og Harald, vilde hiin neppe senere paa dennes Bud have indfundet sig med Hjelpetropper i Danmark, lige saa lidet som denne vilde have viist ham den Tillid, som han, efter hvad i det Følgende vil sees, virkelig viste ham, ja han vilde vel neppe engang have opfordret ham til at møde. Hans Venlighed mod Erik kan meget vel forklares alene deraf, at han har faaet Godhed for den raske ærekjære Yngling, og troet i ham at ville faa en dygtig og paalidelig Vasall. Forøvrigt er der den største Sandsynlighed for, at det ikke var Harald, til hvem Erik tyede, men derimod hans Søn Sven Tjuguskegg, Underkongen i Viken, og at det var denne, som forlenede ham med Vingulmark og Raumarike. I Kvadet Bandadraapa, som Eyjulf Dadaskald kvad om og for Erik selv, og hvor disse Begivenheder omtales, siges der slet ikke udtrykkeligt, at det var Harald, som skjænkede Erik Forleningen [4]). Det er

---

[1]) Fagrskinna.

[2]) Fagrskinna Cap. 63.

[3]) Snorre, Olaf Tr. Saga Cap. 30. Det er allerede omtalt, at Fagrskinna (Cap. 65) her slet ikke omtaler Thorleif spake. Heller ikke nævner den noget om Forleningen med Raumarike og Vingulmark. Der kan dog neppe være nogen Tvivl om Rigtigheden deraf, da vi ogsaa senere finde Erik i Besiddelse af Raumarike, og Vingulmark, gjennem hvilket Raumarike har sin hele Forbindelse med Kysten, neppe kunde skilles derfra.

[4]) Der staar kun: Kun faa Aar talte hiin ædle Folkestyrer, da han drog syd

aldeles ikke usandsynligt, at Harald Gormssons Navn her kun er indblandet af en senere Sagafortæller, der støttede sig til Vandadraapa som den eneste samtidige Autoritet, uden videre var antaget den her omtalte, men unavngivne, Hersker, for Harald Gormsson, medens Skalden dog har meent Sven Tjugeskegg. Andre Omstændigheder, fornemmelig det Venskab, som senere herskede mellem Erik og Kong Sven [1]), bestyrke denne Mening. Men herom, saa vel som om de øvrige politiske Forhold, der nu begyndte at udøve deres Virkning paa Begivenhederne i Norge og overhoved i hele Norden, vil man først kunne danne sig nogen klar Forestilling, efter at have kastet et Blik paa de øvrige nordiske og nærmest til Norden grændsende Landes samtidige Historie.

13. Begivenheder og Forhold i Danmark, Sverige og Østerlandene.

Vi have seet, hvorledes den danske Konge Harald Gormsson en Tidlang havde kunnet spille Mester i Norden, og i en temmelig lang Række af Aar ej alene forurolige Norge, men tilsidst ogsaa gjenvinde sin Æts forrige Besiddelser i dette Land, og, i det mindste i Navnet, Overhøjheden over det Hele, medens man derimod næsten ikke hører noget til de svenske Konger, eller disse i alle Fald ikke indblande sig i Norges eller Danmarks Anliggender: et temmelig sikkert Tegn paa, at de enten have været beskjeftigede med Krige i Østen, eller ogsaa været optagne af Thronstridigheder og indre Urolighseder. Harald Gormsson vilde neppe have haft saa frie Hænder, hvis han ikke en Tidlang havde været forskaanet for Angreb fra det nysstiftede Daneriges farligste Fiender, Saxlands Herskere, der nu siden Kong Henrik Fuglefængers Tid vare i Besiddelse af den tydske Kongeværdighed og derfor kunde optræde med desto større Eftertryk mod de hedenske Naboer i Norden, Danerne og Slaverne. Krigen mod de hedenske Daner var, siden Gorm den gamle og hans Sønner havde omstyrtet det halvchristne Nordmanna-Rige i Sønderjylland, bleven en Religionskrig lige saa vel som Krigen mod Slaverne, og det var en Æressag for de tydske Konger, ikke at lade Christendommens Tilhængere i Danmark, fornemmelig de fra Tydskland indkomne Gejstlige, ubeskyttede mod Hedningernes Overmagt. Derfor havde, saaledes som ovenfor viist [2]), Henrik Fuglefænger i Kong Gorms

over Søen med sin herlige Skude til Fyrsten, da satte denne hiin hjelmskjulte Helt til at raade for Odinsbruden (ɔ: Jorden, Landet).

[1]) Erik egtede endog senere Kong Svens Datter, deeltog siden med ham i Slaget ved Svaldr, og var efter hans Død en tro Ven af hans Søn Knut, hvilken han kraftigen understøttede ved Englands Erobring.

[2]) Se ovf. 1 B. S. 746.

sidste Leveaar gjort et Indfald i Danmark, og tvunget ham eller rettere hans Søn Knut til at slutte en for Christendommens Indførelse gunstig Fred [1]), idet han ogsaa skal have søgt at sikre den tydske Indflydelse et blivende Fodfæste i Danmark ved at erklære Slien for Rigets Grændse, og indsætte en Markgreve i Slesvig. Rigtigheden af denne Beretning har vistnok været dragen i Tvivl, men hvorledes dette end forholder sig, saa er det dog vist, at flere tydske Forfattere ligefrem fortælle, at Henrik gjorde sig de Danske skatskyldige [2]), ligesom man og veed, at den bremiske Erkebiskop Unne nu ikke tog i Betænkning, endnu samme Aar, ledsaget af næsten det hele Presteskab i Bremen, at foretage en stor Missionsrejse ind i Hjertet af Danmark, ja endog fra Danmark at drage over Østersøen til Sverige, hvor han døde i Kjøbstaden Birk i Sigtun 936 [3]). Under sit Ophold i Danmark kunde han, siges der, intet udrette med den gamle Gorm, men hans Søn Harald skal allerede da have viist sig Christendommen gunstig, tilladt dens offentlige Udøvelse, og understøttet Unne, idet han sendte en af sine Mænd med ham paa Rejsen. Om denne Haralds Hengivenhed for Christendommen var oprigtig, og i saa Fald maaske snarest skyldtes hans Moders Paavirkning, eller den grundede sig paa statskloge Hensigter, eller den endelig var hyklet af Frygt for Kong Henrik, er her vanskeligt at afgjøre. At Politik fornemmelig maa have været med i Spillet, bliver sandsynligt, naar man overvejer Haralds Ærgjerrighed, den øjensynlige Vaklen i sin Christendomsiver, han senere lagde for Dagen, og tillige de politiske Forhold i Danmark paa den Tid. Massen af Befolkningen maa dengang endnu have indeholdt en betydelig Deel af gotisk-angliske Elementer, medens den herskende Klasse, de egentlige Herrer i Landet, Efterkommerne af Sigurd Rings Kampfæller, saavel i Sprog, som i Leveviis og Religion vare fuldkommen nordiske [4]). Det synes under saadanne Omstændigheder rime-

---

[1]) Knut, eller som Widukind (I. 40) kalder ham, Chnuba, maatte ifølge denne sidstes Beretning virkelig lade sig døbe, et Udsagn, hvis Rigtighed neppe kan betvivles.

[2]) Ljudbrand, Antapodosis, III. 47. Widukind I. 40.

[3]) Dette fortælles fuldstændigt hos Adam af Bremen, I. 60—64. Det siges her udtrykkeligt at Unne endog besøgte de danske Øer.

[4]) Man maa antage, at de fleste Runestene i Danmark, hvoraf der findes en saa stor Mængde med reen nordisk Indskrift, hidrøre fra denne Periode; men Sproget paa dem er saa forskjelligt endog fra det nuværende Folkesprog, i det mindste i Jylland, at man ej kan antage dem rejste af det samme Folk, der vare Forfædrene til vore Tiders Jyder, ligesom og Skriftsproget i andre Egne af Danmark ikke fuldt to Aarhundreder senere var saa forandret fra Runestenenes, at man ej kan andet end tænke sig det frembragt ved en Samvirken af to Sprogelementer. Da nu Runestenene øjensynligt tilhøre de fornemste og mægtigste Folk i Landet, ledes man allerede heraf til Forestillingen om en herskende reen-

ligt, at de tydske Gejstlige, der søgte at udbrede Christendommen, fandt langt flere Berøringspunkter, og kunde meget lettere skaffe sig Indgang hos Mængden, end hos Landets Herrer. I Tilfælde af en Religionskrig med Tydskland kan derfor ogsaa Mængden forholdsviis kun have været lidet at stole paa, thi for den maatte Saxerne snarere synes at være Landsmænd, end deres nordiske Herrer, og en Sejr af Saxerne kunde neppe betragtes anderledes end som en Befrielse fra det nordiske Aag. At Harald under disse Omstændigheder, især hvis han laa i Uenighed med sin Broder Knut, kan have og virkelig har søgt at skaffe sig et Parti hos Mængden ved at vise en Hengivenhed for Christendommen, som han ikke af Hjertet følte, medens han tillige sikrede sig den mægtige tydske Konges Venskab, er ikke usandsynligt, og stemmer meget vel med hvad vi forresten erfare om hans Charakteer. Naar vi sammenholde, hvad der fortælles om Oprettelsen af et tydsk Markgrevskab i Slesvig og om Danmarks Skatskyldighed, med hvad vi af vore egne Kilder erfare, nemlig at Harald selv undertiden plejede at opholde sig der [1]), kunde man lettelig formode, at han ikke sjælden har søgt at støtte sig til Tydskerne lige over for de Mægtige i Landet, medens han dog paa den anden Side ogsaa stundom selv søgte at afryste Aaget. Imidlertid ere alle disse Forhold meget dunkle, og de ville vel vanskeligt kunne tilfulde opklares. At den tydske Konge Otto I skal have gjort et Indfald i Landet, fordi Danerne (der siges ikke om det var efter Haralds egen Anstiftelse, eller Høvdingerne i Landet paa egen Haand) havde dræbt den tydske Markgreve i Slesvig og nedsablet den tydske Besætning, fortæller Mag. Adam af Bremen, idet han tilføjer, at Kong Otto trængte over Grændserne ved Slesvig og herjede Landet lige frem til det Hav, som adskiller Nordmændene fra Danerne, hvilket efter ham fik Navnet Ottensund; at Harald vel ved hans Tilbagekomst mødte ham ved Slesvig og angreb ham, men blev slagen og maatte flygte til sine Skibe, hvor han sluttede Fred, underkastede sig, tog Riget til Len af Otto, og lod sig døbe med sin Hustru Gunnhild og sin spæde Søn Sven, til hvem Kejseren stod Fadder, saa at han efter ham fik Navnet Sven Otto [2]). Uagtet det er temmelig tydeligt, at den gamle bremiske Forfatter her indblander flere Enkeltheder fra det Tog, som Kejser Otto II i Aaret 975 gjorde til Danmark, saa tør man dog ikke mod hans bestemte Fortælling benegte, at der enten af Otto I selv eller ved hans Foranstaltning har været ført Krig i Sønderjylland, især da det maa

---

nordisk Stamme i Landet lige over for en undertvungen goto-anglisk, om man end ikke ved opmerksom Iagttagelse af de historiske Fakta vilde kunne indse det.

[1]) Njálssaga, Cap. 31, fortæller der at Gunnar omkring 970 besøgte Harald i Heidabý eller Slesvig.

[2]) Adam af Brem. II. 3.

anfees vist, at Haralds Daab falder i den sildigere Deel af Otto Istes Regjering [1]), og da man veed, at den saxiske Oprører Wigmann, fordreven fra sit Fædreland, i Aaret 963 flygtede til Harald, for at faa dennes Hjelp, hvilket vel ikke lykkedes ham, dog, som det synes, mere fordi Harald ingen Tillid havde til ham, end fordi han just havde saa stor Ulyst til at understøtte ham [2]). Overhoved maa man vel antage, at Danekongens Forhold til Tydsklands Konge for en stor Deel betingedes af dennes Stilling lige over for **Slaverne** eller **Venderne** hiinsides Elben, hvis Undertvingelse og Omvendelse til Christendommen var en af de saxiske Kejseres Hovedopgaver. Deres Fremgangsmaade mod de hedenske Vender var i det Hele taget den samme, som mod Danerne. Paa begge Steder søgte de kjendeligt at udbrede saavel det tydske Vælde, som den tydske Nationalitet, og dette skede ej alene ad verdslig Vej ved Vaabenmagt og Oprettelse af Markgrevskaber, men og ad gejstlig Vej ved Christendommens Indførelse og Oprettelse af nye Bispedømmer midt iblandt Hedningerne. Man kan være temmelig vis paa, at ligesom de tydske Konger oprettede Markgrevskaber i Vendernes Land, saaledes vare de eller deres Mænd vistnok neppe en Dag i Besiddelse af det danske Grændseland uden at oprette et Markgrevskab der, og at saaledes Markgrevskabet Slesvig, om det end i Virkeligheden kun havde en indbildt Tilværelse, dog i det mindste fra tydsk Side stedse betragtedes som bestaaende. Man kan ligeledes anse det som temmelig vist, at Rygtet om at de vendiske Hedninger havde vundet en eller anden betydeligere Fordeel mod Tydskerne eller rejst sig i Vælde mod dem, ogsaa har givet Danernes Høvdinger Mod til at vove en Dyst, og at omvendt de saxiske Vaabens Overhaand i Vendland ogsaa har bidraget til at holde Danerne i Rolighed. Vi erfare, at Kong Otto I, med Bistand af den tapre Markgrev Gero hiinsides Elben, i Aarene 939—946 ydmygede Venderne lige til Oder og grundede Bispedømmet Havelberg, under hvilket største Delen af det nuværende Meklenburg og Forpommern lagdes; og at Otto tre Aar efter oprettede et lignende Bispedømme i Brandenburg, hvilket antyder, at ogsaa den sydligere Deel af de hidtil ikke undertvungne Venders Land nu var bragt under Aaget [4]). Men da Otto siden blandede sig i de italienske Anliggender, og tillige optoges af Familietvistigheder og Krige med Ungrerne, troede de nys undertvungne Vender, at Leiligheden var kommen til at kunne

---

[1]) Se nedenfor S. 70, 71.

[2]) Harald sagde at det kunde dog end lade sig høre, hvis han havde dræbt en Hertug eller anden Fyrste, thi da vilde man kunne stole paa, at han meente det oprigtigt, ellers ikke. Widukind III. 64.

[3]) Widukind II. 22—30. Annal. Saxo.

[4]) Widukind III. 50—56, 58.

afrystе Aaget, og gjorde alle tilsammen Opstand. Oprøreren Wigmann sluttede sig til dem, og uagtet Kongen, strax efter den store Sejr over Ungerne ved Augsburg (955) ilede mod Venderne og overvandt dem i en ødelæggende Kamp, vedblev dog Krigen i flere Aar, og Kongen maatte i Aarene 957—960 i egen Person gjøre Tog mod dem, inden han paany fik dem undertvungne, Templerne ødelagte og Kirker opbyggede i deres Land[1]). Da han kort efter drog til Italien for at modtage Kejserkronen, fuldendte Markgrev Gero hans Verk, idet han ogsaa tvang den polske Hertug **Miesko** eller **Mieczyslav** til at underkaste sig Kejserens Lenshøjhed[2]). Da Wigmanns ovenfor omtalte Rejse til Kong Harald i Danmark just fandt Sted paa denne Tid, og Adam af Bremen tillige udtrykkelig nævner Haralds Drab og Vendernes Undertvingelse som nogenlunde samtidige[3]), kan det neppe betvivles, at den Krig mellem Danerne og Otto I, som foresvævede Mag. Adam, har bestaaet i, at de have gjort fælles Sag med Venderne i den almindelige Opstand 955, at Otto ved et eller flere af de ovennævnte Felttog ogsaa har gjort et Tog ind i Danmark, eller i det mindste opholdt sig i Slesvig[4]), og at Mieskos Undertvingelse i Aaret 963 har bevæget Harald

---

[1]) Widukind III. 58. Thietmar II. 6. Continuator Reginonis, hos Pertz, I. S. 623, 624.

[2]) Thietmar II. 9. Miesko kaldes deels Misaco, Miseco, deels Miesko, deels Mieczyslav.

[3]) Adam af Brem. II. 5. Strax efter at der i det foregaaende Capitel (4) har været talt om Erkebiskop Adaldags 12te Aar eller 918, og endnu tidligere (Cap. 3) om Haralds Daab, uden at der just lægges an paa nogen nøjagtig chronologisk Følge, heder det: „Paa samme Tid skal Kong Otto have underkastet sig Slaverne, saa at de lovede at betale Skat og antage Christendommen, og hele Hedningefolket lod sig døbe: da først bleve Kirker opførte i Slavelandet". Hvad Forf. her nærmest har for Øje, er Ottos egne Tog mod Slaverne, men ved denne Lejlighed omtaler han ogsaa disses umiddelbare Følger.

[4]) Muligheden af, at Otto et af disse Aar har kriget mod Danerne og opholdt sig i Slesvig, lader sig ifølge det ovenfor fremsatte ikke benegte. Hertil kommer nu, at den samtidige Widukind (III. 75) udtrykkeligt siger, at Otto havde overvundet Avarer, Saracener, Daner og Slaver, ødelagt de hedenske Templer hos Nabofolkene, og oprettet Kirker o. s. v. (Populus memoravit, eum . . superbos hostes, Avares, Saracenos, Danos, Slavos armis vicisse. . . . delubra deorum in vicinis gentibus destruxisse, templa ministrorumque ordines constituisse &c.). Og endelig kan man, de aabenbare Fejl uagtet, ikke ganske overse den i Aaret 1036 afdøde Ekkehards Beretning, at Abbed Kraloh i St. Gallen i Aaret 952 frygtede for at Kong Otto, der den Gang var langt borte i Slesvig paa et Tog mod Danerne, skulde straffe ham for en begangen Forseelse, at efter Kralohs i 958 indtrufne Død en Vikarius bestyrede Abbediet, medens Otto var borte og underhandlede med den engelske Kong Adaldag om et Tog mod den danske Kong Knut; at strax derefter en vis Burkhard valgtes til Abbed, og bekræftedes i Maintz af Kongen, da denne efter at have overvundet Knut vendte tilbage fra Slesvig. Thi har den fra Norden

til at følge hans Exempel, nemlig først at hylde Kejser Otto, og siden at lade sig døbe. Allerede den samtidige Forfatter Widukind sætter Haralds Daab i Forbindelse med et foregivet Mirakel, som Presten Poppe skal have udført, og henfører denne Begivenhed til Aarene nærmest 963. Det samme gjør ogsaa den paalidelige Thietmar af Merseburg, og et Tillæg eller Retelse til Mag. Adams Verk, tilføjet enten af ham selv eller af en Samtidig, melder udtrykkeligt, at Harald ved Poppes Mirakel lod sig overtale til at afskaffe Hedenskaben i Aaret 966 [1]). Der synes saaledes ingen Tvivl at

---

fjernt levende Forfatter end forvexlet Harald med hans Broder Knut, og kalder han end Adaldag Konge i England istedetfor Erkebiskop i Bremen, saa er det dog et ikke andenstedss modsagt udtrykkeligt Vidnesbyrd, at Otto baade i 952 og i 958 opholdt sig i Slesvig for at kunne bekrige Danerne. At Otto virkelig har bekriget Danerne og maaske endog oftere opholdt sig i Slesvig, synes altsaa utvivlsomt. Ekkehard de casibus Sti Galli, hos Pertz II. S. 117—120.

1) Widukind (III. Bog) taler først (Cap. 63) om Kejserens Rejse til Italien 961, hans Bedrifter i Italien 961—961, Opdagelsen af en Sølvaare i Saxland; derpaa (Cap. 64) om Wigmanns Flugt til Harald (963), og om Haralds Omvendelse ved Poppe (Cap. 65), endelig (Cap. 66) om Mieskos Undertvingelse ved Gero 963. Thietmar (II. Bog) taler i Cap. 7 om Ottos Rejse til Italien 961, Kejserkroning og øvrige Bedrifter, derpaa i Cap. 8 om hiin Sølvaares Opdagelse, Wigmanns Overvindelse, ag Haralds Omvendelse ved Poppes Medvirkning; endelig i Cap. 9 om Miesko Overvindelse ved Gero 963. — Fortællingen om Poppe henføres, som bekjendt, af senere Forfattere til andre Tider, nemlig til Otto den 2dens Tog 975, men da Widukind, selv samtidig med Otto I og sluttende sit Verk før hans Død, omtaler Begivenheden allerede paa det ovenfor antydede Sted, og desuden nævner Poppe som endnu levende, da han skrev, kan man ikke betvivle, at Sagnet allerede var opkommet før 975. Det er derhos efterhaanden blevet betydeligt forvansket. Widukind (III. 65) fortæller kun, at da der i et Gilde i Danekongens Nærværelse opkom en Trætte om hvor vidt Christus var mægtigere end de hedenske Guder, tilbød Poppe, som dengang kun var Gejstlig, men „nu en strengt levende Biskop", sig at bevise ved Jernbyrd, at den treenige Gud var den sande Gud, og Gudebillederne ikkun Djævle, og da Kongen lod et tungt Stykke Jern gjøre gløbende, bar Poppe det længe, uden at hans Haand skadedes: hvorpaa Kongen strax omvendte sig, og bød at Christus skulde dyrkes, og Gudebillederne foragtes. Omtrent det samme fortæller Thietmar (II. 8), tilføjende at Kejseren til Belønning lod Poppe udnævne til Prest. I Schol. 21 til Adam af Bremen siges der, at Harald og Danerne omvendtes fra Hedendommen 966 ved at se Poppe bære en gloende Handske. I Texten hos Mag. Adam omtales senere (II. 33) atter en Poppe, der baade bærer gloende Jern og lader sig iføre en Voxkjortel, der antændes, men efter Haralds Død, da Erik Sejrsæl havde indtaget Riget; han veed ikke vist, om det var ved Ribe eller Slesvig. Ogsaa Saxo henfører Begivenheden til Sven Tjugeskeggs Tid, men lader den foregaa ved Isefjorden, og lader det være en Handske, Poppe drager paa. Endnu flere Varianter gives der af dette Sagn. Det findes ogsaa i vore Oldskrifter, og stedse i Forbindelse med Toget 975; men endog blot Formen „Poppo", ikke Poppi, viser, at det hidrører fra latinske Krøniker, ej fra uafhængige nordiske Beretninger.

kunne være om Rigtigheden af den Angivelse, at Harald Gormssøn blev døbt enten 966, eller i et af Aarene mellem 963 og 966. Da man nu erfarer, at ogsaa den ovennævnte Miesko lod sig døbe ved 966, bliver det deraf endnu mere indlysende, at Haralds Skridt have været bestemte ved Miesko's, eller omvendt, og at den Krig, der faa Aar i Forvejen tvang Miesko til at ydmyge sig under den tydske Konges Lenshøjhed, ogsaa har hjemsøgt Danmark med den samme Virkning [1]). Den politiske Holdning, Harald herved kommer til at udvise, og den Stilling, han indtager, svarer ganske til hvad vi af vore egne Oldskrifter lære angaaende hans Charakteer. Svaghed og Ubestemthed forbundne med Herskesyge og Overmod give hans hele Fremtræden Præget af Vaklen og Holdningsløshed. Begunstigende Christendommen og den tydske Indflydelse i Forstningen, da det formodentlig gjaldt at sikre sig mod hans Broder Knuts eller det nordisk-aristokratiske Parti, pønser han senere paa at afkaste det tydske Aag, idet han tillige for temmelig let Kjøb erhverver Titelen af Norges Overkonge; han maa atter underkaste sig og lade sig døbe, idet han paany har lagt sig ud med hiint Parti ved sin Svig mod Knut Dana-Asts Søn Guldharald. Vi ville endnu engang se ham forsøge paa at unddrage sig den tydske Lenshøjhed, men atter ydmyget, og nødt til, for Eftertiden ganske at kaste sig i Tydskernes Arme, idet Hedningernes Parti slutter sig om hans Søn Sven.

Denne **Sven**, med Tilnavn **Tjugeskegg**, griber alt for meget ind i hele Nordens Historie til at vi ikke her skulde behøve at skjenke hans Fødsel og tidligste Fremtræden nøjere Opmerksomhed. Sven var ifølge vore egne Oldskrifter en uegte Søn af Harald med en Kvinde af ringe Herkomst, og dette skal have været Aarsagen, hvorfor Faderen allerede fra hans Barndom af gjorde lidet af ham, saa at der siden udbrød fuldkomment Fiendskab mellem dem. Saxo gjør Sven derimod til en Søn af Haralds Hustru Gyrid, som igjen skal have været en Broderdatter af den svenske Konge Erik Sejrsæl. Da det imidlertid er uden al Tvivl, at Sven fra de tidligste Ungdomsaar var forhadt af sin Fader og laa i Fejde med ham, hvilket neppe vilde have været Tilfældet, hvis Faderen ej havde skammet sig over hans Fødsel, og da det tillige, efter hvad der nedenfor vil sees, omtrent er en Umulighed at Gyrid, om hun end var gift med Harald, kunde være Svens Moder, bør vistnok de Kilder, der gjøre Sven til en Sleg-

---

[1]) Miesko skal ifølge Thietmars Vidnesbyrd (IV. 35) være bleven overtalt af sin Hustru Dobrava, Datter af den bøhmiske Konge Boleslav, til at lade sig døbe strax efter deres Giftermaal, og han kaldes af Widukind (III. 69) Boleslavs „Svigersøn", endnu før Wigmanns Død 967. I Chronica Polonorum (Pertz Mon. Germ. I. 5) siges det udtrykkeligt, at Miesko blev gift med Dobrava 965, og døbt 966.

fredsøn, have Fortrinet [1]). Sven skal i sin Barndom have været opfostret af den mægtige Toke, sædvanligviis kaldet Palne-Toke, i Fyn. Det meste af hvad der fortælles om denne Palne-Toke er vistnok kun Tillempninger af ældre Sagn og Beretninger, der savne historisk Troværdighed; det er imidlertid vist, at der paa Haralds og Svens Tid var en Mand i Jylland, ved Navn Toke, og en anseet Familie paa Fyn, i hvilken Navnet Palne var sædvanligt, i hvilken Familie det ikke er usandsynligt at Sven blev opfostret, saa meget mere som han skal være fød paa Fyn, hvor hans Moder hørte hjemme [2]). Svens Fødsel maa, som det synes, henføres til

---

[1]) Saxo 10de Bog, S. 480. Styrbjørn og hans Syster Gyrid kom ikke til Harald, førend temmelig sildigt, da denne allerede var en meget gammel Mand, og i alle Fald meget længe efter at Sven var fød. At Sven var en uegte Søn af Harald, nævnes baade hos Snorre (Olaf Tr. Saga Cap. 17) og i den større Olaf Tr. Saga (Cap. 86, 130). I Jomsvikingasaga fortælles det vidtløftigt (Cap. 17), hvorledes han var en Søn af Harald med en Pige af lav Byrd, ved Navn Saum-Æsa. Og allerede den med Sven næsten samtidige Forfatter af Encomium Emmæ Reginæ siger at han var forhadt af sin Fader, hvilket næsten er et Vidnesbyrd om, at han maa have været uegte fød. (Se Langebeks Script. rer. Dan. II. S. 474).

[2]) Det er Jomsvikingasaga, som vidtløftigt fortæller, hvorledes Sven blev fød paa Fyn af Saum-Æsa, og opfostret hos Palne-Toke, der ogsaa var den, som opmuntrede ham til at fordre Folk og Skibe af sin Fader, der stedse var Hovedmanden for det Parti, som sluttede sig om Sven, der stiftede Jomsvikingernes Forbund, og endelig dræbte Kong Harald. Ifølge Jomsvikingasaga Cap. 14 var Toke, kaldet Palne-Toke, en Søn af den mægtige Palne Tokesøn og Ingebjørg, en Datter af Ottar Jarl i Gautland. Ingebjørg havde først været fæstet til Palnes ældre Broder, Aake Tokesøn, men denne, bagvasket af sin uegte Broder Fjølne, der var kommen i Yndest hos Kongen, og ægrede sig over ikke at have saa meget af den rige Arv efter Toke, som han fordrede, var bleven lumskeligen dræbt ved Kongens Foranstaltning, og saaledes kom Ætten i spændt Forhold til Harald. Som Tokes Hjem nævnes Fyn, hvor ogsaa Palne boede, og efter ham Sønnen Toke, nu kaldet Palne-Toke, Svens Fosterfader. Palne-Toke skal igjen have haft Sønnen Aake, og denne igjen den bekjendte Vagn Aakesøn, fra hvilken Erkebisperne Asser og Absalon nedstammede. Palne-Toke og hans Æt omtales ogsaa i Olaf Tr. Saga, Cap. 84, dog saaledes, at man tydeligt kan se at dette kun er et Udtog af Jomsvikingasaga, saa at dets Troværdighed her staar og falder med dennes. Snorre nævner, merkeligt nok, aldeles ikke noget om Palne-Toke. Saxo nævner „en vis Toke" som Svens Tilhænger og Haralds Banemand, og han angiver som Aarsagen til hans Fiendskab mod Harald, at denne, da han pralede af sin Færdighed i at skyde med Bue, tvang ham til at skyde et Æble af sin egen Søns Hoved, og siden nødte ham til at give et Bevis paa sin Færdighed i at løbe paa Ski ved at staa ned ad Bjerget Kullen. (10de Bog S. 486 fgg.). Sven Aagesøn nævner Palne-Toke, men som Haralds, ej som Svens Raadgiver, og tillægger ham en Bedrift, som ellers tillægges Sigvalde Jarl, nemlig Kong Svens Tilfangetagelse, hvorved han middelbart antyder Palne-Toke som Jomsvikingernes Høvding. — Hvad nu hine af Saxo meddeelte Sagn angaar, da

Tiden omkring 960 [1]), og hermed lader det sig godt forene, hvad Adam af Bremen fortæller, at han blev døbt i sin Barndom, da Harald selv antog Christendommen. Allerede i sit 15de Aar skal han efter sin Fosterfaders Opmuntring have aftrodset Kongen Folk og Skibe til at drage paa

---

indeholde de, som man let ser, tildeels den Beretning, der i Norge fortælles om Heming, i Schweiz om Wilhelm Tell, o. s. v., og som oprindelig tilhører Sagnkredsen om Valund, se ovf. 1ste B. S. 210. De maa derfor betragtes som aldeles uhistoriske, hvilket ogsaa viser sig deraf, at man endnu i Skaane viser Toke Skyttes Grav ved Klaustrup og i Nærheden af „Hemingsdynge", saa at man altsaa her baade har Toke og Heming tilsammen. (Petersens Danm. Hist. III. S. 174). Den Forbindelse, hvori Palne-Toke er sat med Jomsborg, hidrører maaske fra ældre Sagn om Harald Hildetand, ej om Harald Blaatand, thi i Opregnelsen af Haralds Kæmper, der skyldes Starkads Kvad, nævnes en „Toke fra Jum" (Saxo, S. 397). En mægtig Mand ved Navn Toke levede virkelig paa Harald Blaatands Tid, thi Schol. 37 til Adam af Bremen nævner ham som Fader til den med Sven Tjugeskegg samtidige Biskop Odinkar af Ribe, og lægger til, at han var „dux Winlandensis" og at Trediedelen af „terra Winlandensis" var hans Ættegods. Da Mag. Adam (II. 34) fortæller, at Odinkar skal have stiftet Bispedommet Ribe af sit eget Arvegods, synes det, som om „Winland" her betyder en Deel af Sønderjylland. Men de oldnorske Sagabearbejdere, som tidligt benyttede Mag. Adam, kunne maaske have taget det i Betydningen „Vindland" d. e. Vendernes Land. Da Vagn Aakeson synes at have været en historisk Person, og Historieskriveren Sven Aageson, saavelsom Erkebiskopperne Asser og Absalon, kun i faa Led nedstammede fra ham, synes det besynderligt, at Sven ved at omtale Palne-Toke ikke i mindste Maade skulde antyde sit Frændskab med denne, saafremt Vagn virkelig var hans Sønnesøn; ligesaa besynderligt er det i dette Tilfælde, at Saxo blot skulde kalde ham „en vis Toke"; endelig er det besynderligt, at Vagn som Jomsviking skulde slutte sig til et Samfund, der i det hele taget var Sven fiendsk, medens hans Farfader var Svens ivrigste Ven og Forsvarer. Palne-Tokes foregivne Slægtskab med Vagn og hans Herredømme i Venden kan vel altsaa ansees som uhistorisk, og hvad man veed med Vished, bliver kun Tilværelsen af den mægtige Toke, Jarl i Jylland. — Palne-Navnet knytter sig derimod ganske bestemt til Fyn, hvor der endnu er Sagn om den vilde Palne-Jæger, og hvor „Palles Mark med Pallehuus og Palles Gravhøj nærved Odense minder om Palne-Ættens Magt og Anseelse. Da de engelske Annaler omtale en fornem Dane ved Navn Pallig eller Palnig (saaledes bør man nemlig læse Navnet, ikke Paling), gift med Sven Tjugeskeggs Søster og dræbt i Blodbadet 1002, kan man neppe tvivle paa, at han hørte til hiin fynske Familie, hos hvem Sven var opfostret; og antaget, at Svens Fosterfader virkelig hed Toke, bliver denne Palnig snarest Tokes (Palne-Tokes) Søn, opkaldt efter Farfaderen. At Svens Fosterfader virkelig kan have dræbt Kong Harald, er i sig selv ej saa usandsynligt, men hvad der gjør Beretningen mistænkelig, er den umiddelbare Kausalforbindelse, hvori den sættes med Toke Skyttes Bedrifter. Palne-Toke kan saaledes, hvis han skal existere som historisk Person, alene existere som Svens Fosterfader, ej som den berømte Skytte og neppe som Jomsborgs Herre. Mere herom nedenfor.

[1]) Vi læse at Sven Tjugeskeggs Datter Gyda, gift med Erik Jarl, allerede i Aaret 997 blev Moder til Haakon Jarl den yngre, og dette kan ikke betviv-

Vikingetog, og med dem endog have herjet paa Danmarks egne Kyster. Formodentlig var det ogsaa da, at Harald forlenede ham med Viken, for paa den Maade at blive ham kvit. Det er allerede ovenfor antydet, at det sandsynligviis var til ham, og ikke til Harald Gormssøn selv, at Erik, Haakon Jarls Søn, tog sin Tilflugt, da han ved Drabet paa Tidende-Skofte havde lagt sig ud med sin Fader, thi Haakon stod da endnu paa en venskabelig Fod med Danekongen. Senere finde vi Erik i den nøjeste Forbindelse med Sven, og den Hengivenhed, han viste ham, gik efter Svens Død ogsaa over paa dennes Søn Knut. Svens tidligere Historie er indhyllet i megen Dunkelhed. Det eneste sikre, vi vide om ham, er, at han levede i Strid med sin Fader, og at han selv, skjønt døbt i sin Barndom, dog efter at være bleven voxen atter vendte sig til Hedenskaben, og at de af Danerne, der endnu forbleve Hedenskaben tro, sluttede sig om ham.

Den ovenfor nævnte **Miesko** eller **Mieczyslav**, Polens Hertug, begynder fra den Tid, da han har antaget Christendommen, umiskjendeligt at gribe mere ind i Nordens Historie, for saa vidt han, støttende sig til sit Forbund med Tydskland og Bøhmen, søgte at udvide sit Herredømme over de Kyststrækninger, der adskilte hans Besiddelser fra Østersøen, nemlig Pommern [1]), hvoraf han, saa vidt man kan se, underkastede sig den østlige Deel eller Bagpommern, fra Oder til Persante [2]). Thi paa samme Viis søgte ogsaa Danekongen at erhverve Besiddelser paa de vendiske Kyster, og det har sikkert været en vigtig Bevæggrund for ham til desto villigere at antage Christendommen, at han derved og fik desto bedre Paaskud til at bekrige de vendiske Kystboere, der endnu stedse, trods alle Omvendelsesforsøg fra tydsk Side, vare Hedninger. Allerede Gudrød Vejdekonge havde, som vi se, blandet sig i de vendiske Abotriters Stridigheder, underkastet sig en stor Deel af deres Land, og ødelagt deres blomstrende Handelsstad Rerik, for at drage Hovedhandelen til Slesvig [3]). Men dette hindrede ikke den østeuropæiske Handel, saaledes som den fornemmelig i det 10de Aarhundrede blev dreven,

---

les. Var Gyda dengang, som det vel maa antages, mindst 17 Aar gammel, falder hendes Fødsel ved 980, og Sven kan da neppe have været yngre end 20 Aar, hvorved hans Fødsel falder omkring 960. Men det kan jo vistnok ikke negtes, at om han end var født 955, kunde han dog ligefuldt i Aaret 966 nogenledes kaldes en Dreng, parvulus, som Mag. Adam kalder ham.

[1]) Navnet „Pommern" betegner ikke noget ved en særegen Folkenationalitet eller bestemte naturlige Grændser affondret Land, men kun en Kyststrækning (po more d. e. ved Havet). Der var altsaa vistnok baade et polsk og et abotritisk Pommern.

[2]) Dette sees mere af Fortællingen om Mieskos Bedrifter, end det siges udtrykkeligt, dog kan det ej betvivles, se Barthold, Gesch. von Rügen und Pomern I. S. 202. 203.

[3]) Se ovf. 1ste B. S. 385.

fra at finde et af sine vigtigste Emporier paa den vendiske Kyst. Her opstod ved en af Oderflodens Mundinger, paa Øen Wollin, en for sin Tid saare blomstrende Handelsstad, hvor der efter Mag. Adams udtrykkelige Vidnesbyrd endogsaa boede Handelsmænd fra Grækenland (heri ogsaa Rusland indbefattet) og andre fremmede Lande, og hvor der var Overflod paa alle Slags herlige Varer fra hele Norden. Denne Stad, som af Tydskerne kaldtes **Jumne** eller **Jumneta**, af vore Forfædre **Jomsborg** eller **Jom**, hvilket sidste Navn ogsaa brugtes som Benævnelse for det hele Landskab, laa paa Øen Wollin, ved det østlige Indløb til Oderen Af Mag. Adams Ord er det tydeligt, at denne Stad maa have været den fornemste Handelsplads ved Østersøen. Han nævner den som et Middelpunkt for den hele Handel paa disse Kanter. „Fra denne Stad", siger han, „er der kort Søvej, deels til Demmin ved Udløbet af Penefloden, hvor der bo Runer (Folk fra Rygen), deels til Samland, hvor Preusserne bo. Fra Hamburg eller Elben kommer man paa 7 Dage til Lands til Jumne, fra Slesvig eller Aldinburg derimod til Vands; og fra Staden selv derimod paa 14 Dage lige til Ostrogard [1]) i Rusland, hvis Hovedstad er Kijev, der endog kappes med Konstantinopel selv" [2]). Det er en bekjendt Sag, at man ved Østersøens Kyster finder en Mængde arabiske Mynter fra Tidsrummet mellem 700 og 1050, fornemmelig prægede af Abbassiderne i Bagdad og de samanidiske Herskere i Khorasan og Sedjestan [3]). Allerede disse Mynter tyde paa en livlig Handelsforbindelse mellem det fjerne Østen og de østersøiske Havne i Løbet af det ovenfor angivne Tidsrum, og vi besidde desuden Vidnesbyrd af arabiske Forfattere, der vise at deres Landsmænd baade kjendte og havde besøgt de nordiske Handelspladse [4]). De vigtigste Handelsveje gik enten fra Egnene om det kaspiske Hav opad Volga til Markedspladserne i Rusland, eller fra det sorte Hav opad de vestligere Floder og nedad Weichsel

[1]) Ostrogard betegner her, som man ser, det af vore Forfædre saakaldte Holmgard eller Novgorod, hvad enten nu „Ostro" skal betyde „det østlige", eller det er det slaviske ostrov, der betyder „Ø", „Holm".

[2]) Mag. Adam af Bremen, II. 19. Kijev kaldes her Græciens herligste Pryd, og man ser deraf, at han til Græcia regner alle, der bekjendte sig til den græsk-katholske Religion, følgelig og de paa hans Tid christnede Russer.

[3]) Se fornemmelig Rasmussen „de orientis commercio cum Russia & Scandinavia".

[4]) Se Rasmussen l. c. p. 45. Her meddeles et Uddrag af Edrisi, den saakaldte nubiske Geograf (fra c. 1150), der dog, som man ser, benytter ældre Efterretninger; han omtaler Svade (Svithjod), Fimark (Finmarken), Darmuscha (Danmark), og Berkagha (Birk, Birkø). Særskilt omhandler han Havnen Hadu (Hedeby, Slesvig), og nævner „Vendeboskadi" (Vendelskagen, Skagen). Norge kalder han Madschus-Landet; det er allerede ovenfor 1ste B. S. 415 viist, at „Madschus" var den Benævnelse, hvormed Araberne betegnede Nordmændene.

og Oder til Preussen og Vendland. Disse tvende Veje antydes ogsaa derved, at man neppe nogensteds i eller ved Østersøen har fundet saa mange arabiske Mynter, som paa Gotland og Bornholm. Den østlige Handelsvej, der gik til Novgorod og videre enten til den finske eller liflandske Bugt, er fortsat over Gotland, vel og tildeels over Aalandshavet, til Birk eller Sigtuna i Sverige [1]; den vestlige over Bornholm til Skaane og Danmark. Den Mængde arabiske Mynter, man ligeledes har fundet omkring Wollin, viser noksom, at Jomsborg maa have været den Havn, hvori denne vestlige Handelsvej berørte Østersøen; og det bliver her tillige en saare vigtig Omstændighed, at hine Mynter fornemmelig tilhøre det 10de Aarhundrede, just den Tid, i hvilken Jomsborg i Særdeleshed blomstrede [2]). Jomsborgs Vigtighed for Danmark er derfor indlysende. Dets Herre havde det i sin Magt at kræve rige Afgifter af de kostelige Varer, som der forhandledes; alle de, hvis Velvære beroede paa den Fortjeneste, de erhvervede, eller de Indkjøb, de gjorde paa dette Handelsmarked, bleve derved afhængige af ham, og for Danmarks Konge maatte Besiddelsen af Jomsborg saaledes væsentligt bidrage til at sikre ham de østlige danske Landskabers Troskab. I Særdeleshed maa, efter hvad de nysomtalte Myntfund saavel paa Bornholm, som ved Wollin antyde, hiin for Danmark nys erhvervede Ø [3]) have staaet i den nøjeste Forbindelse med Jomsborg. Det er derfor ej at undres over, om Harald Gormsson kastede graadige Blikke, saavel paa de vendiske Kyster i Almindelighed, som paa det rige Jomsborg i Særdeleshed, og at overhoved Østervegen, med de rige Handelspladse, i denne Tid blev de nordiske Vikingers fornemste Tumleplads. Der gives Spor af, at Harald Gormsson, vistnok i sit Livs tidligere Periode, da han endnu ikke var ivrig Christen, søgte den abotritiske Fyrste Mistevois Svogerskab [4]). Efter at han var omvendt til Christendommen, bleve dennes Fiender ogsaa hans Fiender; et Forsøg fra hans Side paa at underkaste sig det hedenske Jomsborg og de øvrige forpommerske Landskaber maatte efter de Tiders Anskuelser fra et religiøst Standpunkt endog kaldes fortjenstligt. Men da Mieczyslav fra sin Side ogsaa søgte at erhverve Besiddelser i Pommern, kunde det saaledes neppe undgaaes, at han og Harald nu og da kom til at optræde som Medbejlere. Denne Omstændighed har vel og for en stor Deel bidraget til, at Harald

[1]) Se Mag. Adam af Bremen, Schol. 121, hvor der udtrykkeligt tales om den fem Dages Søreise fra Birk til Rusland.

[2]) Barthold, Gesch. von Rügen und Pomern I. S. 299.

[3]) Endnu i Wulfstans Rejseberetning fra Kong Alfreds Tider c. 870 heder det, at Bornholm „havde sin egen Konge". Det er merkeligt nok, at nogle af de fornemste Jomsvikinger senere netop vare Bornholmere. Om de rige Myntfund paa Bornholm se Worsaae, Danmarks Oldtid S. 53.

[4]) Paa Runestenen ved Søndervissinge staar der nemlig, at Tuva, Mistivis Datter, Harald den gode, Gormssøns, Kone, lod opreise Mindesmerket.

endnu engang, som vi nedenfor ville se, endog efter at han var døbt, kom i Krig med den tydske Kejser, Mieczyslavs Lensherre og Bundsforvandte; og det synes ikke at have været forend efter sin sidste Ydmygelse, og da Sonnen Sven havde gjort Opstand imod ham, at han sluttede sig nærmere til Mieczyslav og derved kom i Besiddelse af Jomsberg. Saxo meddeler en saare merkelig, skjønt rigtignok ikke ved nogen anden Hjemmel bekræftet, Efterretning, at Haralds ældste Søn Haakon skulde have sat sig i Besiddelse af det preussiske **Samland** og stiftet en formelig Koloni der [1]). Hvis man kan fæste Lid hertil, maa man kalde det et talende Vidnesbyrd om de Erobringsplaner, Harald nærede med Hensyn til disse Kystlande, og man maa tillige antage, at hans Søn neppe vilde have forsøgt sine Kræfter mod det fjernere Samland istedetfor det nærmere Jom, hvis ikke dette endnu havde været altfor vanskeligt at erobre.

De østligere Kyster af Østersøen hjemsøgtes vel ofte saavel af danske som af norske Vikinger, men Danmark og end mere Norge var for fjernt til at dets Konger kunde erhverve sig nogen Besiddelse her: dette lykkedes kun de hiinsides Østersøen boende Konger i Svithjod, hvilke, som man erfarer, idelig gjorde Krigstog til Kurland, Estland, Karelen og Finland, for at underkaste sig disse Lande eller Dele deraf. At erhverve Herredømmet over de vigtigste Handelspladse var sandsynligviis ogsaa deres Hovedformaal. Uppsalakongen Erik Eimundsson skal have underlagt sig alle de nysnævnte Lande og mere dertil, og derhos søgt at sikre sig sine Erobringer ved Oprettelsen af Befæstninger [2]). En tidligere Konge i Birk eller Sigtun, ved Navn Olaf, havde allerede, som vi have seet, ved 851 gjort et Tog til Kurland; og dette siges endog da at have løsrevet sig fra Sviarnes Herredømme. Vi erfare ligeledes, at Sviarne ikke sjælden gjorde Handelsrejser til Semgallen, hvor der vistnok allerede i den Tid var en meget besøgt Handelsplads ved Dynamynne. Men paa de fleste af disse Kyster, navnligen Finlands, Ingermanlands og Estlands, maa man antage, at der lige siden den store Folkebevægelse, hvorom der ovenfor er talt, og som i Norden selv endte med det merkelige Braavallaslag og de gotiske Landes Besættelse

[1]) Se Saxo, 10de Bog, S. 485. Samland var egentlig Landet mellem frische og kurische Haff, men i hine ældre Tider har man neppe regnet det saa nøje, især da det var Sædet for den preussiske Nationalhelligdom, Romove, og vist saaledes paa en Maade kunde gjelde for hele Preussen. Thi egentlig har det vel nærmest været Handelspladsen Truso (ikke langt fra Elbing), som Danerne have søgt at underkaste sig. Wulfstans Rejseberetning gaar netop ud paa at beskrive en Rejse fra Slesvig til Truso. Ifølge Saxos temmelig fabelagtige Fortælling skulle Haakon og hans Mænd have dræbt alle Mænd i Samland, og egtet deres Hustruer, saa at den senere Befolkning stammede fra danske Forfædre. Maaske Saxo dog her har gjort sig skyldig i en Misforstaaelse, se nedf. § 14.

[2]) Olaf den helliges Saga Cap. 65.

ved nordiske Herrer, har hersket en Kamp mellem de paa Kysterne tilbageblevne Nordgermaner og de Nationer, der nu havde taget deres Plads og trængte dem videre mod Vesten; og det er neppe at tvivle paa at de Krige, Erik Eimundssøn og andre svenske Konger for og efter ham førte i disse Egne, nærmest gik ud paa at tage deres fortrængte Landsmænds Parti og ved deres Hjelp at skaffe sig Besiddelser. Den tydeligste Forestilling om disse Krigstogs Charakteer faa vi ved at betragte de gamle russiske, af Munken Nestor optegnede Sagn om Stiftelsen af det ældste **russiske** Rige, hvilket desuden i og for sig, ved den indgribende Rolle, dets Storfyrster [1]) fra det 10de Aarhundrede af begyndte at spille i hele Nordens Historie, fortjener den største Opmerksomhed. Det er allerede ovenfor [2]) viist, hvorledes Nestor ved at omhandle disse Begivenheder trænger dem altfor tæt sammen, nemlig kun til nogle faa Aar, og hvorledes den rette Sammenhæng synes at være den, at der allerede i Slutningen af det 7de Aarhundrede fandt en Folkebevægelse Sted af de ved Khasarerne fremtrængte Slaver, Finner, Ester og andre ikkenordiske Nationer, mod de i Rusland fra umindelige Tider boende Nordgermaner eller egentlige Russer, hvilke derved for en stor Deel nødsagedes til at vandre over til den skandiske Halvø, men at der senere herfra kom mægtige Hærkonger, som gjorde sig til Landets Herrer og paany grundede den russiske Magt. Nestor fortæller her, at de ikkenordiske Folk, der efter de saakaldte „Væringers" Fordrivelse bleve Herrer i Landet, oprettede Befæstninger (gorody d. e. Gaarde), men at de snart kom i Uenighed med hinanden, og derfor selv besluttede at sende Bud til „Væringerne" for at udbede sig Konger af dem, og at paa denne Opfordring de tre Brødre **Rurik** (Rørek), **Sineus** (Signjut) og **Truvor** (Thorvard) kom til Landet med deres Følge, og oprettede de tre russiske Riger, som siden smeltede sammen til eet. Da Benævnelsen „Væringer", i Nestors Mund netop betegner Beboerne af Landet hiinsides Østersøen, se vi heraf, at det Oldsagn, han meddeler, ligefrem nævner Krigere eller Hærkonger fra det egentlige Norden som Stiftere af det russiske Rige. Disse Hærkonger kunne, naar vi tage Hensyn til Landenes Beliggenhed, neppe have været fra noget andet Land end Sverige; at de, som Nestor siger, vare indkaldte, er ej usandsynligt, dog er denne Indkaldelse snarere skeet af deres tilbageblevne Landsmænd, end af de ikkenordiske Folk. De maa have sat sig i Besiddelse af Landet ved at erobre alle hine Befæstninger eller Gaarde,

[1]) Egentlig „Konger", da Ordet „Knjaz" ligefrem er dannet af „Konge", (se Kunik, „die Berufung der schwed. Rodsen", S. 6—14). Hine Konger vare altsaa egte „Hærkonger".

[2]) 1ste B. S. 288—292.

efter hvilke det da oprettede Rige, **Gardarike,** sikkert har faaet sit Navn [1]). Paa lignende Maade har nu vistnok Erik Eimundsson baaret sig ad ved Kysten, ligesom hine Hærkonger i det Indre af Landet, og de Befæstninger, han oprettede, have vel ogsaa været Efterligninger af hine, nu i Russernes Besiddelse værende „Gaarde", som det eneste Middel, hvorved hans Landsmænd kunde holde sig mod en fremmed, tildeels vel ogsaa fiendsk, Befolkning. Senere hen finde vi flere fordrevne russiske Fyrster, der tage deres Tilflugt til Sverige, og det blev mere og mere almindeligt, at de russiske Storfyrster indkaldte Krigere fra hiinsides Havet, indtil disse Krigere omsider kom til at danne et staaende Korps, der kaldtes Væringer, en Benævnelse, som dog især er bleven berømt ved det konstantinopolitanske Hof, der snart fulgte de russiske Fyrsters Exempel i at omgive sig med en paalidelig Livvagt fra det stridbare Norden. Historisk Betydning faar ikke det russiske eller gardarikske Rige forend med **Oleg** (Helge), der underkastede sig Kijev, som noget tidligere skal have været erobret af to andre nordiske Hærkonger; han gjorde siden et merkeligt Tog med en Mængde Rofartøjer nedad Dneprfloden og ligetil Konstantinopel, af hvis Kejsere han udpressede betydelige Pengesummer og Løftet om store Begunstigelser for de Russer, der besøgte Konstantinopel for at handle: Begunstigelser, af hvilke vistnok alle de Nordboer, der over Gardarike kom til Konstantinopel, nøde godt. Olegs Efterfølger og Ruriks Søn, **Igor** eller **Ingvar,** gjorde ogsaa Tog til Konstantinopel, af hvilke det første (941) var uheldigt, da mange af hans Skibe bleve ødelagte ved den saakaldte græske Ild; men hjemkommen til Kijev samlede han nye Skarer om sig, og sendte tillige Bud til Landet hiinsides Østersøen (Svithjød), efter Hjelpetropper, for paany at forsøge sin Lykke mod Kejserstaden. Kejser Romanus oppebiede ikke Angrebet, men bød Fred, der kom istand omtrent paa de samme Betingelser (945), som den tidligere Fredsslutning under Oleg [2]). Ingvars Tog maa have været meget berømt, og vakt megen Opsigt i Norden; han skal have haft ikke færre end 10000 [3]) Skibe med sig (af hvilke vistnok de fleste kun vare smaa

---

[1]) Vi finde ogsaa senere russiske Fyrster tagende sin Tilflugt „hiinsides Havet" altsaa rimeligviis til Sverige; vore Sagaer omtale idetmindste een russisk Fyrste i Sverige, nemlig den, der blev indebrændt af Sigrid Storraade; og endelig er det temmelig vist, at Benævnelsen „Svithjod" i hine Tider ogsaa udstraktes til Kysterne ved den finske Bugt, hvorved Svithjod og Rusland bleve umiddelbare Nabolande.

[2]) Herom se den russiske Annalist Nestor ved disse Aar.

[3]) Nestor angiver 10000 for Ingvar, ligesom tidligere for Oleg 2000. Af disse Skibe kaldes nogle „Skedii", hvilket synes at være det norske „Skeider". Ljudbrand (Antapodosis V. 15, Pertz, Mon. Germ. V. p. 331) nævner „mere end 1000 Skibe", dog siger han at Russernes Skibe vare smaa.

Baade), og endnu læser man paa flere Runestene i Sverige, at de ere satte til Minde om Mænd, som ledsagede Ingvar eller styrede Skibe i hans Hær, eller faldt paa hans Tog [1]). Paa samme Tid, Ingvar foretog sit første Tog til Konstantinopel, opholdt just den bekjendte italienske Historieskriver Ljudbrands Stiffader sig der som Gesandt fra Kong Hugo, og var Ojevidne til Russernes Nederlag og flere af de Fangnes Henrettelse [2]). Ljudbrand siger ved denne Lejlighed udtrykkeligt, at Russerne vare de samme som „Nordmanni". Desto sandsynligere er det, at Grækerne selv ingen Forskjel have gjort paa egentlige Russer og Beboere af den nordiske Halvø, især naar de kom over Rusland, og at disse følgelig, som ovenfor nævnt, nøde godt af de samme Rettigheder, Traktaterne hjemlede Russerne selv. Af desto større Interesse er det for os at lære disse Traktaters Indhold at kjende: vi kunne være forvissede om, at vi deraf erfare de Forhold, under hvilke vore egne Forfædre paa hine Tider gjestede Konstantinopel. Der gjøres, merkeligt nok, Forskjel paa Russer i Almindelighed, og virkelige Gesandter og de saakaldte **Gjester**, der egentlig synes at have haft den samme Bestilling, som Gjesterne ved den norske Hird, nemlig foruden at gjøre Opvartning ved Hoffet, ogsaa at udføre alle Slags Ærender, hvori Kongen sendte dem, og hvor det kom an paa Raskhed og Uforfærdethed. I Konstantinopel, ligesom ogsaa senere i Rusland, optraadte de mere som et eget Slags begunstigede og under Fyrstens egen Beskyttelse staaende Handelsmænd [3]). Man maa derfor antage, at de Gjester, hvorom her er Spørgs-

---

[1]) Der er saaledes en Runesteen ved Raaby i Haatuna Sogn i Upland, hvor der staar: „Geirvi og Kula rejste denne Steen efter sin Fader Anund, som døde øster med Ingvar; Gud hjelpe Anunds Sjel". En anden, ligeledes fra Upland, ved Varpsundsodde, omtaler flere, der rejste en Steen efter deres Fader, som blev dræbt „øster med Ingvar". Ved Ekola Bro staar en anden Steen, rejst over samme Mand, af de samme Sønner. I Kirken i Svingarns Sogn, Upland, er der er en Steen, rejst for en vis Vage, der „styrede Skib i Ingvars Hær". (Liljegrens Runurkunder, No. 2, 38, 47, 731. Jevnfør ogsaa 280, 551, 731, 817, 860, 969, 973, 980 o. fl.).

[2]) Ljudbrand, l. c.

[3]) Se herom især Schlözers Nestor, 3die B. S. 280, 281. Han oplyser her, at der endnu i det 17de Aarhundrede fandtes Gjester (Gosti) i Rusland, der udgjorde en egen Klasse af Hof- og Kronbetjente, havde en vis aarlig Gage, brugtes ved Tolden i Moskva og Archangelsk, samt i det sibiriske Kancelli, havde Kronindtægterne af Kabakerne, og maatte ved festlige Lejligheder vise sig ved Hoffet. Han meddeler efter et andet Skrift den Oplysning, at de endnu for det 13de Aarh. udnævntes blandt Handelsstanden ved særegne Naadesbreve, som bestemte deres Privilegier: de gik og handlede frit i Naborigerne, deres Dommer var Landsherren selv og en Bojar, hvis Navn udtrykkeligt stod med i Naadesbrevet. Deres Tjenere og Fuldmægtige kunde besørge deres Ærender for dem, og sverge i deres Navn. De stode blot under deres eget Gjesteskraa,

maal, have, paa hvad vi have flere Exempler i vore Sagaer, været afsendte for at handle paa Fyrstens egne Vegne, eller i Kompagniskab med ham. Ingen Russer maatte indfinde sig i Konstantinopel uden et Slags Pas, hvor Antallet af hans Skibe anførtes, og det forøvrigt godtgjordes, at han kom i fredelige Hensigter; hvis ikke, blev han anholdt og sat i Forvaring indtil Fyrsten [1]) var underrettet derom; satte han sig til Modværge og blev dræbt, var han Ubodemand. Gesandterne forsynedes tidligere med et Slags Segl af Guld, Gjesterne med Segl af Sølv: man gjenkjender heri de saakaldte Jerteiner, der, eftersom Christendommen og Skrivekunsten udbredte sig i Rusland, afløstes af skriftlige Vidnesbyrd. Russerne skulde opholde sig paa et bestemt Sted udenfor Porten, indtil deres Passe vare undersøgte og deres Navne optegnede. Kun 50 ad Gangen maatte komme ind i Staden, ubevæbnede og under Ledsagelse af kejserlige Embedsmænd, og de havde blot Adgang gjennem een Port. Naar det viste sig, at de vare komne for at drive Handel, fik de af Kejseren et maanedligt Underhold, bestaaende i alle Slags Levnetsmidler, Gjesterne for 6 Maaneder. Blev en Russer dræbt i Konstantinopel, eller en Græker af en Russer, skulde den Dræbtes Slægtninger have Ret til at hevne Drabet. Undveg Morderen, skulde den Dræbtes nærmeste Frænde være berettiget til hans Formue. Hvis en Russers Træl løb bort under Opholdet i Konstantinopel, skulde han, hvis han blev paagreben, tilbagegives sin Herre; blev han ikke funden, men hans Herre edeligt bekræftede sin Forsikring, at han var bortløben,

---

og vare fri for sædvanlige Afgifter og Pligter, som for Byskatter. Hvo gjenkjender ikke i den første Skildring de norske Gjester, saaledes som de beskrives i Kongespejlet og Hirdskraa? De udgjorde ogsaa en egen Korporation, og deres Hovedhverv var at udføre slige Ærender som oven omtalt; men i ældre Tider var det vel heller ikke saa let og farefrit et Arbejde at opkræve Told, og derfor var det vistnok i sin Orden, at Gjesterne anvendtes dertil. At de ogsaa i Rusland anvendtes til Hoftjeneste, sees deels af det ovenanførte, deels af hvad Konstantin Pophyrogenitus fortæller om Olgas Ophold i Konstantinopel, at hun var ledsaget af 44 Gjester. Og omvendt kunde det være en farefuld Rejse nok, hvortil der vel behøvedes Mod og Raskhed, at drage i Handelsfærd for Kongen. Vi læse i Olaf den helliges Saga Cap. 65 om Handelsmanden Gudleik, der netop plejede at drage i Handelsrejse til Gardarike, og derfor kaldtes Gudleik gerdske, at Kong Olaf lagde Handelsfællig med ham, for at han i Gardarike, maaske og i Konstantinopel, skulde kjøbe ham sjældne Varer. Han har sikkert været en saadan „Gjest", som her beskrevet. Han blev paa Hjemrejsen overfalden og dræbt.

[1]) Dette forklares sædvanligviis ved „Storfyrsten". Men langt rimeligere synes det, at der i eller ved Konstantinopel har været en residerende russisk „Fyrste" eller Gesandt, der havde at paase deres Rettigheder og holde Orden over dem. Dette ligger endog udtrykkeligt i Ordene paa flere Steder i Traktaten, navnligt i dette.

skulde hans Værd erstattes efter en bestemt Taxt; hiin Ed skulde den christne Russer aflægge paa christelig Viis, den hedenske efter de hedenske Skikke. Hvis en Russer stjal fra en Græker, eller en Græker fra en Russer, skulde Tyven i begge Tilfælde være samme Straf underkastet. Russiske Fanger skulde kunne udløses efter en bestemt Taxt, en ung Mand eller Kvinde for 10, en ældre for 8, en Olding eller et Barn for 5 Guldstykker [1]). Naar en Russer døde i Konstantinopel, skulde hans Efterladenskab ej inddrages, men tilfalde hans nærmeste Frænder eller dem, til hvilke han havde overdraget det. Russerne skulde forholde sig stille og ordentlige i Konstantinopel; i Regelen skulde ingen Russer have Tilladelse til at kjøbe de kostbare Tøjer, der kaldtes „Pavoloker", for mere end 50 Guldstykker [2]). Russer og Græker skulde være forpligtede til gjensidigt at komme Skibbrudne fra begge Nationer til Hjelp. Derimod forpligtede ogsaa den russiske Storfyrste sig til at sende den græske Kejser Hjelpetropper, naar han behøvede og forlangte det.

Vi se her, under hvilke Forhold ogsaa den nordiske Rejsende bevægede sig i Konstantinopel. Han mødtes vistnok med Mistanke og Engstelighed, fordi Kejserriget havde lært at føle Nordboernes Kraft og Krigerdygtighed, men paa den anden Side nød han og store Fordele, og de græske Kejsere betragtede allerede Rusland og Norden som Lande, hvorfra de i Nødsfald kunde søge Hjelp mod de stedse mere og mere fra Østen truende Farer. I Konstantinopel vrimlede der vist allerede ej alene af russiske, men ogsaa af norske, svenske og danske „Gjester", der handlede i Fyrsternes Navn, og andre, der handlede i sit eget; flere toge vel endog allerede

---

1) Det oldslaviske Ord er „Zlato" eller „Zolotnik". Størrelsen af en saadan Zlato kjendes ikke med Visshed. Man veed at det russiske Pund fra Oldtiden af har været deelt i 96 Zolotnik; antages altsaa et russisk Pund i det 10de Aarh. at have svaret til et norskt, bliver een Mark 48 Zolotnik, og en Ertog, $1/24$ af en Mark, 2 Zolotnik. Taxten for en ung Mand eller Kvinde skulde efter denne Beregning blive 5 Ertoger i Guld, hvilket igjen svarer til 40 Ertoger eller $1\frac{2}{3}$ Mark Sølv. Dette er slet ikke saa usandsynligt, naar man erindrer (se 1ste Bind S. 781) at en meget dyr Trælkvinde kostede 3 Merker, men de billige 1 Mark hver paa Markedet i Brennøerne, da Hoskuld kjøbte Mælkorka.

2) Efter den ovenanførte Beregning altsaa for $8\frac{1}{2}$ Mark eller henimod 75 Spd. i vore Penge; dog maa man erindre at en saadan Sum paa de Tider havde næsten ligesaa meget at betyde som det tidobbelte nuomstunder. Man ser at det byzantinske Hof ikke ønskede at altfor mange af de kostbareste Varer udførtes. Hvad Slags Stof „Pavolok" var, vides ikke med Visshed; kun saa meget ser man ved Sammenligning med Beretningen i græske Skrifter, at det har været et af de kostbare Stoffer, der ifølge Konstantin Porph. i hans Verk om Ceremonierne S. 271 plejede at foræres til fremmede Gesandter og Fyrster, Stoffer af forskjellige Mønstre, med indvævede Figurer. Undertiden vare disse

paa denne Tid Krigstjeneste i de kejserlige Hære [1]). Efter Traktatens Ord synes man vistnok at maatte slutte, at den russiske Storforstes Anbefaling udfordredes for at nyde de her omhandlede Rettigheder; men for den rejsende Nordbo maatte denne ikke være vanskelig at erholde; muligt og, at hans egen Forstes Jærtein eller Pas var tilstrækkeligt. De Varer, som Nordboerne erhvervede i Konstantinopel, synes foruden de sædvanlige østerlandske og sydlandske Natur- og Kunst-Frembringelser fornemmelig at have været kostbare Tøjer, af hvilke det forhen nævnte Pavolok, det være nu Purpur eller Silke, indtog den fornemste Rang. Der kan ikke være nogen Tvivl om, at denne Forbindelse med Konstantinopel har bevirket store Fremskridt i de nordiske Nationers Kultur, og tillige mægtigt fremhjulpet Christendommen. De Nordboer, der havde lært Konstantinopels Pragt, og, om end kun tildeels, det mere forfinede Liv, som der herskede, at kjende, kunde neppe ved Hjemkomsten til Norden finde saadant Behag i sine simple Omgivelser og den raae Levemaade, som forhen, men maatte nære Ønsket om, saavidt det lod sig gjøre, at efterligne, hvad de i **Myklegaard** — saa kaldte de Konstantinopel — havde seet og vel for en stor Deel vant sig til. Og den Pomp, hvormed den christelige Gudstjeneste foregik i Konstantinopel, maa have udøvet en større Virkning paa Gemytterne, og gjort Christendommen mere tillokkende for dem, end de sammenligningsviis simplere Former,

---

Stoffer utilskaarne (ἀράφια), undertiden tilsyede til Klædninger (ἐῤῥαμμένα). De plejede at sendes i Kasser, overtrukne med rødt Læder; da et Overtræk paa Russisk heder „Povlok" har man antaget dette Ord for Oprindelsen til Navnet. (Schlözers Nestor III. S. 294, 295). Da det i Beretningen om Gudleik gerdske (Olaf den helliges Saga Cap. 65) heder at han i Gardarike kjøbte for Kongen baade „Pell", hvilket han tiltænkte Kongen til Stadsdragt, og endnu herligere Stoffer, skulde man næsten tro at dette „Pell", om hvis Beskaffenhed man ligeledes ikke endnu er paa det Rene, har været regnet blandt hine Pavoloker. Dette synes saa meget rimeligere, som der hos Nestor ogsaa (ved 907) fortælles, at Oleg ved sin Sejlads fra Konstantinopel bød at Russerne i hans Flaade skulde bruge Sejl af Pavoloker, Slaverne derimod kun af simplere Stof, et Slags Netteldug; thi ogsaa om Sigurd Jorsalafarer heder det, at han for at vise sin Pragt og Rigdom sejlede til Konstantinopel med Sejl, besatte med „Peller". Ogsaa det saakaldte „Gudvef" eller Purpur brugtes til Overtræk, hvilket man kan se af Olaf Tr. Saga Cap. 233, og Laxdølasaga Cap. 46, hvor der fortælles at det kostbare Hovedklæde, Ingebjørg Tryggvesdatter forærede Kjartan Olafsøn, forvaredes i en Pose af „Gudvef".

[1]) Allerede ovenfor er den Betingelse i Ingvars Fredstraktat omtalt, ifølge hvilken Kejseren af Konstantinopel skulde kunne forlange Hjelpetropper af den russiske Storfyrste, hvilket dog i Virkeligheden neppe er anderledes at forstaa, end at det skulde være de græske Udsendinger tilladt at hverve Krigere i Rusland. Og af denne Tilladelse have de vistnok ogsaa benyttet sig. Det egentlige Væringekorps finder man derimod ikke omtalt forend henimod Aarhundredets Ende, se nedenfor S. 85.

under hvilke de ellers havde Anledning til at se den udøvet i England, Skotland eller Tydskland. Vel nævner ikke Historien særskilt om nogen Nordmand, eller overhoved om Nordmænd, der i Konstantinopel antoge Christendommen førend denne blev indført af Kong Olaf Tryggvesøn, men dog kan man med Vished vide, at deres Antal ikke har været saa lidet. Ogsaa erfarer man af Ingvars Traktat, at flere Russer, og blandt dem upaatvivlelig flere Nordmænd og Svenske, allerede da vare Christne [1].

Ingvars egen Hustru, den berømte **Olga** (egentlig **Helga**), antog efter hans Død selv Christendommen paa en Rejse, hun foretog til Konstantinopel, og søgte, skjønt forgjæves, at faa sin Søn Svjatoslav til at følge sit Exempel. Svjatoslav gjorde ligeledes et Tog til Konstantinopel (971), hvis Kejser han aftvang rige Gaver, men sluttede dog strax efter en ny Fred med ham. Efter hans Død kom hans tre Sønner, Jaropolk, Oleg og **Vladimir** (Valdemar), i Strid med hinanden. Jaropolk, som den ældste, havde allerede i Faderens Levetid faaet Kijev, af vore Forfædre kaldet **Kønugard**, og som nu var Ruslands egentlige Hovedstad; Oleg havde faaet Derevjernes Land, og Vladimir, den yngste, Novgorod, vore Forfædres **Holmgard**, der betragtedes som Rigets anden Hovedstad, hvor Fyrsterne ogsaa ofte residerede. Jaropolk angreb og fældte Oleg, og Vladimir flygtede ved Efterretningen herom hiinsides Havet, altsaa rimeligviis til Sverige, hvor han, som man erfarer, samlede en Hær, da det nemlig fortælles, at han tre Aar efter kom tilbage til Novgorod med „Væringer", satte sig i Besiddelse af Novgorod, og overvandt og fældte endelig sin Broder, hvorved han blev Eneherre over det hele Rige [2]. Han indrettede allerførst et Korps af de tapreste og dueligste nordiske Krigere, hvilke han fordeelte i de forskjellige Kvarterer af sin Hovedstad Kijev. Dette Korps synes at være det første, der fik Navn af **Væringer** eller Edsforbundne, en Benævnelse, der fra den Tid i Rusland gik over til at blive en Benævnelse for Mænd fra Landene hiinsides Østersøen i Almindelighed [3]. At der i hiint Korps

---

[1]) Det heder udtrykkeligt i Indledningen til den ingvarske Traktat af 945: Den af Russerne som bryder Freden, skal, hvis han er døbt, faa sin Straf af den almægtige Gud, hvis han ej er døbt, ikke faa nogen Hjelp af Guden Perun, eller af sine Vaaben o. s. v. Ligesaa i Slutningen: de døbte Russer sværge Ed paa Korset, de ikke døbte lægge deres Vaaben for sig og sværge o. s. v. Om de saa godt som udelukkende nordiske Navne, de i Traktaterne opregnede russiske Befuldmægtigede, deels Gesandter, deels „Gjester" føre, se ovenfor I. B. S. 40.

[2]) Nestor fortæller udtrykkeligt ved 977: Da Vladimir i Novgorod havde erfaret, hvorledes Jaropolk havde fældt Oleg, blev han bange og flygtede hiinsides Havet, hvorpaa Jaropolk satte sig i Besiddelse af Novgorod; siden heder det ved 980: Vladimir kom med Væringer til Novgorod.

[3]) Det er aldeles vist, at Nestor, efter hans Tids Sprogbrug, ved Ordet „Væ-

vare flere Nordmænd, kan ej betvivles. Vi kjende i det mindste Navnet paa een anseet Nordmand, der allerede længe havde staaet i Vladimirs Tjeneste, nemlig **Sigurd**, Søn af Erik Bjodaskalle paa Ofrestad, og en Broder af Aastrid, Kong Tryggves Enke [1]). Af de mange nordiske Krigere, som Vladimir, efter at være bleven Eneherre over Rusland, afskedigede, skulle de fleste have vandret til Konstantinopel, og uagtet Vladimir skal have givet Keiseren det venskabelige Raad at fordele eller ødelægge dem, sees det dog, at denne foretrak at efterfølge Vladimirs Exempel, nemlig at oprette et Væringe-Korps [2]). Thi fra denne Tid af finde vi ogsaa Væringer i Konstantinopel, og dette **Væringe-Korps** fik en saadan Anseelse, at der fra nu af neppe engang er Tale om noget andet. At have været Væring i **Myklegaard** var den største Ære og Anbefaling, og Mænd af de fornemste Familier droge nu til Konstantinopel, for at optages i Væringernes Skare [3])

Den Forbindelse, hvori Nordboerne saaledes nu næsten paa een Gang

---

ringer" kun betegner Folk fra Landene hiinsides Østersøen i Almindelighed. Imidlertid torde det dog nok være muligt, at Benævnelsen „Væringer" i den oprindelige Beretning om Vladimirs Tilbagekomst til Novgorod har sigtet til noget mere, end „nordiske Krigere" overhoved, og virkelig betegnet en hvervet, til en bestemt Tids Krigstjeneste strengere forpligtet Trop. Allerede de flere slaviske Navne, som nu begynde at blive gængse i Storfyrsternes egen Familie, vise at den slaviske Nationalitet mere og mere fik Overhaand i Rusland; at der maa have været National-Jalousi mellem Russer og Slaver, ligger ej alene i Sagens Natur, men viser sig og af hvad der ovenfor anføres om den Forskjel, Oleg ved Affejlingen fra Konstantinopel gjorde paa Russernes og Slavernes Sejl. I Kijev, hvor Vladimir nu tog sin Hovedresidens, har vist ogsaa den slaviske Befolkning været overvejende, og det er derfor naturligt, at Vladimir for sin Sikkerheds Skyld omgav sig med en Skare af Væringer. Nestors Ord herom ere charakteristiske: „Væringerne sagde til Vladimir: denne By (Kijev) tilhører os; vi have erobret den og ville have to Grivner i Løsepenge af hver Indbygger. Vent en Maaned, svarede Vladimir, til Maardskindene komme. Men Maardskindene kom ikke. Da sagde Væringerne: du har skuffet os, men vi kjende Vejen til Grækenland. Nu vel, saa rejs, svarede Vladimir. Imidlertid udvalgte han de bedste og tapreste blandt dem, og fordeelte dem i Byens forskjellige Kvarterer. De øvrige toge Vejen til Kejserstaden. Vladimir sendte et Budskab i Forvejen og lod hilse Kejseren: en Hob Væringer kommer til dig; udsæt dig ej for den Fare at lade dem være sammen i din Stad, thi da ville de begaa Uorden ligesom her. Fordeel dem, ødelæg dem, men lad fremfor Alt ingen komme tilbage". (Nestor, ved 980).

[1]) Olaf Trygg. Saga, Cap. 46.

[2]) Se nysanførte Anm. 3. Man har endnu en svensk Runesteen (i Turinge Sogn, Sødermanland), der omtaler en Mand, som faldt i et Slag øster i Gardarike, som „lidsforungi", d. e. Anfører for en Skare (Liljegren, Runurk. 803).

[3]) Den første Gang, vore Oldskrifter omtale Væringer, er hvor Njáls Saga fortæller om Kolskegg, Gunnar paa Lidarendes Broder, at han henved 990 drog

traadte med den græske Kejserstat, skyldtes altsaa fornemmeligt de Begivenheder, der havde fundet Sted i Rusland, og betingedes for en stor Deel af den Stilling, den russiske Storfyrste nu havde indtaget. Det er derfor ikke at undres over, at Rusland eller Gardarike fra denne Tid af omtales hyppigere i vore Oldskrifter, og griber mere ind i Nordens egne Begivenheder, end forhen. Det ligger forøvrigt i Sagens Natur, at det fornemmelig var Sviarne, der kom i Berørelse med Gardarike, og som i det mindste i Forstningen afgave det største Antal Krigere, der toge Tjeneste der. Det er forhen nævnt, at det svenske Rige paa denne Tid allerede grændsede umiddelbart til Gardarike, fornemmelig ved Besiddelsen af Finlands Kyststrækning, der tilligemed Aalands-Øerne lige til Sveriges egen Kyst synes at have været indbegrebet under den fælles Benævnelse **Balagardssiden**, efter et Sted, Balagard, der i hine Tider maa have været meget bekjendt og besøgt der. Uppsalakongernes Herredømme strakte sig under Erik Eimundssøn og hans nærmeste Efterfølgere lige til **Aldegja** eller **Ladoga**, paa hvis sydlige Side, nær ved Floden Volkhovs Munding, Russernes ældste Hovedstad, **Aldegjeborg**, var beliggende, og, som det lader til, en anseet og meget besøgt Handelsstad, Novgorods egentlige Havn.

De svenske Begivenheder ere forresten paa denne Tid indhyllede i betydeligt Mørke, da Landet selv savner paalidelige Efterretninger, ældre end Christendommens Indførelse, og vore Oldskrifter kun lejlighedsviis omtaler Uppsalakongerne, uden at fortælle om Kongerne i Birk eller Sigtun, eller om Begivenheder i Gautland. Vi erfare, hvad der allerede ovenfor er omtalt [1]), at Erik Eimundssøn omtrent paa Harald Haarfagres Tid underkastede sig hele Sverige, Gautland iberegnet, og gjorde tillige Fordring paa Viken, skjønt forgjæves. Hans Dødsaar angives i Sagaerne urigtigt til 10 Aar efter Harald Haarfagres Tronbestigelse, eller til henved 870; den maa være indtruffen langt senere [2]). Hans Eftermand i Uppsala var Sønnen Bjørn den gamle, der skal have hersket i 50 Aar, i hvilken Tid vi af Be-

---

til Myklegaard, lod sig der hverve, og tilsidst blev Høvding for Væringerne. I byzantinske Skrifter omtales Væringer allerførst ved 1034. Det er saaledes vistnok er Fejtagelse, naar Enkelte have antaget Tilværelsen af Væringer før den Tid, og søgt dem saavel i de Goter, Konst. Porphyrogenitus omtaler, som de i tidligere saakaldte foederati i den byzantinske Hær.

[1]) Se ovenfor 1ste B. S. 376.

[2]) Dette sees endog af Beretningen om Styrbjørn, thi denne kan, da han faldt ved Uppsala mellem Aarene 980 og 985, neppe have været mere end i det højeste 25 Aar; hans Fødsel falder saaledes omkring 960; da det ej er at antage, at Olaf, hans Fader, da han blev forgiven, havde længe været Konge, og heller ikke ved hans Fødsel kan have været en gammel Mand, falder altsaa Olafs Tronbestigelse mellem 950 og 960, og Bjørns følgelig mellem 900 og 910. Mere herom i det Følgende, hvor der nærmere handles om Styrbjørns Bedrifter.

retningen om Erkebiskop Unnes Rejse til Sverige erfare, at der ogsaa var en Konge ved Navn Ring med hans Sønner Erik og Emund, hvilke Fyrster maa have hersket i Birk eller Sigtun, siden det var der, at Unne opholdt sig og døde. Dette tyder paa, at det af Erik Eimundsson samlede Rige atter var splittet ad, og vist er det, hvad vi tidligere have paapeget, at vi nu heller ikke finde Sviakongen, men Danekongen som den, der optræder med Fordringer paa Viken i Norge. Vi have ogsaa seet, hvorledes Haakon Adelsteensfostre i denne Tid gjorde sine Rettigheder til Vermeland gjeldende, og hvorledes baade han og Harald Graafeld herjede Gautland. Tillige nævner Saxo om at Skaane paa denne Tid erhvervedes tilbage for Danmark: det har altsaa maaske ligeledes udgjort en Deel af Eriks Erobringer, men sidenefter været tabt [1]). Efter Bjørn, hvis Regjering følgelig maa have været temmelig fredelig, men svag, fulgte hans Sønner **Erik** og **Olaf**, efter hvad man maa formode omtrent ved 950 [2]). Olaf blev forgiven; det siges ikke tydeligt, af hvem, men det er dog let at skjønne, at man sigtede den ærgjerrige og herskesyge Erik for denne Udaad. Olaf efterlod sig Sønnen **Bjørn**, der blev opdragen ved Hirden, og tidlig viste en saadan Ustyrlighed, at Farbroderen kaldte ham **Styrbjørn**. Erik, der af sine Sejrvindinger fik Navnet den sejrsæle, optræder atter som Herre over hele Sverige, hvilket han i Løbet af sin temmelig lange Regjeringstid maa have underkastet sig. Men derved maatte han ogsaa komme i et spændt Forhold saavel til Norge, som i Særdeleshed til Danmark, hvis Konge Harald Gormsson nu øjensynligt gjorde Fordring paa at ansees som hele Nordens Overherre.

14. Haakon Jarl deeltager i Krigen med Tydskland og erklærer sig uafhængig.

Disse vare Forholdene rundt omkring i Norges østlige og sydlige Nabolande, da Haakon Jarl erhvervede Magten i Norge under Harald Gorms-

---

[1]) Saxo, 10de Bog, S. 481. Det heder der, at Thyre, Haralds Moder, der havde haft den Fortjeneste af Landet at bygge Danevirke, heller ikke gjorde sig mindre fortjent ved at befri Skaane fra det svenske Overherredømme, under hvilket det havde været skatskyldigt. Dette henføres til Tiden efter Krigen med Tydsklands Kejser. Men paa den Tid maa dog vistnok Thyre forlængst have været død, og denne Bedrift maa følgelig have været udført meget tidligere, medens Thyre endnu levede, ja sandsynligviis endog før Gorm den gamles Død. Muligt er det dog, at Skaane her er sat ved en Misforstaaelse istedetfor Slesvig.

[2]) Ifølge Olaf den helliges Saga Cap. 13, hvor dog i den trykte Udgave Bjørns Navn ved en Forglemmelse er udeladt, skal Erik Eimundsson have naaet en Alder af 100 Aar. Rimeligere er det dog at antage dette om Bjørn. I den Tale, der senere

søns Lenshøjhed. En saa ærgjerrig og herskesyg Mand, som han, kunde ikke være synderlig tilfreds med dette Afhængighedsforhold, men forend han ret havde befæstet sin Magt i Landet, var det ej raadeligt for ham at vove noget afgjorende Skridt for at afkaste Aaget. Tvertimod holdt han, som man kan se, gode Miner med Danekongen, og uagtet han vel under Paaskud af de Udrustninger, han maatte foretage mod Gunnhilds Sønner, unddrog sig fra at betale Skat, sendte han ham dog den aftalte treaarige Gave af Jagthøge, ligesom man heller ikke finder Spor af at Danekongen mistænkte hans Redelighed. Det synes endog, som om Harald fornemmelig stolede paa den eftertrykkelige Bistand, han kunde vente sig af Haakon og den norske Krigshær, da han gjorde sit sidste Forsøg paa at løsrive sig fra den Afhængighed, hvori han stod til den tydske Kejser. Det er ovenfor nævnt, at han deels ved Otto selv, deels ved dennes Markgrever og Hærførere, maa være bleven tvungen eller truet til at lade sig døbe. Om han nu end ikke var Christendommen selv saa ugunstig, og uagtet han unegteligt allerede var kommen i en falsk Stilling til de fornemste af sine Undersaatter, saa kunde det dog lige saa lidet være ham behageligt, at staa i Lydighedsforhold til den tydske Kejser, som for Haakon Jarl at staa i det samme Forhold til ham. Vi se derfor, at han allerede strax efter Erhvervelsen af Lenshøjheden over Norge tænkte paa at begynde Krig mod Tydskland, medens Kejseren var i Italien, thi det fortælles udtrykkeligt hos Widukind, at de tydske Hovdinger, der i Aaret 968 vare forsamlede ved Borgen Werla i Saxland, ikke fandt det raadeligt at efterkomme den Befaling, Kejseren i et Brev havde givet dem, at fortsætte Krigen mod de vendiske Redarer, fordi der just forestod en Krig med de Danske, og man tvivlede om at have Magt nok til at føre to Krige paa een Gang [1]). Af Krigen blev der dog for denne Gang intet; maaske hine Høvdingers Forsigtighed og Paapasselighed har afværget den. Omtrent paa samme Tid oprettedes det nye Erkebispedømme **Magdeburg** (968), der skulde omfatte alle de vendiske Kirker: en Foranstaltning, som vidner om at Kejsermagten just nu kunde optræde med større Overlegenhed blandt Tydsklands hedenske Naboer, end nogensinde forhen. Det vilde derfor have været højst ubetimeligt, om Harald nu havde begyndt Krig, og han holdt sig derfor viseligt i Ro. Otto havde og den Tilfredsstillelse, da han efter sin Tilbagekomst fra Italien højtideligholdt Paasken i Quedlingburg (Marts 973), at se ej alene

---

(Cap. 79) lægges Thorgny Lagmand i Munden, heder det vistnok, at Riget under ham ej led nogen Afbræk eller Formindskning, men man maa ej tage disse Ord altfor nøje.

[1]) Widukind, III. Cap. 70.

[2]) Adam af Bremen II. 13.

Mieczyslav, Polens Hertug, og den bøhmiske Første Boleslav, men ogsaa Gesandter fra Danmark, foruden fra flere andre Nationer, hos sig ved sit Hof [1]). Dog ikke mange Uger efter døde Otto, og efterfulgtes af sin 18aarige Søn Otto II, som strax efter sin Tronbestigelse havde indvortes Uroligheder, først i Bayern, siden i Lothringen, at bekæmpe. Nu eller aldrig maatte altsaa det belejlige Tidspunkt til at affaste Aaget være kommet for Danekongen. Harald lod derfor ogsaa Bud udgaa til Haakon Jarl, at han skulde komme ham til Hjelp med alt det Mandskab, han kunde samle, tidligt om Vaaren (975). Haakon udbød strax halv Almenning fra hele sit Rige, og indfandt sig til bestemt Tid hos Danekongen, om hvem en Mængde andre Høvdinger med deres undergivne Folk efter hans Opfordring havde samlet sig, saa at han nu virkelig havde en stor Hær. En Krig, som denne, maatte være de fornemme Daner altfor kjærkommen, til at de ikke, om de end hidtil vare misfornøjede med Harald, dog nu skulde have sluttet sig til hans Fane. Dog lader det ikke til at hans Søn Sven var med. Vel heder det i vore Oldskrifter, at Sven ved denne Lejlighed blev døbt, men da Beretningen om hans Daab, som vi have seet, vedkommer en tidligere Anledning, og ej henhører hid [2]), og da Sagaerne selv hverken omtale Sven, eller — hvad der er lige saa paafaldende — Erik Jarl, Haakons Søn, som tagende Deel i denne Strid, kan det neppe betvivles, at de begge, paa Grund af det Uvenskab, der herskede mellem dem og deres Fædre, holdt sig borte derfra. Det var, om vi ellers have regnet rigtigt, juſt det samme Aar, i hvilket Erik havde lagt sig ud med sin egen Fader ved at dræbe sin Frænde Tidende-Skofte, og faaet venlig Modtagelse og Beskyttelse af Sven. I Stedet for at kæmpe mod Tydskerne, have de formodentlig enten holdt sig rolige hjemme, eller tilsammen foretaget et Vikingetog.

Hvorledes Krigen begyndte, meldes ikke. Det siges blot, at Harald lod Haakon Jarl overtage Forsvaret af Danevirke, og besætte det med sin Hær, medens han selv med Skibene forsvarede Landet fra Søsiden. Kejseren, fortælles der, kom med en stor Hær, bestaaende af Saxer, Franker, Friser og Vender, og angreb Danevirke, hvilket Haakon Jarl forsvarede saa godt, at Otto efter et heftigt Slag maatte drage sig tilbage. Dette bekræftes ogsaa tildeels af de Vers af den oftere omtalte Vellekla, der ved denne Lejlighed anføres [3]). Haakon maa vel have anseet sit Ærende som fuld-

---

[1]) Thietmar III. 20. Efter de her brugte Ord kunde det endog synes som om de danske Gesandter havde indfundet sig paa Ottos Bud: Huc confluebant imperatoris edictu Miseco atque Bolizlavo, duces et legati Græcorum, Beneventorum, Ungarorum, Bulgariorum, Danorum & Slavorum, cum omnibus regni totius primariis.

[2]) Se ovfor S. 70.

[3]) Det er fornemmelig Fagrskinna (Cap. 16) som vi ovenfor have fulgt. Ver-

fort, da han, efter den hæderligt bestandne Kamp, begav sig til sine Skibe for at sejle tilbage til Norge. Han blev en Tidlang liggende ved Limfjorden for Modvind. Men da han var borte, fornyede Kejseren Angrebet, og denne Gang lykkedes det ham at sætte Ild paa Danevirke, hvorefter han med hele Hæren trængte ind i Jylland, og, som det heder, tvang Harald til at lade sig døbe med sine Mænd og sin Søn Sven. Dette sidste Tillæg om Haralds og Svens Daab er, efter hvad vi ovenfor have seet, urigtigt, og omtales heller ikke i de samtidige Vers, som ere os levnede; men forøvrigt stemmer Beretningen med den korte Fortælling om denne Begivenhed hos den næsten samtidige Thietmar, den eneste tydske Forfatter, der indeholder noget derom. Thietmar siger nemlig: „Kejseren angreb Danerne, der havde gjort Oprør mod ham. Han ilede til Slesvig, hvor Fienderne med væbnet Styrke havde besat det til Landets Forsvar indrettede Dige, og Porten, der kaldtes „Wieglesdor" (eller efter en anden Læsemaade „Heggedor"); men ved Hertug Bernhards (af Saxen) og min Bedstefader Grev Henriks (af Stade) Anslag betvang han tappert alle disse Befæstninger" [1]). Mere fortæller ikke den tydske Forfatter derom, og han nævner intet om Følgerne; dog synes han næsten at forudsætte, at Sejren medførte Fornyelsen af det tidligere Forhold, altsaa Danekongens Underkastelse. Ved Siden af den ovenfor meddeelte, korte oldnorske Beretning har man en hel Deel andre vidtløftigere og øjensynligt urigtige, ved hvilke vi derfor heller ikke ville dvæle nærmere [2]). Til disse Urigtigheder hø-

---

sene af Vellekla, anførte baade i Fagrskinna og andensteds, lyde saaledes: „Dette maa og fortælles, at Søhestene (Skibene) randt under den tapre Sejrfyrste nordfra ned til Danmark, og Dovres Drottin, prydet med Øgeshjelm, begav sig til de danske Høvdinger. Den gavmilde Konge vilde i Slagtumlen forsøge de mørke Skoves Fyrste, der kom nordenfra, idet han bød denne raske Kriger at forsvare Virket mod Spydsvingerne. Let var det ikke at gjennembryde deres (Nordmændenes) Skare, uagtet den stridbare Hærfører gjorde et voldsomt Angreb. Skibenes Fyrste fordrede Striden, da Stridshøvdingen kom søndenfra med Skarer af Friser, Franker og Vender. Klingerne klang, da de der legede Sverdlegen, stødte Skjoldene sammen; Ørnens Mætter var tapper. Søhestens Bekæmper tvang Saxerne til at vende Ryggen. Saaledes forsvarede Fyrsten med sine Krigere Volden mod de fremmede Skarer". (Ol. Tr. Saga Cap. 79, hos Snorre Cap. 26. Fagrskinna Cap. 46). Det er saaledes aldeles utvivlsomt, at Haakon virkelig har forsvaret Danevirke mod Kejseren.

1) Thietmar, III. 4. Wieglesdor eller Heggedor er aabenbart det samme som Egidor eller Øgesdør, d. e. Eideren, eller Porten ved Eideren. Ifølge Jomsv. Saga Cap. 10 var der to Porte paa Danevirke, Sliesdør og Øgesdør: den første forsvaredes af Haakon, den anden af Harald selv. Det er ikke usandsynligt, at Otto har vendt sig til den vestlige Port, da han ej kunde bestorme den østlige.

2) Den vidtløftigste er Jomsvikingasaga, Cap. 8–11, der lader Otto den røde (d. e. Otto II) en Juul sværge det Løfte, at han i tre Somre efter hinanden

rer ogsaa den, at Olaf Tryggvesson skulde have været med i Kong Ottos Hær, og lært ham den nemmeste Maade til at sætte Ild paa Danevirke. Derom ville vi i det Følgende komme til at handle; her beskjeftige vi os kun med Haakon Jarl og Danekongen. Denne sidste blev, som man altsaa efter det ovenfor anførte maa formode, nødt til at hylde den tydske Kejser paany, og han forpligtede sig ogsaa, ifølge de paalideligste Sagaers Vidnesbyrd, til at indføre Christendommen i Norge, i det mindste i den Deel, som stod under hans umiddelbare Herredømme, og maatte love, om muligt, at faa Haakon Jarl selv til at lade sig døbe. Til Viken sendte han derfor to Jarler, Urguthrjot og Brimisskjarr med en betydelig Styrke, for at christne dette Landskab: de siges i Jomsvikingasaga at have været Kejser Ottos Jarler, hvilket i og for sig er heel sandsynligt, og vidner om den Afhængighed, hvori Harald nu befandt sig til ham [1]). Disse Jarler skulle have nedbrudt Templer og tvunget Folk til at lade sig christne over hele Viken lige til

---

vilde drage i Krig til Danmark; Harald sender derfor strax et Skib „med 60 Mand" til Norge, for at kalde Haakon ned; Haakon kommer, og hjelper Harald til at overvinde Otto i et Søslag og siden i et Landslag, efter hvilket Kejseren kaster sit Spyd i Søen og lover næste Gang enten at christne Danmark eller dø. Haakon giver nu Harald det Raad at opføre Danevirke, og begiver sig hjem. Otto samler Folk i hele tre Aar, og kommer da endelig tilbage til Danmark med en uhyre Hær. Haakon indfinder sig efter hans Opfordring atter hos ham; Haakon forsvarer Danevirke, men dette opbrændes endelig efter Olaf Tryggvessons Raad, og Otto forfølger Harald og Haakon, indtil de lade sig døbe. Snorre (Olaf Tr. Cap. 26) stemmer i det Hele med Fagrskinna, og nævner kun eet Felttog. Han lader vistnok Olaf Tryggvesson være med i Striden, men nævner intet om Danevirkes Brand. Olaf Tryggv. Saga, Cap. 66—70 kan kaldes et slet Forsøg paa at forene Jomsvikingasagas og Snorres Beretninger. Her tales ogsaa om Landsen, men det er Otto den unge (Otto III), som fører Krigen. Odd Munk (Cap. 12) stemmer med Jomsvikingasaga. Saxo (10de Bog S. 481) fortæller at Kong Harald paa den Tid var i Halland for at hjelpe sin Svoger Styrbjørn, at Kejseren uhindret gjennemfor hele Jylland lige til Limfjorden, at han her kastede sin Landse i Havet og vendte om igjen, men at Harald imidlertid kom til, og forfulgte ham under Tilbagetoget, idet han ogsaa dræbte Eppo, hans Bagtrops Anfører. Om alt dette se Petersen, Danm. Hist. II. S. 111—122.

[1]) Disse Jarler nævnes saavel i Jomsvikingasaga som hos Snorre og i Ol. Tr. Saga, men det er kun Jomsvikingasaga og Ol. Tr. Saga, som kalde dem Kejserens Jarler. Snorre (Cap. 59) siger alene at de vare afsendte af Kong Harald, og Fagrskinna Cap. 48 nævner intet om dem, men taler kun om Danekongens Sendebud angaaende Christendommen, der vare komne til Viken. Jarlernes Navne gjenkjendes ikke hos de tydske Forfattere, og have overhoved ingen tydsk Form; de maa være meget forvanskede. — Om den svigefulde Maade, hvorpaa Haakon blev lokket til at lade sig døbe, ere alle Kongesagaer enige, undtagen Jomsvikingasaga, der, som ovenfor viist, lader Otto forfølge Haakon og Harald, og tvinge dem begge paa een Gang til at antage Daaben.

Lindesnes; med andre Ord, de maa have optraadt som uindskrænkede Herrer over den hele Kyst, og Sven Tjugeskegg og Erik Jarl maa, om de ellers paa den Tid vare hjemme, have været nødsagede til at begive sig bort. Mod Haakon Jarl brugte Harald en List, der kom ham dyrt at staa. Medens Haakon endnu laa ved Hals og ventede paa Bør, sendte han Bud til ham og bad ham komme til sig. Haakon, der, besynderligt nok, ikke anede Uraad, begav sig strax til ham, kun ledsaget af faa Folk. Kongen havde ham saaledes ganske i sin Vold, og tvang ham nu til ej alene at lade sig selv døbe, men og at love at indføre Christendommen i sit Rige. Man kan let tænke sig, hvorledes den stolte og Aasareligionen saa hengivne Haakon maatte blive tilmode ved saadan Behandling. Vel lod han sig ikke merke med noget, saa længe han endnu var i Danekongens Magt, men man erfarer nok som af hans senere Handlinger, at han fra det Øjeblik af afsvor al Afhængighed og kun tænkte paa Hevn. Harald medgav ham endog Prester, som han maatte tage med ombord paa sine Skibe. Men aldrig saasnart havde Danekongen sagt ham Farvel, og en gunstig Vind blæste op, førend han lod Presterne sætte i Land, hejsede Sejl, og styrede til Øresund, hvor han nu optraadte som Danekongens afsagte og aabenbare Fiende, idet han herjede paa begge Sider af Sundet. Han fortsatte Farten forbi Skaane og Gautland, fremdeles herjende. Da han kom til Skærene østenfor Gautland, lagde han til Land og anstillede et stort Blot, hvorved han ogsaa fældte Blotspaan, for at erfare, om det var raadeligt for ham at stride, og om han vilde faa Lykke med sig paa sit Tog. Da saa han, fortælles der, to Ravne komme flyvende og klunke højt, idet de fulgte efter hans Skibe: heraf troede han at kunne skjønne, at Odin havde naadigt modtaget hans Blot, og vilde forunde ham Lykke i Striden. Han lod derfor sine Skibe brænde, men foer selv med Hærskjold over Landet. Ottar Jarl, som raadede for Gautland, søgte at modsætte sig ham, men blev slagen efter en heftig Kamp — nogle paastaa endog at han faldt i Striden — og Haakon Jarl fortsatte sit Tog gjennem Smaaland og Vestergautland, indtil han kom til Norge. Hvad Aarsag han havde til at foretage dette dristige og ødelæggende Tog igjennem Gautland, der dog ikke, saavidt vides, stod under Kong Haralds Herredømme, er vanskeligt at sige, siden Oldskrifterne tie derom. Ottar Jarl udgives i Jomsvikingasaga for Palne-Tokes Morfader: denne Omstændighed kunde maaske antages at have knyttet ham nærmere til Danmark, hvis vi ej maatte anse den hele Fortælling om Palne-Toke for mistænkelig. Snarere skulde man formode, at Toget mod Ottar paa en eller anden Maade staar i Forbindelse med de styrbjørnske Anliggender, hvorom nedenfor vil blive handlet; dog er og bliver ogsaa dette kun en løs og usikker Gjetning. Om Toget selv kan der imidlertid ikke

være mindste Tvivl, da det udtrykkeligt omtales i de os levnede Vers af den samtidige Vellekla [1]). Da Haakon nærmede sig Viken, vovede de tydske Jarler ikke at oppebie ham, men skyndte sig afsted med sine Folk [2]). Paa sin Rejse gjennem Viken søgte Haakon saa meget som muligt at gjenoprette Hedendommen, til hvilken ogsaa mange vendte tilbage; dog havde Christendommen her vistnok nu slaaet Rødder, der ikke længer lode sig udrydde. Fra Viken drog Jarlen landvejs til Throndhjem, hvor han nu atter tog sit Sæde, men som uafhængig Fyrste, uden at betale Danekongen Skat. Han skal ogsaa have herjet paa Viken, fordi det hørte til Danekongens Rige, og han tilkjendegav paa det tydeligste, at han ikke længer agtede at staa under Haralds Herredømme.

Harald Gormssøn havde vel ydmyget sig for den tydske Kejser, men ikke derfor opgivet Haabet om at blive den mægtigste Konge i Norden. Ved Efterretningen om Haakon Jarls Færd opbød han derfor, saa snart det var ham muligt, Leding over hele sit Rige, og gjorde et ødelæggende Herjetog til Norge. Thi da han var kommen forbi Lindesnes, hvor Haakons Rige tog ved, begyndte han at brænde og ødelægge Bygderne, og dræbe Folkene, hvor han kom frem. I Lærdalen i Sogn skulle ikke flere end fem Gaarde have staaet ubrændte tilbage [3]). Indbyggerne søgte saavidt

---

[1]) Velleklas baade i Fagrskinna og Kongesagaerne anførte Vers lyde saaledes: De Flygtendes Drabsmænd gik til Frett paa Sletten; Hedinsserkens (Brynjens) Bærer fik god Lejlighed til at stride. Krigernes Høvding saa de ramme Lig-Ravne; den ivrige Blotmand vilde ødelægge Gauternes Liv. Jarlen holdt Skjoldething, hvor ingen Mand under Solen hidtil kom for at herje. Heller ikke har nogenført Hærskjold længere fra Søen; Krigeren gjennemfoer hele Gautland. — Her bekræftes tydeligt nok, ej alene Gautlandstoget, men ogsaa den i Forvejen anstillede Ofring og Frett. Snorre (Ol. Tr. Saga Cap. 28) og Ol. Tr. Saga (Cap. 71) lade Ottar Jarl falde; Fagrskinna (Cap. 48) lader ham derimod kun fly. Jomsvikingasaga, der her, som ellers, viser sig upaalidelig, lader Haakon, der i Viken og forøvrigt i Norge opretholdt Hovene og Blotene, i Gautland plyndre og ødelægge det største Hov som der fandtes, med 100 Gudebilleder; siden lader den Ottar Jarl angribe ham, drive ham paa Flugten og erklære ham for Varg i Veum (Cap. 41). Urimeligheden og følgelig Urigtigheden af dette er iøjnefaldende. Odd Munk (Cap. 12) har saa godt som Ord til andet optaget det. — Med Hensyn til Haakons Landstigning og Opbrænden af Skibene kunne vi ej afholde os fra at paapege Ligheden heri med hvad Saxo beretter om Harald Gormssøns Søn Haakons Angreb paa Samland. Skulde ogsaa her en Forvexling være opstaaet hos Saxo?

[2]) Ifølge Jomsvikingasaga og Odd Munk havde Jarlerne medbragt 12 Kugger (Skibe) fulde af Folk og Vaaben, efter Olaf Tr. Saga (Cap. 68) endog 30; de skulle have flygtet med deres medbragte Skibe og endnu derforuden 8.

[3]) Fagrskinna Cap. 49 udtrykker sig her saaledes. „han . . . lagde alt Landet langs Søen øde, undtagen at der stod fem Gaarde tilbage i Lærdalen i Sogn. Jomsvikingasaga Cap. 13: „han gjorde alt Landet i Norge i Sogn øde langs

muligt at redde sig ved Flugten til Skove og afsidesliggende Egne med det Løsøre, de i en Hast kunde tage med sig. Af denne grumme Færd høstede Harald imidlertid ingen Nytte. Da han var kommen til Stad [1]), fik han høre, at Haakon Jarl nærmede sig med en betydelig Hær, og allerede kun var et kort Stykke nordenfor hiin Halvø. Uagtet hans Flaade skal have bestaaet af ikke færre end 1200 Skibe, vovede han dog ikke at oppebie Haakon, men vendte om igjen, uden at det kom til nogen Kamp. Da Harald laa ved Solund-Øerne, skal han, som det i enkelte Sagaer fortælles, have haft den Hensigt at bekrige Island, for at hevne en Nidvise, Islændingerne havde digtet om ham; men hans Høvdinger og Raadgivere skulle have forestillet ham det Vanskelige og Utilraadelige deri, og omsider faaet ham til at afstaa fra dette æventyrlige Forsæt. Der anføres ogsaa et fabelagtigt Sagn om at han skal have faaet en trollekyndig Finn til at begive sig til Island i en Hvals Skikkelse [2]), for at undersøge Landets Tilstand, men at denne Finn i hver Fjord, hvor han søgte ind, mødte saa mægtige Landvætter, at han maatte drage tilbage med uforrettet Sag, og ved Tilbagekomsten bestyrkede Harald i Uudforligheden af hans Beslutning. Dette Sagn, der aabenbart kun indeholder en billedlig Fremstilling af de daværende fornemste islandske Høvdingers vældige og ærefrygtbydende Personlighed, er forsaavidt af Vigtighed, som det, ved at nævne Thord Gelle, Olaf Feilans Søn, blandt hine Høvdinger, viser at denne Haralds Plan, hvis han ellers virkelig har haft nogen saadan, er at henføre ikke til hans nys beskrevne Tog til Norge, men til det, som han foretog i 965, strax efter Harald Graafelds

---

Kysten lige til Stad, med Undtagelse af fem Gaarde i Lærdalen". Knytlingasaga Cap. 3: „han ødelagde Landet langs Søen, saa at Alt var brændt mellem Lindesnes og Stad, undtagen 5 Gaarde i Lærdalen i Sogn". Heraf skulde det synes, som om de fem Gaarde i Lærdalen vare de eneste paa den hele Kyststrækning, der bleve staaende. Men Ol. Tr. Saga Cap. 83 har: „han ødelagde alt Landet, hvor han kom, saa at alene 5 Gaarde stode ubrændte i Sogn i Lærdalen"; og Snorre (Ol. Tr. Saga Cap. 36): „han ødelagde alt Landet, og kom til Solund-Øerne: kun 5 Gaarde stode tilbage i Lærdalen". Her ere de 5 Gaarde i Lærdalen kun nævnte som et Exempel paa den Ødelæggelse, der overgik en enkelt Bygd; de siges at være de eneste, som stode tilbage i Lærdalen, uden derfor at være de eneste levnede paa hele den nævnte Kyststrækning. Og dette synes ogsaa at være den rette Mening af den oprindelige Beretning herom, hvorfor jeg ovenfor har fremstillet Sagen paa den Maade. Jomsvikingasagas Fremstilling er desuden aldeles forvirret, da den synes at regne Sogn heelt til Stad. Sandsynligviis har der været et gammelt Kvad, hvori de fem lærdalske Gaarde nævntes.

[1]) Ifølge Fagrsk. Cap. 49. Olaf Tr. Saga Cap. 83, hos Snorre, Cap. 36 lader Harald ikke komme længere end til Solundar-Øerne.

[2]) Dette er naturligviis saaledes at forstaa, at hans eget Legeme imidlertid laa som dødt, se ovf. 1ste B. S. 181.

og Guldharalds Fald. Thord Gelles Død henføres nemlig i de islandske Annaler til Aaret 965, og efter alle de Oplysninger, der ellers kunne erhverves om hans Levetid, er denne Angivelse ganske rigtig [1]). Heller ikke omtales Haralds paatænkte Tog til Island i den paalideligste af vore norske Kongesagaer [2]), men det heder kun, at han efter Toget til Norge vendte tilbage til Danmark.

Det er forresten et stort Spørgsmaal, om Haralds sidstnævnte Tog til Norge virkelig, som vore Sagaer synes at antyde, fandt Sted strax efter Krigen mod Keiser Otto. Han maatte dog, efter en saa alvorlig Krig, have Tid til at udhvile og samle Kræfter, inden han foretog en ny, kostbar og anstrengende Udrustning mod Norge. Desuden anføres som Aarsag til Krigen ej alene at Haakon havde forsaget Christendommen og herjet i Danmark, men ogsaa, at han havde undladt at betale Skat, og herjet paa Viken. For at Harald kunde blive overbeviist om, at det var Haakons virkelige Hensigt at unddrage sig sin Lenspligt, maatte dog i det mindste eet, om ikke flere, Aar gaa hen. Sandsynligheden er altsaa for, at Haralds Tog ikke har foregaaet endnu i 975 eller 976, men snarere henimod 978 eller 980. Der er derhos meget, som taler for at antage, at det har staaet i en langt nærmere

[1]) Íslenzkir Annálar, S. 21. Naar man erindrer, at Thord Gelles Fader, Olaf Feilan, blev gift omtr. 900 (se ovf. 1ste B. S. 527), og Thord Gelles Fødsel saaledes rimeligviis falder omkring 901, vil man ej finde det usandsynligt, at Thord kan være død 965. Da han var en af Are frodes Forfædre, maa det antages, at de chronologiske Data i hans Liv have været bedre end sædvanligt bekjendte. — Det er kun Snorre (Ol. Tr. Saga Cap. 37), som fuldstændig meddeler Sagnet om Finnens Rejse til Island. Det heder her, at han i Vaapnafjorden mødtes af en stor Drage, ledsaget af Ormer, Padder og Øgler; herved sigtes til Brodd-Helge, den fornemste Høvding i Vaapnafjorden. I Eyjafjorden skal han have mødt en stor Fugl, hvis Vinger naaede til Fjeldene paa begge Sider af Dalen; hermed menes Eyjulf Einarsson eller Valgerdsson, den mægtigste Mand i Eyjafjorden. I Breidafjorden, siges der, kom en stor Tyr ud mod ham og brølede forfærdeligt; dette var Thord Gelle, der bar dette Tilnavn, fordi han, som det heder, havde en Stemme lige saa sterk som en Tyrs Brølen. Ved Ølvus mødte han en kæmpestor Bjerg-Rise med en Jernstav (Thorodd Gode); og overalt fandt han Fjelde og Høje fulde af Landvætter, store og smaa. Med Nidvisen selv synes det forresten at have sin Rigtighed, da der tales temmelig omstændeligt derom, og Anledningen selv anføres, nemlig at en af Kong Haralds Brytjer, ved Navn Byrge, havde tilegnet sig eller Kronen ulovligen et strandet islandsk Skib, uden at Kongen var at bevæge til at erstatte Ejerne dette Tab. Derfor, fortælles der, blev det formeligt vedtaget som Lov paa Island, at der skulde digtes et Nid om ham, der indeholdt en Vise for hver Næse i Landet. Det synes som om hver har digtet eller ladet digte sin Vise. Den, der anføres hos Snorre og i Jomsvikingasaga Cap. 14, var digtet af Eyjulf Einarsson.

[2]) Nemlig Fagrskinna.

Forbindelse med det bekjendte og i Norges Historie saa vigtige Jomsvikingetog, end man sædvanligviis har antaget. Men førend vi nu skride til at omtale og beskrive dette, dets Aarsager og Følger, maa vi, for at det, vi anføre, bedre kan forstaaes og Forholdene bedømmes i deres rette Sammenhæng, atter kaste et Blik paa de danske Anliggender og Harald Gormssøns Bedrifter i Vindland strax efter den store tydske Krig.

15. Harald Gormssøn, Styrbjørn og Jomsvikingerne.

Det er nys omtalt, at Harald Gormssøn under de daværende Forhold nødvendigviis maatte anse det af yderste Vigtighed for Danmarks eller rettere for sin egen Magt at erhverve Besiddelser paa den vendiske Kyst, fornemmelig over det blomstrende Jomsborg, og at hans Bestræbelser i den Retning ikke kunde undlade at bringe ham i Berørelse med den polske Fyrste Mieczyslav, der ligeledes paa sin Side stræbte at udvide sin Magt paa disse Kanter. At Harald virkelig havde gjort Tog til Vindland eller i det mindste kæmpet med Vender allerede i 965, ser man af den ovenfor nævnte Nidvise, som Islendingerne havde digtet om ham, thi i denne kaldes han ligefrem „Vendernes Morder" (d. e. paa dette Sted „Overvinder"). Da Kong Otto II gjorde sit store Tog til Danmark 975, havde han, som man af den samtidige Velleklas Ord kan se, Vender med sig, og det kan endog ansees som vist, at Mieczyslav her, som andensteds, var med i Egenskab af hans Vasal. Ja man kan sige, at vore Sagaer udtrykkeligt bevidne det, eftersom de fortælle at den vendiske Konge Burisleif var med. Thi endskjønt de ved denne Burisleif egentlig forstaa Mieczyslavs Søn, den bekjendte Boleslav Chrabry, der i Aaret 992 fulgte ham paa Tronen, erfarer man dog af andre Ytringer, at de ved en Misforstaaelse have strakt Navnet Burisleif tilbage til Mieczyslavs Regjeringstid, eller uden videre forvexlet Faderen med Sønnen [1]). Idet de berette om Burisleifs Deeltagelse i Toget mod Danmark, sige de altsaa egentlig at Mieczyslav var med i Spidsen for sine polske og vendiske Lenstropper. Efter Haralds Forligelse og Fredsslutning med Keiseren maa han tillige være bleven forligt med Mieczyslav.

---

[1]) Vore Sagaer ere nemlige enige om, at Svend Tjugeskegg, efter at have været overlistet af Sigvalde Jarl, blev gift med den vendiske Konge Burisleifs Datter Gunnhild. Nu fortæller ogsaa den vel underrettede Thietmar (VII. 28), at Svend var gift med Boleslavs Søster, og at hun var Moder til hans Sønner Harald og Knut. Om de forskjellige Angivelser, der forresten findes med Hensyn til Svends Hustruer, vil der i det følgende blive talt; her er det tilstrækkeligt at paapege, at Burisleif i Sagaerne aldeles optræder i Miesko eller Mieczyslavs Sted.

Omstændighederne forbøde ham vistnok ogsaa nu at optræde som hans Medbejler. Foruden at Norge løsrev sig under Haakon Jarl, gjorde hans egen Søn Sven Opstand imod ham, og foruroligede Landet paa forskjellige Kanter. Sven maa allerede paa denne Tid have haft betydeligt Tilhæng blandt den hedenske, fornemmere Deel af Befolkningen, der desuden ikke kunde andet end være misfornøjet med den ydmygende Fred, Harald havde indgaaet med Kejseren, hvorved vel ogsaa flere af dem, ligesom Haakon Jarl, mod deres Vilje vare blevne nødte til at lade sig døbe. Det laa i Sagens Natur, at der for Harald nu ingen anden Udvej var, end at slutte sig til Kejseren, den tydske Gejstlighed og den vendiske Mieczyslav; og den Ros, Harald har faaet af kirkelige Skribenter for den Hengivenhed, han i sine senere Dage viste Christendommen, er, naar man nøjere undersøger Sagen, neppe synderlig fortjent, thi han gjorde kun en Dyd af Nødvendighed. Efter en enkelt Beretning, men den, som her efter Omstændighederne maa ansees som den paalideligste af dem, hvor Palne-Tokes Navn indblandes, skal denne vældige Høvding, Svens Ven og Kong Haralds afsagte Fiende, allerede ved disse Tider have sat sig i Besiddelse af Jomsborg [1]) og oprettet et Samfund af Krigere, der ved strenge Love vare forbundne til at understøtte hinanden indbyrdes, vise Høvdingen ubetinget Lydighed, foragte Farer og Død, og forøvrigt føre et strengt og aarvaagent Garnisons-Liv i den ved Staden liggende og Havnen beherskende Borg, den egentlige Jomsborg. Hvad enten nu Palne-Toke har været med eller ej, saa kan man dog maaskee slutte heraf, at Svens Tilhængere have søgt at komme Harald i Forkjøbet ved at faa det vigtige Jomsborg i Besiddelse; og det maatte da ligge baade i Haralds og Mieczyslavs Interesse at bekæmpe dem og søge at faa dem bort. En Lejlighed tilbød sig snart hertil, men vistnok ganske anderledes, end man havde ventet den. Den urolige **Styrbjørn**, den svenske Konge Erik Sejrsæls Brodersøn, hvis Faders pludselige Død vi allerede ovenfor have omtalt, optraadte mod sin Farbroder omtrent paa samme Maade, som Sven Tjugeskegg optraadte mod sin Fader Harald. Da Styrbjørn var

---

[1]) Nemlig Eyrbyggjasaga, Cap. 29. Det heder her, at Bjørn Breidvikingakappe, efter at være jaget i Landflygtighed fra Island omkring 986, tog Tjeneste hos Palne-Toke i Jomsborg og gik i Lag med Jomsvikingerne. Dette Aar faar man ud deraf, at det siden (Cap. 50) heder, at hans Søn Kjartan, fød samme Aar, som han rejste udenlands, var 13 eller 15 Aar da Christendommen var bleven antagen paa Island, Aar 1000. Men da det ogsaa heder, at Bjarne var med Styrbjørn, da han faldt, og Styrbjørns Fald neppe kan sættes senere end 985, maatte den islandske Sagas Tidsberegning være fejlagtig, og Bjarnes Afrejse fra Island sættes nogle Aar tidligere d. e. omkring 980, hvis man ikke af det Foregaaende i Sagaen selv kunde skjønne, at Bjørns Afrejse ikke fandt Sted forend efter 984. Man tør derfor slaa en Streg over Palne-Toke og antage, at han strax tog Tjeneste hos Styrbjørn.

12 Aar gammel, fordrede han allerede Deel i Riget, men Kongen sagde, at han ej var berettiget dertil, eller overhoved til Arv efter sin Fader, førend han var sexten Aar gammel. Det blev derved, uagtet Styrbjørn flere Aar efter hinanden fornyede sit Krav. Imidlertid viste han sig saa voldsom og urolig, at han blev forhadt i Landet, og Kongen endelig fandt det raadeligst at affinde sig med ham ved at give ham en Flaade paa 60 Skibe, imod det Løfte at han skulde være borte i tre Aar. Bjørn, hvilken Erik nu gav Navnet Styrbjørn [1]), drog nu til Austrrike eller Landene hiinsides Østersøen, herjede der, og tvang mange til at følge ham paa hans Krigstog. I det tredie Aar vandt han, fortælles der, Jomsborg, og blev øverste Høvding derover. Derpaa, siges det fremdeles i Beretningen om ham, drog han paa Vikingetog til Danmark og gjorde stor Ufred der, indtil der kom et Forlig istand, ifølge hvilket Harald forbandt sig til at give Styrbjørn sin Datter Thyre til Egte, og Danerne forpligtedes til at skaffe ham 120 Skibe [2]), og deeltage med ham i tre Hovedslag. Han holdt Bryllup med Thyre, men skal dog ikke have levet mere end en eneste Nat sammen med hende, da han maatte skynde sig tilbage til Jomsborg, fordi en Mængde Krigere fra Østerlandene havde samlet sig der og ventede paa at han skulde stille sig i Spidsen for dem. Med denne Hær drog han, trods det sluttede Forlig, atter til Danmark, og truede Danerne med at ville besætte deres Gaarde, hvis de ej skaffede ham to (store) Hundreder Skibe, og gave ham Ret til at vælge hvem han vilde iblandt dem til Ledsager paa hans forestaaende Tog. For at undgaa den truende Fare skulle Danerne ogsaa have føjet ham i disse Fordringer, og han valgte nu Kong Harald Gormssøn selv, for med ham, og de nye Hjelpetropper, han nu havde faaet, at udføre sin længe nærede Plan, nemlig at bekrige sin Farbroder Erik og tage Hevn for sin Faders Død. Saaledes fortæller den særskilte Beretning, der endnu er os levnet om Styrbjørn [3]). Det kan imidlertid ikke negtes, at hans Forhold til Danmark og Harald, og fornemmelig den Overlegenhed, hvormed han optræder, er skildret paa en overdreven og lidet sandsynlig Maade. Langt rimeligere synes det, hvad Saxo fortæller derom, at Styrbjørn, fordreven af Erik Sejrsæl, kom med sin Syster Gyrid til Har-

---

[1]) Nemlig af styr d. e. Urolighed, Strid. Vi have ovenfor kaldt ham Styrbjørn, førend han endnu havde faaet denne Navnforøgelse, fordi han er meest bekjendt under dette Navn.

[2]) Der staar i Sagaen „eet hundrede Skibe", men her som ellers, er et stort Hundred meent. Naar der nedenfor tales om to Hundreder Skibe, menes altsaa et Antal af 240.

[3]) Nemlig þáttr af Styrbirni Svíakappa, sidst aftrykt i Fornmanna Sögur, 4de Bind, S. 239—251.

ald, og anraabte ham om Hjelp; at Harald egtede Gyrid, understøttede Styrbjorn, og, efter at have indtaget Slavernes Land (her menes en Deel af Vendland), indsatte ham til Høvding i Jomsborg og stillede et tilstrækkeligt Antal Krigere under hans Befaling, hvilken tapre Krigerskare, overmodig af sine Sejrvindinger over de tilgrændsende Nationer, tilsidst ved sine Sørøverier blev en Plage for alle de nordlige Farvande, og forvoldte Danmark selv meget Bryderi [1]). Da vi nu ogsaa læse i den paalideligste af de norske Kongesagaer, at Harald Gormssøn herjede i Vendland og lod indrette Borgen Jomsborg, over hvilken han satte en Høvding [2]), og da vi tillige af hiin ovenfor omtalte islandske Saga erfare, at Styrbjorn indtog Jomsborg, medens Palne-Toke var Høvding der, bliver det, naar vi sammenholde alle disse Udsagn, ikke saa vanskeligt at øjne Sagens egentlige Sammenhæng. Det kan neppe betvivles, at en Skare af Svens Tilhængere, hvad enten de nu vare anførte af den mystiske Palne-Toke eller ej, har sat sig i Besiddelse af Jomsborg og derfra truet Harald Gormssøn med saa stor Fare, at denne har anseet det nødvendigt, for enhver Priis at faa dem bort; at dette imidlertid ikke har været ham muligt, forend den tapre Eventyrer Styrbjorn kom med sin talrige, deels af Sviar, deels vel ogsaa af Krigere fra alle de østersøiske Lande besatte Flaade; at han har taget Styrbjorn som et Slags Condottiere i sin Tjeneste, og ved hans Hjelp erobret Jomsborg, men at Styrbjorn ogsaa, i Bevidstheden om sin Magt og Overlegenhed, nu, paa egte Condottiere-Viis, er optraadt som Haralds Herre, ikke som hans Tjener, og har nødsaget ham til ej alene at give ham sin Datter til egte, men ogsaa at følge ham til Svithjod for at angribe Erik Sejrsæl og om muligt fælde denne eller støde ham fra Thronen [3]). Hvorledes dette nu end forholder sig, er det sikkert, at Styrbjorn virkelig drog til Svithjod i Forening med Harald. Han landede ved Svithjods Kyst, og brændte

---

[1]) Saxo, 10de Bog, Side 479—481. Saxo begaar forresten ved denne Lejlighed den Fejl, at kalde Erik en Søn af Styrbjorns patruus d. e. Farbroder, Olaf. Da det i Sagaerne opstillede Slægtskabsforhold vistnok er rigtigt, har Saxo her gjort sig skyldig i en Injurie. Saxo omtaler ikke ligefrem Styrbjorns Giftermaal med Thyre, men han hentyder derpaa ved en anden Lejlighed, hvor han anfører et Sagn om Bjørnen, der røvede en svensk Bondedatter, hvorom nedenfor.

[2]) Fagrskinna, Cap. 50. Denne nævner nedenfor, Cap. 51, at Thyre blev gift med Styrbjorn, og fik i Medgift store Besiddelser i Fyn, Falster og Bornholm. Derimod nævner den ikke paa første Sted udtrykkeligt Styrbjorn som Jomsborgs Herre.

[3]) Saxo, 10de Bog, S. 481. Styrbjorns Thaatt siger kun at han ved Trusler fik Harald til at understøtte sig, men Knytlingasaga Cap. 2 siger at Styrbjorn fangede Harald.

sine Skibe for at hans Folk skulde kæmpe desto taprere. Heraf skal Harald have benyttet sig til at skynde sig tilbage til Danmark, overladende Styrbjørn til sig selv [1]. Efter en anden fabelagtig Beretning skal Erik Sejrsæl have blotet til Odin og lovet om ti Aar at ofre ham sig selv, hvis han kun nu vilde forunde ham Sejren; og Odin skal strax have givet ham den attraaede Hjelp, saaledes at Styrbjørn faldt med alle sine Folk, og Harald flygtede med Danerne [2]. Vist er det, at Erik og Styrbjørn holdt det blodige og i hine Tider saa navnkundige Slag paa **Fyrisvoldene** ved Uppsala, at Styrbjørn faldt, og at Harald, der kun nødtvungen var dragen i Kampen, flygtede med sine Mænd, hvad enten dette nu skede før eller efter Slaget. Blandt de undkomne vare ogsaa Jomsvikingerne [3]. Det herreløse Jomsborg tilfaldt nu, som man tydeligt kan se, Harald, der her fandt et sikkert Tilflugtssted under sin fortsatte Kamp mod sin Søn Sven. Vel skulde det, især efter den upaalidelige Jomsvikingasaga, synes som om Palne-Toke, og følgelig Sven, strax efter fik Jomsborg paa ny i deres Magt. Men dette kan neppe forholde sig saaledes [4], og Beretningen synes kun at grunde sig paa en Misforstaaelse af en af de fornemste Jomsvikinge-Høvdingers Navne. Som Condottiere-Høvding over Jomsvikingerne fulgte nemlig **Sigvalde**, der og fik Jarlsnavn af Harald. Sigvalde, tilligemed hans to Brødre, Thorkel den høje og Heming, vare Sønner af en skaansk Jarl ved Navn Strut-Harald, og vi ville i det Følgende se, hvorledes de efter Broderens Død arvede Herredømmet over Jomsvikingernes Skare, som de vel allerede i hans Levetid havde deelt med ham. Det bekjendte ældgamle Sagn om Heming, aldeles det samme som det, Saxo fortæller om Toke, kunde nok give Anledning til at Palne-Tokes Navn indførtes i Stedet for Hemings [5]. Man maa forresten mere tænke sig at Harald fremdeles har

---

1) Knytl. Saga, Cap. 2. Saxo lader Styrbjørn gjøre sit Tog, medens Harald kæmper med Kejser Otto.

2) Dette er Styrbjørns Thaatts Beretning.

3) Eyrbyggjasaga Cap. 29. Her siges nemlig, at Bjarne Breidvikingakappe undkom til Skovs med de øvrige Jomsvikinger. — Om Fyrisvolde-Slaget minde vistnok to gamle Runestene i Skaane, den ene ved Hellestad Kirke, hvis Indskrift lyder saaledes: „Æskil satte denne Steen efter sin hulde Herre Toke Gormsøn, der ikke flygtede ved Uppsala"; og den anden ved Sjørup, med Indskrift saa lydende: „Saxe satte denne Steen efter sin Stalbroder Æsbjørn Tukesøn, som ej flygtede ved Uppsala, men kæmpede saa længe han havde Vaaben".

4) Se herom nedenfor, Note 5.

5) I Styrbjørns Thaatt staar der udtrykkeligt, at Heming Jarl var med paa Fyrisvoldene. Og lige saa vel som Toke i Sagnet om Bueskydningen indtager Hemings Plads, eller omvendt, lige saa vel kan en Forvexling have fundet Sted i Jomsvikingernes Historie. Nu er det utvivlsomt, at Heming, Strut-Haralds Søn, virkelig var til, og at han var en af Jomsvikingernes senere Høv-

taget Jomsvikingerne i sin Tjeneste som en lønnet Krigerhob eller Condottiere-Bande, end at han skulde have overdraget dem Jomsborg til et virkeligt Len. Til de jomske Besiddelsers egentlige Herre, maaske og til sin egen Efterfølger, med Udelukkelse af Oprøreren Sven, har han maaske derimod, hvad man af flere Omstændigheder synes at kunne slutte, bestemt Styrbjørns og hans Datter Thyres spæde Søn, Thorgils Sprakalegg, der blev Stamfader for de yngre Dankongers Slægt [1]).

Om Tiden, naar de nys omtalte Begivenheder foregik, er man ikke, og vil man neppe nogensinde aldeles nøjagtigt komme paa det Rene, kun saa meget erfarer man, ved at sammenholde alle paalidelige Tidsangivelser om Begivenheder, som middelbart eller umiddelbart dermed stode i Forbindelse, at Styrbjørns Fremtræden og Kamp ej har fundet Sted meget længe efter Kejser Otto II's Tog, og følgelig maa have indtruffet endnu nærmere efter Harald Gormssøns Tog til Norge [2]).

---

dinger. Tokes Tilværelse er derimod mere usikker. Saaledes er der altid større Sandsynlighed for, at Palne-Tokes Navn ved en Fejltagelse er kommen ind i Jomsvikingehistorien, end at dette skulde være Tilfældet med Hemings.

[1]) Dette er vistnok kun en Gisning, men en Gisning, der har den største Rimelighed for sig. Thorgils Sprakalegg omtales oftere i Sagaerne, som en Fader af Ulf Jarl, der blev gift med Sven Tjugeskeggs Datter Æstrid, derimod nævne de ikke, hvo hans Fader var. Af hiint Giftermaal kan man imidlertid slutte, at han maa have været af høj Byrd. Nu fortæller derimod Saxo (10 B. S. 512) et besynderligt Sagn om en Bjørn, der røvede en svensk Bondes Datter, og havde med hende en Søn, der fik Navnet Bjørn, og igjen blev Fader til Thorgils Sprakalegg. Endogsaa engelske Forfattere kjende dette Sagn, men nævne en dansk Jarl eller højbyrdig Mand, som Bjørnebrudens Fader. (Se Bremton, hos Twysden, S. 915, Hoveden, hos Savile, S. 440 o. fl., jvf. Langebeks Script. rer. Dan. III. p. 287 fgg.). Allerede Langebek (l. c. p. 281, 282) har noksom godtgjort, at denne Vildbjørn, Thorgils Sprakaleggs Fader, ikke kan være nogen anden end Styrbjørn, hvis tvungne og af flere besynderlige Omstændigheder ledsagede Giftermaal med Thyre har givet Anledning til Sagnet, hvori, som det synes, Ulf Jarl og hans Descendenter, de danske Konger, endog satte en vis Stolthed, siden Saxo udtrykkelig anfører det, og ikke engang lader til at vide, at den Bjørn, Søn af Vildbjørnen, som han omtaler, er Styrbjørn, hvilken han selv tidligere har nævnt. Det bestyrkes ogsaa deraf, at vi senere finde Eilif, en Broder af Ulf og Søn af Thorgils, som Høvding for Jomsvikingernes Levninger (Jomsv. Saga Cap. 50), og Ulf Jarl selv, efter den eneste mulige Fortolkning af et besynderligt Sted i Vita Viperti Comitis Groicensis (Hoffmanni scriptt. rer. Lusat. I. p. 6. flg.) selv maa hersket i Vendland, og da rimeligviis i Jomsborg.

[2]) Hvad man her nærmest holder sig til som Støttepunkt for Beregningen, er deels Erik Sejrsæls Levetid, deels Eyrbyggjasagas Angivelser om Bjørn Breidvikingakappe. Erik, heder det, døde 10 Aar efter Styrbjørns Fald (Snorre, Harald Graaf. S. Cap. 11; Olaf Tr. S. Cap. 38; jvf. Odd Munk, Cap. 2 og 28). Da Erik Sejrsæl døde endnu i Haakon Jarls Tid (Olaf den hel-

Omtrent paa den samme Tid, disse sidste Begivenheder foregik, finde vi Sven Tjugeskegg i Landflygtighed i de britiske Farvande [1]); og det er neppe rimeligt at han kom tilbage, forend da han for sidste Gang overfaldt sin Fader Harald, og skilte ham ved Liv og Rige. Fra den Kant har Harald altsaa nu nogenledes folt sig tryg. Siden den sidste Krig med den tydske Kejser, var han, i det mindste i det Ydre, en ivrig Christen, som selv forfulgte Hedenskaben og byggede Kirker. Han har altsaa været i den bedste Forstaaelse med Kejseren, og folgelig tillige med dennes Vasal, Mieczyslav af Polen, uden hvis Venskab han endog neppe vilde være forbleven i rolig Besiddelse af Jomsborg under de Uroligheder, der opstode blandt de hedenske Vender strax efter Kejser Otto II's Dod 983, og vedvarede i flere Aar. I Jomsborg havde han en sikker Tilflugt i Nodstilfælde, og derforuden havde han den stridbare og frygtede Jomsvikinge-Skare til sin Raadighed. Under disse Omstændigheder kan man ikke finde det saa besynder-

liges Saga Cap. 13), men ikke tidligere end 992, saasom det udtrykkelig heder, at han sluttede Forbund med den polske Kong Boleslav, der blev Konge 992 (Schol. 25 til Adam af Bremen), ja da man endog synes at maatte udstrække hans Levetid til over 994, eftersom Adam af Bremen omtaler Askmændenes Tog 994 før hans Dod, eller samtidigt med hans Erobring af Danmark: maa man henfore hans Dod til 995, og Styrbjørns til 985. Hermed passer ogsaa nogenledes — dog under Forudsætning af, at Palne-Toke bortfalder — Eyrbyggjasagas ovenfor (S. 97) meddeelte Angivelse om Bjorn Breidvikingakappes Ophold i Jomsborg. Men paa den anden Side kan man heller ikke stole saa nøje paa hiin Angivelse af de 10 Aar for Erik Sejrsæl, hvilke aabenbart ene grunde sig paa hiint Sagn. Adam af Bremen lader ham endog herske 14 Aar efter Kong Haralds Død. Dertil kommer og, at Styrbjorns Krigsbedrifter umuligt kunne sammendrages til et eneste Aar. Saxo omtaler endog Styrbjørns Fald og Haralds Krig med Kong Otto som samtidige. Erindrer man, at Kong Sven Ulfsson neppe kan være fød efter 1018, hans Fader Ulf saaledes neppe efter 999, og dennes Fader Thorgils neppe efter 980, medens paa den anden Side Thorgils's Moder Thyre, da hun ved 998 egtede Kong Olaf Tryggvesson, neppe kan have været over 40 Aar, og saaledes ej fød tidligere end 958, kommer hendes Giftermaal med Styrbjørn, og følgelig dennes Besættelse af Jomsborg, til at falde mellem Aarene 975 og 980. Alt tyder saaledes hen paa, at Styrbjørns Ankomst virkelig har fundet Sted ganske nær ved den tydsk-danske Krig og Haralds Tog til Norge. Men om dette fandt Sted for eller efter Styrbjørns Fald, bliver uvist. Thi, som sagt, man tor ikke saa nøje stole paa, at det har sin Rigtighed med alle de oven anforte Tidsangivelser. Paa en 3 til 5 Aar kan det umuligt komme an. Harald selv levede neppe længer end til 986, og i samme Aar, han døde, kan dog Toget til Svithjod ej have fundet Sted. Altsaa vil man neppe nogensinde bringe det til Vished, i hvilket af Aarene mellem 980 og 985 det skede. Man veed blot, at Styrbjørns Fremtræden falder mellem hine Aar.

[1]) Af Olaf Tryggv. Saga Cap. 130, 138 sees det, at Sven noget før 981 var i Landflygtighed, og fejdede i Bretland.

ligt, at han fik Lyst til fremdeles at gjøre et Forsøg paa at ydmyge Haakon Jarl, der saa aabenbart vovede at trodse hans Magt. Ligesom han allerede tidligere, naar han var nødt til at ydmyge sig under Tydskland, søgte sin Erstatning i Norge, saaledes ogsaa nu. Norges Besiddelse var ham en Æressag. Endog paa den Mindesteen, han lod opreise over sine Forældre, glemte han ej at tilføje, at han havde vundet Norge, ligesom han ogsaa roste sig af at have antaget Christendommen. Haakon Jarl var nu en Frafalden, baade fra Christendommen og fra det danske Overherredømme. Haralds Forsøg paa at tage Hevn over ham var kun tildeels lykkets: med Skamme havde han maattet drage tilbage fra Norge, og Haakon var fremdeles uafhængig. Alt dette krævede Hevn. Men Harald havde nu naaet en høj Alder, og var neppe mere skikket til, selv at drage i Orlog til fjerne Egne. Han sendte derfor Jomsvikingerne afsted, for at udføre, hvad han selv ikke kunde formaa.

Dette i Norges Historie saa merkelige **Jomsvikinge-Tog** henføres i vore egne Oldskrifter til Haralds Søns, Kong Svens, Regjeringstid, eller Aaret 994, og de meddele endog en omstændelig Fortælling om, hvorledes det aftaltes i et stort Gravøl, Kong Sven paa een Gang holdt til sin Faders og den nys afdøde Strut-Harald Jarls Ære, og hvorledes Jomsvikingerne her aflagde det edelige Løfte at ville hjemsøge Haakon og ikke fly for ham i Striden. At Jomsvikingerne, før de tiltraadte Toget, have aflagt et saadant Løfte, er heel sandsynligt, ja endog, som det nedenfor vil sees, temmelig sikkert; men saare usandsynligt bliver det altid, at de skulde have aflagt det efter deres Fiende Svens Opfordring, eller gjort Toget til hans Fordeel, ligesom det endog er beviisligt, at det umuligt kan have fundet Sted saa sildigt, som i 994. Da nu dertil kommer, at Saxo udtrykkelig nævner Harald som den, der sendte Jomsvikingerne mod Haakon Jarl, og da vi desuden i vore Sagaer støde paa flere væsentlige Forglemmelser og Fejltagelser just med Hensyn til Begivenhederne strax før og strax efter Harald Gormssøns Død, tage vi ikke i Betænkning, her at følge Saxos Tidsbestemmelse, og opstille Harald som den, der foranledigede Toget, idet vi betragte det som en umiddelbar Fortsættelse af den Krig, han selv havde begyndt med Haakon Jarl [1]).

---

[1]) De Grunde, der have bestemt os til, trods Sagaernes Angivelse, at henføre Jomsvikingetoget til Kong Haralds, ikke til Svens Tid, ere, — foruden de fra Forholdene selv hentede, at Jomsvikingerne hørte til Haralds, ikke til Svens Parti, og at Saxo udtrykkeligt nævner Harald, som den, der udsendte dem, — følgende, der især vedkomme Tidsregningen:

a. Det vil i det Følgende vises, at Sven Tjugeskegg ikke kom i rolig Besiddelse af Danmarks Throne forend 995 eller maaske 996, efter Kong Erik Sejrsæls Død, og at han da mindst havde været syv Aar borte, saa at der i

16. Jomsvikingetoget og Slaget i Hjørungavaag.

Jomsvikingernes Samfund kan, som vi ovenfor ytrede, allerbedst sammenlignes med de nogle Aarhundreder senere i det sydlige Europas Historie saa bekjendte Condottiere-Kompagnier. Ligesom disse, bestode de af Krigere,

---

alle Fald ikke fra hans Side kunde være Tale om at affende Jomsvikingerne senere end i 988, hvorved der allerede gjøres Brud paa den i Sagaerne opstillede Tidsregning.

b. Det er en bekjendt Sag, som ogsaa i det Følgende udførligt vil blive omtalt, at Haakon Jarl, uagtet han ved Sejren over Jomsvikingerne naaede den høieste Spidse af Popularitet, dog senere ved sine Udsvævelser blev saa forhadt, at Folket ved Olaf Tryggvessøns Ankomst gjorde Opstand imod ham. Denne Forhadthed kunde neppe være faa Maaneders Verk, og omtales heller ikke i Sagaerne uden som gradeviis tiltagende i en længere Tid. Men Olaf Tryggvessøn kom til Norge allerede om Vaaren 995.

c. Flere af Deeltagerne i Slaget mod Jomsvikingerne tilhøre aabenbart en ældre Tid, end det 10de Aarhundredes sidste Tiaar. Blandt disse er fornemmelig Eyvind Skaldespilder, der ej alene deeltog i Slaget, men digtede sit Haaleygjatal efter at det havde fundet Sted, da en Strofe deraf, som handler om Jomsvikingeslaget, anføres hos Snorre (Ol. Tr. S., Cap. 43). Eyvind var allerede en Mand i den modnere Alder paa Harald Graafelds Tid, siden han (se ovf. S. 7) klagede over at han drog paa Alderen. Var han altsaa i 964 40 Aar gammel (yngre kan han dog neppe have været) maatte han i 994 have været 70 Aar gammel, en temmelig høj Alder til at deeltage i et blodigt Slag og siden kvæde derom. Dertil kommer, at han maa have været død i det mindste før Kong Olafs Ankomst 995, siden man efter denne Tid intet hører til ham, hvorimod hans Søn Haarek allerede ved 996 omtales som en mægtig Høvding, uagtet det ifølge Olaf den helliges Saga er vist, at han først i Løbet af nogle Aar erhvervede sig Velstand og Anseelse, da hans Fader kun havde efterladt ham lidet eller intet. Det sandsynligste er derfor, at Eyvind endog er død nogle Aar før 994. — En anden Deeltager i Slaget, Styrkaar af Gimse, var Farfader til Einar Thambarskelver, om hvilken man veed, at han er fød 982. Var Styrkaar, som vel maa antages, da 50 Aar, saa var han 994 62 Aar gammel; i denne Alder kunde han vistnok have været med i Slaget, men sandsynligere er det dog at dette skede, da han var yngre. En tredie af Deeltagerne var Skalden Tind Halkellsson, som har digtet en Vise derom. Tind Halkellsson levede vistnok endnu (se Heidarvigasaga) omkring 1013, men han maa da have været en saare gammel Mand, siden han allerede i Hørds Saga nævnes ved 962 som opholdende sig i Norge. Var han altsaa fød omkring 940, er det ikke sandsynligt, at han endnu i 994, 54 Aar gammel, skulde have deeltaget i et Slag i Norge; paa den Tid maa han allerede have været bosat hjemme paa Island. Efter Hørds Saga Cap. 40 synes det ogsaa, som om Tinds endelige Hjemkomst fandt Sted fire Aar efter Hørds Drab. Dette skede 986 eller 987, og Tinds Hjemkomst falder saaledes ved 990 eller 991. For denne Tid synes altsaa under alle Omstændigheder Jomsvikingeslaget at maatte have fundet Sted. Heller ikke finder man et eneste Kvad af Tind, sigtende til Olaf Tryggvessøns eller Erik Jarls Bedrifter: han har altsaa neppe været tiere i Norge.

d. Det er en bekjendt Sag, at Skalden Einar Skaaleglam digtede Kvadet Vellekla om Haakon Jarl, ligesom ogsaa Jomsvikingasaga Cap. 49 næv-

der, mod en bestemt Sold og Deel af Byttet efter vundne Sejre, havde taget Tjeneste under en Høvding, hvilken de forpligtede sig til at følge med ubetinget Lydighed, hvor som helst han førte dem, idet de tillige lovede hinanden indbyrdes ubrødelig Troskab og Broderskab, og underkastede sig alle

---

ner ham som den, der nøjagtigst berettede paa Island om Jomsvikingeslaget. Den indeholder en, som det af de nærmere Omstændigheder synes, paalidelig Beretning (se nedenfor S. 123) om Anledningen til hans Tilnavn, hvoraf det sees, at Einar, som just var utilfreds med Jarlen, strax før Slagets Begyndelse truede med at gaa over til Sigvalde, og kvad endog to Vers i den Anledning, hvor Sigvaldes Navn nævnes. Egils Saga Cap. 81 fortæller ogsaa noget herom, og siger, at Einar just havde digtet Vellekla, men at Jarlen ej vilde høre den, forend Einar havde kvædet hine to Vers, af hvilke det ene indeholder Sigvaldes Navn, og saaledes røber sin Samtidighed med Jomsvikingefejden. Jarlen forærede ham ifølge Egils Saga et prægtigt Skjold. Dette Skjold forærede Einar siden Egil Skallagrimsson, efter hvad man af Egils Saga kan se, en god Stund forend denne blev ganske svag og affældig. Egil døde da han var over 80 Aar gammel; hans Fødsel falder omkring 906; hans Død kan derfor neppe være indtruffen senere end 991. Han var nogle Aar før sin Død blind og affældig; hans Berörelse med Einar Skaaleglam kan derfor endog ej have fundet Sted senere end henved 986, følgelig maa heller ikke Jomsvikingeslaget sættes senere end dette Aar.

c. I Forbindelse hermed maa det anføres, at Olaf den helliges Saga Cap. 50 lader Oplændingekongen Rørek sige, at da Harald Gormsson og Haakon Jarl bleve uenige, gjorde Jomsvikingerne deres Tog til Norge; hvilke Ord, om de end kunne forliges med at Toget fandt Sted efter Haralds Død, dog nærmest synes at antyde, at det skede i hans Levetid. Ligeledes omtaler Odd Munks Olaf Tryggvessøns Saga Cap. 15 Jomsvikingetoget paa en Maade, der sætter det i den nærmeste Forbindelse med Uenigheden mellem Haakon og Harald, og kun „nogle Aar" efter den tydske Krig, uden at Haralds Død nævnes.

Det eneste chronologiske Datum, der foruden Sagaernes udtrykkelige Fortælling om Gravollet m. m. strider mod at sætte Toget tidligere end 994, er Angivelsen i Færeyingasaga om Sigmund Brestesøns Kamp med Bue digre, der henføres til Sigmunds 27de Aar. Men ikke at tale om, at alle Tids-Angivelser i Færeyingasaga ere paa det nøjeste lempede efter Tidsregningen i Olaf Tryggvessøns Saga, og derfor i og for sig ikke paalideligere end denne, er det langt rimeligere, at Sigmund slet ikke deeltog i denne Kamp, eller i alle Fald kun medens han endnu opholdt sig ved Jarlens Hof, forend han, som Fær. Saga vil, var bosat paa Færøerne.

Hvad overhoved Beretningen om Arveøllet o. s. v. angaar, da er det at merke, at Begivenhederne i Danmark omkring Harald Gormssøns Død ere det slettest og unøjagtigst behandlede af alt, hvad der i vore Sagaer findes om de danske Anliggender. Thi ikke at tale om, at den upaalidelige Jomsvikingasaga først lader Palne-Toke stifte Jomsvikingeforbundet 14 eller 15 Aar efter Harald Gormssøns Død, derpaa selv dø et Par Aar efter, og omsider Jomsvikingetoget indtreffe efter at Sigvalde i nogen Tid havde været Høvding, altsaa henved 20 Aar efter Haralds Død, saa findes ogsaa hos alle de øvrige, endog de paalideligste, den væsentlige Mangel, at de ikke med et eneste Ord omtale Danmarks Erobring ved Erik Sejrsæl efter Haralds Død, uagtet denne

nødvendige Bestemmelser med Hensyn til god Orden og Disciplin, saa vel ude i Felten, som hjemme i Borgen, hvor de førte et strengt, næsten klosterligt Garnisonsliv. Jomsvikingasaga har opbevaret os de væsentligste af deres Vedtægter, hvilke den naturligviis tilskriver Palne-Toke. Er end

---

Begivenhed dog maa ansees aldeles vis, og, som man lettelig vil skjønne, er af overvættes Vigtighed til ret at forstaa de øvrige Begivenheders Gang og Tidsfølge. Kun en paa oldnorsk forfattet Beretning (i Fornm. Sögur XI. 419) taler derom, men den er alene en Bearbejdelse af hvad Adam af Bremen fortæller. Kunne Sagaerne her i saa høj Grad fejle i eet, og det noget af det allerværsentligste, da kunne de ogsaa fejle i hvad der forholdsviis er af mindre Vigtighed. Usikkerheden af de oldnorske Beretninger om Anledningen til Toget viser sig og deri, at medens Snorre, Olaf Tr. Saga og Fagrskinna lade Kong Sven gjøre Arveøl efter sin Fader og Strut-Harald paa een Gang, lader Jomsvikingasaga Sven først gjøre Gravøl efter sin Fader, og der lægge sig ud med Palne-Toke, og endelig, mange Aar senere, efter Strut-Harald, saa urimeligt det end lader, at han ikke skulde overlade dette til dennes egne Sønner. Hvad man kan anse for sandsynligt heraf, er altsaa kun, at der holdtes et Arveøl efter Strut-Harald, hvori Løfterne bleve aflagte, men at Sven selv intet havde dermed at bestille. Navnet Harald, fælles baade for Strut-Harald og Harald Gormsson, kunde give Anledning nok til Forvexling eller Sammenblanding.

Kunne vi altsaa se bort fra vore Sagaers Tidsbestemmelser, bliver Spørgsmaalet: naar foretoges efter al Rimelighed dette Tog? Her maa man først og fremst svare: saa nær efter Haralds eget Tog til Norge, som det paa nogen mulig Maade for de styrbjørnske Anliggenders Skyld kan tænkes. Sven Tjugeskeggs Historie vil her nogenledes komme os til Hjelp. Saxo lader ham i 7 Aar, Mag. Adam (paa eet Sted) i to Gange syv Aar (bis septem) være borte fra Danmark under Erik Sejersæls Erobringstid, efter at han en kort Tid efter Faderens Død havde været i Besiddelse af Riget og tillige været fangen af Jomsvikingerne. Da vi imidlertid have seet, at Sven ogsaa i Aarene omkring 980 var i Landflygtighed, bliver det højst rimeligt at antage to særskilte Landflygtighedsperioder for ham, hver paa omkring 7 Aar, hvilke Mag. Adam ved en Fejltagelse eller Misforstaaelse af sin Hjemmelsmand Kong Sven Ulfssons Ord, har henført til een og samme Tid, skjønt han ved Udtrykket bis septem dog røber en dunkel Erindring om det Rette. Antaget nu, at Erik Sejrsæl er død ved 995, falder Svens sidste Landflygtighedsperiode mellem 989 og 996. Da Harald ifølge Mag. Adams Vidnesbyrd dræbtes endnu før Erkebiskop Adaldags Død (988), og efter størst Sandsynlighed 986 i Krigen mod sin Søn Sven, falder altsaa dennes første Landflygtighedstid mellem 978 og 985, hvilket paa det mærkeligste stemmer med hvad vi ovenfor paapegede angaaende Tiden, da Harald bekrigede Norge, stod i Forbindelse med Styrbjørn, og erhvervede Jomsborg, thi alt dette vilde sikkert have mødt mange Vanskeligheder, om Sven havde været hjemme, ligesom det og er mærkeligt, at Svens Navn derved slet ikke omtales. Vi faa derved for Sven en Periode af tre Aar (986—989), hvilken han strax efter Faderens Død tilbragte i Hjemmet, indtil Erik Sejrsæl fordrev ham. Den Periode, hvortil vi for Jomsvikingetogets Vedkommende maa holde os, bliver altsaa kun fra 980 til 986. Da nu Styrbjørns Død, efter hvad tidligere er viist, indtraf omkring 985, bliver det næsten vist at Jomsvikingernes Tog har fundet Sted 985 og 986, og at deres Fraværelse fra Dan-

denne Saga i sig selv upaalidelig, har dog, hvad den her anfører, aldeles Sandsynlighedens Præg og passer meget godt med, hvad vi for øvrigt erfare om dette merkelige Samfunds Medlemmer. Ingen, heder det, maatte optages, som var ældre end 50 Aar og yngre end 18, ingen, som i Striden veg for sin Ligemand i Styrke og Rustning. Enhver, der optoges, skulde sværge at hevne enhver af de Øvrige som sin Broder. Ingen skulde føre Sladder eller Bagvaskelse imellem Stalbrødrene; ingen maatte fortælle Nyheder, uden Høvdingen selv. Om det endog befandtes, at en Nyoptagen havde dræbt et Medlems Fader, Broder eller Frænde, maatte dette dog ej hevnes, men Høvdingen skulde afgjøre Sagen. Ingen Kvinde maatte bringes ind i Borgen, og ingen kunde uden Høvdingens Tilladelse være mere end tre Nætter borte. Ingen maatte selv tilegne sig noget af Krigsbytter, men Alt skulde bringes til Fanen, for at deles af Høvdingen. Ingen skulde ytre et eneste Ord, der vidnede om Frygt, eller give sig ved nogen Smerte. Alle Uenigheder mellem Medlemmerne indbyrdes skulde afgjøres af Høvdingen. Frændskab eller Venskab skulde ikke gjelde ved Optagelsen af Medlemmer. Overtrædelse af nogen enkelt blandt disse Bestemmelser straffedes uden Persons Anseelse med Udstødelse af Samfundet [1]).

En Skare som denne maatte i hine Tider kunne træde op med megen Vegt og indgyde stor Skræk. Hærdede og stedse øvede i Vaabenfærd, fornegtende alle Frændskabets og følgelig ogsaa Fædrelandskjærlighedens Baand, alene lyttende til Politikens og Byttelystens Stemme, bandlysende alt Familieliv, alt hvad der formilder og forædler Sæderne, kunde dets Medlemmer alene søge sin Glæde og Adspredelse i Krig og Blodsudgydelse. Kun Krigstog skaffede dem Afvexling fra den strenge Garnisonstjeneste hjemme i Borgen, hvor de, omringede af undertvungne, vel endog fiendtlige Folk, altid maatte være paa sin Post og sjælden kunde overlade sig til trygt Rolighed. Paa denne Maade maatte de, endog i højere Grad end de sædvanlige Vikinger, der dog blot for en sammenligningsviis kort Tid førte Krigerlivet for senere at slaa sig til Ro og nyde godt af det erhvervede Bytte, vænnes til at søge Kampen og finde Behag deri for dens egen Skyld; Krig blev for dem et Maal og et Haandverk, ikke et Middel, Fornegtelsen af menneskelige Følelser deres Stolthed, ikke deres Skam. At et saadant Samfund saa vel i Krigeraand, som i Krigerfærdighed overgik enhver anden Krigs-

---

mark, eller Svækkelse efter Kampen, maaske just har været Grunden til, at Sven desto lettere kunde overvælde sin Fader. — Vi opstille altsaa nu følgende chronologiske Hovedpunkter: 975 Haralds Krig med Otto II. 978 Haralds Tog til Norge; Sven Tjugeskeggs Fordrivelse. 980—985, den styrbjørnske Tid. 985, 986, Jomsvikingetoget og Haralds Død.

[1]) Se Jomsvikingasaga Cap. 21. Man gjenkjender tildeels enkelte Principer, der udtales i den senere for Thinglidet givne Viderlagsret.

hær, Norden kunde opstille, og at det blev de nordlige Farvandes Plage og Rædsel, vilde man i ethvert Tilfælde kunne slutte, om end ikke de gamle Skrifter udtrykkeligt fortalte det.

Man har i Stiftelsen af Jomsvikingesamfundet villet se en bestemt Bestræbelse hos patriotiske Daner for at sætte en Modvegt mod den Blødagtighed og Overforfinelse, som de frygtede at Christendommen og den tydske Paavirkning vilde medføre. Navnlig har man opstillet Palne-Toke som en saadan egte dansk Patriot og Forfegter af Aasa-Religionen lige over for den sydlandske Kultur og Christendommen. Men denne Opfattelsesmaade af Jomsvikingernes Fremtræden maa ej alene bortfalde med Palne-Toke selv, men den strider ogsaa aldeles mod de virkelige Forhold. Jomsvikingerne optræde **for** Harald Gormssøn, og fiendtligt mod Sven, altsaa **for** det tydsk-christelige Parti **mod** det nordisk-hedenske. Harald Gormssøn, bekriget og overvunden af sin Søn, tager sin Tilflugt til Jomsborg, og ender her sine Dage. Sidenefter fange Jomsvikingerne Sven, afpresse ham betydelige Løsepenge, og tvinge ham mod hans Vilje til Forbund med den polske Hertug. Jomsvikingernes Høvding, Thorkell høje, drager siden paa egen Haand til England, tager med sine Mænd Tjeneste hos Kong Ædhelred mod Kong Sven, forsvarer London mod ham, og er senere endog en Stund paa en spendt Fod med Svens Søn, Kong Knut, indtil han endelig forliger sig med ham og træder i hans Tjeneste, dog, som man ogsaa ser, mod store Forleninger og Belønninger [1]). Det er ikke engang nogensteds udtrykkeligt nævnt, at Jomsvikingerne vare Hedninger. Snarere skulde man formode, at de vare Christne, siden den engelske Konge tager dem i sin Tjeneste, og siden der ingensteds tales om deres Daab [2]). Hvis Jomsvikingerne have taget noget Parti i Religionsstriden for Religionens egen Skyld, er det derfor langt rimeligere at de have taget Parti **for** Christendommen end **mod** denne, og at dette har forøget deres Iver for at bekæmpe Haakon Jarl. Det Parti, hvortil Harald Gormssøn og Jomsvikingerne hørte, gjenkjendes — dog nu kun som politisk, ikke som religiøst Parti — ogsaa under Knut den mægtiges og hans Sønners Regjering, repræsenteret af Ulf Jarl, Thorgils Sprakaleggs Søn, og Ulfs Søn Sven, medens det nordiske eller antitydske Parti efter Hardeknuts Forlig med Magnus den gode

---

[1]) Herom finder man især Underretning i det samtidige „Encomium Emmæ Reginæ", aftrykt i Langebeks Script. rer. Dan. II. S. 472—502, og fornemmelig i de Optegnelser angaaende Thorkell højes Liv, som Langebek har indført i samme Bind, S. 458—463.

[2]) Det er ogsaa at merke, at den ivrige Christen Olaf den hellige indtraadte i deres Skare. Besynderligt nok, nævner Snorre og Ol. Tr. Saga ved Beskrivelsen af Arvøllet kun Christsminde og Michaelsminde, medens Fagrskinna nævner hedenske Skaaler, Bragafull o. s. v.

kom til at repræsenteres af denne [1]). Og under sin Kamp med Sven hjemsøgte Magnus ogsaa Jomsborg, som han ødelagde [2]). Forudsat altsaa, at man i Jomsvikingernes Optræden vil søge en bestemt politisk Tendens, maa denne søges paa den modsatte Side af den, hvis Forfegtere de sædvanligviis udgives for at være. Men det rette Forhold er umiskjendeligt kun dette, at de oprindeligt alene dannede en saadan Condottiere-Bande, som ovenfor er antydet, der fulgte sig til den Højstbydende, og hvis politiske Stilling ej saa meget var afhængig af bestemte Sympathier og Antipathier, som af de tilfældige Omstændigheder til enhver Tid og paa ethvert Sted. Dette viser sig, saavel af deres Forhold i Danmark og England, som fornemmelig deraf, at de senere sees at smelte sammen med hiin merkelige Skare af Lejetropper, der i den første Halvdeel af det 11te Aarhundrede holdtes af Kongerne i England under Navn af **Thinglid** eller **Thingmannalid** [3]).

Ogsaa af vore Sagaers Beretning om de første Jomsvikingers Navne og Herkomst skulde man snarere slutte til tydsk-christelige, end til dansk- eller nordisk-hedenske Sympathier hos dem, forsaavidt de overhoved nærede politiske eller nationale Sympathier. Deres Overanfører var **Sigvalde Jarl**, Søn af Strut-Harald, der deels kaldes Jarl, deels Konge i Skaane, hvilket hørte til de Dele af Riget, der sidst underkastedes det egentlige Danevælde [4]). Blandt de øvrige Høvdinger nævnes, foruden Sigvaldes Brødre Thorkell høje og Heming, de stridbare Sønner af den megtige Vesete paa Bornholm, **Bue den digre** og **Sigurd Kaabe**, der egtede Sigvalde

---

[1]) Dette seer man tydeligt deraf, at Sven Ulfsson strax ved sin Fremtræden i Danmark fik et stort Parti for sig, og at dette Parti dog neppe kunde være dannet af danske Høvdinger, som faa Aar i Forvejen havde indgaaet Forliget paa Hardeknuts Vegne med de norske Høvdinger. Og det sees maaske allerbedst deraf, at Magnus ansaa det nødvendigt at ødelægge Jomsborg, Ulf Jarls og hans Faders gamle Tilhold.

[2]) Dette siges i Knytl. Saga Cap. 22, i Olaf den helliges Saga Cap. 217, og Snorre Magn. godes Saga Cap. 25, den større Magn. godes S. Cap. 28.

[3]) Se, foruden de i den for Thinglidet gjeldende Viderlagsret udtalte Principer, ogsaa det udtrykkelige Vidnesbyrd i Jomsv. Saga Cap. 50, hvor der fortælles, at Thinglidets tvende Afdelinger anførtes af de to Høvdinger Eilif, Thorgils Sprakaleggs Søn, og Heming, Thorkell højes Broder, og hvor der som deres fornemste Love omtales, at ingen skulde fare med Sladder, og ingen være borte nogen Nat.

[4]) Det er kun i Jomsvikingasaga, hvor Strut-Harald siges at have været Jarl i Sjæland, medens saa vel Snorre, som Fagrskinna og Ol. Tr. Saga kalde ham Jarl i Skaane. Merkeligt er det dog, at Jomsv. Saga, hvor den omtaler ham, ikke, som ellers, bruger Formen Sjóland, men derimod Sjólönd (Sølandene), hvoraf man næsten skulde formode at den meente noget andet end Sjæland.

Jarls Syster Tova, og Vesetes Dattersøn Vagn Aakeson [1]). Det afsidesliggende Bornholm maa saa vel som Gotland vistnok have hørt til de Dele af Norden, hvor den gotiske Nationalitet renest og meest ublandet vedligeholdt sig; vi vide i det mindste, at Bornholm endnu mod Slutningen af det 9de Aarhundrede havde en egen uafhængig Konge, fra hvilken rimeligviis endog Vesete og hans Sønner nedstammede. Under alle Omstændigheder maa den ovenfor skildrede nøjere Forbindelse, hvori Bornholm og følgelig ogsaa Skaane, den nærmest liggende Deel af Fastlandet, stod med den lige over for beliggende Deel af det tydske Fastland og navnlig med Handelsstaden Jumne — en Forbindelse, der egentlig maa være en Levning fra de ældre Tider, da Burgunderne boede saavel paa Bornholm, som paa Kysten søndenfor — have været Aarsag til at vi især se skaanske og bornholmske Høvdinger at optræde som Jomsvikingesamfundets Stiftere. Og da Harald Gormsson fandt det nødvendigt at holde sig til det gotiske Parti i Danmark mod det nordiske, maatte han allerede derved komme i nærmere Berørelse med de forneimste Jomsvikinger, eller rettere med de Mænd, der efter Erhvervelsen af Jomsborg stiftede hiint Samfund.

Det var dette Samfund, af hvis Magt og Vaabenfærdighed Harald Gormssøn nu benyttede sig for at prøve den sidste Dyst mod Haakon Jarl. Vi nævnte som et i vore Oldskrifter almindeligt Sagn, at de umiddelbart før deres Afrejse til Norge højtideligholdt en stor Fest, hvori de fornemste af Høvdingerne aflagde Løfter om de Heltegjerninger, de vilde udføre i Striden. Ifølge dette Sagn var det Kong Sven, som havde indbudt dem til denne Fest, der skulde være Arveøl saa vel efter hans egen Fader Harald, som efter Jarlen Strut-Harald, og det fortælles endog, at han selv ved denne Lejlighed aflagde Løfte om at erobre England fra Kong Ædhelred. Da Toget imidlertid, efter hvad der nys er godtgjort, fandt Sted før Haralds Død og medens Sven endnu var i Landflygtighed, maa denne Deel af Beretningen tilbagevises som en nyere Forvanskning [3]). Derimod er det i og for sig ej alene ikke urimeligt, men endog i højeste Maade sandsynligt, at Jomsvikingernes

---

[1]) Vagn Aakeson siges vel at være Sønneson af Palne-Toke, men dette Slægtregister er, efter hvad ovenfor er anført, tvivlsomt, medens der ej er nogen Tvivl om, at han var en Søn af Thorgunna Vesetesdatter, siden han ogsaa havde en Datter ved Navn Thorgunna.

[2]) Se ovf. S. 76.

[3]) Beretningen findes hos Snorre, Olaf Tryggvessøns Saga Cap. 39; i den større Olaf Tryggvessøns Saga Cap. 86, i Fagrskinna Cap. 51—56 og i Jomsvikingasaga Cap. 37. Snorre og Olaf Tryggvessøns Saga stemme med hinanden, og indeholde øjensynlig een selvstændig Relation, medens Jomsvikingasaga indeholder en anden, noget afvigende, og Fagrskinna staar midt imellem dem begge, skjønt den dog her røber et vist Slægtskab med Jomsvikingasaga, eller Jomsvikingasaga med den.

Høvdinger have aflagt deres Løfter ved et Arveøl, der holdtes efter den afdøde Strut-Harald, og at dette Arveøl derved tillige blev deres Bortfærdsøl. Allerede den ældste norske Beskrivelse, som vi kjende af Jomsvikingernes Tog, nemlig den, der indeholdes i et Kvad derom, forfattet omtring Aar 1200 af Biskoppen Bjarne Kolbeinssøn paa Orknø, omtaler Jomsvikingernes Løfter (heitstrengingar), men rigtignok uden at nævne et Ord om Kong Sven eller Kong Harald; der er ikke Tale om nogen anden Harald end Strut-Harald [1]).

Til dette Gilde, der maa have staaet i Skaane [2]), indfandt Jomsvikingerne sig meget talrigt. Paa 60 Skibe vare de komne fra Jomsborg [3]). Gildet var indrettet paa gammel Viis, og de ældgamle Skikke ved Arveøl overholdtes. Ifølge disse skulde der den første Kveld drikkes mange Skaaler, deels til afdøde Frænders Minde, deels, saa længe Hedendommen varede, til Thor eller andre Guder, efter Christendommens Indførelse til Christi og St. Michaels Minde. Derpaa fulgte Bragafull eller Bragebægeret, ved hvilket de højtidelige Løfter skulde aflægges. Jomsvikingerne havde drukket sterkt, og der var stor Glæde i Hallen. Henreven af den almindelige opromte Stemning lovede Sigvalde Jarl nu, at han inden tre Vintres Forløb skulde have dræbt Haakon Jarl i Norge, eller jaget ham fra Riget, eller i modsat Fald selv have fundet Døden. Thorkell høje lovede, at han skulde følge sin Broder til Norge og ikke fly fra ham, saa længe Sigvalde selv stred, eller, som det et andet Sted mere udtryksfuldt heder, førend Sigvaldes Skib var to Skibslængder foran ham, hvis Kampen stod til Søs, eller hans Merke borte, hvis Kampen stod til Lands. Bue digre lovede at følge Sigvalde og Thorkell til Norge i Striden mod Haakon Jarl, og ikke fly, førend der laa flere faldne end der stode levende oppe. Sigurd Kaabe lovede at følge sin Broder Bue, og ikke forlade ham, saa længe han selv stred. Vagn Aakeson lovede at han skulde følge Sigvalde og Bue, og ej komme tilbage til Danmark, førend han havde dræbt Thorkell Leira,

---

1) Jomsvikingadraapa er trykt i Fornmanna Sögur, 11te Bind S. 162 til 176. Bjarne var Biskop fra 1183 til 1222; da han i sit Kvad taler om Kjærlighed og det i det Hele røber et ungdommeligt Sind, maa man antage det skrevet før 1188. Her tales, som sagt, kun om Harald Jarl, og man skulde virkelig formode at Kong Harald, som den, efter hvem Arveøllet gjordes, er kommen ind ved en Forvexling med Strut-Harald.

2) Fagrskinna nævner Ringsted i Sjæland som den By, hvor Gildet holdtes, men man maa ikke glemme, at paa den Tid, da Fagrskinna nedskreves, var Ringsted at betragte som de danske Kongers Residensstad i Sjæland; Navnet er derfor rimeligviis indsat af Fagrskinnas Afskriver, der antog at Ringsted altid havde været Residens. Naar al Tale om Kong Sven bortfalder, maa Stedet, hvor Gildet holdtes, ogsaa henføres til Skaane.

3) Om Antallet af Skibene ere alle Sagaer enige, undtagen Jomsvikingasaga, der med sin sædvanlige Overdrivelseslyst sætter Skibenes Tal til 180.

en mægtig Lendermand øster i Viken, og gaaet til Sængs med hans Datter Ingebjørg uden hendes Frænders Samtykke. De øvrige Jomsvikinger aflagde lignende Løfter. Den følgende Dag, da de vare ædrue, fandt de selv at de havde taget Munden noget for fuld; men Løfterne vare nu engang aflagte, og maatte holdes. Det eneste, de kunde gjøre for at de ikke skulde faa altfor stor Overmagt at kæmpe med, var at komme uforvarende over Haakon, og derfor besluttede de at drage strax afsted med de Folk og Skibe, de havde hos sig. Det maatte dog altid medtage nogen Tid, inden de bleve ganske rejsefærdige, og i denne Mellemtid kunde det ikke undgaaes, at man i Norge fik noget Nys om Sagen. Gildet skal have staaet ved Vinternatstid (14 Oktober) og det var ikke førend om Julenatten (25 Decbr.) at de kom til Jæderen, efter at de først havde sejlet til Limfjorden, og derpaa med skarp og heldig Vind havde naaet Agder, hvilket de droge forbi uden at herje, da dette Landskab hørte til Danekongens Rige [1]).

Rygtet om Gildet og de aflagte Løfter kom først op til Viken og Raumarike, hvor Erik Jarl just opholdt sig i sit Len [2]). Hans Forhold til Faderen var nu siden dennes Frafald for en stor Deel forandret. Harald Gormssøn maatte betragtes som deres fælles Fiende, og om der endnu var nogen Misstemning mellem Fader og Søn, var den ridderlige Erik ikke den, som i Farens Stund kunde give slige Betragtninger Rum. Han samlede strax Folk, og ilede med dem over Oplandene til Throndhjem, hvor han underrettede sin Fader om den forestaaende Fare. Begge lode nu ufortøvet Hærør opskære over hele Thrøndelagen, og sendte Bud til Nordmøre, Raumsdal, Søndmøre, Naumdal og Haalogaland, idet de overalt opbøde fuld Almenning baade af Skibe og Folk. Derpaa begav Haakon Jarl sig til Søndmøre for at være paa Færde og holde Øje med Fienden, overladende til Erik at samle den fra de nordligere Egne udbudne Hær og føre den sydefter til ham.

Jomsvikingerne havde imidlertid, som vi ovenfor nævnte, taget Vejen til Limfjorden, og derfra lige over til Agder og videre til Rogaland, hvor de strax begyndte at herje, da det hørte til Haakons Rige. Saaledes gjorde de ogsaa om Julenatten (985) Landgang paa Jæderen, hvor de omringede en Skemme eller fritstaaende Bygning, i hvis Loft eller øvre Stokverk en ung Mand af god Æt, ved Navn Geirmund, sov med en Deel Folk [3]).

---

[1]) Her er fornemmelig Fagrskinna fulgt, med behørigt Hensyn til de øvrige Sagaer.

[2]) Se det udtrykkelige Vidnesbyrd i Thord Kolbeinssøns Vers, anført i Olaf Tr. Saga Cap. 87, hos Snorre Cap. 40, hvor det efter den rette Læsemaade heder, at Vikboerne hørte Rygtet om Striden.

[3]) I Jomsvikingasaga Cap. 39 er det Tunsberg, ikke Jæderen, hvor Jomsvikingerne allerførst komme, og Manden, der mistede sin Haand, kaldes Agmund hvite, ikke Geirmund. Urigtigheden af at lade dem anløbe Tunsberg og herje

Geirmund og hans Mænd vaagnede ved Jomsvikingernes Krigsraab og Vaabentummel. Han kastede i en Hast Klæderne paa sig, og hoppede ud fra Loftet. Det var et højt Hop, men han kom dog ned paa Benene. I det samme han kom ned, fik han et Hug over Armen, saa at Haanden gik af; imidlertid slap han dog bort i Mørket, fik nogle Folk til at følge sig paa en Løbeskude, og skyndte sig nordefter alt hvad han kunde, indtil han traf Haakon Jarl og hans Søn Erik ved et Gilde paa Gaarden Skuggen i Borgund paa Søndmøre. Jarlen sad just ved Bordet, da Geirmund kom ind og hilsede ham. „Er der noget paa Færde“, spurgte Jarlen. „Ja“, svarede Geirmund. „Jeg haaber din Tidende er god“, sagde Jarlen. „Nej“, svarede Geirmund, „god er den ikke, men sand; en Hær er kommen i vort Land søndenfra Danmark, og øver megen Skade i Eders Rige“. Haakon, som maaske allerede længe forgjæves havde ventet Jomsvikingerne, vilde i Førstningen ikke tro det, og sagde at Norge forlængst havde været øde, hvis Danerne havde herjet hver Gang der gik Rygte derom; han lagde endog til, at Folk neppe vilde vænne sig af med at udsprede falske Efterretninger, forend en saadan Rygtesmed var bleven hængt. Geirmund svarede: „om faa Uger ville I nok erfare, at jeg har talt sandt“. I det samme blottede han sin Armstump til Bevis paa at han ej foer med Løgn. Han tilføjede at han kunde skjønne det var Jomsvikingerne derpaa, at han i det samme han mistede Haanden, paa hvilken der var en Guldring, hørte en af de Omstaaende sige: „der fik du en god Fangst, Vagn Aakesøn!“ Det var nemlig ham, som havde hugget den af. Nu indsaa Jarlen og hans Mænd, at det virkelig var Alvor, og at man skyndsomst maatte samle den udbudne Hær. Viter bleve antændte, Hærør opskaaren, og Haakon selv ilede med et eneste Skib ud og ind efter hver Fjord for at drive Folk sammen, saa at man ikke engang vet vidste Besked, hvor han var, eller hvor han sidst havde tilbragt Natten. Man maa næsten formode, at det lange Ophold, som gik hen mellem Erik Jarls første Melding om den forestaaende Krig og Jomsvikingernes virkelige Ankomst, har gjort Haakon tryg, saa at han har ladet en Deel af de først samlede Skarer drage hjem igjen. Imidlertid samledes nu atter Hæren sammen i store Flokke og forøgedes med alle dem, som Jomsvikingernes Herjen nødsagede til at flygte fra de sydligere Fylker. Haakon holdt idelig Udkig, deels landvejs over Eidet, deels udenom Stad og syd i Fjordene, medens Erik forblev ved Hovedhæren.

Jomsvikingerne styrede uden nogen Modstand under idelig Herjen langs Landet og forbi Stad til Søndmøre. Her lagde de først ind til Herøerne,

---

her, i Danekongens eget Rige, er indlysende. Alle de øvrige Sagaer, Jomsvikingadraapa med iberegnet, nævne Jæderen og Geirmund.

for at skaffe sig Underretning om, hvor Haakon Jarl var. Men de, som de adspurgte, sagde aldrig Sandheden, og Jomsvikingerne kunde derfor ingen ordentlig Besked faa. De lagde ind til Øen Hød eller Had (Hareidland), hvor de som sædvanligt herjede, dræbte alle Mandfolk, og bragte Gods og Fæ ned til Skibene [1]). Bue digre og hans Mænd drebe just en stor Flok Fæ ned til Stranden, da en gammel Bonde kom til dem og sagde: „I fare ikke afsted som det sømmer sig Krigsmænd, I tage Kid, Kalve, Geder og Kør; det var dog langt hæderligere for Eder at tage Bjørnen selv, der nu næsten er kommen i Bjørnebaasen". „Hvilken Bjørn mener du", spurgte Bue. „Den Bjørn", svarede Bonden, „som snart sluger Eder alle, hvis I ikke nu vejde ham". „Kan du sige os nogen ordentlig Besked", sagde Bue, „skulle vi lønne dig godt for det". „Ja hvis I ville lønne mig godt", sagde Bonden, „kan jeg fortælle Eder, at han ligger inde ved Alme under Hammeren (paa Sydsiden af Øen) med eet eller to, højst tre Skibe, og at han endnu ikke i Dag er roet nord til sin Flaade: han er vist fejg, og har ikke hørt noget til Eder, siden han farer saa uforsigtigt frem". Da raabte Bue: „Ned til Skibene saa fort som muligt; lader os benytte os af at vi først fik Efterretningen, saa at vi vorde de nærmeste til at sejre". Dermed satte alle til at løbe, uden at ændse Kvæget, som Bonden fik beholde. Bue bød sine Mænd kappe Landtougene og sætte afsted med Skibene; han lod blæse i Ludren for at faa de øvrige til at samle sig. Sigvalde spurgte, hvor han vilde hen, om han havde hørt noget til Haakon Jarl. Bue sagde ja, bad dem alle at ro, og meente at man endnu den samme Dag skulde faa Næven fat i Halen. „Du har ikke grebet ham om Halen endnu", sagde Sigvalde, og jeg er bange for at du har ladet dig narre". „Tør du ikke binde an med Haakon Jarl, naar han kun har i det højeste tre Skibe og du sexti", sagde Bue, „saa vover du det end mindre, naar han har hele sin Hær". Dermed skyndte han sig afsted, Vagn ligesaa. Nu var der intet andet for, end at Sigvalde ogsaa maatte følge med, og de roede under en svag Vind langs Nordsiden af Hareidlandet og derpaa indad Bredsundet sydefter langs Øens Østside. Endelig kom de til Hjørungavaag. Der laa Haakon Jarl, ikke med eet Skib, men med 180, bestaaende af Snekker, Skejder en Deel højbordede Knerrer og Kjøbskibe, der i Hast vare samlede; alle vare vel bemandede og udrustede med Vaaben og Stene. Hos Jarlen vare hans Sønner Erik, Svein, Sigurd og Erling; alle styrede Skibe. Haakon og Erik havde først samlet deres Flaade ved Halkelsvik i Volden. Derfra havde de ved Efterretningen om, at Jomsvikingerne vare landede ved Hareidlandet,

[1]) Det er tydeligt at se, at de fra Herø kom til Nordvestsiden af Øen.

styrdt sig ud igjennem Vartalsfjorden for at møde dem, og lagt sig med Flaaden i Hjørungavaag [1]).

Da Jomsvikingernes Flaade viste sig, gave Jarlerne Haakon og Erik Befaling til at der skulde blæses til Kamp. „Jarlen", siger Skalden Thord Kolbeinsson, „satte sine høje Stavne mod Sigvalde; ligesom Maager skrede Skibene mod Danernes Skjolder, og Flaaden udbredte sig langs med Lan=

---

[1]) Vi have saavel her, som i det Følgende, væsentligst fulgt Fagrskinnas Beretning, der forekommer os at være den meest rimelige og tillige den, der indeholder de fleste af de i Norge selv vedligeholdte Traditioner. Beretningen hos Snorre og i Olaf Tryggv. Saga stemmer i det Væsentligste dermed indtil Beskrivelsen over Slaget selv begynder. Jomsvikingasaga derimod meddeler i sit sædvanlige snaksige Sprog en heel Deel Anekdoter og forøvrigt mange fra hiin Beretning meget afvigende Omstændigheder, der muligt, ja endog rimeligviis, grunde sig paa islandske Sagn, men som dog, endog formedelst den Strid, hvori de staa med de ellers bekjendte daværende politiske og geographiske Forhold, vise sig yderst mistænkelige, og vistnok for en stor Deel ere opkomne i senere Tider. Det er allerede omtalt, hvorledes den lader Jomsvikingerne komme til Tunsberg i Stedet for til Jæderen. Allerede dette er en aabenbar Fejl. Stedet, hvor Agmund hvite, der her sættes i Stedet for Geirmund, finder Haakon, siges at være Skuggen, men i et andet Haandskrift (Flatøbogen) Sola, hos en Mand ved Navn Erling: det er aabenbart, at dette er den oprindelige Læsemaade, og at den senere saa berømte Erling Skjalgsson paa Sola har foresvævet Fortælleren, især siden det ogsaa heder, at Erling sendes om paa Rogaland; men at kun en senere Afskriver har rettet Navnet efter Fagrskinna til „Skugga". Jomsvikingasaga lader Haakon ved Efterretningen om deres Ankomst sende nogle Mænd til sin Søn Svein paa Lade, for at bede ham samle Folk i Throndelagen, medens Erik drager til Naumdal og Erling til Rogaland; der fortælles ogsaa en Historie om den fredløse Viking Thorkell (de øvrige Beretningers Thorstein) Midlang, som mødte Erik Jarl i et Sund, kaldet Hamrasund, og vilde stride med ham, men overtaltes af ham til at forene sig med Hæren og stride mod Jomsvikingerne, for at faa sin Fred igjen. Afstanden fra Stad til Herø angives til 20, i Flatøbogen til 6 Sømile. Bonden, som driver Kvæget, og som forleder Jomsvikingerne til at drage mod Haakons Overmagt, kaldes Ulf; det er her ikke Bue, men Vagn, som treffer ham, og Vagn har selv kun et eneste Skib, medens de øvrige ligge tilbage ved Herø. Ulf nævner her Hjørungavaag selv som det Sted, hvor Jarlens Flaade laa, og hans simple og let forstaaelige List, at gjøre Jomsvikingerne hidsige paa at angribe Haakon ej saa meget i den Hensigt at bringe dem i Fordærvelse (thi de søgte ham jo under alle Omstændeligheder), som for at faa dem til at slippe hans Kvæg, falder her ganske bort og gjøres til en romantisk Selvopofrelse, idet Ulf gaar ombord paa Vagns Skib og viser ham Vejen, indtil de komme til Hjørungavaag; da styrter han sig overbord, men gjennembores af Vagns Spyd. Vaagen selv, den nuværende Lidvaag, for ikke meget lang Tid siden endnu kaldet Hjoringdalslid=Vaag og Hjøring=Vaag strax indenfor Hjøringnes paa Østsiden af Hovedlandet, beskrives aldeles urigtigt, med Mundingen i Vest og Bunden i Øst, med en Ø, under det umulige Navn Primsigd, i Nord, og med Harundfjord (Hjørendfjord) i Syd.

det" [1]). Paa begge Sider ordnedes Skibene, og Anførerne rejste sine Merker. Begge Flaader deelte sig i tre Hovedafdelinger med lige mange Skibe i hver, nemlig 60 paa Nordmændenes, 20 paa Jomsvikingernes Side. I Midten befalede Haakon Jarl mod Sigvalde og hans Broder Thorkell; paa højre Fløj Erik Jarl mod Bue digre og Sigurd Kaabe, og paa venstre Fløj Svein, Haakon Jarls Søn, mod Vagn Aakeson. Med Haakon vare Høvdingerne Skofte (ikke Tidende-Skofte, der allerede for længe siden var død) og Ragnvald af Ærvik fra Stad. Paa venstre Side af Haakon Jarl, lige overfor Thorkell høje, laa hans Søn Erling, og med ham Jern-Skegge fra Uphaug paa Yrje (Ørlandet) og Styrkaar fra Gimse, de to fornemste Lendermænd nordenfor Stad. Erik Jarl med sit Skib **Jernbarden**, saa kaldet fordi det var forsynet med en Jernrand og beslaaet med Jern lige til Vandgangen, laa selv yderst paa højre Fløj mod Bue digre; med Erik var Lendermanden Thore Hjort fra Vaagen paa Haalogaland og den djerve Viking Thorstein Midlang; til Venstre for Erik, lige overfor Sigurd Kaabe, laa Sigurd, Haakon Jarls Søn, med den gamle Eyvind Finnsson og Erlend Steik fra Naumdal, begge Lendermænd. Paa venstre Fløj, hos Svein Haakonsson, laa Lendermanden Gissur hvite af Valdres og den forhen omtalte Thorkell Leira, Lendermand fra Viken, mod Vagn Aakeson [2]). Overvegten saavel i Skibe- som i Folketal, var paa

---

[1]) Af „Belgskagadraapa", digtet til Ære for Erik Jarl af hans Skald Thord Kolbeinsson.

[2]) I Beskrivelsen over Flaadens Opstilling er ligeledes Fagrskinna fulgt, som den, hvis Beretning er meest fri for Selvmodsigelse og Usandsynlighed. Snorres og Olaf Tryggvessøns Sagas Beretning synes vel ved første Øjekast endnu simplere og rimeligere, men bærer maaske just derfor saa meget mere Præget af at være en senere Kritiks Værk. Ifølge den bestaar Haakons Hær af de ovennævnte tre Hovedafdelinger, med hver Hovedanfører nævnes kun to Mænd, nemlig med Haakon Thore Hjort og Styrkaar, med Svein Jernskegge og Ragnvald, og med Erik Gudbrand hvite fra Oplandene og Thorkell Leira, hvilket sidste for saa vidt klinger rimeligt, som jo Erik netop raadede for en Deel af Viken og Oplandene. Desuagtet fortælle disse Sagaer selv siden, at Thorstein Midlang fra Eriks Skib entrede Bues, hvilket altsaa bestyrker Fagrskinnas Angivelser; det er derhos tydeligt at se, at man ved Flaadens Opstilling ej har taget Hensyn til saadanne Omstændigheder som under hvis Højhed denne eller hiin Høvding stod; at Thorkell har taget Plads mod sin Dødsfiende Vagn, bliver under alle Omstændigheder det rimeligste. „Gudbrand hvite" smager sterkt af at være en Sammenblanding af Dale-Gudbrand og Gissur hvite af Valdres, hvilken ogsaa de samme Sagaer siden nævne. Jomsvikingasagas Beretning afviger fra begge de ovenanførte, og er den mindst sandsynlige af dem alle. Her er Svein Haakonsson, tilligemed Dale-Gudbrand og Styrkaar, mod Sigvalde; Jernskegge, Sigurd Steikling fra Haalogaland, og Thore Hjort mod Thorkell; Thorkell Midlang, Hallstein Kerlingebane af Fjale og Thorkell Leira mod Bue digre; Arnmod, hans Søn Arne, og Finn mod Sigurd Kaabe; Erik Jarl, Erling af Skuggen (hvilken vi ovenfor lærte at kjende som

Nordmændenes Side, men Jomsvikingernes Skibe vare i det hele taget større end Nordmændenes, og alle vel udrustede Krigsskibe, medens mange af de norske Skibe kun, som ovenfor nævnt, vare Knerrer og andre Handelsfartøier. Ligeledes vare Jomsvikingerne selv alle tilhobe prøvede og erfarne Krigere, medens der blandt de norske Ledingstropper vistnok vare mange, som aldrig forhen havde været i Strid. I Virkeligheden vare saaledes Kræfterne temmelig jevnt fordeelte. Antallet af de Stridende nævnes ikke, og kan kun gjetningsviis bestemmes. Var der paa hvert af Jomsvikingernes Skibe i Gjennemsnit 120 Mand, hvilket vel ikke er saa langt fra det rette, gjør dette en Styrke af 7200 Mand; antage vi i Gjennemsnit kun det Halve paa hvert af Haakons Skibe, bliver Antallet af de norske Stridsmænd 10800. For den Tid, i Særdeleshed ved et Søslag, var et saa stort Antal af Stridende meget betydeligt, og det er derfor bogstaveligt sandt, naar vore Oldskrifter kalde Slaget i Hjørungavaag et af de største og vigtigste, som nogensinde er stredet i Norden. For Haakon Jarl i det mindste gjaldt det baade Liv og Rige.

Da Skibene mødtes, blev Kampen snart meget heftig og blodig; dog var i Førstningen det største Mandfald paa Nordmændenes Side. Den venstre Fløj, der stod under Svein Jarls Befaling, begyndte at vige for den heftige Vagn, og var allerede nær ved at tage Flugten, da Erik Jarl, som fik Nys derom, i Hast ilede til fra den højre Fløj, og drev Vagn saa vidt tilbage, at Skibene laa i samme Stilling, som før. Dette skede dog ikke uden heftig Kamp og stort Mandfald: blandt dem, som faldt for Vagns Haand, nævnes især den mægtige Aarmod eller Arnmod, Stamfaderen for den siden saa berømte Arnmodlingeslægt [1]). Derpaa skyndte Erik sig tilbage til sin egen Fløj, hvor Bue imidlertid havde gjort et svært Indhug, og allerede løst Skibene fra deres Baand, for at forfølge de Flygtende. Men nu lagde Erik sig lige ved Bues Skib med Jernbarden, og der opstod en fortvivlet Kamp, thi Bue forsvarede sig som en rasende, og hans Mænd

fremkommen ved en Fejltagelse), og Agmund hvite mod Vagn; Lendermanden Einar litle, Haavard Uppsjaa og hans Broder Hallvard af Flydrunes, mod Vagns Ven Bjørn den bretske. Haakon selv forbeholder sig at fare omkring uden særskilt Kommando, kun for at have Overopsigt. Flere af hine Navne tør maaske være rigtige, men Ordenen er i det mindste aabenbart urigtig. I enkelte Haandskrifter, f. Ex. Flatøbogen, findes endnu flere Navne, som f. Ex. Thorkell Torfrost, Sigmund Brestesøns Svigerfader, mod Arnmod og Arne. Navnet er aabenbart tilsat, efterat Sagnet om Sigmunds Deeltagelse i Slaget var opkommet.

[1]) Arnmod nævnes ogsaa i Jomsvikingedraapa; hans Deeltagelse i Slaget var saaledes almindelig antagen allerede før 1200. At han var den samme som Arnmod, Fader til hiin Arne, fra hvem Arnmodlingerne nedstammede, siges just ikke udtrykkeligt, men det stemmer saavel med Tidsregningen, som med den Omstændighed at hans Søn netop siges at have hedt Arne.

fulgte hans Exempel. Især nævnes trende af hans Stavnboer, Haavard Huggende og Aslak Holmskalle; om den sidste troede man, at Jern ikke bed[1] paa ham, thi han stred uden nogen Hjelm over sin skaldede Isse, og intet Hug gjorde ham nogen Skade. I Midten af Flaaden, hvor Haakon Jarl førte Befalingen, gik det ikke mindre varmt til. Mod ham selv rettedes saa mange Kastevaaben, at hans Brynje ganske blev opslidt, saa at han maatte kaste den af sig. Det var et almindeligt Sagn, at han, da han saa sine Mænd falde og sine Skibe vige tilbage, gik op paa Land og ofrede sin syvaarsgamle Søn Erling til de Guddomme, han meest dyrkede, nemlig Thorgerd Holgabrud og hendes Søster Irp, idet han anraabte om deres Bistand. I denne Tro bestyrkedes man derved, at der, heldigviis for ham, udbrød et voldsomt Uvejr med Hagl, hvoraf hvert Korn vejede en Øre (to Lod), og som drev Danerne lige i Ansigtet. Fra de danske Skibe vilde man endog have seet Thorgerd og Irp i Forstavnen paa Haakons Skib, udsendende en dræbende Piil fra hver af deres Fingerender. Endog Saxo omtaler dette Sagn, og vil endog vide, at Haakon skal have ofret to Sønner. De paalideligste Sagaer nævne imidlertid lidet eller intet derom, skjønt de alle omtale Uvejret. At Haakon var overtroisk nok til i en saadan Fare som denne at kunne kvæle Faderfølelsen og forsøge paa at tilkjøbe sig sine Guders Hjelp ved at give dem det bedste han havde, sin egen Søn, er i og for sig ikke usandsynligt, og stemmer godt med, hvad vi forøvrigt vide om Haakon; men paa den anden Side kunde og et Sagn, som dette, let opstaa efter en løs Formodning, og Vished kunde man vel ingensinde have om en Handling som denne, hvilken, om den end fandt Sted, dog sikkert maa have været foretagen i den største Hemmelighed. Sagen maa derfor staa ved sit Værd. At Haglvejret indtraf og forvirrede de Danske, er imidlertid vist[2]. Sigvalde Jarl var selv den første til at lade Tengslene kappe og tage Flugten ud af

---

[1]) Denne Omstændighed nævnes udtrykkeligt i et Par Vers, der i Ol. Tr. Saga Cap. 90 (hos Snorre Cap. 43) anføres af Skalden Tind Hallkellssøns Draape om Haakon Jarl.

[2]) Ofringen omtales slet ikke i Fagrskinna, hvilken derimod nævner Erling som en af Anførerne i Slaget. Snorre, Cap. 47 og Ol. Tr. Saga Cap. 90 omtale den og dens Følger, dog kun med det mistænkelige Tillæg: „saa er sagt at" o. s. v. Derimod fortæller Jomsvikingasaga Cap. 44 vidt og bredt derom, og siger endog, at Haakon lod sin Træl Skofte Kark forrette Ofringen. Saxo, 10de Bog S. 483, omtaler baade Ofringen af to Sønner, og det paafølgende Uvejr med Regn og Hagl. Ofringen omtales ligeledes allerede i Biskop Bjarnes Jomsvikingadraapa, og det kan neppe betvivles, at Sagnet er meget gammelt. I Ol. Tr. Saga anføres ogsaa Vers af en saakaldt Buadraapa, hvor Haglvejret og Thorgerd omtales, men denne Draapes Alder kjendes ikke. Om Haakons Overtro og mystiske Tilbedelse af Thorgerd Holgabrud og Irp (se 1ste Bd. S. 331) vil der nedenfor (S. 128) berettes mere, saavelsom hvor Talen er om Sigmund Brestesøn.

Baagen. Hans Broder Thorkell og Sigurd Kaave fulgte efter. Da Vagn Akesen saa det, raabte han forbitret til den forbifarende Sigvalde: „hvi flyr du, din onde Hund, og lader dine Mænd i Stikken? den Skam skal klæbe ved dig alle dine Dage". I det samme kastede han et Spyd efter den Mand, der sad ved Roret, i den Tanke at det var Sigvalde, men denne, som frøs, havde taget en Aare for at varme sig, og Vagns sikre Spyd gjennemborede en Uskyldig i hans Sted. Flugten blev nu almindelig i Danehæren, kun Bue og Vagn holdt Stand. Haakon Jarl, der nu havde frie Hænder, lagde sit Skib paa den anden Side af Bues Skib. Kampen var her fremdeles saare heftig. Haavard Høggvande og Aslak Holmskalle kom op paa Jarlens Skib, og gjorde megen Ødelæggelse. To islandske Brødre, der vare ombord hos Haakon Jarl, Thorleif Skuma og Thord fra Alvidra i Dyrafjorden, ilede mod Haavard, og fik tilsidst hugget begge Fødderne af ham, men ej førend Thord havde mistet sin højre Haand, og Thorleif havde faaet store Saar. Haavard vedblev at kæmpe paa Knæerne. En tredie Islænding, Vigfus, Søn af den mægtige, tidligere omtalte Høvding Vigaglum paa Tveraa i Eyjafjorden, greb en Stedje eller Ambolt, der stod paa Dækket for at benyttes til at istandsætte Vaaben, løftede den med begge Hænder og stødte Spidsen i Aslak Holmskalles blottede Hoved, saa at Issen brast og Hjernen laa ude: det blev Aslaks Død. I det samme kom Erik Jarl med sine Mænd fra Jernbarden op paa Bues Skib. Den første, som entrede, var Thorstein Midlang, der hug Bue tversover Ansigtet, saa at Næseskjermen paa Hjelmen brast, og Næsen kløvedes. Bue hug ham til Gjengjeld i den venstre Side, saa at han næsten deeltes i to Stykker. Da Bue nu saa, at det ej længer nyttede at forsvare sig, tog han to Kister, fulde af Guld, som han altid plejede at føre med sig, een i hver Haand, raabte højt: „over Bord, alle Bues Mænd!", og styrtede sig i Havet [1]). Mange af

---

[1]) Jomsvikingasaga udbroderer ogsaa her, som sædvanligt, Fortællingen og tilføjer flere, øjensynligt opdigtede, Enkeltheder. Ifølge den kæmper Aslak Holmskalle paa Vagns, og Haavard paa Bues eget Skib. Thorkell Midlang, som han her heder, hugger Underlæben og Hagen af Bue, saa at de falde ned paa Dækket, og Tænderne fyge af ham: Bue siger i det samme: „de danske Piger paa Bornholm ville nu ej synes om at kysse os", og hugger Thorkell i to Stykker. Alt er forskjønnet og udmalet. Bue forvandles efter sin Død til en Orm, der ruger over Guldet. — Færeyingasaga, der omhandler Sigmund Brestesons Bedrifter, anviser ogsaa denne sin Helt en Plads i Jomsvikingeslaget, der dog vistnok fandt Sted, førend han kunde deeltage deri som Høvding; den lader ham kæmpe med Bue efter at denne havde fældt Thorkell Midlang, og ved at skifte Skjold og Sverd behændigt over, hiint i den højre, dette i den venstre Haand, bringe ham i Forlegenhed og afhugge begge hans Arme ved Albuerne, saa at det kun er Stumperne, han stikker i Pengekistens Hanker. Men ogsaa her findes i Ol. Tr. Saga det mistænkelige Tillæg:

dem sprang overbord, men flere bleve ogsaa dræbte paa Skibet, thi det nyttede ej, heder det, at bede om Fred. Skibet blev nu ryddet fra Stavn til Stavn, og ligeledes de nærmest liggende. Derpaa vendte Alle sig mod Vagn, som ene var tilbage af Jomsvikingehæren. Det varede længe, inden man kunde entre hans Skib, da det var usædvanligt højt, og de nærmeste Skibe, som omgave det, temmelig smaa. Da bød Haakon Jarl, at man skulde tage en stor Knarr og lægge til i Stedet for Smaaskibene. Derved lykkedes det Nordmændene at komme op, og efter en heftig Kamp blev Vagn overmandet og fangen med tredive af sine Mænd. Disse vare de eneste, som fangedes. De øvrige vare faldne eller havde taget Flugten. Fem og tyve Skibe laa ryddede tilbage; med de øvrige 35 var Sigvalde flygtet. Haakon Jarls Sejr var fuldkommen [1].

Vagn og hans Mænd bleve bragte i Land, og maatte sætte sig paa en Laag eller Træstamme, hvor de havde Hænderne frie, men deres Fødder vare sammenbundne med et Toug. De skulde nu alle henrettes, og Thorkell Leira, Vagns personlige Fiende, paatog sig selv at udføre dette Verk. Med hævet Øxe gik han hen til Fangerne, for at halshugge dem, den ene efter den anden, begyndende fra den yderste. Han sagde triumferende til Vagn: „du lovede at dræbe mig, men nu ser det ligere ud til at jeg dræber dig". De fleste af Jomsvikingerne udmerkede sig ved det frejdige Mod, hvormed de gik Døden imøde, endog under Spøg og Løjer. Efter at allerede flere vare vare dræbte, sagde En: „vi have saa ofte tvistet om, hvor vidt et Menneske havde sin Bevidsthed efter at Hovedet er hugget af ham; det skulle vi nu prøve, thi hvis jeg veed noget til mig selv efter at have mistet Hovedet skal jeg stikke min Kniv i Jorden". Thorkell hug til, Hovedet gik af, men Kniven faldt ned, som man kunde vente. Da 18 vare dræbte, kom Raden til En, der lo, og kvad et Vers. Erik Jarl, der var tilstede, og som maaske betragtede Vagn og hans Mænd som alene ham vedkommende, fordi deres Løfte nærmest havde gjeldt hans Lendermand Thorkell Leira, tilbød Manden Livet. „Det kommer an paa, hvo der byder", svarede han. „Den byder, som har Magt dertil, Erik Jarl selv", svarede denne. „Da vil jeg gjerne", sagde Vikingen; han blev løst og Erik tog ham til sig. Den næste,

---

„man siger"; — og ej engang Jomsvikingasaga har noget om Sigmund. Odd Munk (Ol. Tr. Saga Cap. 15) lader Slaget vare i tre Dage.

[1]) Jomsvikingasaga har en temmelig lang, apokryphisk Beretning om hvorledes Vagn selv 80de i Nattens Mørke søgte at undkomme fra sit endnu utagne Skib vaa Masten og Raaen, men at de i Stedet for at komme til Land, dreve paa et Skær, hvor 10 døde og de øvrige 70 bleve tagne og bragte bundne i Land. Om at Vagns Skib blev entret ved Hjelp af Knarren, som ovenfor berettet, vidner et i Fagrskinna Cap. 62 opbevaret Vers af Vigfus Vigaglumsson.

der skulde henrettes, sagde hrútr! (d. e. Veder, Sandbuk). Paa Spørgsmaalet, hvad dette skulde betyde, svarede han: „Saa mange af Eder have i Dag sagt „Aa, Aa!" (Ordet „Aa" betegner ogsaa en Hunsaud), at jeg dog maatte se at skaffe Vederen til". Dette Svar fandt man løjerligt og modigt, og Erik Jarl skjenkede ham Livet. Nu kom en meget smuk og høj Mand med dejligt Haar, han strøg Haaret frem over Hovedet og bad, at man ikke vilde gjøre det blodigt. En af Haakon Jarls Hirdmænd tog en Baand og snoede i Haaret, for at holde fast deri, og Thorkell hug til; men i det samme rykkede Jomsvikingen Hovedet tilbage, saa at den, der holdt Haaret, ludede fremad; Hugget traf hans Arme saa begge Hænder gik af, men den bundne raabte: „End leve nogle af Jomsvikingerne". Erik Jarl gik hen til ham og spurgte: „Hvad er dit Navn, min vakre Mand?" Jeg heder Harald", svarede han, „og ansees for en Søn af Bue". „Det kan nok være", sagde Jarlen, „vil du beholde Livet?" „Hvad andet Valg har jeg vel", svarede han. Da han nu løstes af Touget, spurgte Thorkell Leira: „Skulle da alle disse Mænd, der have dræbt vore Frænder for vore Øjne, beholde Livet, det er dog alt for galt". Erik svarede: „Vidste du da ikke for, at jeg har mere at sige end du?" „Dertil kan det nok hænde at vi skiftes", sagde Thorkell, løb i Vrede hen til det Sted, hvor Vagn sad, med hævet Øxe, og vilde hugge til; men en af de bundne Vikinger, ved Navn Skarde, kastede sig ned foran hans Fødder, saa at han i Farten snublede fremover og slap Øxen; i samme Øjeblik stod Vagn op, greb Øxen og hug Thorkell tverteover Nakken, saa at Hugget først standsede i Jorden. Saaledes fik han dog opfyldt denne Deel af sit Løfte. Erik Jarl sagde at det var Skade at dræbe en saadan Mand, og tilbød ham Livet med de øvrige af hans Mænd, som endnu ikke vare dræbte. Vagn modtog Tilbudet, og beholdt saaledes Livet, selv tolvte [1]).

Imidlertid sad Haakon Jarl og hans fornemste Mænd paa en Træstamme i Nærheden. Da hørte man en Buestreng gjalde paa det Skib, der laa nærmest Land, og i samme Øjeblik kom en Piil, og gjennemborede Lendermanden Gissur hvite fra Valdres, der sad, prægtig klædt, nærmest Jarlen [2]). De øvrige løb strax ned til Skibet, og fandt Haavard huggende, der med afhugne Fødder endnu stod paa Knæ yderst ved Skibsranden, og holdt en Bue i Haanden". „Sig mig, Gutter", sagde han, „faldt der nogen ned fra Træstammen?" De sagde at Gissur hvite var dræbt. „Da var jeg ikke saa lykkelig med mit Skud, som jeg haabede", svarede Haavard, „det var til-

---

[1]) Jomsv. Saga anfører endnu flere Træk af Vikingernes Dødsforagt, hvilke dog sterkt bære Præget af at være senere tildannede. Snorre og Olaf Tr. Saga stemme i det Væsentligste med Fagrskinna.

[2]) Jomsv. Saga nævner Gudbrand hvite, en Frænde af Jarlen.

tænkt Jarlen". „Ulykken var stor nok", svarede de, „og flere skal du ikke volde"; derpaa hug de ham saa smaat, at han, som det heder, vilde have været død, om han end havde havt trende Mænds Liv. Da Haakon nu fik vide, at Erik havde skjenket Vagn Livet, blev han meget ærgerlig, og gav ondt af sig. Men Erik Jarl sagde, at hvor meget det end var ham imod, skulde det dog saa være. Haakon maatte finde sig deri, da Erik ikke egentlig stod under hans Myndighed, og desuden var den, hvis Virksomhed og Kjekhed Sejren fornemmelig skyldtes. Men han var meget misfornøjet, og da Hæren kort efter oploestes, og enhver drog til sit, skiltes han og Erik fra hinanden i Uvenskab. Erik vendte tilbage over Oplandene til Viken, og tog Vagn med sig. Han fik ham saa kjær, at han ej alene beholdt ham hos sig hele den følgende Vinter, men tillod ham ogsaa at opfylde den anden Deel af sit Løfte, idet han skjenkede ham Ingebjørgs, Thorkell Leiras Datters, Haand, med meget Gods, og forærede ham ved hans Afrejse til Danmark et godt Langskib med fuld Udrustning [1]).

I dette Slag var der, som vi ovenfor have nævnt, flere Islændinger, blandt hvilke enkelte, som **Vigfus Vigaglumsson** og **Thord** fra **Alvidra**, udmerkede sig ved deres Tapperhed. Thorleif Skuma, Thords Broder, faldt i Slaget for Vagns Haand. Hans Vaaben havde under Slaget været en Klubbe af Egerod, som han hærdede ved at svide den i Ilden; paa Haakon Jarls Spørgsmaal, hvad den skulde bruges til, svarede han:

I Haanden jeg holder — Værn for Haakon,
Hovedknuseren, — visselig bliver
Beenbrud for Bue, — hvis vi leve,
Bane for Sigvalde, — den Ege-Klubbe
Ve for Vikinger, — Ugavn for Daner [2]).

Han beholdt imidlertid, som vi se, ikke Livet. En anden af de tilstedeværende Islændinger var Skalden **Einar**, hvis Fader Helge var en Sønneson af Lendermanden Bjørn austrøne i Bjarnarhavn ved Breidafjorden, og hvis Moder Nidbjorg, røvet i Skotland, var en Datter af den skotske Konge Bjolan [3]) og Gange-Rolfs Datter Kathlin. Einar er især merkelig som Forfatter af det oftere omtalte Kvad **Vellekla** (d. e. Guldmangel), hvori han besang Haakon Jarls Bedrifter, og hvoraf mange Vers endnu ere tilbage. Han havde just digtet dette Kvad kort før Jomsvikingeslaget, men da Jarlen, uvist af hvad Grund, var misfornøjet med ham, varede det længe, forend han fik Tilladelse til at kvæde det. Einar blev utaalmodig,

---

[1]) Ol Tr. Saga Cap. 90, hos Snorre Cap. 17, jvf. Biskop Bjarnes Jomsv. Draapa.

[2]) Dette Vers tillægger Fagrsk. Cap. 61 Vigfus, dog neppe med rette, thi her maa den islandske Beretning have Fortrinet.

[3]) Bjolan eller Beolan var neppe Konge, kun Herre af Ross, thi Jarlerne af Ross førte senere Tilnavnet O'Beolan. Skene „the Highlanders in Scotland" II, 223.

og kvad tilsidst et Par Vers, hvori han ytrede at han angrede paa at have gjort sig saa megen Umaa, og lod sig forlyde med at han vilde gaa over til Sigvalde. Da tog Jarlen ham til Naade, og forærede ham en prægtig Skaalvegt med tilhørende Lodder, som han selv havde brugt til at udforske Fremtiden. Skaalerne vare af renset Sølv, forgyldt; Lodderne vare to, en af Guld, en af Sølv, begge dannede i Form af Menneskefigurer. Naar Jarlen ved Hjelp af denne Vegt vilde vide en Sags Udfald forud, gav han i Forvejen hver af Lodderne sin bestemte Betydning, og naar den Lod kom op, som han vilde, var den urolig i Skaalen, og gav en Klang (Glam); deraf fik Einar siden Tilnavnet „Skaaleglam“, under hvilket han er bekjendt. Jarlen gav ham ogsaa et prægtigt Skjold, med Guldbeslag til en Vegt af 12 Ører, Besætning af kostbare Stene, og Malerier, der forestillede gamle Sagn [1]). Fra Einar Skaaleglam og Thord af Alvidra, der efter Tabet af sin Haand kaldtes „Arvhaand“ (Kjevhaand), fik man paa Island den omstændeligste Beretning om Slaget; den første, som bragte Efterretningen derom, var forresten Vigfus Vigaglumssøn. Ogsaa Tind Hallkellssøn maa have berettet om Slaget efter sin Hjemkomst. Af disse mange Fortællere, der hver berettede efter sin Opfatningsmaade, kan man forklare sig de Afvigelser, der endnu findes mellem de tre Hovedberetninger om Slaget, hvoraf de to (Jomsvikingasagas og Hervorsparrnes) synes at være islandske, den tredie derimod, som vi væsentligst have fulgt (den saakaldte Fagrskinnas) norsk [2]). Paa Stedet selv findes nu ingen Sagn om dette vigtige og mer-

---

[1]) Jomsvikingasaga Cap. 42, jvfr. Egils Saga Cap. 81. Af den Omstændighed, at Vellekla digtedes før Slaget i Hjørungavaag, forstaaes, hvorfor den intet kunde indeholde om Slaget, og hvorfor altsaa ingen Vers deraf ere anførte til Hjemmel for Beretningen om dette.

[2]) I Flatøbogen, hvor Sigmund Brestesøns og Bues Kamp beskrives, tilføjes der: „dette er Hallbjørn Hale den ældres og Steingrim Thorarinssøns og Presten Are Frodes Beretning“ (Færeyingasaga S. 172). Heraf kunde man maaske slutte, at allerede Are Frode havde udarbejdet en Beskrivelse over Slaget, efter Sammenhold af de forskjellige Beretninger; paa den anden Side er det og muligt at Beretningen alene gjelder, hvad der fortælles om Sigmund. I alle Fald ser man deraf, at det aabenbart uhjemlede Sagn om Sigmund og Bue allerede var gængs paa Are Frodes Tid, omtrent 1100. — Det er her af megen Interesse, med den norske omstændelige, og i det hele taget paaligeligere Beretning, at sammenligne Saxos, den eneste selvstændige danske, der findes om dette Slag. Den lyder i Udtog saaledes: „Da Harald Gormssøn erfoer Haakon Jarls Frafald, troede han desto strengere at burde straffe den norske Ungdoms Trods, jo stoltere den havde hævet Nakken imod ham. Han sendte derfor Jomsvikingerne mod dem, overdragende disses Anførere Bo (Bue) og Sivalde (Sigvalde) at hevne den ham selv viste Foragt. Ved at se deres Skarer, skjønnede Haakon at han vilde have en Kamp at bestaa, der oversteg hans Kræfter, og besluttede derfor i sin Nød at ty til sine Guder, idet han ofrede to haabefulde Sønner. Følgen deraf var, at Danerne, i Søslaget med

kelige Slag. Endogsaa Navnet paa Vaagen er næsten forglemt, thi den har i Tidens Løb skiftet Navn, og alene Navnene paa det søndenfor Vaagen udstikkende Nes, Hjøringenes, og den indenfor Vaagen liggende Gaard, Hjøringdal, minde derom, ligesom fem Gravhøje, opkastede af Steen paa en Klippe lige over for Hjøringenesset, rimeligviis ere tause Mindesmerker om den blodige Kamp, der sikrede Haakon Jarl Herredømmet i Norge [1]).

17. Haakon Jarls Magt og Anseelse.

Efter Slaget i Hjørungavaag skede der ingen Forsøg fra dansk Side paa at bekrige Haakon Jarl. Harald Gormsson var nu gammel og svag, og et nyt Angreb af hans Søn gav ham andet at tænke paa. Benyttende sig, som man maa formode, af den Afmagt, hvori Jomsvikingerne, Haralds fornemste Støtte, befandt sig efter deres lidte Nederlag, kom han med en Flaade til Danmark, hvor hans forrige Tilhængere atter samlede sig om ham. Han overvandt sin Fader i et heftigt Slag, i hvilket Harald selv dødeligt saaredes, efter Sagnet af Palne-Tokes Piil, og flygtede til Jomsborg, hvor han døde efter en Regjering af 50 Aar (1 Nov. 986) [2]). Sven havde

ham, hvor de end vendte sig, mødtes af et frygteligt Uvejr, med Pladskregn og usædvanligt store Hagl, der sloge dem i Øjnene, hindrede dem fra at se, og tilføjede dem større Skade end Fienden. Derfor maatte Danerne tage Flugten, uden at falde for de norske Vaaben. Sivalde og Karlsevne bleve fangne efter de største Tapperhedsprøver, men høstede dog endnu større Ros ved deres Kjækhed i Lænker, end ved deres Tapperhed i Slaget. Haakon, som nemlig ønskede at sætte den saa meget omtalte danske Kjækhed paa Prøve, befalede to af sine Mænd nærmere at forsøge de Fangnes Koldblodighed, og de viste en saadan Kraft og Selvbeherskelse, at de ved Slag i Ansigtet ikke engang blinkede med Øjnene. Sigvalde udholdt allerførst denne Prøve: en Hirdmand slog ham med en stor Stok, men han bevægede ikke sine Øjne. De øvrige viste ikke mindre Kjækhed. Karlsevne fik ved et Fodspark den, der stod med hævet Øxe over ham, til at falde, vristede Øxen ud af hans Haand, og skjønt bunden, hug han Hovedet af ham. Tyrannen beundrede deres Kjækhed, og tilbød dem Fred, hvis de vilde gaa i hans Tjeneste og være ham hulde og tro. Men Jomsvikingerne fandt det usømmeligt at tilkjøbe sig Livet paa den Maade, og forkastede stolt Tilbudet. Haakon skjænkede dem desuagtet Livet, for at man kunde se at han forstod at belønne Mod og Udholdenhed, og ikke at straffe den". (Saxo, 10de B. S. 483—485). De væsentligste Træk gjenkjende vi, hvoriblandt Ofringen. At Sigvalde siges at være fangen, er en Fejl; i Karlsevne gjenkjende vi Vagn.

[1]) Klüwers „norske Mindesmerker" S. 130. Vi erfare heraf, at Vaagens nuværende Navn, Lidvaag, er opkommet deraf, at det Stykke af Gaarden Hjøringdal, der grændsede til Bugten, senere er fraskilt hiin og særskilt matrikuleret under Navnet „Lien".

[2]) Den ældste og vistnok meest authentiske Efterretning herom findes i Encomium

før det første nok med at befæste sig paa den danske Throne, hvilket dog ikke ret vilde lykkes ham. Jomsvikingerne bleve ham fremdeles de farligste Fiender. Vel vare de endnu ikke komne saaledes til Kræfter, at de kunde begynde aabenbar Krig med ham, men den rænkefulde Sigvalde tog sin Tilflugt til List, og ikke mindre end to Gange [1]) skal det have lykkets ham at faa Sven i sin Magt og føre ham fangen til Jomsborg. Begge Gange maatte Sven løskjøbe sig for store Pengesummer, og derhos indgaa et Forlig, hvorved Sigvalde og den polske Mieczyslav bleve Herrer over de danske Besiddelser i Vindland, og Sven desuden nødsagedes til, ej alene at love Mieczyslavs Søn Boleslav sin Syster Thyre, Styrbjørns Enke, til Egte, men ogsaa selv at egte Mieczyslavs Datter, i vore Sagaer kaldet Gunnhild, hvis Syster, der ligeledes i vore Sagaer fører et nordisk Navn, nemlig Aastrid, Sigvalde Jarl selv havde egtet. Under alle disse Uroligheder kunde hverken han eller Jomsvikingerne tænke paa at foretage sig noget mod Norge. Snart fik han en endnu alvorligere Fare at bestaa, thi **Erik Sejrsæl**, Sve-

---

Emmæ Reginæ, S. 474 (hos Langebek Scr. Rer. Dan. II.), hvor det heder, at Harald blev saaret i Slaget med Sven, flygtede til Slaverne, og døde der kort efter. Omtrent det samme fortæller Mag. Adam, II. 25, tilføjende at Harald døde ved Jumne d. e. Jomsborg. Saxo (10de B. S. 490) siger det samme, tilføjende at Harald faldt for Tokes hevnende Piil. Hvorledes Jomsvikingasaga lader Palne-Toke blive Haralds Banemand, medens vore paalidelige Sagaer intet vide derom, er forhen omtalt. De øvrige Forskjelligheder i Beretningen om Haralds Død behøve vi her ej at nævne; se derom Petersens Danmarks Historie II. S. 145—148. Mag. Adam lader Harald regjere i 50 Aar, ligesaa Knytlingasaga; Jomsvikingasaga Cap. 21 derimod kun i 47 Aar. Hans Død siges udtrykkelig hos Mag. Adam (II. 25, 26) at være indtruffen i den 988 afdøde Erkebiskop Adaldags sidste Tider.

[1]) Mag. Adam II. 27 nævner udtrykkeligt to Gange, Saxo endog tre. Vore Sagaer og Sven Aageson nævne kun en eneste Gang, men i og for sig er det jo intet usandsynligt i at Begivenheden kan være indtruffen to Gange, og Svens egen Dattersøn, Kong Sven Ulfsson, der berettede Mag. Adam dette, maatte dog vel vide Besked derom. Hos Sven Aageson findes den merkelige Misviisning, at det er Palne-Toke, som i Haralds levende Live, og i dennes Tjeneste, fanger Sven. Thietmar (VII. 26) nævner ogsaa Fangenskabet, og siger at det fandt Sted efter Faderens Død, men kalder, besynderligt nok, dem som fangede ham, Northmanni. Han har vel haft Jomsvikingernes halv eller heel nordiske Nationalitet for Øje. — Vi nævnte ovenfor baade Mieczyslav og Boleslav; det behøver neppe at tilføjes, at Sagaerne ogsaa her alene nævne Burisleif. Det er sandsynligt, at Boleslav Chrabri, Mieczyslavs Søn, allerede nu optraadte som sin Faders Vasal i Pommern, og at det var ham, der sluttede Forliget, og betingede sig Thyres Haand, ligesom han og kort efter, og ligeledes, som det synes, for Faderens Død slutter Forlig med Erik Sejrsæl. Sammenhængen dermed lader sig vanskeligt udfinde. Mere herom nedenfor, hvor Olaf Tryggvessøns Giftermaal med Thyre omtales. Det er forøvrigt af Vigtighed at lægge Merke til, at Mag. Adam udtrykkeligt henfører disse Forhandlinger til Erkebiskop Libentius første Aar, altsaa til efter 988.

riges Konge, som vistnok længe havde pønset paa at udføre, hvad ogsaa hans Forfædre havde forsøgt, nemlig at erobre Danmark, og som desuden nu havde Paaskud nok til at befrige det, ferdi hans Fiende Styrbjørn havde fundet Understøttelse derfra, angreb Sven med en stor Hær, og nødte ham efter en Krig, der fornemmelig synes at have været ført i og ved Skaane, til atter at forlade Landet og fly til fremmede Egne, hvorpaa Erik underkastede sig hele Danmark, saa at han altsaa nu beherskede baade Sviavældet og Danevældet. At han ogsaa ved denne Lejlighed underkastede sig Viken, eller en Deel deraf, kan neppe betvivles. Heller ikke er det usandsynligt, at Erik Sejrsæl har staaet i Forbindelse med Jomsvikingerne og hemmeligt været understøttet af dem. Vi erfare i det mindste, at han sluttede Forbund med Boleslav Chrabri, Mieczyslavs Søn og Efterfølger, understøttedes af ham i Krigen mod Danmark, og egtede hans Syster Gunnhild, den samme, som havde været paatvungen Sven, men som denne efter et kort Egteskab, hvori hun havde født ham Sønnerne **Knut** og **Harald**, havde forskudt [1]).

---

[1]) Om Eriks Giftermaal har der været forskjellige Meninger, af hvilke de fleste dog, som det forekommer os, grunde sig paa en fejlagtig Opfatning af de tydske Kildeskrifters Ord. Saaledes har, trods vore Sagaers og Saxos eenstemmige og, som man tydeligt kan se, paalidelige Vidnesbyrd, den Mening været opstillet, at Sigrid Storraade var Boleslavs Syster. (Lappenbergs Anm. til Adam af Bremen Schol. 25.) Dette grunder sig paa Ordene Schol. 25: „Boleslav gav Erik sin Datter eller Syster til Egte", sammenholdte med Thietmars Ord om Svens Sønner Harald og Knut: „disse fodte ham Hertug Misekos Datter, hans Son og Efterfolger Boleslavs Syster, hvilken, længe forskudt af sin Mand, døjede ikke liden Modgang med de ovrige (quæ a viro suimet diu depulsa, non minimam cum ceteris perpessa est controversiam); og med Udsagnet hos Adam af Bremen II. 37, at Sven efter Eriks Død egtede hans Enke, Olafs Moder, der fodte ham Knut. Men herved er at merke, at det sidste Udsagn af Mag. Adam aabenbart er en Fejl, som han deler med Saxo, og som er let undskyldelig paa Grund af disse Giftermaals-Forholds indviklede Natur, saaledes som det strax nedenfor skal vises. Vore Sagaer ere saa eenstemmige i at erklære Knut og Harald for Sønner af Svens første Hustru, og alene hans Datter Æstrid for en Halvsyster af den svenske Konge Olaf, at man ikke kan tvivle derom, især da Knut allerede før sin Faders Dod 1014 hos paalidelige Skribenter (som Dronning Emmas Encomiast) omtales som aldeles voxen og fuldmyndig Mand, hvilket ej vilde være Tilfældet, om han først var fod 998 eller 999, da Sven egtede Sigrid. Thietmars Ord kunne alene ved Tvang henføres til nogen anden end Sven; heraf se vi altsaa, at han forskod Gunnhild, efterat hun havde fodt ham Harald og Knut, og at hun en Tidlang (diu) befandt sig i forskudt Tilstand; dette diu vilde være betydningsløst, dersom det ej skulde betegne, at hun senere kom i en anden Stilling, eller atter blev gift. At hun, forskudt, har taget Tilflugt til sin Broder, som paany disponerede over hendes Haand, er hvad man under alle Omstændigheder maa anse for det rimeligste. At Olaf Tryggvessons Saga Cap. 243 omtaler hendes Dod, er aabenbart kun en Gisning af den mindre vel underrettede Sagaredskriver, der ellers ej kan forklare sig

Erik Sejrsæl havde selv tidligere været gift med den forhen omtalte mægtige Skagul-Tostes Datter **Sigrid**, der formedelst sit Overmod kaldtes **Sigrid Storraade**, og havde store Privat-Besiddelser, navnlig i Gautland, hvorfor hun og betragtedes som et meget ønskeligt Parti, og overhængtes af mange Friere [1]). Hun var i Ægteskabet med Erik bleven Moder til **Olaf**, der efter Faderens Død blev Konge i Sverige. Der tales endog etsteds om et Giftermaal mellem Erik Sejrsæl og en Datter af Haakon Jarl, ved Navn Aude [2]); men saa lidet man end i hine Tider agtede Giftermaal, og saa hyppige, som Skilsmisser vare, synes dog denne Beretning neppe at kunne forholde sig rigtig; derimod er det vistnok heel sandsynligt, at Haakon har søgt at overholde en venskabelig Forstaaelse med Erik Sejrsæl, og at han neppe har vovet at lægge Hindringer i Vejen for hans Erobringer inden Danevældet.

Rundt omkring Norge havde altsaa Nabofyrsterne saa meget med deres egne Anliggender at bestille, at det ej kunde falde dem ind at forurolige Haakon Jarl, ligesom denne ogsaa klogeligt afholdt sig fra at blande

---

at Sven egtede Sigrid. Hun var ogsaa rimeligviis da allerede død. Men da Sven nu virkelig indgik dette Giftermaal med Sigrid, og han og Erik Sejrsæl saaledes paa en vis Maade byttede Hustruer (Erik var rigtignok død, forend Sven egtede Sigrid), opkom derved et saa indviklet Forhold, at Mag. Adam var undskyldt, om han misforstod Kong Sven Ulfssons Beretning derom, thi baade Gunnhild og Sigrid havde jo været gifte med Erik Sejrsæl. Ved at antage det oven opstillede Forhold vinde vi og den Fordeel, nærmere at kunne bestemme Knut den mægtiges Fødselsaar, nemlig ved 987 eller 988. Det har formodentlig været under Krigen med Sven, at Erik egtede Gunnhild; thi der siges udtrykkeligt i Schol. 25 til Mag. Adam, at Sviar og Slaver ifølge Forliget strede i Fællesskab mod Danerne. Krigen mellem Erik og Sven, der hos Saxo kaldes den skaanske Krig, har vel heller ikke været saa kortvarig.

1) I den kortere Olaf den helliges Saga og Odd Munks Olaf Tryggvessons Saga siges det udtrykkeligt, at hun, endog som fraskilt, raadede over Gautland, ligesom den forstnævnte Saga ogsaa tillægger hende endnu en Søn, Emunde. Hendes mange Gaarde udgjorde længe efter hendes Tid endnu et samlet Gods, kaldet Sigridlev, der enten ganske eller for en Deel tilhørte den danske Kongeæt, som nedstammede fra hendes Datter Æstrid.

2) Odd Munk, Olaf Tryggvessons Saga. Beretningen er saa urimelig, at den neppe engang behøver at gjendrives. Thi ej alene var Haakon selv yngre end Erik, men man kan ikke engang paavise noget Tidspunkt, naar dette Giftermaal kunde have fundet Sted, med mindre det maatte være enten forend Erik egtede Sigrid, eller efter Gunnhilds Død, da Erik var en ældgammel Mand. En Hentydning dertil findes i den oldnorske Bearbejdelse af Mag. Adams Fortælling om Eriks Erobring af Danmark, der er optagen i Fornmanna Sögur XI. S. 417. Bearbejderen tilføjer en Bemærkning, hvori han søger at forklare Grunden, hvorfor Haakon Jarl ifølge Vellekla sagdes at have stredet mod Kong Otto, nemlig „for at hjelpe sin Ven eller Maag Erik Sviakonge".

sig ind i deres Anliggender, indskrænkende sig alene til at tilbagevise ligefremme Fornærmelser [1]), og forøvrigt arbejdende paa at befæste sin Magt i Landet selv, idet han holdt skarpt og ængsteligt Øje med alle dem i og udenfor Norge, der seent eller tidligt kunde blive ham farlige [2]). I den Deel af Riget, over hvilken han raadede, var Hedendommen endnu forherskende, og det bidrog derfor vist ikke lidet til at gjøre ham afholdt, at han var en oprigtig og ivrig Blotmand. Beviser herpaa have vi allerede seet. Ved sin Gard, **Lade**, hvor han for det meste opholdt sig, havde han ladet et prægtigt Hov opføre, prydet med Guld og Sølv, og forsynet med den i de Tider sjældne og kostbare Pragt, Glasvinduer, der udbredte et jevnt Lys over det Hele. Her fandtes mange prægtigt udsmykkede Gudebilleder, og blandt dem alle synes Thorgerd Holgabrud at have indtaget den fornemste Plads [3]). Der nævnes ogsaa om, at han og Gudbrandsdalens Høvding, Dale-Gudbrand, havde et Hov tilsammen, der aldrig aabnedes, uden naar Haakon Jarl besøgte ham, og hvor ligeledes Thorgerds og hendes Syster Irps kostbart udsmykkede Billeder stode ved Siden af de øvrige Guders, blandt hvilke Thor paa sin Kjerre udtrykkeligt nævnes [4]). Det er derfor med god Føje, at Haakon i Sagaerne ogsaa fører Tilnavnet „Blotjarlen“. Og det er denne hans Vedhængen ved Hedendommen, og fornemmelig hans Frafald fra Christendommen, efter den ham paatvungne Daab, som har bragt de senere Sagaskrivere til at fælde en haardere Dom om ham og fremstille ham i et mere forhadt Lys, end hans Færd i det hele taget fortjener.

Haakon Jarl herskede, som vi have seet, ikke over hele Norge, men kun over det Nordenfjeldske, medens Viken og Oplandene enten stode under Sviakongen, eller i alle Fald ikke under Haakons Herredømme, skjønt han vistnok havde megen Indflydelse derover, især gjennem sin Søn Erik, der havde en Deel deraf i Len, og, om han endog maaske nu og da foruroligedes ved Sviakongens Angreb, dog, som det lader, holdt sig der, fornemmelig i Raumarike. For saa vidt man kan antage, at den forhen omtalte **Harald grønske**, Bjørn Farmands Sønnesøn, virkelig, som flere af Kongesagaerne

---

[1]) Se, hvad nedenfor berettes om Sigmund Brestesøns Sendelse til Sverige.

[2]) Hans Fremgangsmaade med Olaf Tryggvesøn, der nedenfor skal omtales, tjener til Exempel derpaa.

[3]) Færeyingasaga Cap. 23. Denne Beretning er imidlertid neppe ganske sikker. Dog taler ogsaa Olaf Tryggvesøns Saga Cap. 150, 193 om de Kostbarheder, hvormed Gudebillederne i Templet paa Lade vare smykkede, og om den Guldring, eller foregivne Guldring, der hang i dets Dør.

[4]) Se Njáls Saga, Cap. 88, 89. Beretningen i sig selv synes paalidelig nok, kun ere de geographiske Angivelser aldeles urigtige, som om Gudbrand kun boede et kort Stykke fra Lade. Muligt, at en mægtig Bonde i Omegnen af Lade af Sagafortælleren er bleven forvexlet med Dale-Gudbrand.

fortælle, fik den vestlige Deel af Viken til Len, da maa det have været paa denne Tid, og maaske netop under Beskyttelse af Erik Sejrsæl, hvis Bekjendtskab han under sit fleeraarige Ophold i Sverige hos Kong Eriks egen Svigerfader Skaguls-Toste nødvendigviis maa have gjort [1]). Men paa den anden Side er det ogsaa heel sandsynligt, at den Glands, der fra Haralds Søn, St. Olaf, straaler tilbage paa Faderen, har gjort Sagnfortælleren tilbøjelig til at tillægge denne en Magt og Anseelse, som han ej besad. I alle Fald ser man ham ikke tage nogen indgribende Deel i Begivenhedernes Gang, og man hører ham ikke videre omtale, forend ved Beretningen om hans Død, der voldtes af hans egen Fostersyster Sigrid Storraade [2]). Harald var bleven gift med Aasta, en Datter af den anseede Gudbrand Kula, der hørte til en mægtig Æt paa Oplandene, og havde tillige fornemme Frænder paa Island; Gudbrand var selv en Systersøn af den tidligere omtalte Viking og Lendermand Anund Træfod, og hans Hustru, Aastas Moder, Ulfhild, var en Datterdatter af Lendermanden Audun Skakul, der igjen var en Dattersøn af den engelske Jarl Hunde-Steinar og Aaluf, Lodbroks Datter [3]). Imidlertid havde Harald i sin Opvært været opdragen sammen med Sigrid Storraade, og da hun, skilt fra sin Mand, atter var fri, vaagnede, som det synes, den gamle Kjærlighed hos ham igjen, eller i det mindste fik han Lyst til hendes store Medgift. Paa et Tog, han gjorde i Austerveg, landede han i Sverige og blev strax indbuden til Sigrid, der tog paa det kjærligste imod ham og bevertede ham ypperligt, men trykte dog en Brodd i hans Hjerte ved at lade sig forlyde med, at hun agtede sine Besiddelser i Sverige for lige saa gode som hans Kongedømme i Norge [4]). Dette afholdt ham maaske fra strax at fri til hende; han drog hjem, og var ilde tilmode den hele Vinter. Næste Sommer drog han atter, som han sagde, i Austerveg, men landede i Sverige, og lod Sigrid anmode

---

1) Se ovenfor, S. 25.

2) Herom jevnfør ovf. S. 53, 57 og 58.

3) Om Audun Skakul se ovenfor, 1ste B. S. 529, 358. Sammenlign Landnáma, II. 32. Grettissaga, Cap. 1. Det vil, af hvad der ovenfor er anført om Erik Bjodaskalles, Olaf Tryggvessøns Farfaders, Æt, sammenholdt hermed, blive indlysende at Aastrid, Olaf Tryggvessøns Moder, og Aasta, Olaf den helliges Moder, vare nær beslægtede.

4) Ogsaa heraf faar man den bestemteste Forestilling om at Harald grønske ej besad det store Len, Snorre og de større Kongesagaer tillægge ham, thi hvor store Besiddelser end Sigrid havde, kunne de dog neppe have maalt sig med hele Viken fra Vingulmark til Lindesnes. Han har sikkert alene været Konge paa Vestfold eller Grønland, og neppe engang med kongelig Myndighed, men alene med kongelig Titel.

om at komme ned til Skibet for at tale med ham. Da anholdt han formeligt om hendes Haand, men hun slog det bort som en Urimelighed, især da han, som hun sagde, allerede var saa godt gift, han kunde ønske sig. Harald meente dog, at Aasta ikke var storættet nok, hvor god og brav hun forresten kunde være. Sigrid svarede, at han maaske havde Ret, men at dog vist begges Lykke og Held nu var hos hende. Derpaa red hun op igjen til sin Gaard, og ikke længe efter begav Harald sig, mod sine Mænds Raad, til hende. Samme Aften kom der og en russisk Konge ved Navn Visevald (Vsevolod), i samme Ærende som Harald [1]). Begge Konger bleve viste til Herberge i en gammel Stue med gammelt Huusgeraad; men forresten bleve de ypperligt, ja altfor vel, bevertede, saa at de selv, alle deres Mænd, endog de udstillede Vagter, faldt berusede i Søvn. Og nu lod Sigrid sætte Ild paa Stuen, idet hun tillige stillede bevæbnede Mænd ved Dørene for at dræbe dem, som kom ud. Alle Gjesterne bleve saaledes enten indebrændte eller dræbte. „Paa den Maade", sagde Sigrid, „vil jeg gjøre Smaakongerne kede af at komme fra andre Lande og frie til mig". Haralds Fostbroder Rane var med nogle Folk bleven tilbage ved Skibene for at bevogte dem. Da han erfor den sørgelige Tidende, skyndte han sig hjem, og fortalte Aasta, som da var frugtsommelig, hvad der var skeet. Mere ærgerlig, som det lader, over Haralds Utroskab, end bedrøvet over hans Død, begav hun sig hjem til sin Fader, og fødte der Sønnen **Olaf** (995), der siden som Olaf den hellige blev Norges navnkundigste Konge [2]).

Haakon Jarl herskede i sin Deel af Norge med fuldkommen Konge-

---

[1]) Denne Vsevolod omtales ej i de russiske Annaler. Men blandt Russerne var der saa mange Befalingsmænd, der førte Titel af „Konge" (Knjazh), at Annalerne umuligt kunde optegne alles Navne; dette var ogsaa Grunden, hvorfor den egentlige Konge eller Overkonge kaldte sig Storfyrste eller Storkonge (veliki Knjazh). Atter er dette en Bestyrkelse paa, hvor lidet anseet Harald var, naar han kunde sættes i Klasse med en almindelig Knjazh fra Rusland.

[2]) Dette er Beretningen hos Snorre (Olaf Tryggvessons Saga Cap. 48) og i den større Olaf den helliges Saga, Cap. 11. Den ældre eller kortere Olaf den helliges Saga (Cap. 1 og 5) har derimod en anden, men, som det synes, neppe saa rigtig Fremstilling. Ifølge denne skulde Harald først have været Aasta tro, men være bleven fristet af Sigrid. Den første Gang, han besøgte hende, skulde hun nemlig have tilbudt ham at dele hendes Leje, men han skulde have svaret: „Aasta ligger alene i Nat, det samme ville vi", hvorover Sigrid skulde være bleven meget vred. Dog skulde han senere have angret sin strenge Dyd, og efter Sønnen Olafs Fødsel have besøgt Sigrid paany for at beile til hende; men da skulde hun have givet ham Afslag, „fordi", sagde hun, „Aasta er nu bleven Moder til Olaf, som jeg gjerne selv havde ønsket at have til Søn". Og derpaa skulde Sigrid, saaledes som det ellers berettes, have ladet Harald og Vsevolod indebrænde.

magt og havde andre Jarler under sig, ligesom ogsaa fremmede Skribenter give ham Kongetitel. Denne førte han dog ikke selv, da hans hele Æt, ifølge det gamle, forhen meddeelte Sagn om Kong Herse, der antog Jarletitel for at kunne hænge sig af Sorg over sin elskede Hustru Vigdas Død, satte en Ære i at kaldes Jarler og ikke vilde antage Kongenavn. Hans kongelige Myndighed viser sig ogsaa deri, at Norges Skatlande, **Orknøerne** og **Færøerne**, erkjendte hans Høihed og betalte ham Skat. Men idet vi nærmere omhandle disse vigtige Bilandes Forhold til Norge paa denne Tid, bliver det ogsaa nødvendigt at kaste et Blik paa de Begivenheder, som der havde tildraget sig siden Harald Graafelds Død.

18. Begivenheder paa Orknøerne.

Det er ovenfor [1]) nævnt, at Erik Blodøxe, Dronning Gunnhild og deres Sønner lige siden den førstes Fordrivelse fra Norge havde et sikkert Tilhold paa Orknø, saa ofte de vare i Nød, at Jarlen Thorfinn Hausakljufs Søn **Arnfinn** var gift med Eriks og Gunnhilds Datter **Ragnhild**, at Gunnhild og hendes Sønner endog maa antages, saa længe de opholdt sig paa Øerne, at have haft det egentlige Herredømme der, og at Gunnhild efter al Rimelighed der endte sine Dage. Ragnhild, hendes Datter, viste sig en saadan Moder værdig. Efter at Thorfinn Hausakljuf, der skal have været en mægtig Høvding, var død, voldte hun selv, det siges ikke hvorledes, hans Søn og sin Mand Arnfinns Drab i Myrkhool (Murkle) paa Katanes, og egtede derpaa hans Broder, **Haavard** den aarsæle, der nu blev Jarl og skal have været en god Høvding, hvis Tilnavn viser, at Landet befandt sig lykkeligt under hans Herredømme. Men det varede ikke længe, forend Ragnhild blev kied af Haavard, efter at hun ved et Gilde havde seet hans Systersøn, den fra Viking hjemkomne Høvding **Einar Klining**. Hun forsøgte strax at lokke Einar til at svige Haavard ved at tilbyde ham som Belønning sin Haand og Jarledømmet. Einar modstod Fristelsen en Tidlang, men maatte dog tilsidst bukke under for hendes Overtalelser. Han overfaldt Haavard ved Steinsnes paa Rossø, og dræbte ham efter en kort Kamp [2]). Over denne Nidingsdaad blev imidlertid Einar saa foragtet, at Ragnhild ikke længer vilde vide af ham, men overtalte ved lignende Løfter en anden Systersøn af Haavard, **Einar Haardkjeft**, til at dræbe ham, under Paa-

---

[1]) Se ovenfor S. 33, 34.

[2]) Steinsnes paa Rossø er det nuværende Stenness, paa Næsset mellem de to Søer, Hara-Søen og Stenness-Søen, hvor de bekjendte Steensætninger ere, der og have givet Stedet Navn. En Strækning der kaldes endnu Haavardsteigen efter Haavard Jarl.

skud af at hevne Morbroderen. Men istedetfor at egte Einar Haardkjeft, egtede hun **Ljot**, en tredie Søn af Thorfinn Hausakljuf, som nu tog Jarldømmet og blev en mægtig Høvding. Den skuffede Einar forsøgte med Magt at tiltvinge sig Opfyldelsen af det ham givne Løfte, men han fik kun faa Tilhængere, da Orknøingerne helst ønskede at lyde Thorfinns Sønner. Den fjerde af disse, ved Navn **Skule**, gjorde ligeledes Fordring paa Jarldømmet. Da han ej fik nogen Deel deraf med det gode, drog han til den den skotske Konge (det maa have været Kened den 3die) [1]) og lod ham give sig Jarlsnavn over Katanes, hvilket Landskab han allerede synes at have besiddet. Han samlede nu Folk, drog over til Orknøerne og angreb sin Broder Ljot, men denne blev mandsterkere og overvandt ham. Skule flygtede over til Katanes, men Ljot forfulgte ham, og nødsagede ham til at ty til Kong Kened om Hjelp. Denne sendte ham ogsaa en Hær under Anførsel af en Høvding ved Navn Macbeth [2]); men i det Slag, som nu holdtes, blev dog Ljot Sejrherre, Skule faldt, Macbeth flygtede, og Ljot underkastede sig hele Katanes. Efter nogen Tids Fejde mellem Ljot og Skoterne kom Macbeth tilbage med en stor Hær og angreb Ljot, der ikke havde halv saa mange Folk. Men Ljot sejrede ogsaa denne Gang, dog fik han saa haarde Saar, at han kort efter døde. Nu tilfaldt Jarldømmet den femte Broder, **Lødve**, der skal have været en mægtig Høvding [3]). Men saavel hans, som hans Forgængeres Anseelse fordunkledes af hans Søn **Sigurd**, der udbredte Orknøjarlernes Herredømme videre end selv den første Sigurd havde formaaet, og i sin henved trediveaarige Regjeringstid [4]) gjorde sig navnkundig over alle Vesterhavets Lande. Han beholdt Katanes, uagtet Skoternes Bestræbelser for at erobre det tilbage, og herjede desuden hver Sommer paa Skotland, Irland og Sydерøerne, hvilke sidste han ganske underkastede sig og gjorde sig skatskyldige. Den skotske Maormor eller Befalingsmand i Mor-

---

[1]) Kong Kened den 3die herskede nemlig mellem 969 og 994. Det kan neppe have været hans Formand, Kong Cuilen, der herskede fra 965—969, eftersom man erfarer, at Thorfinn Hausakljuf endnu levede, da Gunnhild og hendes Sønner flygtede til Orknøerne for Haakon Jarl, og de nys skildrede Begivenheder dog ogsaa maa have medtaget mere end fem Aar.

[2]) Hans Navn skrives i vore Sagaer forskjelligt, Magbjod, Margbjod, Magbragd.

[3]) Alt dette fortælles omstændeligt i Flatøbogen, hvorefter det er aftrykt i Skaalholt-Udg. af Olaf Tryggvesøns Saga, Cap. 180. Et Udtog findes i Olaf Tryggvesøns Saga i Fornmanna Sögur Cap. 97.

[4]) At Sigurd, der faldt i Briansslaget i Irland 1014, maa have hersket i det mindste i 30 Aar, sees deraf, at Thorodd Skattkaupande, der nedenfor omtales, ikke kan have truffet Sigurd Jarls Skatkrævere senere end 983; altsaa var Sigurd allerede paa den Tid Jarl. Jvfr. nedenfor S. 134, Note 1.

ræve eller Moray, Finnlaich, den senere saa berømte Kong Macbeths Fader [1]), brød med en vældig Hær ind i Katanes for at forjage ham, og haslede ham en Vold til en bestemt Dag paa et Sted kaldet Skidamyre, det samme, hvor Ljot tidligere havde overvundet den ældre Macbeth. Sigurd, der neppe kunde stille en Syvendedeel af Finnlaichs Folketal i Marken, raadspurgte sin Moder, den kloge, og som man troede, trollekyndige irske Kongedatter Edna [2]), hvad han skulde gjøre. Hun sagde, at det var bedre at dø med Hæder end leve med Skam, og gav ham et Merke eller Banner, som hun selv havde syet med megen Kunst. Det var dannet som en Ravn, og naar det spredte sig for Vinden, saa det ud som om Ravnen fløj [3]). Dette Merke, sagde hun, vilde bringe Hovdingen selv Sejren, men den, der bar det, Døden. Sigurd sørgede dog ogsaa viselig for at forsterke sin Hær, idet han tilbød Orkneingerne Tilbagegivelsen af deres **Odel** eller Ejendomsret til Jordegodset, der siden Torv-Einars Tid havde tilhørt Jarlerne [4]), imod at de eftertrykkeligt skulde understøtte ham i Kampen mod Skoterne. De modtoge Tilbudet, og derved sattes Sigurd istand til at vinde en herlig Sejr over Finnlaich, skjønt det rigtignok fortælles, at ikke mindre end tre af hans Merkesmænd faldt under det dødbringende Banner [5]). Bønderne paa Orknøerne fik nu virkelig deres Odel tilbage, men Sigurd holdt sig skadesløs ved sine andre Magtsudvidelser. Han underkastede sig, foruden Katanes, ogsaa hele Sutherland, Ross, Moray og Dalene eller det senere saakaldte Argyle. Hele det nordlige og vestlige Skotland tilligemed Syderøerne adlød saaledes hans Herredømme. Der nævnes endog en Jarl paa Syderøerne ved Navn Gille, der betalte ham Skat, og senere egtede hans Syster [6]). Ja lige til Man naaede hans Herredømme. Der er endnu en Beretning om, hvorledes Sigurd, efter at have herjet paa Man og sluttet Forlig med Indbyggerne om at de skulde betale ham en vis Pengesum for

---

1) At Macbeths Fader var Finnlaich, Fjonnlaich, Finleg eller Finlay mac Ruairi, er en bekjendt Sag, se Fordun, IV. 49; at denne Finnlaich ikke er nogen anden end Sagaens „Finnleik", skjønnes deraf at Macbeth selv optræder som Maormor af Moray.

2) Hendes Fader skal have været Irekongen Kjarval eller Cearbhal. Der var flere af dette Navn; imidlertid tor det vel og hænde, at vore Sagaer oftere anvende det uden tilbørlig Hjemmel, fordi det nu engang var bleven dem meest bekjendt.

3) Dette ligner meget, hvad Asser i sin Beskrivelse over Kong Alfreds Liv Mon. hist. Br. S. 481 (se ovenfor, 1ste Bind S. 627 Note 5) fortæller om den Fane, kaldet Ravnen, hvilken Lodbroks Døttre havde syet for deres Brødre Ivar og Ubbe.

4) Se ovf. 1ste B. S. 516.

5) Olaf Tryggv. Saga i Skaalholt-Udg. Cap. 181.

6) Njáls Saga, Cap. 86, 90.

at undgaa videre Herjen, drog hjem igjen til Orknø, efterladende nogle Mænd for at oppebære Skatten, der skulde udredes i brændt (reent) Sølv. De fik ogsaa ganske rigtigt Skatten og sejlede afsted med den, men overfaldtes paa Vejen af en saa heftig Storm, at de lede Skibbrud paa en ubeboet Ø i Nærheden af Irland. Fra denne Nød frelstes de af Islændingen **Thorodd**, der sejlede hjem fra en Handelsrejse til Dublin; det vil sige, han overlod dem sin Baad imod at faa en betydelig Deel af deres Skat; med denne Baad arbejdede de sig tilbage til Orknøerne, men Thorodd sejlede hjem uden Baad, og fik siden Tilnavnet „Skattkaupande" [1]). Faa Aar efter gjorde Skoterne et nyt og heldigere Forsøg paa at befri deres Fædreland fra Sigurds Herredømme. De nærmere Omstændigheder derved omtales ej, kun saa meget veed man, at Sigurd pludselig fik Efterretning om, at de skotske Jarler (Maormors) Hunde [2]) og Mælsnechtan havde dræbt hans Svoger Haavard i Thrasvik (Freswick), og holdt Havnene ved Petlandsfjorden besatte, for at intet Budskab skulde gaa til Orknøerne. Sigurd samlede strax en Hær og drog med den over til Katanes, hvor han landede ikke langt fra Dungalsnipen (Duncansby Head). Her hørte han at, Hunde og Mælsnechtan laa med deres Hær lige i Nærheden. Strax angreb han dem, og efter en heftig Kamp, der i Førstningen saa ud til blive uheldig for Nordmændene, lykkedes det ham at sejre. Mælsnechtan faldt for Sigurds tapre Hirdmand, Kaare Salmundssøns Haand, og Hunde flygtede. Sejren nyttede ham imidlertid ikke til andet end at skaffe ham endeel Bytte, thi da han erfoer, at den mægtige Mælkolm, Finnlaichs Brodersøn og nu Maormor i Moray, samlede en ny og overlegen Hær mod ham ved Duncansby, fandt han det raadeligst at vende tilbage til Orknøerne, og der tales

---

[1]) Eyrbyggjasaga, Cap. 29. Thorodd blev Vintren efter gift med Snorre Godes Syster Thurid paa Frodaa; dette var faa Aar efter at Snorre, 18 Aar gammel, havde taget ved Gaarden paa Helgafell (982), og ligeledes kort Tid førend Kjartan, Thurids, og som man troede, hendes Elsker Bjorn Breidvikingakappes Søn blev fød (985). Thorodds Æventyr i Sydrøerne har altsaa fundet Sted ved 983, hvilket viser, at Sigurd allerede da var Jarl. Man kunde maaske udstrække hans Regjeringstid endnu længer op, da det i Kristnisaga (Cap. 1) heder at Thorkell Kravla (se ovf. 1ste B. S. 791) var en af de største Hovdinger paa Island i Aaret 981 eller 982, da Thorvald Vidforle opholdt sig der med Biskop Frederik; men af Vatnsdolasaga Cap. 43—45 ser man, at Thorkell ved en Udenlandsrejse, han foretog førend han blev Hovding, allerede forefandt Sigurd Lødvessøn som Jarl paa Orknøerne.

[2]) Navnet „Hunde" er nordisk, ikke gaelisk, men da man finder, at en Søn af Sigurd Jarl senere kaldes „Hvelpr" eller „Hundi", maa man slutte at dette Navn kun er en Oversættelse af et gaelisk Navn, der betyder „Hvalp" eller „Hund". Et saadant Ord er Cuilen, hvilket tillige var Navnet paa Kong Keneds Forgænger. Maaske man i den ovenfor nævnte „Hunde" kan finde en Slægtning af hiin Cuilen, hvis Søn Konstantin siden dræbte Kened.

ikke om, at han senere erobrede Nordskotland tilbage [1]). Man erfaer endog at han flere Aar efter, da Mælkolm imidlertid var bleven Konge i Skotland [2]), paa en fredeligere Maade søgte at faa sit Tab erstattet, idet han indgik Venskab med Mælkolm og egtede hans Datter, øjensynligt for at faa Katanes og Suderland, hvilket Landskab Mælkolm siden skjenkede den af dette Egteskab fødte Søn Thorfinn: Beviis nok paa at Sigurd selv ikke formaaede at tilbageerobre dem. Men han holdt sig, som man ser, skadesløs ved sine Besiddelser i Sydrøerne og maaske paa Irland. Den samme Kaare Salmundssøn, der i Slaget ved Dungalsnipen fældte Mælsnechtan, havde just nylig bragt Sigurd Skatten fra Gille Jarl, hvilken, som ovenfor omtalt, ej længe efter egtede Sigurd Jarls Syster, og lige til hans Død viste ham Troskab og Hengivenhed [3]).

At Sigurd Jarl, uagtet han selv optraadte med saadan Overlegenhed, dog erkjendte Haakon Jarls Højhed, erfarer man deraf, at den nysnævnte Kaare Salmundssøn, Sigurds Hirdmand, to Somre efter Slaget ved Dungalsnipen rejste til Norge for at bringe Haakon Jarl den ham tilkommende Skat (988) [4]). Vistnok har man ogsaa forklaret dette om en Deel af den

---

1) Se Njáls Saga Cap. 96.

2) Uagtet Fordun 4de Bog Cap. 53, 38 o. f. v. kun kjender een Mælkolm som Konge af Skotland, og tidligere lader ham optræde som Konge af Kumberland, ser man dog af Tighernachs Annaler (O'Connor Rer. hib. scr. II 281) at der desforuden var en Kong Mælkolm, Mælbrigdes Søn, og Sønnesøn af Ruairi (Finnlaichs Fader) i Skotland, hvilken døde 1029 eller 1030. Disse tvende Konger ved Navn Mælkolm ere i de fleste Annaler slaaede sammen til een. Muligt, at de have ligget i Strid med hinanden indbyrdes, og saaledes været samtidige. Mælkolm Kenedsøn døde 1034, men Simeon af Durham nævner ham allerede ved 1018. Men paa denne Tid har der aabenbart hersket Uroligheder i Skotland, hvorom de magre Annaler intet indeholde. Saaledes omtaler Orkn. Saga (Cap. 32) og den samtidige Arnor Jarlaskald en Konge eller Fyrste i Skotland mellem 1020 og 1030 ved Navn Karl Hundasøn, maaske en Søn af den ovennævnte Cuilen.

3) Gille besøgte Sigurd Jarl strax forend denne drog til Irland, hvor han faldt i Briansslaget 1014. Njáls Saga Cap. 155.

4) Dette Aar kan egentlig blot tilnærmelsesviis udfindes. Man ser af Njáls Saga, at Njáls Sønner rejste udenlands samme Sommer, som Kolskegg, Gunnars Broder, og Thraain Sigfussøn; at Kolskegg Aaret efter begav sig til Svein Tjugeskegg i Danmark, og at Njáls Sønner samme Aar opholdt sig hos Sigurd Jarl, og deeltog i Slaget ved Dungalsnipen. Aaret efter at Kampen ved Dungalsnipen stod, var altsaa Svein i Danmark; dette maa følgelig være enten i Perioden fra 986 til 989 eller efter 996. Nu erfare vi tillige, at Thraain, Kaare, og Njáls Sønner samtidigt befandt sig hos Haakon Jarl, da hiin kom med Skatten to Somre efter Slaget ved Dungalsnipen, at Thraain endnu samme Aar rejste til Island, at de øvrige ligeledes rejste hjem 2 Aar senere, og at Thraain faa Aar efter blev dræbt, efterladende Sønnen Høskuld, der dog endnu var en Dreng (sveinn), opfostredes af Njál, og

Skat, Kaare i Forvejen havde samlet fra Syderøerne, men under alle Omstændigheder udrededes dog denne Skat i Sigurds Navn, da den blev overbragt ved hans egen Hirdmand. Forresten lod Haakon ogsaa selv Skat opkræve i Sydrøerne. Vi erfare nemlig, at den samme Islænding **Thorgils Thordssøn**, kaldet Arrebeinsstjup, der i Harald Graafelds Tid forgjæves havde søgt at faa sine Ættejorder i Sogn tilbage [1]), ogsaa fremsatte en Anmodning derom til Haakon Jarl, der efter at have erhvervet Magten i Norge tilegnede sig dem, som saa meget andet Gods, og at Jarlen, efter at have beholdt ham nogen Tid hos sig for nærmere at lære hans Opførsel at kjende, sendte ham til Sydrøerne for at inddrive den allerede i **tre Aar** udeblevne Skat, med Løfte om, at han, hvis han bestod denne Manddomsprøve, skulde faa sin Anmodning opfyldt. Thorgils og hans Ven Thorstein hvite fra Sogn rejste afsted paa to Skibe (980), men med lidet Mandskab [2]). De kom til Øerne og fordrede Skatten, men fik kun lidet af den, og lede siden Skibbrud ved Katanes [3]), saa at de mistede alt deres Gods,

---

sidenefter, ved Femterdommens Oprettelse 1004 fik Godord og giftede sig. For at kunne erhverve et saa anseeligt Embede uden Arv, maa han dog da vel mindst have været 24 Aar, altsaa fød 980. Men han vilde i saa Fald ej have kunnet kaldes en Dreng ved Thraains Død, hvis denne var indtruffen længe efter 990; det er altsaa i Tidsrummet 986—989 at man maa søge Kolskeggs og Njálssønnernes Udenlandsrejse, og heller tidligere end senere, da ellers deres Hjemkomst kommer for nær ind paa Thraains Drab. Deres Udfart sættes altsaa 986, Slaget ved Dungalsnipen samme Aar, Rejsen til Norge 988, Hjemrejsen til Island 990 og Thraains Drab 992 eller 993. — Man har heller intet andet Valg, thi lader man Udenlandsrejsen finde Sted 995, vilde Njálssønnerne ikke to Aar efter finde Haakon Jarl i Norge, og Thraains Drab vilde falde 1001 eller 1002.

[1]) Se ovf. S. 41—43.

[2]) Ogsaa her er Tidsregningen i Floamanna Saga, der beretter alt dette, noget forvirret. Thi medens den lader Thorgils drage til Sydrøerne to Vintre før hans Søn Thorleifs Fødsel, og tilbage til Island Aaret derefter, heder det senere, at han drog til Grønland, da han havde været 13 Aar hjemme, og at Sønnen Thorleif da var 20 Aar gammel, uagtet han egentlig kun skulde være 14 eller 15 Aar gammel. Her er altsaa en Fejl indløben; man skulde snarest antage, at 20 (xx) er sat i Stedet for 15 (xv). Da Rejsen til Grønland sættes 7 Aar før hans 55de Aar, og da vi erfare, at Thorgils var 16 Aar gammel under sit første Ophold i Norge paa Harald Graafelds Tid, altsaa henved 964, skulde følgelig Grønlandsrejsen være skeet 996; da det imidlertid tilføjes, at det var strax efter at Christendommen allerførst var kommen til Island (997) maa et Aar tillægges, som tabt ved Beregningen. Thorleifs Fødsel falder saaledes 982, og Rejsen til Sydrøerne 980.

[3]) Man skulde næsten formode, at Katanes her er nævnt ved en Forvexling med et andet Sted i Skotland nærmere Sydrøerne, især paa Vestsiden, hvor de halv gaeliske, halv norske Gallgaeler paa denne Tid herskede. Norske Navne blandt Gaelerne vare paa denne Tid ej saa ualmindelige, saaledes hed endog

men kun Mandskabet blev reddet. De fandt imidlertid en venskabelig Modtagelse hos en Jarl ved Navn Olaf, som herskede der i Egnen, og Thorgils gjengjeldte hans Gjestfrihed ved at fælde i Tvekamp en grum og forhadt Viking, der vilde tiltvinge sig Jarlens smukke Syster Gudruns Haand. Efter Holmgangsloven tilfaldt Vikingens Efterladenskab Sejrherren; Thorgils fik saaledes baade hans Skibe og Gods, og Jarlen belønnede ham desuden ved at give ham Gudrun til Egte. Thorgils havde nu Skibe nok, og kunde tillige skaffe sig det tilstrækkelige Antal Folk. Den følgende Sommer gjorde han derfor et nyt Tog til Sydrøerne med større Eftertryk end forhen, og gav Indbyggerne Valget mellem at taale Herjen eller at betale Skatten. De valgte det sidste, og han kunde endnu samme Sommer bringe Skatten til Haakon Jarl, der ogsaa holdt sit Løfte og overlod ham de længe attraaede Ejendomme [1]).

Hvorledes Haakon erhvervede dette Overherredømme over Orknøerne og Sydrøerne, om han selv havde gjort noget Tog derhen, eller om han alene udsendte flere slige Skatkrævere, som Thorgils, nævnes ingensteds. Men om Sagen selv kan man neppe tvivle. Man kan og være vis paa, at en saa herskesyg men tillige klog Mand, som Haakon, har benyttet sig af enhver Lejlighed og ethvert Middel til at hævde sit Herredømme over Norges Skatlande, og i Særdeleshed over Orknøerne, hvor det fremfor Alt maatte være ham af Vigtighed at hindre Gunnhilds Sønner fra atter at finde Tilhold.

---

en skotsk Konge Ildulf (egentlig Hildulf), død 961, og hans Søn Anlaf eller Olaf dræbtes af Kong Kened 978 (Tighernach, hos O'Connor II. p. 260).

[1]) Floamanna Saga, Cap. 14—16. Hovedbegivenhederne i denne Saga bære alt Præg af Sandhed, om end enkelte Biomstændigheder smage af Overdrivelse og senere Udpyntning. Om Tidsregningen er der forhen talt. Det er vist, at de enkelte Data ved nærmere Undersøgelse dog i det hele taget lade sig nogenledes forlige med hinanden indbyrdes, saavelsom med andre tilforladelige Tidsangivelser, og det vil sees, at den endog bestyrker den af os ovenfor fremsatte Beregning af Harald Graafelds Dødsaar. En Omstændighed, der ved første Øjekast kunde synes at medføre Vanskeligheder, er den, at Cap. 14 synes at nævne Haakon Jarls Regjering og Thorgils's Besøg hos ham som næsten umiddelbart følgende efter de ovenfor (S. 41—43) omtalte Begivenheder under Harald Graafeld. Men da det i Cap. 16 heder, at Jarlen sendte Thorgils afsted for at indkræve den i tre Aar udeblevne Skat, og der dog ej kunde være Tale om nogen Udeblivelse af den ham tilkommende Skat førend han selv havde tiltraadt Regjeringen, maa saaledes i det mindste 3 eller 4 Aar tænkes forløbne mellem Cap. 13 og 14. Og kunne først 4 Aar tænkes mellemliggende, uden at de i dem af Thorgils udførte Bedrifter nævnes, kan dette ogsaa lige saa godt være Tilfældet med flere Aar, i hvilke Thorgils rimeligviis var paa Handelsrejser.

19. Begivenheder paa Færøerne. Sigmund Bresteson.

Paa **Færøerne** herskede allerede siden Harald Graafelds Tid den mægtige Blotmand **Hafgrim** i Sudrø over den sydlige Halvdeel; den anden Deel havde derimod Brødrene **Breste** og **Beine** paa Skuvø i Len af Haakon Jarl. Da det som ovenfor nævnt, udtrykkeligen siges at Hafgrim havde faaet sin Deel i Len af Harald Graafeld, Breste og Beine derimod sin af Jarlen, skulde man formode, at Hafgrim ikke har anerkjendt Jarlens Overherredømme, men enten hersket aldeles uafhængigt, eller endnu for et Syns Skyld udgivet sig for Eriksfønnernes Vasal. Saa meget er vist, at han stod paa en spendt Fod med Brødrene paa Skuvø, og alene ventede paa Lejlighed til at komme i Kast med dem. Denne fandt han, da to af de Mænd, der opholdt sig hos ham, kom i Uenighed om, hvo der var den ypperste Høvding paa Øerne. Den ene, Einar Sudrøing, en Frænde af Breste og Beine, holdt paa disse, men den anden, Eldjarn Kambhatt, paa Hafgrim selv; det ene Ord tog det andet, og Enden blev, at Eldjarn slog til Einar med et Stykke Træ, hvorpaa Einar slog Eldjarn i Svime med en Øxhammer. Hafgrim jog nu Einar bort, og bad ham fare til sine Frænder paa Skuvø, idet han lagde til, at seent eller tidligt maatte han nok selv komme til at prøve Kræfter med dem. Breste tog venligt imod Einar, og lovede ham sin Beskyttelse. Den hidsige Hafgrim tøvede ikke længe med at velte sig ind paa ham, hvortil han nu troede at have fundet et godt Paaskud. Endnu om Vinteren efter den Høst, Slagsmaalet havde været, begav han sig til Skuvø og fordrede Erstatning for den Overlast, Eldjarn havde lidt. Breste tilbød Lov og Dom til Thinge, men Hafgrim fordrede Selvdom, hvorpaa Breste saa meget mindre vilde indlade sig, som Eldjarn havde været Angriberen. Ikke desto mindre stevnede Hafgrim Einar til Thinget i Thorshavn paa Strømø, hvor han tænkte med Overmagt at sikre sig en fordeelagtig Dom. Men Breste og Beine fremmødte ogsaa heel mandsterke, og forspildte Sagen for Hafgrim, idet den lovkyndige Breste tillige fordrede Eldjarn erklæret fredløs, fordi han overfaldt sagesløs Mand. Hafgrim sagde at dette skulde hevnes. Breste svarede at han ikke ændsede hans Trusler. Dermed skiltes de for den Gang.

Hafgrim forsøgte nu at hverve flere formaaende Mænd til at gjøre fælles Sag med ham i et Angreb paa Brødrene. Først henvendte han sig til sin Svigerfader, men denne, som var en ædel Mand, vilde intet høre derom, ja kastede endog et Spyd efter Hafgrim, da han begyndte at give onde Ord. Bedre Lykke havde Hafgrim hos den trædske og pengebegjærlige **Thrond** i Gøte, der, uagtet han var en rig Mand og desuden kjødeligt Søskendebarn til Brødrene, dog ved Løftet om en betydelig aarlig Afgift, Hafgrim tilbød at yde ham, lod sig bevæge til at deeltage i Anslaget mod deres Liv. Efter Thronds Raad overtalte Hafgrim ogsaa hans Morbroder

Bjarne paa Svinø ved et lignende Løfte, og Planen aftaltes nu mellem dem. Breste og Beine ejede foruden Skuvø ogsaa Oerne Store og Lille Dimun, hvilken sidste var ubeboet, men hvor de havde Sauder og Koer gaaende. Engang havde de været ude paa Lille Dimun og skulde ro over til Store Dimun. De vare fuldt bevæbnede, men havde ingen andre Folk med sig, end deres to Sønner, nemlig Brestes Søn Sigmund, der kun var 9, og Beines Søn Thore, der kun var 11 Aar gammel. Da de ikke vare langt fra Store Dimun, saa de trende, med væbnede Mænd fuldt besatte Skuder komme roende; der var 12 Mand i hver Skude, og som Anførerne for hver af dem kjendte de Hafgrim, Thrond og Bjarne. Det var let at se at disse havde Ondt i Sinde, da de søgte at afskære dem fra Land [1]). Det lykkedes dem dog at komme hen til en Klippe ved Strandbredden; der løb de op, da den var et godt Forsvarssted, og lode Drengene sætte sig ved Siden af dem. Hafgrim og Bjarne anfaldt dem strax, men Thrond forblev nede paa Fjæren og vilde ikke deeltage i Kampen, mere, som man af hans senere Færd kan se, for at undgaa altfor slem Eftertale, end fordi han i sig selv følte nogen Betænkelighed ved at volde sine Frænders Død. Hafgrim kunde imidlertid længe intet udrette mod de kjække og kampfærdige Brødre, især Breste, der havde valgt sig den farligste Post. Hafgrim bebrejdede Thrond, at han ikke efter Aftale hjalp ham; men Thrond skammede ham ud fordi han ikke selv 24de kunde faa Bugt med tvende. Da løb Hafgrim i Hidsighed op ad Klippen, og gjennemborede Breste, men i samme Ojeblik kløvede ogsaa Brestes Sverd hans Skulder, saa at de begge styrtede døde ned af Klippen. Strax efter maatte ogsaa Beine bukke under. Thrond vilde nu at man tillige skulde dræbe Smaadrengene Sigmund og Thore, for at de ikke, naar de bleve voxne, skulde hevne deres Fædres Død. Men Bjarne modsatte sig med Bestemthed denne Grusomhed, og Thrond vendte strax klogeligt Talen om, foregivende at Forslaget heller ikke havde været hans Alvor, men at han tvertimod vilde opfostre Drengene for at gjengjelde dem, at han havde været med i Anslaget mod deres Fædre. De havde imidlertid været Vidne til Kampen og til deres Fædres Død. Thore græd, men Sigmund sagde: „lader os ej græde, men heller fæste denne Dag i vort Minde".

Thrond tog nu begge Drengene til sig, men fik endnu samme Sommer en Handelsmand fra Tunsberg ved Navn Rafn Holmgardsfare — saa kaldet af sine hyppige Handelsrejser til Holmgard i Rusland — til at tage

[1]) Efter færøiske Sagn skal Hafgrim have ligget paa Udkig efter Brødrene Breste og Beine paa den bratte Klippe Mjovanes, nordøstligt paa Sudrø, mellem Hvalvik og Hvalbofjord, lige over for lille Dimun; hans Følge skal imidlertid have opholdt sig hos Bonden paa Gillje, hvis Datter Hafgrims Søn Asfur siden egtede. Rafns Udg. af Færeyingasaga, Fortale S. XXX.

dem med sig paa det Skib, hvormed han havde besøgt Thorshavn. I Førstningen havde Thrond villet sælge dem som Trælle, men Rafn, som havde en Anelse om at det var de nys dræbte Høvdingers Børn, havde ej villet indlade sig derpaa. Thrond maatte derfor byde ham Penge, for at han skulde føre dem bort og indestaa for at de ej kom tilbage til Færøerne: heri samtykkede Rafn for to Mark Sølv, og sejlede afsted med dem. Denne Forhandling havde fundet Sted i Hemmelighed, en Morgen just som Skibet var sejlfærdigt. En Steen var nu lettet af Thronds Hjerte, og han kunde derfor, som han troede, nyde Frugterne af sit Forræderi. Først og fremst bemægtigede han sig alt det Gods og alle de Ejendomme, Breste og Beine havde efterladt, og tog hele den Deel af Færøerne, de havde haft til Len, under sin Raadighed. Derpaa tog han Hafgrims tiaarige Søn **Assur** til Opfostring og bestyrede i hans Navn ligeledes den anden Halvdeel af Øerne. Han var altsaa nu Eneherre der, og Ingen vovede at tale et Ord imod ham. Det lader ikke til, at han erkjendte Haakon Jarls eller nogen andens Overhøjhed. Brestes og Beines Død henføres i Sagaerne til det samme Aar, i hvilket Harald Graafeld faldt ved Hals, og for saa vidt denne Tidsangivelse var rigtig, kunde man maaske tænke sig, at Thrond i den Forvirring, Herreskiftet i Norge nødvendigviis maatte medføre, havde lettere for at optræde som uafhængig Hersker paa den afsides liggende Øgruppe. Men det er forhen viist, at Tidsangivelsen neppe lader sig forene med den Ytring, at Breste og Beine vare Haakon Jarls Hirdmænd, og havde Øerne til Len af ham. Man maa derfor antage, at disse Beretninger om de færøiske Anliggender have haft deres egen uafhængige Tidsregning, ifølge hvilken Brestes og Beines Død henførtes til 975 eller omtrent 20 Aar før Haakon Jarls Død, og at de gamle Chronologers urigtige Beretning, hvorved Harald Graafelds Død ligeledes falder i 975, har forledet senere Sagaskrivere til uden videre at sætte begge Begivenheder, Brødrenes Drab og Haralds Fald, i samme Aar.

Det var et Held for Drengene Sigmund og Thore, at de kom i Rafns Hænder, thi han behandlede dem godt. Han beholdt dem hos sig den hele Vinter, og da han den følgende Vaar skulde foretage en af sine sædvanlige Handelsrejser, gav han dem Tilladelse til at drage hvorhen de vilde, og skjenkede dem tillige til deres Underholdning de Penge, han havde faaet af Thrond. I to Aar skulle de deraf have holdt sig i Viken, rimeligviis i Tunsberg, men da var det ogsaa forbi med Pengene, og de besluttede nu at begive sig til Haakon Jarl, hvis Hirdmænd deres Fædre havde været, og af hvem de saaledes havde Grund til at vente sig nogen Hjelp. De toge Vejen over Hedemarken og Gudbrandsdalen, og kom ikke til Dovrefjeld førend henimod Vinteren, da det allerede havde begyndt at sne. Desuagtet gave de sig til at vandre over Fjeldet, men de fore vild og laa ude i flere

Nætter uden Mad. Thore, skjønt den ældste af dem — han var nu 14 Aar gammel — blev saa afkræftet, at han lagde sig fore, men Sigmund, skjønt to Aar yngre, var saa meget sterkere, at han tog ham paa Ryggen og bar ham videre. Han havde dog vel neppe kunnet frelse hans eller sit eget Liv, hvis de ikke nu vare komne til et Sted, hvor det gik ned ad Bakke. De fandt et Dalføre, som de fulgte; snart begyndte de at lugte Røg, og endelig kom de nede i Dalen til en Gaard, hvor de gik ind og fandt kun to Kvinder, en ældre, og en halvvoxen Pige. Her bleve de vel modtagne, bevertede og forsynede med Natteleje; men Kvinderne ytrede dog, at Husbonden neppe vilde synes derom, naar han kom hjem fra Jagten. En Stund efter kom han hjem med et fældet Rensdyr paa Ryggen, og tilkjendegav ganske rigtigt sin Misfornøjelse med at hans Hustru og Datter havde modtaget Fremmede, hvilket, som han sagde, var den bedste Maade til at røbe deres Opholdssted; men de forestillede ham, at de dog ikke kunde lade to stakkels Smaadrenge, som disse, dø lige under deres Huus. Dermed gav Manden sig ogsaa tilfreds. Næste Dag var han meget venlig med Drengene, og bad dem blive der og hvile sig den Dag. Og den følgende Dag indbød han dem til at blive der den hele Vinter, siden de nu engang havde taget Fejl af den rette Vej, og det paa alle Kanter var langt til Bygden. Drengene modtoge Tilbudet, og Bonden og Kvindfolkene kom til at holde saa meget af dem, at han ved Vinterens Ende gjorde dem det Forslag at blive der fremdeles, indtil de vare voxne. Venneløse og forældreløse som de vare, lode de sig ikke dette sige to Gange, og bleve nu i fem Aar hos Bonden, der imidlertid lærte dem op i Legemsøvelser og alslags Vaabenfærdighed, hvori han viste sig som en stor Mester, og hvori ogsaa begge Frænderne bragte det vidt, dog Sigmund meest. Sigmund og Bondens smukke Datter Thurid vare jevnaldrende, og begyndte snart at fatte Kjærlighed til hinanden. Forældrene lagde heller ikke nogen Hindringer i Vejen for deres Samtaler [1]).

Da de fem Aar vare omme, havde Sigmund naaet sit 18de Aar, og var voxet op til at blive en stor, sterk, og i alle Færdigheder udmerket dygtig Yngling. Han begyndte nu at længes efter at se sig om i Verden, og talte derom til sin Fosterfader, som gav ham Ret i, at de nu maatte søge at blive kjendt med andre Folk og skaffe sig nogen Forfremmelse. Han lod dem forsyne med Klæder og alt det øvrige nødvendige til Rejsen, og fulgte dem paa Vejen efter at de havde sagt hans Hustru og Datter Farvel, hvilket især gik den sidste til Hjerte. Da de vare komne saa vidt over Fjeldet, at de kunde se Vejen til Orkedalen, skiltes ogsaa Bonden fra dem, efter at han først havde aabenbaret dem, hvo han var og

[1]) Færeyingasaga Cap. 1—12.

hvad han havde oplevet. Han fortalte dem nu, at hans rette Navn var Thorkell Torfrost, — et Tilnavn han havde faaet fordi han i sin Ungdom syntes saa godt om at gaa paa Jagt ved Vinterens Begyndelse, naar der var Barfrost eller Torfrost — og at han havde hjemme paa Hedemarken, hvor hans Fader havde været en rig og anseet Bonde. Han havde bejlet til sin nuværende Hustru Ragnhild, der var en Datter af den mægtige Thoralf, Oplændingekongernes Sysselmand, og da denne negtede ham hendes Haand, fordi han ej var fornem nok, havde han rovet hende og flygtet til Skoven med hende, ledsaget af tolv paalidelige Venner. Thoralf havde sat efter ham med mange Folk; det var kommen til en Kamp, hvori Thorkell og hans Venner, haardt saarede, maatte tage Flugten, og lade Ragnhild tilbage; men hvorved ogsaa Thoralf blev dødeligt saaret, saa at han kort efter sin Hjemkomst opgav Aanden. Thorkell, sigtet som hans Banemand, blev paa et Thing, Oplændingerne nu holdt, lyst utlæg, og efter at have tilbragt en Tid i nogle afsidesliggende Huler, havde han søgt sig et sikrere og behageligere Opholdssted i Fjelde og Ødemarker, efter atter at have taget Ragnhild med. Saaledes var han for 18 Aar siden kommen til denne afsidesliggende Dal, hvor han siden den Tid havde levet aldeles afsondret fra Folk, ernærende sig fornemmelig ved Jagten, og kun to Gange hvert Aar vovende sig ned til Bygden for at indkjøbe hvad der ellers behøvedes til Huset. Rigtigheden af denne Fortælling [1]), der alene grunder sig paa Thorkells eget Udsagn og ikke bevises ved andre Vidnesbyrd, maa staa ved sit Værd, og alt hvad man kan sige om den er, at den i det mindste ikke lader usandsynlig, ligesom den ogsaa kaster et ret interessant Lys over Forholdene paa Oplandene, hvor det altsaa lader til at Smaakongerne af Harald Haarfagres Æt herskede i Fællesskab. Den Dal, hvor Thorkell Torfrost havde slaaet sig ned, og hvor Sigmund og Thore havde fundet den kjærlige Modtagelse i hans Huus, synes efter Beliggenheden at dømme at maatte have været Foldalen, hvis første Beboer altsaa Thorkell Thurrafrost var; fra Foldalen maa han have fulgt dem over Fjeldet til Kvikne, der hører til Orkedalen i vidtløftig Forstand [2]). Ved Afskeden mellem Thorkell og Sigmund aaben-

---

[1]) Færeyingasaga Cap. 11—16. Olaf Tryggv. Saga Cap. 182. Ogsaa Beretningen om Sigmunds og Thores eget Ophold hos Thorkell bærer Præget af Udsmykkelser, især hvad der fortælles om deres Æventyr med en Bjørn, som de dræbte, Fær. Saga Cap. 12, Olaf Tryggv. Saga Cap. 183.

[2]) Kvikne gjennemstrømmes nemlig, som bekjendt, af Orka-Elven. Thorkell har enten viist dem Vejen fra Grimsbø til Stubsø og videre til Kvikne, eller, hvad der maaske er endnu rimeligere, fra Dalen over Mælsø til Orkelvkrogen. — Enkelte have gjettet paa Opdal som den afsides Dal, hvor Thorkell boede; men Opdal var allerede bebygget paa Harald Haarfagres Tid (se ovf. 1ste B. S. 466) og laa desuden i den alfare Vej. Derimod maatte en Afvigelse fra

barede denne ham en Kjærligbedsforstaaelse, der var mellem ham og hans Datter Thurid, og tilsted at denne var frugtsommelig, men sagde ogsaa at han aldrig vilde egte nogen anden, og bad Thorkell ikke at gifte hende bort, forend han selv kunde hente hende. Thorkell lovede ham det, og Sigmund lovede ham til Gjengjeld at gjøre alt hvad der stod i hans Magt for at skaffe ham hans Fred igjen, saa at han kunde komme bort fra disse øde Egne, hvor han nu var ked af at opholde sig længer. Sigmund og Thore fortsatte deres Vej til Lade, hvor de strax hilsede paa Jarlen, og navngave sig. Jarlen tog vel imod dem, men sagde at uagtet Sigmund vistnok lignede Breste, kunde han dog ikke saa lige stole paa at han virkelig var hans Søn, forend han havdeført sig i Ætten ved en eller anden berømmelig Daad; imidlertid tillod han dem at blive ved Hirden, og viste dem til Sæde blandt sine Gjester. (984).

Det varede ikke længe forend Sigmund begyndte at længes efter Lejlighed til at udmerke sig. Hans Hu stod til at drage paa Krigstog. Han henvendte sig først til Jarlens Søn, Svein, der rimeligviis var hans Jevnaldrende og endnu opholdt sig hos sin Fader, og hvis Beundring han havde vundet ved at vise ham sine Kunstfærdigheder. Siden, henimod Julen, kom Erik Jarl i Besøg fra Viken, et Beviis mere paa, at han, siden Haakon var kommen i aabenbar Krig med Kong Harald Gormssøn, befandt sig i en nogenlunde god Forstaaelse med sin Fader. Ogsaa ham bad Sigmund om Bistand, og Erik lovede baade at lægge et godt Ord ind for ham hos sin Fader, og at bidrage lige saa meget til hans Udrustning, som denne. Efter Julen fremsatte Sigmund sin Anmodning for Haakon selv, og denne lovede at give ham Besked til Vaaren, naar Skibene skulde udrustes. Vaaren kom, og Jarlen lod ham faa et Langskib med 40 Mands Besætning. Efter Løfte gav Erik Jarl ham et lige saa stort og med et lige saa stort Antal Folk udrustet Skib; da Svein fik høre det, gav han ham det tredie, besat med 40 Mand af hans egne Tjenestefolk. Med denne just ikke synderlig store Styrke droge Sigmund og Thore ud i Viking, saaledes som det paa den Tid var sædvanligt, til Østersøen, men fik ikke synderligt Bytte; paa Tilbagevejen vare de dog heldige nok til at overvinde en Viking fra Holmgard, der med fem Skibe, hvoriblandt et Drageskib, laa ved Elve-Skærene. Vikingen selv faldt med mange af sine Mænd, og Sigmund erobrede to af hans Skibe, af hvilke det ene var Drageskibet, med meget Bytte. De øvrige tre undkom. Efter at have besøgt Erik Jarl i Viken vendte Sigmund og

---

denne til Højre (til Venstre er den neppe tænkelig) just bringe Sigmund og Thore ned i Foldalen, hvortil allerede Hjærdkinn tildeels hører. Og for Thorkell, der kom fra Skovbygderne ved Hedemarken, rimeligviis Østerdalen, maatte ogsaa Foldalen ligge beleiligst.

Thore om Høsten tilbage til Haakon Jarl, der tog godt imod dem, og om Julen gjorde dem begge til sine Hirdmænd. (985). Sommeren efter løste han paa Frostathing, efter Sigmunds Anmodning, Thorkell Tørfrost sykn, det vil sige ophævede hans Utlegd, saa at han atter frit kunde opholde sig i Landet, og sendte Bud efter ham. Han kom ogsaa strax med sin Hustru og Datter, der Sommeren i Forvejen havde født et Pigebarn, som fik Navnet Thora; og Jarlen udnævnte ham ej længe efter til sin Sysselmand i Orkedalen [1]).

Det næste Tog, som den gamle Fortælling om Sigmund lader ham udføre, skal have været mod Sverige. Først flere Aar senere (994) lader den ham deeltage i Slaget mod Jomsvikingerne i Hjørungavaag og hugge begge Hænder af Bue digre, saaledes som det ovenfor er omtalt [2]). Men for saa vidt det virkelig skal tages for sikkert, at Sigmund var med i dette Slag, og at Beretningen om den Heltegjerning, han der udførte, ikke er en sildigere Udpyntning af hans Levnetshistorie, maa den, efter hvad der forhen er viist, henføres til denne Mellemtid, da han om Vinteren og Vaaren 985—986 opholdt sig ved Haakons Hird [3]). Toget til Sverige er især merkeligt fordi det oplyser, at Haakon Jarl paa denne Tid befandt sig i et spendt Forhold til Sviakongen. Tolv norske Kjøbmænd havde om Vinteren faret over til Svithjod, og paa Kjøbstevnen var der opstaaet Uenighed, der endtes med at en af Nordmændene dræbte en Svensk. Da Kong Erik erfoer dette, sendte han sine Gjester hen for at dræbe alle de 12 Nordmænd, hvilket ogsaa lykkedes dem. Dette besluttede Haakon at hevne, og sendte Sigmund afsted med en temmelig betydelig Styrke, deels fra Hirden,

---

[1]) Færeyingasaga, Cap. 16—19, 26. Olaf Tryggv. Saga Cap. 184.

[2]) Se ovf. S. 119.

[3]) Dette er saa meget rimeligere, som det altid synes at være et mistænkeligt Sammentref, at Sigmund, efter at have bosat sig paa Færøerne, just skulde slumpe til at opholde sig i Norge den Vinter, da Jomsvikingeslaget stod. Et enkelt Haandskrift (Flatøbogen) vil ogsaa vide at Thorkell Torfrost skal have været med i dette Slag som Skibsstyrer. Dette er en ligefrem Følge af den Omstændighed at hans Svigersøn Sigmund nævnes som en af Deeltagerne. Ifølge den ovenfor fulgte Beregning, hvorved Thorkell bliver sykn Sommeren 986, er det ikke muligt at han kan have været med; dog maa det merkes at Sagaens egne Angivelser om Thorkells Landsvists-Erhvervelse er ledsaget af nogen Urede, eftersom den lader Sigmund samme Sommer følge Jarlen til Frostathing, uagtet det tidligere udtrykkeligt heder, at han den Sommer, fra Vaar til Høst, var paa Tog i Sverige. Overhoved kan man ikke regne disse Tidsangivelser saa nøje. Sigmund kan vistnok være kommen et Par Aar før eller senere til Jarlen, have udført Bedrifter, der ej nævnes, og igjen ej have udført andre, der tillægges ham, f. Ex. Toget mod Harald Jernhaus. Forresten synes det, efter den ovenfor (S. 123) anførte Notits, som om allerede Are frode havde berettet om Sigmunds Kamp med Bue digre.

deels af Ledingsfolk, for at gjeste Sverige og tilføje Sviakongen nogen Skade. At Haakon paa denne Tid, kort efter Jomsvikingeslaget, ikke var i den bedste Forstaaelse med Kong Erik i Sverige, er saa meget mere rimeligt, som vi ikke længe efter se denne i Forbindelse med Haakon Jarls Fiender, Jomsvikingerne. Sigmund lagde paa Vejen ind til Viken og hilsede paa Erik Jarl, som forsterkede ham saaledes, at han nu havde over 300 Mand og fem vel udrustede Skibe. Med denne Styrke drog han gjennem Oresund, og skal have gjort et ødelæggende Indfald paa Sveriges Østkyst, hvorved Sysselmanden Bjørn, der vilde sætte sig til Modværge, blev dræbt; han skal og have overvundet to af Sviakongens Lendermænd, der laa i Baghold for ham ved en Ø udenfor Svithjod, og skal have fældt den ene. Det følgende Aar skal Sigmund efter Jarlens Ønske have gjort et Tog til de vestlige Farvande for at opsøge og dræbe en vis Harald Jernhaus, hvilken Jarlen havde lyst utlæg formedelst den Ulstyr, han havde øvet i Norge. Sigmund skal have fundet ham ved Anglesey, og efter en Dags Kamp sluttet Fred og Forbund med ham; ja han skal endog have taget ham med til Norge og med stor Møje bragt det dertil at Jarlen tilgav ham [1]).

Sigmund havde nu endelig erhvervet saa megen Magt og Anseelse, at det kunde være paa Tide for ham at tænke paa et Tog til Færøerne for at hevne sin Fader og skaffe sig sine fædrene Besiddelser tilbage. Han talte derom til Jarlen, som lovede ham sin Bistand, og endnu samme Høst lod bygge to Knerrer til ham, da han ansaa Farvandet omkring Øerne altfor farligt for Langskibe. Assur, Hafgrims Søn, var nu voxet til, og bleven en stor og rask ung Mand: han var omtrent jevnaldrende med Sigmund. Thrond havde skaffet ham et godt Giftermaal, og foruden hans Fædrenegaard ogsaa overladt ham Brestes og Beines Ejendomme [2]), ligesom han og havde overdraget ham Raadigheden over den Halvdeel af Øerne, de havde haft i Len: men den egentlige Hersker var dog Thrond, thi han ledede ganske den uerfarne og lidet forstandige Assur, ikke at tale om, at han var den rigeste Mand i Øerne. Assur havde nu ikke færre end tre Hovedgaarde, paa hvilke han skiftedes til at bo; den ene var hans Fædrenegaard Hov paa Sudrø, den anden paa Skuvø, og den tredie paa Store Dimun: de to sidste havde tilhørt Breste og Beine. Paa Store Dimun er der kun eet Landingssted, og Opgangen til Gaarden paa Øen er derfra ad en stejl Klippevæg, hvor man maa klatre op ved Hjelp af Indhug i Klippen, og hvor een Mand let kan forsvare Øen mod mange Angribere. Her lod As=

---

[1]) Færeyingasaga Cap. 19—21.

[2]) Ifølge Sagnet med Datteren af Bonden paa Gillje, se ovf. S. 139 Note.

sit opføre et Virke eller Befæstningsverk om Gaarden, og opholdt sig jevnligt der med tredive Mand; naar han rejste mellem sine Gaarde, havde han ikke færre end 20 Mand med sig. Han maa vel allerede have ventet Angreb af Sigmund, hvis Ry paa denne Tid sikkert maatte have naaet Færøerne [1]).

Om Vaaren var Sigmunds Knerrer færdige, og han gjorde sig rede til Rejsen. Da han sagde Jarlen Farvel, spurgte denne ham, hvad Tro han egentlig havde. Sigmund svarede efter nogen Betænkning at han ingen anden Tro havde end paa sin Lykke og Styrke. „Det duer ikke", sagde Jarlen; „du bør søge din Trøst hos den Guddom, til hvilken jeg sætter al min Tro, nemlig Thorgerd Hølgabrud; vi skulle nu besøge hende, og bede hende om Held for dig". Sigmund bad ham raade, og fulgte ham til Skogs, først paa en Vej, og derpaa ad en Sidesti til en oprydbet Plads, hvor Gudehuset stod, omgivet med en Skidgard. Huset var meget smukt, med Guld og Sølv indstøbt i Udskæringerne. De gik ind, og kun faa Mænd med dem. Der var Glasglugger rundt omkring, saa at der ingensteds var mørkt. Der fandtes en Mængde Gudebilleder; Thorgerd Hølgabruds var inderst, lige for dem, prægtigt smykket. Jarlen kastede sig ned for hendes Fødder og laa der længe. Siden stod han op og sagde til Sigmund, at de skulde ofre hende en Gave, nemlig noget Sølv, som de lagde paa Stolen foran hende. „Hvis hun nu", sagde Jarlen, „vil modtage Gaven, kunne vi merke det derpaa, at hun slipper den Ring, hun har paa Armen, og den Ring vil bringe dig Held". Jarlen tog fat i Ringen, men han fik den ikke løs, og Sigmund troede at se, at hun bøjede Haanden tilbage. Jarlen kastede sig atter ned, og Sigmund saa at Taarerne stode ham i Ojnene; derpaa stod han op, tog atter i Ringen, og nu gik den endelig løs. Han gav Sigmund den, og sagde at han aldrig skulde skille sig ved den. Derpaa sagde han Sigmund Levvel. Om Jarlens Tro virkelig var saa levende, at han indbildte sig at Gudebilledet efter Behag kunde holde og slippe Ringen, eller om han blot ved en efter hans Forestilling from List vilde skuffe Sigmund og sætte Mod i ham, kunne vi nu ej længer med Sikkerhed afgjøre, men efter hvad vi forresten kjende til Haakon, er det første det rimeligste [2]).

---

[1]) Færeyingasaga Cap. 22, 21 og Olaf Tryggv. Saga Cap. 184, 185 beskriver Skuvø saaledes som vi ovenfor have beskrevet Store Dimun, og henføre saavel Virket, som Asfurs Død til hiin Ø; men da de gamle Viser og Sagn paa Færøerne henføre den sidstnævnte Begivenhed til Store Dimun, og desuden Beskrivelsen alene passer paa denne Ø (se Fortalen til Rafns Udg. af Færeyingasaga S. VII—X) har jeg ikke betænkt mig paa, i dette Stykke at afvige fra den rimeligviis paa Island eller i Norge af Folk, der vare ukyndige i Lokalforholdene, nedskrevne Saga, i hvilken en Forvexling mellem de to Vreste forhen tilhørende Øer Skuvø og Store Dimun saa let kunde opkomme.

[2]) Færeyingasaga Cap. 23. Olaf Tryggv. Saga, Cap. 184.

Sigmund sejlede nu afsted med sine Knerrer. Han selv styrede den ene, og Thore den anden. Paa hver af dem skal der have været 50 Mand. En heftig Storm skilte dem ad, og de dreve i nogle Dage om paa Havet; endelig fik de god Vind, og Sigmund kom til Øerne i Nærheden af Østerø. Han ønskede helst at komme uforvarende over Thrond, og lod styre mod Øen; men paany opkom Storm, saa at de maatte vende derfra [1]), og derimod lægge i Land ved Svinø, den østligste, hvor den for omtalte Bjarne, Thronds Morbroder, boede. Fyrgetyve gik op til Gaarden, for at faa fat paa Bjarne, medens ti bleve tilbage ved Skibet. De brøde Huset op, fandt Bjarne i Sængen, grebe ham og førte ham ud; men da han mindede Sigmund om, hvorledes han havde modsat sig hans og Thores Drab efter Overfaldet paa deres Forældre, skjenkede han ham Livet, dog paa den Betingelse, at han skulde følge med til Østerø. Bjarne forsikrede, at det med saadant Vejr, som da herskede, var umuligt at komme did, og Sigmund besluttede nu at overfalde Assur, som just befandt sig paa Store Dimun. Bjarne maatte ej alene følge med, men og skaffe flere Folk til Hjelp. De kom saa uventet og useet til Dimun, at ingen fandtes til at forsvare Stien. De kunde derfor uhindret gaa op og komme lige til Virket. Da Assur havde erfaret, hvo de vare og hvad de vilde, tilbød han Sigmund Forlig efter Afgjørelse af de bedste Mænd der i Færøerne. Sigmund fordrede derimod Selvdom, hvorpaa Assur ej vilde indlade sig, og Sigmund gav derfor sine Mænd Befaling til Angreb. Assur havde sine 30 Mand hos sig i Virket og det var Sigmunds Mænd vanskeligt at udrette noget mod dem, men Sigmund selv fandt et Sted, hvor noget af Muren var styrtet ned, saa at den var lettere at bestige: der tog han Tilløb, sprang saa højt op, han kunde, holdt sig ved Øxehagen fast ved den øverste Kant af Muren, og arbejdede sig saaledes op i Virket. En Mand vilde standse ham og hug efter ham, men faldt, truffen af hans Øxe, og førend nogen kunde komme til, fældte

[1]) Det siges ikke ligefrem i Sagaen, at man gav Thronds formodede Trolddom Skyld for denne Storm; Sagnet paa Færøerne siger det derimod udtrykkeligt. Dette Sagn, der forøvrigt henfører Sigmunds første Rejse til Olaf Tryggvessøns Tid, lader Sigmund, da han efter 3 Dages Sejlads fik Færøerne i Sigte, styre lige efter Mjovanes paa Østerø, hvor han maatte ligge udenfor Gøte i tre Dage og tre Nætter, uden at komme i Land, fordi Thrond hexede et Uvejr mod ham. Han sejlede derpaa, ogsaa efter Sagnet, til Svinø, hvor de brøde ind, men hvor Bjarnes Kone mæglede Forlig, og hvor de nu holdt sig lystige i 6 Dage; derfra droge de til Store Dimun, fik atter et Uvejr, styrede gjennem Skuvøfjorden, og nærmede sig det saakaldte grønne Skard, en græsbevoxet Kløft paa Øen. De lagde til Land ved et Sted, kaldet Ratt; Bestigelsen af Fjeldet og Assurs Drab beskrives nu meget omstændeligt og med enkelte Afvigelser fra Sagaen, hvilke Afvigelser mere eller mindre indeholder Usandsynligheder.

han ogsaa Assur, hoppede baglængs fra Muren, og kom staaende ned. Sigmund truede den øvrige Besætning med Udhungring eller Brand, og den overgav sig. Thore Beinesson havde imidlertid landet ved Sudrø, og kom nu til Sigmund, efter at denne allerede havde bestaaet Kampen med Assur. Da Thrond erfoer alt dette, bød han Forlig, og et Møde aftaltes i Thorshavn. Ved dette Møde, hvor ogsaa en Mængde andre Folk indfandt sig, hyklede Thrond den største Venlighed mod Sigmund og Anger over sin tidligere Færd mod hans Fader og Farbroder, for at faa ham til at gaa ind paa et Forlig, hvorved han selv skulde dømme i Sagen; thi rimeligviis var den snue Thrond overbeviist om at Sigmunds Ædelmodighed just da vilde bringe ham til at sætte saa lempelige Vilkaar som muligt. Sigmund, der vist havde faaet bestemte Forholdsregler fra Haakon Jarl, paastod derimod at Jarlen skulde afgjøre Sagen mellem dem, og derved blev det. De skulde den følgende Sommer begge drage over til Norge for der at høre Jarlens Dom. Imidlertid tilbragte Sigmund, Thore og mange Mænd med dem Vintren i hans Fædrenegaard paa Skuvø, hvor han levede med megen Pragt.

Den følgende Vaar gjorde baade Sigmund og Thrond sig rejsefærdige. Sigmund udrustede sin ene Knarr — den anden havde han allerede den foregaaende Høst sendt til Norge — Thrond derimod en Byrding (et Fragtfartøj), som han ejede. Da Sigmund var færdig, sejlede han afsted tilligemed Thore og henved 20 Mand; de landede ved Søndmøre, hvor Haakon Jarl just opholdt sig, og begave sig strax til ham. Jarlen modtog dem venligt, og Sigmund fortalte ham hvorledes det var gaaet ham, og om Forliget med Thrond. Da Jarlen hørte det, sagde han strax, at Sigmund og Thrond ikke havde været lige snue, og at han tvivlede om at Thrond virkelig vilde komme. Han havde Ret, thi Sommeren led hen, og ingen Thrond kom. Endelig kom der andre Skibe fra Færøerne, med den Efterretning, at Thrond nok var afsejlet fra Færøerne, men at Storm havde drevet ham tilbage og skadet hans Skib, saa at det ej kunde holde Søen. Med denne Besked maatte Sigmund og Jarlen lade sig nøje. Jarlen afsagde nu efter Sigmunds Anmodning sin Dom, uagtet Thrond ej var tilstede. Han bestemte at denne skulde udrede fire Mandsgjeld, eet for hver af Brødrene, som han havde hjulpet til at fælde; et tredie fordi han havde raadet til Sigmunds og Thores Drab; og endnu eet fordi han havde villet sælge dem som Træller. Sigmund skulde have den Deel af Færøerne, hans Fader havde haft i Len, uden at betale Skat af den; den anden Deel, der havde tilhørt Hafgrim, skulde inddrages, men ogsaa den gav Jarlen ham i Len, imod en aarlig Skat. Hafgrim skulde ligge ugild, ligesaa Assur, fordi han havde tilegnet sig Sigmunds Ejendom. Thrond skulde

udrede alle disse Penge paa een Sommer; skede dette, og overholdt han forøvrigt Forliget og den afsagte Dom, skulde han have Landsvist [1]) i Færøerne, ellers ikke. Sigmund takkede Jarlen for denne Afgjørelse, forblev i Norge om Vinteren, og drog ikke over til Færøerne forend den følgende Vaar (990). Da han var kommen did, stevnede han Throud til at møde sig paa Thinget i Thorshavn. Throud indfandt sig, og Sigmund bebrejdede ham hans Uordholdenhed, fordi han ikke efter Løfte havde fulgt ham til Norge; han bad ham nu erklære sig reent ud, om han vilde holde noget Forlig eller ej. Throud søgte atter Udflugter, bad Sigmund selv afsige Dom, og forestillede ham at dette vilde være ham til størst Hæder. Men Sigmund var døv for enhver saadan Anmodning, og Throud maatte derfor omsider erklære at han vilde holde den af Jarlen afsagte Dom. Dog føjede Sigmund sig i at give ham tre Aars Henstand med Udbetalingerne. Efter mange hyklerske Ord fra Throuds Side skiltes de ad, i det mindste tilsyneladende forligte. Da Sigmund om Sommeren gjorde sig rejsefærdig for at drage over til Haakon Jarl med Skatten, udbetalte Throud ham ganske rigtigt den ene Trediedeel af Pengene, men klynkede dog overmaade meget derved. Han tilkjendegav ogsaa sit uvenskabelige Sindelag mod Sigmund, eller sin Hengivenhed for det Parti, der maatte ansees fiendtligt mod ham, ved at tilbyde Assurs unge efterladte Søn **Leif** Opfostring, og lade ham voxe op hos sig i Gøte.

Da Sigmund havde samlet Skatten, drog han i Følge med Thore over til Norge, og udredede Skatten til Jarlens Tilfredshed (990). Han tilbragte atter Vinteren hos Haakon, og holdt om Vaaren endelig Bryllup med Thurid, hvis Fader Thorkell Torfrost imidlertid, som ovenfor nævnt, var bleven Jarlens Sysselmand i Orkedalen. Brylluppet stod paa Lade hos Jarlen selv i syv Dage, og han udnævnte ved denne Lejlighed Thorkell til sin Hirdmand. Det var ikke forend om Høsten, at Sigmund vendte tilbage til Færøerne (991). Da tog han sin Hustru Thurid og Datter Thora med, og tilbragte Vinteren i Rolighed. I hele dette Aar havde saaledes Throud været forskaanet for noget Krav. Den følgende Vaar, paa Thinget i Thorshavn, hvor baade Throud og Sigmund tilligemed en Mængde andre mødte, paastod Sigmund altsaa med Rette, at han egentlig kunde fordre alt hvad der stod tilbage af de Bøder, Throud skulde udrede, men sagde, at han desuagtet for denne Gang vilde lade sig nøje med en Trediedeel. Throud søgte atter Udflugter. Han spurgte Sigmund, om han ej vilde unde Leif Assursson nogen Erstatning fordi han havde dræbt hans Fader, „i saa Fald", sagde han, „kunde jeg betale ham, hvad du har til Gode hos mig".

---

[1]) D. e. Tilladelse til at opholde sig i Landet, Frihed fra Utlegd.

„Det gjør jeg ikke", sagde Sigmund, „jeg vil have mine Penge". „Du vil dog selv erkjende Billigheden af hvad jeg siger", svarede Thrond. „Betal Pengene", sagde Sigmund, „eller det skal bekomme dig ilde". Thrond betalte nu Halvdelen af den fordrede Trediedeel og sagde at han ej formaaede mere denne Gang. Da gik Sigmund hen til Thrond, satte ham Oxespidsen for Brystet og truede med at trykke til saa at han skulde føle det, hvis han ej betalte Pengene. „Du er en vanskelig Mand", sagde Thrond, „og sendte Bud ind i sin Thingbod efter en Pengepung, som laa der; da den var bragt ud, befandtes den at indeholde netop saa meget som Sigmund skulde have. Om Sommeren gjorde Sigmund en kort Rejse over til Norge med Skatten, kom snart tilbage igjen, og tilbragte Vinteren hjemme paa Færøerne, hvor han allerede var bleven meget vennesæl. Endog med Bjarne paa Svinø levede han i den bedste Forstaaelse, og denne meglede ofte mellem ham og Thrond, hvor det ellers vilde være kommet til aabenbar Fejde. Den følgende Vaar, da Alle atter vare samlede paa Thinget, krævede Sigmund Resten af de tilbagestaaende Bøder. Thrond fremsatte paa ny Modfordringen i Leifs Navn, og Mange lagde et Ord ind med om det Ønskelige i at en Overeenskomst kunde komme istand. Sigmund sagde, hvad der vist ogsaa var ganske rigtigt, at om han endog gik ind paa ThrondS Forslag, vilde Leif neppe faa mere af Pengene, end han selv; imidlertid erklærede han sig for gode Mænds Ord villig til at lade dem blive henstaaende indtil videre, dog med det udtrykkelige Tillæg, at han hverken eftergav dem eller vilde betale Bøder. Om Høsten (993) drog han atter over til Norge med Thore, for at bringe Jarlen den aarlige Skat; hans Hustru Thurid blev tilbage. Han skal have opholdt sig hos Jarlen om Vinteren, og det er denne Vinter, i Løbet af hvilken han efter Færevingasagas Udsagn skulde have deeltaget i Jomsvikingeslaget og hugget Hænderne af Bue digre, hvilken Bedrift, om han end har udført den, dog efter hvad der ovenfor er viist, maa have været udført syv Aar tidligere, saa at det vel endog er uvist, hvor vidt Sigmund virkelig har tilbragt denne Vinter i Norge, især da han efter sit Giftermaal synes at have haft stadigere Vinterophold paa Færøerne end før. Sigmund tilbragte nu et Par Aar i Rolighed paa Færøerne. Han beherskede disse uden at nogen bestred hans Myndighed. Jarlen fik den bestemte Skat, og saaledes var Haakons Herredømme over dette Skatland nu ved Sigmunds Dygtighed fuldkommen befæstet [1]).

20. Begivenheder paa Island.

Over **Island** synes Haakon Jarl ikke at have udøvet nogen Indfly-

[1]) Færeyingasaga, Cap. 21—27. Olaf Tryggv. Saga, Cap. 185, 186.

delse, eller endog at have gjort det mindste Forsøg paa at erhverve den. Overhoved er Haakon Jarls Regjeringstid den, i hvilken Islands selvstændige politiske Udvikling fornemmelig falder, og i hvilken Forholdene gjennem idelig Strid og Fejde, saavel mellem enkelte Personer som mellem hele Familier, i Særdeleshed ordnede sig, og de Bestemmelser, Øens viseste Mænd allerede havde vedtaget for at organisere et ordentligt Statssamfund, levede sig ind hos Folket, og vakte en Almeenaand hos dette, der siden i høj Grad bidrog til at lette Christendommen Indgang, da den begyndte at prædikes for Alvor og med Kraft. De Storme, under hvilke denne Udvikling fandt Sted, bidroge i høj Grad til at stille enkelte kraftige og talentfulde Mænds Bedrifter i et mere end almindeligt glimrende Lys, og det er derfor i Særdeleshed Mænd fra denne Periode, hvis Liv og Bedrifter de os levnede islandske Sagaer have foreviget. De fremstille os et broget Billede af Uroligheder, Fejder, Lovtrætter, Blodhevn, Fredløshed, og man skulde ved første Blik let komme paa den Tanke, at der i en lang Række af Aar ikke herskede andet end Anarchi og Blodsudgydelse paa Øen. Men naar man tager i Betragtning, at det kun var de blodige Fejder og de af ualmindelige Ytringer af Talent, Klogskab og Tapperhed ledsagede Begivenheder, som for Sagafortællerne kunde have nogen Interesse og hvis Minde derfor ere opbevarede, medens den langt større Mængde af Forhandlinger, der tilendebragtes i Orden og Mindelighed, kun betragtedes som uinteressante Hverdagsbegivenheder, der ingen Omtale fortjente, og derfor ere blevne begravne i Forglemmelse; naar man derhos overvejer, hvor kjendeligt, endog i de os opbevarede Beretninger, Agtelsen for Lov og Ret, for Tro og Love, og for sluttede Forlig viser sig overvejende over Vildhed og Tøjlesløshed: saa kommer man til den Overbeviisning, at Tilstanden paa Island i det mindste ikke kan have været slettere eller mere lovløs, end i det øvrige Norden, og at den endog i mange Henseender var langt bedre end i de Dele af Europa, hvor Feudalvæsenet herskede [1]).

Uagtet Althingets Oprettelse vare dog endnu i lang Tid de mindre Thing, hvis Forstandere havde enets i at forene sig om et fælles Althing, endnu ikke tilstrækkeligt ordnede med Hensyn til Landets Vilkaar og Befolkningens Tarv; de bare endnu altfor meget Præg af at være Tilfældighedens Verk, efter som den ene eller den anden mægtige Lendermand havde kunnet samle Thingmænd omkring sig. Hvor vilkaarligt disse mindre Thing endog temmelig længe efter Landnamstiden kunde oprettes, derom giver den forhen [2]) omtalte Saga om **Rafnkell Freysgode** fortrinlige Oplysninger. Rafnkell havde som femtenaarig Dreng fulgt sin Fader, Landnamsmanden Hall-

---

[1]) Se herom ogsaa ovenfor, 1ste B. S. 568.

[2]) Se ovf. 1ste B. S. 559, 560.

fred, ud til Island i Landnamstidens sidste Periode, altsaa ved Slutningen af Harald Haarfagres Regjeringstid. Faderen havde bosat sig i det saakaldte Fljotsdalshered ved Lagarfljot paa Osterlandet; men Rafnkell havde allerede i sin Faders Levetid opslaaet sin Bolig i den efter ham benævnte Rafnkellsdal, en Sidedal, der gaar op fra den med Fljotsdalshered ligeløbende Jokulsdal, og nærmer sig hiint. Rafnkell var heldig til at samle sig Formue og skaffe sig Magt. Paa sin Gaard Adalbol oprettede han et stort Hov, fornemmelig helliget hans Yndlingsgud Frey — deraf ogsaa hans Tilnavn Freysgode —; han bebyggede den hele Dal, og gav Nybyggerne Land, imod at blive deres Overmand og erhverve Godord over dem; ja han fik den hele Jokulsdals Beboere tvungne til at blive sine Thingmænd. Rafnkells Magt gjorde ham overmodig. Han ansaa det under sin Værdighed at bøde for nogen Forseelse, som han selv havde begaaet, og der var ingen Ret at faa af ham. Han havde aflagt et ubesindigt Løfte om at ville dræbe den Mand, der vovede at ride paa en Hest, som han havde helliget Frey. Da en af hans egne Folk, ved Navn Einar, en dygtig ung Mand, som han selv gjorde meget af, havde overtraadt dette Forbud, dræbte han ham virkelig, men vilde dog ikke betale hans gamle Fader Bøder, skjønt han rigtignok paa en anden, for ham selv ærefuldere Maade søgte at gjøre ham Fyldest. Men Rafnkell forregnede sig her, thi Einars Søskendebarn, den snue og driftige Saam, tog sig saa ivrigt af hans Faders Sag, og skaffede ham saa mægtige Støtter paa Althinget, at Rafnkell blev dømt fredløs. Ved de samme mægtige Mænds Bistand lykkedes det ogsaa Saam at faa Rafnkell i sin Magt, og sætte sig i Besiddelse af hans Gaard og Godord; kun af Naade og Barmhjertighed skjenkede han Rafnkell Livet, efter at have tilføjet ham den for en saa ærekjær Mand utaalelige Ydmygelse, at lade ham og hans Folk hænge en Stund med Hovedet nedad, ved Remmer, dragne gjennem deres Ankelsener, og efter at have affordret ham det Løfte, ikke at bosætte sig i Nærheden af det Hered, hvor han hidtil havde hersket. Som en Følge deraf flyttede Rafnkell østover Lagarfljot til en liden Gaard, hvor han en Stund levede i meget smaa Omstændigheder. Men efterhaanden kom han sig, byggede en stor Gaard, og blev mere og mere anseet, optog og ryddede nyt Land; der flyttede Folk til, hvilke nu saa meget heller erkjendte ham for Høvding, som han viste sig langt retfærdigere og humanere end forhen; de som ej med det gode vilde erkjende ham, nødsagedes dertil. Saaledes opstod der et nyt Hered og et nyt Thing, og han blev mægtigere end før. Det lykkedes ham senere at faa Bugt med Saam og vinde Adalbol og sit gamle Godord tilbage. Derved blev dette saa meget større, da det senere oprettede Thinglag føjedes dertil [1]).

---

[1]) Rafnkell Freysgodes Saga, især S. 1—3 (nyeste Udgave, Kjøbh. 1817).

Dette og lignende Exempler vise, hvor ubestemte Thinglagenes Grændser i Førstningen maa have været, og det er let at indse, hvilken Ulempe deraf maatte opstaa. Paa denne Mislighed blev der endelig raadet Bod, og Thinglagenes Grændser ordentligt bestemte, i Anledning af en stor Thingtrætte, der kort efter Kong Haakon den godes Død fandt Sted mellem den mægtige Breidfjording **Thord Gelle** og den lige saa mægtige Sønderlænding **Odd**, Tunge-Odd kaldet, fordi hans Gaard Breidabolstad i Reykjardal ved Borgarfjorden var beliggende paa den store Landtunge mellem Reykjardal og Hvitaa. Om Thord Gelle, Olaf Feilans Søn, er forhen talt [1]); Tunge-Odd var en Søn af den ovenfor [2]) nævnte Anund Breidskegg, og forestod Hovet paa Hofstad i Reykjardal halvt med de saakaldte Geitlændinger, eller Grim den haaleygskes Efterkommere. Trætten rejste sig paa følgende Maade. Den rige Blund-Ketil (eller som nogle kalde ham, Thorkell Blundketilssøn) boede i Ornulfsdal, hvor hans Farfader, Ketil Blund, havde faaet Land af Grim den haaleygske; Blundketils Moder var en Syster af Egil Skallagrimssøn. Blundketil havde ikke færre end 30 Lejlændinger, for hvis Bedste han sørgede til deres fuldkomne Tilfredshed. Sommeren 961 slog Græsset fejl. Han traf desaarsag Foranstaltninger til at forebygge Fodermangel, idet han bød sine Lejlændinger at yde ham Afgift i Hø, og bestemte hvor mange Nød enhver af dem skulde slagte til Vinteren. Denne Bestemmelse blev dog ikke tilborligt overholdt, og der opstod Mangel. I deres Nød henvendte Lejlændingerne sig til ham, og han hjalp dem, saa længe han havde noget at give dem, men da hans Forraad slap, vidste han ikke bedre Raad end at ty til en rig Penge- og Kornpuger i Nærheden, ved Navn Thore, sædvanligviis kaldet Hønse-Thore, fordi han paa en af sine hyppige Handelsrejser mellem Herederne havde haft Høns med sig: han var af ringe Æt, men havde ved at drage som Handelsmand fra Hered til Hered erhvervet mange Penge. Hønsethore sagde at han ikke havde noget Hø at sælge, men en Dreng ved Navn Helge, som Thore havde taget til Opfostring, for derved at skaffe sig Beskyttelse af hans mægtige Fader Arngrim Gode, fortalte, at der var Hø i Overflod, og Blundketil fornyede derfor sin Anmodning, ja bød endog Gaver til. Da Thore desuagtet fremdeles viste sig tver, tog Blundketil i sin Nød noget Hø med Magt, og lagde Betalingen derfor efter sig. Den ondskabsfulde Thore klagede over denne Fremfærd, som han kaldte Ran, først til Arngrim Gode, derpaa til Tunge-Odd, men da Helge underrettede dem om Sagens rette Sammenhæng, viste de ham bort. Endelig fik han ved Løftet om sin halve Formue Thorvald, Tunge-Odds Søn, til at staa ham bi. Thorvald fulgte ham med 30 Mand, hvoriblandt Arngrim, til Blundketils Gaard, og

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 781.

[2]) 1ste B. S. 549.

stevnede denne til at give Erstatning. Blundketil erklærede sig villig til at overlade Thorvald Selvdom, og bød ham ovenikjøbet Gaver. Dette Tilbud fandt Thorvald saa hæderligt, at han strax vilde tage derimod, men Thore fordrede Blundketil straffet for Ran, og vilde intet høre om mindelig Afgjørelse. Over en saa fornærmende Fordring blev Blundketil rød som Blod i sit Ansigt, og gik ind. En Nordmand, der opholdt sig hos ham, saa det, spurgte hvad der var paa Færde, og blev, da han erfoer det, saa opbragt over den Haan, man havde viist hans gjestfrie og ædle Vert, at han tog sin Bue, og skød ind i de Fremmedes Flok, just som de skulde ride ud af Gaarden. Uheldigviis traf Pilen den uskyldigste af dem alle, nemlig den unge Helge, og Thore hvilede nu ikke, førend de næste Nat omringede Blundketils Gaard og brændte ham inde med alle de Folk, han han havde hos sig. Blundketils Søn Herstein, en dygtig ung Mand, havde lykkeligviis været borte denne Nat hos sin Fosterfader Thorbjørn, og drømt at han saa sin Fader staa i lys Lue. Dreven af bange Anelser ilede han om Morgenen hjem med Thorbjørn, men fandt Gaarden nedbrændt og Mordbrænderne borte. Thorbjørn raadede ham til at ty til Tunge-Odd om Hjelp i denne Nød. Herstein føjede ham deri, skjønt han just ikke lovede sig nogen synderlig Bistand af denne egennyttige Mand. De kom til Odd, Thorbjørn fremførte deres Ærende, og Odd fulgt strax med dem til Brandstedet. Men istedetfor at hjelpe dem, greb han her en brændende Birkerafte fra Huset, og red med den rundt om Husene mod Solen, idet han sagde: „her tager jeg mig Land til Ejendom, thi dette kalder jeg nu ikke længer nogen bebygget Gaard; hører det, I Vidner!“ [1]) Herstein var altsaa nu værre faren end før. Men efter den kloge Thorbjørns Raad henvendte han sig til en anden anseet og veltænkende Nabo, ved Navn Thorkell Trefil, der lovede ham sin Bistand; Thorkell fulgte ham igjen til den gjæve og stridsøvede Gunnar Livesøn, en Svoger af Thord Gelle, og fik ham til at fæste Herstein sin Datter Thurid, følgelig ogsaa love ham sin Beskyttelse, førend han erfoer i hvilken Nød han var stedt. Men da Gunnar dog ogsaa ønskede at faa Thord Gelles Samtykke hertil, eftersom Thurid var dennes Systerdatter, fulgte han med Herstein til Thords Gaard Hvam, og aflokkede ham hans Samtykke paa samme Maade, som man havde aflokket ham hans eget, nemlig ved ej at rykke ud med Efterretningen om Blundketils Brand, førend Løftet allerede var givet. Thord blev vistnok meget vred og sagde at man havde holdt ham for Nar; men det var nu for silde, og han kunde ikke unddrage Herstein sin mægtige Beskyttelse. Ved Brylluppet, som stod paa Hvam hos Thord Gelle, aflagde Herstein det højtide-

[1]) Det var nemlig vedtaget, at man kunde tage ubebygget Land til Ejendom ved at fare om det med en brændende Brand, s. o. 1ste B. S. 117, 521.

lige Løfte, inden næste Althings Ende om Sommeren at have faaet Arngrim Gode dømt landflygtig, eller have Selvdom; Gunnar aflagde det samme Løfte med Hensyn til Thorvald Oddsson. Thord selv vilde intet Løfte aflægge, men Gunnar sagde at han nok kunne skjønne, han bestemte sig Odd selv til Modstander. Det blev nu meget ureligt i Heredet, og paa begge Sider samlede man Folk. Det var Lov, at en Drabssag skulde søges paa det Thing, der laa nærmest Vetvangen eller Gjerningsstedet; følgelig stevnede Thord Gelle Sagen til Thingnes-Thing, hvortil Egnen østenfor Borgarfjorden hørte. Thord begav sig paa Vejen derhen med 200 Mand, men Odd formeente ham Overgangen over Hvitaa med det dobbelte Antal Folk; der faldt Mænd paa begge Sider, og Thord maatte med uforrettet Sag vende om igjen. Nu indstevnede Thord Sagen for Althinget, og her var han den meest mandsterke. Thord søgte at hindre Odd, der havde 300 Mand, fra at betræde Thingets fredhellige Grund; det kom atter til Kamp, og der var allerede fer Mænd faldne af Odds Skare, da velsindede og fornuftige Mænd, som frygtede for at hele Thingalmuen skulde komme op at strides, lagde sig imellem, og fik Sagen bragt til Forlig. Odd maatte give efter, og Sagen blev paadømt saaledes, at Arngrim Gode og alle de øvrige der havde været med ved Indebrændingen, erklæredes fredløse, dog skulde Thorvald Oddssøns Fredløshed alene vare i tre Aar. Hønsethore blev siden dræbt af Herstein. Men i Anledning af denne Sag holdt Thord Gelle en lang og forstandig Tale paa Lagberget, hvori han viste, hvor ilde faren man var ved at maatte drage i fremmede Hereder for at søge Thing i Anledning af Drabssager eller fordre Erstatning for lidte Fornærmelser; han havde nu selv prøvet, hvor vanskeligt det var paa denne Maade at faa sin Ret, og var overbeviist om, at der endnu vilde opstaa mange andre Ulemper, hvis man ej raadede Bod derpaa. I og for sig var det Princip, han ønskede afskaffet, det naturligste, og det, som i de fleste Lovgivninger har været fulgt; imidlertid havde hans Tale den gode Virkning, at Landets Inddeling ordnedes; thi det blev nu deelt i **Fjerdinger**, af hvilke hver skulde indeholde tre Thinglag undtagen i Nordlændingefjerdingen, hvor der skulde være fire Thinglag, fordi man ej anderledes kunde blive forligt [1]). Disse Fjerdinger kaldtes Austfirdinga-, Rangæinga- eller Sunnlendinga-, Breid- eller Vestfirdinga-, og Nordlendinga- eller Eyfirdinga-

[1]) Se Hønsethores Saga, fornemmelig Cap. 11, og især Are Frodes Islændingabok, Cap. 5, af hvilket hiint Cap. i Hønsethores Saga ligefrem er udskrevet. Som sin Hjemmelsmand nævner Are Ulfhedin Lagmand (mellem 1108 og 1116); forresten var Thord Gelle selv en Oldefader af Ares Farfader og Fosterfader Gelle. Aarsagen, hvorfor Nordfjerdingen deeltes i fire Thinglag, var den, at de, som boede nordøstenfor Eyjafjord, ej vilde søge Thing der, lige saa lidt som de der boede vestenfor Skagafjord vilde søge Thing ved denne.

Fjerdingen. Hvert Thinglag kom til at indbefatte tre Godord eller saa mange Bønder, som hørte til tre Hoved-Hov. De aarlige Thing for hvert af disse Thinglag afholdtes om Vaaren, og kaldtes derfor **Vaarthing**; de skulde i Regelen ikke vare længere end en Uge eller kortere end fire Dage. Ved dem udnævnte Goderne, aldeles ligesom Herserne i Norge, hver tolv Dommere [1]). Det stod imidlertid Enhver, som havde en Sag at paastevne, frit for at stevne den enten til Vaarthinget eller til Althinget. Det sidste foretrak mange, naar de enten frygtede Partiskhed ved Vaarthinget, eller naar Althinget var nærmere for Haanden end dette. Althingsretten blev derfor saa overlæsset med Sager, at man ogsaa her maatte gjøre en Forandring, idet man paa Althinget selv oprettede en Ret for hver Fjerding eller saakaldt **Fjerdingsdom** [2]). Disse Fjerdingsdomme bestode hver af ni Medlemmer, af hvilke hver Gode udnævnte een, undtagen i Nordfjerdingen, hvor Godernes Antal ved den nys omtalte Foranstaltning var blevet tolv i Stedet for ni, og hvor derfor de tolv Goder maatte forene sig om at udnævne ni Bisiddere i Fjerdingsdommen. Af denne Grund kaldtes ogsaa Godordene i Nordfjerdingen deelte eller ufuldstændige [3]).

Den nys beskrevne Foranstaltning med Hensyn til Landets Inddeling

---

[1]) Thingene vare: I Østfjerdingen: Sunnudals, Kidjafjelds og Skaftafjelds Thing; i Sydfjerdingen: Rangaa eller Thingskaale-, Aarnes- og Kjalarnes-Thing; i Vestfjerdingen: Tveraa eller Thingnes, Thorsnes og Thorskafjords-Thing; og i Nordfjerdingen: Hunavatns, Hegranes, Vadle og Thingø-Thing. — Hvorledes Herserne i Norge udnævnte Dommere, se ovenfor 1ste Bind S. 601.

[2]) Man skulde næsten formode, at disse Fjerdingsdomme tildeels traadte i Stedet for de saakaldte Fjerdingsthing, som paa et Par Steder omtales, nemlig i Eyrbyggja Saga, Cap. 10, Landn. Cap. 98, hvor det heder at Thord Gelle indrettede Fjerdingsthing for Vestfjerdingen paa Thorsnes (se ovf. 1ste B. S. 781), i Islendingabok Cap. 5, hvor det heder at Fjerdingsthing indrettedes efter at den ovenfor nævnte Inddeling var ordnet, og endelig i „Graagaas" Vigsl. Cap. 58, hvor der gives Valg mellem at søge Sager paa Althinget, paa Heredsthinget eller paa Fjerdingsthing, „naar disse holdes". Denne sidste Bestemmelse findes dog kun i den yngre Afskrift af „Graagaas", og tør derfor maaske være kommen ind i senere Tider, efter at allerede de norske Indretninger havde begyndt at faa Indpas; det sees og at Fjerdingsthing ikke regelmæssigt have været holdte. De i Islendingabok og Eyrbyggjasaga omtalte Fjerdingsthing have sikkert kun været af kort Varighed, indtil de egentlige Fjerdingsdomme indrettedes; Thord Gelle sees allerede tidligt at have begyndt dermed i Vestfjerdingen (hvis man ellers ikke skal antage at Eyrbyggjasagas og Landnámas Udtryk er at forklare om en senere Tid). Nøjagtigt kjender man vistnok ikke Tiden da Fjerdingsdommene oprettedes, men at de vare en saa godt som umiddelbar Følge af Inddelingens Ordning, ligger i Sagens Natur. Om Fjerdingsdommens Indretning se „Graagaas", þingskapaþáttr Cap. 1 (Udg. S. 15).

[3]) De kaldes i Islendingabok „forráðsgoðorð".

og Vaarthingenes Indretning havde ogsaa Indflydelse paa **Lagrettens** eller den egentlige Landsregjerings Organisation. I Stedet for at den tidligere neppe bestod af andre end Goderne selv tilligemed de to Raadgivere, enhver af dem udnævnte [1]), kom den nu til at bestaa af tolv Medlemmer fra hver Fjerding, altsaa i det Hele af 48 Medlemmer, af hvilke enhver medtog to Raadgivere. De tolv Medlemmer fra Nordfjerdingen vare dennes Goder, fra hver af de øvrige Fjerdinger var det de ni Goder tilligemed tre andre anseede Mænd, som disse opnævnte med sig [2]).

Blundketils Brand skal efter Angivelser, hvis Rigtighed man ej har nogen Grund til at betvivle, have fundet Sted om Vaaren 962 [3]), og følgelig bleve de vigtige Indretninger, Thord Gelle foreslog, trufne paa Althinget det samme Aars Sommer. Den Mand, som da beklædte Lovsigemands-Embedet, var **Thorarin Olafsson**, med Tilnavn **Ragabroder**, paa Varmalok i Sydfjerdingen, en meget forstandig og anseet Mand; han var Lovsigemand i 20 Aar, fra 950, da Rafn Høngsson døde, indtil 970. Hans Embedstid [4]) er ogsaa merkelig ved en anden vigtig Foranstaltning, som da blev vedtagen, nemlig til **Tidsregningens** Forbedring. Man havde i længere Tid regnet Aarene efter **Uger**, i Stedet for efter **Fimter** eller Perioder af fem Dage, hvilket af flere Ytringer i de gamle Love at dømme synes at have været vore Forfædres ældste Inddeling af Tiden, medens Uge-Inddelingen derimod synes at være opkommen efter Bekjendtskabet med de sydligere Nationer. Fimterne passede til Aarets Dage-Antal, saa at dette jevnt kom til at udgjøre 73 Fimter, og den Fejl, som ved denne Regningsmaade opstod, kun bestod i at Skuddagene hvert fjerde Aar tabtes. Men naar man regnede efter hele Uger, kunde man ej komme Aarets Dageantal nærmere end at lade Aaret bestaa af 52, altsaa af 364 Dage, og

---

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 568.

[2]) Om Lagrettens Indretning se „Graagaas", Lögréttuþáttr (Udg. I S. 4—12).

[3]) Til dette Aar henføres den i de islandske Annaler, ligesom Are Frode ogsaa henfører den til Thorarins Embedstid (950—970).

[4]) Vistnok skulde man af den Omstændighed, at Thorkell Maane omtales som den, efter hvis Raad fornemmelig Thorkells Forslag vedtoges, ved første Ojekast komme paa den Tanke, at han da var Lovsigemand; men deels henfører Are Frode selv denne Begivenhed til Thorarins Embedstid, og nævner den endog tidligere end Thord Gelles Foranstaltning; deels have vi allerede forhen seet Thorkell Maane optræde som en anseet og formaaende Mand (S. 44 Note 1). Endelig maa det bemerkes, at da Thorsteins Fader Hallstein allerede kom til Island som Landnamsmand (se ovf. 1ste B. S. 524) c. 880, og egtede Osk, Thorstein rødes Datter, mellem 890 og 900 (se ovf. 1ste B. S. 526, 527) maa Thorstein Surt være fød omtrent ved 895, og bliver derfor næsten vel gammel til at have foredraget sin Sag til Thinge 970.

derved tabte man hvert Aar een Dag. Saaledes gik det paa Island. De merkede, heder det, at Sommeren mere og mere flyttede sig tilbage mod Vaaren, og ingen kunde fortælle dem, at Aarsagen dertil var den, at Aaret havde een Dag mere end der jevnt gik op i hele Uger. Da, fortæller Are Frode, traf det sig, at Thorstein Surt, en Søn af hiin Hallstein, Thorolf Mostrarskeggs Søn, som var kommen ud til Island med Bjørn austrøne, drømte at han var i en talrig Forsamling paa Althinget, og vaagede, medens alle Folk rundt omkring ham sov, men at han siden sovnede, og de øvrige vaagnede. Hans Drøm forklaredes af Usvif Helgesøn, Skalden Einar Skaaleglams Broder, saaledes at alle vilde tie, naar han talte paa Lagberget ved Althinget, men at de siden vilde ytre lydeligt Bifald, naar han havde hørt op at tale. Da nu Folk vare komne til Things, foreslog han, at man hver syvende Sommer skulde lægge en Uge til Aaret, og se hvorledes det vilde gaa. Og som Usvif havde forudsagt, bleve alle slagne ved Rigtigheden af dette Forslag, og det blev strax antaget som Lov efter Thorkell Maanes og andre forstandige Mænds Raad. Saaledes indrettedes den saakaldte **Sommer-Auke**, der fra den Tid af stedse har været anvendt i den islandske Kalender, og hvorved man hvert syvende Aar bødede paa det aarlige Tab af en Dag. Tabet af Skuddagene synes man endnu ikke at have forstaaet at berigtige, men det varede nu ikke saa mange Aar, inden Christendommen indførtes, og den forbedrede Kalender, som den christne Gejstlighed da medbragte, maa ogsaa have tjent til at bringe den nationale i bedre Orden. **Thorkell Maane**, der var en Sønnesøn af Ingulf [1]), Øens første Landnamsmand, og som udmerkede sig ved sit rene og dydige Liv, blev siden Lovsigemand efter Thorarin Ragabroder (970), og beklædte denne Værdighed i 15 Aar [2]).

Den ældre Generation af Landnamsmænd og deres Børn var paa denne Tid efterhaanden uddøet; kun enkelte Veteraner vare tilbage. Af dem maa især **Egil Skallagrimssøn** nævnes. Siden sit sidste Besøg i Norge, da han havde udført det farlige Ærende til Arnvid Jarl i Verme-

---

1) Hans Fader var den Thorstein Ingulfssøn, hvilken vi allerede ovenfor (1ste B. S. 520 og 563) have omtalt som den, der indrettede Thinget paa Kjalarnes. Om Thorkell Maane heder det i Landnáma (I. 10): han var den af alle hedenske Mænd paa Island, som havde den bedste Tro, efter hvad man har seet Prøver paa. Da han laa paa sit Yderste, lod han sig bære ud i Solskinnet, og befalede sig den Gud i Hænde, der havde skabt Solen; han havde og ført et ligesaa reent Liv, som de bedste Christne.

2) Íslendingabók, Cap. 4, 5. Are Frode maatte vide saa meget bedre Beskeed om den nys beskrevne Foranstaltning med Hensyn til Tidsregningen, som hans egen Fosterfader og Farfader Gelle Thorkellssøn var en Dattersøn af Usvif Helgesøn, der havde forklaret Thorstein Surts Drøm.

land [1]), havde han holdt sig rolig paa Island, hvor han udøvede en overordentlig Indflydelse i hele sin Kreds, og derfor neppe engang fik Lejlighed til at lægge den Stridbarhed og Kampfærdighed for Dagen, der i saa høj Grad udmerkede hans yngre stormfulde Dage. Hans Børn vare nu voxede til, og forbandt sig ved Giftermaal med anseede Ætter paa forskjellige Kanter af Landet. Saaledes var hans Stifdatter og Broderdatter Thordis bleven gift med Grim Svertingssøn paa Mosfell, der senere paa sine gamle Dage blev Lovsigemand [2]). Hans egen Datter, **Thorgerd**, egtede (966) den oftere omtalte **Olaf Paa**, Hoskuld Dalakollssøns Søn, strax efter hans Hjemkomst fra Norge, og boede med ham paa det prægtige Hjardarholt. Egils Søn **Thorstein** blev gift med den smukke Jofrid, en Datter af den forhen omtalte Gunnar Livssøn. Hun var tidligere paa en heel romantisk Maade bleven gift med Tunge-Odds Søn Thorodd, der egtede hende mod Faderens Villie, hvilken var forbitret paa Gunnar Livssøn for den Iver, hvormed han havde taget sig af Blundketils Søns, Hersteins, Sag. Men allerede næste Sommer efter Brylluppet havde Thorodd forladt sin unge Hustru for at løskjøbe sin fra Island forviste Broder af Fangenskab, uden nogensinde at vende tilbage igjen [3]). Thorstein var Egils yngste Søn, og han gjorde ikke saa meget af ham, som af sine to ældre Sønner, Gunnar og Bødvar, men begge disse bleve ham ved en tidlig Død berøvede. Især elskede han Bødvar, og han var derfor utrøstelig, da denne omkom ved et Ulykkestilfælde paa Borgarfjorden. Beretningen derom viser Egils Charakteer fra en ømmere Side end vi ellers have lært ham at kjende, og indeholder tillige rørende Træk af Familielivets Inderlighed og det kjærlige Forhold mellem Forældre og Børn. Bødvars Lig drev i Land ved Einarsnes. Egil red selv ned for at søge det, og fandt det strax. Han tog det op, satte det i sine Knæ, og red med det ud til Digranes til Skallagrims Høj, lod den aabne, og lagde Bødvar ned ved Siden af Skallagrim, hvorefter Højen atter tillukkedes. Medens han var tilstede ved denne Syssel, skal Sorgen saaledes have bespændt ham, at hans Klæder revnede. Derpaa red han tilbage til Borg. Solen var just ved at gaa ned: han lagde sig i sit Sænge-Afllukke, skød Lemmen for, og tilbragte saaledes hele Natten, den følgende Dag, og Natten derefter, uden at ville lukke op for sig, og uden at smage Mad eller Drikke: Ingen turde tale til ham. Da lod Aasgerd sende et Ilbud

---

[1]) Se ovenfor 1ste B. S. 751.

[2]) Grim Svertingssøn var Lovsigemand fra 1002—1004. Da ellers Thordis senest maa være fød ved 927, eftersom hendes Fader Thoralf døde i dette Aar (se o. 1 B. S. 699), maa hun enten have været mange Aar ældre end Grim, eller og maa denne, da han blev Lovsigemand, have været mindst 75 Aar gammel.

[3]) Se Hønsethores Saga.

vester til Hjardarholt efter sin Datter Thorgerd. Budet kom til hende noget over Middag. Hun begav sig strax paa Vejen, red hele Natten, kom til Borg, og gik ind i Ildskaalen, hvor Aasgerd hilsede hende og spurgte om hun havde spiist til Natverd. „Nej", svarede Thorgerd højt, saa at hendes Fader inde i Aflukket kunde høre hende, „jeg har ingen Natverd faaet, og vil ingen faa førend hos Freyja; jeg veed ikke bedre Raad end min Fader, og vil ikke leve efter min Fader og Broder". Derpaa gik hun til Aflukket og sagde: „Luk op, Fader, lad os fare den samme Vej begge". Egil drog Lemmen fra, Thorgerd gik ind, lukkede atter efter sig, og lagde sig i den anden Sæng, som stod der. „Det var smukt af dig, min Datter, at du vilde følge din Fader", sagde Egil; „du har heri viist mig stor Kjærlighed; hvorledes kunde man ogsaa vænte, at jeg skulde ville overleve denne Sorg"? Derpaa taug de en Stund. Da sagde Egil: „hvad er det, tygger du paa noget?" „Jeg tygger paa Tang" [1]), svarede hun, „thi saa lider det vel snarere med mig". „Er da det skadeligt"? spurgte han. „Ja meget"? svarede hun; „vil du have noget?" „Ja hvorfor ikke?" svarede Egil. Kort efter bad hun om at faa Drikke. „Det kommer af at spise Tang", sagde Egil; „desto mere tørster man". „Maaske du ogsaa vil have noget at drikke", spurgte hun. Han tog mod Hornet og drak store Drag. Da sagde Thorgerd: „nu har man skuffet os, thi dette er Melk". Da bed Egil et stort Stykke ud af Hornet, og kastede det. „Hvad skulle vi nu tage os for", sagde Thorgerd, „vor Beslutning er jo forspildt. Men burde vi ikke nu leve saa længe, til du fik digtet et Arve-Kvæde efter Bødvar, og jeg fik ristet det paa Kjevle: siden kunne vi jo altid dø, om det saa synes os: jeg tror det varer længe, førend Thorstein digter noget Kvæde efter Bødvar, og upassende var det, om der ikke holdtes Arveøl efter ham, skjønt jeg ikke tænker paa at deeltage deri". „Det ser ikke ud til, at jeg nu skulde kunne digte", sagde Egil, „men jeg kan jo forsøge". Og nu digtede han Kvadet Sunartorrek (Sønnetabet), et af de herligste fra hine Tider, der endnu er os opbevaret. Det begynder saaledes:

Tungt er mig nu
Tungen at røre,
svagt kun fra Munden
Stemmen lyder;

Ej ser det ud til
at jeg kan kvæde,
da Kummer svar
knuger Sindet.

Efter at han endnu i et Par Vers har omtalt, hvor vanskeligt det falder ham at digte, vedbliver han:

---

[1]) Nemlig det Slags spiselige Tang, der paa Island kaldtes söl, og rimeligviis endnu paa flere Steder i Norge har det samme Navn.

Thi min Æt
mod Enden lakker
som Træets Grene
trufne af Lynet;
Ak, for den Fader
al Fryd er svunden,
som Sønnens Lig
paa Lejet strækker.

* * *

Stort var det Brud
som Bølgen gjorde
i min fædrene
Frænde=Kreds;
aabent stedse
og uudfyldt stander
Sønnens Skaar,
som mig Søen voldte.

Meget har Ran
røvet fra mig;
hvor ere alle
elskede Venner?
Havet har slidt
min Slægts den bedste,
den ædleste Traad
fra mit eget Hjerte.

Kunde med Sverdet
min Sorg jeg hevne,
ilde det skulde
Øge bekomme!
kunde i Havet
min Hevn jeg fremme,
hans Viv jeg vilde
visselig ramme.

Men ak, mod Jøtnen
den ødelæggende
Mennesket ej
det mindste formaar;
al Verdens Folk
som Fnug for Gubbens
vrede Blik
brat henvejres.

Mig har Havet
meget ranet.
Grumt er Frænders
Fald at nævne;
svandt min Alders
Skjold saa fage,
ranet mig blev
min bedste Støtte.

Selv jeg det veed,
i den Søn, jeg misted,
var ingen Thegns
Evne voxet,
om han til Ynglings
Aar var kommen,
førend ham Herjans
Hænder borttog.

I alt han føjed
sin Fader kjærlig,
skjønt Alverden
andet sagde;
mig han hjalp
i mit Huus saa venlig,
og min Magt
meest han støtted.

Hvo staar mig nu
ved Siden modig
i Ufreds Tid,
i Trængsel og Fare?
Sønnens Savn
jeg snart vil føle;
Venner svigte,
min Vinge stækkes.

Hvor finder jeg
paa vor hele Ø
en trofast Ven,
jeg trygt kan lide paa?
Thi en Broders Lig
for Bauge nu sælger
mangen saa grisk
efter Guld og Skatte.

Det er dog sandt,
at Sønnens Idgjeld [1])
ingen faar,
uden selv han den fostrer;
kun den Søn,
som siden er
fød og baaren
i Broders Sted.

Jeg havde det godt
med Geire-Drottnen [2]);
paa ham jeg troed
saa trygt og stoled,
indtil Valfader
Venskabet brød,
Sejergiveren
stødte mig fra sig.

Ej jeg til Odin
ofrer gjerne,
til Viles Broder
bloter jeg nødig,
skjønt Mimes Ven
mig har givet
en Bod for Sorgen,
som Sindet letter.

Af Suttungs Mjød mig
han skjænked at drikke,
den ædle Kunst
han at øve mig undte;
han mig den gode
Gave forlened
Fiender vrede
til Venner at gjøre.

Tvende Sønners
Tab mig nu bøjer;
Njørves Syster [3])
paa Nesset stander.
Dog skal jeg glad,
med min gode Vilje,
og fro i Hu
Hel forvente.

Eftersom Egil kom videre i at digte Kvadet, blev han raskere, og da han var færdig dermed, kvad han det for sin Hustru Aasgerd, sin Datter Thorgerd og sine Huusfolk; derpaa stod han op af Sængen, satte sig i sit Højsæde, og lod holde Arveøl efter begge sine Sønner. Thorgerd rejste derpaa hjem og fik rige Gaver. Egil levede endnu mange Aar efter denne Tid [4]). Ved flere Lejligheder digtede han Kvad, der alle bleve meget be-

---

[1]) D. e. Erstatning.

[2]) D. e. Odin.

[3]) D. e. Hel, Dødsgudinden, som nedenfor nævnes.

[4]) Tidsregningen i Egils Saga er vanskelig at forlige med den, som ellers maa ansees for den rigtige. Saaledes omtaler den Bødvars Død og Thorgerds Besøg hos ham efterat hun var gift, forend den nævner Arinbjørns Hjemkomst til Norge med Harald Graafeld efter Haakon Adelsteensfostres Død. Det skulde saaledes synes som om Thorgerd var gift med Olaf Paa før 961. Men af

komne; blandt disse er ogsaa den ovenfor omtalte Drapa, som han digtede til Ære for sin Ven Arinbjørn, ved Efterretningen om at han var kommen tilbage til sit Fædreland og sin Fædrenegaard. I dette Digt er der flere merkelige Hentydninger til den Tjeneste, Arinbjørn beviste ham, da han i York var falden i Erik Blodøxes Vold [1]). Skalden Einar Skaaleglam søgte Egils Bekjendtskab; de bleve gode Venner, og fornøjede sig, heder det, med at tale sammen om Skaldskab. Sidenefter, da Einar var kommen tilbage fra sit sidste Ophold hos Haakon Jarl, hvorunder han havde deltaget i Jomsvikingeslaget, besøgte han Egil, for at forære ham det Skjold, Jarlen

---

Laxdølasaga erfare vi, hvad der desuden stemmer med de øvrige chronologiske Forhold, at Harald Graafeld herskede i Norge, da Olaf Paa for sit Giftermaal og kun 18 Aar gammel opholdt sig der (se ovenfor S. 40, 41). Olaf kan følgelig ej være bleven gift forend 965 eller 966, altsaa senere end Harald Graafelds, end sige Haakon den godes Død, eller ogsaa maa Thorgerd have været ugift, da hun afsnakkede sin Fader fra at hungre sig ihjel; dog, da det heder saa udtrykkeligt at hun blev hentet fra Hjardarholt, kan man heller ikke vel antage dette. End større Vanskelighed opstaar derved, at Egils Saga i Cap. 83—88 vidtløftigt omtaler de Stridigheder, Thorstein Egilsson havde med Tunge-Odd, efter at hans Moder Aasgerd var død og Egil havde overladt ham Gaarden Borg, medens de islandske Annaler udtrykkeligt lade Thord Gelle og Tunge-Odd dø 965; thi i saa Fald maatte hine Stridigheder have fundet Sted før 965, og Egils Flytning endnu tidligere; Thorgerds Giftermaal, som endnu laa en god Stund forud for denne, vilde saaledes falde i det mindste før 960. Det er ovenfor (S. 95) viist, at Angivelsen for Thord Gelles Vedkommende maa være rigtig, hvilket end ydermere fremgaar deraf, at Eyjulf, Thord Gelles Søn, allerede ved Thorgrim Godes Død 961 optræder som selvstændig Høvding uden at hans Fader nævnes. Man maa derfor her gribe til den Udvej at antage, at Tunge-Odd ej døde samme Aar, som Thord Gelle, men noget senere, og at Annalernes Udsagn med Hensyn til ham er urigtigt. Thi Egils Sagas Beretning har fuldkommen Sandsynlighedens Præg.

[1]) Se derom ovenfor, 1ste B. S. 728. Det heder fremdeles: „Det Skin, som udgik fra Eriks Bryn, var ej trygt at se paa, da Kongens ormblanke Pande-Maane skinnede med skrækkelige Straaler. Dog vovede jeg at bringe Fyrsten mit Hoved, saaledes at Odins Drik (Kvadet) kom brusende til Enhvers Øre. Haulterne i Kongens Sal fandt ikke den Belønning, jeg fik for Kvadet, hamfager, da jeg til Gjengjeld for Odins Mjød fik den ulvgraa Hattefyld (Hovedet) af ham; jeg tog imod det, og dermed fulgte mine sortbrynede Øjne og den Mund, hvormed jeg frembar Digtet for Kongens Knæ; jeg beholdt mine Tænder, min Tunge og mine Øren: det var dog bedre end Guld. Da stod hiin tro Ven ved min Side, Arinbjørn, paa hvem jeg kunde stole; han var den, som ene vovede at frelse mig for Kongens Vrede; han svigtede mig ej i Kongens Gaard". Han roser Arinbjørn for hans Ædelsind og Gavmildhed. „Ingen", siger han, „gik haanet eller tomhændet fra Arinbjørns Huus. Denne Ædling, der bor i Fjordene, er grum mod sit eget Gods, han hader Draupnes Sønner (Guldringene)".

havde givet ham. Egil var da ikke hjemme, og Einar ventede paa ham i tre Dage, men da det i den Tid ikke ansaaes passende at forblive længere i Besøg paa eet Sted, rejste han bort, efter at have hængt Skjoldet op over Egils Sæng, og anmodet Folkene paa Gaarden om at bede Egil modtage denne Gave. Samme Dag kom Egil hjem, saa Skjoldet og spurgte, hvo der ejede det herlige Stykke. Folkene bragte ham Einars Hilsen. Men i Stedet for at glæde sig over Gaven, blev Egil heel fornærmet, som om Einars Mening var at han skulde kvæde om hans Skjold; ja han vilde endog have redet efter ham og dræbt ham, hvis Einar ikke allerede havde faaet for langt Forspring. Imidlertid digtede han om Skjoldet, og kom igjen i Venskab med Einar [1]). Da Thorstein Egilsson var bleven gift og Aasgerd, Egils Hustru, var død, overlod han Gaarden Borg og sit Høvdingskab til Thorstein, og flyttede selv til Mosfell, til sin Stifdatter Thordis, som han nu holdt meest af blandt alle dem, der vare i Live. Imidlertid kom han dog endnu engang, fuldvæbnet og i Spidsen for en stor Skare kampfærdige Svende, paa Althinget, for at staa sin Søn bi i en Grændsetrætte, hvorved den mægtige Tunge-Odd havde taget Modpartens Sag. At Tunge-Odd her kom til kort, var hvad man maatte vente.

Da Egil blev meget gammel, begyndte baade Syn og Hørelse at svigte ham, men hans Aandsevner vare lige usvækkede, og han vedblev ved givne Lejligheder at digte Smaavers lige til sin Død. Da han nærmede sig sit 90de Aar, mistede han Synet ganske. En Sommer, da hans Svigersøn Grim skulde til Althinget, vilde han endelig være med. Grim syntes ikke derom, og bad sin Hustru Thordis at lokke ud af den Gamle, hvad han havde i Sinde, thi han havde størst Moro af at tale med hende. Hun spurgte ham nu, hvad han egentlig vilde paa Thinget. „Det skal jeg sige dig", sagde han; „jeg vil tage de to Kister med, som Kong Ædhelstan gav mig; de ere fulde af engelske Sølvpenge; dem vil jeg strø ud paa Lagberget, naar der er som fleest Folk tilstede, og da skal jeg undres, om der ikke baade vanker Puf og Stød, ja om ikke tilsidst hele Thingalmuen kommer op at slaas". „Du har Ret", sagde Thordis, „dette vil blive kostelige Løjer, og vil mindes saa længe Landet er beboet". Hun fortalte det nu til Grim, som naturligviis ikke vilde tillade noget saadant, og Egil maatte blive hjemme, men var meget misfornøjet. Strax efter rejste Thordis til Seters. Egil benyttede sig strax af hendes Fraværelse til at byde to Trælle at sadle ham en Hest, da han, som han sagde, vilde fare i Bad. De gjorde saa; han satte sig op, tog Sølvkisterne med sig, og red ud af Tunet ned ad en Bakke, indtil man ej længer kunde se ham. Næste Morgen saa man ham vanke om tilfods i et Holt østenfor Gaarden, ledende Hesten efter sig. Han sagde

---

[1]) Egils Saga Cap. 81.

at han havde dræbt Trællene, og skjult Kisterne, men hvor, fik ingen at vide. Nogle hundrede Aar efter, og endnu allersidst for noget over hundrede Aar siden har man fundet engelske Mynter fra hiin Tid ved Mosfell, hvilke rimeligviis høre til Egils Skat. Han døde endnu samme Aars Høst, og blev af Grim højlagt paa Tjaldanes med sine Vaaben og Klæder [1]).

Egils Søn Thorstein arvede sin Faders Ejendomme, Godord og Indflydelse, men han var en fredeligere Mand, der ikke skjøttede saa meget om at lade Sverdet afgjøre enhver Trætte, men derimod forstod sig ypperligt paa Lov og Ret. Hans personlige Anseelse var derfor ikke paa langt nær saa stor som Faderens. Imidlertid vedblev hans Æt, eller de saakaldte Myramænds, at være en af de fornemste paa Island, og fra Thorstein udledte mange af de senere Høvdinger deres Herkomst, fornemmelig de senere saa mægtige Sturlunger [2]).

Borgarfjorden og dens Omegn synes mere end de øvrige Dele af Island at have frembudt Tilhold for Fredløse, der ved deres Røverier foruroligede Egnen. Enkelte af disse naaede endog en stor Navnkundighed for deres Tapperhed, Udholdenhed og Troskab mod hinanden indbyrdes. Blandt dem fortjener især den forhen nævnte **Hørd Grimkellsson** at omtales. Dronning Gunnhilds Hevngjerrighed havde, som vi have seet, nødt ham til at forlade Norge og tage sin Tilflugt til Harald Jarl i Gautland. Her udmerkede han sig saaledes ved sin Tapperhed, at Jarlen gav ham sin Datter Helga til Egte for at faa ham til at blive der i længere Tid. Han blev ogsaa tilbage i alt henimod 14 Aar, medens hans Fostbroder Geir alle-

---

[1]) Egils Saga Cap. 88. Om det Fund af Mynter, man 1722 har gjort i Nærheden af Mosfell, se P. E. Müllers Sagabibliothek, 1ste B. S. 126. Saavidt vides, er det ikke oplyst, hvilke engelske Konger disse Mynter tilhøre; vidste man det, vilde man deraf maaske nærmere kunne slutte sig til, naar Slaget paa Vinheden fandt Sted, thi det var efter dette, at Ædhelstan forærede Egil Skallagrimsson Pengene.

Om Tiden for Egils Død indeholder hans Saga ingen anden Oplysning, end at det var mod Slutningen af Haakon Jarls Levetid, og medens han selv befandt sig i det 9de Tiaar, altsaa mellem 80 og 90 Aar. Det maa saaledes have været omkring 991, som ovenfor anført (S. 105).

[2]) Thorsteins Børn og Efterkommere omtales i Egils Saga, Cap. 82 og 90. Han oplevede Christendommens Indførelse i Landet, og lod opføre en Kirke paa sin Gaard Borg. Hans Søn Skule, der fulgte ham som Høvding paa Borg og Ættens Hoved, deeltog i Slaget ved Svaldr Aar 1000, efter, som det synes, at have været en Stund i Viking; han maa altsaa være fød før 980, rimeligviis omkring 975, og da han var anden Søn, maa Thorsteins Giftermaal falde endnu tidligere. I Kristnisaga nævnes Thorstein blandt Høvdingerne paa Island 981 eller 983.

rede efter et Par Aars Forløb rejste hjem til Island over Norge, hvor han nær var bleven dræbt af Dronning Gunnhilds Udsendinger. Endelig kom ogsaa Hørd hjem med sin Hustru, et stort Følge og mange Rigdomme, opslog sin Bolig paa Breidabolstad, og levede en Tidlang med megen Glands. Han lagde stedse an paa at vise sig fredelig og forligelig. Desuagtet traf det sig saa uheldigt, at en af hans Folk, et ondskabsfuldt Menneske, dræbte en i Nærheden boende Mands unge Søn for en ringe Sag. Hørd tilbød strax hans Fader Selvdom og al mulig Oprejsning, men denne, der ligeledes var trættekjær og ondskabsfuld, vilde ikke høre om andet end at forfølge Sagen til det Yderste. Da kom der et saadant Raseri over den ellers godmodige Hørd, at han strax dræbte Manden og satte Ild paa hans Gaard, saa at den brandt op med alt hvad der var, hvoriblandt to Kvinder, der ej vilde gaa ud. Dette blev naturligviis strax paaklaget af Hørds Fiender og Misundere, og da ej engang hans egen Svoger vilde tage sig af hans Sag, eller endog byde Bøder for ham, blev han dømt fredløs. Nu tyede han med alle Sine til sin Fostbroder Geir paa Gaarden Botn, efter først at have opbrændt sin Gaard paa Breidabolstad. Da Geir ikke kunde skaffe Føde til saa mange Mennesker, og dog nødig vilde vise sig ugjestfri mod Hørd, greb han til den Udvej, at røve Kvæg paa en anden Gaard, hvorved et Par Mænd bleve dræbte. Hørd erfoer det, blev meget misfornøjet, og vilde ikke engang at man skulde nyde af de røvede Dyrs Kjød, førend Ejeren var bleven underrettet derom og havde faaet Bøder. Men Nøden drev dog ogsaa omsider ham til at finde sig i denne Maade at friste Livet paa, og da han nu tillige blev underrettet om, at man tænkte paa at samle sig imod ham og hans Venner for at tage dem af Dage, flyttede han med Geir og alle sine Mænd til en Klippe-Holm ved Hvalfjorden, hvor de af Tømmeret fra de nedrevne Huse paa Botn byggede en stor Skaale, og stiftede et ordentligt organiseret Forbund af Fredløse, der forbandt sig til at vise Hørd og Geir ubetinget Lydighed, og af hvilke ingen under den Straf at styrtes ned fra den stejle Klippevæg maatte være længere end tre Nætter borte uden Tilladelse. Andre Fredløse og Ugjerningsmænd strømmede nu til, og svore Hørd og Geir Troskabs-Ed. Til en Tid var der endog ikke færre end 200 Mand samlede: det mindste Antal var 80. Det er let at forstaa, at denne Bande blev en sand Landeplage for Egnen. De kunde alene ernære sig ved Rov, og om end Hørd og Geir selv ønskede at vise saa megen Humanitet som muligt, saa var det dog ved et saa stort Antal, hvoraf den største Deel var det værste Udskud, ej at tænke paa at kunne hindre mange Ugjerninger. De havde sluttet en hemmelig Aftale med Bonden Thorstein Guldknap paa Thyril inderst i Fjorden, at han skulde sætte alle Rømningsmænd over til dem, og give dem Nys om alle Anslag imod dem, hvorimod de til Gjengjeld ej skulde røve

hos ham: dette var bekræftet med Ed paa begge Sider. Saaledes gik det hen i tre Aar, i Løbet af hvilke Hord og Geir udførte de meest fortvivlede Heltegjerninger. Engang foreslog Hord at de skulde tage et Skib fra nogle Kjøbmænd, der laa i Hvitaa, og saaledes se til at komme fra Landet, da han allerede længe var ked af dette uværdige Liv; men de Øvrige overstemte ham, og han maatte blive. Omsider holdt Bønderne i Egnen et Møde for at aftale en ordentlig Angrebsplan, da Uvæsenet ej længer var at taale. I Spidsen for dem stillede sig Hords egen Morbroder Torve Valbrandssøn og hans Svogere Illuge den røde og Indride. Det vilde dog vel neppe have lykkets dem at udrette noget mod de tapre Fredløse, hvis de ej havde brugt skammelig List, og dertil vundet Thorstein Guldknap. Denne laante dem sin Baad, i hvilken en vis Kjartan roede ud til Holmen for paa Skromt at tilbyde de Fredløse Forlig og saaledes narre dem i Land. Da de kjendte Baaden, hindrede de ej Kjartan fra at lande. De gode Tilbud lokkede mange til at følge med, og de bleve ved Ankomsten strax dræbte, dog uden at man fra Holmen kunde se det. Saaledes gik det ogsaa anden Gang, da fulgte endog Geir med, trods Hords Advarsel, og blev dræbt med de øvrige. Endelig kom Raden til Hord. Han vægrede sig først ved at drage over, men Kjartan haanede ham som ræd og umandig, og dette kunde han ikke taale. Han fulgte med, og var allerede næsten kommen til Land, da han fik se Geirs Lig flydende paa Vandet; forbitret dræbte han Kjartan, men i det samme landede Baaden, og han og de Øvrige bleve bundne for at aflives. Dog rev han sig løs, snappede en Øxe fra sin Svoger Indride, og forsvarede sig en Tidlang med fortvivlet Tapperhed, indtil endelig Øxen gik af Skaftet, og Thorstein Guldknap dræbte ham (985). Hans tro Hustru Helga, der var bleven tilbage paa Øen, svømmede om Natten til Land først med sin yngste, og siden med sin ældste Søn. Hun tog sin Tilflugt til Hords Syster Thorbjørg, der var gift med Indride paa Thyril. Her forbleve de en Stund, og droge siden til Norge og derfra til Gautland; en af Sønnerne, Bjørn, kom siden tilbage til Island, og dræbte mange til Hevn for sin Fader, ligesom og Thorbjørg fik dræbt flere, saa at man i alt regner at 24 Mænd faldt i Hevn for Hord. En Deel af Hords Bande var allerede før hans Død, paa et Tog til Fastlandet for at hente Vand, bleven afskaaren fra Stranden; nogle af dem dræbtes, men de øvrige satte til Fjelds, hvor de toge Tilhold i en Hule, forstærkedes med Flere, og fortsatte deres vante Liv, indtil Torve og et Par andre Høvdinger omsider fik dræbt de fleste af dem. Der omtales endnu en lignende Bande, de saakaldte Krepsmænd, som Torve skal have taget af Dage [1]).

---

[1]) Hords Saga, jvfr. Landnáma I. 20.

Ved Breidafjorden var især Olaf Feilans og Thorolf Morstrarskeggs Æt i Besiddelse af Magten. Om Olaf Feilans Søn Thord Gelle, og den Indflydelse, han udøvede paa Retsforfatningen, er forhen talt. Hans Sønner Thorarin Filsenne paa Hvam og Eyjolf den graa eller listige i Otradal arvede hans Besiddelser, men ikke hans Anseelse; derimod synes den største Glands i en lang Tid at have heftet ved Hoskuld Dalakollssøn og hans ridderlige Søn Olaf Paa, i Særdeleshed da Thorgrim, den egentlige Thorsnesgode, af Venskab for sine Svogere Thorkell og Gisle Surssønner flyttede nord til Sæbool i Dyrafjorden, saaledes som det forhen er nævnt, overladende sin Fædrenegaard Helgafell til sin mindre anseede Broder Børk den digre. Olaf Paa var, som vi have nævnt, gift med Egil Skallagrimssøns Datter, og han bosatte sig endnu i Faderens Levetid paa **Hjardarholt**, som han selv bebyggede med megen Pragt, og hvor han levede paa en stor Fod. Bjelkerne og Panelingen i hans Gildeskaale vare smykkede med de herligste Udskæringer, forestillende Æsernes Bedrifter. Ved hans Datters Bryllup kvad Skalden Ulf Uggesøn en heel Draapa, hvori han beskrev disse Scener; af denne Draapa, kaldet Huusdraapa, have vi endnu enkelte Levninger tilbage [1]). Uagtet Olaf Paa kun var Frillesøn, blev han dog som den irske Konges Dattersøn og sin Faders Yndlingssøn betragtet som den fornemste af sine Brødre, og det var fornemmelig ham, der efter Hoskulds Død forestod det prægtige Arveøl, hvortil han paa Althinget indbød alle Godordsmænd i Landet foruden en Mængde andre Bønder, saa at Gjesternes Antal i alt var henimod tusinde [2]). Olafs Broder Thorleik forlod siden Island, og kom ikke mere tilbage, men hans Søn Bolle opfostredes hos Olaf, og mellem ham og Olafs Søn **Kjartan**, opkaldt efter Morfaderen, opstod der snart et fortroligt Venskab. Olafs Søster **Hallgerd** var en udmerket skjøn, men herskesyg og ondskabsfuld Kvinde. Allerede medens hun var halvvoxen, havde hendes Farbroder Rut ytret til hendes Fader Hoskuld, engang da hun legede paa Gulvet med andre Smaapiger, at han ikke kunde skjønne, hvorfra de Tyveøjne vare komne i Ætten. Hoskuld blev fornærmet derover, men Ruts Spaadom var sand [3]). Inden Hallgerd havde naaet sit 17de Aar, havde

[1]) Disse Brudstykker findes i Skálda, og det er af dem, man kan se at Udskjæringerne maa have fremstillet Scener af Mythologien. Se især Skálda Cap. 5, hvoraf det sees, at blandt andet Balders Historie var Gjenstand for Ulf Uggesøns Kvad.

[2]) Se Laxdølasaga Cap. 26. Da det i Njáls Saga Cap. 59 udtrykkeligt heder at Hoskuld Thorarinssøn blev fød strax efter at Hoskuld Dalakollssøn døde, falder dennes Død følgelig omkring 980.

[3]) Njáls Saga, Cap. 1.

hun allerede voldt sine to første Mænds Død [1]). Tredie Gang bedaarede hun den ædle **Gunnar Haamundsson** paa Lidarende i Fljotslid, sydligst paa Island, som egtede hende, men til sin egen Skade, saaledes som det nedenfor skal fortælles [2]).

Thorgrim Thorsnesgode havde, saaledes som det ovenfor er berettet, besat sig paa Sæbool for at være i Nærheden af sine Svogre, Thorkell og Gisle, og levede i det inderligste Venskab med dem og Gisles Svoger Vestein, indtil hiin ulykkelige Dag, da Gisle faldt paa at de skulde stifte Fostbroderskab med hinanden, men Thorgrim vægrede at forbinde sig med Vestein, og Gisle til Gjengjeld unddrog sig fra at forbinde sig med Thorgrim [3]). Derved sløttedes Venskabet, just som det skulde befæstes. Kort efter rejste Gisle og Vestein udenlands, og skiltes ad i Danmark, da Vestein vilde drage til England. For Afskeden smedede Gisle en Pening, der bestod af to Dele, som nøje passede sammen; den ene Deel gav han Vestein, den anden beholdt han selv, for at de kunde bruge dem som Jerteiner i vigtige Anledninger [4]). Han vendte selv over Norge tilbage til Island. Kort efter hans Hjemkomst fik hans Broder Thorkell tilfældigviis høre en Samtale mellem sin Kone Aasgerd og Gisles Kone Aud, hvorved de i Spøg gjensidigt drillede hinanden med at de gjorde for meget af deres Svogre, Aasgerd af Vestein og Aud af Thorgrim. Thorkell raabte strax: „dette vil vorde een eller flere Mænds Bane!" og uagtet hans Kone søgte at berolige ham, ja endog truede med Skilsmisse, hvis han gav nogen urimelig Mistanke Rum, flyttede han dog fra sin Broder til Thorgrim paa Sæbool. Hvad han og Thorgrim havde i Sinde, kunde man allerede skjønne deraf, at de fik en af de bedste Smede der i Egnen til at omsmede Brudstykkerne af Sverdet Graasida til et saakaldet Maalespyd, d. e. et Spyd med Runer, hvilke man troede gjorde det sterkere og sikrere. Da Gisle ved Vintrens Begyndelse skulde holde et stort Gilde — det skulde egentlig være Vinternatsblot, men efter sit Ophold i Danmark blotede han ikke mere — fik han høre at Vestein var kommen ud, og da han med Rette frygtede for sin Broders Planer, skyndte han sig at sende ham Bud med den halve Pening som Jertein, at han ej maatte komme, førend han havde talt med

---

1) Herom handler Njálssaga, Cap. 9—17.

2) Se nedenfor, S. 186. Hallgerd var rimeligviis fød omkring 940. Hendes anden Mand var Glum, en Broder af Lovsigemanden Thorarin Ragabroder, og hendes Datter i Egteskab med ham blev omkring 980 Moder til Høskuld Thraainsson, se ovf. S. 136. Hendes Giftermaal med Glum falder saaledes ved 956, med Gunnar ved 970. Hendes og Gunnars ældste Søn Høgne var voxen ved dennes Død 986.

3) Se ovenfor, 1ste B. S. 782, 783.

4) Dette foregik i Viborg, se Gisle Surssøns Saga.

ham. Men det var for seent, han var allerede paa Vejen, og vilde ikke vende om. Han havde kun været to Nætter hos Gisle, da man den tredie Nat fandt ham dræbt i sin Seng, med Graasida i Brystet. Gisle drog Spydet ud, og lagde det, uden at Nogen fik det at se, i en Kiste. Han lod Vestein højlægge, ved hvilken Højtidelighed ogsaa Thorkell og Thorgrim indfandt sig. Det var Skik, ved slig Lejlighed at binde den Afdøde de saakaldte Helsko, for at han med dem kunde gaa til Valhall; denne Forretning paatog Thorgrim sig, og sagde da han var færdig: „Ikke kan jeg med at binde Helsko, hvis disse løsne". Tilsyneladende vedblev den gode Forstaaelse mellem begge Familier, men Gisle pønsede paa Hevn, hvortil han endog ifølge det med Vestein sluttede Fostbroderskab var forpligtet. Næste Høst holdt Thorgrim og Gisle Vinternatsblot, hver for sig. Blandt Thorgrims Gjester var Eyjulf den graa og Bork. Da tog Gisle en Nat Spydet Graasida op af Kisten, sneg sig over til Sæbool og ind gjennem Skaalen til det Aflukke, hvor Thorgrim sov ved Siden af sin Kone Thordis, Gisles egen Syster; med den ene Haand løftede han Klæderne, med den anden satte han Spydet i Thorgrim, saa at det stod fast i Sængen; han kom ubemerket bort og hjem, uagtet Thordis strax raabte Folk til Hjelp, og alle kom paa Benene [1]). Mistanken faldt naturligviis strax paa Gisle, og Eyjulf, Thorkell og flere Mænd ilede til hans Gaard. Han laa i sin Sæng, men hans Sko stode ganske sneede foran Sængen; dog havde Thorkell endnu saa megen Broderkjærlighed, at han skyndte sig at skyde Skoene ind under Sængen, førend Nogen fik dem at se. Han fortalte nu Drabet, og Gisle tilbød sig strax at hjelpe til med at højlægge Thorgrim. De modtoge Tilbudet, og Gisle fulgte dem til Sæbool. Thorgrim blev højlagt i et Skib; Gisle tog en stor Steen og kastede i Skibet med de Ord: „Ikke forstaar jeg at fæste Skib, hvis Vinden tager dette op". Man erindrede nu de Ord, Thorgrim havde sagt ved Vesteins Begravelse; og alle gjettede vistnok, at Gisle var hans Banemand. Thordis fik fuldkommen Vished derom af et Vers, Gisle tilfældigviis kom til at kvæde, og hvori han paa en forblommet Maade hentydede paa at Thorgrim var falden for hans Haand. Hun havde imidlertid født en Søn, som blev kaldet Thorgrim efter sin Fader, (965), og derpaa egtet Bork, der var bleven tilbage for at

---

[1]) Thorgrim Godes Drab henføres i Annalerne til 961, og denne Angivelse maa ansees som sikker, da hans Søn Snorre Gode var en af Islands mægtigste og berømteste Mænd, om hvis Alder og Levetid der neppe kan have været Uvished; hans Datter Thurid var desuden en af dem, der gave Are Frode Underretninger, og han kalder hende baade vel underrettet og sanddru (Islendingabok Cap. 1). Nu angives Snorre at have været 35 Aar gammel da Christendommen indførtes (1000 e. Chr.); hans Fødselsaar bliver altsaa 965, og Thorgrims Død 964.

ordne Boet efter Broderen, men nu flottede hjem til Helgafell. For Afrejsen lykkedes det Bork at aflokke hende Betydningen af Gisles Vise, og han besluttede strax at sagsøge ham paa Thorsnesthing. Thorkell advarede sin Broder, men var ej at formaa til at yde ham nogen egentlig Hjelp, og da ligeledes andre mægtige Venner unddroge ham deres Beskyttelse — man saa heri Følgerne af Seid, som hans Fiender havde ladet anstille — blev han dømt fredløs paa Thinget, og maatte nu søge sin Frelse paa øde Steder og i hemmelige Smuthul, ledsaget af sin tro Hustru Aud, indtil endelig Borks Frænde Eyjulf den graa efter flere forgjæves Forsøg fik ham dræbt (982), 18 Aar efter Thorgrims Død. Hans Enke Aud og Vesteins Hustru Gunnhild forlode Landet, antoge Christendommen i Heidaby i Danmark, droge derfor sydefter, og kom ikke tilbage. Vesteins Søn Berg dræbte siden Thorkell Sursson, men skal selv senere være bleven dræbt i Norge af Gisles og Thorkells tredie Broder Are, som var bleven tilbage der [1]).

Thorgrims Søn var imidlertid voxet til. Formedelst hans Urolighed kaldte man ham først Snerre [2]), siden **Snorre**, og under dette Navn er han bleven meest bekjendt. Han opfostredes hos sin Frænde Thorbrand i Alftafjord med dennes Sønner. I Følge med et Par af disse gjorde han om Høsten 981 en Rejse til Norge, hvor han fandt en venskabelig Modtagelse hos den unge mægtige **Erling Skjalgssøn** paa Sole [3]). Næste Høst vendte han tilbage igjen, den samme, i Løbet af hvilken hans Morbroder Gisle Sursson blev dræbt. Eyjulf, hans Banemand, indfandt sig strax efter med flere Folk hos Bork, for at fortælle ham, hvorledes Alt var tilgaaet. Bork blev glad derover, men Snorre og Thordis toge sig nær deraf. Bork bad hende beverte de Fremmede vel, men hun sagde at Grød var godt nok for dem. Om Aftenen, da hun bar Maden ind, lod hun Skeerne falde. Idet han bøjede sig ned for at samle dem op, greb

---

[1]) Se Gisle Surssøns Saga, jevnfør Eyrbyggjasaga Cap. 12. Tidsangivelserne i begge Sagaer ere noget afvigende. Eyrbyggjasaga, der nøje gjør Regnskab for Snorre Godes Liv, siger udtrykkeligt at han var 13 Aar gl., da han rejste til Norge (978), at han opholdt sig der en Vinter, og kom tilbage næste Sommer (979), samt at Gisle endnu samme Høst blev dræbt. Altsaa skulde der kun være hengaaet 15 Aar efter Thorgrims Drab. Gisle Surssøns Saga (S. 126) lader Gisle derimod tilbringe 18 Aar i Fredløshed; hans Drab skulde saaledes falde 982. At denne Beregningsmaade maaske er den rigtigste, vil nedenfor sees. — Beskrivelsen af Gisles Eventyr under hans Fredløshed, hans Hustrues Troskab, og hans egen Snarraadighed hører til noget af det bedste, Saga-Literaturen indeholder. Sagaen fortæller, at Berg Vesteinssøn blev dræbt i en By i Norge, det maa enten have været Tunsberg eller Konghelle.

[2]) Snerrinn kaldtes en trættekjær Mand.

[3]) Eyrbyggjasaga Cap. 13.

hun Gisles Sverd, som Eyjulf havde medbragt og lagt fra sig, for at gjennembore ham dermed, men kom dog kun til at saare ham i Laaret. Børk sprang op og slog hende, men Snorre stødte ham omkuld, satte hende hos sig, og sagde at hun havde nok at sørge over, om hun ikke ovenikjøbet skulde have Slag. Eyjulf foer ligeledes op, og der blev en stor Larm; Børk fik dog alt bragt i Rolighed ved at tilbyde Eyjulf Selvdom, og han tilkjendte sig fuld Mandebod. Men Thordis erklærede sig strax skilt fra Børk, og den følgende Sommer fordrede Snorre sin Fædrenearv af ham. Han eadte ikke, forend han havde faaet Børk dreven fra Helgafell, hvor nu Snorre selv bosatte sig. Ogsaa han er en af Sturlungernes Forfædre, og det er sandsynligviis efter ham, at den berømte Snorre Sturlasøn er opkaldt. Han beskrives som en Mand af Middelhøjde, temmelig spinkel, smuk af Ansigt, lyshaaret, med rødligt Skjæg; han var i det daglige Liv stilfærdig; man mærkede ikke synderligt paa ham, om han fandt Behag eller Mishag i en Ting; han var forstandig, kunde i Mangt og Meget slutte sig til hvad Fremtiden vilde bringe, var uforsonlig og hevngjerrig, men gav sine Venner de meest heldbringende Raad, medens hans Uvenner fik det modsatte at finde. Han overtog ogsaa Hovets Bestyrelse og Godordet, saa at han fra nu af kaldtes **Snorre Gode**, og blev en stor Høvding [1]).

Kort efter at Snorre havde overtaget Godordet paa Thorsnes, døde Goden Thorgrim Kjallaksøn, en Sønnesøn af Bjørn austrøne, og efterlod tre Sønner, Brand, Styr og Vermund mjove, af hvilke den sidste bosatte sig paa Bjørnshavn. Styr hed egentlig Arngrim, men formedelst hans voldsomme og urolige Sind havde man kaldt ham Styr (d. e. den urolige), ja endog Vigastyr (d. e. Drabs-Styr). Vermund derimod var en stille, rolig og forstandig Mand. Vermund foretog ikke længe efter en

---

[1]) Gisle Surssøns Saga; Eyrbyggjasaga Cap. 13, 14, 15. Ifølge denne var Snorre altsaa 15 Aar, da han fik jaget Børk fra Helgafell. Aaret efter, heder det, blev hans Halvsyster Thurids Mand Thorbjørn dræbt; hun var altsaa i denne Mellemtid bleven gift. Den følgende Høst (982) skal hun være bleven gift med Thorodd (se nedenfor), og kort efter fødtes hendes Søn Kjartan, (985) 15 Aar før Christendommen blev lovtagen paa Island. Imidlertid heder det i Kristnisaga Cap. 1, at Snorre var 18 Aar, da han overtog Bestyrelsen af Gaarden, men at han allerede i 981 havde oplevet sit 18de Aar. Alle disse Angivelser afvige noget fra hinanden, skjønt efter Omstændighederne just ikke synderligt. Der er flere Omstændigheder, der gjøre det rimeligt at flytte det af Kristnisaga angivne Tidspunkt til 983. Da ogsaa Gisle Surssøns Saga henfører dennes Drab, og følgelig Snorres Optræden som Herre paa Gaarden til henved 18 Aar (982) efter Thorgrims Drab (961), er der altsaa fleest Stemmer for dette; det er og rimeligere at Snorre foretog sin Rejse til Norge i sit 18de end i sit 13de Aar. Thorodds Giftermaal falder sandsynligviis i 981. Allerede to Aar efter synes Kjartan at være fød, og dette passer nøje med hiin ovenfor omtalte Angivelse, at han ved 1000 var 15 Aar gammel.

Rejse til Norge, hvor han besøgte Haakon Jarl, og paa Grund af sin fornemme Herkomst blev saare vel modtagen af denne, som beholdt ham hele Vintren hos sig paa Lade. Ved Afrejsen bad Jarlen ham udbede sig en Gave. Vermund bad om at Jarlen vilde give ham to svenske saakaldte Berserker, han havde ved sit Hof. Det var to kæmpesterke, uvorne Brødre, som Kong Erik Sejrsæl havde foræret Jarlen, og af hvilke Vermund tænkte at faa den største Nytte. Jarlen forestillede ham det ufornuftige i at skaffe sig to saa ustyrlige Karle paa Halsen, men Vermund bad saa længe, at han endelig fejede ham, idet han kun betingede sig at han skulde behandle dem vel. Vermund tog dem med. Men efter Hjemkomsten merkede han snart at han ej kunde styre dem, og var glad til at faa prakket dem paa sin Broder Styr, for hvem de bedre passede, og hvem de og vare til god Hjelp paa hans krigerske Udflugter. Men endelig blev en af Berserkerne forelsket i Styrs smukke Datter Aasdis, og fordrede at han skulde give ham hende til Hustru. Styr vidste ikke hvad han skulde svare hertil, thi heller ikke han vovede at lægge sig ud med Berserkerne, og vilde dog nødig bortgive sin Datter til en saadan. I sin Nød spurgte han den unge Snorre Gode til Raads. De sad en heel Dag og talte sammen oppe i Helgafell, og ingen fik vide hvad de talte om, men man erfoer snart Følgerne. Da Styr kom hjem, sagde han til Bejleren, at han, da han ikke ejede Penge, maatte søge at fortjene Pigens Haand ved at udrette et eller andet Storverk, og foreslog Berserkerne at oprydde en Vej gjennem Raunet (Lavaen) ud til Bjørnshavn, og oprejse et Hegn for hans Marker langs Vejen. De lovede det, og udførte det virkelig. Men imidlertid havde Styr hjemme paa Gaarden ladet indrette en Badstue under Jorden med en Glug oventil. Da Berserkerne efter fuldendt Arbejde kom trætte og mødige hjem, foreslog han dem at gaa i Bad, og førte dem ned i den nye Badstue, som han nu lod ophede saa forfærdeligt, at de ej længer kunde holde ud dernede. Men Styr lod Badstuen stænge til med store Stene. Det lykkedes den ene Berserk at bryde Lemmen op, men han snublede paa en blød Oxehud, Styr havde lagt foran Nedgangen, og blev dræbt af Styr; den anden kom ikke engang op, men gjennemboredes af Styrs Spyd i Opgangen. Siden bejlede Snorre Gode til Aasdis og fik hende. Og denne Forbindelse mellem den kloge og mægtige Snorre og den haandfaste, stridbare Styr forøgede begges Magt og Anseelse overordentligt [1]).

Børk digres og Thordis's Datter, Snorre Godes Halvsøster Thurid blev meget ung [2]) gift med den anseede Thorbjørn digre paa Gaarden Frodaa.

---

[1]) Eyrbyggjasaga, Cap. 25, 28. Uddrag af Viga-Styrs Saga.

[2]) Da hun var fød efter Snorre, altsaa i det allertidligste 966, og dog allerede

Han havde tidligere været gift med en Søster af den kjekke og ridderlige **Bjørn Aasbrandssøn** fra Kamb, der saaledes var kommen i nærmere Forbindelse med ham, og ofte plejede at indfinde sig paa Frodaa som Gjest. Kort efter Giftermaalet faldt Thorbjørn i en Kamp med en anden Hovding, men Bjørn fortsatte sine Besøg paa Frodaa, og det blev snart Tale om, at han og den unge Enke syntes altfor godt om hinanden. Snorre hentede derfor Søsteren hjem til sig paa Helgafell. Men hun havde ikke opholdt sig der længe, førend hun fik en ny Bejler i den forhen omtalte Thorodd Skattkaupande[1]), der kom hjem med de mange Penge, han havde erhvervet ved sit heldige Baadsalg, og tilbragte Vinteren hos Snorre Gode. Da han kom frem med sit Frieri, fandt Snorre dette at være et godt Tilbud, skjønt Thurid selv ej var saa glad deri; imidlertid var der neppe engang Tale om hendes Samtykke, og Bryllupper stod endnu samme Vinter paa Helgafell. Vaaren efter flyttede de Nygifte til Frodaa. Men aldrig saa snart havde de bosat sig der, førend Bjørn begyndte at vanke der paany, til Thorodds store Misfornøjelse. Sædvanligviis plejede han dog at være tilstede, naar Bjørn var der, og det var derfor en Gang denne og Thurid saa meget mere paafaldende, at Thorodd ingensteds var at se. Men Thurid anede strax Sammenhængen, og bad Bjørn, naar han gik hjem, at tage sig vare, da Thorodd ganske vist havde lagt sig i Baghold for at overfalde ham. Hun spaaede rigtigt, thi da han paa Vejen kom op paa en Høide, brød Thorodd selv femte frem, og angreb ham. Han forsvarede sig imidlertid tappert, fældte to af Angriberne og drev de øvrige paa Flugten. Thorodd henvendte sig nu til Snorre om Bistand, og anlagde Sag mod Bjørn for Drabet af hine to Mænd. Uagtet Bjørn ogsaa havde mægtige Venner, og hans Fader desuden betalte Pengeboder for Drabene, var Snorres Magt og Anseelse dog saa stor, at Bjørn maatte drage i Landflygtighed paa tre Aar. Samme Sommer (985) drog han afsted, og strax efter fødte Thurid en Søn, der fik Navnet Kjartan, og efter alles Formodning — en Formodning, som vistnok ogsaa var rigtig — ikke var Thorodds, men Bjørns Søn. Bjørn drog til Danmark, og derfra til Jomsborg, hvor han, saaledes som vi allerede paa et Par Steder ovenfor have nævnt, traadte ind i Jomsvikingernes Samfund. Det heder, at han ved sin Ankomst til Jomsborg fandt Palne-Toke som Jomsvikingernes Hovding, men Urigtigheden af dette Foregivende er allerede ovenfor oplyst. Han fulgte Styrbjørn til Svithjod og deeltog i Slaget paa Fyrisvoldene, hvor han med de øvrige Jomsvikinger undkom til Skogs, og der-

---

anden Gang gift i sit 18de Aar (984) maa hun ved Giftermaalet med Thorbjørn kun have været 16 til 17 Aar gammel.

[1]) S. o. S. 131.

fra tilbage til Skibene. Bjorn skal have udmerket sig meget under sit Ophold i Jomsborg, og fra denne Tid fik han Tilnavnet „Breidvikingakappe" (Kæmpen fra Breidavik, hvor hans Fædrenegaard laa). Han var meget længre udenlands end de bestemte tre Aar, thi ved hans Hjemkomst var Kjartan henimod tolv Aar gammel, og lagde allerede tydeligt for Dagen, at han i Stridbarhed vilde slægte ham paa. Det fortrolige Forhold mellem Bjorn og Thurid begyndte paany, og ikke engang Snorre lykkedes det, saa mægtig han var, at gjøre Bjorn nogen Fortræd, eller ende og hindre hans Besøg, uagtet han mere end een Gang prøvede derpaa. Men omsider besluttede Bjorn selv, saa godt som uopfordret, at forlade Landet og saaledes afbryde et Forhold, der gav Anledning til saa megen Folkesnak og Familietvist. Han indskibede sig i Raunhavn, og sejlede afsted (omkring 998). Han fik en svær Storm fra Nordvesten, og man hørte i mange Aar intet til ham. Vi ville i det Følgende se [1]), hvorledes han henimod tredive Aar senere tilfældigviis blev gjenfunden paa en langt anden Kant af Verden.

I Nordfjerdingen af Island vare i Særdeleshed Vatnsdalens og Eyjafjordens Høvdinger de mægtigste. I Vatnsdalen var der neppe nogen, som vovede at byde Ingemunds Sønner Trods. De udmerkede sig ved deres sjældne Enighed og Sammenhold, og Thorsteins Viisdom, understøttet af Jøkuls Tapperhed og Styrke, gjorde dem uimodstaaelige. Men efter Brødrenes Død forandrede Forholdene sig. Thorsteins ældste Søn **Ingulf**, berømt for sin sjældne Skjønhed, arvede Godordet og Høvdingdømmet; det beder vel, at han ansaaes som en god Høvding, og i mange Henseender traadte i sin Faders Spor, men det er øjensynligt, at han ej paa langt nær formaaede saa meget som han, medens tillige andre Mænd havde nedsat sig i Heredet, og erhvervet betydelig Magt. En af disse var Nordmanden **Ottar Thorvaldssøn** fra Øen Ylve (Ulvøen) i Vesteraalen paa Haalogaland. Ottar havde i sin Ungdom været opfostret hos sin Faders Ven og Nabo, Bonden Ingjald paa Øen Ylve tilligemed dennes Søn Aavalde, men i een Nat bleve saavel Thorvald som Ingjald overfaldne og indebrændte af Vikingen Søkke, og det lykkedes kun Ingjald med Nød og neppe at skaffe Drengene Ottar og Aavalde ud af en Bagdør paa Huset, saa at de undkom med Livet. De toge siden Tjeneste ombord paa en Sildeskude fra Vaagen, og fik derved Lejlighed til at komme syd til Sogn, hvor Ottars

---

[1]) Herom handler Eyrbyggjasaga, fornemmelig Cap. 21, 29, 40, 44, 47, 50. Vi have ovenfor oftere haft Lejlighed til at nævne Bjorn. Det er fornemmelig hans Historie, som især giver Oplysninger med Hensyn til Tiden for Styrbjorns Død. Det er allerede tilstrækkeligt viist, at denne neppe kan henføres til andet Aar end 985, hvad enten vi regne frem fra Thorgrim Godes Død, eller tilbage fra Christendommens Indførelse.

Morbroder Galte tog imod dem og beholdt dem hos sig i flere Aar, indtil de vare vorne. Gunnhilds Sønner herskede da endnu i Landet, og Sokke stod højt i deres Gunst. For at undgaa hans Efterstræbelser, tilbragte begge Fostbrødrene nogle Aar med Handelsrejser, og besluttede endelig at flytte ud til Island. Dog fandt de for Afrejsen Lejlighed til at overfalde og fælde Sokke (omkring 964), og droge derpaa til Island, hvor de begge nedsatte sig i Vatnsdalen [1]. Ottar egtede en Datter af den rige Olaf paa Haukagil, Aavalde en Datter af Eyvind Sørkve. Ottar havde med sin Hustru flere Børn, af hvilke Sønnen **Hallfred** især er bleven berømt. Allerede fra Ungdommen af udmerkede han sig som en ypperlig Skald, og ved sin bidende Tunge. Vi ville i det Følgende oftere have Anledning til at omtale ham under det Tilnavn, med hvilket han sædvanligviis plejer at benævnes, nemlig **Vandrædaskald**; hans Kvad indeholde de vigtigste og paalideligste Efterretninger om Olaf Tryggvessøns Bedrifter. Ottars Datter Valgerd udmerkede sig ved sin Skjønhed. Hun var den smukkeste Kvinde, Ingulf den smukkeste Mand i Vatnsdalen [2]: intet Under, at de fandt hinanden, og at der opstod en Kjærlighedsforstaaelse mellem dem; men da Ingulf ikke lod til at have alvorlige Hensigter, var Ottar meget misfornøjet hermed, og anlagde Sag mod Ingulf allerede medens hans Fader Thorstein endnu levede, fordi han havde digtet et Elskovskvad om Valgerd, hvilket ansaaes for en stor Fornærmelse. Jakul blev heel forbitret, men desuagtet kom det til et Forlig, hvorved Ottar overlod Thorstein selv at dømme i Sagen, og denne dømte sig selv til en Bod af et Hundrede i Sølv for den Fornærmelse, Ingulf havde tilføjet Ottar, hvorimod han forpligtede Ottar til at flytte bort fra Heredet. Ottar begav sig derfor syd over Heiden til Norderaadal ved Borgarfjorden [3]. Dette hindrede imidlertid ikke Ingulf i at gjentage sine Besøg hos Valgerd, især efter at han var bleven Gode, thi nu indfandt han sig stadigt hos hende, hver Gang han drog til eller fra Thinget. Dette var saa meget mere forargeligt, som han selv nu var bleven gift med hendes Moders yngre Syster Halldis, Datter af Olaf paa Haukagil. Da Forestillinger intet frugtede, besluttede Ottar, som den svagere, at rydde Ingulf

---

[1]) Olaf Tryggvessøns Saga Cap. 151, 152. Det heder her, at de, forend de dræbte Sokke, vare 3 eller 4 Aar i Handelsfærd, og hos Galte i 7 eller 8 Aar; der var altsaa tilsammen 10 til 12 Aar mellem deres Fædres Drab og Hevnen. Da det nu tillige siges at deres Fædre dræbtes i den senere Tid af Haakon den godes Dage, kan dette vel neppe sættes tidligere end 954; men Hevnen kan heller ikke sættes senere end 961.

[2]) Saavel Olaf Tr. Saga Cap. 154 som Vatnsdolasaga Cap. 38 anføre et Vers om, hvor kjære Kvinderne var i Ingulf. „Alle Møer," heder det, „vilde gaa med Ingulf, baade vorne og Børn; ja endog den gamle Kærling sagde: jeg vil gaa med Ingulf saa længe der findes to Tænder i min Gome".

[3]) Beretningen i Olaf Tr. Saga Cap. 151 er noget, skjønt højst ubetydeligt, forskjellig fra den i Vatnsdolasaga Cap. 37.

afvejen ved lejede Mordere. Engang mislykkedes Forsøget, og Ottar blev dømt til en svær Pengebod, men det afgjordes tillige, at Ingulf skulde ligge paa sine Gjerninger, dersom han blev dræbt paa noget Enebesøg hos Valgerd. Da han desuagtet fortsatte disse Besøg, udsendte Ottar en anden Morder, der vel ikke fandt Lejlighed til at dræbe Ingulf, men derimod fældte hans Broder Gudbrand. Ingulf stod nu saaledes ene, og blev ikke længe efter dødeligt saaret i Kampen mod nogle Stimænd, der foruroligede Egnen. Han døde en Tid efter, og forlangte før sin Død at begraves nær ved Vejen, for at Pigerne i Vatnsdalen derved saa meget bedre kunde mindes ham. Han efterlod to umyndige Sønner, og Godordet skulde imidlertid forvaltes af den, som ansaaes meest skikket dertil. Dette var unegteligt Ingemunds Dattersøn, Thorgrim paa Kornsaa. Men i Heredet havde ogsaa en Halvbroder af Ottar, ved Navn Thorkell Silfre, nedsat sig; han besad store Rigdomme, og disse gav ham Mod til at optræde som Thorgrims Medbejler, uagtet han var saare forhadt og havde et ondt Ord paa sig som Troldmand. Spørgsmaalet skulde afgjøres paa en Sammenkomst i Forsøludalen. Her indfandt saavel Thorgrim og Thorkell Silfre, som mange andre anseede Mænd sig. Der var ogsaa den nu tolvaarsgamle **Thorkell Krafla**, Thorgrims Frillesøn, men endnu ikke anerkjendt af ham [1]). Drengen stirrede paa en smuk sølvbeslagen Øxe, som Thorgrim holdt i Haanden. Thorgrim lovede baade at forære ham den, og erkjende ham for sin Søn, hvis han vilde sætte Øxen i Thorkell Silfres Hoved. Thorkell Krafla sagde at han skulde forsøge derpaa. Der taltes imidlertid om Valget, og man kunde ej blive enige. Endelig besluttede man at prøve Lodkastning. Man forsøgte flere Gange, men Loddet traf altid den listige Silfre, hvad man naturligviis, og vel med Rette, tilskrev hans Kunster, hvilke dog ikke derfor behøve at have været Trolddomskunster. I det samme kom Drengen Thorkell Krafla løbende ind med smudsige Klæder, og strøg ganske nær ved Silfre, der tilsøledes, og stødte ham vred fra sig, idet han kaldte ham en Trælkvindesøn. Men i samme Øjeblik sprang Thorkell Krafla op i Sædet hos ham, og hug ham et dybt Hug i Hovedet, saa at han strax faldt død ned. Nu var der ingen, som gjorde Thorgrim Godordet stridigt; han fik det, og erkjendte strax Thorkell Krafla for sin Søn. Han viste ham fra nu af den største Kjærlighed, og udrustede ham ikke længe efter paa det bedste til en Udenlandsrejse, paa hvilken han besøgte sin Frænde Sigurd Jarl paa Orknøerne, og deeltog med ham i et Krigstog til Skotland. Her indlagde Thorkell sig megen Hæder ved sin Tapperhed. Efter to Aars Forløb

---

[1]) Thorkell Krafla er allerede omtalt i 1ste B. S. 790, 791.

vendte han tilbage til Island. Hans Fader Thorgrim døde strax derpaa, og dennes egtefødde Sønner, Thorgrims Halvbrødre, toge al Arven efter ham. Men ikke desto mindre lykkedes det Thorkell, inden faa Aar vare omme, at erhverve ej alene Godordet, men ogsaa Hovedgaarden Hof, Ingemunds gamle Herresæde, saa at han altsaa nu blev Høvding i Vatnsdalen. Denne Ophøjelse skede efter alle Heredsfolkenes Ønske, og Thorkell bestyrede Høvdingdømmet til deres største Tilfredshed. . Man ansaa ham for den af Naturen bedst udstyrede Mand i Vatnsdalen siden Thorstein Ingemundssøns Dage [1]).

Eyjafjordens mægtigste Høvding var en Tidlang den stridbare **Viga-Glum** paa Tveraa, hvis tidligste Bedrifter vi allerede have omtalt. Vi have seet, hvorledes han kom i udeelt Besiddelse af Tveraa, og fra den Tid af beholdt han Magten i Heredet i henved 20 Aar (964—984). I al denne Tid havde han mange Stridigheder, især med den af ham dræbte Sigmunds Svigerfader, den mægtige Thore paa Espehol og dennes Sønner Thorarin, Thorvald Krok og Thorgrim. Det kom endelig til en Kamp mellem Glum selv 8de og Espeholingerne, i Alt 20, paa et Sted, kaldet Nisateig, hvor Thorarin blev saaret, og Thorvald Krok med 4 andre faldt, medens Glum mistede 4 Mand, da endelig Folk kom til og gjorde Ende paa Striden. Glum havde selv dræbt Thorvald, men søgte at indbilde en tolvaarsgammel Dreng ved Navn Gudbrand Thorvardssøn, der næsten nødtvungen havde været med ham, at han var Thorvalds Banemand, og snakkede saa længe for ham, prisende hans Kjækhed, indtil han omsider troede det, vedgik det, og blev dømt fredløs paa Thinget, hvorefter Glum skaffede ham udenlands. Derved troede Glum at kunne undgaa den Ulempe, han ellers vilde have af Eftermaalssøgsmaalet. Og Thorvald Kroks Frænder, som havde glædet sig til, nu at kunne faa Bugt med Glum, ærgrede sig

---

[1]) Vatnsdølasaga, Cap. 42, 43, 45, 46. Tidsregningen er her saare vanskelig at bringe Rede i. Thi Kristnisaga angiver Thorkell Kravla allerede som Høvding i 981, og dog skulde inden den Tid Thorgrim have været Gode mindst i et Par Aar, og før ham Ingulf i 12, efter at denne endnu i Faderens Levetid havde begyndt en Kjærlighedshistorie med Ottars vorne Datter Valgerd. Om vi nu end antage hende da kun for 14 Aar gammel, faa vi dog mindst 28 Aar mellem 981 og Valgerds Fødsel, hvilket for denne bringer 953, uagtet hendes Fader først 11 Aar senere kom til Island. Vel er det muligt, at man her, som ved Snorre Godes Historie, maa sætte Aaret 983 eller 984 i Stedet for 981, og følgelig 956 i Stedet for 953, men desuagtet faa vi 8 Aar for meget, og det bliver os nu neppe engang muligt at antyde Maaden, paa hvilken Fejlen kan rettes, uden det skulde være ved at give Ingulf fire i Stedet for tolv Aars Høvdingstid, hvilket vistnok bestyrkes af den Omstændighed, at han ved sin Død efterlod sig meget smaa Børn.

ikke lidet over at maatte i hans Sted lade Hevnen gaa ud over en saa ubetydelig Person som Gudbrand. Imidlertid var Glum altfor stolt af sine Bedrifter til at han i Længden skulde kunne finde sig i at man tillagde nogen anden Æren for en eneste af dem, og saaledes lod han sig i et Vers, han digtede, paa en forblommet Maade forlyde med, at han havde øvet flere Drab, end man almindeligviis troede. Glums Vers blev bekjendt, Gudbrands Fader Thorvard kvad det ved det varme Bad paa Rafnagil, og Thorarin, der imidlertid var kommen sig af sine Saar, anklagede Glum for Thorvalds Drab paa Hegranesthing, hvor Espeholingerne havde de fleste Frænder og Venner. Glum indfandt sig her med 100 Mand, men Espeholingerne vare endnu mandsterkere, og de fik desuden Understøttelse af den listige **Einar Eyjulfsson**, Søn af den forhen omtalte mægtige Høvding Eyjulf Einarsson eller Valgerdsson, og Broder af **Gudmund** den **rige** eller mægtige paa Madrevalle ved Eyjafjorden, der nu arbejdede paa at tilrive sig Magten i Heredet. Da Glum skulde gaa hen til Retten, havde hans Modstandere opstillet sig til begge Sider saaledes, at der kun var Rum for een Mand ad Gangen at komme frem. Glum opstillede derfor sine Mænd i et Slags Svinfylking, saa at han gik alene foran, dernæst to, derpaa fire og saa fremdeles, alle i fuld Fart og med fremrakte Spyd. Derved banede han sig Vej til Dom-Ringen, men med megen Larm og Uro, saa at Dommen maatte sættes paany langt ud paa Natten, og man var ikke kommen langt deri, forend Solen gik op, og Glum strax nedlagde Indsigelse mod Sagens Fremme, da Loven bød, at enhver paabegyndt Sag skulde falde, naar Solen skinnede paa Thingvolden. Espeholingerne maatte altsaa drage derfra med uforrettet Sag. Einar satte Mod i dem, og fik dem til at indstevne Sagen for Althinget. Her blev den afgjort saaledes, at Glum inden fem Uger skulde ved Ed, aflagt i tre Hov i Eyjafjorden, have fralagt sig Drabet paa Thorvald Krok, eller og ansees som hans Banemand. Om Høsten, lidt for den bestemte Tid, holdt Glums Søn Maar sit Bryllup; der var Glum og hans Frænder fra Sønderlandet, Aasgrim Ellidagrimsson og Gissur hvite, med 300 Mand. Dagen efter indbød han Thorarin til at møde i Djupadals-Hovet og høre hans Ed. Glum, Gissur og Aasgrim, og Thorarin med to af hans Venner gik ind i Hovet. Ifølge Skik og Brug ved Edsaflæggelsen tog nu Glum den Sølvbaug, dyppet i Blotnautets Blod, der laa paa Stallen, i sin Haand, og aflagde Eden. Paa samme Maade aflagde han den ved Gnupufell og ved Tveraa. Men de Ord, han brugte, vare saadanne, at de kunde tages i begge Betydninger, som Negtelse eller Bekræftelse [1]). Thorarin og alle de øvrige toge dem selv i den første, og det blev

---

[1]) Han sagde: ek vinn hofseið at baugi, ok segi ek þat Æsi, at ek varkat þar ok vákat þar ok rauðkat þar odd ok egg, er þorvaldr krókr fékk

stille derom en Stund, indtil endelig Thorvard gjorde Thorarin opmerksom paa det tvetydige i Glums Udtryk. Han overdrog nu Sagen til Einar Eyjulfsson, som paany drog den frem for Althinget, og den endtes med at Glum i Bod for Thorvald Krofs Drab maatte afstaa Halvdelen af Tveraa Gaard til hans Søn Ketil, og forpligte sig til at sælge ham den anden Halvdeel. Altsaa var nu Thorkell den højes Bøn til Frey gaaet i Opfyldelse, at Glum ligesaa nødig maatte forlade Tveraa, som han selv engang havde maattet forlade det. Efter forud truffen Aftale solgte Ketil Gaarden til Einar Eyjulfssøn, som nu flyttede ind, medens Glum maatte flytte bort. Glum blev der saa længe som muligt. Endog da hans Folk vare rejsefærdige, blev han siddende i Højsædet, thi han kunde ikke rive sig løs fra det Hjem, hvor han havde tilbragt saa mange lykkelige Aar, og som havde været Vidne til hans Magt. Han lod tjelde Skaalen, fordi han, som han sagde, ej vilde skilles ved Landet som Kotkarle. Man kaldte paa ham, men forgjæves. Endelig kom Einars Moder Hallbera ind, hilsede ham og sagde at han nu maatte se til at komme afsted, thi hun havde allerede faret med Ild om Gaardens Enemerker; hun viste ham bort fra Landet, der nu var helliget hendes Søn Einar. Da rejste Glum sig op med en Forbandelse over hende, steg til Hest og red bort, men kunde dog ikke afholde sig fra, endnu engang at se sig tilbage og kvæde et Vers, hvori han udtrykte sin Sorg over at maatte forlade et Sted, hvor hans Æt havde boet i sexti Aar. Han skiftede sidenefter flere Gange Bolig, indtil han bosatte sig paa Tverbrekke i Oxnadal, hvor han forblev til sin Død. Hans Søn Vigfus udmerkede sig, som det allerede er fortalt, i Jomsvikingeslaget, især ved at fælde Aslak Holmskalle.

Overmagten i Eyjafjorden fik nu Gudmund den mægtige, Einar Eyjulfssøns Broder. Disse Brødre nedstammede, som ovenfor nævnt, i fjerde Led fra Thorolf Smør, Ravne-Flokes Staldbroder, og kunde saaledes i Herkomst neppe maale sig med Glum. Imidlertid maa dog allerede deres Fader, Einar Eyjulfssøn, eller, som han og kaldtes, Eyjulf Valgerdssøn, have været en meget anseet og indflydelsesrig Mand. Det synes at have været ham, som i Særdeleshed opmuntrede sine Landsmænd til at trodse Harald Gormssøn, da denne tænkte paa at gjøre et Tog mod Island, for, som det heder, at hevne sig over den Nidvise, Islændingerne havde digtet over ham i Anledning af at hans Brytje Byrge havde tilegnet sig et strandet islandsk Skib,

---

bana; d. e. Jeg sværger Hovs-Ed paa Baug, og siger det til Aasen (ɔ: en af Æserne), at jeg var ej der, vog ej der, og farved ej der Egg og Odd, hvor Thorvald Krok fik Bane. Stavelsen „at", hængt efter Ordet, betyder nemlig „ej". Men man kan og læse vark at þar, vák at þar, raudk at þar, hvilket høres ligedan i Udtalen, men betyder aldeles det modsatte, da at for sig selv betyder „ad", „ved". Vigaglums Saga, Cap. 26.

men maaske egentlig for at underlægge sig Landet, ligesom han havde underlagt sig Norge. Der fortælles, at en af Eyjulfs Huuskarle juſt havde bortbyttet sin Ore for en Graafeld, da Tidenden kom, at Harald truede Landet med et Angreb. Da kvad Eyjulf en Vise, hvori han sagde at Ingen nu burde tænke paa at skille sig ved sine Vaaben, men at man maatte være beredt paa et tappert Forsvar; da skulde de nok kunne faa Harald Gormsson fra Landet. Heller ikke vovede han at angribe det. Vi have ovenfor seet, hvorledes Sagnet har udsmykket Beretningen herom saaledes, at Harald skulde have sendt en Finn i Hvalsham til Landet, og at dennes Fortælling om de mange og frygtelige Landvætter, der mødte ham, skal have afholdt Kongen fra at udføre sin Plan. Om Eyjulf fortælles det ligeledes, at da der var et stort Uaar i Landet, hvorved man endog nødtes til at spise Ravne og Ræve, og nogle lode gamle Folk og Børn dræbe, medens en Mængde gave sig til at stjæle og røve, og derved bleve fredløse: gjorde han det Forslag, som og antoges, at en Fredløs eller Skogmand kunde erhverve sin Fred igjen ved at dræbe tre andre Fredløse[1]). Hans Ættegaard Madrevalle laa længere ude ved Fjorden, end Thveraa. Paa Madrevalle førte Sønnen Gudmund et prægtigt Huus, næsten som et Hof. Han havde ikke færre end 100 Tjenestefolk, og plejede at tage gjæve Folks Sønner i Huset, for at de skulde lære Høviskhed og gode Sæder; de behøvede ikke at arbejde, men alligevel deeltoge de i de hjemme i Huset forefaldende Sysler. Om Vaaren plejede han at ride om paa Gjesteri til sine Thingmænd rundt om i Heredet, for at ordne Heredets Anliggender og forlige deres Sager.

---

[1]) Jomsvik. Saga, Cap. 13. Landn., Till. 1. Det heder her, at denne Dyrtid fandt Sted paa samme Tid, Harald Graafeld faldt, og 80 Aar før Biskop Isleif indviedes. Da dette var 1056 skulde altsaa hiin Dyrtid og følgelig Harald Graafelds Fald have fundet Sted 975 eller 976. Men nu er det ovenfor viist, at Harald Graafeld maa være falden 965. Altsaa maa Dyrtiden paa Island enten flyttes tilbage til dette Aar, eller og, hvad der er rimeligere, maa man antage, at der i 975 virkelig har været en Dyrtid paa Island, som enten af Are frode, eller en anden af de senere Chronologer, der beregnede Haralds Fald til 975, erklæredes samtidig med dette, fordi de vidste, at der i Norge under Harald Graafeld var Dyrtid. Dette er saa meget rimeligere, som Chron. Sax. beretter, at der ogsaa i England var Dyrtid 975, hvoraf man altsaa maaske kan slutte, at hele Nordeuropa i dette Aar har været hjemsøgt af Misvært. Det er endog ikke usandsynligt, at det juſt er denne bekjendte Omstændighed, som især har bragt Chronologerne til at henføre Haralds Død til 975, idet de antoge Dyrtiden under ham for den samme som den i det sidstnævnte Aar. Ved nærmere Betragtning af Beskrivelsen over Dyrtiden under Harald Graafeld ville vi dog finde, at den ej, som hiin, omfattede eet, men flere Aar, men at den og paa den anden Side synes at have indskrænket sig til Norge alene, eftersom det udtrykkeligt heder, at Aarferden i Danmark paa den Tid var taalelig, saa at man der kunde faa hvad man behøvede.

Han plejede ved slige Lejligheder ofte at have 30 Mand og Heste i sit Følge, og at opholde sig paa de fleste Steder i 6 Dage. Han førte sig saaledes ganske op, som en Jarl eller Konge; den eneste Forskjel var kun, at han manglede Titelen. Dette Gjesteri faldt naturligviis Thingmændene meget tungt, thi de maatte føde den Skare, han saaledes førte med sig, og det lykkedes dem tilsidst at bringe det dertil, at han ikke tog mere end ti Mand med sig. Neppe vilde vel mange Hovdinger paa den Tid have viist sig saa eftergivende, men Gudmund var, skjønt stolt og skinsyg paa sin Magt, dog ualmindeligt human og velvillig. Om Gudmund er der mange Beretninger, og alle vidne om hans store Magt og Anseelse. Han skal have været Haakon Jarls Hirdmand. Hans Broder **Einar**, der, efter at være flyttet til Tveraa, sædvanligviis kaldes Einar Tveræing, var meget snu og forstandig, men langt fra saa ædel og højsindet som Gudmund. Om Einar fortælles det, at han plejede at iagttage Solens og Stjernernes Gang og forstod sig godt derpaa, at han selv ofte var ude om Nætterne for at betragte Himmellegemerne, og at han tillige gav sin Faarehyrde den Befaling, nøje at lægge Mærke til dem, og fortælle ham, hvad han hørte og saa. Mellem Gudmund og Einar var ikke altid den bedste Forstaaelse, dog stode de hinanden bi i alle vigtigere Sager. Det er merkeligt nok, at en af de faa Gange, Gudmund virkelig kom tilkort i en Retstrætte, var mod Thorkell Krafla, og det endog førend denne blev Gode; i Oldtiden kunde man ikke forklare sig dette uden ved at antage at Trolddom var med i Spillet. Thorkell var i et Bryllup bleven skammeligt drillet og fornærmet af en ung Nar ved Navn Gløder, Gudmund den mægtiges Systersøn. Han dræbte ham, som venteligt var, og Gløders Farbroder Thorgils lagde derfor Sag an imod ham til Althinget, idet han sikrede sig hans Morbroder Gudmunds Bistand, skjønt denne ikke egentlig havde Lyst til at befatte sig dermed, deels fordi han ansaa Thorkell for en dygtig Mand, deels fordi Gløder selv havde forskyldt sin Død. Thorkell skal nu have begivet sig til den berømte Spaakone Thordis fra Spaakonefell for at faa Hjelp af hende. Han skal have betalt hende to Hundreder i Sølv, og hun skal til Gjengjeld have laant ham sin sorte Hættekaabe og givet ham en Stok, med den Forskrift at han, iført Kaaben, skulde blande sig i Gudmunds Flok, og med Stokken tre Gange berøre hans venstre Kind. Han gjorde saa, og Gudmund, som allerede havde begyndt paa Sagen, skal med eet have forglemt den, saa at den blev afviist som ikke ordentligt forfulgt. Derpaa, heder det, gik Thorkells Beskyttere hen til Gudmund for at tilbyde Forlig og Pengebøder, hvilket han strax tog imod, dog saaledes, at han ej skulde kunne paabyde Lands- eller Hereds-Forviisning. Da dette var urokkeligt aftalt, skal Thordis have ladet Thorkell berøre Gudmunds højre Kind med Stokken, og nu skal han have sandset

sig og forundret sig over sin Glemsomhed. Han kunde nu alene dømme Thorkell til en drøj Pengebod, og undskyldte sig for Thorgils med det gamle Ordsprog, at „det er ondt med den ramme Reeb at drage" [1]).

Østfjerdingens Høvdinger grebe ej fuldt saa meget ind i Landets almindelige Anliggender som de øvrige; Bygderne her vare mere spredte, og laa mere afsondrede ved brede Fjeldheider fra Øens fornemste Dele, Sønderlandet og Vestfjerdingen. Blandt de meest formaaende Mænd her nævnes især trende, nemlig den tidligere omtalte **Helge Thorgilsson**, kaldet Brodd-Helge, en Sønnesøns Søn af Olve hvite, paa Hof i Vaapnafjorden, **Geite Lytingsson** paa Krossavik ved den samme Fjord, og **Hall paa Sida**, ogsaa kaldet **Sidu-Hall**, der paa fædrene Side nedstammede fra Bødvar hvite og paa mødrene fra Rollaug, Ragnvald Mørejarls Søn [2]). Brodd-Helge var ligesaa voldsom, trættekjær, vindesyg og ubillig, som Hall var ædel, fredelskende og rolig. Uagtet Geite var Broddhelges Svoger, led han dog saadan Overlast af ham, at det endelig kom til aabenbart Fiendskab mellem dem. Helge faldt for Geites Haand, og Geite blev siden igjen dræbt af Brodd-Helges Søn, sin egen Søstersøn Bjarne, der dog var en ædel Mand, som ej slægtede Faderen paa, og som angrede det Drab, de Tiders Begreber om sønlig Pligt havde nødsaget ham til at begaa. Heraf udspandt sig nu en Strid mellem Bjarne og Geites Søn Thorkell, der arvede sin Faders Gaard og Høvdingskab. Mellem dem begge, understøttede af deres Tilhængere, kom det til en blodig Kamp i Bodvarsdal (989), hvor der faldt flere paa begge Sider, og Thorkell saaredes haardt, saa at man opgav Haabet om at han nogensinde vilde kunne komme sig. Men dermed var Sagen afgjort mellem dem. Med en for den Tid sjælden Førsonlighed sendte Bjarne en Læge, der hørte til hans Tilhængere, hen til Thorkell, og fik ham helbredet; siden tog han sig af hans forfaldne Huusvæsen, og viste i det hele taget en saadan Ædelmodighed, at Thorkell med Glæde sluttede Forlig med ham, og fra den Tid af vare de gode Venner [3]). Dertil bidrog ogsaa Thorkells Hustru Joruns Overtalelser. Hun var en Datter af Einar paa Tveraa, og Thorkell havde egtet hende under en Thingtrætte, han havde haft med Gudmund den mægtige [4]). Denne var vistnok

---

[1]) Ljosvetningasaga, Cap. 5—11. Jvfr. Vatnsdølasaga, Cap. 41. Den ovenfor omtalte Spaakone ved Navn Thordis nævnes ogsaa i Kormaks Saga, Cap. 9, 22, flg., og i Beretningen om Thorvald Vidførle, saavel i Kristnisaga som Olaf Tr. Saga Cap. 130.

[2]) Om Brodd-Helge, Geite og Hall paa Sida, se ovenfor 1ste Bind S. 537, 538, 513.

[3]) Se Vápnfirdingasaga, jvfr. Isl. Annaler, S. 24.

[4]) Ljosvetningasaga, Cap. 12.

misfornøjet med at hans Broder saaledes havde forbundet sig med hans Modpart, men maatte dog nu give efter. Einar viste sig altsaa ved denne, ligesom ved andre Lejligheder, som en meget snu og beregnet Mand, thi han ønskede neppe at Gudmund skulde blive altfor mægtig. Thorkell Geitesson udmerkede sig ved sin Lovkyndighed. Hall paa Sida var Hovedet for alle de saakaldte **Sidemænd**, eller Bodvar hvites og Rollaug Ragnvaldssons Ætlinger. Hans Datter Steinvar egtede **Flose** paa Gaarden Svinafell sydøstligt i Landet, Søn og Arving af den mægtige Thord, kaldet Freysgode, en Søn af hiin Assur, Sønneson af Hevjangrsbjørn, hvis Moder Thorgerd og efter Mandens Død paa Overrejsen til Island selv tog Land i Nærheden af Ingulfshovde [1]).

Sidemændene boede allerede saa nær ved Sønderlandet, at de kom i hyppigere Berørelse med dets Beboere og oftere havde Anledning til at blande sig i deres Anliggender. De mægtigste Mænd her vare fornemmelig **Mosfellingerne**, eller Efterkommerne af Ketilbjørn den gamle paa Mosfell. Hans Sønneson **Gissur**, med Tilnavnet den **hvite**, var paa denne Tid Familiens Hoved, og udmerkede sig ej alene ved sin Magt og Anseelse, men og ved sin Redelighed og sit Ædelsind. Det samme Ædelsind udmerkede ogsaa hans Svigerson **Hjalte Skeggesson** i Thjorsaadalen, ligeledes en af Egnens Høvdinger. De søgte helst, hvor de kunde, at bilægge Trætter i Mindelighed, og indlode sig kun i Kamp, naar det efter de Tiders Begreber var nødvendigt. Vi ville ogsaa seenere gjenfinde dem tilligemed Sidu-Hall som Christendommens ivrigste og uegennyttigste Tilhængere. En af Gissurs Systre var gift med **Geir Gode** paa Lid, en anden med Ellida-Grim, Søn af den forhen omtalte Aasgrim fra Hvin, med hvem hun havde Sønnen Aasgrim Ellidagrimsson paa Tunge, ligeledes en mægtig Høvding. Gissur, Geir, Aasgrim, Hjalte og deres øvrige Tilhængere udgjorde en Forening af Høvdinger, som det ej var let at modstaa, og hvis de ej havde udmerket sig ved Retsindighed og Fredelighed, vilde de kunne have gjort stor Skade. Nogen Modvegt mod dem dannede **Thorodd Gode** paa Olvus, Datterson af Thormod Skafte [2]), og den forhen omtalte **Thorgils Arrebeinsstjup** paa Tradarholt i Floen.

De merkeligste Begivenheder, som i denne Tid forefaldt paa Sønderlandet, vare de, i hvilke **Gunnar Haamundssøn** paa Lidarende og hans faderlige Ven, den lovkyndige **Njaal Thorgeirssøn**, toge Deel. Skjønt disse ikke hørte til de allermægtigste Høvdingers Tal, var dog deres Anseelse saa stor, de Bedrifter, de udførte, saa følgerige for Landet og indgri-

---

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 539.

[2]) Thormod Skaftes Herkomst se ovf. 1ste B. S. 551.

hende i dets Historie, og endelig de Træk, deres Saga meddeler os af Livet paa Island i hine Dage, saa interessante, at vi her ej kunne andet end dvæle nærmere derved. Gunnars Fader Haamund var en Sønnesøns Søn af hiin Baug, Ketil Hengs Fostbroder, der nedsatte sig paa Lidarende i Fljotslid. Gunnars Moder Rannveig Sigfusdatter var en Sønnedatter af Landnamsmanden Sighvat den røde, og af Eyvind Lambes og Sigrids Datter Rannveig, efter hvilken hun var opkaldt [1]). Gunnar var stor, sterk, smuk, en saadan Mester i alle ridderlige Øvelser, at neppe nogen Islænding enten før eller siden deri var hans Lige: han kunde saaledes fegte til Fuldkommenhed med begge Hænder, svømme som en Sæl, treffe med sine Skud alt hvad han sigtede efter, og hoppe i fuld Rustning lige saa højt som han selv var. Derhos var han fredelig, venlig, vennesæl og gavmild. Njaal, hans Ven, var en Sønnesøn af hiin Ufeig fra Raumsdalen, som Harald Haarfagre havde ladet aflive, og hvis Enke Aasgerd siden tog Land ved Markarfljot. Njaals Hovedgaard var Bergthorshval nær ved Kysten. Han var sin Tids lovkyndigste Mand paa Øen, viis, beredvillig til at give gode Raad og velmenende; ved hans Ydre ansaa man det som en Lyde at han ikke havde noget Skjæg. Den første Anledning, hvorved Gunnar gjorde sig mere end almindelig bemerket, var, da Ægteskabet mellem Rut Herjulfssøn og hans Hustru Unn var blevet opløst, som ovenfor er fortalt. Unns Fader, Mørd Gigja paa Rangaarvalle, var en Søn af Sighvat røde og han saaledes nær beslægtet med Gunnar. Da hun havde forladt Rut, fordrede Mørd hendes Gods tilbage, og anlagde desangaaende Sag mod Rut, men denne, der ej kunde staa sig med Mørd i Lovkyndighed, æskede ham til Holmgang, hvortil han efter Loven var berettiget, og da den gamle Mørd ej kunde tænke paa at stride med den kraftige Rut, maatte han lade Sagen fare. Saaledes stod det hen indtil Mørds Død. Den henvendte Unn sig til sit Søskendebarn Gunnar om Hjælp. Han lovede hende den, og raadførte sig med Njaal derom. Denne lærte ham en listig Maade, hvorledes han skulde bære sig ad for at faa Rut stevnt, hvilket havde sine store Vanskeligheder. Da Sagen kom for paa Thinget, begik imidlertid Gunnar en Formfejl, der truede med at gjøre al hans Umag forgjæves, men nu greb han til den Udvej, at byde Rut det samme Vilkaar, han havde budt Mørd, nemlig at æske ham til Holmgang, og da Rut nu var gammel og lige saa lidt kunde maale sig med Gunnar, som Mørd i sin Tid havde kunnet maale sig med ham, maatte han give efter og betale de forlangte Penge [2]). Ikke længe efter foretog Gunnar tilligemed sin tapre og ham hengivne Broder Kolskegg

---

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 522.

[2]) Om alt dette, som i det hele taget om Gunnar og Njaal, se Njaals Saga.

en Udenlandsrejse efter Indbydelse af en Vikværing fra Tunsberg, der havde opholdt sig en Vinter hos ham. I Følge med ham droge de siden i Viking til Austerveg, hvor Gunnar udmerkede sig overordentligt ved sin Tapperhed og Dygtighed, og vandt et stort Bytte. Paa Tilbagevejen besøgte han Kong Harald Gormssøn i Heidaby eller Slesvig, og drog siden til Norge, hvor han fandt en venlig Modtagelse hos Haakon Jarl, saa at det endog hed, at Jarlen ej vilde have negtet ham sin Slægtning Bergljots Haand, om han havde forlangt den.

Kort efter sin Tilbagekomst til Island [1]) fik Gunnar paa Althinget se den forhen nævnte smukke, men ondskabsfulde Hallgerd, Høskuld Dalakollssøns Datter; han bejlede til hende, og Høskuld og Rut modtoge ham med den største Venlighed, som om der intet Uvenskab havde været mellem dem; ja Rut advarede ham endogsaa for hende, og fortalte ham hendes Lyder, men Gunnar var saa forelsket, at han ikke vilde høre noget herom, og festede og egtede hende trods Ruts Advarsel og Njaals uforbeholdent ytrede bange Anelser om Udfaldet. Det varede ej længe, forend Hallgerd og Njaals hæderlige, men storsindede Hustru Bergthora bleve Uvenner. I et Vintergilde paa Bergthorshval fornærmede hun Bergthora paa det groveste. Bergthora gik selv før Maaltidet omkring med Vaskevand til Gjesterne. Hallgerd, ærgerlig over at hun havde maattet vige Pladsen for en af Bergthoras Svigerdøtre, greb Bergthoras Haand og sagde: „du og Njaal passe godt for hinanden, thi du har en Kartnegl paa hver Finger, medens Njaal er skjægløs". „Vistnok", svarede Bergthora, „men skjønt din første Mand Thorvald ej var skjægløs, voldte du dog hans Død". „Hvis du ej hevner dette, Gunnar", raabte nu Hallgerd forbitret, „hjelper det mig lidet at være gift med den tapreste Mand paa Island". Gunnar sprang op, sagde at han havde Njaal altfor meget at takke, til at han skulde lade sig opegge mod ham; han bad hende skjende hjemme, ikke i andre Folks Huse, og rejste hjem med hende. Ved Afskeden lod Hallgerd Bergthora vide, at det ikke hermed var opgjort mellem dem. „Det skal heller ikke bekomme dig saa godt", sagde Bergthora, og dermed skiltes de. Den følgende Sommer, da Gunnar og Njaal vare til Thinge, lod Hallgerd en af sine Trælle ved Navn Kol, dræbe en af Njaals dygtigste Huuskarle i Skoven,

---

[1]) Det er ovenfor viist, at Gunnars Tilbagekomst og Giftermaal maa henfores til henved 970. Det heder udtrykkeligt at hans Stifdatter Thorgerd Glumsdatter da var 14 Aar gammel, og da Hallgerd neppe kan have været yngre end 16 Aar, da hun blev fød, var hun altsaa selv mindst 30 Aar gammel ved Bryllupet. Af samme Alder var sandsynligviis Gunnar. Saavel han, som Hallgerd maa derfor antages at være fødde omkring 940. Thi senere end 970 kan man ej sætte Giftermaalet, eftersom Hallgerds og Gunnars Søn Høgne ved dennes Død var voxen, i alle Fald neppe under 16 Aar.

hvor han var beskjeftiget. Hun sendte Bud til Thinget for at melde Gunnar Drabet. Gunnar gik strax til Njaal, sagde ham det, og bød ham Selvdom. Njaal forlangte kun 12 Orer Sølv under den udtrykkelige Betingelse, at Gunnar, om han senere kom i samme Tilfælde som nu Njaal, vilde vise lige saa stor Billighed. Snart indtraf dette Tilfælde, thi ved næste Thingtid, da Gunnar og Njaal atter vare borte, lod Bergthora en af sine Trælle, ved Navn Atle, dræbe Kol, og sendte ligeledes Bud til sin Mand derom. Denne overlod nu Gunnar Selvdom, og han bestemte 12 Orer, hvilke Njaal strax betalte: Gunnar gjenkjendte det samme Sølv, han Aaret i Forvejen selv havde betalt. Hallgerd lod siden sin Frænde Brynjulf dræbe Atle: Gunnar overlod Njaal atter Selvdom, og denne bestemte en Bod af et Hundred i Sølv, hvilket Gunnar strax betalte, og Bergthora lod til Gjengjeld sin Frigivne Thord dræbe Brynjulf, for hvilket Njaal ligeledes betalte Gunnar et Hundred i Sølv. Endnu var Hallgerd ikke mæt af Blodsudgydelse: hun overtalte Gunnars Søskendebarn Sigmund til at dræbe Thord. For dette Drab betalte Gunnar Njaal to Mandsgjeld, og Njaals stridbare Sønner lovede deres Fader at holde Fred. Men da Sigmund efter Hallgerds Opmuntring endog digtede Smædeviser over dem og deres Fader, kunde de ej længer holde sig, men angrebe efter deres Moder Bergthoras Tilskyndelse Sigmund og hans Ven Skjold, og fældte dem begge. Nu kom Raden til Njaal at betale Gunnar to Hundreder Sølv. Det var nu allerede aabenbart Fiendskab mellem hans Frænder og Njaals Sønner, men mellem dem selv vedvarede Venskabet uforandret.

Da Hallgerd saa at det ej lykkedes hende at stifte Uvenskab mellem Gunnar og Njaal eller dennes Sønner, søgte hun paa andre Maader at tilfredsstille sit urolige og ondskabsfulde Sind. En Sønneson af hiin Hallkell, Ketilbjørns Halvbroder, der ved Holmgang tilkæmpede sig sine Besiddelser [1]), Ottkell Skarfsson, boede paa Kirkebø med sine Brødre; han fornærmede Gunnar ved at negte at sælge ham Hø, da denne engang i et knapt Aar henvendte sig til ham. Hallgerd hevnede sig ved at lade en irsk Træl ved Navn Mælkolm, hvilken Gunnar havde kjøbt af Ottkell, stjæle Smør og Ost fra Ottkells Buur og siden sætte Ild paa dette. Da Gunnar kom fra Thinget, satte hun Ost for ham og flere af de Thingmænd, der havde fulgt ham. Gunnar, som vidste at Hallgerd ej selv havde lavet Ost, anede Uraad, og spurgte hende, hvorfra hun havde faaet den. „Derfra, hvorfra du vel kan spise den", svarede hun; „det er heller ikke Mændenes Sag at skjøtte Madvæsenet". Gunnar sagde da i Vrede: „det er dog altfor galt, om jeg skal være Tyvshæler", og slog hende paa Øret. Hun lovede at hun skulde lønne ham det, saa sandt hun kunde. Ottkells Ven, den onde

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 511.

og usle Skamkell, efter hvis Raad han havde afviist Gunnar, havde imidlertid henvendt sig til den ikke mindre ondskabsfulde, men listige og lovkyndige Mord, Søn af hiin Unn, hvem Gunnar saa kraftigt havde hjulpet, af hendes andet Egteskab med Goden Valgard den graa paa Hov. Mord opdagede paa en snu Maade, at Hallgerd havde foranstaltet Tyveriet og Branden, og dette blev snart bekjendt. Da Gunnar erfoer det, skyndte han sig strax til Ottkell for at byde Forlig og Bod paa de hæderligste Vilkaar. Ottkells Brødre raadede ham til at tage imod dette Tilbud, men Skamkell fik ham overtalt til at udsætte med at give Svar, indtil han havde raadspurgt sin mægtige Frænde Gissur hvite. Ottkell sendte Skamkell i dette Ærende. Skamkell kom til Mosfell, og berettede Alt for Gissur hvite og Geir Gode, efter hvem Gissur havde sendt Bud. De fandt Gunnars Tilbud saare hæderligt, og sagde, at Ottkell ej burde betænke sig paa at modtage det. Men ved Hjemkomsten meldte Skamkell, at Gissurs Raad var at stevne Gunnar og Hallgerd for Hæleri og Tyveri. Den hidsige og lettroende Ottkell var strax rede dertil, og Gunnar havde nu den Ærgrelse at modtage Stevning for en saa uhæderlig Sag. Den endtes imidlertid til hans Fienders store Ydmygelse. Da Gissur og Geir paa Althinget fik vide, hvad der var skeet, bleve de meget ilde ved, forbandede Skamkells Ondskab, og gik strax hen til Gunnar for at byde ham Selvdom. Gunnar, der ellers havde tænkt paa at udfordre Gissur til Holmgang, modtog Tilbudet, hvorved han lod Ottkells Tab og den ham selv ved Stevningen tilføjede Haan gaa op imod hinanden; men da Gissur bad ham at være Ottkells Ven, svarede han nej, og at Ottkell fremdeles kunde holde sig til Skamkell. Noget senere hændte det sig, at Ottkell, Skamkell og nogle andre rede forbi Lidarende, just som Gunnar var ude og saaede sin Ager. Ottkells Hest blev sky og strejfede saa nær forbi Gunnar, at Ottkells Spore kom til at rive en Flænge i hans Kind. Gunnar blev ærgerlig, som venteligt var, men tænkte dog ikke paa at foretage noget mod Ottkell i denne Anledning, førend han erfoer at Skamkell havde fortalt Hændelsen med det Tillæg, at Gunnar græd. Dette var for meget for den æresjære Mand, han væbnede sig, og skyndte sig, uden engang at sige sin Broder Kolskegg til, ned til et Vad ved Rangaa, hvor Ottkell skulde over. Strax efter kom Ottkell med hele sit Følge. Gunnar sagde, at de nu kunde prøve, om han græd eller ej, thi nu var han der med sin berømte Atgeir (et Slags Hellebard) for at tage imod dem. Hallbjørn, Ottkells Broder, en brav Mand, angreb ham først; Gunnar bad ham lade det være, da han nødig vilde gjøre ham noget ondt, men Hallbjørn svarede, at han ej kunde sidde rolig ved, naar hans Broder blev dræbt; han stak efter Gunnar, men det varede ikke længe, forend han faldt for Gunnars Haand. Skamkell hug efter Gunnar med en Øxe, men Gunnar slog Øxen af hans Haand, gjennemborede ham med Atgeiren,

bærede ham op paa den og kastede ham ud i Rangaa. En Nordmand, der var i Ottkells Følge, kastede et Spyd efter Gunnar, men han tog det i Luften og kastede det tilbage gjennem Nordmanden. Ottkell hug nu selv efter Gunnar, men traf ikke, og gjennemboredes strax. I dette Øjeblik kom Kolskegg til, og tog ivrigt Deel i Kampen, der ej ophørte førend de alle 8 vare dræbte. Nogle Kvinder, der tilfældigviis vare i Nærheden, havde ilet op til den ikke langt fra boende Mord Valgardsson, for at han skulde skille de Kæmpende ad, men han sagde at de gjerne for ham maatte slaa hinanden ihjel. Gunnar red i heftig Fart hjem efter Striden. „Du rider haardt, min Broder", sagde Kolskegg. „Jeg veed ikke hvorledes det er", sagde den ædle Gunnar, "om jeg virkelig er mindre kjæk end andre, men det veed jeg, at jeg tager mig mere nær af at dræbe Folk end andre". Han fortalte Njaal, hvad der var skeet. Denne beroligede ham med Hensyn til Følgerne, naar han blot ikke vilde dræbe mere end eet Led i hver lige nedstigende Æt og aldrig bryde noget sluttet Forlig. Gissur hvite og Geir Gode vare de nærmeste Eftermaalsmænd og kastede Lod om, hvo der skulde paatale Sagen, da dette blot kunde ske af een. Lodden traf Geir, som paa næste Althing sagsøgte Gunnar og Kolskegg for de 8 Drab. Men Gunnar havde den lovkyndige Njaal ved sin Side, og gjorde Indsigelser paa Grund af nogle Formfejl, Geir havde begaaet. Flere anseede Mænd raadede til Forlig, hvortil Gunnar med Glæde gav sit Samtykke. Sex Voldgiftsmænd afgjorde nu Sagen saaledes, at Gunnar skulde bøde for 6 af de dræbte; en Mandebod skulde gaa op mod Sporebugget, og Skamkell ligge ugild. Gunnars Frænder hjalp ham med Penge, saaledes at Boderne allerede kunde betales der paa Thinget, og Geir og Gissur tilsagde Trygd [1]).

Ved et saa hæderligt Udfald af en Retstrætte med de mægtige Mosfellinger vandt Gunnar naturligviis den største Anseelse. Dette vakte flere Ildesindedes Misundelse. Blandt disse vare Starkad paa Trihyrning og Egil paa Sandgil med deres Sønner, voldsomme og urolige Folk. Thorgeir, Starkads Søn, veltede sig ved en Hestekamp ind paa Gunnar, der til Gjengjeld gav ham et vældigt Slag med sin Stok. Dette var Anledning nok til at angribe ham. Tredive i Tallet lagde de sig i Vejen for Gunnar, da han med sine to Brødre, Kolskegg og Hjort, kom tilbage fra et Besøg i Tunga hos Aasgrim Ellidagrimsson. Efter en heftig Kamp, hvorved Hjort faldt og Kolskegg blev saaret, flygtede Starkad og hans Mænd efter at have ladet 14 af Sine døde paa Pladsen, hvoriblandt Egil, to af hans Sønner og to af Starkads Sønner. Thorgeir, Starkads eneste gjenlevende Søn, henvendte sig til Mord Valgardsson om Hjelp, og denne, skjønt Gunnars Frænde, var dog saa misundelig, at han tilsagde hans

[1]) Njaals Saga, Cap. 29—56.

Fiende sin Bistand. For end mere at kunne træde op med Kraft, bejlede han til Gissur hvites Datter Thorkatla, der heller ikke blev ham negtet. Gunnars Modstandere havde nu det bedste Haab om at faa ham dømt fredløs. Men Njaal stod ham atter bi. Deels ved at godtgjøre at Gunnar var bleven overfaldt og kun havde værget sig, deels ved andre Modsøgsmaal gjorde han han Modstandernes Udsigt til at vinde Sagen saa mislig, at de heller foretrak at byde Forlig, især efter Hjalte Skeggessøns Bøn. Gunnar samtykkede ogsaa paa det Vilkaar, at Hjalte aldrig vilde optræde som hans Modstander, hvilket denne ogsaa lovede. Sagen afgjordes, ligesom den forrige, ved Bøder, der betaltes strax paa Thinget, og saaledes gjenoprettedes atter Freden. Men Thorgeir Starkadssøn hvilede ikke. Han raadslog paany med Mørd, og denne opbød Alt for at faa Gunnar fældt. I den Tro, at det virkelig vilde gaa ham ilde, naar han dræbte to Led i samme Æt, saaledes som Njaal havde sagt, fik Mørd Thorgeir til at tage den dræbte Ottkells unge Søn med sig i et Overfald paa Gunnar; han faldt med flere, og uagtet Gunnar kun havde brugt Nødværges-Ret, blev dog Sagen denne Gang, trods Gunnars Bestræbelser, ikke anderledes afgjort end at han og Kolskegg maatte forbinde sig til at forlade Landet paa tre Aar: skede det ikke, da kunde de ustraffet dræbes. Njaal bad Gunnar paa det indstændigste at holde Forliget, og han lovede det. Allerede vare alle hans og Kolskeggs Sager bragte ombord; han sagde sin Moder og alle sine Venner farvel, steg til Hest, og red ned langsmed Markarfljot. Da snublede Hesten, saa at han faldt af, og derved kom til at se sig tilbage. Strax udbrød han: „fager er Liden, saa at den aldrig har synts mig fagrere, Agrene ere blege og Tunet slaaet; jeg maa hjem igjen, jeg kan ikke rejse." Kolskegg bad ham ikke gjøre sine Uvenner den Glæde at bryde Forliget. „Det er mig umuligt at rejse bort", sagde Gunnar; „bliv du ogsaa". „Nej", svarede Kolskegg, „lige saa lidet heri som i noget andet vil jeg bryde mit givne Ord; vi maa altsaa nu skilles ad, og hils mine Frænder og min Moder, at jeg ej kommer til at se Island igjen, thi jeg veed at du vil blive dræbt, og da er der intet Baand, som drager mig tilbage". De skiltes ad. Kolskegg red til Skibet, og Gunnar hjem til Lidarende. Hans Svoger Olaf Paa indbød ham og Hallgerd hjem til sig, men ej engang dertil var han at formaa; saa fast hang han ved Hjemmet. Den følgende Sommer paa Althinget lyste Gissur hvite Gunnar fredløs og samlede alle hans Fiender om sig for at aftale et Overfald paa Gunnar, hvilket nu var en Æressag for dem. Overfaldet aftaltes. Hjalte Skeggessøn blev ogsaa anmodet om at deeltage deri, men vægrede sig paa Grund af det Løfte, han havde givet Gunnar. Mørd, der boede nærmest, lovede at sende de øvrige Sammensvorne Bud, naar der var bedst Lejlighed til at angribe den frygtede Helt. Dermed skiltes de ad for det første. Njaal, som havde været paa Thinget

og faaet Nys herom, fortalte Gunnar det efter sin Hjemkomst, advarede ham, og tilbød ham at lade sine haandfaste Sønner Skarphedin og Høskuld flytte til ham for at være ham til Hjelp. Men dette Tilbud vilde han ej modtage, da han var for ædelmodig til at kunne tillade at Vennens Sønner skulde opofre sig for hans Skyld. Han ventede sin Skjæbne med Rolighed, og synes næsten allerede at have gjort sig fortrolig med den Tanke, at Døden snart var ham vis.

Om Høsten, da alle Gunnars Folk vare beskjeftigede med Høonnen langt fra Gaarden, og han var eneste Mand hjemme, sendte Mord de Sammensvorne Bud. De kom strax, og tvang efter Mords Raad den nærmeste Bonde til at lokke Gunnars aarvaagne Hund Saam, en Gave af Olaf Paa, bort fra Gaarden i en Huulvej, hvor de dræbte den. Den udstødte et saa voldsomt Dødshyl, at Gunnar, som sov inde i Skaalen, vaagnede derved. „Ilde handler man med dig, Saam Fostre", sagde han, „og stakket Tid vil der vel vorde mellem vor Død". Skaalen, i hvis Loft Gunnar sov, var af Træ, tækket med Bræder, og Glugger med Spjeld langs Brynaasene. For at faa vide om Gunnar var hjemme, sendte de Sammensvorne En op til Gaarden, medens de satte sig paa Sletten. Han krøb op paa Skaalen, men Gunnar, som saa en rød Kjortel ligefor Gluggen, stak ud med Atgeiren og traf ham paa Midten. Han gled ned fra Taget, og gik hen til sine Staldbrødre paa Sletten. Gissur spurgte strax, om Gunnar var hjemme. „Jeg veed ikke", sagde han, „men det veed jeg, at Atgeiren er hjemme", og styrtede død ned. Nu søgte de til Husene, men Gunnar forsvarede sig saa eftertrykkeligt med sine Pileskud, at de tre Gange maatte trække sig tilbage. Da sagde Gunnar: „der ligger en af deres Pile her ude paa Taget, den skal jeg skyde til dem, og er det dem en stor Skam at faa Skade af sine egne Vaaben". „Gjør det ikke, min Søn," sagde Moderen, „at opegge dem igjen, nu de have draget sig tilbage". Gunnar gjorde det dog, og saarede en af dem. „Der kom en Haand ud med en Guldring om, og tog en Piil fra Taget", sagde Gissur; „de vilde vel ikke søge Vaaben ude, hvis der var nok inde; lad os angribe paany". „Lad os brænde ham inde", sagde Mørd. „Det skal aldrig ske, om saa det gjelder mit Liv", sagde Gissur; „men du, som er en saa slu Mand, kunde vel finde paa et andet Raad". Mørd foreslog dem nu at tage nogle Toug, der laa paa Pladsen og brugtes til at fæste Husene med i Storm, slynge dem om Aasenderne, kaste Løkkerne om nogle store Stene og saaledes vinde Taget af Skaalen. Dette skede, uden at Gunnar kunde hindre det. Han værgede sig fremdeles med sine Pile, og Mørd gav atter det Raad at brænde ham inde, men forgjæves. Da lykkedes det En at springe op og hugge Gunnars Buestreng over; Gunnar gjennemborede ham strax med Atgeiren, og fældte strax efter hans Broder, men fik selv to Saar. Han sagde nu til Hall=

gerd: „giv mig to Lokker af dit Haar, og sno deraf en Buestreng til mig med min Moder". „Gjelder det dig meget", spurgte hun. „Mit Liv", svarede Gunnar, „thi saa længe jeg kan bruge min Bue, kunne de intet udrette med mig". „Da skal jeg huske dig den Kindhest, du gav mig", sagde hun, „og er det mig ligegyldigt, hvad enten du værger dig længe eller kort". „Enhver har sit at gjøre sig navnkundig af", sagde Gunnar, „og skal jeg ikke længe bede dig herom". „Ilde bærer du dig ad", sagde Rannveig, „og skal din Skam længe mindes". Gunnar værgede sig, til han segnede af Modighed; da gave de ham mange og store Saar, men han kom dog op igjen og værgede sig endnu en Tidlang, indtil han endelig fik sit Banesaar efter at have dræbt to og saaret sexten næsten dødeligt. (986). „En stor Kæmpe have vi her fældt", sagde Gissur hvite, „hans Forsvar vil mindes saa længe Landet er bebygget". Han bad Rannveig om at unde dem Jord til at højlægge deres to Faldne. „Saameget heller", sagde hun, „som jeg gjerne undte eder alle den". „Vi finde det undskyldeligt at du taler saa", sagde han, „thi du har mistet meget". Han forbød at røve og spilde noget paa Gaarden, og begav sig efter endt Arbejde bort med sin Flok. Mange sørgede over Gunnars Død, især Njaal. Gjerne havde denne sagsøgt hans Drabsmand, men det gik ej an, da han havde været fredløs; derimod ytrede han selv Ønsket om, at hans Drab maatte blive hevnet. Gunnar blev højlagt, saaledes at han sad oprejst, men Atgeiren vilde Rannveig ikke have lagt i Højen, og sagde, at ingen skulde røre den, uden den, der vilde hevne hans Død. Hun var saa haard mod Hallgerd, at denne med sin yngre Søn, Grane, maatte flytte bort; hendes og Gunnars ældste Søn Høgne beholdt Lidarende. Skarphedin, Njaals ældste og stridbareste Søn, kom kort efter til Høgne, for at staa ham bi ved Hevnen. Endnu samme Nat begave de sig afsted. Høgne tog Atgeiren: det klang i den, saa Rannvig vaagnede og spurgte forbitret, hvo der vovede at røre ved den. Høgne sagde, at han vilde bringe sin Fader den, for at han kunde fremvise den paa Vaabenthing i Valhall. „Bær den først selv, og hevn din Fader med den", sagde hun. Deres første Vandring var til Gaarden Odda, hvor de dræbte Geir Godes Søn Roald, der havde gjort sig til af at have givet Gunnar Banesaar, tilligemed en anden af de Sammensvorne. Derfra droge de til Trihyrning, hvor Skarphedin dræbte Starkad og Høgne Thorgeir. Endelig hjemsøgte de Mord Valgardssøn paa Hov, og kom uforvarende paa ham. Han bad om sit Liv paa enhver Betingelse; Skarphedin fordrede at han skulde overlade Høgne Selvdom, og deri fandt han sig aldeles. De nye Drab skulde nu ogsaa bødes, men ved Njaals Omsorg blev Overfaldet paa Gunnar og hans Drab her taget i Betragtning, som om han ikke havde været fredløs. Saaledes kom endelig et Forlig i Stand [1]).

[1]) Njaals Saga, Cap. 74—81.

Kolskegg, Gunnars Broder, havde imidlertid forladt Landet. Først drog han til Norge, og Sommeren efter (986) til Kong Svend Tjugeskegg i Danmark, hvor han nød megen Anseelse. En Drøm, han havde, bragte ham til at antage Christendommen og drage længer mod Syden; han begav sig først til Gardarike, og siden til Constantinopel, hvor han blev Væring, giftede sig og døde som Høvding i Væringeskaren [1].

Samme Aar, Kolskegg forlod Island (985), rejste ogsaa hans og Gunnars Morbroder, Thraain Sigfussøn, og to af Njaals Sønner, Helge og Grim, udenlands. Thraain landede ved Haalogaland, og begav sig sydover til Lade, hvor Jarlen tog vel imod ham som den berømte Gunnars Frænde, og beholdt ham hos sig et Par Aar, i hvilken Tid han udmerkede sig ved at fælde en farlig Viking, hvorfor Jarlen gav ham det hurtigsejlende Skib Gammen til Belønning [2]. Njaals Sønner sejlede fra Island paa et andet Skib, men bleve af haarde Storme fra Norden drevne til den skotske Kyst, hvor de ankrede, men strax den næste Morgen anfaldtes af to skotske Høvdinger, Sønner af Maddad paa Dungalsbø, og Frænder af Mælkolm, der siden blev Konge i Skotland [3]. Disse satte de Fremmede to Vilkaar, enten at forlade Skibet og alt deres Gods, eller at udholde en Kamp. Njaals Sønner valgte det sidste, skjønt de øvrige Kjøbmænd ombord paa Skibet løde ilde derover, og nu begyndte en bidsig Kamp, der trods de Angrebnes Tapperhed vistnok vilde have endt med deres Undergang, hvis ikke heldigviis den tappre Kaare Salmundssøn, Sigurd Orknøjarls Hirdmand, der just vendte tilbage fra Syderøerne med de for Jarlen samlede Skatter, var kommen dem til Hjelp. Nu bleve Skotterne overvundne, begge deres Anførere faldt, og deres Skibe erobredes. Njaals

[1]) Njaals Saga, Cap. 82.

[2]) Njaals Saga, Cap. 83.

[3]) Disse skotske Høvdinger føre i Njaals Saga, Cap. 84 og 85, hvor denne Begivenhed omtales, de nordiske Navne Grjosgard og Snækolf. Disse Navne ere enten Omsætninger eller Forvanskninger af gaeliske. Om de to skotske Jarler, Hunde og Mælsnechtan (Melsnati) der leverede Sigurd Jarl Slaget ved Dungalsnipen, er der ovenfor (S. 134) talt. Det er der ogsaa ytret at Hunde's skotske Navn muligtviis var Cuilen. Imidlertid maa det erindres, at der og i Gaelisken er et Ord, Madadh, som betyder „Hund", og at Jarlen Hundes Navn saaledes kan have været Madadh eller, som det skrives i vore Sagaer, Maddad, Moddan, Moldan. I saa Tilfælde kan Hunde have været den samme som den Moldan eller Maddad, der noget ovenfor nævnes i Sagaen som Snækolfs og Grjotgards Fader. Mælkolm, som her nævnes, kaldes i Cap. 84 Konge, i Cap. 85 Jarl; dette sidste er det rigtige, thi han blev ej Konge førend i 1003; men Sagaskriveren, som vidste, at han siden førte Kongetitel, har paa hiint Sted ladet sig forlede til at give ham den for tidligt.

Sønner og Kaare sluttede det inderligste Venskab, og de fulgte med ham til Sigurd Jarl, hvor de opholdt sig om Vintren. Siden deeltoge de med Jarlen i hans Krig med Skotterne (986), da disse havde gjort Opstand mod ham, saaledes som det ovenfor er fortalt [1]). Til Belønning for deres Tapperhed gav Jarlen dem gode Gaver og gjorde dem til sine Hirdmænd. Ogsaa de to følgende Vintre tilbragte de hos ham, men gjorde i Løbet af den mellemliggende Sommer (987) et Tog tilsammen med Kaare, sandsynligviis for at udvide og befæste Sigurds Jarls Herredømme. Paa dette Tog holdt de et Slag med Kong Gudrød af Man, overvandt ham, og fik stort Bytte. Endelig, efter at have tilbragt tre Vintre hos Jarlen, udbade de sig og fik Tilladelse til at drage til Norge, hvor Kaare lovede at treffe dem lidt senere, naar han kom med Skatterne til Haakon Jarl. Jarlen gav dem et Skib, og de kom med dette heldigt til Throndhjem, hvor Thraain just laa sejlfærdig til Island med Gammen. Men de kom i en uheldig Stund. En Islænding ved Navn Napp havde gjort megen Ustyr hos Haakon Jarls Ven, Gudbrand i Dalene, og endt med at opbrænde et Gudehuus, som Gudbrand og Jarlen ejede tilsammen, efter at han først havde skilt Thors, Thorgerd Hølgabruds og Irps Billeder fra alle deres Prydelser [2]). Forfulgt af Jarlens Mænd søgte han at frelse sig ved at komme ombord paa et Skib, og tyede først til Njaals Sønner, som dog ej vilde tage imod ham. Han henvendte sig derpaa til Thraain, som efter nogen Nølen besluttede sig til at hjelpe ham, og skjulte ham ombord paa sit Skib. Kort efter kom Jarlen, og spurgte Njaals Sønner efter Napp. De tilstode at han var kommen, men negtede at have hjulpet ham, og vilde heller ikke sige hvor han var bleven af. For Sikkerheds Skyld lagde de sine Skibe længer ude under en Ø, rimeligviis Nidarholmen eller Munkholmen, og Jarlen henvendte sig nu til Thraain, hvilken han ej tvivlede paa vilde give ham nøjagtig Besked. Men Thraain anstillede sig ganske uvidende om Napp og bad Jarlen ransage Skibet. Det skede, men han havde gjemt ham saa godt, at Jarlen ej kunde finde ham. To Gange til blev der ransaget, og mellem hver Gang lod Thraain Napp skifte Plads. Han blev ikke funden,

---

[1]) See ovenfor S. 134.

[2]) Njaals Saga, Cap. 88. Beretningen herom er i Njaals Saga saare mistænkelig. Hvis Sagaen ved den her nævnte Gudbrand mener Dale-Gudbrand, røber den et stort Ubekjendtskab med Stedsforholdene, thi Gudbrands Gaard og Gudehuus omtales, som om det kun skulde have ligget et kort Stykke Vej fra Lade. Det vilde altsaa blot være Hovedomstændighederne, hvorved vi her kunne holde fast. Underligt er det ellers, at ogsaa Thorleif spake, som vi have seet, siges at have boet paa Oplandene, medens han dog egentlig synes at have boet i Orkedalen. Det tør saaledes maaske nok hænde, at saavel det øvre Orkedal som Gauldal og Selbo undertiden have været regnede til Oplandene og de saakaldte „Dale", og at den her nævnte Gudbrand ej er den egentlige Dale-Gudbrand.

til Jarlens store Ærgrelse, og da der imidlertid blæste op en god Vind, lod Thraain Gammen staa ud ad Fjorden i strygende Fart, saa at det ej kunde nytte nogen at sætte efter. Saaledes var Rapp frelst [1]). Jarlen lod nu sin Harme gaa ud over Njaalssønnerne, hvilke han beskyldte for at være Medvidere med Thraain. Uagtet hans Søn Svein gjorde mange Indvendinger, angreb han dem dog med fire Langskibe for at dræbe dem. De forsvarede sig længe, og dræbte blandt andre to anseede Mænd, Aslak af Langø og Jarlens Merkesmand Egil. Men omsider bleve de dog overmandede og fangne. Jarlen vilde strax lade dem dræbe, men Svein forestillede ham, at det allerede var blevet Nat, og Nattedrab betragtedes som Mord. Han bød derfor, at de skulde sættes i Fjetter og omhyggeligt bevogtes til næste Morgen. Men om Natten lykkedes det dem med stor Møje at komme løs. De skyndte sig hen til den anden Side af Øen, og fandt her til deres store Glæde Kaare Salmundssøn, som imidlertid var kommen, og som strax tog dem ombord paa sit Skib. Den følgende Morgen, da han bragte Jarlen Skatten, spurgte denne ham om han havde taget dem til sig, og han svarede uforbeholdent Ja. Han spurgte nu end videre, om han torde sværge paa at han ej havde lovet at følge med dem for at angribe ham til Hevn for den Overlast, de havde lidt. Men Erik Jarl, der nu ogsaa var kommen til, sagde at det var upassende at forlange noget saadant, da Kaare altid havde viist sig Jarlen tro og huld; han lagde til, at det havde været langt mere passende at give Njaalssønnerne gode Gaver til Erstatning for den uretfærdige Behandling, der var bleven dem til Deel. Jarlen erkjendte det, og bad Kaare forespørge sig hos dem, om de vilde modtage Forlig. „Af Erik", svarede Helge, „men ej af Haakon". Dette sagde Kaare til Erik. Han fandt det billigt, og indbød dem til sig. De toge mod Indbydelsen, og opholdt sig hos ham, indtil Kaare skulde drage tilbage til Sigurd Jarl; da fulgte de med ham, og Erik gav dem alle tre Gaver ved Afrejsen. Den følgende Vinter forbleve de hos Sigurd Jarl, og droge om Sommeren ud paa Krigstog med Kaare, men toge det Løfte af ham, at han siden skulde følge med dem ud til Island. De herjede ved Anglesey, ved Sydereerne, gik i Land paa Halvøen Saltire eller Cantyre, hvor de udholdt en Strid med Indbyggerne og vandt meget Gods, droge derfra til Bretland eller Wales, hvor de ligeledes herjede, styrede saa til Man, hvor de atter strede mod Kong Gudrød og dræbte hans Søn Dufnjal, og begave sig omsider til Sydrøerne til Gille Jarl, som fulgte med dem tilbage til Orknøerne, hvor han om Vaaren egtede Sigurd Jarls Syster. Sommeren efter (989) droge Helge, Grim og Kaare, rigt begavede af Sigurd Jarl, til Island, hvor

[1]) Njaals S. Cap. 89.

Kaare egtede Njaals Datter, og siden blev uadskillelig fra sine Svogre, saa længe de levede, ligesom han og, hvad vi senere ville erfare, hevnede deres Død [1]).

21. Begivenheder paa Sydersøerne og Irland.

Ved at omtale disse Begivenheder komme vi atter tilbage til Vesterhavets Lande og Øer, hvor, som vi se, Nordmændene fremdeles vedligeholdt

[1]) Njaals S. Cap. 90, 91. Ved Tidsregningen i disse Begivenheder møder der den Vanskelighed, at Nj. Saga Cap. 84, 85, 86 og 87 nævne tre Vintre som forløbne mellem den Sommer, Njaalssønnerne forlode Island og den Sommer, de kom til Throndhjem, medens den i Cap. 83 for Thraains Vedkommende kun synes at nævne to Vintre mellem hans Rejse fra Island og hans Hjemreise, uagtet det dog udtrykkeligt heder, at han forlod Landet samme Sommer som Kolskegg og Njaals Sønner, og rejste hjem igjen faa Dage efter at Njaalssønnerne vare komne til Throndhjem. Man maa derfor antage at han har opholdt sig en Sommer hos Jarlen, uden at udføre Bedrifter, Sagaskriveren fandt værd at optegne, thi Njaalssønnernes Krigsbedrifter for hver af de to Somre mellem hine tre Vintre ere saa nøjagtigt optegnede, at man ej vel kan sløjfe nogen af dem. En anden Vanskelighed møder derved, at de islandske Annaler, dog kun en enkelt Codex, henføre Gunnars Drab til 994. Urigtigheden deraf indlyser allerede af hvad der ovenfor (S. 135, Not. 4) er anført, thi da Njaalssønnerne først kom hjem fire Aar efter hans Drab, altsaa, efter Annalernes Beregning, 998, og der endnu hengik et Par Aar indtil Thraains Drab, vilde Høskuld Thraainssøn ikke, da dette skede, længer kunne have været nogen Dreng. Det maa desuden erindres, at Kolskegg samme Aar, Gunnar blev dræbt, besøgte Sven Tjugeskegg i Danmark, men denne var ifølge de paalidelige engelske Beretninger da i England. Heldigviis give de irske Krøniker os en nogenlunde sikker Vejledning. Ifølge disse (fornemmelig Tighernach, hos O'Connor, II p. 267) blev Gudrød, Kongen af Man, dræbt 989. Njaalssønnernes sidste Kamp med ham maa altsaa have fundet Sted enten i eller før dette Aar. Nu erfare vi af Sagaen, at Kolskegg, Thraain og Njaalssønnerne i een og samme Sommer, hvilken vi ville kalde A, forlode Island; i det næste Aar (B) kom Kolskegg til Kong Sven, blev Gunnar dræbt, og deeltoge Njaalssønnerne i Kampen ved Dangalsnipen. Aaret derpaa (C) herjede de sammen med Kaare og kæmpede første Gang med Kong Gudrød. Det følgende (D) begave de sig til Norge og bestode deres Æventyr med Haakon Jarl. Aaret efter (E) kæmpede de anden Gang med Kong Gudrød, og endelig det følgende (F) droge de hjem til Island. Sættes nu Gunnars Dødsaar, B, til 994, maatte allerede den første Kamp med Gudrød (C) sættes 995, 6 Aar efter hans Fald. Men lade vi derimod Njaalssønnerne anden Gang kæmpe med Gudrød 989, hvilket Aar altsaa bliver E, da kommer Alt til at passe. Aaret A for Bortrejsen fra Island bliver da 985, Gunnars (B) Død, Kolskeggs Besøg hos Sven og Slaget ved Dungalsnipen 986, C 987 og D 988. Vi kunne ej sætte E til 988, thi da vilde Kolskeggs Besøg hos Sven Tjugeskegg (B) blive 985, hvorved Harald Gormssøns Død vilde falde i dette Aar og Styrbjørns endnu tidligere, hvilket efter det forhen (især

deres Herredømme, om de end ikke paa en Stund gjorde saa hyppige Tog derhen, som fordum. Men deres Magt var nu engang, som det synes, vel befæstet. At saavel Sigurd Jarl paa Orkno, som Haakon Jarl selv lode oppebære Skat af Syderøerne, er allerede viist [1]). Den syderøiske Jarl, der betalte Skat til Sigurd Jarl og siden egtede hans Syster, kaldtes, som vi have seet, i vore Sagaer **Gille**; dette Navn [2]) viser, at han neppe var af norsk Herkomst, men derimod en indfød Høvding, der havde sluttet sig til Sigurd. Han boede paa Øen **Koln**, sandsynligviis det nuværende Colonsay (Kolns-ey) [3]). Men allerede paa denne Tid, ja før, omtales uafhængige norske Konger over Syderøerne og Man, altsaa vel fornemmelig over de sydligere Dele af den vidt spredte Ø-Række ved Skotlands Vestkyst, fra hvilke de ogsaa lejlighedsviis gjorde Tog til Irland og det vestlige England. En saadan Konge var ganske vist den forhen omtalte **Olaf Sigtryggssøn**, der efter at være fordreven fra Northumberland [4]) flygtede til Irland, men siden tvede til Skotland, egtede Kong Constantins Datter, og gjorde i Forening med ham og andre Fyrster hiint Tog til Northumberland, der endtes med Nederlaget ved Brunanburg 938 [5]). Uagtet det ingensteds udtrykkeligt siges i Oldskrifterne, kan der dog neppe være nogen Tvivl om at han er den **Olaf Kvaran**, der saa ofte omtales paa denne Tid, baade i vore Sagaer og i Englands og Irlands Annaler, snart som Konge i Northumberland, snart som Vikingehøvding i det nordlige Irland, og endelig som Konge i Dublin. Thi i de irske Annaler nævnes snart „Olaf Kvaran" snart „Olaf Sigtryggsson", saaledes i Fleng, at man

---

S. 106 Note) udviklede bliver urigtigt, da Styrbjørns Død neppe indtraf før 985. Den indbyrdes Harmoni mellem de forskjellige Angivelser, der indtræder, naar man sætter det sidste Slag med Gudrød til 989, tjener i høj Grad til at bestyrke den allerede ovenfor opstillede Tidsregning. Om Gudrød se forresten strax nedenfor, S. 200, 201.

[1]) Se ovf. S. 136.

[2]) Navnet er aabenbart ufuldendt, thi Gille, egentlig Giolla, betyder paa Irsk en Tjener, og bruges som Navn kun sammensat med hellige Navne, som Gillechrist, ɔ: Christi Tjener, Gilpatrik ɔ: St. Patriks Tjener, Gillebrigid, Gilbrigd, ɔ: St. Brigidas Tjener o. s. v. Nu finde vi den norske Konge Harald Gille, hvis egentlige Navn var Gillechrist, dog kun kaldet Gille, og en lignende Udeladelse maa da vel og have fundet Sted ved „Gille" Jarls Navn.

[3]) Det kunde maaske ogsaa være Coll, skjønt dette ligger noget vel afsides til at kunne antages for Jarlesæde, medens derimod Colonsay ligger langt nærmere ved Fastlandet, i et Slags central Stilling, og desuden ganske tæt ved Oransay, der skal indeholde en af de ældste Kirker paa den hele Øgruppe.

[4]) Se ovf. 1ste B. S. 700.

[5]) Se ovf. 1ste B. S. 701—703.

nodvendigviis maa antage dem for een og samme Person, og da vore egne Sagaer berette, at hans Søn og Efterfølger hed Sigtrygg, kunne vi efter det hos vore Forfædre saa sædvanlige Opkaldelsessystem temmelig sikkert slutte os til, at hans Fader har ført samme Navn som Sønnen. Olafs Hovedbestræbelse synes at have været at vinde det Rige i Dublin tilbage, hvorfra hans Fader var fordreven. Vi have allerede seet, hvorledes Olaf, efter anden Gang at være fordreven fra Northumberland 944 [1]), forbandt sig med den irske Konge Congelach, og, understøttet af ham, opkastede sig til Konge i Dublin (945); men, som vi erfare, kun for en kort Tid, da han ej længe efter paany optræder som Congelachs Forbundne mod Nordmændene i Dublin [2]) og i Aaret 948 forsøgte paa at sætte sig fast i Northumberland, hvorved han endog, som det synes, understøttedes af Kong Eadred, men desuagtet blev fordreven af Northumbrerne, der foretrak Erik Blodøxe [3]). Det lader nu til at han har opgivet Fordringerne paa Northumberland, men indskrænket sine Krigsforetagender til Irland. I Aaret 953 gjenfinde vi ham, herjende paa Nordkysten af Irland og de nærliggende Øer i Forbindelse med Kongen af Leinster [4]). Det lykkedes ham imidlertid endnu ikke at sætte sig i Besiddelse af Dublin, hvor Gudrød Sigtryggsøn og dennes Søn Olaf herskede, af hvilke den sidste fældte Olaf Kvarans Ven Congelach, Irlands Overkonge, i et betydeligt Slag [5]). Sit egentlige Tilhold synes Olaf Kvaran i denne Tid at have haft paa Syderøerne, hvorfra hans Søn Sigtrygg i Forbindelse med en anden Hovding ved Navn **Lagman** i Aaaret 962 kom med en Flaade til Irland og herjede dets Kyster, indtil endelig Lagman led et Nederlag i Munster, og Sigtrygg blev fordreven fra Landet af Olaf Gudrødssøn i Dublin, dog først efter at have erhvervet meget Bytte [6]). Et Par Aar senere blev Olaf Kvaran selv slagen af Indbyggerne af Ossory (i Syd-Irland), hvor han altsaa maa have herjet. Imidlertid finde vi ham i Aaret 970 som Herre i Dublin, hvilket han maaske allerede var i Aaret 969, da vi læse at Staden Kells i Meath herjedes af hans Søn i dette Aar, af ham selv i det følgende [7]). Fra denne Tid af synes han ikke at have haft noget med

---

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 702.

[2]) Tighernach, hos O'Connor II. S. 267.

[3]) Se ovf. 1ste B. S. 729.

[4]) De 4 Mestres Annaler, hos O'Connor III. S. 482.

[5]) Ulster-Annalerne, hos O'Connor, IV. S. 273. De fire Mestres Annaler, O'Connor III. S. 484, 485.

[6]) De fire Mestres Annaler, hos O'Connor III. S. 490.

[7]) Ulster-Annalerne, hos O'Connor III. S. 278.

Syderøerne at bestille, men at have indskrænket sig til at befæste sit Herredømme i Dublin. Som Herre i Syderøerne nævnes derimod nu en **Makk Haraldssøn**, der ej maa forvexles med hiin Makkus Olafssøn, som dræbte Erik Blodøxe [1]). Han underkastede sig i Aarene 969 og 970 hele Anglesey, hvorfra han dog senere blev fordreven; han skal derpaa have hyldet den engelske Konge Eadgar, og nævnes blandt de 8 Konger fra hele Britannien, Skotlands Konger iberegnede, der i Aaret 973 gjorde ham deres Opvartning i Staden Chester, og roede hans Baad til og fra Kirken. Han satte sig siden (974) fast paa den smukke, med ikke færre end 11 Kirker bebyggede Ø Inniscathaig i Mundingen af Shannon-Elven, hvor han plyndrede Helgenen St. Senans Grav, og befriede tillige Ivar, Førsten af Limerick, som altsaa maa have været holdt i Fangenskab her [2]). I Makk's Følge vare ogsaa, fortælles der, Øernes **Lagmænd** [3]), af hvilken Benævnelse man skulde formode, at de mindre Høvdinger paa Man og Syderøerne virkelig førte denne Titel, men at den af de med Sproget ukyndige Gaeler blev tagen for et Navn, ligesom den omsider af de norske Kolonister selv anvendtes som et saadant, da vi ogsaa senere støder paa den blandt de syderøiske Kongers Navne. Makk holdt sig henimod tre Aar paa Inniscathaig, ind-

---

[1]) Se ovenfor 1ste B. S. 729. Det Sted, hvor denne Begivenhed (Erik Blodøxes Død) omtales fuldstændigst, er hos Hoveden (Saviles Saml. S. 423). Men i Saviles Udgave læses her fejlagtigt „occiso Amacco" istedetfor „occiso (neml. Erico) a Macco, hvilken Læsemaade har forført Langebek (Scr. rer. Dan. III. S. 213) og maaske flere med ham til at tale om en Kong Amaccus, der selv blev dræbt 954 (950). At der skal læses a Macco viser Matthæus af Westminster S. 369, der udtrykkeligt fortæller at Erik (Eilricus) og hans Søn m. m. bleve dræbte a Macone consule. Navnet Makk (Maccus) er forresten heel besynderligt, og man skulde næsten være fristet til at antage det for en Misforstaaelse af det gaeliske Mac (Søn), hvis det ej forekom saa ofte, tildeels under forskjellige Skikkelser. Maccus kaldes han nemlig med Tillægget „plurimarum rex insularum" hos Florens af Worcester, Mon. hist. Brit. I S. 578. Brut y Tywysogion kalder ham Marcus Haraldssøn (Marc uab Herald), se Mon. hist. Br. I S. 849. Caradoc af Llancarvan har Mactus (eller maaske Maccus) Haraldssøn (Prices Overs. S. 57). Annales Cambriæ nævne kun „filius Haraldi" Mon. hist. Brit. I. S. 838. I et Diplom af 971, men som dog neppe er egte (se Kembles Codex dipl. ævi anglosaxonici III S. 67—69) kaldes han som Medunderskriver „Mascusius archipirata". De fire Mestres Annaler have Maccnus mac Arailt (O'Connor III. S. 504) hvilket næsten kunde antages at være „Magnus", hvis dette Navn allerede da havde været brugeligt. Derimod nævne Innisfallens Annaler atter kun Mac Arailt d. e. Haralds Søn, O'Connor I. S. 44, 46.

[2]) Se de nys citerede Steder i de irske Annaler, jevnfør Th. Moore's Irlands Hist. II. S. 87.

[3]) De 4 Mestres Annaler, O'Connor III. S. 504; der staar col Lagmanaib, oversat cum Lagmannis. Den ovenfor nævnte „Lagman" kaldes derimod Ladgmann, l. c. S. 490.

til endelig den vældige **Brian Boroimhe**, der ved sin Broders Død i Aaret 976 blev Konge over hele Munster, den samme, som siden blev saa navnkundig ved sine Sejrvindinger og sin Heltekamp ved Clontarf, angreb Oen, overvandt og fældte Makk med hans to Sønner og 800 af hans Mænd, og fordrev Ivar, der med sine Sønner understøttede ham [1]). Makks Efterfølger som Konge over Man og Sydereerne var hans Broder **Gudrød Haraldssøn** [2]), der i Aaret 979 mod en Pengesum understøttede den vælske Fyrste Eystenyn Ddu eller Constantin den sorte mod hans Søskendebarn Howel, hvilken holdt sin Farbroder, Constantins Fader, Jago, fangen. Gudrød herjede Anglesey og Llyn, men blev slagen af Howel ved Gwaith Hirbarth, hvor Constantin faldt. Gudrød søgte to Aar senere at aftvætte denne Skjændsel ved at gjøre et nyt Tog til Wales, hvor han herjede Heredet Dyved og plyndrede Kirken i St. David's, men han maatte efter et stort Slag ved Llanwanoc atter forlade Landet. Tredie Gang kom han tilbage i Aaret 986, strax efter at Meredith, Owens Søn, med stor Møje havde tilkæmpet sig Herredømmet over Wales. Benyttende sig af den Udmattelsestilstand, hvori Meredith befandt sig, landede han paa Anglesey, nedsablede 2000 Mand, fangede Merediths Broder, og lod hans Øjne udstikke. Meredith, der var dragen ham imøde, blev saa forfærdet herover, at han flygtede med sin Hær til Cardigan, og, som det synes, lod Gudrød i uhindret Besiddelse af Anglesey [3]). Dog nød han ikke længe godt af denne Erobring. Sigurd Orknø-Jarl, der allerede 982 havde udpresset Skat af Man [4]), lod ham ikke i Ro. Allerede i 987 blev Gudrød, som vi ovenfor have seet, overvunden i et Søslag af Sigurds Hirdmand Kaare Salmundssøn, der ledsagedes af Njaals Sønner. De irske Annaler tale ogsaa om en Kamp, han i dette Aar skal have haft ved Man mod en dansk Vikingeflaade, i hvilket Slag 1000 Mand siges at være faldne, uden at man dog kan se, hvo der gik af med Sejren. Disse Daner havde Aaret i Forvejen først angrebet den dalriadiske Kyst, men lidt et Nederlag, saa at de maatte flygte, efter at 140 af dem vare blevne tagne til Fange, hvilke alle bleve hængte. Derpaa havde de, selve Julenatten, herjet Jona eller Icolmkill og dræbt Abbeden med femten Munke. Endelig leverede de Gudrød det nys nævnte Slag, og kort efter skede, der siges ikke hvorledes, et stort Ne-

---

[1]) Se især Innisfallens Annaler, hos O'Connor II. S. 46. Jfr. de 4 Mestres Annaler hos O'Connor III S. 56.

[2]) At Gudrød var Makks Broder, viser Fadernavnet.

[3]) Brut y Tywysogion, i Mon. hist. Br. I S. 849, 850. Annales Cambriæ sammesteds S. 838. Caradoc af Llancarvan S. 61, 62, 65.

[4]) Nemlig da Thorodd Skattkaupande kjøbte Skatten, s. o. S. 131 jfr. Eyrbyggjasaga Cap. 129.

derlag iblandt dem, da 360 bleve dræbte [1]). Denne Flok af danſke Vikinger ſynes at have været forſkjellig fra Sigurd Jarls Krigere, thi den kaldes i de irſke Annaler udtrykkeligt **Daner**, medens Nordmændene i Almindelighed kun kaldes „de Fremmede" [2]). Disse Angreb maa visſelig have ſvækket Gudrøds Magt. I Aaret 989 led han et nyt Nederlag mod Sigurd Jarls Mænd, Kaare og Njaalsſønnerne, og miſtede herved ſin Søn Dufnjall, ſom faldt i Slaget [3]). Og endnu i ſamme Aar, fortælles der, blev han ſelv dræbt af de dalriadiſke Skotter [4]). Om Sigurd Jarl nu ganſke underkaſtede ſig hans Rige, eller om irſke Konger gjorde ſig til Herrer derover, kan man af Oldſkrifterne ikke erfare. At hans Søn var den Harald ſvarte af Island, ſom omtales i de manſke Annaler, kan neppe betvivles, og da vi af disſe, ſom det nedenfor vil viſes, erfare at Haralds Søn Gudrød Crovan i Aaret 1066 ſatte ſig i Beſiddelſe af Man, ſom da beherſkedes af en Konge ved Navn Gudrød Sigtryggsſøn [5]), maa Harald efter ſin Faders Død være bleven forjagen fra Man, og denne Ø, tilligemed den tilhørende Deel af Sydeerne, være kommen i andre norſke Erobreres Beſiddelſe.

Af Begivenhederne paa Irland have vi allerede omtalt flere. De norſke Rigers Hiſtorie frembyde et Billede paa uophørlig Strid og Blodsudgydelſe, og man maa alene undres over, at Nordmændene med al den Uenighed, ſom herſkede mellem dem indbyrdes dog formaaede at holde ſig, uden at ligge under for de Indføddes altid fortſatte Angreb. Man kan heraf ikke andet end drage den Slutning, at Nordmændene, trods Irernes — egentlig kun den irſke Gejſtligheds — tilſyneladende ſtørre Kultur, dog i det hele taget have været dem baade aandelig og legemlig overlegne. At de i det mindſte vare i Beſiddelſe af hele Øens Handel, ſynes man at kunne ſlutte fra den Omſtændighed, at de fleſte irſke Mynter fra denne Tid, ſom findes, ere ſlagne af norſke Konger i Landet. Nordmæn-

---

[1]) Ulſter-Annalerne, hos O'Connor IV. 285.

[2]) Det er friſtende nok at antage det ſidſtnævnte Slag for at have været det ſamme ſom det, Gudrød beſtod med Njaals Sønner; men deels er det ikke ſandſynligt, at der i Slaget med dem ſkulde kunne falde 1000 Mand, da deres Stridskræfter neppe vare tilſtrækkelige dertil; deels vilde Annalerne vel her, ſom ſædvanligt, have kaldt dem Gall, hvorimod de her udtrykkelig kaldes Danaraibh; endelig nævnes Toget til Icolmkill m. m., hvilket vel og vilde have været omtalt i Njaals Saga, hvis hans Sønner havde deeltaget i et ſligt Tog.

[3]) Njaals Saga, Cap. 87. Se herom ovenfor, S. 105.

[4]) Tighernach, hos O'Connor II. S. 267. Ulſter-Annalerne, ſammeſteds IV. S. 286.

[5]) Se Chronicon regum Manniæ ved 1066.

dene maatte derved — og det bestyrkes af udtrykkelige Angivelser — blive umistelige for Irerne, hvor meget end disse hadede dem. Nordmændene vare ogsaa langt bedre klædte og bevæbnede, end Irerne [1]). Disses Sverd vare svage i Sammenligning med Nordmændenes; deres Spyd (Sparther) vare vel neppe bedre; de gik halvnøgne i Kampen, kun med det ene Been bedækket; lige over for Nordmændenes brynjeklædte Skarer kunne de neppe have seet bedre ud, end som Amerikas Vilde lige over for de første europæiske Indvandrere, og ligesom hine maa de alene ved Anvendelse af List og ved Overlegenhed i Masse-Antal kunne have tilkæmpet sig større Fordele over de stridbare Fremmede, hvilke saaledes vel heller ikke have betragtet dem som saa farlige Fiender, at de derfor selv altid skulde behøve at være paa deres Post og undgaa indbyrdes Stridigheder, lige saa lidet som Spanierne i Amerika afholdt sig fra indbyrdes Tvist lige over for Mexikanernes og Peruanernes uoverseelige Masser. Dertil kom, at Irerne selv vare ligesaa uenige indbyrdes og ofte toge deres Tilflugt til Nordmændene. Hvorledes Olaf Kvaran søgte at komme i Besiddelse af Dublin, er nys omtalt. Han stod, som vi have seet, i nøje Forbindelse med den irske Overkonge Congelach, der endog skal have været gift med hans Datter Ragnhild [2]). Godfred eller **Gudrød Sigtryggssøn**, uvist om en Broder af Olaf Kvaran, herskede paa den Tid i Dublin, og uagtet han blev fordreven i 950 efter et blodigt Slag, hvori 8000 af hans Mænd skulle være faldne, mod den til Overkonge udseede Ruaidri (der dog selv faldt i Slaget), kom han dog strax efter igjen, plyndrede Klostrene i Kells, Downpatrick, Ardbrechan o. fl., og herjede Staden Kells, hvor han tog over 3000 Mand til Fange og gjorde et rigt Bytte af Heste, Kvæg, Guld og Sølv [3]). Kort efter faldt han i et Slag [4]), og efterfulgtes af sin Søn **Olaf**. Det var ham, der i Forbindelse med Leinsterboerne overvandt og fældte Olaf Kvarans Ven og Svigersøn Congelach i et Slag ved Taiggurain 956 [5]). Olaf Gudrødssøn nævnes endnu i 962, da han fordrev Olaf Kvarans Søn Sigtrygg fra den østlige Deel af Landet, medens Sigtryggs Stalbroder Lagman, der var dra-

---

[1]) Se herom Worsaae, Minder om de Danske og Nordmændene i Engl., Skotl. og Irland, S. 408.

[2]) Worsaae, l. c. S. 398. Hun kaldes „Radhnalt", men da dh og gh i Irsk har samme Udtale og ofte forvexles i Irsk, saa er det klart, at Navnet er Raghnalt, Ragnhild.

[3]) Ulster-Annalerne hos O'Connor, S. 269, 270.

[4]) Innisfallens Annaler, hos O'Connor II. S. 42.

[5]) Ulster-Annalerne, sammesteds IV. S. 273. De 4 Mestres Annaler, sammesteds III. S. 485.

gen heelt til Munster for at befri sin Broder, her led et stort Nederlag og mistede 365 Mand [1]). Naar Olaf Gudrødssøn døde, nævnes ikke; men det maa være strax efter hans Død, at det endelig lykkedes Olaf Kvaran at vinde det saa længe attraaede Herredømme over Dublin, hvor vi finde ham 969. Blandt hans Bedrifter nævnes, at han herjede den saa ofte hjemsøgte Stad Kells, og at han i Aaret 977 dræbte eller lod dræbe den da regjerende Overkonge Dufnjalls Sønner Muircertach og Dufnjall [2]). Men Kong Dufnjall havde endnu en tredie Søn, **Mælsechnail**, der ved hans Død 980 fulgte ham som Overkonge. Han gjorde alvorlige Udrustninger for at tilkæmpe Riget Ro og Sikkerhed, og for at bøje de Fremmedes Overmod. Olaf Kvaran fik paa sin Side Understøttelse fra Sydøerne og de øvrige Nordmænd paa Irland, saavelsom af Kongen i Leinster, men da han nu var gammel, overlod han det til sine Sønner Sigtrygg og Ragnvald at anføre Hæren og møde Fienden. Begge Hære stødte sammen ved Tindrud, nær ved Teamhar, Hovedstaden i Meath, og der blev et blodigt Slag, hvor Ragnvald faldt med mange andre Nordmænd, og Mælsechnail beholdt Sejren, skjønt ikke uden ogsaa paa sin Side at have tabt mange anseede Mænd [3]). Han drog derpaa, understøttet af Ulsters Konge, til Dublin, og efter tre Dages heftige Kamp nødte han Olaf Kvaran til at indgaa et Forlig, ifølge hvilket denne maatte udlevere alle sine Fanger og Gisler, alt det Kvæg, han havde røvet fra Njallernes Stamme, til hvilken Mælsechnail hørte, og dennes Fiende Dufnjall, Konge af Leinster, ligesom han og maatte udrede en Afgift af 200 Oxne foruden en heel Deel Klenodier og Kostbarheder, og maatte frasige sig Retten til den aarlige Skat, som Njallerne hidtil havde maattet yde af deres Besiddelser, lige fra Kilderne af Shannon til Havet. (980). Mælsechnail udstedte endog en Proklamation, hvorved han indbød alle Irer, der endnu opholdt sig i de Fremmedes Land i Trældom og Undertrykkelse, til at vende tilbage, hvilket nu stod dem frit for, da Fred og Rolighed var oprettet. I de irske Annaler kaldes dette en Befrielse fra det babyloniske Fangenskab. Den gamle Olaf Kvaran tog sig saa nær af denne Modgang, at han gjorde en Pilegrimsrejse til Jcolmkill for at afbede sine Synder, og døde der. Hans Been hvile rimeligviis

[1]) De 4 Mestres Annaler, sammesteds S. 490.

[2]) Saaledes Tighernach, den ældste og paalideligste af Annalisterne, O'Connor, II. S. 260. De 4 Mestres Annaler synes at have misforstaaet dette Sted.

[3]) Her er ligeledes Tighernach (l. c. S. 261) fulgt som den paalideligste og mindst forvirrede. De øvrige fortælle disse Begivenheder mere eller mindre forvirret.

blandt de øvrige saakaldte norske Kongers, der ligge begravne ved St. Orans Kapel [1]).

Olaf Kvarans Bedrifter og bevægelige Liv maa vistnok have gjort ham navnkundig over hele Norden, om han end ikke i de os levnede Oldskrifter omtales meget hyppigt. Der nævnes een islandsk Skald, som opholdt sig hos ham i Dublin, **Thorgils Orraskald** fra Seljabrekka ved Borgarfjorden; hans Moder var et Søskendebarn af den tidligere nævnte østfjordske Høvding Geites Fader Lyting [2]). Olaf havde flere Børn, af hvilke Ragnvald, der faldt i Slaget ved Tindrud, og Sigtrygg, med Tilnavn den krumme, allerede ere nævnte. Paa sine gamle Dage egtede han den skjønne **Gormladh** eller **Kormlad**, en Datter af Muircertach Mac Finn, Konge af Leinster, og havde med hende en Søn, der ligeledes hed **Sigtrygg**, og siden fik Tilnavnet **Silkeskegg**, men som maa have været mindreaarig ved Faderens Død [3]). Ligeledes synes han, som det senere skal omtales, at have haft en Datter ved Navn **Gyda**, der senere blev gift med en Jarl i England [4]).

Endnu førend Mælsechnail paa Øst- og Nord-Kanten af Landet vovede at byde Nordmændene Trods, havde allerede den berømte **Brian Boroimhe** kæmpet heldigt med dem i Munster. Han var først kun Konge over den nordlige Deel af Munster, under sin Broder Mathgamna's Overhøjhed, men udmerkede sig allerede da som Anfører for hans Hær ved at overvinde Nordmændene i Nærheden af Sulchod, hvorfra han forfulgte dem lige til Limerick, fældte 3000 af dem, opbrændte deres Borge, og fratog dem en heel Deel Guld og Sølv [5]). Begge Brødrene fortsatte i Fælles-

---

[1]) Tighernachs Annaler, hos O'Connor, II. S. 261. Ulster-Annalerne, sammesteds IV. S. 282. De fire Mestres Annaler, sammesteds III. S. 508.

[2]) Landnáma I. 19.

[3]) At denne Sigtrygg var forskjellig fra den, der 962 kom til Irland fra Syderøerne, og at han maa have været mindreaarig ved sin Faders Død, skjønnes deraf, at hans Moder Gormlath, ikke døde førend 1030, ligesom at hun endnu var giftefærdig i Aaret 1014, da Sigtrygg, hendes Søn, lovede Sigurd Orknøjarl hendes Haand (Njaals-Saga Cap. 156). Hendes Død i Aaret 1030 omtales saavel af Tighernach (O'Connor II. S. 282), som i de 4 Mestres Annaler sammesteds III. S. 580. Det er derfor neppe muligt, at hun i Aaret 962 skulde kunne have haft en voxen Søn. Denne ældre Sigurd kaldes desuden Sigtrygg Glan eller den krumme. Hertil kommer at Sigtrygg den yngre ej omtales i Annalerne førend ved 993, og at Gormlaths Fader Muircertach ikke døde førend i Aaret 972.

[4]) Se Olaf Tr. Saga Cap. 80; hos Snorre Cap. 33—35. Hvorledes Gyda urigtigt kaldes Olaf Kvarans Søster, i Stedet for Datter, og hvorledes hun senere blev gift med Olaf Tryggvesson, skal nedenfor omtales.

[5]) Se Innisfallens Annaler, O'Connor, II. S. 44.

skab Striden med Kong Ivar af Limerick, der dog strax efter (970) optræder som Mathgamna's Forbundne mod Muirceriach Mac Finn, Kongen af Leinster, Gormlaths Fader [1]). Venskabet varede ellers ikke længe, da Ivar, som vi have seet, i 974 beldtes fangen paa Inniscathaig, hvorfra Makk Haraldsson befriede ham [2]). Et Par Aar efter blev Mathgamna svigagtigt fangen og dræbt, og Brian blev nu Konge over hele Munster. Hans første Foretagende var hiint Tog til Inniscathaig, som han indtog, efter at have fældt Makk Haraldsson. Der omtales endnu et Par Slag, hvori han skal have overvundet Nordmændene saavel fra Limerick, som fra Waterford (978 og 979) [3]). Han var nu lige saa mægtig som Mælsechnail selv, og det er derfor ikke at undres over, at de bleve skinsyge paa hinanden og at der omsider udbrød en mangeaarig Tvist, der endte med at Mælsechnail erkjendte Brians Herredømme. Imidlertid benyttede Mælsechnail sig heldigt af Omstændighederne til endnu mere at gjøre sig Nordmændene i Dublin afhængige. Mælsechnails Moder Dunlath havde ogsaa været gift med Olaf Gudrødsson, den mellem 961 og 969 afdøde Konge i Dublin, og havde med ham haft en Søn, der i de irske Annaler kaldes **Gluniaran** eller Jernknæet: hans rette nordiske Navn kjendes ikke [4]). Denne Gluniaran, Mælsechnails Halvbroder, besteg efter Olaf Kvarans Død den norske Kongetrone i Dublin, og viste sig siden som hans tro Hjelper; der er derfor neppe nogen Tvivl om, at Mælsechnail har hjulpet ham til hans Ophøjelse, og at han til Gjengjeld har hyldet Mælsechnail som sin Overherre. Olaf Kvarans mindreaarige Søn Sigtrygg, maaske den eneste af hans Sønner, som nu var i Live, har vel maattet redde sig ved Flugten. Mælsechnail og Gluniaran nævnes som Krigsfæller i et Slag med en Underkonge ved Navn Tufnjall, der understøttedes af Ivar, Konge i Waterford, hvis

[1]) De fire Mestres Annaler, O'Connor II. S. 498.

[2]) De fire Mestres Annaler, S. 501. Innisfallens Annaler S. 44.

[3]) Innisfallens Annaler, S. 46, 47. De fire Mestres Annaler, S. 506.

[4]) Denne Gluniaran antages af enkelte senere Historieskrivere for at have været Olaf Kvarans Søn. Men dette er aabenbart fejlagtigt, da det, af hvad der saavel før som senere fortælles, er klart nok, at han maa have været en Søn af den forhen omtalte Olaf Gudrødsson. Man ser nemlig, at Olaf Gudrødsson og Olaf Kvaran repræsenterede to forskjellige Partier; hvert af disse havde ogsaa sit tilsvarende blandt de irske Familier, der stredes om Magten. Olaf Kvaran støttedes, som vi have seet, af det Congelachske, der endog var besvogret med ham, men bekæmpedes derimod af Mælsechnails, eller det njallske, der altsaa, naar det skulde være besvogret med en Olaf, maa have været det med Olaf Gudrødsson. Heller ikke nævnes det nogensteds, at Olaf Kvaran skulde have været Mælsechnails Stiffader. Derimod var det i sin Orden, at Brian, Mælsechnails Fiende, siden besvogrede sig med Olaf Kvarans Æt ved at egte hans Enke Gormlath.

Søn Gillepatrik faldt med en Mængde andre Krigere (983) [1]). Gluniaran blev myrdet (989) af en af sine egne Hofmænd, ved Navn Kolbein [2]), og det lader til, at dette har staaet i Forbindelse med en Bevægelse til Fordeel for Olaf Kvarans Søn Sigtrygg. Thi Mælsechnail bekrigede paany Dublin, beleirede den i 20 Dage, saa at de Indesluttede ikke havde andet Vand at drikke end Søvand, og tvang dem til at slutte en Kapitulation, ifølge hvilken de forbandt sig til at betale den af ham engang paalagte Skat, og tillige gik ind paa, at enhver af deres Høvdinger ved hver Julefest skulde betale ham en Øre Guld [3]). Heraf fremgaar det tydeligt nok, at Nordmændene i Dublin efter Gluniarans Drab have søgt at afkaste det Skatskyldigheds Aag, Mælsechnail havde paalagt dem; da vi nu ligeledes kort efter finde Sigtrygg nævnt som deres Konge, er det klart, at de have kaldt ham tilbage, og at han har fundet sig i at beholde Regjeringen paa de af Mælsechnail opstillede Betingelser. Dog tales der ogsaa om nye Ødelæggelser, Nordmændene paa denne Tid skulle have forvoldt [4]), og det er derfor heel rimeligt, at de have faaet Forsterkning og atter søgt at gjøre sig uafhængige. Der herskede paa denne Tid store Uroligheder i Dublin, paa hvilke man dog, efter de sparsomme Efterretninger, der ere komne til os, kun vanskeligt kan faa Rede. En Ivar, uvist om Ivar af Waterford eller af Limerick, eller om endnu en tredie, blev, som det heder, formedelst de Helliges Bønners Skyld, forjagen (994) [5]). Kort efter blev ligeledes Sigtrygg Olafsson jagen bort (995), og Ivar kom tilbage [6]). Efter Muircertach, Gormlaths Fader, havde en vis Donald den krumme opkastet sig til Konge i Leinster, understøttet af Ivar. Donald efterfulgtes af sin Søn Duncan, der, som man ser, holdt sig ved Ivars kraftige Understøttelse, indtil Sigtrygg, forbunden med sin Morbroder Mælmor, Muircertachs Søn, atter kom tilbage. Ragnvald, Ivars Søn, faldt for Mælmors Haand, Ivar blev fordreven, døde faa Aar efter (1000), og Sigtrygg blev paany Herre over Dublin (996) [7]). Men endnu fik han ikke sidde i Ro. Mælsechnail og Brian

---

[1]) Tighernachs Annaler, O'Connor II. S. 263.

[2]) Tighernach, S. 264. Denne Kolbein (Colbain) siges at have været „joculator"; maaske han var hans Skald. Gluniaran kaldes i de valske Annaler Glumayn mab Abloic, se Bruty Tywysogion S. 850.

[3]) Tighernach, S. 265.

[4]) De 4 Mestres Annaler, S. 521.

[5]) De 4 Mestres Annaler, S. 525.

[6]) Tighernach, S. 266. De 4 Mestres Annaler, S. 526.

[7]) Ulster-Annalerne, hos O'Connor IV. S. 288—291. Tighernach, sammesteds II. S. 266, 267. De 4 Mestres Annaler, S. 525, 526. Ulster-Annalerne angive urigtigt, ved 993 eller 994, at Sigtrygg Olafsson blev dræbt; de om-

Boroimhe, tilsidesættende deres indbyrdes Trist, angrebe Dublin tilsammen i 998, og tvang Sigtrygg til at stille Gisler og kjøbe sig Fred [1]). Dog endnu i samme Aar begyndte Krigen paany. Nordmændene, som rimeligviis ønskede at tage Hevn over den lidte Ydmygelse, angrebe de forbundne Konger ved Glenmama, men lede et stort Nederlag. En af Høvdingerne, ved Navn Harald Olafsson, maaske Sigtryggs Broder, faldt, og de irske Fanger befriedes [2]). Dette hindrede dog ikke Sigtrygg fra at staa sin Morbroder Mælmor bi; han tog Donald, Kongen af Leinster til Fange, og gjorde det saaledes muligt for Mælmor at erhverve Riget. Men nu drog Brian selv i Spidsen for en Hær til Dublin, indtog den, forblev der en heel Uge, tog et stort Bytte af Guld, Sølv og Fanger, opbrændte Borgen, og forjog Sigtrygg. Strax efter heder det dog, at de Fremmede kom tilbage til Dublin, stillede Brian Gisler, og ledsagede ham paa et Tog mod Mælsechnail [3]). Sammenhængen er ikke vanskelig at gjette. Vi erfare nemlig siden, at Brian en Tidlang var gift med Sigtryggs Moder Gormlath [4]). Det er sandsynligt, at han har gjort hendes Bekjendtskab under Opholdet i Dublin, er bleven indtagen i hende, og har egtet hende, men at hun enten har sat ham den Betingelse, at han skulde gjenindsætte Sigtrygg i Regjeringen over Dublin, eller efter Giftermaalet overtalt ham dertil. Paa Toget mod Mælsechnail ilede Nordmændenes Rytteri i Forvejen for at plyndre, stødte paa Mælsechnails overlegne Hær, og blev nedsablet, paa nogle faa nær, som undkom. Dette Uheld nødsagede Brian til for denne Gang at drage sig tilbage. Men i det følgende Aar fornyede han Toget, og tvang Mælsechnail til at afstaa ham Overherredom-

---

tale ham selv senere. Men maaske dette netop er den ældre Sigurd Olafsøn, om hvilken vi ovenfor have talt.

[1]) Ulster-Annalerne, S. 271. De 4 Mestres Annaler S. 529.

[2]) Tighernach S. 268. Ulster-Annalerne S. 291. Innisfallens Annaler S. 52. De 4 Mestres Annaler S. 529—531.

[3]) Tighernach S. 269. Ulster-Annalerne S. 292. De 4 Mestres Annaler S. 532.

[4]) Njaals Saga, Cap. 155. Det siges desuden i Tighernachs Annaler, hvor hendes Død omtales ved 1030, at hun var Moder til Sigtrygg, og til Duncan, Brians Søn. Dette stemmer vistnok ikke med Njaals-Saga, der paastaar at Gormlath ingen Børn havde med ham, dog viser det Rigtigheden af at hun var gift med Brian. I de 4 Mestres Annaler (S. 580) anføres det samme, og et Vers tilføjes, hvor det heder: Gormlath gjorde tre Sprang, slige som ingen Kvinde forhen havde gjort, først til Dublin, derpaa til Teamhar, og endelig til Cashel. Her sigtes aabenbart til hendes Giftermaal, først med Olaf i Dublin, siden med Brian som Overkonge, og endelig, som man skulde formode, med en Konge i Cashel.

met [1]). Og nu synes Sigtrygg en Tidlang at have hersket uforstyrret, under sin mægtige Stiffaders Beskyttelse. Under Navnet **Sigtrygg Silkeskegg** nævnes han meget ofte i vore Sagaer. Han synes at have været en over hele Norden meget anseet Fyrste. Skaldene besøgte ham, kvad Draaper til hans Ære, og fik rigelige Belønninger derfor. Der findes endnu ikke faa Mynter med hans Billede og Omskrift [2]). Man maa næsten antage, at Nordmændenes Rige paa Irland ikke nogensinde befandt sig i en mere blomstrende Forfatning, end under ham. Om hans senere Bedrifter, saa vel som om hans Svogerskab med Norges Konge Olaf Trygvesson skal der i det Følgende handles.

23. Begivenheder i Normandie. Herredømmet befæstet. Forbindelsen med Norden ophører.

England og Frankrige havde ved at optage Nordmændene og Danerne inden sine Grændser, og ved at give godvilligt, hvad der ej længere lod sig forsvare med Magt, erhvervet Rolighed, i det mindste for en Tid, og forvandlet farlige Fiender til nogenledes paalidelige Venner. Imidlertid vare dog ikke Forholdene i begge Riger ganske de samme.. I England havde Nordboerne nedsat sig i en saadan Mængde, og erhvervet en saa stor Deel af Landet, at deres Indflydelse lige over for den engelske Befolkning var uforholdsmæssig stor. De dannede ganske en Afdeling for sig selv, levede efter deres egne Love, vedligeholdt deres eget Sprog og Nationalitet, og udgjorde derfor, om det end var lykkets Ædhelstans, Eadmunds og Eadreds kraftige Bestræbelser at hævde Overherredømmet over dem, dog egentlig en Stat i Staten; et farligt Element, som den mindste Paavirkning udenfra kunde sætte i Bevægelse til Rigets Undergang. I Frankrige var derimod det Stykke Land, Nordmændene havde faaet, en temmelig liden Deel af det Hele. De tabte i kort Tid deres Sprog og de ydre Merker paa deres Nationalitet, og i samme Mon som denne Forandring gik for sig, sank ogsaa Nordmannernes Jarler eller Hertuger ned i Rækken af de øvrige franske Vasaller eller Provinsfyrster; de vare mægtige nok, ja maaske de mægtigste af dem alle, men ej længer ved deres Forbindelse med Nor=

---

[1]) Innisfallens Annaler S. 56. De 4 Mestres Annaler S. 535.

[2]) Af disse Mynter maa de med Omskrifterne: sihtre rex dyflin eller dyflm, og paa Bagsiden med en Myntmesters Navn fra Dublin (færemin, steng o. s. v.) ansees for de normale. Men der gives flere, hvis Bagside indeholde Omskrifter af angliske Myntmestere i engelske Stæder, f. Ex. York, Wecedport (Watchet), Wilton, London o. s. v. disse maa enten være prægede i hans Landflygtighed, eller efter hans Bestilling (Worsaae, Minder fra de Danske og Nordmændene o. s. v. S. 421) eller maaske ogsaa med Myntstempler, som Myntmesterne havde medbragt.

den; deres Interesse var fransk, ej længer nordisk. Ved at gjennemlæse med Nøjagtighed de ældste Skribenter, der fortælle Nordmandies Historie, bliver man var, at Landet egentlig bestod af to Hovedafdelinger, den tidligst besatte eller vestlige, med Hovedpunktet Bayeux, og den senest besatte, med Hovedpunktet Rouen. Den første maa have været langt fuldstændigere koloniseret af Nordmændene, end den sidste, efter hvad man kan slutte af det ovenfor [1]) omtalte merkelige Udsagn af Dudo, at Hertug Villjam Rolfssøn lod sin Søn Richard opdrage i Bayeux, fordi man der talte mere dansk end romansk, medens man i Rouen talte mere romansk end dansk. Tydelige Spor af, at den ældre Deel stod i en vis Opposition til den yngre, findes i en Beretning, som Dudo meddeler om en farlig Opstand, som **Riulf**, der skal have været Herre over Cotentin eller Evreux, gjorde mod Villjam. Riulf, der, som det heder, var skinsyg over at Villjam viste de Franske, hvilken Nation han paa mødrene Side tilhørte, saa megen Hengivenhed, sammenkaldte flere Nordmannahøvdinger, og forestillede dem at Enden paa denne Forkjærlighed for de Franske vilde blive den, at Hertugen jog dem selv fra det Land, de med saa megen Møje og Fare havde erhvervet, for at kunne uddele det til sine franske Venner og Frænder. Altsaa optraadte Riulf som den norske Nationalitets Repræsentant og Forfegter lige over for den franske. Det aftaltes at sende Bud til Villjam og melde, at han, hvis han ønskede fremdeles at nyde godt af deres Tjenester, maatte afstaa dem hele Landet vestenfor Elven Rille. Villjam vægrede sig ved at afstaa noget Stykke Land, men tilbød dem derimod en Mængde Løsøre og Kostbarheder. Dette vilde de ej tage imod, og Riulf foreslog nu sine Stalbrødre at gaa lige løs paa Rouen selv. Det skede. De gik over Seinen og opsloge deres Lejr udenfor Rouen. Villjam skal, ængstelig herover, strax have tilbudt Riulf at afstaa ham Landet ej alene til Rille, men ogsaa til Seine. Dog nu var Riulf bleven saa overmodig, at han reent ud fordrede at Villjam skulde forlade Normandie og drage til sine franske Frænder: „Landet tilhørte ham ej og han kunde derfor ej bortskjenke det. Vilde han ej med det Gode drage bort, skulde de indtage Staden og dræbe ham". Villjam vovede ikke at forblive i Staden, men drog ud af den tilligemed nogle faa Krigere, og lejrede sig paa en af de omliggende Højder. Da han herfra saa, hvor stor Oprørernes Hær var i Sammenligning med hans lille Skare, forsagede Modet ham, og han sagde til en af sine Krigere ved Navn Bernhard, at han vilde drage til sin Morbroder, Grev Bernhard af Senlis, og opholde sig hos ham saa længe indtil han ved hans Hjelp kunde faa Bugt

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 680.

med Oprørerne. Men Bernhard sagde: „til Floden Epte skulle vi følge dig, ej længer ind i Frankrige; hvis du er usel nok til at opgive det Land, din Fader med os har vundet, ville vi heller gaa ombord paa Skibene og rejse hjem igjen". Krænket ved disse Ord sagde Villjam, at han strax vilde binde an med Fiendens Overmagt og begynde Slag. Bernhard glæ-dede sig derover; han talte Villjams Flok, for at se hvor mange der vilde følge deres Herre i Kampen. Det var ikke mere end 300, men de vare alle tapre og vel udrustede Mænd. De tilsagde ham ved Vaabengny deres Troskab, og han styrtede sig nu, i Spidsen for dem, mod Fienden, som blev aldeles overvunden. En Mængde faldt eller druknede i Seinen; Riulf undkom til Skogs [1]), og skal ifølge en senere Forfatters Udsagn være bleven udleveret til Villjam af sin egen Søn Aaskell, hvorefter Villjam skal have ladet ham blinde [2]). Strax efter Slaget bragtes ham det glædelige Budskab, at hans Hustru eller Frille, som han havde ladet bringe til Fécamp for at hun kunde være i Sikkerhed for Riulf, havde født ham en Søn, hvilken han kaldte **Richard**, og siden, som vi have nævnt, sendte til Bayeux for der at opdrages. Villjam forbandt sig nu nøje med de mægtigste franske Lensfyrster, Grev Villjam af Poitou, Grev Heribert af Vermandois, og Grev Hugo af Paris; den første gav han sin Syster Geirlaug [3]) til egte, selv egtede han Heriberts Datter Liudgarde. Efter at Kong Ludvig (d'Outremer) var kaldt tilbage fra England, hvorved Villjam fornemmelig skal have været virksom, udbrød der en Krig mellem Ludvig og Grev Hugo, hvorved Villjam tog dennes Parti. Blandt de Krigsforetagender, Villjam i denne Fejde udførte, var ogsaa, at han hjalp Grev Herluin af Ponthieu til at gjenerobre Slottet Montreuil, som Grev Arnulf af Flandern havde frataget ham. Derover blev Arnulf hans uforsonlige Fiende. Selv hyldede Villjam omsider Kong Ludvig (940) og blev da paany formeligt forlenet med Normandie. Han skal med eet have faaet en uimodstaaelig Lyst til at slaa sig fra Verden og indtræde som Munk i det af ham stiftede Kloster Jumièges; kun Abbeden Martins og hans egne Ven-

---

[1]) Dudo, hos Duchêne, S. 91—96.

[2]) Villjam af Malmesbury er den eneste Forfatter, der har dette Tillæg om Aaskell (Anschetillus), og om at Riulf blev blindet. Han tilføjer og, at Villjam siden sendte Aaskell med et Uriasbrev til Hertugen af Pavia i Italien, hvilken og lod ham angribe af 1000 Ryttere, mod hvilke han længe forsvarede sig tappert, men endelig maatte bide i Græsset med alle sine Mænd, undtagen Balzo, der flygtede tilbage til Frankrige, traadte i Grev Arnulfs Tjeneste, og hevnede Aaskell ved siden at deeltage i Villjams Drab. (Vill. Malmesb. hos Savile, S. 54, 55).

[3]) Hun nævnes ej af Dudo, kun af Villjam af Jumièges, der kalder hende „Gerloc". Andre Forfattere kalde hende ogsaa Adela.

ners indstændige Bønner og Forestillinger fik ham til at afstaa fra denne besynderlige Plan, dog kun paa det Vilkaar, at de strax erkjendte hans Søn Richard som hans Efterfølger [1]). Uagtet Villjam ogsaa efter denne Tid deeltog med Hugo og Heribert i et Tog mod Erkebiskop Artald af Reims, Kongens Ven, kæmpede han dog ikke længer umiddelbart mod Kongen selv, men viste ham derimod oprigtig Hengivenhed, og skal endog have staaet Fadder til hans Søn Hlothar (941). Han modtog siden Kongen venskabeligt hos sig i Rouen, og gav ham herlige Gaver. Efterretningen om at Nordmannerne havde sluttet Venskab med Kongen, bragte ogsaa andre Magnater, navnlig Villjam af Poitou og Alan af Bretagne, til at gjøre det samme. Den sidste havde opholdt sig i England lige indtil Kong Ludvig vendte tilbage til Frankrige; da skal Villjam, paa Kong Ædhelstans Forbøn, have givet ham hans Fædrenebesiddelser igjen, og Alan skal siden den Tid stedse have viist ham Troskab og Hengivenhed [2]). Efter at Kongen siden havde haft en Sammenkomst med Kong Otto af Tydskland, hans egen og Hugos Svoger, og foreløbigt sluttet Forlig med dem begge, aftaltes et Møde i Attigny, hvor baade Ludvig, Otto, Hugo, Heribert, Arnulf af Flandern og Villjam indfandt sig, for at slutte en endelig Fred [3]). Alle de øvrige, paa Villjam

---

[1]) Dudo, S. 101.

[2]) Dudo, S. 97.

[3]) Dette Møde omtales vidtløftigt af Richer (Pertz V. S. 593, 594), men nævnes ej af Flodoard. Det synes og at være det samme, som Dudo omtaler heel vidtløftigt, S. 98, 99, men henfører til urigtigt Tidspunkt, nemlig før Krigen ang. Montreuil, idet han tillige urigtigt nævner Henrik (Fuglefænger) i Stedet for Kong Otto. Dog behøve ikke derfor de Enkeltheder ved Mødet selv, som han omtaler, at være usandfærdige. Flere af dem ere yderst charakteristiske. Han nævner intet om hans nedenfor anførte Vredesudbrud mod Otto, derimod fortæller han, at Lothringerne og Saxerne i Ottos Følge tillode sig spydige Anmerkninger over Villjam, hvilket denne forstod ved Hjelp af sit Fædrenesprog, det danske; forbitrede herover begyndte Villjams Mænd at bryde Kongens Døre op, og denne blev saa ængstelig herover, at han flygtede; først da Villjam sendte sit velbekjendte, lange og prægtige Sverd til Jertein med den Befaling, at de skulde være stille, holdt de op. Nu sluttedes Forliget mellem begge Konger, hvorved Hugo var tilstede, dog ej som Deeltager; Heribert slet ikke. Den saxiske Hertug Hermann skal have underholdt sig med Villjam paa dansk; denne undrede sig over at Hermann kunde tale det; han sagde at han havde lært det med sin Vilje i dansk Fangenskab. — I det hele taget fortæller Dudo kun enkelte af Villjams Bedrifter, men disse meget fuldstændigt, og i Sagastiil; han gjør ham i Alt til Hovedpersonen, og forbigaar meget, som han rimeligviis har fundet mindre vigtigt. Heller ikke stemme Flodoard og Richer ganske. Den første, som samtidig, maa vistnok her have Fortrinet. En af de merkeligste Afvigelser hos Richer er, at han kalder Gange-Rolf Rolf Ketilsson (Pertz V. 578), og lader

nær, havde allerede taget Sæde og lukket Døren til den Sal, hvor Mødet holdtes, da Villjam kom, og efter længe forgjæves at have ventet udenfor, paa at man skulde kalde ham, endelig i Vrede brød Døren op og styrtede ind i Salen, med de Ord: „skal jeg ikke have Lov til at være med, eller er jeg da en Forræder"? Da han saa Otto sidde paa en Bænk ovenfor Ludvig, bød han ham strax staa op, da det ikke sømmede sig, at nogen sad ovenfor en Konge i hans eget Rige. Otto blev ærgerlig, men skjulte sin Vrede, rejste sig, og forblev staaende, støttet til sin Stok, medens Villjam satte sig nedenfor Kongen. Under Mødet selv viste han Villjam den største Venlighed. Men han var dog forbitret over den Krænkelse, denne havde tilføjet ham, og aldrig saa snart havde Kongen og Villjam forladt Attigny, førend han klagede til Arnulf og Hugo, hvilken sidste vistnok heller ikke var tilfreds med det fortrolige Venskab, som nu var opstaaet mellem Kongen og Villjam. Han forestillede dem, at den, der agtede ham selv, Tydsklands Konge, saa ringe, vilde agte dem endnu ringere, og det lykkedes ham at ophidse dem saaledes imod Villjam, at de besluttede at rydde ham af Vejen. Arnulf, der allerede længe havde været hans Fiende, paatog sig at udføre Beslutningen. Han sendte et Gesandtskab til Villjam for at anmode denne om at møde ham paa en Ø i Elven Somme nær ved Pecquigny, hvor enkelte endnu uopgjorte Sager skulde afhandles og bilægges. Villjam lovede at komme. Til den bestemte Tid indfandt han sig, uden at ane noget ondt. Forhandlingerne bleve snart tilendebragte paa det venskabeligste, man gav hinanden Fredskysset, og Villjam og Arnulf roede hver med sit Følge bort fra Øen, hiin mod den venstre, denne mod den højre Bred. Da begyndte fire af Arnulfs Mænd, der vare blevne tilbage paa Øen, at raabe efter Villjam, at han maatte komme tilbage et Øjeblik, da der var noget, deres Herre havde glemt at sige ham. Villjam, der i sin Baad kun havde to ubevæbnede Mænd med sig foruden Norskarlen, bød denne at ro tilbage, men aldrig saa snart stødte Baaden mod Øen, førend hine styrtede sig over ham med dragne Sverd, og dræbte ham tilligemed hans tre Ledsagere[1]). De skyndte sig efter deres Herre, medens Villjams Følge roede tilbage til Øen og med stor Bedrøvelse hentede hans Lig (17de December 942 eller 943)[2]).

Villjam, der efter sit lange Sverd sædvanligviis kaldtes „Longaspada"

---

ham falde blandt de øvrige, som nedsabledes i Eu 927 (Pertz V. 583, 581), se ovf. 1ste B. S. 673. Han kalder Nordmannerne aldrig andet end „piratæ".

[1]) De fire Mordere navngives af Dudo: Balzo (med Tilnavn Curtus), Erik, Rodbert og Ridulf.

[2]) Dagen angives af Villjam af Jumièges, 16 kal. Jan. 943, hvilket neppe synes at kunne betyde andet end 17 Decbr. 942, skjønt rigtignok Flodoard angiver 943.

eller „Longuepee", efterlod kun en eneste Søn, den for omtalte Richard. Hans Moder Sprota, om hvilken det heder at Villjam egtede hende paa dansk Viis, skal have været fra Bretagne [1]). Richard var ved Faderens Død mindreaarig, og uagtet han allerede i Faderens Levetid var holdet som hans Efterfolger, og Kong Ludvig selv, misbilligende Grev Arnulfs ildaad, bekræftede ham i Besiddelsen af Nordmandie, saa var dog dettes Tilværelse som et særeget Fyrstendømme udsat for store Farer, da det endnu var en Torn i Øjnene, ej alene paa de øvrige Vasaller, men paa Kongen selv. Det var under disse Omstændigheder vistnok heldigt, at der just nu samlede sig ved Landets Kyster nye Sværme af nordiske Hedninger, der kunde staa deres allerede bosatte Landsmænd bi. Der siges ikke, hvorfra de kom. Blandt Anførerne nævnes to, nemlig **Harald** og **Sigtrygg**. Om Harald veed den samtidige Flodoard kun saa meget, at han var Herre i Bayeux [2]). Han nævner ikke engang noget om, at han nys skulde være kommen fra Norden; han kalder ham kun kort og godt „Nortmannus". Dudo derimod siger udtrykkeligt, at han var Danmarks Konge, at Nordmannerne i Rouen sendte Gesandter til ham med Anmodning om at han vilde komme sin Frænde Richard til Hjelp i den overhængende Fare, hvorom vi strax nedenfor skulle berette, og at han da strax drog afsted, kom til Nordmandie, og blev med aabne Arme modtagen af de nordmanniske Indbyggere i Cotentin og Bessin [3]). Villjam af Jumièges gaar endnu et Skridt videre, idet han fortæller, at Danekongen Harald, fordreven af sin Søn Sven, kom til Nordmandie allerede medens Villjam levede, og blev af ham venskabeligt modtagen og forlenet med Cotentin; Gesandtskabet fra Rouen lader han treffe ham i Cherbourg i Cotentin, ikke i Danmark [4]). Denne sidste Beretning er nu vistnok aabenbart urigtig, da Harald Gormssøns og Svens Strid ikke falder saa tidligt som 942, og det er tydeligt nok at Villjam af Jumièges her, som andensteds, har grebet Anledningen til, paa en saare ukritisk Viis, at indskyde enkelte Stumper af hvad han havde opsnappet af den danske Historie. Men desuagtet er det i sig selv ikke usandsynligt at Harald, kort efter Gorms Død, kan have gjort et Tog til Nordmandie, om dette end ikke omtales i Sagaerne eller hos de danske Forfattere. Enkelte have antaget, at den Harald, som her omtales, kunde være Guldharald; dette er

---

[1]) Villjam af Jumièges III. 2. Floboart, hos Pertz V. S. 389. Richer, sammesteds S. 595.

[2]) Flodoard, hos Pertz V. S. 392: Hagroldus Nortmannus, qui Bajocis præerat. Richer, (sammesteds S. 598), ligeledes omtrent samtidig, siges: „Hagroldus, quo Bajocensibus præerat". Men han benyttede Flodoard, hvilket man af hans Fortale kan se.

[3]) Dudo, S. 122.

[4]) Villjam af Jumièges, hos Duchêne S. 237.

heller ikke umuligt [1]). Mere lader der sig ej sige om denne Sag, saalænge fuldstændigere Oplysninger savnes. Sigtrygg og de øvrige nordiske Hedninger vare sandsynligviis ikke komne ligefra Norden, men fra England, hvor Kong Eadmund just nu, som vi havde seet, var beskjeftiget med at underkaste sig Northumberland: et Foretagende, der vistnok maatte bevirke at flere af de der bosatte Nordboer forlode Landet.

Det Venskab, der i den sidste Tid havde bestaaet mellem Kong Ludvig og den myrdede Jarl, bragte dennes Søn Richards ivrigste Tilhængere, af hvilke især Bernhard, Rodulf og Aaslak nævnes, til at hylde Ludvig, og anbefale ham Richard. Andre af Nordmannerne misbilligede det, og hyldede Hertug Hugo [2]). Imidlertid var Sigtrygg landet i Seinen med sine hedenske Skarer, og havde overtalt en Høvding ved Navn Thormod tilligemed nogle andre til at falde fra Christendommen og gaa over til Hedenskaben igjen. Thormod forsøgte endog at faa Richard selv overtalt til Frafald. Sigtrygg og Thormod opførte sig aldeles som Herrer, og strejfede vidt og bredt omkring. De Høvdinger, som havde hyldet Ludvig, sendte nu Bud til ham, for at han kunde gjøre en Ende paa dette Uvæsen. Han kom, angreb Hedningernes overlegne Styrke med en Hær kun af 800 Mand, men sejrede dog; Thormod faldt for hans egen Haand, og Sigtrygg flygtede, men indhentedes og dræbtes. Nitusinde Hedninger skulle være faldne. Derpaa satte Kongen Herluin til Befalingsmand over Rouen, og vilde tage den unge Richard til sig, for, som han sagde, at opdrage ham. Der blev en stor Forbitrelse herover blandt Folket i Rouen, der stimlede sammen udenfor Kongens Bolig, og truede ham med Døden, fordi han vilde bortføre den unge Hertug som Fange, maaske endog rydde ham afvejen. Kun ved Bernhards Hjelp lykkedes det ham at stille de Misfornøjede tilfreds; Bernhard og Hertugens øvrige tro Tilhængere tillode ham endog at tage Richard med sig, da han forlod Staden. Omtrent paa samme Tid overvandt Hertug Hugo andre Skarer af Hedningerne i det vestlige Normandie, og indtog Evreux ved Hjelp af dets christne Beboere. Ludvig, som hidtil havde holdt gode Miner med Høvdingerne i Rouen og hyklet Venskab for Richard, i den Hensigt at faa ham i sin Vold og bemægtige sig hans Rige, lagde nu mindre Dølgsmaal paa sine Planer. Det maatte allerede være mistænkeligt nok, at Hertug Hugo overgav ham Evreux. Strax efter stod han Fadder til Kongens Datter, blev af denne bekræftet som Hertug i Francien, og forligte ham endelig med Grev Arnulf, hvilken Herluin nys havde overvundet i et Slag, hvori en af Villjams Mordere faldt. Over dette Forlig bleve Richards tro Venner

[1]) Petersen, Danmarks Historie S. 73, 74.

[2]) Flodoard, S. 389, Richer, S. 595.

ængstelige. Det hed, at Arnulf havde raadet Ludvig til at holde Richard i strengt Fangenskab i Laon, ja endog at Ludvig pønsede paa at rydde ham afvejen. Da lykkedes det Aasmund, Richards Opdrager, at flygte med ham fra Laon. Først fik han ham til at anstille sig syg, hvorved hans Vogtere lode sig forlede til mindre Paapasselighed, siden skjulte han ham i et Knippe Hø, hvilket han, forklædt som en Staldkarl, tog paa sine Skuldre, som om han vilde bringe det til sine Heste, og kom saaledes ubemerket ud med ham af Byen; han bragte ham først til Couci, siden til hans Faders Morbroder, Grev Bernhard af Senlis. Denne fik Hertug Hugo, som atter var kommen i et noget spendt Forhold til Kongen, til at tage sig af ham, og love at forsvare ham. Hugo sluttede nu et Forbund med de nordmanniske Høvdinger. Men den statskloge Arnulf af Flandern gav Kongen det Raad at tilbyde Hugo Bayeux og hele Landet vestenfor Seine, hvis han vilde gjøre fælles Sag med ham. Dette Tilbud kunde Hugo ej modstaa, og begyndte ivrigt at stride mod de fremmede Nordmanner, som imidlertid havde herjet Bretagne og vundet flere Sejre over Indbyggerne. Af Frygt for den Fare, som nu truede Nordmandie, besluttede Bernhard, Richards tro Tilhænger, efter Greven af Senlis's Raad at nærme sig Kong Ludvig, for et Syns Skyld at tilbyde ham Underkastelse, vække hans Skinsyge mod Hertug Hugo, og saaledes splitte det nys oprettede, paa temmelig svage Fødder hvilende Forbund mellem dem. Han indbød Ludvig til at komme til Rouen, forestillede ham, hvor urimeligt det var at tillade Hugo at herje og underkaste sig et Landskab, der hørte ham selv til, og lovede ham sin og de øvrige Nordmanners Bistand mod hans Fiender. Dette virkede. Ludvig begav sig med Arnulf og Herluin til Rouen, blev modtagen med de største Æresbeviisninger, og lod sig lettelig overtale af Bernhard til at sende Bud til Hugo med den Befaling, at han strax skulde drage bort fra Bayeux. Hugo adlød, men blev naturligviis meget forbitret; derimod tog Kongen selv Staden i Besiddelse. Han opførte sig nu en Stund ganske som Herre over Nordmandie, og gjorde Rouen til sin Hovedresidens, medens han fejdede mod Hugo, der imidlertid paa egen Haand kæmpede mod endeel Nordmanner, som havde gjort Indfald i hans Besiddelser. Men da Kongen nu en Gang havde faaet Fodfæste i Rouen, var det ikke saa godt at faa ham ud igjen. Det havde aldrig været Nordmannerhøvdingernes Mening at han skulde have noget blivende Herredømme der: de havde stolet paa at Krigen med Hugo skulde svække hans Magt, og derfor begyndte de alvorligt at ængste sig, da der atter aabnedes Underhandlinger mellem Kongen og Hertugen, og en foreløbig Vaabenstilstand sluttedes paa nogle Uger. Bernhard tog derfor sin Tilflugt til den nys omtalte Harald, der af de nordmanniske Skribenter udgives for at have været Danernes Konge. Han bad ham samle Krigerne fra Cotentin og Bessin omkring sig, og med dem at herje

Nordmandies Kyster; det var da at forudse at Ludvig vilde aabne Underhandlinger med ham, og hvis det da kom til et Møde, vilde man faa Lejlighed til at tage Hevn for Villjams Drab. Dette skede. Der aabnedes virkelig Underhandlinger, og Harald indbød Ludvig til et Møde ved Floden Dives paa Grændsen af Landskabet Bessin. Men trods det givne Lejde grebe Haralds Mænd til Vaaben, og dræbte Herluin, under Paaskud af at det blotte Syn af ham mindede dem om Villjams Drab, men egentlig vistnok fordi han var Kongens Ven og af ham indsat til Befalingsmand i Rouen; hans Broder Lantbert deelte hans Skjæbne, og det vilde neppe være gaaet Kongen bedre, hvis han ej, beskyttet af nogle faa Nordmanner, der forbleve ham tro, var undkommen til Rouen. Her blev han imidlertid strax greben af Bernhard og de øvrige Nordmannerhøvdinger, og holdt i Fangenskab. Ved Efterretningen herom indfandt strax Hertug Hugo sig, for at anholde om at Kongen maatte udleveres til ham; dette skede, imod at Kongens yngste Søn sendtes til Rouen som Gissel. Med Ludvigs Magt i Nordmandie var det nu saaledes forbi. Nordmannerne underkastede sig nu, rigtignok kun for et Syns Skyld, Hugo, der indsatte Radulf Torta, en Søn af Biskoppen af Paris, til sin Statholder, men som dog snart maatte tilbagekaldes formedelst hans Haardhed mod den unge Richard, der nu var kommen tilbage til Rouen. Fra denne Tid af optræder Hugo som Richards Formynder [1]), uden dog, som det synes, at have næret nogen Plan til at omstyrte hans Herredomme eller berøve ham hans Lande, hvilket han vel nu maa have anseet umuligt. Tvertimod søgte han paa alle Maader at beskytte ham og drage ham til sig, og forlovede ham derfor med sin Datter Emma. Ludvig, som imidlertid ved den engelske Konge Eadmunds Mellemkomst var kommen paa fri Fod, blev saa ængstelig herover, at han sendte Grev Arnulf af Flandern til Kong Otto af Tydskland, for at overtale denne til at staa ham bi ved at ydmyge Hugo og undertvinge Nordmandie. Otto kom, forenede sig med Ludvig og Arnulf, og rykkede heelt mod Rouen, men maatte drage tilbage med uforrettet Sag og stort Tab (946) [2]). Blandt de Faldne paa hans Side var hans Brodersøn, der blev dræbt ved et pludseligt Udfald af Nordmannerne Ludvig gjorde ikke flere Forsøg mod Richard, men skal endog have bekræftet ham i Besiddelsen af Nordmandie. Efter Ludvigs Død (954) levede heller ikke Hugo længe, og anbefalede paa sin Dødsseng (956) sin Søn og Efterfol-

---

[1]) Diplom hos Bouguet, IX. 731.

[2]) Uagtet Flodoard (Pertz V. S. 399), og Richer (sammesteds S. 599 flg.) omtale dette tog, forbigaa de dog Rouens Beleiring, der nævnes af Dudo, S. 138, Viljam af Jumieges, og den samtidige Widukind, III. 4. (sammesteds S. 452).

ger Hugo, den i den franske Historie saa bekjendte Hugo Capet, til Richards Velvillie og Forsøg. Kort efter egtede Richard hans Syster Emma, og det Venskab, der nu fandt Sted mellem Landets to mægtigste Vasaller, kunde nok gjøre de øvrige ængstelige, og friste dem til at oplægge Raad mod den nordmanniske Hertug, med hvis Tilværelse iblandt dem de endnu ikke havde lært at gjøre sig fortrolige. Grev Tetbald af Chartres, der havde egtet Richards Stifmoder, var hans værste Fiende, og ophidsede Kong Ludvigs Enke Gerberga imod ham, forsikrende at hendes Søn, Kong Hlothar, aldrig kunde være tryg saalænge Richard levede. Gerberga fik sin Broder, den mægtige Erkebiskop Bruno af Køln, til at staa hende bi; han indbød Richard svigagtigt til et Møde ved Amiens, for her at tage ham til Fange, men Richard advaredes i Tide, og udeblev fra Mødet. Kong Hlothar opfordrede ham til at møde sig ved Eaune, for der at slutte Fred og aflægge sin Hylding.. Richard indfandt sig, men advaredes i Tide om at man stræbte ham efter Livet, og undgik Snaren. Han søgte at hevne sig ved at hindre et af Hlothar i Soissons udskrevet Rigsmøde fra at komme sammen. Dette mislykkedes vel, og Kongen, som efter Grev Tetbalds Opfordring foretog et Angreb paa Nordmandie, satte sig endog i Besiddelse af Evreux, som han overlod til Tetbald. Men paa Tilbagevejen blev han forfulgt af Richard, som herjede hele Grevskabet Chartres, og kort efter slog han Tetbald saa eftertrykkeligt, at han kun med Nød og neppe undkom. Da Richard imidlertid skjønnede, at det uden fremmed Hjelp vilde blive ham umuligt i Længden at modstaa sine mægtige Fiender, henvendte han sig, som det fortælles, til Danekongen Harald om Hjelp. Denne skal ogsaa strax have sendt Hjelpetropper, der herjede de af Frankriges Kystegne, der ikke hørte til Nordmandie, saa forfærdeligt, at der, som det heder, ikke en Gang var en Hund tilbage, som kunde gjø, i Tetbalds Grevskab. Der samledes et Bispemøde i Laon for at raadslaa om hvad der herved var at gjøre. De forsamlede Biskopper sendte Biskoppen af Chartres til Richard for at spørge ham, hvorfor han, selv en saa ivrig Christen, havde bragt disse Hedningeskarer til Landet. Han undskyldte sig med de Efterstræbelser, hvormed Kongen og Tetbald havde hjemsøgt ham. Biskopperne bade ham da om at holde inde med Fiendtlighederne, indtil de havde faaet Kongen overtalt til at tilstaa ham en Sammenkomst ved Gefosse, for her at give ham fuldkommen Skadeserstatning. Richard samtykkede deri. Da Tetbald hørte dette, frygtede han at Kongen vilde slutte en Separatfred og den hele Krigsbyrde saaledes komme til at hvile paa ham. Han skyndte sig derfor, ogsaa paa sin Side at gjøre Richard Fredsforslag, og fremfor Alt at give ham Evreux tilbage. Richard modtog Forslaget med Glæde, Tetbald tilbagegav Evreux, og de sluttede et oprigtigt Venskab og Forbund med hinanden. Kort efter indfandt Kong Hlo-

thar sig ved Gefosse, og den langvarige Uenighed mellem ham og Richard bilagdes fuldkommen til begges Tilfredshed. Der stiftedes Venskab og oprettedes et Forlig, som beseglcdes med Eder fra begge Sider. En Deel af de nys ankomne Hedninger skal Richard have overtalt til at lade sig christne; de øvrige skal han have faaet til at drage til Spanien, hvor de skulle have anrettet store Ødelæggelser [1]).

Noget Tog som det sidstnævnte omtales vistnok ikke i Sagaerne eller hos Saxo, og det er just heller ikke meget sandsynligt at Kong Harald Gormssøn i Danmark skulde have sendt Hjelpetropper til Nordmandie paa en Tid, da han visselig havde nok at bestille hjemme med at være paa sin Post mod Tydskerne. Paa den anden Side er der dog heller ingen Grund til at betvivle at Richard virkelig har faaet en saadan Hjelp som den her omhandlede af en til Frankrigs Kyster ankommen Vikingeskare; men da det i den Tid, disse Begivenheder foregik, ikke var sædvanligt, at Vikingerne fra selve Norden droge til de vestlige Farvande, men derimod fornemmelig søgte til Austerveg, skulde man snarest formode, at de Vikinger, der understøttede Richard, vare fra England, og at han, hvis han virkelig har sendt Bud over Havet om Hjelp, kun har sendt dette Bud til Northumberland, der laa ham nærmest. At Dudo, der skrev sin Krønike paa en Tid, da Danevældet havde naaet eller var nær ved at naa sit højeste Punkt, og da der vistnok fandtes faa enten i England eller Nordmandie, som vare uvidende om at den berømte danske Erobrer Knuts Farfader hed Harald og var den mægtigste Konge i Norden gjennem en lang Aarrække i Løbet af det 10de Aarhundrede, — at han uden videre nævnte Danekongen Harald som den Fyrste, hos hvem Richard søgte Hjelp, var heel naturligt. Paa denne Maade kunde man maaske endog forklare det tidligere Tog, Harald i egen Person skal have gjort til Nordmandie, skjønt rigtignok et saadant Tog, foretaget af ham paa den Tid, klinger langtfra saa usandsynligt, som en Affendelse af Krigere, efter at han var bleven indviklet i de tydske Anliggender.

Men fra hvem end dette Tog er udgaaet, saa er det dog lige fuldt merkværdigt, fordi det aabenbart kan ansees som det sidste Tegn paa en mere umiddelbar Forbindelse mellem Nordmannerne og de øvrige Nordboer, eller paa en mere levende Bevidsthed hos hine om at disse endnu vare deres Landsmænd og Stammefæller. Fra den Tid, kan man sige, ophørte den egentlige nordiske, og begyndte den franske, Generation i Nordmandie.

---

[1]) Se om alt dette Dudo, hos Duchêne S. 120 til 155. Villjam af Jumèiges, hos Duchêne S. 239—292 Flodoard, hos Pertz V. S. 390—407; Widukind, II. 39. (S. 448) og III, 1—5 (S. 451, 452); Richer 2den Bog S. 595 —610.

De franske Forster betragtede nu ikke længer Hertugen af Nordmandie anderledes end som en af deres. Richard selv var vistnok endnu oplært i den danske Tunge; hans anden Hustru, Gunvar, som han egtede efter Emmas Død, havde endnu et nordiskt Navn og var af nordisk Herkomst [1]. Men desuagtet var ikke længer Nordmandie et blivende Sted for bedenske Vikingefarer fra Norden. Aldrig saa snart havde han benyttet deres Hjelp, førend han, som vi have seet, lod sig det være magtpaaliggende at faa dem, der ikke vilde antage Christendommen, skaffede bort fra Landet. I sin lange Regjeringstid befæstede han Orden, Rolighed og Fred i Landet, og viste ved sine rige gejstlige Indstiftelser, hvor oprigtigt Christendommens Forherligelse laa ham paa Hjertet. Og i denne lange Tid svandt de sidste ydre Levninger af den nordiske Nationalitet. Men ophørte end Nordmannerne i Sprog, Skikke og Sædvaner at være Nordmænd, saa vedbleve de dog, som vi tidligere have ytret, at være det i Charakteer. De fornegtede ej deres Oprindelse, af hvilken de fremdeles vedbleve at være stolte lige over for de øvrige Franskmænd. Og de Begivenheder, der mod Slutningen af Richards Regjeringstid begyndte at foregaa i England, kunde umuligt undlade hos Nordmannerne, Ojevidner dertil, at opfriske Mindet om deres Herkomst og deres egne Forfædres Stordaad.

24. Nye Vikingetog til England. Sven Tjugeskegg.

Vi have omtalt de danske Besiddelser i Northumberland, og viist, hvorledes de dygtige engelske Konger, Ædhelstan, Eadmund og Eadred, gjorde sig til Herrer over dem [2], uden dog derved at formaa, eller endog blot at forsøge paa at tilintetgjøre deres Nationalitet, men erkjendende deres Berettigelse til at danne en egen Afdeling i Staten selv, under egne Love og med eget Sprog, og overladende det til Tiden at udjevne Nationalitetsforskjellighederne — der forresten ej vare store — mellem begge Folkeslag. Uagtet nu vistnok de engelske Konger just ikke ganske med det Gode fik Danerne i Northumberland til at underkaste sig, vare disse dog paa den anden Side saa mægtige, at det neppe vilde være lykkets nogen engelsk Konge at tvinge dem til Lydighed, hvis de alle havde været enige om at gjøre ham Modstand. Det kan derfor antages som vist, at trods alle de Uroligheder i det danske England, som ledsagede dets Underkastelse, maa dog Fleerheden

---

[1]) Hun kaldes Gunnor (d. e. Gunvar) hos Villjam af Jumièges (hos Duchêne S. 217), der er den af de to ældste nordmanniske Forfattere, der især anfører Navnene paa Jarlernes Hustruer eller Friller. Dudo udelader dem som ofteſt.

[2]) Se 1ste B. S. 693—702, jvfr. S. 726–730.

af Danerne ikke have haft noget imod at erkjende den engelske Konges Overherredømme. Dette lader sig ogsaa lettelig forklare. I samme Forhold, som Danerne i England og deres Efterkommere følte sig hjemme i Landet, og med Christendommen lærte at faa Smag paa og vænne sig til den højere Grad af Kultur og mere forfinede Levemaade, som herskede i England, i samme Forhold maatte ogsaa deres Interesser mere og mere smelte sammen med Englændernes, i Særdeleshed lige over for de senere ankommende Vikingesværme fra Norden; disse maatte være dem lige saa uvelkomne og ubelejlige, som for Englænderne selv, thi at en enkelt ærgjerrig Prætendent til Herredømmet kunde benytte dem til Opnaaelsen af sit Øjemed, og saaledes glædede sig ved deres Ankomst, kan her ej komme i Betragtning. Det er derfor ikke usandsynligt, at Danerne i det nordøstlige England tildeels have underkastet sig Eadmund og Eadred til fælles Værn mod de Vikingesværme, der, som vi have seet, lige fra Edwards og Ædhelstans Dage hjemsøgte Nord-England, og som fornemmelig synes at være komne enten fra Irland eller fra Norge, som f. Ex. Sigtrygg, Olaf Kvaran, Olaf Gudrødsson og allersidst Erik Blodøxe. En Hentydning hertil forekommer i et endnu opbevaret Brudstykke af et gammelt Kvad fra Kong Eadmunds Dage. Det sigter til Kong Eadmunds heldige Bedrifter mod Nordmanden Olaf Godfredsson eller Gudrødsson fra Irland i Aarene 942 og 943. „Danerne", heder det, „vare før i en lang Tid trælbøjede under Nordmændene, under Hedningernes Baand og Lænker, indtil han, Kong Eadmund, Edwards Søn, Krigernes Tilflugt, befriede dem ved sin Anseelse" [1]). Hedningen Sigtrygg, der i Aaret 943, som nys fortalt, hjemsøgte Nordmandie og der fandt sin Død, var maaske just en af de Nordmænd, fra hvis Aag Eadmund befriede Danerne i England, og for saa vidt den ovenfor omtalte Harald ikke var Harald Gormsson selv, kan det samme siges om ham.

Erik Blodøxe var, efter de engelske Chronisters udtrykkelige Vidnesbyrd, den sidste **Konge** i Northumberland. Efter hans Død 950 indsatte Kong Eadred hans Overvinder Aasulf til Ealdorman, og fra denne Tid af lige til den nordmanniske Erobring styredes Landskabet kun af Ealdormen eller, som de efter den danske Erobringstid kaldtes, Jarler, dog øjensynligt af dansk Herkomst [2]). Kong **Eadgar**, Eadmunds Brodersøn, deelte siden

---

[1]) Se Chron. Saxonicum ved 942, i Monum. hist. Brit. I. S. 386. Da dette merkelige Sted lyder noget forskjelligt i de forskjellige Haandskrifter, anføres det her, til Forebyggelse af Tvivl, efter det bedste og samtidige, nemlig Cambridge-Haandskriftet. Dene wæron ær under Norðmannum nýde gebégde, on hæðenra hästeclommum, lange þrage, óð þe hí álýsde äft, for his weorðscipe, wiggendra hleó, eafora Eádweardes, Eádmund cyning. I flere Haandskrifter staar „Denum", hvilket er meningsløst.

[2]) Se ovf. 1ste B. S. 730. Saavel hos Hoveden (Savile S. 423), som i Mel-

Northumberland i to Dele; den nordlige, eller det forrige Bernike=Land, nordenfor Tees, og det sydlige, eller det forrige Deira=Land, sondenfor Tees. Hiint beholdt Aasulf, hvis Efterkommere vedbleve at raade her lige til efter den nordmanniske Erobring; dette overlodes til en Aaslak, der opslog sin Bolig i York, men senere blev forjaget af Landet [1]). Overhoved søgte Eadgar viselig at vinde Danernes Hengivenhed, skjønt rigtignok hans egne Landsmænd miskjendte ham derfor [2]). Den Omsorg, han viste for at tilveiebringe det bedste og eneste Værn mod fremmede Fienders Angreb, nemlig en betydelig Somagt, har vistnok for en stor Deel bidraget til hans Venskab med Danerne, thi den Vanskelighed, der dengang var forbunden med at skaffe Besætning til en Flaade blandt Englænderne selv, maatte ligefrem tilsige Nødvendigheden af at henvende sig desangaaende til de søerfarne Daner [3]). Vi læse om Eadgar, at han ikke skal have haft færre end 3600 Skibe, og at han hvert Aar holdt Skibsmønstring, idet han med 1000 Skibe drog langs Kysten fra Station til Station [4]). Hvis man kunde sætte Lid til

---

rose=Annalerne staar der udtrykkeligt, at der efter Eriks Død ikke længer var Konger, men kun „Comites" i Northumberland. Se ogsaa Chron. de Mailros, ved 950.

[1]) Hoveden, l. c. jvfr. Chron. Sax. ved 966, Mon. hist. Brit. I. S. 363. Aaslaks Fordrivelse omtales ved Eadgars Død, 975.

[2]) Hertil sigtes allerede i det Kvad, Chron. Sax. anfører i Anledning af hans Thronbestigelse 960, og som vist er samtidigt. Her heder der: „Áne misdæde he dyde, þeáh to swiðe, þät he ellþeódige unsida lufode, and hæðene þeáwas innan þissan lande gebrohte to fäste, and útländisce hider intihte, and deóriende leóda bespeón tó þissan earde; d. e. Een Misdaad begik han, dog altfor meget, nemlig idet han yndede fremmede Skikke og altfor ivrigt indførte hedenske Sæder i dette Land, lokkede Udlændinger hid, og kaldte slemme Folk til dette Land. Henrik af Huntingdon (Mon. hist. Brit. S. 747) gjentager dette i Oversættelse; Villjam af Malmesbury (S. 56) klager over at Folket lærte Uskikke af de mange Fremmede, som Eadgar begunstigede, blandt andet af Danerne Drikfældighed. Bromton (hos Twysden S. 869) siger udtrykkeligt: Ille tamen (Eadgar) Dacorum petitioni nimis inconsulte favebat, nam vix fuit in Anglia viculus, in quo Daci cum Anglis non habitarent; demum hoc bono animo toleratum summæ calamitati peperit eventum. Nam Daci a natura potatores fortissimi, hoc unum prædicabile perpetuum reliquerunt Anglis, ut jam Anglorum probitas toti præjudicet munda in calicibus epotandis. Quamobrem rex clavos in scyphis fecit infigi, ut per emensos scyphorum terminos biberent ad mensuram. Altsaa skulde den Skik, at anbringe Nagler eller Merker paa Pokalerne, skrive sig fra Eadgar.

[3]) Om den i Chron. Sax. omtalte Thord Gunnarsson (þóred Gunnores sunu) der herjede i Westmereland 966, var i Eadgars Tjeneste eller ej, kan ikke sees. En Thord omtales senere (992) blandt de kongelige Jarler, og som Kong Edhelreds Svigerfader.

[4]) Bromton, l. c. Florents af Worcester, S. 578. Chron. Mailros. ved 975.

et Gavebrev, han i Aaret 964 skal have udstedt tilbedste for Klosteret i Worcester, havde han ogsaa underkastet sig Irland eller de norske Besiddelser der; Brevets Egthed ansees imidlertid for tvivlsom, og de irske Kilder vide heller intet derom [1]). Derimod synes det tilforladeligt, hvad der ovenfor er berørt, at han ved Skibsmønstringen i 973 hyldedes og lod sig ro af 8 ham undergivne Fyrster, hvoriblandt den oftere omtalte Makk Haraldssøn, Konge over Øerne. d. e. Man og Sydérøerne [2]) den samme, der kort efter faldt paa Inniscathaig mod Brian Boroimhe. At en eller anden fordreven Konge fra Irland kan have hyldet Eadgar for at faa Hjelp af ham, er heller ikke usandsynligt.

Danernes Underkastelse og Eadgars kraftige Foranstaltninger til Landets Forsvar kan maaske for en stor Deel have bidraget til at give Nordboerne Afsmag paa at drage i Viking til England, eller overhoved til Vesten, skjønt det vel og i og for sig selv nu for en Tidlang var blevet det sædvanlige at drage i Austerveg. Hans ældste Søn, den unge Edward Martyrs kortvarige Regjeringstid gik ogsaa roligt hen. Men efter at denne skjendigt var bleven myrdet ved sin Stifmoders Anstiftelse (978), og hun havde faaet sin tiaarige, svage og charakteerløse, til mange Ulykker bestemte Søn **Ædhelred** paa Thronen, var det snart forbi med Englands Fred. Det var paa denne Tid, at den heftige Uenighed udbrød mellem Danekongen Harald og hans Søn Sven; da Danerne splittede sig i to Partier: et hedensk der holdt med Sven, et christent der holdt med Harald. Vi

---

[1]) Brevet er aftrykt i Kembles „Codex diplomatarius ævi Anglosaxonici", 3die Deel S. 404 flgg.; men det er der betegnet som usikkert, hvad ogsaa Indholdet nokfom synes at vise. Her omhandles nemlig, som de af ham erobrede Lande, ej alene Storstedelen af Irland med Dublin, men ogsaa alle Ø-Riger i Oceanet ligetil Norge. Det begynder saa: Altitonantis dei largiflua clementia, qui est rex regum, dominus dominantium, ego Eadgarus Anglorum basileus omniumque regum insularum oceani, quæ Britanniam circumjacent, cunctarumque nationum, quæ infra eam includuntur, imperator et dominus, gratias ago ipsi deo omnipotenti, regi meo, qui meum imperium sic ampliavit et exaltavit super regnum patrum meorum; qui licet monarchiam totius Angliæ adepti sint, a tempore Æðelstani, qui primus regum Anglorum omnes nationes, quæ Britanniam incolunt, sibi armis subegit, nullus tamen eorum ultra ejus fines imperium suum dilatare aggressus est, mihi autem concessit propitia divinitas, cum Anglorum imperio, omnia regna insularum oceani cum suis ferocissimis regibus **usque Norvegiam**, maximamque partem Hiberniæ cum sua nobilissima civitate Dublinia, Anglorum regno subjugare; quos etiam omnes meis imperiis colla subdere dei favente gratia coegi". — Stilen er her aldeles som i de øvrige angliske Kongebreve fra denne Tid, og Brevet er i sig selv gammelt, kun ikke fra Eadgars egen Tid.

[2]) Se herom ovenfor, S. 179.

have seet, hvorledes Sven, forjaget af sin Fader, nødsagedes til at drage paa et Vikingetog. For ham var det ikke tilraadeligt, at sværme om i de østersøiske Farvande, hvor Harald, dennes mægtige Svigersøn Styrbjørn, og Jomsvikingerne vare Herrer. Han havde intet andet Valg, end at drage mod Vesten. Denne hans første Landflygtighedsperiode falder, som det ovenfor er viist [1]), mellem 979 og 985, og i denne Tid siges der og udtrykkeligt, at han herjede i Vesterlandene [2]). Da vi nu just paa den samme Tid (980) efter lang Stilhed atter finde et Angreb af nordiske Søkrigere paa England omtalt i de engelske Aarbøger, kan der ikke være nogen Tvivl om at den Høvding, der aflagde dette uvelkomne Besøg, var Sven. Han herjede først Southampton, og dræbte de fleste af Beboerne, derpaa Øen Tenet; siden hjemsøgte han Egnen omkring Ligeceaster (Chester). I det følgende Aar herjedes Devonshire og Wales eller Bretland, og i 982 kom Vikingerne med tre Skibe op i Dorset, og herjede Portland. Det er betegnende nok, at Vikingerne nu undgik at komme til Northumberland, men holdt sig til den sydligere Deel af England. Men endnu styrede den kraftige Erkebiskop Dunstan det engelske Rige, og Sven var heller ikke saa mægtig som senere, derfor udrettede han, som det synes, ikke stort, og efter 982 forsvinder ogsaa hans Navn for flere Aar i de engelske Historiebøger. Vore egne Skrifter vide endog at fortælle om et bestemt Uheld, han havde, hvilket allerede i og for sig kun have nødt ham til at drage bort [3]). Sven herjede, fortælles der, engang paa Bretland, men vovede sig for langt op fra sine Skibe, blev overmandet af en talrig Rytterskare, og fangen, tilligemed mange af hans Mænd, hvoriblandt den ædle Islænding **Thorvald**, kaldet den Vidfarle eller vidtberejste, Søn af Kodraan paa Giljaa i Vatnsdal, hvis Moder var en Datter af Landnamsmanden, In-

[1]) Se ovenfor S. 106.

[2]) Nemlig i Fortællingen om Thorvald Vidfarle, deels i Kristnisaga, Cap. 1, deels i Olaf Tr. Saga Cap. 131, hvor det heder at Sven, paa den Tid, da Thorvald kom til ham, var fredløs i Danmark, fordi Harald Gormsson ej vilde erkjende ham som sin Søn; at han laa længe i Viking og kaldtes Konge af sine Folk, som Skik og Brug var, at Thorvald blev hans Mand, og var nogle Somre i Viking med ham „vestenfor Havet". Siden heder det (Cap. 131) at Thorvald blev døbt, og bragte Biskop Frederik med sig til Island, og endelig (Cap. 138), at dette var i Aaret 981. Men Kristnisaga (Cap. 1) opregner ogsaa dem, som da vare Høvdinger paa Island, og det er allerede ovenfor (S. 172) bemerket at denne Angivelse ej passer paa 981 men paa 983 eller 981. Den Omstændighed, at de engelske Annaler just paa denne Tid (980—982) omtale Vikingetog til England, bestyrke paa det evidenteste den af os tidligere opstillede Tidsregning for Harald Gormsson og Svens Regjeringstid.

[3]) Chron. Sax. kalder dem „nord-sciphere".

[4]) Chron. Sax. fra Aar 980—982 Monum. hist. Brit. 1. S. 399.

gemunds Ven, Sæmund den syderøiske[1]). Thorvald havde, skjønt endnu Hedning, i al den Tid, han fulgte Kong Sven paa Vikingetog, viist et egte Christensind; al den Deel, han fik af Byttet, brugte han deels til at hjelpe Fattige, deels til at løskjøbe Fanger; disse, saavelsom dem, der faldt paa hans egen Lod, sendte han hjem til deres Fædre og Frænder. Derved erhvervede han sig et fortjent Ry baade blandt Venner og Fiender, og da det nu rygtedes at han var bleven fangen, kom allerede næste Dag en mægtig Befalingsmand, hvis Sønner han nys havde udløst fra Fangenskabet og sendt hjem, til Fængslet for at sætte Thorvald paa fri Fod. Men Thorvald svor, at han ej vilde forlade Fængslet levende, hvis ikke tillige Sven og alle hans Mænd slap løs. Befalingsmanden, hvis Taknemmelighed mod Thorvald var større end hans Fiendskab til Sven, føjede ham, og Sven befriedes saaledes fra denne Fare ved Thorvalds Trofasthed, hvilken han altid siden paaskjønnede og omtalte med fortjent Ros[2]). Dog er det let at begribe, at Sven umuligt kan være frigiven uden paa temmelig ydmygende Betingelser, og at der i alle Fald har været sørget for, at han ikke saa snart kom tilbage. Svens Hovedformaal, at sætte sig i Besiddelsen af sin Faders Rige, kaldte ham ogsaa snart hjem til Danmark.

Vi have seet[3]), hvorledes det lykkedes Sven at overvinde sin Fader, fordrive ham til Jomsborg, og efter hans Død at bemægtige sig Riget, men tillige, at denne Lykke kun var kortvarig, da Jomsvikingerne fangede ham og kun paa haarde Vilkaar slap ham løs, hvorefter Sviakongen Erik Sejrsæl angreb ham med overlegen Styrke, erobrede Riget og nødte ham til atter at drage i Landflygtighed, endog, som det sees, i en temmelig forladt og mislig Forfatning. Han begav sig, ifølge Adam af Bremens Fortælling, til Norge, hvor den Gang Haakons Søn Trucco (Tryggve) herskede[4]). Da der, som bekjendt, ikke var nogen anden norsk Konge ved Navn Tryggve i hele det 10de Aarhundrede, end Tryggve Olafsson, hvilken allerede for længe siden var dræbt, maa den gamle Forfatter her have gjort sig skyldig i en Fejltagelse eller Forvexling; og intet er da rimeligere, end at han har forvexlet Haakon Jarls Søn Erik Jarl med Tryggve, hvis Navn foresvævede ham, fordi han kjendte Olaf Tryggvesson som Norges Konge efter Haakon Jarls Tid og samtidig med Kong Sven, da denne anden Gang var kommen i Besiddelse af Danmark. Vi have oven-

---

[1]) Om Sæmund syderøiske, see ovenfor 1ste B. S. 532.

[2]) Olaf Tryggvessøns Saga Cap. 120, Kristnisaga Cap. 1.

[3]) Se ovenfor, S 121.

[4]) Adam. Bremens. II. 32.

for (S. 63, 64, 89) søgt at godtgjøre Sandsynligheden af, at Sven Tjugeskegg var den, som i 975 forlenede Erik Jarl med en Deel af Viken, og at der siden var herstet en nærmere Forbindelse mellem dem. Det naturligste for Sven var derfor, efter hans Fordrivelse fra Danmark, at ty til Erik Jarl i Viken. „Men", tilføjer Mag. Adam, „da han (Haakons Søn) var en Hedning, havde han ingen Medlidenhed med den Landflygtige, som nu, forstødt af hele Verden, satte over til England, hvor Edhelred, der mindedes alt det onde, Anglerne havde maattet døje af Danerne, jog ham bort". Forholder nu dette sig saaledes, og er den Søn af Haakon, til hvilken Sven tyede, virkelig Erik Jarl, saa har dog vist ikke denne af nogen Ubarmhjertighed vægret sig ved at modtage ham, thi Erik viser sig overalt, hvor han fremtræder, ridderlig og ædelmodig, og traadte endog ikke mange Aar efter i endnu nærmere Forbindelse med Sven ved at egte hans Datter. Men det har neppe staaet i Eriks Magt at gjøre noget for Flygtningen, eller han har ikke vovet det, da den mægtige Erik Sejrsæl, som søgte at underkaste sig hele Danevældet, sikkert ikke har undtaget Viken derfra, og i alle Fald maa have været en Nabo, med hvem Erik Jarl ej vel kunde vove at lægge sig ud [1]). Saxo, der i at fortælle om Svens Forjagelse ved Erik Sejrsæl synes at have haft Mag. Adams Beretning for Øje, afviger dog derfra i den Henseende, at han i Stedet for Haakons Søn Trucco nævner Olaf Tryggvesson, og lader Sven ty til ham, fordi Harald Gormsson i sin Tid havde hjulpet hans Fader, da denne var forjagen fra Norge, til at faa sit Rige igjen. Han tilføjer at Olaf dengang endnu ikke førte Kongenavn, men alligevel udøvede kongelig Myndighed [2]). Ogsaa her synes den af Harald Gormsson i sin Tid understøttede Haakon Jarl og hans Søn Erik at have foresvævet Fortælleren; men Saxo har nævnt Olaf, enten fordi han antog at Mag. Adam havde forvexlet ham med hans Fader, eller fordi han vidste, at Sven virkelig havde henvendt sig til Olaf Tryggvesson, førend denne blev Konge i Norge. Dette forholder sig ogsaa ganske rigtigt saaledes. Men det var i England, ikke i Norge, at Sven henvendte sig til Olaf, og Olaf viste ham heller ikke strax fra sig, men de kæmpede en Stund i Fællesskab. Vi kunne dog ikke omtale Olafs og Svens fælles Bedrifter i England, uden tillige at kaste et Tilbageblik paa Olafs tidligere, saare bevægede og æventyrlige Liv.

25. Olaf Tryggvessons Barndoms- og Ungdoms-Historie.

Vi forlode Olaf Trygvesson, da han som et lidet Barn var kommen

---

[1]) Se herom ovf. S. 126, 128, 129.

[2]) Saxo, 10de Bog, S. 496.

til Svithjod, hvorhen hans Moder Aastrid og hans Fosterfader Thorolf havde bragt ham, for at han kunde undgaa Gunnhild Kongemoders Efterstræbelser [1]). Da de havde opholdt sig her i to Aar, fik Aastrid, som det fortælles, Lyst til at drage til sin Broder **Sigurd**, der stod i den russiske Storfyrste **Valdemars** eller **Vladimirs** Tjeneste og nød stor Anseelse af ham. Det er muligt, at hun for en stor Deel bestemtes dertil af Frygt for at Haakon Jarl, som nu var bleven Herre i Norge, vilde fornye Efterstræbelserne efter Olaf, der maatte være lige saa farlig for ham, som for Gunnhilds Sønner [2]). Haakon den gamle, hos hvem hun opholdt sig, skaffede hende med Søn og Følge Plads paa et Kjøbmandsskib, der skulde til Gardarike. Men paa Overfarten bleve de overfaldne af Vikinger fra Estland, der bemægtigede sig Skibet med Gods og Folk. Af Folkene dræbte de nogle, de øvrige skiftede de mellem sig tilligemed Godset, for at bruge eller sælge dem som Trælle. Paa denne Maade bleve Moder og Søn skilte fra hinanden. Aastrid var i Førstningen for saa vidt den heldigste, som hun blev bragt til et Trællemarked i Estland, eller som det ogsaa berettes, i Vendland, hvor en rig og højbyrdig Kjøbmand fra Viken, ved Navn **Lodin**, gjenkjendte hende trods hendes slette Klæder og forgræmmede Udseende, og løskjøbte hende paa den Betingelse at hun skulde egte ham, hvori hun gjerne samtykkede [3]). Olaf, hans Fosterfader Thorolf og dennes Søn Thorgils tilfaldt en af Vikingerne, ved Navn **Klerkon**, som dræbte Thorolf, der syntes ham for gammel til at han kunde have nogen Nytte af ham, men bragte begge Drengene til Estland og bortbyttede dem her til en Mand ved Navn Klerk for en god Buk. Ikke længe efter bortbyttede igjen Klerk dem for en god Trøje eller Kappe til en tredie Mand ved Navn **Reas**, hvis Hustru hed Rekon, og hvis Søn hed Rekni [4]). Den Ombyggelighed og Nøjagtighed, hvormed den gamle Beretning har opbevaret disse Navne, viser hvilken Vegt man lagde paa alle, endog de ubetydeligste Omstændigheder, der vedkom Olaf Tryggvessons Barndoms- og Ungdoms-Historie, og borger tillige paa en vis Maade for Beretningens egen Troværdighed. Reas skal have viist Olaf megen Godhed, og holdt ham i lige saa megen Agt som sin egen Søn, medens derimod Thorgils blev sat til at forrette Trællearbejde. Sex Aar

---

[1]) Se ovf. S. 23. Dette skulde have været i Aaret 961; Aaret i Forvejen (963) var Olaf fød, samme Aar, hans Fader Tryggve blev dræbt, ifølge den sædvanlige Angivelse i Kongesagaerne; dog maa det ej oversees, at Ágrip ved hans Faders Død lader ham være 3 Aar gammel (Cap. 14); han skulde i saa Fald være fød 960.

[2]) Hist. Norv. fol. 9 a. siger udtrykkeligt, at det var Haaken, som efterstræbte Olaf.

[3]) Olaf Tryggv. Saga Cap. 92; hos Snorre Cap. 58.

[4]) I Odd Munks Olaf Tr. Saga, Cap. 1 heder Husbonden Eres, Konen Rechon, og Sønnen Reas.

skal Olaf paa denne Maade have tilbragt hos Reas. Da, heder det, traf det sig just, at hans Morbroder Sigurd Eriksson kom til Estland i Kong Valdemars Ærende for at indkræve Skat. Da Sigurd en Dag red med et stort Følge forbi Reas's Gaard, fik han Øje paa Olaf, der legede med andre Smaadrenge paa Torvet. Hans Udseende paafaldt Sigurd som udenlandsk. Han red hen til ham og spurgte ham om hans Navn. Olaf sagde ham fuldstændig Besked, og da Sigurd saaledes erfoer at Drengen var hans Systerson, besluttede han strax at loskjøbe ham. Olaf fordrede, at han ogsaa skulde kjøbe hans Fostbroder Thorgils, og Sigurd føjede ham deri. Han tog dem med sig til Holmgard, og beholdt dem hos sig, uden for det første at aabenbare noget om Olafs Fædreneæt. Men han kunde ikke længe holde den hemmelig. En Dag var Olaf ude paa Torvet, og havde en liden Øxe i Haanden. Da fik han se Klerkon, der havde dræbt hans Fosterfader, gjenkjendte ham strax, gik hen til ham og satte Øxen i Hovedet paa ham, saa at den kløvede hans Isse. Den offentlige Fred overholdtes saa strengt i Holmgard, at der var Dødsstraf for hver den, som dræbte udømt Mand. Alle de Tilstedeværende stimlede derfor sammen for at gribe Olaf og dræbe ham, men han løb hjem til Sigurd saa hastigt som muligt, og Sigurd bragte ham strax til Dronningen, hvis Navn var Allogia, med Bøn om at hun vilde beskytte ham. Hun lovede det, og sagde at det var stor Synd at dræbe en saa smuk Dreng. Hun bad strax alle sine Mænd væbne sig, og samle sig i hendes Gaard. Folkehoben fik snart at vide, at den unge Drabsmand var hos Dronningen; ikke desto mindre fordrede de ham udleveret, og det vilde være kommet til Blodsudgydelse, hvis ikke Kongen havde blandet sig i Sagen og beroliget Folket ved at love dem Bøder for Drabet. Disse udredede Dronningen, og Olaf forblev indtil videre hos hende. Men der var, heder det, den Lov i Gardarike, at ingen kongebaaren Mand maatte opholde sig der uden Kongens Vidende og Samtykke. Sigurd var derfor nødt til at aabenbare Dronningen den rette Sammenhæng med Olafs Fødsel og Maaden, hvorpaa han var kommen did, idet han tillige bad hende lægge et godt Ord ind for ham hos Kongen. Dronningen opfyldte hans Bøn, og Kongen tog ham nu til sig, opdrog ham som en Kongeson, og lod ham oplære i alle ridderlige Øvelser. Olafs tilkommende Herlighed havde imidlertid oftere været forudsagt. Gardekongen Valdemars gamle, fremsynede Moder havde allerede kort efter Olafs Fødsel sagt, at der i Norge var fød en Kongeson, som skulde blive opdragen i Gardarike og naa stor Berømmelse; og da han kom til Landet, skulle mange Spaamænd have forkyndt, at en ung Udlændings Fylgjer vare komne, og at det klare Lys, der skinnede over ham, skulde brede sig over hele Gardarike og Verdens østlige Deel. Disse Udsagn skulle fornem-

melig have bevæget Dronningen til at tage sig af ham. Allerede i sit 12te Aar skal Olaf have anmodet sin Fosterfader Kong Valdemar om at faa Folk og Skibe til at drage i Leding; Kongen skal have opfyldt hans Begjæring, og Olaf tilbageerobrede nu, heder det, flere Hereder og Borge, der havde løsrevet sig fra Valdemars Herredømme. Hans Folk gave ham efter den sædvanlige Vikingeskik Kongenavn; han tilbragte flere Aar i Leding, vandt rigt Bytte, og værnede kraftigt om Valdemars Rige. Men, heder det, det gik her som saa ofte, hvor Udlændinger komme til stor Anseelse, at de faa mange Misundere; Olaf fik ogsaa sine, der forestillede Kongen, at han var alt for mægtig, og desuden havde altid saa meget at tale med Dronningen om [1]). Kongen laante Øre til deres Tale, og blev uvenlig mod Olaf; denne merkede det, klagede til Dronningen derover, og sagde at han helst vilde drage tilbage til de nordiske Lande, hvor hans Frænder havde boet for ham. Dronningen gav ham Medhold heri; han gjorde sine Skibe rede, og forlod Gardarike, 18 Aar gammel. Han landede ved Bornholm, gjorde Landgang, overvandt Indbyggerne, som samlede sig mod ham, og vandt stort Bytte. En Storm drev ham derfra til Vendland, hvor han foer fredeligt frem og blev godt modtagen. Kongen, Burislav, havde tre Døtre, Geira, Gunnhild og Aastrid; den første havde været gift, men var nu Enke, og herskede der som Dronning efter sin Mand. Hendes Hovedborg, hvor hun boede, var ikke langt fra det Sted, hvor Olaf laa med sine Skibe. Efter sin fornemste Raadgiver Dixins Raad indbød hun Olaf, der kaldte sig Ole den gerdske, til sig for hele Vinteren med alle hans Folk. Han modtog Indbydelsen. Han og Geira taltes ofte ved; de syntes godt om hinanden, og Enden blev, at han bejlede til hende og fik hende. Flere Borge, der hørte til hendes Rige, vare faldne fra; han undertvang dem alle i Løbet af Vinteren. Den følgende Sommer gjorde han et Vikingetog til Skaane og Gotland, hvor han erobrede et Kjøbskib, der tilhørte Jemterne, og overvandt siden Goterne. Siden fulgte han sin Svigerfader Burislav, da denne, paa Kejser Ottos Opfordring, drog til Slesvig for at deeltage i Kampen mod Kong Harald Gormssøn. Og ved denne Lejlighed skal Olaf, der fremdeles kaldte sig Ole, have givet Kejseren det Raad at opbrænde Danevirke. Den følgende Sommer drog han paa Vikingetog til Saxland, Frisland og Flandern. Da han havde tilbragt den tredie Vinter i Vendland, blev hans Hustru Geira syg og døde. Dette voldte ham saa stor Sorg, at han ikke

---

[1]) Saavel Olaf Tryggv. Saga Cap. 58, som Snorre Cap. 21 tale her om at det ved flere Hoffer var Skik og Brug, at Kongen og Dronningen holdt hver sin Deel af Hirden; dette var og Tilfældet i Holmgard; Kongen og Dronningen kappedes med hinanden om at have de dygtigste Hirdmænd, og dette skulde være Aarsagen, hvorfor hun søgte at drage Olaf til sig.

længer kunde holde ud at blive i Vendland. Han gik atter til Søs, først til Danmark, hvor han tog Strandhug og nær var bleven fangen af Indbyggerne, hvis han ej, skjønt endnu en Hedning, havde frelst sig ved at lægge sig ned paa Jorden og betegne sig og sine Mænd med Korsets Tegn, hvilket, som det siges, hindrede Forfølgerne fra at blive dem var. Undkommen herfra drog han tilbage til Gardarike, hvor Kongen og Dronningen toge venligt imod ham, og hvor han tilbragte Vinteren. En Drøm bød ham her at drage til Grækenland, for at lære Christendommen at kjende og siden at kunne udbrede den blandt andre Folk. Han lød Drømmens Bud, sejlede til Grækenland, blev primsignet eller betegnet med Korsets Tegn, og fik en Biskop, ved Navn Paal, til at følge med sig tilbage til Gardarike, hvor Valdemar og Dronning Allogia paa Olafs Forestillinger lode sig christne. Efter at dette var udrettet, forlod Olaf Gardarike for stedse, drog til Danmark, England, Northumberland, Skotland, Syderøerne og Man, derfra til Valland (det vestlige Frankrige), og endelig til England, 4 Aar efter at han forlod Vendland. Men paa Vejen drev Vinden ham til Syllingerne (Sorlingues eller Scilly-Øerne), hvor han hørte at der boede en gammel Eremit, der kunde forudsige tilkommende Ting. Olaf fik Lyst til at sætte ham paa Prøve, og bød en af sine Mænd, den højeste og smukkeste i hele Skaren, at gaa til Eremitten og udgive sig for Ole den gerdske, som han endnu stedse kaldte sig selv. Manden fremstillede sig for Eremitten, men denne sagde strax: „du er ikke Kongen, dog raader jeg dig at være din Konge tro". Da Olaf fik dette Svar at vide, tvivlede han ej paa Eremittens Spaadomsevne, men begav sig selv hen til ham, og spurgte ham om sin Fremtid, for at faa at vide, hvor vidt noget Rige eller anden Lykke var ham beskikket. Eremitten sagde at han skulde blive en berømmelig Konge, udføre mangen Stordaad, og omvende mange til Christendommen; til Tegn paa at Spaadommen var sikker, forudsagde han ham, at han, naar han kom tilbage til Skibene, skulde blive overfaldt af Fiender, miste flere Folk, og selv blive farligt saaret, saa at han maatte bæres paa et Skjold ned til Skibet, dog skulde han komme sig ganske om 7 Dage. Det gik, som Eremitten havde forudsagt; Olaf blev overfaldt og saaret, men kom sig igjen. Dette gav ham end større Lyst til at underholde sig med Eremitten, hvilken han nu atter opsøgte, og af hvem han erfoer mange merkelige Ting. Efter hans Overtalelser lod han sig med alle sine Mænd døbe af en Abbed i et Kloster der paa Øerne. Abbeden forudsagde ham, at han skulde blive Konge i Norge. Da var Olaf, tilføjes det, i sit 25de Aar. Om Høsten drog han til England, hvor han foer fredeligt frem. Han laa just med sine Skibe i en Havn, da der kom Bud, at alle skulde indfinde sig til Things. Olaf, eller, som han endnu kaldtes, Ole, drog ogsaa derhen. Thinget var sammenkaldt af en Dronning ved Navn **Gyda**, Syster af den irske Konge

Olaf Kvaran. Hun havde været gift med en Jarl, som herskede over denne Deel af Landet. En Mand i hendes Rige, ved Navn Alfvine, en stor Kæmpe og Holmgangsmand, havde bejlet til hende, men hun havde svaret, at hun selv vilde vælge sig en Mand, derfor var dette Thing stevnet. Alle Hovdinger og mægtige Mænd i Riget vare tilstede, blandt dem Alfvine, prægtigt klædt. Olaf havde kun sine Rejseklæder og ovenpaa dem en lodden Kappe med en Hætte, hvilken han havde draget ned over Ojnene: han stod afsides med sine Mænd. Gyda gik omkring og betragtede Enhver, der saa noget mandig ud. Hun kom ogsaa til Olaf, betragtede ham paa alle Kanter, løftede Hætten, saa ham i Ansigtet, og spurgte hvo han var. Han sagde at han hed Ole, og var en Udlænding. „Vil du have mig", sagde hun, „saa vælger jeg dig til Mand". Hun var ung og smuk, og Olaf sagde ikke nej. Saaledes sluttedes Fæstemaalet. Men Alfvine blev heel vred, og æskede Olaf til Holmgang. Det afgjordes, at hver af dem skulde møde selv tolvte. Olaf gav dem, der skulde følge ham, store Øxer og bød dem bære sig ad som han. Da de mødtes, vilde Alfvine hugge til Olaf med Sverdet, men Olaf slog det af Haanden paa ham med Øxen, gav ham derpaa et Slag, saa han faldt i Svime, og bandt ham godt. Det samme gjorde hans Mænd ved deres Modstandere, og de bleve alle bragte bundne til Olafs Herberge. Her slap Olaf ham og hans Mænd løs paa den Betingelse, at han aldrig skulde komme tilbage til England; hans Ejendomme tilfaldt Olaf, som tog dem i Besiddelse. Derpaa egtede han Gyda, og opholdt sig en Tidlang i England, stundom ogsaa i Irland [1]).

Vi have her fuldstændigt meddeelt den gamle Beretning om Olaf, saadan som den findes i de fleste Kongesagaer, fordi dens Ælde og Visheden om at vore Forfædre troede derpaa som om den var hævet over enhver Tvivl, giver den en Ærværdighed, som den i sig selv ikke fortjener. Allerede ved første Ojekast ser man nemlig, at den indeholder en Mængde Usandsynligheder og bærer de kjendeligste Spor af senere Tilsætninger; og dette bliver endnu mere iøjnefaldende, naar man underkaster den en nærmere Granskning. Olaf, den første blandt Norges Konger, der ret med Iver og Kraft forkyndte Christendommen, betragtedes, efter at denne havde rodfæstet sig, næsten som en Helgen; det var ikke langt fra, at man satte ham ved Siden af Olaf den hellige, og senere Slægters fromme Iver har udsmykket hans Liv ikke mindre end St. Olafs med en Mængde Legender, der indflettedes i hans Historie, og hvis Modsigelser mod de oprindelige Efterretninger og Tidsregningen Chronologer og Sagaskrivere siden søgte at udjevne som de bedst kunde, uden at det dog ret lykkedes dem. Hvor nøje man her har

---

[1]) Olaf Tryggvessons Saga, Cap. 46, 47, 57—59, 70—80.

taget Hensyn til den en Gang opstillede Tidsregning, der dog i sig selv var fejlagtig, og saaledes alene kunde lede til nye Fejl, vise de Tidsangivelser, Beretningen selv indeholder. Man antog Olaf for at være fød 968 eller 969; man troede fuldt og fast, at han var med Kejser Otto ved Danevirke, og dette Tog henførte man ligeledes urigtigt til 988; følgelig maatte Olaf være kommen til Vendland et Aars Tid i Forvejen: paa denne Maade fik man ud, at han da kun var 18 eller i sit 18de Aar. Man vidste at han kom til Norge 995, følgelig maatte der være omtrent fire Aar mellem hans Rejse fra Vendland og hans Ankomst til England; man vidste at han noget senere blev døbt i England; følgelig maatte han ved sin Daab være henimod 25 Aar gammel. At disse Tillempninger ere vilkaarlige, og senere Tiders Verk, sluttes allerede deraf, at Tidsregningen selv, der ligger til Grund for dem, er urigtig, thi Toget mod Danevirke foregik, som vi allerede have seet, ej i 988, men i 975, og Olaf kan ej være fød 969, men i det allersildigste 963. Den oprindelige legendariske Fremstilling af hans Liv tog lidet eller intet Hensyn til de chronologiske Data; derom overbeviser man sig let ved at sammenligne en legendarisk Bearbejdelse af Olaf Tryggvessøns Saga, der endnu er os levnet [1]), med den sædvanlige. Ifølge hiin var det, som allerede nævnt, Haakon Jarl, der forfulgte Olaf i Sverige, thi man behagede sig i at betragte Haakon, Hedendommens Repræsentant, som Olafs, Christendomsforkynderens, Fiende lige fra dennes Fødsel, og i at lade dem støde sammen saa ofte som muligt. Den gamle Garde-Dronnings Spaadom, Olafs Rejse fra Sverige, Ankomst til Estland, og Gjenkjendelsen af Morbroderen omtales paa det nærmeste som ovenfor; Olaf gjenkjender 9 Aar gammel Klerkon og dræber ham, dog vel at merke kun ved Sigurds Hjelp, idet denne lader Klerkon gribe, føre udenfor Borgen, og holde fast, medens Olaf hugger hans Hoved af. Der er ingen Tale om Flugt og Forfølgelse, men Dronning Allogia lader sammenkalde Folk fra alle Hereder i Nærheden, fordi Viismænd havde sagt hende at der var kommen en Mand til Gardarike, hvis Ny skulde naa vidt og bredt i Verden, og denne Mand vilde hun finde. Ved at se Olaf i Øjnene skjønner hun at dette er ham og ingen anden, og tager ham til sig. Nu fortælles der om hans Krigsbedrifter, saaledes som det ovenfor i Korthed er nævnt, ligeledes om hans Modbydelighed for at blote til Afguder, om hans Afrejse fra Gardarike, Ankomst til Vendland, og Giftermaal med Geira. Ligeledes berettes der vidt og bredt om de Borge, han skulde have indtaget, og om den ene af dem heder det, at Folk antoge den for at have været Jomsborg. Men der tales, vel at merke, intet om hans Tog til Bornholm, og om hans Kamp med Kjøbmændene fra Jemteland. Ef-

---

[1]) Den saakaldte Odd Munks Saga, trykt i Fornmanna Sögur, 10de B.

ter tre Aars Ophold i Vendland forlader han dette paa Grund af Geiras Død, herjer i Danmark og kommer i hiin Fare, fra hvilken han frelser sig ved Korsets Tegn; derfra vender han tilbage til Gardarike, gaar til Grækenland, lader sig primsigne, og omvender Kong Valdemar, saaledes som ovenfor nævnt. Merkelige Sagn om Eremitten paa Syllingerne kalde ham derpaa did. Men Eremitten og Abbeden, som døbte Olaf, gjøres her til een og samme Mand, og der tales intet om Spaadommen. I England bliver Olaf kjendt med en Sigurd Jarl af Northumberland, og forener sig med ham om at herje mod Vikinger og Ransmænd. Derpaa drager han til Kejser Otto den røde (Otto II) der strider mod Harald Gormsson og Haakon Jarl ved Danevirke; Olaf tilbyder sin Tjeneste, og kommer saaledes anden Gang i Berørelse med Haakon Jarl. Han giver Kejseren Anslag paa at sætte Ild paa Danevirke, vender siden tilbage til England, herjer i Forening med Sigurd Jarl blandt Briter, Skoter og Irer, og bliver endelig gift med Gyda paa den forhen omtalte Viis; dog siges hendes Broder Olaf Kvaran her at være Skoternes Konge, og Omstændighederne ved Holmgangen med Alfvine fortælles lidt anderledes [1]).

Snorre Sturlasøn, der allerede anvender Kritik, følger den i Kongesagaerne opstillede Tidsregning, men udelader de meest usandsynlige Dele af Fortællingen. Han omtaler Olafs Ophold i Estland og Gardarike paa sædvanlig Maade, nævner noget om at han allerede fra sit tolvte Aar deeltog i Krigsforetagender og af Valdemar sattes over de Krigerskarer, der skulde værge Landet, fortæller om hans Rejse fra Gardarike, Kamp paa Bornholm, Ankomst til Vendland og Giftermaal med Geira, lader ham betvinge de vendiske Borge, stride med Jemter og Goter, og deeltage i Kampen ved Danevirke. Derpaa omtales Geiras Død, tre Aar efter Olafs Ankomst, og nu lader Snorre ham først foretage hiint ovennævnte Tog til Saxland, Frisland og Flandern, uden dog med et eneste Ord at omtale hans æventyrlige Tilbagerejse til Gardarike, og hans endnu æventyrligere Besøg i Grækenland, der havde Kong Valdemars Omvendelse til Følge. Han siger kun, at Olaf fra Flandern begav sig til England, herjede paa Northumberland, Skotland, Syderöerne, Man, Irland, Bretland og Kumraland, og efter 4 Aars Forløb kom til Syllingerne, hvor han traf Eremitten, prøvede hans Spaadomsgave og blev døbt, saaledes som det ovenfor er berettet; derpaa fortælles Olafs Giftermaal med Gyda aldeles paa samme Maade, som i Kongesagaerne [2]). Kort, Snorre har aabenbart benyttet disse, men udeladt, hvad han fandt alt for æventyrligt. Alt hvad

---

[1]) Odd Munk, Ol. Tr. S. Cap. 3—14.

[2]) Snorre, Olaf Tr. Saga Cap. 5—7; 21—26; 30—35.

han har udeladt, er, vel at merke, hvad Kongesagaerne have tilfælles med, eller ligefrem laant af Legende-Sagaen.

Det gamle Udtog af de norske Kongesagaer, som vi oftere have haft Lejlighed til at nævne, fortæller i Korthed at Olaf blev fanget af Ester udenfor Øsel, solgt som Træl, udløst af sin Frænde og bragt til Holmgard, at han der, 12 Aar gammel, dræbte sin Fosterfaders Drabsmand, og flygtede til Dronningen, der tog sig af ham, at han blev holdt i stor Agt og Ære, fik Skibe og drog i Viking, at Nordmænd, Gauter og Daner sluttede sig til ham, at han herjede paa Vendland, Flandern, England, Skotland, Irland og andensteds, men opholdt sig om Vinteren i Jomsborg; at han en Gang etsteds i England traf den for omtalte Eremit, satte ham paa Prøve, og lod sig af ham overtale til at antage Christendommen, som forhen berettet. Om Toget til Grækenland og Danevirke nævnes intet, ej engang om Giftermaalet med Gyda [1]).

Munken **Thjodrek**, der omtrent 1180 skrev sit Uddrag af Norges Historie, nævner kun i Korthed, at Olaf blev opdragen hos Valdemar i Rusland, berører Legenden om hans Fare i Danmark, lader ham derfra drage til Irland og saa til Syllingerne, hvor han bliver døbt af en Abbed Bernhard; fra Syllingerne lader han ham gaa til England og opholde sig her en Stund. Andre af hans Bedrifter omtaler han ej [2]).

Den selvstændigste og paalideligste norske Bearbejdelse af Kongesagaerne veed øjensynlig intet om Olafs mere æventyrlige Bedrifter, men siger kun simpelt hen og korteligen, at han som Barn fulgte sin Moder til fremmede Lande, blev opfostret hos Kong Valdemar den gamle i Holmgaard, tiltog med Aarene i Kræfter og Anseelse, hædredes af Kongen og indsattes af ham til Høvding inden Hirden, og til at styre de Hærmænd, der vogtede Kongens Land og styrkede hans Rige; at han udførte mange og store Bedrifter i Gardarike og ellers i Austerveg, i Sydlandene (Tydskland) og Vesterlandene, at han var to Gange gift, nemlig med Geila den vendiske og Gyda den engelske, at han kristnedes i Syllingerne, og kom fra England til Norge. Den omtaler vidtløftigt Kejser Ottos Kamp ved Danevirke, men nævner her aldeles intet om Olaf; forøvrigt anfører den et Stykke af Skalden Hallfreds Kvad om Olaf, hvor hans Bedrifter omtales fra den Tid, han forlod Gardarike og indtil han kom til Irland [3]).

Denne Sammenstilling af de forskjellige Beretninger er allerede tilstrækkelig til at vise, at hvad der heraf gaar udenfor de allersimpleste og rimeligste Fakta, ej kan gjøre nogen Paastand paa Troværdighed; at alt hvad man

---

[1]) Ágrip, Cap. 14—16. Hermed stemmer Historia norvegiæ, fol. 9.

[2]) Theodor. Mon. Cap. 7.

[3]) Fagrskinna, Cap. 68, 69.

oprindelig har vidst om Olafs tidligere Hændelser, har været saare lidet, men at Trangen til at forherlige den yndede Nationalhelts Bedrifter har i Tidens Løb fremkaldt en Mængde Tilsætninger; og at man i at bestemme, hvad der er sandt og hvad der er Digt, saa vel som i at fastsætte Chronologien, alene kan tage Hensyn til de Vidnesbyrd, hvis Paalidelighed ere hævede over enhver Tvivl. Men af dem er der ej mange. De indenlandske findes næsten udelukkende i samtidige Skaldekvad, de udenlandske i paalidelige Annaler.

Blandt de Skalde, der have besunget Olaf Tryggvessøns Bedrifter, og hvis Kvad for en Deel eller ganske ere opbevarede, er det kun **Hallfred Ottarssøn**, kaldet Vandrædaskald, hvis Samtidighed med Olaf er vis, og hvis Paalidelighed derfor maa ansees hævet over enhver Tvivl. Han var, som vi allerede have nævnt, en Søn af Ottar Thorvaldssøn [1]), og vi ville i det Følgende erfare, hvorledes han blev Olafs Hirdmand og Skald. Om hans Kvad siger Snorre udtrykkeligt, at han derfra har hentet de fleste sikre Efterretninger om Kong Olaf [2]). Vistnok havde Hallfred ej været med Olaf paa hans Omflakken, førend han kom til Norge, men han havde dog Anledning til at tale med Folk, som vidste god Besked, og har vel derhos erfaret endeel af Olaf selv; at denne kan have overdrevet et og andet, er vel muligt, men meget store kunne dog Afvigelserne fra Sandheden neppe have været. Snorre og Kongesagaerne anføre saa hyppigt Vers af Hallfreds fornemste Kvad, at der skal ikke skille saa meget paa at vi besidde det fuldstændigt. De Begivenheder, dette Kvad omhandler, ere i deres Række følgende: Strid i Gardarike, Kampen ved Holmen (Bornholm); Strid med Jemter, Vender og Goter, Herjetog paa Skaane, en Kamp i Danmark søndenfor Heidaby, (Slesvig), Herjetog i Saxland, Frisland, Flandern, Northumberland, Skotland, Man, Syderøerne, Irland, Bretland og Kumraland, eller som der ogsaa læses, Valland. Her nævnes intet Personsnavn, ikke engang Valdemars; Vendland nævnes vel, men ikke Burislav eller Geira; og hvad man har brugt som Vidnesbyrd om at Olaf deeltog i Kampen ved Danevirke, er kun det Udsagn, at han stred i Danmark søndenfor Heidaby [3]).

Foruden dette Kvad er der ogsaa et andet, som tillægges Hallfred [4]), og som er særskilt opbevaret, men som ingensteds paaberaabes i Sagaerne. Dets Egthed er derfor mindre sikker; imidlertid er der intet i dets Sprog

---

[1]) Se ovenfor S. 175, 176.

[2]) Snorre Ol. Tr. S. Cap. 90.

[3]) Snorre, Cap. 22, 25, 30, 31. Ol. Tr. Saga Cap. 50, 70, 73, 77. Fagrskinna, Cap. 69. Denne sætter, vistnok urigtigt, Halvverset om Gardarike mellem dem, der handle om Friser og Flæminger.

[4]) Se Munchs og Ungers Oldn. Læsebog, S. 120.

eller Tankegang, der gjør det usandsynligt at det hidrører fra Hallfred, om hvem man veed, at Olaf saa stadigt opfyldte hans Tanker, at han nok kunde have digtet flere Draaper om ham. I dette Kvad nævnes Olafs Ungdom i Gardarike, derpaa omtales hans Tog til England, Irland og Skotland.

En anden Digter, hvis Kvad oftere paaberaabes, er en vis **Stein** der sædvanligviis kaldes **Hallarstein,** og som efter al Sandsynlighed er den samme som Skalden **Stein Herdisesøn,** Einar Skaaleglams Ætling i 3die Led, der levede paa Harald Haardraades og Olaf Kyrres Tid, eller omkring 1070, og som foruden flere Kvad om disse Konger ogsaa har efterladt et om Olaf Tryggvessøn, kaldet **Rekstefja,** der endnu er til [1]). Da han ikke levede længere efter Olaf, end at han i sin Ungdom endnu kunde have Anledning til at tale med flere af dennes Samtidige, og da desuden Beretningerne om Olaf overhoved endnu ikke paa hans Tid kunne have været synderligt forvanskede, maa man tillægge hans Udsagn megen Vegt, om de end ikke kunne ansees fuldt saa sikre som Hallfreds. Man har i det mindste al Grund til at antage, at naar han forbigaar en Begivenhed, der, hvis den virkelig havde fundet Sted, maatte ansees som særdeles vigtig, da er det fordi han ikke kjendte den, eller med andre Ord, at den paa hans Tid endnu ej var bleven opdigtet. Han omtaler Olafs Opdragelse i Gardarike, og Indtagelsen af de vendiske Borge, men nævner intet om Grækenlandsfarten, om Danevirke, eller om Olafs Giftermaal. Derimod omtaler han Olafs Tog til Vestlandene, som om det skede umiddelbart fra Gardarike **efter** Krigen i Vendland; han siger ogsaa, at Olaf hevnede sin Fader i Vesten og derefter herjede paa England, Irland og Skotland.

Ved Siden af Kvadene maa der dog, som vi ovenfor paapegede, have holdt sig enkelte Sagn, ældre og paalideligere end de legendariske; hvad der taler for deres Troværdighed, er blandt andet den Omhu, hvormed de have opbevaret enkelte Navne, hvis Tilværelse man ellers ikke kunde kjende, som de estiske, Reas, Rekon, Rekni, Klerkon; de vendiske, Geira og Dixin, de engelske, Gyda og Alfvine. Hvor vidt derimod de Navne, om hvis Tilværelse man andensteds fra vidste Besked, fra først af have været nævnte i Sagnet, er tvivlsomt; ja man kan endog paapege virkelige Fejltagelser, som derved ere begangne. Saaledes var det en bekjendt Sag, at Vladimir herskede i Rusland, da Olaf Tryggvessøn kom tilbage til Norge [2]), men deraf har man taget Anledning til allerede at gjøre ham og hans Hus-

---

[1]) Rekstefja er heelt aftrykt i Script. histor. Isl. III. S. 213 flg., hvor Sv. Egilssøn tillige har forudskikket en Indledning, i hvilken han beviser, at Hallarstein neppe kan være nogen anden end Stein Herdisesøn.

[2]) I Eyjulf Dadaskalds „Bandadrapa", som han digtede om Erik Jarl, heder det om dennes Herjetog i Rusland omtr. 996, at han hjemsøgte „Valdemars Land". (Snorre, Ol. Tr. S. Cap. 97.)

tru Allogia samtidige med Olafs Fødsel, hvilket bliver urigtigt, om denne end regnes til 969. Om Burislav eller Boleslav er allerede talt; saavel ved denne som ved andre Anledninger har man ladet hans Regjering begynde tidligere, end det virkelig var Tilfældet. Det bliver altsaa et stort Spørgsmaal, hvor vidt Vladimirs og Boleslavs Navne oprindeligen have forekommet i Sagnene om Olaf. Det maa ej glemmes, at den Konge, der herskede i Gardarike samtidigt med Olafs Fødsel (963), nemlig Svjatoslav, virkelig havde en gammel, for sin Viisdom bekjendt Moder, den berømte **Olga** (s. o. S. 84) [1]) og det ser altsaa ud til, at i det mindste her Vladimirs Navn er sat ind i Stedet for Svjatoslavs, med andre Ord at Vladimirs Navn kun er benyttet, fordi Sagaskriveren ingen ældre russiske Konger kjendte, eller for hvilken som helst russisk Storfyrstes Navn. Paa samme Maade skulde man næsten formode, at Olgas Navn foresvævede ham, da han nævnte **Allogia**, skjønt han gjorde hende til Vladimirs Kone, ej hans Farmoder [2]). For øvrigt er det i sig selv slet ikke usandsynligt, at Olaf har opholdt sig hos Vladimir. Vi erfare af de russiske Annaler, at denne allerede i Aaret 970 fik Novgorod eller Holmgard af sin Fader Svjatoslav at bestyre, og forblev her til 977, da han blev forjaget af sin Broder Jaropolk og nødt til at drage over Havet (Østersøen) for at søge Hjelp, at han kom tilbage 980, og endnu samme Aar fældte sin Broder, erobrede Kijev, og opslog her som Overkonge sin Residens. Olaf kan meget gjerne være kommen til Vladimir 9 Aar gammel (972), eller efter andres Udsagn 12; det er i saa Fald rimeligt, at Vladimirs Forjagelse 977 ogsaa har nødsaget ham til at drage bort, i sit 15de eller 18de Aar. Den Tidsregning, som henfører Olafs Fødsel til 969, kommer her ganske til kort, da Olaf i sit 9de Aar (978) ej længer vilde finde Vladimir i Novgorod [3]). Hvor vidt Vladimir allerede 972 var gift, kan man ej af de russiske Annaler se. Der tales ikke om hans Børn eller Hustru, før 978; men det siges paa et andet Sted, at han havde mange Koner og Friller; nærmere kan man ikke komme denne Sag paa Spor. Den Mulighed bliver jo vistnok altid

---

[1]) Svjatoslavs Moder Olga, gift med Igor i Aaret 903, død 969. Hun maa da altsaa have været meget gammel. (Se Nestor ved disse Aar).

[2]) Overhoved ere, som det synes, Sagaskriverne tilbøjelige til at anvende en enkelt Fyrstes Navn som Repræsentant for Landet selv, uden Hensyn til om han virkelig herskede paa den Tid, hvorom der er Spørgsmaal. Saaledes nævnes Valdemar eller Vladimir for Rusland, Burislav eller Boleslav for Pommern, og, som vi nedenfor ville finde, Olaf Kvaran for Dublin; Mattull for Finmarken have vi allerede tidligere bemerket. Dudo, der ogsaa skriver i Sagastiil, er tilbøjelig til det samme, saaledes nævner han Henrik af Tydskland i Stedet for Otto.

[3]) Se Nestor ved de her nævnte Aar.

for Haanden, at Olafs Rolle af Sagafortællerne er gjort mere glimrende end den virkelig var, og at han saaledes maaske slet ikke har staaet under Vladimirs og dennes Hustrus særskilte Varetægt, men kun opholdt sig i Novgorod som en anseet Værings i en vis Kreds maaske meget hædrede, men af Kongen og Dronningen selv slet ikke bemerkede, Frænde. Hvad Vladimirs Omvendelse til Christendommen angaar, da er det nokſom bekjendt, at han i Aaret 988 antog Christendommen, bevæget dertil af sin Hustru, den byzantinske Kejserdatter Anna. En dunkel Forestilling om denne Begivenhed har maaske foresvævet Legendefortællerne, naar de lode Olaf „sejle“ fra Holmgard til Grækenland og derfra bringe Biskop Paal for at christne Vladimir og hans Dronning. Men endogsaa Kongesagaernes Nedskriver føler sig saa usikker hvad dette Punkt angaar, at han som et Slags Hjemmel anfører en Ytring af et udenlandsk Skrift, der vidner om at Russer, Polaner og Ungarer christnedes i Otto den 3dies Dage [1]). Dette viser nokſom, at hverken Kvad eller Oldsagn have indeholdt det mindste derom, og at Beretningen er sildigere Tiders Verk.

Hvad Olafs Ophold i Vendland angaar, da synes det at have sin Rigtighed, saa vel som at han virkelig egtede en fornem Enke ved Navn Geira eller Geila, og fik enkelte Besiddelser med hende, men hvor vidt hun for øvrigt var Datter af Boleslav, eller rettere hans Fader Mieczyslav, eller overhoved af nogen Konge, er heel tvivlsomt. Af Rekstefja skulde det synes, som om Toget til Vendland kun var en Udflugt fra Gardarike, siden det derefter heder, at Olaf med sine Skibe drog fra Gardarike til Vesterlandene. At Mieczyslav for Resten efter al Sandsynlighed var med ved Danevirke, er forhen viist, men Olaf kan i alle Fald da (975) ej have ledsaget ham. Dog er det ikke umuligt, at Olaf kan have været med paa et andet Tog, der i Tidens Løb er blevet forvexlet med hiint. Mag. Adam af Bremen fortæller, at Kong Erik Sejrsæl, der havde sat sig i Besiddelse af Danmark, antog Christendommen, men siden faldt fra, og skal have været overvunden i en Krig med Otto III, — det vil da sige med hans Lensfyrster i Nordtydskland, da Otto selv endnu var et Barn [2]). De tydske Forfattere omtale flere Tog hiinsides Elben

---

[1]) Se Olaf Tryggv. Saga i Fornm. Sögur Cap. 76. Sagaens Ord ere følgende: „Det, som nu er sagt om Olaf Tryggvessøns Christendomsforkyndelse i Gardarike, er ej utroligt, thi en ypperlig og sandfærdig Bog, ved Navn Imago mundi, beretter klarligen, at de Folk, der kaldes Russer, Polaner og Ungarer, christnedes i Kejser Otto den 3dies Dage; og nogle Bøger sige, at Kejser Otto selv drog i Austerveg tilligemed Olaf Tryggvessøn, og tvang Folk til at antage Christendommen“. Bedre Vidnesbyrd end dette behøves ej om, hvor svag Grund Beretningen hviler paa.

[2]) Adam Brem. II Bog, Cap. 86. Mag. Adam siger her, at Efterretningen om at Kong Erik havde antaget Christendommen, havde han faaet af Kong Sven Ulfsøn; at han derimod skulde have ført Krig med Otto III og været overvunden af ham, nævnte Sven intet om, men det havde han hørt af an-

mod Venderne imellem Aarene 989 og 995, et af disse Tog kan og have gjeldt Danmark, og at Olaf kan have deeltaget deri, er ej utænkeligt, skjønt han for øvrigt paa den Tid allerede synes at have gjort England og overhoved de vestlige Farvande til sit fornemste Opholdssted. Han stred, siger Hallfred udtrykkeligt, i Danmark sondenfor Heidaby, han fejdede i Saxland og Frisland: han kan altsaa lettelig have taget Deel i nordtydske Fejder.

Ifølge Rekstefja (Str. 5) skal Olaf have hevnet sin Fader i de vestlige Farvande. Derom indeholde Sagaerne intet, men da de heller ikke melde noget om Ragnfreds, Erik Blodøxes Søns, Død, medens de dog, som det nedenfor vil sees, fortælle om et Tog, dennes Broder gjorde til Norge, er det ej usandsynligt, at den Hevn, Olaf tog, bestod i at fælde Ragnfred. At han herjede i England, Skotland og Irland, er utvivlsomt, deels fordi Hallfreds og Hallarsteins Kvad udtrykkeligt vidne derom, deels fordi hans Navn forekommer i de engelske Aarbøger. Her omtales nemlig en **Anlaf** eller **Olaf**, og det paa den Maade at der ej kan være nogen Tvivl om, at det er Olaf Tryggvessøn, som menes. Og dette er det eneste **sikre**, vi vide om Olafs Bedrifter i England. De Angreb paa Englands Kyster, hvori Olaf tog Deel, synes allerede at have begyndt 988, skjønt Olafs Navn ej forekommer førend senere. I 988 plyndredes Wecedport (Watchet) i Somerset, og Goda, en Thegn i Devonshire, blev dræbt med en Mængde Folk. I Aaret 991 ødelagdes Ipswich. Et enkelt Haandskrift, som henfører denne Begivenhed til 993, nævner udtrykkeligt Olaf som Vikingernes Hovding, og beretter, at han allerførst var landet med 93 Skibe ved Staines, hvor han herjede Omegnen, at han siden besøgte Sandwich i Kent, og da endelig drog til Ipswich. Fra Ipswich drog han til Maldon, hvor Befalingsmanden (Ealdorman) Brihtnodh kom ham imøde med en Hær, men blev slagen og faldt [1]). I dette Aar, heder det, besluttede man efter Erkebiskop Sigerics Raad for første Gang at betale Danerne Skat, det saakaldte **Danegeld**, formedelst den store Forfærdelse, de udbredte langs Kysten; den første Sum var 10000 Pund. Kongen og alle hans Witan besluttede nu at alle Skibe, der duede til noget, skulde samles ved London, og han overgav Befalingen over Landtropperne til Ealdormanden Ælfric, sin Svigerfader Thord (dette har vist været

---

dre. Dette skal vel betyde saa meget, som at han ej er sikker paa Beretningens Troværdighed.

[1]) Slaget ved Maldon er besunget i et eget Digt, hvoraf et Brudstykke endnu findes, senest aftrykt i Thorpes Analecta Anglosaxonica, 2den Udg. S. 131—141. Striden foregik ifølge dette ved en Bro over Elven Pante, nu Blackwater, i Essex. Brihtnodh, heder det, var paa Jagt, da Budskabet kom om at Fienden var landet. Han lod strax Høgen flyve, og ilede til Kampen, ledsaget af Eadric, Wulfstan, Ælfhere og Maccus (det er altsaa nu 3die Gang dette besynderlige Navn forekommer); de tre sidste skulde forsvare Broen. Der nævnes flere angliske Krigere, men ingen af de norske eller danske.

en Dane) og to Biskopper, paalæggende dem, om muligt, at indslutte Vikingehæren; men Ælfric viste sig som Forræder, han gav Fienden hemmelig Advarsel om Faren, og sneg sig bort paa Slagdagen. Derved lykkedes det Vikingerne at undslippe; de tabte kun et Skib, hvis Besætning blev dræbt; men siden mødte de Skibene fra Østangel og London, som anrettede et stort Nederlag iblandt dem, og erobrede Ælfrics Skib, fuldt udrustet og bevæbnet [1]). I det følgende Aar (993) blev Bamborough i Northumberland indtaget og plyndret; Vikingehæren sejlede op ad Humberen, og gjorde megen Skade saavel paa Lindsey som i Northumberland. En stor Hær samlede sig for at fordrive Fienden, men da Slaget skulde begynde, flygtede Anførerne, ved Navn Fræna, Godwine og Fridbegist, allerførst. I Aaret 994 kom Olaf og **Sven**, som nu for første Gang nævnes, til London med 94 Skibe paa vor Frues Fødselsdag (8de Septbr.) De vilde have sat Ild paa Staden, men, heder det, de lede mere Skade end de troede det muligt at Borgerne kunde tilføje dem, og den hellige Guds Moder viste Borgerne sin Miskun, idet hun befriede dem fra deres Fiender. Disse anrettede imidlertid megen Ødelæggelse i Omegnen; de skjendte og brændte i Essex, Kent, Sussex og Hampshire, skaffede sig Heste, rede op i Landet saa langt de vilde, og gjorde usigelig Skade. Da besluttede Kongen og hans Witan at tilbyde dem Skat og Levnetsmidler, hvis de kun vilde afstaa fra at plyndre. De gik ind herpaa, og deres hele Hær opslog nu sit Vinterkvarteer i Southampton, hvor alle Indbyggerne af Wessex maatte bidrage til deres Underholdning. En Sum af 16000 Pund i Penge blev dem udbetalt. Derpaa, heder det, sendte Kongen Biskop Ælfeah og Ealdormanden Ædhelweard (sandsynligen den ovenfor oftere omtalte Krønikeskriver) efter Kong Olaf, og de ledsagede ham, efter at der var stillet Gisler og disse vare bragte ombord paa Skibene, med stor Hæder til Kongen i Andover. Kongen modtog ham af Biskoppens Haand, det vil sige, bistod ved hans Konfirmation, og gav ham kongelige Gaver. Olaf lovede til Gjengjeld, hvad han ogsaa holdt, at han aldrig siden skulde komme med Ufred til England [2]).

---

[1]) Dette er saaledes gjengivet i Medhold af Florents's Oversættelse og Matthæus af Westminster, saa vel som og paa Grund af den Omstændighed, at den til Fienden overgangne Ælfrics Skib siges at være taget. Thi af Chron. Sax. kan man ej se, om det var den engelske Flaade, eller Vikingerne, som vandt. Henrik af Huntigdon derimod i sin engelske Historie (l. V. Mon. hist. Britt. S. 749) lader „Danerne" være de sejrende og dræbe mange af Londonerne.

[2]) Chron. Saxonicum, i Monumenta hist. Brit. I. S. 400—403. Her maa det dog bemerkes, at de to forskjellige Klasser af Haandskrifter afvige indbyrdes, saa vel med Hensyn til Vidtløftighed, som i Tidsregningen. Det ældste og bedste Haandskrift, der fra 891 synes at være fortsat samtidigt Aar efter Aar,

Dette er de ældste engelske Annalers Beretning om Olafs Bedrifter i England. Beretningen er i sig selv noget uklar, paa Grund af Haandskrifternes Afvigelser fra hinanden indbyrdes. Man erfarer ikke deraf, om Olaf var Anfører for de Vikinger, som allerede nævnes 988, eller hvor længe han

---

men efter 925 kun har faa Antegnelser, indeholder intet for Aarene 985 til 993, og heller ikke fra 995 til 1001, men sammentrænger i 993 og 994 Begivenhederne for flere Aar. Saaledes beretter den 993: I dette Aar kom Olaf (Unlaf) med 93 Skibe til Staines, herjede det udentil, foer derfra til Sandwich, derfra til Ipswich, som han overrendte, og saa til Maldon, hvor han stred med Brihtnodh o. s. v.; siden sluttede man Fred med ham, og Kongen modtog ham af Biskoppens Haand ved Canterbury-Biskoppen Sigerics og Winchester-Biskoppen Ælfeahs Medvirkning. For 994 berettes kun Sigerics Død og hans Eftermand Ælfrics Ophøjelse til Erkestolen. Til dette Haandskrift (Cambridge-Haandskr.) slutter sig et andet (Cotton, Otho B. XI. 2) ligeledes, som det lader, temmelig gammelt, da det nemlig ender ved 1001. De øvrige Haandskrifter, af hvilke dog det ældste er skrevet med een og samme Haand lige til 1046, hvilket viser, at Begivenhederne før dette Tidspunkt ej ere samtidigt nedtegnede, omtale Watchets Plyndring, Godas-Drab og Dunstans Død 988, Sigerics Ophøjelse til Erkestolen 990, Ipswichs Plyndring og Brihtnodhs Fald ved Maldon — hvorved dog, vel at merke, Olafs Navn ej nævnes — samt det første Danegeld af 10000 Pund, ved 991, Flaadens Samling ved London og Ælfrics Forræderi 992, Stormen paa Bamborough, Herjingen ved Humber i Lindsey og Northumberland m. m. 993, og endelig Olafs og Svens Ankomst til London med 94 Skibe, samt den vidtløftigere Beretning om hans Besøg hos Kongen i Andover m. m. 994. Til 995 henføres Sigerics Død. — Ere nu end ikke disse Beretninger samtidige, saa maa de dog vistnok ansees paalidelige, da en Nedskriver i 1046 endnu godt kunde erfare Begivenheder fra 990—1000 af Øjevidner, ligesom det vel og er sandsynligt, at han har afskrevet ældre Originaler. Dertil kommer, at samtidige Diplomer udtrykkelig omtale Sigeric endnu i 995, hvilket viser, at det ældre Haandskrift urigtigt henfører hans Død til 994. Den Omstændighed, at det ældste Haandskrift kun en sjælden Gang antegner Begivenheder, gjør det rimeligere at antage, at dets Nedskriver ej har benyttet ældre Kilder, og at hans Hukommelse derfor lettere kan have slaaet ham Fejl. Da det nu er dette Haandskrift, som nævner Olaf ved Angrebet paa Ipswich, til samme Tid som det omtaler hans Fredsslutning, medens de øvrige Haandskrifter først omtale Olaf 994, bliver det vistnok altid muligt, at hiint med Urette kan have tillagt Olaf de før 994 udførte Bedrifter; dog, da Fredstraktaten mellem Ædhelred og Olaf (se nedf.) udtrykkelig paaberaaber sig det ældre Forlig, altsaa det af 991, maa Olaf følgelig ogsaa have været den, som sluttede dette. Den ældste engelske Annalist efter Chron. Sax., Florents af Worcester († 1118), fortæller at de „Daner", der plyndrede Ipswich og fældte Brihtnodh ved Maldon, vare Jostein og Gudmund Stegita's Søn. (Mon. hist. Brit. I. S. 580). Men da Florents's Notitser hovedsageligen kun ere Oversættelser fra Chron. Sax., bliver denne Angivelse mistænkelig, og man ledes til den Formodning, at han alene har hentet Josteins og Gudmunds Navn fra Fredstraktaten. Florents siger og i Anledning af Olafs Konfirmation, at Kongen adopterede ham som Søn, hvilket Tillæg vel alene kan betragtes som en egen-

og Sven herjede i Forening. Af den Omstændighed, at der i 991 tales om Danegeld, skulde man vistnok formode, at Sven allerede da var med, hvilket ogsaa Antallet af Skibene i 991 og 994 synes at bestyrke [1]). Dette hindrer imidlertid ikke, at han tidligere kan have herjet paa egen Haand, navnlig i 988. Men derimod er det tydeligt, at hvor Sven og Olaf optræde i Fællesskab, der viser Olaf sig som den øverste Høvding. Dette er en Omstændighed, hvortil man nøje maa lægge Merke. Det bestyrker nemlig det Udsagn hos Saxo, at Sven som Flygtning kom til Olaf. Det viser at Sven har sluttet sig som Underordnet til ham, ikke omvendt.

Vi ere endnu i Besiddelse af det Forlig, som Olaf sluttede. Overskriften lyder saaledes: „Dette er de Fredsmaal og den Aftale, som Kong Ædhelred og alle hans Witan sluttede med Hæren, hvorved Anlaf, Justin og Gudmund Stegitas Søn vare tilstede" [2]). Forliget begynder med at der skal være Fred mellem Ædhelred og alle hans Folk paa den ene Side, og „Hæren" paa den anden, efter den Aftale, Erkebiskop Sigeric og Ealdormændene Ædhelweard og Ælfric gjorde, da de fik Kongens Tilladelse til at kjøbe sig Fred for de Stykker af Landet, de i Kongens Navn bestyrede. Her sigtes baade til den første Overeenskomst i 991, og til den senere i 994. Den Omstændighed, at den ene af Medkontrahenterne paa Vikingernes Side hed Jostein, viser at Olaf selv ej kan være nogen anden end Olaf Tryggvesson, thi vi erfare af vore egne Sagaer, at hans Morbroder hed Jostein, og just

mægtig Forskjønnelse af Udtrykkene i Chron. Sax. Endelig tilføjer han, at Olaf Sommeren efter det sluttede Forlig rejste hjem til sit Fædreland. Da heller ikke dette Tillæg findes i Chron. Sax., tør man ej anse det for aldeles paalideligt, eftersom Florents ogsaa her kan have ladet sig forlede til at udvide Originalens simple Udtryk, „at Olaf holdt sit Løfte, aldrig at ville komme med Ufred til England". Men da dog altid den Mulighed er forhaanden, at Florents virkelig kan have benyttet et vidtløftigere Haandskrift, end det, vi nu kjende, eller for øvrigt haft andre Oplysninger, bliver Tillægget merkeligt nok, og vilde, hvis det var sikkert, end mere bestyrke, at Annalernes Olaf er Olaf Tryggvesson. — Fra Florents ere de nævnte Tillæg komne ind hos Simeon af Durham (Twysden, S. 162. 163), og Henrik af Huntingdons Annaler (Savile S. 428).

[1]) Hvad for øvrigt Skibenes Antal angaar, da synes den Omstændighed, at de Haandskrifter, der henføre Angrebet til 993, nævne 93 Skibe, medens de, som henføre det til 991, nævne 94, at vidne om at man her vilkaarligt har rettet Tallet efter Aarstallet. Man erfarer altsaa kun, at Skibenes Antal var meget stort.

[2]) Thorpe's Udg. af de gamle engelske Love, S. 121. At „Justin" er „Jostein", kan ikke betvivles, og Navnet Stegita, der efter den norske Udtale skulde være „Steiti", synes urigtigt opfattet; man skulde næsten antage det for en Fejlskrift i Stedet for Igstán, angl. Form for Eysteinn.

paa denne Tid skal have været sendt ud til ham af Haakon Jarl, saaledes som vi nedenfor ville se. Det er saare merkeligt, at Svens Navn aldeles ikke forekommer i Traktaten. Dette viser at Olaf har sluttet en Separatfred, hvori Sven ej var indbefattet; og da Fredstraktaten tillige indeholder den Betingelse, at Olaf og hans Mænd, saa længe de forbleve i Landet, skulde understøtte Ædhelred mod hvilken som helst „Skibshær", der angreb England, maa følgelig et fiendtligt Forhold have opstaaet mellem Olaf og Sven. Dette stemmer nøje med Saxos Udsagn, at Olaf bortviste Sven, da denne anraabte ham om Hjelp. Sven skal derpaa ifølge Mag. Adams og Saxos Udsagn først have søgt Tilflugt hos Ædhelred, men forgjæves, derpaa hos den skotske Konge, med bedre Held. Saa meget er vist, at vi i 994 finde ham i de skotsk-irske Farvande, da han i dette Aar herjede Man [1]).

Olaf blev, som det heder, modtagen af Kongen selv fra Biskoppens Haand i Andover. Dette vil ikke sige, at Kongen stod Fadder til hans Daab, men at han var tilstede ved hans Konfirmation, og løste det hellige Bind af hans Pande [2]). Altsaa var Olaf virkelig allerede døbt, førend han sluttede Forliget, og Sagaernes Beretning, at han blev døbt i Syllingerne, bliver saaledes meget sandsynlig [3]). Man tør maaske endog antage, at hans Iver for Christendommen har gjort ham tilgængeligere for de engelske Fredsforslag, og mindre venligt stemt mod den fra Christendommen frafaldne Sven.

Det synes vistnok noget underligt, at hverken Sagaerne eller Skaldene omtale disse hans Bedrifter i England, eller i alle Fald kun løseligt berøre dem. Men denne Taushed eller Ufuldstændighed kan ikke opveje de engelske Aarbøgers samtidige Beretninger, og man har desuden ogsaa ved andre Lejligheder Exempler paa, at Skalde og Sagaer kun løseligt og unøjagtigt have berørt de Bedrifter, deres Helte udførte i fremmede Lande.

Olafs Giftermaal med Gyda kan ikke betvivles, især da en virkelig eller foregiven Søn af dette Giftermaal, Tryggve, senere fremtræder. Men at hun skulde være en Syster af den gamle, i 980 afdøde, Olaf Kvarán, er usandsynligt, og aldeles umuligt er det, hvad Sagaerne fortælle, at Olaf skal have opholdt sig hos Olaf Kvaran i Dublin. Olaf Kvarans Søn Sigtrygg er vist her for-

---

1) Brut y Tywysogion, S. 851. Caradoc fortæller noget mere om Svens Bedrifter, idet han tillige lader ham herje Wales, men ved Sammenligning med Brut y Tywysogion ser man, at han alene vilkaarligt har sammenkjedet dettes afbrudte og ikke indbyrdes sammenhængende Notitser.

2) Florents (S. 582) har udtrykkeligt confirmari ab episcopo fecit.

3) Naar Thjodrek Munk her forresten nævner Abbed Bernhard som den, der døbte Olaf, synes han at have hentet dette ved en Misforstaaelse fra Mag. Adam, II. 51, 55.

verlet med sin Fader, hvortil et eller andet Skalde-Udtryk om Olaf, f. Ex. „Kvarans Maag" e. a. d. let kan have givet Anledning. Sigtrygg var i Landflygtighed, maaske i England, indtil 994, da han vendte tilbage til Dublin. Han har i Forvejen sandsynligviis opholdt sig hos Olaf Tryggvesson, der igjen har fulgt ham til Dublin.

Efter saaledes at have prøvet de forskjellige mere eller mindre sagnmæssige Beretninger om Olaf Tryggvessons tidligere Liv, kunne vi udkaste følgende Billede deraf, som grundet paa sikre eller i alle Fald sandsynlige Data. Opdragen til sit 9de eller 12te Aar hos Reas i Estland er han bleven løskjøbt af sin Morbroder og bragt til Holmgard omkring 972. Her har Kong Vladimir maaske (men ogsaa kun maaske) taget sig af ham, efter at han ved Drabet paa Klerkon havde lagt en ikke ringe Grad af Kjækhed, og en efter de Tiders Anskuelser rosværdig Kjærlighed til sin Fosterfaders Minde for Dagen. Efter at have udført flere Krigsbedrifter i Rusland er han dragen i Viking, har herjet ved Bornholm, Skaane og Gotland, og har ved Giftermaal erhvervet Besiddelser i Vendland, hvor han ligeledes har deeltaget i Fejder. Da hans Ophold i Vendland efter den rimeligste Tidsregning (983—986) falder netop i den styrbjørnske Tid, er det ej usandsynligt, at Olaf enten har sluttet sig til Styrbjørn, eller efter hans Fald, som det virkelig heder i enkelte Beretninger, haft et Tilhold i Jomsborg; maaske ogsaa en Deel af Jomsvikingerne have sluttet sig til ham. I denne Tid var der ogsaa allerede Anledning for ham til at blive kjendt med Sven Tjugeskegg. Efter sin Hustrues Død har han forladt Vendland, herjet i Danmark, Saxland, Frisland og Flandern, og maaske deeltaget i et Tog med Kong Erik Sejrsæl. Endelig er han kommen til England, hvor han først herjede paa Northumberland, og siden fulgte Kysten nordefter til Skotland, samt videre mod Vest til Sydererne, Man, Irland, Bretland og Kumraland (Cornwall?). Derfra er han dragen ud til Syllingerne, hvor han har ladet sig døbe, og tilbagekommen herfra har han for Alvor begyndt at hjemsøge England. Paa denne Tid maa Sven Haraldsson være kommen til ham, fordreven af Erik Sejrsæl, for at bede ham om Hjelp. Olaf har ogsaa sluttet Forbund med Sven, og de have herjet i Fællesskab, deels i det sydlige England, deels paa Østkysten, indtil Forliget 994 skilte dem ad. Imidlertid er Olaf bleven gift med Gyda, enten en Søster eller en Datter af Olaf Kvaran, og har maaske med hendes Haand faaet nogle Besiddelser i det sydvestlige England, hvilke Besiddelser vel endog fornemmelig have sat ham istand til at optræde med den Kraft og Overlegenhed, han øjensynligt lagde for Dagen. Efter Forliget 994 har Ædhelred sendt Ealdormanden Ædhelweard og Biskop Ælfeah til ham for at indbyde ham til et venskabeligt Møde i Andover. Olaf har modtaget Indbydelsen, dog kun efter først at have sikret sig ved Gisler;

ved dette Møde er Venskabet mellem ham og Ædhelred knyttet end fastere, og Olaf er i hans Nærværelse bleven konfirmeret. Efter et kort Ophold i England har Olaf derpaa sandsynligviis ledsaget sin Svoger Sigtrygg Silkeskegg til Dublin, og opholdt sig her, indtil han, som vi snart skulle se, omsider vendte tilbage til sit Fædreland [1]).

---

[1]) Paa dette Sted er det af Vigtighed at lægge Merke til, hvad Odd Munks, eller den legendariske, Olaf Tryggvessøns Saga i Cap. 22 anfører om Tidsregningen fra hans Fødsel til hans Hjemrejse. Vistnok er denne Bearbejdelse for øvrigt den upaalideligste af dem alle, men da den i dette Capitel kun omhandler Chronologien, og udtrykkeligt beraaber sig paa Are og Sæmund Frode, hvis Optegnelser man paa den Tid altsaa maaske har haft, danner det, som her anføres, en Undtagelse. „Are Frode", heder det, „og mange andre sige at Olaf var 22 (efter et andet Haandskrift 32) Aar, da han kom til Landet, og at han regjerede i 5 Aar. Andre derimod paastaa at han, da han tog ved Riget, var 32 (efter det andet Haandskrift 22) Aar gammel. Vi skulle nu undersøge Beregningen. De sige, at ved Tryggves Død var Olaf endnu ej fød, men blev fød i samme Aar, var den første Vinter hos sin Morfader, og siden i 2 Aar hos Haakon den gamle i Svithjod, drog derfra 3 Aar gammel, var i Trældom 6 Aar, i Gardarike 11 (efter det andet Haandskrift 9) Aar, i Vendland 3 Aar, i de vestlige Lande 9 Aar; derpaa drog han fra England, og var da 32 Aar gammel". Beregningen er, som man ser, i det andet Haandskrift ikke nøjagtig, da Olaf ifølge dette bliver 30, ej 32 Aar, da han forlod England. Men denne Fejl kan dog let forklares (ved IX i Stedet for XI); vanskeligere er det at bestemme, hvilket Haandskrift har Ret, naar det ene lader Are angive Olafs Alder til 22, det andet til 32 Aar. Vi erfare dog heraf saa meget, at der i det 13de Aarhundrede, da denne Saga blev ført i Pennen, var flere, som angave Olafs Alder 995 til 32 Aar; og at dette maaske er Ares egen Mening. Dette bestyrker altsaa i høj Grad den af os fulgte Tidsregning, hvorved Olaf bliver fød 963. „Disse Mænd", vedbliver Sagaen, „Sæmund og Are, samtykke deri, at Haakon Jarl styrede Riget i 33 Aar efter Harald Graafelds Fald, hvilket synes os at stemme meget godt med hiint Udsagn". Dette er nu vistnok urigtigt, da de 33 Aar skulle regnes fra Sigurd Jarls Fald; men da denne Notits aabenbart kun er indført for derefter at beregne Olafs Fødselsaar, se vi dog saa meget, at baade Are og Sæmund maa have antaget det for at ligge i Nærheden baade af Haralds Fald og Haakons Tiltrædelse til sit Fædrenerige. „Der siges", heder det endvidere, „at Olaf Tryggvessøn har haft 3 Tider i sine Dage, den første da han var i Vanhæder og Trældom, den anden da hans Liv var glimrende og heldigt, den tredie da det var berømmeligt, men fuldt af Bekymringer. „Men", siges der, „det er muligt at Einar Thambeskelver eller Olafs Syster Aastrid ej have regnet de 9 eller 10 Aar, han var i Trældom, og mange antoge ham død; thi da han blev funden af sine Frænder, var han som oprejst af Døden, og regnede de ham da kun 27 (efter det andet Haandskrift 26) Aar gammel". Det sidste Tal er forvansket i begge Haandskrifter, og skal naturligviis læses 22, som ovenfor (XXII for XXVII). Ifølge denne Beregning til 32 Aar skulde altsaa Olaf være fød 963, kommen til Estland 966, til Rusland 972, til Vendland 983 (hvor han har været under Vladimirs Fraværelse bliver uoplyst), og til de vestlige Egne 986. Denne Beregning er ingenlunde usandsynlig. Kunde

De i Forliget mellem Olaf og Edhelred tagne Bestemmelser ere saare merkelige, for saa vidt som de synes at vidne om, at Olaf har haft Besiddelser, uafhængige af Edhelred, hvilke Besiddelser alene kunne have været i England eller Irland, da Olaf paa den Tid endnu ikke var bleven Konge i Norge. Af disse Bestemmelser udhæve vi følgende:

1) Hvis nogen Skibshær (sciphere) [1]) herjer paa England, skal Edhelred have Olafs og alle hans Mænds Bistand, og imidlertid skaffe dem Føde, saa længe de ere sammen med ham.

2) Ethvert „Land", der freder den (d. e. giver ham fredeligt Ophold) [2]), som herjer paa England, skal være utlægt for (d. e. i Fiendskab med) Kong Edhelred og hele Hæren (Olafs Hær).

3) Ethvert Kjøbmandsskib, om end ufredt (d. e. tilhørende et fiendtligt Rige) skal, om det løber ind i en Flodmunding (múde d. e. Havn) have Fred, naar det kun ikke er „drevet" [3]). Er det drevet, men flygter til en saakaldt Fredborg, og Mandskabet slipper ind i denne Borg, da skulle Mændene og hvad de medbringe, have Fred [4]).

4) Enhver af dem, der ere i Fred med nogen af Kontrahenterne [5]), skal have Fred saa vel til Lands som til Vands, saa vel inden Havn som uden. Kommer Kong Edhelreds Fredmand til et ufredt Land, og Hæren (d. e. Olafs Hær) kommer did, da skal hans Skib og alt hans Gods have Fred, ligesaa om han har draget sit Skib paa Land eller gjort et Skuur [6]) eller slaaet Tjeld. Men har han bragt sit Gods op i et Huus sammen med Ufredmænds Gods, da mister han sit Gods, men nyder Fred og Liv for sin Person, for saa vidt han angiver sig som Fredmand. End flygter

---

man nu ogsaa antage den Angivelse, at han ved sin Daab var 25 Aar gammel, for rigtig og ej for en Frugt af senere Beregninger, skulde altsaa hiin Begivenhed være indtruffen 988, tre Aar førend hans Angreb paa Ipswich. Og i disse 3 Aar falde da hans Giftermaal med Gyda, som maa have haft sit Hjem et Sted i det sydvestlige England.

[1]) Ved „Hær" (here) eller „Skibshær" forstaaes altid „Vikingehær".

[2]) Her bruges Udtrykket friðigian, det oldn. friða, d. e. tilstaa Fred, saa at Landet for vedkommende Vikingehær bliver „Fredland".

[3]) Ved „drevet" (gedrifen) forstaaes her tydeligt nok „forfulgt", nemlig af et Skib, der hørte til Olafs Flaade.

[4]) Borg (burh) kaldtes i England, ligesom hos os, i den ældste Tid Stæder, der vare omringede med en Muur. „Fredborg" er en Stad, der tilhørte det District, som havde Fred for Vikingerne og tilstod dem fredeligt Ophold.

[5]) Der staar „älc ágenra friðmanna", hvilket maaske nærmest gaar paa Edhelreds Undersaatter. Dette synes at vise, at flere af dem ej vare „Fredmænd", eller altsaa strede mod de Fremmede paa egen Haand.

[6]) I Texten staar hulc d. e. Hytte.

han, eller sætter sig til Modværge, eller vil ej give sig tilkjende, og bliver dræbt, ligger han ugild. Hvis nogen (Fredmand) berøves sit Gods, og han veed af hvilket Skib, da skal Styremanden enten udlevere hans Gods, eller selv femte aflægge Ed paa at han tog Godset med Rette.

5) Hvis en engelsk Fri-Mand dræber en dansk [1]) Fri-Mand, bøde ham med 30 Pund, eller ogsaa vorde udleveret, ligesaa hvis en dansk Fri-Mand dræber en engelsk. Hvis en Engelskmand dræber en dansk Træl, bøde ham med et Pund, ligesaa omvendt. Hvis 8 Mænd ere dræbte, da er det **Fredbrud**, inden eller udenfor Borgen. Under 8 Mænd bødes fuld Mandebod.

6) Er Fredbrud begaaet indenfor Borgen, skulle Borgerne selv fare til og tage Banemændene, levende eller døde, eller deres nærmeste Frænder, Hoved for Hoved. Ville de ej, da skal Ealdormanden; vil han ej, skal Kongen; vil han ej, da skal hele Ealdordommet ligge i Ufred [2]).

7) Ethvert Drab, enhver Herjen og enhver Skade, begaaet for denne Fred sluttedes, skal ej tages i Betragtning, og ingen skal enten hevne det eller æske Bod derfor. Og ingen af Parterne skal modtage den andens Wealh [3]), eller Tyv eller Fiende.

8) Angiver nogen en Landsmand (Engelskmand) for at have stjaalet Kvæg eller dræbt en Mand, og een Skeidmand [4]) og een Landsmand bekræfte det, da er hiin ej berettiget til at benegte det. Hvis nogen af Skeidmændene dræber kongeligt Kvæg, da ere de utlæge baade blandt dem selv og for Kongen og Ubodemænd.

9) For Freden blev der betalt til Hæren 22000 Pund Guld og Sølv af England [5]).

---

[1]) Dette bekræfter, hvad ogsaa Sagaerne melde, at der i Olafs Hær var mange Daner. Disse have vel endog udgjort den overvejende Deel, thi Olaf havde endnu ikke været hjemme i Norge, og saa vel i Østersøen, som ved England maa de danske Vikingers Antal paa denne Tid have været størst. Erindres maa det, at han havde opholdt sig 3 Aar i Vendland, ja efter fleres Sigende endog været i Jomsborg, og at saaledes flere Jomsvikinger kunne have sluttet sig til ham, ikke at tale om hans Forbund med Kong Svén.

[2]) D. e. da skulde Olaf og hans Mænd have Ret til at herje der.

[3]) Wealh ɔ: Walliser, Briter, Indbyggere af Wales. Det bruges her i Stedet for „Træl", hvilket tydeligt nok viser, at Trællene paa den Tid fornemmelig vare Kelter.

[4]) Her bruger Texten det oldn. Ord sceidman d. e. hørende til Vikingeskeiderne.

[5]) Ifølge Chron. Sax. betaltes først 10000, siden 16000 Pund, altsaa tilsammen 26000; denne Uovereensstemmelse kan maaske forklares derved at Kroniken nøje angiver Summen („i Penge"), Traktaten derimod Vegten, saaledes at hvad der betaltes deels i Guld, deels i Sølv, nok vejede 22000 Pund, men i Værdi beløb sig til 26000 Pund Sterling. — De følgende to Artikler, der i Udgaven

Af denne Traktat, den eneste i sit Slags, som vi besidde [1]), erfare vi nøje Olafs og hans Hærs Stilling i England. Han havde ikke, som Gudrum i sin Tid, og Rolf i Nordmandie, til Hensigt at gjøre England til sit Hjem. Vistnok havde han Besiddelser, enten der eller i Nærheden, men hans Hovedbeskjeftigelse var dog endnu at sværme om paa Vikingetog, og de Bestemmelser, Traktaten indeholder, sigte fornemmeligen til at sikre Ædhelreds Undersaatter og øvrige saakaldte Fredmænd for Overfald af Olafs Krigere. Disse vedblive at kaldes „Hæren" eller „Skeidmændene"; at de drage om paa Havet og søge at opbringe Skibe, endog Kjøbmandsskibe, forudsættes som det sædvanlige. Uagtet Christen, og, som vi ville erfare, en meget ivrig Christen, var dog Olaf altsaa endnu lige fuldt Viking og Søkonge i Ordets egentligste Forstand. Saa lidet formaaede Christendommen endnu at formilde Sæderne og opklare Begreberne.

Olafs Magt og Anseelse maa have været meget stor, siden han kunde foreskrive Ædhelred saadanne Betingelser. Han optræder som hans Ligemend. Hans Skibe vare berettigede til at forfølge fremmede Kjøbmandsskibe lige ind i en engelsk Havn, og om det end lykkedes Besætningen at flygte ind i nærmeste By, kunde dette dog ikke redde Skibet. Hvis en Engelskmand beskyldte en af Olafs Skibsstyrere for at have taget Gods fra ham med Urette, kunde denne fri sig ved at besværge selv femte eller med flere af sine Skibsfolk, at han tog det med Rette. Og Drabet af 8 Vikinger regnedes for Fredbrud; hvis Ealdormanden eller Kongen da enten ikke vilde eller kunde fremskaffe Gjerningsmændene eller deres Frænder — eller, tør man vel og tillægge, udrede Bøder saa vel for Drabene som for Fredsbrudet — var det hele Distrikt ikke længer Fredland: da kunde Vikingerne frit herje der uden at Freden derfor var brudt med de øvrige Dele af Landet. Og alle disse Rettigheder havde Ædhelred maattet tilstaa Olafs Hær, efter at have udbetalt 26000 Pund. At Ædhelred kunde bekvemme sig til et saadant Forlig, viser, hvor England var gaaet tilbage i Magt siden hans Faders, den dygtige Eadgars, Tid. Man kan vel ogsaa sige, at med Erkebiskop Dunstan, der døde 988 [2]), faldt Landets sidste Værn mod indre Forfald og ydre Vold. Dertil kom, at Ædhelred netop i den

---

anføres under Forliget (S. 123, 124) høre aabenbart ej dertil; her tales om Bestemmelser af „Witan", for det hele Land, uden at de Fremmede endog i mindste Maade omtales.

[1]) Vi have vistnok ogsaa Ælfreds og Edwards to Traktater med Gudrum, men deels ere disse sluttede med en dansk, ikke en norsk, Fyrste, deels angaa de en formelig Nedsættelse i Landet, ikke midlertidigt Ophold af en Vikingehær; heller ikke omtale de saadanne, alene af Vikingebedrift opstaaende Tilfælde, som Traktaten af 994. Denne kan derfor visselig kaldes eneste i sit Slags.

[2]) Chron. Sax. i Mon. hist. Brit. I. S. 400.

sidste Tid, førend Olaf angreb ham, havde ført en blodig og for de engelske Vaaben meget uheldig Krig med Hertug Richard af Nordmandie. Denne Krig tilendebragtes kun efter Pave Johannes den 16des Mægling, ved en Fredsslutning i Rouen den 1ste Marts 991 [1]). I det samme Aar viste Olaf sig ved Ipswich og Maldon.

26. Olaf Tryggvessøns Rejse til Norge.

En Vikingehøvding, der optraadte med saa stor Magt og Anseelse som Olaf, maatte være berømt over hele Norden, og hans Ry maatte for længe siden have naaet Norge. Allerede under hans Ophold i Gardarike kan det ej slaa Fejl at han har stødt paa flere Landsmænd, og fortalt dem sin Herkomst; paa hans Tog i Østersøen sluttede, som det udtrykkeligen fortælles, Nordmænd sig til ham foruden Gauter og Daner; under Opholdet i Vendland og Jomsborg maatte han ligeledes have Lejlighed til at se mange Nordmænd, og dette maa endnu mere have været Tilfældet i England. Af Islændinger omtales i det mindste een, der sluttede sig til Olaf allerede under hans Ophold i Vesten, nemlig **Stefne Thorgilssøn** fra Kjalarnes, en Sønnesøns Søn af den mægtige Landnamsmand Helge Bjola. Stefne havde som Yngling forladt sit Fædreland, og i Danmark antaget Christendommen, siden havde han truffet sin Landsmand Thorvald Vidfarle, der nu ogsaa var bleven døbt, og havde med ham rejst vide omkring og besøgt de hellige Steder i Syden og fornemme Høvdinger. Paa Tilbagevejen til Norden traf han Olaf Tryggvessøn i England eller Irland, og blev hans Mand. Af de Skildringer, Sagaerne saa omstændeligt have efterladt os af Olafs sværmerske og enthusiastiske Sind, kunne vi ogsaa, om det end ikke sagdes i udtrykkelige Ord, lettelig forstaa, at Erhvervelsen af hans Fædrene-Rige, under alle Omskiftelser i hans urolige

---

[1]) Denne Krig samt Fredsslutning, der kun omtales af Villjam af Malmesbury, II. (Savile S. 64), antages af nogle for den samme som den, Villjam af Jumièges V. 4 (Duchêne S. 250) henfører til Richard d. 2dens Tid, se Lappenberg Gesch. Englands I. S. 421—423, II. S. 32. Villjams bestemte Udsagn lader sig dog kun vanskeligt bortvise. Lappenberg henter sit Hovedargument derfra, at hvis Krigen, som Villjam siger, skede efter Ædhelreds Giftermaal med Richards Datter Emma, maatte den have foregaaet i 1003, da Ædhelred ej egtede Emma førend i 1002, efter Chron. Sax.'s Udsagn, og i denne Tid havde han saa meget at bestille med Krigen mod Danerne, at han ej kunde tænke paa nogen Angrebskrig paa Nordmandie. Men herved er at merke, at Angivelsen i Chron. Sax. er urigtig, da man har et Brev fra Emma som Dronning (hun kalder sig Ælfgyua Ymma regina) allerede fra 997 (Kemble, Cod. Dipl. ævi anglos. III S. 279). Krigen kan altsaa være ført i Aarene 997—1000.

og omflakkende Liv, stod for ham som det Maal, hvortil han stræbte, og som han aldrig tabte af Sigte. Ved Siden af dette stillede der sig ogsaa snart et andet, Norges Omvendelse til Christendommen; det trængte endog maaske det første for saa vidt i Baggrunden, som dette ej længer blev den endelige Hensigt, men kun Middelet, hvorved det andet skulde opnaaes. Dog, hvad enten det ene eller det andet var hans Hovedformaal, maatte det nødvendigviis bringe ham til at søge alle Nordmænd, der kunde give ham Efterretninger fra Hjemmet, til at udfritte dem om Forholdene, vel og tildeels at lade sig forlyde med, hvo han var, hvad Hensigter han havde, hvad Haab han nærede om at kunne faa dem udførte [1]). Og saaledes kunde det neppe undgaaes, at Haakon Jarl ej alene erfoer, at han var til, men ogsaa fik Nys om hans Planer. Olaf skal vistnok, efter hvad nogle fortælle, have skjult sit rette Navn og kaldt sig Ole eller Aale den gerdske; denne Forsigtighed har han maaskee brugt ved et Par enkelte, særegne Lejligheder, naar det gjaldt ham om at udfritte Landsmænd paa en mere end almindelig forsigtig Maade; men at han forresten ogsaa i England sædvanligviis gik under sit rette Navn Olaf, derom vidner noksom den Omstændighed, at han kaldes Olaf (Anláf) i de samtidige engelske Beretninger om hans Bedrifter der i Landet.

Haakon Jarl lyttede til Efterretningerne om Olaf Tryggvesøn med en Ængstelighed, som man neppe skulde have ventet hos ham, paa en Tid da hans Magt maatte ansees grundfæstet i Norge. Den store Sejr over de farlige og mægtige Jomsvikinger havde bragt ham Hæder og gjort ham populær; hans Iver for Hedendommen sikrede ham desuden Hedningernes Venskab — og deres Antal var endnu det overvejende i Landet — Aaringerne vare gode, Landet blomstrede, med Nabokongerne, endog med Erik Sejrsæl i Sverige, synes der at have hersket Fred [2]): for Haakon skulde det derfor synes som om intet var at befrygte. Men han kjendte Nordmændenes Hengivenhed for Harald Haarfagres Kongeæt; den betragtedes allerede som odelsbaaren til Riget, medens Haaleyge-Ætten, hvor anseet den end var, i det højeste blot kunde ansees som arveberettiget til Throndelagen; han maatte føle, at han, om han end var nok saa meget yn-

---

[1]) Olaf Tr. S. Cap. 91, fortæller udtrykkeligt om Olafs Efterspørgsler fra Norge, navnligen at han skulde have erfaret meget af Vagn Aakesons Fosterfader, Bjørn fra Bretland, der vendte tilbage til sit Fædreland fra Jomsvikingetoget.

[2]) Odd Munks Bearbejdelse af Olaf Tr. Saga fortæller, hvad der ogsaa tidligere er omtalt, at Erik Sejrsæl egtede Haakons Datter Aude. Hvis der ligger nogen Sandhed til Grund for denne Beretning, hvilken Odd forresten urigtigt henfører til den Tid, da Olaf Tryggvesøn var et Barn, maa Giftermaalet have foregaaet efter at Erik havde forskudt Sigrid Storraade.

det og adlydt, dog kun var yndet og adlydt af personlige Grunde, ej ved det Trylleri, Bevidstheden om en Regents lovlige og arvelige Adkomst til Riget, især i hine Tider, udøvede paa Gemytterne endog uden Hensyn til hans Personlighed. Og dobbelt usikker maatte han føle sig, da han begyndte at merke, at den personlige Hengivenhed, Folket hidtil havde næret for ham, var i Aftagende, og det ved hans egen Brøde. Ved Haakons Charakteer var der nemlig flere slette Sider, hvilke han, saa længe han arbejdede paa at sikre og befæste sit Herredømme, havde haft Klogskab og Kraft nok til at bekæmpe, saa at de ej traadte frem for hans Omgivelser i et synderligt sterkt Lys, og uagtet hans Færd i den guldharaldske Sag vistnok maatte have lagt for Dagen, at Samvittighed, Tro og Love ej vare ham meget hellige, dækkedes dog disse Pletter let med Patriotismens Kaabe. Men efter at han havde erhvervet Magten, og endelig troede sig sikker, synes det som om hans slette Tilbøjeligheder traadte frem med desto større Styrke, jo mere han hidtil havde holdt dem tilbage, og som om han ikke engang længer formaaede at bekæmpe dem. Af flere Træk, der fortælles om ham, ser man at han begyndte at vise sig snæverhjertet, uædelmodig og grusom, Fejl, der paa de Tider fremfor alle andre vare skikkede til at fremkalde Misnøje og fjerne Hjerterne fra en Fyrste. Det er allerede fortalt, hvor uædelmodig han viste sig mod de fangne Jomsvikinger, og hvilken hensynsløs Haardhed han viste mod Njaalssønnerne. Da Thraain havde udført hans farlige Hverv, at overvinde og fælde Vikingen Kol, vilde Haakon, som det synes, have ladet det bero ved den blotte Tak, hvis ikke Erik Jarl havde sagt, at Thraains Daad var mere værd end Ord alene: da først forærede han ham Skibet Gammen [1]). Alt saadant bidrog naturligviis til at formindske hans Popularitet. Men hvad der især vakte Uvilje, var hans overhaandtagende Usædelighed. Det gik tilsidst saa vidt, siger Snorre, at Jarlen lod tage mægtige Mænds Koner og Døtre og føre hjem til sig, beholdt dem hos sig en Uge eller to, og sendte dem derpaa tilbage; herover blev han meget forhadt hos disse Kvinders Frænder, og Bønderne begyndte at knurre. Dette skal især have været Tilfældet i Throndhjem, hvor han havde sit Hovedsæde, og hvor man altsaa led meest ved hans Uvæsen; Thrønderne beskrives derhos som meget tilbøjelige til at give Ondt af sig, naar noget mishagede dem [2]). Her, i Haakons egentlige

---

[1]) Se Njaals S. Cap. 83.

[2]) Snorres Ol. Tr. S. Cap. 50. Foruden de her meddeelte Træk af Haakons Uelskværdigheder er der og en heel besynderlig, temmelig vidtløftig Fortælling om en islandsk Skald ved Navn Thorleif Raudfeldsson, som han havde lagt for Had, fordi denne ej vilde sælge ham af de Varer, han havde bragt, og hvis Skib han derfor i hans Fraværelse plyndrede og opbrændte, hvorhos han lod hans

Etteherredømme, og hvor han fornemmelig skulde søge sin Støtte, skede det det første Omslag i Folkemeningen til hans Skade. Under saadanne Omstændigheder er det ej at undres over, at Olaf Tryggvessøns Ry fyldte ham med Engstelse, og at han gjorde Forsøg paa deels at udlokke af ham, hvad Hensigter han nærede med Hensyn til Norge, deels, om muligt, endog at rydde ham af Vejen.

Til sit Redskab og fortrolige Sendebud i denne Forretning valgte Jarlen en af sine nærmeste Venner, ved Navn **Thore Klakka.** Denne Mand havde faret meget omkring i fremmede Lande, deels i Viking, deels paa Kjøbmandskab; han var kjendt vidt og bredt. Jarlen bad ham nu for et Syns Skyld at gjøre en Kjøbmandsrejse til Dublin, hvilket dengang var meget almindeligt, for under sit Ophold der at efterspore, hvorledes det egentlig forholdt sig med Olaf Tryggvesson eller hiin Ole den gerdske, som han skulde have kaldt sig; var det ham muligt, skulde han se til at lokke ham til Norge, eller at faa ham dræbt. Thore drog strax afsted og kom til Dublin, hvor Olaf just opholdt sig hos Kongen, sin Svoger. Thore, der efter en enkelt Beretning i tidligere Dage skal have kjendt Olaf og været i Handels-Fællig med ham [1]), vidste snart at skaffe sig Adgang til ham. Olaf spurgte ham nøje ud om Forholdene i Norge; først, siges der, om Oplændingekongerne og andre mægtige Mænd, hvo der var i Live og hvad Rige de havde, og derpaa om Haakon Jarl, hvor vidt han var yndet af Folket. Thore svarede at Jarlen var saa mægtig, at ingen vovede at modsætte sig ham, men at dette kun kom deraf, at man ingen anden havde at holde sig til, hvorimod saavel de fornemmere som Almuen intet heller ønskede, end at en Ætling af Harald Haarfagre vilde fremstaa og gjøre Fordring paa Riget: da vilde de strax slutte sig til ham. Olaf betroede nu Thore, hvo han egentlig var, og spurgte ham, hvorledes han vel tænkte at Bønderne vilde tage imod ham, om han kom til Norge. Thore gav ham de bedste Forhaabninger, og opmuntrede ham saa indstændigt til at rejse, at han ej længer kunde modstaa Lysten dertil, men drog afsted med fem Skibe. I

Mænd hænge. Thorleif skal have hevnet sig ved at snige sig forklædt til Jarlen og digte en Nidvise om ham, der dog ikke egentlig skulde have indeholdt noget fornærmeligt, men derimod udøve en trolddomsagtig Indflydelse paa Jarlen, der efter først at være betagen af en ulidelig Kløe faldt i Afmagt, og vaagnede med Haar og Skjæg bortraadnet paa den ene Side. Jarlen skal siden have sendt en Træmand, hvori Thorgerd Hølgabrud og Irp havde hexet Liv, ud til Island for at dræbe Thorleif, hvilket ogsaa lykkedes (Ol. Tr. S. III. s.) Noget sandt maa der være i dette Æventyr, da Thorleif er en virkelig historisk Person (se Svarfd. Saga Cap. 11, 18. Landn. III, 13), og hans Viser, navnlig det saakaldte Jarlsnid, vare til efter hans Tid, og citeres saavel af Snorre (Ol. Tr. S. 56) som i Olaf Trs. S. Cap. 104.

[1]) Olaf Tr. Saga hos Odd Munk, Cap. 16. „En gammel Forræder" kalder Thjodrek Munk ham.

hans Følge var Stefne Thorgilsſøn og flere Gejſtlige, om hvilke vi ſiden komme til at tale. Thore fulgte ogſaa med. Olaf tog Vejen om Sydøerne og nordenom Skotland. Men Pettlandsfjorden var paa denne Aarstid (ved Vaarens Begyndelſe) [1]) ikke farbar, og han lagde derfor med ſine Skibe ind i Havnen Aasmundarvaag paa den ſydøſtlige Kant af Haaø, en af Orknøerne, ſandſynligviis for at gaa gjennem et af de roligere Løb mellem Ragnvaldsø og Roſsø. Tilfældigviis laa juſt Orknøernes mægtige Jarl, **Sigurd**, med tre Skibe i den ſamme Vaag; han agtede ſig over til Katanes. Denne gode Lejlighed til at ſkaffe ſig Sigurds Anerkjendelſe ſom hans Overherre, og at tvinge ham til at antage Chriſtendommen lod Olaf ej ſlippe ſig af Hænderne. Han havde Overmagten, og det kunde derfor ikke nytte Sigurd at prøve nogen Modſtand. Olaf lod ham kalde over til ſit Skib, og Sigurd indfandt ſig ſtrax. Olaf navngav ſig ſtrax ſom hans Lensherre, og fordrede at han ſkulde antage Chriſtendommen; i dette Tilfælde ſkulde han beholde Jarldømmet; hvis ikke, ſkulde han miſte Livet. Jarlen valgte det førſte; efter en Beretning ſkal han have gjort Vanſkeligheder, men Olaf ſkal da have grebet hans Søn, der var fulgt med ham, og truet med at nedſtøde denne for hans Øjne, hvis han ikke ſtrax føjede ſig efter det ſtrenge Bud; dette ſkal have haft den tilſigtede Virkning. Sigurd og alle hans Folk bleve nu døbte, derpaa gik han Olaf til Haande, og bekræftedes af denne i ſin Forlening ſom Øernes Jarl. Men ſom Giſſel og Underpant paa ſin Troſkab maatte han overlevere Kongen ſin nysnævnte Søn, en Dreng ved Navn Hvalp eller Hunde [2]), hvilken Olaf lod døbe under Navnet Lodve, og tog ham med ſig til Norge. Efter at have ladet nogle Preſter blive tilbage hos Jarlen for at underviſe og døbe hans Underſaatter, fortſatte Olaf ſin Rejſe, fik god Vind, og landede endelig ved Øen **Moſter** paa Hordeland. Her gik han ſtrax i Land, og lod ſynge Meſſe for ſig i et Telt, hvor han ſiden ogſaa ſkal have ladet bygge en Kirke, den ældſte i Norge. Thore Klakka gav ham det Raad, at han for det førſte ſlet ikke ſkulde aabenbare nogen af Landets Indbyggere, hvo han var, men ſkynde ſig nordefter ſaa hurtigt ſom muligt, for at komme uforvarende over Haakon Jarl, inden denne endnu havde faaet det mindſte Nys om hans Ankomſt. Dette Raad fulgte Olaf, og ſejlede nordefter Dag og Nat, ſaa hurtigt Vind og Vejr tillode det, uden at Nogen fik mindſte Anelſe om, at han var kommen. Endelig ſtandſede han i Nærheden af Agdenes ved Indløbet til Throndhjemsfjorden, nær ved et

---

[1]) Om Aarstiden ſe nedenfor § 27.

[2]) Om den formodede rette (keltiſke) Form af Navnet „Hvalp" eller „Hunde" ſe ovenfor. S. 134.

Sted, kaldet **Thjalfahelle** eller Thjalves Hule. Men de Efterretninger, han her fik om Tilstanden i det Throndhjemske, vare langt anderledes end Thore havde ventet, og stemmede derimod meget mere med den opdigtede Beskrivelse, han havde givet Olaf, for at lokke ham til Landet. Der var virkelig fuld Opstand mod Haakon inde i Throndelagen, og Forræderen Thore var fangen i sine egne Garn. Olaf kunde allerede paa Forhaand næsten være sikker paa, at han alene behøvede at vise sig i Throndhjem, for at Bønderne skulde antage ham til Konge.

I denne Beretning om Maaden, hvorpaa Olaf lokkedes til Norge, have vi fulgt Snorre Sturlasøn [1]), fordi han, i det mindste tilsyneladende, undgaar de fleste Usandsynligheder. Det sædvanlige og vistnok saare gamle Sagn herom indeholder langt flere Biomstændigheder, der alle ere mere eller mindre usandsynlige. Ifølge dette lod Haakon Jarl det ikke bero med at sende Thore Klakka, men for at Olaf skulde fæste saa meget mere Tiltro til dennes Forsikringer, befalede han ogsaa Olafs Morbrødre **Jostein** og **Karlshoved**, Erik Bjodaskalles Sønner og anseede Mænd fra Viken, at følge med for at sande Thores Ord. De vægrede sig naturligviis i Førstningen ved at svige deres Frænde, men Jarlen truede dem med en grusom Død, hvis de ikke føjede sig efter hans Vilje; der var saaledes tilsidst ingen anden Udvej for dem end at paatage sig dette Hverv, og de maatte endog under Ed love at udføre det samvittighedsfuldt. Dog skulde det staa dem frit for, naar Olaf for første Gang satte Foden paa Norges Fastland, at aabenbare ham Sagens rette Sammenhæng, thi da, meente Jarlen, kunde han altid finde Raad: Hovedsagen var at lokke Olaf til Landet. De fulgte altsaa med Thore og sandede hans Fremstillnig af Forholdene i Norge, skjønt just ikke meget gjerne eller med mange Ord; dog det var nok for Olaf til at stole paa, hvad Thore fortalte, og han drog til Norge paa den ovenfor omtalte Maade, med Thore, Jostein og Karlshoved i sit Følge, tvang paa Vejen Sigurd Orkno-Jarl til at hylde ham og lade sig døbe, landede ved Moster, og sejlede i Hast og Stilhed videre nordefter. Ankomne til Agdanes, ved Thjalfahelle, fik de høre at det stod anderledes til i Throndhjem end Thore havde tænkt, og Thore besluttede derfor ved List at rydde Olaf afvejen, forend han kunde komme til Throndhjem og vise sig for Bønderne. Denne List var saaledes anlagt, at han vilde anmode Olaf om en Samtale i Eenrum et Stykke oppe fra Søen, tæt ved en Skov; i denne skulde to bevæbnede Mænd skjule sig, og paa et givet Tegn fra Thore styrte frem og gjennembore Olaf. Denne Plan betroede Thore til Jostein og Karlshoved; men disse, hvis Ed til Haakon ej længer bandt dem, gik sorgfulde til Olaf, bekjendte Forræderiet, og gave

[1]) Snorre, Olaf Tryggv. Saga, Cap. 51, 52.

sig ham i Vold paa Naade og Unaade. Han tilgav dem strax alt, og de gave ham nu det Raad at holde gode Miner med Thore og begive sig til Mødet, men imidlertid lade dem selv lægge sig i Baghold i Skoven, for at de paa et Tegn fra Kongen kunde bryde frem og forekomme de af Thore udsatte Mordere. Kongen fulgte deres Raad; ved det aftalte Tegn fra Kongen, der bestod i at han rakte sin Handske i Vejret, brød Jostein og Karlshoved frem og dræbte Thore, førend de andre, der nu ogsaa viste sig, kunde hindre det; de standsede raadvilde, men Jostein og Karlshoved vendte sig imod dem og fældte dem, hvorefter Thores øvrige Mænd gik Olaf til Haande og svore ham Troskabsed [1]).

Meget heraf er, som det synes, laant af den legendariske Fortælling om Olafs Liv, hvilken dog tilføjer endnu langt flere og utroligere Ting. Ifølge denne sender Haakon Thore til Olaf for at lokke ham til Norge ved den usande Beretning, at Haakon Jarl var død og at hele Folket ønskede Olaf til Konge. Jostein og Karlshoved tvinges til at følge med og understøtte Thore, saaledes som ovenfor nævnt. De drage til England, men erfare her, at Olaf er rejst til Gardarike. De opsøge ham nu her, og Thore begynder sine Overtalelser, der ogsaa have forønsket Virkning. De tilbringe Vinteren i Gardarike hos Olaf, og om Vaaren drager han afsted med 6 Skibe og en Mængde Kostbarheder; Thore, Jostein og Karlshoved følge ham med tre Skibe. De lande ved Thjalfahelle, hvor Jostein og Karlshoved aabenbare Forræderiet, og faa Olafs Tilgivelse. Han beder dem at finde paa Raad. De anbefale ham at raadspørge en Finn, der boede paa et Fjeld i Nærheden. Olaf samtykker heri, skjønt heel nødigt, de vandre afsted i Mørket om Natten, Olaf synker dybt ned i en Myr og kalder dette en Straf fordi han vil raadspørge en Finn, men de andre kalde det et godt Varsel. De finde frem til Finnens Hytte; han tillader ikke Olaf at komme ind, fordi hans Natur ej kunde taale de guddommelige Aander, der ledsagede Olaf, men beder ham melde udenfra, hvad han vil. Olaf beder Finnen sige ham, hvorledes han nu skal bære sig ad. Finnen giver ham det Raad at lægge to af sine Mænd i Baghold for at forekomme Thores Anslag, han spaar ham tillige at han skal blive Konge over Landet og forkynde en ny Tro, men forbeholder sig selv at maatte slippe for at tvinges til at antage den; han lover derimod at helbrede Kongens Hund, hvis den bliver saaret. Olaf og hans Morbrødre vende nu tilbage til Skibene, og alt gaar, eftersom Finnen har sagt, og som det ovenfor er berettet. Sigurd Jarls Omvendelse til Christendommen omtales ej førend efter at Haakon Jarl er styrtet og Olaf har været Konge eet Aar; da, heder det, gjør Olaf en Rejse til England med 5 Skibe, og vender om Hø-

[1]) Olaf Tr. Saga i Fornm. S. Cap. 93, 94, 99, 100.

sten tilbage til Norge, medbringende flere Prester; paa Vejen christner han Sigurd Jarl, saaledes som det sædvanligviis fortælles, lander i Norge ved Mester, og holder der det Thing med Bønderne angaaende Christendommens Antagelse, som vi i det Følgende skulle omtale [1]).

En skarp Modsætning til disse omstændelige Beretninger danne de forfattede, deels i den paalidelige norske Bearbejdelse af Kongesagaerne, deels i det oftere omtalte Udtog; begge nævne kun med faa Ord Olafs Ankomst til Landet, idet de dog udtrykkeligt tilføje at han kom fra England; de ytre intet om, at han var lokket til Norge, og det lader til at de betragte hans Komme just paa denne Tid, da Haakon var bleven uenig med Bønderne, som et aldeles tilfældigt, uforudseet og uforberedt Lykketref [2]).

Nu er det vistnok meget i den vidtløftige Beretning, som klinger usandsynligt. Hvis Jarlen først fandt det nødvendigt at efterstræbe Olafs Liv, var det rimeligere at han havde givet Thore det Hverv at dræbe ham i Irland, end at han skulde vove det farlige Spil at lokke ham til Norge; og med den Længsel efter at erhverve sit Fædrenerige, der besjælede Olaf, behøvede han neppe nogen Opmuntring eller Lokkelse for at drage derhen. End mindre sandsynligt er det, at Olafs egne Morbrødre skulde have villet hjelpe til at svige ham, om de end havde været tvungne til at love det under Ed, og lige saa uovereensstemmende er det med Jarlens sædvanlige Listighed, at han skulde have haft en saadan Tillid til dem, ej at tale om, at de som Vikværinger ej stode under Jarlens Herredømme, og heller ikke strax kunde være ved Haanden, om Jarlen ønskede deres Nærværelse i Throndhjem. At Jarlen, opmerksom og ængstelig ved de stigende Rygter om Olafs Magt og Anseelse, sendte Spioner, ja maaske endog Snigmordere til ham, er heel sandsynligt, men ikke, at han skulde ønske at lokke ham til Norge. End mindre Rimelighed er der i den hele, næsten barnslige Fortælling om Thores Mordplan ved Thjalfahelle. Naar man ser hen til, at alt dette fortælles omstændeligst, og tillige med størst indbyrdes Sammenhæng og eensformigst Foredrag, i den legendariske Saga, skulde man næsten formode at de fleste af hine Enkeltheder egentlig høre hjemme i denne, og at de ere laante herfra i de andre Fremstillinger, hvis Nedskriver har udeladt mere eller mindre, eftersom han fandt det mere eller mindre usandsynligt [3]). Men antages dette, maa man egentlig blive mistænkelig mod

---

[1]) Odd Munks Ol. Tr. Saga Cap. 16, 23, 24. Thjodrek Munk, Cap. 7—10.

[2]) Fagrskinna, Cap. 70, jvfr. 66, 67. Ágrip Cap. 16, jvfr. 11.

[3]) Herom vidner især Olaf Tryggvessøns Saga i Flatøbogen (Skaalholt-Udgavens Text), hvor hele det eventyrlige Sagn om Finnen er indtaget.

altsammen. Thi naar man overvejer, hvilke aabenbare Urigtigheder den legendariske Beretning indeholder, navnlig om at Olaf opsøgtes i og kom fra Gardarike, ikke England, og om hans Besøg hos Finnen, opstaar let den Tanke, at det øvrige ikke hviler paa bedre Hjemmel. Endog den større Sandsynlighed, der ved første Øjekast synes at udmerke Snorres Fremstilling, faar ved nærmere Betragtning lidet at betyde, thi man overbeviser sig let om, at Fremstillingen ikke fra først af var saa lidet udpyntet, men at Snorre virkelig har haft den vidtløftigere Beretning for sig, og kun udeladt hvad han fandt mindre rimeligt [1]); ja hans Fremstilling er endog ved disse Udeladelser bleven mangelfuld og inkonsekvent. Thi Jostein og Karlshoved ere aabenbart nødvendige, deels til at understøtte, deels til at afsløre Thores Svig; hos Snorre lades vi i Uvidenhed om, hvorledes Olaf opdager og undgaar Forræderiet, og vi erfare intet om Thores Skjæbne, aabenbart fordi den ej kan fortælles, uden at der tillige er Tale om Olafs Morbrødre. Vil man altsaa tage Fortællingen om Thore som historisk, maa man og tage Jostein og Karlshoved med, og slaar man en Streg over de sidste, maa man ogsaa udelade den første.

Fortællingen er imidlertid meget gammel, i det mindste i den Skikkelse, hvori den forekommer i Kongesagaerne, uden nogen Tale om Tilbagerejsen til Rusland. Allerede Thjodrek Munk, der skrev henved 1180, ikke mere end 180 Aar efter Olafs Død, meddeler den i det Væsentlige ligelydende, og da han aabenbart har oversat ældre Sagaer, tør man med Bestemthed paastaa, at den allerede var til i denne Form omkring 1150, om ej tidligere Denne Ælde synes dog at vidne om, at noget deraf maa være sandt. Hertil kommer, at vi jo, som ovenfor viist[2]), virkelig finde Jostein omtalt som Olafs Krigskammerat og Deeltager i Traktaten med Ædhelred i 994; hans Nærværelse i England, just paa denne Tid, er saaledes hævet over enhver Tvivl. Men da han var Olafs Morbroder, og Olafs Ry, som vi have seet, nødvendigviis maa have naaet Norge, ligger den Formodning nærmest, at han tilligemed sin Broder Karlshoved har begivet sig til England, ikke efter nogen Opfordring af Olafs Fiender, men af egen Drift, fordi de havde Lyst til at besøge deres berømte Frænde. Da vi se Jostein optræde som Vikingehøvding, er det endog sandsynligt, at han har udrustet eet eller flere Vikingeskibe, og med dem stødt til Olafs Flaade. Han hørte til en af de mægtigste Ætter i Viken, og det var derfor vistnok i sin Orden, at han, som andre Høvdinger, tilbragte endeel af sine yngre Aar paa Vikingetog. Da han og hans to Brødre Karlshoved og Thorkell Dyrdill

[1]) Han nævner desuden senere Jostein og Karlshoved, se hans Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 58.

[2]) Se ovf. S. 241.

som oftest nævnes under eet, og tildeels som jevnaldrende, og vi derhos finde den sidste omtalt endnu paa Magnus den godes Tid [1]), har man Grund til at antage, at disse Sønner af Erik Bjodaskalle vare meget yngre end Aastrid, Olafs Moder, og Sigurd, hans Redningsmand i Gardarike, men derimod jevnaldrende med Olaf; sandsynligviis vare de endog Aastrids og Sigurds Halvbrødre, og der er saaledes intet usandsynligt i at de stillede sig under hans Befaling. Josteins og Karlshoveds Nærværelse i England forklares altsaa simplest og rimeligst paa den ovennævnte Maade, nemlig saaledes, at de ved Efterretningen om Olafs Bedrifter, maaske ogsaa efter hans Opfordring, ere dragne over til ham med en Deel Krigere, have herjet en Stund i Fællesskab med ham, og endelig ledsaget ham over til Norge. At de have opfordret ham til at forsøge sin Lykke i Hjemmet, og forestillet ham at Tiden dertil just nu var belejlig, da Haakon Jarl havde lagt sig ud med Thronderne ved sin Haardhed og Usædelighed, er i og for sig selv saa rimeligt og saa ganske hvad man maatte vente af deres Forhold til Olaf og af de Tiders Opfatning af Forholdene, at man ingenlunde behøver at sætte deres Optræden hos Olaf i Forbindelse med Haakon Jarls listige Planer.

At Haakon derimod har udsendt Thore Klakka som en Spion eller Agent, og at Thore har næret forræderske Anslag mod Olaf, er igjen paa den anden Side saa rimeligt, at der ej synes at være nogen Grund til at forkaste Beretningen derom. Vel nævne de gamle Kvad, endog Rekstefja, intet om Thore, men de nævne heller ikke noget om Jostein, der dog, som vi nys have seet, virkelig var hos Olaf strax forend han gjorde Toget til Norge. Kvadenes Taushed bevise her saaledes intet. Hvad som derimod er en Overdrivelse, det er den store Indflydelse, som tillægges Thores Forestillinger, og maaske endnu mere, Farligheden af det af ham anlagte Forræderi, og Maaden hvorpaa det opdagedes. Efterretningen om Stemningen og Forholdene i Norge paa denne Tid i Forbindelse med Josteins og Karlshoveds Opmuntringer maatte være nok til at vække Olafs Lyst til at gjense Fædrelandet og erhverve Kongemagten derover, uden at Thores Overtalelser behøvedes; især da det, som vi allerede have viist, under de daværende Forhold endog maatte være ubelejligt for Jarlen, at Olaf kom til Norge. Der var desuden andre Omstændigheder, som maatte gjøre Olaf Opholdet i Vesten mindre behageligt. Han havde sluttet Forlig med Ædhelred, og kunde altsaa ikke længer herje i England. Svend Tjugeskegg vovede, efter at Olaf havde forladt ham, for det første ikke at forurolige England, og vendte strax

[1]) Se Magnus den godes Saga, Cap. 43.

derpaa tilbage til Danmark; Ædhelred havde saaledes neppe engang Brug for Olaf og hans Hær. I England var følgelig intet mere for Olaf at gjøre, og han ledsagede rimeligviis, som vi have nævnt, sin Svoger Sigtrygg til Dublin, da denne henimod Slutningen af Aaret 994 fordrev Ivar og satte sig i Besiddelse af Riget. Men endnu samme Aar blev Sigtrygg fordreven paany, og Olaf maa naturligviis have deelt Skjæbne med ham. Da han altsaa intet blivende Sted havde, enten i England eller Irland, er det heel naturligt, at han tænkte paa at besøge Norge. Hertil kommer, at man efter hans Reise fra Irland eller England ikke hører et Ord mere om hans Hustru Gyda; hun maa altsaa kort for den Tid være død, og ligesom Geira's Død forhen gjorde ham Opholdet i Vendland modbydeligt, saaledes er det ikke usandsynligt, at Gydas Død, i Forbindelse med anden Modgang, har givet ham Lede til de vestlige Lande.

At enkelte Omstændigheder ved Olafs Tog til Norge, navnlig Thore Klakkas Sendelse og paatænkte Forræderi, have kunnet forvanskes eller overdrives ved at fortælles fra Mund til Mund, er ikke andet, end hvad vi allerede saa ofte have seet Exempler paa ved de paa denne Maade overleverede Sagafortællinger. Hvad nu særskilt Beretningerne om Olaf Tryggvesson, tildeels og om Haakon Jarl, angaar, da meddeler Snorre Sturlassøn selv i Indledningen til sit Verk nogle Vink om, hvorledes de ere blevne bevarede og forplantede. Are frode, siger han, skrev, som han selv bevidner, norske Kongers Levnetshistorier efter hvad Sidu=Halls Sønnesøn Odd Kollssøn berettede, og denne havde igjen faaet sin Kundskab fra en vis **Thorgeir Afraadskoll**, en viis Mand, der var saa gammel, at han boede paa Nidarnes, hvor Staden Nidaros siden blev anlagt, allerede da Haakon Jarl blev dræbt [1]). Denne Thorgeir Afraadskolls Fortællinger er det vel altsaa, der nærmest ligge til Grund for hvad Kongesagaerne berette om Haakon Jarls Død, om Olafs Ankomst til Norge og øvrige Bedrifter. Men vi vide, hvorledes Begivenheder ofte endog for Samtidige fremstille sig i et urigtigt Lys, og det er ikke engang sandsynligt, at Thorgeir Afraadskoll skulde have vidst fuldkommen Besked om den nærmeste Anledning til at Olaf forlod Irland og drog til Norge. Thorgeir var Øjevidne til hvad der skede i Thrøndelagen; han kjendte maaske Thore Klakka, og vidste Besked om hans Sendelse. Men hvad der ellers var foregaaet i England, Irland, Orknø, paa Moster, ved Agdenes, kunde han alene have erfaret af Andres Meddelelser. Alt dette fortalte han nu igjen, efter sin Opfatning, og som en ældgammel Mand, til Odd Kollssøn; denne igjen til Are; Ares Frem=

[1]) Snorre Sturlass. Indl. Cap. 2. „afrátskollr" betyder „ypperligt Hoved" et Navn, vistnok tillagt ham for hans Viisdom.

stilling kjende vi nu ej umiddelbart, men den ligger, som man af Snorres Ord maa formode, til Grund for de nu forhaanden værende Sagaer. Disses Uovereensstemmelser indbyrdes og de sildigere Legendesagn, som de mere eller mindre have indflikket, vise imidlertid, at de ere langt fra at gjengive endog Ares Fremstilling i dens oprindelige Reenhed. Og saaledes kan man let forstaa, hvorledes enkelte mindre vigtige Biomstændigheder ere blevne utilbørligt fremdragne paa Hovedomstændighedernes Bekostning, hvorledes man har tillagt dem én Vægt, de ej fortjene, og udmalet dem ved Fantasiens Hjelp.

Skulde vi altsaa forsøge at opstille, hvad der efter en omhyggelig Sammenholden af alle de forskjellige Saga-Beretninger, og alt andet hvad vi for øvrigt vide om Olafs Livsforhold paa den her omhandlede Tid, maatte ansees for at være den sandsynligste Sammenhæng med hans Tog til Norge, maatte det blive følgende. Han havde allerede i lang Tid, maaske siden 986, opholdt sig i de vestlige Farvande, herjet paa Skotland, England og Irland, modtaget Daaben, og egtet Gyda, Sigtrygg Silkeskeggs Syster, da hans Ry ogsaa naaede Norge, og flere af hans Faders fordums Venner og hans egne Frænder, hvoriblandt Jostein og Karlshoved, søgte til ham og forsterkede hans Hær. Men ogsaa Haakon Jarl blev opmerksom og ængstelig, og sendte Thore Klakka afsted for at holde Øje med ham, ja muligviis endog rydde ham af Vejen. Thore Klakka fandt ham i Dublin, just som han nys var kommen did med Sigtrygg efter at have sluttet Freden med Ædhelred og skilt sig fra Sven Tjugeskegg. Paa denne Tid var Olafs Hustru Gyda netop død, eller hun døde strax efter. Denne Omstændighed bidrog allerede til at giøre Olaf Opholdet i Vesten mindre behageligt. Da nu dertil kom, at hans Svoger Sigtrygg, og følgelig ogsaa han selv, bleve fordrevne fra Dublin af Ivar, og han i England ikke længer havde noget at gjøre, besluttede han, opmuntret af sine Morbrødre Jostein og Karlshoved, at forsøge sin Lykke i Norge, hvorhen ogsaa hans Iver for Christendommen kaldte ham. Paa Rejsen derhen var han heldig nok til at overrumple Sigurd Jarl, og optraadte da allerede som Norges Konge, idet han lod Jarlen sværge sig Troskabsed og tvang ham til at lade sig døbe. Da han var landet ved Moster [1]), maatte Klogskaben selv tilsige ham at holde sin Ankomst skjult, for at han kunde komme uforvarende over Jarlen. Ved hans Ankomst til Agdenes er det slet ikke usandsynligt, at Thore Klakka ved Snigmord har søgt at skille sin Herre Jarlen af med en saa ubelejlig

[1]) Ved Odd Munks urimelige Beretning, at Olaf skulde være vendt tilbage til Gardarike, og at han herfra skulde have gjort Rejsen til Norge, behøve vi ej engang at opholde os; det strider desuden mod Kvadenes udtrykkelige Udsagn, at Olaf fra England kom til Norge.

Gjest, thi paa Rejsen var der ikke Anledning dertil, da Olaf og Thore vare hver paa sit Skib. Men Thores Anslag opdagedes, og bragte ham selv Døden. Og nu fortsatte Olaf sin Rejse ind ad Throndhjemsfjorden.

27. Haakon Jarls Død.

Haakon Jarl havde imidlertid selv fremskyndt sin Undergang. Paa den samme Tid, da Olaf kom til Norge, var han paa Veitsler i Gauldalen, medens hans Skibe laa ude ved Viggen, under Tilsyn af hans Søn **Erlend**, en meget haabefuld Yngling. Haakon foer frem paa sin vante Viis, idet han, som det heder, tog sig lige Ret til alle Kvinder, hvad enten de vare gifte eller ugifte, højbaarne eller ringe, uden Hensyn til hvis Mødre, Koner eller Søstre de vare, og for øvrigt viste sig haard og grum, uden at ville overholde Lov og Ret. En Aften sendte han sine Mænd til den mægtige og meget afholdte Gauldøling **Brynjulfs** Gaard, for at de skulde bringe ham dennes smukke Kone. Brynjulf var allerede gaaen til Sængs, da Jarlens Mænd kom og fremførte deres Ærende. Han bad dem pakke sig saa fort de kunde, hvis de ej vilde faa baade Skam og Skade, og da de kun vare faa, vovede de ikke at binde an med ham, men vendte tilbage til Jarlen med uforrettet Sag. Jarlen sagde at Brynjulf enten skulde overlade ham sin Kone eller dø; han sendte anden Gang en saa stor Skare af sine Mænd til Brynjulfs Gaard, at denne ikke saa nogen Udvej til at gjøre dem Modstand. Han maatte derfor lade dem drage afsted med Konen, men spaaede Jarlen Vanære og Ulykke af slig Udaad, væbnede sig, og gik bort i stor Vrede. Han drog om i Bygden, kaldte flere Bønder sammen, fortalte dem, hvad han havde maattet lide, og opfordrede dem til at stevne Folk sammen og angribe Jarlen, for at hevne den Overlast, de maatte døje. Alle de forsamlede Bønder bifaldt hans Tale, og det var ikke langt fra, at de allerede strax havde gjort Opstand; de ventede kun, som det synes, paa en bekvem Lejlighed [1]). Den fik de snart. Haakon var strax efter til Gjestebud paa Medalhuus. Derfra sendte han sine Trælle til Bunes [2]), hvor den mægtige Bonde **Orm Lyrgja** boede. Deres Ærende var

---

[1]) Ifølge Odd Munk (Cap. 7) drog Brynjulfs Flok lige til Jarlen paa Lade, men dette er ikke sandsynligt, som det nedenfor skal vises; Odd udelader Fortællingen om Gudrun.

[2]) Bunes, der i de fleste Haandskrifter af Kongesagaerne urigtigt skrives Býnes, er det nuværende Bunes i Storen, se Munthe i Not. til Aalls Snorre I. S. 117, jvfr. Aslak Bolts Jordebog p. 67. Det hørte til den saakaldte „Øffte Skibrede" i Gauldalen. Lyrgja, Orms Tilnavn, er neppe Gaardsnavn.

at hente hans smukke Hustru **Gudrun**, Datter af Bergthor paa Lunde [1]), og formedelst sin Skjønhed kaldet „Lundesol". Da Trællene fremførte deres Ærende, holdt Orm først gode Miner og bød dem Natverd; imidlertid sendte han Bud om til Nabogaardene efter Folk, og da Trællene havde spiist, var der saa mange Mænd tilstede, at det ikke kunde nytte dem at bruge Magten. De maatte gaa bort uden Gudrun, og denne raabte endog spottende efter dem, da de droge af Gaarde: „Hils Jarlen og sig, at jeg ikke kommer til ham, uden at han sender **Thora** paa Rimul efter mig". Denne Thora var en mægtig Huusfrue og en af Jarlens Kjærester. Trællene truede baade Orm og Gudrun med at de næste Gang skulde komme saa mandsterke, at de nok vilde angre deres Overmod og være glade til at føje sig efter Jarlens Vilje. Men Orm skar Hærør op, og sendte den til alle fire Kanter i Bygden med det Budskab, at alle Mand skulde væbne sig og fare mod Haakon Jarl; han sendte ogsaa Bud til en anden mægtig Bonde, **Halldor** paa Skerdingstedja [2]), der ligeledes lod Hærør gaa [3]). Der samlede sig nu en stor Hob, og stevnede ud mod Medalhuus. Jarlen, der ved de hjemkomne Trælles Budskab havde begivet sig paa Vejen med sine Mænd opad Dalen, for selv at tvinge Orm til Lydighed, fik nu vide, at en overlegen, hevnlysten Skare nærmede sig, og fandt det ikke raadeligt at møde den. Han trak sig med sine Mænd hen til en dyb, afsidesliggende Dal, der siden kaldtes Jarlsdalen [4]), hvor de holdt sig skjulte den Dag, idet de dog den hele Tid havde Øje med Bondehæren. Bønderne adspredte sig ad alle Veje, og ilede ud efter Dalen, i den Tro at Jarlen var flygtet til Skibene. Men da det var Nat, og den største Deel af Bondehæren vel var dragen forbi, bød han sine Mænd at adsprede sig, og over Skovene i Hylandet at drage ud til Orkedalen. „Eder", sagde han, „vil ingen gjøre noget, naar jeg ikke er tilstede; send Bud til Erlend, at han sejler ud efter Fjorden med Skibene, saa skulle vi træffes paa Møre, thi did skal jeg be=

---

[1]) Lunde (Lundar) er vistnok det samme som Lundr i Haslabrekka Skibrede, nu Lunde i Horg Sogn. Gudruns Moder skal ifølge Odd Munk (Cap. 50) have været en Syster af Thorodd Gode af Olvus.

[2]) Skerdingstedja, i Aslak Bolts Jordebog 62 kaldet Skerdingstaðir, i Vigleikstada Skibrede, er det nuværende Skerdingstad lidt sendenfor Meelhuus eller Medalhuus.

[3]) Om Hærør eller Krigsbudstikke er allerede ovenfor talt (1ste B. S. 150). Ifølge en Bestemmelse i den ældre Frostathingslov (IV. 50, 51), en Bestemmelse, der vist hidrører fra de ældste Tider, vare Bønderne, hvis en Konge eller Jarl gjorde voldeligt Angreb paa Ens Gods eller Huusfred, endog forpligtede til at opskære Hærør, naar det var en Konge, i alle Fylker, naar det var en Jarl, i fire, efter hvilket Opbud man skulde samle sig, angribe ham og dræbe eller forjage ham. Denne Bestemmelse fulgte Gauldølingerne bogstaveligt.

[4]) Dens Beliggenhed kjendes ikke.

give mig, naar kun Bondehæren har opløst sig noget; imidlertid finder jeg vel altid et eller andet Skjulested her i Nærheden, saa længe de ere samlede og søge efter os paa det hidsigste". Dette skede; hans Mænd droge hver til sin Kant, nogle ud til Erlend, andre til deres Gaarde. Jarlen beholdt kun sin Træl **Thormod Kark** tilbage hos sig. Kark skal have været af samme Alder som Jarlen, og allerede været skjenket ham i Tandgave [1]), da han var et Barn; derfor ansaa han sig vel ogsaa sikker paa hans Troskab. Ledsaget af Kark red Jarlen afsted for at søge Skjul. Hans Hensigt var at ty til den før omtalte Thora, hvis Gaard Rimul [2]) laa paa den anden Side af Gaulelven. Denne var iislagt, men fuld af Vaager, da det var om Vaaren. I en saadan Vaag stødte Jarlen sin Hest ned, og lod sin Kappe og sit Sverd blive tilbage ved Iisranden, for at det skulde se ud som om han var falden ned der og druknet; derpaa gik han med Kark tilfods op paa den anden Bred, og ind i en Hule, som siden kaldtes Jarlshulen. Der laa de en Stund og søv. Kark bar sig ilde i Søvne, og sagde, da han vaagnede, at han havde drømt at en sort og fæl Mand kom henimod Hulen, saa at han frygtede at han vilde komme ind, men at han standsede ved Indgangen, og sagde: „nu er Ulle død", hvorefter han vendte om og gik op til Fjelds. „Da er vist min Søn Erlend dræbt", sagde Jarlen. Anden Gang søvnede Kark, og lod atter ilde i Søvne: paa Jarlens Spørgsmaal, hvad han havde drømt, svarede han, at det forekom ham som om den samme Mand skred ned ad Fjeldliden indtil han kom til Hulen, og sagde her: „sig Jarlen, at nu ere alle Sund lukte". „Dette bebuder os begge et stakket Liv", svarede Jarlen. Strax efter stod han op, forlod Hulen, og gik op til Rimul. Han sendte Kark ind for at bede Thora om at komme ud til ham i al Hemmelighed. Hun kom, og Jarlen bad hende nu skjule ham i nogle Dage, indtil Bondehoben havde opløst sig. Hun forestillede ham, at hans Uvenner efter al Rimelighed netop vilde lede efter ham paa hendes Gaard, baade ude og inde, da de kjendte hendes Forhold til ham; „dog", sagde hun, „er der eet Sted her paa Gaarden, hvor man neppe kunde falde paa at søge efter en saa stor Høvding som dig, nemlig et Svinebøle". Thora fulgte ham derhen: det var under en stor Steen. „Dette Skjulested er godt udtænkt", svarede Jarlen, „og jeg vil strax benytte mig deraf; Livet maa først og fremst bevares, uden Hensyn til om Stedet just ikke er saa prægtigt". Kark maatte nu grave en dyb Grav tæt ved Stenen. Imidlertid fortalte hun Jarlen, hvad hun havde hørt, at Olaf Tryggvesson var kommen

---

[1]) Tandgave (tannfé) kaldtes den Gave, man skjenkede Børn, naar de fik Tænder.

[2]) Navnet skrives ogsaa Ræmul; det udtales nu Romul. Gaarden ligger omtrent lige over for Meelhuus.

ind i Fjorden og havde dræbt hans Søn Erlend. Da Graven var færdig, steg Haakon og Kark ned i den; Thora gav dem Mad, Drikke, Lys og hvad de forrestén behøvede; siden tildækkede hun Graven med Brædder, søpede Muld og Møg derpaa, drev Svinene derover, og gik saa op igjen paa Gaarden.

Den sørgelige Efterretning, som Thora havde meddeelt Haakon om Olafs Ankomst og Erlends Død, og hvorom Karks Drømme allerede havde givet ham en Forudanelse, var kun alt for sand. Olaf styrede, som vi ovenfor have nævnt, efter Thore Klakkas Drab med sine fem Skibe fra Agdenes indad Fjorden. Her mødte han Erlend, der efter sin Faders Befaling sejlede udad Fjorden, for at komme til Møre. Da Erlend saa de fremmede Skibe, anede han at der var Ufred paa Færde, og da han kun havde tre Skibe, men Olaf fem, vendte han strax mod Land. Olaf, som ved Synet af Langskibene troede, at det var Haakon Jarl selv, der kom sejlende, bød sine Mænd ro efter dem saa hurtigt de kunde. Da Erlend ikke var langt fra Land, kom hans Skibe paa Grund, og han selv og alle hans Mænd sprang overbord for at svømme ind til Stranden. I det samme kom Olafs Skibe til. Blandt de svømmende lagde Olaf især Mærke til en meget smuk Mand: dette var Erlend selv. Han greb Rorstangen og kastede den efter ham: den traf Erlend i Hovedet, saa Hjerneskallen brast, og han opgav Aanden. Af de øvrige bleve mange dræbte, nogle undkom, enkelte bleve og fangne; dem skjenkede Olaf Livet, og fik af dem at vide, at den unge Mand, han havde dræbt med Rorstangen, var Jarlens Søn Erlend, men at Jarlen selv havde maattet flygte for Bønderne, og havde ladet sine Mænd adsprede sig. Strax efter at Olaf var landet, kom Bønderne til ham, og da de fik at vide hvo han var, modtoge de ham med stor Glæde, sluttede Forbund med ham, og toge ham til Konge over sig [1]). De enedes om, at man først og fremst skulde lede efter Haakon Jarl. De droge alle tilsammen op i Gauldalen, i den rimelige Formodning, at Jarlen havde taget sin Tilflugt til Thora, og gjemt sig etsteds paa Rimul. Da de kom til Gaul-Elven, fandt de Jarlens Kappe i Vaagen og hans Hest dreven ind paa en Øre længer nede. Nogle troede nu virkelig, at han var druknet i Elven, og at man ej behøvede at lede længer efter ham, men en gammel Mand sagde at han kjendte Jarlen bedre, og at

---

[1]) Efter Thjodrek Munk, Cap. 10 skulde det være ved Lade, at Olaf landede. Men dette kan ej være rigtigt, da Jarlens Skibe, som vi have seet, laa ved Viggen i Gulosen, førend Erlend sejlede udad Fjorden med dem, og mødte Olaf. Sammenstødet har altsaa været udenfor, eller i det mindste ikke indenfor Viggen, og da Erlends Drab foregik tæt ved Land, og hans Mænd vel endog forfulgtes lige til Kysten, maa Olaf saaledes være landet paa det samme Sted; maaske ved Byneset.

dette kun var en List, hvorved han vilde skuffe dem. De droge derfor videre til Rimul, hvor de gjennemsøgte hvert Huus, og ledte efter Jarlen baade ude og inde, som Thora havde spaaet, men uden at finde ham. Olaf lod nu alle de tilstedeværende kalde sammen, og holdt et Huusthing ude paa Gaarden, hvor han steg op paa den store Steen lige ved det Sted hvor Jarlen laa skjult, og forkyndte med høj Røst, at han vilde give den en stor Belønning, som tog Haakon Jarl af Dage. Derpaa forlod han Gaarden med den hele Skare, og drog ud til Lade, hvor han for det første slog sig til Ro.

Jarlen og Kark hørte i deres Skjulested tydeligt, hvad Olaf forkyndte fra Stenen. Ved det Lys, de havde hos sig, saa Jarlen Kark tydeligt skifte Farve, og spurgte ham: „hvi er du stundom saa bleg, og stundom saa sort som Jord? Er det ikke saa, at du vil svige mig?" „Nej" svarede Kark. „Vi vare begge fødde i een og samme Nat", sagde Jarlen, "og der bliver heller ikke langt mellem vor Død". Da Natten nærmede sig, spiste de sammen, og drak begge af eet Kar. Jarlen søgte at holde sig vaagen, da han ikke havde ret Tillid til Kark. Denne sov en Stund og lod ilde i Søvne. Da vækkede Jarlen ham, og spurgte hvad han drømte. „Jeg drømte", svarede Kark, „at vi vare begge paa eet Skib, og at jeg skulde styre". „Dette betyder vel", sagde Jarlen, „at du raader baade for dit og og mit Liv; vær mig derfor tro, som det sømmer sig, saa skal jeg lønne dig godt naar bedre Dage komme". Atter sovnede Kark og bar sig ilde; paa Jarlens Spørgsmaal, hvad han drømte, svarede han da han vaagnede: „det forekom mig at jeg var paa Lade, og at Olaf Tryggvesson lagde et Guldsmykke om min Hals". „Det betyder", sagde Jarlen, at Olaf Tryggvesson vil lade lægge en rød Ring om din Hals [1]), hvis du kommer til ham: vogt dig altsaa for ham, og vær mig tro, da skal du nyde godt af mig, som før". Det var let at skjønne, hvilke Tanker der nu foregik i Trællens Sind. De vaagede begge, siges der, som om de indbyrdes passede paa hinanden. Men ud paa Natten, mod Morgenen, overvældedes Jarlen af Mødighed og faldt i Søvn. Hans Søvn var urolig. Han skreg højt, og skød snart Nakken, snart Hælene under sig, som om han vilde staa op. Da blev Kark forfærdet, greb en stor og hvas Kniv, som hang ved hans Belte, stødte den i Jarlens Strube, og skar den ud. Dette blev Haakon Jarls Endeligt [2]). At det ej alene var Rædsel men ogsaa

[1]) Hermed sigtes naturligviis til at Olaf skulde vilde lade Kark henrette. Olaf Tr. Saga tilføjer ogsaa, at Kark skulde have drømt om at Olaf skjenkede ham en Hest, hvilket Haakon udtydede saaledes, at han vilde lade ham hænge. Dette udelades dog af Snorre; Odd Munk nævner alene om Hesten, ej om Ringen.

[2]) Saaledes fortælles den hele Begivenhed, lige fra Haakons første Uenighed med

Udsigt til Belønning, som bragte Kark til at myrde sin Herre, kan man deels slutte af hans Drømme, deels deraf, at han efter Drabet skar Hovedet af Jarlen, løb bort dermed, og bragte det længer ud paa Dagen til Lade, hvor han gjorde Fordring paa den lovede Belønning, og fortalte alle de nærmere Omstændigheder ved Jarlens Flugt og ved Drabet. Men Jarlen havde spaaet rigtigt; Kongen lod ham halshugge [1]) som en Forræ-

---

Bønderne og indtil hans Død, i Olaf Tryggv. Saga i Kongesagaerne, Cap. 101–104, og med enkelte Udeladelser og Forkortninger, hos Snorre, Cap. 53—55. Beretningen er saa godt sammenhængende og sandsynlig, at den vistnok i det hele taget maa ansees troværdig, skjønt det jo, hvad ogsaa Sagaerne antyde, alene kan være efter Karks egen Fortælling, at man veed hvad der tildrog sig mellem ham og Jarlen, da de vare ene i Jarlshulen og i Graven paa Rimul, og dette maa da staa ved sit Værd. Odd Munks Bearbejdelse af Olaf Tr. Saga afviger, som sædvanligt, i flere Enkeltheder, men Afvigelserne ere dog ikke store og angaa ej Hovedsagen. For Fuldstændigheds Skyld hidsættes de her. Haakon, heder det (Cap. 17), sendte Bud efter Brynjulfs Hustru, og denne maatte anden Gang lade hende gaa, men samlede Folk og drog med dem over Gaularaasen mod Lade, hvor Jarlens Hovedgaard og Hovedhov stod. Jarlen flygtede i Hast med sin Søn Erlend og faa Folk paa to Skibe udefter Fjorden, men mødte Olaf, der kom med ni. Jarlen roede da til Land ubemerket i en liden Baad, skjulte sig i en Skov, og flygtede derfra op i Gauldalen. Olafs Skibe omringede Erlends; denne løb overbord, men dræbtes af Olaf med Rorstangen. Den øvrige Besætning underkastede sig med Glæde Olaf, og gik i Forening med hans Mænd i Land for at lede efter Jarlen. Denne flygtede videre, hans Mænd adspredte sig og alene hans Træl Kark blev tilbage hos ham. Da han gik over en Aa, kastede han sin Silkekappe ned i den. Han kom til Gauldalen og til Gaarden Rimul, hvor der boede en god og gjæv Kone; hun skjulte ham ved at lade sine Trælle grave en Grav i Svinehuset, hvor han og Kark stege ned, og hvis Aabning siden tildækkedes. Derpaa kom Olaf, lod søge efter Jarlen, og udraabte en Belønning for den, som dræbte ham. Nu fortælles alle Drømmene, Kark havde, saavel de to i Jarlshulen, som de to sidste; de henføres alle til Skjulestedet paa Rimul; derpaa berettes Jarlens Drab o. s. v. (Cap. 18). Ágrip (Cap. 11) stemmer i det hele taget med Kongesagaerne, undtagen at den ej nævner om Brynjulf og heller ikke om andre Drømme end dem i Jarlshulen; derimod heder det, at da en Flok kom til Rimul og forgjæves ledte efter Haakon, truede den med at brænde Gaarden op, hvorpaa Haakon, for at undgaa en smertelig Død, bød Kark at skjære Struben over paa ham; og endte, heder det, denne Skjørlevner saaledes sit Liv i et solet Huus. Hovedet, siges der, blev ført til Kaupangen (d. e. hvor Nidaros siden blev anlagt) og da man kom ned med det fra Steenbjergene, var hele Fjorden fuld af Skibe, der paa Opbudet havde samlet sig for at dræbe ham. Fagrskinna (Cap. 66, 67) siger kun at Bønderne, misfornøjede med Haakons Utilbørligheder, angrebe ham, da han var paa Rimul i Gauldal, og at han der blev dræbt af sin Træl „Skofte Kark", men at hans Søn Erlend blev fældt med en Rorstang, da han løb overbord.

[1]) Olafs Løfte betragtedes vistnok som alene vedkommende Frimænd; Trællene havde intet dermed at gjøre.

der mod sin Herre. Jarlens og Karks Hoveder lod Olaf hænge i en Galge, som stod paa Nidarholmen (nu Munkholmen), hvilken i den Tid brugtes til Rettersted for Tyve og andre Misdædere. En Mængde Bønder ledsagede ham derud, kastede under Skrig og Raab Stene paa Hovederne, og sagde at der kunde den ene Niding hænge med den anden. Der blev sendt Bud op i Gauldalen til Rimul efter Jarlens hovedløse Krop, som blev brændt, da de fik fat paa den. Hadet mod Jarlen var nu saa stort, at Thronderne ikke vilde høre om andet Navn paa Haakon, end **Haakon den ille** (onde), og denne Benævnelse blev, som det siges, almindelig baade inden- og udenlands. Saa stor en Omskiftelse var der foregaaet i den Indest, hvori han for ikke mange Aar tilbage havde staaet hos Folket. Efter Sejren over Jomsvikingerne var han afholdt, hædret og anseet som en Konge; ni Aar efter hængtes hans Hoved i Nidingsgalgen og lystes der Forbandelser over hans Minde [1]).

„Det maa man dog", heder det i Kongesagaerne, „med Sandhed sige om Haakon Jarl, at han havde meget, der gjorde ham skikket til at være Høvding; først høj Byrd, dernæst Klogskab og Indsigt i at sysle med Herredømmet, Raskhed i Slag til at vinde Sejren, og derhos Lykke til at fælde sine Fiender. Han var gavmild mod sine Mænd, og en lang Tid vennesæl, men hans uheldige Stjerne vilde, at Tiden nu var kommen, da Hedendom og Blotskab skulde forgaa, og den hellige Tro og rette Sæder komme i Stedet, og for at dette kunde ske, maatte han lide en Død, som var en saadan Høvding uværdig". I disse Ord er Haakons Stilling og hans Forhold til sit Folk og sin Tid nøjagtigt skildret. Flere af Haakons Charakteerfejl, som vi have lært at kjende, hans Troløshed og Underfundighed, vilde man maaske have tilgivet ham i Betragtning af hans andre store Egenskaber. Men han blev forhadt ved sin Grusomhed, sin Usædelighed, sin — man kan tydeligt iagttage det — tiltagende Barskhed og Uelskværdighed; endog hans saa meget priste Gavmildhed aftog og gik over til Smaalighed. Denne Vending i hans Charakteer var aabenbart en Følge af hans indre Uro og Ufred med sig selv. Han passede ej længer for sin Tid. Han var, hvad der da vistnok var en stor Sjældenhed, især i de højere Kredse, en oprigtig Hedning og Blotmand. Vel herskede Hedendommen endnu i Norge, fornemmelig i Throndhjem, og den havde endnu i flere Aar ivrige Tilhængere. Men de fleste hang dog nu ved Hedendommen mere af gammel Vane og af Had til Christendommen, end af sand Overbeviisning. Haakon derimod troede fuldt og fast paa de hedenske Guder. For at vinde deres Bistand ofrede han endog sin egen Søn. Meente han end der-

[1]) Olaf Tr. Saga Cap. 104. Hos Snorre Cap. 56. Om et (maaske) gammelt Sagn om Ormen paa Bones, Lundesola og Jarlen, der dog i enkelte Stykker synes lidt mistænkeligt, se Fayes Saga S. 161 jvfr. Klüvers Mindesmerker S. 107.

ved at have gjort en fortjenstlig Handling, maatte dog Erindringen derom plage ham. Han maatte se, hvorledes Christendommen rundt om tiltog med sterke Skridt, hvorledes Hedendommen mere og mere nærmede sig sin Ende, hvorledes Lunkenhed og Ligegyldighed for de gamle Guder, som hos Sigmund Bresteson [1]), mere og mere greb om sig. Alt dette maatte fylde hans Sind med Mismod, gjøre ham mørk og indesluttet i sig selv, vække hans onde Lidenskaber, og fjerne Folkets Hjerter fra ham. Hvo veed og, om han ej, trods sit Had til Christendommen og sin Kjærlighed til de hedenske Guder, dog nærede en overtroisk Frygt for at de Christnes Gud vilde straffe hans Frafald, og om ej dette ængstede og formørkede hans Sind. Det kan altsaa med fuld Føje siges, at Christendommen, eller det Lys, den udbredte foran sig for sin Ankomst, voldte Haakons Undergang. Haakon var Hedenoldens Mand, han var, kan man sige, Norges sidste virkelige Hedning. Over hans Lig maatte Christendommen berede sig Vej.

Haakon har vel den Fortjeneste at have forsvaret Landets Uafhængighed mod Danekongens Fordringer, men reen Patriotisme kan man dog neppe tilskrive denne hans Daad; da han fandt det fordeelagtigt at erkjende Danekongens Højhed, hyldede han ham uden Betænkelighed, og hans senere Frafald synes især at være bevirket ved Misfornøjelse over at være overlistet, ved Ærgjerrighed, og ved Hensyn til personlig Fordeel. Han var i Grunden den hele Tid mere Jarl i Throndhjem end Herre over Norge. Og heller ikke stod hele Norge under hans Herredømme.

At Haakon blev dræbt og Olaf Tryggvesson kom til Norge i Aaret 995, derom ere alle de paalideligste Kilder enige, og det bestyrkes desuden af fremmede Skrifter [2]). Derimod findes der kun paa to Steder nogen bestemt Angivelse af hvad Tid paa Aaret det skede. Det for omtalte Udtog af Kongesagaerne siger nemlig udtrykkeligt: „det var om Vaaren, at Haakon døde" og Kristnisaga, at Olaf kom til Norge i Begyndelsen af Goe-Maaned (d. e. ved 15 Feb. [3]). Dette bestyrkes deraf, at Gaulelven siges at have været iislagt, men fuld af aabne Steder, og at Pettlandsfjorden var ufremkommelig, da Olaf drog vestenfra.

Haakon var ved sin Død 58 Aar gammel [4]). Af alle hans Sønner sy-

---

[1]) Denne troede, som han sagde, kun paa sin Lykke og Styrke, s. o. S. 146.

[2]) Om disse Beretninger er forhen talt, S. 12, Not. Med Hensyn til Tiden for Olafs Tilbagereise til Norge, og følgelig for Haakons Død, bliver det altid merkeligt nok, hvad Florents af Worcester (s. o. S. 211) udtrykkeligt fortæller, at han Aaret efter Forliget 991 drog hjem til sit Fædreneland; thi skjønt dette Tillæg til Chron. Sax. ej er at stole paa, kunde det dog nok være muligt at han har hentet det fra en anden sikker, men nu ubekjendt, Kilde. Sigtrygg Silkeskeggs Fordrivelse fra Dublin kommer ogsaa her i Betragtning.

[3]) Ágrip, Cap. 12. Kristnisaga Cap. 6.

[4]) Dette siges udtrykkeligt i Ol. Tr. S. Cap. 101 („nu manglede han to Aar i 60").

nes kun Erik Jarl og Sven at have overlevet ham. Han efterlod tillige Datteren Bergljot, samt maaske ogsaa den for omtalte Ragnhild eller Ingebjørg, der havde været gift med Tidende-Skofte. Erik Jarl, der aldrig havde levet paa nogen ret venskabelig Fod med sin Fader, var rimeligviis paa den Tid, han blev dræbt, i Viken eller paa Raumarike, som sædvanligt, og heller ikke Sven kan have været tilstede i Throndelagen, da han ellers maatte have været nævnt under Striden mellem Haakon og Bønderne [1]). Saavel Erik som Sven og deres Frænder og Venner forlode Landet ved Efterretningen om Jarlens Fald, og toge deres Tilflugt til Sverige. Der var Erik Sejrsæl nys død, og hans unge Søn **Olaf** bleven Konge efter ham [2]). Olaf tog venligt mod dem begge; de gik ham til Haande, og det berettes at de fik Forleninger af ham til at underholde deres Folk; han gav Sven endog sin Syster Holmfrid til Egte [3]). Dette venskabelige Forhold tyder hen paa, at Erik Jarl i den sidste Tid har erkjendt hans Fader Erik Sejrsæl, der jo ogsaa da var baade Sveriges og Danmarks Konge, for sin Lensherre.

28. Christendommen og dens Fremskridt i Norden indtil Olaf Tryggvesson.

Haakon Jarls Undergang og Olaf Tryggvessons Ophøjelse paa Norges Kongetrone aabner et nyt Tidspunkt i Norges indre Liv, idet **Christendommen**, der hidtil kun ligesom ængstelig og med Forsigtighed vovede at vise sig i Norge, nu rejste sig i sin Vælde, og understøttet af Konge-

---

1) Odd Munks Bearbejdelse af Olaf Tr. Saga Cap. 17, siger ligefrem, at Erik og Sven ej vare hjemme i Landet, da Bønderne gjorde Opstand mod Haakon Men man kan desværre ikke stole synderligt paa denne Bearbejdelses Udsagn.

2) Det er allerede ovenfor (S. 102) omtalt, at Erik Sejrsæls Død maa henføres til 995, altsaa Begyndelsen af dette Aar, siden Erik Jarl om Vaaren eller strax efter fandt hans Søn Olaf som Sveriges Konge. Om Olafs Forhold til Sven Tjugeskegg vil der i det følgende blive talt. En enkelt Beretning (Tillægget til Hervararsaga Cap. 20 fortæller at Olaf ved sin Faders Død kun var et Barn, saa at Sviarne maatte bære ham, hvorfor han kaldtes „Skautkonung" (Skjødkonge). Dette Udsagn maa dog grunde sig paa en Misforstaalse, da Olaf i 995 umuligt kan have været et Skjødebarn, eftersom han allerede i 1000 deeltog i Svaldrslaget, og i 1018 havde to voxne Døtre. Enten har nu Tilnavnet „Skautkonung" en anden Oprindelse end den angivne, og den i Beretningen angivne Forklaring er kun gjettet — i Vestgøtalagens Tillæg kaldes han ikke skotkononger der vilde svare til skautkonunger, men skotkononger (Skattekonge); — eller ogsaa har Erik Sejrsæl allerede i sin Levetid, maaske da han forskjød hans Moder, givet ham Kongenavn medens han endnu var et Barn.

3) Olaf Tr. Saga Cap. 109, 160, 242.

magten selv, stred sin sidste, sejrrige Kamp med Hedendommen, der bukkede under, for aldrig mere at hæve sit Hoved. Olaf Tryggvessons korte Regjering, i hvilken Begyndelsen skede til denne Kamp, faar derved en Betydning, som den ellers umuligt kunde have faaet. Hans hele Fremtræden i Norge er saa fuldstændigt betinget af og forbunden med hans Virken som Christendommens Forkynder; denne ene Tanke, Christendommens Udbredelse i Fædrelandet, gjennemtrængte saaledes hans hele Sjæl og opfyldte saaledes hans hele Liv, at hans Historie tillige bliver den egentlige Begyndelse til Christendommens Historie i Norge. Vi vilde derfor neppe engang ret kunne opfatte og bedømme hans Færd og Virksomhed, uden at betragte den fra denne Side, og tillige nærmere at lære de Vilkaar, under hvilke han begyndte sit store Verk, at kjende. Forend vi derfor skride til at beskjeftige os med Olafs Bedrifter som Norges Konge, ville vi kaste et Tilbageblik paa Christendommens daværende Tilstand i Almindelighed, og Nordmændenes Forhold til den i Særdeleshed.

Christendommen havde paa Olafs Tid i mere end et Par Aarhundreder været Nordboerne bekjendt. Allerede mod Slutningen af det 6te Aarhundrede prædikede St. Augustin første Gang Christendommen for Anglerne; et Aarhundrede derefter var allerede England saa fuldstændigt christnet, at det kunde udsende Missionærer til Tydskland og Norden, blandt dem St. Wilbrord, der mellem Aarene 690 og 700 allerførst prædikede Christendommen for **Danerne** [1]). Irland, Skotland og de omliggende Øer vare endnu tidligere end England blevne christne, og Icolmkill paa Syderøerne var endog et Centralpunkt for christelig Lære og Missionsvæsen. Da vore Forfædre saaledes i anden Halvdeel af det 8de Aarhundrede begyndte at drage i Viking til fjernere Lande, og fornemmelig til Vesterhavets Øer, fandt de Christendommen overalt herskende. Var den end paa den Tid endnu for ung i hine Lande til at dens herlige Virkninger fuldstændigt kunde spores paa de omvendte Nationers Charakteer og Levevíis, saa var dog det, den allerede havde udrettet, stort nok til at fylde den opmerksomme Jagttager — og vore Forfædre vare skarpe Jagttagere — med Forbauselse. Denne Forbauselse kunde nu vistnok udøve en forskjellig Virkning; fanatiske Hedninger og vilde Krigere kunde vel betragte den ved Christendommen fremkaldte større Fredelighed, Blidhed i Omgang og Dannelse som en væmmelig, fra Syden indkommen, Blødagtighed og Overforfinelse; men dybere følende og frommere Sjæle maatte dog finde sig tiltrukne ved den Lære, der prædikede Fred i Stedet for Blodsudgydelse, Fordragelighed i Stedet for Trætte, Tilgivelse i Stedet for Hevn; og baade Christendom-

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 282, 283.

mens Fiender og dens Beundrere maatte være enige om at erkjende dens vældige Magt, en Erkjendelse, der vel ogsaa netop forøgede Hedningernes Vildhed og fanatiske Iver for at bekæmpe den, for at tilintetgjøre dens Forkyndere, og ødelægge dens ydre Tegn. Man kan være forvisset om, at de Nordboer, der endog hadede den „Hvide-Christ", som de kaldte ham, dog ogsaa frygtede ham; og i denne Frygt var allerede Betingelsen for Christendommens endelige Sejr given. Endog de Tilsætninger, den oprindelige christelige Lære i hine Tider gjennem syv Aarhundreders Traditioner havde faaet, maatte være dens Udbredelse, især blandt Nordens Hedninger, gunstige. Læren om Helgener og Mirakler, overhoved de mere materielle og anthropomorfistiske Anskuelser om Forholdet mellem Gud og Menneskerne, ledsagede af Billeder og andet Tilbehør, der talte til Sandserne, maatte gjøre et sterkere Indtryk paa den raa Aasadyrker og lettere bane Christendommen Indgang hos ham, end en fra alle slige Tilbehør renset, strengt monotheistisk Lære, der forsmaaede at benytte sig af sandselige Indtryk. Derfor tale og vore Sagaer om den Virkning, som den katholsk-christelige Ritus, Synet af de prægtige Chordragter, Røgelsens søde Lugt, Klokkernes og Sangens Vellyd udøvede paa Hedningernes Gemytter [1]). Aasadyrkeren var saa vant til polytheistiske Forestillinger, at der ej kunde være Tanke om, strax at faa dem udryddede hos ham, men man maatte for det første kun se til at faa dem ombyttede med andre. I Stedet for Odin og Alfader kom nu de Christnes Gud eller Christus selv; i Erkeenglerne og de fornemste Helgener fandt man Væsener, der i det mindste i de første Nysomvendtes Tanker — Omvendelsen bestod jo dog som oftest ikke i andet end i Daaben selv, og Oplærelsen i at fremsige Trosartiklerne og Fader Vor paa Latin — kunde træde i Stedet for de øvrige Guder [2]). Og man maa heller ikke forestille sig, at de Nysomvendte, fordi de antoge Christendommen, ophørte at tro paa de hedenske Guddommes Tilværelse — denne betvivledes neppe endog af de christne Gejstlige selv —; men Æserne fornedredes kun til at blive onde Væsener i Stedet for at de hidtil havde været betragtede som gode; Presterne lærte, og troede vel endog selv, at Djævelen og de øvrige Mørkheds Aander i Æserne havde aabenbaret sig, og der opstod endog Sagn om, hvorledes de viste sig blandt Menneskerne, og søgte at besnære og fordærve Christendommens Talsmænd [3]). Vare nu end disse

---

[1]) Se f. Ex. Olaf Tryggv. Saga Cap. 131.

[2]) Vi have saaledes seet, hvorledes Fagrskinna lader Jomsvikingerne drikke Bragafull, medens Kongesagaerne tale om Christs og Michaels Minde.

[3]) I Olaf Tryggvessøns Saga selv forekomme flere slige Legender om, hvorledes Thor eller Odin i menneskelig Skikkelse søgte at skade eller forlokke Olaf, og her udtale sig utvetydigt de herskende Forestillinger om de hedenske Guders

Forestillinger fejlagtige, saa banede de dog Christendommen Vej; efter at Christendommen engang var antagen og befæstet, ophørte de efterhaanden af sig selv, men uden dem skulde Norden maaske endnu i flere Aarhundreder have befundet sig i Hedenskabens Mørke.

Under disse Omstændigheder forstaar man letteligt, hvorledes det gik til, at baade flere af de Nordmænd, der i Skotland og Irland lærte Christendommen at kjende, virkelig antoge den, og at derimod andre, som det i de gamle Skrifter heder, og som vi allerede have omtalt, vare hvad der kaldtes **blandede** i Troen, f. Ex. Helge magre, der troede paa Christus og kaldte sin Gaard **Kristnes**, men dog plejede at paakalde Thor ved Sørejser og alle Slags Foretagender, hvor det kom an paa Styrke og Haardførhed [1]). Man havde maaske et Slags Tanke om, at da de Christnes Gud var fredelig og ikke yndede Blodsudgydelse, betragtede han ogsaa Krig i Almindelighed, naar den ikke foretoges til Christendommens egen Udbredelse, med Ugunst, og at især Vikingetog vare ham imod: da man dog endnu ikke kunde eller vilde lade Vikingelivet fare, maatte man søge at holde Venskab med begge Religioners Guddomme, de Christnes Gud og de krigerske Æser. Dette var vel ogsaa Aarsagen, hvorfor vi oftere finde det omtalt, at Vikinger og Farmænd paa deres Tog og Handelsrejser lode sig **primsigne**, som det hed, eller modtoge Korsets Betegnelse, hvorved de bleve Katechumener, uden dog ganske at indlemmes i de Christnes Samfund ved Daaben [2]).

virkelige Tilværelse. En Forklaring om Afgudernes Oprindelse, omtrent fra Aar 900, og hvori der tillige tages Hensyn til Æserne, findes ogsaa i den i Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie for 1846, S. 67, optagne angliske Homili, hvor ogsaa nogle af Nordens Guder findes nævnte. Da Synden var kommen i Verden, heder det, og Kæmperne (entas) havde forsøgt at bygge Babels Taarn, men vare blevne adsplittede ved forskjellige Sprog, blev Menneskeslægten forlokket af den gamle Djævel, som for besveg Adam, saa at de gjorde sig Afguder, Solen, Maanen, Stjernerne, Ilden, Vandet, Jorden, ogsaa forskjellige Jetter og Mennesker, nemlig Saturnus paa Kreta, hans Søn Jovis (Juppiter), der kaldes Thor blandt nogle Folk, og især agtes højest af Danerne; dennes Søn Mars, Krigsguden, Merkurius, som Danerne kalde Odin, Venus, af Danerne kaldet Frigg o. s. v.

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 534, 563.

[2]) Primsigning, af det Latinske prima signatio, Korsets Betegnelse paa Katechumenerne. Olaf Tryggvesson blev saaledes, som det heder (Olaf Tryggv. Saga Cap. 77) primsignaðr undir játning heilagrar trúar (primsignet under Løftet om at antage den hellige Tro). Forestillingen om Primsigningens Betydning aabenbarer sig maaske bedst i den for øvrigt fabelagtige Fortælling om Toke Tokesøn, Fornm. Sögur V. S. 303; Toke siger: „jeg er primsignet og ikke døbt, fordi jeg har været af og til mellem Hedninger og Christne; dog tror jeg paa Hvide-Christ". Se og Remberts Vita Ansgarii Cap. 21, hvoraf det fremgaar at flere forbeholdt sig at lade sig døbe paa sit Yderste, for at være desto sikrere paa at komme strax i Himmerige.

Mange saadanne Halvchristne, tilbagekomne fra Vikingetog i Vesten, fandtes vist allerede ved det 9de Aarhundredes Begyndelse i Norge.

Den nærmere Berørelse, hvori Nordmændene kom med det frankiske Rige ved Oprettelsen af det nordmanniske Kongedømme i Sønderjylland, maatte ogsaa være Christendommens Fremgang i Norge gunstig, thi mellem Heidaby og Kaupangen i Skiringssal, saavelsom senere med Tunsberg, var der vistnok, som vi have seet, et livligt Samkvem [1]). Men ikke nok hermed: det nordmanniske Rige i Sønderjylland blev selv Hovedsædet for den første Christendom i Norden. Harald, Sønderjyllands Konge, der i Aaret 813 som det udtrykkeligt heder, undertvang Vestfold, antog selv, fordreven fra sit Rige, Christendommen i Aaret 826, og under hans Frænde og Modstander **Erik**, Gudrød Veidekonges Søn og Halfdan Svartes ældre Broder, fremstod Nordens Apostel **Ansgár** fra Corvey, Erkestiftet i **Hamburg** oprettedes (834) med stadigt Hensyn til Nordens Omvendelse, og saa fiendsk Erik endog i Forstningen var Christendommen, lykkedes det dog tilsidst Ansgar at vinde hans Venskab og bevæge ham til at tilstede Opførelsen af Kirken i Slesvig [2]). Christendommen havde saaledes allerede paa en Viis fundet Beskyttelse hos Ynglinge-Ætten, og under disse Omstændigheder bliver det saare begribeligt, hvorledes Harald Haarfagre kunde komme til at lægge de rensede halvchristelige Begreber for Dagen, som vi allerede ovenfor have omtalt [3]). Hans Svigerfader, Kong Erik den yngre, var ligeledes Christendommen gunstig.

Men Ansgars Virksomhed indskrænkede sig ikke til Sønderjylland alene. Ogsaa i det dengang med Sønderjylland nøje forbundne Svithjod søgte han at vinde Tilhængere for Christendommen, og da det udtrykkelig nævnes om at han foretog sin første Reise til Sverige, fordi et Sendebud herfra i flere Landsmænds Navn hos Keiser Ludvig den fromme havde udbedt sig christne Lærere, er det tydeligt nok at Christendommen der allerede for hans Ankomst var kjendt og yndet af flere. End mere maa dette have været Tilfældet i Viken. Ansgar, ledlaget af sin forrige Klosterbroder Witmar, kom omkring 830 til Birk eller Sigtuna, fandt her en velvillig Modtagelse hos Kong Bjørn paa Hauge, og vandt flere Proselyter, hvoriblandt Høvdingen Hergeir, der paa egen Bekostning opbyggede en Kirke [4]). Ansgar opholdt sig i Svithjod halvandet Aar, og ikke længe efter hans Tilbagereise udnævntes endog en Biskop, Gautbert, for Svithjod (837). Vel

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 381.

[2]) Se alt dette 1ste B. S. 391—396.

[3]) Se ovf. 1ste B. S. 462, 463, 606.

[4]) Remberts Vita Ansgarii Cap. 9, 10. jvfr. Mag. Adam. I. 17.

blev denne og hans Følgesvende siden dræbte [1]), men dog kunde Christendommen selv, endog i Nærheden af det fornemste Aasa=Tempel i hele Norden, ikke udryddes; nye Missionærer indfandt sig, og Ansgar selv besøgte endnu engang (omkring 852) Svithjod før sin Død (865) [2]). Fra Svithjod maatte Christendommen ligeledes, om end med kun Langsomhed, udbrede sig til Viken og maaske tildeels til Oplandene.

Da nu desuden Viken lige siden den lodbrokske Tidsalder regnedes til Danevældet i vidtløftig Forstand, i det mindste af Danerne selv, og i det hele taget stod i nærmere Forbindelse med Danmark og Gautland end med det egentlige, nordenfjeldske Norge, har man Grund til at antage, at den Virksomhed, som Erkesædet i Hamburg, eller, siden Foreningen af Stifterne Hamburg og Bremen 858, Erkesædet i **Bremen** [3]), udviklede til de nordiske Hedningers Omvendelse, ogsaa omfattede Viken, og at flere af de udsendte Missionærer ogsaa kom hid, om end ikke de historiske Optegnelser indeholde stort derom. Endnu i Ansgars Levetid byggedes Kirken i Ribe. Hans Eftermand, **Rembert**, gjorde hyppige Rejser ind i Danmark og een til Sverige [4]); Rejser, som vist heller ikke have været uden Indflydelse paa Christendommen i Viken. Urolighederne strax før og efter Gorm den gamles Fremtræden maa have været den unge Christendom til Skade, og om Gorm fortælles det udtrykkeligt, at han rasede mod Christendommens Tilhængere. Men den tydske Konge Henrik Fuglefængers Tog til Danmark sikrede atter Christendommens Udbredelse. Gorm blev selv ydmyget. Han selv eller hans Søn Knut maatte lade sig døbe (934), og lige indtil Hjertet af Danmark og Hedendommen trængte den tydske Konges Indflydelse, da den gamle gotiske Offerkultus i Hleidra blev tilintetgjort [5]). Den nidkjære, virksomme Erkebiskop **Unni** berejste med sit Presteskab endog de danske Øer, vandt Harald Gormsson for Christendommen, indsatte Prester ved flere danske Kirker, og besøgte endelig Svithjod, hvor han døde i Birk (936) [6]). Under hans Eftermand **Adaldag** (936—988) gjorde Christendommen overordentlige Fremskridt. Han indviede i Aaret 948 de

---

1) Rembert, Vita Ansgarii Cap. 17. Mag. Adam, I. 23.

2) Rembert, Vita Ansgarii, Cap. 26, jvfr. Mag. Adam, I. 28. Denne Rejse henføres af nogle urigtigt til 861 (efter Chron. Corbeiense) uagtet Rembert udtrykkeligt fortæller at den skede før K. Eriks Død 851, med hvis Jærtein Ansgar var forsynet.

3) Om de vidtløftige Forhandlinger i denne Anledning, se Remberts Vita Ansgarii og Mag. Adam I. 20—26.

4) Mag. Adam I. 42, 43.

5) Se ovenfor, 1ste B. S. 746, dette B. S. 66.

6) Mag. Adam, I. 60—64.

tre første danske Biskopper, Harald, Ljafdag og Reginbrand, til Biskopsstolene i Slesvig, Ribe og Aaros, anbefalende dem tillige, som det heder, Kirkerne hiinsides Havet, i Fyen, Sjæland, Skaane, og Sverige [1]). Altsaa fandtes der nu Kirker paa hine danske Øer og i Skaane, om hvis Oprettelse der dog ingensteds tidligere har været Tale, og man kan saaledes heller ikke vide, om ej Missionsverket har strakt sig længer nordefter langs Kysten. At det naaede Viken, synes man at maatte slutte af Mag. Adams Ord, hvor han fortæller at den før omtalte Ljafdag udmerkede sig fremfor alle sine Kolleger ved at prædike Evangelium hiinsides Havet, nemlig i **Sverige** eller **Norge**; dette kan neppe forstaaes om andet end de mod hinanden grændsende Dele af Sverige og Norge, Gautland og Viken [2]). Om Partierne i Danmark under Harald Gormssøn er der allerede talt, og det er viist, hvorledes deels politiske Hensyn, deels den tydske Konges Magtsprog, deels vel ogsaa personlig Tilbøjelighed, bragte Harald Gormssøn til formeligt at antage Christendommen (966). Endelig se vi, hvorledes Harald Gormssøn, efter sin uheldige Kamp med Otto II, ogsaa overlistede Haakon Jarl, og tvang ham til at lade sig døbe, skjønt til liden Baade for Christendommen, ligesom det og udtrykkelig meldes, at Harald, eller Kong Otto, eller begge i Fællesskab, sendte to tydske Jarler til Viken for at christne den. Ved denne Lejlighed døbtes en Mængde, og uagtet, som det siges, mange sidenefter faldt fra og atter vendte tilbage til Hedendommen, slaar det dog ikke Fejl, at en stor Deel af Vikværingerne mod Slutningen af det 10de Aarhundrede bekjendte sig til Christendommen.

Men det var dog ikke fra Tydskland, eller gjennem Danmark og Viken, at Christendommen skulde faa sit egentlige Indpas i Norge, lige saa lidt som Viken endnu paa hiin Tid udgjorde en væsentlig Deel af det egentlige Noregsvelde. Dette indbefattede nemlig nærmest det Nordenfjeldske, og det var her, og fra Vesten, deels fra Syderøerne, fornemmelig Icolmkill, og fra Irland, deels, og i Særdeleshed, fra England, at den christne Kirke i Norge oprettedes og varigt befæstedes. Paa Syderøerne og Irland havde, som oftere omtalt, de mange Vikinger og Udvandrere paa Harald Haarfagres Tid lært Christendommen at kjende. Endnu forend nogen norsk Fod havde betraadt Island, havde irske Gejstlige eller Paper opholdt sig der, ja de fandtes der maaske endog ved Nordmændenes Ankomst [3]). Paa Orknøerne boede, forend

---

[1]) Mag. Adam, II. 4.

[2]) Mag. Adams Ord (II. 22) ere merkelige nok: Ceterorum vero episcoporum vix aliquem sic clarum antiquitas prodit præter Ljafdagum Ripensém, quem dicunt et miraculis celebrem transmarina prædicasse, hoc est in Suconia vel Norvegia.

[3]) Se ovenfor 1ste B. S. 418, 447.

Nordmændene bebyggede dem, christne Pikter, om hvilke ej alene enkelte af Oernes Navne minde, men fra hvis Tid den ærværdige Kirke paa Egilsø med sit runde Taarn endnu er en umiddelbar Levning [1]). Allerede her gaves der saaledes en Mængde Anledninger for vore Forfædre til at komme i den nærmeste Berørelse med Christendommen og dens Bekjendere, og det var naturligviis endnu mere Tilfældet paa Syderøerne og Irland. Vi læse saa ofte om irske eller skotske Trælle, som Vikingerne havde røvet og bragt hjem med sig [2]); vi erfare derhos af fremmede Forfatteres Beskrivelser over de nordiske Vikingers Færd, at de af dem røvede Mennesker udgjorde en væsentlig Deel af deres Bytte. Alle slige ranede Mennesker, de være nu fra Vesterhavets Oer eller fra det frankiske Fastland, vare alle uden Undtagelse Christne. Uagtet tilfældige Omstændigheder have foraarsaget at deslige fremmede Trælle oftest nævnes paa Island, kan man dog være vis paa, at en betydelig Deel ogsaa fandtes i Norge, og da Nordmændenes Vikingetog fornemmelig gjaldt Skotland og Irland, kan man og være forvisset om, at de fleste af disse Trælle vare skotske eller irske. Og blandt en saa stor Mængde maa der ogsaa i det mindste have været nogle, og det ej saa faa, der lode det være sig magtpaaliggende at vinde deres Herrer for Christendommen. Hvorledes en stor Deel af Landnamsmændene paa Island vare christne, have vi allerede seet, og der skal ikke mangle saa meget i, at Forholdene i Norge tildeels vare de samme, eller at Christendommen virkelig paa Harald Haarfagres Tid havde fundet en Indgang hos de højere Klasser, der endog var større end i de nærmest paafølgende Generationer. Og fra denne Tid synes ogsaa fornemmelig den større Humanitet at have gjort sig gjeldende i Vikingelivet [3]), hvortil der

---

[1]) Navne som „Papø" (større og mindre, nu Papa-Westrey og Papa Stronsey), Papley (Papyli), Rinansey (St. Ringans eller Rinians O) og Daminsø (St. Damians O) og endelig selve Navnet „Egilsø" paa den O, hvor den ovennævnte Kirke staar, vidne nokfom om den ældre piktiske Christendom paa Orknøerne. Det sidste Navn udledes neppe med Rette af det oldn. Mandsnavn „Egil" men den første Deel af Navnet „Egils", synes snarest at være en Gjengivelse af den irske Form eclais (ecclesia), hvilken Nordboerne, som udannede Folk ofte pleje, have søgt at give en i deres eget Sprog forstaaelig Etymologi. Kirken paa Oen med sit høje Taarn maatte gjøre den til „Kirkeøen" fremfor de øvrige. Denne Kirke synes ifølge sit Udseende at være samtidig med de gamle irske Kirker fra det 6te, 7de og 8de Aarhundrede (Wilsons Archæol. S. 591). Ogsaa paa Hjaltland findes flere Oer af Navnet Papø. Ja endog til Viken synes Paperne at være komne, da en af Hvaløerne hed Papey, nu „Paperø."

[2]) F. Ex. Hjorleifs Trælle, der siden dræbte ham, og efter hvilke Vestmannaøerne fik Navn.

[3]) F. Ex. at Olve Barnakarl ej vilde kaste Smaabørn paa Spydsodde, som Fridthjof fordum, s. 1 B. S. 451.

findes enkelte Antydninger, saavelsom det Fritænkeri, der viste, at Aasareligionen egentlig havde udspilt sin Rolle, og at den ej længer kunde byde sine Tilhængere nogen sand Trost: begge Dele middelbare Virkninger af Christendommen.

Om Haakon den godes Opdragelse i England og hans uheldige Forsøg paa at indføre Christendommen i Norge have vi forhen talt [1]. Det strandede, som det synes, ej saa meget paa nogen egentlig religiøs Fanatisme som paa Høvdingernes Frygt for Christendommens forfinende og blødgjørende Virkninger, og paa Almuens Uvillighed til at underkaste sig de strenge Regler for Faste og Helligdagshold, som de christne Lærere i den Tid foreskreve. Christendommen var ogsaa endnu for lidet bekjendt, og Folket endnu ej paa langt nær modent til dens Indførelse; og dertil kom at den mægtige Sigurd Jarl, selv en ivrig Blotmand, med megen Klogskab synes at have modarbejdet den. Imidlertid fik dog Haakon, som det udtrykkeligt fortælles, flere af sine Venner til at lade sig døbe med med det gode, og andre til i det mindste at ophøre med Blotene, ligesom han og fik Hedningerne til at forlægge deres Juul fra Hugge- eller Midvinter-Natten til de Christnes Juletid. Af disse og flere Omstændigheder [2] synes man at kunne slutte, at de christelige Raadgivere, han havde medbragt fra England, handlede efter de Grundsætninger, Pave Gregorius den store i sin Tid havde indskærpet de første Christendomsforkyndere i England, da han bød, „at Afgudstemplerne ej skulde nedrives, men kun de i dem værende Afgudsbilleder tilintetgjøres og Templerne selv renses med Vievand og indvies til christelige Kirker, for at Folket fremdeles kunde komme og forrette sin Andagt paa de tilvante

[1] 1ste B. S. 719—726.

[2] Navnlig hvad der ovenfor (S. 720) er meddeelt om den sandsynligviis af Haakon ej saa meget foreskrevne som vibeholdte „Olgerd" eller Forpligtelsen til at holde Festgilde, eller at medbringe Kontributioner til det fælles Festgilde, hvilket vi af Ytringerne om Sigurd Jarl hos Snorre (Haak. god. S. Cap. 16) se ogsaa i Hedendommen var Skik og Brug. I det her ovenfor omtalte Brev af Pave Gregor, hvor der nævnes om de Sammenkomster, der i Stedet for de tidligere Ofringer ved Templerne skulde finde Sted ved de samme nu til Kirker forandrede Templer, heder det at de Besøgende paa de angivne Helligdage skulde indrette sig Hytter eller Telte af Grene, og i religiøse Gilder højtideligholde Festerne, uden længere at ofre Dyr til Djævelen, men kun slagtende dem til Guds Ære o. s. v. Da man nu ved hine saakaldte „Øl" eller Festgilder, hvortil Olgerd var paabuden, vistnok ogsaa slagtede og fortærede Kvæg, viser deres Identitet med de angliske Kirkefester sig desto tydeligere. Vore ældre Love nævne egentlig tre slige Øl, der paa nærmeste svare til de tre hedenske Fester: Juleøl (Æld. Gulath. Cap. 7), svarende til Juleblot; Øl før Allehelgens Dag (Gul. 6) svarende til Vinternatsblot, og St. Hans- eller Jonsoks Øl (Ol. Tr. S. II. 21), svarende om just ikke ganske, saa dog nogenledes til Sommerblot. Jvfr. I. B. S. 78.

Steder; og at de Ofringer af Kvæg, der tidligere plejede at finde Sted ved Blotfesterne, ej ganske skulde afskaffes, men kun forandres derhen, at der paa de kirkelige Højtidsdage skulde holdes festlige Gilder ved de nu til Kirker forvandlede Templer, hvor Kvæg skulde slagtes og fortæres til Guds Ære og med Tak til alle gode Gavers Giver: alt sammen, som det heder, for at Folket, naar enkelte ydre Glæder fremdeles bibeholdtes for dem, skulde desto villigere give sit Samtykke til de indre, og fordi det var umuligt, paa een Gang at betage de haarde Hjerter alt, medens man derimod maatte gaa frem med Lempe og gradeviis" [1]). Med Haakons Bestræbelser for Christendommens Fremme have vist ogsaa hans Lovgivningsarbejder staaet i en nøjere Forbindelse, end det udtrykkeligt siges, saa at hans Verk, om det just ikke førte lige til Maalet, dog ej blev uden gode Frugter. Fra Haakon den gode af vare Norges Konger eller Regenter, med Undtagelse af Haakon Jarl, christne. Allerede Erik Blodøxe lod sig efter sin Forjagelse fra Norge døbe i England med sin Hustru og Børn, ligesom ogsaa Nordmændene i Dublin omtrent paa samme Tid skulle have antaget Christendommen [2]). Ved deres Tilbagekomst til Norge bekjendte Gunnhild og hendes Sønner sig fremdeles til Christendommen, og viste sig endog ivrige for at udbrede den; kun Skade, at de, under deres lange Ophold i Danmark oplærte i den tydske Omvendelsesskole, og rimeligviis omgivne af tydske Missionærer, der især siden de saxiske Kejseres Fremtræden synes at have yndet voldsomme Forholdsregler, undlode at følge hine humane Forskrifter, som Gregorius havde indskærpet, men derimod lode sig det især være magtpaaliggende at nedbryde Hovene og forstyrre Blotene, uden at virke saa meget paa Individerne selv [3]). Derved skadede de Christendommen mere end de gavnede den, og da nu derefter Blotmanden Haakon Jarl kom til Roret, forfaldt den visselig endnu mere.

Hvorledes Christendommen bekjendtes, ja endog Kirker oprettedes af flere Landnamsmænd paa Irland, er allerede omtalt [4]). Men i det hele taget forfaldt Christendommen der i de nærmest paafølgende Generationer. Saaledes ser man at den sydervïske, og vistnok christne, Landnamsmand Kalmans Søn Sturla endog var Gode, og først dennes Søn antog igjen Christendommen paa Grund af et Løfte [5]). Kun i faa Slægter vedlige-

---

[1]) Brevet, skrevet 17de Juni 601 til Abbed Mellitus, er meddeelt hos Beda hist. eccl. gentis angl. I. 30, Mon. hist. Britt. I. S. 141.

[2]) Se ovf. 1 B. S. 703.

[3]) Se ovf. S. 5.

[4]) 1ste B. S. 563.

[5]) Landnáma II. 1. Kalmans Sønneson Bjarne var i Trætte med Rolf, Illuges Fader, om en Landtunge, og han lovede at antage Christendommen, hvis

holdt Christendommen sig, navnlig i Orlyg den gamles, og i Aasulf Alskiks og der synes heller ikke i lang Tid at have været Gejstlige paa Øen for at gjenoplive den. At der dog fandtes flere Christne, om de just ikke nævnes, maa ansees som afgjort. Man skulde næsten ogsaa formode, at disse enkeltstaaende Christne just som saadanne vare sandere Christne og mere gjennemtrængte af Christendommens Aand, end mange af dem, der et Aarhundrede senere, efter at Christendommen var bleven offentligt antagen, bekjendte sig til den. Et smukt Exempel paa sandt Christensind hos en saadan enkeltstaaende Christendommens Bekjender, og den Beundring, det endog vakte hos Hedningerne, er os opbevaret. En Christen, ved Navn Thorleif, boede paa Krossavik, i den mægtige og anmassende Broddhelges Distrikt [1]). Han var Handelsmand, og kom engang hjem tilsammen med en rig Nordmand, som blev dræbt under sit Ophold paa Island. Broddhelge og hans Svoger Geite gjorde Fordring paa hans efterladte Gods, men uden at ændse dette tog Thorleif det i sin Varetægt som den Afdødes Fællesmand, og bragte det den følgende Vaar til hans retmæssige Arvinger i Norge. Ved hans Tilbagekomst søgte Broddhelge at velte sig ind paa ham, og blev derfor meget glad, da hans Frændkone Steinvar, der som Hovgydje forestod Hoved-Hovet, klagede over at Thorleif den christne ej vilde betale Hovtold som alle andre [2]). Broddhelge anmodede en vis Ketil om at sagsøge Thorleif for Hovtolden og stevne ham til Things. Ketil paatog sig det, skjønt ugjerne, og rejste selv 10de til Krossavik, hvor den gjestfrie Thorleif, der just var ude, strax indbød dem til at blive. Ketil sagde at det var for tidligt at slaa sig til Ro i saa godt Vejr, og at hans egentlige Ærende var at kræve Hovtolden. Thorleif negtede at yde den, ikke, som han sagde, af noget Overmod, men kun fordi han ansaa de Penge slet anvendte. Ketil fandt det meget daarligt af ham at tro sig klogere end andre, og negte at yde slige lovmæssige Afgifter. Thorleif svarede at han ej brød sig om hvad Ketil sagde, og denne stevnede ham til Things. I Stedet for at vredes herover, bad Thorleif ham endnu at blive, da Vejret tegnede sig slet. Ketil vilde dog, som rimeligt var, afsted, men Thorleif sagde at han endelig maatte vende om igjen og komme til ham, hvis Vejret blev for haardt. Der indtraf virkelig et Uvejr, og Ketil maatte med sine Mænd ty tilbage til Thorleif, hos hvem de bleve liggende vejrfaste i to Dage, og nøde den gjestfrieste Behandling. Da Ketil endelig kom afsted,

---

han vandt; da brød Hvitaa sig et andet Leje, saa at Tungen blev landfast med Bjarnes Ejendom, og han overholdt, heder det, Christendommen godt til sin Død.

[1]) Om Broddhelge og hans Svoger Geite, se ovf. S. 183.

[2]) Om Hovtold, se ovf. 1ste B. S. 564.

sagde han, at Thorleif havde opført sig som en Hædersmand, og at han vilde lade Sagen falde, men være hans Ven fra denne Dag af. „Paa dit Venskab sætter jeg megen Priis", svarede Thorleif, „men om Sagen falder eller ikke, er mig aldeles ligegyldigt, da jeg paakalder den Ven, som ikke lader sligt vorde mig til Skade" [1]).

Som middelbart udsprungne af Christendommen maa vel ogsaa de rene og ophøjede Begreber ansees, hvilke Ingulfs Sønnesøn, den oftere omtalte Lovsigemand **Thorkell Maane** lagde for Dagen; hvorfor han ogsaa i Sagaerne selv sættes ved Siden af de bedste Christne [2]). Men i hans Embedstid (970—985) var ogsaa Christendommen for første Gang bleven formeligt prædiket paa Island. Dette skyldtes den ædle og nidkjære **Thorvald Kodraansson**, kaldet **Vidfarle**, hvilken vi allerede tidligere have haft Anledning til at nævne [3]). Hans Fader Kodraan paa Giljaa havde i hans Opvært altid foretrukket sin anden Søn Orm for ham, og Thorvald havde godvilligen fundet sig deri. Da traf det sig engang at den berømte Thordis Spaakone var i Besøg hos Kodraan, og overtalte denne til at behandle Thorvald med større Agtelse og give ham nogle Penge, hvormed han kunde drage paa Handelsrejser. Han fulgte nu for det første Thordis hjem til Spaakonefell, og efter at have opholdt sig nogen Tid hos hende, drog han udenlands, og tog Tjeneste hos Sven Tjugeskegg, som ovenfor nævnt. Det er forhen omtalt, hvorledes han i al den Tid, han var hos Sven, udmerkede sig ved sin Tapperhed, Troskab, Ædelmodighed og Menneskekjærlighed, og hvorledes han derved engang sattes istand til at frelse Sven fra Fangenskab, da man intet vilde have kunnet udrette med Magt. Siden drog Thorvald vide om i Sydlandene, og blev i Saxland kjendt med en Biskop ved Navn **Frederik**, der fik ham til at antage Christendommen og døbte ham. Thorvald bad derpaa Biskop Frederik at følge med ham til Island for ogsaa at prædike Christendommen for hans Fader, Moder og Frænder, og om muligt, bringe dem til at modtage Daaben. Biskoppen føjede ham deri, og de kom heldigt til Island, hvor Kodraan tog venligt imod dem, og hvor de tilbragte den første Vinter hos ham [4]). Allerede denne Vinter

---

[1]) Vaapnfirdingasaga, S. 6—11. Olaf Tryggv. Saga Cap. 228. Da Bredd-helge ifølge Annalerne blev dræbt 974, og Thorleif dog endnu levede da Christendommen indførtes paa Island (1000) maa den her omtalte Begivenhed have fundet Sted omtrent mellem 960 og 970.

[2]) Se om Thorkell Maane ovf. S. 158, Not., og Landn. I. 10, Olaf Tryggv. Saga Cap. 118.

[3]) Se ovf. S. 223, 221.

[4]) Denne Vinter henføres i Fortællingen om Thorvald (Olaf Tryggv. Saga Cap. 138) til 981, eller 106 Aar efter at Island begyndte at bebygges (874, eller

lykkedes det dem at vinde flere for Christendommen, skjønt Biskoppen endnu ej kunde tale det norske Sprog, men maatte bruge Thorvald som Tolk, og mange af Landets Folk med Misbag betragtede dem og den nye Lære, de prædikede. Ved Thorvalds Overtalelser lod omsider Kodraan sig bevæge til at modtage Daaben med sin Hustru Jarngerd og hele sit Huus, undtagen Sønnen Orm, som endnu ikke vilde lade sig døbe [1]). Siden egtede Thorvald en Datter af Olaf paa Haukagil, med hvis anden Datter (maaske Ingulf Thorsteinssons Enke?) Thorkell Kravla var gift. Thorvald nedsatte sig paa Lokjamot i Vidcdalen, og gjorde derfra flere Udflugter om i Landet med Biskoppen. I et Gilde paa Haukagil, — efter en Beretning skal det have været Thorvalds eget Bryllup — hvor ogsaa Thorkell Kravla var tilstede, men Thorvald tilligemed Biskoppen og de øvrige Christne maatte sidde for sig selv i en anden Stue, skal Biskoppen, som man troede paa en overnaturlig Maade, have faaet to anmassende Berserker, der forstyrrede Lagets Fred, bragte af Dage. Thorkell Kravla havde lovet at antage Christendommen, hvis dette lykkedes, men, heder det, uagtet det lykkedes, og skjønt han nok troede at det var den sande Gud, som Biskoppen forkyndte, kunde han dog ikke finde sig i at døbes eller renses i Vand, og vilde ikke underkaste sig denne Skik; derimod syntes han at hans gamle Svigerfader Olaf, der

---

efter nogles Regning 875); Kristnisaga Cap. 1 nævner 100 eller 107 Aar efter Bebyggelsen, og opregner desuden disse fornemste Høvdinger som samtidige dermed: paa Nordlandet: Eyjulf Valgerdsson, Viga-Glum, Arnor Kerlingarnef, Starre i Guddale, Thorkell Kravla; paa Vestlandet: Are Maarsson, Aasgeir Knattsson, Eyjulf den graa, Gest Oddleifsson, Olaf Paa, Viga-Styr, Snorre Gode, der var 18 Aar og just havde taget ved Boet paa Helgafell; Thorstein Egilsson, Illuge den røde; paa Sydlandet: Thorkell Maane, Thorodd Gode, Gissur hvite, Aasgrim Ellidagrimsson, Hjalte Skeggeson, Valgard den graa, Runolf Ulfsson, og Sønnerne af Ornulf i Skoge; paa Østlandet: Thord Freysgodes Sønner, Sidu-Hall, Helge Aasbjørnsson, Bjarne Broddhelgesson og Geite Lytingsson. Hvis det nu ellers har sin Rigtighed med denne Angivelse, maa, som vi allerede have viist (S. 172, 173, 223), Thorvalds Ankomst sættes senere end 981, da Snorre ikke naaede sit 18de Aar førend 982 eller 983, og i det mindste Thorkell Kravla ej blev Høvding førend efter 983. Og da nu tillige Vatnsdølasaga (Cap. 46) udtrykkeligt omtaler Thorkell Kravlas Nærværelse ved Gildet, hvor Frederik overvandt Berserkerne, synes det som om Kristnisagas Opregning virkelig har sin Rigtighed, og at følgelig Thorvalds og Frederiks første Vinter paa Island maa henføres til 983—984.

[1]) Fortællingen om Thorvald Kodraansson (Olaf Tryggv. Saga Cap. 131) indeholder her en fabelagtig, legendarisk Historie om, hvorledes Kodraan priste sin saakaldte Spaamand, der boede i en Steen i Nærheden, imod Thorvalds Spaamand d. e. Biskoppen, og hvorledes denne ved Vievand og Bønner fik den i Stenen boende urene Aand til at fly; hvorved Kodraan, der allerede havde glædet sig ved at høre Klokkeklang og Klerkesang, og lugte Røgelsen, blev bevæget til at lade sig døbe.

allerede var sengeliggende af Alderdom, kunde lade sig døbe. Dette skede ogsaa, og Olaf døde kort Tid derefter i de hvide Daabsklæder (hvilket man ansaa for en sikker Vej til Himmerige); Thorkell lod sig indtil videre kun primsigne [1]. Thorvalds og Biskop Frederiks Bestræbelser vare dog i det hele taget ikke synderligt heldige. Meest udrettede de paa Nordlandet, hvor flere Høvdinger lode sig døbe, og mange andre, om de end ikke modtoge Daaben, dog troede paa Christus, forsagede Afguder og Blot, og undsloge sig for at betale Hovtold. Blandt de døbte Høvdinger var der endog een, Thorvard Spak-Bødvarssøn paa Aas i Hjaltedal, der lod opføre en Kirke paa sin Gaard; denne Kirke søgte hans egne Brødre at opbrænde, men det lykkedes dem ej [2]). Paa Vesterlandet fik Thorvald og Frederik ingen Tilhængere. De bleve venskabeligt modtagne paa Hvamm af Huusfruen Fridgerd, medens hendes Mand, Thorarin Filsenne, Thord Gelles Søn, var paa Althinget. Men medens Thorvald stod ude og prædikede for Folket, gik Fridgerd inde i Hovet og blotede, saa at de begge kunde høre hverandres Ord; da nu ogsaa hendes Søn spottede Thorvald, blev denne vred og kvad et Vers, hvori han klagede over at ingen vilde høre ham, og bad Gud forfølge hiin Gydje, der sang fra den hedenske Stalle. En Sommer indfandt Thorvald og Biskoppen sig paa Althinget, hvor den første, som sædvanligt,

---

1) Dette fortælles noget forskjelligt. Thorvald Kodraanssøns Thaatt (Olaf Tryggv. Saga Cap. 131) fortæller det aldeles legendarisk; det er her Thorvalds Bryllup; begge Partier, de Christne og Hedningerne, sidde sammen i en Skaale, kun adskilte ved en tvers gjennem Skaalen løbende Bæk. Berserkerne, der begge hede Hauk, udfordre Biskoppen til en Styrkeprøve, hvorfor denne ej undslaar sig, men lader store Baal tænde langs ad Gulvet; han indvier Baalet, og indbyder nu Berserkerne til at gaa gjennem Ilden; de prøve derpaa, men omkomme; selv gaar han derimod uskadt igjennem. I Vatnsdølasaga Cap. 46 fortælles dette paa en langt sandsynligere Maade. Berserkerne udfordre ej Biskoppen, men komme kun og forstyrre Laget; Biskoppen raader vel til at gjøre Ild op, men prøver ikke selv paa at gaa igjennem den; derimod falder det af sig selv at Berserkerne, efter Berserkervane, skulle vade Ildene, som det hed. At de nu brændte sig til Skade, var rimeligt nok og behøver ej at tilskrives Vievandet. De falde ifølge denne Saga ikke døde ned, men blive bankede til døde med Stokke af haandfaste Mænd, som Biskoppen havde ladet opstille paa Bænkene. Vatnsdølasaga nævner ej at Thorkell lod sig primsigne, kun at han erkjendte de Christnes Gud, men vægrede sig ved at modtage Daaben. Primsignelsen omtales derimod i Kristnisaga Cap. 2, og i Grettes-Saga, Cap. 15, hvor tillige Thorvald og Biskop Frederik i Forbigaaende omtales. Fortællingen om Thorvald nævner ikke engang Thorkell Kravla.

2) Her fortælles atter en Legende om et Mirakel, hvorved Kirken reddedes, idet de, der vilde brænde den, første Gang syntes at se Ildsluer staa ud af alle Glugger, og anden Gang, da en af dem bøjede sig ned for at blæse til Ilden, to Pile kom, den ene efter den anden, og sloge ned i Gulvet saa nær ved ham, at han skyndte sig bort og ej vilde oppebie den tredie.

med Nidkjærhed forkyndte Christendommen. Men Folket forhærdede sine Hjerter imod ham, især paavirket af den mægtige Hedin fra Svalbard i Eyjafjorden, der var besvogret med Eyjulf Valgerdssøn. Hedin svarede Thorvald med mange ondskabsfulde Ord, og fik Hadet saaledes oppustet mod ham, at man omsider gav nogle Skalde Penge for at digte Nidvise om ham og Biskoppen. I denne Vise forekom blandt andet:

Ni Børn baaret
Biskoppen haver,
til dem alle er
Thorvald Fader.

Dette var mere end Thorvald kunde taale[1]; han blev saa opbragt, at han dræbte de to Skalde, som havde digtet Visen, hvorover Biskoppen satte ham haardt til Rette[2]). Det var vistnok heller ikke noget godt Exempel, Thorvald her gav, og man kunde vel slutte heraf, at ikke engang han med al sin Iver og sin ædle Charakteer var ret moden til at optræde som Christendommens Forkynder. Det var derfor heller intet Under at dette Foretagende mislykkedes. Høvdingerne ærgrede sig især over at Hovtolden udeblev, og de ophidsede igjen deres Thingmænd mod Thorvald og Biskoppen. Saaledes steg Hadet mod dem mere og mere. Engang, da de vilde besøge Vaarthinget paa Hegranes, modtog hele Thingalmuen dem med Raab og Steenkast, og truede dem endog med Vaaben, saa at de maatte tage Flugten. De droge hjem til Løkjamot og opholdt sig her om Sommeren, hvor senere hen, efter Althingets Slutning, en Deel hedenske Høvdinger med en stor Skare Folk vilde brænde dem inde, uden at dog dette Anslag lykkedes[3]). Aaret efter (988) forlode de Island, og rejste først over til Norge, hvor det traf sig, at den før omtalte Christendomsfiende Hedin af Svalbard kom til at lægge ind i samme Havn. Denne Fristelse til at tage Hevn for lidte Fornærmelser kunde Thorvald ikke modstaa. Han passede paa, da Hedin var gaaet op i en Skov for at hugge Tømmer, gik efter ham med sin Træl, og lod denne dræbe ham. Da han kom tilbage til Skibet og fortalte Biskoppen, hvad der var skeet, vilde denne ikke læn-

---

[1]) Vittigheden skulde vel bestaa i at Biskoppen i sin Ornat skulde ligne en Kvinde; men i hine Tider ansaa man slig Spøg, som denne, for overmaade ærerørig og nærgaaende.

[2]) I Fortællingen om Thorvald siges der, at førend denne kom ind til Biskoppen efter Drabet, kom der to Bloddraaber paa Bogen, som Biskoppen havde for sig, til Tegn paa at Thorvald var besmittet med Blod. Denne Fabel udelades i Kristnisaga.

[3]) Her fortælles fremdeles et Mirakel: en Mængde Fugle fløj op ved Siden af de angribende Heste, og gjorde dem skye, saa at nogle af Folkene faldt af, andre brøde deres Arme, Been, eller saaredes paa deres egne Vaaben.

ger blive hos ham, fordi han havde saa vanskeligt for at afholde sig fra Manddrab. Biskoppen vendte tilbage til Saxland, og Thorvald drog først paa Handelsrejser, siden til Konstantinopel og videre til Jerusalem, sandsynligviis for afbede sine Forseelser. Han skal have nydt megen Anseelse af Kejseren i Konstantinopel, og endelig være rejst opad Dneprfloden til Rusland, hvor han oprettede et Kloster i Nærheden af Polozk, i hvilket han selv lod sig indklæde og forblev til sin Død [1]).

Flere Forsøg paa at indføre Christendommen, enten i Norge eller paa Island, omtales ikke før Olaf Tryggvessøns Tilbagekomst, og der har vist heller ingen flere fundet Sted. Haakon Jarls Regjeringstid var intet heldigt Tidspunkt dertil, og i Danmark var der vistnok i de sidste Aar af Harald Gormssøns Regjering, og under Erik Sejrsæl, alt for megen Uro og Strid til at Christendommens Forkyndelse i Landet selv, end sige udenfor, nu kunde have nogen synderlig Fremme. Kunde man altsaa end sige, at Olaf Tryggvessøn ej fandt Gemytterne ganske uforberedede paa Christendommen, saa var dog dennes Forberedelse temmelig svag, og hans Mod og Kraft i at begynde det store Verk saare beundringsværdig.

29. Olaf Tryggvessøn tiltræder Regjeringen i Norge.

Da Haakon Jarl blev dræbt, havde Olaf Tryggvessøn allerede opslaaet sin Bolig paa Lade. Ved Efterretningen om Jarlens Drab søgte alle Høvdinger og anseede Mænd i Throndelagen til ham for at bede ham overtage Kongedømmet, da de trængte til en Høvding, som kunde forsvare dem mod Haakon Jarls stridbare Sønner, hvilke, som de troede, ej vilde forsømme at tage Hevn for Faderens Død. Olaf behøvede ej at lade sig bede herom, og der stevnedes et Thing paa **Øren** ved Nidelvens Udløb for de 8 trondhjemske Fylker. Paa dette Thing, det første, som udtrykkeligt nævnes under Navnet **Ørething**, blev Olaf nu tagen til Konge for det hele Land, saa vide, siges der, som Harald Haarfagre havde underkastet sig det, og fra denne Tid af udøvede Thrønderne altsaa den samme Forrettighed i Norge, som Sviarne i Sverige, nemlig at erkjende eller forjage det hele Riges Konge. Den hele Almue og Mængde løb op, og sagde at ingen anden skulde være Konge end Olaf Tryggvesson. Landet blev ham tildømt efter gammel Lov; Bønderne lovede ham deres Understøttelse til at erhverve og forsvare Riget, og Kongen tilsagde dem igjen at overholde

---

[1]) Dette fortælles i Kristnisaga, Cap. 12 med den nærmere Angivelse, at Thorvalds Død ikke indtraf førend en Stund efter Svoldrslaget.

Lov og Landsret, og forsvare dem mod Haakon Jarls Sønner og alle andre, der vilde lade dem undgjelde deres Opstand mod Jarlen [1]).

Det maatte nu først og fremst være Olaf magtpaaliggende at blive anerkjendt ogsaa i de øvrige Fylker af Landet. Han foretog derfor i Løbet af den første Vaar og Sommer [2]) en Rejse gjennem det hele Land, fra Fylke til Fylke, lige til det sydligste af Viken, hvor Norge og Danmark grændsede sammen. Han blev, siges der, tagen til Konge paa hvert Lagthing, og alle Folk i Norge underkastede sig ham, endog de Høvdinger paa Oplandene eller øster i Viken, som havde haft Forleninger af Danekongen. Tidspunktet var meget belejligt for Olaf, thi Erik Sejrsæl var, som vi nys have seet, just død; hans Søn Olaf havde vel for det første nok at bestille

---

1) Olaf Tryggv. Saga i Fornm. Sögur Cap. 105, hos Snorre, Cap. 57; Odd Munks Bearb. Cap. 40, Fagrskinna Cap. 70. Det er kun Odd Munk og Fagrskinna, som udtrykkeligt nævne Ørething; de øvrige nævne kun „Allsherjarthing" for de 8 Fylker i Throndelagen; dog er dette i sig selv eensbetydende dermed. Maaske at ogsaa det Thing, paa hvilket Haakon den gode blev tagen til Konge (se ovf. 1ste B. S. 709) var Ørething; dog siges det ikke udtrykkeligt. Jvfr. 1ste B. S. 471. Sviarnes Ret (Konge at tage og vrage for hele Sverige) nævnes i Uplandslagen.

2) Om Tidsregningen for Olaf Tryggvesøns Regjeringstid er der nogen Uovereensstemmelse i Oldskrifterne, og er det derfor bedst, allerede her at omtale, hvad der i den Henseende er nødvendigt. Der er dog ikke Spørgsmaal om andre Oldskrifter end den egentlige Olaf Tryggv. Saga i Kongesaga-Rækken, og Snorres Bearbejdelse; thi Odd Munks legendariske Bearbejdelse kan alene ansees som en Anekdotsamling uden streng chronologisk Orden, og heller ikke Fagrskinna, end sige de øvrige mindre Skrifter indeholde chronologiske Bestemmelser.

Olaf Tryggv. Saga, hvis Chronologi for øvrigt er saa vel ordnet, at den næsten endog derved bliver mistænkelig, begynder den med en Selvmodsigelse. Den siger nemlig (Cap. 109), at han tilbragte den første Vinter og Sommeren efter at han var tagen til Konge i Throndhjem med at berejse og underkaste sig Landet, og lade sig hylde paa hvert Lagthing, lige til Viken, medens det i Cap. 140 og de følgende heder, at han hiin Vinter drog til Viken, forblev der til ud paa Vaaren, christnede den, og fortsatte derpaa sin Rejse langs Kysten lige til det nordlige Norge. Snorre (Cap. 57) lader ogsaa Olaf strax drage om i Landet, forblive om Sommeren i Viken (Cap. 59), christne den den første Sommer og Vinteren efter, og derpaa endelig tiltræde sin Kystrejse. Da nu ogsaa Fagrskinna (Cap. 71) omtaler Olafs Rejse rundt om i Landet strax efter hans Hylding, og vi derhos allerede have seet, at Olaf kom til Norge forend Vinteren endnu var endt, bortryddes Modsigelsen i Olaf Tryggv. Saga bedst ved her at følge Snorre, og antage at Olaf Tryggv. paa første Sted mener den Deel af Vinteren, som endnu var tilbage efter hans Ankomst, og paa andet Sted den følgende Vinter. Kalde vi nu altsaa dette første Aar, i hvilket Haakon styrtede og Olaf blev Konge, A, og de følgende B, C, o. s. v., fordeles Begivenhederne efter Olaf Tryggv. Saga saaledes:

med at holde sin Eriksgate i Sverige, medens Sven Tjugeskegg underkastede sig Danmark, og da Olaf Svenske havde befæstet sig paa Sveriges Trone, angreb han og forjog han Sven, der endnu en Gang, men rigtignok kun paa en kort Tid, maatte forlade sit Fædreland. Der var saaledes ingen i

---

A. Omrejsen og Hyldningen rundt om paa Thingene indtil Viken.

B. Viken christnet, Kongens Rejse og Paabud af Christendommen paa Agder, Hørdaland (Cap. 141) Erling Skjalgssons Giftermaal (Cap. 147), Thinget paa Dragseid (Cap. 149), Ødelæggelsen af Hovet paa Lade, Rejsen til Raumdal, og Tilbagerejsen til Throndhjem (Cap. 150), Hallfreds Ankomst (155), Kjartans Ankomst (159), Anlægget af Nidaros (160), Frostathing og Christendomspaabud i Throndelagen (161), Kjartans Daab (164).

C. Kongens Besøg paa Mæren lidt efter Juul; Jernskegges Drab, Throndernes Daab (166—67), Giftermaal med Gudrun (168), Thangbrand sendt til Island (188), Kongens Rejse sydefter til Viken (192), Frieri til Sigrid Storraade (193), Ringerike christnet og St. Olaf døbt. (194).

D. Møde med Sigrid Storraade og dennes Giftermaal med Sven Tjugeskegg (194), Olafs Giftermaal med Thyre (195), Eyvind Keldas Drab, Olaf paa Agvaldsnes (199), Sigurd og Hauk hos Kongen og til Haarek (199).

E. Haarek christnet, Eyvind Kinnriva dræbt (201), Olafs Tog til Haalogaland (209—213), Harald Olafsson fød (224), Kong Gudrods Død (222), Ormen lange bygget (223).

F. Christendommen lovtagen paa Island (128—229), Olafs Tog til Vendland og Død (230 flg.)

Snorres Tidsregning er derimod følgende:

A. Omrejsen og Hyldningen. Viken christnet om Sommeren og følgende Vinter (Cap. 57, 59).

B. Olafs Tog og Christendomspaabud til Agder, Hørdaland (Cap. 60, 61), Erling Skjalgssons Giftermaal (62—64), Thing paa Dragseid (65), Ødelæggelsen af Hovet paa Lade, Rejse til henimod Raumdal og tilbage igjen forbi Stad øster til Viken (65), Frieri til Sigrid Storraade (66), Ringerike christnet og St. Olaf døbt (67).

C. Mødet mellem Olaf og Sigrid (68), Eyvind Keldas Død (69, 70), Olaf paa Agvaldsnes (71), Thing i Throndhjem (72), Olaf paa Mæren, Jernskegge dræbt og Thronderne christnede ved Midsommer (73—76), Nidaros anlagt (77), Olaf gift med Gudrun (78), Thangbrand til Island (80), Hauk og Sigurd til Danmark (81).

D. Haareks Daab og Eyvind Kinnrivas Død (82, 83).

E. Kongens Tog til Haalogaland (84—87), Kjartans Ankomst og Daab (ved Mikkelsdagstid), Thangbrand tilbage fra Island (91), Gudrød Erikssons Død (94), Ormen Lange bygget (95), Olaf egter Thyre om Høsten (100), Harald fødes om Sommeren (105).

F. Island christnes (103), Olafs Tog til Vendland (106 flg.).

Hermed maa sammenholdes, hvad saavel Olaf Tr. S. (Cap. 213 flg.), som Snorre (Cap. 96, 97) melde, at Erik Jarl efter sin Faders Fald (A) flygtede til Svithjod, opholdt sig der næste Vinter, herjede den følgende Sommer (B) i Østersøen og egtede Sven Tjugeskeggs Datter Gyda, opholdt sig næste Vinter i Svithjod, gjorde derefter (C) et Tog til Gardarike, og tilbragte i det Hele

Viken, som kunde gjøre Olaf Tryggvesson Herredømmet stridigt, og hertil kommer ogsaa, at han just paa denne Kant af Landet havde sine fleste Frænder og Venner. Her boede hans Stiffader Lodin, og dennes Søn, Olafs Halvbroder Thorkell Nefja; her havde ligeledes Olafs Morbrødre Karlshoved, Jostein og Thorkell Dyrdill Gaarde; Lodins Døtre, Olafs Halvsystre, vare eller bleve paa denne Tid gifte med to storættede Brødre der i Egnen, Thorgeir og Hyrning [1]). Alle disse fornemme, rige og anseede Mænd vare de

---

taget 5 Somre (A, B, C, D. E,) paa Vikingetog før Slaget ved Svoldr.

De sparsomme Antydninger til Chronologi, som findes hos Odd Munk, ere følgende:

Han raadede for Landet i 5 Vintre (Cap. 22).

Efter den første Vinter, altsaa i B, gjorde han Tog til Orknø (Cap. 23).

I sit andet Aar (B) holdt Olaf Thing paa Dragseid (Cap. 31, 32): her anføres Sæmund frode som Hjemmel. Til dette Aar henføres og, som det synes, Toget til Godo (Cap. 33, 34).

I det tredie Aar (C) byggedes Ormen korte (41), gjorde Olaf Toget til Haalogaland, og egtede Thyre.

I det fjerde Aar (D) byggedes Ormen lange (49), dræbtes Jernskegge (50) og christnedes Thronderne.

I det femte Aar (E) smedede Sigurd Storraade o. fl. Planer mod Olaf (58).

Somren derefter (F) foretog han Toget til Vendland (60).

Hertil kommer at Kristnisaga (Cap. 6) melder at Olaf sendte Stefne til Island den første Sommer, han kom til Norge (A), og at han Somren efter (B) drog tilbage til Norge, at Thangbrand samme Sommer (B) drog til Island, opholdt sig der tre Vintre, og derpaa (E) drog tilbage til Norge (Cap. 8); at Gissur og Hjalte paa Thinget samme Sommer bleve fredløse (Cap. 9), droge til Norge, og traf Olaf, der just var kommen tilbage fra Haalogaland (Cap. 10), og droge næste Aar (F) til Island, hvor Christendommen blev lovtagen (Cap. 1), samt at Svoldrslaget stod 10de Sept. samme Aar, nemlig 1000 e. Chr. (Cap. 12)

Laxdølasaga (Cap. 42 og 43), som dog her bliver af mindre Vegt, sætter Christendomsantagelsen paa Island Aaret før Kjartans Reise til Island og følgelig før Olafs Tog til Vendland.

Af udenlandske Data have vi intet andet til Hjelp, end det før omtalte, ikke ret paalidelige, Udsagn af Florents, at Olaf drog hjem til Norge 995.

Svoldrslaget, der indtraf i Aaret F, henføres ej alene i Kristnisaga, men ogsaa i de isl. Annaler til 1000 (paa Hauk Erlendssøns Anm. nær, der henføre det til 999); ogsaa Are frode nævner 1000 (Isl. B. Cap. 7) og dette Aar bliver derfor vistnok det rette. A bliver saaledes 995, B 996, C 997, D 998, E 999 og F 1000. Da nu Snorre ved at angive Haralds Fødsel før Forældrenes Giftermaal viser sig mindre nøjagtig, tør man vel heller ikke stole saa meget paa den øvrige Deel af hans Tidsregning, medens vi med de Hjelpemidler, der nu staa os til Tjeneste, ej kunne paavise noget urigtigt i den større Kongesagas. Til denne maa vi derfor af Mangel paa sikrere Data holde os.

[1]) Ol. Tr. Saga Cap. 110, og Odd Munk lade Thorgeir og Hyrning først ved

mægtigste i hele Viken, af hvis Indbyggere mange desuden havde Hengivenhed til Olaf for hans Fader Tryggves Skyld, der tidligere havde været deres Konge. Hele Vaaren, Sommeren og Høsten maa have gaaet hen med disse Rejser. Olaf skal, som det udtrykkeligt siges, have taget Vejen over Land fra Throndhjem til Viken, og da han tillige berejste de øvrige Fylker, og lod sig hylde paa hvert Lagthing (altsaa Eidsivathing, Gulathing og maaske Haugathing ved Tunsberg,) er det rimeligt nok at den hele Sommer og Høst er medgaaet. Det er dog nok ellers et stort Spørgsmaal, hvor vidt den Angivelse, at han besøgte Oplandene, har sin Rigtighed. Thi med Undtagelse af en liden Rejse op til Ringerike, som han foretog under sit Vinterophold i Viken mellem 997 og 998, og hvorved Ringerike blev christnet tilligemed en Deel — vistnok kun den nærmest tilgrændsende — af Oplandene [1]), finde vi ikke, at Olaf forresten havde noget med disse umiddelbart at bestille; han bereiste dem ej for at christne dem; de vare, da Olaf den hellige senere kom did, aldeles hedenske, og dertil siges det ligefrem i den legendariske Beretning om Olaf Tryggvesson, at Fjeldbygderne ikke laa fuldkommen under de Norges Konger, der herskede langs Søkysten, men at Fylkeskongerne paa Oplandene adløde Sviakongen (der nu ogsaa var Danekonge) [2]), ligesom det og paa et andet Sted heder, at Olaf christnede alle sine Landsmænd „i Kystfylkerne" [3]): hans Indflydelse strakte sig saaledes neppe over Oplandene. Det sandsynligste bliver derfor nok, at Olaf slet ikke besøgte Oplandene, men at han derimod drog fra Throndhjem langs Kysten fra Fylke til Fylke, indtil han kom til Viken.

De Konger, der paa denne Tid herskede paa Oplandene, hørte, som man senere erfarer, deels til den snefridske, deels til den alfhildske Æt af Harald Haarfagres Descendenter. En af de meest anseede var **Sigurd Syr**, en Søn af Halfdan, Sigurd Rises Søn; han boede paa Ringerike, hvor han dog snarere synes at have levet som en rig Godsejer, end at have udøvet noget Herredømme, skjønt han førte Kongenavn [4]). Han var nys bleven gift med Aasta Gudbrandsdatter, Harald Grønskes Enke, og dennes Søn, hans Stifsøn, Olaf opfostredes i hans Huus [5]). Det forholder sig vistnok ganske rigtigt saaledes, at

denne Lejlighed, og med Olafs Samtykke egte hans Halvsystre, samt til Gjengjeld love deres Hjelp ved Christendommens Udbredelse. Snorre (Cap. 58) omtaler dem som allerede forhen gifte.

[1]) Dette siges ogsaa kun i Ol. Tr. S.; Snorre har intet om Oplandene.

[2]) Odd Munk, Cap. 48.

[3]) Histor. Norv. fol. 10 a.

[4]) Dette vil i det følgende, hvor Olaf den helliges Historie behandles, blive viist.

[5]) Olaf den helliges Saga, Cap. 19, har en Fortælling om, hvorledes Gissur Gudbrandsson, en Lendermand, og Sigurd Syr paa een Gang bejlede til Aasta, som raadspurgte sin Søn, den da 6aarige Olaf, og at denne da erklæ-

alle disse Konger paa Oplandene nu adløde eller havde adlydt Sviakongen, thi siden Danmarks Undertvingelse ved Erik Sejrsæl var Sviakongen tillige Danekonge, og endnu var der ikke indtruffet noget, som havde kunnet gjøre nogen Forandring i dette Forhold. Ved Olaf Tryggvessons Anerkjendelse som Konge i Viken bleve Oplændingekongerne for det første saa at sige sine egne Herrer.

30. Christendoms=Paabudet begynder. Gulathinget christnes.

Viken var det første Landskab, hvor Olaf Tryggvesson forkyndte Christendommen; deels fordi han vel følte sig sikrest der, deels vel og fordi Christendommen der allerede havde de fleste Tilhængere. Olaf kaldte Lodin, hans Svigersønner, og sine Morbrødre til sig, aabenbarede sin Hensigt, at paabyde Christendommen over det hele Land, om det saa skulde koste ham hans Liv, og bad dem være sig behjelpelige dertil. „Jeg skal", sagde han, „gjøre Eder alle til store og mægtige Mænd, thi Eder tror jeg bedst formedelst Frændskab og andre Forbindelser". Flere af dem vare vistnok allerede Christne, i det mindste maa dette have været Tilfældet med Jostein og Karlshoved, Olafs Vaabenbrødre i Vesterviking, og det er derfor ej at undres over, at de villigen lovede at staa ham bi med alle deres afhængige. Derfor tilsagde de ham deres Bistand, og han forkyndte nu for Almuen i Østre=Viken, at alle og enhver skulde antage Christendommen. Og da han allerede havde sikret sig de mægtiges Bistand, havde han ingen Vanskelighed ved at faa dette Bud sat igjennem; thi de øvrige vovede ej at modsætte sig. Saaledes bleve alle paa den Kant, nemlig det egentlige Øster=Viken eller Ranarike, døbte. Fra Østerviken drog Olaf til det nordre eller indre Viken, nemlig Egnene omkring Folden, hvor han ligeledes lod sin Befaling udgaa til alle om at antage Christendommen. Her mødte han imidlertid større Modstand, sandsynligviis af den Grund, at de tydske Jarlers Virksomhed, hvilken vi ovenfor have omtalt, ej havde naaet saa langt som hid, og Christendommen derfor heller ikke havde vundet

---

rede sig for Sigurd. Da nu, efter de bedste og sikreste Beretninger, Olaf var født 995, maatte paa denne Maade Aastas Giftermaal først have fundet Sted 1001, hvilket paa det bestemteste strider mod Kongesagaernes Udsagn, at Olaf Tryggvesson besøgte Sigurd og Aasta efter at de vare gifte. Enten maa dette altsaa ansees for en Opdigtning til St. Olafs Forherligelse, eller maa man antage denne for meget ældre, end det sædvanligt angives, nemlig saaledes, at Sagaernes Udsagn, at Harald grønskes Død indtraf Sommeren efter Jomsvikingeslaget, er rigtig, og at Harald altsaa er død 986, Olaf født 987, og Aasta atter gift 993. Angivelserne af Olafs Fødselsaar ere i det hele taget vaklende, se Olafs Saga hins helga, udg. af Keyser og Unger, S. 98, 99.

saamange Tilhængere der. Men, siger Thjodrek Munk [1]), Olaf, som saa, at Barbarernes Hjerter vare forhærdede, at de alene med en kraftig Haand kunde renses fra Vantroens indgroede Dorskhed og Ureenhed og den ligesom medfødde eller med Modersmelken inddrukne Tilbedelse af onde Aander, og at de ikke bevægedes synderligt ved Ordet, tilføjede hyppigt ogsaa Hug og Slag [2]), efterlignende sin Herre, der god Olje og Viin i den Saaredes Vunder, og tillige hiint Evangeliets Udsagn: „nød dem til at komme ind, for at mit Huus kan blive fuldt". Og derfor, som det heder hos en anden Chronist, underkastede han dem, hvilke Biskoppen ej formaaede at overvinde med det aandelige Sverd, Christi Herredømme ved det legemlige, den Fornemme som den Ringe, det diende Barn saa vel som Oldingen [3]). Dette var nu just ikke efter Gregorius's humane Grundsætninger, hvilke Haakon Adelsteensfostres Raadgivere synes at have fulgt, men det er vel og højst sandsynligt, at uden haardere Midlers Anvendelse vilde Olaf neppe have udrettet stort. Han var selv heftig og ivrig, og det var nu engang Tidens Aand at forkynde Christendommen blandt Hedningerne paa den Maade. Det fortælles derfor, at alle de i nordre Viken, der vovede at modsætte sig hans Bud, bleve haardt revsede; nogle bleve dræbte, andre lemlæstede eller jagne ud af Landet. Og derved bragte han det saa vidt, at ogsaa Nord-Viken christnedes, og at saaledes hele det Rige, hans Fader Tryggve havde haft, blev vundet for Christendommen [4]).

Det er dog heel rimeligt, at Olafs Fremfærd ogsaa for en stor Deel skyldes Paavirkningen af de Gejstlige, som vare om ham. Af disse har især deleshed een erhvervet Navnkundighed ved sin Heftighed, Voldsomhed og Stridbarhed, og han var, vel at merke, ingen Englænder, men en Saxer, og saaledes oplært i de tydske Kejseres Omvendelses-Skole. Hans Navn var **Thangbrand**, og han udgives for at have været en Søn af en Wilibald, Greve af Bremen. Om Maaden, paa hvilken Olaf blev kjendt med ham, fortælles følgende Historie, der dog i flere Henseender er mindre sandsynlig, og saaledes maa staa ved sit Verd. Biskop Albert eller Adalbert, der i Harald Gormssons Dage sendtes fra Bremen til den nys oprettede Biskopsstol i Aaros [5]), havde Thangbrand hos sig som sin Discipel og

---

[1]) Thjodr. M. Cap. 11.

[2]) Her er et uoversætteligt Ordspil: et quia minus movebantur ad verba, addidit frequenter et verbera.

[3]) Histor. Norv, fol. 10, b.

[4]) Ol. Tr. Saga, Cap. 110. Snorre Cap. 56. Odd Munk omtaler ikke Viken.

[5]) Saaledes Kristnisaga, Cap. 5. Olaf Tr. S. Cap. 71, 81, lader derimod Albert være Biskop i Bremen. Albert var forresten neppe heller Biskop i Aaros, men derimod i Slesvig fra 990—1010 (se Lappenbergs Anm. til Mag.

Klerk. Engang, da Thangbrand allerede var voxen, besøgte Adalbert Biskop Hugbert af Kanterborg, og i hans Følge var ogsaa Thangbrand. Ved Afskeden gav Hugbert Adalbert og hans Følge Foræringer. Thangbrand fik et Skjold med den korsfæstede Christi Billede, fordi, som Hugbert sagde, han havde Sind og Væsen som en Ridder; men Billedet skulde betegne hans gejstlige Stand. Kort efter stødte Thangbrand og Olaf sammen under dennes Ophold i Vendland. Olaf syntes saare godt om Skjoldet, spurgte Thangbrand, hvad det skulde forestille, og fik nøjagtig Forklaring derover. Olaf spurgte ham, om han vilde sælge Skjoldet. Thangbrand forærede ham det, men Olaf lod ham dog dets Værdi udbetale, lovede ham sit Venskab, og bad ham henvende sig til ham, hvis han var i Nød. For de modtagne Penge kjøbte Thangbrand en ung smuk irsk Pige, og havde hende hjem med sig; men da hændte det sig, at en Tydsker, hvilken Kejser Otto havde sendt som Gissel, vilde tage Pigen fra ham. Da Thangbrand ej vilde give Slip paa hende, udfordrede Tydskeren ham til Tvekamp. Thangbrand modtog Udfordringen og fældte sin Fiende, og da han paa Grund heraf ikke længer kunde opholde sig i Danmark, tyede han til Olaf, som imidlertid var kommen til England og var bleven døbt. Olaf tog vel imod ham, og lod ham indvie til sin Hirdprest. En saa verdsligsindet og krigersk Mand var neppe skikket til at stemme Olaf til mildere Forholdsregler, og vi ville i det følgende se, hvorledes han fremdeles viste sig haard og stridbar, og i flere Henseender vakte Forargelse [1]).

Men Olaf medbragte ogsaa en engelsk Gejstlig, der synes at have været en langt anden Mand end Thangbrand, og lige saa meget gjennemtrængt af Christendommens milde Aand, som Thangbrand var fremmed for den. Denne Mand var **Sigurd**, eller som han ogsaa kaldes, rimeligviis med Klosternavn, **Johannes** eller **Jon** [2]); han kaldes Olafs Hirdbiskop, og

---

Adam II. 23). Heller ikke var der nogen Erkebiskop Hubert i Canterbury omkring 990; derimod nævnes rigtignok Underbiskopper der indtil 1071, se Anm. til Kristnisaga, S. 28, 29. Dog efter 990 havde Olaf forladt Vendland, og den hele Historie, som sagt, synes heel problematisk.

[1]) Thjod. Munk, (Cap. 8) kalder Thangbrand Theobrandus og siger at han var af flamsk Herkomst.

[2]) Han kaldes alene Sigurd hos Snorre; i Olaf Tr. Saga kaldes han for det meste Sigurd, navnlig paa det første Sted (Cap. 107), hvor det siges at han var Olafs Hirdbiskop og havde fulgt ham fra England; paa et Sted (i Tillægget om Halldor Snorresson Cap. 3, Fornm. S. III. 163) kaldes han „Jon Sigurd". Odd Munk kalder ham som oftest Jon, især paa 1ste Sted (Cap. 23), hvor der siges at Olaf bragte Jon Biskop og mange Prester, Thangbrand og Thormod, o. fl., fra England; i Cap. 25 og 76 siges der, at han ogsaa hed Sigurd. Hist. Norvegiæ fol. 10 a., der nævner ham og Thangbrand, kalder ham Johannes. Thjodrek (Cap. 8) kalder ham Sigurd (Sigwardus),

var, som det siges, indviet til at forkynde Ordet for Hedningerne. Af hans Navn Sigurd skulde man formode, hvad der og i sig selv er rimeligt, at han nedstammede fra de nordiske Beboere af England, og at Olaf især har valgt ham, fordi han var Norges Sprog mægtig. Allerede Mag. Adam af Bremen omtaler ham. Efter nemlig at have løseligen nævnt om nogle Gejstlige, uden dog at navngive dem, fra Erkebiskop Adaldags Tid, hvilke efter hans Død (988) prædikede i Norge og Sverige og omvendte flere, blandt dem ogsaa, efter nogles Sigende, Olaf Tryggvesson, til Christendommen, tilføjer han, at Olaf, fordreven fra Norge, kom til England, og antog der Christendommen, hvilken han allerførst førte tilbage med sig i sit Fædreland; og at efter andres Sigende saa vel han, som hine øvrige omvendte, døbtes af nogle Biskopper eller Prester, der uddroge fra England for at udbrede Evangelium, af hvilke den fornemste var Johannes. Om denne siger han ogsaa paa et andet Sted, at han var den første Biskop, der kom til Norge fra England, og at han døbte den til Christendommen omvendte Konge tilligemed hans Folk [1]). Mag. Adam helder, som man altsaa ser, tydeligt til den Mening, at de, som under Olaf Tryggvesson udbredte Christendommen, ej vare bremiske Gejstlige fra Adaldags Tid, men derimod engelske, som havde ledsaget Olaf Tryggvesson ved hans Hjemrejse til Norge; og han fejler kun i at nævne Johannes som den, der døbte Olaf, da Olafs Daab, som vi have seet, var foretagen af hiin Abbed paa Syllingerne, hvilken neppe synes at have været den samme som Johannes eller Sigurd [2]). Denne, der i vore Sagaer fører Tilnavnet „hinn ríke" (den mægtige) — et Tegn paa den Anseelse, han nød [3]), — viste sig efter de gamle Beretningers ud-

og siger, at han var ordineret til at prædike Ordet for Hedningerne, samt at Olaf medbragte tillige Thangbrand, Thormod (Thermo) og nogle Diakoner; dette gjentages i Ágrip Cap. 16.

[1]) Mag. Adam, II. 34, 35. IV. 33.

[2]) Mag. Adams Udsagn, at Olaf Tryggvesson var fordreven fra sit Fædreland, kan paa en vis Maade siges at være rigtigt, naar man forklarer det derved, at han var fordreven i sin Barndom; i denne Betydning synes han vel ikke at have taget det, men Fejltagelsen er dog i saa Fald ikke af de groveste. Hvad det angaar, at Johannes skulde have døbt Olaf, da er ogsaa Fortællingen om dennes Daab paa Syllingerne saa usikker, at for den Sags Skyld Mag. Adams Hjemmelsmænd gjerne kunde have Ret; for øvrigt laa den Tanke for dem, der ej kjendte Omstændighederne nøjere, meget nær, at den samme Biskop, der fulgte Olaf til Norge, ogsaa havde døbt ham. Saxo (S. 500) giver at forstaa, at Olaf i Norge selv døbtes af Englænderen Bernhard, der siden døbte den svenske Konge Olaf, og ligger begraven i Lund; men han har her vistnok henført den af Mag. Adam (II. 53, 55) omtalte Bernhard til en urigtig Tid, og den samme Fejltagelse synes Thjodrek at have begaaet, hvor han giver den Abbed af Syllingerne, der døbte Olaf, Navnet Bernhard.

[3]) Hinn ríki kaldes Sigurd saavel i Olaf Tryggv. Saga Cap. 107, som i Land-

trykkelige Vidnesbyrd som en human og egte christeligsindet Mand [1]), og hans Indflydelse paa Olaf maa derfor have været meget heldbringende, om det just ikke altid lykkedes ham at styre hans Heftighed [2]). En tredie af de Gejstlige, Olaf medbragte, hed Thormod; ogsaa han synes at have været af nordisk Herkomst.

Olafs egen Christendomskundskab kan vel heller ikke have været betydelig, og hans Iver maa i alle Fald have været langt større. Mag. Adam fortæller om ham med den største Bestemthed som et almindeligt Udsagn, at han var kyndig i Spaadomme, plejede at lægge Merke til Forvarsler, og i denne Hensigt fornemmelig iagttog Fuglenes Lader, hvorfor han ogsaa fik Tilnavnet „Kraakebein". Han lægger til, at han af Hengivenhed for magiske Kunster holdt sig inde med alle de Seidmænd, der i saa stor Mængde fandtes i Norge, og døde, bedragen af deres Vildfarelse. Ja han siger endog, at han efter enkeltes Foregivende forsagede Christendommen [3]). Noget lignende fortæller Saxo, der siger at Olaf lagde saadan Vind paa at tage Varsler, at han, skjønt døbt, og efter at have tilegnet sig „en Deel af Religionslærens Begyndelsesgrunde", alligevel ikke kunde afholdes fra at lytte til Spaamændenes Ord og udforske Fremtiden ved Fugle-Jagttagere [4]). Er der nu end en Overdrivelse i alt dette, fornemmelig i hvad der angaar hans foregivne Venskab med Seidmændene, hvilke han tvertimod forfulgte paa det ivrigste [5]), og kan man end meget godt forklare denne Overdrivelse af det Had til Olaf, som Mag. Adams Hjemmelsmand, Kong Sven Ulfssøn, fra sin Morfader Sven Tjugeskegg havde arvet: saa maa der dog paa den anden Side være noget sandt deri, især da Tilnavnet „Kraakebein", om end givet ham af hans Fiender, ej synes at kunne være uegte, og desuden de Fremstillinger af hans Liv, vore Sagaer indeholde, mere kunne kaldes Lovtaler end upartiske Levnetsbeskrivelser. Og hvad der fortælles om det Besøg, som han, skjønt vistnok under betydelige Samvittighedsbebrejdelser, skulde have aflagt hos hiin finske Spaamand strax efter sin Ankomst til Agdenes [6]),

namsbogen III. 19, hvor det fortælles, at han engang i Sogn indviede en Knarr for den islandske Farmand Thore, af hvilken Knarr siden to Dørstolper gjordes til en Gaard paa Island; disse Dørstolper vare, heder det, vejrspaaende.

[1]) Se f. Ex. Olaf Tryggv. Saga Cap. 208.

[2]) Hvor vidt Sigurd var den samme som den bekjendte St. Sigfrid, Sveriges Apostel, se nedenfor, og tillige Dr. Reuterdahls Sv. Kyrkans historia, S. 314—337.

[3]) Mag. Adam, II. 38.

[4]) Saxo, 10de Bog, S. 501.

[5]) Se f. Ex. Olaf Tryggv. Saga, Cap. 195. Jvfr. nedenfor S. 317.

[6]) Se ovf. S. 254.

tyder hen paa, at man heller ikke her i Norge har savnet Sagn om hans Overtro. Af en Vikingehovding, der havde levet sin meste Tid som Hedning og under Krigstummel, og kun for faa Aar siden var omvendt til Christendommen, var heller ikke stort andet at vente.

31. Agder, Rogaland og Hørdeland christnede. Erling Skjalgsson.

Da Olaf havde christnet Viken, begyndte han om Vaaren (996) en Fart langs Kysten fra Fylke til Fylke, for ligeledes her at paabyde Christendommen. Først drog han til **Agder**, i hvilket tyndt befolkede Fylke han ej fik nogen synderlig Modstand, da ingen vovede at sætte sig op imod ham. Alle bleve saaledes her døbte. Fra Agder drog han til Rogaland og Søndhordeland. Her vare mange mægtige Mænd af den forhen omtalte **Hørde-Kaares** Æt. Blandt dem nævntes paa den Tid fornemmelig **Olmod den gamle**, og den unge **Erling Skjalgsson** paa **Sole**, paa Jæderen [1]). Erlings Fader **Thorolf Skjalg** skal have været en Sønnesøn af Hørde-Kaare, og være bleven indebrændt af Ragnvald, en Søn af Lodin paa Ærvik ved Stad, fordi han, og vistnok med Rette, ansaaes for at have dræbt denne paa forrædersk Viis [2]). Erling maa da have været et Barn, thi Ragnvald, der først efter Drabet paa Thorolf tiltraadte sin Fædrenegaard, nævnes under Navnet „Ragnvald af Ærvik" som en af de fornemste Deeltagere i Jomsvikingeslaget [3]). Erling Skjalgsson selv nævnes allerførst i Aaret 981, da Snorre Gode fra Island opholdt sig hos ham en Vinter og nød megen Venlighed af ham, fordi Hørde-Kaare og Snorres Oldefader Thorolf Morstrarskegg havde været gode Venner [4]). Erling maa omtrent have været jevnaldrende med Snorre: han var altsaa paa den Tid, da Olaf kom til Norge, i sine bedste Aar, lidt over 30 Aar gam-

---

[1]) Om Forvirringen i Angivelsen af Hørde-Kaares Ætlinger se ovf. 1ste B. S. 577, Not. Det eneste, vi vel med nogen Sikkerhed kunne antage, er at Erling nedstammmede fra Hørde-Kaare. Det er for øvrigt kun Snorre og Odd, der udtrykkeligt omtaler Olmod som levende paa denne Tid og deeltagende i Forhandlingerne paa Gulathing. Olaf Tryggv. Saga nævner kun „en anseet Hovding". Olmod var, heder det, en Farfader af Aslak Fitjaskalle; denne Green af Ætten har altsaa boet paa Fitje, paa Stordøen. Vi erfare senere, at yngre Medlemmer af Ætten ejede Gerde og Stodla i Etne, saa vel som Finnø i Buknfjord; heraf sees noksom, at Ætten egentlig hørte hjemme i Rogaland og Søndhordeland.

[2]) Herom er der en vidtløftig, men desværre med mange Legender og Usandsynligheder indvævet Beretning. Olaf Tryggv. Saga Cap. 145, 146.

[3]) Se ovf. S. 116.

[4]) Eyrbyggjasaga Cap. 13. Se ovf. S. 172.

mel [1]). Ved Efterretningen om at Olaf nærmede sig med Christendoms-Paabud, samlede Erling og hans mægtige Frænder sig for at aftale, hvad der i denne Anledning var at gjøre, da de ikke vilde lade sig tvinge til at antage den nye Religion mod deres Vilje. De bleve da enige om at indfinde sig alle tilsammen mandsterke til Gulathing, hvor de ogsaa lode Kong Olaf vide, at han kunde treffe dem. Imidlertid stevnede Kongen de øvrige Bønder af Rogaland og Søndhordeland [2]) til Thing paa Moster, hvor de indfandt sig i stort Antal og fuldt bevæbnede, i den bestemte Hensigt at gjøre ham Modstand [3]). Men da det kom til Stykket, svigtede Modet dem; de udseede Talere bleve forknytte, og Enden blev, at alle underkastede sig Kongens Bud, og lode sig døbe. Olaf skal have efterladt Thangbrand for at døbe alle dem paa Hordeland, der endnu ikke før hans Afrejse havde modtaget Daaben. Paa **Moster** grundlagde han en Kirke paa det selvsamme Sted, hvor han allerførst ved sin Ankomst fra England var landet og lod synge Messe for sig; han satte Arbejdsmænd i Verk med at bygge den,

---

[1]) Snorre var født 965.

[2]) Rogaland nævnes ikke udtrykkeligt paa dette Sted i Olaf Tryggv. Saga Cap. 141, men derimod hos Snorre, Cap. 61, saa vel som senere i Olaf Tryggv. Saga Cap. 149. At ogsaa Bønderne paa Søndhordeland vare med, kan man slutte endog blot af den Omstændighed, at Thinget stod paa Moster.

[3]) Dette Thing lader Odd Munk (Cap. 24) finde Sted, da Olaf lander paa Moster, efter sin Tilbagekomst fra Rejsen til England. Dette forholder sig nu vistnok ikke saa, men vi ere dog deraf berettigede til, saaledes som her er skeet, at henføre Kirkens Opbyggelse og Thangbrands Ansættelse til dette andet Besøg paa Moster, ej det første, flygtige, da Olaf, som skyndte sig nordefter og ej engang ønskede at hans Ankomst skulde blive bekjendt, umuligt kunde give sig Tid til at anlægge nogen Kirke. Dog henfører Olaf Tryggv. Saga Cap. 99 Kirkeanlægget og Thangbrands Udnævnelse, aabenbart urigtigt, hertil, medens Snorre (Cap. 52) rigtigere siger at Olaf lod synge Messe i et Telt „paa det Sted, hvor Kirken siden blev bygget". Ved at omtale Thinget med Rygerne (Cap. 61) nævner Snorre ikke udtrykkeligt Moster, men fortæller dog Begivenhederne paa Thinget selv næsten aldeles saaledes som Olaf Tryggv. Saga Cap. 141 og Odd Munk Cap. 24. Denne Fortælling er ganske legendarisk, hvorfor den ovenfor er udeladt. St. Martin aabenbarer sig for Olaf om Natten, og lover ham Hjelp; næste Dag, da Thinget skal staa, og de af Bønderne udvalgte tre Talere besvare Olafs Paabud, faar den første saadan Hoste, den anden bliver saa stam, og den tredie saa hæs, at ingen kan høre, hvad de tale, hvorover de øvrige tabe Modet. At et Lokalsagn har været forbundet hermed, sees af hvad der i Olaf Tryggv. Saga siges, at der endnu paa det Bjerg, hvor Olaf og hans Mænd stode under dette Thing, skulde være at se Spor af Spydskaftene, hvortil de støttede sig, ligesom smaa Koppe; og derhos Olafs Fodspor, aftrykte i Bjerget ligesom i kram Sne. Ágrip har haft en noget forskjellig Kilde; det siger at Olaf fremsatte sit første Christendomspaabud paa Thinget i Moster, „og tog der Folket ved Troen, og Olaf ved Riget".

lagde Gods dertil, og overdrog dens Varetægt til Thangbrand. Derfra drog han til Gulathing, hvor han traf en talrig Forsamling. Han henvendte sig først til Høvdingerne, og bød dem antage Christendommen. En af de mægtigste blandt dem svarede, at hvis han vilde bruge Vold og Tvang mod dem og gjøre Brud paa Lov og Ret, da vare de blevne enige om at staa ham imod med al Magt; vilde han derimod vise dem nogen Villighed, da stod det kun til ham at sikre sig deres Troskab og Lydighed. Olaf spurgte nu, hvad det da var, de ønskede at han skulde gjøre for at de kunde blive vel forligte og gode Venner. De svarede at han skulde give Erling Skjalgsson sin Søster Aastrid til egte; Erling kunde, meente de, med Rette ansees for den vakreste unge Mand i hele Norge. Olaf havde intet at indvende mod Giftermaalet, hvilket han i alle Dele fandt sømmeligt, da Erling var rig, højbyrdig og smuk; dog maatte han først høre Aastrids egen Mening om Sagen. Han spurgte hende derfor, om hun vilde tage Erling til Mand. Men den stolte Pige fandt ikke Erling fornem nok. „Det kommer mig lidet til gode", sagde hun, „at jeg baade er Kongedatter og en Konges sambaarne Søster, hvis jeg skal blive gift med en Mand uden Tign[1]); heller vil jeg da vente nogle Aar paa et andet Tilbud". Olaf ærgrede sig over dette Svar, og til et Tegn derpaa sendte han hende en Høg, som hun ejede, efter først at have ladet alle Fjedrene plukke af den[2]). Da sagde hun: „nu er min Broder vred"; stod strax op, gik til ham, og bad ham bestemme om hendes Giftermaal, som han vilde. „Jeg tænkte ogsaa", sagde Kongen, „at jeg havde Magt til at give hvilken som helst Mand Tign, jeg vilde, her i Landet". Erling og hans Frænder bleve nu kaldte til, og Aastrid blev festet ham[3]). Derpaa lod Kongen Thinget sætte og bød Bønderne at lade sig christne. Da nu Erling og hans mægtige Frænder

---

[1]) Ved „Tign" forstodes fyrstelig Værdighed, hvilken kun tilkom Konge- og Jarle-Titlen; Konger og Jarler kaldtes tignir, de øvrige útignir menn. De „tigne Mænds" Hustruer kaldtes „Dronninger".

[2]) Dette skulde vel betegne hendes forladte Tilstand, hvis Olaf slog Haanden af hende; jvfr. 1ste B. S. 235.

[3]) Odd Munk lader i sin Bearbejdelse denne Begivenhed gaa forud for Olafs Ankomst til Viken, og Hyrnings og Thorgeirs Giftermaal. Han nævner ligefrem Olmod, Søn af Hørde-Kaare („der var saa mægtig at han overvandt 9 Konger") som den, der førte Ordet, og rimeligviis er det herfra, at Snorre har hentet hans Navn. Odd Munk udgiver ogsaa Aastrid, der egtede Erling, for en Datter af Lodin, og saaledes kun en Halvsøster af Olaf. Da han tidligere nævner Aastrid tilligemed Einar Thambeskelver i Anledning af de forskjellige Meninger om Tidsregningen (se ovf. S. 244) er det ikke usandsynligt, at Aastrid har været en af dem, hvis Beretninger om Olaf ligge til Grund for de senere Beskrivelser af hans Levnet.

gjorde fælles Sag med Kongen og stemmede for Christendommens Antagelse, vovede ingen af de mindre anseede Bønder [1]) at hæve sin Røst til Modsigelse; de bleve alle døbte, og kort efter holdt Erling Bryllup med Aastrid. Olaf, som var tilstede, tilbød Erling Jarlsnavn. Men han svarede stolt: „Herser have mine Frænder været for mig, og jeg vil ikke bære højere Navn end de; derimod vil jeg gjerne tage imod at blive den øverste Herse i Landet". Dette tilsagde Kongen ham, og gav ham alle Fylkerne lige fra Sognsøen til Lindesnes, altsaa Hordafylke, Rygjafylke og det vestlige af Agder, i Forlening paa samme Vilkaar, som Harald Haarfagre havde givet sine Sønner Len at bestyre [2]).

32. Sogn, Fjordene, Søndmøre, Raumsdalen christnede. St. Sunnivas Helligdom.

Efter at den sydlige Deel af Gulathingslagen paa en saa let Maade var bleven christnet, stevnede Olaf Indbyggerne af de fire Fylker, Sogn, Fjordene, Søndmøre og Raumsdal, til et Thing paa Drags-Eidet (paa Stadland) endnu samme Høst, for at underhandle med dem om Christendommens Antagelse. Selv indfandt han sig der med en talrig Skare, thi foruden den Flok, han havde haft med sig fra Østlandet, sluttede ogsaa flere sig til ham fra Rogaland og Hordeland. Han bød de forsamlede Bønder at antage Christendommen, og da det syntes ham, som om de ikke havde videre Lyst dertil, forelagde han dem to Vilkaar, enten at lade sig døbe, eller at holde Slag med ham. Da de ej saa sig istand til det sidste, valgte de det første, og lode sig døbe.

Vi have allerede omtalt, hvilken kraftig Virkning Læren om Helgener og deres Relikvier udøvede med Hensyn til Christendommens Udbredelse i hine Tider og dens Befæstelse blandt Hedningerne. Med denne Lære maatte naturligviis Forestillingerne om det fortjenstlige i Valfarter til de hellige Steder, hvor Helgenernes jordiske Levninger hvilede, staa i den nøjeste Forbindelse. Den vækkende Virkning, slige Valfarter udøvede paa Sindet, overgik alt, hvad indtrængende Tale og pragtfuld Gudstjeneste formaaede at udrette; og ligesom det er naturligt for det opvakte Sind og følende Hjerte, at betragte ethvert historisk merkeligt Sted og enhver udmerket Mands Grav med Interesse og Ærefrygt, saaledes hvilede der over hine hellige Steder en saa mange Gange mere forhøjet Glands, som en af Gud selv udvalgt

---

[1]) Disse maa nærmest have været Nordhordlændinger.

[2]) Ganske de samme kunde dog ikke Vilkaarene være, for saa vidt Odelen ej længer tilhørte Kongen; Meningen var vel kun, at Erling skulde oppebære de halve kongelige Indtægter. Jvfr. ovf. 1ste B. S. 386. Olaf Tryggv. Saga Cap. 147. Snorre Cap. 62—64.

Helgen troedes at staa over Stovets almindelige Børn; og denne Glands bidrog ej alene til at vække og vedligeholde det fromme Sind og den religiøse Stræben hos dem, der boede i den umiddelbare Nærhed, men virkede med magisk Trylleri i videre Kredse over det hele Land, og vakte en Forestilling om at selve Landet tilligemed dets Folk og Styrere stode under den hellige Mands særegne Beskyttelse, hvis Levninger Gud havde forundt at lade hvile i dets Skjød. De Gejstlige, der fulgte med Olaf Tryggvesson, maatte derfor glæde sig over enhver Lejlighed der tilbød sig for dem til ogsaa at kunne erhverve en Lokal- eller National-Helgen for Norge. Og denne Lejlighed udeblev ej. En Begivenhed, der skulde have indtruffet i Haakon Jarls Dage just i den Egn, hvor Olaf Tryggvesson nys havde holdt Thing, og der i og for sig selv, alle legendariske Udsmykninger fraregnede, ogsaa ret vel kan antages virkelig at have fundet Sted, gav Anledning til, at Norge fik sin første Nationalhelgen, den unge Christendom i Norge sit første Holdpunkt, og maaske ogsaa Kongen selv en aandelig Støtte, som han hidtil havde savnet.

Legenden lyder saaledes: I Kejser Otto den førstes Dage var der i Irland en fager Kongedatter, ved Navn **Sunniva**, der tidligt udmerkede sig ved sin Forstandighed og christelige Fromhed. Efter hendes Faders Død styrede hun Riget, og foregik sine Undersaatter med det herligste Exempel paa dydig Vandel. Rygtet om hendes Skjønhed og Elskværdighed kom ogsaa for en hedensk Hærkonge, som bejlede til hende; og da hun saa meget mindre vilde egte en Hedning, som hun havde bestemt sig til slet ikke at gifte sig, men tjene Gud i jomfrueligt Levnet, gav hun ham Afslag. Til Hevn begyndte han derfor at herje i hendes Rige, og truede ganske at lægge det øde, hvis hun ej bønhørte ham. Hun foretrak efter Overlæg med sine Frænder og Venner at forlade Landet, og drog bort, ledsaget af en talrig Skare Mænd, Kvinder og Børn, paa tre Skibe uden Sejl, Aarer, Ror, og Vaaben, overladende sig ganske til Guds Styrelse. Vinden drev dem mod Norden, henimod Norges Kyst, hvor Sunniva med den større Deel landede ved den lille Ø Selja eller Sellønærved Stadland, og de øvrige ved Øen Kinn i Søndfjord. Disse Øer vare dengang ubeboede, og brugtes kun, ligesom de øvrige Ud-Øer, til Græsgang for Fæ. Sunniva og hendes Ledsagere søgte Ly i de store Huler, der findes i Fjeldet paa Vestsiden af Selja; i disse Huler boede de længe, ernærende sig ved Fiskeri, og dyrkende Gud. Men da Indbyggerne paa Fastlandet bleve var, at der var kommet Folk paa Øerne, antoge de dem for Vikinger eller Ugjerningsmænd, og tilskreve dem Skylden for, at flere Stykker Kvæg oftere savnedes. De henvendte sig derfor til Haakon Jarl med Bøn om at han vilde hjelpe dem til at fælde disse Ransmænd, og Jarlen begav sig i den Hensigt med en Skare Bevæbnede til Selja. Da Sunniva og hendes Følge saa de Bevæbnede komme for at angribe dem,

gik de ind i Hulerne, bedende Gud om en salig Død, og om at forskaane deres Legemer for at falde i Hedningernes Vold. Deres Bøn blev hørt, thi store Klippestykker faldt ned for de Huler, hvor de havde skjult sig, og Jarlens Mænd fandt ikke et Menneske. En Stund efter, da Haakon Jarl nys var dræbt, hændte det sig, at to anseede Bønder[1]) fra Søndfjord vilde til Throndhjem for at tale med Jarlen, hvis Død de endnu ej havde erfaret. Ved at drage tæt forbi Selja saa de, siges der, et underligt Lys hæve sig lige fra Stranden til Himlen; de lagde til Lands, for at undersøge Aarsagen, og fandt et straalende Menneskehoved, der gav den sødeste Lugt fra sig; forundrede herover, toge de Hovedet med, for at bringe Jarlen det. Paa Søndmøre fik de vide at Haakon var dræbt og Olaf kommen i hans Sted, men de fortsatte dog Rejsen til Lade, bleve godt modtagne af Olaf, lode sig paa hans Anmodning døbe, og viste ham det medbragte Hoved. Da Kongen og Biskop Sigurd saa det, sagde de strax at det maatte tilhøre en Helgen, og bevarede det omhyggeligt. Efter Thinget paa Dragseid spurgte Kongen dem, der boede Selja nærmest, om de i den senere Tid havde seet underlige Tegn paa Øen. De sagde, at de oftere havde seet en Lysning over den. Kongen, Biskop Sigurd, og mange andre Folk begave sig nu ud til Selja, og bemerkede, at de Klipper, der laa foran de store Huler paa Vestsiden, for ikke mange Aar siden maatte være nedstyrtede. Ved at lede blandt Klippestykkerne fandt de Menneskebeen med en herlig Lugt, og endelig, da de kom til en Hule, hvor Klippestykket nys var styrtet fra Mundingen, fandt de Sunnivas eget Lig aldeles heelt og uskadt, som om hun nys var død. Der blev strax bygget en Kirke, hvor alle disse hellige Levninger opbevaredes[2]). Siden opkom det Sagn, at Sunnivas Broder Albanus havde fulgt hende og ligeledes ladet sit Liv der

---

[1]) Legenden kjender deres Navne: Thord Egileifsson og Thord Jorunnsson. Det er allerede forhen (S. 18) bemerket, at naar Odd Munk taler om to Mænd, Thord Ingileifsson (i det opr. Hdskr. maaske kun J.son) og Thord Egileifsson, der ej vilde svige Tryggve ved Veggesund, men forlode Gudrøds Hær, da menes aabenbart de her nævnte, hvilke den legendariske Fortæller allerede ved denne Lejlighed vil forherlige. — Odd Munk fortæller (Cap. 26) ogsaa om en anden Bonde, der ved at søge efter sin Hoppe paa Selja opdagede et Lys over Klipperne.

[2]) I Flatøbogens Bearbejdelse af Olaf Tr. Saga (Skaalholt Udg. II. S. 9) siges der, at foran Hulen byggedes Kirken, og foran denne igjen lod Kong Olaf opføre en Steenmuur, saa høj og fast som det sterkeste Virke, og at dette er et beundringsværdigt Arbejde; ligeledes at Klosteret opførtes længer nede, foran Muren. Denne Muur synes at være de opmurede Terrasser, 24 Alen brede, 14 lange og 12—14 Alen høje, hvorom Klüwer taler i sin Beskrivelse af Ruinerne (Norske Mindesmerker S. 135), og som ere anførte paa den ledsagende Grundtegning.

i en af Hulerne, og vist er det, at det prægtige Kloster, som senere oprettedes, blev helliget St. Albanus: dog er dette sandsynligviis kun Englands bekjendte Protomartyr, der døde allerede i Kejser Diokletians Dage [1]). Ogsaa paa Kinn skal der, som der fortælles, have været seet underlige Tegn, men hvorledes de hellige Mænd, som landede der, kom af Dage, fortælles ej. At der paa Selja visselig har været forefundet saadanne Been, som de her omtalte, maa vel antages som afgjort, og en from List, hvilken man i de Dage til et saa godt Ojemed ansaa tilladelig, har gjort det øvrige [2]). Vist er det, at Kirken og Helligdommen paa Selja, om ej strax, saa dog ikke lang Tid efter, blev Moder- og Centralkirken for Christendommen i hele Gulathingslagen, og er at betagte som Grundvolden for den senere oprettede bergenske Biskopsstol [3]). De saakaldte Seljemænds, eller Sunnivas og hendes Følges Dødsdag, der henførtes til d. 8de Juli, blev en Festdag for hele Norge, og kjendes endnu paa mange Steder af Almuen [4]).

32. Throndelagen christnet. Nidaros anlagt.

Efter saaledes ej alene med et sjeldent Held at have christnet hele Viken- og Gulathingslagen, men ogsaa at have grundlagt en Nationalhelligdom og Moderkirke, og derhos med megen Klogskab at have stiftet Venskab og Svogerskab med de mægtigste Mænd baade paa Østlandet og Vestlandet, vendte Olaf tilbage til Throndhjem, i det Haab, at han nu ligeledes kunde begynde Ombvendelsesverket i dette Landskab, det fornemste i Riget og hidtil Hedendommens Hovedsæde. Saa længe Throndhjem endnu var hedensk, havde Christendommen i de øvrige Dele af Landet kun lidet at betyde. Det vil-

---

[1]) Allerede i Ol. Trygg. S. Cap. 108 ansees det rimeligt, at denne Albanus er den bekjendte engelske St. Albanus, og at det kun er hans Hoved, som skulde findes paa Sellø. Maaske det der fundne Hoved, hvorom Legenden taler, senere er udgivet for St. Albanus's. Odd Munk Cap. 27 fortæller naturligviis at Albanus var med.

[2]) Om denne Legende se foruden de forhen nævnte Steder ogsaa Beretningen i Missalerne for Nidaros og Aabo, meddeelte i Langebeks Scr. rer. Dan. IV. S. 14 og 21. Spørgsmaalet bliver altid, hvorledes Beretningen allerførst er opkommen, om maaske Olaf selv har medbragt Sagnet om en Sunnivas Afrejse fra Irland, og troet at gjenkjende hende og hendes Følge i de forefundne Levninger. Thi af disse selv kunde man jo ej erfare, hvorfra de hidrørte.

[3]) Se Langes Tidsskrift, 5te B. S. 12—13.

[4]) Den kaldtes Seljumannavaka. Hvorledes Bygningernes Antal paa Selja siden tiltog og St. Sunnivas Levninger endelig flyttedes til Bergen, skal senere omtales.

de i alle Fald kun lede til en Adsplittelse mellem den nordlige og sydlige Deel af Riget, hvis hiin fremdeles vedblev at være hedensk, medens den sidste var christen, især da den dansk-bremiske Gejstligheds Indflydelse i Viken nødvendigviis maatte begunstige Danekongernes gamle Fordringer paa dette Landskab. Det gjaldt saa at sige om at gjøre Christendommen national, og at faa dens Hovedsæde og Middelpunkt oprejst i Norden, i Rigets Hovedlandskab. At Olaf ikke strax ved sin Fremtræden i Thrøndelagen optraadte som den nye Læres Forkynder, var i sin Orden; først maatte han sikre sig Lydighed i Rigets øvrige Dele, og det var tillige naturligt, at han begyndte med det Landskab, hvor Christendommen allerede havde flere Tilhængere, og hvor han selv havde fleest Frænder. Men nu, da de fleste Kystfylker vare christnede, og da Rygtet om hans Færd vistnok allerede var gaaet forud for ham til Thrøndelagen, kunde Værket ej længer opsættes. Han opholdt sig derfor kun i Forbigaaende ved at christne Nordmøre, hvilket synes at have gaaet meget let fra Haanden. Det bestod vel og kun i at han holdt et eller et Par Thing, paa hvilke han aftvang Indbyggerne Løftet om at lade sig døbe. Derfra styrede han lige ind til Lade.

Det første, han her foretog sig, var at ødelægge Hovet, som stod der. Alle de Kostbarheder, som fandtes i det, lod han borttage, saa vel som al Stads fra Gudebillederne; han tog ligeledes en stor Guldring, som Haakon Jarl havde ladet gjøre, og som hang udenpaa Døren; derpaa lod han det nedbryde og opbrænde tilligemed Gudebillederne. Men allerede nu saa Olaf, hvad han kunde vente sig af Thrønderne, thi aldrig saa snart havde de erfaret at Templet var ødelagt, førend de skare Hærør op, lode den gaa om i de nærmeste Fylker, og opbøde en Hær, hvormed de agtede at angribe Kongen. Olaf fandt det raadeligst, endnu for det første at undgaa et Sammenstød med dem, og sejlede derfor med sit hele Følge atter ud af Fjorden, for at prøve sin Lykke paa Haalogaland. Men da han kom nordefter til Bjørnør, eller, som det ogsaa berettes, til Naumdal [1]), fik han høre, at man

---

[1]) Dette fortælles i Olaf Tr. S. Cap. 150, som tillige har en vidtløftig, fabelagtig Fortælling om Kongens Besøg hos Blot- og Troldmanden Raud, der der skal have boet paa Raudsø ved Naumdal, en Ø, der, hvis den ej, som man snarest skulde formode, er opdigtet, maaske kunde være en af Rødøerne i Nærheden af Oxbaasen, eller maaske en af de to store Øer Oterø (Otrey) og Jøen (Jód), der ved Rødsund adskilles fra hinanden. Denne Raud, fortælles der, skulde egentlig være en Søn af Ragnvald fra Ærvik, hvilken Faderen selv havde sendt fra sig som Barn, fordi han ej skulde være et Vidne mod ham selv om Thorolf Skjalgs Indebrænding; Olaf skal ved Opholdet paa Dragseid have besøgt Ragnvald, og, da han ej vilde lade sig døbe, taget ham med sig som Fange; ligeledes skal han og, efter en Styrkeprøve med Thor, have taget Raud med sig; endelig skal det have lykkets ham at faa dem omvendte og indbyrdes forligte med hinanden. Det eneste sande heraf er neppe

ogsaa paa Haalogaland var rede til at modtage ham med væbnet Haand og hindre ham fra at komme i Land, i hvilket Ojemed en Hær havde samlet sig under Anførsel af de tre mægtige Hovdinger, **Thore Hjort** fra Vaagen, **Eyvind Kinnriva**, og **Haarek** af **Thjotta**, en Søn af Eyvind Skaldespilder. Han vendte derfor om igjen, og styrede atter ind i Throndhjemsfjorden, da han fik høre at Bønderne i Throndhjem havde adspredt sig ved Efterretningen om at han vilde gjeste Haalogaland.

Olaf eller hans Raadgivere indsaa formodentlig nu, at det ej var nok at tilintetgjøre Templet paa Lade, naar man ej tillige udslettede de Erindringer, som dertil knyttede sig, nemlig ved at oprette et nyt Kongesæde i Stedet for Jarlesædet, og en kongelig Kirke, der stod i samme Forhold til det nye Kongesæde, som Templet paa Lade havde staaet til Jarlesædet. Et saadant Kongsgaard- og Kirke-Anlæg vilde være et haandgribeligt Tegn paa den nye Tingenes Orden. Det vilde paa det nøjeste knytte sig til den unge Christendom, og ligesom være udgaaet fra denne. Men af endnu større Betydning vilde det være, naar det forbandtes med Anlægget af en By, der hævede sig i Ly af Kirken og Kongsgaarden. Deels vilde en By være et end tydeligere Beviis paa at Hedendommens vilde Tider vare afløste af en ny, fredeligere og mere civiliseret Tidsalder; deels maatte de materielle Fordele, en Handelsstad bragte Omegnen, bidrage til at forsone dennes Beboere med Christendommen og den Civilisation, den bragte i sit Følge; og endelig maatte den altid tilstedeværende Befolkning i en saadan, af Kongen og Kirken afhængig, By, afgive et temmelig godt Værn mod ethvert Angreb af Hedningerne enten paa den nye Kirke eller dens Forkæmpere, saa meget mere som man maa antage, at de første Beboere af en saadan Stad for en stor Deel vilde blive fremmede, især engelske, Kjøbmænd, i hvis egen Interesse det laa at slutte sig til Kongen og Kirken som en paalidelig Livvagt. Efter al Sandsynlighed har Biskop Sigurd og de øvrige engelske Gejstlige, som Olaf medbragte, raadet ham til et saadant Skridt, det bedste Værn mod de Farer, der nu truede ham fra Thrøndelagens Bønder. Og saaledes blev **Nidaros** anlagt (996). Pladsen dertil var saare skjønsomt valgt. Strax vestenfor Lade, mellem Lade-Hammeren og Fjeldet Graakallens yderste Fod, løber en Vig ind, der optager Elven Nid; denne Elv nærmer sig Vigens inderste, sydvestlige Krog (Ilsviken) paa omtrent 400 Alens Afstand, men bøjer derpaa pludselig atter mod Sydøst, gjør en betydelig Sving henimod den modsatte Side af Bugten, og falder endelig her i Søen, henimod 2500 Alen fra det Sted, hvor den gjør

---

andet end at Ragnvald virkelig havde indebrændt Thorolf Skjalg, og at Olaf maaske fik ham omvendt til Christendommen.

den første Bøjning. Derved kommer den til at danne en Halvø, forbunden med Fastlandet ved et smalt, kun 400 Alen bredt, Eid, men som udvider sig mod Østen til en Bredde af henimod 2000 Alen, og saaledes afgiver rundelig Plads, idet tillige Elvens sejlbare Udløb langs hele Østsiden af Halvøen danner en, i det mindste for hine Tider, tilstrækkelig Skibshavn. Paa denne Halvø, der følgelig maatte være let at forsvare mod Angreb enten fra Land- eller Sø-Siden, besluttede Olaf at anlægge Staden med Kongsgaard og Kirke. Halvøen selv, eller i det mindste dens yderste Deel, kaldtes paa den Tid **Nidarnes**. Efter nogles Sigende skal her kun have staaet en eneste Gaard [1]), der altsaa maa være den samme som den, hvor den forhen omtalte Thorgeir Afraadskoll boede; ifølge en anden Efterretning skal der dog ved Olafs Ankomst have staaet nogle faa Handelsmænds Huse ved det egentlige **Nidaros** eller Elvemundingen [2]), og dette er i sig selv ej usandsynligt, da Nærheden af Jarlesædet paa Lade altid maa have bevirket nogen større Handelsrørelse paa dette Sted, hvor ingen anden bekvem Havn fandtes, end Elve-Osen. Og disse Kjøbmandshuse, der maaske endog kun have været Skibsnaust, har man maaske ikke regnet som egentlige Gaarde. Da den yderste Deel af Halvøen, der vender mod Fjorden, netop danner hine **Ører**, paa hvilke det forhen omtalte Ørething holdtes, er det heller ikke usandsynligt, at der her har staaet nogle Boder for Thingfolkene, saa at altsaa Halvøen maaske allerede paa denne Tid frembød Synet af en større Klynge Huse, end man ellers var vant ved at se samlede paa eet Sted.

Olaf begyndte med at grundlægge en **Kongsgaard**, temmelig langt ude, ved den saakaldte **Skipakrok**, der maa have været en i Løbet af de nyere Tider udjevnet Krog eller Vig af Elven strax indenfor Brat-Ørene eller den yderste Spids af Ørene. Strax ovenfor Kongsgaarden lod han, endnu samme Høst, Opførelsen af en **Kirke** paabegynde, og lod tillige Tomter afstikke til Huse langs Elvebredden, fra Skibekrogen og opover mod Syd; disse Tomter gav han dem, som vilde opføre Gaarde der. Stort var vel ikke Anlægget i Førstningen, men nogle Gaarde maa dog strax have været opførte, da der endnu samme Vinter tales om „Gaden" [3]). Denne

---

[1]) Se Olaf den helliges Saga Cap. 53. Fagrskinna Cap. 72. Jvfr. Fortalen til Snorre (og til Olaf den helliges Saga), hvor det heder at Thorgeir boede i Nidarnes, paa det Sted, hvor Olaf siden lod anlægge Byen.

[2]) Thjodrek Munk, Cap. 10: profectus est (Olaf) in locum, qui dicitur Nidrosiensis, ubi tunc quidem pauculæ domus diversorum negotiatorum habebantur.

[3]) Gade (stræti) omtales saaledes allerede i Ol. Tr. S. Cap. 165. Julen efter

Gade har dog nok kun bestaaet af en eneste Rad Huse langs Elven, med tilhørende Brygger, og den kan ej have strakt sig stort over fire hundrede Skridt ovenfor Kongsgaarden, da den endnu over 30 Aar senere neppe naaede længere [1]). Kongsgaarden selv fik Olaf under Tag endnu samme Høst, saa at han allerede kunde bestemme sig til at tage Vinteropholdet der. Kirken blev færdig om Julen, og indviedes til **St. Clemens**, de Søfarendes Skytspatron, til hvilken ogsaa de i London bosatte Daners Kirke var indviet [2]), et Tegn mere, paa, at Indvirkning fra de i England nationaliserede Nordboer her gjorde sig gjeldende. Der siges, at Olaf havde mange Folk om sig og meget Arbejde fore: dette bliver og begribeligt, naar man ser hen til, hvor meget han allerede i denne første Høst fik udrettet. Navnet „**Nidaros**" synes Byen ikke strax at have faaet, eller den blev i alle Fald ogsaa kaldet „**Nidarnes**" [3]), indtil den første Benævnelse blev den almindeligste. Men i Tidens Løb blev det meest sædvanligt, simpelt hen at kalde den „**Kaupangen**" eller „Kjøbstaden", eller „Kaupangen i Throndhjem", og dette er Aarsagen til, at Navnet „Nidaros" nu omstunder ganske er gaaet af Brug, og at Staden slet og ret benævnes „Throndhjem" [4]).

At ingen bosatte sig i Nidaros, uden at være Venner af Olaf og Christendommen, kan man lettelig forstaa, og omringet af denne Skare kunde Olaf fra sin nye, forholdsviis trygt beliggende, Kongsgaard med Rolighed betragte Thrøndernes Misnøje, og med større Sikkerhed, end første Gang, gjentage sit Forsøg paa at udrydde Hedendommen. I Begyndelsen af Vin-

---

at Anlægget var paabegyndt. Denne Gade maa have været kaupmannastræti, (Kjøbmandsgaden).

[1]) Dette vil vise sig nedenfor, hvor der handles om den første Begravelse af St. Olafs Lig. Den saakaldte Saurlid, omtrent halvvejs mellem Bratørene og Domkirken, laa dengang udenfor Byen.

[2]) Se Worsaae, Minder om de Danske og Nordmændene i Engl. o. s. v. S. 38, 39. I St. Clemens's Liv var der ogsaa meget, der mindede om Olafs Barndomshistorie. Ligesom Olaf i sin Barndom var bleven skilt fra sin Moder, saaledes var og Clemens skilt fra sin Moder Matidiana, og gjenfandt hende ej førend efter mange Eventyr.

[3]) Der gives en Mynt fra Harald Haardraades Tid, hvor endnu Navnet NIÐARNE(S) forekommer paa Bagsiden, s. Holmboes, das älteste Münzwesen Norwegens S. 37.

[4]) Ol. Tr. S. 133, 160, Sn. 77. Det er forhen (S. 285) omtalt, hvorledes Snorre lader Olaf rejse fra Haalogaland lige til Viken, og først senere, nemlig i Aaret C (997) komme tilbage til Throndhjem, christne Thrønderne ved Midsommertider, og om Høsten anlægge Throndhjem. Hvad der taler mod dette, er især den Omstændighed, at der nævnes om Midsommerblot paa Mæren, hvilket ellers ikke var almindeligt. Dertil kommer, at det maa have været magtpaaliggende for Olaf at sikre sig et nogenlunde trygt Tilflugtssted i Nidaros, førend han fornyede sit Forsøg paa at christne Thrønderne.

teren lod han derfor sende Bud rundt om i hele Throndhjem og stevnede alle 8 Fylkers Indbyggere til Thing paa **Frosten.** Men Bønderne forandrede, som det siges, Thingbudet til Hæror, og stevnede sammen Thegn og Træl fra hele Throndhjem. Da Kongen kom til Thinget, fandt han derfor den hele Bondehob fuldt bevæbnet. Imidlertid blev dog Thinget sat, og Kongen begyndte at forkynde Troen for Folket. Men han havde ikke talt længe, forend Bønderne raabte imod ham og bade ham tie, ellers, sagde de, vilde de angribe ham og jage ham af Landet; den samme Trusel havde de budt Haakon Adelsteensfostre, som derfor ogsaa havde maattet give efter, og de agtede ikke Olaf mere end ham. Da Kongen saa, hvor heftige Bønderne vare, og hvor stor Overmagt de havde, vendte han sin Tale saaledes, at han lod som om han var enig med dem. Han sagde, at han ej vilde vise sig utaknemmelig mod dem, der havde taget ham, en dem ubekjendt Mand, til Konge, og bryde den Ed, han havde svoret dem, eller stride med dem, men at han heller vilde indfinde sig ved deres fornemste Blotfest, for at se deres Skikke; siden kunde man da tage nærmere Bestemmelse med Hensyn til den Tro, alle tilsammen skulde have. Da Kongen talede saa sindigt og føjeligt til Bønderne, formildedes deres Sind. Alle deres øvrige Forhandlinger gik i al Venlighed fra Haanden, og det aftaltes, at Olaf skulde komme til det store Midvintersblot, der efter gammel Skik stod inde paa **Mæren** i Sparbuen, og hvorved alle de anseede Bønder i Throndelagen plejede at indfinde sig. Den, der egentlig førte Ordet for Bønderne paa dette Thing, og især ophidsede dem til at modsætte sig Kongens Ønsker, var den mægtige **Skegge Aasbjørnssøn**, sædvanligviis kaldet **Jern-Skegge**, fra Gaarden Uppháug paa Yrje (Ørlandet). Han var en Broder af hiin Aaluf, der var gift med Klypp Herse paa Hordeland, og hvis Forførelse ved Kong Sigurd Sleva havde givet Anledning til dennes Drab; han og hans Frænde **Styrkaar Reidarssøn** fra Gimse havde været blandt Anførerne i Jomsvikinge-Slaget [1]. Uagtet Skegges Gaard Uppháug egentlig laa paa Nordmøre, havde han dog, som vi saaledes erfare, mægtige Frænder i Throndhjem, hvilket i vidtløftig Forstand indbefattede alle de Bygder, der omgave Fjorden lige til dens Munding, og dette var vel Aarsagen, hvorfor han her optraadte som Throndernes Talemand. Muligt er det og, at han ved Olafs Ankomst til Nordmøre for at christne dette Fylke har forladt sin Gaard og er dragen i Forvejen til Throndelagen for at bearbejde Gemytterne mod Kongen. Men nu lod han, saa vel som de øvrige, sig berolige ved Kongens Tale, og man forlod Thinget i Fred og Ro.

---

[1] Om Skegge og hans Frænder, s. o. S. 31, 116.

Mod Slutningen af Julen, kort for Blotet paa Mæren skulde begynde, indbød Olaf alle Høvdinger og Storbønder fra Strinden, Gauldalen og Orkedalen til et Gilde paa Lade, enten fordi Kongsgaarden endnu ikke var saa færdig, at han kunde modtage et talrigt Selskab der, eller fordi han maaske troede, at Forestillingen om at skulle opholde sig i Nidaros var de Indbudne mindre behagelig, og derfor vilde afskrække dem fra at komme[1]). Men han havde 30 vel bemandede Skibe liggende i Nidelven, og var saaledes sikret mod enhver Fare. De Indbudne kom, og han tog vel imod dem og bevertede dem paa det bedste den første Aften, saa at de bleve temmelig drukne. Den næste Morgen lod han synge Messe for sig, og derefter blæse til Huusthing. Hans Mænd samlede sig fra Skibene, i et langt større Antal end de tilstedeværende Bønder. Her talte Kongen saaledes: „da vi sidst holdt Thing inde paa Frosten, bød jeg Bønderne, at de skulde lade sig døbe, men de fordrede tvertimod, at jeg skulde blote med dem, ligesom Haakon Adelsteensfostre fordum; jeg indvendte heller ikke noget derimod, men lovede at komme til Blotet inde paa Mæren. Dog, skal jeg endelig blote med Eder, da vil jeg anstille et Blot af det største Slags som nogensinde har været brugt. Jeg vil ikke dertil vælge Trælle eller Forbrydere, men derimod de fornemste Mænd og de mægtigste Bønder". Som saadanne udseede Ofre nævnte han nu først sex af de tilstedeværende, nemlig Orm Lyrgja fra Medalhuus, Styrkaar af Gimse, Kaar af Gryting, Aasbjørn Thorbergsson af Varnes, Orm af Lyren, og Haldor af Skerdingsstedja[2]); siden, sagde han, vilde han nævne sex af Indthrønderne, og dem alle vilde han lade ofre for et godt Aar og Fred. Derpaa gav han sine Mænd Befaling at gribe dem. Da de aldeles vare i Kongens Vold, og saa, hvad hans Hensigt var, faldt de strax til Føde, og bade Kongen om Naade. Han skjenkede dem Livet, paa det Vilkaar, at de bekvemmede sig til at antage Daaben, og aflagde Ed paa at ville overholde den rette Tro og lade al Blotskab fare. Derpaa bleve de døbte, men Kongen beholdt dem dog hos sig, indtil de havde faaet hentet deres Sønner, Brødre eller andre Nærpaarørende, og stillet dem som Gisler.

---

[1]) Det er kun Snorre, Cap. 76, der her nævner Lade, og taler om de 30 Skibe, og det maa vistnok merkes, at han endnu ej har talt om Anlægget af Nidaros. Ol. Tr. S. Cap. 65 forudsætter Nidaros som Stedet. Imidlertid synes Snorres Angivelse meget rimelig, af de ovenfor nævnte Grunde. Odd Munk nævner ogsaa Lade, men henfører Begivenheden til en anden Lejlighed, som siden skal nævnes.

[2]) Af disse Navne ere Kaar af Gryting og Orm af Lyren noget mistænkelige, da de og nævnes 46 Aar tidligere, under Haakon den gode, se ovf. S. 723. Dog kunde det jo vistnok være muligt, at de vare Sønner af hine, med samme

Efter at Olaf saaledes paa en vel klog, men ikke synderligt hæderlig Maade havde overlistet Hovdingerne i Throndelagen, begav han sig strax efter Julen (997) til Mæren, hvor Midvinterblotet skulde staa. Man ser heraf at Haakon den godes Bestemmelse, som flyttede Midvinterblotet fra Huggenatten til de Christnes Juletid, ej længer overholdtes, men at det atter var flyttet tilbage til den gamle hedenske Juletid. Paa Mæren fandt Olaf alle de Hovdinger samlede, som især søgte at modsætte sig Christendommens Indforelse. Jern-Skegge var nu, som paa Frosten, deres Formand og Ordforer, og til dem sluttede sig ogsaa alle de Storbønder, der plejede at forestaa Blotene i dette Hov. Kongen lod strax kræve Thing, og saa vel hans Mænd, som Bonderne modte her fuldt bevæbnede. I Førstningen var der saadan Tummel, at man intet kunde høre; da det blev noget stillere, talte Kongen og bød Forsamlingen at antage Christendommen. Jern-Skegge svarede paa Bondernes Vegne, at de ej vilde tillade Kongen at bryde Loven for dem, men at han skulde blote, ligesom hans Formænd for ham. Bønderne bifaldt hans Ord med megen Larm og sagde at saa skulde det være, som Skegge havde sagt. Kongen svarede meget sagtmodigt, at han, efter den paa Frosten trufne Aftale, nu vilde gaa ind i Hovet og se deres Skikke og Fremgangsmaade ved Blotene. Dette syntes Bonderne godt om, og enkelte af dem saa vel som Kongen selv og nogle faa af hans Mænd gik til Hovet. Man maatte ej betræde Hovene med Vaaben, derfor gik alle ind vaabenløse, og Kongen havde kun en Stav med guldbeslagen Knap i Haanden [1]). I Hovet var der flere Gudebilleder; Thor

---

Navne som deres Fædre. Aasbjorn maa have været en Søn af den paa samme Sted nævnte Thorberg af Varnæs (i Stjordalen); i de fleste Haandskrifter staar paa nærværende Sted fejlagtigt Ornes. Man ser forresten heraf, at der i Gildet ogsaa var Folk fra Stjordalen. Orm Lyrgja og Halldor ere bekjendte fra Opstanden mod Haakon Jarl, men det siges ej, da Orm første Gang omtales, at han ejede Medalhuus; tvertimod var Jarlen netop til Gilde der, da han sendte sine Trælle til Bunes, for at hente Gudrun. Dog er det muligt, at han senere kan have erhvervet Medalhuus. Odd Munk kalder ham „Orm lygra af Bunes i Gauldal, gift med Gudrun, Datter af Bergthor, og Syster af Aasgaut paa Selvaag, hvis Moder var Thurid, Syster af Thorodd Gode paa Olvus". Det forhen omtalte Sagn fortæller om ham, at han skal have begravet den paa Rimul dræbte Jarls Lig, og at han siden af den Konge, der afskaffede Hedendommen, fik Tilbud om at blive hans Hirdmand, hvilket han dog ej vilde modtage, men flyttede fra Steine paa Bynesset, hvor han forhen boede, til Bunes, hvor han og hans Hustru siden døde paa samme Dag, 100 Aar gamle, og begroves af deres Børnebørn, der rejste to Bautastene over dem, af hvilken den ene endnu staar. Flere Omstændigheder ved dette Sagn, navnlig Formerne „Bynesset" og „Rimul" vidne om at det i alle Fald er blevet lempet efter, om ikke ligefrem opstaaet af Beretningen hos Snorre.

[1]) I Sagaerne kaldes denne Stav reíti, hvilket Ord bruges eenstydigt med

havde Hæderspladsen i deres Midte; hans Billede var stort, og overalt prydet med Guld og Sølv. Kongen hævede nu sin Stav, og slog til Thor saa at han faldt ned af Stallen og gik istykker. Dette var Tegnet for Kongens Mænd til at slaa alle de øvrige Gudebilleder ned. Og medens denne Ødelæggelse skede inde i Hovet, blev Jern-Skegge dræbt udenfor Døren af Kongens Følge. Det Hele var aabenbart aftalt i Forvejen, og maa have foregaaet i en saadan Hast, at Bønderne ej ret kunde besinde sig, førend det var for silde. Da Kongen kom ud igjen, bød han den forsamlede Skare sætte sig ned, og forelagde Bønderne som sædvanligt to Vilkaar, enten strax at lade sig døbe, eller at forsøge Kamp; dog forestillede han dem, at han var mandsterkere end de troede, og at han havde bestaaet mangen farligere Dyst, end at slaaes med Bønder og Thorpere i Throndhjem. Bønderne havde været vante til at Skegge stillede sig i Spidsen og førte Ordet for dem; da han nu var dræbt, var der ingen, de kunde holde sig til; de tabte Modet og gave sig Olaf i Vold. Han lod da alle dem af de Tilstedeværende, der endnu vare udøbte, døbe, og tog Gisler af dem paa at de skulde overholde Christendommen. Siden sendte han Prester, ledsagede af hans Mænd, om i hele Throndelagen for at døbe Folket, men drog selv tilbage til Nidaros. Saaledes havde han da paa en Viis ogsaa faaet Throndelagen christnet, og af alle Folker langs Kysten stode kun Naumdølafolke og Haalogaland tilbage at christne. Man kan visselig ikke bifalde den Maade, paa hvilken Olaf her gik frem, thi strengt taget sveg han ej alene det Løfte, han i sin Tid havde givet Throndèrne, da de toge ham til Konge, men han skuffede endog den Tillid, de ved denne særegne Lejlighed viste ham. Dog, religiøse Hensyn undskyldte i hine Tider fuldkommen en saadan Ferd, og, besynderligt nok, ej engang de Høvdinger, som han saaledes overlistede, synes at have regnet ham det videre til Last.

Olaf skyldte imidlertid at betale Bøder for Drabet paa Skegge, der, som vi allerede have seet, havde mange mægtige Frænder, blandt hvilke Styrkaar paa Gimse. Kongen havde en Sammenkomst med dem, og tilbød dem Bøder og Forlig. Det kom og til et Forlig, hvorved det blandt andet bestemtes, at Olaf skulde egte Skegges efterladte Datter **Gudrun**. Bryllupet blev virkelig holdt, men allerede den første Nat, Olaf og

---

bryntröll (se Vallaljots S. Cap. 3 sammenholdt med Laxdølasaga Cap. 87); dette sidste Ord betegner undertiden og et Slags Vaaben, der nærmest kan sammenlignes med en Stridskolbe eller Morgenstjerne; da dog Olafs rødi ej betragtedes som et Vaaben, kan det neppe have været andet end en temmelig lang Stav med en svær Knap eller Kolbe, og siden der tales om Guldbeslag, maa dette vistnok have været paa Knappen og maaske et Stykke nedover, hvor Haanden sluttede om den.

Gudrun tilbragte sammen, og hun troede at han sov, tog hun en Kniv frem og vilde stikke ham ihjel med den, for saaledes at hevne sin Fader. Kongen var dog vaagen og merkede det, tog Kniven fra hende, gik op af Sængen, og fortalte sine Mænd, hvad der var skeet. Gudrun tog sine Klæder, og rejste hjem med alle dem, der havde fulgt hende. Det lader ikke til at Kongen tog nogen Straf over hende eller hendes Frænder for dette Mordforsøg[1]).

34. Olafs Frieri til Sigrid Storraade og Giftermaal med Thyre Haraldsdatter.

Da Olaf paa denne Maade havde faaet Thrøndelagen christnet, drog han atter sydefter for at udføre en Plan, hvilken han, som man maa formode, i længere Tid havde haft paa Hjerte, og kun tilsidesat i Anledning af sit saa godt som tvungne Giftermaal med Gudrun, hvis Ophævelse derfor vistnok var ham særdeles velkommen. Denne Plan var at erhverve den mægtige svenske Enkedronning **Sigrid Storraades** Haand. Det er allerede tidligere fortalt, at hendes Mand, Kong Erik Sejrsæl, havde skilt sig

[1]) Olaf Tr. S. Cap. 162, 165—168. Snorre Cap. 72–78. Olaf Tr. Saga er her overalt mere ordrig end Snorre, især lægger den Kongen lange Taler i Munden, som han neppe nogensinde i Virkeligheden har holdt. Thjodrek Munk (Cap. 11) omtaler Kongens Besøg paa Mæren, men forvexler det aabenbart med den Beretning, som nedenfor vil blive meddeelt, nemlig om Sejdmændenes Indebrænding. — Odd Munk fortæller alt dette paa en forskjellig Maade. Først beretter han i Cap. 27 (i den trykte Udgave er her en Lakun) om Gildet paa Lade, hvor „Høvdingerne" (det siges ikke hvad de hed, kun at de vare fra Throndhjem, endog de fjerneste Hereder) bleve tvungne til at lade sig døbe ved Truslen om Ofring; det omtales strax efter Hørdelands Omvendelse og Hyrnings og Thorgeirs Giftermaal, og strax før Beretningen om Sigrid Storraade. Men længe efter, nemlig i Cap. 50, siges der, at han i sit 4de Aar havde 8 Fylkers Thing paa Froste, hvor Jern-Skegge, Styrkaar Eindridesøn af Gimse, og Orm lygra af Bynes kom med deres Frænder, foruden mange andre. Jern-Skegge taler i Bøndernes Navn; Kongen lover, som ovenfor nævnt, at komme til „Hovedhovet" paa Mæren; han begiver sig did paa Ormen lange, finder 300 Mænd samlede, gaar ind i Hovet med en Bredøxe i Haanden, ledsaget af Bøndernes „Blotbiskop", og slaar Thor ned, medens Skegge dræbes udenfor; derpaa siger han: lad os forøge Blotene idet vi ej blote Trælle eller Oldinger, men eders Konger og de fornemste Mænd"; derved blive Bønderne bange og lade sig døbe; der bliver i alt døbt 600. Om Gudrun heder det, at hun havde været hans Frille, indtil han blev gift med Thyre (hvilket her foregaar før nysnævnte Begivenhed); men at han derpaa lod hende fare; om Mordforsøget nævnes intet. — Om Skegges Lig fortælle baade Snorre (Cap. 79) og Olaf Tr. Saga (Cap. 169), at det blev højlagt ved Austraat paa Yrje.

ved hende, men at hun desuagtet havde saa store Privatbesiddelser [1]), at hun betragtedes som et særdeles onskeligt Parti, og overhængtes af mange Friere, der forvoldte hende saa meget Bryderi, at hun i det mindste een Gang, da Harald grønske og den russiske Vsevolod bejlede til hende, skilte sig af med dem ved at lade dem indebrænde [2]), et Middel, hun maaske oftere har anvendt. Efter hendes Mands Død var hun maaske endog endnu mægtigere end før, thi hun udøvede stor Indflydelse over sin Søn, Kong **Olaf svenske**, og hvis man kan tro en enkelt Beretning, skal hun endog tilligemed sin anden Søn Emunde have bestyret Gautland [3]). Paa denne Viis kunde hun næsten kaldes den, der havde meest at sige saa vel i Danmark som i Sverige. Da nu den dansk-svenske Konge var den farligste Prætendent til Viken, hvilket Olaf nu atter havde forenet med Norges Rige, maatte det være ham særdeles magtpaaliggende at sikre sig fra den Kant, og alene af denne Aarsag maatte et Giftermaal med Sigrid være ham vigtigt, om han ikke engang derved kom i Besiddelse af de store Rigdomme, hun ejede. Hun opholdt sig for det meste paa sine store Gaarde, der især synes at have ligget i Gautland [4]).

Olaf tiltraadte ikke Rejsen til Viken forend ud paa Sommeren, henimod Høsten [5]), og drog heller ikke meget hurtigt afsted, thi paa flere Steder tog han Veitsler, og undersøgte tillige, hvor han kom, hvorledes Christendommen overholdtes. Han bødede, siges der, paa Bøndernes Tro, og forbedrede deres Sæder, hvor han fandt at det behøvedes. Saaledes kom han ej til Viken førend hen imod Vinterens Begyndelse [6]). Her sendte han, saa snart det var muligt, et Budskab til Dronning Sigrid, for at bejle til hende, og hun optog hans Frieri vel. Der gik, siges der, Mænd imellem dem med disse Ærender, og det aftaltes, at de endnu samme Vinter strax efter Julen skulde mødes i Kongehelle ved Rigsgrændsen.

---

[1]) Se ovf. S. 127, hvor der tillige handles om hendes Privatejendomme, den saakaldte Sigridlev.

[2]) Se ovf. S. 130.

[3]) Olafs S. helga, udg. af Keyser og Unger, S. 4, jvf. Odd Munk, Cap. 28. Saxo, 10de B. 497, siger udtrykkeligt, at Olaf herskede under Moderens Ledning (regnum materno arbitrio subjectum habebat).

[4]) At den saakaldte Sigridlev i det mindste laa i Østergautland og Smaaland, synes man at kunne slutte af Navnene paa de Gaarde, der i Valdemar d. 2dens Jordebog (Langebek Scr. rer. Dan. VII. 529) nævnes som tilhørende denne Konge i Sverige, og som synes at have udgjort en Deel af Sigridlev, der her udtrykkelig nævnes. De, som man har gjenkjendt, ligge deels i Østergautland, deels i Smaaland.

[5]) Ol. Tr. S. Cap. 189.

[6]) Ol. Tr. S. Cap. 192.

Ved denne Lejlighed sendte Olaf hende til Foræring den store Guldring, som han havde ladet tage fra Døren til Hovet paa Lade. Sigrid fandt Ringen prægtig, roste Olafs Gavmildhed, og lod den gaa rundt i Hallen, for at hendes Mænd kunde se den. De beundrede den ogsaa alle, undtagen hendes to Guldsmede; de vejede den i Haanden, og sagde intet til dens Ros, men hviskede derimod til hinanden. Dronningen merkede det, og spurgte om de havde noget at udsætte paa Ringen. De vilde i Forstningen ikke ud med Sproget, men hun paastod at de skulde og maatte sige, hvad de havde bemerket. De sagde da, at Ringen ej var egte. Hun lod den bryde over, og man fandt virkelig, at den indvendig var af Kobber, men kun udentil belagt med Guld. Derover blev hun meget vred og sagde, at Olaf nok ogsaa kunde skuffe hende i andre Stykker [1]).

Heri var der maaske og noget sandt. Vi have seet, hvorledes Sven Tjugeskegg, efter at Olaf havde slaaet Haanden af ham i England, strax efter, ved det længe forønskede Budskab om Erik Sejrsæls Død, drog hjem til Danmark, for at vinde det paany, og at dette ogsaa lykkedes ham, medens Olaf svenske opholdt sig i Sverige [2]). Men det er ligeledes nævnt, hvorledes Olaf svenske ikke længe efter nødsagede ham til, paany at forlade sit Fædrenerige, som Olaf atter forenede med Sverige [3]). Hvis det nu lykkedes Olaf Tryggvesson at vinde Sigrid Storraades Haand og saaledes at komme i Svogerskab og den nærmeste Forbindelse med den mægtige Sviakonge, da var al sandsynlig Udsigt for Sven tabt til nogensinde at vinde Danmark tilbage. Men paa den anden Side var der for Sven ingen rimeligere Udsigt dertil end ved selv at blive Sigrids Mand. Hendes Forbindelse med Olaf, som desuden var hans personlige Fiende, var ham derfor i dobbelt Henseende ubelejlig og det maatte under alle Omstændigheder være ham saare magtpaaliggende at forhindre den. Derpaa skal han da ogsaa virkelig have forsøgt ved at bruge sin egen Syster Thyre som Lokkemiddel. Thyre, Styrbjorns Enke, var, som tidligere nævnt, ved det nødtvungne Forlig, Sven havde indgaaet med Sigvalde og Mieczyslav af Polen eller maaske rettere hans Søn Boleslav, bleven fæstet til denne, ligesom hans Syster Gunnhild var bleven Sven paatvungen [4]). Thyre var meget misfornøjet hermed, vel ikke, som det i vore Sagaer heder, fordi Boleslav baade var gammel og hedensk, thi han var paa denne Tid i sine bedste Aar og ivrig Christen; men han var en raa, voldsom Kriger, agtede kun lidet

---

1) Olaf Tr. S. Cap. 193. Snorre Cap. 66.

2) Se ovf. S. 281, 285.

3) Dette siges udtrykkeligt af Mag. Adam, II. 37.

4) Om dette Forlig, se ovf. S. 125, 126.

de egteskabelige Forhold, og havde i det hele taget et slet Lov [1]), hvad hun saa meget mere maatte kjende til, som hun i sit Egteskab med Styrbjørn havde været i Jomsborg. Hun negtede derfor ganske at ville egte ham, og opholdt sig i Danmark. Saaledes gik en Tid hen. Mieczyslav døde (992) og Boleslav blev Konge. Sven forskød hans Søster Gunnhild, som egtede Erik Sejrsæl, hvorved Boleslav traadte i nærmere Forbindelse med denne, men derimod fjernedes fra Sven, og rimeligviis ogsaa fra hans Søster, thi vist er det, at det paatænkte Egteskab endnu en Tidlang ikke kom istand. Thyre forblev boende paa de store Gaarde, hendes Fader Harald i sin Tid havde skjenket hende paa Falster, Fyen og Bornholm, og som ved hendes Egteskab med Boleslav skulde have været overdragne til Gunnhild, imod at Thyre fik Godser af tilsvarende Værd i Vendland [2]). Sven, som paa denne Tid fremdeles synes at have sværmet om paa Tog, fornemmelig i de vestlige Farvande [3]), skal have ladet to af sine Hirdmænd drage til Olaf, under Skin af at de maatte frelse sig ved Flugten, fordi Sven vilde lade dem tage af Dage. Olaf tog venligt imod dem og beholdt dem hos sig; disse skulle nu have talt saaledes for ham om Thyres Skjønhed og Elskværdighed, at han fik større Lyst til at egte hende, end Sigrid [4]). Det

---

[1]) Boleslav skal være fød ved 967, altsaa paa den Tid, da Forliget sluttedes, kun 20 Aar gammel, og i 997 30 Aar. Hvor slet Lov han havde, sees af Thietmar IV. 35, hvor han omtaler hans Fødsel: „Hun (Dobrava), den gode Moder, fødte en fra hende meget vanslægtende Søn, og mange Mødres Fordærvelse (sic), hvilken hun efter sin Broder kaldte Boleslav, den samme, der med hende aabenbarede sin iboende Ondskab, og siden rasede mod sit eget Kjød og Blod". Hans Ondskab i det hele taget og Ustadighed i Giftermaal omtales i IV. 37. Ágrip (Cap. 17) nævner ikke Boleslav, kun „en Hertug i Vendland".

[2]) Fagrskinna Cap. 52, 53.

[3]) Om Svens Bedrifter i Mellemtiden fra hans sidste Forjagelse fra Danmark ved Olaf svenske indtil hans Tilbagekomst efter Giftermaalet med Sigrid nævnes intet i Sagaerne: man veed ej med Visshed, om han var i Vesten, eller i Osten. Vi erfare kun af de allerede forhen omtalte engelske og britiske Annaler, at der i det mindste ikke nævnes noget dansk Herjetog enten i England eller Wales, mellem 995 og 997; i denne Tid har vel altsaa Sven været hjemme i Danmark, hvilket ogsaa passer med hvad vore egne Efterretninger antyde (f. Ex. at Erik Jarl netop i 996 egtede Svens Datter Gyda); og da vi nu finde Herjetog atter omtalte fra 997 til 999 (se Chron. Sax. og Brut y Tywysogion ved disse Aar) ligesom ogsaa Sven, udtrykkeligt omtalt 995, efter 1002 fremdeles nævnes og ligesom forudsættes som Danernes Anfører, bliver det overmaade sandsynligt, at Sven fra 997 atter tilbragte Tiden med Herjetog paa England, og muligt endog havde Fredland i Nordmandie, hvor den danske Flaade i det mindste i Aaret 1000 drog hen, og hvor Sven i alle Fald senere fandt Tilflugt (se Villjam af Jumièges, V. 7).

[4]) Dette fortælles kun af Saxo, 10de B. S. 502; ogsaa Odd Munk (Cap. 35)

er imidlertid et Spørgsmaal, hvor vidt Olafs forandrede Giftermaalsplaner ene skyldes Svens Intriger; thi da vi erfare at Thyre paa denne Tid virkelig, som snart skal omtales, flygtede til Olaf og egtede ham, synes det mere at have været Skjæbnen, som her var Sven gunstig, medens han derimod maaske snarere har søgt at paavirke Sigrid Storraade. Dertil kom, at Olaf rimeligviis allerede under Opholdet i Vendland havde lært Thyre at kjende, da hun var gift med Styrbjørn. Medens Sigrid begyndte at fatte Mistanke mod Olaf, synes altsaa denne paa sin Side virkelig at være bleven vaklende i sin Beslutning, at egte hende. Imidlertid fandt Mødet Sted til bestemt Tid. Olaf fordrede som en ufravigelig Betingelse, at Sigrid skulde antage Christendommen. Derved vægrede hun sig paa det bestemteste; hun vilde ikke forsage den Tro, hendes Frænder havde haft før hende, men meente ogsaa, at Olaf kunde tro paa den Gud, han fandt for godt. Da, fortælles der, blev Olaf vred, og slog hende i Ansigtet med sin Handske, idet han sagde: „hvorfor skulde jeg ogsaa have dig, gamle Nynkeskind, som er saa hedensk i Bund og Grund!" Opbragt over denne Fornærmelse, stod Sigrid op og gik bort med de Ord: „dette tør maaske volde din Død!" Olaf skal ej have ladet det blive derved. Da hun skulde gaa ombord i sit Fartøj, skal han have ladet det Bret, der var lagt ud fra Land, drage bort, mens hun befandt sig paa det, saa at hun styrtede i Vandet, idet Olafs tilstedeværende Mænd, for at haane hende end mere, efterlignede Heste-Brinsken. Med Nød og neppe kom hun op; og hvilke Følelser med Hensyn til Olaf der nu besjælede hendes stolte og hevnlystne Sind, kan man let forestille sig [1]). Der kunde ej være nogen belejligere Tid for Sven til at fremkomme med sit eget Frieri. Imidlertid havde Thyre selv begivet sig til Norge. Det angives som Grund, at Boleslav endelig langt om længe havde fordret det sluttede Forlig opfyldt, og i manglende Fald truet med Krig; og at Sven som en Følge deraf havde sendt hende til Vendland, hvor Boleslav strax holdt Bryllup med hende, men at hun af Bedrøvelse hverken vilde smage Mad eller Drikke, og endelig efter en Uges Forløb tog

---

fortæller om en Aake danske, der havde taget Tjeneste hos Olaf, og stedse roste Thyre.

[1]) Historien om Handsken fortælles i Olaf Tryggv. Saga Cap. 194, og af Snorre Cap. 68, samt hentydes til i Fagrskinna Cap. 74; den anden, om hendes Neddukning, hos Saxo, 10de B. S. 503. Den er slet ikke saa usandsynlig, kun har Saxo vistnok Uret i at lade Dukningen foregaa, **førend** hun betraadte Kongens Skib, hvor Samtalen skulde finde Sted. Den er snarere foregaaet **efter**, eller og ved hendes Overfart til den svenske Side. Det heder vel i Sagaen, at Samtalen skede i Kongehelle, men da det tidligere heder, at den berammedes til at finde Sted „i Elven, ved Landemerket", er det ej usandsynligt, at den virkelig har fundet Sted ombord, tæt ved Kongehelle.

Flugten, først til Danmark, og siden til Norge [1]). Men da Sven endnu ikke var kommen i Besiddelse af Danmark, er det sandsynligere, at han i sin Nød, og gribende ethvert Middel for at skaffe sig Hjelp, atter har nærmet sig Boleslav, og maaske tilbudt sig at lade det ældre, aldrig ret opfyldte Forlig blive til Virkelighed: da Thyres Flugt og Sigrid Storraades Forhaanelse ved Olaf Tryggvesson gav ham en endnu bedre Udsigt til at forbedre sine Kaar [2]). Alene paa denne Maade bliver det nogenledes forklarligt, hvorledes Olaf kunde egte Thyre, uden derved at komme i Fiendskab med Boleslav, som derimod ved hans senere Besøg i Vendland viste ham den største Venlighed og Forekommenhed. Thi naar Sven engang havde brudt med Boleslav og sluttet sig til den svenske Konge, var Giftermaalet med Thyre heller ikke af nogen Interesse for hiin.

Strax [3]) efter at Olaf havde holdt det uheldige Møde med Sigrid Storraade, traf han Thyre, der med sin Fosterfader, Assur Ageson, og flere andre Mænd just var kommen fra Danmark. Hun fortalte Olaf, i hvilken Nød hun var stædt, og bad om at maatte faa Beskyttelse i hans Rige. Maaske at hun ogsaa henvendte sig til ham, fordi hun kjendte ham fra tidligere Dage. Skjønt hun ej længer var ung, og neppe yngre end Sigrid Storraade — hun havde nemlig været gift med Styrbjørn allerede for mere end 14 Aar tilbage — var hun dog endnu smuk og af et indtagende Væsen, og Olaf, der, som vi have seet, maaske allerede paa Forhaand var indtagen for hende, spurgte strax om hun vilde gifte sig med ham. Saa vel hendes hjelpeløse Stilling, som Olafs personlige Elskværdighed og udmerkede Egenskaber bragte hende til at modtage Tilbudet, og hun fæstede sig ham; kort derefter, endnu samme Vinter, holdt de Bryllup i Tuns-

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga Cap. 195. Snorre Cap. 99, 100. Odd Munk, Cap. 42 fortæller udtrykkeligt efter en „Prest Rufus's" Vidnesbyrd, at Boleslav godvillig sendte hende tilbage.

[2]) Uagtet Sagaerne, som ovenfor anført, virkelig omtale Dronning Gunnhilds Død, maa man dog næsten antage, at hun endnu paa denne Tid har været i Live, da Encomium Emmæ reginæ (Langebek Script. rer. Dan. II. Cap. 479, udtrykkeligt beretter, at Svens Sønner, Knut og Harald efter hans Død droge til Vendland (Sclavonia) og bragte deres der levende Moder derfra tilbage. Sagaernes Nedskrivere have saaledes øjensynligt kun forudsat, at hun maatte være død. Under disse Omstændigheder er det meget rimeligt at Sven kan have tilbudt Boleslav en Fornyelse af Traktaten.

[3]) Saaledes Olaf Tryggv. Saga Cap. 195. Snorre sætter Thyres Ankomst senere, nemlig i 999, skjønt en Forvirring her er indtraadt. Odd Munk (Cap. 35) siger at Thyre havde haft Besiddelser i Viken, navnlig et Sted kaldet Þyrileif; dette er dog vist alene en uheldig Gisning, hentet fra Navnet Fyrileif (nu Ferløv i Haaby Sogn, inderst i Gudmarsfjorden), hvilket Navn kun betyder „Fjærens" (d. e. Ebbens) Levning, opsvommet Land.

berg [1]). Ikke længe efter — enten i det samme eller det følgende Aar — holdt ogsaa Sven Tjugeskegg Bryllup med Sigrid Storraade [2]). Den umiddelbare Følge deraf var, at han omsider fik Danmark tilbage, hvilket Olaf svenske nu overlod ham, siden han var bleven gift med hans Moder; eller rettere, Sigrid selv, som beherskede sin Søn, foreskrev ham vel ogsaa dette Skridt. Dog synes det, som om Sven tillige har maattet vinde det christne Parti i Danmark, der paa denne Tid vistnok var det hedenske langt overlegent, ved aldeles at forsage Hedendommen, og love oprigtig Hengivenhed for Christendommen [3]). Mellem Olaf svenske og ham oprettedes nu un=

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga Cap. 195. Snorre Cap. 99. Fagrskinna Cap. 74. Odd Munk, Cap. 42. At Bryllupped stod i Tunsberg, eller maaske rettere paa den nærliggende Kongsgaard Sæim (nu Jarlsberg), siges blot i Olaf Tryggv. Saga; Snorre, der henfører Bryllupped til en senere Tid, omtaler kun et Thing i Tunsberg, hvor Sejdmændene lystes fredløse. — Ogsaa Mag. Adam (II. 34) omtaler Olafs Giftermaal med Thyre, hvilken han kalder Thore; han siger dog ej, at hun var Svens Syster, men kun at hun var fra Danmark, og kalder hende „en overmodig Kvinde, efter hvis Opeggelser han paaførte Danerne Krig". Saxo gjør Thyre til Svens Datter, og synes ikke at vide noget om, at Olaf egtede hende.

[2]) Naar Sven egtede Sigrid, er uvist. Vel staar der i Sagaerne, at det skede strax efter at Olaf egtede Thyre, dog er dette temmelig usikkert, ligesom alle de nærmere Omstændigheder ved disse Giftermaal. At det skede før Svoldrslaget i Aaret 1000, er naturligviis afgjort, da Sven ej kunde deeltage i dette Slag, forend han havde erhvervet Danmark tilbage. Baade Mag. Adam og Saxo ere ligeledes enige om at Giftermaalet skede før Svoldrslaget; den første siger ogsaa udtrykkeligt, at Sven giftede sig endnu førend han havde faaet Danmark tilbage, hvilket netop var en Følge af dette Giftermaal. Men da han tillige, som vi have seet, sammenblander Gunnhild, Boleslavs Syster, med Sigrid, sætter han Svens Giftermaal med denne alt for langt tilbage i Tiden, nemlig til hans Ophold i Danmark strax efter Erik Sejrsæls Død, og paa en Tid, da Olaf Tryggvesson endnu ikke havde friet til hende. Det sandsynligste er virkelig, at Sven ikke egtede Sigrid førend i Aaret 999, mellem hvilket og Aaret 1001 der var en Mellemfrist i de Danskes engelske Krigstog, som Sven har benyttet til at stride mod Olaf; og det Forbund, som alle dennes Fiender sluttede med hinanden, er ogsaa vistnok indgaaet umiddelbart før Aaret 1000.

[3]) Saxo (S. 497—500) taler meget om, hvorledes Sven endelig omvendte sig og blev en oprigtig Christen, forbedret i Modgangens Skole. Men han lægger til, at han derved udsatte sig for det hedenske Folks Had: hvilket passer paa de fornemmere Høvdingers, ej paa det egentlige Folks Stemning. Ogsaa Mag. Adam (II 37) taler om at Sven gik i sig selv, omvendte sig, og sluttede et fast Forbund med den svenske Konge til Christendommens Beførdring. Hovedhensigten var snarest den verdslige, at styrte Olaf Tryggvesson, thi hvor vidt Sviakongen allerede paa denne Tid var christnet — hvad rigtignok flere antage, se Reuterdahls Kirkehistorie I. S. 323—325 — er et stort Spørgsmaal.

der Sigrids Ledning en saare venlig Forbindelse. At denne fornemmelig var rettet mod Olaf Tryggvesson, deels for at hevne den Sigrid tilføjede Fornærmelse, deels ogsaa for at skaffe Sven de Besiddelser i Norge, hvorpaa han havde Arvefordringer [1]), er let at begribe, og sandsynligviis var det og ved at give Olaf svenske Udsigt til at erhverve Dele af Norge, at Sigrid og Sven fik ham overtalt til at give Slip paa Danmark [2]). Det var naturligt, at ogsaa Haakon Jarls Sønner, Erik Jarl og Sven, sluttede sig til dette Forbund, der gav dem Udsigt til Hevn for deres Faders Drab. Erik havde allerede tidligere traadt i nærmere personlig Forbindelse med Sven, ved at egte hans Datter **Gyda**, da han, Aaret efter sin Faders Død, og medens Sven just opholdt sig i Danmark, kom tilbage fra et Austervegs-Tog (996) [3]). Og ikke længe efter egtede Sven Haakonssøn Olaf svenskes Syster, Sigrids Datter Holmfrid [4]). Saa

---

[1]) Fagrsk. Cap. 74 nævner udtrykkeligt som Aarsagerne til Svens Fiendskab med Olaf, at han havde egtet Thyre, og at han „havde sat sig fast i hans Skatland, Norges Rige, som Svens Fader Harald havde lagt under sig". Omtrent de samme Aarsager lægger Olaf Tryggv. Saga Cap. 214 Sigrid Storraade i Munden, hvor hun ophidser Sven mod Olaf Tryggvesson.

[2]) Om man ej kunde skjønne dette af andet, saa fremgaar det deraf, at Olaf svenske efter Svoldrslaget virkelig fik Besiddelser i Norge. Transaktionen var i Grunden den samme, som den, Haakon Jarl i sin Tid havde foreslaaet med Hensyn til Guldharald. Det er neppe at vente at Olaf svenske, hvor meget han end gik i sin Moders Ledebaand, dog uden mindste Erstatning skulde have opgivet Danmark.

[3]) Olaf Tryggv. Saga Cap. 243. Snorre Cap. 97. Fagrsk. Cap. 68.

[4]) Ved denne Lejlighed viser det sig atter, hvorledes Ordet mágr, der kan betyde baade Svoger, Svigerfader, Svigersøn, Stiffader og Stifsøn, giver Anledning til Vaklen i Angivelser, ligesom ved Mieczyslav og Olaf Kvaran. Holmfrid kaldes nemlig Olaf svenskes D a t t e r hos Snorre, i hans Olaf Tryggv Saga Cap. 123 og i hans Olaf den helliges Saga Cap. 89, ligesom i det tilsvarende Sted i Olaf den helliges Saga i Kongesagaerne Cap. 84; hvorimod hun kaldes Olafs S y s t e r i Olaf Tryggv. Saga Cap. 260 (der svarer til det førstnævnte Sted hos Snorre) saa vel som i Olaf den helliges Saga Cap. 43, hvor det endog udtrykkeligt siges at hun var Datter af Erik Sviakonge. Nu er det vel intet i Vejen for at antage, at Olaf svenske ogsaa kan have haft en Datter ved Navn Holmfrid; men saa meget er vist, at Sven Jarl umuligt kan have været gift med hende omkring Aaret 1000, da hendes Bedstemoder Sigrid endnu var saa ung at hun kunde føde Sven en Datter, den bekjendte Æstrid. Desuden siger Mag. Adam udtrykkeligt (III. 11) om Svens og Holmfrids Datter Gunnhild, der var gift med Sven Ulfssøn, at hun var hans „consobrina", d. e. Soskendebarn, hvilket alene passer, naar hendes Moder, Holmfrid, og Svens Moder Æstrid vare Søskende eller Halvsøskende. Dertil kommer endelig, at Gunnhild først, som det synes, var gift med den svenske Konge Anund Jakob (Adam af Bremen Schol. 67, jvfr. Langebeks Script. rer. Dan. III. S. 335),

nøje forbundne med hinanden vare altsaa de mægtige Fyrster, der alle havde det fælles Maal at styrte Olaf Tryggvesson, og som end mere ophidsedes dertil af den hevnlystne Sigrid Storraade, der nu næsten kunde siges at have Nordens Skjæbne i sine Hænder.

35. Ringerike christnet. Eyvind Keldas Drab.

Olafs andet Besøg i Viken, der bar saa bitre Frugter for ham selv, fordi hans Hidsighed forledede ham til at fornærme Sigrid Storraade, var heldbringende for Christendommen, der ved hans ivrige Bestræbelser befæstedes og udbredtes videre. I Mellemtiden mellem hans Frieri til Sigrid Storraade, og hans uheldige Møde med hende ved Kongehelle, gjorde han en Rejse op til Ringerike, hvor han som sædvanligt bød Folket at lade sig christne, og med god Fremgang. Kong Sigurd Syr gjorde et Gilde for ham og lod sig døbe med sin Hustru Aasta og treaarige Stifsøn **Olaf Haraldssøn**, til hvilken Kong Olaf Tryggvesson selv skal have staaet Fadder [1]). Det øvrige Ringerike fulgte deres Exempel, og en stor Deel af Oplandene skal ligeledes være christnet, dog er dette, som vi allerede forhen have ytret, neppe at forstaa om andet end de til Ringerike nærmest grændsende Bygder; thi Mellemtiden mellem Olafs Ankomst til Viken og hans Møde med Sigrid strax efter Juul (998) var for kort til at han skulde kunne have gjestet andre Dele af Oplandene end Ringerike, og, om det kom højt, Hadeland [2]). Her havde i sin Tid Kong Harald Haarfagres Søn, Ragnvald Rettilbeine, øvet Sejd, indtil han blev indebrændt af Erik Blodøre;

hvilken dog neppe kan have haft sin Systerdatter, men vel sit Søskendebarn, til Egte.

[1]) Olaf Tryggv. Saga Cap. 191. Snorre Cap. 67. Olaf den helliges Saga Cap. 20. Paa dette sidste Sted maa, efter hvad vi forhen have nævnt om den usandsynlige Beretning om Aastas tvende Friere, Olaf være meget over 6 Aar gammel, da han blev døbt. Dette passer dog aldeles ikke med de øvrige Angivelser i Sagaen, der aabenbart forudsætte den samme Alder for Olaf, som Snorre og Olaf Tryggv. Saga, nemlig at han ved sin Daab var 3 Aar gammel eller rettere i sit 3die Aar, da Olafs Fødsel nemlig henfortes til Sommeren, og navnlig til 29de Juli, der senere blev hans Festdag (se Udtoget af Breviar. Nidr. hos Langebek, Script. II. S. 539, hvor Olafs Festdag udtrykkelig kaldes „natalitium S. Olavi"). Beretningen om Frieriet forekommer og i den legendariske Olafs helga Saga c. 6, hvor den anden Frier kaldes Gudbrand af Dalene, og hvor Olafs Daab sættes før Giftermaalet. Enkelte Legender lade Olaf ogsaa blive døbt i Rouen. Begge Meninger omtales hos Thjodrek, Cap. 13. Vi ville senere, hvor Olaf den helliges tidligere Liv omhandles, komme til at ytre os nøjere herom.

[2]) Se ovf. S. 287.

men han efterlod en Æt, der synes at have traadt i hans Fodspor. Thi hans Sønnesøn, **Eyvind Kelda**, var ikke alene selv paa denne Tid en stor Sejdmand, men nævnes endog som den fornemste af en heel Mængde Sejdmænd, der fandtes rundt om i Viken og de nærmeste Egne [1]). Slige Folk vare Olaf en Vederstyggelighed, og ved det samme Gilde i Tunsberg, hvor han holdt Bryllup med Thyre, forkyndte han derfor, at alle, saa vel Kvinder som Mænd, der fore med Trolddom og Hexeri, skulde forlade Landet. Siden lod han og ransage efter dem i de nærmeste Egne, og fik saaledes fat paa en heel Deel, hvoriblandt Eyvind Kelda. Olaf bad dem lade alt Hedenskab og alle slige Kunster fare, eller i modsat Fald forlade Landet. Eyvind svarede for dem alle, at de ej vilde forsage deres Fædres Tro. Olaf sagde intet videre hertil, men lod dem bringe ind i en stor Stue og beverte paa det rigeligste. De drak, uden at ane nogen Fare, saa vældigt, at de alle bleve berusede. Da lod Kongen sætte Ild paa Stuen, hvor de laa. De vaagnede ej, forend Ilden luede om dem, og de bleve alle indebrændte, paa Eyvind nær, der slap ud gjennem Ljoren og undkom. Da han var kommen et langt Stykke bort, traf han nogle Folk, som skulde til Kong Olaf. Han bad dem hilse Kongen, at Eyvind Kelda var sluppen ud af Ilden, og nok skulde passe det saaledes, at han ikke kom i Olafs Vold, men derimod vedblive med sin Sejd, som forhen. Kongen, siges der, tog sig nær af at Eyvind ej var omkommen. Uagtet denne Handling efter vore Begreber maatte kaldes en Nidingsdaad, er det dog saa langt fra at de gamle Sagaskrivere betragte den i dette Lys, at de meget mere fortælle den som en fortjenstfuld Handling [2]).

Da Vaaren var kommen, opbød Kongen Folk rundt omkring i Viken, for at følge ham nord i Landet, hvor han vistnok endnu ikke var ret sikker paa de nys omvendte Indbyggeres Troskab. Selv drog han med Dronningen og sin Hird udefter Viken og tog Veitsler paa sine Gaarde i Agder og Rogaland. Paaskeaften kom han til Agvaldsnes paa Karmt, hvor et Paaskegilde var beredt for ham; han havde ikke færre end 300 Mand i sit Følge. Sam-

---

[1]) Det er forhen (1ste B. S. 588) omtalt, at Ragnvald Rettilbeine boede paa Hadeland, efter Sagnet paa Gaarden Klauvastad. Rimeligviis har Eyvind, hans Sønnesøn, beboet den samme Gaard, og sandsynligt er det, at Olaf Tryggvesson under sit Besøg paa Rigerike og maaske paa Hadeland selv fængslede ham.

[2]) Thjodrek Munk (Cap. 11) lader Indebrændingen foregaa i Templet paa Mæren, uden dog udtrykkelig at nævne Eyvind; han siger at der indebrændtes 80 Sejdmænd, ligesom Odd Munk (Cap. 32) lader Indebrændingen foregaa i Throndhjem, idet nemlig alle Sejdmændene samles paa Nidarnes, og Olaf siden byder dem til Gilde. Saa vel han, som Olaf Tryggv. Saga ere forresten enige om at tilskrive Eyvinds Troldkyndighed, at han slap ud.

me Nat kom Eyvind Kelda til Øen med et stort fuldt bemandet Langskib, i den Hensigt at overfalde og indebrænde Kongen. Hans Mandskab skal ene have bestaaet Sejdmænd og Folk, der fore med Troldskab. Men de toge Fejl af af Vejen i Mørket og Morgentaagen, og de bleve alle grebne af Kongens Mænd. Kongen lod dem bringe bundne ud paa et Skær, hvilket Søen gik over ved Flodtid, og her druknede de allesammen. Skæret blev siden kaldet Skratteskær [1]).

36. Haalogaland christnet.

Hvad der nu nærmest laa Olaf paa Hjerte, var **Haalogalands** Omvendelse til Christendommen. Dette tilligemed Naumdal var den eneste

---

[1]) Skratteskær (af „Skratte" d. e. Troldmand) kunde maaske være det nuværende Fladeskær, i Nærheden af Agvaldsnes. Det siges hos Odd Munk at ligge nord fra Nesset, hvor Karmsund ender. Beretningen om Eyvind Kelda er forresten saa vel i Ol. Tr. S. og hos Snorre, som hos Odd. Munk opfyldt med Fabler. Efter de første skulde Eyvind have frembragt for sig og sin Skare en saakaldt Hulenshjalm eller et Taageslor, for at Kongen og hans Mænd ej skulde opdage dem; Taagesloret kom ogsaa, men i Stedet for at slaa Kongen og hans Folk, slog det ham selv og hans Skare med Blindhed, saa at de, som det heder, ikke saa bedre med Øjnene end med Nakken, og om Morgenen bleve fangne, idet de vankede om. Ol. Tr. S. Cap. 198. Snorre Cap. 70. Ifølge Odd Munk. Cap. 41, bleve Eyvind og hans Mænd blinde ved at se Kirken. Det Hele forklares dog saa let ved at Eyvind og hans Mænd, ukjendte i Egnen, fore aldeles vild i Morgentaagen. I Forbindelse med denne Beretning staar en anden, nemlig om et Besøg, Olaf samme Nat skulde have haft af en gammel eenøjet Mand med en sid Hat, der talede godt for sig og kunde fortælle om mange gamle Begivenheder, saa at Kongen fandt meget Behag i hans Tale; blandt andet, hvad den Gamle fortalte, var ogsaa dette, at Agvaldsnes havde sit Navn efter en Kong Agvald, der boede der paa Nesset, og lagde megen Elsk paa en Ko, som han altid havde med sig; at han troede det meget heldbringende at drikke dens Melk, og blotede til den; at han endelig faldt i et Slag mod en Kong Varin paa Skorestrand, og blev højlagt ikke langt fra Gaarden, ligesom og de Bautastene da bleve oprejste, der siden have staaet der: i den anden Høj blev Koen lagt. Ved slige Fortællinger fordrev den Gamle Tiden for Kongen hele Aftenen og langt ud paa Natten; da Kongen havde lagt sig, maatte han endnu sidde ved Sængen og tale med ham, indtil Biskoppen mindede Kongen om at det nu var Tid at sove; da gik Gjesten bort, og var siden ej at finde, men man erfoer at han havde været i Stegerset og sagt at det Kjød, man der stegte, var alt for daarligt og magert til en Konges Bord, hvorimod han skaffede to fede Slagtsider, som de nu beredede. Nu, heder det, skjønnede Kongen at dette var Djævelens List, og bød at alt det Kjød, den Gamle havde leveret, skulde kastes ud, da enhver, som nød deraf, strax vilde dø; den Fremmede, meente han, var ingen anden end Odin, Hedningernes Gud, som havde villet svige dem. Samme Nat kom Eyvind Kelda. Siden lod Olaf Højene aabne og der fandt man

Deel af Norges Kystland, som endnu ikke var christnet. De mægtige Høvdinger i dette Fylke havde hindret Olafs første Forsøg paa at omvende det, og egentlig var Olaf endnu ikke engang anerkjendt som Konge i denne Deel af Landet, da han hidtil kun havde ladet sig hylde i de Fylker, der laa søndenfor Throndhjemsfjorden. Det er derfor at antage, at han med det nysnævnte Folke-Opbud fra Viken ogsaa havde til Hensigt at skaffe sig en Styrke, hvormed han kunde kue de overmodige Haaleyger. Dog forsmaaede han heller ikke at bruge List: et tydeligt Tegn paa at disse haaleygske Høvdinger vare mægtigere og farligere at binde an med, end nogen af dem, med hvilke Olaf hidtil havde haft at bestille.

Da Olaf paa sin Reise nordefter var kommen til Nordmøre, traf han, fortælles der, to Bønder fra Haalogaland, ved Navn Sigurd og Hauk, unge og sterke Mænd, der laa meget paa Reiser for at drive Kjøbmandsskab. De vare just komne tilbage fra en Reise til England. Da Kongen fik vide at et haalogalandsk Skib var landet, hvis Styremænd endnu vare Hedninger, lod han disse kalde til sig og spurgte, om de vilde antage Christendommen. De vægrede sig derved, og han truede dem paa Liv eller Lemmer, men forgjæves. Han lod dem lægge i Jern, og tog dem med sig som Fanger til Throndhjem, hvor han fremdeles holdt dem i Fangenskab, og ofte talte for dem, idet han snart forsøgte at vinde dem med Løfter om store Æresbeviisninger, snart at skræmme dem med Trusler om haarde Piinsler, uden at dog noget af Delene frugtede. Men en Morgen bleve de pludselig savnede i Fængslet, uden at nogen kunde skjønne, hvorledes de vare komne bort, thi Fjetterne eller Fodblokkene laa ganske hele og ubrudte efter. Man undrede sig derover; Kongen selv talte ikke stort derom, men lod det bero med at give Vogterne en ubetydelig Irettesættelse. Man søgte efter Flygtningerne, men de fandtes ingensteds. Endelig fik man om Høsten høre, at de vare komne til Haarek paa Thjotta, og opholdt sig hos ham.

Haarek var, som man maa antage, den mægtigste Mand paa Haalogaland i denne Tid. Han var af høj Byrd, thi hans Fader var **Eyvind Skaldespilder**, der, som vi forhen have nævnt, paa fædrene Side nedstammede fra Berdlu-Kaare og paa mødrene fra Harald Haarfagre [1]). Eyvind Skaldespilder var ved Dyrtiden under Gunnhilds Sønner og maaske ved andre tilstødende Uheld kommen i smaa Omstændigheder [2]), saa at Haarek kun havde meget lidet at begynde med. Han kjøbte sig først en liden

---

Menneskebeen i den større, og Kobeen i den mindre. Ol. Tr. Saga Cap. 198, 199. Odd Munk, Cap. 39, 40. Snorre Cap. 71. Om Agvald se ovf. 1ste B. S. 265.

[1]) Se ovf. 1ste B. S. 761, jvfr. 575.

[2]) Se ovf. S. 8, 9.

Gaard paa Thjotta, hvor der den Gang boede temmelig mange Smaabønder; men da han var en meget klog Mand, som forstod at samle Penge, havde han i faa Aar ogsaa skaffet sig de øvrige Gaarde, og faaet alle Smaabønderne bort, saa at han nu var Ene-Ejer af Øen, hvor han lod opføre en stor Hovedgaard [1]). Han blev en meget rig Mand, og var rimeligviis allerede nu, enten ene, eller i Fællesskab med flere, forlenet med Finnefærden og den kongelige Syssel i Finmarken, der ogsaa var meget indbringende [2]). Vi have seet, hvorledes han ved Olaf Tryggvessøns første Forsøg paa at gjeste Haalogaland var en af dem, der stillede sig i Spidsen for Bønderne, som med væbnet Haand vilde modsætte sig ham; vi ville ogsaa senere faa at se, hvorledes han paa samme Maade satte sig i Spidsen for de Bønder, der gjorde Opstand mod Olaf den hellige. Selvraadighed, Egennyttighed og Stivsind, parret med Trædskhed, synes at have været de fornemste Træk i hans Charakteer. Hans Modstand mod Olaf skede aabenbart ikke for Hedendommens Skyld, men fordi han helst ønskede at være sin egen Herre.

Til denne Mand var det at Sigurd og Hauk havde taget deres Tilflugt, som den, der villigst og kraftigst kunde beskytte dem mod Kongen. Haarek tog ogsaa meget godt imod dem, og de forbleve hos ham den hele Vinter i bedste Velgaaende. Ud paa Vaaren (999) hændte det sig en Godvejrs-Dag, at Haarek var hjemme og kun faa Mænd hos ham paa Gaarden, saa at han kjedede sig. Sigurd og Hauk foresloge ham til Tidsfordriv at gjøre en Sejlfart. Haarek syntes godt derom. De gik nu ned til Stranden, og droge en Sexæring frem. Haarek gik ud i Baaden for at lægge Roret i Lag, medens Sigurd og Hauk toge Mast og Sejl ud af Naustet, kastede nogle Smørlob og en Bundt med Brød ombord, og bare en stor Bytte Øl ud mellem sig, uden at Haarek lagde Mærke dertil, fordi han havde noget at bestille agter ved Roret. Det var ham heller ikke paafaldende, at Brødrene vare fuldt bevæbnede, thi de plejede altid at gaa med Vaaben hjemme paa Gaarden. De roede fra Land; det var næsten stille, kun luftede det lidt fra Norden. De hejsede derfor Sejl, og fjernede sig snart fra Øen. Haarek sad ved Roret. Brødrene gik agter til ham og spurgte, hvor han tænkte at styre hen. Han sagde at han vilde over til den nærmeste Ø (Mindland?). Da sagde Sigurd: „Vælg nu, Bonde, mellem to Vilkaar; enten at du lader os Brødre raade for Rejsen og styrede Roret, eller at vi binde eller maaske dræbe dig".

---

[1]) Olaf den hell. S. Cap. 99.

[2]) Paa nysnævnte Sted i Olaf den hell. S. heder det, at han allerede da (omtr. 1020), havde i lang Tid haft Finnefærden m. m. Hans Fader Eyvind levede endnu, som vi have seet, (985) men det er ingensteds sagt, at Haarek først begyndte sin Virksomhed efter Faderens Død.

Haarek, som vidste, at han neppe kunde staa sig mod een af Brødrene, end sige mod dem begge, om det gjaldt at prøve Kræfter, valgte strax at lade dem raade for Rejsen, og lovede under Ed, at holde sig rolig. Sigurd gik da til Roret, og styrede sydefter langs Landet. De passede det saaledes, at de ej traf sammen med Folk, og da der var god og jevn Vor, kom de paa den Maade uhindret ligetil Nidaros, hvor de fandt Kong Olaf. Denne lod Haarek kalde til sig og bød ham at lade sig døbe. Haarek vægrede sig. Kongen beholdt ham hos sig i flere Dage og talte idelig for ham, stundom i Manges Paahør, stundom i Eenrum, om at antage Christendommen, men forgjæves. Endelig sagde Kongen, at han vel skulde slippe for denne Gang, og faa Lov at drage hjem uden videre Fortræd, deels fordi der var saa stort Frændskab mellem dem, deels fordi man kunde sige, at han var fangen med Svig; men til Sommeren, sagde Kongen, vilde han selv komme til Haalogaland, og da skulde Haaleygerne nok faa se, om han ej kunde refse dem, der modstode Christendommen. Han gav Haarek til Rejsen en god Skude, der roedes af 10 til 12 Mænd, forsynede den paa det bedste med alle Fornødenheder, og medgav ham desforuden et Følge af 30 raske og vel udrustede Mænd. Saaledes skiltes Haarek og Kongen i det hele taget venskabeligt ad. Sigurd og Hauk bleve tilbage hos Kongen, og lode sig døbe.

Da Haarek kom hjem til Thjotta, sendte han strax Bud til sin Ven Eyvind Kinnriva og lod ham vide, at han havde været hos Kongen, men ikke ladet sig tvinge til at antage Christendommen. Han underrettede ham derhos om, at Kongen var ventende til Sommeren, og anmodede i den Anledning Eyvind om at komme til ham i Thjotta saa snart som muligt. Eyvind skyndte sig afsted paa en Løbeskude, og blev venligt modtagen af Haarek, som strax bad ham følge med sig bagom Husene, for at de der kunde samtale i Eenrum. Men de havde ikke talt længe sammen, forend de kongelige Mænd, der havde fulgt Haarek, brøde frem, grebe Eyvind, og førte ham ned til Fartøjet. De sejlede afsted med ham lige til Nidaros, hvor Eyvind blev fremstillet for Kongen. Olaf bød ham, ligesom Haarek, at lade sig døbe, men han negtede det standhaftigt. Kongen bød ham store Gaver og Forleninger, hvis han vilde antage Christendommen, og truede ham i modsat Fald med Pinsler eller Død, men altsammen forgjæves. Da lod Kongen bringe ind et Bækken fuldt af Gløder og lægge paa hans Mave, saa at denne brast og Eyvind opgav Aanden. Eyvind skal for sin Død have sagt, at det var en Umulighed for ham at antage Christendommen, da han ikke egentlig var et Menneske, men en ond Aand, som troldkyndige Finner havde indmanet i et menneskeligt Legeme, for at skaffe hans Forældre Børn, som de indtil da ej havde kunnet faa; hans Forældre havde til Gjengjeld maatte love Finnerne at hellige ham til Thor og Odin, og dette Løfte havde han selv fornyet. Det er slet ikke usandsynligt, at en vild og overtroisk Fanatiker,

som Eyvind synes at have været, virkelig har troet, hvad han her foregav; og endnu rimeligere er det, at Kongen troede det. Men dette undskylder dog ikke Kongens Grusomhed, der, i hvilket Lys vi end betragte den, og om vi end skrive meget paa Tidsaandens og den herskende Overtros Regning, altid maa blive oprørende.

At Haarek af Thjotta begik et skammeligt Forræderi mod sin Ven Eyvind, er vist, men mindre klart er det, om han igjen er bleven svegen af Sigurd og Hauk. At disse allerede under deres første Ophold i Nidaros vare blevne vundne af Kongen, at deres Vægring ved at antage Christendommen kun var en Maske, de paatoge sig, og at deres Flugt og Kongens Harme derover kun var et forud aftalt Spil mellem dem og Kongen, sees tydeligt nok. Derimod er det meget vanskeligt at sige, om de virkelig have overlistet Haarek og tvunget ham til at gjøre Rejsen til Nidaros mod sin Vilje, eller om de allerede under Vinterens Løb i Stilhed have vundet Haarek ved hemmelige Løfter fra Kongen, saa at han egentlig godvillig fulgte med dem, og den hele Historie om hans tvungne Rejse saaledes var en Opdigtning, som de efter fælles Aftale udspredte ved Ankomsten til Nidaros, og hvis Rigtighed ingen kunde prøve, da der under det hele foregivne Optrin i Baaden ikke var et eneste Vidne tilstede [1]). Naar Haarek, som vi se, kunde forstille sig og spille den Overlistedes Rolle efter Ankomsten til Nidaros og senere, kunde han ogsaa gjøre det lige fra det Øjeblik, da han tiltraadte Rejsen.

Olaf Tryggvessøn forsmaaede vistnok ej, naar det gjaldt, at anvende List, men til saa slette og underfundige Midler, som de, han ved denne Lejlighed anvendte, se vi ham dog ellers ikke at nedlade sig. Vi kunne maaske heraf slutte, at de haalogalandske Høvdinger have været mægtigere og farligere at binde an med i aabenbar Kamp, end de, med hvilke han hidtil havde haft at bestille. Det skulde visselig meget til for en Mand med Olafs vistnok heftige og voldsomme, men dog ogsaa ærlige og ridderlige Sind — saaledes fremstille i alle Fald Sagaerne ham — at aftale en Plan, hvor det i den Grad kom an paa Forstillelse og Nidingsfærd. Men Religionsiveren beroligede her Samvittigheden, og det heldige Udfald af hans Fremgangsmaade maatte tilsidst endog lade denne synes fortjenstlig i hans Øjne,

---

[1]) Odd Munk siger vel (Cap. 41) at der var flere Folk i Baaden, og at Brødrenes Tilhængere overvældede Haareks. Men dette er en aabenbar Urigtighed eller Urimelighed, da Hauk og Sigurd kom uden noget Følge til Haarek, og derfor heller ikke kunde medbringe noget Følge i Baaden. Heller ikke taler Odd om nogen Samtale, som skulde have fundet Sted i Baaden, men siger kun, at Sigurd og Hauk og deres Mænd toge haardt ved Aarerne uden at aflade, førend de kom til Throndhjem. Ogsaa dette kunde rigtignok være et aftalt Spil.

i hvilket Lys ogsaa Sagaskriverne synes at have betragtet den. Det lykkedes ham ogsaa virkelig at betage det haalogalandske Høvdingeforbund hele dets Farlighed ved at vinde Haarek og overliste Eyvind Kinnriva [1]).

Længer ud paa Vaaren, eller rettere i Begyndelsen af Sommeren, drog Kongen med en betydelig Styrke til Haalogaland. Han selv styrede **Tranen**, en smuk 30rummet Snekke, som han havde ladet bygge ved Nidaros om Vinteren kort efter at Throndelagen var christnet [2]). Han drog langs med Kysten, og hvor han lagde til Land, hvilket vel i det mindste skede en Gang hver Dag, holdt han Thing og bød Folket at lade sig christne. Ingen vovede at gjøre ham Modstand, og saaledes christnedes da Landet overalt hvor han kom. Det maa følgelig have været ved denne Lejlighed, at den nordlige Deel af Nordmøre og Naumdølafylke blev christnet. Paa Thjotta modtog Haarek ham med et Gjestebud, lod sig døbe med alle sine Folk, og blev hans Mand; til Gjengjeld gav Kongen ham store Forleninger, — sandsynligviis over Finmarken, — og Lendermands-Titel. Der lagdes altsaa ikke længer noget Dølgsmaal paa den gode Forstaaelse, som herskede mellem dem [3]).

Den tredie af de forbundne Høvdinger paa Haalogaland, og, som det synes, den mægtigste af dem alle, var **Thore Hjort** i Vaagen. Ved Efterretningen om Kong Olafs Nærmelse samlede han Folk og Skibe for at møde ham. Det samme gjorde hans fortrolige Ven **Raud den ramme**, en mægtig Høvding, der boede paa Godø eller Knaplundø [4]) i Saltenfjor-

---

[1]) Olaf Tr. Saga Cap. 199, 201. Snorre, Olaf Tr. Saga Cap. 81—83. Odd Munk, Cap. 38, 41. Denne fremstiller, som allerede ovenfor antydet, Sagen paa en noget forskjellig og langt mindre sandsynlig Maade. Ifølge Odd skal Kongen have tilbudt Haarek, for at faa ham til at antage Christendommen, først to Fylker at raade over, hvorved det tilføjes at Nordmændene ved „Fylke" forstaa „et Landskab, hvoraf 12 fuldt udrustede Skibe kunde udredes med 60 eller 70 Mand paa hvert Skib". Da Haarek negtede at lade sig christne, skal Kongen have budt tre Fylker, og endelig fire, hvilket Haarek modtog og strax lod sig døbe. Da Haalogaland selv ej er mere end eet Fylke, og der heller ikke kan paavises, hvilke øvrige Fylker Haarek kunde have faaet eller virkelig fik, indsees let det overdrevne i denne Beretning. Paa samme Maade skal Kongen ifølge Odd have budt Eyvind Kinnriva fem Fylker, saa at Haarek og han tilsammen skulde komme til at besidde ni.

[2]) Olaf Tr. S. Cap. 169. Snorre Cap. 79. Odd Munk Cap. 35. Han siger kun at Olaf lod bygge Tranen i sit Riges 2den Sommer.

[3]) Olaf Tr. S. Cap. 209. Snorre, Cap. 84. At de Forleninger, Haarek nu fik var Finmarken og Finneskatten, saaledes som Thorolf Kveldulfsson havde den fordum, er allerede ovenfor antydet. Hans Søn Einar Fluga havde den ogsaa efter ham. Odd Munk har intet om Gildet hos Haarek, der hos ham døbes allerede i Nidaros.

[4]) Uagtet Olaf Tr. S. og Snorre i Forstningen nævne „Godø" som det Sted, hvor Raud boede, kalde de det dog siden „Godøerne", og tillægge, at han ejede to

den, og havde meest at sige i denne Fjord. Raud var en ivrig Blotmand og ansaaes tillige for troldkyndig. Foruden at han holdt mange Huuskarle, plejede han og at være omgiven af en Mængde Finner. Han ejede et stort, prægtigt, 30rummet Drageskib, hvis Hoved var smykket med Guld. Thore og Raud droge i Forening sydefter med den Styrke, de havde samlet, og stødte omsider sammen med Olaf, det siges ikke hvor [1]). Det kom her til et heftigt Slag, hvor Mandfaldet dog snart vendte sig paa Hedningernes Side, saa at de toge Flugten. Raud styrede ud til Havs med sin Drage, og kom i god Behold hjem til Godø [2]). Thore Hjort flygtede derimod ind til Landet, og løb op fra Skibene med sine Mænd, forfulgt af Olaf og hans Krigere, der joge dem foran sig og dræbte den ene efter den anden. Kongen selv satte efter Thore Hjort, ledsaget af sin ypperlige Hund Vige, som han i sin Tid havde faaet af en Bonde paa Irland, fordi han sparede hans Kvæg, hvilke Vige forstod at udskille af en heel Mængde, som Olafs Mænd engang, da de behøvede Strandhug, dreve ned til Skibene [3]). Thore var meget rap til Fods, men Olaf raabte til sin Hund: „Vige, tag du Hjorten!" Strax tog Vige fat paa ham, saa at han maatte standse, og hug forbitret med sit Sverd til Hunden, som fik et dybt Saar. Men i samme Øjeblik gjennemboredes han af Kongens Kesje, saa at han styrtede død ned. Vige blev baaren saaret ned til Skibene, men Kongen fik en dygtig Læge til at helbrede ham, saa at han kom sig igjen. Alle dem af de Overvundne, der bade om Fred, og lovede at antage Christendommen, skjenkede Kongen Livet [4]).

Øer af dette Navn tilsammen, men som enkeltviis hed Gilling og Hæring, og at Godøstrømmen laa mellem dem og Fastlandet. Da nu Gaarden Godø ligger paa den indre Side af den nuværende Knaplundø, og den Strøm, der adskiller Knaplundøen fra det nordre Fastland, endnu kaldes Godøstrømmen (se Sommerfeldts Beskr. over Saltdalen S. 11), kan der ej være nogen Tvivl om at denne er den ene af Øerne, og at Gaarden Godø, hvor der desuden findes Gravhøje (se Krafts Beskr. VI. S. 340) var Rauds Bolig. Den anden Ø maa derfor være den større, vestenfor Knaplundø liggende Strømø. Men hvilken af dem der kaldes Gilling, og hvilken Hæring, bliver altid usikkert. Der er en Gaard ved Navn Gillesvaag, fordum Gellingsvaag, ved Elvsfjorden, der skærer sig ind lige ved Sydsiden af Strømmen; muligt derfor, at denne var Gilling og Knaplundøen Hæring.

[1]) Slaget maa have staaet etsteds mellem Thjottø og Salten, og, siden der tales om flere Bygder som christnedes inden Olaf naaede denne, snarest i Nærheden af Thjottø, maaske udenfor Radund eller Ranen.

[2]) Ifølge Beretningen i Olaf Tr. Saga og hos Snorre skal den troldkyndige Raud selv have skaffet sig god Bør, hvilket altid stod i hans Magt. Dette antog man vist endog paa Snorres Tider ikke usandsynligt.

[3]) Om hvorledes Olaf fik Vige, se Olaf Tr. S. Cap. 82. Snorre Cap. 35 Odd Munk Cap. 13.

[4]) Olaf Tr. Saga Cap. 209. Snorre Cap. 85 Odd Munk Cap. 41. Ifølge

Efter denne Sejr fortsatte Kongen sit Tog nordefter Landet, og christnede Folket hvor han kom. Da han kom til Saltenfjorden, vilde han sejle ind til Godø for at hjemsøge Raud, men Uvejr og Kastevinde rasede inde i Fjorden, medens der udenfor var der bedste Bør til at sejle nordefter. Saaledes holdt det ved en heel Uge, i hvilken Kongen ventede paa Forandring i Vejret, men forgjæves. Han foretrak derfor indtil videre at sejle nordefter, og drog lige til Amd, eller Heredet omkring Throndenes, hvor alle Indbyggerne lode sig christne. Derpaa vendte han tilbage og drog sydefter. Da han kom til Indløbet af Saltenfjorden, vilde han atter styre ind til Godø, men det skal denne Gang været gaaet som forrige Gang, at Uvejr og Storme hindrede ham fra at løbe ind. Denne Omstændighed tilskrev man naturligviis Rauds Trollekyndighed. Det maa dog merkes, at hele denne Fortælling, saadan som den er os opbevaret, viser sig saa fuldkommen legendarisk og opfyldt med Overnaturligheder, at det er vanskeligt at vide hvad der er sandt og hvad der er Digt deraf. Efter at Kongen atter havde tilbragt nogle Dage og Nætter, forgjæves ventende paa bedre Vejr, bad han, fortælles der, Biskop Sigurd om at hitte paa et Raad. Sigurd skal da have ladet et Christusbillede, omgivet af tændte Kjerter, oprejse i Forstavnen paa Kongens Skib Tranen, og selv i fuldt Messeskrud have læst Evangelium og mange Bønner, og stænket Viievand rundt om Skibet, hvorefter han bød Kongen at lade tage Tjeldingerne af, og ro ind efter Fjorden. Kongen lod raabe til de andre Skibe, at de skulde følge efter ham, og nu, heder det, spoiredes der aldeles ingen Vind paa Tranen eller umiddelbart i dens Kjølvand, hvor de øvrige Skibe fulgte ligesom i en Rende; men paa begge Sider stod Sø-Roken saa tyk, at man ikke engang kunde se Fjeldene. Saaledes, siges der, roede de frem hele Dagen og Natten efter, indtil de lidt før Dag kom ind til Godø, hvor de saa Rauds store Drageskib liggende udenfor hans Gaard. Endog Angivelsen af den Tid, der skal være medgaaet inden Kongen naaede Godø, nemlig en heel Dag og en Nat, røber Opdigtelse, thi fra Indløbet af Salten til Godø er der neppe to norske Mile. Det hele har maaskee bestaaet i, at Olaf har søgt at passere en af de farlige Strømme i Saltenfjorden for at komme til den indre Side af Godø, og i denne Fart haft flere Vanskeligheder at bestaa [1]). Olaf

---

Odds æventyrlige Beretning skal ikke Kongen selv, men en af hans Mænd have fældet Thore, hvorefter en Hjort skal have faret ud af hans Hoved, og være bleven dræbt af Hunden, dog ikke førend den havde stanget denne et farligt Saar. Og saa vel Odd, som Flatøbogen, der omhandle Olafs fabelagtige Besøg hos hiin Finn i Nærheden af Thjalfahelle, kort før Thore Klakkas Drab (s. ovf. S. 254) lade ham ogsaa nu sende Hunden til ham for at helbredes.

[1]) Den egentlige Saltenfjord dannes af Bodø-Fastlandet paa Nordsiden, og de omtalte Øer Strømø og Knaplundø samt Godonesset paa den sydlige og øst-

gik strax op paa Gaarden, hvor Raud endnu laa og sov. Raud selv blev fangen og bunden, og hans Mænd deels dræbte, deels fangne. Kongen lovede Raud at han skulde beholde Liv og Ejendom, og dertil faa hans Venskab, hvis han vilde antage Christendommen. Men Raud negtede dette med Raab og Bespottelser, og Kongen sagde at han til Straf skulde lide den værste Død. Han skal, fortælles der, have ladet ham binde til en Bjelke og hans Mund sperre op med et Stykke Træ; derpaa skal han have ladet sin Ludr, eller, som det og fortælles, en huul Hvanne-Stilk, sætte i Munden paa ham; gjennem denne skal han ved et gloende Jern have ladet en Orm tvinge til at arbejde sig ind i hans Mund og Svælg og videre ned, indtil den skar sig ud gjennem hans Side, saa at han opgav Aanden. At Kongen har ladet Raud dræbe paa en grusom Maade, er vist ikke saa usandsynligt, men den her angivne lader dog til at være opdigtet [1]). Olaf gjorde i Rauds Gaard et rigt Bytte af alle Slags Kostbarheder, hvoriblandt og mange herlige Vaaben. Men det bedste Klenodie af dem alle var dog det smukke Drageskib. Det var langt større og smukkere end Tranen; paa Forstavnen var et Dragehoved; Bagstavnen gik ud i en lang Spids, der snoede sig som en Dragehale; saavel Hovedet, som Halsen og Halen var prydet med Guld. Naar Sejlet var oppe, syntes det at forestille Dragens Vinge. Dette Skib gjorde nu Kongen til sit eget, og kaldte det **Ormen**; det ansaaes for det smukkeste i hele Norge. De af Rauds Mænd, der vilde lade sig døbe, beholdt Liv og Fribed; de øvrige bleve dræbte eller haardt straffede. Olaf christnede nu hele Saltenfjorden, og fortsatte derpaa sin Rejse sydefter, indtil han kom tilbage til Nidaros, hvor han agtede at tilbringe Vinteren. Der er for øvrigt en Mængde Legender om Æventyr, som Olaf paa denne Rejse

---

lige Side. Men indenfor disse Øer er igjen den brede og lange Skjerstadfjord, der forenes med Saltfjorden, hvis Fortsættelse den er, ved de tre Strømme, Godøstrømmen mellem Knaplundø og Godønesset, Storstrømmen eller Saltstrømmen mellem Knaplundø og Strømø, og Sundstrømmen mellem Strømø og Valnes. Den hele Strækning paa Sydsiden af Strømø og Godø danner egentlig en smal, med Saltfjorden parallel Fjord, da det sydlige Fastland strækker sig langs med Øerne indtil lige overfor Godø. Fra denne smale Fjord gaar igjen Elvsfjorden ind mod Øst. Da nu Godøstrømmen er meget grund og neppe farbar for større Skibe, medens derimod Saltstrømmen er overmaade farlig, er det ikke usandsynligt, at Olaf har passeret Sundstrømmen, men ogsaa her haft store Vanskeligheder at kæmpe med. Om Saltstrømmen tales der hos Kraft VI. 350: „med en utrolig Kraft, og en Torden lignende Bulder, der kan høres i 1/4 Miils Afstand, trænger Havet ind eller ud og optaarner de rædsomste Bølger, mellem hvilke Afgrunden synes at aabne sig i Alt til sig rivende Hvirvler". Om nu end Sundstrømmen ej er saa farlig, passer dog vist meget af hiin Beskrivelse ogsaa paa denne.

[1]) Det er vel et stort Spørgsmaal, hvor vidt en Orm paa den Maade kan dræbe noget Menneske.

skal have bestaaet med Trold og Uvætter, ja endog med Thor selv, der søgte at friste ham [1]).

37. Færøerne christnes.

Efter dette Omvendelsestog til Haalogaland og Naumdalen kunde Olaf med en vis Ret siges at have christnet sit hele Rige, thi lige fra Viken ind til Amd paa Haalogaland vare alle Fylker langs Kysten christnede, og kun

[1]) Olaf Tr. Saga Cap. 211—213. Snorre Cap. 86, 87. Odd Munk veed intet om Raud, men fortæller derimod paa et tidligere Sted (Cap. 33) om en Blotmand i Godø, ved Navn Roald, der ved Hexeri tilvejebragte Modvind imod Kongen, men endelig blev fangen og hængt, i Olafs 2det Regjeringsaar. Skibet Ormen lod Olaf ifølge Odd (Cap. 47) selv bygge i sit 3die Aar, strax før Toget til Haalogaland. Der tales (Cap. 51) om er anden Roald i Moldefjorden, der ligeledes var en Blotmand og blev henrettet. Legenderne om Olafs Æventyr paa Hjemrejsen fortælles vidtloftigt i Olaf Tr. S. Cap. 212, 213, og tildeels, skjønt henførte til en anden Tid, af Odd, Cap. 55, 56. Snorre derimod nævner dem kun i Forbigaaende (Cap. 88) og siger udtrykkeligt, at han heller vil fortælle om andre Begivenheder, end om dem. Flere af disse Legender ere dog vist meget gamle, og ligne saare meget dem, der endnu fortælles om St. Olaf. En af Legenderne, om en stor Mand i en Baad, hvilken Kongen søgte at indhente, og som tilsidst hvælvede Baaden over sig og strax forsvandt, indeholder endog Vers (Olaf Tr. S. Cap. 212). En anden, nemlig den der handler om Thor, er ikke uden Interesse, for saa vidt som den viser, hvilke Forestillinger man maaske endog kort før Christendommens Indførelse gjorde sig om Guden Thor. En Dag i smukt Vejr, heder det, da Kongen sejlede sydefter, saa man en Mand staa paa en Bjerghammer og bede indstændigt om at maatte komme med. Olaf styrede Ormen mod Bjerget og lod ham stige ombord. Det var en ung, høj, smuk og rødskjegget Mand. Han gav sig til at spøge og brydes med Kongens Mænd, der fandt ham haard at lege med, naar man skulde prøve Styrke. Under denne Spøg sagde man hinanden gjensidig mange drillende Ord; saaledes sagde han til Kongens Mænd at de vare Uslinger og ej værd at følge en saa herlig Konge, eller at bemande et saa smukt Skib. De spurgte ham, om han kunde fortælle gamle Sagn; dertil sagde han ja: der var intet saadant, uden han vidste Besked derom. De førte ham nu frem for Kongen, sigende at han vidste mangt og meget. Kongen bad ham fortælle nogle gamle Begivenheder. Han begyndte da saaledes: „dette Land, forbi hvilket vi nu sejle, var i fordums Dage bebygget af nogle Riser, men de døde alle pludseligt, paa to Koner nær. Siden begyndte Mænd fra Østerlandene at bebygge dette Land, men de lede megen Ulempe af de to store Koner, indtil de anraabte dette mit røde Skjeg om Bistand. Da tog jeg min Hammer frem af min Serk, og slog Konerne ihjel. Siden den Tid har Landets Folk i al sin Nød paakaldt mig, indtil du, Konge, næsten har ødelagt alle mine Venner, hvilket visselig fortjente Hevn". I det samme vendte han sig om, smilede lumsk til Kongen og hoppede ud af Skibet i Søen, saa hurtigt, som man skyder en Kolv, og de saa ham aldrig siden. „Der kan I se", sagde Kongen, „hvor djerv Djævelen nu var, siden han aabenlyst og ved

i de indre Dele af Landet eller de egentlige Oplande havde han endnu ikke været. Var end Manges Omvendelse langt fra at være oprigtig og Christendommen temmelig overfladisk, saa var den dog allerede paa en vis Maade bleven Statsreligion, og dette siger meget. Hedendommen havde allerede faaet Dødsstødet, og om den end hist og her endnu engang kunde rejse Hovedet i Vejret, var dette dog kun ligesom den sidste Opblussen af Lampen, forend den aldeles gaar ud. Christendommen vilde ikke være hvad den er, hvis den ej havde den Egenskab at den, engang rodfæstet i et Land, aldrig mere kan udryddes, men derimod stedse maa vinde flere og flere Proselyter fra Hedendommen. Om Olafs Bestræbelser for at vedligeholde Christendommen paa de Steder, hvor han først fik den indført, tales der ikke meget. Det heder kun at han, som vi have seet, paa sin anden Rejse sydefter undersøgte, hvorledes Christendommen overholdtes, bødede paa Bøndernes Tro, og rettede paa hvad der behøvedes. Til slige Bestræbelser for at vedligeholde den engang indførte Christendom kunne vi maaske ogsaa regne en Begivenhed, der rigtignok kun fortælles i den legendariske Saga, og her sættes forud for Jernskegges Drab og Thrøndernes egentlige Omvendelse, men paa den anden Side ogsaa sættes efter Toget til Haalogaland, og i sig selv ej indeholder nogen Urimelighed. Han merkede, siges det, at de Thrønder, der havde været med ham i Haalogaland, endnu troede meget paa Guderne, især paa Frey. Han dadlede dem derfor, men de modsagde ham, og det forekom ham som om de vilde kapro med ham for at komme før ham til Land, der siges ikke hvor. Dog kom Kongen dem i Forkjøbet, og fandt et Hov, hvor han brød alle Gudebillederne sønder, paa Freys nær: det tog han med sig paa sit Skib, og da Thrønderne kom imod ham, brød han det lige for deres Øjne i smaa Stykker. Dette bragte dem paa bedre Tanker, saa at de aldeles lode den gamle Tro fare[1]).

Men medens Olaf christnede det egentlige Norge, havde han heller ikke

---

høj lys Dag turde træde os under Øjne"; Den tredie Beretning, som indføres paa samme Sted, er om tvende Hirdmænd, som en Aften, da Kongen laa ved Naumdal, hemmelig gik op fra Skibene, fordi de havde hørt, at der i Naumdal var mere Troldegang end andenstedts i Norge, og derfor nu gjerne vilde prøve, om de kunde merke noget dertil. De skulle have fundet en Hule, fuld af Trold, der sad og beklagede sig over den Skade, Kong Olaf gjorde dem, og fortalte hinanden hvor uheldigt det var gaaet dem i deres forskjellige Forsøg paa at overliste ham. Siden skulle Hirdmændene have fortalt alt dette til Kongen, der bekræftede Sandheden deraf, men forbød dog sine Mænd, oftere at gaa alene op i Land for at tilfredsstille slig Nysgjerrighed; han skal derpaa med Biskoppen have befaret alle de nærmeste Bygder og ladet Vievand stænke om paa Bjerge og Dale, for at rense Egnen for de urene Aander. (Olaf Tr. S. Cap. 213. Odd Munk Cap. 56).

[1]) Odd Munk Cap. 43.

været ledig med Hensyn til de øvrige Lande, der vare beboede af Nordmænd, hvad enten de lode under Norges Højhed eller ej. Hans store Formaal var at udbrede Christendommen saa langt som det norske Navn strakte sig. Til dette Maal arbejdede han med utrættelig Iver, og uagtet hans Herredømme kun varede i faa Aar, havde han dog den Tilfredsstillelse at se sit Verk kronet med Held. Orknøerne og Hjaltland havde han allerede paa sin Rejse til Norge faaet christnede ved at tvinge Jarlen selv til at antage Christendommen, og om det end kunde synes, som om det ej var en nødvendig Følge af Jarlens Omvendelse, at ogsaa Øernes øvrige Indbyggere bleve christne, og uagtet det udtrykkeligt heder, at Sigurd Jarl efter sin Søn Hundes Død ikke viste ham nogen Lydighed, men derimod sluttede sig nærmere til Skotland, saa er det dog vist, at der fra den Tid af ikke længer er Tale om Hedendom paa Orknøerne og Hjaltland. Man skulde næsten formode, at Mængden af Indbyggerne paa Grund af deres stadige Samkvem med Skotland allerede bekjendte sig til Christendommen, og at Hedendommen endnu kun havde vedligeholdt sig i Jarlens egen og nogle faa andre fornemmere Slægter [1]).

Efter Orknøerne og Hjaltland kom Raden til **Færøerne**. Det gjaldt her for Olaf, ligesom ved hine, ej alene at christne dem, men ogsaa at bringe dem til at erkjende hans Herredømme. Var det første end for ham det vigtigste, saa var dog ogsaa det andet ham saare magtpaaliggende, om end kun som en Betingelse for at det første kunde ske. Aldrig saa snart havde derfor Olaf christnet Throndhjem, førend han sendte Bud til **Sigmund Brestesson**, Færøernes Lensherre, med den Befaling, at han skulde komme til ham, og med det Løfte, at han skulde nyde stor Hæder og fremdeles blive den største Mand paa Færøerne, hvis han vilde gaa Kongen til Haande. Sigmund adlød Anmodningen, og drog fra Færøerne tilligemed sin Frænde Thore Beinesson. Han landede ved Søndmøre ud paa Sommeren (997), just som Olaf opholdt sig der og tog Veitsle hos en mægtig Bonde paa sin Rejse sydefter til Viken, da han vilde bejle til Sigrid Storraade [2]). Olaf tog meget venligt mod Sigmund. Han ytrede at det just var i sin Orden, om de sluttede sig nærmere til hinanden, da deres Skjæbne havde saa meget tilfælles, thi begge havde de som Børn været solgte i Trældom langt fra deres Fædreland og Frænder, og først efter megen Omflakken og mange Eventyr erhvervet deres fædrene Besiddelser tilbage. Han haabede saa meget mere at Sigmund vilde antage den rette Tro, som han havde erfaret,

---

[1]) Hvorledes Christendommen allerede før Nordmændenes Ankomst herskede paa Orknøerne, se ovenfor, S. 271, 275. At derfor Massen af de norske Kolonister allerede tidligt omvendtes til Christendommen, synes heel rimeligt.

[2]) Se ovenfor S. 309.

at han aldrig havde blotet Afguderne; han tilbød ham sit Venskab og stor Anseelse, hvis han vilde antage Christendommen. Sigmund svarede, at skjønt han havde fundet sig vel som Undermand af Haakon Jarl, der, skjønt grum og svigefuld mod sine Uvenner, dog var huld, ombyggelig, gavmild og blid mod sine Venner, saa havde han dog aldrig fundet Behag i Jarlens Gudsdyrkelse, og derfor havde han heller ikke villet ofre til Afguderne, skjønt han dog ikke kjendte nogen bedre Tro. Olaf blev meget glad ved at Sigmund optog hans Anmodning saa vel og viste sig saa føjelig. Sigmund blev døbt med hele sit Følge, og opholdt sig en Stund hos Olaf, medens denne lod ham og hans Mænd undervise i Christendommen. Ud paa Høsten [1]) sagde Kongen til ham, at han vilde sende ham ud til Færøerne for at han kunde christne de der boende Folk. Sigmund gjorde i Begyndelsen Vanskeligheder, men erklærede sig dog tilsidst beredt til at opfylde Kongens Ønske. Kongen udnævnte ham nu til sin Befalingsmand, over Færøerne, og medgav ham Lærere til at døbe og undervise Folket. Saa snart Sigmund var kommen hjem, sammenkaldte han Bønderne til et Thing paa Straumsø. En Mængde mødte frem, og da Thinget var sat, forkyndte Sigmund allerførst, at han havde været i Norge om Sommeren, og at Kong Olaf havde beskikket ham til Befalingsmand over alle Øerne. De fleste Bønder optoge dette vel. Nu rykkede han frem med sit egentlige Ærende. Han sagde at han selv havde antaget Christendommen, og at han havde modtaget det Hverv af Kong Olaf, at indføre den paa Øerne. Da rejste Throndi Gøta sig, og sagde at dette var en vanskelig Sag, hvorom Bønderne maatte raadslaa mellem sig selv indbyrdes. Heri vare de øvrige Bønder enige, og gik med Thrond hen til den ene Side af Thingvolden for at overlægge derom. Thrond raadede dem til, strax paa det bestemteste at sige nej, og bragte det ved sine Overtalelser dertil, at de besluttede dette eenstemmigt. Da Sigmund nu saa, at alle Bønderne sluttede sig til Thrond, og at der ingen flere var tilbage hos ham selv end hans egne Mænd, der havde antaget Christendommen, udbrød han: „for megen Magt har jeg nu givet Thrond". Hedningerne vendte nu tilbage til det Sted, hvor Sigmund sad. De hævede deres Vaaben og bare

---

[1]) Flatøbogen lader Sigmund opholde sig hos Olaf hele Vinteren, og først den følgende Vaar drage tilbage til Færøerne, hvorved de paafølgende Begivenheder alle falde et Aar sildigere, og Kongens sidste Afsked med Sigmunt falder 1000, ej 999. Men da det ej er sandsynligt at Sigmund skulde have opholdt sig saa længe hos Olaf, og isaafald endog have fulgt ham til Viken, uden at man havde hørt mere fra ham, er det rimeligere hvad Olaf Tr. Saga i Fornm. Sögur fortæller, at Sigmunds Hjemrejse og første uheldige Forsøg paa at indføre Christendommen skede endnu i samme Høst 997. I denne Bearbejdelse ere ogsaa Episoderne i Sigmunds Historie saaledes indskudte mellem de øvrige Begivenheder af Olafs Liv, at Tidsregningen falder bedre i Øjnene, hvilket derimod ej er Tilfældet i Flatøbogen.

sig heelt ufredeligt ad. Sigmund og hans Mænd sprang op imod dem. Men Thrond, der nu opførte sig som den egentlige Herre, bad Folk sætte sig ned og ikke være saa hidsige; han gav Sigmund paa Bøndernes Vegne det Svar, at de aldeles ikke vilde vide af nogen Trosforandring, men at de derimod strax vilde angribe og dræbe ham, hvis han ikke lod den hele Sag fare, og gav det faste Løfte, aldrig mere at bringe den paa Bane. Da Sigmund intet kunde udrette mod Overmagten, var han nødt til at give dette Løfte vidnesfast og med Haandslag, og derpaa skiltes Thinget ad. Sigmund drog hjem til Skuvø, og tilbragte Vinteren der, meget ilde tilmode over at være bleven trodset og kuet af Bønderne. Han betragtede naturligviis den trædske Thrond som den egentlige Ophavsmand dertil, og mod ham rettede han derfor ogsaa nærmest sin Hevn. Dog lod han sig ikke merke med noget, saa længe Vinteren varede.

Den næste Vaar (998), paa den Tid, da Havet var meest uroligt og Strømmene mellem Øerne voldsomst, saa at man næsten ansaa dem ufarbare, forlod Sigmund Skuvø med 30 Mand paa to Skibe, sigende at han enten vilde udføre Kongens Ærinde eller dø. De styrede lige til Østerø, og kom did aldeles uventet i Dagbrækningen. De stødte Døren op til den Skemme, hvor Thrond sov, grebe ham, og førte ham ud. „Nu", sagde Sigmund, „er det saa som det ofte gaar, at Lykken vexler; ifjor Høst kuede du mig og satte mig to haarde Vilkaar; nu vil jeg ligeledes sætte dig to højst ulige Vilkaar, enten at du antager Christendommen og lader dig døbe, eller at du strax bliver dræbt". Thrond svarede først, at han ikke vilde forsage sine gamle Venner. Da befalede Sigmund en af sine Mænd at dræbe Thrond og gav ham en stor Øxe i Haanden. Da Thrond saa, at det var Alvor, og at Manden nærmede sig ham med hævet Øxe, sagde han: „hug mig dog ej saa snart, Mand! jeg vil først tale noget med min Frænde Sigmund, hvis han endnu er her". „Her er jeg", sagde Sigmund. „Du skal ene raade imellem os", sagde Thrond, „og jeg vil antage den Tro, du forkynder!" „Hug du ham Mand", sagde Thore, uden at bekymre sig om Thronds glatte Ord; men Sigmund sagde at han for denne Gang skulde slippe. Thore forestillede Sigmund, at det vilde blive hans og hans Venners Bane, om Thrond ogsaa nu undgik Døden. Sigmund svarede at han dog nok vilde vove det, og saaledes fik Thrond beholde Livet, men maatte strax lade sig døbe med alle Mænd paa Gaarden. Sigmund tog ham med sig og drog rundt om til alle Øerne, uden at holde op forend alt Folket var christnet (998). Om Sommeren gjorde han sig rejsefærdig for at drage til Norge og bringe Kongen Skatten af Øerne. Thrond skulde følge med. Dette vilde han nødig, og bad meget om at maatte slippe, men det hjalp ej; da der kom Bør, lod Sigmund Landtougene løse, og satte afsted. Men de vare ikke komne langt, forend Strøm og Storm drev dem

tilbage, saa at de lede Skibbrud og mistede alt Godset, medens dog de fleste af Folkene bleve bjergede, hvoriblandt Thrond, hvilken Sigmund selv reddede foruden mange andre. Thrond sagde at det ej vilde gaa godt, naar de førte ham bort mod hans Vilje. Sigmund svarede at han skulde følge med, hvad han saa end syntes derom, tog et andet Skib, og erstattede den forliste Skat af sit eget Gods, da han var rig paa Løsøre. Anden Gang satte de ud, men kom ikke længer end før; Modvind drev dem tilbage, og Skibet skadedes. Da Sigmund undrede sig over den store Vanskelighed, der nu var forbunden med at komme bort fra Øerne, gjentog Thrond sit forrige Udsagn, at saaledes vilde det altid gaa, naar de førte ham bort med Tvang [1]). Da besluttede Sigmund sig endelig til at slippe Thrond løs, men han maatte sværge den dyreste Ed paa, at han skulde holde fast ved Christendommen, være Kong Olaf og Sigmund tro, ikke gjøre nogen Mand paa Øerne Fortræd, og adlyde, fremme og understøtte saavel dette Paabud fra Kong Olaf, som hver anden Befaling, denne maatte sende til Færøerne. Derpaa drog hver til sit, Thrond til Gøta, og Sigmund til sin Gaard paa Skuvø, hvor han ogsaa tilbragte denne Vinter (998—999), og lod imidlertid udbedre det Skib, han havde haft ved sin sidste uheldige Udfart. Vaaren efter tiltraadte han Rejsen paany, og denne Gang uden Thrond. Rejsen var nu heldig; han traf Kongen i Nidaros, udbetalte ham Skatterne for begge Aar, og fortalte ham, hvorledes det var gaaet ham med Thrond. Kongen beklagede, at Thrond ej var kommen til ham, eller var bleven forjagen fra Øerne, da han vistnok var et af de værste Mennesker, som fandtes i hele Norden. Sigmund opholdt sig længe hos Kongen denne Vaar, og nød meget Venskab af ham. De prøvede deres Legemsfærdigheder med hinanden, og skal det have været erkjendt, at Sigmund var den blandt alle Nordmænd, der kom Olaf nærmest i alskens Idrætter, skjønt han dog ikke ganske kunde naa ham. Mod Slutningen af Sigmunds Ophold hos Olaf indtraf der dog en Omstændighed, der til en vis Grad kjølnede Venskabet mellem dem. Som de en Gang sad og drak, blev Kongen var den store Guldring paa Sigmunds Arm, som han havde faaet af Haakon Jarl, og som denne havde taget af Thorgerd Holgabruds Billede. Kongen bad om at maatte se paa den, og da Sigmund rakte ham den, spurgte han, om han vilde give ham den. Sigmund svarede at han havde lovet, ej at skille sig ved den. Kongen tilbød ham en anden lige saa god Ring i Stedet, men Sigmund svarede at han havde givet Haakon Jarl det hellige Løfte, aldrig at afhænde den, og

---

[1]) Om nu virkelig Sigmund tilfældigviis tvende Gange har lidt Skibbrud, eller om en Opdigtelse eller Overdrivelse her har fundet Sted, maa naturligviis staa ved sit Værd. Sagafortælleren har her aabenbart villet antyde, at Thronds Trollekyndighed har været Aarsagen.

at den hidtil havde bragt ham Lykke. Da blev Kongen ganske blodrød i Ansigtet, og sagde at Ringen tvertimod en Gang vilde volde hans Bane, og at det var for at frelse ham derfra, ej af nogen Begjærlighed efter Guld, at han havde bedet om den. Der blev ikke talt mere om den Sag, men Olaf var siden efter ikke saa venlig mod Sigmund som før. Dog skiltes de venskabeligen ad, da Sigmund ved Sommerens Begyndelse vendte tilbage til Færøerne (999). De saaes ikke oftere [1]. Vi ville siden se, hvorledes Olafs Spaadom med Hensyn til Ringen gik i Opfyldelse. Imidlertid havde han dog faaet sit Ønske opfyldt, hvad Christendommen angaar; thi det erfares ikke, at Færøerne siden efter faldt tilbage til Hedendommen. Endog Thrond, den ondskabsfulde Hedning Thrond, skal have omfattet Christendommen saa oprigtigt, at han digtede flere Vers af religiøst Indhold, af hvilke enkelte endnu ere opbevarede ved mundtlig Overlevering [2].

38. Christendommens Indførelse paa Island.

Vi have allerede nævnt, at Kong Olafs Omvendelses-Iver strakte sig til alle de af Nordmænd beboede Lande, om de end ikke stode under hans Herredømme. Det er derfor naturligt, at han ogsaa lod det være sig saare magtpaaliggende at skaffe Christendommen Overhaand paa **Island**, hvor den endnu, ligesom hidtil i Norge, kæmpede med Hedendommen, og hvis Indflydelse paa Moderlandet i aandelig Henseende allerede da vistnok var saa stor, at Christendommen neppe kunde ansees sikret i dette, forend den var vedtagen og rodfæstet i hiint [3]. Thorvald Kodraanssons og Biskop Frederiks Forsøg paa at prædike Christendommen paa Island var, som vi have seet, i det hele taget uheldigt, skjønt det vistnok ikke ganske var uden gode Frugter [4]. Stemningen med Hensyn til Christendommen var meget

---

1) Om alle disse Begivenheder, se Færeyingasaga Cap. 28—33; Olaf Tr. S. Cap. 187, 189—191, 205, 207.

2) Se Fortalen til Færeyingasaga, S. IV. Det merkeligste er Thronds saakaldte Credo, der forekommer i Flatøbogen (se Fær. S. Cap. 56) og tillige er opbevaret paa Færøerne i en fuldstændigere Form.

3) Olaf Tryggvesøns Saga Cap. 142 lægger Olaf følgende merkelige Ord i Munden, der, om de end ej have været udtalte af ham, dog viser hvorledes man paa Island selv et Par Aarhundreder senere betragtede Forholdene. . . . „jeg skal søge af al Iver, at føre til Gud de Folk, der bebo Island og *andre nordlige Lande*, som *ligge til dette vort Rige* med Hensyn til Kjøbferd og Tilførsel af de gode Ting, vi ej kunne savne; men end mindre kunne hine Lande savne enkelte af de Ting, som flyttes herfra; og det er dog ikke passende, at christne Mænd saaledes besmitte sin Tro, at de have Kjøb og andet venskabeligt Samkvem med Hedninger, som med Brødre".

4) Olaf Tr. S. Cap. 225 og 226 fortæller to smukke Træk af den forhen om-

forskjellig blandt Hedningerne paa Island. Nogle havde meget imod den, maaske især af politiske Grunde, andre, som den ædle Njaal og den forstandige Hall paa Sida, vare den gunstigt stemte [1]) Der fortælles, at da der en Gang i Njaals Paabor taltes om Religionsforandringen i Norge, og flere sagde at det dog var en Skam, saaledes at forkaste sin gamle Tro, skal Njaal have svaret: „mig forekommer det som om den nye Tro er meget bedre end den gamle, og at den er lyksalig, som antager den: kommer der Mænd hid for at forkynde den, da skal jeg paa bedste Maade understøtte den" [2]). Njaal var vel allerede i og for sig fredeligsindet nok til at erkjende Christendommens Fordele for Hedenskaben, men usandsynligt er det ej, at han ogsaa kan have været paavirket af sin Svigersøn Kaare Salmudssøn, der som Syderving vistnok allerede har bekjendt sig til Christendommen.

Allerede i det følgende Aar efter sin Tronbestigelse [3]) gjorde Olaf et Forsøg paa at christne Island ved at sende **Stefne Thorgilssøn** derhen ledsaget af flere Lærere. Olaf valgte ham, fordi han var indfød i Landet og beslægtet med de fornemste Høvdinger. Stefne dulgte ej sin Frygt for at Sendelsen vilde faa et daarligt Udfald, da hans Frænder Islændingerne, som han sagde, vare haarde og sene til at lade fare, hvad de engang havde vedtaget. Dog erklærede han sig villig til at prøve, hvorledes det vilde gaa, og drog om Sommeren (996) til sin Fædrenenø, hvor han efter en kort Overrejse landede i Gufaaroos i Borgarfjorden kort før Althinget. Han begyndte strax aabenlyst at forkynde Christendommen, men fandt den meest fiendtlige Modtagelse, og de værste blandt alle vare hans Frænder. Ufor-

---

talte, til Christendommen omvendte Thorvard Bodvarsson paa Aas, og Hedningen Arnor Kerlingarnef; begge frelste de en Mængde Fattige, Gamle og Svage, som man formedelst Hunger og Dyrtid, kort efter Biskop Frederiks Bortrejse havde besluttet at aflive. Men Fortællingerne have et legendarisk Præg, og ere derfor neppe ganske paalidelige.

[1]) Om Njaal og Hall, se ovf. S. 183, flg.

[2]) Njaals S. Cap. 101.

[3]) Jeg følger her fremdeles Tidsregningen i Olaf Tr. Saga, der er den eneste, med hvilken man ej kommer til kort, og som desuden bedst stemmer med Are frodes Angivelser. Denne siger Cap. 7, at Thangbrand opholdt sig 1 eller 2 Vintre paa Island, og kom tilbage til Norge samme Sommer, som ogsaa Gissur hvite og Hjalte Skeggsson kom til Norge, efter at den sidste var bleven fredløs; at Aaret efter blev Christendommen vedtagen paa Island, samme Sommer som Kong Olaf siden faldt ved Svoldr. Hermed stemmer Olaf Tr. Saga, som lader Stefne blive afsendt 996, komme tilbage 997, Thangbrand blive afsendt 997, komme tilbage 999, og Christendommen blive lovtagen Aar 1000. Kristnisaga derimod lader Stefne blive afsendt i Olafs første Sommer, altsaa 995, komme tilbage 996, Thangbrand blive afsendt 996, opholdt sig **tre** Vintre paa Island, og ej komme tilbage førend 999, se ovf. S. 286. Om Laxdølasagas Afvigelser er der paa samme Sted talt, og vil der siden blive handlet nærmere.

færdet drog han selv 10de om, baade paa Vest- og Sydkanten af Landet, hvor Christendommen hidtil havde hoft mindst Fremgang, men ingen vilde lytte til hans Forestillinger. Da blev han vred, og begyndte, understottet af sine Mænd, at nedbryde Hov og Horger, og brænde Gudebillederne. Hedningerne forsvarede naturligviis deres Templer, og flokkede sig sammen mod ham, saa at han kun med Nod og neppe undkom til Kjalarnes, hvor han opholdt sig om Vinteren hos sine Frænder, af hvilke flere, som man maa formode, endnu bekjendte sig til et Slags Christendom [1]). Det traf sig just den Vaar, at sterk Flom drev Stefnes Skib ud til Havs fra Gufaaroos, hvor det var sat paa Land. Hedningerne sagde strax, at dette var et tydeligt Tegn paa Gudernes Vrede, men kort Tid efter drev dog Skibet ind til Land igjen uden at have lidt synderlig Skade. Hedningernes Harme over hans Forsøg gik endog saa vidt, at der paa Althinget 996 blev vedtaget en Lov, ifølge hvilken enhver den, der lastede Guderne eller gjorde dem noget Meen eller Vanære, skulde blive fredløs, og Søgsmaalet desangaaende skulde endog paatales af deres nærmeste Frænder, fordi Hedningerne kaldte det en Skam for den hele Æt, naar et enkelt Medlem deraf blev christen. Efter denne Lov handlede ogsaa Stefnes Frænder, nemlig flere Sønner af hiin **Usvifer** Helgesson paa Lauge i Sælingsdalen ved Breidafjorden, hvis Udtydning af Thorstein Surts Drøm ovenfor (S. 158) er omtalt. De anklagede Stefne paa det følgende Althing — den femte Broder Uspak vilde dog ej deeltage deri — og fik ham erklæret fredløs (997). Stefne svarede dem, at Fredløsheden ej vilde blive hans Skade, men at derimod de selv om faa Aar vilde lide megen Ulempe af denne Sag. Stefne forlod nu Landet, og begav sig tilbage til Olaf, hvilken han traf i Throndhjem, kort førend han tiltraadte Rejsen til Viken. Han fortalte, hvor megen Modgang han havde haft, og sagde at det nok vilde gaa seent med at faa Christendommen indført paa Island [2]).

Kongen havde imidlertid ogsaa selv hjemme i Norge været meget virksom for Islændingernes Omvendelse, deels ved at overtale flere af de Islændinger, der besøgte Norge, til at lade sig døbe, deels ogsaa ved at beholde enkelte af dem, især de mægtigste Mænds Børn, hos sig, for derved at tvinge deres hjemmeværende Frænder til at føje sig efter hans Ønske. I det første Aar af sin Regjering, da han fornemmelig opholdt sig i Viken og endnu ikke havde begyndt Omvendelsesverket i det Throndhjemske, synes han ej at være kommen i synderlig Berørelse med Islændinger, da disse, især de som hørte til de fornemste Familier, nu ventelig i en lang

[1]) Det maa erindres, at Orlyg, Helge Bjolas Frænde, havde bygget en Kirke ved Esjuberg i Nærheden af Kjalarnes, og at hans Efterkommere troede paa St. Columba, se ovf. I B. S. 513.

[2]) Olaf Tr. S. Cap. 139, 142, 187. Kristnisaga Cap. 6.

Række af Aar havde været vante til at søge til Throndhjem som Landets fornemste Deel, eller som det Sted, hvor dets fornemste Mand havde sit Sæde. Paa denne Maade kunne vi ogsaa forklare, hvorledes det gik til, at flere af de Islændinger, der i Aaret 996 kom til Norge, endnu, som der siges, intet havde hørt om at Olaf Tryggvessøn var bleven Konge i Norge, og forkyndte den nye Tro [1]). Blandt deres Tal var den forhen omtalte Skald **Hallfred Ottarssøn**, der efter en uheldig Kjærlighedsforstaaelse med den smukke Kolfinna [2]), en Datter af hans Faders Fostbroder Aavalde, havde begivet sig paa Rejser og allerede var bleven antagen som Hirdmand hos Haakon Jarl, efter at have digtet et Kvæde om ham. Da Hallfred om Sommeren 996 kom fra Island, og lagde til ved Agdenes, erfoer han at Haakon Jarl var død og at Olaf Tryggvessøn var bleven Konge og paabød Christendommen. Dette fandt Hallfred og hans Skibskammerater saa betænkeligt, at de besluttede at gjøre Løfter til Guderne, for at faa Bør til at undkomme fra Norge til hedenske Lande. De lovede Frey baade Gods og tre Saald Øl, hvis de kunde komme til Sverige, og Thor eller Odin lige saa meget, om de kunde komme hjem til Island. Men de fik ingen Bør, og maatte, saa nødig de vilde, styre ind ad Fjorden for at komme i Havn. Da de naaede en Havn, kunde de dog ikke komme ind i Skibslejet, fordi det allerede var optaget af en Deel Langskibe. De vidste ikke den Gang, at disse Skibe tilhørte Kongen, som just var kommen tilbage fra sit første uheldige Forsøg paa at gjeste Haalogaland. De maatte derfor lægge sig langt ude, paa et meget ubelejligt Sted, hvor hele Hav-Stormen og Søen stod paa, og hvor Skibet den hele Nat huggede forfærdeligt, saa at de hvert Ojeblik ventede at Ankertouget vilde springe, Men ud paa Morgenen kom der en Baad roende ud til dem fra Langskibene; den styredes af en høj Mand i en grøn Trøje, og denne tilbød dem meget venligt sin Hjelp for at bringe dem ind i et bedre og sikrere Leje. I samme Ojeblik sprang et af Ankertougene, men Manden i den grønne Trøje styrtede sig i Søen, fik grebet Enden af Touget, og bragte den op i Skibet; de droge nu Ankerne op, og lodsedes derpaa af Folkene i Baaden ind i Havn. De fik siden vide, at Manden i den grønne Trøje ikke var nogen anden end Kong Olaf Tryggvessøn selv, og skjønt de ej endnu havde stiftet nærmere Bekjendtskab med ham, havde de dog paa denne Maade allerede lært at betragte ham i et elskværdigere Lys end hidtil [3]). Han fortsatte strax efter sin Vej til Lade,

---

[1]) Det er dog ogsaa heel rimeligt, at der strax efter Thronskiftet var lagt Forbud paa Sejlads til og fra Island, ligesom ved en tidligere Lejlighed, se ovf. I. B. S. 731.

[2]) Herom se Ol. Tr. S. Cap. 153. Om Hallfred se ellers ovf. S. 176.

[3]) Olaf Tr. S. Cap. 151.

og lagde sine Skibe i Nidarosen, hvor ogsaa Hallfred strax efter ankom. Omtrent paa samme Tid kom flere Islændinger af fornemt Æt, blandt hvilke **Brand den ørve eller gavmilde**, en Søn af den forhen omtalte Høvding **Vermund mjove** [1]). Kongen anmodede dem strax om at lade sig døbe, og da de vægrede sig derved, nedlagde han Forbud mod deres Hjemrejse, saa at de altsaa mod deres Vilje og til deres store Misfornøjelse maatte blive liggende [2]). De besluttede dog, ej at lade sig tvinge ved Magt, og indgik et Forbund med hinanden om at de alle som een vilde modsætte sig Kongens Christendomspaabud. Medens Sagerne stod saaledes, ankom **Kjartan**, en Søn af den berømte Olaf Paa fra Hjardarholt og Thorgerd Egilsdatter [3]). Kjartan nævnes som den skjønneste, talentfuldeste og elskværdigste af alle sine Samtidige paa Island. Mellem ham og hans Fætter **Bolle Thorleiksson**, der opfostredes paa Hjardarholt, herskede det fortroligste Venskab. Kjartan var tidligt kommen i en Kjærlighedsforstaaelse med den skjønne, men hevngjerrige og intrigante **Gudrun**, en Datter af Usvifer paa Lauge; hun havde allerede inden sit 20de Aar haft to Mænd, af hvilke hun havde skilt sig ved den første, den anden var omkommen paa Søen. Man ansaa hende som den fagreste og forstandigste blandt alle de Kvinder, der i den Tid fandtes paa Island, og det hed, at alt, hvad de øvrige Kvinder havde i Stads, kun var ligesom Børneflitter i Sammenligning med hendes pragtfulde Dragt. Olaf Paa, Kjartans Fader, spaaede sig intet godt af denne Kjærlighedsforstaaelse, men hans Advarsler frugtede intet, og da Kjartan nu skulde drage udenlands, blev det bestemt mellem ham og Gudrun, at hun skulde bie paa ham i tre Aar, inden hun bortgav sin Haand til nogen anden. Han kjøbte halft Skib med Kalf Aasgeirsson, en Sønnesøn af Audun Skakul fra Videdalen [4]), og sejlede afsted, ledsaget af Bolle og flere andre Venner. Ankomne til Agdenes, erfore ogsaa de, at Olaf Tryggvesson var bleven Konge og paabød Christendommen. De fandt dette en temmelig betænkelig Sag, men lode sig dog ej deraf afholde fra at drage videre, og styre ind til Nidaros, hvor de tidligere ankomne Islændinger, fornemmelig Brand, toge imod dem med stor Glæde. De opfordrede Kjartan til at slutte sig til deres Forbund. Herpaa gav han for det første intet be-

---

[1]) Om Vermund mjove, Viga-Styrs Broder, se ovf. S. 172, 173.

[2]) Odd Munk (Cap. 36) der tillige veed at fortælle, at Islændingerne havde store Ladninger af Vaadmaal og Pelsværk, siger at de 3 Gange havde forsøgt at komme bort, men aldrig kunde komme udenfor Agdenes. Dette skal vel atter være et af Olaf Tryggvesson bevirket Mirakel.

[3]) Om Olaf Paa se ovf. S. 40, 168.

[4]) Om Audun Skakul, se ovf. I. B. S. 358, 529, dette B. S. 129.

stemt Svar, men sagde kun at han vilde samtykke i hvad alle fandt raadeligst. Det var just paa den Tid, da Olaf havde ladet Byanlægget ved Nidaros paabegynde, saa at der var mange Folk tilstede, og Havnen med dens Omgivelser afgav et livligt Skue. En Godvejrsdag om Hosten, da flere af Byfolkene fornøjede sig med at svømme, foreslog Kjartan sine Landsmænd at gaa hen og se paa dem. De gjorde saa; enkelte af dem deeltoge ogsaa i Svømningen. De bemerkede især en Mand, som svømmede med større Færdighed end alle de øvrige. Kjartan opfordrede baade Hallfred Ottarsson og sin Frænde Bolle til at maale sig med ham, men ingen af dem vovede det. „Da skal jeg selv forsøge derpaa", sagde Kjartan, kastede Klæderne af sig og sprang ned i Elven. Han styrede hen til hiin Mand, der svømmede saa godt, greb fat i ham, dukkede under med ham, og holdt ham en Stund under Vandet, for at sætte hans Dygtighed som Dykker paa Prøve. Efter en Stund tog Bymanden til Gjengjeld fat paa Kjartan, dukkede under med ham, og forblev nede med ham saa længe at Kjartan syntes det var paa høj Tid, da han slap ham op igjen. Ikke længe efter dukkede han atter ned med ham, og holdt ham under Vandet i saa lang Tid, at Kjartan ej skjønnede, hvorledes dette vilde løbe af, og tyktes aldrig forhen at have været i en saadan Knibe. Endelig kom de op igjen, og svømmede nu til Land, for at klæde sig paa. Hidtil havde de ej vexlet et eneste Ord sammen. Nu spurgte Bymanden, hvad Kjartan hed. Denne nævnte sit Navn. „Du svømmer godt", sagde Bymanden, „er du ligesaa dygtig i andre Idrætter?" „Hjemme paa Island hed det at jeg var den ypperste i alt saadant", svarede Kjartan, „men nu har jo dette intet at betyde." „Det kommer dog an paa, med hvem du har prøvet din Færdighed," sagde Bymanden, „hvorfor spørger du mig ej om mit Navn"? Kjartan svarede at det var ham det samme, hvad han hed. „Du er en dygtig Mand, men ogsaa meget stolt", sagde Bymanden; „mit Navn skal du dog vide, jeg er Kong Olaf Tryggvesson, og jeg troer ikke du vil have nogen Skam af at være kommen tilkort mod mig". Kjartan svarede intet, men gik bort i sin Skarlagens-Kjortel, uden Kappe. „Bi dog lidt", sagde Kongen, „og gaa ikke saa hurtigt bort". Kjartan gik tilbage, skjønt just ikke meget gjerne. Kongen tog sin Kappe af, og gav ham den, for at han, som han sagde, ej skulde gaa uden Kappe til sine Kammerater; han bad ham og betragte den Kappestrid, de havde haft, kun som Spøg og Morskab. Kjartan takkede Kongen for Gaven og gik hjem til sine Mænd, der roste Kappen som meget herlig og kostbar. Men de øvrige Islændinger syntes meget ilde om at han havde modtaget denne Foræring, da han derved ligesom havde stiftet Venskab med Kongen og givet sig i hans Vold [1]).

[1]) Olaf Tryggvessons Saga, Cap. 160. Laxdølasaga, Cap. 40.

Længer ud paa Høsten blev der en skarp Frost, med haardt Vejr, hvilket Hedningerne tilskreve Gudernes Vrede over at Kong Olaf vilde indføre en anden Tro. Dog blev Vejret efter nogen Tid bedre, og der kom nu mange Folk til Byen fra de nærmeste Hereder. Islændingerne lejede sig et fælles Herberge i Byen til Vinterophold. Kjartan betragtedes som deres Formand. En Dag hørte de Kongen holde en Tale til en Deel forsamlede Bønder ude paa Ørene, for at faa dem til at lade sig christne. Han begyndte, som sædvanligt, med gode og venlige Ord, men truede tilsidst med Dødsstraf og anden haard Behandling, hvis de ej adløde ham; mange af Bønderne lode sig og derved bevæge til at antage Christendommen. Da Islændingerne kom hjem til deres Herberge om Aftenen og havde sat sig til Drikkebordet, talte de meget højrøstet om denne Begivenhed. Kjartan spurgte Bolle, hvad han tyktes om den nye Tro. Bolle fandt den blødagtig og daarlig. Kjartan var ikke ganske enig med ham deri, men spurgte derpaa, om de ej havde lagt Mærke til, at Kongen fremførte Trusler mod de Gjenstridige. „Jo visselig", svarede Bolle, „deraf kunde man ej tage Fejl". „Min Beslutning", sagde Kjartan, „er nu den, at jeg ikke vil lade mig tvinge af nogen Mand, saa længe jeg kan føre Vaaben, jeg finder det derhos at være en Skam for en rask Karl at blive dræbt eller fangen som et Lam i en Sti eller en Melrakke i Gildre; naar man alligevel skal dø, er det dog bedre, først at udføre en Daad, der længe vil mindes". „Hvad tænker du da at gjøre", sagde Bolle. „Det er snart sagt", svarede Kjartan, „at brænde Kongen inde". „Det kan jeg kalde et stort Anslag", sagde Bolle, „men jeg tror neppe det lykkes, da Kongen altid har meget Held med sig, og desuden Dag og Nat er omgiven af sterk Vagt". „Jeg vidste nok, at de fleste af Eder vilde finde dette Forslag betænkeligt, hvor dygtige Karle I end ere", sagde Kjartan, „og jeg nævnede det ogsaa meest for at sætte Eder paa Prøve". Bolle meente at det var uvist, hvo der vilde vise størst Modløshed ved et saadant Foretagende, og da mange fandt denne Tale heel unødig, lod man den fare. Men i Herberget havde der ogsaa været Udsendinger fra Kongen for hemmelig at lytte til Islændingernes Tale, og siden at give ham Beretning om, hvad Ord der faldt. Morgenen efter lod han sammenkalde et Thing, og lod ogsaa Islændingerne tilsige at indfinde sig. Da Thinget var sat, takkede han alle de Tilstedeværende for deres Nærværelse, hvis de vilde være hans Venner og tage ved Troen. Han henvendte sig særskilt til Islændingerne med den Anmodning, at de skulde tro paa den sande Gud og lade sig døbe. Da de ingen Beredvillighed viste dertil, spurgte han, hvo af dem det var, som havde foreslaaet at brænde ham inde. Da sagde Kjartan: „I tror nok, Herre, at den, der har sagt det, ej har Mod til at staa derved; men nu kan jeg sige Eder at det er mig, som bragte det paa Bane". „Det er ingen smaa Raad, du befatter dig med", svarede Kongen; „men neppe vil det

lykkes dig at faa Bugt med mig; strengt taget havde du allerede gjort dig fortjent til at jeg sørgede for du ej kom til at foreslaa flere Kongers Indebrænding; men siden du saa kjekt stod ved dine Ord, og det desuden ikke er vist, at du meente dem alvorligt, skal jeg denne Gang skjenke dig Livet. Det er og heel rimeligt, at du siden vil komme til at overholde Troen saa meget bedre, som du nu taler heftigt imod den, og hvis du først lader dig døbe med din gode Villie, da ville vist mange af dine Landsmænd følge dit Exempel, ligesom ogsaa Eders Frænder og Venner paa Island ville lytte sterkt til dine Ord; jeg nærer tillige den bestemte Overbeviisning, at du har en bedre Tro, naar du forlader Norge, end du havde, da du kom hid. Farer nu alle herfra i Fred; jeg skal dennesinde ikke bruge nogen Tvang med Eder; thi Gud vil ej at nogen skal komme nødtvungen til ham". Kjartan takkede Kongen paa hans egne og Landsmænds Vegne for hans Naade og Venlighed. Han undskyldte sig med at de vare ophidsede af Øllet, og at Islændingerne desuden plejede at være uvorne i Ord og Tale; de havde ogsaa, tilføjede han, Ord for at de heller lode sig lede med det Gode end tvinge med det Onde; han ytrede tilsidst, at det nok kunde hænde at han i Norge tog ved Troen, saa at han agtede Thor lidet, naar han kom tilbage til Island. Kongen smilede og sagde: „jeg ser tydeligt paa dit hele Væsen, Kjartan, at du stoler mere paa din Styrke og Legemsfærdighed, end paa Thor eller Odin". Derpaa hævedes Thinget. Flere raadede Kongen at tvinge Kjartan og Islændingerne til at antage Christendommen, og advarede ham mod at taale saa mange Hedninger samlede i sin Nærhed, men han afviste alle slige Ytringer med Uvilje, og sagde at Kjartan og hans Kammerater vare Hædersmænd, og bedre end mange Christne [1]).

Kort efter holdt Kongen det forhen omtalte 8 Fylkers Thing paa Frosten, hvorved det bestemtes, at han skulde indfinde sig ved Midvinterblotet paa Mæren. Imidlertid fortsattes Bygningsarbejderne i Byen med Rasked, og lidt før Juul var Klemenskirken ganske færdig, saa at Biskoppen kunde holde Messe der om Julenatten. Kjartan foreslog sine Landsmænd at gaa hen og høre paa, hvorledes de Christne bare sig ad. Mange samtykkede deri, hvoriblandt Bolle og Hallfred Ottarsson. De hørte nu Klokkernes Lyd og den smukke Sang, og lugtede Røgelsens Vellugt. Kongen holdt selv en Tale, hvori han gjorde Rede for Julefestens Betydning, og sagde at den Høvding, som de alle skulde tro paa, var fød i denne Nat. Islændingerne forbleve der til efter Højmesse. Da de kom hjem, samtalede de om hvad de havde seet og hørt, og bedømte det paa forskjellig Maade. Men paa Kjartan havde Kongens Tale gjort et saadant Indtryk, at han erklærede at

[1]) Olaf Tryggvessons Saga, Cap. 162. Laxdølasaga, Cap. 40.

han for sin Deel snarest muligt vilde lade sig døbe, og haabede at alle hans Skibsfæller vilde gjøre det samme. Bolle erklærede sig strax villig, ligesaa de øvrige. Hvad der afholdt dem fra at melde sig hos Kongen den Dag, var kun, at de vidste at han nu sad til Bords. Men Islændingernes Tale blev ham endnu samme Dag berettet af hans fortrolige Kundskabsmænd, og han glædede sig saare derover. Den følgende Dag, anden Juledag, lod han Kjartan kalde til sig, og foreslog ham at lade sig døbe. Kjartan var strax villig dertil, paa den Betingelse at Kongen vilde skjenke ham sit Venskab. Dette tilsagde Kongen ham med Glæde, og nu blev han døbt tilligemed Bolle og alle sine Skibsfæller. Han beholdt ham og Bolle hos sig i Julegilde, og skal have udnævnt ham til sin Hirdmand den Dag, de afførte sig de hvide Daabsklæder [1]. –

Kort Tid efter mødte Kongen Hallfred Ottarssøn paa Gaden. Han spurgte ham om hans Navn, og da han erfoer at han var Skalden Hallfred, anmodede han ham ligeledes om at lade sig døbe. Hallfred samtykkede deri paa den Betingelse, at Kongen selv vilde staa Fadder til ham. Dette lovede Kongen, og nu blev Hallfred døbt. Kongen lod sine Morbrødre Karlshoved og Jostein lære ham Credo og Pater noster. Ved samme Lejlighed blev Brand den ørve og flere anseede Islændinger døbte. Alle de Islændinger, som havde modtaget Daaben, fulgte med Kongen til Mæren, da han lod Jernskegge dræbe og fik Throenderne christnede. Kjartan og Bolle opholdt sig ved Kongens Hird den hele Vinter, og Kjartan var saa afholdt, at han ikke havde en eneste Avindsmand. Skalden Hallfred Ottarssøn bad Kongen en Dag om at høre et Kvad, han havde digtet til hans Ære. Kongen vægrede sig derved, sandsynligviis fordi han vidste at dette Kvad, som Kvæderne i Almindelighed, indeholdt mange Hentydninger til den hedenske Gudelære. Men

---

[1]) Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 161. Laxdølasaga, Cap. 40. Det er allerede ovenfor nævnt, at Odd Munk fortæller disse Begivenheder lidt forskjelligt fra de øvrige, og den, som her er fulgt. Men paa en vis Maade kan Snorres Beretning ansees endnu mere afvigende, idet han nemlig ikke lader Kjartan komme til Norge førend samme Høst, Olaf var kommen tilbage fra Haalogaland (999); herved nødtes han til at sammentrænge altsammen i et kortere Tidsrum, idet han nemlig lader de Islændinger, der virkelig kom 999, (se nedf. S. 348) som Halldor Gudmundssøn, Sverting Runolfssøn, Gissur hvite, Hjalte Skeggessøn o. fl. ankomme omtrent samtidigt med Kjartan, og tillige lader Kjartan blive døbt strax efter Mikkelsdag, ikke efter Juul, ligesom det hos Snorre er Mikkelsdagens, ikke Juledagens Gudstjeneste, hvortil Kjartan lytter. Urigtigheden heraf fremgaar saavel af hvad der ovenfor er udviklet om Tidsregningen, som af Kjartans hele Historie, der fortælles udførligt i Laxdølasaga, thi det var just hans lange Ophold i Norge, (996–1000), som havde en saa afgjørende Indflydelse paa hans senere Skjæbne. Kristnisaga, Cap. 10 stemmer merkeligt nok, i dette Stykke meest med Snorre, men ogsaa dens Tidsregning er, som ovenfor viist, fejlagtig.

Hallfred truede med, at hvis Kongen ikke vilde høre ham, da vilde han til Gjengjeld ogsaa søge at glemme, hvad Kongen havde ladet ham lære. „Du er en vanskelig Skald (vandræðaskáld)", sagde Kongen, „og jeg faar da vel høre dit Kvad". Da Kvadet var fremsagt, roste Kongen det, og tilbød Hallfred at blive hans Mand. „Jeg var forhen Haakon Jarls Hirdmand", svarede Hallfred, „og vil ikke gaa dig til Haande, uden at du lover mig, hvad der end hændes, aldrig at jage mig bort". „Men om du nu begaar en Handling, jeg ikke kan taale", sagde Kongen. „Saa dræb mig heller", svarede Hallfred. „I Sandhed du er vanskelig Skald", sagde Kongen, „men min Mand skal du nu være. „Jeg modtager det Tilnavn, du har givet mig (vandræðaskáld)", svarede Hallfred, „men hvad giver du mig i Navnfæste?" Kongen gav ham et Sverd, men uden Skede, og bad ham digte et Vers derom, saaledes at Ordet „Sverd" forekom i hver Verselinje. Hallfred kvad:

Et Sverd blandt alle Sverde
sverde-rig mig gjorde;
For Sverd-Svingeren vorder
snart nu Færd af Sverde.
Sverd-Mangel vil ej vorde,
værd er jeg trende Sverde,
var der af Træ kun i Verden
værdig Skede til Sverdet.

Der er jo ikke „Sverd" i hver Linje, sagde Kongen, idet han dog gav ham Skeden. Men der er „tvende Sverd" i en af dem, svarede Hallfred, og dermed lod Kongen sig nøje. Hallfred maatte ellers oftere høre ilde af Kongen, fordi han, som ivrig Skald, ej kunde overtale sig til at udelukke de gamle Guders Navn af sine Kvad, og fordi han ej vilde laste dem, idet han syntes det var nok, ej at tro paa dem. Man beskyldte ham for at ofre hemmeligt til et lidet Thorsbillede, han bar i sin Pung; hans Avindsmænd, der misundte ham den Yndest, hvori han stod hos Kongen, bagvaskede ham, og Kongen skal omsider, for at straffe ham eller sætte ham paa Prøve, have sendt ham i det farlige Ærende til den mægtige Thorleif spake, Erik Jarls Fosterfader, enten at dræbe eller blinde ham, fordi han ej vilde antage Christendommen, et Ærende, som Hallfred kun halvt udførte, da han efter at have stukket det ene Øje ud paa Thorleif lod ham beholde det andet, og i Stedet derfor stak Øjet ud paa en af sine Bagvaskere. Kongen skal dog ej have taget Hallfred dette ilde op, og Hallfred sluttede sig nu til Kongen med en sværmerisk Kjærlighed. Han digtede flere Kvad om Kongen, og hvad der af disse Kvad er os opbevaret, indeholder, som vi alle-

rede ovenfor have nævnt, de sikreste og meest authentiske Efterretninger, vi have om Olaf Tryggvessons Livs- og Regjerings-Historie [1]).

Om Vaaren, da Skibsfarten igjen begyndte (997), agtede Kjartan Olafsson sig til England, men bad Kongen først om Orlov. Kongen foreslog ham heller at drage ud til Island for at bringe Folket der til at antage Christendommen; under anden Betingelse vilde han ikke give Slip paa ham. Kjartan valgte da heller at blive, hvorover Kongen ytrede megen Glæde. Det er tydeligt nok, at han ønskede at beholde denne højbaarne Yngling for at sikre sig hans mægtige Frænders Hjelp. Derimod fik Hallfred Vandrædaskald Tilladelse til at gjøre en Handelsrejse syd til Halöre i Danmark, og Kalf Aasgeirsson, Kjartans Stalbroder, drog til England for at handle paa begges Vegne. Længer ud paa Sommeren kom Stefne Thorgilsson tilbage fra sin uheldige Missionsrejse, saaledes som det forhen er nævnt. Olaf besluttede nu at sende den stridbare Prest **Thangbrand** i hans Sted. Thangbrand var, som vi have seet, beskikket af Olaf til Prest ved den nys opførte Kirke paa Moster, og sandsynligviis for at have Overopsigt med Christendommen i hele Gulathingslagen [2]). Men Thangbrand, som gjerne vilde holde sine Mænd godt, og ej forstod at spare, kom strax tilkort med de Indtægter, Kongen havde lagt til Kirken, og for at skaffe sig det Nødvendige begyndte han nu at herje og røve hos den hedenske Deel af Befolkningen. Dermed var Kongen naturligviis meget misfornøjet, thi han havde ladet strenge Forbud udgaa mod Vold og Hærfærd indenlands. Han lod Thangbrand kalde til sig i Throndhjem, irettesatte ham haardt for hans lidet christelige og end mindre prestelige Færd, og truede med at jage ham bort fra Riget. Thangbrand tilstod sine Fejl, men bad Kongen heller at paalægge ham et eller andet vanskeligt Hverv, hvorved han kunde affone hans Vrede, end at jage ham bort. Da sagde Kongen, at han skulde rejse til Island og forkynde Christendommen der. Thangbrand erklærede

---

[1]) Beretningen om Hallfreds Daab og hans første Forhandlinger med Kongen fortælles i Olaf Tryggvessons Saga, Cap, 165, 170—172. Den er rigelig udfyldt med Vers, som Hallfred skal have digtet, og hvoraf flere mishagede Kongen, fordi de indeholdt saa mange Hentydninger til de gamle Guder; det meste deraf maa vel derfor være paalideligt, skjønt Snorres kortere Beretning Cap. 90, der kun handler om Hallfreds Daab, Optagelse i Hirdmændenes Tal og Kvad om Sverdet uden Skede, har et mere naturligt Præg og er mere tiltrækkende. Hvad Historien om Thorleif spake angaar, da maa den, som den fortælles i Olaf Tryggvessons Saga, vistnok være meget udsmykket, men i Hovedsagen er den dog nok sandfærdig, thi der hentydes ogsaa andensteds til at Hallfred stak Ojet ud paa Thorleif spake, f. Ex. i Orkneyingasaga (S. 108 Magn. Barfods S. C. 23) hvor Kol Kalesons Forfædre opregnes, og Stamfaderen Thorleif omtales som „den Thorleif spake, hvilken Hallfred mishandlede".

[2]) Se ovenfor S. 295.

sig villig dertil, skjønt han ej var vis paa, hvorledes det vilde lykkes. Olaf skaffede nu Thangbrand et godt Skib, og medgav ham et Følge af baade lærde og ulærde Mænd [1]).

Thangbrand landede paa Østkysten af Island, lidt nordenfor Melrakkenes ved Indløbet til Alftefjorden [2]). I Følge med ham var ogsaa en til Christendommen omvendt Islænding, den haardføre og stridbare Gudleif, Søn af Are Maarssøn, Sønnesøns Søn af Ulf skjaalge [3]). To mægtige Brødre, der boede i Nærheden, forbøde alle de nærmest boende at have noget Samkvem eller Kjøb med dem. Dette hørte den af os oftere omtalte Høvding Sidu-Hall, der heller ikke boede langt borte, nemlig paa Thvaattaa, eller som det dengang kun kaldtes, Aa, ved Alftefjorden; han begav sig strax til Thangbrand, indbød ham til sig, og skaffede hans Skib ind i en god Havn. Efter en Beretning skal Thangbrand endog have haft Hilsen med fra Olaf til Hall, med Bøn om, at han vilde tage sig af ham, hvis han landede i hans Naboskab [4]). Hall viste Thangbrand og hans Følge den største Gjestfrihed; han indrettede endog et Telt ude paa Tunet for ham til at holde Messe i. Dagen før St. Michaels Dag ophørte Thangbrand og hans Mænd med Arbejde allerede fra Middag af. Hall spurgte om Aarsagen dertil. Thangbrand forklarede ham at Morgendagen var en af Kirkens største Fester, og fortalte ham om Engelen Michaels Magt og Undergjerninger. Hall fik herved Lyst til at høre Gudstjenesten den næste Dag, og indfandt sig derved med alle sine Folk. Den behagede ham meget, og han sagde til Thangbrand, at han nok kunde ønske sig St. Michael til Ven. Thangbrand svarede at det ogsaa kunde ske, hvis han vilde lade sig døbe.

---

1) Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 188.

2) Om Thangbrands Ophold paa Island, er der flere Beretninger, nemlig i Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 197—206, Kristnisaga, Cap. 7, 8; Njálssaga, Cap. 101—101 og Laxdølasaga, Cap. 41. Alle disse Beretninger stemme med hinanden i Hovedsagen, men Njálssaga afviger i enkelte Dele fra de øvrige, og indeholder tillige flere interessante Detaljer; den er imidlertid noget forvirret og paa flere Steder aabenbart fejlagtig, saa at den ikke ubetinget kan følges. Kristnisagas Hovedfejl er her, at den lader Thangbrand opholde sig tre Vintre paa Island. Alle disse Beretninger knytte sig, som man tydeligt ser, til gamle Lokalsagn og Stedsnavne. Det er Olafssaga, Kristnisaga og Laxdølasaga, som lade Thangbrand lande i Alftefjorden; de to første nævne „Selvaag i nordre Alftefjord" og Kristnisaga tilføjer „nordenfor Melrakkenes". Njálssaga nævner Gautavik i Berufjorden; men da Berufjorden netop gaar ind strax nordenfor Melrakkenes, har Afvigelsen ikke stort at betyde.

3) Om Ulf skjaalge, se ovf. 1 B. S. 527. Om Are Maarssøn, se nedenfor.

4) Njálssaga lader Hall drage til Thangbrand i den bestemte Hensigt at indbyde ham til sig; Olaf Tryggv. Saga og Kristnisaga lade ham derimod tilfældigviis paa en Hjemrejse fra Fljotsdalshered støde paa ham. Hilsenen fra Olaf nævnes i Olaf Tryggv. Saga og Kristnisaga.

Hall lovede det, paa Vilkaar at St. Michael skulde være hans Skytsengel. Herom gav Thangbrand ham Tilsagn, og Hall lod sig døbe med hele sit Huus, dog ikke strax, men først det følgende Aars Paaskeaften (16de April 998). Siden den Tid kaldtes Aaen, hvori de døbtes, og den hele Gaard ej længer Aa, men Thvaattaa [1]). Om Sommeren fulgte Thangbrand med Hall til Althinget, og døbte paa Vejen flere Høvdinger med deres Huusfolk. En Mand, ved Navn Thorkell paa Stavafell, var en saa ivrig Modstander af Christendommen, at han udfordrede Thangbrand til Holmgang. Den stridbare Thangbrand modtog Udfordringen, lod et Krucifix sætte foran paa sit Skjold, og fældte sin Fiende. Paa Svinafell blev den mægtige Flose Thordssøn primsignet. De toge ind paa Kirkebø, hvis Beboere lige siden Landnamsmanden Ketils Tid havde været christne. Da de rede derfra, brast Jorden under Thangbrands Hest, saa at den sank ned, men han selv fik kastet sig af og frelst sig op paa Kanten af Svælget. Denne Begivenhed, der finder tilstrækkelig Forklaring i Øens vulkanske Natur, ansaa man paa hiin Tid som Virkningen af et Blot, som en vis Galdra-Hedin efter flere Hedningers Foranstaltning havde anstillet til Thangbrands Fordærvelse. For at hevne det, dræbte Thangbrands Ven Gudleif Aresson Galdrahedin. De kom nu til Fljotslid, hvor i Særdeleshed Skalden Vetrlide søgte at lægge dem Hindringer i Vejen, og spottede Gud; men dette hevnede Thangbrand og Gudleif ved at dræbe Vetrlide. De toge ind paa Bergthorshval hos Njaal, der, som han havde lovet, lod sig døbe med sit hele Huus. Valgard den graa og hans Søn Mord vilde derimod ej lade sig døbe, og gjorde Christendommen megen Modstand. En anden Skald, Thorvald Veile, digtede ligeledes Nidvise om Thangbrand og lagde sig i Baghold for at dræbe ham, men blev selv gjennemboret af Thangbrands Spyd. Blandt de Høvdinger paa Sønderlandet, som Thangbrand denne Sommer døbte, var ogsaa **Gissur hvite** paa Skaalholt og hans Svigersøn **Hjalte Skeggessøn** i Thjorsaadal. Paa Thinget vilde Thorvald Veiles Frænder angribe Thangbrand, men Njaal og Østfjordingerne forsvarede ham [2]). Da han efter Thin-

---

[1]) Njálsfaga lader, som det synes, Hall strax blive døbt; men den anden Angivelse er saa bestemt, at den her synes at burde have Fortrinet. Derimod fortæller Olaf Tryggv. Saga, at Hall, førend han blev døbt, bad Thangbrand forsøge, om to gamle sængeliggende Kvinder, der opholdt sig i hans Huus, vilde blive raskere ved at døbes; at Thangbrand føjede ham deri, og at Kvinderne bleve meget bedre og aldeles smertefrie; dette er sikkert en Legende, som senere er opkommen. Jeg har i Fremstillingen af alt dette saa meget som muligt søgt at forene Njálsfagas Udsagn med de øvrige Sagaers.

[2]) I Fremstillingen af alle disse Enkeltheder er især Njálsfaga fulgt. Om Thangbrands Nærværelse paa Althinget nævner Kristnisaga lidet og Olaf Tryggv. S. intet. Gissurs og Hjaltes Daab omtales udtrykkeligt i Kristnisaga, og hentydes til i Olaf Tryggv. Saga.

get var kommen tilbage til Østerlandet, gjorde han en Rejse langs Østkysten heelt til Nordfjerdingen, efter Anmodning af flere, der ønskede at blive døbte. Han kom nord til Øxarfjorden og døbte mange; men Eyjafjordens Beboere vilde ikke tillade ham at komme længere mod Vest end til Skjalvandefljot. Uagtet han saaledes vistnok vandt ikke faa Tilhængere for Christendommen, mødte han dog i det hele taget saa megen Modstand, at han, kjed og mismodig, besluttede at forlade Landet den samme Høst. Han sejlede ogsaa afsted, men heftige Storme og Modvinde dreve ham tilbage igjen. Ogsaa her besluttede Heredets Folk at forbyde alle og enhver at kjøbslaa med ham. Da Thangbrand saaledes etsteds ej kunde faa Mad kjøbt, tog han den med Magt, og lagde Betalingen efter sig. Manden paa Gaarden beklagede sig derover for Høvdingen Skeggbjørn paa Hytarnes, og denne begav sig med et bevæbnet Følge til Thangbrand for at kræve Bøder af ham. Thangbrand vægrede sig, og Skeggbjørn angreb ham, men maatte, selv Ode, bide i Græsset; af Thangbrands Folk faldt tvende Mænd [1]). Da Gissur hvite hørte dette, indbød han Thangbrand til sig, og denne tilbragte saaledes den anden Vinter hos ham paa Skaalholt. Hans Skib „Visunden", af Hedningerne kaldet „Jernmeisen" d. e. Jernkurven, blev sat paa Land, men Storm og Flom drev det atter ud, saa at det led megen Skade [2]). Om Vaaren forsøgte han sin Lykke i de vestlige Dele af Øen. Paa denne Rejse traf han Steinnun eller Steinvar, Skalden Revs Moder, og Hedendommen ivrigt hengiven. Hun søgte endog at omvende Thangbrand til Hedendommen og talte længe for ham. Thangbrand søgte at vise hende det vildfarende i hendes Mening, men forgjæves. „Har du ikke hørt", sagde hun, „at Thor engang udfordrede Christus til Holmgang, men at Christus ej turde slaas med Thor?" „Jeg har derimod hørt", sagde Thangbrand, „at Thor ej var andet end Muld og Aske, hvis Gud ej vilde at han skulde leve". Hun

---

[1]) Om denne Begivenhed taler kun Kristnisaga.

[2]) Om Stedet, hvor Skibet led Skade, er der forskjellige Angivelser. Njálssaga, der synes at antyde, at Skibet skadedes, da Thangbrand maatte søge tilbage for Modvind, og som ej synes at kjende noget til den Ulykke, der senere overgik det, nævner Bulandsnes paa Østerlandet. Kristnisaga lader ham komme i Land ved Hytaraa i Borgarfjorden og der sætte op sit Skib, der senere drives ud og kommer i Land søndenfor Kalvalok. Olaf Tryggv. Saga lader ham lande i Hafn i Borgarfjorden nærved Hvitaa. Kr. Saga lader ham ved den endelige Afrejse drage sydefter til Havn og lægge ind i Vaagen for at vente paa Bør til at komme ud i Havet; det Sted heder, tilføjer den, sidenefter Jærnmeishovde og ligger mellem Havn og Belgsholt. Da Kr. Saga her saa nøjagtigt angiver de enkelte Omstændigheder, og desuden siger at Stedet, hvor Thangbrand kom i Land, siden kaldtes Thangbrandsrov, ligesom og at man endnu da Sagaen blev skreven, paaviste hans Fæstesteen, maa man her skjenke den meest Tiltro.

spurgte da om han vidste, hvo der havde voldt at hans Skib havde lidt Skade. Da han svarede, at han ej vidste det, kvad hun et Par Vers, hvori han tilkjendegav at det var Thor [1]). Thangbrand drog heelt hen til Bardestrand, hvor han en Tid opholdt sig hos den vise Gest Oddleifsson, der lod sig primsigne, efter at en Bærserk, som udfordrede Thangbrand til Styrkeprøve, havde maattet bukke under [2]). Gest fraraadede Thangbrand at drage videre vestover, da Indbyggerne der, som han sagde, vare haarde og slemme at have at bestille med, desuden, tilføjede han., var det ej at vente at Christendommen kunde have nogen Fremgang i Landet, med mindre den formeligt blev lovtagen paa Althinget. Thangbrand sagde at han allerede havde forsøgt at prædike Troen paa Thinget, men kun med daarligt Held. „Du har dog forberedt det meste", svarede Gest, „om det end først bliver andre forundt at tilendebringe Verket; Træet falder desuden ikke ved det første Hug". Gest gav Thangbrand ved Afskeden gode Gaver, og denne tiltraadte nu Tilbagerejsen sydefter. Paa denne Rejse tog han blandt andre Steder ogsaa ind paa Haukadal, hvor han døbte Drengen **Hall Thorarinssøn** [3]), som den Gang kun var 3 Aar gammel; denne Hall er merkelig fordi han siden som Olding opfostrede den bekjendte **Are frode** fra hans 7de til hans 14de Aar, og meddeelte ham mange Efterretninger, som han siden benyttede til sine Optegnelser. Han var en saare viis og forstandig Mand, og buskede endnu godt i sin høje Alderdom, at Thangbrand døbte ham. Thangbrand tog ligeledes ind hos Njaal paa Bergthorshval, lod sit Skib istandsætte, og forlod Landet tilligemed Gudleif, efter at man paa Althinget havde lyst ham fredløs. Samtidigt nødsagedes ogsaa Hjalte Skeggesson til at forlade Island. Han fremsagde paa Althinget et Halvvers, hvori han spottede Guderne og kaldte saavel Freyja som Odin en Tæve [4]). Den ivrige Blotmand, Goden Runolf Ulfsson, Harald Hildetands Ætling [5]), anklagede ham. Hjalte var saa afholdt, at

[1]) Denne charakteristiske Beretning meddeles kun af Njaals Saga.

[2]) Ifølge Njaals Saga dræbte Thangbrand Berserken. Olaf Tryggv. Saga og Kristnisaga fortælle Begivenheden paa en mere legendarisk Maade.

[3]) Ifølge Njaals Saga og Kristnisaga skulde Hall være bleven døbt Aaret forud, men Are frode (Islendingabok C. 9) siger udtrykkeligt, at det skede Aaret forend Christendommen blev lovtagen paa Island, altsaa 999.

[4]) Verset, der ej godt kan oversættes, lyder saa:

Spari ek eigi goð geyja:
grey þykkir mér Freyja;
æ mun annattveggja
Óðinn grey eða Freyja.

Om Hjalte kvad det paa Thinget 998 eller 999, kan ej ganske tydeligt sees.

[5]) Runolf nedstammede fra Harald Hildetand gjennem Ravn heimske, se ovenfor 1 B. S. 277, 523. Runolfs Fader Ulf Aurgode var en Broder af Valgard den graa, og Runolf selv saaledes en Fætter af Mørd Valgardsson.

Runolf ej kunde faa nogen Dom nedsat over ham, forend han satte den paa Oxaraa Bro, og stillede bevæbnede Mænd ved begge Broender; da blev Hjalte dømt Fjorbaugsmand, eller til tre Aars Fredløshed, og forlod endnu samme Sommer Landet. Endnu paa Rejsen ned til Skibet blev han overfaldt af en Mand, som Runolf havde sendt for at dræbe ham, men Manden blev greben, og Hjalte skjenkede ham Livet, ja optog ham endog i sit Folge. Hjaltes Svigerfader Gissur hvite ledsagede ham i hans Landflygtighed. De styrede til Norge, og landede ved Nidaros strax efter at Olaf var kommen tilbage fra Haalogaland. Da Olaf hørte at de vare christne, tog han meget venligt imod dem.

Imidlertid vare ogsaa flere anseede Islændinger komne til Nidaros, navnlig Halldor, en Søn af Gudmund rike, Kolbein Thordsson, en Broder af Flose paa Svinafell, Sverting, en Søn af Runolf Gode, der saa heftigt havde forfulgt Hjalte Skeggesson, og den raske Farmand Thorarin Nevjulfsson. De vare alle Hedninger, og søgte derfor at komme bort, strax efter at Kongen var kommen tilbage fra sit Haalogalandstog. De lagde ud af Elven, og sejlede ud efter Fjorden, men Modvind drev dem tilbage til Nidarholm. Kongen fik nu ogsaa at vide, at de havde til Hensigt at undfly ham, og sendte derfor Bud til dem, at de strax skulde komme tilbage og ikke understaa sig at rejse. De vovede ikke at trodse dette Bud, og vendte tilbage til Nidaros, men holdt sig stedse rejsefærdige, uden at losse deres Skibe [1]. Endelig kom Thangbrand, og gav Kongen en fuldstændig, vel og noget overdreven Beretning om den slette Behandling, han havde maattet døje af Islændingerne. „Nogle", sagde han, „digtede Nidviser om mig, andre vilde dræbe mig, og tilsidst blev jeg dømt fredløs paa Althinget; af det Folk bliver der vistnok kun meget faa, som antage Christendommen". Da Kongen hørte dette, blev han saa opbragt, at han strax lod alle de Islændinger, som fandtes i Byen, kalde til Things, og gav her den Befaling, at de af dem, som endnu ikke vare døbte, skulde kastes i Fængsel og lemlæstes eller dræbes: saaledes, sagde han, skulde han gjengjelde deres Fædre at de saa foragteligen havde optaget hans Budskab. Men de tilstedeværende christne Islændinger, nemlig Kjartan, Gissur, Hjalte o. fl., gik nu til Kongen, og bad for sine Landsmænd. De forestillede ham, at Thangbrand ej havde faret frem med tilborlig Lempe og Forsigtighed. „I husker jo selv, Herre", sagde de, „hvorledes Thangbrand bar sig ad her hos Eder; ude paa Island gik han frem paa samme Maade, med Haardhed og Voldsomhed, og dræbte dem, af hvem han troede at være fornærmet: dette kunde

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 217. Laxdøla Saga, Cap. 41. Snorre og Kristnisaga lade, som vi allerede have seet, de her nævnte Islændinger, saa vel som Gissur og Hjalte, komme samtidigt med Kjartan.

man ej taale". De erindrede ligeledes Kongen om hans en Gang givne Løfte, at hvad end Nogen havde gjort ham imod, vilde han dog tage ham til Naade, hvis han lod sig døbe; dertil, sagde de, vilde de tilstedeværende hedenske Islændinger ikke være uvillige; selv lovede de at finde paa Raad til at skaffe Christendommen Fremgang paa Island, hvilket neppe vilde blive saa vanskeligt, naar de mægtigaste Mænds Sønner vare døbte. Kongen lod sig formilde ved denne vise Tale, især da Gissur var temmelig nær beslægtet med ham paa mødrene Side [1]), og lod Kongen vide, at han især for dette Slægtskabs Skyld havde taget sig af Thangbrand i hans Nød. Kongen sagde, at hvis Gissur og Hjalte vilde love ham at anvende al deres Omhu og Indflydelse for at skaffe Christendommen Antagelse paa Island, skulde alle de tilstedeværende Islændinger, efter at være døbte, faa drage bort i Fred, paa fire nær, der skulde blive tilbage som Gisler, nemlig Kjartan Olafsson, Halldor Gudmundsson, Kolbein Thordsson og Sverting Runolfsson [2]). Herpaa gik Gissur og Hjalte ind, men bad ham dog at behandle Gislerne godt. En af de tilstedeværende gjorde Kongen opmerksom paa at Sverting, for hvem Hjalte nu indlagde Forbøn, var en Søn af den Mand, der havde sagsøgt Hjalte og paadraget ham Fredløshedsdom. Thangbrand sagde, at det var Hjaltes og Gissurs Sædvane at lønne Ondt med Godt [3]). De hedenske Islændinger, som rimeligviis allerede før dette Møde havde bestemt sig til at give efter, og overladt Gissur og Hjalte til at handle, som dem syntes bedst, bleve nu alle døbte. De fleste rejste hjem, paa de fire Gisler nær, og Gissur og Hjalte, der efter Kongens Indbydelse tilbragte Vintren hos ham [4]).

Den følgende Vaar (1000) gjorde Gissur og Hjalte sig rejsefærdige for at drage til Island og opfylde deres Løfte. Flere fraraadte Hjalte det,

---

[1]) Om Slægtskabsforholdet mellem Gissur hvite og Olaf Tryggvessøns Morfader Erik Bjodaskalle, se ovenfor I B. S. 677. Gissur hvite var selv en Søn af Teit, Søn af Ketilbjørn paa Mosfell (se ovenfor I B. S. 541). Hans Moder var Aaluf, en Datter af Bødvar, Vikinge-Kaares Søn og Erik Bjodaskalles Broder.

[2]) Det er øjensynligt, at Kongen lagde an paa at faa en Gissel fra hver Fjerding af Landet. Kjartan tilhørte den vestlige, Halldor den nordlige, Kolbein den østlige og Sverting den sydlige.

[3]) Dette er den sidste Gang, Thangbrand omtales. Hvor der siden blev af ham, om han forblev hos Olaf, eller maatte forlade ham, vides ikke. Thjodrek Munk, Cap. 12, siger at Olaf irettesatte Thangbrand, fordi han mindre godt havde udført sit Hverv.

[4]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 218. Kristnisaga, Cap. 10. Snorre, Olaf Tryggv. Saga, Cap. 91. Odd Munk, Cap. 37. Njaals Saga, Cap. 104. Laxdøla Saga, Cap. 41. Are Frode, Cap. 17. Beretningerne ere paa de her nævnte Steder alle lidt forskjellige, dog ikke i Hovedsagen. Vi have ovenfor i Særdeleshed fulgt Olaf Tryggvessøns Saga.

som fredløs, men forgjæves. Sverting Runolfssøn, en af Gislerne, gjorde ogsaa sit Skib rede, i Haab om at faa Tilladelse til at rejse, men Kongen bød ham i Vrede at forblive hvor han var, og sagde at det var tilpas for Blotmanden, at hans Søn ej fik Lov til at opholde sig hvor han vilde. Med Gissur og Hjalte fulgte en Prest, ved Navn Thormod, hvilken Kongen medgav dem, saa vel som nogle andre Gejstlige. Han gav dem ogsaa tilhugget Tømmer til en Kirke, som han bød dem opføre hvor de først landede. Efter en noget langvarig Overrejse kom de lidt for Althingstiden til Islands sydlige Kyst, ved Durholmaosen i Nærheden af Myrdalsjøkul og Solheimasand. De landede ikke, men der kom Folk roende ud til dem for at høre Nyt fra Norge, og af hine fik igjen Høvdingen Flose Thordssøn, der just var paa Vejen til Althinget, høre at Hjalte var ombord og at hans Broder Kolbein selv holdtes som Gissel tilbage i Norge. Flose fortalte igjen disse Nyheder paa Althinget. Omtrent paa samme Tid landede Gissur og Hjalte ved Horgaøre paa Vestmannaøerne, hvor der stod et hedensk Tempel [1]); det nedbrøde de, for at bygge Kirken i Stedet. Efter at have opholdt sig to Dage paa Øerne, og opført Kirkens Grundvold, styrede de over til Eyjasand strax vestenfor Eyjafjeldsjøklen, men ingen af Egnens Beboere vovede at skaffe dem Heste eller paa nogen anden Maade at komme dem til Hjelp, fordi dette var Runolf Ulfssøns Gode-Distrikt. De maatte derfor sejle videre langs Kysten, indtil de kom til Haaf ved Udløbet af Thjorsaa; der boede en Mand, hvis Søn var gift med Hjaltes Syster, og han gav dem hvad de behøvede [2]). De kunde saaledes tiltræde Rejsen til Althinget, som just nu var begyndt. De gave sig ikke megen Tid til at losse Skibet, men satte strax afsted. Da de kom til Laugardal, ikke langt fra Haaf, overtalte dog Gissur og de øvrige Hjalte som fredløs til at forblive der selv tolfte, indtil Gissur havde skaffet ham Fred. Gissur havde hørt, at

---

1) Are frode siger i sin Islendingabok, Cap. 7, at hans Fosterfader Teit, Gissur hvites Sønnesøn, fortalte ham, efter hvad han igjen havde hørt af et Øjenvidne, rimeligviis en af Gissurs egne Folk, at denne tilligemed Hjalte ankom til Vestmannaøerne, da 10 Uger vare forløbne af Sommeren, altsaa netop paa den Tid, da Althinget begyndte, thi Aaret i Forvejen (999) var det just vedtaget at Althinget ej, som før, skulde begynde ved den 9de, men ved den 10de Sommeruges Ende. Denne Uge sluttede i Aaret 1000 med Onsdagen den 19de Juni; Thorsdagen den 20de var det altsaa, at Gissur og Hjalte landede ved Vestmannaøerne.

2) Njaals Saga, Cap. 105 lader dem strax komme til Ørebakke, hvilket neppe er rigtigt. Olaf Tryggv. Saga og Kristnisaga ere her saa omstændelige og stemme desuden saa godt med Are frode, at man neppe kan tvivle om deres Paalidelighed. Njaals Saga nævner Reydarmule som det Sted, hvor Hjalte lovede at oppebie nærmere Bud fra Gissur; men ogsaa Are frode har „Laugardal". Runolf Ulfssøn boede i Dal strax østenfor Markarfljot; det Distrikt, hvor hans Thingmænd boede, strakte sig lige til Rangaa.

hans Fiender med Vaabenmagt vilde hindre ham fra at komme paa Thingvolden. Da han derfor var kommen til et Sted, kaldet Vellankatla, ved Olvusvand, gjorde han Holdt, og sendte Bud til alle dem af sine Frænder og Venner, der vare paa Althinget, at de skulde komme ham imode for at staa ham bi. De kom ogsaa, og udgjorde en betydelig Skare. Forend de rede videre, kom Hjalte efter dem. Hans Iver tillod ham ikke at holde sig rolig: han vilde, sagde han, vise Hedningerne at han ej var ræd for dem.

De Christnes Skare nærmede sig Thingvolden i fuld Kampfylking, og styrede hen mod Aasgrim Ellidagrimssons Bod, da han var Gissurs Frænde. Hedningerne havde ligeledes stillet sig i Fylking for at modtage dem, og nær var det kommet til Kamp, dog skede det ej, da Hedningerne, som det heder, folte nogen Frygt, og flere desuden sogte at overholde Freden, saa længe det var muligt. Dagen efter holdt Presten Thormod Messe i Nærheden af Vestfjordingernes Boder, hvorefter alle de Christne begave sig til Lagberget, de Gejstlige i Spidsen, i fuld Ornat; foran dem blev der baaret to Kors, der endnu lang Tid efter opbevaredes paa Island: det ene angav Olaf Tryggvessons, det andet Hjalte Skeggessons Hojde. De Gejstlige lagde Rogelse paa Gloder, og de sværmerske Christne troede at bemerke, at Vellugten udbredte sig lige saa meget mod, som med Vinden [1]). Stilhed herskede nu rundt omkring. Da fremstod Hjalte og Gissur, og opfordrede i veltalende og begejstrede Foredrag deres Landsmænd til at antage Christendommen. De berettede hvad der var hendt dem; de fremforte i djærve Udtryk Kong Olafs Anmodning, men afholdt sig ganske fra Trusler, derimod sogte de kun med blide og venlige Ord at virke paa deres Tilhorere. Alle undredes, heder det, hvor veltalende de vare; og der stod en saadan Skræk af deres Ord, at deres Uvenner ej vovede at tale imod dem. Man kunde imidlertid ej komme til nogen Enighed. Der opstod Tummel og heftig Ordvexling; endelig kom det saa vidt, at de Christne og Hedningerne gjensidigt, som det fortælles, sagde sig ud af Loven med hinanden, med andre Ord, at de skilte sig ad i to forskjellige, af hinanden ganske uafhængige Statssamfund. Medens der endnu taltes og larmedes herom, kom der Bud til Thorodd Gode [2]) om at et Udbrud af underjordisk Ild havde fundet Sted i Nærheden af hans Gaard ved Olvus, og at den nedflydende Lava truede med at brænde Gaarden op. En af Hedningerne sagde da strax, at dette var et Tegn paa Gudernes Vrede over hvad der nu gik for sig. Men den kloge **Snorre Gode**[3]), skjont selv en Hedning, svarede med dette merkelige Sporgsmaal: „Hvad mon Guderne vare vrede over, da Jorden brandt,

---

[1]) Dette omtales kun i Olaf Tryggv. Saga og Kristnisaga.

[2]) Thorodd Gode paa Olvus er ovenfor omtalt S. 184.

[3]) Om Snorre Gode, se ovenfor S. 171—175.

her hvor vi nu staa"? Lagberget er nemlig selv en Lavastrækning, meget ældre end Islands Bebyggelse.

Begge Partier forlode nu Lagberget. De Christne vendte tilbage til deres Boder, og valgte Sidu-Hall til deres Lovsigemand. Han skulde altsaa nu forkynde de nye Lovbestemmelser, som Christendommen gjorde nødvendige. Men da han indsaa, at det vilde lede til Fordærvelse for et saa tyndt befolket Land, som Island, om dets Beboere skulde splitte sig i to Statsforbund, henvendte han sig, sandsynligviis med de fleste christne Høvdingers Samtykke, til den egentlige Lovsigemand, **Thorgeir Gode** fra Ljosavatn paa Nordlandet, der nu allerede i 15 Aar siden Thorkell Maanes Død (985) havde beklædt dette Embede [1]), og bød ham en Pengegave [2]), om han næste Dag vilde forkynde tre Lovbestemmelser, som Gissur, Hjalte og Hall foreskreve ham: disse Bestemmelser skulde naturligviis gjøre Christendommen til Statsreligion. Dette var den eneste Vej til at faa den antagen med det Gode, thi da Thorgeir selv var en Hedning, kunde de øvrige Hedninger neppe have noget imod at overlade det Hele til hans Afgjørelse. Thorgeir modtog Gaven, og lovede at opfylde Halls Begjæring. Det er vistnok ikke usandsynligt, at Gaven har bidraget noget til at gjøre ham saa føjelig. Men paa den anden Side er det højst rimeligt, at han, selv en meget klog og beregnende Mand, allerede indsaa, at Christendommen ej længer vilde kunne undertrykkes, medens derimod Hedendommen mere og mere nærmede sig sin Undergang; at der altid var mere Udsigt til at Hedningerne vilde lade sig christne, end at de Christne vilde gaa tilbage til Hedendommen, og at man derfor af to Onder i Hedningernes Øjne heller burde vælge det mindste, nemlig Christendommens Indførelse, end det andet, Statssamfundets Opløsning. Det var imidlertid en saare farlig Rolle, han saaledes havde paataget sig at spille, og man kan ikke undres over, at han, som det fortælles, lagde sig ned i sin Thingbod med en Kappe over sit Hoved, og forblev liggende saaledes hele den følgende Dag uden at mæle et

---

[1]) Thorgeir paa Ljosavatn nedstammede paa fædrene Side fra Ketil Hæng, paa mødrene fra Landnamsmanden Baard Bjørnsson, se ovenfor 1 B. S. 536.

[2]) Summens Størrelse angives forskjelligt. Odd Munk (Cap. 37) nævner kun ½ Mark S., Njaals Saga 3 Mrk. S., Olaf Tryggv. Saga og Kr. Saga ½ Hundrede i Sølv, hvilket skulde svare til 10 Ører eller 1¼ Mark Sølv. Under alle Omstændigheder synes Summen heel liden efter vore nuværende Begreber, selv om man antager det største angivne Beløb (3 Mark) for det rette, og forudsætter at Pengenes Værdi i hiin Tid var ti Gange saa stor som nu. Thi en Sum af 240 Spd., hvortil de 3 Mark eller 24 Ører, Thorgeir fik, i saa Fald vilde svare, var dog en temmelig ubetydelig Bestikkelsessum for en af Landets mægtigste Høvdinger og den fungerende Lovsigemand. Man maa følgelig formode, hvad vi og nedenfor have antydet, at Pengehensynet var det mindste, som her gjorde sig gjeldende hos ham.

eneste Ord. Imidlertid kom Hedningernes Hovdinger sammen, for at raadslaa om, hvorledes de skulde kunne modstaa Christendommen. De enedes blandt andet om at ofre to Mænd af hver Fjerding til Guderne for at faa deres Bistand. Da Gissur og Hjalte horte dette, sammenkaldte de paa deres Side de Christne, og Hjalte foreslog dem, ligesom Hedningerne havde valgt to Mænd af hver Fjerding til at blote, saaledes og paa sin Side at udvælge to Mænd af hver Fjerding, som ved et reent og dydigt Liv skulde hellige sig den eneste sande Gud og søge at vinde hans Naade. For Sydfjerdingen tilbød han sig selv og sin Svigerfader Gissur. Dette Forslag vandt de Øvriges Bifald. Saaledes valgtes for Østfjerdingen Hall paa Sida og den forhen omtalte Thorleif christne fra Krossavik. For Nordfjerdingen tilbøde sig Hlenne af Saurbø i Eyjafjorden, og Thorvard Spakbodvarssøn af Skagafjorden; for Vestfjerdingen var der ingen at faa uden Gest Oddleifssøn, indtil Thorvald Vidfarles Broder, Orm Kodraanssøn, som den Gang opholdt sig paa Gilsbakke ved Borgarfjorden, tilbød sig; han var rigtignok endnu kun primsignet og ikke døbt, men blev strax døbt ved denne Lejlighed [1]).

Den følgende Dag lod Thorgeir Gode alle Thingmænd, saavel Christne som Hedninger, kalde til Lagberget. Da alle vare komne til Sæde og der var blevet Stilhed, stod han op og udviklede paa det tydeligste, hvor fordærveligt det vilde blive for Landet, om Indbyggerne ej bekjendte sig til een og samme Lov og Religion, thi da vilde det være forbi med al Fred og Enighed, hvilket man dog fremfor alt maatte lægge Vind paa at vedligeholde. Han erindrede dem om en Begivenhed, der rigtignok nu ej nævnes andensteds, nemlig hvorledes den norske Kong Tryggve og den danske Kong Dag engang i Fortiden længe havde ført Krig med hinanden, indtil begge Landes Hovdinger mod Kongernes Vilje sluttede Fred mellem Landene, hvilken Fred dog havde til Følge, at omsider Kongerne selv bleve gode Venner [2]). Deraf

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 228. Kr. Saga, Cap. 11. Islendingabok Cap. 7. Af de ovenfor omtalte Christne, der tilbøde sig som Ofre for Christendommen, vare Hlenne af Saurbø og Thorvard allerede blevne døbte af Biskop Frederik, da han opholdt sig i Landet tilligemed Thorvald Vidfarle, se Olaf Tryggv. Saga, Cap. 133. Hlenne var Søskendebarn af Thorgeir Lovsigemand: maaske ogsaa dette har bidraget til at stemme Thorgeir gunstigt for Christendommen. Orm Kodraanssøn var bleven primsignet, men ej døbt, da Kodraan og hans hele Huus lod sig døbe af Biskop Frederik. Se ovenfor S. 281, 282. Om Thorleif den christne i Krossavik, se ovenfor S. 278.

[2]) Denne Hentydning til danske og norske Konger forekommer allerede i Islendingabok, Cap. 7; ligesaa i Olaf Tryggv. Saga, Cap. 229, og hos Odd Munk, Cap. 37. Men alene Kr. Saga, Cap. 11, nævner Navnene Tryggve og Dag.

burde de, sagde han, tage Exempel, og han spurgte dem derfor, baade Christne og Hedninger, om de vilde vedtage de Lovbestemmelser, han efter bedste Skjøn agtede at forkynde. Alle lovede det, thi, som det heder, Hedningerne ventede at det, han forkyndte, vilde stemme med deres Ønske, da han selv var Hedning, medens de Christne troede, at han vilde handle efter Aftalen med Hall [1]). Han fordrede Ed og bestemt Forpligtelse af dem derpaa: de føjede ham ogsaa heri. Da fremsagde han følgende Bestemmelser, som Gissur, Hjalte og Hall havde foreskrevet ham: 1) At ethvert Menneske paa Island skulde være christent og lade sig døbe; 2) at alle Hov og Gudebilleder skulde være vanhellige og tilintetgjøres; 3) at det skulde straffes med Fjorbaugsgard eller den mindre Fredløshed, om Nogen vidnesfast blotede til Guderne. „Men", tilføjede han, „da det maaske kan forekomme Christendommens ivrigste Modstandere betænkeligt, hvorledes man skal kunne faa opfødt alle de Børn, der komme til Verden, og dog negte Almuen at benytte sig af det kraftigste og meest nærende Fødemiddel (nemlig Hestekjød); saa forkynder jeg, at de hidtil gjeldende Love om Børns Udsættelse og Hestekjøds-Spiisning fremdeles skulle gjelde [2]), ligesom heller ikke nogen skal sagsøges, om han bloter hemmeligt. Ligeledes skulle alle de ældre Love gjelde, som ej ligefrem stride mod Christendommen". Denne Afgjørelse kom vistnok mange Hedninger uventet, og de paastode derfor ogsaa at Thorgeir havde sveget dem [3]). Men i det hele taget var man tilfreds dermed [4]), især da den jo ikke paa een Gang og med et Magtsprog afskaffede alle de Skikke, hvortil man nu i saa lang Tid havde været vant, og som man havde vundet kjære. Og saaledes blev da Christendommen lovtagen paa Island. Overhoved er det øjensynligt, at Thorgeir og de øvrige Hedninger betragtede det Hele mere fra den politiske, end fra den religiøse Side. Men Hovedsagen, Christendommens Indførelse som Statsreligion, var dog bragt til Udførelse, og det gik siden, som man let kunde forudse, og som Gissur og Hjalte vist ogsaa forudsaa, da de fandt sig i at gjøre Hedningernes Fordomme de ovennævnte Indrømmelser, at de hemmelige Ofringer, Børne-Udsættelsen og Hestekjøds-Spiisningen efter faa Aars Forløb ophørte af sig selv [5]). Det sidste var vel i og for sig uskyldigt, men det betragtedes nu en Gang som en af Hedendommens Vederstyggeligheder, og sattes ganske ved Siden af Ofring til Guderne [6]).

[1]) Odd Munk, Cap. 37.

[2]) Njaals Saga, Cap. 106 siger, aabenbart urigtigt, at Børne-Udsættelse og Hestekjøds-Spiisning ligeledes forbødes.

[3]) Njaals Saga, Cap. 106.

[4]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 229, siger, at Thorgeirs Tale rostes af alle.

[5]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 229.

[6]) Se herom ogsaa ved Haakon den godes Historie, ovenfor 1 B. S. 722.

Allerede paa Thinget bleve mange døbte, og de øvrige primsignede. Aarsagen, hvorfor ikke alle Thingfolkene strax lode sig døbe, var den, at Nordfjordingerne og Østfjordingerne ej vilde lade sig neddukke i koldt Vand, men foretrak at lade sig døbe ved de varme Kilder, som findes hist og her paa Øen. Mange af dem bleve døbte ved det varme Bad paa Reyke strax søndenfor Ølvusvand. Hjalte Skeggesson stod selv Fadder til sin forrige Fiende Runolf Gode, og sagde spøgende: „nu lære vi den gamle Gode at bide i det sure Æble". Da Thingmændene kom hjem, hver i sit Hered, blev ogsaa Almuen døbt overalt, og ingen gjorde Modstand. Blandt dem, der især toge sig af den unge Christendom i Vestfjordene, var Snorre Gode. Han lod bygge en Kirke paa Helgafell, ligesom hans Svigerfader Vigastyr lod bygge en paa sin Gaard Raun. De fleste Høvdinger rundt om i Landet lode ligeledes bygge Kirker paa deres Gaarde, og hvad der meest ansporede dem dertil, var, som det fortælles, Presternes Forsikring, at Enhver, der lod opføre en Kirke, skulde i det andet Liv kunne fordre Plads for lige saa mange Mænd i Himmerige, som der kunde faa Plads i den af ham byggede Kirke. Paa den Maade rejste der sig snart saa mange Kirker, at der ikke paa langt nær var Prester nok til at forrette Gudstjenesten i dem [1].

Olaf Tryggvessøns Iver og Kraft, og den Klogskab og Nidkjærhed, hvormed Gissur og Hjalte udrettede hans Ærende, havde altsaa her i en utrolig kort Tid fuldført et Verk, om hvis heldige Udførelse man lige indtil det sidste næsten fortvivlede. Dog maa man erkjende, at ogsaa Thangbrand, hvad der end kan siges om ham og hans Ferd, havde lagt en god Grundvold, og at Gest Oddleifsson vistnok havde Ret, naar han sagde at han havde gjort det meste. Gemytterne vare allerede bearbejdede; og mange af de klogere havde vistnok allerede lært at indse, at Christendommen ej længer lod sig fortrænge, og at man, for at undgaa Statssamfundets Opløsning, lige saa godt først som sidst burde bekvemme sig til at antage den [2].

[1]) Eyrbyggja Saga, Cap. 49. De Høvdinger, om hvem det for Resten udtrykkeligt omtales, at de byggede Kirker paa deres Gaarde, ere først og fremst Gissur hvite, der byggede en Kirke paa Skaalholt, der siden blev Bispsæde; Skafte Thoroddsson paa Ølvus (Floaman. Saga, Cap. 31), Thorstein Egilsson paa Borg (Laxdøla Saga, Cap. 51), Grim paa Mosfell, Egil Skallagrimssøns Svigersøn; ved denne Kirke blev Egils Lig begravet (Egils Saga, Cap. 89); Thorodd Skattkaupande paa Frodaa (Eyrb. Saga, Cap. 19); Maar, Vigaglums Søn, i Fornhage ved Eyjafjorden; ved denne Kirke blev Glum begraven 1003 (Vigaglums Saga, Cap. 28); Thorkell Kravla i Vatnsdalen (Vatnsdøla Saga, Cap. 46).

[2]) Thjodrek Munk, Cap. 12, har alene en kort Beretning om Christendommens Antagelse paa Island, hvori han dvæler meest ved Thangbrands Færd, og siden tilskriver Thormods Prædiken, ikke Gissurs og Hjaltes Virksomhed, at Christendommen blev antagen paa Althinget. Blandt dem, der døbtes af Thangbrand, nævner han en Thorgils af Ølvus. Hvo dette er, er vanskeligt

Thangbrands Iver og Nidkjærhed var, om end i flere Stykker forfejlet, dog oprigtig, og skjønt der rigtignok ankedes over at han foer frem med Kamp og Haardhed, er det dog et stort Spørgsmaal, om han ikke, naar det kom til Stykket, just derved vandt manges Agtelse. Han maa derfor stedse betragtes som en merkelig Personlighed, og hans Navn bør finde en hæderlig Omtale. Paa Island erindrede man ham dog mere som den myndige Voldsmand, end som den ivrige Religionsforkynder. Endnu 277 Aar derefter, da en fra Norge afsendt Prest bragte den norske Konges Budskab, der sigtede til at indskrænke Biskoppernes Anmasselser, sagde de islandske Gejstlige at det nok var Thangbrand, som anden Gang var kommen til Island [1]). Overhoved veltede man alt det odiøse ved den hele Sag over paa Thangbrand, medens man derimod vænnede sig til at mindes Olaf Tryggvesson, fra hvem dog alt egentligen udgik, og som i sin Tid havde været haard nok mod Islændingerne i Norge, mere som en Helgen eller et guddommeligt Væsen, end som et Menneske, der kan begaa Fejl; man smykkede ham med alle mulige Dyder og herlige Egenskaber, og omfattede hans Minde med en Kjærlighed, der neppe i hans levende Live blev ham til Deel [2]).

Det var et glædeligt Budskab for Olaf, som de første Skibe, der kom fra Island strax efter Althingstiden, bragte, nemlig at Christendommen var antagen paa Øen [3]). Han lod strax blæse til Huusthing, og forkyndte

at sige, maaske han mener Thorodd paa Olvus. Det kan neppe være Thorgils Thordssøn, se ovenfor S. 136, da han ej boede paa Olvus; dog blev han vistnok døbt, enten af Thangbrand eller af Stefne Thorgilssøn Prest (se ovf. S. 136, jvfr. Floamanna Saga, Cap. 20). Kanske det kunde være Thorgils Arsesøn i Reykhole, en Broder af Gudleif, Thangbrands Stalbroder.

1) Biskop Arnes Saga, Cap. 18.

2) Dette Minde, siger Odd Munk, (Cap. 37), have Mænd paa Island efter Kong Olaf Tryggvessøn, at han har christnet Landet.

3) I Forbindelse med hvad der ovenfor er berettet om Christendommens Indførelse paa Island, er det ogsaa af Interesse, nærmere at bestemme Tiden og Dagen, naar dette skede, og naar Olaf kunde have Bud tilbage til Norge derom. Vi have seet, at Althinget i Aaret 1000 begyndte Thorsdagen den 20de Juni. Samme Dag kom Gissur og Hjalte til Vestmannaøerne. De forbleve der i to Dage, altsaa til den 22de. Rejsen fra Eyjasand til Haaf medtog neppe mere end een Dag, eller den 23de. Fra Haaf drog altsaa Gissur afsted den 24de og kom vistnok om Aftenen til Vellankatla, hvorfra han strax sendte Bud til sine Venner paa Thinget, der rimeligviis indfandt sig hos ham henimod Morgenen. Den 25de red hele Skaren paa Thingpladsen, og Forhandlingerne om Christendommens Indførelse aabnedes Dagen efter, den 26de. Den følgende Dag laa Thorgeir Lagmand i sin Sæng under dyb Grublen. Den 28de maa han have fremstaaet og forkyndt den nye Lov, og det bliver altsaa den 28de Juni 1000, der maa ansees som den rette Dag, da Christendommen indførtes. For saa vidt noget Skib afgik fra Orebakke eller andre nær-

Gislerne og de øvrige Islændinger, der endnu vare i Norge, at det nu stod dem frit for at vende tilbage. Kjartan takkede ham herfor i sine Landsmænds Navn. Olaf svarede, at han ej vilde tage sine Ord tilbage, men at han dog ej dermed egentlig havde tænkt paa ham, da han inderligt ønskede at beholde ham hos sig. Kongen lod sig ogsaa forstaa med, at, om han vilde blive i Norge, skulde han skaffe ham et bedre Giftermaal, end han kunde faa paa Island. Hermed sigtede Kongen maaske til sin egen Syster Ingebjorg, der under Kjartans mere end treaarige Ophold i Norge havde vundet ham kjær, skjønt der rigtignok paa denne Tid (se nedf. S. 369) allerede var indledet Underhandlinger om hendes Giftermaal med Ragnvald Jarl i Gautland. Men Kjartan længtede efter sin elskede Gudrun: han havde nu desuden saa meget mere Grund til at skynde sig hjem, som de tre Vintre, hun havde lovet at ville oppebie ham, allerede med Vinteren 998—999 vare omme. Han gjorde sig derfor rejsefærdig. Hans Kammerat Kalf Aasgeirssøn var allerede Sommeren forud kommen tilbage fra England med deres Skib og de for begges Regning indkjøbte Varer. Da alt var færdigt, og de skulde rejse, gik Kjartan til Ingebjorg for at tage Afsked. Hun dulgte ikke sit Misnøje med at han vilde forlade hende, men gav ham dog til Afmindelse et prægtigt hvidt guldindvævet Hovedtøj, forvaret i en Purpurpose, med de Ord, at han skulde skjenke det som Brudegave til Gudrun Usvifersdatter, naar han egtede hende, for at Kvinderne paa Island kunde se, at den Kvinde, han i Norge havde været kjendt med, ej var af Trælleæt. Kjartan kyssede hende til Afsked, og man paastod, at det gik dem meget nær til Hjerte at skilles ad. Derpaa gik Kjartan til Kongen, som fulgte ham til Skibet, gav ham et herligt Sverd, og bad ham ved Afskeden at holde vel ved Troen. Da Kjartan var kommen ud paa Skibet, saa Kongen en Stund efter ham, og sagde: „Kjartan er i Sandhed rigt udstyret af Forsynet, og det er ofte haardt at tænke paa, at man ikke paa Forhaand kan lede et Menneskes Skjæbne". Han anede de Trængsler og Farer, for hvilke Kjartan ved Hjemkomsten til Island vilde blive udsat. Da Kjartan efter en kort Overrejse landede ved Hvitaa i Borgarfjorden, hørte han strax, at hans Fostbroder Bolle, der var fulgt tilbage med Gissur og Hjalte [1]), havde benyttet sig af hans Fraværelse over den bestemte Frist til at ind-

---

liggende Havne i de første Dage af Juli, hvad der ej er usandsynligt, kunde Olaf saaledes godt have Efterretningen henimod Midten af Juli Maaned.

[1]) Saaledes fortæller Laxdøla Saga udtrykkeligt, men da den, som forhen viist, er usikker i Tidsregningen, idet den ej lader Kjartan forlade Norge før 1001, eller ogsaa Gissur og Hjalte drage til Island allerede 999, turde det nok være muligt, at Bolle allerede var dragen hjem i sidstnævnte Aar, da Kongen frigav Islændingerne, paa de 4 Gisler nær. Paa den anden Side synes det, som om Kjartan i saa Fald maatte have erfaret Gudruns Giftermaal, forend han forlod Norge.

hilde Gudrun, at han ikke længer tænkte paa hende, men derimod skulde egte Kong Olafs Syster Ingebjørg, saa at Gudrun, skjønt først efter mange Betænkeligheder og næsten truet af sin Fader og sine Brødre, havde rakt Bolle sin Haand [1]). Heraf udspandt sig igjen Stridigheder, der baade kostede Kjartan og Bolle Livet, som det siden skal vises.

38. Grønlands Bebyggelse og Kolonisternes Omvendelse til Christendommen.

Olaf Tryggvesson lod det ikke bero med at christne Island. Ogsaa til det fjerne **Grønland**, som først nylig var blevet opdaget og bebygget fra Island, udstrakte han sin Omvendelsesiver. Vi kunne imidlertid ikke omtale Olafs Bestræbelser i denne Henseende, uden tillige at kaste et Blik tilbage paa de nærmere Omstændigheder, der bevirkede Grønlands Opdagelse og Bebyggelse, og paa de øvrige merkelige Begivenheder, som dermed stode i Forbindelse.

Mellem den nordvestligste Deel af Island og den nærmeste, mod Østen fremspringende Deel af Grønland er der ikke stort større Afstand end omtrent 45 geografiske Mile. Det var saaledes næsten uundgaaeligt, at flere af de Skibe, der under Landnamstiden og senere søgte hen til Vestkysten af Island, ogsaa under sterke Østen- og Sydøstenvinde kom til at nærme sig Grønlands Kyst, saaledes at man fik dets Jøkler i Sigte, ja vel endog landede ved dets Øer eller Forbjerge. Saaledes fortælles om en **Gunnbjørn**, Søn af Ulf Kraaka-Reidarssøn og nedstammende fra Ørna-Thore, at han, ved at blive dreven vestenfor Island, kom til nogle Skjær eller Øer, som efter ham kaldtes **Gunnbjørnsſker**, hvilke sandsynligviis maa være nogle af de mange Øer, der ligge nær ved Grønland omtrent under 65 eller 66° nordlig Brede [2]). Hans Sønner Gunnstein og Halldor toge Land ved Isafjorden paa Islands Nordvestkyst, hvoraf man maaske kan slutte, at saa vel de, som deres Fader, have haft meget i disse Farvande at gjøre. Vi se ogsaa heraf, saa vel som af den Omstændighed, at Gunnbjørns Broder Grimkell ligeledes omtales som Landnamsmand, at Opdagelsen af Gunnbjørnsſker er at henføre til omkring 870 [3]). Ikke fuldt et hundrede Aar senere droge to Islændinger, Snæbjørn og Rolf, hen at lede efter Gunnbjørnsſker. Snæbjørn var en Sønnesøns Søn af Eyvind

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 233. Laxdøla Saga, Cap. 44.

[2]) Jvfr. I B. S. 552. Under 65° 20′ ligge nogle af Danell 1652 besøgte og af Graah i 1830 gjenseede Øer, der ifølge „Grønlands hist. Mindesm." III S. 846 nærmest synes at maatte antages for Gunnbjørnsſker. Naar Gunnbjørnsſker i de gamle Optegnelser siges at ligge midt imellem Island og Grønland, saa menes kun hermed, at de laa halvvejs mellem Island og den beboede Deel af Grønland vestenfor Hvitserk eller Kap Farvel.

[3]) Landnáma, II, 8, 14, 29.

Auſtmand; hans Farfader, der og hed Snæbjørn, havde ligeledes taget Land i det inderſte af Jſafjorden. Snæbjørn den yngre havde en Tid opholdt ſig hos Tunge-Odd, og hevnet hans Datters Drab paa hendes Mand, der hug Hovedet af hende, fordi hun, ſom ej kunde udſtaa ham, ikke vilde følge ham til hans Huus. Dette ſynes at have nødſaget Snæbjørn til at drage bort. Den ovennævnte Rolf kjøbte Halvdelen af hans Skib, og gjorde Følge med ham. Hver af dem medbragte 11 Mænd, og fandt virkelig Gunnbjørnsſker. Da de kom, var det Aften, og Snæbjørn forbød ſtrengeligen ſine Mænd at gaa i Land og underſøge Stedet forend næſte Dag. Dette Forbud overtraadtes imidlertid af en af Rolfs Mænd, ved Navn Styrbjørn. Han ſneg ſig i Land, og fandt i en Steendysſe en Pengepung, der ſandſynligviis havde tilhørt en eller anden Skibbruden, ſom her havde endt ſine Dage. Styrbjørn ſkjulte Pungen, men da Snæbjørn ſiden ſlog til ham med en Øxe, rimeligviis for at ſtraffe ham for Overtrædelſen af Forbudet, faldt Pungen ned. De gjorde ſig en Skaale, ſom ſnart blev nedſneet; førſt i Goemaaned (omtrent i Midten af Februar), kom der Tø, ſaa at de kunde grave ſig ud. Da gik nogle paa Jagt, medens Snæbjørn ſtellede med Skibet og Styrbjørn tilligemed nogle andre bleve tilbage i Skaalen. De kunde ikke holde ſig enige; den urolige Styrbjørn, ſom vel den hele Tid havde ponſet paa Hevn over Snæbjørn, dræbte ham i Forening med Rolf. Ogſaa en anden af Snæbjørns Mænd faldt for Styrbjørns Haand. Snæbjørns øvrige Rejſefæller maatte ſværge Rolf og Styrbjørn Taushedс-Ed, for at faa beholde Livet. De rejſte nu alle bort, kom til Haalogaland, og førſt derfra til Jsland, hvor Rolf og Styrbjørn ſiden dræbtes af Snæbjørns Frænder [1]).

Lidt ſenere (ved 980) blev **Are Maarsſøn**, en Sønneſøns Søn af Landnamsmanden Ulf ſkjaalge, og Fader til den ovenfor omtalte Gudleif Aresſøn, Thangbrands ivrige Ven og Forſvarer, ved Storm fordreven til et Land langt i Veſten, ſom man kaldte Jrland det ſtore eller **Hvitramannaland** (d. e. de hvide Mænds Land), rimeligviis fordi Beboerne bare hvide Klæder. Sandſynligviis var dette Land Florida eller de nærmeſt tilgrændſende Egne af Nordamerika. Senere Rejſende ſkulle ogſaa have kommet derhen og truffet Are, ſom nød megen Anſeelſe der, men dog ikke fik Tilladelſe til at drage bort [2]).

---

[1]) Landn. II. 30. Da Tungeodd døde 965, maa denne Begivenhed have fundet Sted noget tidligere, maaſke omkring 960. Der findes herom ogſaa nogle andre Beretninger, meddeelte af Bjørn af Skardsaa, ſamt aftrykte i „Grønlands hiſtoriſke Mindesmerker" I. S. 88 flg.; uagtet det heder at de ere tagne fra „Landnáma", ſynes de dog kun at være upaalidelige Varianter af den ovenfor anførte Beretning.

[2]) Landnáma, II. 22. Om Ulf ſkjaalge, Kong Hjørleifs Ætling, ſ. ovf. I. B. S. 527, 550. „Hvitramannaland" antages i Thorfinn Karlsevnes Saga Cap. 13

Endelig opdagedes **Grønlands** Fastland. Thorvald Osvaldssøn, ligeledes en Ætling af Oxna=Thore, maatte tilligemed sin Søn Erik røde formedelst en Drabssag forlade Jæderen i Norge, hvor de boede, og flyttede til Island, som da allerede for det meste var bebygget, saa at de kun fik taget Land paa Drange, paa de saakaldte Hornstrande, eller Islands nordvestligste Kyststrækning. Der døde Thorvald. Erik opholdt sig en Stund ved Haakon Jarls Hof, hvor han blandt andre traf Thorgils Thordssøn, og stiftede et fortroligt Venskab med ham [1]). Beliggenheden af Eriks Bolig paa Island ved den øde Nordvestkyst, som kun en kort Havstrækning skilte fra de hemmelighedsfulde Gunnbjørnsskær, og hvor der vistnok herskede en Mængde Sagn om dem, kunde neppe andet end vække hans Lyst til selv at opdage og undersøge dem; og denne Lyst maatte vel end mere forøges ved hans Giftermaal med Ulf skjaalges Sønnedatter Thjodhild, der bragte ham i Svogerskab med Are Maarssøn, og satte ham istand til, fra første Haand at indsamle alle de Beretninger, der gik om dennes æventyrlige Fart til Hvitramannaland. Siden flyttede han til Haukadal ved Breidafjorden, men formedelst et Drab blev han forviist herfra. Han opslog nu sin Bolig paa nogle Øer i Breidafjorden, og forblev her en Stund, indtil en ny Drabssag bragte ham under Forfølgelse paa Thorsnesthing. Uagtet Erik understøttedes af Viga=Styr, fik dog hans Fiender, der understøttedes af Thord Gelles Sønner, Overhaand, og Erik blev dømt fredløs. Han havde imidlertid udrustet sit Skib til en længere Rejse. Efter Thinget droge hans Fiender ud paa Øerne for at opsøge ham, men en af hans Beskyttere skjulte hans Skib i en afsides Vaag. Her stødte Styr og flere til ham, og ledsagede ham paa Baade, indtil han var kommen saa langt ud paa Søen, at der ej længer var nogen Fare for ham. Han sagde nu ved Afskeden til sine Venner, at han vilde opsøge Gunnbjørnsskær, men lovede at, hvis han fandt dem, skulde han komme tilbage igjen. Fra Snefjeldsnes holdt han lige mod Vest, og kom til Østkysten af Grønland ved en

at have faaet dette Navn, fordi Skrælingerne (Eskimoerne) fortalte om dets Beboere, at de gik i hvide Klæder, plejede at lade fligede Faner bære for sig, og istemme høje Skrig. Dette synes at sigte til Folk, beslægtede med Mexikanerne. Naar Landn. fortæller at Are blev døbt i Hvitramannaland, saa er dette naturligviis en Misforstaaelse. Som Hjemmelsmænd anfører Landn. en Ravn Hlymreksfarer (Limericksfarer), der længe havde været i Limerik paa Irland; ligesom og Thorkell Geitessøn, der skulde have hørt andre islandske Mænd fortælle at de igjen havde hørt Thorfinn Jarl paa Orknø sige, at Are var bleven gjenkjendt i Hvitramannaland, hvor han nød stor Anseelse, men ej fik Lov til at rejse bort. Muligt, at der i det saakaldte Hvitramannaland virkelig fandtes endeel ved Storm derhen fordrevne Islændere.

[1]) Floamanna Saga, Cap. 15, S. 136. Om Erik rødes Herkomst, s. ovf. I. B. S. 552. Om Thorgils s. ovf. S. 136.

Jokel, som han kaldte Midjokel, men som senere fik Navnet Blaaserk [1]). Derfra styrede han sydefter langs Kysten for at finde beboeligt Land, hvilket, som bekjendt, ej findes paa Grønlands Østkyst. Den første Vinter tilbragte han paa en Ø, som han kaldte Eriksø, omtrent i Midten af den siden saakaldte østre Bygd. Om Vaaren drog han ind i den Fjord, ved hvis Munding Eriksø var beliggende, og som han kaldte Eriksfjord [2]). Her udsaa han sig Bolig, og drog om Sommeren længer mod Nordvest, indtil han kom til den senere saakaldte vestre Bygd, hvor han gav mange Steder Navn. Mod Høsten sejlede han atter sydefter lige til Forbjerget Hvarf ved Indløbet til Ravnsfjorden [3]), hvor han opholdt sig om Vintren paa de saakaldte Eriksholmer; drog siden om Sommeren ind ad Ravnsfjorden lige til dens Bund ved Snæfell, vendte atter tilbage og tilbragte igjen en Vinter paa Eriksø. Derfra vendte han om Sommeren efter sit Løfte tilbage til Island, og landede i Breidafjorden, kæmpede siden med sin Hovedfiende, men forligtes med ham, og begyndte nu, samme Sommer (985), ordentligt at bebygge det nys opdagede Land [4]). Han kaldte det **Grønland**, fordi, som han sagde, Folk vilde faa Lyst til at flytte derhen, naar Landet havde et godt Navn [5]). Det var heller ikke saa faa, som lode sig lokke, thi allerede den Sommer skulle 25 Skibe være dragne fra Breidafjorden og Borgarfjorden over til Grønland, skjønt rigtignok kun 14 af dem naaede derhen: de øvrige bleve enten drevne tilbage, eller forliste. Erik selv opslog sin Bolig paa et Sted, han kaldte Brattelid, mellem Eriksfjorden og Einarsfjorden [6]).

Landets Beskaffenhed var dengang som nu. Jokler begrændsede alle Dalene, af hvilke kun en ubetydelig Deel op fra Fjordbundene vare beboelige. Var Polhøjden end sydligere end Islands, saa var Klimatet dog meget bar-

---

[1]) Denne Jokel er sandsynligviis et højt sneløst Fjeld i Nærheden af Øen Aluik under 64° 18′ 50″, se Grønlands historiske Mindesmerker III. 818.

[2]) Eriksfjord er den nuværende Tunnudluarbik, og Eriksø enten Tuktotok eller en anden ved Indløbet liggende Ø.

[3]) Hvarf er Kangek yderst paa Øen Sermersok; Ravnsfjord er egentlig et System af flere Fjorde, hvis Indløb er vestenfor Sermersok.

[4]) Are frode, Cap. 6. Landn. II. 14. Erik rødes Saga, Thorfinn Karlsevnes Saga, Eyrbyggja Saga Cap. 1.

[5]) Are frode siger, beraabende sig paa hvad hans Farbroder Thorkell Gellesson hørte af en Mand, der selv havde ledsaget Erik til Grønland, at denne Rejse skede 14 eller 15 Vintre før Christendommen blev lovtagen paa Island, altsaa 986 eller 985; det første Aar opgives i Annalerne, dog tale de fleste Grunde for at antage 985.

[6]) Einarsfjorden er det nuværende Igalikko, hvis inderste nordvestlige Deel kun ved et smalt Ejd skilles fra Eriksfjorden, og derfor regnes til dens Distrikt; der tror man endnu at kunne paavise Brattelid i Ruinerne af en Gaard, hvis fjerde Væg sees at være dannet ved en brat Lid eller Klippeside; se Grønlands historiske Mindesmerker III. S. 869.

skere. Vi have endnu i det gamle Skrift „Kongespejlet" en udførlig Skildring af Grønlands Naturforhold, som de vare i det 12te Aarhundrede, og denne Skildring maa i det Væsentlige ogsaa passe paa Forholdene, som de vare et Par Aarhundreder tidligere [1]). Det er, siges der, kun en ringe Deel af Landet, som er fri for Jis, og Folk vide ikke engang om Landet er stort eller lidet, fordi alle Fjeldstrækninger og Dale ere bedækkede med Jis, saa at man ingensteds finder nogen Aabning. Kun faa Folk bo i Landet, thi blot lidet heraf er saa optidnet at det kan bebygges. Af Korn frembringer det ikkun lidet, thi der har alene været enkelte af de mægtigste, der saaede Korn for et Forsøgs Skyld: Mængden i Landet veed ikke hvad Brød er, den saa aldrig Brød. Men der er gode Græsgange, og store Gaarde, hvor man holder mange Kvæg og Sauder, saa at der beredes meget Smør og Ost, hvoraf Folket for en stor Deel lever, saa vel som af Kjød af Kvæg og af Dyr, fangne paa Jagt, som Rener, Hvale, Sæler, Bjørne o. s. v. Der er en stor Mængde vilde Dyr, som Harer, Ulve, Rener, og især Hvidbjørne. Kulden, siges der end videre, har faaet overvættes Magt, og saa vel Havet som Landet vidner om, at Frosten og Kuldens Styrke har Overhaand. Naar Solen staar højest, har den vel overflødig Kraft til Skin og Lysning, men kun liden til Varme og Hede; dog formaar den at varme den optidnede Jord saa vidt, at den kan give gode og vellugtende Urter, saa at man derfor vel kan bebo den optidnede Deel, der rigtignok kun er ringe. Naar Uvejr indtræffer, som dog ej sker saa ofte, da er det voldsommere end andensteds, baade med Hensyn til Storme, Frost og Sne. Dette, siges der, foraarsages af Joklens Natur, da den selv stedse udskyder en kold Gust, der driver alle Uvejr fra den, og som oftest holder Luften klar over dens Hoved. Derimod maa de nærmeste Granner undgjelde det, thi de faa Uvejret over sig, som Joklen driver bort". — Endogsaa Isen og Kulden paa Island tillægges Grønlands Naboskab. Om det stormfulde, med Driviis opfyldte Hav, der omgav Grønland, og dets Farefuldhed for den Søfarende, havde man ligeledes meget at fortælle. Stundom, heder det, hænder det sig endog at Havets Bølger optaarne sig som Gjerder (Havgjerder) omkring Skibet og opsluge det [2]); forfærdelige Søuhyrer [3]) vilde

[1]) Se Kongespejlet, Cap. 17—19.

[2]) Disse Havgjerdinger omtales vidtløftigt i Kongespejlet. De beskrives som tre uhyre store Bølger, der ligesom Fjelde omgjerde Skibet i en Trekant, uden at frembyde nogen Aabning. De antages at have været de Malstrømme, Havsvælg og Jissvælg, som findes hist og her ved Grønlands Kyster, se Grønl. hist. Mindesmerker III. S. 377. Der nævnes i Erik rødes Saga om en christen syderøisk Mand, der var med Herjulf, en af de første Nybyggere, og digtede en saakaldt Havgerdingsdraape, hvori han bad Christus bevare ham, rimeligviis mod Havgerdinger.

[3]) Kongespejlet nævner: Havstramb, Margyge, Havguva, jvfr. Hist. norv. fol. 2. b.

man af og til have seet. Alt dette maatte, trods det vellydende Navn, Erik røde havde givet Landet, snarere afskrække Nybyggere fra at komme, end lokke dem. De fleste Nybyggere have derfor vistnok været fredløse, ligesom Erik, eller misfornøjede, eller urolige i deres Sind og flyttelystne. Saaledes nævnes som en af de første Beboere Helge, en Søn af hiin Vestein Vesteinsson, der dræbtes af Thorgrim, Snorre Godes Fader. Udsat for Fare baade i Norge og paa Island, maatte han drage til Grønland, hvor han siden omkom paa Jagten [1]). En anden anseet og rig Islænding, Thorbjørn Vivilsson, drog med sin Datter, den smukke Gudrid, til Grønland, da han formedelst Pengemangel havde været nødsaget til at sælge sin Ejendom paa Island [2]). Forresten var Erik røde selv virksom i at lokke Nybyggere til Landet ved alskens gode Løfter. Blandt dem, som saaledes lod sig lokke, men som siden angrede derpaa, var hans gamle Bekjendt Thorgils Thordsson [3]). Naar vi erfare, at de mægtige Thorbrandssønner fra Alftafjorden ved Breidafjorden, Snorre og Thorleif Kimbe, droge ud til Grønland, var det vel deels Venskab for Erik, som drev dem afsted, men vistnok ogsaa Misfornøjelse over at have maattet indgaa Forlig med den vældige Steinthor paa Øre efter en Kamp, hvori de kom tilkort [4]). For øvrigt synes det især at have været enkelte Familier paa Islands Vest- og Nordvest-Kyst, der afgave Nybyggerne og underholdt Forbindelsen med Grønland [5]).

De første Nybyggere paa Grønland fandt hist og her Spor af Menneskers Ophold, Brudstykker af Baade og Steenredskaber [6]); dog synes det, som om de i Førstningen ej traf de eskimoiske Beboere selv. Senere stødte

---

1) Se ovf. S. 171. Helge og hans Brøder Berg havde forladt Island paa Grund af Thorkell Surssøns Drab, men i Norge blev Berg dræbt af Thorkells og Gisles Brøder Are, som var bleven tilbage der, og Styrmanden paa det Skib, hvormed Helge var kommen, vidste nu ej bedre Raad end at sende ham til Grønland.

2) Thorfinn Karlsevnes Saga, Cap. 2. 3. Thorbjørn var en af dem, der havde understøttet Erik, da han blev dømt fredløs, og som fulgte ham et Stykke til Søs.

3) Se Floamanna Saga. Mere herom i det Følgende.

4) Eyrbyggja Saga, Cap. 46—48.

5) Vi have allerede seet, at Erik røde var en Frænde af Gunnbjørn, Opdageren af Gunnbjørnsskjær. Eriks Hustru Thjodhild var et Søskendebarn til Are Maarsson, der drog til Hvitramannaland. Gunnbjørn havde en Brøder ved Navn Grimkell, hvis Svigerdatter Jorunns Brødersønner Thorkell og Sumarlide ledsagede Snæbjørn til Gunnbjørnsskjær. Gunnbjørns Sønnesøns Søn, den berømte Thormod Kolbrunarskald, der i det følgende ofte vil blive omtalt, besøgte Grønland og udførte mange Bedrifter der.

6) Are frode, Cap. 5.

de oftere paa dem, og antoge dem, som det lader, allerførst for Trolde [1]). Det blev dog snart almindeligt, at kalde dem **Skrælinger**, det er smaa, fortørrede Folk [2]).

Saa vidt man kan skjønne, vare de beboede Dele af Landet allerede temmelig fuldstændigt optagne inden Eriks Død, noget efter Aarhundredets Ende. Man inddeelte dem i to Hovedbygder, den **østre**, som tillige var den største, strax vestenfor Hvitserk eller Kap Farvel, til henimod 61°, og den **vestre**, eller egentlig nordre, som var den største, omtrent det nuværende Godthaabs Distrikt længer inde i Baffinsbugten. De fleste Fjorde havde da faaet Navn, fornemmelig efter de første Landnamsmænd, som Einarsfjord efter en Einar, Ravnsfjord efter en Ravn; Snorre Thorbrandssøn opkaldte sin Hjemstavn, Alftafjord. Erik synes selv at have tilegnet sig en Høvdings Værdighed, og uddeelt Land til Nybyggerne. Alle vare naturligviis i Førstningen hedenske, og en høj Grad af Overtro synes at have hersket i Landet [3]).

Eriks ældste Søn **Leif**, en dygtig og foretagelseslysten Mand, blev Redskabet til Christendommens Indførelse. Han synes allerede ved Faderens Udflytning at have været voxen, og ligget paa Rejser [4]). Saaledes fortælles der, at han en Gang, efter hvad man maa formode omkring 987, kom til Syderøerne, hvor han opholdt sig nogen Tid, og stiftede en Kjærligheds-forstaaelse med en fornem Kvinde ved Navn Thorgunna, der ved hans Afrejse endog vilde følge med ham, men ej fik dette Ønske opfyldt, da Leif, ved at høre, at hendes Frænder intet vidste derom, ikke vilde man skulde sige

---

[1]) Se Floamanna Saga, Cap. 24. Man troede dette saa meget mere, som man plejede at kalde hine nordlige Egne, hvor Isen ligesom lukkede Havet, Trollebotnene.

[2]) Hist. norveg. fol. 1. b. siger om Skrælingerne: De findes af Jægerne hiinsides Grønlændingerne, og have den Egenskab, at naar de saares levende, hvidne deres Saar uden Blodudstrømmen, men naar de ere døde, ophører neppe Blodet at rinde; de mangle Jern, og bruge Hvaltænder til Pileodder, Stene til Knive.

[3]) Herom vidner især Thorfinn Karlsevnes Saga, Cap. 3, hvor der fortælles om Vølven Thorbjørg, der havde haft 9 Systre, alle Spaakoner, og som plejede at rejse om til Gilder hos Folk, der ønskede at vide deres Skjæbne forud. Her beskrives nøjagtigt alle de Ceremonier, hvormed hun anstillede Sejd for at udfinde, naar et Uaar, der trykkede Landet, skulde ophøre. Der tales desuden meget om Gjengangere; Erik rødes overtroiske Tilbedelse af en Iisbjørn nævnes i Floamanna Saga; hvorledes Eskimoer antoges for Trolde, er ovenfor omtalt. Grønlands Naturbeskaffenhed var ogsaa meget skikket til at fremavle og vedligeholde Overtro.

[4]) Da Erik døde som en meget gammel Mand i de første Aar efter 1000, og Leifs Søn allerede omtales som Høvding omkring 1021, synes det, som Leif selv ej kan være fød senere end 970, men snarere før, som ved 960. Det heder ogsaa i Erik rødes Saga, at denne giftede sig strax efter sin Faders Død, medens han endnu boede paa Hornstrandene, og fik Sønnen Leif.

om ham, at han havde hærtaget en Kvinde af saa stor Æt [1]). Thorgunna fødte ham strax efter en Søn, Thorgils, der siden kom til Grønland; selv havde hun nok ogsaa til Hensigt at opsøge Leif, thi hun begav sig til Island, rimeligviis for herfra at drage videre; men hun døde her endnu samme Høst (1000) hos Thurid paa Frodaa, Snorre Godes Søster, der havde indbudt hende til sig, og der taltes siden om en Mængde Spøgerier, som skulde have fundet Sted efter hendes Død [2]). I Aaret 999 gjorde Leif en Rejse til Norge, og kom til Nidaros noget efter at Kong Olaf var vendt tilbage fra sin Haalogalands-Rejse. Leif gjorde strax Kongen sin Opvartning, og denne anmodede ham, som sædvanligt med alle hedenske Mænd, om at lade sig døbe. Leif havde heller ikke noget herimod at indvende, og blev døbt med hele sit Skibsmandskab. Han forblev nu den hele Vinter hos Kongen, der viste ham megen Godhed. Da han om Vaaren skulde rejse tilbage igjen, bad Olaf ham om at forsøge paa at christne Grønland. Leif lovede det, skjønt han ej negtede at det var en vanskelig Sag. Kongen medgav ham da en Præst og nogle andre Gejstlige [3]). Han skal ligeledes have

---

[1]) Dette fortælles i Thorfinn Karlsevnes Saga saaledes, at Leif besøgte Syderøerne og lærte Thorgunna at kjende paa samme Rejse, paa hvilken han siden kom til Norge. Ifølge Eyrbyggja Saga, Cap. 50—53, kom Thorgunna, henved 50 Aar gammel, til Island samme Aar Christendommen blev lovtagen, altsaa 1000, døde endnu i samme Aar, og blev efter sin udtrykkelige Bestemmelse begraven ved Kirken paa Skaalholt. De lærde Udgivere af Grønl. hist. Mindesmerker have af den Omstændighed, at Skaalholts Kirke efter deres Beregning ikke byggedes forend 1012, saa vel som deraf, at Sagaen lader Leif stifte Bekjendtskab med hende paa den samme Rejse og i det samme Aar, han besøger Olaf Tryggvesson, altsaa 999, fundet sig foranledigede til at henføre Thorgunnas Ankomst til Island og Død til Aaret 1019. Da det imidlertid udtrykkeligt siges, at Kjartan var en Dreng paa 13—14 Aar ved hendes Ankomst; da denne Omstændighed er et væsentligt Moment i Beretningen, og da desuden Bonden Thorodd paa Frodaa, der bragte hendes Lig til Skaalholt og druknede strax efter, var død længe før 1010 (se Eyrb. S. Cap. 56): maa man dog antage Eyrbyggjas Angivelse for rigtig, især da det ej alene er muligt, men endog meget sandsynligt, at en Kirke, om just ikke den samme, som siden opførtes, allerede strax efter Christendommens Antagelse rejstes paa dette Sted. Var Thorgunna saaledes henved 50 Aar ved 1000, maa hendes Bekjendtskab med Leif falde mindst 14 Aar tidligere, eller henved 986, strax efter at Erik var flyttet til Grønland. Og saaledes maa Leifs Besøg paa Syderøerne have fundet Sted ved en anden Lejlighed, og langt tidligere end hans Rejse til Norge 999. For øvrigt er det vel et stort Spørgsmaal, om den Angivelse af Thorgunnas Alder, som findes i Eyrbyggja Saga, eller de nærværende Haandskrifter deraf, er den rette.

[2]) Dette er de saakaldte Frodaa-Undere, omtalte i Eyrbyggjasaga Cap. 50—53 og i Annalerne.

[3]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 221, 231; Snorre Cap. 101. Thorfinn Karlsevnes Saga, Cap. 4.

skjenket ham to skotske Hurtigløbere [1]). Da Leif var kommen hjem, begyndte han efter Kong Olafs Bud strax at forkynde Christendommen. Hans Moder Thjodhild og hans Brødre og flere af Indbyggerne antoge Christendommen strax [2]); men Erik vilde ikke vide deraf. Han var meget misfornøjet med at Leif havde bragt Skademanden, saa kaldte han Presten, til Landet [3]). Han synes i det hele taget at have været meget overtroisk, saa at han endog skal have viist en Hvidbjørn et Slags Tilbedelse [4]). Thjodhild derimod viste en saadan Iver for Christendommen, at hun ikke vilde have nogen Omgang med Erik, saa længe han var hedensk, og derfor, som det synes, flyttede til det noget bortliggende Thjodhildestad, hvor hun lod en Kirke opføre. I denne holdt hun og de til Christendommen Omvendte deres Bønner. Imidlertid lykkedes det dog Leif tilsidst at faa Christendommen fuldkommen antagen paa Grønland, men ikke førend flere Aar vare hengangne dermed. Ogsaa Erik skal tilsidst være bleven døbt [5]), skjønt det ej var at vente, at hans Christendom kunde være oprigtig. Det heder derfor ogsaa paa et andet Sted, at han døde før Christendommen [6]), det vil sige enten førend Christendommen var almindeligt antagen, eller førend han selv var bleven christnet; man har altsaa i ethvert Fald betragtet ham som Hedning.

Uagtet nu Christendommens fuldstændige Indførelse paa Grønland først fandt Sted flere Aar efter Olaf Tryggvessøns Tid, har man dog af den Omstændighed, at Leif efter hans Anmodning lod sig døbe og siden forkyndte Christendommen blandt sine Landsmænd, taget Anledning til at give Olaf den egentlige Ære for dette Verk. Derfor heder det sædvanligt, at Olaf christnede fem Lande, Norge, Orknøerne, Færøerne, Island og Grønland [7]). Men i alle Fald oplevede ikke Olaf selv at se Grønland christnet, om endog Fortjenesten, at have givet det første Stød dertil, tilkommer ham.

---

1) Thorfinn Karlsevnes Saga, Cap. 7.

2) Dette sees ved at sammenholde flere Udsagn, fornemmelig i Erik rødes Saga Cap. 3, og Karlsevnes Saga Cap. 4 med hinanden.

3) Olaf Tr. Saga, Cap. 231. Dette skal Erik have sagt, efter at Leif var kommen tilbage fra Viinland og havde bjerget et forulykket Skibsmandskab; Eriks Ord skulle have været disse, at denne gode Handling og den anden slette, at han havde bragt Skademanden (Skemannin) til Landet, omtrent kunde gaa op imod hinanden. Aarsagerne, hvorfor vi her have afveget fra den sædvanlige Beretning, der lader Viinlands Opdagelse ske paa Leifs Hjemrejse Aar 1000, ville i det Følgende, hvor Opdagelsen af Viinland omhandles, blive nævnte.

4) Se Floamannasaga Cap. 25.

5) Olaf Tr. Saga, Cap. 231.

6) Erik rødes Saga, Cap. 3.

7) Undertiden opregnes ogsaa 6 Lande, idet Hjaltland nævnes særskilt. Allerede Hallarstein (Rekstefja V. 11), nævner Island, Grønland, „Øerne" og Hjaltland, som christnet af Olaf.

40. Gudrød Eriksøns Angreb paa Viken og hans Fald. Olafs Vinterophold i Nidaros. Ormen lange.

Medens Olaf Tryggvesson var beskjeftiget med at udbrede Christendommen i den nordlige Deel af Landet, og tillige traf Foranstaltninger for at christne Island, hjemsøgtes Viken af den sidste endnu overlevende Søn af Erik Blodøxe, nemlig **Gudrød.** Han maa paa denne Tid have været meget gammel. Der siges at han, siden Haakon Jarl fordrev ham fra Norge, havde været paa Vikingetog i de vestlige Lande, og at han nu sidst kom fra England, med en Flaade af flere Hærskibe. Han vilde endnu gjøre et sidste Forsøg paa at underkaste sig Norge. Da han var kommen under Kysten, og erfoer at Olaf var nordpaa, styrede han sydefter. Han drog til Viken, og begyndte strax at herje og tvinge Folket til Underkastelse. Indbyggerne vovede i Forstningen ej at binde an med hans betydelige Styrke, eller at udsætte sig for hans Herjen. De tilbøde ham derfor at sende Thingbud omkring i Landet, for siden, naar Thinget var samlet, at tage ham til Konge. Gudrød gik ind paa dette Forslag, men da det vilde vare længe, inden Thinget kom istand, maatte de finde sig i at underholde ham og hans Hær, og han begyndte saaledes at rejse om paa Vejtsler med en Deel af sin Hær, medens de øvrige forbleve ved Skibene for at bevogte dem. Imidlertid sendte Bønderne iilsomt Bud til Olafs Svogere Thorgeir og Hyrning, der i hans Fraværelse vare Høvdinger over Viken, og underrettede dem om Gudrøds Ankomst. De lode strax Hærør udgaa til alle Kanter, samlede Folk om sig, udrustede Skibe og droge nord i Viken, hvor Gudrød for Ojeblikket befandt sig. De kom ved Nattetid til den Gaard, hvor Gudrød var til Gjestebud, og angreb den baade med Ild og Vaaben. Der faldt Gudrød og de fleste af hans Mænd. Siden vendte Thorgeir og Hyrning sig mod den Deel af hans Hær, der var bleven tilbage ved Skibene; denne Skare blev deels dræbt, deels forjagen. Nu vare alle Eriksønnerne døde, og fra denne Kant truedes Olaf derfor ikke længer af nogen Fare. Da han erfoer denne Tidende, blev han meget vel tilfreds, og takkede sine Svogere meget for deres Raskhed og Dygtighed [1]).

Olaf syntes nu at være kommen i sikker Besiddelse af Kongedømmet. Lige fra Gaut-Elven til Finmarken adlød Folket ham. Siden Haakon Adelsteensfostres Tid havde ikke saa betydelige Dele af Landet været forenede under een Konge. Hans Hovedformaal, Christendommens Indførelse, var al-

---

[1]) Olaf Tr. Saga, Cap. 222. Snorre Cap. 91. Jvfr. Thjodr. Munk, Cap. 13. Odd Munk (Cap. 51) har her en højst urimelig og upaalidelig Fremstilling. Man skulde ellers næsten antage, at det Sted „nord i Viken", hvor Gudrød dræbtes, var vestenfor Folden, henimod Agder, hvor han, som vi ovf. S. 39 have seet, i tidligere Dage opholdt sig og maaske havde ejet Besiddelser.

lerede naaet eller nær ved at naaes; og trods den overdrevne Iver og Heftighed, hvormed han udførte dette Verk, var han dog yndet af Folket, som faa Konger enten før eller senere. Det er virkelig et Særsyn, at han kun efter saa faa Aars Regjering, og tillige efter at have faret frem med saa stor Voldsomhed, kunde erhverve en saa stor Yndest. Man kan ikke forklare det, uden ved den overordentlige personlige Indtagenhed, han besad, ved hans ridderlige Væsen og hans udmerkede Færdighed i alle de Slags Legems-Idrætter, hvorpaa man i hine Tider satte saa megen Priis. Han var, heder det, den største Idrætsmand i Norge af alle dem, hvorom man veed at fortælle. Han var sterkere og smidigere end de fleste andre. Han kunde gaa frem og tilbage paa Aarerne udenbords, medens et Langskib roedes, og imidlertid lege med tre Haand-Spyd, saa at eet altid var i Luften, og han greb dem stedse i Fæstet; han kunde bruge begge Hænder lige godt i Kamp, skød med to Spyd paa een Gang, var en ypperlig Bueskytte, svømmede, som vi have seet, fortrinligt, og kunde saa godt klavre i Fjeld, at han en Gang, da en af hans Hirdmænd ifølge et Væddemaal havde søgt at bestige Fjeldet Smalsarhorn (Hornelen) og hverken kunde komme frem eller tilbage, gik op, tog ham med sig under den ene Arm, og bragte ham velbeholden ned igjen. Han beskrives som overordentlig smuk, og især meget lig Haakon Adelsteensfostre, hvilket vel og bidrog meget til at vinde ham Folkets Hjerter. Han var munter, spøgsom, venlig og nedladende, gavmild og pragtelskende: kort, han besad alle de Egenskaber, der vare skikkede til at vække et ærgjerrigt og stridbart Folks Beundring; endog Skyggesiderne ved hans Charakteer, nemlig hans Heftighed, Iilsindethed, Voldsomhed og Grusomhed, grundede sig ej paa nogen kold, egoistisk Beregnethed, men alene paa hans brændende Iver for hvad han ansaa for det Rette, og derfor synes man at have tilgivet ham dem. Der tillægges ham kun een virkelig grusom Handling, hvilken endog Biskop Sigurd selv misbilligede, og for hvilken han satte ham aabenbart Skrifte, nemlig at han lod sin Hund Vige sønderrive en Islænding, der havde dræbt hans Staller Grim ude paa Island [1]).

Om Vinteren havde Olaf stedse mange Folk hos sig, og der gik lystigt og prægtigt til ved hans Hof. Men ingensinde synes han at have haft en talrigere og mere glimrende Forsamling om sig end om Vinteren 999—1000, efter at han var kommen tilbage fra Haalogaland. Aaret havde været ypperligt og Fred herskede i Landet [2]). Hans Hustru, Dronning Thyre, havde om Sommeren født ham en Søn og Arving, som fik Navnet Har-

---

[1]) Olaf Tr. Saga Cap. 207, 208, 224, 236, 237. Snorre, Cap. 92. Odd Munk, Cap. 50, 53.

[2]) Olaf Tr. Saga, Cap. 230. Olafs Idrætter omtales ogsaa i Rekstefja, V. 25—29.

ald, og som de elskede meget [1]). Hun og Kongens Syster Ingebjørg vare de fornemste Kvinder ved Hoffet. Der vare flere af de mægtigste Islændinger, alle Kongens Gjester. Gissur hvite havde Ærespladsen, indenfor Lendermændene. Med Gissur var hans Svigersøn Hjalte. Af de fire islandske Høvdingssønner, hvilke Kongen havde holdt tilbage som Gisler, var Kjartan Olafssøn meest anseet, og nød, som vi ovenfor have nævnt, fornemmelig Kongens Syster Ingebjørgs Yndest. Leif Erikssøn, Grønlands tilkommende Høvding, var ligeledes Kongens Gjest. Den tro Hallfred Vandrædaskald var ogsaa kommen tilbage. Han havde en Tid lang været borte efter den Handelsrejse, han foretog til Danmark; han havde besøgt Sigvald Jarl og Olaf Sviakonge, kvædet Draaper for dem og faaet store Gaver; han havde bestaaet mange Farer, og endelig egtet en rig Enke i Gautland, med hvem han, dreven af sin Længsel efter Kong Olaf Tryggvessøn og Samvittighedsnag over at have opholdt sig saa længe blandt Hedninger, drog til Nidaros, hvor hun lod sig døbe, men til hans Sorg døde endnu samme Vinter [2]). Mange andre Gjester, skjønt her ikke nævnte, prydede Olafs Hof, blandt dem vistnok flere af hans Frænder og Svogere. Der var megen Drik og megen Gammen. Hver Nat, siger Skalden, gik de gyldne Drikkehorn om mellem Olafs Hirdmænd, og den vidt berømte Hersker lærte sine Mænd at skjønne paa Viin [3]). Han fandt især Behag i at udspørge dem af sine Mænd, der havde rejst, om Nabohøvdingernes Sædvaner og Leveviis. Hallfred maatte fortælle ham meget, fornemmelig om Sigrid Storraades Brodersøn, **Ragnvald Ulfssøn**, der nys var bleven Jarl i Gautland, og hvilken Hallfred havde besøgt [4]). Hallfred roste ham meget, og sagde at han endog for ham havde ytret Ønsket om at indgaa Venskabsforbindelse med Kong Olaf Tryggvessøn og bejle til hans Syster Ingebjørg. Virkelig kom ogsaa endnu samme Vinter Sendebud fra Jarlen, medbringende sikre Jærtejner, i det Ærende, Hallfred havde nævnt. Kongen glædede sig meget herover, men henviste dog Sagen til Ingebjørg selv, der heller ikke gjorde anden Indvending, end den, at Ragnvald var hedensk. Sendebudene fik derfor den Hilsen, at om han vilde indfinde sig hos Kongen, naar denne næste Sommer kom sydover i Landet, kunde de selv mundt-

---

[1]) Olaf Tr. Saga. Cap. 224. Snorre, Cap. 105. Odd Munk, Cap. 57.

[2]) Om Hallfreds Æventyr i Gautland, se Olaf Tryggv. Saga, Cap. 175. Olaf var ved hans Hjemkomst misfornøjet med at han havde levet saa længe blandt Hedninger og egtet en hedensk Kone; men Hallfred formildede ham ved at digte en saakaldet Uppreistar-drápa (Oprejsnings-Draape) der endnu var til, da Olaf Tryggv. Saga nedskreves.

[3]) Rekstefja, V. 12, 13. Olaf Tryggv. Saga, Cap. 234.

[4]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 224. Snorre, Cap. 105.

ligt nærmere afgjøre Sagen. Alt tegnede sig saaledes heldigt for Olaf, og det er vist bogstaveligt sandt, naar Sagaen fortæller, at han denne Vinter „sad i Nidaros med megen Pragt og omgiven af en talrig Forsamling [1])".

For i alle Dele at optræde med en hidtil ukjendt Glands, besluttede Olaf ogsaa at bygge et Skib, hvis Mage man hidtil ej skulde have seet i Norge. Det byggedes inde under Ladehamrene, hvor man endnu flere hundrede Aar efter skal have seet Spor af Bakkestokkene. De meest udsøgte Materialier brugtes dertil, og en Mængde Arbejdere anvendtes; det var baade langt, bredt, højbordet og stortømret. Blandt de fornemste Arbejdere eller saakaldte Stavnsmede nævnes tvende, Thorberg Skafhoggsson og Thorgeir Stakar. Det fortælles, at den første længe havde været borte i et nødvendigt Ærende, medens Skibets Sider sammentømredes, og at begge Sider vare færdige, da han kom tilbage. Allerede den samme Aften, siges der, gik Kongen med Thorberg og nogle flere hen for at bese Skibet, og alle vare enige om at man aldrig havde seet større eller smukkere Langskib. Næste Morgen gik Kongen, ledsaget af Thorberg, atter ned til Skibet, men blev meget forundret ved at se alle Arbejderne staa ledige, uden at tage sig noget til. Paa Kongens Spørgsmaal om Aarsagen, svarede de, at Nogen om Natten havde været der, og lige fra Fremstavnen til Løftingen sat det ene dybe Øxehug efter det andet i det øverste Bord. Kongen saa efter, og overbeviste sig om Sandheden af deres Udsagn. Han blev naturligviis overmaade vred, og svor paa, at den, der saaledes af Ondskab havde skjemt Skibet ud, skulde dø, men at den, der angav ham, skulde faa en stor Belønning. Til Kongens Forundring angav nu Thorberg sig selv som den, der havde gjort det. Kongen sagde, at han skulde faa beholde Livet, hvis han kunde bøde Skaden saaledes at Skibet blev lige saa godt som før, eller bedre. Thorberg gik hen, tog en Øx, og telgede Bordene saaledes at alle Hug gik ud. Og Kongen saa vel som alle de øvrige tilstedeværende maatte tilstaa, at Skibet nu var langt smukkere paa den Side, Thorberg havde hugget og telget, end paa den anden. Kongen bad ham gjøre ligesaa ved denne, takkede ham, og satte ham til Hovedbestyrer af Arbejdet [2]). Skibet fik Drageform, med Hoved og Hale, og var paa det nærmeste bygget efter det Drageskib, Kongen havde taget fra Raud den ramme; dog var det nye Skib meget større. Det havde ikke færre end 34 Rum. Hovedet og Halen vare forgyldte, og Bordene høje som paa Havskibe. Dette Skib blev kaldt **Ormen lange** til Forskjel fra den anden „Orm", der havde tilhørt Raud,

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 224.

[2]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 223. Snorre, Cap. 95. Ogsaa Odd Munk (Cap. 49) fortæller det samme, kun med faa Afvigelser, og uden at nævne Bygmestrens Navn.

og som nu kaldtes **Ormen skamme** (d. e. korte). Det var et almindeligt Sagn, endog i flere Aarhundreder derefter, at Ormen lange var det bedste og kostbareste Skib, som nogensinde havde været bygget i Norge. At det virkelig maa have været udmerket smukt og usædvanligt stort, sees saa vel af den Opsigt, det gjorde, hvor det viste sig, som og af den Angivelse, at den Deel af Kjølen, der under Opførelsen berørte Græsset, var 74 ældre Alen, eller omtrent 56 af vore nuværende Alen langt, at den paa hver Side førte 32 Aarer, og at hvert Halvrum var beregnet til at rumme 8 Mand, foruden dem, der befandt sig i Løftingen og Stavnene, saa at Besætningens Antal vistnok har oversteget 600. Som det Skib, paa hvilket Olaf Tryggvesson foretog sit sidste berømte Tog og kæmpede sin sidste mindeværdige Helte-Kamp mod sine overmægtige Fiender, har Ormen lange fremfor ethvert andet Skib, vor ældre Historie omtaler, vundet Navnkundighed og Interesse. Dens Navn er uadskilleligt knyttet til Olafs, og den magiske Glands, der hviler over Olafs Navn, udbreder sig derfor ogsaa over Ormens [1]).

Vi have allerede lejlighedsviis berørt flere af de æventyrlige Beretninger, hvormed den for Christendommens Indførelse taknemmelige Efterslægt har udsmykket Olaf Tryggvessøns Historie. Foruden dem gives der mange flere, der til at være fuldkomne Legender kun mangle, at Olaf selv skulde være en Helgen. Han fremstilles mere som et overnaturligt Væsen, der kan gjøre Mirakler og af guddommelig Inspiration gjennemskuer alle skjulte Ting baade fjern og nær, end som et almindeligt Menneske; der siges ogsaa etsteds ligefrem, at flere, da der længe efter Olafs Tid blev Tale om ham, i flere Henseender tvivlede om, hvor vidt han kun var et jordisk Men-

[1]) De ovennævnte Tal-Angivelser findes deels i Olaf Tryggv. Saga, Cap. 223, jvfr. 232, deels hos Snorre, Cap. 95, jvfr. Cap. 102, deels hos Odd, Cap. 49. Angivelsen om at den Deel af Kjølen, der berørte Jorden, var 74 Alen lang, savnes i Olaf Tr. Saga, men findes hos Snorre, og er af denne øjensynligt hentet fra Odd Munk, Cap. 49, hvor den ogsaa findes, og det saaledes, at man tydeligt kan skjønne, at Maalet er taget efter de Spor af Bedingen, som endnu et Par Aarhundreder senere skulde findes ved Ladehamren, eller, som det nøjere angives, inde i Viken indenfor Ladehamren, hvor der var Ly for Vejr og Vind. Flatøbogen meddeler et Sagn, ifølge hvilket Odin, i Skikkelse af en gammel Mand under Navnet Forne, skaffede et Kjøltræ, hvilket man hidtil ej havde kunnet finde stort nok, men at Olaf lod Træet undersøge, og deri fandt en Edderorm, som efter Odins Bestemmelse senere skulde have gjennemboret Skibet; at Træet nu blev indviet af Biskoppen og benyttet, og at Skibet efter hiin Orm kaldtes „Ormen". (Olaf Tryggv. Saga, Skaalh. Udg. II. S. 228—230). Flatøbogen meddeler ligeledes paa et andet Sted, aabenbart efter Odd Munk, hiin Angivelse om de 74 Alen, og tilføjer den anden, om de 32 Aarer paa hver Side, ligeledes fra Odd (l. c. S. 273). Fagrsk. (Cap. 72) nævner ogsaa 34 Rum. Hist. Norv. fol. 106 angiver derimod 80 Halvrum (spatiola), og 160 Roere. Ágrip (Cap. 17) nævner 32 Rum.

neske, eller et himmelsk Sendebud, sendt af Gud til Menneskernes Hjelp [1]). For flere af disse Beretninger synes dog noget sandt at ligge til Grund. Saaledes fortælles der, at han skulde have sendt en Systersøn af Viga-Glum, ved Navn Thorvald Tasalde, der havde ladet sig døbe, til Oplandene for at dræbe en Blotmand ved Navn Baard, der ej havde villet indfinde sig hos Kongen efter gjentagne Paamindelser; at Thorvald, der paa denne Maade skulde gjenvinde Kongens Yndest, som han ved Bagvaskelser havde tabt, virkelig begav sig til Baard, og efter at have bestaaet flere Farer fik ham overtalt til at begive sig til Nidaros og lade sig døbe [2]). Thorvald nævnes ogsaa i Vigaglums Saga [3]), og der er intet, der synes at tale mod Rimeligheden af Beretningen i sig selv, thi det Ærende, i hvilket Thorvald sendtes, var aldeles af samme Slags som de Ærender, der ofte plejede at paalægges de saakaldte Gjester ved Kongens Hird. Men det fortælles tillige at Thorvald, forend han kom til Baard, havde en Drøm, hvori han saa Kong Olaf komme til sig og byde ham at binde omkring sit Bryst en Dug, han om Morgenen vilde finde ved sit Hovedgjerde, og i hvilken et Brev med Guds Navn var indsyet; at han virkelig fandt Dugen; at Baard, da han siden brødes med Thorvald, sank i Knæ saa snart han berørte den, og at dette bidrog til at vinde Baard for Christendommen. En anden Beretning staar ligeledes i Forbindelse med Vigaglums Historie. En ung Mand ved Navn Agmund, der paa mødrene Side var beslægtet med ham selv, men paa fædrene Side af Trælleæt, var under et Besøg i Norge paa Haakon Jarls Tid bleven ynkeligt beskjemmet af en af dennes Hirdmænd, ved Navn Hallvard, men havde i lang Tid ej haft Mod til at tage Hevn, uagtet han derved havde paadraget sig Ogenavnet Agmund Ditt (d. e. „Fald"). Endelig tog han Mod til sig, drog over til Norge, hvor Olaf imidlertid var bleven Konge, og saa sit Snit til at dræbe Hallvard, efter at han dog forsigtigviis havde byttet Kappe med en Mand, hvis særegne Dragt var vel bekjendt i Byen, og havde skaffet ham Navnet „Gunnar Helming". Da Agmund strax efter Drabet roede tilbage til sit Skib og skyndte sig tilbage til Island, uden at nogen vidste om hans Nærværelse eller Klædebytte, fik Gunnar Helming Skylden for Drabet, og maatte flygte, først til Oplandene, siden til Sverige. Her, fortælles der, blotedes der ivrigt til Frey, og man havde endog hexet Liv i hans Billede, saa at Djævelen talte ud deraf; man kjørte det omkring fra Gaard til Gaard paa en Vogn, og gav det en ung smuk Kone, som forestod Hovet og dets Ejendomme. Hun skal have taget sig af Gunnar, der en Tidlang blev hos hende, men omsider kom i Strid med

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 240. Odd Munk, Cap. 48. Som en af dem, der saaledes priste Olaf, nævnes her, besynderligt nok, Gudbrand af Dalene.

[2]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 200.

[3]) Vigaglums Saga, Cap. 5 o. fl.

Frey, som han overvandt og sønderbrød efter at have gjort det Løfte, hvis han sejrede, at begive sig tilbage til Norge og lade sig døbe. Derpaa skal han selv med Konens Samtykke have givet sig ud for Frey, til Sviarnes store Forundring og Glæde, som aldrig forhen havde seet deres Gud saa mægtig; de ofrede ham store Gaver, og Rygtet herom udbredte sig til Nabolandene. Da skal Olaf Tryggvesson have anet at denne foregivne Frey ikke var nogen anden end Gunnar Helming, og sendte hans Broder til ham for at tilbyde ham hans Naade og Venskab, hvis han vilde vende tilbage og lade sig døbe. Gunnar lod sig dette ikke sige to Gange, men flygtede med sin Kone og mange Kostbarheder; undgik heldigt de forbitrede Sviar, der nu, indseende hele Sammenhængen, satte efter ham, kom heldigt til Olaf, og lod sig døbe med sin Hustru [1]). Da man ogsaa andensteds fra erfarer, at Freys- og Nerthus-Dyrkelsen, der egentlig maa ansees for at være een og den samme, var forbunden med Gudebilledets aarlige Omkjørsel i en hellig Vogn [2]), er den Deel af Fortællingen, som handler herom, slet ikke saa usandsynlig; naar nu dertil erindres, at den foregivne Kamp mellem Gunnar og Billedet skulde have fundet Sted, medens ingen andre end Konen, Gunnars Medviderske i Bedrageriet, var tilstede, og saaledes meget vel kan være opdigtet af ham, ligesom og de Ord, der tidligere skulle være hørte fra Gudebilledet, lettelig kunde have været udtalt af Konen eller af en anden, der laa skjult under det Dække, der efter al Rimelighed tilhyllede Vognen: saa er det aabenbart, at Fortællingen, saa besynderlig den er, dog slet ikke bør forkastes som usandsynlig, og at den tvertimod giver merkelige Oplysninger, saa vel om den Grad af hedensk Overtro, hvorpaa Folket i de indre Dele af Svithjod eller Gautland endnu paa denne Tid befandt sig, som om de særegne Omstændigheder, under hvilke Freysdyrkelsen foregik blandt Sviarne. Kun synes det lidet rimeligt, at Olaf ved at høre tale om Freys nye Mirakler strax skulde gjette paa, at det var Gunnar Helming, som her drev sit Spil. Men Gunnar kan jo ogsaa meget gjerne have flygtet tilbage til Norge uden nogen særdeles Opfordring fra Olaf.

Mindre sandsynlig, end Fortællingen om Agmund Ditt og Gunnar Helming, er en anden, om en ung Mand i Thrøndelagen, ved Navn Finn, der engang i et Julegilde hos sin Fader havde lovet at tjene den ypperste Høvding, og efter at have forsmaaet at tjene Haakon Jarl, drog til Danmark for at opsøge en Konge, men her lærte Christendommen at kjende og lod sig døbe for at tjene Christus, hvilken han nu, ligesom St. Christopher fordum, erkjendte for den yppersté. Imidlertid, fortælles der, havde hans Fader og hans Broder føjet Olaf Tryggvesson i at lade sig døbe, paa det

---

1) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 173.

2) Se herom ovenfor, 1 B. S. 58—60, 185, 222.

Vilkaar, at et prægtigt Thorshov, der stod paa Gaarden, maatte forblive urørt. Men aldrig saasnart var Finn kommen hjem, forend han i største Vrede begav sig til Hovet, rev Gudebillederne ned, tog alle Kostbarheder af dem, og førte Thorsbilledet med sig til Kongen, i hvis Paasyn han opbrændte det og lod Hunde fortære Asken. Hele Fortællingen, der tildeels falder i det løjerlige, har et fuldkommen legendarisk Præg [1]). Man fortalte ogsaa om at Olaf skulde have aabenbaret sig i Dromme for en anseet Islænding, der led af Spedalskhed, og have lovet ham Helbredelse, hvis han vilde antage Christendommen og bygge en Kirke; hvilket skede, og belonnedes, som Olaf havde lovet [2]). Kongens Morbroder Thorkell Dyrdill og Biskop Sigurd skulle til forskjellige Tider have seet Guds Engler ledsage ham og samtale med ham, og, merkeligt nok, omtales dette af Skalden Hallarstein, der kun levede i den anden Generation efter Olafs Død; allerede da var Sagnet altsaa til [3]). Et Sagn om Olaf, der ligeledes maa regnes blandt de æventyrlige, men for øvrigt er meget godt fortalt og tiltrækkende at læse, handler om hvorledes han prøvede Idrætter med den unge Thrønder Eindride Ilbreid, der, hvis han blev overvunden, skulde lade sig døbe; naturligviis kommer Eindride tilkort, og bliver døbt, dog kun efter at Olaf har udført i det mindste eet Jærtegn. Blandt de Prøver, der nævnes, er ogsaa een, hvor de vise deres Færdighed i Bueskydning: Olaf skyder her en Tavlbrikke af Hovedet paa hans Systersøn, men Eindride, der elskede denne Dreng overordentligt, vægrer sig ved at gjøre det samme, og erklærer sig heller overvunden. Her har Sagaen optaget det samme Træk, der allerede forekommer i Sagnet om Egil, Valunds Broder og om Palne-Toke [4]). Og ikke nok med, at der gives Legender om Olaf Tryggvesson; der fortælles ogsaa Æventyr, hvori han er den egentlige styrende og frelsende Magt [5]).

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 201—203. Fortællingen er godt sammensat, men øjensynligen opdigtet. Hvor Finn lader Thorsbilledets Aske ædes af Hunde, lægges ham de Ord i Munden: „det er billigt, at Bikkjer æde Thor, ligesom han selv aad sine Sønner". Skulde Forfatteren her have tænkt paa Saturnus, og forvexlet ham med Juppiter, der ellers sædvanligviis ansaaes for den samme som Thor?

[2]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 227.

[3]) Olaf Tr.S. Cap. 238—241, jvfr. Rekstefja V. 29—31. Odd, 47. Paa alle tre Steder fortælles og om at Olaf, for at helbrede Thorkell Dyrdill for hans Forfængelighed, styrtede ham i Vandet, medens han var iført en prægtig Kappe, men drog ham strax op igjen, og fik Kappen i et Øjeblik tor ved at lægge Hænderne paa den. Thorkell Dyrdill, siger Odd, fortalte dette mange Aar efter til Kong Harald (Haardraade); da Hallarstein opholdt sig ved dennes Hof, kunde han maaske altsaa selv have hørt Fortællingen.

[4]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 235.

[5]) Se de flere i Fornm. Sögur III. B. meddeelte Thætter, som om Thorstein Boarmagn, Thorstein Skelk, Thorstein Oxefod, Helge Thorsson.

Paa en vis Maade kan man næsten sige, at han, i det mindste i Islændingernes Fortællinger, ganske fordunkler Olaf den hellige. Thi, som det heder, „han lagde Grundvolden til den hellige Christendom, og stundede med Nidkjærhed efter at lære os Guds Bud og saaledes at indbyde os til den evige Salighed; han var vor Konge med Hensyn til sit Herredømme og sin Storhed, men vor Biskop i sin Prædiken; han kan og retteligen kaldes en Christendoms Apostel over Norge og dets Underlande, og tro vi fuldt og fast, at det skyldes hans Forbønner, at denne Deel af Nordhalven har faaet den blomstrende Straale, og den faste Støtte og Styrker (St. Olaf) til at opbygge den Bygning, der af Kong Olaf Tryggvesson var saa skjønt formet og heldigt grundlagt [1])".

41. Olafs Tog til Danmark og Vendland.

Imidlertid nærmede sig Øjeblikket, da Olafs betydningsfulde, men kortvarige Rolle skulde være spillet til Ende, og han selv, som et glimrende Meteor, skulde forsvinde ligesaa pludseligt, som han havde viist sig. Anledningen dertil var hans Giftermaal med Thyre Haraldsdatter; Aarsagen var det Had, der forenede alle de øvrige Nordens Fyrster imod ham.

Thyre havde, som det ovenfor er berettet, før eller ved sit første Giftermaal med Styrbjørn faaet af sin Fader Harald store Ejendomme i Fyen, Falster og Bornholm [2]). Hun havde som Enke opholdt sig paa dem, indtil hendes Broder Kong Sven endelig tænkte paa at gjøre Alvor af den med Kong Boleslav sluttede Overeenskomst, ifølge hvilken denne skulde faa Thyre til Egte, ligesom Sven havde egtet hans Søster Gunnhild, altsammen paa de Betingelser, at Thyres Ejendomme i Danmark skulde overdrages Gunnhild, mod at Thyre fik tilsvarende Besiddelser i Vendland som Tilgave eller Livgeding. Men da Giftermaalet ej kom istand, og Sven desuden allerede før den Tid havde forskudt Gunnhild, er det heller ikke sandsynligt, at det her nævnte Bytte af Ejendomme fandt Sted. Thyre ejede vistnok endnu ved sit Giftermaal med Olaf hine Godser i Danmark, og det er derfor neppe rigtigt, naar det i flere af vore Sagaer heder, at hendes Besiddelser, da hun egtede Olaf, laa i Vendland [3]); eller om hun havde Besiddelser i

---

[1]) Slutnings-Ordene af den egentlige Olaf Tryggv. Saga, Fornm. Sögur. III. S. 173.

[2]) Se ovenfor S. 311.

[3]) Dette siges i Olaf Tryggv. Saga, Cap. 230, hos Snorre, Cap. 100. Odd Munk (Cap. 59) nævner om Ejendomme baade i Danmark og i Vendland, men siger dog, at det var Kong Sven, der skulde udbetale hende Erstatningen. Ágrip (Cap. 17) nævner alene Sven, som den, der indesad med hendes retmæssige Gods. Hist. Norv. fol. 10 a. siger at Sven havde givet Thyre hele Sjæland til Medgift, men holdt det tilbage og vilde ej lade hende faa det.

Vendland, har dette vistnok kun været som Efterladenskab efter Styrbjørn, hendes første Mand. Tabet af alle disse Besiddelser, hvilke, for saa vidt de laa i Danmark, maa have været inddragne af Kong Sven [1]), kunde ej være Thyre ligegyldigt, især da hun skal have været af en stolt og overmodig Charakteer [2]). Hun klagede derfor idelig, endog med Taarer, for Kong Olaf, over at maatte undvære Indtægterne af sine Godser, og over at hun ikke havde nogen saadan Livgeding, som det sømmede en Dronning at have [3]). Hun bad ham paa det indstændigste om at gjøre et Tog til Danmark og Vendland, for at skaffe hende Erstatning for et saa stort Affavn. Hertil kommer og endnu en Omstændighed, som ikke udtrykkeligt omtales i Oldskrifterne, men som dog visselig endnu mere har ansporet hende til at faa et saadant Tog istand. Hendes og Styrbjørns Søn, Thorgils Sprakalegg, maa paa denne Tid have naaet Ynglings-Alderen [4]). Som Styrbjørns Arving maatte han have Fordring paa Jomsborg eller i det mindste en Deel af dets Distrikt, men Jomsborg var nu i Sigvalde Jarls Besiddelse, og naar Thyre, hvad der ej var mere end rimeligt, ønskede at skaffe sin Søn det tilbage, kunde dette ikke ske paa anden Maade, end derved at Olaf, benyttende sig af sit ældre Bekjendtskab med Boleslav, og dertil understøttet af en betydelig Krigsmagt, aabnede Underhandlinger med denne. For øvrigt maatte Thorgils Sprakalegg i flere Henseender være Kong Sven og hans Hustru Sigrid Storraade modbydelig. Thi deels er det, som vi ovenfor have antydet, højst sandsynligt, at Kong Harald Gormssøn havde bestemt ham til sin Eftermand, og at han saaledes havde Fordringer paa Danmark [5]); deels er det vist, at han som Styrbjørns Søn maatte være en Prætendent til Sveriges Krone, og saaledes en Medbejler af Sigrids Søn Olaf, hvis Fader Erik Sejrsæl desuden havde fældet Styrbjørn, en Daad, der endnu ikke var hevnet. Sandsynligviis sigtes der oprindeligen især til den Bistand, Thyre ønskede at skaffe Thorgils Sprakalegg, naar enkelte af Sagaerne lade hende forestille Olaf, at Kong Boleslav var en saa god Ven af ham, at han vistnok strax, naar de mødtes, vilde efterkomme hans Begjæring.

Et Tog, som det, hvortil Thyre opfordrede sin Mand, maatte altsaa, efter hvad der nu er viist, nærmest ansees rettet mod Kong Sven i Danmark. Derfor siger ogsaa Mag. Adam af Bremen udtrykkeligt, at Thyre

---

[1]) Dette ligger tydeligt i de nys anførte Ord, at Sven holdt hendes Medgift eller Livgeding tilbage.

[2]) Mag. Adam kalder hende, som allerede ovenfor (S. 314) anført, en overmodig Kvinde (superbissima).

[3]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 230. Snorre, Cap. 100.

[4]) Thorgils maa, som ovenfor anført (S. 102) være fød ved 980, snarere lidt før, og hans Søn Ulf Jarl neppe efter 999.

[5]) Se ovenfor S. 101.

eggede Olaf til at paaføre Danmark Krig, og at Olaf, forbitret over Svens Forbindelse med Olaf svenske, besluttede at angribe ham, idet han fremdeles ansaa ham som forladt af Gud, og ikke tvivlede paa, at da han saa ofte havde været forjagen fra sit Land, vilde det være en let Sag, endnu en Gang, ved Hjelp af en betydelig Styrke, at fordrive ham. Ogsaa enkelte af vore egne Sagaer nævne udtrykkeligt Sven som den, hvem Toget egentlig gjaldt, og vist er det, at naar Thyre vilde have nogen Erstatning for sine Besiddelser, var det alene Sven, til hvem Olaf kunde holde sig. Naar han desuagtet tænkte paa at besøge Boleslav i Vendland, maatte det fornemmelig være for at varetage Thorgils Sprakaleggs Interesser, men og maaske for at sikre sig hans Bistand og Mellemkomst i Forhandlingerne med Kong Sven, og i det hele taget for at ordne det forviklede Forhold, hvori Olafs Giftermaal med Thyre nødvendigviis maa have bragt ham til den polske Konge[1]). For Sigvalde Jarl kunde naturligviis Olafs Besøg ikke være kjærkomment, om han end just ikke undte Kong Svend det saa godt; thi hans Herredømme over Jomsborg maatte derved komme i Fare. At Sveriges Konge, om han end ikke havde været saa nøje forbunden med Sven, endog blot paa Grund af sit Forhold til Thorgils maatte betragte Olafs Tog med fiendtlige Øjne, er nys antydet; dertil kom det Had, hans Moder Sigrid bar til Olaf formedelst de Fornærmelser, han havde tilføjet hende. Jarlerne Erik og Sven vare, som vi vide, saa nøje besvogrede med Kongerne i Danmark og Sverige, at de i ethvert Tilfælde vilde have gjort fælles Sag med dem i en Kamp mod Olaf Tryggvesson, om de end ikke derhos selv vare hans Arvefiender, og havde at kræve Hevn af ham for deres Faders Død. Da nu ligeledes baade Sven Tjugeskegg og Olaf Skotkonung havde særegne Aarsager til at hade og forfølge Olaf Tryggvesson, og dertil end ydermere ophidsedes mod ham af Sigrid Storraade, er det let at indse, at Olaf, om han end aldrig tænkte paa at tilføje Sven nogen Skade, eller

---

[1]) Mag. Adam, II. 39. Ágrip (Cap. 17) siger udtrykkeligt: „efter Olafs og Thyres Giftermaal tilbageholdt Sven Danekonge det Gods, han havde forpligtet sig til at lade hende beholde. Dette ansaa Kong Olaf som en Haan og Fornærmelse, og samlede en Hær mod Danmark, for at hævne det". Hist. norv. fol. 10. a. siger ogsaa: rex Olavus contra Danos bellum instituit. Naar Sagaerne i Almindelighed nævne Vendland som Hovedmaalet for Olafs Rejse, saa er det vistnok kun fordi det var det fjerneste Punkt, hvorhen han agtede sig, og dette har igjen ladet dem misforstaa det fornemste Øjemed med Rejsen, nemlig med Magt at tvinge Kong Sven til at give Erstatning. Men ogsaa de nævne dog Sven som Olafs Hovedfiende. Ogsaa Saxo lader Olaf paaføre Sven Krig for at hevne at denne havde negtet ham sin „Datter" Thyres Haand. Dette sidste er vel urigtigt, men Hovedsagen, at Olaf virkelig nærmest truede Sven, bliver desuagtet staaende. Og om Olaf end ikke havde haft til Hensigt, ligefrem at paaføre Sven Krig, saa maatte dog det blotte Øjemed, hvori han drog afsted, forekomme Sven fiendtligt.

fremkomme med nogen Fordring imod ham, kun behøvede at vise sig i de danske Farvande, for at være vis paa et Overfald af een eller flere af de forbundne Fyrster [1]). Og end sikrere kunde han gjøre Regning derpaa, hvis han ligefrem og med Vaabenmagt fremstod for at gjøre sin Hustrues og maaske sin Stifsøns Fordringer gjeldende; ja han maatte da endog befrygte Efterstræbelser af Sigvalde Jarl. Det er derfor ikke at undres over, at alle hans Mænd advarede ham mod at foretage dette Tog, hvorved han kun med hensynsløs Uforsigtighed vilde fremskynde og udsætte sig for en Fare, der vistnok ogsaa ellers stedse truede ham, men som han dog altid bedre kunde trodse, saa længe han forblev hjemme i Landet, omringet af det ham hengivne Folk [2]).

Men Thyres Bønner og Taarer frugtede mere end hans Venners Advarsler og Forestillinger. Hun lod ingen Lejlighed gaa ubenyttet til at egge ham. Saaledes fortælles der, at han Palmesøndag (24de Marts) ude paa Gaden traf en Mand med et Bundt Hvanne-Stilke, der paa Grund af den tidlige Vaar, som indtraf i det Aar, vare usædvanligt store for den Tid af Aaret; han tog en af dem for at give Dronningen den som en Sjældenhed, men han fandt hende grædende, da han kom ind i Stuen; hun slog imod den med Haanden, og sagde: „større Gave skjenkede min Fader Harald Gormssøn mig, da jeg som Barn fik mine første Tænder, men mindre bange var han end du for at drage ud af Landet og opretholde sin Ære, thi han drog hid til Norge og underkastede sig det, medens du af Frygt for min Broder Sven ikke vover at drage gjennem Danmark for at skaffe mig, hvad der tilkommer

1) Om Forholdene i Danmark og Sverige med Hensyn til Olaf, se for øvrigt ovf. S. 308—326.

2) Her behøve vi ikke synderligt at opholde os ved en af Odd Munk (Cap. 58) meddeelt Beretning, hvis Urimelighed allerede ved første Øjekast viser sig, nemlig at Sigrid Storraade, efter at hun ved megen Eggen fik Kong Sven til at love hende at angribe Olaf og hevne den hende overgaaede Skam, lod ham sende Bud til Sigvalde Jarl i Vendland, som hidtil havde været utlæg i Danmark siden sit Forræderi, og tilbyde ham Forlig og Fred, hvis han vilde drage til Norge og lokke Olaf til et Møde med Kong Sven og Sviakongen i Brennøerne under Paaskud af at afhandle flere nødvendige Anliggender, blandt andre Christendommens Indførelse i Sverige, men egentlig for at svige ham, at Sigvalde udførte dette Hverv, traf Olaf Tryggvessøn paa Oplandene lidt før Juul, blev vel modtagen af ham, og fik af ham det Løfte saavel til Sviakongen, som til Danekongen, at han skulde komme. Denne Fortælling er ogsaa benyttet i Olaf Tr. Saga Cap. 214, dog saaledes forandret til det rimeligere, at Sigvalde ej lover at drage til Norge, men kun at opsøge Olaf paa hans Tog, og lokke ham i Fare. Det sande deraf kan kun være, at Sigvalde forlokkede Olaf; men dertil behøvede han neppe nogen særegen Opfordring af Sven, og allermindst behøvede han at opsøge Olaf i Norge. Egentlig modsiger ogsaa Odd Munk sig selv, ved strax efter at lade Olaf foretage sit Tog efter Thyres Opfordring.

mig, og hvad der saa skammeligt er blevet mig frataget". Dette var mere, end hvad Olafs stolte Sind kunde udholde. Han sprang op, og sagde med høj Røst: „aldrig skal jeg ræddes for din Broder, Kong Sven, og hvis vi støde sammen, skal han nok bukke under for mig [1])".

Kort efter stevnede Kongen Thing i Byen, og gjorde det almindelig bekjendt, at han agtede at have Leding ude den Sommer, og udbyde Folk og Skibe af hvert Fylke. Han nævnte strax, hvor mange Skibe han vilde have fra Throndhjemsfjorden, og sendte siden Bud baade nord og syd i Landet, til Lands og til Vands, for at opbyde Folk. Ligeledes lod han Ormen lange og alle sine Skibe, baade smaa og store, sætte ud og tiltakle til Toget. Ormen lange skulde han selv styre, og til dens Besætning toges, foruden hans Hirdmænd, de dygtigste og meest udvalgte Folk. Det heder, at det Udvalg af Folk, som sandtes paa Ormen lange, stod ligesaa høit over Andre i Skjønhed, Styrke og Tapperhed, som Ormen lange selv over andre Skibe. Ingen maatte optages som var ældre end 60 Aar og yngre end 20. Det er forhen nævnt, at der i hvert af de 68 Halvrum var 8 Mand, foruden dem, der vare i Stavnen, paa Rausnen, i For-Rummet, Krappe-Rummet og i Løftingen med Kongen, saa at Besætningen vistnok i det hele taget oversteg 600 Mand [2]). De gamle Sagaer have opbevaret os Navnene paa flere af de meest udmerkede og anseede blandt Kæmperne paa Ormen. Man ser deraf, at de fleste Landskaber i Norge, især langs Kysten, havde afgivet i det mindste een, og at der var enkelte fra Island, ja endog fra Svithjod [3]). Blandt Stavnboerne omtales Merkesmanden, **Ulf røde**, og Stallaren **Kolbein**. Blandt Kæmperne i For-Rummet nævnes **Thorgrim Thjodolfsson** fra Hvin, maaske en Sønnesøns Søn af den berømte Skald. Men den merkeligste af dem alle var **Einar Eindridssøn**, Sønnesøn af den mægtige Styrkaar paa Gimse. Han var da endnu kun 18 Aar gammel, og skulde derfor egentlig ikke have været med, men hans usædvanlige Styrke og Færdighed i Bueskydning, vel ogsaa hans høje Byrd, havde skaffet ham Adgang. Han skød med saadan Kraft af sin Bue, Thamb, efter hvilken han fik Tilnavnet **Thambarskelver**, at han kunde drive en Kolv gjennem en raa og blød Oxehud, der hang paa en Tverstang. Det er ved denne Lejlighed, at Einar allerførst omtales. Siden den Tid nævnes han hyppigt, thi faa af hans Samtidige toge en saa virksom Deel i Fædrelandets politiske Begivenheder, som han. Paa dette Tog af-

---

1) Olaf Tr. Saga, Cap, 230. Snorre, Cap. 100. Odd Munk, Cap. 59,

2) Olaf Tr. Saga, Cap. 230, 233. Snorre, Cap. 101, 102.

3) Denne var Vikar fra Tiundaland, en Broder af den i Olaf den hell. Historie omtalte Arnljov Gellina.

lagde han sandsynligviis sine første Tapperhedsprøver [1]). Af de øvrige Skibe, som tilhørte Olaf selv, styredes Ormen skamme af hans Halvbroder Thorkell Nefja, og Tranen af hans Morbrødre Thorkell Dyrdill og Jostein. Fra Throndhjem skal Kongen have haft ikke færre end ni store Skibe, foruden mindre Skibe, som Tyvesesser og Proviantskibe; hine vare vel for det meste de af Bønderne stillede Ledingsskibe [2]).

Det varede en temmelig lang Tid ud paa Sommeren, førend denne store Udrustning kunde komme istand; og saaledes havde Kongen endnu ikke forladt Throndhjem, da der, rimeligviis i Begyndelsen af Juli, kom Efterretninger fra Island om Christendommens Antagelse. Da gav han, som vi have seet, Kjartan og de øvrige Gisler Lov til at drage hjem. Glæden herover kunde vel ellers vanskeligt opveje den Hjertesorg, han og Thyre maatte føle ved Tabet af deres Søn Harald; han døde denne Sommer, ikke fuldt eet Aar gammel [3]). Dette Dødsfald hindrede dog ikke Toget. Kongen indsatte Sysselmænd og Aarmænd overalt i Thrøndelagen for at varetage hans Tarv og oppebære hans Indtægter, medens han var borte, og derpaa drog han afsted, omtrent midt i Juli. Dronning Thyre, hans Syster Ingebjørg, Biskop Sigurd og flere Gejstlige fulgte ham paa hans

---

[1]) Om Styrkaar, se ovf. S. 304, 305. Om Einar, se især Olaf Tr. S., Cap. 266.

[2]) Fortegnelsen over de fornemste Kæmper paa Ormen forekommer baade i Olaf Tr. Saga, Cap. 233, hos Snorre, Cap. 102, og hos Odd Munk (Cap. 67), dog paa sidste Sted kun som Opregnelse af dem, der endnu stode paa Ormen, da det sidste Angreb gjordes. Uagtet der nu findes flere Forskjelligheder mellem de af Olaf Tr. Saga og Snorre paa den ene Side, og af Odd paa den anden Side meddeelte Fortegnelser, er det dog aabenbart, at Rækken oprindelig kun har været een; rimeligviis maa den være opbevaret i et gammelt Kvad. Ved at sammenligne de enkelte Rækker og udvælge, hvad der synes de bedste Læsemaader, bliver Fortegnelsen denne. I Stavnen: Ulf røde, Merkesmand (af Hedemarken), Kolbjørn Stallar (af Raumarike), Vikar af Tiundaland, Thorstein Oxefod af Hafund, (Gjerpen Sogn ved Skien). I Rausnen: Vakr elfske af Raumarike, Berse sterke, Aan Skytte fra Jemteland, Brødrene Throng ramme og Uthyrmer fra Thelemarken; Thrond skjaalge, Agmund sande, Lodver lange af Saltvik (i Ofoten) og Haarek hvasse, fra Haalogaland; Ketil høje, Thorfinn Eisle, Haavard og hans Brødre, fra Throndhjem. I For-Rummet: Bjørn af Studla (i Etne), Bork af Fjordene, Thorgrim, Søn af Thjodolf fra Hvin, Aasbjørn af Mostr, Thord af Njardarlag (Tysnesø), Thorfinn hvite fra Hoprekstad (Hoperstad i Sogn), Arnor fra Møre, Hallstein af Fjordene, Eyvind snaak, Bergthor Bestill og Hallkell fra Fjale, Olaf Dreng og Arnvid fra Sogn; Sigurd Bild (fra Bildø?) og Einar fra Hordeland; Ketil fra Rogaland, Grjotgard raske. I Krappe-Rummet: Einar Thambarskelver, Hallstein Hlivesson, Thorolf, Ivar Smetta, Orm Skogarnef (Islænding). Merkeligt er det, at Thorstein Oxefod, der i Eventyret i Olaf Tr. Saga gjøres til en Islænding, hos Odd Munk siges at være fra Hafund.

[3]) Olaf Tr. Saga, Cap. 221.

eget Skib. Han drog temmelig langsomt sydefter, idet han, som det siges, opholdt sig paa mange Steder for at rette paa Indbyggernes Tro og Sæder, og indsætte Sysselmænd og Aarmænd; det var og, som man ser, bestemt, at saa vel de Lendermænd, der vare forbundne til at tjene ham med et vist Antal Lenstropper og Skibe, som de opbudne Ledingsfolk fra ethvert Fylke efterhaanden, som han kom videre, skulde slutte sig til ham; da de ej vare saa nøjagtige i at indfinde sig, maa megen Tid være hengaaen med at oppebie dem, og sommesteds maatte man endog drage videre, førend de havde indfundet sig. Efter som nu og flere Skibe sluttede sig til Flaaden, blev den større og større. Flere af hans Mænd kom ham imøde, førend han naaede deres Hjem; saaledes kom hans Svoger Erling Skjalgsson til ham med sit ypperlige og vel udrustede Skib længe førend han naaede Jæderen, og ligeledes hans Svogre Hyrning og Thorgeir, hver med sit Skib fra Viken. Da han kom til Erling Skjalgssons Gaard Sole, dvælede han der en Stund, da Erling havde beredet et prægtigt Gjestebud for ham. Her indfandt ogsaa **Ragnvald Jarl** fra Gautland sig, efter den tidligere med Olaf trufne Aftale. Han fornyede sit Frieri til Kongens Syster Ingebjørg, og da han strax gik ind paa den af Kongen opstillede Betingelse, at lade sig døbe og christne Gautland, blev Bryllupet strax holdt; Kongen medgav ham de fornødne Prester, og tog en kjærlig Afsked saa vel med ham, som med sin Syster [1]).

Fra Sole fortsatte Kongen Vejen langs Kysten til Rigsgrændsen eller Gøtaelvens Udløb, hvor han ventede en Stund, ej efter den svenske Konge, men efter den Deel af Ledingshæren, som endnu ikke havde indfundet sig. Da den endnu fremdeles udeblev, vilde han ikke vente længer, men drog videre, i Haab om at den vilde komme efter. Den kom vistnok ogsaa, men ikke førend Kongen allerede var borte, og da Bønderne ej havde synderlig Lyst til at drage udenfor Fædrelandets Grændser, hvortil de heller ikke strengt taget vare forpligtede [2]), vendte de tilbage igjen, uden at nogen kunde hindre det. Imidlertid udgjorde dog den Flaade, der fulgte Olaf,

---

[1]) Olaf Tr. Saga, Cap. 237—241. Snorre, Cap. 1—107. Odd Munk, (Cap. 60) saa vel som Olaf Tryggvessøns Saga, fortæller om et Besøg, Kongen skal have aflagt hos en gammel, blind og fremsynet Mand paa Øen Mostr, der spaaede et meget uheldigt Udfald af Toget, da dette vilde skille Norge ved dets fire ypperste Klenodier, nemlig Kong Olaf selv, Dronning Thyre, Ormen lange og Hunden Vige. Fortællingen bærer heelt igjennem Præg af Opdigtelse.

[2]) Det heder udtrykkeligt i den ældre Gulathingslovs Ledingsbolk (Cap. 295) „vi skulle ej negte Kongen Leding til Landets Ende, hvis han byder sig til Tarv og os til Gavn". Om noget længere Følge var der altsaa ikke Spørgsmaal, uden for saa vidt enkelte af Ledingstropperne droge videre enten af deres gode Vilje, eller fordi Kongens personlige Nærværelse tvang dem dertil.

ikke mindre end 60 Langskibe, foruden de mindre Ledingsskibe og Transportskibe, saa at det hele Antal skal have beløbet sig til 120 eller 140 [1]). Hans første Besøg gjaldt Kong Boleslav, og derfor styrede han igjennem Øresund, uden at opholde sig paa Vejen, lige til Pommern. Her havde

---

[1]) Vi følge her fornemmelig Beretningen i Hist. norv. og Ágrip, der synes at være den rimeligste, skjønt den afviger fra den sædvanlige, i Olaf Tr. Saga og Snorre. Ifølge disse sejlede Kongen strax efter Ingebjørgs Bryllup lige til Vendland, og der er ingen Tale om Ledingstroppernes Hjemrejse forend efter Opholdet i Vendland, der beskrives som saa langvarigt, og medtagende en saa stor Deel af Sommeren, at Tropperne bleve utaalmodige og knurrede. Da nu Svoldrslaget angives at have fundet Sted den 9de September, en Angivelse, der i og for sig er rimelig, og som man derfor ej vel kan bortvise, (især da der tales om det smukke Vejr og klare Solskin den Dag), men Olafs Rejse fra Throndhjem ikke gik for sig forend i det allertidligste i Midten af Juli Maaned (se ovf. S. 380), da han forinden havde faaet Efterretning om Christendommens Antagelse paa Island; og da nu end videre hans Rejse sydefter langs Kysten var meget langsom, og neppe medtog mindre end en Maaned: kan saaledes den Tid, han opholdt sig i Vendland, neppe have varet længere end i det høieste fra 15de August til 9de September, eller noget over tre Uger; da saaledes de større Sagaer her aabenbart fejle, maa de kortere Krønikers Angivelser have Fortrinnet, ligesom deres Fortælling paa dette Sted i det hele taget har Sandsynlighedens Præg. Den lyder saaledes efter Hist. Norv., som er vidtløftigst: „Olaf lod ved Hovdingerne en talrig Flaade udruste fra Thrøndelagen og Gulathingslagen for med den at bekrige Danmark. Selv ventede han dem med de allerede færdige Østlændinger ved Grændsen mellem Danmark og Norge. Men da der kun kom nogle faa fra Gulathingslagen, fortsatte Kongen Rejsen med dem, haabende at den øvrige Hær vilde komme efter. Men denne, som ej vilde overskride Rigets Grændser, især da Kongen selv var borte, vendte tilbage igjen". Kongen, tillægger Ágrip, drog til Vendland alene med 11 Skibe. Denne sidste Angivelse grunder sig vistnok paa den Forvexling med hvad der siden fortælles om det Antal Skibe, Olaf havde i Svoldrslaget, men den udelades ogsaa i Hist. Norv. Da nu tillige saa vel denne, som Ágrip og Mag. Adam lade Olaf allerede blive angreben i Øresund, forend han naaede Vendland, er det tydeligt nok, at Fortællingen om det lange Ophold her umuligt kan være rigtig, lige saa lidet som Beretningen om at det først var her, at Ledingshæren drog hjem. Ogsaa Odd Munk veed at fortælle om at Olaf ventede 14 Dage ved Brennøerne, eller i Gøtaelvens Udløb, skjønt rigtignok kun paa Sviakongens Ankomst; er nu dette sidste end urigtigt, saa indeholder dog Udsagnet selv en Bekræftelse derpaa, at Olaf virkelig en Tidlang laa stille ved Landemerket. Denne Angivelse maa derfor ansees sikker. Naar vi tillige erindre a) at Hist. norveg. selv siger, at dog nogle af Gulathingets Ledingstropper ledsagede Olaf; b) at Odd Munk lader ham drage afsted med 120 eller 140 (20 ok hundrað, snarest et stort Hundred eller 120, Cap. 60). c) at Mag. Adam kalder hans Flaade innumera multitudo; d) at Olaf Tr. Saga, Cap. 245, og Odd, Cap. 62, tale om at Kongen selv afskedigede Ledingstropperne i Vendland; e) at allerede Halldor uchristne angiver det Antal Skibe, der ledsagede Olaf fra Vendland, til 60, tilligemed Sigvalde Jarls (Ol. Tr. S. Cap. 245) og f) at Olaf Tr. Saga og Snorre for øvrigt lade den Flaade af Langskibe, som ledsagede ham, bestaa af 60 Skibe; saa synes Sammenhængen

han, det siges ikke nojagtigt hvor, en Sammenkomst med Kong Boleslav, hvori de meget venskabeligt afhandlede deres fælles Anliggender, og fik dem ordnede til gjensidig Tilfredshed. Boleslav skal have gaaet ind paa at udbetale Olaf, hvad Thyre maatte have tilgode hos ham. Som Hovedaarsagen til at Boleslav viste sig saa fojelig mod Olaf, angives hans tidligere Svogerskab med ham, da Olaf, som ovenfor berettet, havde været gift med hans Syster Geira [1]). Men lige saa lidet kan dette have været den egentlige Grund til Boleslavs Forekommenhed, som det kan have været Olafs Hovedhensigt at kræve Pengeerstatning af ham. Boleslav maatte selv paa denne Tid staa i et spendt Forhold til Kong Sven, der havde forskudt hans Syster og egtet en anden, medens han derimod, som vi allerede tidligere have paaviist [2]), ej kunde have noget imod Olaf for dennes Giftermaal med Thyre, da det, efter det Brud, som havde fundet Sted med Sven, ikke længer kunde være ham af nogen Vigtighed at vinde Thyres Haand. Olaf maatte altsaa blive hans naturlige Forbundne mod Danekongen, og Hovedgjenstanden for Olafs og Boleslavs Sammenkomst var altsaa snarest været, hvad der ogsaa derfor etsteds ligefrem udtales [3]), at slutte et Forbund, og maaske aftale en fælles Angrebsplan mod Danmark. Ved Siden heraf har der vel ogsaa været handlet om Thorgils Sprakaleggs Interesser, og endelig, men vistnok kun som en Biting, om Thyres egne, saaledes at Olaf maaske i hendes Navn overlod Boleslav Retten til de Besiddelser, hun med Styrbjorn havde erhvervet, imod at Boleslav udbetalte en Sum Penge. Der hviler et saadant Mørke over alle disse Forhandlinger, at man med Hensyn til deres egentlige Ojemed kun kan gjette sig frem ved at betragte de politiske Forhold i Norden paa den Tid. Hvis det havde været forundt Olaf, at forlade de pommerske Farvande i god Behold, da vilde man af hans videre Foretagender kunne have erfaret, hvad der var aftalt. Men han standsedes pludseligt i sin Bane, og de Planer, han nærede, forbleve en Hemmelighed. Efter al Sandsynlighed vilde han, saafremt han for øvrigt havde følt sig mandsterk og sikker nok, have begyndt at herje de danske Kyster.

---

at være den: at Olaf virkelig biede en Stund paa Gulathingets Ledingstropper ved Landemerket, og kjed af at vente, drog afsted med de faa, der vare komne; at hans Flaade da bestod af 60 større Skibe, deels hans egne, deels Lendermændenes, der udførte deres Lenspligt og en Deel mindre Ledingsskibe m. m., tilsammen henved 140; at han siden, i Vendland, afskedigede de øvrige Ledingsskibe, og endelig selv drog afsted med de 60, han havde tilbage.

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 212. Snorre, Cap. 109. Fagrskinna, Cap. 75 Odd Munk, Cap 60.

[2]) Se ovf. S. 313.

[3]) Saavel Hist. norv. som Ágrip sige udtrykkeligt, at Olaf vilde drage til Vendland, for her at søge Hjelp, eftersom hans egen Flok havde forladt ham.

Hans Styrke var imidlertid betydeligt aftagen. Uagtet hans Ophold i Vendland umuligt kan have været saa langvarigt, som det sædvanligviis angives, var det dog langvarigt nok for de udbudne Ledingstropper, som desuden ej vare forbundne til at følge Kongen udenfor Landet. De knurrede over at maatte være saa længe hjemmefra, og Kongen skal endelig have seet sig nødt til at give dem Tilladelse til at drage hjem, hvoraf de ogsaa strax benyttede sig [1]. Maaske har dette gjort Olaf noget vaklende i sin Beslutning, at begynde en aabenbar Krig med Danmark, saa langt fra Hjemmet. Paa den anden Side var dog den bedste og paalideligste Deel af Flaaden, nemlig Kongens egne, og Lendermændenes Langskibe, endnu tilbage; deres Antal var ikke mindre end 60, og med et saa stort Antal kunde man dog altid vove en Dyst. Der hørtes ogsaa et Rygte om, at en saadan snart var i Vente, idet nemlig Kong Sven samlede en stor Hær og Flaade, hvormed han agtede at angribe Olaf.

Dette Rygte medførte Sandhed. Sven Tjugeskegg, der, som vi have seet, havde saa mange Grunde til at betragte Olaf som sin svorne Fiende, og nu dertil ej alene havde hans egenmægtige Giftermaal med Thyre at hevne, men ogsaa dagligt ophidsedes mod ham af den hevngjerrige Sigrid Storraade [2], maa nødvendigviis have fulgt Olafs Bevægelser med den meest spendte Opmerksomhed, og det kunde derfor umuligt undgaa ham, at Olaf allerede tidligt om Vaaren rustede sig til et Tog, som nærmest skulde gjelde ham. Han rustede sig derfor ogsaa paa sin Side, og sendte Bud til sin Stifsøn, Kong Olaf i Sverige, og sin Svigersøn, Erik Jarl, at de ogsaa maatte se til at samle en Hær, for siden at støde til ham, og i Fællesskab med ham modtage Olaf Tryggvesson [3]. De vare dertil strax villige, Olaf svenske, fordi han ogsaa gjerne vilde hevne den Fornærmelse, hans Moder havde lidt, og Erik Jarl, der brandt af Længsel efter at hevne sin Fader. De fik en betydelig Flaade samlet, og droge med den til Danmark, dog naaede de ikke frem, førend Kong Olaf Tryggvesøn allerede var kommen til Vendland. Da han her maatte ansees uangribelig, tog Sven sin Tilflugt til Sigvalde Jarl af Jomsborg, for at faa Olaf lokket frem, og for at faa maget det saa, at han kunde angribes med Overmagt. Sigvalde havde vel hidtil staaet paa en spendt Fod med Sven siden hans Forræderi mod ham, men fælles Interesser forbandt dem med Hensyn til Olaf. Da Sven saaledes

---

[1]) Olaf Tr. Saga, Cap. 245. Odd Cap. 62.

[2]) Odd Munk (Cap. 58) og efter ham Olaf Tr. Saga (Cap. 244) indeholder et heelt Capitel om hvorledes Kong Sven ophidsedes af Sigrid Storraade. De Taler, der lægges hende i Munden, ere naturligviis af Sagafortælleren selv formede efter hvad han antog for sandsynligt.

[3]) Olaf Tr. Saga, Cap. 245. Snorre, Cap. 109.

sendte Bud efter Sigvalde, og lovede at hæve den Fredløshed, som hvilede over ham i Danmark, hvis han vilde staa ham bi i denne Sag [1]), var Sigvalde strax villig, og begav sig efter sin Hjemkomst til Jomsborg strax til Kong Olaf, der ej skal have anet noget Forræderi fra hans Side, men have modtaget ham saare venskabeligt, især da Sigvaldes Hustru Astrid fra det tidligere Svogerskabs Dage havde næret meget Venskab for Kong Olaf. Sigvalde skal paa alle mulige Maader have søgt at forsinke Olafs Afrejse, for at hans Hær imidlertid skulde opløse sig. Da der nu kom Rygte om, at Sven laa ude med en Flaade for at angribe Olaf, erklærede Sigvalde dette for en stor Usandhed, og sagde at Sven neppe vovede at binde an med ham. Han tilbød sig endog selv, for Sikkerheds Skyld, at ledsage Kongen paa Vejen med elleve Skibe, bemandede med Jomsvikinger [2]). Saaledes gik det til, at Kongen lod den Deel af Ledingshæren, der var bleven tilbage hos ham, drage hjem, og beholdt kun sine egne og Lendermændenes Skibe hos sig [3]). Denne Flaade udgjorde dog et Antal af ikke færre end 60 svære Fartøjer, af hvilke, som vi have seet, Ormen alene ikke havde ringere Besætning end henved 600 Mand, og de øvrige vistnok ogsaa vare ualmindeligt sterkt bemandede, og med udsøgte Folk. Et Angreb paa hele denne samlede Styrke maatte derfor altid blive en højst vovelig Sag for de forenede Fyrster, om de end havde Overmagten med Hensyn til Folketallet. Det var derfor Sigvalde Jarls Hverv at lokke Olaf i en Stilling, hvor han kun havde en ubetydelig Deel af sin

---

[1]) Olaf Tr. Saga, Cap. 245. Snorre, Cap. 109. Det er forhen talt om den lidet rimelige Maade, paa hvilken Odd Munk lader Sigvalde udføre sin forræderske Plan. Men at han virkelig sveg Kong Olaf, og at Olaf Tr. Sagas Beretning derfor i det væsentlige er rigtig, sees deels af Stefne Thorgilssøns bekjendte Vers, hvorom siden, deels baade af Halldor uchristnes Vers (Cap. 246) og den samtidige Skule Thorsteinssøns (Cap. 250), hvor Sigvalde nævnes. At han saaledes maatte komme til at forlige sig med Sven, og den over ham lyste Fredløshedsstraf blive tilbagekaldt, falder af sig selv.

[2]) Olaf Tr. Saga, Cap. 245. Snorre, Cap. 110. Odd Munk, Cap. 61.

[3]) Fortællingen om Mændenes Hjemsendelse staar oprindelig hos Odd Munk Cap. 82; siden er den kommen over i Olaf Tr. Saga, Cap. 245; Snorre udelader den, i det mindste i den vidtløftige Form, ifølge hvilken en gammel Mand forgjæves skal have anmodet sine Landsmænd om, ej at lade Kongen i Stikken. Hvorledes den skal forstaaes, nemlig saaledes at der kun handles om den tilbageblevne Deel af Ledingstropperne, er ovenfor viist. At det især var Lendermændene, der bleve tilbage, skjønnes deels af Sagens Natur, deels deraf, at blandt de Skibsstyrere, der siden nævnes som sejlende umiddelbart forud for Kongen, forekomme netop Lendermænd, som Styrkaar, eller rettere Eindride af Gimse, Erling Skjalgsson, Thorgeir, Hyrning o. fl. Dette Punkt er ellers meget forvirret behandlet i Sagaerne. Det synes af Ol. Tr. S. som om Ledingstropperne afskedigedes umiddelbart før Kongens Afrejse, Odd Munk derimod lader en Mellemtid hengaa.

Flaade hos sig, og saaledes nødvendigviis maatte bukke under for et Angreb af hele den fiendtlige Styrke. Vi ville nu se, hvor vel han udførte dette Hverv. Sigvaldes Hustru Aastrid skal Natten før Olafs Afrejse fra Vendland have advaret denne for den truende Fare, men han vilde ikke lytte til hendes Advarsler, og stolede sikkert paa Sigvalde, som han kaldte sin Ven; desuden, sagde han, vilde han ej engang, om hendes Mistanke virkelig var grundet, undgaa at støde sammen med sine Fiender, da Gud nok havde Magten til at give den Riget, han vilde. Hun skal derpaa have tilbudt ham Hjelp til at undfly fra Kampen, om det behøvedes, og dette Tilbud skal han have modtaget [1]). Ellers viser det sig af Olafs hele Færd ved denne Lejlighed, at han heller søgte Faren end undgik den, deels fordi hans krigerske Æresfølelse ikke tillod ham at undgaa en Kamp, endog mod afgjort Overmagt, deels fordi hans sværmerske Tillid til Forsynet neppe endog gav den Tanke Rum hos ham, at han ej tilsidst skulde sejre over Modstandere, af hvilke de fleste vare Hedninger. Det var derfor en let Sag for Sigvalde at lokke ham i Snaren.

42. Slaget ved Svoldr. Olafs Endeligt.

Den 9de September [2]) i Aaret 1000 var den Dag, paa hvilken Olaf stred sin sidste, evigt mindeværdige, Heltekamp. Det var en smuk Dag, med klart Solskin, og der blæste kun en ubetydelig Vind. De forenede Fyrster, Sven, Olaf svenske og Erik Jarl, havde lagt sig med deres Flaade i den saakaldte **Svoldr**-Havn eller Svoldr-Strøm, d. e. den til Greifswalde indgaaende Fjord mellem Rügen og Peene-Mundingen, og indenfor en liden Ø, der ligeledes i vore Sagaer kaldes **Svoldr**, og sandsynligviis er en af de tre smaa Øer Stubber Bank, Rüden, eller Greifswalder Oie, skjønt rigtignok Kysten og Øerne mellem Oderflodens Udløb og Rügen i de senere Aarhundreder skal have undergaaet saa mange Forandringer, at det endog er uvist, hvor vidt Øen Svoldr i vore Dage er til [3]). Antallet af de Skibe, enhver af de forenede Fyrster havde med sig, angives forskjelligt. Den

---

[1]) Beretningen (Olaf Tr. Saga, Cap. 246) er naturligviis heel problematisk, især da den øjensynligt staar i Sammenhæng med Sagnene om Olafs senere Frelse fra Slaget. Men usandsynligt er det dog ej, at Aastrid har søgt at staa ham bi.

[2]) Den 9de Septbr. angives saavel i Olaf Tr. Saga, Cap. 256, som det hos Langebek Scr. II. 514 meddeelte Nekrologium. Odd Munk (Cap. 71) nævner 10de eller 11te September, Kristnisaga 10de.

[3]) Om Beliggenheden af denne Havn, hvilken ogsaa Saxo omtaler (XIV. B. S. 874, 875) som Portus Svaldensis, se især Petersen om de Danskes Toge til Venden, i Ann. f. Nordisk Oldk. 1836 S. 222. Greifswalder Oie kaldtes i ældre Tider,

høieste Angivelse [1]) lader Kong Sven og Kong Olaf svenske have hver 60, og Erik Jarl 19; efter et andet Udsagn [2]) havde Sven og Olaf hver 30, og Erik 22; en tredie Beretning, der synes at være den paalideligste, fordi den meddeles af Skalden Stein [3]), tildeler Kong Sven 60, Olaf svenske 15, og Erik Jarl 5. De havde saaledes i alle Fald Fordelen af et større Skibe-Antal paa sin Side, men det er dog meget uvist, om deres Folkestyrke derfor var større end Olafs, thi Besætningen paa Ormen lange var allerede maaske fem Gange saa stor, som Besætningen paa et almindeligt Langskib, og dertil var ogsaa Tranen og Ormen skamme usædvanligt store Skibe. Kan man altsaa, med stadigt Hensyn til enkelte Skibes usædvanlige Størrelse, regne et Middeltal af 150 Mand paa hvert af Olafs 60 Skibe, bliver Antallet paa hans Mænd omtrent 9000, medens man paa hvert af de fiendtlige Skibe neppe kan regne mere i Gjennemsnit end 120, hvilket kun giver en Styrke af 600 flere end paa Olafs Side.

Hvor Olafs Skibe laa i Havn under hans Ophold i Vendland, vides ej med Vished, men af Fortællingens Gang kan man tydeligt se, at det maa have været i et af de to vestligere Udløb af Stettinerhaffet, enten ved Svinemünde eller ved Wolgast, snarest det første [4]). Da hans Flaade forlod Havnen, var Vinden, som vi have nævnt, kun ubetydelig, men ellers gunstig, saa at de mindre Skibe snart fik Forspring for de større. Sigvalde Jarl veg ej fra

---

da den var større, Svant Wusterhausen, og da nu Knytl. Saga Cap. 120, 122, hvor ligeledes Svoldr omtales, ogsaa har Varianten „Svanland", synes altsaa dette Sted at have meest Rimelighed for sig som det gamle Svoldr. Navnet skrives i Sagaerne Svöldr, Svoldr, Svaldr; Thjodrek Munk, Cap. 14 har Svoln. Det er allerede forhen nævnt, at enkelte Kildeskrifter, nemlig saavel Hist. Norv. fol. 11. a, som Ágrip, Cap. 17 og derhos Mag. Adam af Bremen, II. Cap. 38, nævne Farvandet ved Sjæland, den sidste endog Oresund ved Helsingborg, som Stedet, hvor Slaget stod. Men da de øvrige Sagaer saa omstændeligt omtale Vendland, og desuden Skule Thorsteinsøn fra Borg paa Island, der selv kæmpede paa Erik Jarls Skib, i et Vers, der er opbevaret (Olaf Tr. Saga Cap. 250) omtaler at han stred med Jarlen og med Sigvalde „udenfor Svoldrs Munding", kan man ikke tvivle om at det var ved Svoldr, hvor Slaget holdtes. Nyklosters Annaler (Langebek Script. I. S. 158) nævner endog „Meesund", hvilket vel nærmest skulde betyde Misund ved Slien; men som dog kan være en Misforstaaelse af den appellative Benævnelse „Mjosund" paa hvilket som helst trangt Sund.

[1]) Odd Munk, Cap. 65—68.

[2]) Ágrip, Cap. 17.

[3]) Rekstefja, V. 16, 18, 21, jvfr. Olaf Tr. Saga, Cap. 250, 251.

[4]) Antages Greifswalder Oie for Svoldr, bliver det rimeligst at Olaf kom fra Svinemünde, thi da var Svoldr den første mindre Ø, man stødte paa udenfor Svoldr-Havnen. Odd Munk (Cap. 62) nævner udtrykkeligt Jomsborg, men dette kan det, efter hvad man maa antage, umulig have været.

Kongen, men sejlede stedse i Nærheden af ham. Han havde faaet hemmeligt Bud om at den fiendtlige Flaade vilde vente indenfor Svoldr, og at han altsaa havde at lokke ham did. Han raabte derfor over til Olaf, og tilbød sig at sejle lidt forud, for at vise de største Skibe Vejen, hvor der var dybest mellem Oerne, da han nemlig var nøje bekjendt med disse Farvande. Herimod havde Olaf intet at indvende, og lod ham sejle foran, medens han selv fulgte efter med de største af Skibene; de mindre vare allerede langt forud. Sigvalde havde selv 11 Skibe, men det ene, en 16-sædig vendisk Snekke, skal ikke egentlig have tilhørt ham, men hans Hustru Aastrid, der havde affendt den for at være Olaf til Hjelp i paakommende Tilfælde [1]).

De forenede Fyrster tilligemed Høvdingerne i deres Flaade og store Skarer af Hæren gik imidlertid op paa Oen, hvor de med Utaalmodighed spejdede efter Olafs Skibe. Det var jo muligt, at Sigvaldes lumske Plan ikke var lykkets, og at Olaf havde taget en anden Vej: i dette Tilfælde var hele deres Møje spildt, i det mindste for denne Gang, og Hæren begyndte allerede at knurre over den lange Uvirksomhed. Men snart saa de til deres store Glæde en Deel af de mindre norske Skibe komme forbi og sejle ud ad Havet til; de kunde altsaa vente at Olaf selv snart vilde følge efter. Omsider kom et stort og prægtigt Skib. Allerede ved Synet af dette troede begge Kongerne, at det var Ormen lange. Men Erik Jarl sagde at Ormen lange vist var meget større og anseligere: og han havde Ret, thi dette Skib tilhørte Eindride af Gimse, Einar Thambarskelvers Fader [2]). Efterhaanden kom flere store Skibe, det ene større end det andet, og hver Gang troede Sven at det var Ormen lange og vilde begynde Angrebet, men Erik Jarl paastod stedse, at denne maatte være meget større, og bad ham endnu at holde sig rolig, thi man var bedst tjent med, at saa mange af de store Skibe, som muligt, sejlede bort uden at merke til Forræderiet og følgelig uden at deeltage i Kampen. Paa denne Maade droge foruden Eindrides Skib endnu fire andre forbi, nemlig de der tilhørte Kongens Halvbroder Thorkell Nefja, og hans tre Svogre Thorgeir, Hyrning og Erling Skjalgssøn. De tre førstnævnte vare dog ej selv ombord, da Thorkell Nefja styrede Ormen skamme, og Thorgeir og Hyrning befandt sig paa Ormen lange hos Kongen; Erling derimod styrede selv sit Skib, og havde ingen Anelse om at han nu sejlede fra sin Svoger, for aldrig mere

[1]) Olaf Tr. Saga, Cap. 218. Snorre, Cap. 110, 122. Odd Munk (Cap. 62) lader Aastrid selv følge Olaf med mange vendiske Skibe.

[2]) Saavel Olaf Tr. Saga som Odd Munk og Fagrskinna nævner her Styrkaar af Gimse, Einars Farfader, medens Snorre har Eindride. Men da Styrkaar vistnok paa denne Tid var død, og desuden Odd, hvis Beretning nærmest ligger til Grund for Fagrskinnas, og tildeels for Olaf Tr. Sagas, paa et andet Sted kalder Einar en Søn af Styrkaar, maa Snorre her have Ret.

at se ham. Ved Synet af Erlings Skib, der ej førte Drагehoved, sagde Sven leende: „ræd er Olaf Tryggvesson nu, siden han ej tør sejle med Hoved paa sin Drage". Men Erik sagde: „dette Skib kjender jeg nøje paa det stavede Sejl [1]): det tilhører ikke Kongen, men Erling Skjalgsson; lad dem kun sejle, thi hvis han, som jeg formoder, selv er ombord, ville vi staa os bedst ved at han og hans Skare ikke findes blandt dem, med hvem vi idag skulle kæmpe". Kong Olaf svenske meente at det dog endnu kunde være muligt, at et af disse Skibe førte Olaf Tryggvesson selv, og at det vilde være en stor Skam at lade ham undslippe. Men Erik beroligede ham, og snart overbeviste han sig om at Erik havde Ret. Nu kom Sigvalde Jarl med sine Skibe, som de strax kjendte. De sendte en Skude ud imod ham og underrettede ham om at den forenede Flaade allerede laa der: han drejede derfor lige hen mod Holmen. Derpaa kom tre Skibe, af hvilke et var meget stort og førte Drагehoved: det var Tranen, som styredes af Thorkell Dyrdil. Nu tvivlede ikke Kong Sven længer paa at han saa Ormen lange, og bød sine Mænd gaa til Skibene. Da Erik Jarl endnu bad ham at vente, begyndte mange at tale om at Erik var ræd og ej vovede at hevne sin Fader; det var, sagde de, en stor Skam, der vilde spørges i alle Lande, om de laa der med en vældig Hær, og lod Norges Konge lige for deres Næse sejle forbi med en Haandfuld Folk. Da blev Erik Jarl vred, og bad dem, siden de endelig vilde, at gaa til Skibene; inden Solen gik ned, sagde han, vilde Danerne og Sviarne neppe være mere lystne efter Kampen, end han og hans Folk. Det var nu ogsaa overflødigt at holde sig længer roligt, thi da Thorkell Dyrdil paa Tranen og de andre Skibsstyrere, der fulgte ham, saa at Jarlen drejede ind under Øen, lode de Sejlene falde og roede ind efter ham, for at høre hvad der var paafærde. Jarlen talte om, at det var bedre at holde sig nær ved Øerne; Thorkell fandt dette besynderligt, da det jo maatte være sikrest for de store Skibe at holde lige ud paa Havet. Sigvalde rykkede da ud med Sproget, og sagde at der nok var Ufred at vente, saa at de gjorde bedst i at oppebie Kongen. Dertil kunde han nu trygt raade, da allerede saa mange Skibe vare sejlede forud, at der med de tre sidstnævnte kun var 11 tilbage. Idet Fyrsterne gik ned til Stranden, saa de flere Skibe komme sejlende, af hvilke eet var en stor guldprydet Drage. Mange sagde at Jarlen havde sagt sandt, thi dette maatte være Ormen lange: saa stort og smukt Langskib havde man hidtil ej seet i Norden, og det var ej at undres over at en Konge, der kunde lade slige Skibe bygge, var vidt og bredt navnkundig. Kong Sven rejste sig og raabte: „højt skal Ormen bære mig i Kveld, den skal jeg styre".

---

[1]) D. e. Sejl med perpendikulære Striber, hvilket i hine Tider ansaaes for meget smukt.

Men Erik Jarl sagde saa at enkelte hørte det: „om end Olaf Tryggvesson ikke havde større Skib end dette, vilde dog ikke Sven kunne vinde det fra ham med hele Danehæren". Dette sidste store Skib var Ormen skamme; det lagde ligeledes bi, saa vel som de øvrige i dets Følge. Alle skyndte sig nu ombord og toge Tjeldingerne ned, medens Hovdingerne fremdeles bleve staaende og fortsatte Samtalen. Da saa de atter tre store Skibe komme sejlende, og derpaa et fjerde, endnu større. Det havde i Forstavnen et stort, lueforgyldt Drageboved, som straalede vidt og bredt i Solskinnet; man undredes over dets Længde, thi det varede en god Stund efter at Forstavnen var kommen frem, inden Bagstavnen viste sig. Da tvivlede ingen paa at dette var Ormen lange. Men, heder det, ved dette Syn blev ogsaa mangen Mand taus, og Frygt betog den store Hob, thi dette store Skib førte i sit Skjød mangen Mands Undergang. „Dette herlige Skib", sagde Erik Jarl, „passer sig for slig Konge som Olaf Tryggvesson, thi om ham siges det med Sandhed, at han udmerker sig lige saa meget fremfor andre Konger, som Ormen lange fremfor andre Skibe[1])".

Da Olaf Tryggvesson saa at Tranen, Ormen skamme og de øvrige Skibe lagde bi, styrede han til Luvart for dem, og spurgte, hvad dette skulde betyde. Det blev sagt, at der var Ufred paa Færde, og at han gjorde bedst i at fly. Men han svarede agter fra Løftingen, hvor han stod: „ned med Sejlet, og standser Farten; endnu har jeg aldrig flyet i nogen Kamp;

---

[1]) Olaf Tr. Saga, Cap. 250. Snorre, Cap. 111. Fagrsk. Cap. 76. Odd Munk, Cap. 63. Odd Munks Beretning herom synes egentlig at ligge til Grund for alle de andres, især Fagrskinnas, der stemmer næsten Ord til andet med den. Mest afvigende er Snorres, som dog øjensynligt har søgt at raade Bod paa den Modsigelse, der indeholdes hos Odd Munk, for saa vidt denne (Cap. 62) lader Olaf, efter at han havde sendt Ledingstropperne bort, kun beholde 11 Skibe tilbage, medens han derimod i Cap. 63 lader 16 Skibe sejle forbi Øen. Vistnok fortæller han i Cap. 62, at Aastrid, som ovenanført, ledsagede Olaf med mange Skibe, og faar saaledes ud at Olaf, ifølge det ogsaa af ham citerede Vers af Halldor uchristne, havde 71 Skibe, men denne Fortælling er aabenbart urigtig, thi ifølge Halldors Vers, der og citeres hos Snorre (Cap. 40), i Olaf Tr. Saga, Cap. 245 og Fagrsk. Cap. 75, havde Olaf og Sigvalde tilsammen 71 Skibe. Da det nu ifølge de fleste Vidnesbyrd synes vist, at Olaf i Slaget kun havde 11 Skibe, har Snorre og Olaf Tr. Saga rettet Fejlen ved at lade, den første to, den anden fem Skibe sejle forud tilligemed en Deel mindre Skibe, forend de 11 sidste kom; Snorres Udtryk i Cap. 111 ere dog saa kortfattede, at den samme Modsigelse tildeels ogsaa synes at findes hos ham. Odd og Fagrsk. ere noget forvirrede i deres Beretninger om Sigvaldes Færd. De fortælle, at han roede ud til Tranen med hvidt Fredskjold, og underrettede Thorkell om Bagholdet forend han bad ham følge Kysten; det første var unødvendigt, det andet urimeligt, thi om Bagholdet kan han ej have ytret et Ord forend alle andre Midler til at faa Olafs Skibe til at styre ind havde slaaet fejl.

Gud raader for mit Liv, men aldrig skal jeg tage Flugten, thi den er ingen ret Konge, som flyr sine Fiender formedelst Nødsel". Imidlertid roede hele den fiendtlige Hær frem bagom Øen, der hidtil havde skjult den, og da Olafs Mænd saa hele Søen vidt og bredt bedækket med fiendtlige Skibe, forestillede Thorkell Dyrdil ham endnu engang, at det var bedst at benytte Tiden, inden Fienden kom i Orden, til at flygte, hvilket ej var nogen Skam, naar man havde med saa stor Overmagt at gjøre. Men Olaf bød med høj Røst, at man skulde binde Skibene sammen og gjøre sig rede til Kamp; hans Mænd skulde ej tænke paa Flugt. Da Signalet til Sammenlægning var blæst, ordnede han de elleve Skibe, han havde, saaledes at Ormen lange kom i Midten, med Tranen og fire Skibe derefter paa den ene, og Ormen skamme, ligeledes med fire Skibe derefter, paa den anden Side. Da man skulde binde Ormen lange og Ormen skamme sammen, kom Bagstavnen af den første til at ligge langt agterud. Olaf bød derfor, at man skulde lægge det store Skib længer frem, thi, sagde han, „jeg vil ikke være den agterste i Kampen blandt alle mine Mænd". Da sagde hans Merkesmand og Stavnbo Ulf røde: „skal Ormen lægges saa meget længere frem som den er længere end andre Skibe, da bliver der en haard Dyst paa Sarene [1])". „Jeg vidste ikke", sagde Kongen, at jeg havde en Stavnbo, der baade var rød og ræd". „Vend du kun", sagde Ulf, „ikke mere Ryggen agter i Løftingen, end jeg i Stavnen". Kongen, der havde en Bue i Haanden, tog forbitret en Piil og sigtede paa Ulf. „Skyd ikke mig, Herre", sagde Ulf, „men skyd heller, hvor det bedre behøves; hvad jeg udretter, det udretter jeg jo for dig [2])".

De fiendtlige Fyrster ordnede nu deres Skibe i tre forskjellige Flokke. De havde truffet den Overeenskomst, at hvis de overvandt Olaf, skulde hver af dem have sin Trediedeel af Norge, men den, som først besteg Ormen lange, skulde faa den med alt det Bytte, den indeholdt; ellers skulde Enhver beholde det Skib, han selv ryddede [3]). Kong Sven, der havde det stør=

---

[1]) Kanterne nærmest Forstavnen.

[2]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 219. Snorre Cap. 113. Odd Munk, Cap. 61.

[3]) Snorre, Cap. 111. Fagrskinna, Cap. 77. Odd Munk, Cap. 63, og Olaf Tryggv. Saga, Cap. 218 lade Fyrsterne før Angrebet kaste Lod om Ordenen, hvori de skulde angribe Olaf, og derimod først slutte Forliget om Norges Deling efter at Erik Jarl havde gjort sit første uheldige Angreb, hvilket dog kun synes lidet rimeligt. Overhoved er Fremstillingen af Slaget bedst og sandsynligst hos Snorre, meest forvirret og mindst sandsynlig hos Odd Munk. Olaf Tryggv. Saga følger især Snorre, hvilken den paa flere Steder endog anfører som Hjemmel, dog har den ogsaa hentet enkelte Træk fra Odd Munk. Fagrskinna følger hovedsageligt denne, med hvilken den endog for det meste stemmer Ord til andet, dog har den undgaaet de største Usandsynligheder. Af de Vers, der citeres, ere de fleste af Hallfred Vandrædaskald og Hallarstein; de første høre sandsynligviis til den Draape, han digtede om Olaf efter hans

ste Antal Skibe, og, som vi have seet, nærede det Haab, at Ormen vilde blive ham til Deel, lagde sig lige for Olaf. Den svenske Konge lagde sig til højre, Erik Jarl til venstre. Erik havde, som sædvanligt, sit store og sterke Skib **Jærnbarden.** Hans Folk bestode for en stor Deel af Nordmænd, der havde fulgt ham i Landflygtighed. Paa hans Skib vare ogsaa Islændingerne Skule, Søn af Thorstein Egilsson paa Borg og Vigfus Vigaglums Søn[1]); fremdeles, i det mindste senere hen, Jomsvikingen Thorkell høje, Sigvalde Jarls Broder, der i Jomsvikingeslaget havde staaet fiendtligt over for ham, men nu, forbunden med ham ved fælles Interesser, sluttede sig til ham heller end til Kong Sven. Sigvalde selv skal ikke have deeltaget i Kampen, men holdt sig dog nærmest ved Erik Jarl[2]); da vi finde hans egen Broder Thorkell ombord hos denne, kan man neppe antage andet end at han nu og da har understøttet ham. Da Kong Olaf Tryggvesson saa Fienderne rejse deres Merker, spurgte han sine Mænd: „hvilken Høvding have vi her lige for os?" — „Kong Sven med Danehæren", var Svaret. Da sagde han: „for dem ræddes vi ej; aldrig sejrede Daner over Nordmænd, og heller ikke skulle de overvinde os idag. Men hvilken Høvding tilhøre de Merker der udenfor til højre?" — Man sagde at det var Kong Olaf svenske med Sviarnes Hær. „Sviarne", svarede Olaf, „finde det vist behageligere at sidde hjemme og slikke sine Blotboller, end at møde eders

---

Død, og skjønt Hallfred ej var Øjevidne til Kampen, maa hans Vidnesbyrd dog sættes øverst som samtidigt. Hallarstein levede, som oven anført, et Par Generationer senere, men havde dog Adgang til at tale i det mindste med Thorkell Dyrdil der deeltog i Kampen, og hans Udsagn ere derfor saa godt som samtidige. En tredie Skald, hvis Vers anføres, er en Halldor uchristne, der havde digtet et Kvad om Erik Jarl: hans Tilnavn viser, at han var samtidig med denne, men at han dog maa have levet paa en Tid da Hedendommen allerede var sjældnere. Et enkelt Vers og et enkelt Udsagn anføres af Skule Thorsteinsson, der stred paa Jærnbarden, og endelig et Vers af Eriks Skald Thord Kolbeinsson. Alle disse Hjemmelsmænd maa ansees paalidelige. Endelig omtaler Odd en vis Sote Skald. I vor Fremstilling have vi fornemmelig fulgt Snorre og Olaf Tryggv. Saga, med stadigt Hensyn til Versene.

[1]) Odd Munk, Cap. 68, og efter ham Olaf Tryggv. Saga nævner ogsaa Islændingen Torve Valbrandsson; men hvis dette ej er en Sønnesøn af den, der levede paa Hords og Tunge-Odds Tid (se Hords og Hønsethores Sagaer), maa Angivelsen være urigtig.

[2]) Saavel Olaf Tryggv. Saga som Odd Munk anføre et Vers af Skule Thorsteinsson, hvori han omtaler Sigvalde som deeltagende i Kampen tilligemed Erik; (nemlig: „jeg fulgte i min Ungdom Frisernes Kuer (Erik) og Sigvalde i Kampen udenfor Svoldrs Munding"). Men da det for øvrigt heder, at han laa uvirksom, i det mindste for det første, og at han kun lidet nævnes som deeltagende i Slaget, er det sandsynligst, at han kun underhaanden har understøttet Erik, rimeligviis især med friske Tropper; dette viser sig og deraf, at hans egen Broder, og sandsynligviis ogsaa flere Jomsvikinger, vare ombord paa Eriks Skib.

Vaaben paa Ormen lange idag, og neppe tror jeg at vi behøve at ængste os for de Hesteædere; men hvem ejer de store Skibe der borte til venstre for Danerne?" — „Det", sagde de, „er Erik Jarl, Haakons Søn". — „Der kunne vi vente os en haard Dyst", sagde Olaf, „thi Erik Jarl tykkes at have skjellig Grund til at angribe os, og han og hans Mænd ere Nordmænd som vi [1])".

Da Dronning Thyre saa Forberedelserne til Kampen, blev hun meget ængstelig og brast i Graad. Olaf sagde: „nu maa du ikke græde, thi du har jo faaet hvad du skulde have fra Vendland, og i Dag skal jeg kræve din Tandgave af din Broder Sven, som du saa ofte har bedet mig om". Han lod hende derpaa forføje sig under Dækket, og bad Biskop Sigurd om at tage vare paa hende [2]). Selv tog han Plads i Løftingen eller den højeste Deel af Agterskandsen, hvor han ragede højt i Vejret, og var let kjendelig fra alle de andre. Han havde et forgyldt Skjold, en guldbelagt Hjelm, og en kort rød Silkekjortel udenom Brynjen.

Nu blev der blæst til Angreb og raabt Krigsraab. Kong Sven begyndte Kampen. Med sine 60 Skibe lagde han sig mod Olafs, hvis yderste Skib til Venstre berørtes af Sviakongens Stavne. I Førstningen førtes Striden med Skud- og Kaste-Vaaben, som Pile, Kastespyd og Gaflaker; men den var meget heftig. Da Ormen lange naaede saa langt frem foran de øvrige Skibe, gik det især ud over dens Fremstavn, som var tæt omgiven af Svens Skibsstavne. Kampen blev her et Haandgemæng med Hugvaaben, medens de, der vare agter i Skibet, hvoriblandt Kong Olaf selv, endnu maatte indskrænke sig til at bruge Fjernvaaben, med hvilke de fældte mange Daner. Nordmændene havde den Fordeel, at deres Skibe var meget højere end Fiendens, saa at de kunde føre deres Vaaben nedad; paa den anden Side vare Danerne saa meget talrigere. Deres Angreb rettede sig især mod Ormen lange, dog fik ogsaa Ormen skamme og Tranen deres Deel, og det kunde ikke undgaaes, at Nordmændene, hvor tappert de end kæmpede, saa sine Rækker tyndes. Sviarnes Skibe laa heller ikke længer borte, end at deres Pile og Kastespyd kunde naa over til Nordmændene. Olaf selv, som hidtil havde staaet i Løftingen og skudt med Bue eller Spyd, gik forud og deeltog i Haandgemænget. Enden paa denne første Kamp blev dog den, at Danerne maatte vige. Stavnboerne paa begge Ormene og Tranen holdt Kong Svens nærmeste Skibe fast med Ankere eller Stavnljaaer (Entrehager), og ryddede det ene efter det andet, idet Sven og hans Mænd

---

[1]) Snorre, Cap. 114. Fagrskinna, Cap. 79. Odd Munk, der lader Olaf sige alt dette til forskjellige Tider, udtværer ogsaa Ordene selv; fra ham har igjen Olaf Tryggv. Saga (Cap. 250) optaget de saaledes temmelig smagløst forlængede Udsagn, men anfører dem, ligesom Snorre og Fagrskinna, under eet.

[2]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 250, Odd Munk, Cap. 65.

maatte gaa over paa andre Skibe og tilsidst tage Flugten. Nu lagde Sviakongen til med femten Skibe, og Kampen blev paany meget heftig. Men det gik ikke Sviarne bedre end Danerne; ogsaa af deres Skibe bleve flere grebne og ryddede, og de øvrige maatte lægge fra, efter at mange Folk vare faldne. Kongen selv skal med Nød og neppe være undkommen med Livet [1]).

Men medens Kampen med Daner og Sviar saaledes rasede om Ormen lange, havde Erik Jarl begyndt et mere planmæssigt og ødelæggende Angreb fra den venstre Fløj. Han lagde sig med Jærnbarden klods ved det yderste af Olafs Skibe til højre, og da han her havde Overmagten, fik han det ryddet, idet Besætningen deels faldt, deels reddede sig over paa de nærmeste Skibe. Derpaa hug han det ryddede Skib ud af Tengslerne, og lagde sig ved det næste, og saa fremdeles; vel faldt flere af hans Mænd, men deres Plads udfyldtes strax af Daner og Sviar, som hidtil ikke havde deeltaget i Kampen, og derfor vare udhvilede og friske, medens Nordmændene vare trætte og saarede. Tillige regnede der uophørligt Spyd og Pile fra de danske og svenske Skibe ned over de norske. Udfaldet blev derfor, som man let kunde forudse, at Olafs Mænd bukkede under, og at tilsidst alle hans Skibe vare ryddede, paa Ormen nær, til hvilken alle de Nordmænd, der ej vare faldne, havde taget deres Tilflugt. Erik Jarl lagde sig nu med Jærnbarden sidbordes ved Ormen, og lod sine øvrige fire Skibe lægge sig omkring den. Jærnbarden skal have tørnet saa heftigt mod Ormen, at noget af denne gik løst, og Kampen blev nu voldsommere end nogensinde. Pile, Spyd, Stene og alt hvad der kunde bruges som Vaaben, regnede fra alle Kanter. Vaabnene faldt saa tykt, at man neppe kunde værge sig med Skjoldene. Kong Olafs Mænd, fortælles der, vare nu saa rasende at de løb op paa Randen af Skibet for at kunne naa Fienderne med Sverdet og dræbe dem; men da kun faa af Fienderne havde lagt sig saa nær under Ormen, at de kunde naaes med Hugvaaben, faldt mange af Kong Olafs Mænd overbord, idet de ej huskede andet end at de skrede paa jevn Mark. Einar Thambarskelver stod i Krappe-Rummet paa Ormen og nedlagde mange Fiender ved sine sikre Bueskud. Han saa tydeligt Erik Jarl, der sad i For-Rummet paa Jærnbarden, dækket af en Skjoldborg. Han skød en Piil mod ham, og traf Rorknappen lige over Jarlens Hoved saa haardt, at Pi-

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 250. Snorre, Cap. 116. Odd Munk, Cap. 65, 66. Fagrskinna, Cap. 179. Den førstnævnte ytrer, at Hallarstein omtaler Olaf svenskes Angreb før Sven Tjugeskeggs, men den følger dog heller Snorres Beretning. I Rekstefja omtales virkelig ogsaa Olafs Angreb først, men ikke saaledes at Skalden synes at have lagt nogen videre Vegt paa denne Orden, og Versene kunde endog meget godt ombyttes med hinanden. Saavel Ágrip (Cap. 17) som Hist. Norv. fol. 10. b. nævne ogsaa først Sven, dernæst Olaf, endelig Erik.

len gik ind lige til Skaftet. Jarlen blev forundret og spurgte sine Mænd om de kjendte ham, der skød saa veldsomt. I samme Ojeblik kom en anden Piil saa nær Jarlen, at den floj mellem hans Side og Armen; den gik tvers igjennem en Fjel bagenfor, saa at Odden stod ud paa den anden Side. Da sagde Jarlen til en af sine Mænd, der efter Nogles Sigende hed Finn Eyvindsson, efter andres var af finsk Æt, en ypperlig Skytte, der endog i sin Tid havde gjort Einars Bue: „skyd du den høje Mand der i Krappe-Rummet!" Finn skød med en flad Piil, og traf midt paa Einars Bue, idet han tredie Gang spendte den. Buen brast med et sterkt Brag. „Hvad var det som brast", spurgte Kongen. „Norge af din Haand, Konge", var Einars Svar. „Saa farlig er vel ej Bristen", sagde Olaf, „tag min Bue og skyd med"; i det samme kastede han sin Bue til ham. Einar tog den, men drog den strax frem for Odden af Pilen, og kastede den tilbage med de Ord: „for veg, for veg er Kongens Bue!"; men greb Skjold og Sverd, og stred tappert [1].

Kongen havde atter indtaget sin Plads i Løftingen, hvor han skød deels med Bueskud, deels med Gaflaker, de sidste altid to ad Gangen. Alle kunde se ham; han søgte ikke at dække eller skjule sig. Ved at betragte Kampen nedenfor i Forrummet, hvor det gik varmest til, merkede han at hans Mænd loftede Sverdene heftigt og hug tidt og ofte, men uden synderlig Virkning. Han sagde derfor med høj Rost: „have I da eders Sverd med saa liden Kraft, siden de bide saa daarligt?" — „Nej", svarede En, „men vore Sverd ere baade sløve og meget brudte". Da gik Kongen ned fra Løftingen til Forrummet, lukkede op Højsædes-Kisten, og fremtog deraf mange blanke og hvasse Sverd, som han uddeelte blandt sine Mænd. Idet han rakte den højre Haand ned, saa flere at der randt Blod ned under Armskinnen. Men Ingen vidste, hvor han var saaret.

Paa Ormen skede det bedste og meest odelæggende Forsvar i Forrummet og Forstavnen; der var Mandskabet meest udsøgt og Skibsbordene højest. Derimod begyndte Mandfaldet især at blive betydeligt midtskibs, hvor der tilsidst kun stod faa Folk tilbage omkring Masten. Da forsøgte Erik Jarl, selv 15de, at entre. Det lykkedes ham at bestige Ormen, men Kongens Svoger Hyrning kom mod ham med en Skare, og efter en haard Kamp blev Erik dreven tilbage, efter at hans Mænd deels vare dræbte, deels saarede. Det fortælles, at Erik Jarl, som endnu var en Hedning og hidtil havde ført et Thorsbillede foran i sit Skib, nu skal have gjort det

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 320. Snorre, Cap. 118. Odd Munk (Cap. 69), der fremdeles røber Forkjærlighed for det Overnaturlige, beskriver ogsaa dette paa en halv overnaturlig Maade. Merkeligt nok, fortæller ogsaa Saxo (X B. S. 505, 506) Tildragelsen med Einars Bue; han beskriver hans Skud som aldeles overordentlige, men lader det være Sven, ej Erik, mod hvem de rettedes.

Løfte at lade sig døbe, hvis han sejrede, og at han allerede strax skal have ombyttet Thorsbilledet med et Krucifix. Men denne Beretning er lige saa lidet sandsynlig, som en anden, der sættes i Forbindelse dermed, nemlig at der nu skede en Standsning i Kampen, under hvilken de tre Fyrster holdt en Sammenkomst, og da først traf hiin Aftale med hinanden om Norges og Byttets Deling. Det sandsynligste er, at Kampen har vedvaret, snart med mindre, snart med større Heftighed. Der fortælles tillige i Forbindelse hermed, at Erik Jarl efter Thorkell højes Raad skal have ladet tage store Tømmerstokke og lægge over fra sit Skib paa Ormen, som derved kom til at helde, saaledes at det var lettere at komme op paa den. Dette er i sig selv ej usandsynligt [1]). Vist er det, at Erik anden Gang forsøgte at entre, og denne Gang med større Held end før, thi skjønt han vistnok fik en varm Modtagelse af Stavnboerne, var dog Besætningen paa Ormen nu falden i saadan Mængde, at Skibsbordene paa mange Steder stode tomme, saa at Jarlens Mænd i det hele taget kunde komme op uden Vanskelighed. De faa af Olafs Krigere, der endnu vare tilbage, flokkede sig agter om Kongen i Løftingen, for derfra paany at gjøre Modstand. Nu faldt de fleste og ypperste af hans Kæmper, som begge hans Svogere, Hyrning og Thorgeir, Ulf røde, Vikar af Tiundaland. Da Skibet var aldeles ryddet forud, rykkede Erik agter til Forrummet, hvor der blev en haard Kamp. Kongen stod fremdeles i Løftingen, let kjendelig fremfor alle ved sin prægtige Rustning. Kolbjørn Stallare gik op til ham og stillede sig ved hans Side; da han var af samme Vært som Kongen og klædt aldeles som ham, kunde man i Hast ikke kjende dem fra hinanden, men Vaabnene regnede ned over dem begge, saa at deres Skjolde vare ganske ligesom fryndsede af Pile. Da der endelig, efter hvad der fortælles, ej stod flere end 8 Mænd tilbage af hele Besætningen, foruden Kongen selv, løb han og Kolbein overbord. Erik Jarls Mænd laa med Smaaskuder uden om Ormen for at dræbe eller fange dem, der sprang i Vandet. Men da Kongen, i det han hoppede ned, holdt Skjoldet over sit Hoved, sank han ned, saa at man ej fik fat paa ham. Kolbjørn derimod kom til at faa Skjoldet under sig, idet han faldt, saa at han ej strax sank, men blev tagen op af Jarlens Mænd, der troede at det var Olaf. Han blev ført hen til Jarlen, der strax saa at han ej var Kongen, og skjenkede ham Livet. I dette Øjeblik løb ogsaa de øvrige af Olafs Mænd, som endnu vare tilbage, overbord, blandt dem Einar Thambarskelver og Thorkell Nefja; denne var den allersidste, som forlod Ormen; han frelste sig ved at svømme i Land, men Einar tilligemed de øvrige bleve tagne op og bragte til Jarlen, som skjenkede dem Livet [2]).

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 253. Odd Munk, Cap. 69.

[2]) Se herom Olaf Tryggv. Saga, Cap. 256. Snorre, Cap. 121, hvor et Vers

Saasnart Kong Olaf var sprungen overbord, raabte hele den fiendtlige Hær Sejrsraab. Ogsaa Sigvalde roede til. Den egentlige Sejrherre var Erik Jarl, som derfor ogsaa efter Aftale tog Ormen og de øvrige Skibe i Besiddelse, og det er maaske Olafs og hans Mænds største Ros, at trods den Overmagt, deres Fiender havde havt, nævnes dog denne Sejr som en af de hæderligste, Erik vandt. Erik benyttede sig, som sædvanligt, paa det ædelmodigste af Sejren, da han skjenkede Fangerne Livet og behandlede dem vel. Ogsaa fra de øvrige Skibe maa flere paa lignende Maade have været frelste, da vi erfare at i det mindste Thorkell Dyrdil overlevede Slaget [1]). Om Olafs Død synes det som om ingen dengang nærede den mindste Tvivl. Man antog, at han enten var druknet, eller falden i Kampen. Det er ogsaa det sandsynligste, at han, der allerede saa godt som havde søgt Døden ved at indlade sig i Kamp med Fiendens mangedobbelte Overmagt, nu, efter at se sine Skibe ryddede og sine Mænd faldne, foretrak at dø fremfor at falde i sine Fienders Vold. Men hans Lig blev ikke fundet, og, — som det ved slige Lejligheder plejer at gaa, naar den faldne Fyrste har været inderligen elsket af sine Omgivelser, — man gav senere den Tanke Rum, at han virkelig var undkommen af Slaget, idet han havde afført sig Brynjen under Vandet, og var kommen op i hiin Vendesnekke, som Aastrid, Sigvaldes Hustru, i dette Øjemed havde holdt i Beredskab. Det hed, at denne Vendesnekke to Gange, en Gang strax forend Kampen begyndte, og anden Gang umiddelbart før Erik Jarls sidste Angreb, havde nærmet sig Ormen lange, og at Kongen havde talt med dens Besætning paa Vendisk, som Nordmændene ej forstode; at den var i Følge med Sigvaldes øvrige Skibe, da disse roede frem strax efter Slaget, men at man umiddelbart derefter saa den ro til Land i flyvende Fart; nogle vilde endog vide at Aastrid selv var ombord paa den, men i alle Fald skal Olaf paa denne Maade ved hendes Foranstaltning være bragt velbeholden i Land. I Kampens Hede havde flere ikke lagt Merke til, at Olaf sprang ud. Einar Thambarskelver skal siden have sagt, at han endnu, da Erik Jarl gjorde det sidste Angreb mod Forrummet, saa Kongen, og bemerkede at Blodsdraaber dryppede ned paa hans Kind under Hjelmen, men at han selv i det samme blev rammet af en Steen, saa

---

af Hallfred anføres, i hvilket Thorkell udtrykkelig omtales som den der ej forlod Ormen førend han saa den øde tilligemed den anden Orm og Tranen. De øvrige, som nævnes, vare Aasbjørn af Mostr, Thorstein Oxefod, Bjørn af Studla, Agmund sande og Thrond skjaalge.

[1]) Odd Munk, (Cap. 67) lader, tvertimod hvad der udtrykkeligt fortælles, og hvad der omtales i hvert Vers af Hallfred, Olaf give Thorkell Dyrdil den Befaling at lade Tranen med Lig, for at faa disse af Vejen, og sejle bort med dem. Men han har øjensynlig misforstaaet dette Vers, og derhos henfort det til Thorkell Dyrdil istedetfor Thorkell Nefja.

at han faldt i Svime, og at han, da han kom til sig selv igjen, ikke længer saa ham. Skule Thorsteinssøn, der kæmpede paa Eriks Side, skal have sagt, at han saa Olaf staa i Løftingen, da det sidste Angreb skede paa Forrummet, men at han et Øjeblik efter bukkede sig ned for at velte nogle Lig afvejen for Jarlen, og at Kongen var borte, da han atter rejste sig; han tilføjede at nogle af Olafs Fiender vilde strax efter Sejrsraabet have seet en Mand i røde Klæder ro hen til hiin Vendesnekke og komme op i den, samt at den derefter saa hurtigt som muligt skyndte sig bort. Endog Kolbjørn Staller vilde, da han kom ned i Vandet, have seet et smukt Skjold under sig, der lignede Olafs, og strax efter have merket, at der svømmede en Mand derunder, som slap det, da han kjendte at der kom noget tungt ovenpaa [1]). Det er slet ikke usandsynligt at flere af Deeltagerne i Kampen sidenefter, ved at tilbagekalde alle Enkeltheder, ogsaa have troet at erindre noget saadant, som det nysnævnte, især da de fleste saa gjerne vilde tro det, og det tillige i og for sig har noget tillokkende at beskjeftige sig med slige Gjetninger, som dem, man siden byggede derpaa [2]). Det er ogsaa vist, at Sagnet om, at Olaf var undkommen, allerede faa Aar efter hans Død var i fuld Gang. Hallfred Vandrædaskald omtaler det i den Draape, han digtede om ham i det første eller andet Aar efter Svoldrslaget [3]). „Jeg veed ikke vist", „siger han, om den ædle Konge er død eller færdes ukjendt i andre Lande; begge Sagn fortælles nu, vist er det at han var saaret. Man har berettet mig, at han skulde leve, skilt fra Land og Rige, hiinsides Havet, men mig er det ingen Trøst at vide dette. En af hans tro Mænd har sagt mig, at han endnu levede; men desværre, saaledes forholder det sig vist ikke, og det er ikke rimeligt at gjette paa noget saadant. Endnu er der nogle, som paastaa at han saaret eller usaaret skal være kommen bort, jeg har dog sandspurgt fra Slaget, at Kongen faldt, og til løse Rygter sætter jeg ingen Lid [4])". Einar Thambarskelver skal dog, maaske af politiske Grunde, ikke have været utilbøjelig til at antage Olaf for undkommen [5]).

---

[1]) Disse forskjellige Udsagn omtales alle i Olaf Tryggv. Saga, Cap. 256, ligeledes hos Odd, Cap. 50. Den Omstændighed, at de findes hos Odd, gjøre dem vistnok noget mistænkelige, imidlertid ere de ikke i sig selv usandsynlige, og Odd anfører derhos tidligere, Cap. 23, Einar Thambarskelver som en af dem, hvis Beretninger laa til Grund for Olafs Historie.

[2]) Saa meget, staar der i Fagrskinna, lagde Folk Vind paa at tale vel om Olaf, at de fleste intet vilde høre om at han var falden, men angave at han enten var i Vendland eller Sudrrike, og ere mange Frasagn gjorte derom, men hans Venner frygtede dog for at alt dette var Løgn.

[3]) Om Hallfreds Død, se nedenfor.

[4]) Disse Vers anføres deels i Olaf Tryggv. Saga, Cap. 256, deels hos Snorre, Cap. 122, deels i Fagrskinna, Cap. 87.

[5]) Det er bekjendt, og vil siden efter ogsaa blive omtalt, hvorledes Einar Tham-

Man fik tilsidst en fuldstændig Beretning istand, ifølge hvilken et himmelsk Lys skulde have indhyllet Olaf, da Erik Jarl og hans Mænd stormede hen mod Forrummet, saa at de ej kunde se ham; at han, da Lyset svandt, allerede var borte [1]), og imidlertid var sprungen overbord og kommen op paa Vendesnekken hos Aastrid; at han, efter at være kommen i Land med hende og helbredet for sine Saar, afslog hendes Tilbud enten om Hjelp til at gjenvinde sit Rige, eller om Besiddelser i Vendland, eller om Følge til hans Ven Kong Ædhelred i England, men derimod ytrede sit Ønske om at rejse til Rom, hvori hun føjede ham. Hun fulgte ham nu, siges der, til Rhinen, hvor hun tog Afsked med ham; hvorpaa han, udgivende sig for en norsk Kjøbmand og som Tolk for flere Pilegrime, drog til Rom, besøgte Paven, og rejste derfra til Jerusalem, hvor Patriarken og Kongen gave ham to Borge og tre Kasteller, som han raadede over, idet han dog selv tog Munkedragt [2]). Fem Aar derefter skal han med nogle engelske Kjøbmænd have sendt Kong Ædhelred en Bog, hvori alle hans Æventyr vare optegnede [3]); ligesaa skal han omtrent paa samme Tid have sendt sin Svoger Erling og sin Syster Aastrid en Ring, en Kniv og et Belte, hvilke Aastrid strax gjenkjendte. Det heder videre, at Islændingen Thord Sjaaréksson i Olaf den helliges Dage gjorde en Rejse til det hellige Land, og ved en Borg i Syrien traf en Mand af et anseligt Udseende, der tiltalte ham i den danske Tunge, fraraadte ham at drage til Jerusalem for Ufreds Skyld, og bad ham, naar han kom hjem, hilse Hjalte Skeggesson fra den, der sidst talte med ham paa Lade i Norge, og dengang holdt i et Sverd, medens Hjalte holdt om Sverdet mellem hans Hænder; Hjalte skal strax have sagt at det var Olaf [4]). Endelig

barskelver, lang Tid efter, da Sven Knutsson var bleven Konge, virkede for at faa Olaf Haraldsson efter hans Død anseet for en Helgen, hvilket ogsaa lykkedes ham, og hvilket var det farligste Stød, der kunde bibringes Svens og Knuts Herredømme. Allerede før den Tid, medens Olaf levede, havde Einar faaet Øjnene op for Knuts Planer, og, heder det, da mindedes han Olaf Tryggvesson, og vendte sin hjerteligste Længsel til ham. Usandsynligt er det derfor ej, at Einar allerede da har tænkt paa at faa Olaf Tryggvesson sat op som en Helgen, eller maaske endog søgt at faa Folket overtalt til at tro at han levede. Om den Beretning af Nordmanden Gaut, som nedenfor omtales, heder det udtrykkeligt, at Teit Aasgeirsson, efter hvad man maa formode en med Are frode samtidig Islænding, hørte en vis Thorarin fortælle den, og at Thorarin havde hørt den af Einar selv.

[1]) Saa heder det i Olaf Tryggv. Saga, Cap. 255, hos Odd Munk, Cap. 69, i Ágrip, Cap. 17.

[2]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 267, 268. Odd Munk, Slutn. Ifølge denne skal Olaf have været i Gardarike førend han kom til Palæstina.

[3]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 269. Denne Saga tilføjer Odd Munk, tog Kong Edvard (Confessor) siden.

[4]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 271.

skulde en Nordmand ved Navn Gaut paa Magnus den godes og Harald Sigurdssøns Tid i Orkenen mellem Jodeland og Ægypten have truffet et Kloster, og i dette en høj Olding, der nød megen Anseelse, der talte til ham i den danske Tunge, spurgte ham nøje ud om Stillinger og Forhold i Norge, og især om, hvor vidt man der endnu mindedes Olaf Tryggvessøn, eller hvad man troede om hans Skjæbne; han skal have medgivet ham en Kniv og et Belte til Einar Thambarskelver, og denne skal ved Modtagelsen strax have sagt, at Manden ikke var nogen anden end Olaf Tryggvessøn [1]). Disse Fortællinger have alle kun lidet sandsynligt ved sig, og bære tildeels Præget af at være formede efter eet Mønster [2]). Det rimeligste er, at Olaf enten faldt eller druknede, og under alle Omstændigheder var han død for Norge og dets Historie, ligesom ogsaa baade Mag. Adam og Saxo, de eneste udenlandske Forfattere, der omtale ham og Svoldrslaget, ligefrem sige at han døde, uden i mindste Maade at antyde at han skulde være undkommen [3]). Og, siger Snorre, hvorledes det end forholder sig med denne Sag, saa er det vist, at Olaf Tryggvessøn aldrig siden kom til at styre Norge. „Men", siges der paa et andet Sted, „hvad der end har endt hans Liv, saa er det vist at Gud har Sjælen [4])".

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 283. I Tillæggene til Olaf Tryggv. Saga findes endnu en Historie, Einar selv skal have fortalt Halldor, Snorre Godes Søn, om hvorledes han og Kolbjørn med flere vare løbne overbord fra Ormen under det Lys, der kom over Kongen, men at de siden bleve fangne af Kong Sven og førte til Jylland for at sælges som Trælle, hvor de kjøbtes af en maskeret Mand, som strax satte dem paa fri Fod og viste dem et Skib, der kunde føre dem til Norge; i denne Mand troede de at gjenkjende Olaf. Er det nu end muligt, at en anden, og ikke Olaf, kan have løskjøbt dem, saa strider dog Beretningen i sig selv aabenbart mod den sædvanlige, der vist ogsaa er den sandsynligste, at Kolbjørn og Einar strax bragtes til Jarlen og fik Fred af ham, og at Einar selv fulgte Jarlen hjem. Disse Modsigelser, i Forbindelse med Talen om Lyset, vise at Fortællingen senere er opdigtet.

[2]) Odd Munk fortæller alt dette uden at ytre stor Tvivl. Ágrip berører det løseligt, ligesaa Fagrskinna, Thjodr. Munk, Hist. Norv.; denne siger at man ej veed vist, hvorledes han kom til Land, svømmende, eller paa en Baad, eller ved Engles Hjelp, men at dèt dog er bedst at lade Sagen staa ved sit Værd som højst usikker.

[3]) Adam af Bremen, II. 38. Hans Ord ere: „Olaf, der stod ene tilbage, styrtede sig i Vandet og fik et Endeligt, hans Liv værdigt". Han beskylder ham nemlig, som ovenfor anført, for at være halv hedensk, og giver ham Tilnavnet Kraakabein. Saxo siger at han styrtede sig i Vandet for ved en frivillig Død at undgaa at falde i Fiendehaand. Af de islandske Sagaer siger Kristnisaga, der rigtignok viser Spor af at have benyttet Odd, at Olaf forsvandt (hvarf), men Are frode i sin Islendingabok, det ældste islandske Skrift, og skrevet omtrent 100 Aar efter Svoldrslaget, siger kun at han faldt (Cap. 7, 8).

[4]) Ágrip Cap. 17.

Da Olaf faldt, var han i sine bedste Aar, kun 36 Aar gammel [1]). Der er faa eller ingen af Norges Konger, hvis Liv heelt igjennem var saa æventyrligt, som hans. Dette, forenet med hans personlige Elskværdighed og sværmerske Religionsiver, har bidraget til at gjøre ham til Sagaskrivernes Yndlingshelt og stille ham i det halv fabelagtige Lys, hvorigjennem vi ofte kun vanskeligt skimte Begivenhedernes rette Omrids. Som udsendt fra Himlen kom han uventet til Landet, men i en belejlig Tid, da Gemytterne, trætte af Blot=Jarlens Uvæsen, vare mindre utilbøjelige til en Religionsforandring, end de maaske ellers vilde have været og senere bleve. I faa Aar udførte han det Kæmpeverk, at christne Størstedelen af alle de Lande, hvor Nordmænd boede, og det uden at blive forhadt, men tvertimod erhvervende sig en Hengivenhed og beredende sig et Minde blandt sit Folk, der kun er blevet faa Fyrster til Deel. Og derpaa forsvandt han lige saa pludseligt, som han kom; just da han havde naaet sit Maal og befandt sig paa sin Lykkes Spidse, efter at have bestaaet en Heltekamp, hvis Mage man hidtil neppe havde seet [2]), og paa en Maade, der var mere end almindeligt skikket til at beskjeftige Indbildningskraften og aabne de dristigste Gjetninger frit Spillerum. Hvorledes hans Charakteer vilde have udviklet sig, om han havde overvundet sine Fiender og hersket en lang Tid i Fred og Ro, er vanskeligt at sige. Hvad der fortælles om ham, bærer altfor meget Præget af Partiskhed, til at vi ubetinget kunne stole derpaa. Denne Partiskhed gaar endog saa vidt, at hans Fienders Angreb paa ham betragtes i et forhadt Lys, uagtet hans Tog var en aabenbar Krigserklæring mod dem, og uagtet de kun gjorde hvad enhver vilde have gjort under lignende Omstændigheder, nemlig at benytte sig af Lejligheden til at forekomme det ventede Angreb, og derved afvende den truende Fare fra sig selv og deres Land. Fremmede bedømme ham, som vi have seet, langt strengere, især Adam af Bremen, der synes at have haft meget imod ham, et Indtryk, han fornemmelig maa have modtaget af Danekongen Sven Ulfsson. Medens vore egne Sagaer kalde ham den berømmeligste Konge over hele den danske Tunge, d. e. i hele Norden, kalder hiin ham Olaf Kraakabein (s. o. S. 292) og finder hans Død fortjent. Olafs egentlige Charakteer bliver os derfor i mange Henseender en Gaade. Hvad vi med Sikkerhed vide om ham, er at han maa have besiddet ualmindelige

---

[1]) Han var nemlig fød 963, s. o. S. 20.

[2]) Dette Slag, siger Odd Munk (Cap. 69), er det berømmeligste, der har været holdt i Norden, deels formedelst det tapre Forsvar, deels formedelst Angrebet og Sejren, da nemlig det Skib blev vundet paa dyben Sø, som ingen troede kunde tages, og endelig fordi den Høvding faldt, der ansaaes for den berømmeligste over hele den danske Tunge. Jvfr. Fagrskinna, Cap. 81.

Aandsgaver, stor Udholdenhed og Kraft til at sætte sin Villje igjennem, og en personlig Elskværdighed, der uimodstaaeligt vandt alle deres Hjerter, med hvem han kom i nøjere Berørelse.

Olafs Fald gik ogsaa hans Hustru Thyre og alle hans Frænder og Venner nær til Hjerte. Thyre var aldeles utrøstelig. Da Slaget var endt og Ormen ryddet for alle Lig, blev hun ført op paa Dækket. Da Erik Jarl saa hendes Smerte, gik han til hende, beklagede den store Sorg, de havde gjort hende og hele det norske Folk, og tilbød hende, hvis han fik noget Herredømme i Norge, at vise hende den største Hæder i alle Dele, og ikke mindre end da hendes Mand levede. Hun takkede ham for den Ædelmodighed, han her, som sædvanligt, lagde for Dagen, og sagde at hun gjerne havde modtaget hans Tilbud, hvis hun kunde, men Sorgen havde saaledes betaget hende, at hun ej ønskede at leve, eller kunde tage Føde til sig. Og den 9de Dag efter Slaget døde hun, tildeels af Hunger [1]). Erling Skjalgsson og de øvrige, der havde sejlet fra Olaf, toge sig meget nær deraf, især Erling, der aldrig bekvemmede sig til at slutte noget Forlig med Erik Jarl. Blandt dem, der havde sejlet fra Olaf, var ogsaa Stefne Thorgilsson. Ved Efterretningen om Olafs Død havde han ikke længer Ro paa sig i Norge, men rejste til Rom. Da han paa Tilbagevejen drog gjennem Danmark, stødte han tilfældigviis paa Sigvalde Jarl, og kunde ikke bare sig for at kvæde følgende Vers:

Ej jeg ham nævner, som skjendigt sveg
nær ham jeg stevner, Kong Sven fra Landet
nedbøjet Næsen og Tryggves Søn
er paa den Niding, i Snaren lokked.

Dette fortalte nogle til Jarlen, der blev saa opbragt derover, at han lod Stefne dræbe [2]). Hallfred Vandrædaskald, der allerede før Kong Olafs Afrejse var dragen hjem til Island, hvor han begyndte sin gamle Kjærlighedshandel med sin forrige Elskede Kolfinna, og derved indvikledes i farlige Stridigheder med hendes Mand, den anseede Gris Semingsson, skal ved en Drøm, hvori Olaf Tryggvesson aabenbarede sig for ham, være bleven afholdt fra at bestaa en allerede aftalt Holmgang med Gris. Strax efter erfoer han Olafs Død, blev saare bedrøvet, forligte sig med sin Modstander, og rejste til Norge, hvor han ankom Aaret efter Slaget. Her fik han Bekræftelse paa hvad han havde hørt, og digtede nu den forhen omtalte Draape om Kong Olaf, hvis Omkvæd er: „al Fred er borte formedelst den ædle Trygg-

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 257. Odd Munk, Cap. 71. Adam Brem. II. Cap. 38. Ogsaa her kan Mag. Adam ikke afholde sig fra at lægge sin Uvilje mod Thyre for Dagen; han finder hendes sørgelige Død fortjent.

[2]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 263. Odd Munk, Cap. 61. Fagrsk. Cap. 76.

vessons Fald". Han faldt kort efter i Erik Jarls Hænder, og var nær bleven dræbt, hvis ikke Thorleif spake, Jarlens Fosterfader, der tilfældigviis var tilstede, havde bedet om Naade for ham, til Gjengjeld fordi at Hallfred i sin Tid havde ladet ham beholde sit Øje. Hallfred fik nu beholde Livet, imod at digte et Kvad om Jarlen; siden den Tid laa han nogle Aar paa Kjøbmandsfart, men var aldrig glad. Endelig besluttede han at nedsætte sig i Sverige, hvor hans ældste Søn opdroges, og vilde først gjøre en Rejse til Island for at hente sit Gods. Denne Rejse var meget haard og stormfuld, og Hallfred var allerede meget syg, da han fik et voldsomt Slag af Sejlbommen, som drev imod ham. Han døde kort efter, og blev, efter som han havde bestemt for sin Død, kastet overbord i en Kiste hvor tillige en Kappe, en Hjelm og en Ring, han havde faaet af Kong Olaf, vare nedlagte med ham; sin Søn Hallfred gav han Sverdet. Kisten skal siden være dreven i Land paa Øen Icolmkill i Sydrøerne, hvor Abbedens Tjenestefolk brød den itu, toge Kostbarhederne, og sænkede Liget ned i en Myr; men Olaf skal i Drømme have aabenbaret sig for Abbeden og fortalt ham det Hele, hvorefter Abbeden skal have tvunget Tyvene til Bekjendelse, frataget dem Kostbarhederne, og ladet Hallfreds Lig hæderligt begrave; af Kappen skal der siden være blevet gjort et Altarklæde, af Ringen en Kalk, og af Hjelmen Lysestager [1]). Om Hunden Vige fortælles det, at den under hele Slaget havde ligget i Forrummet og vedblev at ligge der, indtil Jarlen kom øster til Viken med Ormen; da skal Einar Thambarskelver have sagt til den: „nu ere vi herreløse, Vige", hvorved den foer op, udstødte et højt Glam, sprang i Land, lagde sig paa en Høj uden at ville smage Føde, medens Taarerne randt af dens Øjne; og blev saaledes liggende, indtil den døde [2]). Ja endog Ormen lange skal efter Slaget have heldet til den ene Side, saa at den kun med Vanskelighed blev bragt til Viken, hvor Jarlen lod den hugge op, eller efter Nogles Beretning brænde; dette kan dog, hvis det for øvrigt ikke er et senere tilkommet Sagn, temmelig let forklares af den Overlast, Skibet havde lidt i Slaget [3]). Men hvad enten det forholder sig saa eller ej, saa lægger dog denne og lignende Beretninger allerbedst for Dagen, med hvilken Kjærlighed man i Norge omfattede Kong Olafs Minde.

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 264, 265.

[2]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 259. Odd Munk, Cap. 72. Ifølge denne skulde Vige ej have fulgt med paa Toget, men derimod være bleven tilbage paa en af Kongens Gaarde, hvor den stedse laa foran Kongens Plads, indtil dens Vogter, ved at erfare Efterretningen om Kongens Fald, udtalte de Ord, der ovenfor lægges Erik Jarl i Munden.

[3]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 258. Odd Munk, Cap. 71. Det er vistnok fra den sidste, hvorfra Beretningen er kommen ind i den første. Snorre veed intet enten om Viges Død eller Ormens Undergang at fortælle.

43. Norges Deling mellem de forbundne Fyrster.

Det var, som vi ovenfor berettede [1]), før Svoldrslaget blevet aftalt mellem de forbundne Fyrster, at de efter at have fældt Olaf skulde dele Norge mellem sig. Rimeligviis var endog en foreløbig Aftale derom truffen endnu tidligere, nemlig da Sven Tjugeskegg egtede Sigrid Storraade og forligede sig med Kong Olaf svenske, thi det er neppe sandsynligt, at denne godvillig vilde have givet Slip paa Danmark, som han havde i sin Besiddelse, uden mod Løfte om en eller anden Erstatning [2]); og den Fordring, som Sven Tjugeskegg i Egenskab af Ragnar Lodbroks Ætling havde paa Viken og Oplandene, gjorde ogsaa, som vi allerede have seet, Kongerne af den svenske Lodbroks-Linje stundom gjeldende, især naar de havde Overmagten, hvilket baade i sin Tid havde været Tilfældet med Erik Eimundssøn [3]), og nu allersidst med Erik Sejrsæl, der saa at sige ganske havde indtaget Danekongernes Plads. Da nu tillige Jarlerne Erik og Sven efter deres Fader Haakon Jarl havde eller troede at have Arvefordringer paa en Deel af Norge, var det den simpleste og naturligste Maade, paa hvilken der kunde ske alle disse forskjellige Interesser Fyldest, at Norge deeltes mellem Danekongen, Sviakongen og Erik Jarl, hvilken sidste saa vel nu som senere optræder som den fornemste og raadende af de tvende Brødre. Til Grund for Delingen lagdes, som man tydeligt kan se, den ældre Deling, der i sin Tid havde fundet Sted mellem Harald Gormssøn og Haakon Jarl, med den Forskjel, at der nu af begge de oprindelige Dele afgaves betydelige Stykker til Sviakongen, hvorimod Erik Jarl nu ikke, som Faderen forhen, fik sin Deel under Danekongens Lenshøjhed, men aldeles frit og uafhængigt [4]). Haakon Jarl havde i sin Tid haft det Nordenfjeldske, eller, som man nu plejer at udtrykke sig, det Norden- og Vestenfjeldske, fra Finmarken lige til Lindesnes. Dette fik nu Erik Jarl, med Undtagelse af Søndmøre, Raumsdal, Nordmøre og fire Fylker i Throndhjem (Stjordøla-, Skeyna-, Verdøla- og Sparbyggja-Fylke), hvilke 7 Fylker overlodes til Kong Olaf

---

[1]) Se ovenfor, S. 399.

[2]) Jvfr. hermed, hvad der ovenfor (S. 315) er anført om Forliget eller Forbindelsen mellem Sven Tjugeskegg og Olaf svenske.

[3]) Se ovf. I B. S. 480. De Ord, som her, efter Snorre Har. Haarf. S. Cap. 14 lægges Erik Eimundssøn i Munden, vise tydeligt nok hans og rimeligviis alle hans Ætlingers Anskuelser om disse Forhold. At Erik Eimundssøn dengang optraadte med Fordringen paa Viken og sandsynligviis paa hele Danevældet, var rimeligviis fordi det danske Dynasti dengang ansaaes for halv uddøet, se ovfr. I B. S. 376 Noten. Det samme kunde maaske Erik Sejrsæl sige efter Harald Gormssøns Død, idet han ej anerkjendte Frillesønnen Sven.

[4]) Sammenhold hermed, hvad der ovenfor er anført angaaende Delingen mellem Haakon Jarl og Harald Gormssøn, S. 57, Not.

svenske. Harald Gormsson havde i sin Tid haft det Søndenfjeldske eller Østlandet tilligemed Agder indtil Lindesnes; dette fik nu Danekongen Sven, med Undtagelse af Ranrike eller det senere saakaldte Baahuus-Len fra Svinesund til Gøta-Elven, hvilket ligeledes faldt paa Sviakongens Part [1]). Men alt hvad Olaf Sviakonge fik af det Nordenfjeldske, overlod han til sin Svoger **Sven Haakonssøn**, med Jarletittel og samme Rettighed, som Skattekongerne eller Jarlerne forhen havde haft det, altsaa rimeligviis mod at afgive Halvdelen af de kongelige Indtægter, og mod Forpligtelsen til Lenstjeneste, naar han dertil opfordredes, men for øvrigt med fuldkommen Udøvelse af den kongelige Myndighed [2]). Paa samme Maade forlenede Sven Erik Jarl med dennes forrige Len, Raumarike og Vingulmark [3]). I Vir-

---

[1]) Delingen beskrives omstændeligst i Olaf Tryggv. Saga, Cap. 260, og hos Snorre, Cap. 123; Den berøres ogsaa i Olaf den helliges Saga, Cap. 43, hvor ogsaa udtrykkelig Navnene anføres paa de Fylker i Thrøndelagen, der faldt paa Sviakongens Deel; senere hen (Cap. 53) omtales de Fylker, Erik Jarl fik, nemlig Orkdøla, Gauldøla, Strinda- og Eyna-Fylke. Fagrskinna, Cap. 82 udtrykker sig mindre nøjagtigt, og fejler endog, idet den lader Olaf svenske faa Besiddelser paa Oplandene, thi af de Begivenheder, der senere forefalde i Olaf den helliges Historie, se vi netop at Ranrike var Olaf svenskes Deel, medens Kongerne paa Oplandene udtrykkeligt nævne Danekongen som deres Herre. Thjodrek Munk (Cap. 13) har aabenbart dette Sted for Øje, men udtrykker sig ikke ganske rigtigt, idet han siger at Erik fik $^2/_3$ af Riget, fordi Kong Sven overlod ham sin Part. Endnu urigtigere er det, naar Ágrip (Cap. 18) og Hist. norv. fol. 11 a. lader Kong Sven overlade Erik og Sven Haakonssønner Norge.

[2]) Se fremdeles de citerede Steder. Hvis Sven havde faaet sit Len paa samme Vilkaar, Harald Haarfagre gav Jarlerne Forleninger, da havde han kun beholdt $^1/_3$ af de kongelige Indtægter (se ovfr. I B. S. 467) men siden „Skattekongerne" nævnes, og siden Haakon Jarl (se ovfr. S. 53) i sin Tid fik sine Len paa samme Vilkaar som Underkongerne, er det sandsynligst, at ogsaa Sven fik de halve Indtægter. Det er ellers besynderligt nok at se, hvorledes Erik Jarls og Sviakongens Dele af Throndhjem grebe ind i hverandre, thi medens den første havde Nordmøre, altsaa den Deel deraf, der udgjør det nuværende Fosens Fogderi paa begge Sider af Throndhjemsfjordens ydre Deel, og dertil Grændse-Distrikterne, Stjørdalen (med Selbo), Skogn, Verdalen, Sparboen, Stod og Snaasen, havde Erik Orkedal, Gauldal, Strinden, Frosten, Lexviken, Veran, Ytterøen og Beitstaden. Sandsynligviis var det ham, som Naumdalens Herre, magtpaaliggende at være i Besiddelse af Naumdalsejdet.

[3]) Saavel i Olaf Tryggv. Saga, som hos Snorre nævnes paa dette Sted Hedemarken. Men det er allerede ovenfor S. 57 Not. viist, at dette maa være en Fejl istedetfor „Vingulmark". I Olaf den helliges Saga omtales desuden udtrykkeligt Smaakonger paa Hedemarken, der selv udlade sig om at de siden Olaf Tryggvessøns Tid havde staaet under Danekongens Herredømme. Vel omtales der ogsaa en Konge paa Raumarike, men dog kun saaledes at Thoten og Hadeland synes at have været hans egentlige Rige; sidenefter (Cap. 73), hvor Kongernes Tilfangetagelse omtales, nævnes intet om nogen Konge paa Raumarike, men hiin Konge kaldes alene „Kongen af Hadeland".

keligheden var det saaledes alene Ranrike, der stod umiddelbar under den svenske, og Størstedelen af Oplandene tilligemed den vestre Deel af Viken i vidtløftig Forstand, d. e. Vestfold, Grenland og Agder til Lindesnes, der stod umiddelbart under den danske Konges Bestyrelse. Alt det øvrige beherskedes af Brødrene Erik og Sven Jarler. Dog synes det, som om de indre Dele af Oplandene kun følte meget lidet til Danekongens Herredømme, thi her fandtes fremdeles Fylkeskonger af Harald Haarfagres Æt, som Sigurd Syr og flere, hvilke, om de end alene vare mægtige Godsejere med Kongetittel, uden at udøve nogen egentlig Kongemagt, dog, som de selv ved en senere Lejlighed bevidnede, for det meste raadede sig selv, og følte sig mere støttede, end undertrykkede af Danekongens Magt. Ligeledes stod Erik Jarls Herredømme over Rogaland, eller maaske rettere over hele Kyststrækningen fra Sognsøen til Lindesnes, paa meget svage Fødder. Dette Stykke havde den mægtige Erling Skjalgsson faaet til Len af sin Svoger Olaf Tryggvesson, og han var ej den, der godvillig fandt sig at give Slip paa sin Forlening. Han erkjendte ikke Erik Jarl for sin Overmand. Jarlen, heder det, inddrog under sig alle de kongelige Ejendomme, hvormed Olaf havde forlenet Erling, men denne vedblev, som forhen, at tage Landskyld over hele Rogaland, saa at Landboerne ofte maatte betale dobbelt Landskyld, nemlig først til Jarlen, siden til Erling, hvis de ej vilde udsætte sig for at denne ødelagde Egnen. Jarlen fik kun en ringe Deel af Indtægterne, thi de Sysselmænd, han sendte derhen, kunde ikke holde sig der. Erling var for mægtig, og havde for mange Frænder og Venner til at Erik kunde tænke paa at begynde nogen Fejde med ham; tvertimod vovede han ikke engang at drage om paa Veitsler i den Deel af Landet, uden at have mange Folk med sig [1]).

Der var saaledes paa denne Tid et besynderligt Fleerherredømme i Norge. Den mægtigste Hersker var **Erik Jarl**, hvilken derfor ogsaa sædvanligviis nævnes som Olaf Tryggvessons egentlige Efterfølger; hans Herredømme strakte sig væsentligst over den nordlige Deel af Landet, hvor hans Broder Sven vistnok for det meste maatte adlyde ham. Paa Sydvestkanten, fornemmelig Rogaland, udøvede **Erling Skjalgsson** Herredømmet. Oplandene med Undtagelse af Raumarike, der var bortforlenet til Erik Jarl, vare for største Delen overladte til sig selv, og svarede neppe nogen regelmæssig Skat til Danekongen. Dette var derimod Tilfældet med den Deel af Viken, som stod under hans umiddelbare Herredømme, thi her indsattes danske Sysselmænd, der opkrævede de kongelige Indtægter. Og ligeledes

---

[1]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 261. Olaf den helliges Saga, Cap. 43. Snorre, Olaf den helliges Saga, Cap. 21. Om det Len, Erling fik af Olaf Tryggvesson, se ovenfor S. 296.

var Ranrike blevet et fuldkomment svenskt Landskab, hvor Sviakongen indsatte to Sysselmænd, en over den nordre, en over den søndre Deel [1]).

Det af de forrige Konger med saa megen Møie knyttede Foreningsbaand mellem Rigets enkelte Dele var altsaa paany opløst. Kun Frostathingslagens Fylker holdt nogenlunde sammen. Gulathingets Forening var tildeels, eller ganske, adsplittet mellem Erik Jarl, Erling og Sven. Oplandenes og Vikens, eller Eidsivathingets Forening var ligeledes opløst. En Tilstand var bragt tilbage, der omtrent lignede den, som herskede paa Harald Graafelds Tid. At dette Tilbageskridt i politisk Henseende ogsaa medførte andre Tilbageskridt, er naturligt. Især gik det tilbage med den unge Christendom. Baade Erik og Sven antoge Christendommen og lode sig døbe, men, tilføies det, de lode Enhver gjøre som han vilde med Hensyn til Overholdelsen af Christendommen [2]). Denne tog derfor betydeligt af i den Deel af Landet, der stod under deres umiddelbare Herredømme, fornemmelig Throndelagen, Naumdal og Haalogaland. I den sydvestlige Deel, hvor Erling Skjalgsson herskede, sandsynligviis i samme Aand, som hans afdøde Svoger, Kong Olaf, holdt Christendommen sig bedre; i Viken ligeledes, thi dette Landskab var, som vi have seet, allerede tildeels blevet christnet før Olaf Tryggvessøns Tid, og stod desuden i nærmere Forbindelse med andre christne Lande. Men Oplandene, som hidtil endnu slet ikke, eller kun for en ubetydelig Deel vare christnede, sank næsten ganske tilbage i Hedendommen [3]).

En Følge af eller et haandgribeligt Tegn paa alle disse Tilbageskridt i politisk, social og religiøs Henseende var det, at **Vikingelivet**, der i de sidste Aar umiskjendeligt synes at have været i Aftagende, under Erik Jarls Herredømme begyndte at drives med fornyet Kraft. I det mindste hører

---

[1]) De danske og svenske Sysselmænd omtales udtrykkeligt i Olaf den helliges Saga, Cap. 63, hos Snorre, Cap. 59.

[2]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 240, hos Snorre, Cap. 123. Fagrskinna, Cap. 84. Thjod. Munk, Cap. 14. Den sidste siger: Christianitatem nec minuit nec dilatavit, permittens unumquemque in hac dumtaxat parte vivere jure quo vellet. Ágrip (Cap. 19) og Hist. Norv. (fol. 11. a.) udtrykke sig mindre fordeelagtigt, det første siger: „saa megen Flid og Omhu, som Olaf Tryggv. anvendte paa at fremme Christendommen . . . saa megen Magt lagde Erik og hans Søn (skal være Broder) paa at ødelægge den". Og den sidste: sanctam dei ecclesiam, quam beatus Olavus egregie plantaverat, Johannes rigaverat, isti penitus eradicaverunt.

[3]) Alt dette erfares vel for det meste af de senere Beretninger om Olaf den helliges Virksomhed, men udtales dog tydeligt i Fagrskinna, Cap. 84: „disse Jarler havde ladet sig døbe og overholdt Christendommen, men tvang ingen til at antage den, og lode enhver gjøre som han vilde; i deres Dage spildtes Christendommen meget, saa at næsten alt var ganske hedenskt paa Oplandene og i Throndhjem, men Christendommen holdt sig langs Søen".

man nu mere tale om Vikingefarter i det Store, end umiddelbart forud. Dertil bidrog nu vel for en betydelig Deel de storartede Tog, som Sven Tjugeskegg paa denne Tid begyndte at foretage til England, og hvori vistnok ogsaa mange Nordmænd deeltoge, deels som hans umiddelbare Undersaatter, deels som frivillige, lokkede ved Udsigten til Ære og Bytte. Men ogsaa Sven befandt sig lige over for Hedendommen omtrent paa samme Standpunkt, som Erik Jarl; han havde selv været en altfor ivrig Tilhænger af den, og altfor nødigt antaget Christendommen, til at man ej skulde antage at han lige saa vel som Erik „lod enhver gjøre som han vilde med Hensyn til Christendommens Overhold". Svens Tog fremstiller sig saaledes for os kun som en Ytring af den under hans Herredømme raadende Tilstand, som det første større Tegn paa den fra de herskende nordiske Høvdingsslægter udgaaende Reaktion mod den christeligt-civiliserende Bevægelse, der i Harald Gormssøns sidste Dage var udgaaen fra Tydskland og havde fundet sin Støtte hos Massen af den danske Befolkning. Og paa lignende Maade fremstiller Erik Jarls hele Optræden og den under hans Herskertid raadende Aand i Norge sig som virkende i reaktionær Retning mod den paa Christendommen grundede Civilisation, der, oprindelig udgaaende fra England og Tydskland, i Norge fandt sin virksomme Befordrer i Olaf Tryggvessøn. Man kan derfor ikke sige, at Nordmændene under Erik Jarl fulgte Danernes Exempel, eller omvendt; men kun, at der i begge, nu saa nøje forenede, Riger, samtidigt gjorde sig en bestemt Reaktion gjeldende mod det tidligere System. Det var den gamle Selvraadighedens, Lovløshedens og Vildhedens Aand, eller med andre Ord, Levningerne af Hedendommen, der gjorde sit sidste Forsøg paa at fortrænge den sejrende Christendom og Civilisation. Om Reaktionens Tilhængere eller Begunstigere bekjendte sig til Hedendommen eller ej, gjør her intet til Sagen. Havde de end ladet sig døbe eller tilsyneladende antaget Christendommen, saa vare de dog ikke gjennemtrængte af dens Aand. Deres Sympathier vare endnu hos Hedendommen, eller i i alle Fald hos den med Hedendommen følgende Leveskik. Deres Anskuelser af Forholdene, af Ret og Pligt, vare endnu aldeles hedenske. Afholdt de sig end selv fra hedenske Ceremonier, saa kunde de dog ikke bære det over sit Hjerte at forfølge dem, der endnu ofrede til de gamle Guder, saa meget mere som alt, hvad der stod i Forbindelse med Hedendommen, endnu maatte fremstille sig som nationalt lige over for den nye, fra fremmede Lande indførte Christendom, og ivrig Fastholden ved den gamle Lære saaledes i Mængdens Ojne maatte betragtes paa samme Maade, og ansees for et lige saa stort Tegn paa egte Fædrelandssind, som Overholdelse af og Fasthængen ved gamle nedarvede fædrelandske Skikke lige over for nye udenlandske Moder og Sædvaner til enhver Tid har været betragtet. Og, merkeligt nok, fra dette Standpunkt maatte endog Danekongen Sven i de ivrige Reaktio-

næres Öjne ansees som mere nationalsindet, end Olaf Tryggvesson og de Christendommen hengivne Medlemmer af Harald Haarfagres Æt. Thi endnu var den nordiske Nationalitet saa fuldkommen herskende hos Danekongerne og de fornemste Danehøvdinger, at nogen Tanke om at betragte dem som Fremmede neppe var bleven almindelig hos Nordmændene, medens Legitimitetens hele Trylleri fremdeles omsvævede den gamle lodbrokske Æt, endog i Nordmændenes Öjne. Först da det lykkedes enkelte statskloge Mænd blandt disse at gjøre Christendommen selv national og derved skaffe den det forhenværende reaktionære eller Hedendommen gunstige Partis Hengivenhed, paa samme Tid som den lodbrokske, eller Danekongernes Æt, forlod sit gamle nationale Standpunkt; — da först vandt Christendommen og Civilisationen Fodfæste, Harald Haarfagres Æt fuldstændig Legitimitet, og Norge fuldkomment Sammenhold og Fasthed. Der er overhoved maaske faa Riger, der i den Grad, som Norge, skylde Christendommen sin hele politiske Tilværelse.

Med alt dette maa man ikke forestille sig Erik Jarl som nogen raa og vild Kriger, eller som en Fiende af Civilisationen. Tvertimod, der gives faa ædlere Charakterer i hele vor ældre Historie. Vi have allerede haft Anledning til at anføre flere Exempler paa hans Ædelmod og ridderlige Færd. Men hans hele politiske Bane og offentlige Stilling bestemtes af hans Familieforhold som Haakon Jarls Søn og Sven Tjugeskeggs Svigerson. Saavel om ham, som om hans Broder Sven fortælle de gamle Kongesagaer, at de vare vennesæle og dygtige til at herske, refsede strengt alle Uordener og overholdt vel de **gamle** Love [1]), som det meget betegnende heder. Men uagtet al denne Ros faar man dog det umiskjendelige Indtryk af hvad der for øvrigt berettes om Begivenhederne under deres Regjering, at dennes væsentligste Merke var **Slaphed**, og at deres Tid var en Selvraadighedens og Oplösningens Tid — hvad der og i sig selv var en naturlig Følge af Fleerherredømmet [2]).

Erik var, efter hvad man maa antage, ved sin Tiltrædelse til Regjeringen omtrent 37 Aar gammel [3]). Han var fra sin tidligste Ungdom saa godt som opvoxet i Kamptummel. Vi have seet, hvorledes han allerede i sit 12te Aar fældte sin Faders Svoger, den anmassende Tidende-Skofte, og derfor maatte søge Beskyttelse hos Danekongen. Sandsynligviis har han allerede i denne Tid deeltaget i flere Vikingetog med Sven Tjugeskegg. Skalden Eyjulf Dadaskald, der besang hans Bedrifter, omtaler blandt disse fornemmelig et Tog til Öster-Gautland, hvor han vandt stort Bytte, især i Fan-

---

1) Se det forhen citerede Sted i Olaf Tr. Saga, Cap. 260. Snorre, Cap. 123.

2) Ágrip og Hist. Norv. udtale, som vi have seet, en strengere Dom over dem.

3) Han var nemlig rimeligviis fød 963, se Beregningen ovenfor, S. 61, Note.

ger, der bleve udløste for betydelige Pengesummer [1]). I Jomsvikingeslaget var det især ham, hvem man havde Sejren at takke. Efter Faderens Død maatte han, som vi have seet, forlade Norge, men fik Forleninger af den svenske Konge [2]); imidlertid gik han strax efter paa Vikingetog i Østersøen. Han hjemsøgte Øen Gotland [3]), og overvandt siden nogle Vikinger udenfor Staur ved Vendland [4]). Det næste Aar (996) gjorde han et ødelæggende Tog til Gardarike, hvor han sejlede op ad Neva, ind i Ladoga, belejrede, indtog og opbrændte Ladoga- eller Aldegja-Borg, og herjede vidt og bredt i Omegnen, saa vel som i Estland og paa Øsel. Hver Sommer i alle de fem Aar, han var landflygtig i Norge, skal han have fortsat disse Herjetog til Gardarike, efter Sigende fordi Storfyrst Vladimir var Olaf Tryggvessøns Ven [5]). I Aaret 996 egtede han Kong Svens Datter Gyda, hvilket maaske heller ikke har bidraget saa lidet til at bringe et Forlig til Veje mellem Kong Olaf svenske og Kong Sven. Han skal ogsaa have herjet paa Skaane og taget fire Kjøbmandsskibe udenfor Ystad, men om det var før eller efter Svoldr-Slaget, kan ikke godt sees: i sidste Tilfælde skulde man formode, at Skaane endnu ikke havde underkastet sig Kong Sven. Eriks Halvbroder Sven Jarl var yngre end Erik og beskrives som den smukkeste Mand, man kunde se for sine Øjne. Han var, som ovenfor nævnt, nys bleven gift med Holmfrid, en Syster af Olaf Sviakonge [6]). Uden de Forleninger, som dette Giftermaal skaffede ham, vilde han neppe have faaet den mindste Andeel i Norges Regjering, og den, han fik, var endda, som man erfarer, ubetydelig nok.

Jarlerne toge deres Hovedsæde paa **Lade**. Her havde deres Fader og Farfader boet før dem; det betragtedes allerede i flere Menneskealdre som Ættens Hovedgaard, efter hvilken dens Medlemmer med Stolthed kaldte sig **Lade-Jarler**, uden at ville antage Konge-Navn. At det nye Kjøbstads-Anlæg ved Nidar-

---

1) Fagrskinna, Cap. 83.

2) Se ovf. S. 268.

3) Olaf Tr. Saga, Cap. 213. Snorre, Cap. 197. Fagrskinna, Cap. 83 taler her om en Kamp, Erik bestod i Øresund med 4 danske Vikingeskibe, medens Olaf Tryggv. Saga vistnok rigtigen henfører denne Kamp til Sundene mellem Øsel og Estland, og Fagrskinnas Forfatter har aabenbart misforstaaet Eyjulf Dadaskalds Eyjasund (Ø-Sundet) og læst Eyrarsund. Desuagtet lader han ham, ligesom Olaf Tr. Saga, siden herje paa Adalsysla (Estland). Men begge Dele, baade Øresund og Estland, kunne efter Skaldens Vers ej optages i Fortegnelsen.

4) Staur er sandsynligviis Staver-Odden paa Femern ved det daværende vendiske Wagrien.

5) Fagrskinna, Cap. 83.

6) Olaf Tr. Saga, Cap. 260. Snorre, Olaf Tr. Saga, Cap. 123. Om Holmfrid, se ovf. S. 315, Note 4.

ofen, som Kong Olaf havde paabegyndt, ikke synderlig kunde behage dem, men tvertimod snarere maatte være dem en Torn i Ojnene, er naturligt. De lode det forfalde, saa vel Privathusene som Kongsgaarden og Kirken, og dette kan ikke andet end have bidraget meget til at fremskynde Thrøndernes Tilbagefald til Hedendommen [1]). Derimod søgte de at faa en Kjøbstad oprettet paa **Steinker** inderst ved Beitstadfjorden. Her fandtes formodentlig allerede da, som nu, flere Huse, hvilke Stedets bekvemme Beliggenhed for Skibsfarten i den indre Deel af Fjorden havde fremkaldt; det laa i Nærheden af Indherreds folkerigeste Egne og det anseede Hovedtempel paa Mæren, som endnu stod eller paa ny havde rejst sig i sin gamle Glands [2]), medens derimod Templet paa Lade, hvor gjerne endog Erik Jarl maaske i sit Hjerte kunde have ønsket det, ikke atter hævede sig af sin Aske, da han nu engang havde antaget Christendommen og ikke aabenbart kunde begunstige Hedenskaben.

Erik Jarl søgte viseligen at vinde Kong Olafs forrige Tilhængere. Dette kunde heller ikke falde ham vanskeligt. De fleste anseede Mænd i den Deel af Landet, der stod under hans Herredømme, havde i sin Tid været hans Faders Venner og Vasaller, og om de end i Haakon Jarls sidste Dage havde været misfornøjede, og i Ojeblikkets Heftighed havde taget Olafs Parti, er det dog let at forstaa, hvorledes, efter dennes Fald, den gamle Hengivenhed for Lade-Jarlens Æt atter maatte dukke op hos dem, især da Erik neppe sparede paa Gaver og Forleninger for at knytte dem til sig. Derfor heder det og i et gammelt Kvad, at alle Lendermænd, paa Erling nær, vare Eriks Venner. Med Erling var det en anden Sag. Hans Giftermaal med Kong Olafs Syster maatte gjøre Fiendskab med Jarlerne til en Pligt for ham; han var desuden mægtig nok til at vedligeholde en Art af uafhængigt Herredømme. En af Kong Olafs Venner, som Jarlerne især søgte at drage til sig, og som det ogsaa lykkedes dem ganske at vinde, var den unge **Einar Thambarskelver**. Erik Jarl havde, som ovenfor berettet, skjenket ham Livet efter Svoldrslaget; han tog ham med sig til Norge, og gjorde ham, som man af det følgende kan slutte, saa glimrende Tilbud, at den ærgjerrige Yngling neppe engang, om han fra først af havde bestemt sig dertil, vilde have kunnet modstaa dem. Thi, fortælles der, Jarlerne gave ham deres Syster, den storsindede **Bergljot**, til Egte, og gave ham store Veitsler i Orkedalen, saa at han blev den mægtigste og meest anseede Mand i hele Throndelagen. Han var ogsaa fra nu af Jarlernes fornemste Støtte og meest hengivne Ven [3]).

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 53, hos Snorre, Cap. 96. Fagrsk., Cap. 81.

[2]) Det omtales ingensteds, at Templet paa Mæren blev brændt eller nedrevet, ligesom Templet paa Lade, men alene, at Gudebillederne ødelagdes.

[3]) Olaf den helliges Saga, Cap. 39, hos Snorre, Cap. 20. Fagrsk. Cap. 81. For-

Erling Skjalgssøn holdt imidlertid et Slags Hof for sig selv paa sin Gaard Sole, paa Jæderen. Han levede med megen Glands. Han havde ingensinde færre end 90 Frimænd hos sig paa sin Gaard, og naar Jarlerne vare i Nærheden, havde han 240 Mænd eller flere. Naar han var ude paa Rejser, sejlede han i det mindste paa en fuldt udrustet Tyvesesse; men han ejede desforuden hiin store Skeid paa 32 Rum, hvis Besætning udgjorde 240 Mand eller derover; den brugte han paa Vikingetog eller ved Møder med andre Høvdinger. Foruden sine øvrige Trælle havde han altid 30 Hjemmetrælle paa Gaarden. Han behandlede dem meget godt; thi han foresatte dem kun et bestemt Dagarbejde, og gav dem Tilladelse til at arbejde for sig selv den øvrige Tid; derhos overlod han enhver af dem et Stykke Agerland at dyrke; hvad der udbragtes for det derpaa avlede Korn, blev deres private Ejendom, som de kunde anvende til at løskjøbe sig. Løsningssummen for Enhver var bestemt, og den var ikke større, end at mange allerede i det første Aar kjøbte sig fri, og ingen, der havde noget Held med sig, behøvede længere Tid dertil end tre Aar. For de indkomne Penge kjøbte han sig andre Trælle. De Frigivne eller Løskjøbte, der naturligviis ikke ophørte at staa under hans Beskyttelse, brugte han deels i Sildfiske, deels i andre Erhvervsgrene. Nogle lod han rydde i Skovene og oprette Gaarde der. Alle skaffede han et eller andet godt Udkomme. Da hans kostbare Huusholdning krævede store Pengeudlæg, var han om Somrene ofte ude i Leding for at skaffe sig Gods. Han beskrives som meget smuk, sterk og høj af Væxt, saare forstandig, en dygtig Hærmand, og i alskens Idrætter ej langt fra at være Olaf Tryggvessøns Lige. Det var siden et almindeligt Sagn, at Erling var den gjæveste af alle Lendermænd i Norge. Det er vel endog et stort Spørgsmaal, om Jarlernes egen Hofholdning i Glands og Anseelse kunde maale sig med hans [1]).

44. Sigmund Brestessøns Endeligt. Færøernes Frafald.

Svagheden af Jarlernes Regjering aabenbarer sig tydeligt i Skatlandenes Frafald. Over Færøerne herskede, som vi have seet, **Sigmund Brestessøn**, der allerede fra tidligere Dage var Erik Jarls Yndling og gode Ven. Kort efter at Jarlerne havde erhvervet Herredøm-

---

tællingen om hvorledes Einar Thambarskelver tilligemed flere andre fra Ormen undkomne Kæmper blev fangen af Kong Svend og bragt til Jylland for at sælges som Træl, men løskjøbt af en maskeret Mand, i hvilken han troede at gjenkjende Olaf Tryggvessøn, er forhen omtalt, den bærer aabenbart Præget af senere Opdigtning.

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 43, hos Snorre, Cap. 21.

met, sendte de Bud efter ham, og han indfandt sig strax. Han traf dem paa Lade, hvor de modtoge ham med stor Venlighed, udnævnte ham paa ny til deres Hirdmand, og bekræftede ham i Forleningen over Færøerne. Men han overlevede ikke længe dette Besøg, thi omsider lykkedes det hans Dødsfiende Thrond at fælde ham og gjøre sig uafhængig. Thrond, der endnu var altfor ny i Christendommen til at omfatte den med saadan Oprigtighed, som i sit Livs sidste Dage, og som desuden nu, efter Olaf Tryggvessøns Død, ikke havde saa megen Grund til at frygte Straf for Lunkenhed i Troen, skal i al Hemmelighed med sine nærmeste Frænder og Huusfolk have drevet megen Blotskab; han ansaa denne Tid for den bedste til at faa Sigmunds strenge Herredømme afrystet og til at hevne de mange Ydmygelser, han havde lidt af ham, blandt hvilke den sidste, da han blev tvungen til at lade sig døbe, i Thronds Øjne ogsaa var den største og utaaleligste. Med sine Brodersønner Sigurd Thorlakssøn og Thrond laage, sin Systersøn Gaut den røde, sin Fostersøn Leif, Assur Hafgrimssøns Søn, og flere andre Frænder eller Venner, dannede han en for Sigmund farlig Magt, især da det ikke var at vente, at Mængden, om den end af Frygt for Sigmund overholdt Christendommen, endnu af Hjertet kunde være den hengiven, og ej, i Tilfælde af aabenbar Strid, vilde gjøre fælles Sag med den, der maaske lovede at bringe Hedendommen, eller i det mindste fuld Religionsfrihed, tilbage. Thi Sigmund selv var en streng Christen, der endog havde ladet en Kirke opføre paa sin Gaard [1]). Nu, som forhen, begyndte Thrond med at fordre Bøder af Sigmund paa Leif Assurssøns Vegne for dennes Fader, Assur Hafgrimssøns, Drab. Fordringen fremsattes paa det almindelige Thing. Sigmund svarede at Sagen allerede var paadømt af Haakon Jarl, og at man fik holde sig til denne Dom. Thrond begyndte nu at true. Han ytrede at hans Frænder, der vare voxede op i hans Huus, ikke vilde finde sig tilfreds med at Sigmund indesad med hele Herredømmet, af hvilket dog den

[1]) I Færeyingasaga, Cap. 35, heder det, at det paa Færøerne gik med Christendommen som vidt og bredt andenstedes i Jarlernes Rige, at enhver levede som han vilde, skjønt de selv holdt vel deres Tro, og at Thrond og hans Kammerater derfor i Virkeligheden (raunar, altsaa ikke tilsyneladende), for en stor Deel forkastede Troen. Dette maa dog, hvad Folket paa Færøerne angaar, kun være en Forudsætning af Sagaskriveren, der ikke engang forholder sig rigtig. Thi den egentlige Herre paa Færoerne var jo Sigmund, og han var nu ligesaa ivrig en Christen, som forhen. At Mange blandt Folket i Hjertet vare Hedendommen hengivne, er en anden Sag, men aabenbart vovede de neppe at give Tegn til Frafald, siden ikke engang Thrond selv, som man af Ordene maa formode, turde gjøre det. Derfor maa man antage at Christendommen her, lige saa vel som i Gulathingslagen, har vedligeholdt sig siden Olaf Tryggvessøns Tid. Der er heller ikke Tale om at Olaf den hellige siden efter behøvede at lade noget nyt Christendomspaabud forkynde der paa Øerne, skjønt han ellers gjorde sig stor Møje med at bringe dem til Lydighed.

halve Deel tilkom dem; at han havde tilføjet dem alle flere Beskæmmelser, som det ej var at vente at de roligen vilde taale, og at han derfor maatte være belavet paa at faa deres retmæssige Harme at føle. Sigmund svarede at disse Trusler ej skulde forurolige hans Nattesøvn.

Den samme Sommer, da Sigmund og Thore tilligemed Einar Sudrøing en Dag vare dragne over til lille Dimun, for at hente Slagtekvæg, bleve de var, at Throud og hans Frænder, tolv i Tallet, landede paa Øen, sterkt bevæbnede. Sigmund lod sig ikke herved forskrække, men aftalte kun med Thore og Einar, at de, naar Throud nærmede sig, skulde løbe hver til sin Kant, men samles ved Opgangen til Øen, hvor Baadene laa, førend deres Angribere kunde indhente dem. Saaledes skede det. Sigmund traf en af Throuds Mænd, der var sat paa Post ved Opgangen, og dræbte ham, medens Thore fældte en anden, der var sat til at passe paa Fartøjets Landtoug. Nu hoppede Sigmund ned paa Stranden, hvor han endnu dræbte en af sine Forfølgere, vadede derpaa ud til Fartøjet, kastede ved Thores Hjelp en Mand overbord, der var efterladt til Bevogtning, og roede afsted med Throuds Baad, medens Einar imidlertid havde skudt deres egen ud, og roede i denne. Throud og de øvrige af hans Flok befandt sig saaledes tilbage paa den lille Klippeø uden noget Fartøj, hvorpaa de kunde komme bort. De saa sig nødte til at antænde Baal for at give deres Nød tilkjende. Det var Sigmunds Hensigt at samle flere Folk for at kunne overmande dem og tage dem til Fange. Men da han kom tilbage til Øen, var det for silde. Man havde bemerket Nødsignalet, og sendt Baade til Øen, saa at Throud og hans Følge ved hans Ankomst allerede vare borte. Throud lod sig ikke afskrække ved dette uheldige Forsøg. Længer ud paa Sommeren, da Sigmund drog om for at opkræve Landskyld, som sædvanlig kun med Thore og Einar, saa han i et trangt Sund Throud, atter selv tolfte styre imod sig. Men han roede raskt imod dem, og bød Thore og Einar at hugge Vanterne over paa deres Fartøj, medens han selv af alle Kræfter stødte til det med en Fork; derved lykkedes det ham at hvælve det, saa at Kjølen vendte i Vejret, og fem Mand af Besætningen druknede. Thore vilde nu at man skulde dræbe de øvrige, der søgte at redde sig ved Svømning; men Sigmund sagde at det var nok at beskjemme dem, saaledes som man nu havde gjort. Paa denne Maade slap Throud ogsaa denne Gang derfra med Livet, og han skal selv have sagt, at Sigmund bar sig saare uforstandigt ad, idet han ej benyttede Lejligheden til at dræbe dem alle. Han skal endog have erklæret dette for et Tegn paa, at det nu var forbi med Sigmunds Held [1]).

---

[1]) Færeyingasaga, Cap. 35, 36.

Ud paa Høsten samlede Thrond atter Folk for at angribe Sigmund. Han havde nu, sagde han, drømt, at de skulde komme ham nær. De havde to Skibe og vare i Alt 60 haandfaste Karle, blandt dem Leif, Sigurd, Thord, Gaut og flere. Thrond drog denne Gang lige til Skuvø, hvor Sigmund boede. De gik i Land; den første, der gik op ad den trange Opgang, stødte paa en af Sigmunds Mænd, som her stod paa Vagt: efter nogen Kamp styrtede de begge døde ned af Klippen. Den hele Skare gik nu op til Gaarden, som de omringede og angrebe. Sigmund og alle hans tilstedeværende Mænd grebe til Vaaben, endog hans Hustru Thurid bevæbnede sig, og viste sig lige saa dygtig som nogen Mand. Da Angrebet havde vedvaret en Stund uden at man kunde komme nogen Vej, lod Thrond bringe Ild. Da traadte Huusfruen Thurid ud i Døren, og spurgte, hvor længe han agtede at slaaes med hovedløse Mænd [1]). Han skjønnede strax, at Sigmund maatte være undkommen, og skal nu, som der fortælles, have gaaet mod Solen omkring Gaarden og blystret, indtil han opdagede Aabningen af en underjordisk Gang, hvor han lugtede efter Sporet som en Hund, og erklærede, at Sigmund, Thore og Einar havde taget Vejen derigjennem. Han forfulgte Sporet, indtil han kom til en Kløft, der gaar tvers over Øen. Her, sagde han, maatte Sigmund have hoppet over, han bød derfor sine Mænd at fordele sig i to Hobe, af hvilke hver skulde gaa til sin Ende af Kløften, og atter mødes paa den anden Side. Det var imidlertid blevet mørkt. Thrond raabte højt: „er du saa stor en Helt, som der gaar Ord af, Sigmund, saa viis dig nu!" Strax efter kom en Mand hoppende over Kløften med draget Sverd, kløvede Hovedet paa en af Thronds Mænd lige ned i Skuldrene, og sprang baglængs tilbage over Kløften. „Det var Sigmund", sagde Thrond, „lad os nu sætte efter dem til Enden af Kløften". Sigmund og hans to Ledsagere kom tilsidst op paa en Bjerghammer nær ved Søen, hvor Thore foreslog at de skulde oppebie Angrebet. Men Sigmund, der ved sit sidste Hop over Kløften havde kommet til at slippe sit Sverd og saaledes var vaabenløs, foretrak at søge sin Frelse ved at svømme. Han kastede sig i Søen, og Thore og Einar fulgte efter. Det heder, at han vilde over til Suderø; sandsynligviis har han dog snarere haft til Hensigt at komme over til Store Dimun, der ligger nærmest, men Strømmen har drevet ham længer mod Vest, saa at han blev nødt til at tage Vejen til Suderø, der er over en Miil fra Skuvø [2]). Da de vare komne halvvejs, følte Ei-

[1]) Det vil her sige: med Indbyggerne af et Huus, hvis egentlige Overhoved ej er tilstede.

[2]) Det er paa Færøerne et almindeligt Sagn, at den Klippe, fra hvilken Sigmund og hans Stalbrodre sprang i Vandet, var Tórarenni (Þórdarenni) paa Nordvestsiden af Skuvø. Det er altsaa paa denne Ø, at det færøiske Sagn anviser Begivenheden Plads. Det maa dog ikke oversees, at Færeyinga-

nar sig saa træt, at han gav sig over, og ikke vilde svømme længer. Sigmund tog ham paa sine Skuldre, og svømmede saaledes en Stund, indtil Thore gjorde ham opmerksom paa, at Einar allerede var død. Han slap ham da, men ikke længe efter maatte han tage Thore i hans Sted, da Kræfterne nu ogsaa svigtede denne. Sigmund naaede Suderø, men saa udmattet, at Bølgerne snart skyllede ham op paa Landet, snart førte ham ud. Derved gled Thore af hans Skuldre og druknede. Med Nød og neppe fik Sigmund krøbet op. Han var saa udmattet, at han ej kunde gaa, men krøb hen til en Tare-Dynge, i hvilken han lagde sig. Det var i en Vig nordøstligst paa Øen, kaldet Hvalvik; i Nærheden laa en liden Gaard ved Navn Sandvik. Der boede en Mand ved Navn Thorgrim ille (d. e. onde), Thronds Lejlænding. Han var stor og sterk, og havde to raske Sønner. Samme Morgen kom han ned til Stranden, hvor han fik Øje paa noget rødt, der stak frem af Taredyngen. Han ryddede Taren tilside og saa nu at det var en Mand. Paa hans Spørgsmaal, hvad han hed, navngav Sigmund sig. Thorgrim sagde: „lavt ligger nu vor Høvding, hvorledes gaar dette til?" — Sigmund fortalte ham det hele og bad ham og hans Sønner, der imidlertid vare komne til, om at staa ham bi. Men Thorgrim havde imidlertid faaet Øje paa den store Guldring, som Sigmund bar paa Armen, og som Haakon Jarl havde taget af Thorgerd Hølgabruds Arm og foræret ham. „Saa stor en Rigdom, som den, Sigmund bærer paa sig", hviskede Thorgrim til sine Sønner, „faa vi aldrig i vort Eje, dersom vi ikke benytte os af Lejligheden, og dræbe ham". Sønnerne vilde en Stund intet høre derom, men lode sig dog tilsidst overtale, og grebe fat i Sigmunds Haar, medens Thorgrim med en Øxe, han havde hos sig, skilte hans Hoved fra Kroppen. De toge Klæderne og alle Kostbarheder af Liget, og grove det tilligemed Thores Lig, der ogsaa var drevet i Land, ned under en Muldbakke i Nær-

---

saga, ved her (Cap. 37) at omtale Skuvøs fortrinlige Bekvemhed til at forsvares af faa mod mange, næsten Ord til Andet gjentager den Beskrivelse derover, som gives i Cap. 22, hvor der handles om det Virke, Assur Hafgrimssøn lod opføre, (se ovenfor S. 145). Sagaens Mening er altsaa den, at Sigmund blev angreben paa samme Sted, hvor han selv i sin Tid angreb og fældte Assur. Men da nu hiin Beskrivelse, efter hvad ovenfor er ytret, allerbedst passer paa Store Dimun, hvortil Lokalsagnet ogsaa henfører Assurs Drab, synes det rimeligst, at det ligeledes var paa Store Dimun, ikke paa Skuvø, hvor Sigmund blev angreben. Derved faar ogsaa Sagaens Fortælling om Sigmunds lange Svømning, der ellers bliver temmelig æventyrlig, nogen Rimelighed for sig, thi Store Dimun ligger kun halv saa langt fra Sudrø, som Skuvø, og mod den vender desuden hiin Bugt, Hvalvik, hvor Sigmund kom i Land. Endelig findes just paa Dimun en slig Kløft (det grønne Skaar) som den i Sagaen omtalte. Jeg har imidlertid paa dette Sted ej vovet i Texten selv at afvige fra, hvad baade Sagaen og Lokalsagnet eenstemmigt melde.

heden. Saaledes gik Olaf Tryggvessons Spaadom, da han advarede Sigmund mod Thorgerd Holgabruds Ring, omsider i Opfyldelse [1]).

Efter Sigmunds sørgelige og alt for tidlige Endeligt var der ingen, der kunde maale sig med Thrond. Sigmunds Sønner vare endnu ikke voxne. Throud og Leif toge derfor alle Øerne under deres Herredømme, og herskede, som det synes, ganske uafhængigt i flere Aar. Mod Thurid og hendes Sønner viste Throud sig bedre end man skulde have ventet, thi hun forblev i Besiddelse af Gaarden paa Skuvø, der ikke havde taget synderlig Skade ved det sidste Angreb. Naar man ser hen til de senere Begivenheder, maa man næsten formode, at den listige Throud ikke har villet have Leif alt for mægtig eller tryg i Herredømmet. I Sigmunds Sønner vilde Leif altid kunne befrygte Medbejlere om Herredømmet, og imidlertid vilde Throud selv vedblive at være den virkelige Herre. Nogle Aar derefter foreslog Throud Leif at bejle til Sigmunds Datter Thora, for saaledes paa letteste Maade at ende den lange Ættetvist. Leif tvivlede paa at dette Forslag vilde blive godt optaget, men fulgte dog med Throud til Skuvø. Deres første Modtagelse var ikke synderligt lovende, men da Throud bød Forlig for Sigmunds Drab, og fremførte deres egentlige Ærende, svarede Thora selv, at hvis Leif kunde aflægge Ed paa at han hverken selv havde dræbt hendes Fader eller faaet nogen anden dertil, men derimod kunde skaffe hende sikker Oplysning om, hvo Morderen var, da skulde Forliget komme istand med hendes Moders, Brødres, Forældres og Venners Raad og Samtykke. Dette fandt alle at være en billig Fordring, og saavel Throud som Leif gik ind derpaa. Kort efter begav Throud med Leif sig til Thorgrim ille i Sandvik, og beskyldte ham for Mordet. Thorgrim benegtede det, men Throud lod ham og hans Sønner binde, og skal nu have anstillet en Art af Sejd eller Trolddom, hvorved han fremmanede Sigmund, Thore og Einar, og saaledes fik Vished om deres Endeligt. Det sande er vel, at Throud den hele Tid har vidst Besked om, hvorledes Sagen var gaaen til, og maa-

---

[1]) Se ovenfor S. 133. Hvad ellers Beretningen om Sigmunds Drab m. m. angaar, maa man erindre, at den umuligt kan bero paa andet end hvad Sigmund selv, da han laa udmattet paa Stranden, fortalte Thorgrim, og hvad denne flere Aar derefter tilstod for Throud. Om det altsammen har sin Rigtighed, maa følgelig staa derhen. Meest usikkert bliver det, hvor vidt Sigmund virkelig, som det heder, skulde have taget først Einar, siden Thore, paa sine Skuldre. — Om Aaret, da Sigmund blev dræbt, indeholder Færeyingasaga selv ingen nøjagtig Oplysning. Da det imidlertid er sandsynligst, at Jarlerne kaldte ham til sig i det første Aar efter deres Hjemkomst, eller i 1001, synes hans Sammenstød med Throud og paafølgende Drab at have fundet Sted Aaret efter, d. e. i 1002. Leifs Giftermaal fandt maaske Sted 1005, da Thora var 20 Aar gammel.

ske endog forhen hemmeligt har beskyttet Thorgrim, men nu anstillede sig, som om han allerførst opdagede Sammenhængen, og lod Thorgrim i Stikken, da dette var det fordeelagtigste. Da man nu ogsaa fandt Ringen, som Thorgrim havde taget fra Sigmund, gik han til Bekjendelse, og blev med sine Sønner bragt til Thinget i Thorshavn, hvor de efter at have gjentaget Bekjendelsen bleve hængte. Sigmunds og Thores Lig bleve opgravne og begravne ved den Kirke, Sigmund havde ladet opføre, og Thora rakte Leif sin Haand, efter at fuldkomment Forlig var sluttet mellem ham og hendes Brødre [1]). Leif bosatte sig nu paa sin Fædrenegaard Hof i Sudrø. Men nogen Skat til Norges Høvdinger blev, som det synes, ikke betalt [2]). Jarlerne havde ogsaa andet at tænke paa, end at bevare Herredømmet over Færøerne.

45. Orknøerne uafhængige. Sigurd Jarl.

Orknøerne og Hjaltland synes Jarlerne ej engang at have tænkt paa at bringe til Lydighed. Deres Høvding var den mægtige Jarl **Sigurd Lødvesson**, der, som vi have seet [3]), vistnok i sin Tid af Olaf Tryggvesson var bleven tvungen til at sværge ham Troskabsed og antage Christendommen, men som desuagtet, især efter at hans Søn Hunde, hvilken Olaf havde bragt til Norge som Gissel, var død, ikke viste Kongen nogen Lydighed som hans Vasal. Derimod nærmede han sig sin forrige Fiende Mælkolm, der som Maormor af Moray havde hindret ham fra at tilbageerobre Nordskotland [4]). Om den skotske Trone førtes der i denne Tid idelig Strid mellem de to Hovedstammer, der stredes om Magten, nemlig det piktiske eller nordlige og den skotske eller sydlige [5]). Det lykkedes Mælkolm, der tilhørte det første, at overvinde og fælde Grim eller Kened Mac Dubh, der tilhørte det andet, ved Monievaird, og saaledes selv blive Konge i Skotland (1003) [6]). Da vi erfare, at Sigurd Jarl omtrent paa denne Tid eller

---

[1]) Færeyingasaga, Cap. 37—41.

[2]) Det ligger tydeligt i de Udtryk, som anvendes om Olaf den helliges senere Forsøg paa at faa Skat af Færøerne, at der indtil da i lang Tid ingen Skat havde været ydet.

[3]) Se ovenfor S. 252, 329.

[4]) Se herom ovenfor S. 134, 135, jvfr. 193, 194.

[5]) Om de to skotske Hovedfolk, Pikter og Albaner eller Sydskotter, se ovenfor 1ste B. S. 444.

[6]) Fordun, l. IV. Cap. 41. Wyntoun, VI. v. 171. Her, saa vel som paa flere andre Steder, kaldes han Grim, Søn af Kened Mac Dubh. I Kongerækken, som meddeles i Antiqq. Celto Normann. S. 144, kaldes han kun selv Cionaod (Kened) Mac Dubh, i det følgende (S. 148) Girg Mac Kinath Mac Duff.

lidt senere egtede hans Datter [1]), skulde man næsten formode, at Mælkolm selv har søgt Sigurds Venskab og tilbudt ham sin Datters Haand, for at faa hans Hjelp i Krigen mod Grim. At Sigurd som Medgift fik Katanes og Sudrland, eller en Deel af sine forrige nordskotske Besiddelser, kan man være overbeviist om, skjønt det ingensteds udtrykkeligt siges [2]). Sigurd, der efter sit svære Legeme kaldtes den digre, var en saare mægtig Fyrste. Over Orknøerne herskede han aldeles uafhængigt. Hans Svoger Gille Jarl herskede over Sydervøerne, øjensynligt som hans Undermand. Hans Besiddelser i Nordskotland maatte i Forbindelse med det Familiebaand, der nu knyttede ham til Kongen, sikre ham en betydelig Indflydelse paa de skotske Anliggender, saa at det vel endog er uvist, hvo der paa denne Tid skal ansees for Skotlands egentlige Herre, han eller Mælkolm [3]). Skade, at de Efterretninger, skotske Historieskrivere give om denne Deel af deres Fædrelands Historie, ere saa magre og forvirrede; thi ellers vilde man vistnok af dem kunne erfare saare meget om hvad senere Forfattere med Rette kalde det norske Herredømme i Skotland, eller det skotsk-norske Kongedømme [4]). Men dette Nordmannavælde i Skotland kom dog nu ikke Norge selv eller dets Høvdinger til Gode. Det var først Olaf den hellige forbeholdt, atter at bringe dette Vasalland, saa vel som Færøerne, tilbage under de norske Kongers Lenshøjhed [5]).

46. Begivenheder paa Island.

Ogsaa til **Island** strakte sig den Reaktion i hedensk Aand, som man paa denne Tid, strax efter Christendommens Indførelse, sporede over hele Norden. De første Tiaar af det 11te Aarhundrede danner et af de uroligste og meest bevægede Tidsrum i Islands Historie. Det spores udtrykkeligt, hvorledes de oldhedenske Elementer der endnu strede med de nychristelige, og hvorledes de første maatte udrase, og den ældre hedenske Generation uddø, forend den nye Tingenes Orden for Alvor kunde siges at begynde. Men saa meget udrettede dog al denne Uro, at man under den lettere blev op-

---

[1]) Orkn. Saga, Cap. 1. Olaf den helliges Saga, Cap. 91.

[2]) Ved hans Død overlod Mælkolm Katanes og Sudrland til hans Søn, sin egen Dattersøn, Thorfinn, se Orkn. Saga og Olaf den helliges Saga, Cap. 91.

[3]) Man maa her for en stor Deel slutte sig til Tingenes Tilstand under Sigurd fra hvad der senere fandt Sted under hans Søn Thorfinn.

[4]) Det meste, hvad der findes herom, er samlet i Skene's the Highlanders in Scotland, 1ste B. S. 108 flg., og 2det B. S. 32.

[5]) Der tales i alle Fald siden Olaf Tryggvessøns Tid ej om noget Forsøg paa at bringe Orknøernes Jarler til Lydighed, forend under Olaf den hellige.

merksom paa Lovgivningens Mangelagtigheder, og at velsindede Mænd saaledes fik Anledning til at bringe Forbedringer istand, som ellers maaske enten slet ikke eller kun seent vilde have været tilvejebragte.

Blandt de Begivenheder paa Island, som især udøvede Indflydelse paa Udviklingen af det offentlige Liv, og som meest charakterisere Retstilstanden og Samfundsforholdene paa Øen, maa man fornemmelig omtale de langvarige Uroligheder, som herskede i den sydlige Deel af Landet mellem den ædle Njaals Familie og andre Høvdinger, og som havde deres Rod i den Tvedragt, den ondskabsfulde Hallgerd Høskuldsdatter havde søgt at stifte mellem sin Mand Gunnar Haamundssøn og Njaals Sønner. Det lykkedes hende vistnok ikke at gjøre Ende paa det Venskab, der herskede mellem Gunnar selv og Njaals hele Familie, men vi have dog seet, hvorledes det allerede i Gunnars Levetid var kommet til aabenbart Fiendskab mellem Njaalssønnerne og Gunnars Frænder, ligesom ogsaa Gunnars Død tildeels var en Følge af andre Fejder, hvori hendes Ondskab havde indviklet ham. Det er ovenfor viist, hvorledes to af Njaals Sønner, Helge og Grim, under deres Ophold i Norge kom til at lide megen Overlast af Haakon Jarl, der beskyldte dem for at have været Medvidere med Thraain Sigfussøn i at skjule Rømningsmanden Rapp og unddrage ham hans fortjente Straf [1]). Jarlen havde for saa vidt haft Ret i denne Beskyldning, som Helge og Grim godt vidste, at Thraain havde modtaget ham, men vare ædelmodige nok til ej at ville røbe det, uagtet Thraain allerede da var at betragte som deres Fiende. Efter deres Hjemkomst til Island (990) gjorde de derimod Fordring paa Erstatning for den Mishandling, som de for Thraains Skyld havde maattet lide. En saadan Fordring var aldeles stemmende med de Tiders Tænkemaade, og det vilde maaske endog have været regnet som en Skam for Njaalssønnerne, om de ej havde fremsat den. De bade først Thraains Broder, Ketil, der førend Fiendskabet mellem begge Familier endnu var opstaaet havde egtet deres Søster, at tale til Thraain derom. Da dette ikke hjalp, sendte de deres nye Svoger Kaare Salmundssøn hen til ham i samme Ærende, men forgjæves. Endelig begave alle Njaals fire Sønner tilligemed Kaare sig hen til Thraains Gaard Grjotaa, for at fremsætte Fordringen med større Eftertryk; men Hallgerd, der tilligemed sin yngste Søn opholdt sig hos sin Svigersøn Thraain, hilsede dem med de samme Smædeord, hvormed hun tidligere havde gjort sig lystig over dem; den ondskabsfulde Rapp, der siden Flugten fra Norge var forbleven hos Thraain, lagde ogsaa sine Ukvemsord med i Laget, og Thraain selv svarede overmodigt, at han ej vidste, at Njaals Sønner vurderede sin Ædelmodighed i Penge. Ved Hjemkomsten fortalte de sin Fader, hvorledes det var

[1]) Om alt dette, se ovf. S. 186—196.

gaaet dem. Han spurgte om de havde skudt nogen til Vidne. „Nej", svarede Skarphedin, „denne Sag ville vi kun afgjøre paa Vaabenthing". — „Neppe vil nogen nu tro at I tør løfte Vaaben", sagde hans Moder Bergthora. „Du behøver ej at egge dine Sønner", sagde Kaare, „thi de ere fremfuse nok alligevel". Njaal og hans Sønner tilligemed Kaare talte nu længe i Stilhed med hinanden. Det Foresaldne rygtedes imidlertid, og alle skjønnede at Sagen ej kunde blive staaende derved. Thraain havde vel ikke selv deeltaget i Ukvemsordene, men han maatte dog bære Ansvaret for hvad der var talt af hans Huusfolk og i hans Paahør. For øvrigt var han vel belavet mod alle Overfald, thi han havde stedse 15 vaabenføre Mænd hjemme paa Gaarden, og naar han red ud, var han altid fuldt bevæbnet og havde aldrig ringere Følge med sig end syv Mænd [1]).

Noget efter blev Thraain indbuden til et Besøg hos sin Ven og Frænde, den forhen omtalte Gode Runolf Ulfsson paa Dal. Som sædvanligt rejste han selv 8de. Njaals Sønner, som fik Nys herom, da han var paa Hjemvejen, besluttede at lægge sig i Baghold for ham og overfalde ham ved Overgangen over det iislagte Markarfljot. De vare paa Færde tidligt om Morgenen. Njaal hørte Skarphedins Oxe Rimmugyge røre ved Tiljerne, skyndte sig op og saa alle sine Sønner tilligemed Kaare fuldt bevæbnede og i Begreb med at forlade Gaarden. Paa hans Spørgsmaal, hvor de agtede sig hen, svarede Skarphedin: „at lede efter Sauder". „Saa sagde I for engang", svarede Njaal, „men da vejdede I Mænd". „Hør hvad Gubben siger", sagde Skarphedin leende, „han er ikke uden Mistanke". Njaal gjorde imidlertid intet Forsøg paa at holde dem tilbage, de ilede op til Markarfljot, og lagde sig i Baghold paa et Sted, hvor de kunde holde Øje med alle dem, der kom østenfra. Snart saa de Thraain og hans Følge. Men Thraain opdagede ogsaa dem, og gik derfor ikke lige over Strømmen, men et Stykke nedad langs den modsatte Bred. Uden at ænse Thraains Overmagt ilede Skarphedin og hans Følge ned imod ham. Strømmen løb aaben i Midten, men var tilfrossen noget længere nede. Didhen styrede de for at komme over. Skarphedin blev noget tilbage. „Hvorfor nøler du", spurgte Grim. „Jeg binder min Sko", sagde Skarphedin, hvis Skotvinge var sprungen. „Lad os kun ile videre", sagde Kaare, „han kommer nok lige saa snart som vi". Da Skarphedin var færdig, gav han sig ikke Tid til at tage Omvejen over Iisbroen, men gjorde med løftet Øx et forfærdeligt Hop over den tolv (efter vort nuværende Maal omtrent ni) Alen brede Rende, fortsatte i fuld Fart sit Løb paa den spejlglatte Iisflade, hvor Thraains Følge stod, og gav Thraain, just som han vilde sætte sin Hjelm paa, et saadant Hug i Hovedet, at det kløvedes lige ned til Jæxlerne, der

[1]) Njaals Saga, Cap. 92.

faldt paa Isen. Det hele skede saa hurtigt, at man ej fik Hug paa ham, og uden at han standsede i sit Løb forend han kom til Enden af Jisfladen, hvor Kaare og de øvrige mødte ham. „Nu er Raden til eder", sagde Skarphedin, og de fældte Rapp tilligemed endnu een af Fienderne. Skarphedin greb to af dem, men skjenkede dem og de øvrige Livet. Dette Drab vilde naturligviis strax have ledet til en langvarig og blodig Fejde, hvis ikke Ketil, Thraains Broder og Njaalssønnernes Svoger, havde faaet et Forlig istand. Njaal betalte Bøder, Forliget blev besvoret, og Sikkerhed tilsagt paa begge Sider. Og for endnu mere at befæste den gode Forstaaelse mellem begge Partier, tog Njaal Thraains unge Søn **Høskuld** til Opfostring, og behandlede ham med samme Kjærlighed som en Søn, ligesom ogsaa Njaals egne Sønner toge sig ivrigt af ham og viste ham den største Venlighed. Saaledes henstode Sagerne en Tidlang, og den blodige Familiefejde troedes ganske bilagt [1]).

Imidlertid blev Christendommen indført. Thorgeir Ljosvetningagode døde (1001), og efterfulgtes som Lovsigemand af **Grim Svertingssøn** paa Mosfell, Egil Skallagrimssøns eller rettere hans afdøde Broder Thorolfs Svigersøn [2]). Men Grim havde kun paa to Thing beklædt hiin Værdighed, da han blev saa hæs, at han maatte frasige sig den [3]); med Thingets Tilladelse overdrog han den til sin Systersøn **Skafte Thoroddssøn** fra Olvus, der med stor Anseelse beklædte den i 27 Aar (1003—1030), og vistnok er at betragte som Øens berømteste og dygtigste Lovsigemand [4]). Det var ham, hvem den Opgave paalaa, at gjennemføre Christendommens Aand i Lovgivning, Skikke og Sæder, og da der just paa denne Tid herskede større Voldsomhed og Tilbøjelighed til Selvraadighed end forhen, blev ogsaa denne Opgave saa meget vanskeligere. Men han udførte den, som det synes, med langt større Kraft og Duelighed, end man under de Omstændigheder skulde have ventet. I hans Dage, siger derfor ogsaa Are, bleve mange Høvdinger og mægtige Mænd lovfældte eller landflygtige formedelst Drab og Slagsmaal ved hans kraftige Forfølgelse og Iver for at overholde Orden i Landet [5]). Og flere vigtige Indretninger og Retsforandringer skrive sig fra hans Embedstid.

De vigtigste af disse Indretninger skede efter Forslag fra Njaal, og, som det efter Fortællingen skulde synes, nærmest for at hjelpe Høskuld Thraainssøn til Magt og Anseelse. Han var nu voxet op til at blive en smuk og haabefuld Yngling, og Njaal vilde gjerne skaffe ham et godt Gif=

---

1) Njaals Saga, Cap. 93—95.

2) Om Grim Svertingssøn, se ovf. S. 159.

3) Are frode, Islendingabok, Cap. 8.

4) Om Skaftes Æt, se ovf. S. 184, I. B. S. 551.

5) Islendingabok, l. c.

termaal. Hans Valg faldt paa den smukke, men overmodige Hildegunn, Broderdatter af den allerede oftere omtalte mægtige Hovding **Flose Thordssøn** paa Svinafell [1]). Da Njaal i hans Navn anholdt hos Flose om hendes Haand, henviste Flose ham til hende selv: hun svarede, at hun ikke egentlig havde noget imod at egte Høskuld, men at hun fordrede som en ufravigelig Betingelse, at den, hun egtede, skulde være Godordsmand. Njaal udbad sig nu tre Aars Frist, inden hvis Udløb hun ej skulde række nogen anden sin Haand. Dette indrømmede hun. Njaal forsøgte nu at tilkjøbe Høskuld et Godord, men ingen, der havde noget, vilde afhænde det. Althingstiden kom (1003). Der var mange vigtige Retstrætter, og som sædvanligt kom mange til Njaal og spurgte ham til Raads. Men Njaals Raad viste sig denne Gang ikke heldige. Saavel Søgsmaal, som Forsvar mislykkedes; Sagerne kunde ej bringes til Ende, og der blev stor Forvirring. Næste Aar samledes Thinget igjen, men da Søgsmaalene skulde lyses, sagde Mange at det ikke engang kunde nytte, og at man heller maatte skaffe sig Ret med Odd og Egg. „Det maa ej ske, sagde Njaal"; det gaar ikke an at undvære Lov i Landet; men det er vor Pligt, der kjende Lovene og skulde styre dem, at forlige Folk og styrke Freden. Lad os derfor kalde alle Hovdingerne sammen og raadslaa om hvad der er at gjøre". De gik da til Lagretten. Njaal sagde: „til dig, Skafte Thoroddssøn, og de øvrige Hovdinger henvender jeg mig, idet jeg fremsætter den Mening at det ser ilde ud med Rettergangen, hvis vi fremdeles alene skulle søge vore Sager for Fjerdingsdommene, hvor de ofte blive saa indviklede at de ingen Fremgang eller Ende kunne faa. Langt raadeligere tykkes det mig om vi oprettede en **Femterdom** [2]), for hvilken vi kunde indstevne de Sager, der ej kunne sluttes ved Fjerdingsdommene". — „Hvorledes tænker du dig den Femterdom indrettet", spurgte Skafte, „siden Fjerdingsdommene opnævnes efter de gamle Godord [3]), tre Tylfter i hver Fjerding?" „Dertil ser jeg nok

---

[1]) Om Flose, Thord Freysgodes Søn, se ovf. S. 184. Han var gift med Siduhalls Datter.

[2]) Navnet „Femterdom" synes alene at være valgt i Analogi med „Fjerdingsdom", fordi den selv ved Siden af disse dannede en femte Domstol. Den kan nærmest betragtes som et Slags Højesteret. Om Fjerdingsdommene se ovenfor S. 156.

[3]) Ved de g a m l e Godord forstod man de 36, der existerede før den ovf. S. 155 omtalte Ordning af Fjerdingsinddelingen, hvorved Nordfjerdingen fik 4, ikke tre Thinglag, og saaledes 12 Goder, ikke 9, som de øvrige Fjerdinger. Ligesom nu Nordfjerdingens 12 Goder ved Udnævnelsen af Bisiddere i Fjerdingsdommene betragtedes som om de kun vare 9, og alene udvalgte 9 Dommere, saaledes skulde de heller ikke til Femterdommen udnævne flere. Naar der altsaa er Tale om „gamle" Godord, sigtes derved nærmest til Nordfjerdingen, og Meningen er, at dens 12 Goder alene skulle regnes for 9.

Raad", sagde Njaal, „Mænd, som dertil ere bedst skikkede i hver Fjerding, skulle oprette nye Godord, og enhver, som ønsker det, skal give sig under de nye Godordsmænd som deres Thingmænd". Han meente nemlig, og fremsatte som sit Forslag, at der til denne Ret skulde udnævnes een Mand for hver af de gamle Godord, altsaa 9 af hver Fjerding, tilsammen 36 eller tre Tylfter, hvortil endnu kom en Tylft for hver af de tolv nye Godord, som nu skulde optages. Af disse fire Tylfter skulde Sagsøgeren under Ed kunne forskyde 6, og Modparten ligeledes 6, saa at alene tre Tylfter kom til at dømme; vilde den Sagsøgte ej bruge denne Ret, var det Sagsøgerens Pligt at forskyde de øvrige 6, thi alene 3 Tylfter skulde dømme; den fraskilte Tylft skulde derimod anvendes til at udvikle og foredrage Sagen. Njaal nævnte fremdeles, hvilke Sager der nærmest skulde være Gjenstand for Femterdommens Behandling, som de vanskeligste, nemlig al Rettens Fornegtelse, falske Vidnesbyrd og Kvider [1]), alle Vefangssager, eller saadanne, hvori Dommerne i Fjerdingsdommene ej kunde blive enige, m. m. Ederne skulde her skærpes, saa at to Mænd foruden de, der aflagde dem, skulde ved sin Thegnskab og Ære bevidne deres Sandhed. Ved samme Lejlighed foreslog Njaal ogsaa nærmere Bestemmelser om Lagrettens Organisation. Alt dette blev bifaldt af Skafte og vedtaget af Lagretten. Saaledes skulde da 12 nye Godord optages, sandsynligviis tre i hver Fjerding. Herom raadslog man strax paa Lagberget, og Njaal udbad sig Tilladelse til at optage et for Høskuld paa Hvitanes, paa Sønderlandet. Det tilstodes ham: Høskuld blev Gode — han kaldtes siden ofteſt Hvitanesgode, — egtede Hildegunn og levede paa Vorsabø, hvor Njaal havde kjøbt ham Land, i det fortroligste Venskab med Njaal og hans Sønner [2]).

Denne Indretning maa have virket betydeligt til Ordenens og Rolighedens Overholdelse. Blandt dem, til hvis Bedste Ideen derom nærmest var opstaaet, bevirkede den i Førstningen dog kun Splid og Ulykke. Det kunde neppe undgaaes, at flere af de nye Godordsmænd betragtedes med Uvilje og Misundelse af de ældre, og af andre, hvis Magt ved deres Ophøjelse var bleven forringet. Blandt disse var den forhen omtalte, underfundige og ondskabsfulde Mørd Valgardsøn paa Hof, hvis Godord var meget forringet ved det nye, der var blevet Høskuld til Deel. Hans Fader, Valgard den graa, som længe havde været udenlands og endnu var hedensk, blev ved sin Hjemkomst heel forundret over alle de Forandringer, som imidlertid havde fundet Sted. „Jeg har", sagde han engang til sin Søn, „nu redet vidt og bredt om i Bygden, men kan næsten ikke kjende den igjen. Paa Hvitanes saa jeg

---

[1]) Ved Kvider forstodes en Art af Sandemænds-Nævninger, hvorom mere nedenfor.

[2]) Njaals Saga, Cap. 98. Om Femterdommens Indretning se yderligere Grágás, þingskapa þáttr, Cap. 29.

mange Bod-Tomter og Anstalter, men paa Thingskaalethinget saa jeg hele vor Bod nedbrudt: hvad skal alt dette betyde?" Mord fortalte ham nu at nye Godord vare optagne i Anledning af Femterdommen, og at flere havde meldt sig ud af hans Thing for at træde over i Hoskulds. „Da har du", sagde Valgard, „ilde lønnet mig Godordet, jeg overlod dig, siden du har vanrygtet det paa slig umandig Viis; nu vil jeg, at du lader Ophavsmændene hertil undgjelde for det saaledes at det vorder dem alle til Bane, idet du nemlig sætter Splid mellem dem, saa at Njaals Sønner dræbe Høskuld; efter ham ere mange Hevnere, for hvilke igjen Njaals Sønner ville bukke under". Mørd tvivlede paa at dette kunde lade sig gjore, men Faderen gav ham endnu flere Vink om, hvorledes det kunde ske, og foreholdt ham at dette var den eneste Maade, paa hvilken han selv kunde vente at faa sit Høvdingskab tilbage. Mord lovede da at forsøge derpaa. Det er betegnende nok for Christendommens Tilstand paa de Tider, at Mord under alle disse lumske Forhandlinger dog lod sig det være magtpaaliggende at faa sin Fader til at lade sig christne. „Jeg vilde gjerne, Fader", sagde han, „at du tog ved Troen, da du er en gammel Mand". „Det vil jeg ikke", svarede Valgard, „jeg ønskede heller at du forkastede Troen og saa, hvorledes det da gik". Herpaa vilde Mørd ej indlade sig, men Valgard søgte, hvor han kunde komme til, at nedbryde alle Kors og forstyrre alle hellige Tegn i Mørds Huus. Han døde kort efter, og blev højlagt paa hedensk Viis [1]).

Der havde allerede været Anledninger nok for Høskuld og Njaals Sønner til at komme i Fejde med hinanden, men de havde paa begge Sider hæderligt modstaaet alle Fristelser. Thraains Svoger Lyting havde forgjæves opegget Høskuld til at hevne sin Faders Død. Siden havde han selv, i Forening med sine to Brødre, dræbt den yngste af Njaals Sønner; de andre havde til Hevn dræbt hans to Brødre, men efter Njaals og Hoskulds Mellemkomst indgaaet Forlig med ham selv, der dog ikke længe efter fældtes af den Dræbtes egen Søn [2]). Alt dette oprippede Mord, og fremstillede det i det meest forhadte Lys, snart for Njaals Sønner, snart for Høskuld, medens han hyklede det inderligste Venskab for begge Parter, og aflagde hyppige Besøg, deels paa Vorsabø, deels paa Bergthorshval, til Njaals store Misnøje. Han bragte det endelig dertil, at der virkelig opstod Kulde mellem dem, og det i den Grad, at ogsaa Andre merkede det. Flose, Hildegunns Farbroder, foreslog derfor Høskuld, da denne var paa et Høstgilde hos ham, at forblive der, men herfor vægrede Høskuld sig af Frygt for at det kunde udlægges som Ræddsel. Mord fortsatte sine Bagvaskelser, og havde endelig den Fryd at se dem bære den for-

[1]) Njaals Saga Cap. 108.

[2]) Njaals Saga Cap. 99, 100, 107.

ønskede Frugt. Optændte til Raseri ved hans onde Ord, og uden at ænse deres Faders Advarsel, rede Njaals Sønner, ledsagede af Mord, til Vorsabø, traf Høskuld, just som han gik og saaede Korn, og gave ham Banesaar. Han døde med de Ord: „Gud hjelpe mig og tilgive eder!" Ved deres Hjemkomst hørte Njaal det Forefaldne med Forfærdelse og dyb Sorg. „Jeg vilde gjerne kjøbe Høskulds Liv for to af mine Sønners", sagde han, „thi dette vil bringe os alle Døden" [1]) (1011).

Imidlertid havde Hildegunn fundet sin Mands Lig. Hun tog den Skarlagenskappe, han havde haft over sig — en Gave af Flose — aftørrede Blodet med den, lagde den sammen og lukkede den ned i en Kiste. Mord havde allerede været paa Grjotaa og meldt Drabet; han vogtede sig vel for at sige, at han selv havde været med, ja endog givet Høskuld et Saar; derimod hyklede han Deeltagelse for hans Efterladte, og paatog sig at indlede Søgsmaalet mod Njaals Sønner. Det skulde behandles paa det forestaaende Althing, og det maatte derfor være Njaalssønnerne magtpaaliggende at skaffe sig Understøttelse mod de mægtige Eftermaalsmænd. De henvendte sig i det Ærende først til Aasgrim Ellidagrimsson [2]), med hvis Datter Helge Njaalssøn var gift og hvis Søn Thorhall havde været opdraget hos Njaal. Aasgrim tilsagde dem sin Hjelp, men dulgte dog ikke at Sagen var slem og at Drabet overalt blev ilde omtalt. Flose Thordssøn, Hildegunns Farbroder, satte sig ogsaa paa fin Side i Bevægelse; han henvendte sig til sin Svigerfader Sidu-Hall og mange andre Frænder og Venner, der alle lovede ham at indfinde sig paa Thinget for at staa ham bi. Paa sin Thingrejse besøgte Flose Runolf Gode i Dal, og hørte af ham at hans Frænde Mord allerede havde forberedt Sagen. Da Flose studsede herved, sagde Runolf, der just ellers ikke plejede at være af de godmodige eller føjelige, at han neppe troede at der kom noget godt ud af hvad Mord befattede sig med, og gav Flose det Raad heller at modtage Forlig og Boder, hvis Njaal, som man kunde vente, tilbød hvad der var godt og anstændigt. Flose lovede det halv om halv. Men hvad fredelige Forsætter han maaske end nærede, saa bragtes de dog til at vakle, da han kom til Vorsabø og besøgte den sørgende Enke. Hun havde ladet Huset festligt smykke og et Højsæde berede til hans Ankomst. Flose sagde: „hverken er jeg Konge eller Jarl, og man behøver ej at berede mig et Højsæde for at spotte mig". Hildegunn svarede, at det var gjort i den bedste Mening. Flose ytrede at dette nok siden vilde vise sig. De samtalede en Stund ganske sagte, hvorpaa hun gik ud, og Flose satte sig til Dagverdbordet med sine Mænd. Da kom hun atter ind, gik hen til Flose, strøg Haaret fra Øj-

---

[1]) Njaals Saga Cap. 109—112.

[2]) Om Aasgrim, Gissur hvites Systersøn, og hans Æt, se ovf. S. 181.

nene og græd. Han søgte at trøste hende og sagde at man enten skulde forfølge Sagen til lovlig Dom, eller bilægge den ved sømmeligt Forlig. Men hun vilde ikke høre om andet end Hevn. Taus gik hun hen til Kisten, hvor Hoskulds blodige Kappe laa forvaret, tog den frem og kastede den over Flose saa at det stivnede Blod knagede om ham, med de Ord: „denne Kappe gav du engang Hoskuld; nu vil jeg give dig den tilbage; i den blev han dræbt, og nu tager jeg Gud og alle gode Mænd til Vidne paa, at jeg besværger dig, saa sandt du tror paa Christi Styrke og selv vil gjelde for en Mand, at hevne alle de Saar, der fandtes paa hans Lig, i modsat Fald skal du hede hver Mands Niding". Flose kastede Kappen tilbage til hende; „du er", sagde han, „en forfærdelig Kvinde, som vil opegge os til hvad der er værst for os alle: Kvinderaad ere stedse farlige". Hendes Ord havde angrebet ham saa at han snart var rød som Blod, snart dødbleg i sit Ansigt. Han ilede derfra, for at oppebie Sigfussønnerne og andre af sine Venner. Ketil Sigfussøn talte endnu om Forlig, men andre vilde intet høre, uden Fredløshed og Drab. Flose ytrede Betænkeligheder, men heldede dog nu umiskjendelig meest til deres Side. Nu sluttede ogsaa Mørd sig til Flokken, og Flose søgte strax at sikre sig hans Troskab ved at foreslaa et Giftermaal mellem hans Datter og en af sine Brodersønner. Dette optog Mørd vel, og fra dette Øjeblik maa man formode, at Floses Beslutning var tagen. Flose og han rede sammen til Things, og havde hver Dag hemmelige Overlægninger med hinanden [1]).

Njaal drog ogsaa til Things med sine Sønner og flere paalidelige Frænder, der havde sluttet sig til deres Flok. Paa Vejen traf de **Hjalte Skeggessøn,** der ligeledes lovede dem Bistand, og fulgte dem til Aasgrim Ellidagrimssøn, som allerede havde givet dem sit Tilsagn. Aasgrim og hans Søn Thorhall fulgte dem heel mandsterke paa Thinget, hvor de fleste Høvdinger nu vare ankomne, blandt dem Floses Venner Runolf Gode og Sidu-Hall, den sidste med et stort Følge, men forresten med den Hensigt at bringe Fred og Forlig tilveje. Aasgrim Ellidagrimssøn tilbød sig en Dag at gaa om med Njaals Sønner til Høvdingerne paa Thinget, for at bede dem om Bistand. De fulgte ham, først til hans Morbroder **Gissur hvite,** som strax gav dem det meest uforbeholdne Tilsagn om Hjelp. Ikke saa godt gik det hos den forsigtige Lovsigemand Skafte, der gjorde Vanskeligheder, og derhos kom til at fornærme Skarphedin, der gjengjeldte ham det i rigeligt Maal. **Snorre Gode** lovede just ej at staa dem bi, men gav dog den bestemte Forsikring at han heller ikke skulde tage sig af deres Fiender. Hos de øvrige Høvdinger, til hvilke de henvendte sig, blandt dem ogsaa **Gudmund den mægtige,** strandede Forsøget, som hos Skafte, paa Skarphed-

---

[1]) Njaals Saga Cap. 113, 116–118.

ins Heftighed og hvasse Tunge. Den bedste Hjelp havde de imidlertid i Thorhall Aasgrimssøns Lovkyndighed, som han havde lært hos Njaal. Mørd havde anlagt Sagen, men paa Thinget overladt Sigfussønnerne dens Fortsættelse. De Sagsøgte vidste, at Mørd selv havde været med at give Høskuld Banesaar: et af ham i denne Sag anlagt Søgsmaal var følgelig ugyldigt, og vilde have Afviisning til Følge. De vilde derfor strax fremsætte Indsigelsen, men Thorhall raadede dem til at lade alt gaa sin Gang og ikke fremkomme med nogen Indsigelse førend i den alleryderste Tid, naar Dommen skulde afsiges, thi ellers vilde Modpartiet kunne faa Tid til at sende Tilbud hjem og tilstevne et nyt Søgsmaal. Det skede som Thorhall ønskede. Just som Dommerne skulde træde sammen, fremstod Thorhall og erklærede Søgsmaalet ugyldigt, fordi det var paabegyndt af en, der selv var Deeltager i Drabet. Herimod var der intet at indvende. Blodhevn var nu det eneste, der stod tilbage for Sagsøgeren. Men medens Flose og hans Venner stode raadvilde, traadte Njaal frem og udbad sig at de vilde høre ham. „Søgsmaalet", sagde han, „er forspildt, og det er heller ikke mere end tilbørligt, da det er oprundet af en ond Rod; men for øvrigt vil jeg sige Eder, at jeg holdt mere af Høskuld end af mine egne Sønner; og at mine Ojnes sødeste Lys slukkedes, da jeg hørte hans Drab. Min Bøn til eder, Sidu-Hall, Runolf, Hjalte og øvrige Høvdinger er, at man vil tillade mig at indgaa Forlig paa mine Sønners Vegne. Gissur hvite og flere bade Flose indstændigt at modtage dette Tilbud. Han vilde intet bestemt Løfte give. Da besvor hans Svigerfader, den fredelskende Sidu-Hall ham, heller at lade det komme til Forlig end til Blodsudgydelse, og for hans Bønner gav Flose efter, saa vel som for Njaals Skyld, thi for ham nærede alle den største Ærbødighed. Det blev nu bestemt at 12 Mænd, af hvilke hvert Parti udnævnte 6, skulde afgjøre Sagen ved Voldgift. Blandt dem, Flose udnævnte, var Hall og Runolf. Njaal udnævnte Aasgrim Ellidagrimssøn, Gissur hvite, Hjalte, Gudmund den mægtige, hans Broder Einar, og Snorre Gode. Snorre fik Ordet. Han fandt, at det kun vilde lede til nye Ubehageligheder, om man dømte nogen til Hereds- eller Landsforviisning, men foreslog heller at man skulde bestemme den største Bod, der nogensinde der paa Landet havde været givet for Manddrab, nemlig trende Mandsgjeld eller sex Hundreder i Sølv [1]). De øvrige erklærede sig enige heri. Snorre tilføjede den Betingelse, at Boden skulde udredes strax paa Thinget. Gissur indvendte at de neppe havde saa mange Penge hos sig. Men Gud-

[1]) Efter den ovenfor (S. 352 Not.) anførte Beregningsmaade, hvis Rigtighed dog ej er hævet over enhver Tvivl, men grunder sig paa Afhandlingen udg. i Kristnisaga „de centenario argenti" skulde et Hundrede i Sølv svare til omtr. 20 eller i det højeste 24 Ører, sex Hundreder vilde altsaa blive 15 eller 18 Mark Sølv.

mund sagde: „jeg skjønner nok Snorres Mening: han vil at alle vi Voldgiftsmænd skulle give saa store Bidrag til Summen som vi finde anstændigt, da ville mange følge vort Exempel". Hall takkede ham for disse Ord og sagde at han gjerne vilde bidrage saa meget som den, der ellers gav meest. De afgjorde nu dette mellem sig og overdrog det til Hall at fremsige Opgjøret. Han traadte frem paa Lagberget og forkyndte, at den Forligssum, de eenstemmigt havde antaget, var sex Hundreder, der strax skulde udredes paa Thinget, men han tilføjede ogsaa, at han og de øvrige Voldgiftsmænd vare blevne enige om at bidrage det halve; han opfordrede nu den øvrige forsamlede Mængde til ogsaa at bidrage noget for Guds Skyld, for at hindre al Blodsudgydelse. Njaal takkede Voldgiftsmændene for Afgjørelsen; Skarphedin taug, men smilede. Medens nu Njaal og hans Sønner gik til deres Bod for at hente de Penge, de havde, indsamledes der Bidrag blandt Mængden, og der kom saa meget ind, at uagtet Njaal, Kaare og hans Sønner ej kunde skaffe mere end to Hundreder, manglede der dog ikke en eneste Penning i den bestemte Sum. Den nedlagdes i Lagretten. Njaal lagde endnu en Silkekaabe og et Par Stadsstøvler [1]) ovenpaa Pengedyngen. Det stod nu kun tilbage at begge Parter tilsagde hinanden Forlig og Trygd. Hall hentede derfor Flose og Njaal sine Sønner. Han bad dem paa Vejen til Lagretten, at de endelig ej vilde forspilde dette Forlig: Skarphedin svarede intet, strøg sig om Panden og smilede [2]). Hall opfordrede Flose til at tage Pengene i Øjesyn, og efterse om Summen var rigtig. Det skede, og Flose fandt Summen rigtig i alle Maader. „Men", sagde han, idet han tog Kaaben og svingede den leende, „hvo har givet denne?" Ingen svarede. „Tør da ingen af Eder", sagde han til Njaals Sønner, „sige, hvo der har ejet denne Stads?" „Hvem troer du da har givet den", spurgte Skarphedin. „Vil du vide det, skal jeg nok sige dig det", sagde Flose, „det er din Fader, den gamle skjegløse". „Det er skjendigt talt mod en gammel Hædersmand", sagde Skarphedin, rykkede Kaaben til sig, og kastede et Par blaa Buxer til Flose; dem, sagde han, kunde han mere trænge til, da der gik Ord af, at han hver niende Nat blev til en Kvinde, Svinafells-Gudens Elskerinde. En saadan Beskyldning var den meest fornærmelige, man i hine Tider kunde fremføre mod en Mand [3]). Flose stødte Pengene bort, og sagde

---

[1]) Kaaben kaldes her slœðr, hvorved forstodes et langt, sidt Klædebon: Støvlerne kaldtes bótar, (det engelske boots); de brugtes vel især af Kvinder og Gejstlige, se Fornm. S. 7, S. 186.

[2]) Det er øjensynligt saa vel heraf, som af Skarphedins Opførsel under alle disse Forhandlinger, at det lige saa vel var hans, som Floses hemmelige Ønske, at intet Forlig skulde komme istand.

[3]) Njaals Naturfejl, ikke at have Skjeg, var allerede tilforn, som ovenfor nævnt, (S. 186) gjort til Gjenstand for Spot, og deraf havde Hallgerd i sin Tid

at han ikke vilde røre en eneste Skilling deraf, men at Høskuld enten skulde ligge ugild eller vorde hevnet. Dermed gik han bort, ledsaget af alle Sigfussønnerne. Njaal dulgte ej sine bange Anelser om Følgerne heraf, skjønt Skarphedin søgte at trøste sig dermed, at de ikke længer kunde sagsøges. „Desto farligere for os", sagde Njaal, „bliver deres Beslutning". Nogle af Bidragsyderne talte om at de nu burde tage deres Penge tilbage. Men Gudmund sagde: „Den Skam vil jeg aldrig have, at tage tilbage hvad jeg engang har givet". Man bifaldt hans Ord, og det besluttedes nu efter Snorre Godes Forslag at Pengene skulde forvares hos Gissur og Hjalte til næste Althing, hvor man, som han forudsaa, nok vilde faa Brug for dem.

Flose sammenkaldte nu alle sine Venner, og holdt Raad med dem om hvad der var at gjøre. Eenstemmigt besluttedes det, at man ej skulde hvile førend alle Njaalssønnerne vare dræbte. Flose lod dem aflægge Ed paa, at ingen af dem skulde trække sig tilbage, førend Hevnen var udført, under Tab af Liv og Gods. Han opfordrede dem til at vælge en Høvding, der skulde lede det Hele, og Valget faldt paa ham selv. Han bestemte, hvorledes de skulde forholde sig. Den tilbageværende Deel af Sommeren skulde enhver sidde hjemme og tilse sin Gaard, men 6 Uger før Vinterdag skulde han selv ride hjemmefra, og de øvrige paa Vejen slutte sig til ham; de skulde derpaa tilsammen ride til Bergthorshval og angribe Gaarden med Ild og Sverd. Men Aftalen maatte holdes hemmelig, ellers kunde det koste deres Liv. Til Hall vilde han intet nævne herom, da han vidste at denne havde meget imod alslags Voldshandlinger. Derpaa red enhver til sit. Njaal og hans Sønner rede ligeledes hjem, og Kaare forblev hos ham, for at dele Skjæbne med dem. Thi de vidste, at et Uvejr trak sammen over dem, og bange Anelser fyldte deres Sind [1]).

Da den bestemte Tid nærmede sig, gjorde Flose sig rede, og kaldte til sig alle dem, der skulde følge ham; hver medbragte to Heste og gode Vaaben.

---

taget Anledning til at gjve saa vel ham som hans Sønner Øgenavn (karl hinn skegglausi og tadskegglingar). Ved nu at sætte denne Omstændighed i Forbindelse med Silkekaaben, hvilken Njaal i bedste Hensigt havde føjet til Boden som en Vennegave, men som nærmest passede sig for Kvinder, vilde Flose haanligt give at forstaa, at Njaal selv var en Kvinde. Denne Fornærmelse gjengav Skarphedin Flose i Overmaal, idet han ej alene ligefrem sagde at han hver 9de Nat forvandledes til en Kvinde, men at han ogsaa, som saadan, levede i utilladelig Forbindelse med Svinafells-Guden (Svínafells-áss), eller den Landvætte, der endnu troedes at bebo Fjeldet ved Floses Gaard. Hvor fornærmelig en saadan Beskyldning var, sees bedst af vor ældre Gulathingslov, Cap. 138, hvor det heder: „om en Mand siger om en anden Mand . . . at han bliver til en Kvinde hver 9de Nat og har født Børn, . . . da er han utlæg". — En saadan Beskyldning blev, som vi have seet, (S. 282) ogsaa fremsat mod Biskop Frederik, og hevnet af Thorvald Vidfarle som en blodig Fornærmelse.

[1]) Njaals Saga Cap. 119—125.

Søndagen den 2den September 1110 drog han hjemmefra [1]), efterat han først havde ladet holde Messe, og spiist Dagverd. Paa Kirkebø hørtes ligeledes Messe. De toge Vejen nordenfor Evjafjeldsjøklen, rejste baade Dag og Nat, og kom om Mandagen ved Middagstid til Trehyrningsfjeldet ovenfor Markarfljot, hvor de øvrige Sammensvorne indfandt sig. De stevnede derfra alle i een Flok, omtrent hundrede Mand sterke, ned til Bergthorshval, hvor de kom før Nattetid, men bandt sin Hest i et nærliggende Dalføre og skjulte sig der, indtil det led længer ud paa Aftenen. Helge og Grim, Njaals Sønner, havde rejst bort til en Gaard, hvor deres Børn opfostredes, og agtede at blive der om Natten, men da nogle omvandrende Koner fortalte at de havde seet Sigfussønnerne og flere med dem ride fuldt bevæbnede henimod Trehyrningen, forstode de strax at Flose var kommen østenfra, og skyndte sig hjem, hvor de indtraf endnu førend Natverden var til Ende. Ogsaa Huusfruen Bergthora maa have faaet Nys om den truende Fare, da hun bad sine Tjenestefolk vælge hvad Mad de selv ønskede, siden det nok var den sidste Aften, hun gav dem Mad. Njaal sagde at man ej skulde gaa til Sængs, men tage sig vel i vare. Han selv, hans Sønner, Kaare og alle Mænd paa Gaarden stillede sig udenfor, omtrent 30 Mand sterke. Da den belejlige Tid kom, lod Flose sine Mænd i sluttet Trop langsomt nærme sig Gaarden. „Staa de udenfor", sagde

---

[1]) Tidsregningen har her, som sædvanligt, sine Vanskeligheder. Imidlertid er der dog her den Fordeel, at man har et bestemt Punkt at regne fra, nemlig Briansslaget paa Irland, hvorom nedenfor; Aaret, da dette holdtes, nemlig 1014, kjendes af de irske Annaler, medens vi af Njaalssaga erfare, at Njaals Indebrænding indtraf tre Vintre i Forvejen, altsaa 1011. De islandske Annaler angive for Njaalsbranden 1009 og 1010, men da deres Angivelser i disse tidligere Aarhundreder ej ere at lide paa, og fornemmelig i Begyndelsen af det 11te indeholde mange Urigtigheder, maa den ovenanførte, der grunder sig paa Sammenligning af de sikreste Kilder, have Fortrinet. Hvad Dagen angaar, da Flose tiltraadte Toget, stemme alle Haandskr. af Njaalssaga i at nævne en Søndag, men forresten angive nogle den til 6, andre 8 Uger før Vinterdag. Da det dog tillige heder at Flose udtrykkeligt bestemte at Toget ej skulde foregaa, førend efter at Markarbejdet for Sommeren var over, synes det neppe rimeligt at man allerede skulde have sat sig i Bevægelse 14 Dage før den angivne Tid, eller den 19de August, naar man ej var kommen hjem fra Thinget før sidst i Juni eller først i Juli. Vi antage saaledes 6 Uger som den rette Angivelse; og da Vinterdag i 1011 indtraf den 13de Oktober, bliver den 6te Søndag i Forvejen den 2den Septbr.; Natten, da Branden skede, bliver altsaa mellem 3die og 4de Septbr. 1011. — Af Begivenhederne før Njaalsbranden kjendes kun med nogenlunde Vished Tiden for Femterdommens Oprettelse, der vistnok i Njaals Saga sættes før Christendommens Opførelse, men dog, hvad ogsaa Are Frode (Islendingabok Cap. 8) udtrykkeligt angiver, først fandt Sted i Skaftes Lovsigemandstid, altsaa ikke førend 1003, men neppe heller senere end 1004. Hoskuld maa være bleven dræbt Vaaren 1011, hans Fader Thraain omkring 990, se ovf. S. 196, Note.

han, „faa vi aldrig Bugt med dem, skjønt vi under alle Omstændigheder ville angribe dem." Uheldigviis var Njaal af modsat Mening, og paastod at det var lettest at forsvare sig mod Overmagten indenfra; han anførte som Exempel, hvor længe Gunnar Haamundssøn havde forsvaret sig ene mod Mange. „Vistnok", sagde Skarphedin, „men Gunnar havde at bestille med Mænd, der heller vilde vende om med uforrettet Sag, end brænde ham inde; disse ville derimod ingen Samvittighed gjøre sig af at hjemsøge os med Ild, og jeg har just ingen Lyst til at lade mig kvæle inde som en Melrakke i sit Hul." „Det gaar nu, som oftere," sagde Njaal, „at mine Sønner foragte mine Raad; da I vare yngre, gjorde I det ikke, og da lykkedes alting bedre for eder." Helge raadede til at føje ham. „Jeg skal gjerne føje ham i at brænde inde med ham", sagde Skarphedin, thi jeg frygter ikke for Døden, men af hans Raad spaar jeg mig intet Godt, thi han er nu visselig fejg." De gik nu ind tilsammen, og stillede sig i Døren, idet Kaare og Skarphedin lovede hinanden indbyrdes, at den, der overlevede den anden, skulde hevne ham. Da Flose saa, at de vare gangne ind, blev han glad, og bød sine Mænd at omringe Huset saa tæt som muligt, og især passe paa at Kaare og Njaalssønnerne ej kom ud. De begyndte nu Angrebet, men efter at en af deres Flok var falden for Skarphedins Haand, og mange saarede, indsaa de at de paa denne Viis ingen Vej vilde komme. „Vi faa derfor", sagde Flose, „gribe til den sørgelige Udvej at brænde dem inde, skjønt vi derved paadrage os et stort Ansvar for Gud, da vi selv ere christne".

De gjorde nu et stort Baal udenfor Døren, men Ilden slukkedes indenfra, indtil de fandt paa at antænde en Saate, der laa tæt udenfor Husene, og kaste det brændende Græs ind gjennem en Loftglugge. Da vidste de, som vare indenfor, ikke af, førend Taget paa hele Skaalen stod i lys Lue. Kvindfolkene begyndte at jamre sig, men Njaal satte Mod i dem: „det er kun en Overgang", sagde han, „og Gud er vist saa miskundelig, at han ej lader os brænde baade i dette og i det andet Liv". Han gik til Døren, og bød Flose endnu en Gang Forlig i sine Sønners Navn. Men Flose vilde intet høre derom; „vi vige ej herfra", sagde han, „førend alle dine Sønner ere døde; dog vil jeg tillade alle Koner, Børn og Huuskarle at gaa ud". Tilbudet blev modtaget. Helge Njaalssøn søgte at snige sig ud i Kvindedragt mellem de øvrige, men hans høje Vært røbede ham, og Flose gav ham hans Banesaar. Dog udstrakte Flose nu ogsaa sit Tilbud til Njaal, der, som han sagde, var for god til at brænde inde, men Njaal sagde: „jeg er en gammel Mand, og kan ikke hevne mine Sønner; jeg vil derfor heller dø end leve med Skjændsel". Bergthora vilde heller ikke gaa ud; „jeg var ung", sagde hun, „da jeg egtede Njaal, og jeg har lovet ham at dele Skjæbne med ham". Hendes lille Dattersøn, Kaares Søn Thord, var hel=

ler ikke at bevæge til at forlade dem. „Du har lovet mig, Bedstemoder", sagde han, „at vi aldrig skulde skilles ad saa længe jeg vilde være hos dig". Njaal gik nu til Sængs med Bergthora og Drengen, lod sin Brytje (fornemste Træl) brede en raa Oxehud over dem, og bad ham siden huske paa, hvor deres Been vare at søge: de signede sig og Drengen, befalede sig Gud i Vold, og talte intet Ord mere. Brytjen gik ud og fortalte alt sammen til Ketil Sigfussøn, som hørte det med den inderligste Sorg. Da Skarphedin saa sin Fader lægge sig, sagde han: „man kan merke at vor Fader er gammel, han gaar tidlig til Sængs". Skarphedin, Kaare og Grim kastede de brændende Træstykker ud paa Fienderne, eftersom de faldt ned; disse kastede igjen Spyd ind efter dem, men de grebe Spydene i Luften og kastede dem atter ud, saa at Flose tilsidst forbød sine Mænd at angribe dem med Vaaben, da Ilden nok vilde gjøre det af med dem. Imidlertid begyndte Tagbjelkerne at falde, og en Tverbjelke blev liggende saaledes i den ene Ende af Skaalen, at der var nogen Mulighed for at løbe op ad den og hoppe ud Kaare vilde at Skarphedin skulde forsøge sin Lykke, og tilbød at hjelpe ham, men Skarphedin var ej at formaa dertil; han paastod at Kaare skulde løbe først, derpaa vilde han selv følge efter. Kaare maatte føje ham, slængte en Brand mod dem, som stode udenfor paa dette Sted, saa at de vege tilside, og kom derpaa selv heldigt op paa Væggen og ned paa Marken, men med Haar og Klæder i lys Lue. Dette var dog hans Lykke, thi i Røgen og Forvirringen troede de Andre at det kun var en Brand, som Skarphedin havde kastet ud. Kaare ilede til en Bæk, hvori han styrtede sig og slukkede Ilden, og løb siden, skjult af Røgen, længer bort, indtil han kom i Sikkerhed. Skarphedin forsøgte ogsaa at løbe opad Tverbjelken, men den var allerede saa forbrændt paa Midten, at den brast under ham. Et andet Forsøg gik ikke bedre. En af Angriberne, Thraains Brodersøn, løb udenfra op paa Væggen og spurgte om han græd. „Nej vist ikke", svarede han, „men Røgen svier i mine Ojne". Den anden lo, for første Gang, som han sagde, siden Skarphedin dræbte Thraain. „Der har du en Mindegave derom", sagde Skarphedin, tog en af Thraains Jerler, som han lige siden hiin Gang havde gjemt, op af Lommen, og kastede den paa ham, saa den rammede hans Oje og slog det ud. Kort efter faldt Grim død ned, kvalt af Røgen, og hele Taget styrtede ned med et stort Brag over Skarphedin, saa at han ej kunde røre sig. Det varede dog længe førend han døde, og endnu hen paa Morgenen skal man have hørt ham kvæde en Vise. Imidlertid kom en Mand ridende forbi, som naturligviis gav sig i Tale med dem om det forefaldne og spurgte, hvor mange der her vare omkomne. Flose nævnte de fornemste, blandt dem ogsaa Kaare. „Da kan jeg fortælle eder," sagde den anden, „at jeg denne Morgen har talt med Kaare; hans Haar og Klæder vare for-

brændte, og Eggen paa hans Sverd var blaanet, men han sagde at han skulde hærde det i Sigfussønnernes og de øvrige Mordbrænderes Blod; han fik en Hest laant af min Nabo". „Denne Efterretning", sagde Flose, „bebuder os stor Fare, thi nu lever en Hevner, der ikke giver Gunnar paa Lidarende synderligt efter i Dygtighed". Han gav øjeblikkelig Befaling til Opbrud, forend Kaare, der vistnok allerede samlede Folk over hele Heredet, kunde komme til og angribe dem. Det skede, de ilede til sine Heste og skyndte sig bort fra Brandstedet. Sigfussønnerne fulgte efter hans Indbydelse med ham øster til Svinafell, da der ingen Fred længer var at vente for dem hjemme.

Kaare havde imidlertid, som Flose gjettede, været meget virksom for at samle Venner og Frænder, og sætte efter Mordbrænderne. Hans første Besøg var hos Mord, der nu viste sig lige saa ivrig for at hevne de dræbte, som tidligere for at fremskynde deres Død; siden ilede han til Hjalte Skeggesøn, der ligeledes strax satte sig i Bevægelse og samlede Folk. Men de kom for silde. Flose og de øvrige Mordbrændere undkom heldigt til Svinafell, og den eneste Hjelp, Hjalte nu kunde yde Kaare, var at følge ham til Brandstedet og søge efter de Indebrændtes Been. Efter at have bortskaffet en heel Deel Aske fandt de Njaals, Bergthoras og Drengen Thord Kaaressøns Lig ubrændte under Huden. Ligeledes fandt man Skarphedins Lig, hvor Taget var styrtet ind over ham; Fødderne vare brændte af til Knæerne, men det øvrige ubrændt; sin ypperlige Øxe [1]) havde han hugget dybt ned i en Bjelke, saa at den ej havde lidt noget ved Branden. Kaare skjenkede denne til hans Frænde, den sterke og brave Thorgeir. Ligeledes fandt man Grims og 8 andre Mænds Been. Ligene bragtes til Kirke og begroves. Kaare saa vel som alle de overlevende Huusfolk fra Bergthorshval fandt indtil videre en gjestfri Modtagelse hos Aasgrim Ellidagrimssøn, der desforuden lovede ham al den Hjelp, han formaaede at give, for at faa den uhørte Voldsdaad hevnet. Aasgrims Søn, Thorhall, blev saa angreben ved at erfare sin ædle Fosterfaders og Lærers Død, at han fik en Blodstyrtning, som kun med Møje standsedes. Kaare tænkte nu ikke paa andet end Hevn. Han kunde ikke sove om Nætterne, og talte næsten ikke om andre end sine Svigerforældre og Svogere. Dog, tillægges der, ytrede han heller ikke noget fiendtligt Ord eller nogen Trusel mod sine Fiender. Dertil var hans Beslutning for dyb og inderlig [2]).

Efter Juul (1012) begyndte Flose og hans Venner allerede at drage om i Østfjerdingens Hereder for at sikre sig Høvdingernes Hjelp til fore-

---

[1]) Denne Øxe, kaldet Rimmugýgr eller Stridens Gygr (Jotunkvinde) forevistes endnu i forrige Aarh. paa Skaalholt (se Olafsens og Povelsens Rejse i Island S. 1034); skjønt det rigtignok er meget uvist, hvor vidt det virkelig er den rette.

[2]) Njaals Saga, Cap. 123.

staaende Althing, hvor de vidste at Mordbrandsagen vilde komme fore. Nogle lovede ham sin Bistand paa Grund af Frændskab eller Venskab, som Sidu-Hall, Bjarne Broddhelgesson og Thorkell Geitesson; andre lode sig ikke overtale, førend han havde tilbudt dem Penge; hos Sorle, Bjarnes Broder, fik de Afslag, fordi han var gift med en Datter af Gudmund den mægtige, og ej turde bestemme sig, førend han saa hvad Parti Svigerfaderen tog; Flose forlod ham ærgerlig med de Ord: „jeg ser du har Kvinderegimente". Paa sin Side henvendte Kaare og Thorhall sig til den mægtige Gissur hvite om Raad og Bistand. Gissur anbefalede dem at faa de Dræbtes nærmeste Frænder, den for omtalte Thorgeir og hans Brødre, til snarest muligt at optræde som Eftermaalsmænd, men at overlade det egentlige Søgsmaal til Mord, der som Gissurs Svigersøn ej turde undslaa sig for at paatage sig det. Saaledes skede det. Sagen tilstevnedes paa behørig Maade, og fra alle Kanter red man saa mandsterke til Things, at dette Thing omtales som et af de talrigste, der nogensinde holdtes paa Island [1]. De rede fuldt bevæbnede ind paa Thingvolden, ligesom ved Thinget for 12 Aar tilbage, og det var nær allerede strax kommet til Kamp mellem begge Partier. Ligesom hiin Gang var Gissur hvite en af Formændene for sit Parti, men Familietvist havde nu deelt Partierne forskjelligt. Sidu-Hall og hans Venner, der paa hiint Thing gjorde fælles Sag med Gissur for Christendommens Skyld, stode nu fiendtligt over for ham. Flose, der i sit Parti ej havde nogen paalidelig Lovkyndig til at føre Sagen, henvendte sig i den Anledning efter Bjarne Broddhelgessøns Raad til Eyjulf Bolverksson, en Sønnesøn af den velbekjendte Hovding Eyjulf den graa fra Breidafjorden, for hvis Efterstræbelser i sin Tid Gisle Sursson var falden. Eyjulf ansaaes for den tredie i Rangen blandt alle Lovkyndige paa Island siden Njaals Død. Eyjulf vilde i Førstningen ikke befatte sig med Sagen, men da Flose bød ham en stor Guld-Armring, lod han sig overtale, skjønt Loven bestemte Straf for den, der paatog sig et ham uvedkommende Søgsmaal for Penge. Imidlertid søgte begge Partier at skaffe sig nye Tilhængere paa selve Thinget. Efter mange Overtalelser og Tilbud om Gaver lykkedes det Flose at faa Tilsagn om Ljosvetningernes Hjelp. Gissur hvite henvendte sig til Skafte Lovsigemand, men denne var fremdeles ubevægelig; han sagde at Skarphedins Ukvemsord mod ham vare altfor nærgaaende til at man kunde vente at han skulde ville hevne ham; han tilføjede endog Bebrejdelser, saa at de skiltes ad i Vrede. Snorre Gode, der allerede havde viist sin Hengivenhed for Sagsøgerne ved at underrette Gissur om at Eyjulf havde modtaget Bestikkelse for at føre Sagen, vilde vel ej indlade sig paa at følge med til Dommerne, men lovede, at hvis det kom til Strid, skulde han med sine

[1]) Gunnlaug og Rafns Saga, Cap. 11. Jvf. Njaals Saga, Cap. 138, Slutn.

mange Folk hindre Modpartiet fra at trænge ind i den snevre Fjeldkløft, kaldet Almanna=Gjaa, som ellers vilde vorde dem et ypperligt Forsvarssted. Gudmund den mægtige tilsagde dem ubetinget sin Bistand, og sagde endog at han til Løn for Skaftes Tværhed vilde spille ham det Puds at bringe hans Søn med i Striden; denne var nemlig gift med Gudmunds Datter.

Søgsmaalet begyndte nu. Med den største Fiinhed søgte Eyjulf at op=stille allehaande Indsigelser og finde paa Udflugter, men forgjæves. Da han omsider blev Mørd for sterk, sendte denne efter Aasgrims Raad Bud til hans Søn Thorhall, Njaals Lærling, der formedelst en stor Byld, han havde faaet paa Foden, maatte sidde stille i sin Thingbod. Men hans Raad vare saa fortrinlige, at de gjorde alle Eyjulfs Raad til intet, og de vakte saa meget mere Opsigt, som det endnu ikke var bekjendt, at han besad en saa udstrakt Lovkundskab. Et Par Gange var Eyjulf nødt til at lade forespørge hos Skafte Lovsigemand, om det, som Thorhall havde ladet fremsætte, vir=kelig var Lov, og Skafte bekræftede det, idet han tilføjede: „der er nu flere Lovkyndige paa Island end jeg tænkte; thi det, hvorom der nu handles, troede jeg at ingen vidste Besked om siden Njaals Død". Ikke desto mindre begik Mørd tilsidst en Uagtsomhedsfejl, som tilintetgjorde det hele Søgsmaal, der allerede var i den bedste Gang. Da Efterretningen derom bragtes Thor=hall i hans Bod, indsaa han strax, at Kamp nu var det eneste Middel, der stod tilbage for at skaffe Hevn; og selv var han den første til at be=gynde den. Han greb sit Spyd i Vrede, stødte det i Bylden paa sin Fod saa at den brast, og gik nu lige saa raskt som om han aldrig havde haft no=gen Smerte; han mødte en af Floses Frænder, og gjennemborede ham øje=blikkeligt. Dette var Tegnet til en almindelig Kamp. Der blev raabt Hær=skrig, og et blodigt Slag holdtes nu paa Thingpladsen, i hvilket saa godt som hele Thingforsamlingen deeltog. Af Floses Tilhængere maatte mange bide i Græsset, især for Kaares og Thorgeirs vældige Hug. Aasgrim, Hjalte og Gissur vendte sig især mod Flose og de øvrige Mordbrændere, Gudmund, Mørd og Thorgeir mod deres Hjelpere fra Øst= og Nordfjer=dingen. At flere benyttede denne Lejlighed til at tilfredsstille privat Hevn, er naturligt. Endelig maatte Floses Parti flygte. De toge først deres Tilflugt til Almanna=Gjaa, som Snorre Gode forudsagde, men her forhindredes de af hans Mænd fra at komme ind. Skafte, hvis Søn var med i Gudmund den mæg=tiges Flok, vilde gaa til Snorres Bod for ved hans Hjelp at skille de Kæm=pende ad, men paa Vejen fik Aasgrim Øje paa ham, og kastede et Spyd mod ham, der gjennemborede begge hans Tyklægge, saa at man maatte slæbe ham ind i nærmeste Bod. Flose blev selv saaret; Sidu=Halls haabefulde Søn Ljot gjennemboredes af et Kastespyd, og Eyjulf Bolverkssøn faldt for Kaares Haand. Endelig lykkedes det Snorre Gode, Skafte og Sidu=Hall

at faa Kampen standset [1]). Paa begge Sider begav man sig til sine Boder og forbandt sine Saar. En saadan Strid, som denne, paa selve Thinget, havde man hverken forhen seet, eller saa man i de følgende Tider.

Dagen efter gik Hall til Lagberget og foreslog et almindeligt Forlig. Han tilbød endog at lade sin Søn Ljot ligge ubødt, naar kun Fred og Enighed kunde komme istand. Hans ædle Tænkemaade vandt almindeligt Bifald, og Snorre Gode understøttede Forslaget saa ivrigt, at alle Vedkommende erklærede sig villige til at antage det, undtagen Kaare og Thorgeir, der sagde at de aldrig vilde indgaa noget Forlig. Det henstilledes nu til Flose, om han vilde slutte et Forlig, hvori to saa betydende og i Sagen indviklede Mænd, som Kaare og Thorgeir, ikke deeltoge. Han var dog villig dertil, for, som han sagde, at have saa faa gode Mænd mod sig som muligt. Saaledes blev det da overladt til Snorre Gode selv tolfte at afgjøre Sagen ved Voldgift. De bestemte trende Mandsgjeld for Njaal, to for Bergthora, ligesaa for Grim og for Helge; Skarphedins og Høskulds Drab skulde gaa op mod hinanden; Flose og alle Mordbrænderne skulde senest den følgende Sommer forlade Landet, og være fredløse Skogmænd, hvis de ej vare borte efter tre Vintres Forløb; Flose skulde dog kun være landsforviist paa tre Aar, men fire andre for stedse. Forliget bekræftedes ved Haandslag, og derpaa skiltes man ad. De forbundne Høvdinger gave hinanden gode Gaver ved Afskeden, og fornemmelig hed det at Snorre Gode og Gudmund den mægtige havde indlagt sig Ære ved denne Sag. Det var et hæderligt Tegn paa den Agtelse, Sidu-Hall nød over det hele Land, og uagtet han selv havde erklæret, at han ingen Bod vilde fordre for sin Søns Drab, enedes dog hele Thingforsamlingen om at skyde sammen dertil: det blev 8 Hundreder, eller fire Mandsgjeld, og sandsynligviis anvendtes nu hertil de Penge, Gissur og Hjalte havde i Forvaring fra foregaaende Thing.

Hevnforpligtelsen hvilede nu alene paa Kaare og Thorgeir, og endnu inden Aarets Udgang lykkedes det dem at fælde flere af deres Fiender. Da begav Sidu-Hall sig til Thorgeir, og bød ham Forlig paany. Kaare, der opholdt sig hos Thorgeir, viste Hall den største Venlighed, og bad selv Thorgeir om at indgaa Forlig, thi nu, sagde han, maatte Branden ansees for hevnet; for sin egen Part kunde han ej tænke paa Forlig, da hans Søn endnu var uhevnet. Thorgeir lod sig overtale, og Forliget kom istand. Kaare stod altsaa nu ganske alene. Det viser noksom, hvor hellig den Pligt

---

[1]) Da Snorre gav Gissur og hans Venner det ovennævnte Tilsagn om at hindre deres Fiender fra at komme ind i Almanna-Gjaa, sagde han allerede, at han, naar han syntes at de havde dræbt saa mange Fiender, som var tilstrækkeligt for deres Æres Skyld, men ej flere end at de kunde bestride Boderne for deres Drab, skulde komme og gjøre Ende paa Kampen; Gissur takkede ham, og lovede ogsaa strax at høre op, naar han kom.

at hevne sine Frænder, ansaaes, og hvor lidet endnu Christendommen havde formaaet at rense Begreberne herom, at Flose selv, ved at erfare Kaares sidste Svar, udbrød: „i Sandhed, kun faa Mænd ligne Kaare, og som han er, ønskede jeg helst at være" [1]).

Med utrættelig Iver og Udholdenhed forfulgte nu Kaare Mordbrænderne i al den Tid, de endnu havde tilbage at opholde sig paa Island; fældte og saarede flere, og indlagde sig derved overordentlig Hæder [2]). Om Høsten 1013 forlode de Landet, og lede efter en lang og haard Rejse Skibbrud ved Orknøerne, hvor Sigurd Jarl lod dem gribe fordi de havde dræbt hans Hirdmænd, Helge og Grim Njaalssønner; men Floses Svoger, Thorstein Siduhallssøn, der ligeledes var Jarlens Hirdmand og just var tilstede, udvirkede Naade for dem, imod at Flose indtraadte i Helge Njaalssøns Plads; han blev nu Jarlens Hirdmand og vandt snart hans Yndest. Om Julen fik Sigurd Jarl Besøg af sin Svoger Gille Jarl fra Sydrøerne og Sigtrygg Silkeskegg fra Dublin [3]). De ønskede om Juledagen at høre en omstændelig Beretning om hvorledes det gik til ved Njaals Indebrænding. Gunnar Lambessøn, den samme, der havde beskyldt Skarphedin for at græde, og hvis ene Øje denne til Gjengjeld havde kastet ud med en af Thraains Tænder, paatog sig at fortælle det hele, men paa den meest partiske og for Modparten haanlige Maade; med Latter sagde han, at Skarphedin græd. Da gik pludselig Døren op, og ind styrtede Kaare med draget Sverd, ilede lige til den øvre Ende af Hallen, hvor Gunnar sad, og hug Hovedet af ham, saa at det faldt paa Bordet lige for Kongen og Jarlerne, og Blodet strømmede over Borddugen og deres Klæder. Kaare havde forladt Island 14 Dage efter de andre, for ogsaa udenlands at opsøge dem. Han var kommen til Fridarø mellem Hjaltland og Orknø, og havde her hos en af sine Venner fra tidligere Dage erfaret sine Fienders Ankomst til Rossø; han havde strax begivet sig did, og til Jarlens Gaard, hvor han stod udenfor en Stund og lyttede, just som Gunnar fortalte sin Historie; men da han hørte hvorledes denne haanede Skarphedin, forgik Taalmodigheden ham, og han brød ind for at lade ham undgjelde sin Løgn. Sigurd Jarl kjendte ham, og bød at man strax skulde tage og dræbe ham; men Kaare, der selv havde været Jarlens Hirdmand, var saa vel kjendt og afholdt, at ingen rejste sig for at udføre Jarlens Befaling. Flose bevidnede selv, at Kaare kun havde handlet

---

1) Njaals Saga, Cap. 134—148.

2) Njaals Saga, Cap. 149—153. Beretningen herom indeholder mange, højst charakteristiske og underholdende Enkeltheder.

3) Kaare var selv fra Sydrøerne, om hans tidligere Forhold til Jarlen, se ovfr. S. 193 Hensigten med Kong Sigtryggs Besøg hos Sigurd var at bede om hans Hjelp mod Kong Brian Boroimhe (se ovfr. S. 207, 208); herom vil der i det følgende nærmere blive fortalt.

efter Pligt, og at han ej havde indgaaet Forlig med dem. Man tillod ham uhindret at forlade Hallen; alle beundrede hans Kjekhed, og Flose fortalte nu Historien sandfærdigt og upartisk. Kaare drog over til Skotland, for end videre at forfølge sine Fiender, og det lykkedes ham i Bretland at dræbe endnu en af dem [1]).

Flose havde allerede før sin Afrejse fra Island, rimeligviis efter sin fromme Svigerfader Halls Opfordring, aflagt Løftet om at foretage en **Pilegrimsrejse** til Rom. Dette er den første Pilegrimsrejse, man efter Christendommens Indførelse enten i Norge eller paa Island hører omtale, naar undtages de Rejser, som Christendomsforkynderne Thorvald Vidfarle og Stefne Thorgilssøn foretoge [2]). Han fulgte Gille Jarl til Syderøerne, drog derpaa sandsynligviis til Frankrige, og gik derfra over Land til Rom, hvor han fik Absolution af selve Paven, men gav dertil, som det heder, mange Penge. Han vendte tilbage ad den østre Vej (gjennem Tydskland), opholdt sig i flere Stæder og nød megen Hæder af anseede Mænd; henimod Vinteren kom han tilbage til Norge, og opholdt sig hos Erik Jarl, der ved hans Afrejse om Vaaren (1015) gav ham en Mængde Meel; han kom velbeholden hjem og havde saaledes hæderligt opfyldt Forliget. Ogsaa Kaare fulgte hans Exempel. Han sejlede til Nordmandie, hvor han lod sit Skib blive liggende, gik til Rom, fik Absolution, vendte samme Vej tilbage, som han var kommen, afsejlede paa sit Skib til Dover i England, derfra vestenom England til Katanes, hvor han tilbragte Vinteren, og sejlede den følgende Sommer videre. Efter en lang Overrejse led han Skibbrud ved Ingulfshøfde. Skibet forgik, men Folkene reddedes. Den nærmeste Gaard var Svinafell. Kaare sagde, at han vilde gaa derhen og prøve Floses Ædelmodighed. Da Kaare kom ind med de øvrige Skibbrudne, sad Flose i Stuen. Han gjenkjendte ham strax, sprang op imod ham, kyssede ham, satte ham i Højsædet hos sig, og tilbød ham at være der om Vinteren. Kaare modtog Tilbudet. Alt Had var nu udslettet af deres Hjerter, og dette stiltiende Forlig lagde endnu bedre end Pilegrimsfarten for Dagen, at de endelig vare blevne virkelige Christne. Venskabet mellem dem besegledes ved at Kaare, hvis Hustru Helga Njaalsdatter var død Vintren i Forvejen, egtede Høskuld Thraainssøns Enke Hildegunn, Floses Broderdatter [3]).

---

[1]) Njaals Saga, Cap. 154—156, 159.

[2]) At imidlertid enkelte Pilegrimsfarter tidligere have været foretagne af mindre anseede Personer, hvis Navn ikke i Sagaerne ere opbevarede, viser Fortegnelsen over nordiske Pilegrimme i det reichenauske Nekrologium, der slutter med Begyndelsen af det 11te Aarhundrede, se Antiqv. Tidsskrift 1843, S. 67—75; blandt disse Navne findes ved flere udtrykkeligt Hislant terra, d. e. Island.

[3]) Njaals Saga, Cap. 160.

En offentlig Foranstaltning af maaske endnu større Vigtighed, end Femterdommens Oprettelse, og som afgiver et endnu mere iøjnefaldende Beviis paa Christendommens velgjørende Indflydelse, nemlig **Holmgangs Afskaffelse**, skyldes ligeledes Skaftes Lovsigemands-Tid og tildeels hans egne Bestræbelser; men betegnende er det paa den anden Side, at den nærmeste Anledning til denne Foranstaltning, lige saa vel som til Femterdommens Oprettelse, mere er at søge i særegne tilfældige Omstændigheder, der forefaldt inden enkelte mægtige Høvdingefamilier, end i noget længe følt og almindeligt udtalt Ønske. Begivenhederne selv, der bevirkede Foranstaltningen, kaste imidlertid et meget interessant Lys paa de daværende Forhold, ej alene paa Island, men over hele Norden, og vise fornemmelig, hvor højt Skaldene æredes. **Illuge den svarte**, en mægtig Høvding, der boede paa Gilsbakke i Borgarfjordens Distrikt [1]), havde Sønnen **Gunnlaug**, der blev en ypperlig Skald, men for øvrigt var meget heftig, stridbar og hvastunget, hvorfor man gav ham hans Morfaders Tilnavn „Ormstunga". Han havde i nogle Aar opholdt sig hos Thorstein Egilssøn paa Borg [2]), der blandt andet ogsaa lærte ham Lovkyndighed. Her opstod der en sterk Kjærlighed mellem ham og Thorsteins skjønne Datter Helga den fagre [3]). Da Gunnlaug var 18 Aar gammel, vilde han drage udenlands, men ønskede dog først at sikre sig Helgas Haand. Han fik sin Fader til at meddele Thorstein hans Ønske: denne havde intet andet derimod at indvende, end at Gunnlaug just nu stod i Beredskab med at forlade Landet, imidlertid gav han dog foreløbigt sit Samtykke til, at Helge skulde vente paa ham i tre Aar, uden egentlig at være ham fæstet. Gunnlaug rejste, og kom til Throndhjem, hvor han strax begav sig til Lade for at gjøre Erik Jarl sin Opvartning. Skule, Thorsteins Søn og Helgas Broder, opholdt sig endnu hos Jarlen. Da Gunnlaug havde sagt sit Navn og sin Æt, æskede Jarlen nærmere Oplys-

---

[1]) Illuge svarte, Gunnlaugs Fader, var en Sønnesøn af Rosskell, der igjen var en Frænde af Brage Skald den gamle og af Arinbjørn Herse, se ovfr. 1ste B. S. 547, jvfr. Landn. II. 1.

[2]) Om Thorstein, se ovf. S. 159, 165.

[3]) Helgas Moder, Thorsteins Hustru, var Jofrid, en Datter af den ypperlige Gunnar Livessøn, se ovf. S. 159; hun havde først været gift med Thorodd, Tunge-Odds Søn. Kort før Helgas Fødsel skal Thorstein have haft saa foruroligende Drømme om det forventede Barns tilkommende Skjæbne, at han vilde have det udsat, men Jofrid lod det hemmelig bringe til Thorsteins Syster, Thorgerd paa Hjardarholt, Olaf Paa's Hustru, der opdrog det hos sig, indtil hun var 6 Aar gammel; og da blev Thorstein ved et Besøg paa Hjardarholt forbauset over Pigens Skjønhed; Thorgerd aabenbarede ham at det var hans egen Datter, og han bragte hende nu hjem med stor Glæde. Gunnlaugs Saga, Cap. 3.

ninger af Skule [1]); denne forsikrede at han var en af de fornemste Hovdingers Søn, og bad Jarlen tage vel imod ham. Tilfældigviis havde Gunnlaug en Byld paa Foden, hvilken Jarlen bemerkede, idet han ytrede sin Forundring, over at Gunnlaug desuagtet ej haltede. „Jeg behøver ej at halte, saa længe begge Been ere lige lange", svarede Gunnlaug. Dette Svar fandt en af Hirdmændene noget vel overmodigt, og sagde at Islændingen kunde have godt af at sættes lidt paa Prøve. Gunnlaug havde strax et bidende Vers i Beredskab, hvorover Hirdmanden blev saa vred, at han greb til Øxen. Men Jarlen forbød alt Klammeri, og spurgte Gunnlaug, hvor gammel han var. „Atten Aar", svarede Gunnlaug. „Jeg vedder at du ej bliver atten Aar til", sagde Jarlen. Gunnlaug mumlede: „ønsk ikke mig noget, men heller dig selv". Paa Jarlens Spørgsmaal gjentog han højt og tydeligt, hvad han havde sagt. „Hvad mener du da jeg skulde ønske mig selv", spurgte Jarlen. „At du ikke faar saadan Død, som din Fader Haakon Jarl", svarede Gunnlaug. Dette var for meget, endog for Erik Jarls Taalmodighed. Han blev aldeles blodrød, og bød at man strax skulde gribe ham. Skule Jarl bad dog Jarlen for hans Skyld om at vise Gunnlaug Naade, og Jarlen skjenkede ham Livet paa den Betingelse, at han strax skulde rejse bort igjen, og aldrig oftere komme i hans Rige. Gunnlaug gik, ledsaget af Skule, lige ned til Bryggen, hvor Skule skaffede ham ombord paa et Skib, med hvilket han rejste til London. Han gik kort efter sin Ankomst op til Kong Ædhelred og bad ham høre et Kvad, som han havde digtet til hans Ære. Ædhelred tillod ham at fremsige det, takkede ham for det, da det var til Ende, lønnede ham med en Skarlagens Kappe, besat med Pelsverk og Guldbesætning, og gjorde ham til sin Hirdmand. Om Ædhelred virkelig forstod Kvadet, er uvist; dog maa man her altid have for Øje, hvor overfyldt England paa denne Tid var af Nordboer, især Daner, af hvilke mange vare i Ædhelreds Tjeneste; ja at hans første Hustru endog selv var af nordisk Herkomst, saa at det altsaa ikke er usandsynligt, at han han har forstaaet Nordboernes Sprog. Efter at have tilbragt Vinteren hos Ædhelred, drog Gunnlaug om Vaaren med hans Tilladelse bort for at besøge andre Hoffer, men maatte love at komme igjen den anden Høst derefter. Gunnlaug begav sig til Kong Sigtrygg Silkeskegg i Dublin, til hvem han og digtede en Draapa, som han bad om Tilladelse til at maatte kvæde for ham. Sigtrygg gav saa meget heller sin Tilladelse, som dette, efter hvad han selv sagde, var den første Gang, nogen havde digtet Kvad til hans Ære. Kongen vilde i sin Glæde over det smukke Kvad have givet ham to Knerrer, men hans Skatmester forestillede ham at dette dog var for meget;

---

[1]) Om Skule Thorsteinssøns Ophold hos Erik Jarl er allerede oftere talt, navnlig S. 392.

han gav ham da sine egne nye Skarlagens Klæder og en Guldring, der vejede en Mark. Fra Dublin drog Gunnlaug til Orknøerne, hvor han kvad et Digt til Ære for Sigurd Jarl, der gav ham en sølvbeslagen Øxe. Fra Orknøerne sejlede han til Kongehelle, og drog derfra ind i Gautland, hvor han kvad et Æresdigt for en Jarl i Skara, ved Navn Sigurd [1]), og opholdt sig hos ham om Vinteren. Her kom der ved Juletid Sendebud fra Erik Jarl i Norge med Gaver; de tilbragte Julen der, og der var megen Lystighed. En Dag begyndte Sigurds Mænd og de norske Sendebud hver at rose sine Herrer; Gauterne paastod at Sigurd, Nordmændene, at Erik var den berømmeligste. De toge Gunnlaug til Voldgiftsmand, og han kvad strax et Vers, hvori han ubetinget tillagde Erik Fortrinet paa Grund af hans store Bedrifter i Østen. Da Nordmændene efter Julen kom tilbage til Erik med Gjengaver fra Sigurd Jarl, fortalte de ham Gunnlaugs Dom, og Erik følte sig saa smigret derved, at han erklærede, at Gunnlaug nu frit skulde kunne opholde sig i hans Rige.

Fra Skara drog Gunnlaug til Kong Olaf svenske i Uppsala, der ogsaa tog venligt imod ham. Hos Olaf opholdt sig paa denne Tid en anden islandsk Skald, **Rafn Anundssøn** fra Mosfell, ligeledes af fornem Æt: hans Moder og Skafte Lovsigemands Moder vare Systre. Gunnlaug og Rafn vare i Forstningen gode Venner; men deres Forfængelighed bragte dem snart paa en spendt Fod med hinanden. De havde hver digtet et Kvad til Kongen, og bade ham paa een Gang om at maatte foredrage det. Da Kongen gav sit Samtykke, paastod Gunnlaug at han vilde kvæde først, Rafn paastod dette tilkom ham, fordi han havde været der længer end Gunnlaug.

---

[1]) Det er merkeligt, at Gunnlaugs Saga her omtaler Sigurd som Jarl i Vester-Gautland og boende i Skara. Thi vi have allerede seet, at Jarlen Ragnvald Ulfsøn, Sigrid Storraades Broder, var Vestergautlands Jarl paa Olaf Tryggvessøns Tid, og vi finde ham atter som saadan i den første Tid af Olaf den helliges Regjering; vi erfare desuden udtrykkeligt af Olaf den helliges Saga, Cap. 170, at Ragnvald boede i Skara. Det skulde saaledes synes som om Ragnvald den hele Tid havde været Jarl i Skara, og som om Gunnlaugs Saga følgelig havde fejlet ved at nævne Sigurd. Og dog har denne Saga vistnok Ret. At Ragnvald var traadt i en saa nær Forbindelse med Olaf Tryggvessøn, at han egtede hans Syster og lod sig døbe, maa ganske vist have været anseet af Sigrid Storraade som et Forræderi, og trods at Ragnvald var hendes Broder, har hun vist faaet sin Søn Olaf til at fordrive ham og indsætte Sigurd i hans Sted. At Sigurds Navn ikke ved en simpel Uagtsomhed er kommet ind i Stedet for Ragnvalds, sees deraf at Erik og han indbyrdes sendte hinanden Gaver: en saadan Forbindelse kunde aldrig finde Sted mellem ham og Ragnvald, Olaf Tryggvessøns Svoger. Men efter Sigrid Storraades, maaske ogsaa Sigurds Død (han siges udtrykkeligt at have været en gammel Mand) maa Ragnvald, efter flere Aars Fraværelse være kommen tilbage: hvor han for øvrigt i den Tid har opholdt sig, vides ikke. Maaske i Rusland, hvorhen han siden tyede.

„Hvor saa man nogensinde min Fader gaa efter din", spurgte Gunnlaug. Rafn, der var finere Hofmand end Gunnlaug, bad Kongen bestemme, i hvad Orden de skulde kvæde; Kongen sagde at Gunnlaug skulde kvæde først, fordi han var meest utaalmodig, naar han ej fik sin Vilje frem. Da Gunnlaug var færdig, æskede Kongen Rafns Dom om hans Kvad. „Det er stororðet, men ufagert og noget stivt, som Gunnlaug er selv", sagde Rafn, og fremsagde derpaa sit Kvad, om hvilket Kongen nu æskede Gunnlags Mening. „Det er fagert, som Rafn selv er at se til, men temmelig intetsigende", svarede Gunnlaug, idet han tillige spurgte Rafn, hvorfor han alene digtede en Flokk (kortere Kvad) om Kongen, som om han ej skulde være en Draapa værd. „Lad os ikke tale mere herom", sagde Rafn: „senere kunne vi nok igjen tage den Sag fat". Kort efter blev Rafn Kongens Hirdmand, og fik hans Tilladelse til at rejse bort. För Afrejsen sagde han til Gunnlaug, at han nok engang skulde gjengjelde ham, at han havde villet sætte ham i et mindre fordeelagtigt Lys for Kongen. Gunnlaug sagde, at han ej frygtede hans Trusler.

Rafn rejste lige hjem til Island, medens Gunnlaug vendte tilbage til Kong Ædhelred, og tilbragte Vinteren hos ham, den tredie siden han drog hjemmefra. Om Vaaren (1008) vilde han drage hjem. Men det var just paa den Tid, da Danekongen Sven Tjugeskegg havde begyndt sine ødelæggende Tog til England; han havde vel sluttet en Fred (1007), men alle vidste, at denne Fred ej var at stole paa, og at man hvert Aar kunde vente nye Angreb af Danerne. Ædhelred fandt det derfor ikke passende, at Gunnlaug, der var hans Hirdmand, vilde forlade ham i Farens Stund, og Gunnlaug, som mere lyttede til Ærens, end Kjærlighedens Stemme, blev, uagtet nu den tredie Vinter var udløben, i hvilken Helga skulde vente paa ham. Men Sommeren og Vinteren gik, uden at Danerne kom, og den følgende Sommer (1009) fik Gunnlaug endelig Orlov [1]). Han drog først til

[1]) Med Hensyn til den her fulgte Tidsbestemmelse maa det merkes, at Gunnlaugs og Rafns Saga fejler, ved her at nævne Knut i Stedet for Sven Tjugeskegg, af den Grund, der i det følgende nærmere vil blive omhandlet, at de ældste islandske Chronologer, sandsynligviis allerede Are frode, ved en fejlagtig Beregning henførte Sven Tjugeskeggs Død til 1008 i Stedet for at det rette Aar er 1014. Oprindeligt har Sagaen vistnok kun nævnt Danekongen, og da dens Tidsangivelser for øvrigt ere aldeles rigtige, kan man maaske fra hiin Tilføjelse af Knuts Navn slutte, at Sagafortælleren selv her har tænkt paa Aaret 1008. Dette passer med de Efterretninger, vi ellers finde i de paalidelige og samtidige engelske Annaler. Sven havde senest i 1007 sluttet Fred med Ædhelred, men i 1009 kom en ny Skare af Daner under Heming o. fl.; før disses Ankomst, men efter 1007, maa altsaa Gunnlaug have forladt England. Da Sven neppe kunde ventes samme Aar, hvori han havde sluttet Freden, men i det allertidligste Aaret efter, bliver altsaa just 1008 den Sommer, hvori Ædhelred kunde vente hans Komme. De tre Vintre, som da vare udløbne, vare følgelig 1005—1006, 1006—1007 og 1007—1008. Det var altsaa i 1005, at Gunnlaug forlod Island. Dette passer godt med, hvad Gunnlaugs og Rafns

Norge, hvor han nu blev venskabeligt modtagen af Erik Jarl, der indbød ham til at blive hos sig. Gunnlaug takkede for Indbydelsen, men sagde at han først og fremst maatte besøge sin Fæstemø paa Island. Han hørte heldigviis, at Hallfred Vandrædaskald laa sejlfærdig ved Agdenes, skyndte sig ud til ham, og blev i Følge med ham. Undervejs talte de om et Rygte, der allerede var kommet til Norge, nemlig at Rafn skulde have friet til Helga. Dette Rygte medførte fuldkommen Sandhed. Da Rafn Sommeren efter sin Hjemkomst traf sin Fætter Skafte Lovsigemand paa Althinget, sagde han at det var hans Hensigt at bejle til Helga, og bad ham om hans mægtige Bistand i dette Anliggende. Skafte lovede at staa ham bi, og de gik nu begge tilsammen hen til Thorstein Egilssøns Bod, hvor Skafte strax fremsatte Rafns Ærende. Thorstein svarede, at Helga var bortlovet til Gunnlaug. Skafte spurgte om ikke de tre Vintre nu vare forløbne. „Vistnok", svarede Thorstein, „men ikke Sommeren". „Men om nu Gunnlaug ikke heller kommer da", sagde Skafte. „Derom kunne vi nærmere tale næste Sommer, naar vi atter samles her", sagde Thorstein, og dermed skiltes de ad. Gunnlaug udeblev fremdeles, og den følgende Sommer fornyede Skafte og Rafn deres Begjæring. Thorstein, som nødig vilde fornærme nogen af Parterne, henstillede til Gunnlaugs Fader Illuge, om det Gunnlaug givne Løfte endnu kunde ansees bindende. Illuge maatte erkjende, at dette ej længer kunde siges at være Tilfældet, og at han ikke havde noget mere at sige i den Sag. Thorstein maatte derfor give det Løfte, at hvis Gunnlaug heller ikke kom hjem den Sommer, skulde Helgas og Rafns Bryllup staa paa Borg ved Vinternats-Tid, men kom imidlertid Gunnlaug, skulde alt blive ved det gamle. Helga, som var meget ilde tilfreds med denne Aftale, ventede Gunnlaug med Længsel, men Sommeren gik, og han kom ikke. Han og Hallfred landede nemlig ikke førend 14 Dage før Vinterdag langt borte paa Nordlandet, ved Melrakkesletten, og uheldigvis hendte det sig, at han ved at brydes med en der i Nærheden boende Mand, som for Moro Skyld udfordrede de nys ankomne til at prøve Styrke med ham, kom til at forvride sin Fod, saa at den hovnede og hindrede ham fra at rejse saa hurtigt, han ellers havde kunnet. Han og Hallfred kom ikke til Gilsbakke førend samme Aften, Brylluppet skulde begynde paa Borg. Gunnlaug vilde strax ride derned, men hans Fader og alle de Tilstedeværende erklærede dette for

Saga melder, at Gunnlaug da var 18 Aar gammel, og (Cap. 5) at Christendommens Indførelse paa Island (1000) indtraf mellem Gunnlaugs 12te og 18de Aar. Gunnlaug maa saaledes være fød 987 eller 986. Det heder vistnok ogsaa i Cap. 5, allerede førend Christendommens Indførelse omtales, at Skafte da var Lovsigemand; men dette findes egentlig kun i en foreløbig Udsigt over Slægtskabsforholdene, og er nærmest at henføre til den Tid, i hvilken Sagaens Hovedbegivenheder foregik, nemlig fra 1005 til 1012.

en Umulighed. Trods den Bedrøvelse, Helga lagde for Dagen, blev dog Brylluppet holdt, og hun maatte, saa nødig hun vilde, følge med Rafn til Mosfell. Endnu værre blev det, da hun strax efter fik høre, at Gunnlaug virkelig var kommen hjem; hun vilde ikke længer blive der, og Rafn maatte følge hende hjem til Borg. Noget efter skulde Helgas Halvsyster, Jofrids Datter af første Egteskab, have Bryllup; blandt de Indbudne var ogsaa Illuge og Gunnlaug. Denne havde nødig villet komme, for ej at træffe sammen med Helga og Rafn, men føjede dog sin Fader, som ønskede det meget. Ved at se Helga kunde Gunnlaug ikke afholde sig fra at komme med mange Hentydninger til den haarde Skjæbne, han havde fristet. Som en Erindring gav han hende den prægtige Kappe, han havde faaet af Ædhelred; mod Rafn derimod kunde han ej tilbageholde sin Harme, og det var nær kommen til Kamp mellem dem, hvis de andre ikke havde lagt sig imellem. Sommeren efter udfordrede Gunnlaug paa Althinget Rafn til Holmgang paa det sædvanlige Sted, Oxaraaholmen ved Thingstedet. Rafn modtog Udfordringen, til stor Bedrøvelse for Frænderne paa begge Sider, men Kampen ledede ikke til noget bestemt Resultat. Rafns Klinge brast, saa at Stumpet sprang op mod Gunnlaugs Kind og gav ham en Rift. Nu paastod Rafn at han havde sejret, fordi Gunnlaug var saaret, men Gunnlaug, fordi Rafn var vaabenløs. Gunnlaug vilde begynde paa ny, men hans Fader forbød det til hans store Ærgrelse. Og for at hindre Gjentagelsen deraf, hvormed Gunnlaug truede, blev Dagen efter hiin Foranstaltning vedtagen, som vi ovenfor have nævnt; det blev foreslaaet for Lagretten og bestemt som Lov, at **Holmgang herefter skulde være afskaffet**; saa at altsaa Rafns og Gunnlaugs Holmgang var den sidste, som fandt Sted paa Island (1010).

Det var imidlertid ikke den sidste Holmgang, Gunnlaug og Rafn bestode. Rafn, der tog sig lige saa meget nær af Helgas Kulde, som Gunnlaug over at se hende gift med en anden, red strax efter Thinget til Gilsbakke, og foreslog Gunnlaug at begge endnu samme Sommer skulde rejse til Norge, og der gaa paa Holm med hinanden, hvor deres Frænder ej vilde være dem til Hinder. Gunnlaug modtog glad dette Forslag, som han fandt saare hæderligt, og saa nødigt begges Frænder saa det, maatte de dog tillade dem at rejse. Rafn drog afsted fra Leiruvaag, kom til Throndhjem, og forblev der, fornemmelig i Levanger, først en Vinter, siden Sommeren efter (1011) og den følgende Vinter, uden at høre det mindste til Gunnlaug. Denne havde ogsaa forladt Island samme Høst som Rafn, men var ikke kommen saa tidligt afsted. Han fulgte med Hallfred Vandrædaskald, der ikke blev rejsefærdig førend langt ud paa Høsten, og, som det sædvanligt plejede at gaa ved slige Udfarter seent paa Aaret, man kom til Orknø, ikke til Norge. Gunnlaug opholdt sig om Vinteren hos Sigurd Jarl, fulgte ham om Sommeren paa Krigstog, og kom ikke til Norge førend om Høsten

derefter. Han forblev hos Erik Jarl om Vinteren, medens Rafn derimod opholdt sig paa Levanger; dette var vel Aarsagen, hvorfor han intet hørte fra Gunnlaug, men det viser ogsaa, hvor seent Efterretninger kom frem paa hine Tider, thi mellem Lade og Levanger maa der dog have været temmelig hyppig Kommunikation. Dertil kom, at Erik Jarl, som vidste, i hvilket Ærende han og Gunnlaug vare komne, strengeligen forbod al Tvekamp mellem dem i sit Rige [1]). Om Vaaren hørte Gunnlaug tilfældigviis nogle af Hirdmændene gjøre sig lystige over at det gik saaledes i Langdrag med hans paatænkte Holmgang. Ærgerlig herover vilde han strax, trods Jarlens Forbud, affted for at opsøge Rafn, og bad Jarlen om at faa Ledsagere ind til Levanger. Jarlen, som vidste, at Rafn allerede havde forladt Levanger, for at drage øster til Sverige, føjede ham i hans Begjæring, og medgav ham to Ledsagere. Gunnlaug, der foruden disse ogsaa havde en af sine Frænder og et Par Venner med, fik ved Ankomsten til Levanger høre, at Rafn nys var rejst, selv femte. Han satte efter ham opad Værdalen saa hurtigt som muligt, og indhentede ham endelig ovenfor Suul ved nogle Fjeldvande. Der kom det da til Kamp mellem dem paa et i Vandet fremstikkende Nes. Ogsaa deres Frænder og Venner, som havde ledsaget dem, deeltoge i Kampen; kun de to af Jarlen medsendte Ledsagere stode hos som Tilskuere. Kampen var heftig; paa begge Sider faldt alle Følgesvendene, saa at omsider alene Gunnlaug og Rafn selv stode tilbage. Da hug Gunnlaug den ene Fod af Rafn med sit ypperlige Sverd, som han i sin Tid havde faaet af Kong Ædhelred. Han vilde nu høre op med Striden, men Rafn, der støttede Foden mod en Stubbe, sagde at han endnu kunde holde ud en Stund, om han kun fik noget at drikke. Gunnlaug tilbød sig at bringe ham Vand i sin Hjelm, hvis han ei vilde svige ham. Rafn lovede ham det. Men da Gunnlaug rakte ham Vandet, gav Rafn ham et dybt Hug i Hovedet. „Ilde sveg du mig nu", sagde Gunnlaug, „og dette er skammeligt gjort". „Du har Ret", svarede Rafn, „men jeg kan ej unde dig Helges Favntag". Kampen fortsattes en Stund, og Rafn faldt; Gunnlaugs Saar blev forbundet og han blev bragt til Levanger, men døde her efter tre Dages Forløb, og blev begraven ved Kirken. Efterretningen om Kampen og dens sørgelige Ende vakte Sorg i begges Familier, og forvoldte en Række af blodige Hevnforetagender. Paa det følgende Althing fordrede Illuge Bøder af Anund, Rafns Fader, for Gunnlaugs Drab. Anund sagde at han havde lidt nok ved at

[1]) Vi ville nedenfor se, hvorledes Erik før sin sidste Rejse fra Norge fik al Holmgang afskaffet i sin Deel af Riget. Denne Tanke har saaledes allerede beskjæftiget ham, da Gunnlaug og Rafn kom til Landet, og det synes derfor ikke, som om det alene var Venskab for Gunnlaug, der her bragte ham til at udstede noget særegent Forbud. Efterretningen om Holmgangs Afskaffelse paa Island har maaske vakt Lysten hos ham til at følge dette gode Exempel.

miste sin egen Søn, og negtede at betale. Illuge truede med Hevn, og udførte Truslen endnu samme Høst, da han selv 30te drog til Mosfell, fangede to af Anunds Frænder — han selv og hans Sønner undkom til Kirken —, og lod den ene dræbe, den anden lemlæste. Hermund, Illuges anden Søn, dræbte en af Anunds Brodersønner, og ingen Bøder betaltes for Drabene. Helga blev siden gift med en anden meget hæderlig Mand, og boede længe sammen med ham, men hun kunde dog aldrig elske ham; hendes største Glæde var at udbrede for sig og stirre paa den Kappe, Gunnlaug havde faaet af Ædhelred, med den udbredt foran sig endte hun sit Liv [1]).

Nogen Lighed med Gunnlaugs og Rafns Historie havde ogsaa **Kjartan Olafssøns** og hans Frænde **Bolle Thorleikssøns**, men den havde ikke saa indgribende Følger for Lovgivningen, medens den paa den anden Side drog en langt større Række af Ættedrab efter sig. Det er allerede ovenfor (S. 357) berettet, hvorledes Kjartan ved sin Hjemkomst fra Norge 1000 fandt sin elskede Gudrun gift med Bolle, der havde indbildt hende, at Kjartan havde slaaet hende af Tankerne, for at gjøre et mere glimrende Parti ved at egte Kong Olaf Tryggvessøns Søster Ingebjørg. Ved den første Efterretning herom lod han sig ikke merke med noget, men hans Forbitrelse paa Bolle, ja tildeels ogsaa paa Gudrun, var, som man af det følgende ser, desto større. Deels af et Slags Trods, deels efter sin Søster Thurids Overtalelser, bejlede han til sin Stalbroder Kalf Aasgeirssøns smukke Søster **Refna**. Der fortælles, at Thurid og Refna allerede kort efter Kjartans og Kalfs Hjemkomst fra Norge rejste ned til Havnen, hvor Skibet laa, for at besøge deres Brødre og se paa de Sager, som de havde bragt hjem. Refna skal da have fundet og prydet sig med det prægtige Hovedtøj, som Ingebjørg Tryggvesdatter havde foræret Kjartan, og denne, som fandt at det klædte hende overmaade godt, skal halv i Spøg have sagt, at det var bedst at han baade fik Stadsen og Pigen. Herom mindede siden Thurid ham, og forestillede ham tillige, hvor ubehageligt det var, om man skulde sige at han græmmede sig over Gudruns Tab, og maaske i den Anledning brød Venskabet med Bolle. Enden blev, at Giftermaalet virkelig kom istand. At han nu gav Refna, og ikke Gudrun, Hovedtøjet, var naturligt, men den forfængelige Gudrun ærgrede sig i Stilhed derover, siden nu engang Ingebjørg, hvad hun vel vidste, havde bestemt hende det, under den Forudsætning at hun blev Kjartans Brud. Hun var overhoved misfornøjet med at hun ikke selv havde faaet Kjartan, og hendes Harme herover gik ej alene ud over Refna, men og, som det saa ofte ved slige Lejligheder plejer at ske, over Kjartan selv. Ved et Høstgilde paa Hjardarholt begyndte hun

---

[1]) Gunnlaugs og Rafns Saga.

at give sin Harme Luft paa forskjellige Maader. Allerede strax ved Ankomsten blev hun fornærmet over at Kjartan gav den bestemte Befaling, at Refna skulde behandles som den fornemste af alle de tilstedeværende Kvinder. Siden overhang hun Rafna med Bønner om at vise hende Hovedtøjet; Kjartan forbød det, men hun fik dog sit Onske opfyldt. Da Gjesterne rejste, savnedes Kjartans ypperlige Sverd, som Kong Olaf havde givet ham. Men man havde seet Gudruns Broder Thorolf Usvifersson gjøre sig et Ærende hen til en Sump; der fandt man Sverdet, dog uden Skede; denne blev aldrig funden. En fjorten Dages Tid efter, ved Vinternat, var der et lignende Gilde paa Lauge hos Usvifer, Gudruns Fader. Kjartan maatte føje sin Fader i at være med, og Refna medtog efter sin Svigermoders Onske Hovedtøjet. Morgenen efter Ankomsten savnedes det. Kjartan kunde nu ikke bare sig for at klage til Bolle, og sagde at han ej vilde finde sig i saadan fiendtlig Behandling, men at han vilde have saavel Sverdskeden, som Hovedtøjet igjen. Bolle sagde, at han havde ikke ventet at Kjartan vilde beskylde ham og hans for Tyveri. Gudrun, som hørte Samtalen, sagde at Kjartan havde gjort rettest i ej at røre ved denne Sag, og lagde til, at om virkelig, som han troede, Hovedtøjet var borttaget, da var det taget af dem, der havde Ret dertil; han og de øvrige maatte for hende gjerne tro herom hvad de vilde, men hun for sin Part var slet ikke utilfreds med at Refna ej havde den Stads at smykke sig med. Under disse Omstændigheder skiltes man just ikke paa det venligste. Nogle paastode at Thorolf Usvifersson havde brændt Hovedtøjet efter sin Syster Gudruns Anmodning. For at gjøre Lauge-Folkene nogen Haan igjen, drog Kjartan efter Julen med 60 Mand til Lauge, og holdt Beboerne indestængte i tre Dage, saa at de ej kunde komme ud i noget som helst Ærende. Dette ansaa de for en større Skam, end om Kjartan havde dræbt een eller to Mand for dem, og der var nu fuldkomment Fiendskab mellem dem og Hjardarholts Beboere. Nogen Tid efter hørte Kjartan, at Bolle stod i Begreb med at kjøbe Gaarden Tunga i Sælingsdalen. Strax begav han sig til Ejeren, og nødte ham med et Magtsprog til at lade Handelen gaa tilbage og sælge Gaarden til ham for den samme Priis. Gudrun sagde nu til Bolle at hans Ære bød ham at hevne dette ved at angribe Kjartan. Bolle svarede intet. Men i Paaskedagene, da hun fik høre at Kjartan havde gjort et Besøg paa Tunga, spurgte hun sine Brødre, om de vilde have den Skam, at Kjartan, efter alle de Forhaanelser, han havde tilføjet dem, skulde ride uantastet forbi deres Gaard. De kunde ikke modstaa hendes Opeggelse, væbnede sig og ilede ud for at lægge sig i Baghold for Kjartan. Endog Bolle selv fulgte med, skjønt hans Samvittighed dybt bebrejdede ham dette Brud paa Frændskabets Pligter, og den Utaknemlighed, han derved viste Olaf Paa, der havde opdraget ham med saa stor Kjærlighed. Men Gudrun truede med at skilles

fra ham, hvis han ej blev med, og han var for svag til at kunne modstaa hendes Trusel. Bolle, Usvifers fem Sønner, hans Systersøn og endnu to andre, i alt ni, lagde sig nu i Baghold for Kjartan, der trods sine Venners Advarsel fortsatte sin Vej selv tredie, da han sagde at Bolle umuligt kunde tænke paa at overfalde ham: Usvifers Sønner frygtede han ikke. Hans Fiender var allerede, forend han blev dem var, kommen dem saa nær, at han ej kunde undvige. Der begyndte nu en heftig Kamp, hvori dog Bolle i Førstningen ej deeltog. Kjartan og hans to Følgesvende forsvarede sig godt. En af dem blev dødeligt saaret, men ingen kunde komme til at saare Kjartan, medens han selv fældte een og saarede to andre af sine Angribere. Uheldigviis bar han den Dag ikke det gode Sverd, Kong Olaf havde givet ham, men et andet, der snart blev sløvt og bøjede sig: hans Hug gjorde derfor ikke synderlig Virkning, medens han selv blev meget træt og mødig. Uspak Usviferssøn skammede Bolle ud, fordi han stod uvirksom; herved lod denne sig bevæge til at drage sit Sverd og nærme sig. „Jeg ser, min Frænde", sagde Kjartan, „at du vil begaa Nidingsverk mod mig, men jeg vil heller lide Døden ved din Haand end blive din Banemand". Med disse Ord kastede han Sverdet, og Bolle gjennemborede ham, uden at sige et Ord: han segnede, og opgav Aanden i Bolles Favn, thi denne angrede strax hvad han havde gjort. Ved Bolles Hjemkomst lykønskede Gudrun ham til hans Daad. „Vi have begge", sagde hun, „udført et godt Dagarbejde, jeg har spundet tolv Alens Garn, og du har dræbt Kjartan". „Du behøvede ikke at minde mig om en saa ulykfalig Hændelse, som jeg kun seent glemmer", sagde Bolle. „O, Ulykken er ikke saa stor", svarede Gudrun; „siden Kjartan kom hjem, traadte han eder under Fødder; men nu kan du atter aande frit; desuden glæder jeg mig over at Refna ikke ler, naar hun i Kveld gaar tilsængs". Bolle svarede vred: „jeg tænker det er uvist nok, hvo der blegner meest ved denne Tidende, hun eller du, og det aner mig, at du vilde være mindre urolig, om det var mig, der laa paa Kamppladsen, men Kjartan, der fortalte dig om Kampen". Gudrun søgte nu at berolige ham, og takkede ham for hans Verk [1]). Da Efterretningen kom til Olaf, blev han meget bedrøvet, men bar sin Sorg som en Mand; hans Sønner vilde strax angribe Bolle, men han forbød dem det med de Ord: „jeg faar ikke min Søn mere tilbage, om end Bolle bliver dræbt". Han tillod endog Bolle at kjøbe og tiltræde Gaarden Tunga, hvilket Kjartan havde formeent ham. Derimod opmuntrede han selv sine Sønner til at angribe og fælde et Par andre af hans Banemænd, der vare sendte afsted for at bede Snorre Gode om Hjelp ved det forestaaende Søgsmaal. Kjartans Lig blev begravet ved den

[1]) Se Laxdøla Saga, Cap. 49. Olaf Tryggv. Saga, Cap. 233.

Kirke, som hans Morbroder Thorstein Egilssøn nys havde ladet bygge paa Borg: der er endnu hans Ligsteen at se med den simple Rune-Indskrift: „her ligger Helten Kjartan Olafssøn [1]". Refna sørgede sig til Døde over hans Tab. Olaf sagsøgte strax Bolle og hans Svogere, og sikrede sig Thorstein Egilssøns og andre mægtige Frænders Bistand. Usvifers Sønner ventede forgjæves paa Hjelp fra Snorre Gode, og de saa vel som Bolle maatte finde sig i at overlade den hele Afgjørelse til Olaf. Han bestemte at Usvifers Sønner alle skulde forlade Landet, og ikke komme tilbage, saa længe nogen af Kjartans Brødre eller hans og Refnas Søn Aasgeir vare i Live. Bolle vilde han, saa indstændigt end hans Sønner forlangte det, ej dømme til Landflygtighed, men sagde, at de skulde finde sig i at sidde samhereds med ham, saa længe han selv, deres Fader, var i Live. Usvifers Sønner forlode virkelig Landet, og kom neppe mere tilbage til Island, men fra den ældste af dem, Uspak, nedstammede i Norge en berømmelig Slægt. Uheldigviis overlevede Olaf Kjartan kun i tre Aar. Efter hans Død viste hans Enke Thorgerd sig lige saa ivrig som hans Sønner for at lade Bolle undgjelde Kjartans Drab. Ledsaget af dem, af sin Datter Thurids unge Søn Barde Gudmundssøn, og flere andre, i alt ni, drog hun selv ud for at opsøge Bolle, der efter et tappert Forsvar blev dræbt. Han havde ingen Sønner, der strax kunde hevne hans Død, thi hans og Gudruns ældste Søn, Thorleik, var kun fire Aar gammel, den anden, Bolle, blev fød nogle faa Maaneder efter hans Død. Snorre Gode, Usvifers Ven og Frænde, tilbød derfor Gudrun sin Hjelp til at faa et anstændigt Forlig istand. Men hun vilde intet høre om Forlig, og udbad sig alene som Vennetjeneste af Snorre, at han vilde bytte Gaard med hende, da hun ej længer ønskede at bo i Hjardholtingernes Naboskab. Snorre, der i den senere Tid havde haft flere Ubehageligheder med sine Naboer, de stridbare Eyrbygger, føjede hende gjerne deri, og saaledes flyttede da Gudrun til Helgafell, medens Snorre opslog sin Bolig paa Tunga i Sælingsdalen. Gudrun hvilede ikke, forend hun fik hevnet Bolles Død, dog ej paa Kjartans Brødre, hvilket Snorre Gode ej vilde tillade, da det, som han sagde, ikke gik an at gaa løs paa de meest anseede Mænd i Heredet, og det desuden var paa Tide, at alle disse Ættedrab hørte op. Derimod gik Hevnen ud over en af de mindre anseede blandt Drabsmændene, men dog den, for hvis Haand Bolle egentlig var falden. Dette Drab blev ligeledes hevnet, dog synes hermed ogsaa den lange Række af Drab at have faaet Ende, og omsider blev et fuldstændigt Forlig tilvejebragt ved Snorres ivrige Bestræbelser. Gudrun egtede siden den mægtige Høvding Thorkell Eyjulfssøn paa Hvam, Søn af Eyjulf den

[1]) **Hér liggr halr Kjartan Olafssunr**, se Eggert Olaffens og Bjarne Povelsens Rejse gjennem Island, 1ste Deel S. 255; Antiqvar. Annaler IV B. 2det H. S. 343, 344.

graa, Gisle Surssøns Banemand. Hun lod bygge en Kirke paa Helgafell, og skal i sin fremrykkede Alder, efter hendes Mands Død, have slaaet sig fra Verden og levet som Nonne eller Eneboerske. Hendes og Thorkells Søn **Gelle**, en anseet Høvding, var igjen Farfader til den berømte Prest **Are Thorgilssøn**, kaldet den frode, der tilligemed sin samtidige, **Sæmund frode** i Odda, kunne ansees som de egentlige Grundlæggere af Norrøna-Literaturen [1]).

En anden merkelig og langt blodigere Række af Drab, der næsten kan ansees som en formelig Krig mellem tvende Hereder, udspandt sig i Anledning af den tidligere omtalte Høvding **Viga-Styrs**, Snorre Godes Svigerfaders, Drab. Styr var for overmodig til at ville betale Bøder for noget af sine Drab, og gjorde sig endog til af at have dræbt 33 Mænd uden at bøde for dem. Da han siden for en ringe Sag havde dræbt endnu en Mand, til hvem han havde fattet Nag, vægrede han sig som sædvanligt ved at betale Bøder, ja tilbød endog spotviis den Dræbtes Søn Gest et graat og hæsligt Lam i Erstatning. Gest, en rask ung Mand, skjønt liden af Vært, sagde intet, men passede strax efter sit Snit til at overfalde Styr og give ham hans Banesaar, med de Ord: „der har du Lønnen for det graa Lam". Gest, der nu kunde vente sig Forfølgelse af Styrs Søn, hans Broder Ver-

[1]) Laxdøla Saga, Cap. 50—78. Ved Tidsregningen her frembyde sig atter store Vanskeligheder. Laxdøla Saga, Cap. 46—50, lader Kjartans Drab ske om Paasken, anden Vaar efter hans Ankomst, altsaa 1002, lader Forliget finde Sted Sommeren efter, og lægger tillige Usvifer i Munden, at Audun Festargarm, der havde ladet sig forlyde med at Kjartans Drabsmænd heller ikke vilde finde Fred i Norge, endnu samme Sommer vilde komme i Troldhaand, hvilket og, tilføjes det, gik i Opfyldelse, da Audun samme Sommer forliste og druknede ved Færøerne. Dette Sammentræf synes at maatte have sin Rigtighed. Men da nu Gunnlaugs Saga (Cap. 5, 6) netop fortæller at denne ved sin første Udfart (1005) sejlede med Audun, kan Auduns Død ej sættes tidligere end 1006, i hvilket Aar altsaa ogsaa Kjartan skulde være dræbt. Nu er det vistnok ikke saa nødvendigt at hiint Forlig just fandt Sted samme Aar, Kjartan dræbtes. Men da derhos Landn. (II. 18) ikke som Laxdøla Saga tillægger Kjartan kun een Søn, Aasgeir, fød Vinteren før hans Drab, men derimod to, maa man dog nødvendigviis sætte hans Drab senere end Laxdøla, altsaa allertidligst 1003 eller 1004. Tre Aar efter Kjartans Drab døde Olaf (Laxdøla Cap. 52); Aaret efter (Cap. 53—55) blev Bolle dræbt, og endnu et Aar derefter (Cap, 56) flyttede Gudrun til Helgafell. Eyrbyggja Saga (Cap. 56) siger at Snorre boede paa Helgafell 8 Vintre efter Christendommens Indførelse; var altsaa den første Vinter 1000—1001, bliver den 8de 1007—1008. Dette gives for Bolles Drab Aaret 1007, for Olafs Død 1006, og for Kjartans 1003. Bolle skal være bleven hevnet, da hans strax efter hans Død fødde Søn var 12 Aar gammel, altsaa 1019, hvilket dog strider mod meget andet af hvad Sagaen selv anfører. Man maa i det hele taget erkjende, at Tidsregningen i den senere Deel af Laxdøla Saga er saa forvirret, at det neppe er muligt at bringe Rede i den.

mund, og hans mægtige Svigerson Snorre Gode, tog sin Tilflugt til de mægtige borgfjordske Høvdinger Illuge svarte, Thorstein Gislesson og Kleppjarn den gamle, der toge sig af ham og beredte sig til at forsvare ham paa det kraftigste. Den følgende Vaar begav Snorre Gode sig med Styrs Frænder og Venner, hvoriblandt Steinthor paa Ore og en heel Deel andre, i Alt 480 Mand, til Borgarfjorden for at paatale Styrs Drab, men Illuge, Kleppjarn, Thorstein Gislesson og flere andre borgfjordske Høvdinger mødte ham med over 600 Mand ved Haugsvad, og formenede ham Overgangen over Aaen, saa at han alene paa den anden Bred kunde forkynde Stevningen mod Gest, og imidlertid maatte høre mange Smædevers fra Borgfjordingernes Skare. Strax efter skaffede Borgfjordingerne Gest i al Stilhed over til Norge. Hans Fiender vidste i Forstningen ej, hvor han var bleven af; endelig fik de høre, at han var i Norge, og Thorstein, Styrs Søn, rejste strax afsted for at dræbe ham; han fik opspurgt, hvor han var, nemlig i Fjordene, men kom uheldigviis til at kantre mod et Skær, og reddedes af Gest selv, der ædelmodigt skjenkede ham Livet. Dette afholdt imidlertid ikke Thorstein fra endnu at efterstræbe hans Liv, men anden Gang gik det ikke bedre; Bonden, hos hvem Gest opholdt sig, vilde dræbe Thorstein, men Gest bad om Naade for ham, og han fik beholde Livet. For at undgaa flere Efterstræbelser drog Gest nu til Constantinopel, hvor han lod sig hverve blandt Væringernes Skare. Men ogsaa her forfulgte Thorstein ham. Han lod sig ligeledes optage blandt Væringerne. Deres Skik, dagligen at prøve Styrke med hinanden ved at tage Tag, kom ham vel tilpas; han gav sig i Kast med Gest, og vilde dræbe ham med et Saxsverd, han havde gjemt under sin Kappe. Stikket rammede dog kun i Skulderen; Thorstein blev greben, og skulde efter Væringernes strenge Love strax dræbes. Men Gest bad atter om Naade for ham, tilbød sin halve Formue som Løsepenge, og udvirkede hans Frigivelse. Han bad ham nu høre op med at stræbe ham efter Livet, og Thorstein lovede det, imod at Gest aldrig vilde komme tilbage til Norden. Dette lovede Gest, og gav ham Rejsepenge, da han havde opbrugt alt hvad han ejede. Thorstein vendte saaledes tilbage med uforrettet Sag.

Imidlertid havde det Søgsmaal, Snorre havde tilstevnt til Althinget i Anledning af Styrs Drab, heller ikke haft nogen Virkning, da Gest ej længer var tilstede, og Borgfjordingerne desuden vare ham for mægtige. Hans Harme i denne Anledning gik meest ud over Thorstein Gislesson, hvilken han og ved et nyt Tog til Borgarfjorden fik taget af Dage. Snorre hevnede sig ligeledes ved at forspilde et Søgsmaal, Illuge den svartes Svigersøn havde fore paa Thorsnes-Thing, hvor det i den Anledning kom til en blodig Kamp mellem begge de stridende Partier. Siden blev der vel sluttet et Forlig, hvorved Styrs og Thorsteins Drab skulde gaa op mod hinanden,

men dette hindrede dog ikke Kleppjarns Broder Haareks Sønner, der just opholdt sig i Norge, fra at søge Hevn over en af Snorre Godes Paarørende. Det lykkedes imidlertid denne at undkomme ved Hjelp af den raske **Hall**, en Søn af Olaf Paas storsindede Datter Thurid. De vendte derfor deres Vrede mod Hall, overraskede ham, just som han skulde sejle ud til Island, paa Øen Folskn (Storfosen) udenfor Throndhjemsfjorden, og dræbte ham. Hans Stalbroder Thorgils tog vare paa hans Gods, og forbød ved Hjemkomsten til Island sine Skibsfolk paa det strengeligste at tale om det Forefaldne. Først paa næste Althing berettede han Halls Fader Gudmund Sønnens Drab, og angav som Grund til sin lange Taushed derom, at Sagen kunde have slemme Følger nok, om den ej blev bekjendt for. Gudmunds Søn, den forhen omtalte **Barde**, gav ham Ret, og tilbød ham for hans Umag Halls Gods. Thorgils vilde dog ej tage derimod, og sagde at han nok selv kunde behøve det, inden denne Sag var endt, men Barde paastod at han i det mindste skulde have Halvdelen, og derved blev det. Gudmund tog sig Sønnens Død saa nær, at han døde en Maaned efter sin Hjemkomst. Da Barde, som nu var den ældste af hans Sønner, en Stund efter vilde sætte sig i hans Højsæde, gav hans Moder Thurid ham en dygtig Kindhest, og bød ham at pakke sig bort fra Halls Sæde, saa længe han ej havde hevnet ham. Barde erkjendte at hun havde Ret, og begyndte at tænke paa Eftermaalet. Haareks Sønner vare paa Vejen fra Norge omkomne under Jylland: Barde henvendte sig derfor til Haarek selv paa næste Althing om Boder, men denne undskyldte sig med at han havde overdraget alle sine Ejendomme til sin Broder Kleppjarn. Bedre gik det ej paa andet og tredie Thing; paa det sidste fremstod endog en af Borgfjordingerne, og haanede Barde. Nu beredte han sig med sin Fosterfader Thorarins Hjelp hemmeligt til at skaffe sig Ret ved Sverdet. Han red om i Videdalen, hvor han boede, og i de nærmeste Hereder, for at sikre sig dygtige Mænds Bistand, hvilket ogsaa lykkedes ham, og der aftaltes et stort Tog, der skulde foretages over Fjeldhejden mellem Nordlandet og Sønderlandet ned til de øverste Gaarde i Borgarfjorden i Nærheden af Gilsbakke, for her at fælde en eller anden Høvding. Imidlertid begyndte Bardes Moder Thurid at finde Tiden for lang. Hun havde stedse udmerket sig ved sin heftige og voldsomme Charakteer. Førend hun blev gift med Gudmund, Bardes Fader, havde hun været gift med en Nordmand, som hun ej elskede, men kun tog ifølge sin Fader Olaf Paas Overtalelser; efter en kort Tids Forløb blev han ogsaa ked af hende, og vilde rejse tilbage til Norge fra hende og sit spæde Barn, men hun passede paa, førend han endnu havde forladt den sidste Udhavn, sneg sig ombord i Skibet, tog hans ypperlige Sverd, og lagde Barnet i dets Sted hos ham [1]).

---

[1]) Se Laxdøla Saga, Cap. 30.

En saadan Kvinde maatte naturligviis anse Hevn for den første og helligste Pligt, og da hun ej vidste noget om alle de Foranstaltninger, Barde havde truffet, blev hun ganske utaalmodig. En Morgen, da der skulde spises Dagverd, paatog hun sig selv at skifte Mad til sine Sønner. Hun kom med en heel Oxebov, og deelte den i tre Stykker, et til hver af dem. Da de forundrede sig over denne Odselhed, sagde hun: „eders Broder Hall blev deelt i større Dele, uden at I undredes derover". Hun lagde for hver af dem en Steen ved Kjødet. Paa deres Spørgsmaal, hvad dette skulde betyde, svarede hun: „dette passer sig bedst for eder, der selv ikke ere bedre end Steen, siden I ej tør hevne eders ypperlige Broder, og vanslægte saaledes fra eders Æt". Da sprang de op, løb til sine Heste, og rede afsted. Thurid vilde selv følge med, og begav sig virkelig paa Vejen, men Barde, som nødig vilde have hende med, bad hendes Følgesvende at spende Sadelgjorden saa løst paa hendes Hest, at hun ved at ride over en Bæk maatte glide af, uden dog at komme til Skade; det skede, og hun maatte derfor vende hjem igjen. Barde, hans Brødre og hele det øvrige Følge rede nu over Fjeldhejden, den siden efter saakaldte Tvidøgra eller To-Dages-Hejden, ned til Borgarfjorden, og det lykkedes Barde der at dræbe Gisle, den samme, som havde fornærmet ham paa forrige Thing. Bardes Ledsagere vilde at man skulde dræbe endnu flere, og meente at det var lidet at rejse saa lang Vej for, naar man ej skulde faa fældt mere end en Fiende; men Barde, som vidste at deres Fiender strax vilde samle sig og forfølge dem, foretrak efter sin Fosterfaders kloge Raad heller at oppebie dem oppe paa Hejden, hvor nogle Fjeldvand dannede et Pas, der var let at forsvare for Færre mod Flere. Han havde heller ikke gjettet fejl; de stridbareste Mænd i Heredet samlede sig, satte efter dem, og indhentede dem ved hine Fjeldvand, hvor det nu kom til en meget hidsig og blodig Kamp, bekjendt i Islands Aarbøger under Navnet **Heidarvig** eller Hejde-Kampen. Barde udmerkede sig især ved sin Tapperhed, og fik efter den Tid Tilnavnet Viga-Barde. Efter at 8 vare faldne af Borgfjordingernes og tre af Vidødlingernes Flok, ophørte Striden, og Barde drog videre. Illuge den svarte kom siden til og vilde sætte efter ham, men blev ved det indtrædende Mørke nødt til at vende om igjen. Det lykkedes siden Snorre Gode at bringe et fuldstændigt Forlig istand, saaledes at de fleste Drab gik op imod hinanden, og Barde selv et Par Aar drog udenlands. Da han kom tilbage, egtede han Snorre Godes Datter Aud, og rejste siden med hende til Norge. Her blev han uenig med hende, skiltes fra hende, og drog til Constantinopel, hvor han tog Tjeneste blandt Væringerne, og skal omsider være falden i et Slag[1]).

---

[1]) Se Heidarviga-Saga. Tiden, naar disse Begivenheder foregik, angives for-

Med de her skildrede Voldsgjerninger synes dog de sidste umiddelbare Levninger af Hedendommen at have udraset. Den Slægt, som nu voxede op, var opdragen i Christendommen og dens mildere og humanere Grundsætninger. Vel vedblev Blodhevnen endnu, og vi ville se, hvorledes Magnaternes Ærgjerrighed et Par Aarhundreder senere fremkaldte Fejder og Voldsomheder, mod hvilke de nys skildrede havde lidet at betyde. Men i en lang Mellemtid nød dog Oen forholdsviis Fred og Ro, og det er især i denne Tid, da der indtraf færre Begivenheder hjemme, som vare værd at erindres, at Opmerksomheden henvendtes desto ivrigere paa Begivenhederne i det øvrige Norden, fornemmelig i Moderlandet, og den første Grundvold lagdes til en egentlig norsk Literatur, for hvilken de norske Kongers og Jarlers Bedrifter, og de merkelige Begivenheder paa Oen selv i Hedendommen og den nærmest paafølgende Tid dannede de vigtigste Emner.

47. Nye Opdagelsesrejser. Viinland eller Nordamerika opdaget.

I denne urolige Tid, hvor de hyppige Fejder paa Island nødsagede saa mange til at forlade Landet, og i Forening med de store Bevægelser, der fandt Sted over hele Norden, fremkaldte en Tilstand og Stemning, temmelig beslægtet med den, som herskede da Island opdagedes og befolkedes, — var det naturligt, at Lysten til at besøge fremmede Egne, bestaa dristige Æventyr til Lands og Vands, og opdage ukjendte Lande atter oplivedes. Det nys fundne og bebyggede Grønland dannede her et nyt Udgangspunkt for de dristige Søfarere, der ikke længer i de sædvanlige Farvande fandt Tillokkelser nok for deres Videlyst og ærgjerrige Stræben.

En af de dygtigste og meest foretagelseslystne Søfarere paa den Tid, da Christendommen indførtes paa Island, var **Bjarne**, en Søn af Herjulf Baardssøn, der boede i Nærheden af Reykjanes paa Island; Herjulfs Farfader, der ligeledes hed Herjulf, havde været Landnamsmanden Ingulfs Fostbroder, og var kommen til Island med ham. Fra sin tidligste Ungdom plejede Bjarne at ligge paa Rejser for at skaffe sig Gods og Anseelse. Hver anden Vinter var han sædvanligviis ude, hver anden hjemme hos sin Fader Herjulf. Denne bestemte sig en Vinter, da Sønnen opholdt sig i Norge, til at flytte til Grønland, hvor han nedsatte sig ved den Fjord, der

---

skjelligt. Grettes Saga (Cap. 33), der omtaler Heidarvigene i Række med de øvrige Begivenheder, henfører dem, som det synes, til 3die eller 4de Aar efter Erik Jarls Rejse fra Norge, altsaa 1018 eller 1019. Angivelserne ere imidlertid ikke ganske tydelige. Annalerne angive 1013, men de henføre ogsaa Eriks Rejse til 1012. Heidarviga Saga selv giver ingen sikker Oplysning.

efter ham fik Navnet Herjulfsfjord [1]), og byggede en Gaard, som han kaldte Herjulfsnes. Da Bjarne om Vaaren efter kom med sit Skib til Orebakke, hørte han til sin Forundring, at hans Fader var dragen bort; men da han nu engang havde bestemt sig til at tilbringe Vinteren hos ham, vilde han ikke engang lade Skibet losse, men besluttede at opsøge sin Fader i Grønland, skjønt hverken han selv eller nogen af hans Skibsfolk havde været der eller kjendte Vejen derhen. Nordenvinde og Taager dreve dem ud af deres Kurs, og de tilbragte mange Dage uden at vide hvor de vare. Endelig fik de Solen at se, saa at de kunde kjende Himmelegnene. De sejlede endnu en Dag: da saa de Land. Bjarne meente at dette Land ej kunde være Grønland; han holdt nær ind under det, og de fandt at det var uden Fjelde, kun med smaa Højder, og var bevoxet med Skov. De beholdt Landet til Venstre, eller med andre Ord, styrede nordefter, og kom efter en Dags og en Nats Forløb til et andet, ligeledes fladt og skovbevoxet Land, hvilket efter Bjarnes Mening heller ikke kunde være Grønland, da dette, efter hvad han havde hørt, skulde være fuldt af store Jøkler. Vinden stillede nu af, og Skibsfolkene foresloge at de skulde gaa i Land, især da de baade behøvede Ved og Vand. Men Bjarne svarede at der var ingen Mangel paa nogen af Delene og vilde ikke høre om nogen Landgang. Skibsfolkene knurrede derover, men det blev som han sagde. Nu sejlede de med Sydvestvind i een og en halv Dag, de kom til et tredie Land, højt og fuldt af Fjelde, endog Jøkler. Heller ikke her vilde Bjarne lande, fordi han fandt Egnen lidet indbydende. Dette Land fandt de at være en Ø. De sejlede nu for en skarp Sydvest-Kuling i to Dage, og kom endelig til et Land, som Bjarne antog at være Grønland. De landede om Aftenen ved et Nes, som tilfældigviis netop var det Herjulfsnes, hvor Bjarnes Fader Herjulf havde nedsat sig. Bjarne gjorde siden en Rejse til Norge, og besøgte Erik Jarl, hvis Hirdmand han blev; men han maatte høre ilde fordi han havde været saa lidet videbegjærlig, at han ej nærmere havde undersøgt hine ubekjendte Lande, som han paa sin Grønlandsrejse havde seet [2]).

Der blev nu, heder det, megen Tale om at opdage nye Lande. **Leif Eriksson** [3]) paa Brattelid fik uimodstaaelig Lyst til at undersøge de Kyster, Bjarne var kommen forbi, afkjøbte ham i den Hensigt hans Skib, og gjorde sig rede til at sejle afsted selv 35te. Han bad sin Fader Erik, som en klog Mand, at forestaa Rejsen. Erik undskyldte sig med sin fremrykkede Alder, men lovede det dog tilsidst. Men da Skibet var sejlklart,

[1]) Det nuværende Narksamiut ved Etablissementet Friederichsthal. Herjulfsnes er Ikigeit paa Vestsiden af Indløbet til Fjorden.

[2]) Erik rødes Saga, Cap. 2, 3. Den er ogsaa indført i Udg. af Heimskringla 1ste B. S. 304—326.

[3]) Om Leif Eriksson, se ovenfor S. 361.

og han skulde ride ned for at begive sig ombord, snublede Hesten med ham, saa at han faldt af og slog sin Fod. Da sagde han: „det er mig ej forundt at opdage flere Lande", og vendte tilbage igjen. Leif sejlede derimod afsted, og kom først til det Land, Bjarne Herjulfsson sidst havde seet. De roede til Landet for at undersøge det, men fandt intet Græs; en Række af Jøkler begrændsede Horisonten, og nedenfor dem syntes de kun at der var ligesom en eneste Helle. Dette Land, sandsynligviis det nu saakaldte Labrador, kaldte Leif **Helleland**, og forlod det som lidet indbydende; de sejlede videre, og kom til et andet Land, som de ligeledes undersøgte, og fandt fladt og skovbevoxet, med jevne Strande og hvide Sandstrækninger. Leif kaldte det **Markland** (d. e. Skovland); efter Beliggenheden at dømme maa det være det nuværende Nova Scotia. De sejlede videre med Nordostvind i en Dags Tid, og kom da atter til Land, hvor de først fandt en Ø, som de besøgte, og hvis Dug de troede at finde sødere end alt andet, de hidtil havde smagt. Derfor sejlede de ind mellem Øen og et fremspringende Nes; uagtet det i Ebbetiden var meget grundt, saa at deres Skib stod oppe, gave de sig dog ej Tid til at vente paa Floden, men vadede i Land, saa hidsige vare de paa at undersøge Egnen. Siden fik de Skibet flyttet op gjennem en Aa til et Vand, hvor de kastede Anker. De bare deres Tøj op af Skibet, byggede Boder, og lavede sig til at forblive der om Vinteren. Man fandt Lax i Overflod, større end de hidtil havde seet den; der kom ingen Frost om Vinteren, og Græsset visnede kun lidet: det forekom dem, at Kvæget kunde gaa ude den hele Vinter, og de fandt Landet derfor saare indbydende. Forskjellen mellem Dag og Nat var der mindre end paa Grønland og Island. Paa Vintersolhvervsdagen var Solen oppe omtrent fra Kl. 7½ om Morgenen til Kl. 4½ om Eftermiddagen. Denne Angivelse antyder en Polhøjde af mellem 41 og 42° N. Br.; og det kan derfor neppe være nogen Tvivl om, at det opdagede Land var den fremspringende Deel af **Massachusetts**, hvis yderste Punkt er Nesset Cape Cod. Da de vare færdige med Opførelsen af Hytterne, forordnede Leif at det halve Antal Folk hver Dag skulde blive hjemme, og den anden Halvdeel derimod vandre ud paa Opdagelser, dog uden at skille sig ad. En Dag savnedes en Mand ved Navn Tyrker, tydsk af Herkomst, der længe havde været i Erik rødes Huus og taget sig meget af Leif i hans Barndom. Leif holdt meget af ham, og blev derfor ilde tilmode, da han ej kom med de andre. Han begyndte strax selv tolvte at lede efter ham, men de havde ikke gaaet langt, forend de mødte ham, næsten forvirret af Glæde; han talte først en Tidlang paa Tydsk og skabte sig heel underligt; siden talte han Norsk, og berettede at han havde fundet Viinranker og Viindruer. Da Leif tvivlede derpaa, sagde han at det var ganske sandt, thi han var selv fød i Egne, hvor Viinranken voxede. Nu lod Leif sine Folk skiftes til at samle Viindruer og hugge Viinranker, saa

vel som at fælde større Træer af Skoven, for at faa Ladning til Skibet. Da de vare færdige om Vaaren, og skulde sejle bort, gav Leif det nye Land Navn: han kaldte det **Viinland.** Rejsen til Grønland gik heldigt. Paa Vejen bjergede Leif Besætningen af et forulykket Skib, der, 15 i Tallet, havde frelst sig paa et Skjær, og bragte dem heldigt til Grønland [1]).

Leifs Fortællinger om Viinland og Synet af de Sager, han derfra havde medbragt, vakte en stor Lyst hos hans Frænder og Venner til at følge hans Exempel. Hans Broder Thorstein drog afsted, men forfejlede Kursen, og omtumledes længe; de kom under Irland, siden under Island, og vendte ved Vinterens Begyndelse tilbage i en daarlig Forfatning. Samme Vinter egtede Thorstein **Gudrid**, en Datter af Islændingen Thorbjørn, der formedelst Pengemangel var flyttet over til Grønland. Thorbjørns Fader Vivil havde været Aud Ketilsdatters Frigivne og faaet Land af hende. Men strax efter døde Thorstein af en smitsom Sygdom, der ogsaa skal have lagt Erik den røde i Graven. Gudrid egtede imidlertid Islændingen **Thorfinn,** med Tilnavn **Karlsevne,** en dygtig Farmand, Sønnesøns Søn af den mægtige Landnamsmand Thord paa Hovde, der stammede fra Ragnar Lodbrok [2]). Ved at høre saa meget fortælle om Viinland og dets Herligheder besluttede Karlsevne at stifte en Koloni der, og drog derhen, ledsaget af Erik rødes Søn **Thorvald,** Eriks Datter **Freydis** med hendes Mand Thorvard, Snorre Thorbrandssøn fra Alftafjord og flere andre, saa vel Mænd som Kvinder, i alt 160 Mand; de medbragte ligeledes Kvæg og andre Fornødenheder. De sejlede først til Vesterbygden og det saakaldte Bjarnø, derfra lige i Syd, forbi Helleland og Markland, indtil de kom til et Nes, som de efter en Skibskjøl, de fandt der, kaldte Kjalarnes (Cape Cod); de droge søndenom dettes Kyst, som de kaldte Furdustrande eller de forunderlige Strande, gjennem en Fjord mellem Fastlandet og en Ø, som de kaldte Strømø (Marthas Vineyard), og ind i den af dem saakaldte Strømsfjord (Buzzards Bay) hvor de indtil videre udskibede deres Ladninger, og begyndte at undersøge Landet. Siden sejlede de længer ind, til det Sted, hvor Leif havde oprejst sine Boder, og oprejste selv nye Hytter længer inde paa et Sted, de kaldte Hop [3]). Der, heder det, fandt de selvsaaede Hvedeagre, Viinranker paa alle Højder, og Fisk i enhver Bæk, saa vel som en Mængde Dyr i Skovene. En Dag fik de se en Mængde Skindbaade komme roende, og at Stænger bleve svungne paa dem med en underlig Lyd, li-

---

[1]) Bjarne Herjulfssøns Thaatt, Cap. 1, 2.

[2]) Om Hovde-Thord, se 1ste B. S. 532.

[3]) Dette Hop maa have været i Nærheden af Providence i Rhode Island; se herom, saa vel som angaaende de øvrige af Leif og Karlsevne opdagede Steder Antiquitates Americanæ samt tillige „Annaler for Nordisk Oldkyndighed", 1840—41, S. 1—37.

gesom Blæsten i en Halmtust. Antagende dette for Fredstegn, hævede de et hvidt Skjold mod Folkene i Baaden, der gik paa Land, men ej foretoge sig andet end en Stund at betragte de Fremmede med Forundring, hvorefter de atter roede bort. De vare sortsmuskede, af et ondskabsfuldt Udseende, med store Ojne og brede Kinder, og ansaaes af Nybyggerne for at høre til Skrælingernes Folk. Da Vinteren kom, faldt der ingen Sne, men det medbragte Kvæg kunde hele Tiden gaa ude; dog begyndte det snart at blive meget uregjerligt. Efter nogen Tids Forløb kom paany en heel Deel Skrælinger, idet de, ligesom første Gang, svingede Stænger. De medbragte alslags Pelsverk, som de falbøde for Vaaben, men dem forbød Karlsevne at sælge dem, derimod solgte man dem rødt Klæde, hvormed de smykkede sig, og hvorefter de vare saa begjærlige, at da Forraadet var gaaet op for Karlsevne og hans Folk, som derfor grebe til den Udvej at skære Klædet i smaa Strimler, gave de lige saa meget for de smaa Stykker, som forhen for de store. Ligeledes syntes de overmaade godt om Melk, Smør og Ost. Handelen fik dog en pludselig Ende, da en Tyr, som Karlsevne havde medbragt, kom frem af Skoven og brølede højt; da bleve Skrælingerne forfærdede, løb til deres Baade, og roede skyndsomst bort; siden den Tid saa man dem ikke i tre Uger. Da kom de igjen, og denne Gang med Hylen og krigerske Gebærder [1]). De angrebe Karlsevnes Folk med Slynger, og indjoge saavel dem som Karlsevne selv stor Frygt ved at hæve op paa en Stang en stor blaaagtig Kegle, som de slyngede hen over dem, og som brast med et frygt Skrald [2]). Freydis Eriksdatter satte dog Mod i dem, da de vilde flygte, og de nødte Skrælingerne til med stort Folketab at søge til sine Skibe, dog faldt to af Karlsevnes Folk, blandt dem Thorbrand, Snorres Søn. Ved en af de Faldne laa hans Øxe; en af Skrælingerne tog den op og hug i et Træ med den; de øvrige gjorde det efter, og lode til at beundre den, fordi den bed saa godt, men da de siden prøvede den mod en Steen, og saa at Eggen brødes, kastede de den bort som unyttig [3]). Imidlertid vare nye Angreb at befrygte, saa at man maatte være paa sin Post, og Karlsevne lod derfor sit Huus omgive med en sterk Skidgard. Denne bestandige Usikkerhed faldt dog alle i Længden utaalelig. De havde heller ikke, som de

---

[1]) Ifølge Erik rødes Saga, Cap. 5 vare Skrælingerne allermeest ophidsede derved, at en af Karlsevnes Huuskarle havde dræbt en Skræling, der vilde tage et af Vaabnene.

[2]) Hvorledes dette egentlig hænger sammen, er vanskeligt at sige; ifølge „Grønlands historiske Mindesmerker" 1ste B. S. 489 bruges der hos de amerikanske Folkeslag opblæste Blærer til Boldspil, eller Balloner, fyldte med Vand, der frembringe et eget Slags Toner, naar man slaar paa dem med en Flaske.

[3]) Erik rødes Saga, Cap. 5 lader Skrælingerne prøve Øxen paa en af sine egne Kammerater, der strax faldt død ned.

senere Nybyggere i Amerika, den overordentlige Fordeel, at besidde Ildvaaben, det eneste Middel, hvorved det har lykkets Europæerne at vinde fast Fod i Amerika trods de Indføddes overlegne Folketal. Dertil kom det Uheld, at Thorvald Eriksson faldt paa en Undersøgelsesrejse, og at der opstod Splid mellem Nybyggerne selv. Alt dette bevægede Karlsevne, hvis Hustru Gudrid allerede den første Høst havde født ham en Søn, der blev kaldt **Snorre**, til at opgive Tanken om at bosætte sig i Landet. Efter at have tilbragt tre Vintre der, rejste han tilbage til Grønland igjen med en rig Ladning af Viinranker, Druer og Pelsverk. Med denne Ladning gjorde han en Rejse til Norge, hvor han forblev om Vinteren og solgte sine Varer. Der fortælles at en Tydsker fra Bremen tilfældigviis ombord paa hans Skib fik se hans Fejekost [1]), og bød ham ½ Mark Guld for den, hvilket Karlsevne med Glæde tog imod; han kjendte ikke den store Værdi af det Slags Ved, hvoraf den var gjort, nemlig Masur [2]), kommen fra Viinland. Sidenefter bosatte han sig med sin Kone paa Gaarden Glaumbø paa Island, hvor hans i Amerika fødde Søn Snorre blev Stamfader for en anselig Slægt. Gudrid gjorde paa sin gamle Alder en Pilegrimsrejse til Rom, og levede efter sin Hjemkomst som Nonne eller Eneboerske [3]).

---

[1]) I Oldsproget húsasnotra, om hvilket Ords Betydning man dog ej er sikker.

[2]) Masur maa være en Art Valbirk.

[3]) Om alle disse Begivenheder ere der to forskjellige Beretninger. Den ene, der indeholdes i den saakaldte Erik rødes Saga, eller som den kaldes Grænlendingaþáttr, lader Leif Eriksøn drage til Olaf Tryggvessøn 14 Aar efter Grønlands Opdagelse (altsaa 1000), og tilbringe Vintren hos ham efter at være døbt, og vende tilbage til Grønland. Derpaa (Cap. 3) omtales Herjulfs Rejse til Grønland og hans Søn Bjarnes paafølgende tilfældige Ankomst til Viinland. Derefter, heder det, (Cap. 1) kom Bjarne til Erik Jarl, blev hans Hirdmand og vendte tilbage til Grønland; Leif faar, heder det videre, Lyst til at rejse, Erik lover at følge, men snubler med Hesten og betænker sig; Leif opdager Viinland, redder de Skibbrudne, og kommer hjem; (Cap. 5). Derpaa drager hans Broder Thorvald afsted (Cap. 3), men dræbes; Thorstein, som imidlertid har egtet Gudrid, der var en af de Skibbrudne, vil opsøge hans Lig, men kommer paa urigtig Vej, lander i Vesterbygden, og dør der af en Smitsot, hvoraf ligeledes Erik røde angribes og dør (Cap. 4); Somren efter kommer Karlsevne, egter Gudrid og drager til Viinland o. s. v. Den anden Beretning indeholdes i Thorsinn Karlsevnes Saga. Ifølge denne (Cap. 4) fandt Leif Viinland paa sin Hjemrejse fra Norge og bjergede de Skibbrudne, hvorimod Erik rødes uheldige Fald med Hesten skede da han vilde ledsage Thorstein til Viinland; Thorsteins uheldige Rejse omtales, hans Hensigt er dog ej at hente Thorvalds Lig, thi Thorvald havde ifølge denne Beretning endnu ej foretaget Rejsen. Thorstein egter Gudrid, der dog ej, som i Erik rødes Saga, er en af de Skibbrudne, eller Enke efter en Nordmand, Thore, men ugift, og Datter af Thorbjørn Vivelssøn; Thorstein dør kort efter (Cap. 5); Karlsevne kommer, egter Gudrid (Cap. 6), drager til Viinland, ledsaget af Thorvald o. fl. (Cap. 7), opholder sig der i tre Aar, og rejser endelig hjem igjen (Cap. 9

Efter Karlsevnes Tilbagerejse foretoges endnu en Rejse til Viinland. Samme Sommer, han kom tilbage til Grønland, ankom nemlig et Skib fra Norge, der ejedes af to Islændinger, **Helge** og **Finnboge**. De overvintrede der, og den djerve Freydis Eriksdatter foreslog dem at gjøre en Rejse med hende til Viinland, saaledes at hun deeltog i Udrustningen mod at faa Halvdelen af Udbyttet. De gik ind paa Forslaget, og det bestemtes, at de skulde have med sig 30 vaabenføre Mænd, hun lige saa mange. Hun bad sin Broder Leif om at forære hende sine Huse i Viinland: men han svarede at han kun vilde laane hende dem. Ved Udfarten medtog hun lumskeligen fem Mand flere end der var aftalt, og uden at Brødrene merkede det, førend man kom

—12). Foruden disse Afvigelser ere der ogsaa mange i Enkelthederne. Til den sidste Fremstilling slutter sig aabenbart Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 231, hvor den siger at Leif opdagede Viinland paa Farten fra Norge 1000, og ligeledes bjergede de Skibbrudne. Ligeledes slutter Landn. sig dertil, ved at nævne Thorbjørn Vivelssøn som Gudrids Fader. Sammenligner man nu nærmere disse begge Beretninger, saa sees det, at hvad der fortælles om Bjarne i Erik rødes Saga, egentlig er det samme, som fortælles om Leif i Thorfinn Karlsevnes, nemlig at han fandt Viinland paa Vejen til Grønland; og ligeledes, at hvad der fortælles om Leif i hiin, nemlig at han overtalte sin Fader til at være med, o. s. v., er det samme, som denne fortæller om Thorstein. Her have altsaa aabenbart Forvexlinger fundet Sted; ligesom og de Hentydninger, der senere hen i Karlsevnes Saga findes om Fiendskab mellem hans Folk (blandt hvilke Freydis), synes at være en Forvexling med Beretn. om Helges og Finnboges Rejse. Da nu dog Bjarne maa være en historisk Person, og hvad der fortælles om ham, bærer ganske Præg af Sandhed, medens tillige saa mange Oldskrifter ere enige i at nævne Leif som Viinlands Opdager, hvorfor han og kaldtes „den heppne" d. e. lykkelige, synes Erik den rødes Saga i dette Punkt at have Fortrinnet, hvorfor vi og have fulgt den, for saa vidt Leif selv betræffer; men for øvrigt synes Karlsevnes Saga formedelst dens Omstændelighed og Overeensstemmelse med de øvrige Sagaer at burde følges, skjønt den rigtignok paa den anden Side indeholder flere Æventyrligheder. Nogle have i den Omstændighed, at Herjulf omtales som en af de Nybyggere, der fulgte med Erik, (se Landn. II. 14) fundet en Grund til at lade Bjarne opdage Viinland allerede før Olaf Tryggvessøns Tid, eller ved 986, men da det ej er sandsynligt, at Leif skulde bie 14 Aar inden han forsøgte paa at finde Landet, er det tydeligt nok, at Herjulfs og Bjarnes Rejser ere at henføre til en langt senere Tid, nemlig da Erik Jarl herskede efter Kong Olafs Død. Hvor Landn. strax ovf. omtaler Herjulf særskilt, tales der intet om at han kom til Grønland samtidig med Erik. Ellers maatte Erik, der døde faa Aar efter Leifs Tog, hvilket igjen skede strax efter Bjarnes, være død allerede før 990. Sandsynligviis er derfor Herjulf kommen til Grønland 999; Bjarne har fundet Viinland 1000; Leif har undersøgt det 1001; Thorstein har foretaget sin Rejse 1002; hans Død falder da 1003, Karlsevnes Ankomst og Giftermaal, samt Eriks Død, samme Aar; Karlsevne opholder sig i Viinland fra 1003—1007; Helge og Finnboge gjøre deres Tog 1008. Thorfinns Saga indeholder for øvrigt, som oven meldt, en Deel Overnaturligheder, der maa skyldes senere Tilsætninger. Det bedste Haandskrift, som deraf kjendes, er dog, som man af Haanden ser, tildeels skrevet af den paalidelige Hauk Erlendssøn, hvilket i høj Grad taler for Troværdigheden af dens Beretninger i det hele taget.

til Viinland, da det var for silde at gjøre noget derved. Man saa deraf, hvad man havde at vente sig af hende. Ogsaa begyndte hun allerede ved Ankomsten at yppe Trist med Brødrene, som maatte flytte bort til et Huus for sig selv. Men heller ikke her lod hun dem have Ro; hun ophidsede saaledes sin Mand imod dem ved falske Beskyldninger, at han efter hendes Tilskyndelse lumskeligen overfaldt dem en Nat og lod dem dræbe med alle deres Mænd. Der var endnu fem Kvinder tilbage, hvilke ingen af hendes Folk vilde dræbe, da tog hun selv en Øxe og dræbte dem. Siden forbød hun sine Folk paa det strengeligste at tale om det forefaldne, naar de kom tilbage til Grønland: de skulde kun sige, at de andre vare blevne tilbage. Om Vaaren toge de det Skib, der havde tilhørt Brødrene, og som var det største, ladede det med de bedste Varer, de kunde faa, og rejste tilbage til Grønland. Hun gav sine Mænd store Gaver for at tie stille med hendes Misgjerninger, men de kom dog op, og Leif blev meget forbitret derover, skjønt han ej nennede at straffe hende [1]).

Alle de her nævnte Omstændigheder maa vel tilsammen have afskrækket Andre fra at fornye Forsøget paa at bebygge Viinland, thi vist er det, at ingen flere Rejser derhen i det Øjemed omtales i vore Oldskrifter. Derimod siges det ikke udtrykkeligt, at ingen flere Handelsrejser derhen bleve foretagne, eller at ingen af Nybyggerne vare blevne tilbage, medens det endog over et Aarhundrede senere heder at en Biskop Erik drog hen for at opsøge Viinland. Man skulde deraf formode, at Sejladsen didhen ej ganske ophørte med Helges og Finnboges Tog, men at der i de følgende Aar ligeledes fra Grønland af gjordes enkelte Rejser derhen, dog sjældnere og sjældnere, indtil de omsider efter et Par Generationer ganske ophørte. Endnu paa Adam af Bremens Tid (1075) synes Viinland stundom at have været besøgt, eller i det mindste Rejserne derhen at have været i friskt Minde, — hvad de vistnok endnu kunde være, om de end vare ophørte henved 1020, — thi han fortæller, efter den danske Konge Sven Ulfssøns Vidnesbyrd, at man havde opdaget en Ø i Oceanet, som kaldtes Viinland, fordi Viinranker, der gave den bedste Viin, voxede vildt der, og selvsaaet Korn fandtes der i Overflod: „dette, siger han, „har jeg hørt, ikke blot som en fabelagtig Gisning, men af Danernes paalidelige Beretning" [2]).

Noget senere end de nys omtalte Begivenheder, indtraf en merkelig Rejse, som en Islænding, ved Navn **Gudleif Gudlaugssøn**, tilfældigviis kom til at foretage til en Egn, der neppe kan have været nogen anden, end den sydlige Deel af Nordamerikas Fastland. Mod Slutningen af Kong Olaf den helliges Tid, altsaa i Aarene 1028, 29, havde han gjort en Han=

---

[1]) Erik rødes Saga, Cap. 6, 7.

[2]) Adam af Bremen IV. 38.

delsrejse til Dublin. Da han skulde rejse hjem til Island, overfaldtes han af en svær Nordoststorm, der drev dem langt ud i Havet mod Sydvest, saa at ingen af Besætningen vidste, hvor de vare eller hvor Land var at finde. Det var allerede ledet langt ud paa Sommeren. De gjorde mange Løfter til Gud, for at komme til Land, og endelig opdagede de et stort Land, som de slet ikke kjendte. Kjede af at drive omkring paa Havet, sejlede de til Kysten, hvor de fandt en god Havn. De havde ikke været der længe, førend der kom Folk til dem, hvis Sprog de ej forstode, men som de dog syntes nærmede sig meest det irske. Der kom flere og flere, saa at det tilsidst var flere Hundreder; de angrebe Gudleif og hans Mænd, toge dem til Fange og førte dem op i Landet. Her blev der holdt en Raadslagning over hvad der skulde foretages med dem, og de kunde skjønne saa meget, at nogle vilde have dem dræbte, andre fordeelte omkring som Trælle. Da kom der en stor Flok ridende, foran hvilken der blev baaret et Merke eller Banner, under hvilket der red en høj og statelig, gammel Mand med hvidt Haar, for hvem alle bøjede sig, saa at de kunde skjønne at han maatte være Flokkens Høvding. Han lod Gudleif og de øvrige Fanger bringe for sig, tiltalte dem paa Norsk, og spurgte dem, hvorfra de vare. De svarede, at de fleste af dem vare Islændinger, navnligen Gudleif. Til ham henvendte nu Oldingen flere Spørgsmaal, nemlig fra hvilket Hered han var, og da Gudleif nævnte Borgarfjorden, spurgte han om næsten enhver af de meest anseede Mænd saavel der, som i Breidafjorden. Især spurgte han om Snorre Gode, hans Syster Thurid paa Frodaa, og hendes Søn Kjartan, som nu boede der. Imidlertid raabte de Indfødde at man skulde fatte en Beslutning om Fangerne. Oldingen gik nu afsides med tolv andre Mænd, raadslog en Stund med dem, og kom tilbage med den Besked, at Afgjørelsen var overladt ham, og at han tillod dem at rejse; han raadede dem til at skynde sig bort jo før jo heller, skjønt det var langt paa Aaret, da de Indfødde ej vare at stole paa, og allerede vare misfornøjede med at maatte give Slip paa dem. Han vilde ej sige dem sit Navn, for at ikke hans Frænder og Venner skulde finde paa at opsøge ham og komme i lignende Fare, da han deels inden den Tid kunde være død, deels ogsaa havde sine Overmænd, mod hvem han intet formaaede, men som ej vilde vilde vise Udlændinger nogen Skaansel. Han var dem behjelpelig med Skibets Udrustning, og var selv tilstede indtil de med første gunstige Vind kunde sejle afsted. Ved Afrejsen leverede han Gudleif en Guldring og et Sverd, og bad ham, hvis han kom til Island, at give Thurid paa Frodaa den første, og hendes Søn Kjartan det sidste. Paa Gudleifs Spørgsmaal, fra hvem han skulde sige at disse Gaver vare sendte, svarede han: „fra en, som var en bedre Ven af Huusfruen paa Frodaa, end hendes Broder, Goden paa Helgafell. Men", lagde han til, „om Nogen tror at kunne gjette, hvo Giveren er, saa hils og sig, at jeg forbyder enhver at komme hid og

besøge mig, hvilket er farligt eller endog umuligt, deels fordi Landet frembyder saa faa Havne, deels formedelst de Indføddes ufredelige Sindelag". Gudleif sejlede afsted, kom seenhøstes til Irland, overvintrede i Dublin, og drog Sommeren efter til Island. Han overleverede der Gaverne til Kjartan og Thurid, og man antog det for vist, at den gamle Mand ej var nogen anden, end den for omtrent 30 Aar siden bortdragne Bjørn Breidvikingakappe, til hvem man i al den Tid ikke havde hørt [1]). Beretningen udgives for fuldkommen troværdig, og indeholder i sig selv, paa et Par Smaating nær, ingen Usandsynligheder [2]). Den Egn, til hvilken de kom, har rimeligviis været Florida eller Georgia, hvor altsaa Bjørn i tredive lange Aar maa have boet, og ved sine Talenter have vidst at skaffe sig Indflydelse over de ellers saa ugjestfrie Vilde, der beboede Landet. Sandsynligviis have han og Gudleif ikke været de eneste Islands- eller Grønlandsfarere, der fristede den Skjæbne at blive fordrevne til Amerikas sydligere Egne, medens det kun lykkedes faa, som Gudleif, at komme tilbage. At disse Nordboer, om det end ikke var flere end Bjørn selv, maa have udøvet nogen Indflydelse paa Amerikas Kultur, er heel rimeligt, ligesom og maaske flere af de Sagn, som Amerikas Opdagere siden fandt blandt Mexikanerne og andre amerikanske Nationer om Mænd, der kom fra Østen og havde oplært dem i Kunster og Færdigheder, hidrøre fra dem [3]).

Ledede alle disse Rejser end ikke til noget blivende Resultat, ere de dog i sig selv merkelige som Beviser paa vore Forfædres Foretagelses-Aand, deres Dristighed og Dygtighed som Søfarere. Og desuden kan man ikke engang med Rette sige, at de have været uden alt Resultat for kommende Tider [4]).

---

[1]) Se ovenfor S. 175. Eyrbyggja Saga, Cap. 64.

[2]) Blandt Usandsynlighederne er, at den Gamle og hans Følge kom ridende, da der dog i Amerika ingen Heste fandtes. Men dette kan jo vistnok være en senere Udsmykkelse, ej at tale om, at Udtrykket kan have været anvendt om at bæres paa Folks Skuldre eller paa en Bærestol, o. s. v. Se „Grønl. historiske Mindesmærker" I. 785. De „tolv Mænd", med hvilke han raadslog, er vel ogsaa en islandsk eller nordisk Udsmykning. At Sproget lignede det irske, kunde være falsk Opfatning af Lyden, dog have ogsaa andre i senere Tider troet at finde Lighed mellem enkelte amerikanske Mundarter og Kymrisk (se Grønl. historiske Mindesmærker I. S. 161); Det maa heller ikke glemmes, at vore Forfædre tænkte sig „det store Irland" eller „Hvitramannaland" beliggende just paa den Kant (se ovenfor S. 358) enten fordi virkelig i sin Tid Islændinger vare komne did paa samme Maade som Bjørn, eller Are Maarsøn, eller fordi de tilfældigviis fandt Sprogets Klang at nærme sig det irske.

[3]) F. Ex. om Kuetzalkoatl i Mexiko, Manko Kapak i Peru, o. s. v.

[4]) I Forbindelse hermed maa vi ogsaa kortelig berøre, hvorledes de paa Grønland bosatte Nordboer foretoge hyppige Rejser langt mod Norden, baade paa Østsiden og især paa Vestsiden, hvor de endog maa være komne ind i Lancastersound, se „Annaler for Nordisk Oldk." 1840, 41, S. 32—34, og især

Visheden om at et stort Land var at søge i Vesten, ja tildeels endog om dets Udseende og Beliggenhed, kunde ikke forsvinde, og maatte fra Norden af, hvad vi allerede i Mag. Adams Beretning have seet et Beviis paa, udbrede sig videre og videre, og derved, om end kun middelbart, tjene til at bestyrke de Theorier, der siden ledede Colombus til at foretage sit store Verk [1]).

48. Danernes Erobringstog til England. Sven Tjugeskegg og Knut den mægtige.

De gamle Sagaer have kun lidet at fortælle om Jarlerne Eriks og Sveins Bedrifter i al den Tid, de herskede i Norge. Aarsagen er ikke vanskelig at indse. De store Tog, som just da bleve foretagne fra Danmark til England, og hvorved den undergaaende nordiske Vikinge-Aand ligesom sammentrængte sig i en eneste uhyre Kraftanstrengelse, der endte med Englands fuldkomne Undertvingelse og Oprettelsen af det store nordiske Erobringsmonarchi, hvilket lige siden Ragnar Lodbroks Tid havde foresvævet hans Ætlinger som det Maal, efter hvilket de altid skulde stræbe: disse Tog maatte ej alene tildrage sig hele Nordens Opmerksomhed, men ogsaa i Ordets egentligste Forstand beskjeftige saavel Daner som Nordmænd saa meget, at det hjemme i Landene forholdsviis maa have været stille og tomt for alle merkeligere Begivenheder. Man maa her altid have for Øje, at en stor Deel af Norge nu virkelig var Danekongen umiddelbart underkastet, og at dens Beboere derfor efter al Sandsynlighed deeltoge i alle de Tog, hvortil Danekongen behøvede nogen større Udrustning; ligesom der vel og ved Siden deraf var mange unge og æventyrlystne Mænd i Norge, der uden strengt taget at være forpligtede til at staa Danekongen eller de danske Høvdinger bi, dog sluttede sig til deres Skarer for ogsaa at faa Deel i Æren og Byttet.

Sven Tjugeskegg stod efter Svoldrslaget hiint Maal nærmere end nogensinde forhen. Da han tidligere hjemsøgte England, var det kun som Flygtning og i Spidsen for en saa ubetydelig Styrke, at han ej engang kunde optræde som Olaf Tryggvessøns Ligemand, men maatte finde sig i at

„Grønl. historiske Minde mærker" 3die B. — Den oftere omtalte Thorgils Thordssøn, kaldet Ærrebeinsstjup, der, som tidligere nævnt, paa Erik rødes Anmodning drog til Grønland, men efter nogle Aars Forløb igjen forlod det, opholdt sig en heel Vinter og Vaar langt nord i Østgrønland, og havde her mange Gjenvordigheder, se Grønl. historiske Mindesmærker II. S. 108—12; Floamanna Saga, Cap. 22 flg.

[1]) At Colombus endog var paa Island og der maaske kan have erfaret noget om Viinland, har Finn Magnussøn viist i Nord. Tidsskr. for Oldk. II. S. 127. 128, 165—169.

være ham underordnet [1]). Nu derimod var han ej alene i Besiddelse af hele Danmark, men ogsaa af det sydlige Norge; Erik Jarl, Norges mægtigste Høvding, var tillige for en Deel af sine Besiddelser hans Vasal, og som Sviakongen Olafs Stiffader kunde han vel og gjøre Regning paa Understøttelse fra denne. England var overfyldt af Daner, der endog tildeels omgave Kong Ædhelreds Person og beklædte de højeste Embeder. Ædhelred var selv en svag og lidet anseet Mand. Omstændighederne vare derfor Sven særdeles gunstige, og vi se ham ogsaa, strax efter hiin Sejr, at benytte sig af dem.

Der synes imidlertid tillige at have været andre danske Høvdinger, som paa egen Haand, uden at virke i Forening med Sven, bekrigede England. De engelske Annaler omtale saaledes en dansk Hær, som endnu i Aaret 999 opholdt sig i England, men i Aaret 1000, da Ædhelred gjorde nogle Anstrengelser for at forsvare sit Rige, trak sig tilbage til Nordmandie, hvor den, uanseet Ædhelreds Svogerskabs-Forbindelse med Hertug Richard, vistnok, ligesom Sven kort efter, havde Fredland [2]). Blandt dens Anførere have maaske ej faa været Jomsvikinger, af hvilke vi strax efter finde enkelte udtrykkelig nævnte [3]). Et Angreb, som man neppe kan tillægge andre end Jomsvikingerne, omtales allerede i Aaret 1001. I dette Aar, siges der i de samtidige Beretninger, voldtes megen Ufred i England ved en Skibshær, som herjede og brændte overalt, saa at de engang kom lige til Ædhelingaden, hvor Indbyggerne af Hampshire kom dem imøde og kæmpede med dem; skjønt Englænderne kun tabte 81 Mand, og Danerne langt flere, sejrede dog disse, og fortsatte deres Vej mod Vesten lige til Devonshire. Palnig eller Palne, en fornem dansk Mand, som var gift med Kong Svens Syster Gunnhild, men nu stod i Ædhelreds Tjeneste, kom dem imøde, og stillede alle de Skibe, han havde kunnet samle, til deres Raadighed. Palne havde i sin Tid været stillet som Gissel for at styrke Fredsslutningen, rimeligviis den af 994, men havde antaget Christendommen, svoret Ædhelred Troskabs-Ed, og af ham modtaget rige Gaver og Forleninger. Hvis han, hvad man maaske af Navnet kunde slutte, hørte til den gaadefulde Palne-Tokes Æt, har han vel blandt Høvdingerne for hiin Vikingeskare fundet flere gamle Frænder, Venner og Bekjendte fra

---

1) Se ovenfor S. 241.

2) Chron. Saxon. ved Aar 1000. Vllijam af Jumiéges, V, 7.

3) Nemlig Heming, Sigvalde Jarls Broder og sidenefter tillige hans anden Broder Thorkell den høje. At den af os oftere omtalte Thorgils Sprakalegg, Styrbjørns Søn, paa denne Tid maa have fremstaaet med Fordringer paa Jomsborg, maaske og paa andre Dele af Danmark (nemlig Thyres Besiddelser i Fyn, Falster og Bornholm) og at han paa en eller anden Maade kan have været Aarsag til, at vi nu finde Jomsvikingerne beskjeftigede i Vesten, er heel sandsynligt. Se nedenfor S. 470, 473, 477.

Jomsborg, der overtalte ham til at gjøre fælles Sag med dem [1]). Det er endog ikke usandsynligt, at Overanføreren paa Toget, hvis Navn i de engelske Aarbøger ikke omtales, neppe var nogen anden end Sigvalde Jarl, om hvem man veed, at han faldt eller blev dræbt i England [2]), og hvis Navn just paa denne Tid forsvinder af vore egne Oldskrifter. Forgjæves beleirede Danehæren Exeter, men derimod overvandt den Indbyggerne af Devon- og Somerset-Shire, der havde grebet til Vaaben imod dem, og vendte endelig tilbage til Øen Wight, hvorfra den gjorde flere nye Udfald, og herjede rundt omkring, indtil Kongen efter Raadslagning med sine Witan aabnede Underhandlinger med den, og fik en Fred bragt istand paa den Betingelse, at han skulde udbetale Danerne 24000 Pund, og dertil skaffe dem saa mange Levnetsmidler, som de behøvede. Saa haandgribelige Tegn paa Svaghed og Afmagt hos den engelske Konge og hans Folk maatte nødvendigviis gjøre Danerne overmodige, og bringe dem til at udkaste de dristigste Planer. Det blev, siges der, berettet Kongen, at Danerne pønsede paa, med Svig at berøve saavel ham som alle hans Raadgivere Livet og derpaa sætte sig i Besiddelse af det hele Rige. For at undgaa denne Fare greb han og hans Mænd til et Middel, der nøksom lægger for Dagen, til hvilken Yderlighed man var kommen. I al Hemmelighed blev der udsendt den Befaling til Stæderne rundt om i Landet, at man overalt paa een og samme Dag, nemlig St. Briccius's Dag eller 13de November, skulde dræbe alle de tilstedeværende Danske. Denne Befaling, der dog neppe kan have gjeldt de Dele af Landet, som virkelig tilhørte Danerne og hvis Hovedbefolkning var dansk, men alene maa have været sendt til de ikke danske Stæder og Landskaber, hvor de senest ankomne danske Krigere havde taget deres Ophold, blev, som man tydeligt kan se, modtagen med Glæde og udført med den største Punktlighed, ja med en Grumhed, der viser, hvilken Forbitrelse der herskede mod de overmodige Fiender. Ej alene Danerne selv, men ogsaa deres Hustruer, om de end vare af engelsk Herkomst, og deres spæde Børn, skulle under de vildeste Grusomheder være blevne ombragte. Blandt de dræbte var ogsaa Kong Svens egen Syster Gunnhild, den forhen omtalte Palnes Hustru. Efter at have seet sin Mand og sin Søn grumt myrdede for sine Øjne, blev hun selv aflivet paa Kongens Yndling **Eadric Streones** Befaling. Sandsynligviis har saavel Sigvalde Jarl, som flere andre anseede Jomsvikinger, ved denne Lejlighed ogsaa fundet Døden [3]).

---

[1]) Se Villjam af Malmesbury, hos Savile S. 69, L. 17, jvfr. Chron. Sax. ved 1001; se og ovenfor S. 72, 73.

[2]) Jomsvikinga Saga, Cap. 49, siger i Korthed at Sigvalde efter Jomsvikingeslaget udførte mange Bedrifter, der omtales i andre Sagaer; om hans formodede Død i England se strax nedenfor.

[3]) Chron. Sax. ved 1002. Villjam af Malmesbury (hos Savile) l. c. jvfr. S. 71.

Da Efterretningen om denne Blodsudgydelse bragtes til Danmark af nogle raske Ynglinger, der vare undkomne fra London, samlede Kong Sven sine Høvdinger om sig, for at raadslaa om hvad der nu var at gjøre, og eenstemmigt besluttedes det at tage Hevn. I al Hast blev derfor en stor Hær og Flaade udrustet, og i Spidsen for den drog Sven over til England, hvor han landede i Northumberland. Forinden han foretog sig noget af Betydenhed, drog han dog over til Nordmandie, for at sikre sig Fredland og venskabelig Modtagelse her, hvilket ogsaa, merkeligt nok, fuldkommen lykkedes ham; Hertug Richard sluttede en Overeenskomst med ham derom [1]). Derpaa vendte han sine Vaaben mod de samme Egne, som Danehæren sidst havde hjemsøgt. Hvor meget mere Venskabet med Danerne end Hertugens Svogerskab med Ædhelred havde at betyde i Nordmannernes Øjne, viser sig deraf at den nordmanniske Greve Hugo, som Dronning Emma havde udnævnt til Befalingsmand i Exeter, der sandsynligviis hørte til hendes Livgeding, overlod Staden til Danerne, som plyndrede og ødelagde den [2]). En engelsk Hær samledes fra Hampshire og Wiltshire, men led et Nederlag ved Forræderi af den ovenfor omtalte Ealdormand Ælfric, der allerede forhen havde viist sig som Forræder, men hvilken Ædhelred dog med sin sædvanlige Svaghed havde taget til Naade igjen og atter indsat i hans Værdigheder. Efter at have hjemsøgt Wilton og Salisbury, vendte Sven tilbage til sine Skibe, og sejlede til Østangel, hvor han plyndrede og brændte Norwich (1004). I Østangel havde en dansk Mand, ved Navn **Ulfketil** eller **Ulfkell Snilling** [3]), meest at sige; han maa tillige have staaet i stor Anseelse hos Kongen, siden han havde faaet dennes Datter til Egte. Ulfketil kom dog efter Raadslagning med Egnens Witan til den Overbeviisning, at det var bedst at tilkjøbe sig Fred af Danerne, der vare komne over dem, førend de havde samlet sine Stridskræfter. En Stilstand kom ogsaa istand, men Sven benyttede sig kun deraf til svigagtigt at overrumple og opbrænde Thetford. Da anstrengte Ulfketil sig til det yderste, samlede i Hast og hemmeligt en Hær, og angreb Danerne, just som de med deres Bytte vendte tilbage til Skibene. Havde Ulfketil haft en større Hær, vilde neppe

---

Villjam af Jumiéges, IV. 6. Jvfr. et, skjønt mistænkeligt Brev af Ædhelred, dat. 1004, Kemble, Cod. Dipl. No. 709. At Sigvalde Jarl virkelig blev dræbt i England, sees af Encomium Emmæ reginæ (Langebeks Scr. rer. Dan. II. S. 475), hvor det heder at Thorkell (den høje) drog til England for at hevne sin Broders Drab; da nu hans anden Broder Heming paa den Tid endnu levede, (se nedf.) maa den dræbte Broder have været Sigvalde.

[1]) Se Villjam af Jumiéges V. 6, 7.

[2]) Chron. Sax. ved 1003. Det viser sig ogsaa af hele Maaden, paa hvilken Villjam af Jumiéges fortæller om Blodbadet 1002, at Nordmannernes Sympathier vare med Danerne.

[3]) Tilnavnet Snilling forekommer i oldn. Skrifter, se Olaf den hell. Saga, Cap. 32.

nogen af Danerne være kommen levende derfra. Dog fik de en saa haard Kamp at bestaa, at de, som de sagde, ingensteds mødte en værre Leg end den, Ulfketil beredte dem. Efter en blodig Trefning, hvori rigtignok ogsaa flere anseede Ostangler faldt, undslap Danerne til deres Skibe. Ulfketil havde givet Befaling til, under deres Fraværelse at ødelægge disse, hvilket dog ej var skeet, saa at Sven undkom. Men dette Uheld, i Forbindelse med en skrækkelig Hungersnød, som indtraf, synes at have været Aarsag til, at Sven i det følgende Aar (1005) begav sig tilbage til Danmark.

I Aaret 1006 var han dog atter i England. Noget efter Midsommer landede han med en dansk Flaade ved Sandwich (nær ved Dover), og skjendte og brændte vidt og bredt. Edhelred udbød fuld Væbning af Wessex og Myrke-Landet, men uden at kunne hindre Fienden fra at sværme om, hvor han lystede, og da Vinteren nærmede sig, gik de engelske Krigere hjem hver til sit, medens Sven opslog sit Kvarteer paa Øen Wight. Herfra gjorde han endnu midt om Vinteren en ødelæggende Udflugt gjennem Hampshire til Berkshire og videre til Reading; Indbyggerne af Winchester maatte se de overmodige Fiender vandre gjennem deres Porte med Bytte, som de havde røvet mere end 50 Mile fra Kysten. Edhelred, som havde taget sit Vinterophold i Shropshire, raadslog alvorligt med sine Witan, hvad der skulde gjøres til Landets Forsvar; men ingen kunde finde paa nogen anden Udvej end paany at byde Fienden en Sum Penge for at faa Fred. Dette blev da besluttet, og efter nogle Underhandlinger forpligtede Sven sig til at slutte Fred og drage bort imod en Sum af 36000 Pund Sølv, hvorhos der ogsaa skulde leveres hans Hær fornødne Levnetsmidler saa længe den opholdt sig i Landet. Alle disse store Summer kunde naturligviis ikke tilvejebringes uden ved et særegent Skattepaalæg, der under Navnet **Danegeld** i lang Tid blev en staaende Beskatningspost i England. I det følgende Aar (1007) var Summen tilvejebragt, og Sven drog tilbage til Danmark [1]).

Erfaring havde dog lært, at ingen saadan Fred var at tro, og Kongen benyttede derfor ogsaa viselig den øjeblikkelige Frist til at paabyde en almindelig Udrustning af Krigsskibe over hele England. Paabudet var vel snarest en Fornyelse af ældre Bestemmelser, der maaske i sin Tid have tjent Haakon Adelsteensfostre til Mønster, da han indførte Skibrede-Indretningen. For hver 310 Hyder skulde der stilles een Skejd; og for hver 8 Hyder en Hjelm og Brynje [2]). Det er merkeligt nok, at den allerede saa haardt hjemsøgte Befolkning skulde kunne bestride denne nye

[1]) Chron. Sax. ved 1006, 1007.

[2]) Chron. Sax. ved 1008. En hýd forklares ved unius aratri culturæ sufficiens per annum, Henr. Huntingdon ved 1008, Mon. hist Brit. I. S. 753. Kemble (The Saxons in Engl. I. S. 101 fgg.) antager en Hyd for omtr. 33 Acres.

Byrde, men Noden var for Haanden, og allerede det følgende Aar vare Skibene færdige og det i et saa stort Antal, som man ej hidtil i nogen engelsk Konges Dage havde seet. De bragtes alle til Sandwich, for at være ved Haanden til Landets Forsvar. Med hvilken Ængstelighed man paa denne Tid ventede et nyt Angreb fra Danmark, viser, hvad der ovenfor er berettet om Gunnlaug Ormstunga, som just da opholdt sig hos Ædhelred. Det varede heller ikke længer end til Midten af det følgende Aar, førend en ny dansk Hær og Flaade ankom. Dog var det denne Gang ikke Sven, men Jomsvikinge-Høvdingen **Thorkell den høje**, som hjemsøgte England, for, som han sagde, at hevne sin Broders Død. I de første Dage af August 1009 landede han med en vældig Flaade, og kort efter to andre Jomsvikingehøvdinger, **Heming** og Thorgils Sprakaleggs Søn **Eilif**, ved Øen Tenet, hvorfra de tilsammen droge til Sandwich og gjorde Landgang, uden at det engang synes som om den forsamlede engelske Flaade forsøgte paa at gjøre dem Modstand. Indbyggerne i det østlige Kent tilkjøbte sig Fred for 3000 Pund Sølv, og Jomsvikingerne droge videre til Wight, hvorfra de hjemsøgte Sussex, Hampshire og Berkshire med Ild og Sverd. Forgjæves søgte Kongen at opfordre Folket til at holde dem Stangen. Engang havde han virkelig faaet en Deel Tropper samlede for at angribe Vikingerne, som de efter et Strejfetog vendte tilbage til deres Skibe, men hans Yndling, Forræderen Eadric Streone, der nu var Myrkernes Ealdormand, forstyrrede den hele Plan. Fienderne toge sit Vinterkvarteer ved Temsen, gjorde flere forgjæves Angreb paa London, herjede Oxford, og viste sig om Foraaret atter i Kent. Ved Paaskétider (1010) droge de til Østangel, hvor de gjorde Landgang ved Ipswich. I Nærheden af denne Stad mødte Ulfketil Snilling dem med en Hær, og det kom til et blodigt Slag paa et Sted, kaldet **Ringmare** eller **Ringmareheden** (5te Mai 1010). Ulfketil blev slagen. Begyndelsen til Flugten gjorde en af hans danske Krigere, ved Navn Thorkell Merrehoved, siden fulgte Østanglerne hans Exempel, kun Mændene af Cambridgeshire holdt nogenledes Stand, men forgjæves, og Danerne anrettede et stort Blodbad. Ringmareheden, siger Skalden Ottar svarte, farvedes med Blod, og Ligene laa i Dynger [1]). Sejrherrerne skaf-

---

[1]) Navnet „Ringmare" forekommer ikke i Chron. Sax. men derimod hos Florents af Worcester (Mon. hist Brit. I. S. 586), der, hvorvel han ellers ligefrem plejer at oversætte hiint, dog her, saa langt nede i Tiden, sees at have været i Besiddelse af uafhængige, og vist paalidelige Efterretninger. Slaget paa Ringmarehede omtales saavel i Olaf den helliges Saga, Cap. 31, som i Fagrskinna og den legendariske St. Olafs Saga, S. 10, men deels henføres det til en urigtig Tid, (efter Kong Svens Død), deels nævnes Olaf den hellige, ej Thorkell, som den egentlige Sejrherre. Det sidste kommer deraf, at Olaf, ligesom i sin Tid Gange-Rolf, af sine Biografer har været gjort til Hovedperson i Foretagender, hvorved han kun egentlig har spillet en underordnet

fede sig Heste, for desto lettere at kunne gjøre Strejftog; de holdt sig hele tre Maaneder under idelige Plyndringer i Østangel, og havde det, efter en norsk Sagas Ord, aldeles som de vilde. De gjorde de dristigste Tog lige ind i Hjertet af Landet. Thetford og Cambridge opbrændtes; deres Rytterskarer strejfede lige til Temsen, og vestover til Oxford og Buckinghamshire, derfra langs Ouse til Bedford og videre til Temsford, altid herjende. Naar Ædhelreds Opbudsmænd søgte dem, vendte de om; naar hine vare i Vest, vare de i Øst, og omvendt: søgte hine dem i Syd, herjede de i Nord. Kongens Witan samledes for at finde paa Raad, men til ingen Nytte. Tilsidst var der ingen Høvding, der vilde samle nogen Hær, men enhver flygtede som han bedst kunde, og mellem Shirerne selv var der intet Sammenhold. Med Slutningen af November plyndredes og opbrændtes Northampton, derfra toge Vikingerne Vejen over Temsen til Wessex og til deres Skibe, som de atter synes at have ladet tage Station ved Wight. De havde nu herjet Østangel, Essex, Middlesexshire, Cambridgeshire, Herts, Bucks, Bedfordshire, Halvdelen af Huntingdonshire, meget af Northamptonshire, Kent, Sussex, Hastings, Surrey, Berks, Hants og Wilts. Alt dette, siger den samtidige engelske Chronist, timedes os formedelst daarlige Raad, fordi man enten ikke i rette Tid vilde yde Fienden Skat, eller ogsaa kæmpe med ham, men naar han havde gjort meest Skade, indlod man sig i Stilstand og Fred med ham. Thi efter alle disse Ødelæggelser skede dog intet andet fra Ædhelreds og hans Witans Side, end at der blev indledet Underhandlinger med Vikingerne og budt dem saavel Penge som Underhold, for at faa Fred. Den blev omsider ogsaa lovet fra Thorkells og hans Medanføreres Side, men kun mod den hidtil uhørte Sum af 48000 Pund Guld. Men, siges der, trods al denne Stilstand og Fred og Udbetaling, sværmede de dog fremdeles om overalt i Flokke, herjede og plagede vort ulykkelige Folk. Medens Løsningssummen inddreves, rykkede Fienderne omtrent midt i September for **Canterbury**, der ved Erkedegnen Ælfmærs Forræderi faldt i deres Vold og priisgaves for de forfærdeligste Grusomheder. Vistnok maa man formode, at meget af hvad der herom fortælles, er overdrevet, men vist er det, at Erkebiskopen Ælfeah, tilligemed flere andre Prælater og Borgere bleve slæbte som Fanger til Skibene, og at en Mængde Mennesker af begge Kjøn, endog smaa Børn bleve deels nedsablede, deels bortførte i Fangenskab. Henimod Paaske forsamlede Eadric og Landets fornemste Witan,

---

*

Rolle, hvorom mere nedenfor; det første grunder sig derpaa, at der, hvad alle disse Begivenheder angaar, hersker en total Forvirring i de oldn. Sagaers Chronologi. Denne ville vi nedenfor komme til udførligere at gjennemgaa, bedømme og berigtige. Her bemerke vi foreløbigt, at vi i ovenstaaende Fremstilling ganske have fulgt den samtidige, og som man tydeligt kan se, paalidelige Beretning i Chron. Sax. for hine Aar sammenholdt med Florents af Worcester.

saavel Gejstlige som Verdslige sig i London for at udbetale Afgiften, hvilket skede strax efter Paaske 1012. For Erkebiskop Ælfeah, der i al denne Tid havde været Vikingernes Fange, fordredes dog særskilte Løsepenge, og da han hverken selv vilde love dem nogen, eller tillade andre at udbetale det mindste for ham, bleve de vilde Krigere optændte af Raseri imod ham. Berusede af Viin, hvoraf en heel Deel just var bleven bragt fra de sydlige Lande, slæbte de, Løverdag efter Paaske (19 April), Erkebiskopen til deres Huusthing ved Greenwich, sloge ham med Been og Oxe-Horn, og mishandlede ham paa andre Maader, indtil en blandt Vikingerne selv af Medlidenhed gav ham Dødsslaget med en Oxehammer. Thorkell selv skal have gjort sig Umag for at frelse ham, men uden at kunne formaa noget over sine vilde, rasende Skarer [1]). Den Dræbtes Been bleve bragte til London og med stor Hæder begravede ved St. Pauls Kirke, han dyrkedes siden som en Martyr og Helgen. Aarsagen, hvorfor Thorkell søgte at frelse ham, var maaske Medlidenhed eller Ærbødighed for hans høje gejstlige Værdighed; maaske ogsaa den Omstændighed, at han efter tidligere Vikingehøvdingers Exempel paa denne Tid enten allerede var traadt i Ædhelreds Tjeneste eller stod i Underhandlinger med ham derom. Thi vist er det, at da Freden endelig var sluttet og besvoren, indgik Thorkell tilligemed en stor Deel af Vikingehæren — 45 Skibe og deres Besætning, de øvrige droge hver til sit — et Forlig med Ædhelred om at forsvare ham og hans Land, imod at han skulde skaffe dem Føde og Klæder [2]); sandsynligviis ogsaa forlene dem med Østangel eller en Deel deraf [3]). Denne Overeenskomst (geþing)

---

[1]) Om Ælfeahs Liv og Martyrdom gives der et vidtløftigt Skrift, der siges at være forfattet c. 1070 af en vis Osbearn, aftrykt i Whartons Angl. Sacra, II., i Mabillons Acta Sanctorum 21 April, og den sidste Deel deraf, som omhandler Ælfeahs Død og Danernes Bedrifter, i Langebeks Scr. rer. Dan. II. 439. flg. Man gjenkjender enkelte Dele deraf, navnlig den, som handler om de af Danerne begangne Grusomheder i Canterbury, hos Florents af Worcester (l. c.) Det er i dette Skrift, hvor disse Grusomheder udmales saa forfærdeligt, at man neppe kan værge sig for den Tanke, at meget er overdrevet, især da den samtidige Beretning i Chron. Sax. vel taler om Herjen, Bortslæben af Fanger, og Erkebiskopens Drab, men ikke om de øvrige foregivne Rædselsscener. Skriftet indeholder derhos andre, aabenbart urigtige Fortællinger, f. Ex. at Eadric Streone skulde have været Danernes Anfører ved Canterbury o. s. v., da han derved vilde hevne sin Broder. Og kan Skriftets Forfatter tage Fejl i en saa vigtig Sag, som denne, da bliver og hans Paalidelighed med Hensyn til det andet højst uvis. — At Thorkell søgte at frelse Erkebiskopen, fortæller Thietmar (VII. Cap. 29) efter en ham af et Ojevidne meddeelt Beretning. Thietmar nævner for øvrigt Erkebiskopen urigtigt Dunstan istedetfor Ælfeah.

[2]) Chron. Sax. ved dette Aar.

[3]) Maaske man heraf nærmest kan forklare Ulfketils Had mod Thorkell og hans Hær, som han stræbte efter Livet, se nedenfor S. 478.

mellem Thorkell og Ædhelred har sandsynligviis lagt Grunden til det saakaldte **Thingmannalid**, eller staaende Hær, som Kongerne i England, baade de angliske og danske, underholdt til Landets Forsvar lige indtil den nordmanniske Erobring. Thi kun faa Aar derefter finde vi allerede Thingmannalidet omtalt med dets tvende Vaabenpladse, Londons Borg, og Slesswick i Nottinghamshire, og med Jomsvikingerne Heming, Thorkells Broder, og Eilif Thorgilssøn, som deres Høvdinger [1]). Da vi derhos i de særegne Love, der gjaldt for Thingmændene, gjenkjende flere af de meest charakteristiske, der i sin Tid vare gjeldende for Jomsvikingernes Samfund, bliver det klart, at Overeenskomsten mellem Ædhelred og Thorkell egentlig har bestaaet i, at han fremdeles som en Kondottierehøvding med Levningerne af Jomsvikinge-Samfundet traadte over i Ædhelreds Tjeneste [2]). Hvad der har forledet ham til at forlade Jomsborg, om det har været den polske Kong Boleslavs, eller Kong Svens Erobringer, er nu vanskeligt at sige, men man kan ane, at det har været en Følge af de Bevægelser i og ved Vendland, med hvilke ogsaa Olaf Tryggvessøns Tog og Svoldrslaget stod i Forbindelse. Thingmannalidet vedligeholdtes sidenefter ved Hvervning af Krigere fra forskjellige Lande, dog meest af Nordboer eller, som det heder, af Folk, der hørte til den danske Tunge [3]).

Det her beskrevne Tog, saa vel som de senere Kampe, Thorkell bestod i Ædhelreds Tjeneste, have for os en særegen Interesse, da vi af vore egne Sagaer erfare, at Kong **Olaf den hellige** i sine tidligere Ynglingsaar deeltog deri. Herom ville vi i det følgende komme til at handle nærmere. Vi erfare ellers heraf, at foruden Jomsvikingerne selv ogsaa andre Vikinger, sandsynligviis fra alle de nordiske Lande, have sluttet sig til Thorkells Hær.

Thorkell havde kun et Aars Tid været i Ædhelreds Tjeneste, da Kong Sven atter landede i England. Det skal især have været Efterretningen om Thorkells store Held og Fremgang, som lokkede ham og hans byttelystne Høvdinger did tilbage. Da han var færdig til at drage afsted med den samlede Hær og Flaade, bekjendtgjorde han, at han ved Magt og List vilde underkaste sig England [4]). Han medtog sin ene Søn **Knut**, den senere saa

---

[1]) Jomsvikinga Saga, Cap. 50—52. Knytl. Saga, Cap. 7, 8. Olaf den hell. Saga, i Fornm. S. 5te B. S. 156. Se ovfr. S. 101. Heming og Eilif som Thorkells Medanførere nævnes ogsaa hos Florents (ved 1009), og hans Efterfølgere.

[2]) Se herom ovenfor S. 109. Naar det heder i Chron. Sax., at af den samlede Flaade 45 fulgte Thorkell, de øvrige adspredte sig, skulde man næsten tro, at Jomsvikingeflaaden ogsaa nu oprindelig bestod af 60 Skibe.

[3]) Fagrskinna, Cap. 199.

[4]) Encom. Emmæ, S. 475, 476. Da det af den storartede Udrustning, Sven nu bragte istand, kunde synes som om det ikke tidligere har været hans bestemte Hensigt at erobre hele England, men kun en Deel, maaske ogsaa kun at herje og ud-

berømte **Knut den mægtige;** den anden Søn, **Harald,** satte han til at styre Danmark i hans Fraværelse. Svens Flaade beskrives som saare prægtig: Skibene vare meget store med høje Bagstavne og kobberbeslagne Forstavne, dannede som Drage- og andre Dyre-Hoveder og fantastiske Figurer [1]). Sven ankom til Sandwich i Slutningen af Juli (1013), men sejlede strax efter til Humbermundingen og opad Trent til Gainsborough. Det udmattede og fortvivlede Folk forsøgte neppe engang at gjøre ham Modstand. Northumbrerne, der desuden selv for største Delen vare af dansk og norsk Herkomst, underkastede sig tilligemed deres Jarl Uhtred, ligesaa Beboerne af Lindsey (søndenfor Humber), af Femborgene, og af hele Landet nordenfor Wätlingastræt: fra hvert Shire fik han Gisler til Underpant paa Folkets Troskab [2]). Da han saaledes havde sikret sig denne Deel af Riget, udskrev han Heste og Proviant, for at drage sydefter, idet han satte sin Søn Knut til at passe paa Flaaden og Gislerne. Oxford maatte snart underkaste sig og stille Gisler, ligesaa Winchester. Derfra drog han mod London, og hans Folk stormede frem med saadan Heftighed, at mange druknede i Temsen, fordi de ej holdt sig til Broerne. Men London holdt Stand, thi her laa

---

presse Penge, skulde man formode, at hvis han virkelig har aflagt noget saadant Løfte, som det Jomsvikingasaga o. fl. tillægge ham i hiint bekjendte Arveøl, saa har det først været nu, da han tiltraadte det sidste Tog. Det er ellers værd at merke, at de Cambriske Annaler (Mon. hist. Brit. I. S. 839) nævne ved 1012: „Svens, Knuts Faders, Skibbrud", hvoraf det skulde synes som om han allerede da har tænkt paa at gjøre et Tog til England, men ved Skibbrud er bleven hindret. Vist er det dog, at hans lange Fraværelse (fra 1007—1013) synes næsten uforklarlig paa anden Maade. Den høist upaalidelige skotske Historieskriver Boethius (Boyse) tillægger Sven og andre danske og norske Høvdinger forskjellige Tog til Skotland 1010—1012, men Fordums Taushed (IV. 39, 40) synes at vidne mod Rigtigheden deraf. Snarere skulde man antage, at Sven har været beskjeftiget i Vendland, og at dette staar i Forbindelse med Jomsvikingernes Tog til England; thi Saxos Ord (X. S. 509), at Sven ved sin tidligere (til Sigvalde) aflagte Ed skulde have ladet sig afskrække fra at bekrige Vendland, synes lidet troligt. Værd at lægge Merke til er det, at hvor Sighvat Skald (Olaf den helliges Saga, Cap. 33) omtaler Olafs Deeltagelse i Kampen ved Canterbury, nævnes efter flere Haandskrifters Læsemaade og den legendariske Olaf den helliges Sagas udtrykkelige Udsagn (Cap. 12) Vender tilligemed Daner som Olafs Modstandere. Andre læse dog kun virdum, d. e. Folk, Krigere. Man behøver rigtignok heller ikke at fortolke Verset som om Venderne vare imod, og ikke med Olaf; thi i Thorkells Hær var der vistnok ogsaa flere Vender.

[1]) Encomium Emmæ, l. c. S. 476.

[2]) I Chron. Sax. ved 1013 staar der egentlig kun at „al Hæren" d. e. alle de nordiske Krigere, nordenfor Wätlingastræt underkastede sig ham; men da just disse Krigere her vare de raadende, og vel tillige dannede Hovedmassen af Befolkningen, vil Udtrykket omtrent blive censtydigt med den ovenfor anvendte. Om Wätlingastræt, se ovenfor I. B. S. 630.

Ædhelred selv, og, hvad der havde end mere at sige, Thorkell med sine Jomsvikinger; Sven maatte derfor drage bort med uforrettet Sag. Hvis man kan stole paa vore Sagaers forvirrede Beretninger om den Deel, Olaf den hellige tog i alle disse Begivenheder, skal Danernes Uheld ved London fornemmelig skyldes en af ham anvendt Krigslist [1]). Svens Fremgang blev dog ikke synderlig standset derved. Han vendte sig for det første mod Vesten, hvor de vestlige Shirers Thegner underkastede sig ham i Bath og stillede Gisler; med disse drog han nordover tilbage til sine Skibe, og blev overalt modtagen som en Konge. Frygt og Fortvivlelse bragte nu ogsaa London til at underkaste sig. Ædhelred tog sin Tilflugt til Flaaden, der laa i Temsen, medens hans Dronning Emma flygtede til sin Broder Richard i Nordmandie. Didhen sendte Ædhelred ogsaa sine Sønner, Edvard og Alfred, og snart fulgte han selv efter, overladende det hele Land i Danernes Vold. Sven udskrev fuld Skat og Fortæring for sine Krigere; Thorkell, der havde taget sit Sæde i Greenwich, gjorde ligesaa; desuden herjede de, saa ofte de havde Lyst. Det engang saa mægtige engelske Folk var bragt til Fornedrelsens dybeste Trin [2]).

---

[1]) Vore Sagaer (Olaf den helliges Saga, Cap. 31 o. fl.) omtale nemlig en Kamp, som Ædhelred bestod mod Danerne, der havde London inde, og havde forskandset sig i Southwark; Olaf skal ved sterke Toug have faaet Støtterne revne bort under Londons Broer, saa at Kommunikationen mellem begge Bredder afskares og en Mængde Daner druknede. Uagtet nu Beskrivelsen over det hele nærmest minder om Kong Knuts Angreb paa London 1016 (hvorom nedenfor), og enkelte Sagaer (nemlig den legendariske Olaf den helliges Saga, Cap. 10, og efter den Flatøbogen, se Fornm. S. V. S. 156, flg.) virkelig lade Olaf udføre denne Bedrift i Forening med Knut, saa er det ikke usandsynligt, at Olaf virkelig har udmerket sig i Stadens Forsvar 1013, at han maaske kan have haft nogen Deel i, hvad der umiddelbart foran omtales i Chron. Sax., nemlig at flere af Svens Folk omkom i Temsen ved deres uforsigtige Fremstormen mod London, og at dette siden af Skalde og Sagnfortællere er blevet forvexlet med Knuts Angreb, hvorved Olaf ej var tilstede. At Olaf angreb Londons Broer og at enkelte danske Vikinger holdt sig i Southwark, omtales allerede i den samtidige Sighvat Skalds Vers (Olaf den helliges Saga, Cap. 51).

[2]) Chron. Sax. ved 1013. Hvor ilde det stod til i England, paa den Tid, er med sterke Farver skildret af Presten Wulf i hans Tale til Englænderne, holden 1012, 4 Aar før Ædhelreds Død; den findes paa Anglisk i Hickes's Thesaurus III. S. 99, fgg., en lat. Overs. er optagen i Langebeks Scr. rer. Dan. II. S. 464 flg. — Hedningerne, siger han, vove ej at plyndre eller røve noget fra Afgudstemplerne; men her raner man uden Sky fra Kirkerne. Frie Mænd faa ej Lov til at raade sig selv eller fare hvor de ville, man er ej sikker paa Fred og Ejendom. Mord og Ran, Skjørlevnet, Svig og Forræderi hører til Dagens Orden. Flygter en Træl fra sin Herre, slutter han sig kun til Vikingerne. Disse indgyde en saa panisk Skræk, at een ofte kan jage ti Engelsmænd paa Flugten. De hæderligste Kvinder ere ej sikre paa deres Ære. Uophørligen yde vi Skatte og Afgifter til Vikingerne, men imidlertid haane og

Da indtraf den uventede Begivenhed, at Kong Sven pludselig døde i Gainsborough den 3die Februar. De fromme Christne saa heri tydelig Guds Straf; der udbredte sig Sagn om at han skulde være dræbt af St. Eadmund paa samme Maade, som Legenden beskrev at St. Mercurius skulde have dræbt Kejser Julian Apostata [1]). Den danske Flaade gav **Knut** strax Kongenavn, men i England fattede man nu Haab om at kunne befri sig fra det fremmede Aag, og alle saavel gejstlige som verdslige Herrer i England besluttede at sende Bud til Nordmandie efter Ædhelred, idet de hilste ham at ingen Herre var dem kjærere end han, deres Fyrste, naar han vilde herske retfærdigere end forhen. Ædhelred modtog Budet med Glæde, og sendte sin Søn Edvard i Forvejen med den Forsikring, at han skulde være sit Folk en huld Herre, og bøde og bedre hvad han hidtil havde gjort Uret, naar de blot vilde holde fast ved ham uden Svig. Da oprettedes, siges der, fuldt Venskab, i Ord og Daad og Sikkerhed, og enhver dansk Konge erklæredes utlæg af Landet. I Fastetiden vendte han tilbage, og blev modtagen af Alle med Glæde. Efter Svens Død forblev Knut i Gainsborough til Paaske, og aftalte da med Folket i Lindsey, der vistnok næsten udelukkende var Daner, at de skulde forsyne ham med Heste og følge ham paa et Plyndringstog. Men førend de ret havde udrustet sig, kom Ædhelred med en Hær, og gjorde et heftigt Angreb paa Lindsey [2]), hvorved Knut nødtes til at søge Sikkerhed paa sin Flaade. For Øjeblikket kunde han ikke haabe at udrette noget med de faa Stridskræfter, der stode til hans Tjeneste, og han valgte derfor at drage hjem til Danmark for at udruste sig paa ny og komme tilbage med en vældigere Hær. Dog anløb han først Sandwich, hvor han landsatte Gislerne, der hørte til Englands fornemste Familier, efter at han først grusomt havde ladet deres Hænder, Næser og Øren afskære [3]). Imidlertid havde Ædhelred ladet Lindsey haardt undgjelde for sit Frafald,

---

herje de os dagligt. Og saa vidt er det kommet, at en Fader sælger sin Søn, Sønnen sin Moder, Broderen sin Broder til de fremmede for Penge o. s. v.

[1]) Dette gjentages oftere i Sagaerne, navnlig omtales det i Olaf den helliges Saga, Cap. 31. Hvorledes St. Mercur dræbte Julian, se Langebeks Scr. rer. Dan. II. S. 426, Note. Ifølge Encom. Emmæ døde Sven roligt paa Sotteseng; der gives ellers forskjellige Beretninger om hans Dødsmaade; se f. Ex. Florents af Worcester (Mon. hist. Brit. I. S. 58). Dagen angives i Chron. Sax. til III Non. Febr. altsaa 3die Frebruar; Kyndelsmisse nævnes fordi det var ved Kyndelsmissetid.

[2]) Gainsborough ligger netop i Lindsey ved Trent, strax ovenfor Humberen.

[3]) Chron. Sax. ved 1014. Emmas Enkomiast er meget ivrig for at fremstille Knuts Tilbagerejse, ej som en Flugt, men kun som foretagen i det Øjemed at raadslaa med Broderen. Men han er kun at stole paa i Fakta, ej i Fremstilling af Forhold eller Bevæggrunde; saaledes har han slet ikke rigtigt opfattet Thorkells Forhold til Knut. Efter Enkomiasten (S. 478) skal Knut have medbragt 60 Skibe til Danmark.

og tillige iøvrigt søgt at faa Svens Lig i sin Vold, hvilket dog ikke lykkedes ham, da en fornem engelsk Kvinde holdt det skjult, balsamerede det, og bragte det hemmelig over til Danmark, hvor det blev begravet ved den af Harald Gormsøn byggede Kirke i Roeskilde [1]). Det var just ikke til det engelske Folks Behag, at Ædhelred udskrev en Skat af 21000 Pund for Thorkell og hans Krigere i Greenwich; men paa den anden Side kunde han heller ikke vel undvære disse tapre Kæmpers Hjelp [2]).

Da Knut kom tilbage til Danmark, blev han venskabeligt modtagen af sin Broder, der dog intet vilde høre om hans Forslag at dele Danmark med ham. Dette, sagde han, var hans Fædrenearv, og den vilde han besidde udeelt, derimod tilbød han ham beredvillig al Hjelp til at erobre England. Hermed maatte Knut for det første lade sig nøje, og Udrustningerne bleve drevne paa det ivrigste. Ogsaa til Erik Jarl i Norge sendtes Bud, at han ifølge sin Lenspligt skulde komme sin Svoger Knut til Hjelp med en Hær. Man kan maaske slutte heraf, at Norge eller de danske Besiddelser deraf betragtedes som henhørende til den Deel af Riget, der i Skiftet efter Sven tilkom Knut, eller at det betragtedes som et Slags Appanage, hvormed Danekongerne affandt deres Brødre eller yngre Sønner, for at undgaa at dele det egentlige Danmark [3]). Erik Jarl lod sig heller ikke opfordre forgjæves. Imidlertid, fortælles der, gjorde begge Brødrene, Harald og Knut, en Rejse til Vendland, og hentede deres Moder hjem, som hidtil havde opholdt sig der [4]). Dette var Dronning Gunnhild, Boleslavs Syster, som efter at være forskudt af Sven Tjugeskegg, egtede Erik Sejrsæl i Sverige, og som efter hans Død, saa længe Sigrid Storraade levede, ikke kan have haft noget blivende Sted enten i Sverige eller Danmark. Da vi erfare, at Thorgils Sprakaleggs Søn, den siden saa berømte **Ulf Jarl**, allerede i det følgende Aar, da han ledsagede Knut til England, var gift med hans Halvsyster, Sigrid Storraades Datter **Æstrid** [5]),

---

[1]) Encom. Emmæ, l. c. S. 480, jvfr. Thietmar, l. VII., Cap. 14, Villjam af Jumiéges V. 8.

[2]) Florents af Worcester (l. c. S. 589) nævner 30000 Pd.

[3]) Denne Betragtningsmaade finde vi, som det ovenfor er viist, allerede udtalt ved Forhandlingerne mellem Harald Gormsøn, Guldharald og Haakon Jarl.

[4]) Encomium Emmæ, S. 479, jfr. ovf. S. 313.

[5]) Saaledes Knytl. Saga, Cap. 8 (hann átti þá Ástríði o. s. v.) Mag. Adam fortæller rigtignok (II. 52) at Knut gav sin Syster Margarete til Hertug Robert af Nordmandie, og da han havde forskudt hende, til Ulf Jarl. Saxo siger ligeledes (S. 512 og 514) at Knuts Syster Æstrid var gift med Richard, og, skilt fra ham, egtede Ulf Jarl. Margarete kunde være hendes christelige Daabsnavn, ligesom Knut hed Lambert, — det var nemlig i hine Tider sædvanligt, ved Siden af det nationale, eller som man vel troede, hedenske Navn, i Daaben ogsaa at antage et christeligt Helgennavn, — og Navnet gjør saaledes her intet til Sagen. Men derimod heder det i Scholie 40. til Mag.

skulde man næsten formode, at det Uvenskab, som hidtil ganske vist havde hersket mellem dem og den styrbjørnske eller sprakaleggske Æt, nu er blevet bilagt, og Forliget beseglet ved Ulfs Giftermaal med Æstrid og Udnævnelse til Jarl, sandsynligviis i Jomsborg [1]). I Underhandlingerne og Forliget har sikkert ogsaa den svenske Olaf Eriksson deeltaget, der ligeledes var et Medlem af denne vidt udstrakte Fyrstefamilie, og ikke mindre end Danekongerne interesseret i alt hvad der angik den styrbjørnske Æt, ligesom ogsaa Mag. Adam af Bremen udtrykkeligt melder, at Knut sluttede Forbund med Kong Olaf svenske, for ved hans Hjelp at undertvinge først England, siden Norge [2]). Hermed staar det visselig ogsaa i Forbindelse, at **Thorkell høje** just paa denne Tid eller strax efter faldt fra Kong Ædhelred, og traadte over i Knuts Tjeneste. Der fortælles, at Englænderne, kjede af Thingmændenes, det vil her sige Jomsvikingernes eller Thorkells Krigerskarers Overmod, antoge dette Tidspunkt strax efter Svens Død, da Ædhelred for Øjeblikket havde Overhaand, for det belejligste til at skille sig af med dem, og at det lykkedes Ulfketil Snilling i Forening med Ædhelreds Sønner ved en listigt udtænkt Plan paa een Gang at overrumple begge Thingmændsskarer, saavel den i London, som den i Slesswick, og nedhugge de fleste, saa at Heming faldt i Slesswick med alle sine Mænd, og Eilif i London kun med Møje slog sig igjennem, og undkom til Danmark med tre Skibe [3]). Vist er det ogsaa, at Thorkell indfandt sig i Danmark med 9 Skibe, og efter at have faaet Lejde og Tilladelse til at lande, forsikrede Knut om sin Hengivenhed, og opfordrede ham paa det ivrigste til at vende tilbage til England og underkaste sig Landet, hvor han desuden selv endnu havde efterladt 30 Skibe og en tro Hær, som han nu aldeles stillede til Knuts Forføjning [4]). Da Overfaldet i London og Slesswick henføres til Nytaarstid 1015, og Thorkells Ankomst til Danmark siges at have fundet

---

Adam, at Knut gav sin Syster Æstrid til den russiske Konges Søn, hvilket altsaa viser, at der i Beretningen maa have været en Forvirring, eller at Mag. Adam har misforstaaet, hvad Æstrids Søn Sven berettede ham. De nordmanniske Forfattere berette intet om Svogerskabet, og vist er det, at Sven selv allerede maa have været fød 1018.

[1]) Se ovf. S. 101, Note 1.

[2]) Mag. Adam, II. 50. Ogsaa Villjam af Jumiéges (S. 8) omtaler „Lacman" Sviarnes og „Olaf" Nordmændenes Konge, der ledsagede Knut, og siden kom Hertug Richard til Hjelp mod Frankerne. Den sidste er Olaf den hellige, hvis Besøg i Nordmandie omtrent paa samme Tid af den nordmanniske Forfatter er falskt opfattet; den første er enten en svensk „Lagmand", eller maaske endog Ulf Jarl selv, i Spidsen for svenske Tropper.

[3]) Jomsvikingasaga, Cap. 52. Jfr. Olaf den helliges Saga i Fornm. S. V. 156. Villjam af Malmesbury, der urigtigt henfører Danemordet af 1002 til 1015 (S. 71), synes dog ogsaa at have et i dette Aar foretaget Overfald paa Daner for Øje.

[4]) Encomium Emmæ, S. 480.

Sted en Maaneds Tid for Knuts Afrejse, altsaa i Juli[1]), skulde man slutte, at man ikke har vovet noget Angreb paa ham, der sandsynligviis fremdeles laa med Skibene ved Greenwich, og at han nu begav sig til Knut for i Forening med ham at hevne sin Broder og sine Krigeres Drab. Men sandsynligere er det, at Thorkell, hvem det neppe kan have undgaaet, at han og hans Hær var en Torn i Ojet paa det engelske Folk, især siden den sidste Udpresning, allerede før Juul har begivet sig til Danmark for at aabne Underhandlinger med Knut, og at man imidlertid i England har benyttet sig af hans Fraværelse til at udføre Forræderiet mod Heming og Eilif[2]).

49. Erik Jarl forlader Norge, og følger Knut den mægtige til England. Svein Jarl og Haakon Jarl Herrer i Norge.

Erik Jarl, viste sig, som vore Sagaer berette, ikke ligegyldig ved Kong Knuts Opfordring om at komme ham til Hjelp, men gjorde sig snarest muligt rede til Toget. Hans store Beredvillighed i denne Henseende vilde næsten være uforklarlig, hvis ikke en enkelt Beretning oplyste, at der allerede i længere Tid havde hersket Uvenskab mellem ham og hans Broder **Svein Jarl**, der ej kunde finde sig i at hiin skulde herske over de to Trediedele af Landet uafhængigt, medens han selv maatte noje sig med en Trediedeel, og kun som Vasal af den svenske Konge[3]). Erik, siges der, var for ædel til at ville besmitte sig med sin Broders Drab, og foretrak derfor at forlade Fædrelandet. At hans Samvittighed nu virkelig var ømmere end i tidligere Dage, og hans Religiøsitet alvorligere, sees deraf, at han nogen Tid efter tænkte paa at gjøre en Pilegrimsrejse til Rom. Førend han forlod Landet, sammenkaldte han Lendermændene og de mægtigste Bønder, for at raadslaa med dem om Lovgivningen og Rigsstyrelsen. Ved dette Møde skal **Holmgang** være bleven afskaffet, og alle Berserker og Ransmænd lyste fredløse[4]). Den Deel af Riget, der stod under hans Herredømme, deelte han ligt mellem sin Søn **Haakon**, og sin Broder Svein, der saaledes ej længer havde noget at klage over; rimeligviis har Svein faaet Haalogaland, Thrøndelagen og hvad der for øvrigt grændsede til hans Forleninger,

---

[1]) Encomium Emmæ, l. c.

[2]) Encomium Emmæ viser sig nemlig ikke saa ganske paalideligt med Hensyn til Tidsregningen, ligesom det ogsaa opfatter enkelte Forhold, f. Ex. Thorkells til Knut, urigtigt.

[3]) Thjódrek Munk, Cap. 14.

[4]) Grettes Saga, Cap. 21.

Haakon derimod de sydligere Kystlande[1]). Da Haakon kun var 17 Aar gammel, indsatte Erik Jarl sin Svoger **Einar Thambarskelver** til hans Formynder[2]). Derpaa drog han afsted, efter den sandsynligste Beregning om Høsten 1015, og sejlede til England, hvor Knut allerede var ankommen med en vældig Flaade, ledsaget af Thorkell høje, Ulf Jarl, og mange andre Høvdinger[3]). Fra denne Tid af griber Erik Jarl ikke længer ind i Norges Historie, medens han derimod spiller en vigtig Rolle ved Englands Undertvingelse. Knut, som i Begyndelsen af September var ankommen til Sandwich, og endnu inden Midvinter, tildeels ved Forræderen Eadric Streones Hjelp, havde underkastet sig hele den sydlige Deel af England, begyndte allerede strax efter Nytaar at herje den mellemste Deel af Landet, hvor Ædhelreds tapre Søn, Eadmund Jernside, forgjæves søgte at gjøre ham Modstand, men begav sig omsider til Uhtred Jarl i Northumberland, for, som man haabede, at samle en Hær ved Havet. Men i Stedet for at møde Knut, indskrænkede Eadmund og Uhtred sig til at herje i Eadrics Besiddelser, og Knut drog uhindret gjennem Buckingham-, Bedford-, Huntingdon-, Northampton-, Lincoln- og Nottingham-Shire til Northumberland og truede York. Da blev Uhtred bange, underkastede sig Knut, og stillede ham Gisler. Desuagtet lod Knut ham strax efter dræbe paa Eadric Streones Tilskyndelse, og i Uhtreds Sted indsatte han Erik til Jarl over Northumberland: denne maa vel altsaa have ledsaget ham paa dette Tog. Selv ilede Knut atter sydefter for at angribe London, hvor Ædhelred opholdt sig, og hvorhen ogsaa Eadmund Jernside havde begivet sig; men førend han kom derhen med sin Flaade (i Begyndelsen af Mai), havde Ædhelred allerede endt sit lange, ulykkelige og uhæderlige Liv (23 April 1016). Londons Borgere og de tilstedeværende Witan udraabte Eadmund til Konge, medens derimod den langt større Deel af de engelske Magnater underkastede sig Knut og lovede under Ed, for stedse at ville forsage Ædhelreds Æt[4]).

---

[1]) Svein finde vi nemlig siden meest paa Steinker eller i det Throndhjemske, medens Haakon blev fangen i Saudungssund i Søndfjord, se nedenfor.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 49. Fagrsk. Cap. 85.

[3]) Flaadens Størrelse angives forskjellig, fra 1000 Skibe (Mag. Adam II. 50) til 200 (Encomium Emmæ); det sidste er vel det rigtigste, for saa vidt Talen er om Langskibe. Størrelsen af Eriks Flaade angives ej. At Knut allerede var ankommen til England, sees saavel af Knytl. Saga Cap. 13, som af Fagrsk. (Cap. 85), Olaf den helliges Saga (Cap. 40), og især af Thord Kolbeinssøns Vers, meddeelt i Knytlinga Saga, Cap. 13. Om Erik, hvad nogle antage, allerede i 1014 har begivet sig til Danmark, da har det maaske kun været for at deeltage i de ovenfor omtalte Forhandlinger mellem alle Medlemmerne af den store Fyrstefamilie, til hvilken han, som gift med Gyda, Knuts Syster, ogsaa hørte.

[4]) Florents af Worcester, Mon. hist. Br. S. 591.

London blev nu paa det ivrigste belejret. Danerne grove et dybt Dige paa Sydsiden, droge deres Skibe gjennem denne op til Vestsiden af Broen, og indsluttede Staden paa alle Kanter. Men Borgerne forsvarede sig tappert, understøttede af Eadmund, der hele Sommeren idelig angreb de Danske, og leverede dem heldige Trefninger, navnlig ved **Sceorstan** (efter Midsommer), hvor det nær skal have lykkets ham at fælde Knut, og ved **Brentford** [1]). Heldigere end Knut synes Erik Jarl at have været, der i Forening med en Deel Thingmænd kæmpede i Østangel mod Ulfketil Snilling, og overvandt ham i tvende Slag, hvoraf det sidste atter stod paa Ringmarahede [2]). Forræderen Eadric indfandt sig nu, sikkert efter hemmelig Aftale med Knut, hos Kong Eadmund, bad ham om Naade, og lovede ham Troskab. Eadmund var uforsigtig nok til at antage hans Forsikkringer for oprigtige og skjenke ham sin Tillid; men dette kom han snart til at angre i det store Slag ved **Assandun** i Essex, hvor Sejren allerede saa godt som var ham vis, da Eadric pludselig greb Flugten og derved bragte Uorden i den engelske Hær, som led et stort Nederlag: blandt de Faldne var Ulfketil Snilling tilligemed en Mængde af de fornemste Englændere. Uden at have gjennemskuet Eadrics Forræderi, besluttede Eadmund sig efter hans Raad til at indgaa Forlig med Knut, saaledes at denne skulde have den nordlige Deel af Landet, og Eadmund Wessex, medens Hæren (sandsynligviis især Thorkells Krigere) med sit Bytte vendte tilbage til Skibene, og sluttede et særskilt Forlig med London, der tilstod den en Pengesum og Vinterophold inden sine Mure. Sidst i November døde Kong Eadmund pludselig, efter enkelte, ikke usandsynlige, Beretninger, snigmyrdet af Eadric [3]).

---

1) Chron Sax. ved 1016. Slagene ved Sceorstan og Brentford omtales og, skjønt i urigtig Orden, i Knytl. Saga, Cap. 10, 12; de nævnes derhos i Ottar svartes samtidige Verk.

2) Knytl. Saga, Cap. 15, som herom anfører tvende af den samtidige Thord Kolbeinssøns Vers. Det ene Slag, siges der her, stod vestenfor London, det andet paa Ringmarahede (ved Ipswich). Olaf d. hell. Saga, Cap. 40, har Uret, hvor den siger at Erik fældte Ulfkell i hiint første Slag; han faldt, som Chron. Sax. beretter, ved Assandun, og Thord Skald siger kun at Ulfkell fik frygtelige Hug af Thingmændene, men dette, som saa mange Skalde-Udtryk, er misforstaaet af Olaf d. hell. Sagas Nedskriver; Knytlinga derimod siger kun at Ulfkell flygtede. At Erik gjorde dette Strejftog, bekræftes i Encomium Emmæ: „Eric quidam, dux et princeps provinciæ, quæ Nordwega dicitur, accepta licentia, cum suis est egressus, et partem terræ aggressus, spolia diripuit, vicos invadendo destruxit, occurrentes sibi hostes domuit, et multos ex eis captivavit, tandemque victoriosus ad suos cum spoliis rediit“.

3) At Eadric dræbte ham, siger baade Knytl. S. Cap. 15, og Olaf d. hell. S. Cap. 40, den første med det Tillæg, at det var efter Knuts Anstiftelse. Jfr.

Knut underkastede sig da det hele Rige, og deelte det i fire Hoveddele, af hvilke han beholdt Wessex for sig selv; med Østangel forlenedes Thorkell, der egtede Ulfketil Snillings Enke; Eadric fik sit gamle Len Myrke-Riget, og Erik Jarl bekræftedes i Besiddelsen af Northumberland [1]). Dog nød Eadric ikke længe godt af sit Forræderi. Da han, 1ste Juledag 1017, fordrede yderligere Løn, skal Knut have sagt: „hvorledes kan du vel være mig tro, som har sveget din retmæssige Herre"? og derpaa skal Erik Jarl efter et Vink fra Knut have hævet sin Øre og skilt hans Hoved fra Kroppen [2]). En Deel andre fornemme Englændere, der forekom Knut mistænkelige, bleve samme Dag henrettede. Eadmunds spæde Sønner, Edward og Eadmund, skal Eadric have raadet Knut til at lade aflive; han foretrak dog at sende dem til sin Halvbroder Kong Olaf i Sverige, der igjen sendte dem videre til Rusland, hvorfra de endelig skulle være komne til Ungarn [3]). Selv bejlede han til Ædhelreds Enke **Emma**, der opholdt sig i Nord-

---

Bromton, hos Twysden S. 906, og Gaimar v. 4399. Villjam af Malmsbury hos Savile, S. 72 Ligesaa Saxo, S. 511, og Dipl. af 1032, hos Kemble No. 747.

1) Chron. Sax. ved 1017.

2) Encom. Emmæ, S. 49. Florents af Worcester, S. 594.

3) Mag. Adam, II. 51. Jvfr. Florents af Worcester, S. 594. Det er denne, som fortæller at Knut sendte dem for at dræbes til „Regem Suavorum", men at denne Konge foretrak at sende dem til Ungarns Konge Salomon. Derimod siger Mag. Adam, at de bleve „in Ruzziam exilio damnati". Da nu dennes Vidnesbyrd er af stor Vegt; da desuden Salomon ej besteg Ungarns Trone førend 1065, men derimod Stephan herskede fra 997—1038; da det fremdeles er langt rimeligere, at Kong Olaf svenske sendte dem til Rusland, med hvis Konge Jaroslav hans Datter blev gift, end til Ungarn, hvormed han ej stod i Forbindelse; da det endelig heder i Edward Confessors Love (S. 198) at Eadmunds Sønner flygtede til terram Rugorum, quam nos vocamus Ruzziam, og blev vel modtagen af deres Konge „Malesclodus", hvori vi maaske kunde se en Fordrejelse af „Jarislavus": maa man næsten med Bestemthed antage, at de den længste Tid have opholdt sig i Rusland, og først noget senere været i Ungarn. Villjam af Malmsbury S. 73 nævner „Hunernes Konge". Bromton, S. 907, udskriver sine Forgængere tilligemed Gaimar v. 4506; og kalder den, der ledsagede Flygtningerne, Valgar, tillæggende at han var Dansk. Man maa her næsten tænke paa den gotiske Valgard Jarl, se den legend. Olaf d. hell. Saga, Cap. 42. For øvrigt kan det ej negtes, at da Knut ogsaa i enkelte Breve kalder sig rex magnæ partis Suavorum, hvilket man snarere skulde anse som en urigtig Opfatning af Slavorum, end Svecorum, kunde det vel tænkes muligt, at ogsaa Florents paa hiint Sted har tænkt sig „Slaverne", „Venderne" eller andre dermed beslægtede Folk. En saadan Forklaring passer og med „terra Rugorum". Nu vide vi af Florents (v. 1028) at Knuts Søster Gunnhild var gift med Wyrtgeorn rex Winidorum; kunde ej denne her være meent? Denne Wyrtgeorn er maaske den samme, der i et Diplom af 1026 (No. 743) kaldes Wrytsleof dux, og nævnes strax foran Hacun dux, Knuts egen Systersøn. Skulde ikke denne Wrytsleof være Jaroslavs Brodersøn Bratislav eller Brjatschesslav af Polotzk? Hans Farbroder Mstislav af Tmutarakan, ligesom han selv paa spændt Fod med Jaroslav, kunde da maaske være meent

mandie hos sin Broder Richard, og hun skjenkede ham sin Haand, imod hans Løfte om at sikre de Børn, der fødtes af deres Egteskab, Tronfølgen. (1017, August)[1]). Efterat nu en betydelig Skat, der var paalagt de overvundne, nemlig 72000 Pd., foruden 10500 Pd. af London alene, var inddreven, drog den største Deel af Hæren hjem til Danmark, medens Knut blev tilbage med 40 Skibe (1018). I det følgende Aar fulgte han selv efter, og blev en Vinter (1019—1020) hjemme, hvor hans Broder Harald imidlertid var død[2]), og hvor han uden Modsigelse hyldedes.

Erik Jarl vendte ikke tilbage til Norge, men forblev i England. Omstændighederne havde forandret sig. Olaf Haraldsson havde, som vi snart skulle se, bemægtiget sig Riget, og forjaget baade Svein og Haakon, hvilken sidste endog havde maattet aflægge Ed paa, ej at gjøre Olaf Norges Herredømme stridigt. Erik nævnes i engelske Diplomer lige indtil Aaret 1024, og fra 1019 ved Siden af sin Søn Haakon. Efter 1024 nævnes Haakon fremdeles, men ikke længer Erik[3]). I Aaret 1023 eller Begyndelsen af 1024 maa han altsaa være død. Hans Dødsmaade fortælles eens i alle de Sagaer, der nærmere omtale ham; han skal, just som han stod i Beredskab med at gjøre en Pilegrimsrejse til Rom, eller var kommen hjem fra en saadan Rejse, have ladet sin Drøbel skære, hvilket voldte en Blodstyrtning, der endte hans Liv. Men et Steds tillægges det, at en af de Tilstedeværende skal have raadet Lægen til at skære saa meget af, at det ikke oftere skulde behøves, og at Lægen nu skar altfor dybt; den, som gav dette Raad, skulde efter nogles Sigende være Knut selv, efter andres en Mand, der i sin Tid havde været med Kong Olaf Tryggvesson paa Ormen lange[4]). Fortællingen er imidlertid yderst tvivlsom, skjønt der rigtignok ogsaa andensteds tales om at Erik, i det mindste for en Tid, var kommen i Unaade hos Knut, ligesom det tillige fortælles at Thorkell den høje paa Knuts Anstiftelse blev dræbt[5]). Det er ej at undres over, om Knut har mistænkt disse mægtige Mænd for at ville gjøre sig uafhængige.

---

ved „Malesclodus". Om en Forbindelse mellem den russiske og den engelske Kongeslægt paa disse Tider vidner ogsaa det Giftermaal, som senere fandt Sted mellem Harald Godwinssøns Datter og den russiske Storfyrste Vladimir, Jaroslavs Sønnesøn. Mere herom nedenfor.

[1]) Chron. Sax. ved 1017. Encomium Emmæ, S. 490.

[2]) Sandsynligviis 1018, se Langebek Scr. I. S. 159, Note.

[3]) Kemble, Cod. Dipl. Ævi anglosaxonici, Tom. 4. Her findes Yric dux i No. 723 (1018), Yric dux tilligemed Hacun dux i No. 729, 730 (begge af 1019), Yric dux i No. 734 (1022); tilligemed Hacun dux i 739 (1023); i No. 741 (1024) forekommer Hacun dux, men ej længer Yric.

[4]) Olaf Tryggv. Saga, Cap. 266. Det er Fagrskinna (Cap. 85) som lader Erik være hjemkommen fra sin Romerrejse.

[5]) Chron. Sax. fortæller ved 1021, at Thorkell blev gjort utlæg af Knut, men

Erik Jarl var ved sin Død 60 Aar gammel [1]). Overalt, hvor han omtales, roses han som en dygtig Kriger og hæderlig Kæmpe. At han i en ualmindelig Grad udmerkede sig ved Ridderlighed og Ædelsind, have vi i det Foregaaende ved mange Lejligheder erfaret. Det var maaske just dette Ædelsind, der skilte ham ved Riget, idet han deels, som vi have seet, skal have søgt at undgaa at komme i Strid med sin Broder Svein, deels maaske og i den senere Tid ansaa sig bunden ved den Ed, hans Søn Haakon havde maattet sværge Olaf Haraldssøn, ikke at gjøre ham Herredømmet i Norge stridigt. Det er formodentlig ogsaa denne til hine urolige Tider lidet passende Godmodighed og Eftergivenhed, som gav hans Regjering hiint umiskjendelige Præg af Svaghed, hvorom vi ovenfor have talt. Men maa man end af den Grund kalde ham en daarlig Statsmand, staar han dog just derfor paa den anden Side langt højere som Menneske.

Erik Jarls fornemste Skalde, og de, til hvis Kvad de gamle Sagaskrivere fornemmelig have holdt sig ved at omtale hans Bedrifter, vare **Eyjulf Dada-Skald**, der synes nærmest at have besunget hans tidligere Bedrifter indtil Svoldrslaget i en Draapa, kaldet Banda-Draapa [2]), og

---

ved 1023, at han atter blev forligt med ham, og at Knut betroede ham Danmark at bestyre i sin Søns Navn. Dette maa man dog antage for en Fejltagelse, eller for en Forverling af Thorkell og Ulf, der efter vore Sagaer virkelig fik dette Statholderskab. I de angliske Diplomer finder man Thorkell, som Þurcil dux, ej længer efter 1019; thi at han skulde være den Þurcil hoga minister, der undertegner i No. 741 (af 1024) er lidet troligt. At Thorkell blev dræbt paa Knuts Foranstaltning, siges udtrykkeligt i Jomsvik. S. Cap. 52. I Vita Elphegi S. 453, heder det, at Knut, opbragt paa Thorkell formedelst dennes onde og troløse Handlinger, forjog ham til Danmark med 6 Skibe, hvor alle Høvdingerne frygtede, at han skulde vække Uroligheder, og hvor han efter megen Omflakken tilsidst blev dræbt af Folket. Det bekræftes af Villjam af Malmsbury, S. 72, og Matthæus af Westminster, S. 404. De to sidste nævne og at Erik ved denne Lejlighed blev forviist, hvilket dog modsiges af Diplomerne; imidlertid antydes maaske herved, at Erik deelte Skjebne med Thorkell.

[1]) Se ovenfor S. 61, 409.

[2]) Om Eyjulf Dadaskald tales der for øvrigt ikke synderligt i Oldskrifterne; Stykker af hans Kvad anføres i Skalda blandt de øvrige Citater af anseede Digtere. Muligt, at han enten var beslægtet med, eller havde digtet et Hæderskvad til en Dade Skald, Syskendebarn til Thorfinn Karlsevne, der omtales i Landn. III. 10. Hans Kvad om Erik kaldes Bandadraapa, enten fordi Talemaaden at mun banda (efter Gudernes Ønske) forekommer i en Art af Omkvæd, eller fordi dette Omkvæd selv, bestaaende af fem Linjer, gjentagne hist og her i det hele Kvad, ligesom sammenbinder dettes Dele. De første Vers af Bandadraapa, der anføres (Snorre, Olaf Tr. S. Cap. 20, Fagrsk., Cap. 65), handler om Tidende-Skoftes Drab; de sidste (Snorre, Cap. 96, Olaf Tryggv. Saga, Cap. 223, jvfr. Fagrsk., Cap. 69) om Erik Jarls Vi-

Thord Kolbeinssøn fra Hitarnes paa Island, der besang hans senere Bedrifter, og maaske endog digtede trende Draaper om ham, en ved Navn Belgskagadraapa, som han kvad under et Ophold hos Erik, en anden ved Navn Eriksdraapa, der synes at være digtet til Jarlens Ære efter hans Død [1]).

---

kingetog før Slaget ved Svoldr. Da ingen Vers af hans Kvad anføres til Bestyrkelse for Beretningerne om Svoldrslaget, synes det, som om Kvadet maa være digtet umiddelbar før dette, eller i alle Fald saa snart efter, at Skalden endnu ej har erfaret de nærmere Omstændigheder derved. I Omkvædet forekommer: „Jarlen drager Landet under sig efter Gudernes Ønske, . . og raader siden over Landet, bevaret af Guderne"; dette vidner om at i det mindste Skalden da var Hedning, og Jarlen vistnok ligesaa. Forudsat at her ved „Landet" forstaaes Norge, henvises vi altsaa til Tiden umiddelbart efter Slaget, og Eyjulf bliver følgelig et samtidigt Vidne, hvis Beretning er af megen Vegt.

[1]) Thord Kolbeinsson var en Søn af Kolbein Klakhøvde fra Atleøen i Søndfjord, der kjøbte sig Land paa Hitarnes; han var en meget anseet Skald, der nød stor Anseelse hos udenlandske Høvdinger for sin Kunst, men derfor og blev heel overmodig. Der er saaledes (i Sagaen om Bjørn Hitdølakappe) vidtløftige Fortællinger om hans Stridigheder, med den berømte Bjørn Arngeirssøn, kaldet Hitdølakappe, en Datterdattersøn af Skallagrim. Thord Kolbeinssøn kom til Norge en Stund efter at Skule Thorsteinssøn var kommen hjem til Island og havde bosat sig paa Borg, men ligeledes nogle Aar førend Erik forlod Norge, altsaa rimeligviis i 1004 eller 1005. Thord fremsagde da en Draape for Erik Jarl, kaldet Belgskagadraapa. Som hørende til denne Draape citerer Olaf Tryggv. Saga, Cap. 213, et Vers, der handler om Olaf Tryggvessøns Ankomst til Norge og Eriks Flugt til Sverige. Imidlertid anfører den samme Saga (Cap. 105) det samme Vers som henhørende til „Eriksdraapa"; og saavel Snorre, som Olaf Tryggv. Saga anføre endog tidligere enkelte Vers af „Eriksdraapa", der handle om Jomsvikingeslaget. Men herforuden anfører Olaf den helliges Saga, Cap. 43 (hos Snorre, Cap. 23), Olaf Tryggv. Saga, Cap. 266 og Knytl. Cap. 8, 15, flere Vers af Thord Kolbeinssøns Eriksdraapa, der handle om Eriks Rejse til England og hans Bedrifter i dette Land. Denne Draape maa altsaa være digtet efter at Erik forlod Norge, maaske endog efter hans Død, og kan saaledes ej være den samme som Belgskagadraapa. Men da ogsaa Belgskagadraapa, som handlende om Erik, kunde kaldes „Eriksdraapa", maa man antage at ofte et og samme Navn er anvendt om dem begge, og at de saaledes ere forvexlede. Rimeligviis har da Belskagadraapa handlet om Eriks Bedrifter indtil den Tid, da Thord besøgte ham; Eriksdraapa derimod alene om hans Bedrifter i England. Thord har altsaa vel digtet den paa Island efter Øjevidners Beretninger; maaske han og kan have besøgt Erik i England før hans Død. — Som Hjemmelsmand for Enkelthederne i Beretningen om Svoldrslaget anføres ogsaa Halldor uchristne, der havde digtet et Kvad om Erik; Tilnavnet viser, at han maa have været samtidig, men for Resten veed man intet om ham.

50. Svein Jarl og Haakon Jarl i Norge.

Den vigtigste Begivenhed, der skede under Svein Jarls og Haakon Jarls kortvarige Regjering i Norge, var den, at de sluttede Forlig og Venskab med Erling Skjalgssøn. Hvorfor et saadant Forlig ikke allerede kom istand mellem Erik Jarl og Erling, er let at forstaa: Erik havde personligen kæmpet mod Erlings Svoger og Herre, Olaf Tryggvessøn, og betragtedes som den, hvem hans Fald egentlig var at tilskrive; det vilde have været anseet som et Forræderi mod dennes Minde, og som en Krænkelse af al Familiepligt, om Erling havde indgaaet Forlig og Venskab med Olafs Banemand. Svein Jarl derimod, skjønt ogsaa en Fiende af Olaf, havde dog ej voldt hans Død, og Haakon Jarl, der paa den Tid, da Svoldr-Slaget stod, kun var et Barn, havde ligeledes ingen Blodskyld at affone. Saaledes kom der altsaa et Forlig istand, ifølge hvilket Erling og hans Søn Aslak fik de samme Forleninger, som Erling i sin Tid havde faaet af Olaf Tryggvessøn, nemlig hele Strækningen fra Sognsø til Lindesnes. Til yderligere Bekræftelse af Forliget egtede Aslak Svein Jarls Datter, der stundom kaldes Gunnhild, stundom Sigrid; det sidste Navn synes at være det rette[1]). Den hele Forhandling mellem Erling og Jarlerne vidner øjensynligt om disses Svaghed. De anerkjendte Erling som retmæssig Besidder af Forleninger, hvilke de ej havde Magt til at fratage ham; de fandt det maaske saa meget mere nødvendigt at sikre sig hans Venskab paa denne Tid, som det neppe kunde have undgaaet deres Opmerksomhed, at en farlig Tronprætendent snart var at vente i den unge **Olaf**, Harald Grenskes Søn.

---

[1]) I Olaf den helliges Saga, Cap. 45 (Snorre, Cap. 29), hvor Forliget omtales, staar der at Aaslak Erlingsson fik Svein Jarls Datter G u n n h i l d. Men længere nede (i Cap. 127, Snorre, Cap. 140) staar der: „Aaslak var gift med Sigrid, Svein Jarls Datter". I Harald Haardraades Saga, Cap. 56 staar at Aaslak var gift med Gunnhild, Svein Jarls Datter, og at Danekongen Svein Ulfsøn var gift med en ånden Datter af Svein Jarl. Paa det tilsvarende Sted hos Snorre, (Harald Haarfagres Saga, Cap. 42) staar derimod, at Aaslak var gift med Sigrid, og Kong Svein med Gunnhild, ligesom Knytlingasaga, Cap. 23 nævner Gunnhild, som Sven Ulfssons Hustru. Det synes altsaa at være udenfor al Tvivl, at Aaslaks Hustru hed Sigrid, Sven Ulfssøns Gunnhild. Sven blev ellers ikke gift med hende, førend efter at hun havde været gift med den svenske Konge Anund, se o. S. 315, Note 4). Sigrid Sveinsdatter, der blev gift med Aaslak Erlingssøn, har vel neppe været Gunnhilds Heelsyster, eller Datter af Holmfrid. For Alderens Skyld var det nok altid muligt, thi naar Svein var gift med Holmfrid ved Aaret 1000, kunde han nok i 1015 have en fjortenaarig Datter med hende. Men da Gunnhild neppe kan have været meget ældre end Sven Ulfsøn, og følgelig maa antages fød omkring 1016, bliver Afstanden mellem hende og Sigrid for stor til at de vel kunne antages for Heelsystre.

Svein Jarl synes i denne Tid stundom ogsaa at have opholdt sig i Viken, hvor han sandsynligviis enten bestyrede de Forleninger, Erik havde haft, eller paa Danekongens Vegne havde Overopsigt med dennes Besiddeldelser. Der fortælles saaledes om den ved sin Styrke og Tapperhed berømte Islænding **Grette Aasmundssøn** [1]), at han, efter at have begaaet et Nødværgesdrab paa en af Jarlens Mænd, medens denne opholdt sig paa Steinker, stevnedes for at handle om Forlig til at møde i Tunsberg, hvor den dræbtes Broder boede, og hvor Jarlen selv agtede at opholde sig saalænge Sejladsen var livligst. Der maatte vel ogsaa nogen i Knuts Sted, medens denne var beskjeftiget i England, føre et Tilsyn med hans Besiddelser i Norge, og ingen var nærmere dertil end Svein Jarl, det være sig nu i sit eget, eller i Knuts Systersøn Haakon Jarls Navn. Det viser sig for Resten af den hele Beretning om Sveins og Grettes Sammenstød, at Sveins Autoritet stod paa temmelig svage Fødder. Grette, der under sit Besøg i Norge egentlig var Gjest hos en Hovding ved Navn Thorfinn Kaarssøn paa Harhamar [2]) i Søndmøre, havde her indlagt sig stor Fortjeneste og Hæder ved at dræbe to Berserker fra Haalogaland, der engang i Thorfinns Fraværelse kom til Gaarden og vilde tiltvinge sig Friheder, hvortil de vare uberettigede, især, som de sagde, for at lade Thorfinn undgjelde, at han havde været en af de virksomste til at faa den Bestemmelse bragt istand, ifølge hvilken Holmgang afskaffedes og alle Ransmænd og Berserker erklæredes fredløse [3]). Siden foretog Grette en Rejse til Vaagen i Lofoten, medens Fiske-Stevnen stod paa, og opholdt sig paa Tilbagevejen en Stund hos en Bonde i Salten, hvor Bjørn, en Frænde af Bonden, Dag efter Dag drillede og fornærmede ham paa det groveligste. Grette fandt sig taalmodigt deri for Huusbondens Skyld, men da han sidenefter paa sin Rejse sydefter traf Bjørn ved Throndhjemsfjorden, kunde han ej afholde sig fra at udæske ham til at afgjøre deres Mellemværende ved Vaaben. Bjørn faldt, som venteligt var, og hans Broder Hjarande, der opholdt sig hos Jarlen inde paa Steinker og stod i høj Gunst hos ham, fik hans Løfte om Bistand til at opnaa Fyldestgjørelse for Drabet. Hjarande fordrede Liv for Liv, og der udkrævedes al den Indflydelse, Thorfinn besad hos Jarlen, til at faa denne saa vidt formildet, at han erklærede Bøder tilstrækkelige. Dertil bidrog meget, at Thorfinn forestillede ham, hvor stor Fortjeneste Grette havde indlagt sig af det almindelige Bedste ved at rense Landet for hine berygtede Berserker.

---

[1]) Grettes Fader, Aasmund Hærulang, var en Søn af Thorgrim Hærukoll hvilken igjen var en Søn af den ovenfor (1 B. S. 499 flg., jvfr. S. 551, Note 4), omtalte Viking og Landnamsmand Aunund Træfod.

[2]) Eller, som det nu sædvanligviis udtales, Haram.

[3]) Se ovenfor S. 479. Grettes Saga, Cap. 21.

Hjarande vilde imidlertid ej modtage noget Forlig, men stræbte Grette fremdeles efter Livet, og saaledes blev da denne nødt til at forsvare sig, som han bedst kunde. Enden blev, som man maatte forudse, at Hjarande faldt. Over dette nye Drab blev Jarlen heel opbragt, og vilde have Grette dræbt, men Thorfinn og Grettes Ven, den islandske Skald Berse Skaldtorfasøn, bade om Naade for ham. Da var det, at Jarlen, som vi have berettet, stevnede Grette til at møde i Tunsberg, for at Bjorns og Hjarandes Broder Gunnar, som opholdt sig der, kunde have en Stemme med i Sagen. I Tunsberg blev Grette, førend Sagen endnu var kommen under Behandling, overfalden af Gunnar, saa at han til Selvforsvar maatte dræbe ham. Efter vore Begreber havde nu vistnok Grette Ret, men saaledes betragtede man ikke Sagen i de Dage, og Jarlen var heel opbragt paa Grette, der nu i kort Tid havde dræbt tre Brødre, den ene efter den anden. Det hjalp ikke hvad Thorfinn, Berse Skald, og Grettes egen, i Tunsberg bosatte, Halvbroder Thorstein [1]), bade for ham. Da væbnede de sig og alle sine Mænd, og stillede sig, med Grette mellem sig, til Forsvar i Porten til Thorsteins Gaard. Jarlen lod sine Hirdmænd væbne sig, begav sig med denne Skare selv hen til hine, og bad dem med det Gode at udlevere Grette. De vægrede sig og svarede at de heller alle tilsammen vilde lade sit Liv. Jarlen vilde da til at angribe dem, men de gjæveste Mænd lagde sig imellem, og bade ham paa det indstændigste ej at udsætte sig for den Fare at stride med slige Kæmper. Jarlen lyttede til deres Raad, og sagde: „dette kan jo ikke egentlig betragtes som noget Forlig, da jeg blot søger at faa en mindelig Afgjørelse istand; jeg nenner ikke at stride med mine egne Mænd, om de end i dette Stykke vise mig liden Agtelse". Jarlen modtog Bøder og bestemte at Grette skulde faa beholde Livet, men rejse hjem til Island med det første Skib, som afgik derhen. Grette rejste, og, tilføjes det, ingen af hans Forsvarere kom siden i Venskab med Jarlen, uden Berse Skald. Men efter hvad der var foregaaet, maa man antage, at de bare hans Unaade temmelig let. Det Hele tyder paa, at Regjeringen nu var endnu svagere end paa Eriks Tid, og Øjeblikket var derfor vistnok meget gunstigt for en dygtig og anseet Tronprætendent. Og en saadan indfandt sig nu i **Olaf Haraldssøn.**

51. Olaf Haraldssøns Ungdom og tidligste Bedrifter.

Den Helgenglorie, der hviler over Olaf Haraldssøns Minde [2]), og den beundringsfulde Plads, hans Regjering indtager i Norges Historie, har al-

---

[1]) Denne Thorstein, kaldet Dromund, var Søn af Aasmund Hærulang i et tidligere Egteskab med en norsk Lendermands Datter, fød medens Aasmund i sine yngre Dage opholdt sig i Norge, se Grettes Saga, Cap. 15.

[2]) Da Tidsregningen i Olaf den helliges tidligere Historie staar i den nærmeste

lerede tidligt bidraget til at opfylde hans Historie med Legender eller legende-artede Fortællinger, for flere af hvilke der vel kan ligge noget sandt til Grund, men hvoraf de fleste dog vistnok alene ere udsprungne af en from og taknemmelig Efterslægts Trang til at fortælle saa meget, og saa mange un-

Forbindelse med den øvrige Tidsregning for den første Trediedeel af det 11te Aarhundrede, der i vore Oldskrifter er saa forvirret, ville vi her under Eet gjennemgaa og ved Sammenhold med andre, over al Tvivl hævede, Data søge at berigtige, hvad hine Skrifter derom anføre. — Hvad der maa ansees for aldeles vist, er, at der fra hans første Anerkjendelse som Konge paa Oplandene om Høsten efter hans Ankomst og til hans Død, hengik 15 Vintre. Dette bevidnes udtrykkeligt af den samtidige og paalidelige Sighvat Skald (se Olaf den helliges Saga, Cap. 232, Snorre, Cap. 260). Om disse 15 Aar var man og i det Hele taget enig, se den legendariske Olaf d. hell. Saga, Cap. 101, Thjodrek Cap. 20, Ágrip Cap. 27. Derimod er man ej ganske paa det Rene med, hvorfra disse 15 Vintre skulle regnes. Olaf den helliges Saga og Snorre regne fra og med Vinteren efter at Svein Jarl forlod Landet; den første Vinter, han tilbragte paa Oplandene, regnes ej med og bliver altsaa den 16de. Ágrip og den legendariske Saga sige at Olaf i det Hele taget bar Kongenavn i Norge 15 Vintre; hvilket Udtryk synes at tilkjendegive Tiden fra den allerførste Gang, han anerkjendtes. Dette siger egentlig ogsaa Fagrskinna, Cap. 108, ved at lade Olaf forlade Norge 13 Vintre efter Nesjeslaget og opholde sig næste Vinter i Gardarike, og Sommeren derefter falde; thi da Olaf forlod Norge i Løbet af Vinteren, bliver altsaa denne selv den 13de, den følgende den 14de og Vinteren før Nesjeslaget den 15de. Thjodrek (Cap. 20) har dette end tydeligere; han siger at Olaf var Konge i 15 Aar, af hvilke han kun i 13 besad Riget, da han i det første stred med Svein Jarl, i det sidste foruroligedes af Kong Knut og af Opstand. Fremdeles siger Harald Sigurdssøns paalidelige Hirdskald Thjodolf (Olaf den helliges Saga, Cap. 217) at Harald i Slaget ved Stiklestad var 15 Vintre gammel, hvilket alene kan forstaaes saaledes, at der mellem hans Fødsel og dette Slag var hengaaet 15 Vintre; da det nu i Olaf den helliges Saga, Cap. 49, heder, at Harald ved Olafs første Vinterophold hos Sigurd Syr laa i Vugge, maa denne Vinter være den 1ste og Vintren før Stiklestadslaget den sidste af de 15 Aar. Sighvats oven omtalte Vers gjør aabenbart Udslaget, thi han siger at Olaf herskede hit efra, altsaa paa Oplandene, i fulde 15 Aar inden han faldt. Naar derfor Olaf der helliges Saga og Snorre paa ovenanførte Sted, og ligeledes Olaf den helliges Saga, Cap. 171, lade Olaf leve 15 Vintre efter Svein Jarls Bortrejse, da maa dette, skjønt de støtte sig til Are frodes Beregning, være urigtigt. Som a l d e l e s v i s t antages altsaa at 15 Vintre hengik mellem Olafs Hjemkomst til Norge, og hans Død.

Aaret før Olafs Død angives forskjelligt. Are Frode nævner 30 Aar efter Olaf Tryggvessøns Fald, hvilket han selv henfører til 1000; han siger derhos, at Skafte Lovsigemand døde samme Aar, som Olaf Haraldssøn, efter at have haft Embedet 27 Somre, altsaa fra og med Sommeren 1004 til og med Sommeren 1030; 74 Somre før hans Tiltrædelse sætter han Rafn Høngssøns Tiltrædelse, og denne igjen efter at 60 Vintre vare forløbne fra Kong Eadmund den helliges Død (870), hvilket alt fuldkommen passer indbyrdes. Thjodrek, Cap. 19, Ágrip, Cap. 27, og den legendariske Olaf d. hell. S., Cap. 101 sætte Olafs Død til 1029, Legenderne om St. Olaf (Langebek Scr. rer. Dan. II. 543) til 1028, Homili om St. Olaf i Cod. Arn. 619 qv. S. 110 (Munch

derbare Ting som muligt om Landets fornemste Nationalhelgen, hvis selvopofrende Bestræbelser man skyldte Hedendommens fuldkomne Udryddelse, Sammenknytningen af Landets enkelte Dele til et blivende Heelt og Kongestammens Befæstelse i den almindelige Opinion som fuldkommen legitim ved Siden af den ældgamle, mægtige Lodbroke-Æt.

---

og Ungers Oldn. Læsebog S. 103) til 1024, Annalerne og de øvrige indenlandske Kilder til 1030. Egentlig kan man deriblandt ogsaa regne Thjodrek, der ved Siden af 1029 nævner „Onsdagen" den 29 Juli som Olafs Dødsdag, thi 29 Juli 1029 faldt paa en Tirsdag, 29 Juli 1030 derimod paa en Onsdag. Da nu dertil kommer, at Chron. Sax. nævner 1030 som Olafs Dødsaar, og det derhos af astronomiske Grunde er godtgjort at Olafs rette Dødsdag var 31te August 1030 (se Hansteen i Sml. til det norske Folks og Sprogs Historie, I. S. 452 flg. og II. S. 157 flg.), kan der følgelig om dette Aar ej være nogen Tvivl. Er altsaa Vinteren 1029—1030 den 15de Vinter efter Olafs Ankomst til Norge, bliver følgelig den første Vinter, i hvilken han antog Kongenavn paa Oplandene, 1015—1016. Dette maa ansees vist.

Med Hensyn til Aarene før Erik Jarls Rejse til England, Knut den mægtiges første Tog derhen, Sven Tjugeskeggs Død og andre i Forbindelse dermed staaende Begivenheder, samt endelig Briansslaget i Irland, afvige vore Sagaers Angivelse end mere fra det rette. Det sædvanlige er, at de lade Sven Tjugeskegg dø om Høsten 1008 eller 1009, Edhelred 1011 eller 1012; Knut tilligemed Erik foretage sit Englandstog 1012, og Erik dø 1013, hvorhos de tillige lade Olaf Haraldsøn ankomme, 13 Aar gammel, til England, samme Høst, Sven døde (1008), hjelpe Edhelred til at faa Regjeringen, opholde sig i England 3 Aar, foretage et Tog til de sydligere Egne i to Somre og en Vinter (1012—1013), overvintre i Nordmandie (1013—1014), og endelig om Høsten 1014 komme til Norge (Olaf den helliges Saga, Cap. 26—42, hos Snorre Cap. 3—27, Annales regii ved disse Aar, og tildeels Fagrskinna, Cap. 88). Andre lade Sven dø 1005 eller 1006, (Flato-Annalerne og den legendariske Olaf den helliges Saga,) da Olaf var 13 eller 14 Aar (den leg. Ol. Saga, Cap. 9), Knut drage til England 3 Aar derefter (se Cap. 6), altsaa 1009, og herske 24 Aar efter Eadmund Jernsides Død (s. C.) Flato-Ann. lade ham herske 29 Aar efter 1009, Ann. regii 24 Aar efter 1011. Naturligviis lempes ogsaa Olafs Tidsregning derefter. I eet Punkt synes man at have været enig, nemlig at Knut drog til England 3 Aar efter Faderens Død; dette siger og Knytl. Saga, tilføjende at Knut ved Svens Død kun var 10 Aar gammel, (Kn. S. C. 18), og at Olaf var 13 eller 14 Aar, da han allerførst kom til England. Men ved at henføre dette til 1006 modsiger den legendariske Olaf den helliges Saga sig selv, da den ellers opgiver Olafs Dødsaar til 1029 og siger at han da var 35 Aar gammel. — Briansslaget i Irland henføre Flato-Annalerne til 1003, Ann. reg. til 1004, Olaf den helliges Saga, Cap. 91, hos Snorre Cap. 99, til 1004 eller 1005.

Sammenligne vi nu hermed de samtidige og aldeles paalidelige engelske og irske Beretninger, da finde vi, at vore Oldskrifters Angivelser ere aldeles urigtige. Sven Tjugeskegg døde ikke om Høsten, men den 3 Febr., og ikke 1005, 6, 8 eller 9, men 1014 (se Chron. Sax. og de øvrige). Knut, hans Søn, befandt sig ej, som Knytl. vil, ved hans Død i Danmark, men i England, og foretog sit Tog til England ikke tre Aar efter Faderens Død, men næste Aar derefter, nemlig 1015. Han herskede ikke 24 Aar enten efter 1014, eller

Det er allerede ovenfor [1]) berettet, at Olaf Haraldssøns Fader var Harald Grenske, der igjen var den bekjendte Bjørn Farmands Søn, og hans Moder Aasta, en Datter af den anseede Oplænding Gudbrand Kula. Harald Grenske, der, trods hvad der berettes i Sagaerne, som lade den Glands, der siden

---

efter Eadmunds Død 1016, thi han døde 1035; og hvis Olaf den hellige hjalp Ædhelred efter Svens Død, var han da ej 13 eller 14, men mindst 18 eller 19 Aar gammel. Briansslaget forefaldt ej 1003, 4 eller 5, men 23de April 1014. Hvilken Forvirring alle hine urigtige Angivelser maa have forvoldt, er let at indse; de Talangivelser, hvormed de ere forbundne (f. Ex. at Knut herskede 24 Aar efter 1011), vise dog, at man og maa have haft fremmede, sikrere Kilder ved Haanden, hvilket imidlertid i nærværende Tilfælde alene har bidraget til at gjøre Forvirringen større.

Der findes imidlertid allerede blandt vore egne Kilder flere, og det de ældste og bedste, der tydeligt vise sig upaavirkede af denne falske Tidsregning. Først og fremst maa det nævnes, at de samtidige Skalde intet indeholde derom. Ottar svarte omtaler kun, at Olaf meget ung drog paa Sotog til Danmark, Sverige og Gotland; han nævner at han deeltog i en Kamp ved London, at han hjalp Ædhelred til at gjenerhverve sit Rige; at han stred paa Ringmaraheden, var med at indtage Canterbury, beskattede Englænderne, bekrigede Poitou og drog til Norge med to Skibe (Olaf den helliges Saga, Cap. 26—42, Snorre, Cap. 4—27). Sighvat Skald omtaler Olafs Kamp ved Sotaskker som hans første, nævner derpaa at han hjemsøgte Øsel, Finland m. m. og Kinnlimasida, taler om hans Kamp ved Londons Brygger, paa Ringmarahede, ved Canterbury, i Nyamoda og i forskjellige Kystegne af Frankrige m. m. (Olaf den helliges Saga, Cap. 26—35, Snorre, Cap. 4—18). Thord Kolbeinsson, Erik Jarls Skald, fortæller at Knut sendte Bud efter Erik Jarl (Olaf den helliges Saga, Cap. 40, Snorre, Cap. 23); at Erik begav sig til England og her traf Knut (Knytl. Saga, Cap. 13); at han kæmpede med Ulfkell Snilling og paa Ringmarahede (Olaf den helliges Saga, Cap. 40, Snorre, Cap. 23, Knytl., Cap. 15). Ottar svarte i sin Draape om Knut, taler om hans Tog hjemmefra med Jyder og Skaaninger, om hans Strid i Lindsey og vestenfor Ouse (Knytl., Cap. 8), ved Tees og Sceorstan (Cap. 10), ved Brentford, Assandun og Nordvik (C. 12) ved London (C. 13); men Versene ere udrevne af deres Forbindelse, saa at det er uvist, om Ordenen er den rette. Njaals Saga lader den ovenfor (S. 436, 437) omtalte Strid paa Althinget foregaa længe efter Femterdommens Oprettelse (og følgelig efter Skaftes Tiltrædelse af Lovsigemandsværdigheden 1004) men tillige to Vintre før Briansslaget, hvorved det altsaa er tydeligt, at denne Saga ej har henført Briansslaget til 1004; den lader Flose efter Slaget drage til Rom, komme tilbage til Norge om Høsten, og tilbringe Vintren efter, altsaa 1014—1015, hos Erik Jarl, der ved hans Afreise om Vaaren gav ham gode Gaver (Njaals Saga, Cap. 159); altsaa var Erik da endnu ej afrejst til England.

Hvorfra, og naar, hiin Forvirring i Tidsregningen er opstaaet, der har gjort sig saa gjeldende i de fleste Sagaer, kan maaske nogenledes eftervises. Den maa være yngre end Njaals Saga, og rimeligviis er den vel allerede tildeels at tilskrive Are. Adam af Bremen (II. 51) siger at Knut i 3 Aar bekæmpede England; maaske dette, der paa en vis Maade er rigtigt, naar man kun regner Aarene 1014, 1015, 1016, har bevæget vore Chronologer til at antage, at Knut ej

[1]) Se ovf. S. 129.

omsværvede Sonnen, ogsaa straale tilbage paa ham, neppe kan have været nogen mægtig Vasalkonge, men alene en Godsejer med Kongenavn — hvis han ikke netop kort før sin Død fik Forleninger i det vestlige Viken af

befrigede England førend 3 Aar efter Svens Død. Men Henførelsen af denne til 1008 er upaatvivlelig kommen ved Misforstaaelser af enkelte, af Skaldene opbevarede Begivenheder i Olafs Liv. At Olaf deeltog i Slaget paa Ringmarahede og Beleiringen af Canterbury have vi seet Ottar og Sighvat udtrykkeligt angive. Men den egentlige Anfører i disse Slag var Thorkell den høje, til hvem altsaa Olaf, som ung og mindre berømt, har sluttet sig. At han sluttede sig til ham, siges ogsaa udtrykkeligt i den legendariske Olaf den helliges Saga, Cap. 9, 17, og i Flatøbogen (Fornm. Sögur. V. 155, 156), og fra den første er det og kommet ind hos Snorre, Cap. 9. At Olaf kæmpede i Thorkells Skare, er altsaa vist, kun have Skaldene, som sædvanligt, ladet ham spille en altfor fremtrædende Rolle. Da Thorkell understøttede Ædhelred efter Svens Død 1014, kan man vel sige at ogsaa Olaf bidrog til at skaffe denne Riget igjen, kun at dette senere er urigtigt henført til Aarene 1009—1012. Men da nu Thorkell virkelig ankom 1009, og følgelig Olaf med ham, har denne Omstændighed maaske forledet Sagaskriverne til at lade Svens Død indtreffe før, altsaa 1008 eller 1009. Der var imidlertid, hvad man af den legendariske Olafs Saga, Flatobogen og Hist. Norv. kan se, ogsaa et Sagn om at Olaf skulde have været i Forbund med Knut, hvilket rimeligviis deels grunder sig paa Mag. Adams urigtige Angivelser II. 49, deels, som det nedenfor skal vises, paa den Omstændighed, at Olaf virkelig en kort Stund opholdt sig i England samtidigt med Knut. De, som troede herpaa, have maaske forverlet Thorkell med Knut, derved fik de Knut til England 1008 eller 1009, og maatte følgelig rykke Svens Død tilbage til 1005 eller 1006; dette er altsaa Grunden, hvorfor disse Aar findes i den leg. Saga, og Flatø-Annalerne. Muligt ogsaa at en urigtig Læsemaade af 29 (xxix) istedetfor 24 (xxiv) om Knuts Regjeringsaar, regnede tilbage fra 1035, har udøvet nogen Virkning. Den legendariske Olaf den helliges Saga er endog gaaet saa vidt, at lade Olaf, der ved sin Ankomst til England skulde være 13—14 Aar, fødes 992 eller 993. Der er ogsaa andre Omstændigheder, hvoraf de kunde tage fejl. Thorkell den høje drog, som Encom. Emmæ. siger, til England 1009 for at hevne sin Broder, denne Broder nævnes ej, men det maa, som vi have seet, være Sigvalde. Anden Gang (1015) drog han til England med Knut, tildeels for at hevne sin anden Broder Heming, der imidlertid var dræbt (se ovenfor S. 478). Disse to Herjetog have enkelte Sagaer aabenbart forverlet, fornemmelig den leg. Olafs Saga, (Cap. 9) og Flatøbogen, der lade Thorkell stride i Forening med Knut og Olaf for at hevne Heming; med andre Ord, Thorkells Krig 1009—12 og Knuts 1015—16 slaaes sammen. Thorkell tilligemed Olaf forsvarede London 1013; Knut beleirede det siden 1016; disse Begivenheder ere og forverlede, da de nærmere Omstændigheder, Chron. Sax. angiver ved den sidste Beleiring, i Olaf den hell. Saga umiskjendeligt henføres til hiint Forsvar, medens derimod den legendariske henfører den til Knuts Angreb, og Flatøbogen, der ogsaa benytter denne, baade veed at fortælle om Olafs Forsvar og Knuts senere Angreb omtrent paa samme Maade. Men derved tabes 3 Aar, (nemlig 1013—1016), netop Forskjellen mellem den rette og urette Tid for Knuts Tog, ligesom man ved hiin Beregning taber 6 Aar, netop Differentsen mellem Svens rigtige Dødsaar 1014 og det urigtige 1008. Erik Jarl stred ved Ringmarahede 1016, og Thorkell

Erik Sejrsæl — var, som vi have seet, bleven indebrændt af Sigrid Storraade omtrent paa den samme Tid, som Haakon Jarl blev dræbt. Olaf blev fød samme Sommer i sin Morfaders Huus, hvor Aasta havde begivet

1010, disse Slag ere vistnok ogsaa forvexlede, da man vidste, at Erik, Thorkell og Knut engang kæmpede i Fællesskab: dette giver ligeledes et Tab af 6 Aar. Man havde et under Londons lange Belejring 1016 af de saakaldte lidsmenn, rimeligviis Thorkells Mænd, digtet Kvad om de ved den Lejlighed forefaldne Bedrifter, hvori baade Thorkells, Knuts og Ulfkells Navne forekomme; dette er senere urigtigt henført til Olaf, se den leg. Olafs Saga, Cap. 11, Fornm. S. V. 227, jvfr. Knytl. Saga, Cap. 14, hvor lidsmenn udtrykkelig nævnes som Ophavsmændene. Man har endog mistydet Udtrykket „hinn er gætir grjótvarrar fyrir norðan Stað" (den som gjæter Steen-Randen nordenfor Stad) som om det gik paa Olaf, og deraf lavet en Historie om en Steinvar nordenfor Stad, som Kongen skal have elsket (Fornm. S. V. 226): lige saa vel kan det henføres til Erik Jarl som til Olaf, og forklares allersimplest ved „en Steenskandse nordenfor Staden". Der er saaledes en Mængde samvirkende Aarsager til denne Forvirring, og der dannede sig tvende Klasser af urigtige Beretninger, den ene, der lod Olaf hjælpe Æthelred, uden videre at forene sig med Knut; dette er den sædvanlige, og den henfører derfor hans Død til 1008 eller 9, samt Knuts Ankomst til 1012; den anden, der lader Olaf forene sig med Knut; den bringer derfor Knut til England 1009 og lader følgelig Sven dø 1005 eller 6. Flatøbogen sammenblander begge og bliver derved dobbelt urimelig. Det er klart, at naar man paa denne Maade tabte 6 Aar, (1008—1014), hvilke man dog ved hine Kunster, (nemlig især ved at antage Knuts Hjemme-Ophold til 3 Aar) fik reduceret til 3, maatte man komme i stor Forlegenhed med at faa Aarene til at strække til. Olaf skulde være Konge 15 Aar, her vandt man et Aar ved at regne de 15 efter Nesjeslaget; men endda kunde man ej faa Erik Jarl, hvad der virkelig var Tilfældet, til at forlade Norge 1015: man havde tabt 3 Aar og maatte følgelig lade ham drage afsted 1012. Tilsidst fik man ud, at hans Broder Svein og hans Søn Haakon herskede i 2 Aar efter hans Bortrejse og indtil Olaf kom (1012—1014). Denne Tidsregning, der ogsaa findes i Ærebigtet til Jon Loftsson (Fornm. Sögur. X. S. 425, 426) gaar igjennem flere andre Sagaer, navnlig Grettes Saga. I Virkeligheden var Svein kun een Vinter i Norge efter Eriks Bortrejse. At Knytls. gjør Knut til kun 10 Aar gammel ved Faderens Død er saa meget urimeligere, som den selv rigtigt udgiver ham for en Søn af Gunnhild, med hvem Sven Tjugeskegg var gift førend han egtede Sigrid 998. Det er ovenfor (S. 127) vist, at Knuts Fødsel neppe lader sig henføre til noget andet Aar end 987 eller 988, og at han saaledes ved Faderens Død var 26 eller 27 Aar gammel.

Den sædvanlige Angivelse om Olafs Alder, at han ved sin Død (1030) var 35 Aar gammel, og følgelig fød 995, synes rigtig. At han, da han drog i Viking, var 12 Aar gammel, stemmer baade med, hvad vi erfare om andre højbyrdige Ynglingers tidlige Krigstog, og er tillige en af de øvrige Kombinationer uafhængig Angivelse, som Sagaskriverne derfor maa have fundet i ældre Kilder. Da vi heller ikke i det Hele taget kunne betvivle Rigtigheden af hvad der opgives om hans første Vikingetog, der vel har medtaget i det mindste eet, maaske to Aar, førend han kom til England med Thorkell 1009, saa faa vi virkelig heraf ud, at han maa være fød omkring 995. Dette Aar bliver altsaa sikkert, saa vel som at han opholdt sig i England med Thorkell i nogle Aar, lige til 1013, at han derpaa herjede paa Frankrigs Kyster, og opholdt

sig hen [1]). Der fortælles, at Haralds Fostbroder, den grenlandske Lendermand Rane den vidfarle, bragte Efterretningen hjem om Harald Grenskes Død, og tillige, opmuntret ved en Drøm, i hvilken Kong Olaf Geirstada-Alf aabenbarede sig for ham, aabnede dennes Høj paa Geirstad i Forening med Svein Haakonssøn, som just laa der i Nærheden med tre Skibe paa sin Flugt fra Landet, og i stor Pengemangel. Svein skal, som det berettes, have faaet to Trediedele af de der gjemte Kostbarheder, og Rane kun en Trediedeel, men derforuden forlods nogle Klenodier, nemlig et Belte, en Kniv, en Guldring og Sværdet Bæsing; ved Ankomsten til Gudbrand Kulas Huus skal han have fundet Aasta liggende i haarde Smerter, da hun ej kunde føde, men efter hvad der i Drømmen var blevet ham aabenbaret skal han have lagt Beltet om hendes Liv, hvorved hun strax blev forløst med en Søn, der vandøstes af Rane, og af ham fik Navnet **Olaf**. At noget sandt ligger til Grund for denne, i sin nærværende Form saa fabelagtige, Beretning, synes ej at kunne betvivles. Det er i alle Fald meget rimeligt at Rane, ved Hjemkomsten til Norge fra Sverige, har landet ved Skiringssal i Nærheden af Geirstad, for derfra at drage op i Landet, enten til Grenland eller til det Sted, hvor Gudbrand boede, og det er tillige heel sandsynligt, at han derved kom til at støde sammen med Svein Haakonssøn, der just paa denne Tid flygtede til Sverige. Der fortælles tillige, at Gudbrand, Drengens Bedstefader, i Forstningen ej vilde opfostre Olaf, den ham nu forhadte Haralds Barn, men lod ham udsætte i et aabent, forfaldet Huus, indtil Rane viste ham, at der om Natten skinnede et underbart Lys over Huset: da skal han have erkjendt, at Drengen var bestemt til noget overordentligt, og have taget sig af ham med Kjærlighed. Beltet og Kniven skal Rane have givet Olaf i Tandgave, og noget senere Ringen og Sverdet [2]).

sig i Rouen indtil 1015, at han kom til Norge om Høsten 1015, og døde 1030. Om Fordelingen af Begivenhederne under Olafs Regjering, saa vel som de nærmere Omstændigheder ved de enkelte Aar-Angivelser, vil der nedenfor, paa sine Steder blive talt.

Aarsagen til Briansslagets urigtige Forflyttelse 10 Aar tilbage, er det nu neppe muligt at paavise. Man skulde næsten tænke paa en Fejllæsning af mxiv som miv.

[1]) At Olaf fødtes om Sommeren, siges udtrykkeligt i Olaf Tr. Saga, Cap. 18; hans Festdag, den 39de Juli, angives og i Brev. Nidr. som hans Fødselsdag, se ovf. S. 316, Note. Hvor Gudbrand Kula boede, nævnes ej udtrykkeligt, man skulde snarest antage det at have været paa eller ved Ringerike, siden vi erfare at en af hans Døtre eller Datterdøtre var gift med Vebjørn paa Huseby ved Drammen, den anden med Thord paa Steig i Gudbrandsdalen, og Aasta selv først med Harald fra Grenland, hvilket antyder en Beliggenhed omtrent midt mellem Vestfold og Gudbrandsdalen. Den legend. Saga synes dog at forudsætte Gudbrandsdalen som hans egentlige Hjem, se nedf. S. 611.

[2]) Dette fortælles i den legendariske Olaf den helliges Saga, Cap. 15–18, og Flatøbogen (Fornm. S. X. S. 209–215). Den leg. Olafssaga lader Harald sende Aasta hjem til hendes Fader, førend han tiltræder den sidste Rejse til

Ikke længe efter Haralds Død egtede Aasta den forhen omtalte **Sigurd Syr**, Halfdans Søn og Sigurd Rises Sønnesøn. At Lendermanden Gissur Gudbrandssøn, eller, som det ogsaa etsteds heder, Gudbrand af Dalene, skulde have bejlet til hende, men faaet Afslag, er vel i og for sig ikke usandsynligt; derimod er det en Umulighed, hvad der og tilføjes, at Olaf, fem eller sex Aar gammel, skal være bleven raadspurgt af sin Moder, og have erklæret sig for Sigurd [1]). Sigurd kaldes Konge paa Ringerike, men udøvede, som vi ovenfor have antydet (S. 287), neppe nogen Regjeringsmyndighed: han beskrives som en meget forstandig Mand, anseet og rig, men kun lidet ærgjerrig, derimod fredsommelig og stille, en god Huusholder, der selv saa til med Agre og Eng og sin hele Gaardsdrift; saa vel som til sine

---

Sverige, og lader Olaf blive fød i hans Levetid, men under hans Fraværelse; den større Olafs Saga lader derimod Rane ledsage Harald paa Toget, og bringe Efterretningen om hans Død til Aasta, som da først drager til sin Fader og føder Olaf; hans Fødsel siges at have fundet Sted om Sommeren mellem Jomsvikingeslaget og Haakon Jarls Død. Da Jomsvikingeslaget efter de almindelige Angivelser skulde have fundet Sted 994 (skjønt dette Aar ej er rigtigt) maatte Olaf følgelig være fød 994; og da var Svein Haakonssøn endnu ikke flygtet. Men da, som vi have seet, Olafs Fødselsaar upaatvivlelig er 995; da tillige Angivelsen for Jomsvikingeslaget vakler mellem 994 og 995; da Harald neppe vovede at fri til Sigrid saa længe Erik Sejrsæl levede, og da Haakon Jarls og Harald Grenskes Død ej staa i saadan Forbindelse med hinanden, at hiin nødvendigviis maa antages at have fundet Sted før denne, falder ogsaa Haralds Død i 995, og det bliver derfor i sig selv meget rimeligt, at Rane ved Hjemkomsten fra Sverige kunde finde Svein Jarl i Begreb med at flygte. De paalideligere Sagaers Beretning, at Rane havde ledsaget Harald paa Toget til Sverige, og bragte Efterretningen om hans Død hjem, bliver derfor sandsynligere, end den legendariske Sagas og Flatøbogens, ifølge hvilken han synes at have været hjemme den hele Tid, ja endog (Flatøbogens Udsagn Fornm. S. X. S. 212) at have boet tæt ved Geirstad. Derimod er igjen den leg. Sagas Fortælling, at Aasta allerede før Haralds Afrejse som forskudt var dragen hjem til sin Fader, og at Rane ved Tilbagekomsten fandt hende i Begreb med at føde, sandsynligere end den anden. Tingenes Gang synes at have været den, at Harald før sin sidste Udfart forskød Aasta, som drog hjem til sin Fader, at Rane paa Tilbagevejen landede ved Skiringssal, traf her Svein Haakonssøn, aabnede i Forening med ham Olaf Geirstada-Alfs Høj, og bragte Klenodierne til Aasta, der paa samme Tid fødte Olaf. Sigrid Storraades ovenfor (S. 130, Note 2) meddeelte Udsagn om Olafs Fødsel er naturligviis en senere Opdigtelse. Om Olaf Geirstada-Alf se ovf. 1ste B. S. 398. Allerede han kaldes stundom Olaf digre eller Digrbein (fordi han døde af Fodverk) hvilket Navn ogsaa gik over paa Harald Haarfagres Søn Olaf, Tryggves Fader, se Fagrskinna, Cap. 20, 24, 68.

[1]) Se ovf. S. 287; Olaf d. hell. Saga, Cap. 19; denne nævner Gissur, og lader Olaf være 6 Aar gammel; den legend. Saga Cap. 6 nævner derimod Gudbrand, og lader Olaf være 5 Aar gammel. Det maa vel merkes, at den ældste bekjendte Afskrift af Olaf d. hell. Saga, saa vel som Snorre, udelader denne Fortælling.

talrige Smede og øvrige Arbejdere. Han optræder saaledes virkelig mere som en rig Godsejer, end som regjerende Herre; dog var han lige saa berettiget til Tronen som nogen anden Ætling af Harald Haarsagre, og vi ville siden se, hvorledes hans Æt kom i endelig Besiddelse af den [1]).

Olaf opfostredes hos Sigurd. Da han var i sit tredie Aar, kom Olaf Tryggvesson paa sit Besøg i Viken 997—998 ogsaa til Ringerike, som han christnede, ved hvilken Lejlighed Sigurd Syr, saaledes som vi ovenfor have berettet, gjorde et Gilde for ham, og blev christnet med sit hele Huus, hvoriblandt Olaf, til hvilken Kong Olaf Tryggvesson selv skal have staaet Fadder, medens Rane, der allerede forhen havde givet ham Navn, nu atter nævnte det [2]). Der er et Sagn om at man ved denne Lejlighed gav Drengen et Lys i Haanden, og at han — meget naturligt —, skal have sagt „Lys, Lys, Lys!" et Udraab, hvilket man, som saa meget andet, senere synes at have givet en varslende Betydning [3]). Da Olaf voxede til, blev han smuk af Udvortes og rask i al Slags Legemsfærdighed; ikke høj af Væxt, men før og sterk, saa at man kaldte ham „Olaf digre", lysebruun af Haar, noget bredladen i Ansigtet, rødmusset, med smukke, spillende og gjennemtrængende Øjne, saa at man, som det siges, kunde blive bange for hans Blik, naar han var vred. Han opnaaede Dygtighed i mange Idrætter, især Bueskydning og Spydkastning, han blev derhos flink i al Slags Haandarbejde, og talte godt for sig; af sin Byrd var han stolt og vilde gjerne herske over andre [4]). Der er flere Sagn om hans tidlige Lyst til krigerske Sysler og om hans Storsindethed. Da han var 8 Aar gammel, stod han engang, som det fortælles, tilfældigviis hos sin Moder, medens hun lukkede op sin Kiste, og fik Øje paa noget blankt og fagert, som kom frem; det var Sverdet Hæsing, som Rane havde givet ham. Hun vilde i Førstningen ej lade ham se det, men han greb det om Hjaltet og drog det af Sliden, beundrende dets Glands. Paa hans Spørgsmaal, hvem det tilhørte, sagde hun at det var hans eget, men at hun gjemte det for ham til han blev ældre. Han meente at han nu strax vilde bære det, og gik bort med det. Sigurd forsøgte siden at lokke det fra ham, men forgjæves. Da bød han ham vred at give slip derpaa, men Olaf foer op, drog Sverdet og

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 18, jvfr. Cap. 47. Snorre, Cap. 2 jvfr. Cap. 31. Det maa være Sigurds Lyst til Agerdyrkningen, der har skaffet ham det vistnok haanlige Tilnavn sýr, Sviin (d. e. den som roder i Jorden). Jvfr. Har. Haardr. Saga, Cap. 110.

[2]) Den legend. Olaf d. hell. Saga, Cap. 6.

[3]) Sammesteds; ogsaa Flatøbogen omtaler det, men lægger Udraabet „Lys, Lys, Lys", i Ranes Mund. At Olaf ved denne Lejlighed ej var 5 Aar gammel, som den leg. Ol. S. beretter, men kun $2\frac{1}{2}$ Aar, er ovenfor viist.

[4]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 20, 25, Snorre, Cap. 3.

løftede det truende med begge Hænder, idet han forsikrede at han aldrig med det gode vilde give det fra sig. Sigurd maatte da lade ham have sin Vilje, især da Aasta ikke ønskede at man brugte haarde Midler eller fik ham til at græde [1]). En anden Gang vilde Sigurd ride ud, og da der ej var nogen ved Haanden til at sadle hans Hest, bad han Olaf, der paa den Tid var omtrent 10 Aar gammel, at gjøre det. Olaf gik hen, tog den største Buk paa Gaarden, sadlede den med Kongens eget Seletøj og meldte Sigurd at nu var Rideskydsen færdig. Da Sigurd spurgte hvad dette skulde betyde, skal han have svaret, at Sigurd og Bukken passede bedst for hinanden, da han tog sig saaledes ud i Sammenligning med andre Konger, som Bukken i Sammenligning med Stridsheste. „Jeg skjønner nok", sagde Sigurd, „at du vil vænne mig af med at vise dig Ærender, og din Moder giver dig nok ogsaa Medhold heri; tydeligt er det, at du er langt overmodigere end jeg". Olaf svarede kun lidet dertil, men lo og gik bort. Sigurd skal heller ikke oftere have anmodet ham om slige Sysler [2]). En anden Gang skal Sigurd have overdraget ham at indbyde Fremmede til et Gilde, og give de nødvendige Befalinger med Hensyn til Bevertningen. Olaf lod indbyde dobbelt saa mange, som Sigurd havde sagt, og lod den hele Besætning af Kvæg paa Gaarden slagte. Sigurd sagde at det skulde være den sidste Gang, han overdrog ham et saadant Hverv, og at det var snart gjort, paa den Maade at sætte sit Løsøre overstyr. Men Olaf sagde kun at der var Forskjel paa en Konge og en Kotbonde [3]).

Da Olaf var 12 Aar gammel, vilde han, som højbyrdige Ynglinger plejede, drage i Viking. Han talte først til sin Moder derom, og hun bad sin Mand at skaffe ham de nødvendige Folk og Skibe. Sigurd skal have indvendt, at Olaf da rimeligviis vilde komme til Vinteren og lægge sig fore der med alle sine Folk. Aasta beklagede at det skulde være saa vanskeligt at forlige Olafs retmæssige Krav med Sigurds Paaholdenhed. Dog blev det omsider saaledes, at Sigurd skaffede ham to fuldt udrustede Skibe [4]). I Betragtning af hans Ungdom lod Aasta den erfarne Rane, der ofte havde været i Viking, følge med som den egentlige Anfører, medens Besætningen

---

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 2. Den leg. Saga, Cap. 7. Snorre og den ældste Afskrift af Olaf d. hell. Saga udelader denne Fortælling.

[2]) Olaf Tr. Saga, Cap. 20. Snorre, Cap. 2. Den leg. Saga, Cap. 7. Olaf d. hell. Saga, Cap. 21 (yngre Afskrift) tilføjer et Vers, Olaf digtede om en Halldor Rannveigssøn fra Sogn, der paa en Jagtfart faldt af Hesten, og som til Gjengjeld kvad en Vise om Olaf, hvori han hentyder til Begivenheden med Bukken. Olafs Svar til Sigurd nævnes kun i den legend. Saga.

[3]) Olaf d. hell. Saga (yngre Afskr.) Cap. 24.

[4]) Den legendariske Saga og Flatobogen. Skibenes Antal nævnes ej andensteds.

efter gammel Skik og Brug, naar kongebaarne Høvdinger droge i Viking, gav Olaf Kongenavn, uagtet han intet Land havde at raade for. Ved Afrejsen skal han have sagt til Sigurd Syr, at han nu vilde give ham tilbørlig Frist til at skaffe sig Køer nok, thi naar han kom tilbage, skulde han ej komme med faa Mænd. Olaf styrede først sydefter gjennem Danmark [1]) til Østersøen, og kom ud paa Høsten til Svithjod, hvor han herjede paa Kysterne, for, som det siges, at tage Hevn for sin Faders Drab. Her bestod han den første Kamp, idet han overvandt nogle Vikinger ved det saakaldte Sotaskær i den svenske Skærgaard og tillige herjede Svithjods Kyster [2]). Der fortælles nu om et temmelig æventyrligt Tog, han skulde have foretaget ind i Mælaren. Han herjede, siges der, paa begge Sider og lagde til ved gamle Sigtuna, hvor Sviarne endnu et Par hundrede Aar derefter paastode at man kunde se de Steendynger, hvormed han lod sine Bryggesporder understøtte. Da Høsten kom, skal han have erfaret, at Kong Olaf svenske samlede en Hær, og havde ladet Stoksund, Mælarens eneste Udløb, spærre ved Jernkjeder og bevogte af Stridsmænd, for at hans Skibe ej skulde kamme ud, men fryse inde. Da Olaf Haraldssøn forgjæves havde søgt at komme ud af Stoksund, hvor der desuden var et Kastell paa den vestlige Side, medens Olaf svenske selv laa med sin Flaade udenfor paa den østlige, skal han have ladet Agna-Feten, eller det lave Ejd eller Halvø søndenfor Stoksundet gjennemgrave; og da det just var Flomtid, skal Vandet have udvidet Renden saaledes, at Olaf, benyttende sig af Strømmen og den gunstige Vind, kom i god Behold ud derigjennem med sine Skibe [3]). Dette

---

[1]) Dette bevidnes af Ottar svarte i et Vers, meddeelt i Olaf den helliges Saga, Cap. 26, Snorre, Cap. 4.

[2]) Den leg. Olafssaga, Cap. 8 lægger dette Sotaskær ved Viken, og siger at det fik sit Navn efter Vikingen Sote, der anførte den Vikingeflaade, med hvilken Olaf stred. Olaf den helliges Saga, Cap. 26, Snorre, Cap. 5, siger dog udtrykkeligt, at det laa „i Sviaskærene", og der anføres Vers af Ottar, hvoraf det fremgaar at Olaf allerede da var kommen i Østersøen og havde begyndt at herje Svithjods Nes; et andet Vers af Sighvat nævner at han kæmpede „østenfor" Sotaskær. Da nu Benævnelsen Sotaskær vist er temmelig gammel, meget ældre end Olafs Tid, synes det rimeligst, at Vikingen Sote ved denne Lejlighed kun er fremmanet af den legendariske Sagas Forfatter efter Skærets Navn, ligesom overhoved Sote næsten synes at være et staaende Navn for mange Vikinger. Fra den leg. Saga er Navnet da vel kommet over i den historiske. Den legend. Saga og Flatobogen har derhos en heel Fortælling om Olafs Kamp med Sote, der naturligviis maa ansees som opdigtet; ogsaa her gribes Anledningen til at faa et Mirakel istand, idet Olaf, som det heder, lægger sine to Skibe mellem to Brændinger (Boder), der ej skadede ham. Sote, siges der, blev fangen med alle sine Mænd, men sluttede siden Forbund med Olaf og fulgte ham.

[3]) Olaf den helliges Saga, Cap. 26, Snorre, Cap. 6.

af Kong Olaf gravede nye Sund, tillægges der, kaldtes siden Kongssund; det er den nuværende saakaldte Søderstrøm, medens Stoksund, efter hvilken Stockholm har sit Navn, nu kaldes Norrstrøm. Fortællingen, der ej bestyrkes ved noget anført samtidigt Skaldevers, har liden Sandsynlighed, og maa vissselig grunde sig paa et Sagn, opstaaet i Sverige efter at Olafs Hellighed ogsaa der var bleven anerkjendt og Tilbøjeligheden til at paavise Mindesmerker om hans Virksomhed almindelig [1]). Det synes neppe muligt, at Olaf i al Stilhed kunde have gravet en Kanal, naar en heel svensk Hær laa lige i Nærheden for at passe paa ham, og om han end slap ud, maatte han dog desuagtet være kommen lige ind i den store svenske Flaade, der bevogtede Udløbet. Der gives ogsaa en, som det lader, ældre Fremstilling af Begivenheden, hvorved den bliver til et fuldstændigt Mirakel: Olaf overvintrer i Mælaren, men hindrer sine Skibe fra at fryse inde ved at brænde store Baal rundt om dem; den svenske Konge kommer med en stor Hær, der allevegne omgiver Søen saa tykt som om det var en Skov, medens ogsaa de svenske Skibe ligge i stor Mængde i den med Pæle spærrede Oos; men Olaf sejler med staaende Bør mod Agna-Feten, falder paa Knæ og ser i sin hule Haand; i dette Øjeblik revner Ejdet, saa at en Mængde af Sviakongens Folk, som der stode opstillede, falde i Vandet og drukne, medens Olaf selv undkommer i god Behold [2]). Man skulde næsten være fristet til at antage, at den af os først meddeelte, tilsyneladende rimeligere, Fremstilling er bleven til ved et Forsøg af sildigere Saga-Optegnere paa at betage den anden alt det overnaturlige og usandsynlige [3]).

---

1) At Sviarne have haft et Lokalsagn herom, sees nemlig af Sagaens udtrykkelige Ord, at man kunde paavise Bryggestøtterne.

2) Den leg. Saga, Cap. 15, 16. Denne henfører derhos Begivenheden til en Tid mellem Olafs Kamp i Karlsaa (ved den franske Kyst) og hans Tog op i Loire, hvorved Usandsynligheden end mere forøges. Derhos nævner den ikke „Logen" d. e. Mælaren, men kalder Indsøen Skarfr. Flatøbogen, der højst ukritisk samler Bidrag allevegnefra, har ej alene den simplere Beretning paa sit Sted, men og, efter at have fortalt om Olafs sidste Tog til Frankrige, et Udtog af den legend. Beretning; Indsøen kaldes her Mar (Fornm. S. V. 166).

3) Egentlig er Beretningen antageligere som Legende, end naar den er iført en tilsyneladende rimelig historisk Dragt. Man kan forstaa, hvorledes de, der troede paa Olafs undervirkende Kraft, kunde finde det rimeligt, at han fik Ejdet til at revne; men man kan ej begribe, hvorledes han skulde kunne grave en Kanal lige under den svenske Hærs Øjne. Maaske har der i Sverige allerede været et ældre Sagn om Kongssunds eller Søderstrøms Oprindelse, hvilket siden er blevet henført til Olaf. Det maa være til det legendariske Sagn, hvortil Olaf den helliges Saga, Cap. 26 sigter, naar den siger at der gives dem, som fortælle, at en Deel af den svenske Hær omkom, men at dette benegtes af Sviarne.

Ud paa Høsten skal Olaf have vendt sine Vaaben mod Øen Gotland, der dog ved en Pengesum tilkjøbte sig Fred [1]). Han skal have opholdt sig her om Vinteren. Om Vaaren (1008) hjemsøgte han Øsel, hvor han gjorde Landgang. Indbyggerne samlede sig imod ham, men han drev dem paa Flugten og herjede deres Land [2]). Derpaa angreb han Finland, og gjorde Landgang i et Dalføre, kaldet Herdalene, men var her mindre heldig; Finnerne flygtede til Skovene og tilføjede ham derfra stor Skade, saa at han ikke uden betydeligt Folketab slap bort med lidet eller intet Bytte [3]). I et haardt Vejr, der naturligviis tilskreves Finnernes Trolddom, sejlede han langs Balagardssiden eller Aalands-Skærgaarden til Sjoland eller Rodslagen i Svithjod, hvor han ligeledes herjede [4]). Efter en enkelt Beretning, der i og for sig ikke er usandsynlig, skal han have overvintret i Holmgard og herjet i Kurland [5]). Paa denne Tid hørte han tale om Thorkell højes Bedrifter og den Anseelse, han havde indlagt sig. Han besluttede derfor at give sig i Følge med ham, og har saaledes efter al Rimelighed opsøgt ham enten i Jomsborg eller Skaane. Vi have allerede seet, hvorledes Thorkell høje just paa denne Tid i Spidsen for Jomsvikingerne drog til England for at herje paa egen Haand, og, som det hed, at hevne sin Broders Drab. Det er sandsynligere, at Olaf allerede sluttede sig til ham endnu førend han forlod de danske Farvande, end at han, som det almindeligviis heder, allerede skulde være ankommen til England 1008. Det bestyrkes desuden deraf, at en Kamp, som Olaf ifølge de paalidelige Skaldekvad bestod strax efter Striden i Finland ved et Sted, kaldet **Sudrvik** „bekjendt for Danerne", umiddelbar førend han bekrigede Frisland, og tillige førend han kom til England, siges i den legendariske Saga om Olaf at

[1]) Dette bevidnes af Ottar, der i et Vers (Olaf den helliges Saga, Cap. 27, Snorre, Cap. 6) først omtaler at „den gotiske Hær" blev tvungen til at betale Afgift, siden, at Øsel herjedes.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 27, Snorre, Cap. 7. Her anføres et Vers af Sighvat Skald, hvori det heder, at Olaf holdt Oddething (Slag) paa Øsel, og at Bønderne skyldte Fodderne deres Liv. Dette Udtryk, aabenbart hentet fra Verset, forekommer i den leg. Olafssaga, Cap. 9.

[3]) Olaf den helliges Saga, Cap. 27, Snorre, Cap. 8. Den leg. S., Cap. 10 nævner ikke Herdalene, kun Finland. Hvor Herdalene skulle søges, vides nu for øvrigt ej, men Navnet forekommer i Sighvats anførte Vers, saa vel som Balagardssida, om hvilken se ovf. S. 86.

[4]) Sjoland nævnes i den leg. Saga, Cap. 10, som rigtignok her næsten synes at have Sjæland i Danmark for Øje; men da vi af Olaf den helliges Saga, Cap. 75, Snorre, Cap. 76, erfare, at Svithjods Kystland kaldtes Sjoland og saaledes netop bliver hvad de svenske Love kalde Roden eller Rodslagen, er det aabenbart, at vi her nærmest maa tænke paa dette Landskab.

[5]) Hist. Norv. fol. 11 a.

have været holdt af Thorkell og ham i Fællesskab [1]). Dette Sudrvik, der af Snorre siges at have ligget syd for Jyllands-Siden, er sandsynligviis det frisiske Suderwyck paa Øen Pelworm, der nu tildeels er undergaaet ved Oversvømmelser. Derfra, heder det, seilede Olaf syd til Frisland; egentlig var han nu allerede kommen til Frisland, og fulgte kun, fremdeles, som man maa antage, i Følge med Thorkell, den frisiske Kyst, indtil Kinnlimasiden eller den hollandske Kyststrækning. Her gjorde Olaf, maaske og Thorkell, Landgang; en Skare frisiske Ryttere kom imod dem og gav sig i Kamp med dem, men blev slagen [2]). Hvorledes Thorkell, og

[1]) Det er allerede forhen omtalt, at den hist. Saga her ej nævner om Thorkell, men kun den legendariske, og Flatobogen i hvad den fra den har hentet; hvorhos det dog af Skaldenes Udsagn om de Slag i England, hvori Olaf deeltog, er klart at han virkelig maa have været forbunden med Thorkell. Da nu den hele Kombination i den hist. Saga, ifølge hvilken Olaf skulde være kommen til England 1008 samtidigt med Sven Tjugeskeggs Død, er urigtig, og saaledes maa ansees for senere Tiders Verk, er der ingen Nødvendighed for at antage, at Olaf just skulde være kommen til England allerede 1008, hvorimod den største Sandsynlighed er for, at han, da han nu engang befandt sig i de østersøiske Farvande, og lige i Nærheden af Thorkell høje, hvad enten denne opholdt sig i Jomsborg eller i Skaane, allerede her sluttede sig til ham. Hvad der ovenfor nævnes om Kampen ved Sudrvik, sætter det næsten endog udenfor al Tvivl. Men i dette Tilfælde kan Olaf følgelig ej være kommen til England 1008, men 1009 i August Maaned, tilsammen med Thorkell. Hvis han, som begge Sagaer berette, 12 Vintre gammel drog ud paa Vikingetog, følgelig 1007, maa han altsaa virkelig have tilbragt Vinteren 1008—1009 etsteds ved Østersøen, og Beretningen i Hist. Norv. bliver følgelig meget sandsynlig: den tør kanske endog nærmere forklare det Venskab, hvori Olaf senere findes staaende med Storfyrst Jaroslav, som, ifølge Nestor, i det mindste i 1011, og rimeligviis allerede tidligere, beherskede Novgorod. Angivelsen er i sig selv saa rimelig, at man ingen Grund har til at forkaste den, lige saa lidet som den anden, at Olaf ved sin første Udfart hjemmefra var 12 Aar gammel. At enkelte Sagaer siden have forvexlet Thorkells Tog 1009 med hans andet eller rettere Knuts 1015, og følgelig ladet Olaf slutte Forbund med Knut, ej med Thorkell, er ovenfor omtalt; den første Oprindelse dertil lader sig maaske paavise i Hist. Norv. fol. 11 b, hvor der siges at Olaf, ankommen fra Østerveg til Danmark, paa Sven Tjugeskeggs Anmodning fulgte ham og hans Søn Knut til England. Dette støtter sig nemlig aabenbart til Adam af Bremen II. 49, hvor det heder at Sven drog til England med sin Søn Knut og Olaf, Cracabbens Søn, ved hvilken han, som af det flg. sees, mener Olaf den hellige. — Den leg. Saga lader Olaf opsøge Thorkell i England, hvilket naturligviis maa være urigtigt, eftersom Thorkell da endnu ej var kommen til England. Men som en Følge deraf henfører den og Sudrvik til England. Suderwyck paa Pelworm i det frisiske Eiderdelta findes paa Langebeks Kart i Scr. rer. Dan. VII. Et Sønderwig findes og ved Ringkjøbingfjorden paa Jyllands Kyst, men da dette ej kan siges at ligge „Syd for Jyllandssiden", er det rimeligst at hiint er meent. Sighvat nævner udtrykkelig Striden i Finland som Olafs 3die, i Sudrvik som hans 4de og ved Kinnlimasida som hans 5te Strid.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 30, Snorre, Cap. 10. Kinnlimasida, saaledes

strax efter de to andre Jomsvikingehøvdinger Heming og Eilif landede i England, og nu i tre Aar herjede vidt og bredt, er ovenfor omtalt. At Olaf deeltog i disse Foretagender, sees deraf, at Skaldene udtrykkelig lade ham kæmpe mod Ulfketil Snilling paa Ringmarahede, altsaa i Slaget den 5te Mai 1010, og ligeledes være med i Bestormelsen af Canterbury 1012 [1]); men i øvrigt er Sagaernes Fortælling om Vigtigheden af den Rolle, Olaf herved spillede, aldeles overdreven, ligesom og de Skaldekvad, der anføres til Bekræftelse deraf, øjensynligen ere udrevne af deres indbyrdes Forbindelse. Muligt ogsaa, at Skaldene selv, fornemmelig Sighvat, om hvilken vi nedenfor komme til at tale nærmere, og som først senere besang Olafs Bedrifter uden selv at have været Øjenvidne til dem, have forvexlet enkelte af de Krigsforetagender, hvori han deeltog, med andre. Saaledes omtaler han, som ovenberørt, et Angreb, han skulde have gjort paa Londons Brygger, medens Vikingerne forsvarede Diget, og endeel holdt sig i Southwark, umiddelbart førend han kæmpede paa Ringmarahede, og strax efter sin Ankomst til England. Der kan ej være nogen Fejltagelse med Hensyn til Sighvats Mening, thi han giver udtrykkeligt hver af Olafs største Kampe eller Hovedkrigsbedrifter sit særegne Tal i Rækken; Striden ved Sudrvik er den fjerde, Landgangen paa Kinnlimaside den femte, Angrebet paa Londons Brygger den sjette, og Slaget paa Ringmarahede den syvende. Men de samtidige engelske Kilder vide intet andet at fortælle om nogen Kamp ved London før 1010, end at Thorkells Hær, efter at have taget sit Vinterkvarteer ved Temsen 1009, oftere gjorde forgjæves Angreb paa London [2]). Det er jo vistnok muligt, at Olaf allerede ved denne Lejlighed angreb Londons Broer, og

---

benævnt efter Kennemarland (se ovf. S. 423), kaldtes, som det synes, hele den hollandske Kyst. Sandsynligviis er dette det samme Tog, hvortil den i Begyndelsen af det 11te Aarhundrede levende „Alpertus Monachus" fortæller i sin Bog de diversitate temporum, hvor han beretter: Piratæ ex diversis insulis Oceani cum magna multitudine navium emersi, per flumen Meriwido usque ad portum Tyle pervenerunt, &c. ligeledes omtaler han et Angreb i det følgende Aar, paa Bredderne af Leck. Disse Angreb henføres i Bouquet, Rer. Gall. Scr. X. 138, til 1009 og 1010; men alt hvad man af Texten kan se, er at de skede kort efter 1005.

1) Se ovenfor S. 470—472. Olaf den helliges Saga, Cap. 32, Snorre, Cap. 13. Naar der sidenefter (Cap. 33, Snorre, Cap. 14) anføres et Vers af Ottar svarte, hvor det i almindelige Udtryk heder, at Englænderne ej kunde staa sig mod Olaf, samt at han aftvang dem Tribut, maa man nærmest tænke paa Thorkells og følgelig Olafs første Ophold og Tog i Landet, se ovf. S. 470. Man behøver ikke bedre Beviis paa, at Versene af Ottars og Sighvats Kvad ere revne ud af deres rette Orden og aldeles kastede om hinanden, end at Ottars Vers, hvori han omtaler Ædhelreds Gjenindsættelse i Riget efter Svens Død, nævnes før Slaget paa Ringmarahede o. s. v.

2) Se ovf. S. 470.

at en Deel af Thorkells Hær havde sit Tilhold i Southwark, men Ytringen passer dog unegteligt langt bedre paa Knuts Belejring af London 1016 [1]), hvilket i alle Fald enkelte af Sagaskriverne her have haft for Øje, og det er saaledes al Sandsynlighed for, at Sighvat selv er den, fra hvem Forvexlingen er udgaaen, og som saaledes allerførst har givet Stødet til den Forvirring, der senere er indkommen i Fortællingen om disse Begivenheder. Merkeligt er det, at Olaf, hvis Iver for Christendommen senere var saa stor, selv — hvad Sighvats og Ottars Vers tilstrækkeligt bevidne — deeltog i Bestormelsen af Canterbury og saaledes maaske endog var Øjenvidne til de Grusomheder, som her øvedes, og navnligen til Erkebiskop Ælfeahs Drab. Man maa dog formode at han, som Thorkell selv, misbilligede det. Da Thorkell strax efter traadte i Ædhelreds Tjeneste, maa Olaf ogsaa have fulgt hans Exempel, thi strax efter Striden ved Canterbury finde vi Olaf som den, der havde „Landværn for England", og i denne Egenskab kæmpede med Daner ved et Sted, kaldet „Nyjamoda", en Kamp, hvorom de engelske Skrifter intet indeholde, og som rimeligviis har været heel ubetydelig [2]). Den regnes dog for hans niende Hovedkamp. Maaske han har haft en Træfning med Kong Svens Krigere, efter at denne i Juli 1013 var landet i England. Da Sven sidenefter belejrede London, og Ædhelred ved Thorkells Hjelp forsvarede den, har rimeligviis ogsaa Olaf været tilstede. Begivenheden fremstilles sædvanligviis, som om det var Ædhelred og Olaf, der belejrede Staden; hvorledes maaske nogen Sandhed ligger til Grund for denne Beretning, er ovenfor viist. Olaf drog siden, fortælles der, syd over Søen altsaa til Frankrige, og gjorde her Landgang paa forskjellige Steder.

[1]) Se ovf. S. 481. Det maa dog ogsaa erindres, hvad der ogsaa ovenfor (S. 475) er omtalt, og hvad der nedenfor atter vil blive berørt, at Ædhelred og Thorkell, følgelig vel ogsaa Olaf, udholdt en Belejring i London 1013, hvorpaa maaske og Sighvats Vers kunde passe, og at Olaf den helliges Saga tilligemed Snorre virkelig henføre Sighvats Vers til Ædhelreds og Olafs Angreb paa (Fejltagelse i Stedet for „Forsvar af") London, uden at nævne Knut, ligesom og Chron. Sax. her udtrykkeligt beretter at flere af Danerne ved deres Fremstormen druknede i Temsen. Men hvilken af disse Begivenheder, Knuts Angreb 1016 eller Ædhelreds Forsvar 1013, Sighvat end har meent, saa har han dog omtalt den paa et urigtigt Sted.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 38, Snorre, Cap. 28. Den prosaiske Beretning har her, at Olaf kæmpede med Thingmændene; derom staar der dog intet i Sighvats Vers, som kun siger at den „danske Hær" faldt. Merkeligt er det dog ellers, at der og staar at Olaf „gav Englænderne røde Pander"; altsaa skulde det synes som om han her stred mod Englænderne. Ved Nyjamoda har man tænkt paa Newport ved Wight, hvilket ej bliver saa usandsynligt, naar man har for Øje, at Ædhelred fra London flygtede til Wight og derfra til Normandie, og at Olaf efter al Sandsynlighed ledsagede ham paa denne Fart. Dog maatte Olaf i saa Fald have bestaaet denne Kamp, efter at han havde udholdt Belejringen i London, ikke før.

Han har sandsynligviis ledsaget Ædhelred paa hans Flugt over til Nordmandie i Slutningen af 1013, og kan derfra vistnok allerede nu have gjort et foreløbigt Tog til Frankrigs Vestkyst; da vi imidlertid med Bestemthed erfare, at han „kom til Landet" og hjalp til at skaffe Ædhelred hans Land tilbage efter Svens Død [1]), med andre Ord at han ledsagede Ædhelred tilbage til England, er det dog ikke sandsynligt, at han i den korte Tid, Ædhelred opholdt sig i Nordmandie, nemlig fra Midvinter til Faste, skulde være dragen ud paa egen Haand. „Det var", siger Sighvat, „et haardt Sammenstød, da Olaf førte Eadmunds Ætling til sit Fædland, hvor han tidligere havde hersket". Dette „haarde Sammenstød" har maaske været Striden i Lindsey. Paa denne Tid var det, at Thorkell og hans Friskarer begyndte at blive forhadte i England, og sandsynligviis var det ogsaa først da, at Olaf forlod England og tiltraadte et længere Tog til Kysterne af Frankrige. Hans tiende Kamp, siger Sighvat, var i **Ringsfjorden**, hvor han nedbrød et Bol eller Forsvarssted, hvor en Deel Vikinger havde forskandset sig paa Højderne. Hvor dette Ringsfjord er at søge, vides ikke; man har antaget Bugten ved Avranches mellem Halvøen la Hague og Bretagne, uden dog at kunne anføre fuldstændige Beviser derfor [2]). Fra Ringsfjord drog han til en anden Havn, som Sighvat kalder **Grislepolle**, hvor han, som det hed, stred med Vikinger udenfor Villjams By [3]). Dernæst, fortsættes der, holdt han sit tolvte Slag vester i **Fetlafjorden** [4]), hvorfra han drog syd til **Selejpolle**, og indtog her den gamle Gunnvaldsborg, ved hvilken Lejlighed han fangede en Jarl ved Navn Geirfinn, der maatte betale

---

1) Se Ottar svartes Vers i Olaf den helliges Saga, Cap. 31, Snorre, Cap. 12, Knytl. Saga, Cap. 7, Fagrskinna, Cap. 86.

2) Denne Bugt er nemlig for stor til at man godt kan tænke sig at vore Forfædre have betragtet den som en Fjord. Udtrykket „paa Højderne" (á hóli, á hólunum) har man villet forklare ved Kastellet Mont St. Michel, der tilligemed det tilhørende Kloster ligger eller laa paa en Dobbeltklippe i Søen (Tumba og Tumbella) hvorfor det kaldtes ad duas tumbas. Det nævnes i den tidligere, ovenfor (S. 217) omtalte Krig mellem Ædhelred og Richard I af Nordmandie, se Villjam af Jumiéges, V. 4. At Olaf ellers var inde i denne Bugt, sees af Fortællingen om hans Angreb paa Dol, se nedenfor S. 507.

3) Den legendariske Saga, Cap. 13 fortæller her, at Olaf fangede Villjam Jarl med hans Mænd m. m. Dette siger dog ikke Kvadet, der kun melder, at Olaf stred udenfor Villjams By. Om Villjam se nedenfor S. 508.

4) Her tilføjer den leg. Saga ogsaa en Deel nærmere Omstændigheder, som neppe kunne andet end være opdigtede. Navnlig fortæller den om, hvorledes Olaf een Gang alene gik op i Landet, og kom tilbage, drivende en heel Hob Fanger foran sig, hvilke paastode at en heel Hær af Riddere var kommen Olaf til Hjelp og havde bundet dem, men strax efter var forsvunden. Ogsaa Flatøbogen har optaget det; men det findes ej i det ældste Hdsk. af Olaf den hell. Saga, ligesaa lidt som hos Snorre.

en Løsepenge af 12000 Guldskillinger [1]). Der fortælles nu ogsaa om en Kamp, han skulde have bestaaet i en Aa, kaldet Karlsaa, hvilken Beretning dog er fuld af Æventyrligheder, ligesom den heller ikke bestyrkes ved noget som helst Kvad. Lige saa lidet findes der i Kvadene noget om, hvad Sagaerne dernæst fortælle, at han i Karlsaa ventede paa Bør for at drage til Njørvasund eller Strædet ved Gibraltar, men at han i Drømme havde et Syn, der bød ham at vende tilbage til sit Fædreland, over hvilket han skulde herske evindeligen [2]). Da de Brudstykker af Ottars og Sighvats Kvad,

---

[1]) Herom indeholder Sighvats Kvad intet andet end at Geirfinn blev fangen i Gunnvaldsborg. Det er Sagaerne, der tilføje Løskjøbelsen; den hele Udtryksmaade er her saa lig den, som den legend. Saga kort ovenfor anvender om Jarlen Villjam, at begge Beretninger næsten skulde antages at have fælles Oprindelse. For øvrigt lægger den legend. Saga Gunnvaldsborg paa et andet Sted end Seljepolle. „Derfra" (nemlig Seljepolle), heder det, „drog han til det vestre Frankland til Gunnvaldsborg", o. s. v.

[2]) Det ældste Hdsk. af Olaf den helliges Saga (Cap. 34, 35) saa vel som Snorre Cap. 16, 17 og Fagrskinna, omtale Kampen ved Karlsaa alene i Forbigaaende, de sige kun at Olaf herjede der. Den legendariske Saga, Saga, Cap. 14 fortæller derimod vidtløftigt, at han drog syd til Karlsaa, herjede paa begge Sider af Aaen, og stred med de hedenske Folk; men at der udenfor Aaen laa en uhyre Margyg eller Havfrue, til hvilken Indbyggerne blotede og som var dem til det største Forsvar; denne skulde og have ødelagt et Skib for Olaf, der da havde fem Skibe, men Olaf skal have kastet et Spyd mod hende og gjennemboret hende; nogle, heder det, sige at Olaf først hug den ene Haand af hende og skød hende siden. Fortællingen er ogsaa optagen i de yngre Afskrifter af Olaf den helliges Saga, Cap. 85, der og tilføjer en Fabel om et uhyre Vildsviin, der angreb Olaf, som dræbte det ved at hugge Trynet af det, o. s. v. (Cap. 36), men hvilken Fortælling den legendariske Saga meddeler paa et andet Sted, og uden at angive nogen bestemt Lokalitet (Cap. 18). Æventyret er end mere udsmykket i Flatøbogen (Fornm. S. V. S. 162), der kalder dette Olafs 14de Landgang, og lader Kongen hugge Hænderne af Margygen. Paa begge Steder heder det, at Kongen efter at have dræbt Vildsvinet forandrede sit Sverd Bæsings Navn til Hneite (Hneitir), fordi det overgik (hneitti) alle andre Sverd. Uagtet de historiske Sagaer udelade det overnaturlige, er det dog tydeligt, at de ej have haft nogen anden Beretning for Øje, deels fordi de alle strax efter fortælle at Olaf, medens han laa i Karlsaa, vilde til Njørvasund og havde hiin Drøm, der bød ham vende tilbage, deels fordi Fagrsk. Cap. 86 endog har det charakteristiske, „at Olaf herjede paa begge Sider af Aaen". Det Hele viser sig saa aabenbart som et Æventyr, at man, da ogsaa Skaldene tie derom, aldeles maa lade det bortfalde. Hvad der fremdeles gjør det mistænkeligt, er at endog den legendariske Saga, der meddeler det, dog hverken giver Kampen i Seljepolle eller den i Karlsaa noget Tal, men kalder Striden ved Varrande Olafs 13de Kamp. Og man bør endelig merke, at saa vel den legend. S. Cap. 15, 16, som Flatøb. i umiddelbar Forbindelse hermed har Olafs Tog til Sverige, Overvintren i Mælaren og underfulde Redning derfra, hvorpaa Olaf (Cap. 17) atter gaar til England, vil til Njørvasund, og kommer til Poitou. Thi denne Anordning, hvor forvirret den end er, synes dog at have været den oprindelige i Bearbejdelsen af Olafs Bedrifter, da man først derved faar

som herefter anføres, atter vise os ham i det vestlige Frankrige, nemlig i Peituland eller Poitou, er det rimeligt at antage, at Olaf ej har trængt længere ned mod Syden, og at Fortællingerne om Kaarlsaa og Njorvasund alene skyldes sildigere Tider. Olaf, siger Ottar svarte, herjede Poitou, og bar Hærskjold i Tuskaland (d. e. Touraine ved Loire); Sighvat fortæller ligeledes at Olaf drog op af Leira (Loire) og brændte Byen **Varrande** (Guerrande), om hvilken han dog urigtigt siger at den ligger i Poitou og fjernt fra Søen, medens den ligger ved Kysten, sydligst i Bretagne [1]). Om dette Tog, der saaledes fornemmelig har gjeldt Bretagne og neppe har strakt sig stort sydligere end til Kysten af Poitou, indeholde ogsaa de nordmanniske og franske Skribenter enkelte uklare Efterretninger. Saaledes fortæller Villjam af Jumiéges, strax efter at have omtalt Ædhelreds Død og Knuts Giftermaal med Emma, følgende: Hertug Richard II af Nordmandie var just paa denne Tid kommen i Uenighed med Hertug Odo af Chartres, og indkaldte til Hjelp fra Egnen hiinsides Havet (England) tvende Konger, der vare komne med Knut, nemlig Olaf, Nordmændenes, og Lacman „Svavernes"

ud, hvad ogsaa den historiske Saga beretter, at han tilbragte „to Somre og en Vinter" paa dette Tog. Den hist. S. har sløjfet, eller rettere paa et rimeligere Sted indsat Mælarhistorien, uden dog, hvad der da ogsaa burde ske, at sløjfe den Vinter, der skulde have medgaaet paa Toget. Olafs hele Expedition reducerer sig saaledes i Virkeligheden kun til et Herjetog langs Kysterne af Bretagne og tildeels til Poitou. — Naar der ellers tales om Karlsaa og Hedningerne, maa de, der sammensatte denne Legende, nødvendigviis have tænkt paa Spanien og Mohammedanerne, hvilke de Christne i Middelalderen, og navnligen vore Forfædre, ansaa for Hedninger. Spanien nævnes endog udtrykkelig i Olaf den helliges Saga, Cap. 49. — Skulde man vove nogen Gisning om, hvad der muligviis kan have foresvævet dem, der allerførst opspandt denne Legende, hvis de ikke alene have ladet sig lede af sin Fantasi, da maa man tænke paa hiint af os ovenfor i 1ste B. S. 425 Note 5 omtalte Afgudsbillede paa Taarnet i Cadiz, der efter Makkaris Udsagn af Indbyggerne troedes at udøve et Trylleri over Søen, og tillige tjente som Sømerke for at betegne Indløbet til Strædet, indtil det endelig 1146 blev nedtaget efter Ali Ebn Maimuns Befaling. Karlsaa bliver da — hvis vore Forfædre virkelig have tænkt sig noget virkeligt Punkt derved — Guadalquivir; den Forbindelse, hvori det omtales med Njørvasund, bestyrker denne Gisning. Men desto usandsynligere bliver det ogsaa, at Olaf nogensinde er kommen der.

[1]) Guerrande, hvis Navn aldeles svarer til „Varrandi" ligesom „Gualans" til „Valund", guarde til vörðr, ligger ved Kysten mellem Loire og Vilaine. Betragter man Kartet, vil man meget let kunne skjønne, hvorledes Sighvat, som desuden ei selv var paa Stedet, kunde komme til at begaa de her paapegede Fejltagelser. Han vidste at Olaf var kommen ned til Poitou, og at dette laa søndenfor Loire; han vidste at Olaf havde trængt opad Loire, og havde herjet Guerrande, — altsaa troede han at Guerrande laa oppe i Landet (sjó fjarri) og i Poitou. Ottar er bedre underrettet, hvor han siger at Olaf herjede á Túskalandi, d. e. Túrska landi, i det Tourske Land, d. e. Touraine. I Stedet for „Peitu" har den legendariske Saga, merkeligt nok, Væini eller Vænu: skulde dette kun være Skrivfejl f. Peitu, eller Fordrejelse af „Vilaine"?

Konge. Disse modtoge venligt Richards Gesandter, sendte dem tilbage med mange Gaver, og lovede, snart at komme efter. Dette skede ogsaa; med nogle faa Skibe satte de over til Bretagne, hvis Indbyggere ved Efterretningen derom strax stimlede sammen, og søgte at overrumple dem, medens de vare optagne med at samle Bytte. Men Hedningerne, der fik Nys om deres List, grove en Mængde dybe Huller i Jorden paa den Slette, hvor de vidste at Fienden vilde komme; de gjorde Aabningerne ganske smaa saa at de ej godt kunde merkes. Da Bretonernes Ryttere kom, snublede disses Heste i Hullerne, brækkede Benene og styrtede med Rytterne, der paa den Maade bleve et let Offer for Hedningernes Sverd, saa at alene faa undkom. Vikingerne droge nu op mod Slottet Dol, beleirede, indtoge og brændte det, og dræbte Besætningen, Høvedsmanden Salomo iberegnet. Derpaa satte de Sejl til, vendte tilbage til Seinen, og droge opad denne til Rouen, hvor Hertug Richard modtog dem glad og viste dem stor Ære. Da Kong Robert af Frankrige hørte at Hedningerne havde gjort saa megen Skade i Bretagne, lod han sig det være magtpaaliggende at forsone Richard og Odo med hinanden, hvilket ogsaa lykkedes ham [1])". Det er umiskjendeligt, at den Olaf, Villjam omtaler, er Olaf Haraldsson [2]), og at det Tog, han beskriver, er det samme som det, Sagaerne og Skaldene tillægge Olaf; at han tilsyneladende henfører det til en urigtig Tid, nemlig efter at Knut havde egtet Emma, har ej saa meget at betyde, thi deels er han usikker i Tidsregningen, deels udtrykker han sig her meget ubestemt og angiver Tiden kun omtrentligt. Hans Vildfarelse er ej større end de øvriges, som deels lade Olaf drage til England med Knut, deels kæmpe der som dennes Forbundsfælle. Heller ikke betyder det saa meget, at han kun omtaler en enkelt af Olafs Bedrifter i disse Egne. Han har enten ikke erfaret mere derom, eller anseet den for den vigtigste. En aqvitanisk Chronist fortæller mere, nemlig at der i Hertug Villjam den 5tes eller stores Tid landede en uhyre Mængde Nordmænd fra Danmark og Irland ved Poitou, og herjede, skjendte og brændte, indtil Villjam samlede en Hær, og lejrede sig ved Kysten i deres Nærhed; Nordmændene, der ej kunde vente at forsvare sig mod en saa stor Overmagt uden List, grove om Natten Faldgrave, i hvilke ogsaa den følgende Dag flere af de aqvitaniske Ryttere styrtede ved Udfaldet af Lejren og

---

[1]) Villjam af Jumièges, V. II.

[2]) Han fortæller nemlig senere (Cap. 12), at Olaf, efter at være kommen tilbage til Rouen, blev af Erkebiskop Robert overtalt til at lade sig døbe, og derpaa vendte tilbage til Norge, hvor han faldt som en Martyr for Troen, dræbt af sine egne Undersaatter. Ogsaa enkelte af vore egne Forfattere tale om Olafs Daab i Rouen ved Erkebiskop Robert, som siden skal vises. At Villjam kalder Olafs Hær under Eet „Hedninger" kommer vel især deraf, at man endnu var vant til at betragte Vikingerne som saadanne, deels vel ogsaa af at der endnu var mange Hedninger i Olafs Hær.

bleve fangne, omtrent 30 i Tallet; af Frygt for at Nordmændene skulde dræbe dem, vovede man ej længer at fortsætte Kampen, og den følgende Nat sejlede Nordmændene i al Stilhed bort med sine Fanger, der siden bleve udløste for en overvættes stor Sum Penge i Guld og Sølv [1]). Begivenheden henføres omtrentligt til Aaret 1020, men man kan ved en saa løs og øjensynlig udsmykket Beretning ej vente nogen Nøjagtighed i Chronologien; Historien om Faldgravene, som Villjam fortæller om Kampen i Bretagne, anvendes ogsaa her, ligesom vi allerede tidligere have seet den anvendt om Gange=Rolf selv [2]). Hvis vi angaaende disse Begivenheder havde saa nøjagtige Beretninger paa fransk Side, som vi paa vor Side have dem i Sighvats og Ottars Vers, da vilde vi ganske vist temmelig let kunne gjenfinde og paapege ethvert af de Steder, Skaldene omtale under de Navne, hvormed de norske Vikinger plejede at betegne dem [3]); men desværre er der i de franske Kroniker ingen andre Oplysninger at finde, end de tarvelige og overfladiske, som vi nys have meddeelt. Her maa vi derfor nøje os med at have bragt det til Visshed, at Olaf virkelig gjorde et Tog, som det omhandlede, langs Bretagnes Kyster lige til Poitou, og fremtraadte med saadan Vælde, at Mindet derom vedligeholdt sig tilligemed hans Navn. Hvad hiin Lacman angaar, som skulde have været med ham, da have vi allerede forhen omtalt, at dermed enten en svensk Lagmand eller Ulf Jarl selv er meent [4]). Usandsynligt er det heller ikke, at Benævnelsen „Svaver" her, som maaske andensteds, kan betyde „Slaver", eller i nærværende Tilfælde „Jomsvikinger" fra Vendland, og at „Lacman" enten er Ulf, eller Thorkell den høje, der som „Lagsmand" eller Stalbroder ledsagede Olaf [5]).

Efter hvad der nu er oplyst, bliver det tydeligt nok, at dette Søtog umuligt, som vore Sagaer siger, kan have medtaget to Somre og den mellem=

---

[1]) Adamar af Chabanois, hos Bouquet X. 155. Han henfører dette omtrent til 1019, men Adamars Chronologi er meget løs og usikker, da han endog omtaler flere Begivenheder i urigtig Orden. Hertug Villjams Navn kunde minde om Grislepolle, hvis dette ej snarere var at søge i Bretagne.

[2]) Nemlig ovenfor 1ste B. S. 654. Hist. Norv. fol. 4 b.

[3]) Af Endelserne „Polle" i „Grislepolle", „Seljepolle" sees det, at Benævnelserne have været yderst specielle; Poll betegner netop det inderste af en næsten indelukket liden Bugt. Det er derfor ej engang at vente, at saa specielle Navne skulle være opbevarede, med mindre man kunde støde paa dem i et enkelt Diplom. Endog kun en eneste Fjord, f. Ex. den der gaar ind til Brest, kunde indeholde flere slige Poller, og den nøjagtigste Lokalkundskab maatte her udfordres for at paavise de af Skaldene betegnede Steder.

[4]) Se o. S. 478, Note 2.

[5]) Det maa ikke oversees, at Flatøbogen udtrykkelig nævner Thorkell og Ulf som ledsagende Olaf paa det Tog, hvorved han kom til Karlsaa (Fornm. S. V. 162). Om Suavi, se o. S. 482, Note 3.

liggende Vinter, men at Olaf endnu samme Høst vendte tilbage til Rouen. At han efter endt Felttog drog didhen, derom ere baade vore Sagaer og Villjam af Jumiéges enige. Jarlerne i Nordmandie regnede sig som Gange-Rolfs Ætlinger i Frændskab med Norges Høvdinger og satte megen Priis derpaa; de vare stedse Nordmændenes Venner, og alle Nordmænd, som vilde, fik Fredland hos dem [1]). Olaf havde desuden gjort Hertug Richard personlige Tjenester, og nød derfor, som vi have seet, en saa meget venligere Modtagelse og Behandling. Han tilbragte Vinteren i Rouen, medens hans Skibe laa i Seinen. At han, som Legenderne fortælle, og som ligeledes berettes af Villjam, blev døbt i Rouen, er ikke sandsynligt, da han jo allerede var døbt som Barn. Men derimod er det højst rimeligt, at han er bleven konfirmeret af Erkebiskop Robert, og at de af hans Folk, der endnu vare Hedninger — og at mange af dem maa have været det, viser Villjams Beretning — bleve døbte [2]). Under Opholdet i Rouen skal Olaf, hvis man kan tro paa vore Sagaer, have sluttet et Forbund med Ædhelreds fordrevne Sønner om at hjelpe dem til at erobre England tilbage, imod at faa Halvdelen af Northumberland, og skal han i det Ojemed have sendt sin Fosterfader Rane til England, for hemmelig at virke i deres og hans Interesse [3]). At Olaf kan have truffet Ædhelreds Sønner i Rouen, er rimeligt nok, saa vel som, at han maaske tidligere eller strax efter Sven Tjugeskeggs Død kan have sendt Rane til England for at agitere til deres og deres Faders Fordeel. Men at de, forjagne af Knut, efter Eadmund Jernsides Død, og efter at Knut havde egtet deres Moder Emma, endnu skulde have forefundet Olaf i Rouen, er

---

[1]) Dette er de udtrykkelige Ord i Olaf den helliges Saga, Cap. 38, Snorre, Cap. 19.

[2]) Villjam af Jumiéges, Cap. 12. Olafs Daab i Rouen omtales i flere af de hos Langebek, Scr. Rer. Dan. II. 532, flg. meddeelte Legendefortællinger om Olaf, nemlig i historiales lectiones, S. 533, den plattydske Legende, S. 536, Breviarium Nidr. S. 591; og i en gammel norsk Homilie om Olaf, se Munch og Unger Oldn. Læsebog. S. 101, endelig Thjodrek Munk, Cap. 13. Denne sidste omtaler det dog kun som en fra den sædvanlige afvigende Beretning, og anfører endog som Hjemmel en historia Normannorum, hvor han havde læst, at Olaf var bleven døbt af Erkebiskop Robert i Rouen. Han tilføjer dog en Urigtighed, nemlig at Hertug Villjam af Nordmandie skulde have taget ham til Hjelp mod Kong Robert af Frankrige. Den norske Legende rober sin udenlandske Oprindelse ved at kalde Rouen Rœm, ej Ruða.

[3]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 40. Snorre, Cap. 25. Det er for øvrigt kun disse, der lade Rane sendes til England for at agitere til Fordeel for Ædhelreds Sønner. Den legendariske Olafs S. Cap. 17, saa vel som Fagrskinna, veed kun at Rane sendtes for at virke til Bedste for Olaf selv „med Pengegaver og Vennetaler"; og dette er aabenbart det rigtigste.

umuligt [1]). Vore Sagaer fortælle imidlertid, at han ej alene paa hiin Maade søgte at virke til deres Gavn, men at han endog den følgende Vaar ledsagede dem til England, landede ved et Sted, kaldet Jungafurda, og indtog tilligemed dem en Borg, men nødtes dog strax efter ved en overlegen dansk Hær til at drage bort, hvorpaa Ædhelreds Sønner atter vendte tilbage til Rouen, medens Olaf forblev i England [2]). En anden Beretning fortæller dog kun, at Olaf kæmpede med Vikinger ved Jungafurda og sejrede, uden at Ædhelreds Sønner i mindste Maade omtales [3]). Man skulde derfor snarest antage, at Kombinationen med Ædhelreds Sønner er sildigere Tiders Verk, og at Kampen ved Jungafurda, der for Resten ikke bestyrkes ved noget Skaldevers, kun har været en Vikingebedrift, Olaf foretog sig paa egen Haand, efter at han om Vaaren 1015 havde bestemt sig til at vende tilbage til Norge. Der tales saaledes om endnu en Kamp, Olaf havde udenfor et Sted, kaldet **Vald** [4]), sandsynligviis the Wolds nærved Humbermundingen, efter at han havde skilt sig fra Ædhelreds Sønner; det heder, at han lagde til i Havnen, stred med Byens Mænd, sejrede, og vandt meget Gods. Endogsaa efter Sagaens Fremstilling synes denne sidste Bedrift kun at være et Angreb, han i Forbigaaende har gjort, uden anden Hensigt end at vinde Gods, og uden Tanke om at understøtte enten den ene eller den anden. Det samme har vel ogsaa været Tilfældet ved Jungafurda, hvis Beliggenhed nu ej længer kjendes [5]).

---

[1]) Olaf var nemlig dragen hjem til Norge 1015, og Eadmund blev dræbt 1016; først 1017 egtede Knut Emma.

[2]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 40. Snorre, Cap. 25.

[3]) Den legend. Saga, Cap. 17, der regner Slaget ved Jungafurda som Olafs 14de. Fagrsk. Cap. 87; den regner dette Slag for Olafs 16de, hvorimod Karlsaa og Varrande blive hans 14de og 15de. Navnet Jungafurda fordrejes paa flere Maader. Flatøbogen indskyder endog strax efter Kampen ved Varrande et Capitel, hvor der handles om det 16de Slag ved Audafurda og det 17de á Vallandi, hvori man øjensynligt gjenkjender Slagene ved Jungufurda og fyrir Valdi; og dog omtaler han senere ogsaa disse.

[4]) Egentlig fyrir Valdi, d. e. „udenfor Vald".

[5]) Foruden de her nævnte Bedrifter tillægge de yngre Sagaskrifter ham ogsaa flere, tilligemed andre Æventyr, mere eller mindre usandsynlige, og alle paatageligen opdigtede. Vi ville her kun i al Korthed omtale dem. Den legend. Saga fortæller om et Angreb, Olaf og Thorkell gjorde paa Irlands Vestkyst, hvor deres Skibe kom paa Grund og nær vare blevne tagne, hvis Olaf ej i alles Navn havde lovet at afstaa fra Hærferd og Ran (Cap. 17). Dernæst fortælles om at Olaf, Rane og Sote laa i Viking og kom til et Sted, hvor der var en Spaakvinde, hvilken Sote med Kongens Tilladelse udfrittede om ham, og fik det Svar, at han vilde vorde saare berømmelig, men at det skulde blive et Tegn paa hans nær forestaaende Død, naar han kom til at forsnakke sig eller tale fejl. Herpaa fortælles om hiint Vildsviin, som de sædvanlige Sagaer henføre til Karlsaa (Cap. 18). Endelig udspørger Olaf en Eremit i England,

Forbindelsen mellem England og Nordmandie paa den ene Side, og Norge og Danmark paa den anden, var i den hele Vikingeperiode meget levende, men kan aldrig have været sterkere end just paa denne Tid, da Danerne allerede næsten vare blevne Englands Herrer. Og hvis man nogensinde i England med spendt Opmerksomhed fulgte Begivenhederne i Norden, og holdt Øje med, hvad der hist foregik, maa det vel fornemmelig have været om Vaaren og Sommeren 1015, da man hver Dag kunde vente et Angreb af Knut Svensson. Det kan saaledes ej slaa Fejl, at man nøje

---

og Fortællingen herom er næsten aldeles eenslydende med den, vi ovfr. (S. 229) have meddeelt om Olaf Tryggvesson, (Cap. 19). Denne Saga anfører ellers hans Bedrifter i følgende Orden: Slaget ved Sotaskær, Øsel, Finland, Forbund med Thorkell, Slag ved Sudrvik, ved Kinnlimaside; Londons Belejring tilsammen med Knut, Anledn. til Uenighed med Knut, Slag paa Ringmarahede, ved Canterbury, ved Nyjamoda, Ringsfjord, Grislepolle, (saaledes!) Fetlafjord; hans Bistand af den overnaturlige Hær, Seljepolle (her kaldet Seljevolle), Karlsaa (Havfruen), Mælaren (Skarf), Varrande, Jungafurda, Vald, Irland, Spaakvinden, Vildsvinet, Eremiten. Den gamle Bearbejdelse af den sædvanlige Olafssaga nævner: Sotaskær, Mælaren, Øsel og Finland m. m., Sudrvik, Kinnlimasida, Spaakvinden (Cap. 28), Bistand af den overnaturlige Hær, Anledningen til Knuts Skinsyge; Forbund med Ædhelred og Kamp ved London, Ringmarahede, Canterbury, Nyjamoda, Ringsfjord, Grislepolle, Seljepolle, Karlsaa (Havfruen og Vildsvinet), Varrande, Jungafurda, Vald, Irland. Flatøbogen stemmer hermed indtil efter Slaget ved Kinnlimasida; derpaa fører den Olaf strax over til England, hvor han staar Ædhelred bi; derefter Ringmarahede, Canterbury, Nyjamoda, Ringsfjord o. s. v. til Karlsaa, derpaa Olafs Møde og Forlig med Knut, Kampen ved Londons Bro, Knuts Skinsyge, Fetlafjord, den overnaturlige Hær, Karlsaa (14de Strid), Havfruen og Vildsvinet, Varrande, Audafurda (16de Strid), Vallandi, Spaakonen, Mælaren (Mar), Olaf i Nordmandie, Jungafurda, Vald, Irland. Forvirringen er her kjendelig, derhos udmales og flere af Begivenhederne, saa at de blive endnu æventyrligere. Den ældste Afskrift af Olafssagaen og ligeledes Snorre udelader alt det æventyrlige, saa vel som alt angaaende Olafs Sammenstød med Knut, ligesaa Fagrskinna. Hist. Norv. fol. 11 b. gaar aldeles sin egen Vej: den er aabenbart fejlagtig, men dens Beretning fortjener dog at merkes: Olaf tænker, efter at have herjet i Austrveg, paa at drage hjem, men ankommen til Danmark lader han sig af Sven overtale til at følge med til England, hvor hans Klogskab skaffer Sven Sejren. Ædhelred fordrives, Sven dør, Knut vender tilbage til Danmark, og Olaf bekriger imidlertid Bretonerne og kommer lige til Spanien, vender tilbage til Danmark, modtages venligt af Knut og slutter Forbund med ham. Olaf faar Løfte om halve England, hvis han kan hjelpe Knut at indtage det. De rejse sammen afsted med 1000 Skibe, komme til Yarmouth, derfra til London, hvor Eadmund opholdt sig efter Faderens Død; London belejres og Broen ødelægges ved Olafs Klogskab. Knut slutter Forlig med Eadmund, som dræbes; Knut egter Emma, og slaar Haanden af Olaf, der maa drage hjem med uforrettet Sag. Det er øjensynligt, at Forf. heraf i enkelte Dele har haft bedre Oplysninger end Sagaskriverne; paa den anden Side er det tydeligt at han og har benyttet Adam af Bremen II. 49, 50, men han har forvirret det Hele.

vidste Besked om de Udrustninger, Knut foretog sig; og det kan saaledes heller ikke have undgaaet Olaf, at Knut havde opfordret Erik Jarl til at ledsage ham, og at denne udrustede sig for at opfylde sin Lenspligt. Da Olaf, hvad man af det følgende erfarer, havde den bestemte Hensigt at gjøre Fordring paa Norge som sit Fædrenerige, maatte altsaa dette Tidspunkt fornemmelig synes ham belejligt, naar den eneste af Norges Herskere, som var nogen egentlig Kriger og besad noget Talent, Erik Jarl, var borte, og dertil, ved at drage bort i Spidsen for en Hær, havde blottet Landet for betydelige Stridskræfter. Det er derfor vistnok sandsynligt, at fra det første Øjeblik, Olaf erfarede at Erik vilde forlade Landet — og dette maa han vel allerede have erfaret om Vaaren 1015 — har han i al Stilhed gjort Forberedelser til at udføre sin Plan. Ranes Sendelse til England har vel derfor, som enkelte Sagaer berette, alene haft til Hensigt at vinde Olaf selv Tilhængere og nærmere udforske Forholdene. Sidst i Juli Maaned ankom Knut med sin Hær, i Følge med ham eller samtidigt med ham ogsaa Erik Jarl og Thorkell. Hvis det har sin Rigtighed, hvad vore Sagaer berette, at Olaf allerede om Vaaren havde forladt Nordmandie, og begivet sig til England, maa han altsaa i et Par Maaneders Tid have været der samtidigt med Knut og Thorkell, da han nemlig, som det strax nedenfor vil vises, ej forlod England forend om Høsten. Det er neppe rimeligt, at Olaf ved denne Lejlighed skulde have undladt at opsøge sin gamle Vaabenbroder Thorkell, eller at denne, ved at høre om Olafs Nærværelse i Landet, ej skulde have talt med ham og søgt at overtale ham til at deeltage i det nye Tog. Dette fortælles endog etsteds udtrykkeligt, og det synes virkelig, som om noget sandt maa ligge til Grund [1]. Det er maaske deels dette, deels den Omstændighed, at Olaf virkelig befandt sig i eller ved England strax efter Knuts Ankomst, der har givet Anledning til hiint urigtige, paa flere Steder gjentagne Udsagn, at Olaf skal have været i Følge med Knut fra Danmark og kæmpet i hans Hær. Olafs Plan, at vinde sit Fædrenerige tilbage, maa allerede have været fattet, og om end Knut har ladet udgaa nogen Opfordring til ham om at staa ham bi, har Olaf dog neppe bekymret sig derom. De af vore Sagaer have sikkerlig Ret, der lade Olaf

---

[1]) Flatøbogen beretter, efter Kampen ved Karlsaa, at Olaf drog til England med 60 Skibe; at Thorkell kom til ham og sluttede Forbund med ham, og søgte at bringe et Forlig istand mellem ham og Knut, hvilket ogsaa lykkedes, saaledes at Olaf tilsagde ham sin Hjelp til at vinde Londons Brygger, imod at Knut afstod ham den Deel af Norge, der stod under Knuts Herredømme. Vel findes dette kun i Flatøbogen, der ellers her viser sig saa ukritisk; men det stemmer saa vel med, hvad der virkelig synes at maatte have været Tilfældet, at man heller ikke ganske tør paastaa det at være grebet af Luften. Saa vidt som til et Forbund mellem Olaf og Knut kan det dog vel ej være kommet.

begive sig til det af Knut endnu ikke erobrede Northumberland og der forberede sit Tog til Hjemmet. Sagnet om Olafs Ophold hos Knut og i hans Hær, er imidlertid senere blevet udsmykket, som om Olaf virkelig havde deeltaget i Beleiringen af London, og Sighvats Vers, ere, som vi have seet, blevne lempede derpaa. Man har tillige opfundet en Fortælling om den særegne Grund til at der opstod Uvenskab mellem Olaf og Knut, nemlig at denne blev skinsyg over at Hofbiskopen gav Olaf Kongetitel, og erklærede ham for helligere, eller ivrigere Christen end Knut selv. Fortællingen røber sig endog fra Sprogets og den hele Fremstillings Side, som en legendarisk Opdigtelse; men saavel hvad denne, som andre lignende Fortællinger fra Olafs Vikingetid angaar, bliver det dog altid et Spørgsmaal, om ikke allerede overdrevne eller pralende Beretninger af hans egne Mænd ligge til Grund [1]).

52. Olafs Tog til Norge. Haakon Jarl fangen og fordreven.

I Northumberland, fortælle vore Sagaer, udrustede Olaf sig til sin Hjemreise. Han lod sine Langskibe blive tilbage, men indskibede sig med 140 [2]) udvalgte og vel udrustede Mænd paa to Knerrer eller store Kjøbmandsskibe. Dette klinger vel noget besynderligt, men det bekræftes ved et Vers af den samtidige Ottar svarte, og man kan saaledes ikke betvivle Fortællingens Rigtighed. Ved nærmere Eftertanke vil man og lettelig indse, at da Olafs Styrke, om han end anstrengte sig til det yderste, ej var stor nok til at kunne erobre Norge med Magt eller til at modstaa Jarlernes forenede Kræfter, hvis han ej fandt Tilhængere blandt Folket selv, handlede han langt klogere i at komme saa ubemerket som muligt til Landet og undgaa al Opsigt, indtil han havde vundet et tilstrækkeligt Antal Tilhængere, end om han havde landet med Krigsskibe og strax begyndt aabenbar Krig. Det Hele var for ham et Lykkespil. Var han uheldig, saa havde han i det mindste

---

[1]) Det er strax ovenfor viist, paa hvilket Sted hver enkelt af de forskjellige Sagabearbejdelser omtaler hiin Begivenhed mellem Knut og Olaf. Det er egentlig kun den legendariske, der har den paa et nogenlunde rimeligt Sted; de to andre, navnligen Flatøbogen, indskyde den hvor man allermindst skulde vente den. Man er derfor, hvis man ej aldeles vil forkaste den, endog nødsaget til at henføre den til det eneste Tidspunkt, paa hvilket den kunde have fundet Sted, nemlig strax efter Knuts Ankomst 1015. Saxo (S. 510) fortæller og, at Olaf, efter allerede at have været udnævnt til Norges Konge, understøttede Knut i England, men angiver som Aarsag til deres Uvenskab, at Knut enten krænkede hans Elskede ved Navn Alfiva (Alviua), eller og bedrog ham for den ham lovede Deel af England.

[2]) Antallet angives forskjelligt. Den ældste Afskrift af den hist. Olaf den helliges Saga saa vel som Fagrskinna nævner „20 Mænd og et Hundred" (d. e. 120), altsaa tilsammen 140; yngre Afskrifter nævne derimod tre Hundrede, d. e. 360.

sine Langskibe i Behold i England; var han heldig, behøvede han dem ej, eller kunde senere lade dem hente. Om Høsten forlod han Northumberland. Han havde et haardt Vejr paa Overrejsen, og kom endog i Fare; men da han havde dygtige Folk, og desuden Lykken var med ham, som Sagaen siger, landede han dog omsider i god Behold paa Norges Vestkyst i Nærheden af Stad, ved en liden Ø, kaldet **Sœla**[1]. Ved at høre Øens Navn (d. e. den sæle, den lykkelige), sagde Kongen at dette var et godt Tegn. Men ved Landstigningen gled han paa den lerede Strand, og faldt i Knæ. „Nu faldt jeg", raabte han. „Nej", svarede Rane, „nu fæstede du Fod i Norge". — Kongen lo og sagde: „maaske det kan være saa, om Gud vil". Han gik derpaa atter ombord og sejlede sydefter til Ulvesund, hvor han fik at vide at Haakon Jarl just befandt sig i Sogn[2]. Der fortælles at Olaf, idet han just havde lagt til Land, fik Besøg af en Bonde, der gik ind til ham i hans Telt, hvor han sad og telgede et Spydskaft. Bonden spurgte hvo han var: Olaf udgav sig for en Kjøbmand. „Ja, ja", skal Bonden have svaret, „Kjøbmand, det skal jeg tro, jeg kjender nok Olaf Tryggvessøns Øjne, og veed for vist at du snart vil treffe sammen med Haakon Jarl og vinde en stor Sejr". „Hvis det gaar som du siger", sagde Kongen, saa skal du nyde godt deraf, og da maa du komme til mig[3])".

Der er en Fortælling om, at Erik Jarl, allerede førend han forlod Norge, skal have haft Nys om Olafs Planer, og holdt et Thing, hvori han anbefalede sine Mænd at være paa deres Post. Ligeledes fortælles det, at Haakon Jarl, ved at høre om Olafs forestaaende Besøg, skal have gjort en Rejse til England for at faa Hjelp hos Knut, der gav ham en heel Mængde Rustninger og Vaaben, hvormed han vendte tilbage til Norge. Det første er ikke usandsynligt, thi Erik forlod Norge kun ganske kort Tid før Olafs Ankomst; det sidste er derimod baade i sig selv urimeligt, og tillige umuligt for Tidens Skyld[4]). Man ser tydeligt, at Haakon, om han end, hvad man vel maa antage, havde en Anelse om at Olaf vilde komme, dog slet ikke vidste, naar og hvor han egentlig var at vente. Derimod maa Olaf have faaet nøjagtige Efterretninger om hvad Haakon tog sig for, thi da han kom ned til **Saudungssund**, det nu saakaldte Saudesund paa Østsiden mellem Atleøen og nogle smaa Øer, lagde han sig med eet Skib paa hver Side af Sundet og et tykt Ankertoug imellem, for at oppebie og fange Haakon Jarl,

---

[1]) Man anser sædvanligviis denne Ø for at være den samme som Sellø, hvilket ogsaa den angivne Beliggenhed synes at bestyrke; dog er det at merke, at Sellø ellers stedse kaldes Selja.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 42, Snorre, Cap. 20.

[3]) Den legendariske Saga, Cap. 20.

[4]) Den legendariske Saga, Cap. 19, 20.

hvis Ankomst han saaledes maa have ventet. Der er endog et Sagn om at en Finn, der besad Spaadomsgave, befandt sig blandt Olafs Folk, og forudsagde, at Haakon Jarl vilde komme. Vist er det, at Haakon strax efter kom ind i Sundet med en fuldrustet Skejd [1]). Han saa vel Olafs Skibe, men antog dem paa Grund af deres Udseende alene for Kjøbmandsskibe, og standsede ikke sin Fart. Men da han var kommen lige over Ankertouget, lod Olaf dette i Hast stramme ved Vindaaser eller Spil, som allerede paa Forhaand vare indrettede, idet man tillige begyndte et Angreb med Spyd og Steenkast. Jarlens Skib lettedes op og kantrede, og saavel Jarlen, som alle hans Mænd styrtede i Vandet; de fleste bleve dog dragne op og bragte ombord paa Kongens Skib; nogle faa vare druknede eller dræbte ved det pludselige Angreb. Haakon Jarl blev ført frem for Kongen, og tog Sæde i For-Rummet. Han var da 17 Aar gammel, og den smukkeste Yngling, man kunde se for sine Øjne. Hans Haar var langt og fagert som Silke: om hans Hoved var et Guldlad eller Smykke. „Det er dog sandt", sagde Olaf, „hvad man siger om Eder og Eders Æt, at I ere overmaade smukke, men nu er det forbi med Eders Lykke". „Det er just ikke Tegn paa at Lykken ganske har slaaet Haand af os", sagde Jarlen, „om end saadant som dette engang kan hænde; det gaar jo oftest saaledes, at snart den ene sejrer, snart den anden; selv er jeg ung og uerfaren, og ventede heller ikke nogen Ufred, saa at jeg ikke var beredt paa Forsvar: en anden Gang tør det maaske gaa bedre". „Men har du da", spurgte Kongen, „ingen Tanke om at der herefter hverken kan være Tale om Sejr eller Tab for dig?" — „Det kommer an paa Eder", sagde Haakon. „Hvad vil du da gjøre for at slippe uskad herfra", spurgte Kongen. „Lad mig høre, hvad I forlanger", spurgte Jarlen. „Intet andet", sagde Kongen, „end at du forlader Landet, og saaledes giver Slip paa dit Rige, hvorhos du og skal sværge mig en Ed paa, aldrig herefter at holde noget Slag med mig". Jarlen sagde at han dertil var villig, overdrog Olaf sit Rige, og tilsvor ham, at han aldrig herefter skulde stride mod ham, eller med Vaabenmagt gjøre ham Herredømmet i Norge stridigt. Ved Hjelp af Olafs Mænd fik Haakon sit Skib bragt paa ret Kjøl igjen, og skyndte sig fra Landet saa hastigt han kunde [2]). Efter en enkelt Beretning skal

[1]) Den legendariske Saga, Cap. 21.

[2]) Saaledes fortælles denne Begivenhed i Olaf den helliges Saga, Cap. 44, Snorre, Cap. 28, Fagrskinna, Cap. 89. Den legendariske Saga beretter altsammen noget omstændeligere. Ifølge den har Haakon Jarl to Skibe, nemlig et Langskib og en Skude. Samtalen med Jarlen gjengives vidtløftigere. Olaf beder ham at vælge mellem Liv og Død, og nævner som Betingelse for det første, at han skulde blive hans Jarl. Jarlen siger at han ej havde noget derimod, naar det ej var for Skams Skyld, da han nu engang havde

Olaf have skjenket ham Sydergerne og hjulpet ham til at vinde dem [1]). Dette savner dog al Rimelighed, og strider desuden mod de sikrere Oplysninger om Haakons videre Skjæbne, som vi andenstedsfra have, nemlig at Haakon begav sig til England, og opholdt sig i den længste Tid hos sin Morbroder Knut. Vore egne Sagaer, der lade Erik Jarl dø for Olafs Ankomst til Norge, fortælle at Haakon strax drog til Knut; Erik var imidlertid, som vi vide, da endnu ikke død, og levede endog flere Aar derefter. Det er derfor i sig selv rimeligt, at hans Søn Haakon allerførst har taget til ham. Men da han just paa denne Tid opholdt sig ved Hæren hos Knut, kom det i sig selv ud paa eet og det samme, hvad enten Haakon tog sin Tilflugt til ham, eller til Kongen. Knut modtog Haakon paa det venligste, og gav ham store Forleninger i sit Rige [2]). Det er allerede forhen omtalt, hvorledes vi i engelske Breve fra de følgende Aar oftere finde ham nævnt [3]). Vi ville siden se ham, trods sin Ed, atter at gjøre Fordring paa Herredømmet i Norge. Men dette var efter hans Faders Død. Erik Jarl synes at have regnet det nøjere med Eden.

---

været Herre over to Dele af Landet. Da spørger Olaf hvad han vil gjøre for at beholde Livet. Haakon sværger nu Ed paa, aldrig at føre Vaaben mod Olaf, og aldrig oftere at komme til Norge, men hvor han treffer Olafs Mænd at forsvare dem, og sige ham til, hvis han veed om nogen Svig imod ham. Meget heraf stemmer saaledes Ord til andet med den sædvanlige Beretning, at det næsten ser ud som om denne kun var et Uddrag af den vidtløftigere. Ogsaa Thjodrek (Cap. 15) fortæller om Haakons to Skibe, et Langskib og en Skude, ligeledes Ágrip, Cap. 26. Beskrivelsen over det Øvrige lyder i det Væsentlige, som ovenfor. Om Begivenheden selv kan der ej være nogen Tvivl, da saa vel Ottar som Sighvat omtale dem i Vers, der anføres: „den mægtige, ærgjerrige Konge sagde at han endelig maatte finde Haakon i det gamle Saudungssund; den tapre unge Fyrste traf der den Jarl, som var den næst ypperste og af bedst Æt over hele den danske Tunge". Haakons Alder opgives forskjelligt. Det sædvanlige er 17 Aar; et Hdskr. af Fagrskinna har „14"; Ágrip har „15". Det er ovenfor (S. 410) viist, at Erik Jarl i Aaret 996 blev gift med Gyda, Sven Tjugeskeggs Datter. Deres Søn Haakon kunde saaledes ej være fød før 996; derimod kan han gjerne være fød efter. Han kan altsaa i Aaret 1015 vistnok have været 17, i sit 18de Aar, men ogsaa maaske yngre. De fleste Vidnesbyrd ere dog for Tallet 17, og derfor er det vel det retteste.

1) Ágrip, Cap. 20.

2) Den legendariske Olafs Saga siger at Knut satte Haakon til Jarl inden Hirden, og gav ham et stort Len. Han kaldes ogsaa Hácun dux i de engelske Diplomer.

3) Hans Navn forekommer fra 1019 til 1031; hvorledes dette sidste Tal er at forklare, skal nedenfor omtales.

53. Olaf hos Sigurd Syr. Han faar Kongenavn paa Oplandene.

Efter denne heldige Begyndelse gav Olaf sig foreløbigt tilkjende som Kronprætendent, idet han drog sydefter langs Kysten, og paa flere Steder holdt Thing med Bønderne for at blive anerkjendt af dem. Mange gik ham ogsaa strax til Haande, medens andre, der vare Svein Jarls Venner eller Frænder, ej vilde vide af ham [1]). Dette maa fornemmelig have været Tilfældet i den lange Strækning fra Sognsøen til Lindesnes, hvor Erling Skjalgssøn herskede saa godt som med Kongemagt. Olaf skyndte sig derfor til Viken, for at komme til sin Hjembygd, Oplandene, hvor han ventede sig bedst Fremgang. Da han kom til Vestfold, fandt han en venlig Modtagelse hos sin Faders forrige Venner og Kjendinger, ligesom han og havde mange Slægtninger paa den Kant. Han satte sine Skibe paa Land, sandsynligviis øverst oppe i Dramnsfjorden, hvor han havde anseede Frænder [2]), og hvorfra der var korteſt Vej til Ringerike. Hid stevnede han op, for at besøge sin Moder og Stiffader. Han kom, siges der i Sagaerne, en Dag om Høsten, tidligt om Morgenen. Da han nærmede sig Gaarden, løb Kongens Tjenestedrenge ind i Stuen til hans Moder Aasta, som sad der med flere Kvinder, og fortalte at hendes Søn Kong Olaf snart var at vente. Hun stod strax op og bød Mænd og Kvinder at gjøre Alt istand paa det bedste til hans Komme. Hun lod fire Tjenestepiger hente Stue-Tjeldene, hænge dem op i en Hast, og brede Dækker over Bænkene; to Karle lagde Straa paa Gulvet, to satte Skjenkebordet og den store Ølkande frem, to andre sloge Bordene op, tvende opdækkede Maden, to bragte Øl ind. Tvende sendte hun af Gaarde til Kong Sigurd med hans Stadsklæder og hans Hest med forgyldt Sadel og steenbesat Bidsel; fire Mænd sendte hun til alle Kanter af Bygden for at indbyde de gjæveste Mænd til Velkomstgilde for hendes Søn. Alle de Tilstedeværende maatte klæde sig paa det bedste; dem, som ingen Klæder havde, gav hun selv. Da de affendte Bud kom til Sigurd Syr, stod han just ude paa Ageren, hvor han saa til sine mange Arbejdsfolk, der deels skare Korn, deels bandt det i Neeg, deels kjørte det hjem og bragte det i Lade. Der fortælles at han havde en blaa Kjortel, blaa Buxer, høje Sko, med Skafterne bundne til Læggene, en graa Kappe, bredskygget graa Hat, Stav i Haanden med forgyldt Sølvholk og Sølvring oventil [3]). Sende-

---

[1]) Det fortælles saaledes udtrykkeligt i Olaf den helliges Saga, Cap. 46. Det tør dog vel hænde, at det just ikke var paa saa „mange" Steder, at Olaf holdt Thing med Bønderne.

[2]) F. Ex. Vebjørn paa Huseby, inderst ved Dramnsfjorden eller i Lier; den senere saa berømte St. Hallvards Fader, gift med Olafs Moders Syster eller Systerdatter.

[3]) Der staar og at Sigurd havde et „Url" for Ansigtet. Dette maa vel betegne et Slags Slør for Sol eller Støv.

budene hilsede ham fra Aasta at han nu endelig maatte føre sig op som en Stormand, og vise at han mere slægtede paa Harald Haarfagre end sin Morfader Rane Mjonef eller Nerid Jarl den gamle, hvor forstandige Mænd disse end havde været [1]). Kongen sagde: Eders Tidende er vistnok merkelig, men I-tage det ogsaa overvættes heftigt; jeg kjender imidlertid Aastas Storsindethed, og veed at hun ofte har gjort stort Væsen af Mænd, der ikke vare hende saa nær paarørende; denne Gang er hun derfor mere end almindelig ivrig, og jeg vilde blot ønske, at hun kunde følge sin Søn af Gaarde med lige saa stor Stolthed som hun nu fører ham ind: men jeg aner, at hvis det skal ske, da maa de, der lægge sig ud for den Sag, hverken spare Gods eller Liv, thi Olaf binder an mod en stor Overmagt, og udsætter sig baade for Danekongens og Sviakongens Vrede, om han holder saaledes ved. Sigurd satte sig nu ned, lod Skoene drage af sig, og tog i deres Sted Karduans-Støvler paa med gyldne Sporer; Kappen og Kjortelen ombyttede han med Silkeklæder og en Skarlagenskaabe, omgjordede sig med et prægtigt Sverd, satte en forgyldt Hjelm paa Hovedet, og steg til Hest. De fleste Arbejdsfolk sendte han bort i Bygden, men tog med sig 30 blandt de meest velklædte og red hjem, ledsaget af dem. Da han red ind paa Gaarden foran Stuen, saa han Olafs Merke eller Banner nærme sig paa den anden Side; Olaf selv red lige efter det, ledsaget af 120 vel udrustede Mænd. Paa Gaardspladsen mellem Husene stode ogsaa Mænd opstillede. Sigurd hilsede allerede fra Hesten sin Stifsøn Olaf og bad ham ind til Drikkegilde; Aasta gik ud til ham, kyssede ham, bad ham at forblive hos dem, og sagde at alt det Land og alle de Folk, hun kunde skaffe, stode til hans Tjeneste. Kong Olaf takkede hende for hendes venlige Tilbud: hun tog hans Haand og førte ham ind i Stuen til Højsædet. Kong Sigurd gav Befaling til at tage vare paa deres Klæder og fodre deres Heste; derpaa gik han til sit Højsæde, og der holdtes nu et prægtigt Gjestebud.

Olaf havde ikke været længe hos Sigurd, førend han en Dag kaldte ham, Aasta og Rane til Samtale og Raadslagning. Han forestillede dem, hvorledes han nu i lang Tid havde ligget paa Tog i fjerne Lande, uden at have andet at holde sig selv og sine Mænd med, end hvad de ved Sverdet kunde vinde; derimod havde udenlandske Høvdinger underkastet sig hans fædrene Besiddelser, uden at bryde sig synderligt om Harald Haarfagres Ætlinger. Hans Hensigt, som han længe havde næret, var nu den, at gjøre Paastand paa sin Fædrenearv, uden enten at spørge Danekongen eller Sviakongen derom; han vilde vinde den ved Odd og Egg, og i dette Øjemed forlange sine Frænders og Venners Hjelp; enten skulde han komme i

[1]) Om Nerid den gamle, ogsaa kaldet den nidske (sinki) og raadspake, Jarl enten paa Grenland eller i Thelemarken, se ovf. 1ste B. S. 341—343. Om Rane Mjonef (Tyndnæse) fortælles der ikke paa noget andet Sted.

Besiddelse af hele det Rige, Olaf Tryggvesson havde behersket, eller falde paa sin Fædrenejord. Almuen, meente han, vilde nok gjerne afkaste fremmede Hovdingers Aag, naar kun de, som den havde Tillid til, satte sig i Spidsen. Hans Bon var nu til Sigurd, at han vilde staa ham bi med Raad og Daad; han havde hidtil ikke aabenbaret denne Sag for nogen anden, thi ingen var forstandigere end Sigurd og kunde bedre raade ham, hvorledes han skulde tage Sagen fat, om han nemlig strax skulde træde frem for Mængden, eller først i Stilhed føle sig for hos enkelte af de fornemmere og visere. Han haabede og, at det nu skulde blive lettere at binde an med Svein Jarl alene, end med ham og Haakon tilsammen. Sigurd svarede at det var et stort og voveligt Foretagende, han havde i Sinde, og at det vidnede mere om Ærgjerrighed end om Forsigtighed; paa den anden Side tilstod han aabenhjertigt, at der var saa stor Forskjel mellem hans beskedne og stilfærdige, og Olafs ærgjerrige og urolige Charakteer, at man ikke vel kunde bedømme dem efter een Maalestok. Fra Barnsbeen af, sagde han, havde Olaf været storsindet og ærgjerrig, og nu maatte han være det i saa meget højere Grad, som han havde været ude paa Krigstog og dannet sig efter udenlandske Hovdingers Skik. Saa meget skjonnede han, at det nu ej kunde nytte at ville afsnakke Olaf med denne Plan, og erkjendte desuden, at man maatte holde en Ætling af Harald Haarfagre det til Gode, om han græmmede sig over at den hele Æt skulde være nedværdiget, og om han ønskede atter at hæve den i Vejret. Dog, sagde Sigurd, vilde han intet med Bestemthed love, førend han havde forhørt sig desangaaende hos de andre Konger paa Oplandene, og han bifaldt meget, at Olaf først havde betroet sig til ham, inden han offentligt fremkom med sine Fordringer, thi det var ikke raadeligt at indlade sig med Almuen, førend man havde sikret sig paalidelige Støtter. Han lovede at tale hans Sag hos Hovdingerne paa bedste Maade og tilsagde ham derhos al den Bistand i Gods og Penge, som behovedes. Sigurd tvivlede for øvrigt ikke paa, at Olaf nok vilde faa mange Tilhængere; „thi", sagde han, „Mængden har altid Lyst til Forandring; saaledes gik det forhen, da Olaf Tryggvesson kom; alle bleve glade i ham, skjønt han rigtignok ikke længe nød godt af Kongedømmet". Den storsindede Aasta sagde, at naar hun alene kunde faa se sin Søn som Overkonge i Norge, vilde hun heller at han ej skulde leve længer end Olaf Tryggvesson, end at han skulde dø som Olding uden at blive større Konge end Sigurd Syr [1]).

---

[1]) Hele denne merkelige, og formedelst den Skildring af de Tiders Skikke og Sæder, som den indeholder, saare interessante Fortælling, er meddeelt i Olaf den helliges Saga, Cap. 46—49, hos Snorre, Cap. 30—33. Den legendariske Saga, Cap. 23 har meget lidet derom, idet den alene fortæller, at Olaf opholdt sig om Vintren hos Sigurd med sine Mænd og imidlertid vandt flere af Oplændingerne ved Guld og Sølv; Fagrskinna omtaler ogsaa Olafs Besøg

Paa denne Tid var der, som vi allerede tidligere have nævnt, flere Fylkekonger paa Oplandene, hvoraf de fleste nedstammede fra Harald Haarfagre, og, som det synes, især hørende til den alfhildske og snefridske Linje. Paa Hedemarken var der to Brødre, ved Navn **Rørek** og **Ring**; de skulle have været Sønner af Dag, hvis Fader Ring igjen var en Søn af Harald Haarfagre og Alfhild [1]). I Gudbrandsdalen var der en Konge ved Navn **Gudrød**; han har sandsynligviis boet i den sydlige Deel, da vi snart efter finde Dale-Gudbrand som den egentlige Herre i den nordlige. Der var tillige en Konge paa Raumarike, som derhos herskede paa Thoten og Hadeland; ligeledes var der en Konge i Valdres. Alle disse smaa Konger lod Sigurd indbyde til en Sammenkomst oppe paa Hadeland. De indfandt sig alle, ligeledes Olaf. Sigurd aabenbarede dem Olafs Forsæt, og bad dem om at staa ham bi. Han forestillede dem, hvor nødvendigt det var at faa Danernes og Sviarnes Herredømme afkastet, og at man nu i Olaf havde den rette Mand dertil. Han fortalte dem om Olafs mange og berømmelige

---

hos Sigurd kun i allerstørste Korthed. Da nu den vidtløftige Beretning heller ikke er belagt med Citater af Skaldenes Vers, maa der vistnok altid være Spørgsmaal om dens Paalidelighed. Fremstillingen er paa den anden Side saa livlig, og den indeholder saa mange charakteristiske Detailler, at man heller ikke vel kan antage den for opdigtet. Den maa derfor staa ved sit Værd, og Hovedtrækkene maa i det mindste ansees for tilforladelige. Det er umuligt, at alle disse Enkeltheder, f. Ex. om Sigurds Dragt, endog kunde have været opbevarede, naar de ikke grundede sig paa Ojevidners Beretninger. Besynderligt er det især, at alle de nævnte Sagaer vide at fortælle om at Sigurd hver anden Dag bevertede Olafs Mænd med Kjød og Øl, hver anden med Fisk og Melk. Den legendariske Saga omtaler, at Olafs Mænd undrede sig derover; dette have de senere Haandskrifter udspundet til en større Vidtløftighed, og lade Olaf opholde sig hele Julen hos Sigurd, uagtet de selv senere fortælle at han mod Julen drog til Throndhjem.

1) I Olaf den helliges Saga, Cap. 186, Snorre, Cap. 210, opstilles det ovenfor angivne Slægtskabsforhold; jvfr. ovenfor, 1ste B. S. 582, 583, nærv. B. S. 16, Note 2, S. 287. I Eimunds Thaatt (Fornm. S. V. 267) udgives Rørek for Rings Søn, ej hans Broder, hvilket vistnok er en Fejl. Man maa forøvrigt ej forestille sig disse Konger, som om de virkelig herskede over de nævnte Fylker. Deres Stilling var kun som Sigurds; de vare Konger i, ikke over Fylkerne. Naar der tales om en Konge paa Raumarike, der tillige herskede paa Thoten og Hadeland, bør man saaledes ikke tænke sig at han har haft noget egentligt Herredømme, men kun betydelige Besiddelser i det nordlige Raumarike og de tilstødende Dele af Hadafylke, hvortil ogsaa Thoten hørte. Kongen paa Valdres har vel ligeledes haft sine største Besiddelser i Land, der hørte til Hadafylke, siden han senere (Cap. 73) omtales under Benævnelsen „Hadelands Konge". Overhoved synes man langtfra at have været paa det rene med, hvorledes det hang sammen med disse Konger. Den legendariske Saga Cap. 24 slaar Forhandlingerne med Oplandenes Konger sammen med deres senere Tilfangetagelse, og omtaler 11 Konger, Fagrskinna Cap. 93 synes tildeels ogsaa at gjøre det samme, men nævner 9 Konger.

Bedrifter udenlands. Rørek svarede: „det er sandt nok, at Harald Haarfagres Herredømme er meget forfaldet, og at ingen af hans Æt er Overkonge, men Folket er af Skade blevet klogt. Haakon Adelsteensfostre var almindelig yndet, men da Gunnhilds Sønner kom til Roret, blev deres haarde Herredømme saa utaaleligt, at man heller vilde have udenlandske Konger, der nøjede sig med Skat, men forresten som oftest vare langt borte og lode Folket raade sig selv. Da Harald Gormsson og Haakon Jarl bleve Uvenner, herjede Jomsvikingerne i Norge; mod dem rejste hele Folket sig og fik dem fordrevne: da opfordrede man Haakon Jarl til at værge Landet mod Danekongen med Odd og Egg, men aldrig saa snart troede han sig fast i Herredømmet, forend han blev saa haard og voldsom, at man ej kunde finde sig deri: Thrønderne dræbte ham og toge Olaf Tryggvesson til Konge. Denne var odelbaaren til Kongedømmet og i alle Dele vel skikket til at være Høvding, hvorfor ogsaa hele Mængden var saare ivrig for at faa ham til Konge og atter fornye Harald Haarfagres Rige. Men da nu han igjen troede sit Herredømme befæstet, kunde ingen raade sig selv for ham: os Smaakonger trykkede han haardt for at faa alle de Indtægter, Harald Haarfagre havde oppebaaret; ja man havde ikke engang Lov til selv at vælge, hvilken Gud man vilde tro paa. Nu, siden han mistede Riget, have vi holdt Venskab med Danekongen, der har været os til stor Hjelp og Støtte i alt hvad vi havde at kræve, medens vi indenlands have haft Ro og raadet os selv, uden at lide mindste Tryk. Jeg for min Deel befinder mig vel derved, og jeg indser ej at jeg faar det bedre, om end min Frænde bliver Konge over Landet; derfor agter jeg ikke at befatte mig med denne Sag". Ring, Røreks Broder, var derimod af en ganske anden Mening. „Det tykkes mig dog bedre", sagde han, „om jeg end kun beholder den Magt og de Ejendomme, jeg nu har, at min Frænde hersker over Norge, end udenlandske Konger. Jeg ser gjerne at vor Æt atter kan komme paa Fode i Landet. Hvad Olaf angaar, da vil det jo komme an paa hans Held og Lykke, om han opnaar Magten eller ej. Men bliver han Eneherre over Riget, da vil den være bedst faren, som har størst Krav paa hans Venskab. Endnu har han ikke større Magt end nogen af os, ja endog saa meget mindre, som vi dog have noget Land at raade over, og han intet; vi ere heller ikke mindre odelbaarne til Riget end han. Men naar vi desuagtet hjelpe ham til at naa Magtens højeste Trin i Landet, skulde han da ikke føle sig os forbunden og lønne os det paa det bedste, hvis han for øvrigt er den Hædersmand, jeg tror, og som han udgives for? Jeg foreslaar derfor at vi skulle vove Forsøget, og slutte Venskab med ham". De øvrige Konger bifaldt hans Tale, uden at lytte til Røreks Betænkeligheder. Olaf lovede dem paa sin Side, at vise dem oprigtigt Venskab og forbedre deres Kaar, hvis han blev Overkonge. Paa disse Vilkaar blev der da sluttet

Forbund mellem dem, og stadfæstet med Ed paa begge Sider. Derpaa stevnede Kongerne Thing, hvor Olaf fremstod og i et langt og veltalende Foredrag udviklede sine Rettigheder og hvad Fordringer han havde paa Riget. Han bad Bønderne antage ham til Konge, og lovede dem til Gjengjeld at overholde Landets gamle Love og værge Landet mod udenlandske Hære og Høvdinger. Hans Tale vandt stort Bifald. Siden traadte ogsaa de øvrige Konger frem og talte hans Sag paa bedste Maade. Det gik da, som man let kunde forudse, at den forsamlede Mængde gav Olaf Kongenavn over det hele Land, og tildømte ham Landet efter de oplandske Love (1015). Han begyndte nu strax de sædvanlige Rejser omkring paa Kongsgaardene, hvor han lod tilsige Vejtsler, og rejste saaledes gjennem Hadafylke op til Gudbrandsdalen. Sigurd havde Ret, da han spaaede at Olaf vilde faa stort Tilløb, thi der samlede sig saa mange om ham, at de faldt ham til Besvær; han var omgiven af henimod 360 Mand, medens Kongerne paa deres Rejser gjennem Oplandene sædvanligviis plejede alene at have 60 eller 70, og aldrig over 120. Derfor slog ikke den bestilte Gjestebudskost til, saa at Kongen var nødsaget til at rejse meget hurtigt om, og ikke blive længere end een Nat paa hvert Sted[1]).

54. Olafs Tog til Throndhjem.

Fra denne Olafs Antagelse til Konge paa Oplandet regnes hans Regjerings Begyndelse i Norge. Imidlertid kunde han dog ikke anse sig for ret Konge i Norge, forend han var bleven anerkjendt af Thronderne. Til Throndelagen maatte det derfor være ham magtpaaliggende, snarest muligt at komme, for at prøve sin Lykke. Men her opholdt Svein Jarl sig med sine fleste Tilhængere, og det maatte næsten ansees som en Dumdristighed af Olaf at vove sig did. Paa den anden Side havde Svein saa meget mindre Grund til at vente ham, og stolende herpaa gjorde Olaf et skyndsomt Tog lige fra Oplandene over Fjeldet ned til Throndhjem, for at overrumple Svein, der skulde holde sit Julegjestebud i Steinker. Det fortælles, at

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 50, Snorre, Cap. 31. Om disse Forhandlinger gjelder det samme, som ovenfor er ytret om Olafs Ophold hos Sigurd: nogen authentisk Bekræftelse paa Rigtigheden af alle Enkeltheder findes ej, og det er kun Fortællingens egen Sandsynlighed, som bærer den oppe. Kong Røreks hele Fremstilling af de politiske Forholde under de forrige Konger er, hvad enten nu Ordene ere lagte ham i Munden af Sagaskriveren eller ej, yderst merkelig. Noget heraf er vistnok urigtigt, navnlig at Olaf Tryggvesøn skulde have krævet Afgifter af Oplændingekongerne, med mindre der her kun sigtes til hiin ene Gang, da Olaf var paa Oplandene og christnede Ringerike 998, ved hvilken Lejlighed ogsaa en Deel af Oplandene, rimeligviis de tilstødende Distrikter, skulle være blevne christnede. Se ovfr. S. 316.

Olaf tog den sædvanlige Vej gjennem Gudbrandsdalen og Opdal ned til Orkedal [1]). Dette maa dog vistnok være saaledes at forstaa, at han meest drog til Fjelds og ad afsides Veje, thi ellers vilde vel neppe hans Færd kunne holdes saa hemmelig som ønskeligt var. Muligt, at han og fra den sydlige Deel af Gudbrandsdalen har taget Vejen over Østerdalen og derfra til Kvikne. Det heder vistnok, at han kom gjennem Opdal, hvor han tilbragte en Nat, og derfra drog over Opdalsskoven til Medaldal; men dette kan lettelig grunde sig paa den urigtige Forestilling hos en yngre Sagafortæller, at Olaf tog den alfare Vej [2]). Da han kom til Medaldal, kaldte han Bønderne sammen til Thing og fordrede at de skulde antage ham til Konge, hvorimod had bød dem samme Ret og Lov, som i sin Tid Olaf Tryggvesson havde budt dem. Bønderne, der ej vare mandsterke nok til at gjøre ham Modstand, hyldede ham og aflagde ham Troskabsed, dog havde de forud sendt Bud ned til Orkedal og til Skaun (Børgsefkougn) for at melde Olafs Ankomst. Einar Thambarskelver, der sædvanligviis boede paa Husebø i Skaun, lod ved denne Efterretning strax Hærør opskære, og gaa til alle fire Kanter, idet han opbød Thegn og Træl for at møde Olaf og værge Landet mod ham. Derved samledes endeel Folk, saavel i Orkedalen som i Gauldalen. Olaf fortsatte sin Vej meget fredeligt ned til Orkedalen. Men da han her kom ud til Grjote (hvor Kirken nu ligger), mødte han en

---

1) Saaledes fortælles det i Olaf den helliges Saga, Cap. 51, Snorre, Cap. 36, Fagrskinna, Cap. 91 siger kun at Olaf drog hit efra, d. e. til Lands, uden nærmere at opgive Vejen. Den legendariske Saga fortæller intet om hele denne Rejse.

2) Det maa erkjendes, at siden efter, hvor Olaf udbreder Christendommen i Gudbrandsdalen, klinger det lidt besynderligt, at Folket der næsten betragter ham som en Fremmed, om hvem man hidtil lidet eller intet havde hørt, naar han dog tidligere havde paa Op- og Nedvejen til og fra Throndhjem var kommen med ikke mindre end 800 Mand gjennem Hoveddalen. Man maa derfor virkelig antage, at Olaf har taget Vejen gjennem de mere afsides Egne, og dertil i al Hast. Vi have tidligere nævnt, at den gudbrandsdalske Konge, der underkastede sig ham, rimeligviis kun har hersket i de sydligste Dele af Gudbrandsdalen, der stødte til Mjøsen, altsaa Faaberg og Lillehammer. Naar Olaf kom hid, kunde han altsaa siges at være kommen til Gudbrandsdalen. Men derfra har han neppe taget Vejen gjennen Fron, Kvam, Bredebygden, Sel og Dovre, eller gjennem Hoveddalen. Man skulde formode, at han enten allerede fra Lillehammer af, eller i det mindste fra Ringebu, har taget til Fjelds over til Østerdalen, og fra denne er dragen til Kvikne, hvor han jo allerede paa en vis Maade var i Orkedalen. Jvfr. S. 524, Note 3, S. 528, Note 1. Vistnok kom han ikke paa den Maade gjennem Opdal, men det maa merkes, at naar Sagaskriveren engang tænkte sig, at Olaf tog den sædvanlige Vej, maatte han ogsaa forestille sig, at han kom til Opdal; han kan saaledes have nævnt dette uden nogen Hjemmel. Der nævnes ej om nogen af Olafs Bedrifter eller Sammenstød med Folket forend i Meldal.

Bondehær paa henimod 900 Mand [1]). Kongen stillede sine faa, men krigsvante Mænd i Fylking, og gjorde sig rede til Angreb. Bønderne derimod, som ej havde aftalt, hvo der skulde være deres Høvding, kunde ej komme i Orden, og der herskede øjensynlig Forvirring i deres Hob. Da Olaf merkede dette, sendte han en af sine Mænd, ved Navn Thore Gudbrandsson, til dem med Fredstilbud. Thore hilste dem, at Olaf helst ønskede at afgjøre Alt i Mindelighed med dem, og bad dem at udnævne tolv af de fornemste i deres egen Midte, for at underhandle. Herpaa gik Bønderne ind, og de udvalgte gik over en liden Høj frem mod Kongens Fylking. Olaf takkede dem for deres Føjelighed, og fortalte dem sit Ærende til Throndhjem, nemlig at tage det Rige i Besiddelse, Haakon Jarl havde afstaaet ham. Han fremviste Vidner paa denne Afstaaelse og Jarlens Ed, og sluttede med at forelægge Bønderne to Vilkaar, enten at gaa ham til Haande, idet han bød dem slig Lov og Fred som Olaf Tryggvesson forhen, eller at holde Slag med ham. Da de tolv kom tilbage til deres Flok med denne Besked, blev der en Stund raadslaaet om hvad herved var at gjøre. Enden blev dog den, at de besluttede at gaa Kongen til Haande, hvilket da og skede, og bekræftedes med Ed. Kongen fortsatte nu sin Rejse og Bønderne gjorde Vejtsle for ham. Da han kom ned til Fjorden, skaffede han sig Skibe blandt dem, som tilhørte Bønderne i Egnen. Et tyvesædet Langskib fik han fra Gunnar paa Gelmin i Orkedalen, et andet lignende fra Lodin paa Viggen, et tredie fra Angre (Hangran) over paa Neset (Byneset), hvilken Gaard havde tilhørt Haakon Jarl, men nu bestyredes af hans Aarmand Baard hvite. Desforuden fik han fire eller fem Skuder [2]): med denne lille Flaade styrede han hastigt ind efter Fjorden for at træffe Svein Jarl i Steinker [3]). Men imidlertid havde Einar Thambarskelver faaet Nys om Olafs Ankomst; han ilede med sine Huuskarle op i Gauldalen, og sendte andre af sine Folk

[1]) Egentlig 7 Hundreder, d. e. store, altsaa 840.

[2]) Olaf den helliges Saga Cap. 53 nævner kun fem, Fagrskinna Cap. 91 kun tre Skibe.

[3]) Fortællingen om denne Rejse forekommer saa vidtløftigt kun hos Snorre, Cap. 36—39. Om dens sandsynlige Oprindelse og Paalidelighed, se nedenfor; her bemerke vi kun, at Sagaskriveren aabenbart har tænkt sig hans Rejse baade længere og langvarigere, end den kunde have været og Vejen er. Olaf maatte aabenbart skynde sig, for at Rygterne ej skulde komme alt for meget i Forvejen for ham; Forhandlingerne med Bønderne have vistnok kun været som i Forbigaaende; mellem Grjote og Fjorden er Afstanden saa kort, at der i det højeste blot kan være tale om een Vejtsle, Bønderne gjorde for ham, ej om flere, som det hos Snorre heder; Fagrskinna nævner ikke om noget Thing med Bønderne. Merkeligt er det og, hvad vi nedenfor ogsaa komme til at berøre, at Olaf ved sin Tilbagerejse drog, som det heder, fra Orkedal til Fjeldet og „øster til Dalerne", samt derfra til Gudbrandsdalen. Rimeligviis har han vel taget samme Vej frem, som tilbage.

til Nidaros, med den Befaling at tage en ham tilhørende Skude, som laa der, og i største Hast at ro ind til Steinker for at underrette Jarlen om den overhængende Fare. Jarlen havde heldigviis et Langskib liggende aldeles sejlfærdigt og tjeldet udenfor Byen. Da Budskabet kom til ham, lod han endnu samme Aften sit Løsøre, de nodvendige Klædningsstykker for sig og sine Folk, og Mad og Drikke saa meget Skibet kunde rumme, bringe ombord, og roede bort strax om Natten. Steinker ligger, som bekjendt, ved den inderste Ende af Beitstadfjorden, der danner en egen Afdeling af Throndhjemsfjorden, og næsten kan betragtes som en Indsø, da den kun gjennem det neppe $\frac{1}{16}$ Miil brede Skarnsund mellem Inderøen og Verabygden har sit Udlob i Yterofjorden, saaledes kaldes den nærmeste Deel af den ydre Fjord, fordi den her omgives af Yterøen, mellem Mosevikrn og Skaun. Men fra Steinker til Skarnsund er der to lange Mile, saa at Jarlen ikke naaede Skarnsund førend i Daglysningen, og da han kom ud af Sundet, lige for Mosevikrn, saa han allerede Olafs Skibe nærme sig, idet de kom ud af Nordviksundet mellem Yterøen og Mosevikbygden. Han drejede derfor i al Hast af og lagde ind til Land i Mosevikrn, paa et Sted hvor der var tyk Skov, og saa nær den stejle Strand, at Grenene ragede frem over Skibet og tildeels skjulte det. Derhos lod han sine Folk hugge Træer og sætte dem rundt omkring Skibet paa Ydersiden lige ned til Vandgangen, saa at man i Frastand ej kunde skjelne Skibet fra den skovbevorne Strand, især da det endnu ikke var ret lyst. Paa denne Maade lykkedes det ham at undgaa Olafs Opmerksomhed. Denne fortsatte sin Vej ind til Steinker, og saa snart hans Skibe vare komne bagenfor nærmeste Odde, lagde Jarlen atter ud, og sejlede syd til Frosten, der hørte til hans Rige [1]). Derfra sendte han Bud til Gauldalen efter Einar Thambarskelver, og sagde til denne, at han vilde samle Folk og angribe Olaf. Einar raadede ham, heller at holde sig ganske rolig, saa at Olaf intet hørte til dem, thi i saa Fald var det nok muligt, at Olaf vilde slaa sig til Ro om Julen inde paa Steinker, hvor alt var færdigt til Julegilde, og da kunde man overrumple ham;

---

[1]) Saaledes heder det udtrykkeligt baade i Olaf d. hell. Saga og hos Snorre. Herved er dog at merke, at Frosten i det mindste i det 15de Aarhundrede (se Aslak Bolts Jordebog) regnedes til Strindafylke, men dette Fylke hørte, efter hvad vi tidligere have seet, til Erik Jarls, ikke til Svein Jarls eller rettere den svenske Konges Deel; ja det opregnes endog paa dette Sted i Olaf d. hell. Saga udtrykkeligt blandt de fire Fylker, Haakon Jarl som sin Faders Efterfolger havde aftraadt til Olaf. Man skulde altsaa formode, enten at Frosten paa hiin Tid ikke regnedes til Strindafylke, men til Stjordolafylke, hvad der vistnok ogsaa i og for sig var det naturligste; eller at Svein ikke egentlig har landet paa selve Frosten, men kun i Nærheden deraf, ved Aglo; eller endelig, at Strinden har hørt til de Dele af Riget, som Erik Jarl ved sin Afrejse fra Norge overlod til sin Broder. Jvfr. nedenfor S. 526 Note 3.

hørte han derimod at der samledes en Hær imod ham ude i Fjorden, vilde han strax skynde sig bort, og da fik man ikke fat paa ham. Jarlen fulgte Einars Raad, og drog op i Stjørdalen paa Vejtsler hos Bønderne. Men det gik ikke ganske som Einar havde formodet. Olaf kom vel til Steinker, men forblev ikke længe der. Han holdt Thing med Indthrønderne, der maatte tage ham til Konge og sværge ham Troskabsed; derpaa lod han alt det samlede Gjestebudsforraad bringe ombord paa sine Skibe og andre Fragtfartøjer, han i Hast fik fat paa, og sejlede med alt dette skyndsomt ud til Nidaros. Her stode nogle forfaldne Huse siden Olaf Tryggvessøns Tid, andre vare aldeles nedstyrtede, thi Jarlerne havde, som ovenfor berettet, ikke skjøttet om at vedligeholde hans Kjøbstadsanlæg. Olaf Haraldssøn, heder det, mindedes nu at hans Frænde Olaf Tryggvessøn havde anlagt en By her, og af Kjærlighed til hans Minde tog han Bolig her. Han lagde op i Elven, indrettede sig saa godt han kunde i de Huse, som endnu stode; lod skaffe en heel Deel Tømmer til at udbedre dem og oprejse de aldeles nedfaldne, hvortil en stor Mængde Folk anvendtes; ligeledes lod han udskibe alt det medbragte Gjestebudsforraad. Saaledes lagde han allerede nu sin Hensigt, ganske at træde i Olaf Tryggvessøns Fodspor, tydeligt for Dagen [1]), ligesom han ogsaa forresten optraadte som regjerende Konge, idet han krævede Landøre [2]) af de der liggende Islandsfarere. Den halve Landøre havde Svein allerede opkrævet, nu fordrede Olaf den anden Halvdeel [3]). Da, fortælles der, henvendte de sig til deres Landsmand, Skalden **Sighvat Thordssøn**, som nys var bleven Olafs Hirdmand, og anmodede ham om at bede Kongen at fritage dem for Afgiften. Sighvat Skalds Navn er uadskilleligt forbundet med Olafs eget, deels fordi han i sine Kvad har foreviget hans

---

[1]) Fagrskinna, Cap. 92.

[2]) Om Landøre er der allerede talt ovenfor, i 1 B. S. 556. Det var en Skat, som Harald Haarfagre paalagde Udvandrerne til Island. Da var Afgiften kun een Gang for alle; men allerede paa Jarlernes Tid var den, som man ser, bleven, hvad den siden forblev, en Afgift, som enhver Udlænding maatte betale, naar han forlod Norge, sml. Olaf d. hell. Saga, Cap. 223. Snorre, Cap. 259. Magnus den godes Saga, Cap. 45.

[3]) Hos Snorre staar at Sven havde indkrævet Halvdelen af Landørerne fordi Erik og Haakon havde Halvdelen af disse, som af andre Indtægter, i Throndhjem. Dette er for saa vidt urigtigt, som Erik havde Throndhjem aldeles frit, og saaledes de fulde Indtægter, der tilkom ham. Men det sees tydeligt, at Erik ved sin Afrejse har afstaaet den ene Halvdeel til Svein; det er altsaa denne, som Svein havde krævet, den anden stod tilbage og tilhørte Haakon; men nu fordrede Olaf den i hans Sted. Dette forklarer maaske og, hvorledes Frosten, om den end allerede da regnedes til Strinden, kunde kaldes Sveins Rige. Beretningen forekommer fuldstændigt kun hos Snorre, Cap. 41. Olaf d. hell. S. har kun et kort og højst ufuldstændigt Uddrag deraf.

Bedrifter, deels, og især, fordi han tidligt kom i det fortroligste Forhold til Olaf, og tog en virksom og betydelig Deel i de fleste politiske Forhandlinger, der fandt Sted under Olafs og hans Søn Magnus' Regjering. Sighvats Fader, Thord, kaldet Sigvaldaskald, fordi han i længere Tid havde opholdt sig hos Sigvalde Jarl og efter hans Fald hos hans Broder Thorkell den høje, blev under Olafs Krigstog i Vesten ogsaa kjendt med ham, kom i hans Tjeneste, og forblev siden hos ham [1]); hans Søn Sighvat, der imidlertid havde været opfostret paa Island [2]), var just kommen derfra til Throndhjem med andre Kjøbmænd samme Høst som Olaf kom did. Da Sighvat hørte at hans Fader var hos Kongen, opsøgte han ham strax; han havde digtet et Kvad om Kongen, som han udbad sig Tilladelse til at fremsige; denne fik han efter nogle Vanskeligheder, da Olaf, der sandsynligviis ikke yndede Hentydningerne til den gamle Gudelære, i Førstningen ej vilde høre ham eller lade digte om sig. Men da han først havde hørt Kvadet, syntes han saa godt derom, at han gav ham i Brageløn en Guldring, der vejede ½ Mark Guld, og gjorde ham til sin Hirdmand. Sighvat fremsatte ogsaa sin Forbøn for Islændingerne i et Vers, thi han var, som det siges, saa aldeles skabt for Skaldekunsten, at det endog faldt ham lettere at tale i bunden, end i ubunden Stiil [3]). Om hans Forbøn frugtede, nævnes ikke: man skulde dog formode det, da Sighvats Indflydelse paa Kongen stedse var meget stor.

Olaf fik dog ingen Julero i Nidaros. Svein Jarl og Einar besluttede at overfalde ham der, siden han ej, som de ventede, havde slaaet sig til Ro paa Steinker. De samlede Folk, og med den forholdsviis betydelige Skare af tyve (store) Hundreder eller 2400 Mand droge de fra Stjørdalefylke den øvre Vej, altsaa gjennem Selbu, over til Gauldalen, hvorfra de stevnede udefter den sædvanlige Vej til Nidaros. Det var og nær lykkets dem at komme uforvarende paa Olaf, men heldigviis fik dog de Mænd, denne havde sat til at holde Hestevagt oppe paa Gaularaasen (Byaasen), saa betids Øje paa dem, idet de kom fra Gauldalen, at de i Hast midt om Natten kunde faa advaret Olaf, der strax lod sine Mænd vække, og skyndte sig med dem ombord paa Skibene, medtagende Vaaben, Klæder og hvad de ellers i en Hast kunde faa fat paa. Men saa yderligt var det, at Jarlens Mænd allerede kom til Byen, som Olafs Skibe roede ud af Aaen. Efter

---

[1]) Det er let at forstaa, hvorledes Thord, naar han opholdt sig hos Thorkell, kunde blive kjendt med Olaf, thi Olaf selv var, som vi have seet, i Følge med ham.

[2]) Nemlig hos Thorkell paa Apavatn i Aarnes Syssel.

[3]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 157. Snorre, Cap. 170.

en enkelt Beretning skal endog nogle af Olafs Folk være blevne dræbte [1]). Olaf styrede ud til Orkedalen, hvor han gik i Land, og drog opad Dalen til Fjelds og tilbage den samme Vej han var kommen, til Dalene og derfra til Hedemarken. Men Svein Jarl tog hele det oplagte Juleforraad, og brændte de nys istandsatte Huse ved Nidaros, saa at Byen atter lagdes øde [2]).

[1]) Fagrsk. Cap. 92, som i den hele Beretning afviger lidt fra den sædvanlige. Navnligen lader den Olaf først efter Julen komme til Nidaros, medens Olaf den helliges Saga og Snorre lade ham tilbringe Julen der.

[2]) Fortællingen om alt dette findes i Fagrsk. Cap, 91, 92; i Olaf d. hell. Saga, Cap. 51—53, og meget vidtløftigere hos Snorre, Cap. 37—43. Intet forekommer derom i den legend. Saga. Thjodrek, Cap. 19, synes at mene at Olaf strax efter Ankomsten til Norge drog til Throndhjem, eller maaske ikke engang kom derhen, da det heder at han mistvivlede om at faa Hjelp hos Thrønderne, hvis Ubestandighed han kjendte, og forfulgt af Svein, tyede til Oplandene. Heller ikke belægges Fortællingen med andre Vers, end et Halvvers, som Fagrsk. tillægger en Thord Sjaareksson, om hvem den siden fortæller at han digtede en Draapa om Olaf (Cap. 100), til hvilken den vel altsaa antager hiint Halvvers at høre, medens derimod Olaf d. hell. Saga og Snorre, uden at nævne Forfatteren, siger at det er digtet om en Kløng Brunesson, der befandt sig hos Svein Jarl. Der siges her at Svein opbrændte de halvgjorte Huse ved Nidelven. Det er tillige noget besynderligt, at Sagaen ved at omtale hvorledes Svein Jarl undgik Olaf i Moseviken, nævner „Løv paa Træerne", uagtet det var Vintertid. Føjer man hertil, at Olaf ved sit senere Besøg i Gudbrandsdalen næsten omtales som fremmed, kunde der nok altid være Grund til nogen Tvivl om Beretningens Paalidelighed. Men, alle Omstændigheder overvejede, maa den dog i det hele taget antages for sikker. Ej alene har den fuldkommen Præget af den simple, fortællende Stiil, der charakteriserer de egte Traditioner lige over for de ordrige Legender og sildigere Opdigtelser; men den nævner derhos saa mange Biomstændigheder og Navne, at et Øjevidnes Udsagn maa antages at ligge til Grund. Det er forhen S. 258 omtalt, at Are frode fik mange Beretninger af Odd Kolsson, der igjen havde faaet dem af den forstandige Thorgeir Afraadskoll, der boede paa Nidaros 995. Hvis der var noget, Thorgeir fremfor andet maatte vide Besked om, var det dog, hvad der foregik i Thrøndelagen og rundt om Nidaros. Blev Olaf overfalden her af Svein, maatte Thorgeir have været et Øjevidne dertil, og saavel af Olafs som af Sveins Folk maa han have faaet de nøjagtigste Beretninger om hvad der strax forhen havde fundet Sted, nemlig Mødet ved Moseviken, Olafs Besøg paa Steinker, m. m. Man maa følgelig formode, at den her anførte Beretning hovedsageligen er Thorgeirs. At en senere Sagaskriver har omtalt „Løv" ved Juletid, kan være en Misforstaaelse, thi sandsynligviis har det især været Furegrene, hvormed Svein skjulte sig. At Olaf senere omtales som fremmed i Gudbrandsdalen, kan egentlig forklares paa den ovennævnte Maade, at han nemlig paa sin tidligere Færd drog til Fjelds og øster over (der staar endog udtrykkeligt, at han paa Tilbagevejen drog „øster" over Fjeldet fra Orkedal til „Dalene" og saa til Gudbrandsdalen), eller det kan betragtes som en Art af Ironi i Bøndernes Mund. I et Vers af Sighvat (Fagrsk. Cap. 93) hentydes der maaske ogsaa til at Thrønderne, der ved Nesje kæmpede mod Olaf, havde brudt deres Ed, altsaa at de tidligere havde tilsagt ham deres Troskab.

55. Olafs og Sveins sidste Kamp. Slaget ved Nesje. Sveins Flugt og Død.

Den øvrige Deel af Vinteren tilbragte Olaf paa Oplandene, deels paa Vejtsler, deels, som man og maa formode, hos Sigurd Syr [1]). Saasnart Vaaren nærmede sig, begyndte han at samle en Hær, thi han vidste, at Svein Jarl ej var ledig, og at den afgjørende Kamp snart forestod. Olaf skal have faaet meget Folk fra Kongerne paa Hedemarken; ligeledes sluttede mange Lendermænd og mægtige Bønder sig til ham, blandt dem **Ketil Kalf** paa Ringenes i Skaun (Stange), hvilken siden spiller en ikke ubetydelig Rolle i Olafs Historie. Ligeledes fik han Folk fra Raumarike, og hans Stiffader Sigurd Syr stødte til ham med en stor Skare. Med denne Hær drog han ud til Viken for at faa Skibe og paa dem drage videre sydefter. Han havde om Vinteren ladet bygge et Skib, som kaldtes **Skegge** eller **Karlshøvde**, fordi Stavnen var prydet med et Menneskehoved, som han selv havde udskaaret, og som sidenefter længe opbevaredes i Norge og skal have været brugt paa de Skibe, Høvdingerne selv styrede [2]). Det Sted i Viken, hvor Skibet byggedes, og hvor Olaf indskibede sig, var rimeligviis fremdeles Dramnsfjorden, hvor hans Knerrer, efter hvad vi ovenfor antoge, maa have været oplagte. Efter en Angivelse, der dog trænger til nærmere Bekræftelse, skal Olaf i alt have haft 20 Langskibe, to Skejder og hine to Knerrer, hvilke tilsammen vel kunne have rummet en Hær af henved 1500 Mand [3]), men i alle Fald neppe flere end 2000, skjønt det rigtignok siges, at han havde meget og vakkert Folk. Da han var sejlfærdig, styrede han ud efter Viken, og lagde for det første ind ved Tunsberg.

Imidlertid havde Svein Jarl opbudt Leding over hele Thrøndelagen, og faaet en betydelig Styrke samlet. Hertil var ogsaa hans Svoger Einar Thambarskelve behjelpelig. Lendermændene, af hvilke der paa denne Tid var mange i Norge, og som tildeels nedstammede fra Harald Haarfagre,

---

[1]) Thjodrek Munk, Cap. 15 siger udtrykkeligt, at Olaf ved Tilbagekomsten til Oplandene fra Throndhjem overvintrede hos Sigurd Syr, men han fremstiller rigtignok hans Besøg i Throndhjem som om det skede umiddelbart efter hans Sammenstød med Haakon Jarl i Saudungssund. Det er ovenfor omtalt, hvorledes de yngre Afskrifter af Olaf den helliges Saga, i aabenbar Modsigelse med hvad de selv senere fortælle om Olafs Throndhjemstog, lade ham opholde sig om Julen hos Sigurd. Den eneste Maade at forlige de forskjellige Beretninger paa, er at antage, at Olafs Tog til Throndhjem maa have været overmaade skyndsomt, hvad der og synes at ligge i Sagens Natur.

[2]) Snorre, Cap. 45, Fagrskinna, Cap. 93. Den legendariske Saga, Cap. 26. Det er kun i denne, saa vel som paa et andet Sted i Fagrskinna (Cap. 107), at Navnet „Skegge" forekommer; maaske det dog kan hidrøre fra en Misforstaaelse af et Sted i Sighvats Vise, se nedenfor S. 535 Note.

[3]) Flatøbogen, se Fornm. S. V. S. 169.

syntes meget godt om Svein, under hvis milde Regjering de sandsynligviis ganske raadede sig selv. Deres Indflydelse paa Bønderne var overvættes stor, og det kom meget an paa dem, hvor stor Hjelp Svein vilde faa. I Throndhjem selv og Haalogaland gik det godt: endog de, som den sidste Vinter forud havde svoret Olaf Troskabsed, saavel Lendermænd som Bønder, fulgte Svein, og det er saaledes vist ganske rigtigt, naar Thjodrek Munk siger, at Olaf mistvivlede om at faa nogen Bistand af Thrønderne, da han kjendte deres Letsindighed og Ustadighed [1]). Blandt de Lendermænd, der fulgte med Svein, nævnes foruden Einar Thambarskelve ogsaa Haarek i Thjotta [2]). De styrede ud af Throndhjemsfjorden, og samlede Folk til sig i hvert Fylke, dog skal det ikke have lykkets Jarlen at faa noget synderligt Tilløb søndenfor Stad: her, heder det, gik ikke engang Ledingen ud [3]). Men fra Rogaland kom Erling Skjalgsson med mange Folk, sandsynligviis sine egne Huustropper, og Jarlens Hær blev saaledes større end Kongens. Det angives at hans Flaade tilsidst bestod af 45 Skibe, hvilke vel havde en Besætning af mindst 3000 Mand. Med denne Flaade styrede han langs Kysten ind i Viken, hvor han kom benimod Slutningen af Fasten. Han styrede forbi Grenmar (Langesundsfjorden) og lagde sig ved Nesje, eller den sydvestligste Spids af Brynlaanesset. Imidlertid havde Olaf ogsaa styret sydefter. Løverdagen før Palmesøndag hørte begge Parter til hinanden. Søndag Morgen (den 25de Marts), stod Olaf op, klædte sig paa, gik i Land, og lod blæse Tegn til at hele Hæren skulde samle sig om ham. Her holdt han en Tale for sine Mænd, hvori han underrettede dem om at Svein Jarl ikke var langt borte. Han bad enhver at væbne sig og gjøre sig og sit Rum rede til Striden, for at alt kunde være i Beredskab, naar der blæstes til Opbrud; man maatte, sagde han, passe det saaledes, at hele Flaaden roede i een Linje, og at intet enkelt Skib enten roede forud, eller sakkede efter, da man ej kunde vide, om Jarlen vilde komme dem imøde, eller oppebie Angreb af dem. Han forbød endelig sine Folk at kaste sine Spyd, førend Skibene vare sammenbundne, ellers vilde man spilde dem til ingen Nytte: først skulde de kun søge at dække sig mod Fiendens Vaaben og opsamle saa mange af dem, som de kunde; naar Fienden da havde bortskudt sit Forraad,

---

1) Thjodrek, Cap. 15.

2) Den legendariske Saga, Cap. 26. Den nævner ogsaa Kalf Arnesson; men han var dog paa denne Tid neppe endnu Lendermand, og vistnok for ung til at deeltage i Kampen.

3) Dette siges udtrykkeligt i den legendariske Saga, Cap. 26. Derimod siger Fagrskinna, Cap. 93: alt eftersom Jarlen drog frem holdt han Thing med Bønderne og fik meget Folk. At han havde flere Folk end Olaf, siges udtrykkeligt i Olaf d. hell. Saga, Cap. 55. Snorre, Cap. 47.

kunde de gjøre et desto eftertrykkeligere Angreb [1]). Efter en enkelt Beretning [2]) skal Olaf have sendt Bud til Svein og anmodet ham om at holde Fred paa den Helligdag, som nu var forhaanden, og udsætte Striden til Mandagen efter, ja om muligt endog til efter Paaske-Ugen; men Jarlen skal have svaret, at han aldeles ikke vilde indlade sig derpaa, da det kun var en Udflugt af Olaf. Denne skal da have sagt: „den som ikke vil holde Fred paa en Helligdag, faar heller ikke Sejren paa den Dag" [3]). Da Jarlen tidligt om Søndags Morgen gjorde sig slagfærdig og oppebiede Olaf, skal endog Einar Thambarskelver have raadet ham til at gaa ind paa Kongens Forslag, men forgjæves. Men hvorledes det end forholdt sig hermed, saa var det dog Kongen, der opsøgte Svein. Han lod først holde Messe; derpaa bød han sine Mænd spise Dagverd, og lod saa blæse til Opbrud fra Havnen. Da de kom udenfor den Havn, hvor Jarlens Skibe laa, fandt de ogsaa dem fuldt udrustede, og i Begreb med at lægge ud. Olaf gav nu Befaling til at binde Skibenes Forstavne sammen. Der fortælles, at han lod en Skejd lægge yderst paa hver Side, og udenfor dem igjen Knerrerne, adskilte fra Skejderne ved et bredt Mellemrum [4]). Paa sit eget Skib, Karlshovde, havde han 120 udsøgte Mænd, alle forsynede med Ringbrynjer og valske [5]) Hjelme, foran paa hvilke han havde ladet male hvide Kors; de fleste af hans Mænd havde ogsaa hvide Skjolde, hvori et Kors, enten forgyldt eller malet med rød eller blaa Farve. Hans Merke eller Banner var hvidt, og forestillede en Orm [6]).

Da man fra Jarlens Skib saa Olafs Tilberedelser, skal Einar Thambarskelver have sagt: „Ser I Kongens Fylking? Den er ikke tyk, og dog er jeg bange for, at den, inden Solen i Aften gaar ned, vil blive haard at binde an med; du selv, Jarl, kan vælge Plads i hvilken Fylkinge-Arm du vil". „Om jeg da indtager denne Plads", sagde Jarlen, „vil du da ej følge med?" „Nej", sagde Einar, jeg har ingen Lyst til at løse mit Skib af Tengslerne og fare lige ind i Kongens Flaade for at kæmpe med ham imod hans Vilje, thi jeg ser, at han er ikke for at stride i Dag, skjønt han dog altid vil være beredt paa at modtage dig og dine Mænd". Jeg har ikke før merket noget til at Modet svigtede dig", sagde Jarlen. „Kald

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 55. Snorre, Cap. 46.

[2]) Den legendariske Olafssaga, Cap. 26.

[3]) Den legendariske Saga, Cap. 26.

[4]) Saaledes fortælles der i Flatøbogen, Fornm. S. V. S. 169.

[5]) Det vil sige „franske". Sighvat Skald bevidner det udtrykkeligt i to Vers af det Kvad, han digtede om Slaget: „jeg skjulte mig under den valske Hjelm", (Olaf den helliges Saga, Cap. 55), og „jeg prydede mig Palmesøndag med den poitouske Hjelm" (Fagrskinna, Cap. 93).

[6]) Olaf den helliges Saga, Cap. 55, Snorre, Cap. 47.

det hvad du vil", sagde Einar, „men er det saa, at Modet svigter mig, saa tør det nok ogsaa hænde at Lykken svigter dig". „Det tror jeg ikke", sagde Jarlen, „thi vi skulle gjøre et heftigt Angreb med Skudvaaben". „Olaf er dog langt klogere end du", svarede Einar, „thi her ere to Ting at gjøre, og Kongen vælger dem begge, du derimod ingen af dem; den ene er at overholde Højtiden, den anden at holde til Naade med Skudvaabnene". Svein Jarl lyttede ej til Eriks Ord, men bød sine Mænd at gjøre saa heftigt et Angreb med Skudvaabnene som muligt [1]). Olaf havde derimod, som ovenfor nævnt, givet sine Mænd den Befaling, kun at dække sig, men opsamle alle de Skudvaaben, der regnede ned over dem. Saaledes gik det i nogen Tid, indtil Jarlens Mænd havde udskudt hele sit Forraad. Da gav Olaf Tegn til Angreb, og Jarlens Mænd, heder det, maatte nu tage imod de samme Spyd og Pile som de selv havde sendt over til Olafs, foruden mange andre. Olaf lagde med Karlshovden lige til Jarlens Skib. Her havde Olaf Overmagten, da baade hans Skib var langt højere og bedre bemandet end Jarlens [2]). Det varede længe, inden man kunde opdage, hvor Sejren vilde vende sig; thi paa begge Sider faldt Folk i Mængdeviis, og mange bleve saarede. Endelig begyndte det at tyndes ombord paa Jarlens Skib, og Olafs Mænd gjorde sig rede til at entre. Kongens Merke nærmede sig, og flere af Jarlens Mænd løb allerede overbord. Da bød Jarlen at man skulde overhugge Tengslerne, og gjøre Skibene løse. Men Kongens Mænd holdt dem fast med Entrehager. Jarlen lod nu selve Stavnkolvene afhugge, for at Entrehagerne ej skulde fatte Tag i dem. Det vilde imidlertid neppe være lykkets Svein at undkomme, hvis ikke Einar Thambarskelve, der laa paa den anden Side, havde ladet kaste et Anker op i Jarlens Skib, og saaledes faaet det halet ud paa Fjorden [3]). Idet Sveins Skib skred forbi, fik Olaf Øje paa Skalden Berse Skaldtorfas-

---

1) Flatøbogen, se Fornm. S. V. S. 169.

2) Saaledes er det vel at forstaa, naar Sighvat i et Vers, der kun anføres i den legendariske Saga, Cap. 26, siger at den gavmilde (Olaf) havde mere Folkesthrke end den karrige (Svein). Thi det heder ligeledes i samme Vers, at det blev tyndt om Masterne for Jarlen: dette tyder alene hen paa Kampen selv. I et andet Vers siger Sighvat selv, at Kongen havde færre Folk, og vi have seet, at Sagaerne udtrykkeligt tillægge Svein det største Folkeantal, hvilket ogsaa i sig selv er rimeligt. Den legendariske Saga slutter imidlertid af Sighvats Vers, skjønt neppe rigtigt, at Olaf havde størst Folke-Antal.

3) Den legendariske Saga, Cap. 27, fortæller om Einar Thambarskelve ved denne Lejlighed aldeles det samme, som ellers fortælles om ham i Svoldrslaget, nemlig at hans Bue brast med et stort Brag, og at han paa Sveins Spørgsmaal, hvad dette var, svarede: „Norge af dine Hænder". Ifølge denne Saga skulde ogsaa Jarlen have vægret sig ved at flygte, og Einar mod hans Vilje have halet hans Skib ud af Striden.

søn [1]), der stod i Forrummet, han kjendte ham, og tilraabte ham Farvel, hvilket Berse besvarede. Mange af Jarlens Mænd flygtede op paa Landet; nogle bade om Fred. Flere af Skibene stødte siden til ham længere ud paa Fjorden, og her blev der nu raadslaaet mellem Høvdingerne om, hvad der var at gjøre. Erling Skjalgssøn foreslog, at man skulde drage nord i Landet og samle Folk for paany at stride mod Olaf. Men dette var ikke de øvriges Mening. Det store Folketab havde afskrækket dem, og de gave det Raad, som især Einar Thambarskelver bifaldt, at Jarlen heller skulde forlade Landet og søge Understøttelse hos sin Svoger Sviakongen. Derved blev det. Jarlen, ledsaget af Einar Thambarskelve, sejlede over Folden, og videre sydefter, for at komme til Svithjod. Men Erling Skjalgssøn og mange andre Lendermænd, der ej vilde forlade deres Odel, droge vestover og hjem til deres Gaarde.

Sigurd Syr havde imidlertid, da man saa Jarlens Skibe atter samle sig, givet Olaf det Raad at angribe dem paany. Olaf svarede dertil, at han først vilde se, hvad Jarlen besluttede sig til, om nemlig hans Flaade vedblev at være samlet, eller adsplittedes. „Du faar gjøre hvad du vil", sagde Sigurd; „men jeg forudser, at du med din Charakteer og din Herskelyst, kun seent vil bringe det dertil, at du kan lide paa hine Stor-Karle, der ere saa vante til at byde Høvdingerne Trods [2])". I det samme skiltes Jarlens Flaade af, og saaledes blev der heller ikke noget af Angrebet. Olaf gik efter Slaget op paa Land, ledsaget af Sigurd, og takkede Gud, der havde undt ham denne herlige Sejr. Han skal have ladet et Kors opreise der paa Stedet. Sigurd og de øvrige Høvdinger, der havde fulgt ham, skjenkede han gode Gaver. Blandt andet gav han Ketil paa Ringenes en femtensædet Karve eller Baad. Denne lod Ketil siden bringe opad Glommen og Vormen lige til Mjøsen [3]).

Svein Jarl begav sig, som det var besluttet, først til sin Svoger Olaf svenske i Svithjod, klagede sin Nød for ham, og spurgte ham om, hvad der herved var at gjøre. Kongen tog meget venligt imod ham og gav ham strax Valget imellem at opholde sig hos ham, og der modtage et passende Len, eller med hans Bistand at forsøge et Angreb paa Olaf digre i Norge. Det sidste valgte han, især fordi saa mange af dem, der havde

---

[1]) Berse Skaldtorfassøn er allerede i Anledning af Grettes Historie (se ovfr. S. 488) omtalt, som opholdende sig hos Jarlen. Han digtede siden, heder det, da han var kommen i Olafs Vold og sad fangen, en Flokk eller mindre Digt, hvori han omtalte at Kongen ved hiin Lejlighed havde sagt ham Farvel.

[2]) I den legendariske Saga, Cap. 98, fortælles dette noget vidtløftigere; især lægges der Sigurd mange Ord i Munden, og man lader ham slutte med den Spaadom, at Olaf tilsidst skulde blive overvældet af Høvdingerne, men dog ogsaa blive den helligste Mand.

[3]) Olaf den helliges Saga, Cap. 56, Snorre, Cap. 50.

ledsaget ham, ejede store Besiddelser i Norge og længtede efter at komme hjem. Det aftaltes derfor, at de den førstkommende Vinter skulde gjøre et Tog til Lands fra Helsingeland over Jemtland ned til Throndhjem, hvor de troede at kunne regne paa Indthrøndernes Hengivenhed for Jarlen. Imidlertid foretog han om Sommeren et Krigstog til Gardarike. Paa dette Tog blev han syg og døde (1016)[1]). Einar Thambarskelve og hans øvrige Tilhængere, som havde været med ham paa Toget, vendte tilbage til Sviakongen, hos hvem de tilbragte Vinteren, og om det paatænkte Tog mod Norge var der naturligviis ej længer Tale. Enkelte af Flygtningerne rejste i al Stilhed tilbage over Helsingeland og Jemteland til Throndhjem, hvor de bragte Efterretningen om Jarlens Død[2]).

Det heldige Udfald af Slaget ved Nesje sikrede Olaf Herredømmet i Norge. Det betragtes derfor ogsaa af Sagaskriverne som en af de vigtigste Begivenheder i hans Regjering, og som det egentlige Udgangspunkt for denne. Dette er ogsaa Aarsagen, hvorfor saa mange nærmere Omstændigheder ved Slaget selv ere os opbevarede. De fleste af disse synes man dog at have hentet fra et Kvad, kaldet Nesje-Viserne, som Sighvat Skald, der selv var med, digtede kort efter, og hvoraf ikke faa Vers ere opbevarede[3]).

---

[1]) I Sagaerne ere Udtrykkene her noget forskjellige. Olaf den helliges Saga, Cap. 57, Snorre, Cap. 53 har: „Svein drog med sine Krigsfolk øster til Gardarike og herjede og dvælede der om Sommeren, men da det led mod Høsten, vendte han med sine Folk tilbage til Svithjod; da fik han en Sygdom, hvoraf han døde". Den leg. Saga og Fagrsk. Cap. 93 sige derimod, efter at have omtalt hans Tog til Østen: „da det begyndte at høstes, var han kommen til Karelen, derfra drog han op i Gardarike med Hærskjold, hvor han blev syg og døde". Det skulde heraf synes, som om den leg. Saga og Fagrskinna lade ham dø i Rusland, de andre derimod i Sverige. Men ved nærmere Betragtning vil man finde, at heller ikke disse udtrykkeligt sige at han var kommen tilbage til Sverige, men alene, at han havde vendt om, for at drage derhen.

[2]) Disse maa, som det synes, fornemmelig have været Thrønder.

[3]) De fleste Vers af Nesjeviserne findes i Olaf den helliges Saga, Cap. 55, 56, Snorre, Cap. 47—50; enkelte ogsaa i Fagrskinna, Cap. 93. Denne meddeler Begyndelsen: „Kongen foer om Vaaren uden Skade østenfra, men Jarlen kom nordenfra; begge knugede de blaa Bord. Jeg kan give de Krigere, som vare der, nøje Besked om, hvorledes det gik til ved deres Møde". Vi have ovenfor allerede omtalt et Par Vers, hvor Sighvat taler om, at han dækkede sig med den valske Hjelm, og at han paa Palmesøndag prydede sig med Hjelmen fra Poitou (peitneskum hjálmi): heraf sees det, at Slaget virkelig foregik paa en Palmesøndag. Om Angrebet heder det: „Kongen gjorde Anfald, idet han søgte mod Svein i Havnen; det røde Blod dryppede paa Skibsdækket, den dygtige Konge angreb uden Skaansel, men Sveins Folk vare forsigtigere. Skibene bleve sammenbundne. Det er bekjendt, hvorledes Stridshøvdingen lagde med Karlshovden mod Jarlen østenfor Agder (Grenmar ligger netop noget østenfor Rygjarbit, det yderste Punkt af Agder mod Østen). Man

56. Thrøndelagen og det nordlige Ranrike underkaste sig Olaf. Forlig med Erling Skjalgsson.

Olaf Haraldsson undlod ikke strax at forfølge de Fordele, Sejren ved Nesje havde skaffet ham. Da han efter anstillede Undersøgelser havde erfaret, at Svein Jarl virkelig havde forladt Landet, skyndte han sig til Throndhjem, for at benytte Tiden til at underlægge sig dette, det vigtigste Landskab i Riget, medens Jarlen var borte. Eftersom han drog forbi Kysten af Agder, holdt han Thing med Bønderne, der nu samlede sig om ham, og paa hvert Thing toge ham til Konge; dog opholdt han sig endnu ikke med at lægge denne Deel af Landet formeligt under sig, og de danske Sysselmænd forbleve der endnu. Ved Lindesnes begyndte Erling Skjalgssons Len. Her hørte han, at denne havde samlet en betydelig Skare af Folk, for, om det behøvedes, at gjøre ham Modstand. Olaf, som endnu ej vovede at binde an med ham, skyndte sig derfor, benyttende den gode Bør, saa hastigt han kunde forbi hans Besiddelser, og nord til Throndhjem, uden at anløbe Kysten paa noget Sted, forend han kom til Throndhjemsfjorden [1]. Han maa derfor være kommen hid temmelig tidligt paa Aaret, sandsynligviis før Sommerens Begyndelse. Han fandt vel ingen Modstand, og blev virkelig tagen til Konge, men det var dog tydeligt at merke, at han ej var velkommen, og at Thrønderne ej vare at lide paa, men at de kun ventede paa Svein Jarls Tilbagekomst, for at rejse sig mod ham. Især lagde Indthrønderne lidet Dølgsmaal paa deres Sindelag, thi fra deres Fylker fik han ingen Skatter. Imidlertid opslog han sin Bolig i Nidaros, som han atter lod oprejse, saa vidt det i en Hast kunde lade sig gjøre. Kongsgaarden blev paany bebygget, og Clemenskirken rejste sig atter af sine Ruiner. Tomter anvistes til Bebyggelse, saavel for Bønder, som Kjøbmænd. Olaf søgte overhoved at samle mange paalidelige Mænd om sig, da han endnu ikke troede Thrønderne synderligt, i det mindste ikke saa længe Jarlen var i Live.

Henimod Høsten kom dog de første Efterretninger om Svein Jarls Død med de fra hans Vikingetog tilbagevendende Thrønder. Dette gjorde Thrøndelagens Almue føjeligere; thi de havde nu ingen konge- eller jarlebaaren Høvding, om hvilken de kunde samle sig. Flere af Indthrønderne

---

behøvede hverken at egge Svein eller Olaf til Striden, og paa begge Sider faldt der Folk". Om den forsøgte Entring siges der: „den gyldne Stang vadede frem, da vi vrede gik under Merkerne med den gjæve Konge' op i Skibet: det var ikke som naar Pigen bærer Mjød om blandt Kæmperne". — Der tales udtrykkeligt om, at Svein gav Befaling til at afhugge Skejdkolvene. Ligeledes heder det: „I Aar skal ikke den indthrøndske Pige behøve at haane os, skjønt Kongens Folk var mindre (et aabenbart Vidnesbyrd om, at Jarlen virkelig havde det største Antal Tropper); heller kan hun spotte den, som søgte frem med Skjegget". (Heraf maaske Fejltagelsen angaaende „Skegge").

[1]) Dette siges næsten udtrykkeligt i Olaf den helliges Saga, Cap. 56, Snorre, Cap. 51.

begave sig hen til Kong Olaf, og bleve hans Mænd: andre sendte ham Bud, at de vilde underkaste sig ham. Ifølge dette Budskab gjorde Olaf derfor en Rejse til Indhered, hvor han ogsaa virkelig blev tagen til Konge i hvert Fylke, men hvor der dog endnu ikke synes at have været handlet om de ham tilkommende Afgifter. Det viste sig strax efter, at Indthrønderne endnu saa at sige bare Kappen paa begge Skuldre. Det var nemlig slet ikke Olaf svenskes Hensigt at opgive de Besiddelser i Norge, han efter Svoldrslaget havde erhvervet, om end hans Lensmand og Jarl var død; han udstødte de haardeste Trusler mod Olaf digre, som han kaldte ham, og sendte strax tvende Brødre, ved Navn Thurgøt Skarde og Æsgøt Aarmand, hver ledsaget af 11 Mænd, til Throndhjem for at kræve Skatten af de ham tilhørende Fylker, deels i Indhered, deels paa Møre. Skatkræverne toge Vejen over Jemteland og kom ned i Verdalen, hvor de sammenkaldte Bønderne og underrettede dem om sit Ærende. Det maa have været ganske kort efter Olafs eget Besøg i Egnen. Bønderne raadsloge om hvad herved var at gjøre, og svarede efter fælles Overlæg heel forsigtigt: „at de nok gjerne skulde betale Sviakongen Skat, hvis kun ikke Norges Konge ogsaa krævede den, thi de vilde ikke betale Skat to Gange." Samme Svar fik Sendebudene i Skaun og Stjørdalen: betingede Løfter, men ingen Penge. Thurgøt vilde derfor rejse tilbage, men hans mere nidkjære Broder Æsgøt sagde at han ej betragtede deres Ærende tilbørligt udført, førend de havde talt med Kong Olaf digre og erfaret, hvad han havde i Sinde. Thurgøt erkjendte dette, og saaledes stevnede de da ud til Nidaros, hvor de skaffede sig Herberge i et af de nys opbyggede Huse. Allerede Dagen efter indfandt de sig hos Kongen, da han sad ved Bordet. Kongen bad dem komme igjen næste Dag. Paa denne Dag lod Kongen, efter at have lydt Messe, et Huusthing sammenkalde, og Sviakongens Mænd anmode om at indfinde sig her. De kom, og paa Kongens Opfordring til dem om at fremsætte deres Ærende, tog Thurgøt Ordet, fortalte, hvad deres Ærende var, hvo der havde sendt dem, og hvad Svar Indthrønderne havde givet; han sluttede med at bede Kongen om en bestemt Erklæring, for at de kunde vide, hvad de havde at holde sig til. Kongen svarede: „saa længe Jarlerne herskede her i Landet, var det i sin Orden, at Folket adlød dem, thi de vare ættebaarne til Riget; skjønt det rigtignok havde været rettere, om Jarlerne havde underkastet sig de retmæssige Konger i Landet, end at slutte sig til udenlandske Konger, sætte sig op mod deres egne, og forjage dem fra Landet med Ufred. Men naar Olaf svenske gjør Fordring paa Norge, skjønner jeg ikke med hvad Skygge af Ret han fremsætter slig Paastand; vi erindre derimod godt, hvilken Skade vi have lidt af ham eller hans Frænder." Da sagde den heftige Æsgøt: „det er ikke underligt, at man kalder dig Olaf digre, siden du svarer en slig Høvdings Ord saa overmodigt; men

du veed ikke rigtig, hvor tung hans Vrede vil vorde dig at bære, thi jeg har seet Mænd, der vare mægtigere end du ser mig ud til, komme tilkort mod ham. Er du fremdeles saa opsat paa at beholde Herredømmet, da raader jeg dig til at rejse til ham og blive hans Mand; da skulle vi lægge et godt Ord ind for dig, at han giver dig dette Rige i Len." Olaf svarede roligt: „jeg vil give eder et andet Raad, Æsgot: rejs hjem igjen til Sverige og meld eders Konge, at jeg næste Vaar kommer til Landemerket, som fra gammel Tid har adskilt Norge fra Sverige: da kan han, om han vil, ogsaa komme til at slutte Forlig med mig, saaledes at enhver af os beholder det Rige, han er odelbaaren til". Derpaa hævedes Thinget, Kongen gik til Bords og Sendebudene til deres Herberge. Siden om Dagen gjorde de endnu et Forsøg paa at faa Kongen i Tale, men han lod dem afvise af Dørvogterne. Thurgot og hans Mænd rejste nu hjem, men Æsgot var mere haardnakket, han vilde ud til Morerne for at røgte sin Herres Ærende, og tog Vejen over Byneset, for derfra at drage videre over Gauldalen og Orkedalen til Nordmøre. Da Olaf hørte dette, sendte han sine Gjester efter dem. Disse traf dem ved Stein paa Byneset, toge dem til Fange, og førte dem bundne tilbage med sig, indtil de kom til Gaularaasen; her rejste de Galger og hængte dem alle tolv paa et Sted, hvorfra de Forbisejlende ude paa Fjorden kunde se dem. Thurgot erfoer denne sørgelige Tidende, førend han endnu havde forladt Throndhjem, og kunde saaledes berette den til Sviakongen, som naturligviis blev overmaade opbragt og lod mange store Ord falde [1].

Under disse Omstændigheder var det ikke raadeligt for Olaf at forblive længe i Throndelagen, thi han maatte nu med det første vente et Angreb af Sviakongen fra den eneste Kant, hvorfra et saadant Angreb kunde ske, nemlig fra Sydostkanten, hvor hele Ranrike, ligefra Svinesund til Gaut-Elven, endnu stod under den svenske Konges Herredømme. Der var saa meget mere Anledning til at vente Ufred her, som Olaf selv, ved at tale om det rette gamle Landemerke mellem Sverige og Norge, nemlig Gaut-Elven, havde tilkjendegivet sin Hensigt, ogsaa at underkaste sig dette Landskab, hvis Erhvervelse desuden maatte ligge i hans Plan, naar han engang var bestemt paa at underkaste sig hele Norge. Heller ikke havde de vestlige Fylker endnu hyldet ham. Paa Rejsen nordefter var han ilet dem forbi. Mørerne og Raumsdal vare endnu svenske Len. Den mægtige Erling Skjalgssøn herskede endnu uafhængigt i det sydvestlige Norge, og den danske Deel af Viken var endnu ikke paa langt nær fuldstændigt vunden. Olaf tiltraadte derfor, som det synes, endnu samme Høst [2]) Tilbagerejsen, og standsede ved

---

[1]) Olaf Tryggvesøns Saga, Cap. 61, Snorre, Cap. 57.

[2]) I Olaf den helliges Saga, Cap. 62, Snorre, Cap. 58 siges der, at Olaf sad

hvert Fylke for at holde Thing med Bønderne og lade sig hylde. Der fortælles ogsaa, at han allerede nu skal have ladet de christne Love oplæse og mange Levninger af Hedendommen afskaffe. Det er imidlertid neppe sandsynligt, at han denne Gang skulde have opholdt sig saa længe derved, især da der til dette udfordredes, at han maatte føle sig i sikker Besiddelse af Tronen, hvori der endnu manglede saa meget. Paa Mørerne, i Raumsdal, i

Vinteren over i Throndhjem, og ikke førend det følgende Aar drog sydefter. Der er dog flere Omstændigheder, som vise, at Olaf endnu samme Aar, han var kommen til Throndhjem, drog tilbage igjen til Viken. Det vil erindres, at Olaf sejrede ved Nesje den 25de Marts. Det kunde ikke vare længe, førend han erfarede, at Jarlen havde forladt Landet. Han tiltraadte da strax Rejsen til Throndhjem, altsaa vistnok i Begyndelsen af April. Med gunstig Vind, siges der, skyndte han sig forbi Vestkysten, følgelig kom han vel til Throndhjem i det mindste sidst i April. Hvad han der udrettede, maatte han kunne have udrettet senest indtil Høstens Begyndelse eller Midten af August. Paa den Tid, eller noget for („det begyndte at høste", heder det), maa Svein Jarl være død, og Efterretningen derom maa være kommen til Throndhjem først i September. Denne Efterretning, siges der, og vistnok med Rette, bragte Indthrønderne til at underkaste sig. Men da Indthrønderne gave de svenske Skatkrævere et betinget Svar med Hensyn til Skatten, kunde de, da disse indfandt sig, endnu ej have hyldet Olaf: Thurgot og Æsgøt maa saaledes have været i Throndhjem enten sidst i August eller først i September. Men deres Drab, i Forbindelse med Efterretningen om Jarlens Død, maa have forandret Olafs Stilling og Plan, om han end fra først af havde tænkt at forblive om Vinteren i Throndhjem. Thi nu, siden Jarlen var død, havde han intet Angreb paa Throndhjem at frygte, og kunde saaledes forholdsviis være sikker paa denne Besiddelse, medens derimod Viken og Oplandene hvert Øjeblik truedes med Angreb fra svensk Side, til Hevn for Æsgøts Drab. Der var saaledes al Grund for Olaf til at ile sydover igjen, og sikre sig Viken jo før jo heller. Der er tillige andre tydelige Spor af, at Sagaskriveren har trukket dette Aars Begivenheder ud, for at faa dem til at passe i Tidsregningen. Han lader, som vi have seet, Olaf strax efter Nesjeslaget thinge med Bønderne i den vestre Deel af Viken om Antagelse, uagtet vi dog finde, at Danekongens Sysselmænd endnu opholdt sig der, og kun flygtede da Olaf kom didhen fra Throndhjem (Olaf den helliges Saga, Cap. 63, Snorre, Cap. 59), ligesom det først var da „at alt Landsfolket i vestre Viken gik under ham". Hans første Færd forbi vestre Viken eller rettere Agder har saaledes været langt hurtigere, end Sagaen angiver. Der tales og om Indretningen af hans Gaard og Hird i Nidaros, og hans Bestræbelser for Christendommens Ophjelpelse og Lovenes Forbedring, altsammen øjensynligt tilhørende senere Aar, da han, som vi og ovenfor have antydet, umuligt kan have vovet at indlade sig herpaa, førend han nogenledes havde sikret sig Herredømmet. Ja det indsees neppe engang, hvorledes han skulde have faaet Tid til at gjøre de nødvendige Forberedelser, ej at tale om at alt dette passer bedre paa den næste Vinter, han sad i Throndhjem, nemlig den 4de, (i Sagaen den 5te), se Olaf den helliges Saga, Cap. 99, Snorre, Cap. 110, efter at han havde sikret sig Riget og sluttet Fred med den svenske Konge; ligesom og den Ytring, som forekommer om hans Bestræbelser for Christendommens Indførelse, have et mere almindeligt, til ingen bestemt Tid sigtende Præg, og gjentages

Fjordene og Sogn synes han ingen Modstand at have fundet, men blev tagen til Konge paa hvert Lagthing, maaske ogsaa paa Hordaland, skjønt dette hørte til Erling Skjalgssøns Rige. Da han kom til Karmsund, sendte han Bud til Erling, foreslog ham at slutte Forlig, og indbød ham til et Møde paa **Hvitingsø** ved Indløbet til Buknfjorden. Erling kom, og talte selv, som det heder, med Kongen, men fandt noget andet i hans Ord end man havde sagt ham. Erling fordrede nemlig og ventede at beholde alle de Vejtsler, som Olaf Tryggvessøn og siden Jarlerne Svein og Haakon havde givet ham; „i saa Fald", sagde han til Kongen, „skal jeg blive din Mand og hulde Ven". Men Kongen vilde ikke indlade sig herpaa. Han meente, at Erling gjerne kunde være meget vel bekjendt at tage de samme Vejtsler af ham, som han havde taget af Erik Jarl, der dog havde tilføjet ham saa stor Skade; han lovede at gjøre ham til den fornemste blandt alle Lendermændene i Landet, og sagde at han skulde sætte den største Priis paa hans Tjeneste, men for Vejtslernes Uddeling vilde han selv raade, og vilde ej betragte Lendermændene som om de vare odelbaarne til de kongelige Ættebesiddelser. I dette sidste Stykke havde Olaf fuldkommen Ret, derimod opfattede han Erlings Forhold til Erik Jarl urigtigt, thi Erling havde intet Len modtaget af Erik, men holdt sig kun ved sin egen Magt og Anseelse; medens Erik, om muligt, gjerne havde berøvet ham alle hans Forleninger. Erling Skjalgssøn havde liden Lyst til at bøje sig for Kongen; „den Tjeneste, jeg yder dig med min gode Vilje, maa dog være dig fordeelagtigere end den tvungne", sagde han og afbrød Samtalen. Men Erlings Venner og Frænder bade ham paa det indstændigste at give efter og ikke drive Sagen til det yderste; „du vil jo dog alligevel", sagde de, „stedse blive den fornemste Lendermand formedelst din Driftighed, dine mægtige Frænder og din Rigdom". Erling, som indsaa, at Kongen ikke var den, der lod sig lede eller skræmme, medens en Kamp med ham dog var betænkelig nok, gav efter, gik Kongen

---

desuden for en Deel i Cap. 99 (Snorre, 110), hvor hans næste Vinterophold i Nidaros omtales. Se Olaf den helliges Saga, Cap. 58, 59, Snorre, Cap. 56, jvfr. Olaf den helliges Cap. 99, Snorre, Cap. 110. Her bliver det af megen Vegt, at Fagrskinna, Cap. 98, udtrykkeligt synes at henføre hans Bestræbelser for Lovgivningen og Christendommen til den Tid, da han var bleven „Enevoldskonge i Norge". Og endelig, hvad der gjør Udslaget, Fagrskinna, Cap. 93 siger udtrykkeligt, at Olaf tilbragte den første Vinter øster ved Raumelven eller Glommen. For en saa uforbeholden Angivelse maa der dog være nogen Autoritet, medens man derimod ved Olaf den helliges Saga altid maa befrygte, at Sagaen og Chronologen, der gik ud fra at Olaf herskede i 16 Vintre, har søgt at udstrække eet af Regjeringsaarene til tvende. De øvrige Enkeltheder i Olafs Chronologi, saadan som den findes i Kongesagaerne, stemme derimod, hvad der paa sit Sted skal vises, saa nøje med de sikrere Tidsbestemmelser, vi af andre paalidelige Skrifter kunne hente, at der neppe kan være nogen Tvivl om deres Rigtighed.

til Haande, og overlod Betingelserne ganske til ham. Disse omtales ikke udtrykkeligt. Det heder senere, at han fremdeles havde meest at sige over Bønderne mellem Sognsø og Lindesnes, men derimod havde langt mindre Vejtsler end forhen [1]). Man maa derfor antage, at han nok har beholdt enkelte Vejtsler i Landskaberne mellem Sognsø og Lindesnes, men at han ikke, som hidtil, blev den egentlige Bestyrer af disse Landskaber eller forlenet med alle Kongsgaardene, thi endog i Rogaland selv finde vi ikke længe efter Agvaldsnes omtalt som en Kongsgaard, der ej stod under Erlings, men en kongelig Aarmands Bestyrelse, og denne Aarmand selv har desuden det Hverv at paase Lovenes og de kongelige Befalingers Overholdelse [2]). Det er saaledes umiskjendeligt, at det nu virkelig var lykkets Olaf at ydmyge den stolte Erling. Dette vidner saavel om den Magt, Olaf allerede da maa have erhvervet i Landet, som den Kraft, hvormed han optraadte og vidste at gjøre sin Vilje gjeldende.

Da Olaf kom til Viken, vovede de Daner, som Danekongen havde indsat til Sysselmænd, ikke at oppebie ham, men rejste hjem til Danmark. Det er forhen viist, at den Deel af Viken, som ved Skiftet efter Svoldrslaget var tilfalden Danekongen, var den vestlige Deel, eller Landet lige fra Lindesnes til Svinesund [3]). Eftersom Olaf drog ind ad Viken, holdt han Thing med Bønderne og blev nu uden Modsigelse tagen til Konge, ligesom han og oppebar alle kongelige Indtægter. Da han var kommen til Tunsberg, sejlede han østover Folden forbi Svinesund, hvor **Ranrike** begyndte, hvilket endnu stod under Sviakongens Herredømme. Denne havde sat tvende Sysselmænd over det, en i den nordre, en inden i den søndre Deel ved Elven, en Inddeling, der siden vedligeholdtes, da dette Fylke lige til Middelalderens seneste Tider plejede at deles i to Sysler, det egentlige Ranrike, fra Svinesund til Gudmaren, og Elvesyssel mellem Gudmaren og Elven. Sviakongens Sysselmand over den nordre Deel hed **Eilif Gautske**, en rig og højbyrdig Mand; Sysselmanden over den søndre Deel hed **Roe skjaalge**, ogsaa en rig Mand, der havde Slægtninger baade paa den norske og den gautske

---

[1]) Se Olaf den helliges Saga, Cap. 111, Snorre, Cap. 122.

[2]) Denne Aarmand var Thore Sel, se nedenfor. Thore optræder som den, hvem det paalaa at se Kongens Forbud med Kornudførsel fra det sydlige Norge overholdt.

[3]) Se ovenfor S. 106. En anden, maaske mere umiddelbar Bekræftelse paa, at i det mindste Agder hørte til den danske Deel af Norge, indeholdes i den merkelige Runeindskrift paa Galtelandsstenen i Evje, i Robygdelaget, der hørte til Agder: „Arnstein rejste denne Steen efter sin Søn Bjørn, der døde i Hæren, da Knut rejste til England;" altsaa maa man formode, at Knut paa Vejen til England enten har lagt ind under Agder, eller i det mindste faaet Folk derfra. I begge Tilfælde synes Indskriften at vise, at Agder regnedes til hans Rige.

Side af Elven, og ejede store Gaarde paa Hisingen. Da Olaf kom til Ranrike, kaldte han strax Indbyggerne til Things, hvor de fleste, der boede paa Oerne eller nær ved Kysten, indfandt sig. Da Thinget var sat, talte Kongens Stallare, **Bjorn**, i hans Navn, og bad Bønderne antage ham til Konge. En anseet Bonde, ved Navn **Brynjulf Ulvalde**, rejste sig og sagde: „vi Bønder vide bedst Besked om den rette Grændse mellem Norges Konges, Danmarks Konges, og Sviakongens Rige, nemlig at Gaut-Elven danner Grændsen fra Havet op til Væneren, derpaa Skovmarkerne til Eidskogen, og derefter igjen Kjølerne lige til Finmarken. Vi vide ligeledes, at snart det ene, snart det andet Folk har gjort Indgreb i Nabofolkets Land; saaledes have Sviarne nu i lange Tider haft Herredømme lige til Svinesund, men sandt at sige veed jeg at mange helst ønskede at tjene Norges Konge, og savne kun Mod dertil, fordi Sviakongen hersker baade østenfor, søndenfor og ovenfor, medens Norges Konge derimod som oftest efter et kort Ophold drager Nord i Landet, hvor hans Riges egentlige Styrke er, og da have vi ikke Magt nok til at udholde en Kamp med Gauterne. Nu faar Kongen see til at finde paa Raad for os, da vi have stor Lyst til at blive hans Mænd". Da Thinget var sluttet, indbod Kongen Brynjulf til sig om Aftenen; han blev ogsaa hos ham den følgende Dag, og de talte, siges der, meget med hinanden i Eenrum. Siden fortsatte Kongen sin Vej sydefter langs Kysten. Eilif, Sysselmanden, lod imidlertid holde Oje med ham, og holdt sig med et Følge af 30 Mand oppe i Bygden nær ved Skovene, hvor han havde samlet endeel Bønder. Mange af Bønderne begave sig til Olaf, og andre sendte ham venlige Hilsener. Saavel Olaf, som Eilif, overhængtes nu med Bønner om at holde et Møde med hinanden, for paa en eller anden Maade at skaffe Fred. Bønderne forestillede Eilif, at hvis de ikke føjede sig efter Kongens Ord, kunde de vente haard Medfart af ham, men lovede ham dog, at han ikke skulde savne Folk. Efter flere Underhandlinger og Budsendinger frem og tilbage blev det endelig aftalt, at Eilif og hans Følge skulde komme ned og holde Thing med Kongen. Olaf sendte nu Thore lange, Høvdingen for sine Gjester, selv sjette til Brynjulf; i Følge med ham begave de sig siden, med Kjortler over deres Brynjer og Hætter over deres Hjelme, til Eilif, og blandede sig i hans Flok, uden at han merkede Uraad. Omringet af en talrig Skare af Bønder kom Eilif længer ud paa Dagen ned til Kongen, der havde lagt sine Skibe lige ind ved en Fjeldklint, som ragede ud i Søen [1]). Paa denne Klint gik Kongen op og satte sig med sine Mænd. Ovenfor var der en Græsvold, hvor Bønderne havde samlet sig; Egils Mænd stode længer oppe i en Skjold-

---

[1]) Stedet angives ikke nærmere i Sagaerne. Man maa formode, at det har været etsteds i Tuneims eller Luders Sogn.

borg foran ham. Bjørn Stallare holdt først en lang og forstandig Tale paa Kongens Vegne. Da han satte sig, stod Eilif op og begyndte at tale. Men i det samme sprang Thore lange op, drog Sverdet, og hug til Eilif paa Halsen saa at Hovedet gik af. Da løb hele Bondeflokken op, og Gauterne, der havde ledsaget Eilif, styrtede afsted paa Flugten. Thore forfulgte dem et Stykke, og dræbte nogle af dem. Da han havde standset og det blev roligt, stod Kongen op og bad Bønderne sætte sig. De gjorde saa, og der tales en heel Deel frem og tilbage, men Enden blev, at Bønderne gik Kongen til Haande og lovede ham Lydighed, hvorimod han forbandt sig til ikke at skilles fra dem, men at forblive paa denne Kant af Landet, indtil Uenigheden mellem ham og Sviakongen paa en eller anden Viis var bilagt. Saaledes fik Olaf underlagt sig hele den nordre Syssel. Uagtet den søndre Syssel endnu ej var underlagt ham, fortsatte han dog sin Vej lige til Elven, og oppebar ogsaa de kongelige Indtægter langs Søsiden og af Øerne. Derpaa vendte han tilbage til den nordlige Deel af Viken og drog op ad Raumelven eller Glommen indtil Sarpfossen. Her var det, hvor han agtede at opholde sig i den Tid, han efter givet Løfte skulde tilbringe paa denne Kant af Landet. Han lod til den Ende en nordenfor Fossen fremstikkende Pynt eller Halvø befæste ved en høj Jordvold og Grav; indenfor Befæstningen, eller i Borgen selv, opfortes en Kongsgaard, og byggedes en Kirke, der indviedes til Jomfru Maria. Men hans Hensigt var og at forbinde Befæstningen med et Kjøbstads-Anlæg. Derfor lod han, ligeledes i Borgen, Huustomter afstikke, og uddeelte dem til Bebyggelse. Dette var den første Begyndelse til den siden saa bekjendte Stad **Borg** eller **Sarpsborg**, der altsaa nærmest skylder Olafs fiendtlige Forhold til Sviakongen sin Oprindelse (1016). Det var hans Hensigt, allerede at tilbringe den forestaaende Vinter der, hvorfor han lod det nødvendige Vinterforraad skaffe derhen. Allerede før Juul maa Bygningsarbejdet være saa vidt fremskredet, at Kongsgaarden var beboelig, thi det fortælles, at Kongen havde et stort Julegjestebud, hvortil han indbød en Mængde Storbønder fra de omliggende Hereder. Man maa tillige formode, at mange Privathuse ligeledes i Hast have rejst sig, siden det heder, at Kongen denne Vinter var omgiven af en stor Mængde Folk, og desforuden havde sine Mænd i alle Sysler. Blandt Julegjesterne var Brynjulf Ulvalde [1]), som til Belonning for sin Bedrift, der efter vore Begreber var uhæderlig nok saa vel for ham selv, som for Kongen, fik til Julegave af denne et guldprydet Sverd, og dertil den store Gaard **Vettaland**, ligesom han ogsaa ophøjedes til Lendermand, hvilket vi-

[1]) Ulvalde (ulfaldi, i gotisk ulbandus, angl. olfend), er egentlig en Fordrejelse af „Elefant", men betegner dog i sin germaniserede Form stedse „Kameel", medens man betegner Elefanten med det arabiske „Fil". Brynjulf maa formodentlig have faaet Navnet formedelst sin Højde og Førlighed.

ser, at han ved Siden af Vettaland, som han fik til Odel og Eje, maa have faaet andre kongelige Ejendomme i Forlening [1]). I Brynjulf havde Olaf fra den Tid en hengiven og paalidelig Ven. Hans Æt regnedes siden blandt Norges fornemste Slægter, og hans Efterkommere ville i det Følgende ofte blive nævnte, da de spillede en fremragende Rolle i de politiske Begivenheder under Borgerkrigene.

57. Fortsatte Fiendtligheder med Sverige. Stilstand i Gautelven.

Kong Olaf hvilede ikke, førend han havde underlagt sig hele Viken. Endnu stod Elvesyssel tilbage, og Sysselmanden, Roe skjaalge, oppebar her endnu Skatter i Sviakongens Navn. Med denne betragtede Olaf sig nu som staaende paa aabenbar Krigsfod, og for at lade Gauterne føle det ubehagelige heri, havde han allerede ved Vinterens Begyndelse udstedt et Forbud mod at udføre Sild og Salt fra Viken til Gautland. Disse Artikler kunde nemlig Gauterne ikke undvære, og forsynedes fornemmelig dermed fra Havnene i Viken. Forbudet maatte derfor være dem meget ubelejligt [2]). Olaf, der havde til Hensigt atter at gjenforene med Riget alle de Landskaber, der tidligere havde adlydt Norges Konger, glemte imidlertid heller ikke **Jemteland**, hvis Indbyggere, alle af norsk Herkomst, i sin Tid, som vi have seet, havde underkastet sig Haakon Adelsteensfostre, men efter hans Død, rimeligviis allerede siden Eriksønnernes Tid, vare faldne tilbage under Sviakongens Herredømme [3]). Endnu i Løbet af Vinteren rejste paa Olafs Befaling en af hans Mænd, ved Navn **Thrond hvite**, fra Throndhjem, sandsynligviis fra Verdalen, hvor allerede da Alfarvejen gik, selv tolfte til Jemteland for at kræve Skat i Olafs Navn. Han fik samlet en Deel, men just som han var færdig dermed, kom Sviakongens Mænd, dræbte ham med hele hans Følge, og satte sig i Besiddelse af Skatten, som de bragte til Sviakongen. Ved Efterretningen herom blev Olaf meget ærgerlig, og eggedes vel derved saa meget mere til at øve Fiendtligheder mod Sviakongens Rige. Om Vaaren besluttede Kongen at vove et Forsøg mod Roe Skjaalge, og til at udføre det valgte han en dygtig og prøvet Krigsmand fra Øster-Agder, ved Navn **Eyvind Urar-**

---

[1]) Vettaland, efter hvilken det hele Vettehered har Navn, ligger ikke langt fra Skedjuhovs, nu Skee, Kirke i den nordligste Deel af Viken.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 63, Snorre, Cap. 59. Gautland berører, som bekjendt, Havet kun aller yderst ved Gaut-Elven, men i Krigstid maatte det være let for Vikverjerne at spærre denne ubetydelige Adgang.

[3]) Vistnok heder det senere i Olaf d. hell. Saga (Cap. 127, S. 147) at Jemteland siden Haakon den godes Tid havde lydt under Norge lige til Uvenskabet udbrød mellem Olaf Haraldssøn og Sviakongen; men dette modsiges især af den umiskjendelige Antydning i Gunnlaugs og Rafns Saga, at man fra Verdalen kom umiddelbart ind paa de svenske Enemerker, se ovf. S. 445, 446.

horn [1]). Denne var af høj Æt, plejede hvert Aar at drage i Viking, snart til Vesterlandene, snart til Frisland, snart i Østersøen; han havde med sin veludrustede tyvesædede Snekke staaet Kongen bi i Nesjeslaget, og Olaf havde til Gjengjeld lovet ham sit Venskab, hvorimod Eyvind tilsagde Kongen sin Hjelp og Tjeneste, hvor og naar han forlangte den. Ved det sidste Julegilde i Sarpsborg havde Eyvind ogsaa været en af Gjesterne, og faaet gode Gaver. Efter ham sendte nu Olaf Bud, og han indfandt sig strax. Han og Kongen talede længe i Enrum med hinanden. Kort efter gjorde Eyvind sig rede til at drage i Viking, men sejlede først sydefter Viken, hvor han lagde sig mellem Eykerøerne udenfor Hisingen, og hørte sig for, hvor Roe skjaalge opholdt sig. Han erfoer at Roe var dragen nord til Ordost, for at indkræve Leding og Landskyld paa Sviakongens Vegne, men at han just nu ventedes tilbage. Eyvind lagde derfor ind til Haugesund [2]), hvor den sædvanlige Led gik, og oppebiede Roe. Denne kom, og blev strax angreben af Eyvind, som fældte ham og henved 30 af hans Mænd, tog alt det Gods, han havde haft, og sejlede da først til Østersøen, hvor han den hele Sommer laa ude i Viking. Dette var altsaa den Plan, Olaf og Eyvind havde aftalt.

Den samme Vaar skulde en rig og driftig Farmand fra Agder, **Gudleik gerdske,** gjøre en Handelsrejse til Rusland. Han plejede at gjøre Rejser til forskjellige Lande, dog oftest til Rusland eller Gardarike, hvorfor han havde faaet hiint Tilnavn „den gerdske" (gardarikske): Da Olaf hørte om hans forestaaende Rejse, sendte han Bud efter ham og sagde, at han vilde slutte Handelsfællig med ham; han ønskede nemlig at Gudleik skulde kjøbe ham flere Slags kostbare Varer, som i Norge selv vare vanskelige at overkomme, f. Ex. Pell [3]), Pelsverk o. a. d. [4]). Gudleik var villig dertil, og Kongen lod ham udbetale de nødvendige Penge. Gudleik tiltraadte sin Rejse, sejlede ind i Østersøen, og laa en Stund ved Gotland, det sædvanlige Tilhold for Østersøens Handelsmænd [5]). Flere af Skibets Besætning kunde ikke holde Tand for Tunge, men lode sig forlyde med, at Kong Olaf digre, som man i Sverige kaldte ham, havde Part i denne Handelsfærd: saaledes blev dette bekjendt paa Gotland. Gudleik fortsatte sin Rejse lige til Holmgard, og indkjøbte

---

[1]) „Urarhorn" betegner „Horn af Uroxen". Anledningen til Navnet kjendes ikke.

[2]) Haugasund, nu Høgasund, er Sundet mellem Høga og Overøen i Thoresby Sogn yderst ved Indløbet til Elvfjorden. Endnu findes der Ruiner af en Befæstning der; et Tegn paa, at dette Sted maa have været anseet for vigtigt enten at forsvare eller at paapasse.

[3]) Om Pell, maaske det russ. Pavolok, se ovenfor S. 82, Note 2.

[4]) Om Gotlands Betydning i den østersøiske Handel, se o. S. 76.

[5]) Gudleik har altsaa været et Slags kongelig „Gjest" for Handelens Skyld, se o. S. 81, Note.

her prægtige Varer, hvoriblandt Pell, der kunde anvendes til Højtidsdragt for Kongen, ypperlig Bordstads, og herligt Pelsverk. Paa Tilbagevejen fik han Modvind, og blev en lang Stund liggende under Øland. Men imidlertid havde Thurgot Skarde, den samme, hvis Broder Æsgot var bleven hængt i Throndhjem, og som selv havde maattet rejse med et vel bemandet Langskib derfra med uforrettet Sag, allerede længe ligget paa Luur efter Gudleik. Da han hørte at denne var kommen til Øland, skyndte han sig derhen og angreb ham. Gudleik og hans Mænd forsvarede sig godt, og Striden blev langvarig, men da Thurgot havde langt flere Folk, blev han omsider Sejrherre. Gudleik og mange af hans Mænd faldt, en heel Deel bleve saarede, og den hele kostbare Ladning faldt i Thurgots Hænder. Denne uddeelte alt Byttet ligeligen blandt sine Mænd, paa de Kostbarheder nær, som vare indkjøbte for Kong Olafs Regning. Disse, sagde han, skulde hans egen Konge have som en ringe Erstatning for den Skat, der tilkom ham fra Norge. Han tog derfor Vejen nordover til Svithjod. Men kort efter kom Eyvind Urarhorn til Øland, hørte, hvad der var skeet, satte strax efter Thurgot, indhentede ham i Sviaskærene, og angreb ham. Der faldt Thurgot og de fleste af hans Folk, og Eyvind tog det hele Bytte, deriblandt ogsaa Kong Olafs Kostbarheder, hvilke han saaledes, da han kom hjem til Norge, kunde bringe Kongen, som takkede ham meget for hans raske Ferd, og paany tilsagde ham sit Venskab.

Paa denne Maade førtes Fejden mellem begge Konger: den synes i det hele taget mere at have været en personlig, end en Folke-Krig. Om Sommeren havde Olaf Leding ude, og drog atter lige ned til Elven, hvor han laa længe, og hvor Folket gik ham til Haande, saa at nu endelig hele Ranrike adlød ham [1]). Den svenske Konge var, fortælles der, saa opbragt paa Olaf, at ingen i hans Paahør maatte kalde denne med hans rette Navn; han skulde kun hede „den digre Mand [2]). Bønderne i Viken og i Gautland ønskede derimod intet heller, end at der fremdeles maatte være venskabelig Forstaaelse og Kjøbfred mellem begge Lande. Af samme Mening var ogsaa Jarlen i Vester-Gautland, **Ragnvald Ulfssøn** [3]). Hans Hustru, Ingebjørg Tryggvesdatter, opfordrede ham desuden paa det ivrigste til at søge Kong Olafs Venskab og slutte sig til ham, deels fordi hun selv var nær beslægtet med ham og derfor nærede Forkjærlighed for ham, deels fordi hun ej kunde glemme Sviakongen det, at han havde været med at tage hendes Broder, Kong Olaf

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 66, Snorre, Cap. 65.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 66, Snorre, Cap. 66.

[3]) Om Ragnvald Ulfsson og hans Giftermaal med Ingebjørg Tryggvesdatter, se ovenfor S. 369, 381.

Tryggvessøn af Dage, maaske ogsaa havde tvunget Ragnvald selv til at opholde sig længe i Landflygtighed [1]). Gauternes Ønsker og hendes Forestillinger bragte det dertil, at der aabnedes Underhandlinger mellem Olaf og Ragnvald, og at de aftalte et Møde ved Elven. Paa dette Møde talte de, siges der, om mange Ting med hinanden, fornemmelig om begge Kongernes Uenighed; de sagde begge, som sandt var, at det var til største Ødelæggelse saavel for Vikverjerne som for Gauterne, om der ej skulde være Kjøbfred mellem begge Lande. Og saaledes kom det dertil, at Jarlen og Kongen sluttede en Fred eller Stilstand med hinanden indtil næste Sommer, indgik venskabelig Forbindelse, og skjenkede hinanden Gaver ved Afskeden (1017). Den hele Forhandling vidner umiskjendeligt om, hvor løs Forbindelsen mellem Gautland og Svithjod paa den Tid endnu maa have været.

58. Underhandlinger mellem Olaf og Sviakongen. Opstand i Sverige. Fred i Kongehelle.

Stilstanden nyttede imidlertid lidet, saa længe der ikke herskede varig Fred, thi man maatte dog endnu fremdeles holde sig paa Krigsfod, og de Mænd, som havde ledsaget Kongen nordenfra, begyndte at længes efter Huus og Hjem, og kjedes ved det langvarige Ophold i Viken. Det var desuden alene mellem Viken og Gautland, at Stilstanden var sluttet. Andensteds synes det at være kommet til alvorligere Fiendtligheder, thi der fortælles, at Olaf svenske og Olaf Haraldssøn ej alene dræbte Mænd for hinanden, men ogsaa herjede hinandens Bygder, og at den sidste havde sat sig i Besiddelse af mange dyrebare Sager, som Olaf svenske havde bragt i Forvaring paa Oplandene [2]). De nærmere Omstændigheder herved angives ej, men der er intet usandsynligt i Beretningen, saa meget mere som det af Olaf svenskes senere Ytringer synes at maatte sluttes, at denne nu sandsynligviis efter Svein Jarls, maaske endog efter Sven Tjugeskeggs Død, fornyede den Fordring paa hele Norge, som han allerede efter sin Fader Erik Sejrsæls Død maa have haft, da Erik efter hvad vi have seet, optraadte i Harald Gormssøns Sted og som hans Efterfølger [3]). Bønderne i Viken talte især meget mellem hinanden om det ønskelige i at en fuldkommen Fred

[1]) At Ragnvald Jarl, uagtet han var Sigrid Storraades Brodersøn, en Tidlang maa have været fordreven fra sit Jarledømme, og maaske har opholdt sig i Rusland, er ovenfor antydet, S. 442, Note 1.

[2]) Den legendariske Olaf den helliges Saga, Cap. 41, Fagrskinna, Cap. 95.

[3]) Se herom nedenfor, hvor Olaf svenskes Samtale med Hjalte Skeggessøn og Ingegerd fortælles. Herpaa tyder og at Hjalte bragte Olaf svenske Landøre. Imidlertid kunne vistnok Udtrykkene tildeels fortolkes om de Dele af Norge alene, hvilke Sviakongen efter Svoldrslaget havde faaet.

kunde komme istand, og vilde gjerne, at dette Ønske kunde blive forebragt Kongen. Men ingen af dem vovede at paatage sig dette vanskelige Hverv. Endelig henvendte de sig til Bjørn Stallare, og bade ham anmode Kongen om at sende Mænd til Kong Olaf svenske for at tilbyde Forlig. Bjørn vilde nødig til, og undslog sig i Forstningen; men da mange af hans Venner trængte paa ham, lovede han dog at tale til Kongen derom, skjønt han ikke havde noget Haab om at denne vilde optage nogen Anmodning godt, som gik ud paa at han, om end i nok saa lidet, skulde vige for Sviakongen. En Gang, da Kongen holdt et Møde med sine Mænd og med Bønderne, for at raadslaa om et og andet, der hørte til Landsstyrelsen, troede Bjørn at have fundet det rette Øjeblik til at bringe Sagen paa Bane. Han spurgte Kongen, hvad det skulde blive til med denne Ufred, som nu allerede saa længe havde hersket mellem ham og Sviakongen; allerede havde mangen Mand ladt sit Liv, uden at det endnu var afgjort, hvor meget hver af Kongerne skulde have af Riget; og de, der havde ledsaget Kongen fra det nordenfjeldske, længtede hjem. „Det er", sluttede han, „saa vel Lendermændenes, som de øvrige Krigeres og Bøndernes Ønske, at man paa en eller anden Maade kunde faa Sagen afgjort, og siden vi nu have Fred og Stilstand med Vestgauterne og deres Jarl, tykkes det flere som om dette var den belejligste Tid til at sende Mænd til Sviakongen for at byde Forlig, et Tilbud, som sikkert mange af dem, der omgive Sviakongen, ville understøtte, da det er til Gavn saa vel for Sveriges, som for Norges Indbyggere". Bjørns Tale blev modtagen med lydelige Bifaldsytringer. Kongen vægrede sig ikke ved at opfylde det almindelige Ønske, men lod dog Bjørn føle, hvor lidet tilfreds han var med hans Optræden, thi han svarede: „har du engang, Bjørn, fremsat dette Raad, er det heller ikke mere end billigt, at du selv forsøger det; du skal selv rejse i dette Ærende, og er da Raadet godt, nyder du selv godt deraf, men er der nogen Fare forbunden dermed, saa er det din egen Skyld: det er desuden dit Embede at tale i Forsamlinger paa mine Vegne". Med disse Ord stod Kongen op og gik til Kirke for at høre Højmesse; siden gik han til Bords. Bjørn var meget ilde tilmode over dette uventede og højst uvelkomne Hverv, som var blevet ham paalagt. I denne Tid opholdt just **Hjalte Skeggesson**[1]) sig ved Olafs Hof. Han var nylig kommen fra Island efter Kongens egen Anmodning; thi allerede under sit sidste Ophold i Throndhjem havde Olaf sendt Bud efter ham, fornemmelig for at raadslaa med ham om de nødvendige Forholdsregler til Christendommens Ophjelpelse paa hans Fædrenes, men ogsaa, som det synes, for at benytte hans Klogskab og Anseelse ved Under-

[1]) Om Hjalte Skeggesson, Gissur hvites Svigerson, en af Islands fornemste Høvdinger og Christendommens ivrige Befordrere, se især ovfr. S. 345—355.

handlingerne med Sverige. Hjalte var derfor bleven meget venskabeligt modtagen, og Kongen havde anviist ham Plads ved Siden af Bjørn Stallare, med hvem han snart kom i fortroligt Venskab. Da Hjalte saa, at Bjørn var saa nedslagen, spurgte han deeltagende, om han var syg, eller om nogen havde fornærmet ham. Bjørn fortalte ham, hvilket farligt Hverv han havde faaet af Kongen. Hjalte sagde, at de, som hørte til Kongernes nærmeste Omgivelser og derfor nøde større Hæder og Anseelse end andre, ogsaa paa den anden Side maatte finde sig i at komme i mangen Livsfare; „men", sagde han til, „Kongen har megen Lykke med sig, og denne Sendelse vil, hvis den faar et godt Udfald, være dig til stor Hæder". „Du taler om denne Ferd, som en let Sag", sagde Bjørn, „maaske du vil gjøre mig Følge, thi Kongen har givet mig Tilladelse til at tage mine Følgesvende med"? Hertil var Hjalte strax villig, „thi", sagde han, „jeg skal lede længe, førend jeg finder en saadan Sidemand" [1]).

Faa Dage efter, da Kongen var paa et Møde, meldte Bjørn sig hos ham for at faa nærmere Besked; han var nu rejsefærdig, selv tolvte, og Hestene stode allerede opsadlede udenfor. Kongen sagde: „I skulle bringe Sviakongen det Bud fra mig, at jeg ønsker at stifte Fred mellem begge Riger, saaledes at de beholde de Grændseskjel, som de havde paa Olaf Tryggvessøns Tid, og at enhver af os forpligter sig til, ikke at overtræde dem: hvad Folketabet angaar, da er dette ej engang værd at omtale, hvis et Forlig skal komme istand, thi Sviakongen vil aldrig med Penge kunne bøde den Mandskade, vi have lidt af Sviarne". Han bød Bjørn først at drage til Ragnvald Jarl og paa Kongens Vegne bede ham om hans Bistand i denne Sag med Raad og Daad; han erklærede sig tilfreds, hvis Bjørn bragte det saa vidt, at han af Sviakongens egen Mund fik et bestemt Svar, Ja eller Nej. Som Jertegner til Ragnvald Jarl gav han Bjørn et Sverd og en Guldfingerring, hvilke Jarlen paa det sidste Møde havde foræret Kongen: Sverdet skulde Bjørn selv beholde, men Ringen skulde han give

[1]) I Olaf den helliges Saga, Cap. 70, Snorre, Cap. 70, tales der om, at ogsaa Sighvat Skald var med paa denne Rejse, efter Bjørns Anmodning, og der anføres nogle Vers af ham, hvori han beskriver Rejsen. Da han imidlertid slet ikke siden fremtræder eller nævnes ved hele denne Expedition, hvorved han dog vistnok, om han havde været med, vilde have spillet en betydelig Rolle, og da han endog senere omtales som opholdende sig hos Kong Olaf paa en Tid, da Bjørn neppe endnu var vendt tilbage fra Sverige (nemlig ved Paasketid, 6 April 1018, se Olaf den helliges Saga, Cap. 81, Snorre, Cap. 84; jvfr. nedf. S. 559, Note 2), maa man formode, at de her anførte Vers høre til de saakaldte Østerfareviser, som han digtede om sin Rejse til Ragnvald Jarl om Høsten 1018, og at Sagaskriveren har misforstaaet et Sted i disse, hvor Sighvat omtaler sit Venskab for Bjørn Stallare, som om det sigtede til, at han skulde have ledsaget ham Vinteren 1017—1018.

Ragnvald, som da strax vilde kunne skjønne, at Kongen selv havde affendt ham. Nu traadte Hjalte frem for at tage Afsked med Kongen, og bad ham medgive dem sin Lykke paa Vejen. Kongen, som først nu fik vide, at Hjalte skulde være med, ytrede sin Tilfredshed derover, da det ofte, som han sagde, havde viist sig at Lykken fulgte Hjalte; hvad Lykke han selv havde, vilde han med Glæde ønske dem. Bjørn rejste nu afsted med sit Følge, og blev vel modtagen i Skara hos Ragnvald Jarl; han var nemlig selv en anseet Mand, og kjendt af de fleste, der havde seet Norges Konge, da han sædvanligviis paa alle Thing talte i Kongens Navn. Ingebjørg Tryggvesdatter, Jarlens Kone, kjendte godt Hjalte fra den Tid, han havde været ved hendes Broders Hof; hun regnede sig desuden i Slægtskab med hans Hustru Vilborg, Gissur hvites Datter [1]). En Dag forlangte Bjørn at tale med Jarlen og Ingebjørg, aabenbarede dem, i hvilket Ærende han var sendt, og viste dem de medbragte Jertejner til Bekræftelse derpaa. Jarlen spurgte forundret om han havde begaaet noget, hvorfor Kongen ønskede hans Død, saa farefuld var denne Sendelse, thi Olaf Sviakonge var altfor overmodig til at ikke det værste skulde være at befrygte for enhver, der vovede at forebringe ham en saa forhadt Sag, som denne. Bjørn svarede, at han ej var sig bevidst at have begaaet noget, hvorfor Kongen var ham vred, men at det var saa meget af hvad Kongen enten selv paatog sig eller paalagde sine Mænd, som var forbundet med stor Fare, og nok kunde afskrække enhver, der ikke vare desto modigere: hidtil havde han dog haft Lykken med sig, og derfor, sagde Bjørn, vilde han nu trøstigt begive sig til Sviakongen, og ikke vende tilbage igjen, forend han fuldstændigt havde udrettet sit Ærende, hvad enten Jarlen vilde understøtte ham eller ej. Ingebjørg tog nu Ordet, og sagde, at det var den største Skam, om Jarlen af Frygt for Sviakongen ikke af al Magt stod Olafs Sendebud bi: han var af saa høj Byrd, og havde saa mange anseede og mægtige Frænder, at han dog vel maatte have Frihed til at tale hvad han fandt sømmeligt, om end Kongen selv hørte derpaa; om han derved udsatte sig for hans Vrede, eller endog for at miste Ejendom og Rige, fik være det samme [2]). Jarlen erklærede sig ikke utilbøjelig til at staa Bjørn bi, og hjelpe ham til at fremføre sit Ærende for Sviakongen, hvad enten denne syntes derom eller ej, men han sagde derhos, at han ikke vilde

---

[1]) Gissurs Moder Aaluf var en Datter af Bødvar, Erik Bjodaskalles, Ingebjørgs Faders, Broder.

[2]) Hvis, som vi ovenfor have antydet, Ragnvald virkelig en Tidlang efter Svoldrslaget havde været i Landflygtighed, eller i det mindste fjernet fra sin Stilling som Befalingsmand, kan man maaskee antage, at han allerede havde sikret sig et Tilhold udenlands, og derfor ikke behøvede at være saa bange for Sviakongens Vrede. Det heder senere, at Ingegerd betingede ham et Len i Rusland: hvo veed derfor, om han ikke selv allerede havde stiftet Forbindelser der.

gaa overilet frem, men betænke sig og oppebie den belejligste Stund: imidlertid skulde Bjørn blive hos ham. Bjørn takkede ham for dette Tilbud, og forblev hos Jarlen en Tidlang om Høsten (1017). Men jo længere det led hen uden nogen Bestemmelse, desto utaalmodigere blev han, og klagede herover til Ingebjørg, der fremdeles viste sig meget venskabelig mod ham og hans Følge. Hun talte ofte med Bjørn og Hjalte derom. Ved en saadan Samtale foreslog endelig Hjalte, at han skulde drage i Forvejen til Sviakongen og underhaanden føle sig for, om Sagen virkelig var saa vanskelig, som man troede, eller om den paa nogen Maade lod sig udføre; thi da han var fra Island, ikke fra Norge, vilde hans Ankomst ikke vække nogen Mistanke eller Uvilje hos Sviarne; han havde desuden hørt, at to islandske Skalde, hans personlige Bekjendte, nemlig **Gissur svarte** og **Ottar svarte**, (den sidste en Systersøn af Sighvat) opholdt sig ved Sviakongens Hof og nøde megen Anseelse [1]). Dette Forslag fandt baade Ingebjørg og Bjørn særdeles klogt, og besluttede strax at lade det komme til Udførelse. Ingebjørg udrustede selv Hjalte til Rejsen, gav ham til Underhold 20 Merker Sølv, og til Opvartning to Tjenere, hvilke hun bød i Et og Alt at være ham lydige; derhos medgav hun ham Hilsen, ledsaget af Jertegner, til Olaf Sviakonges Datter **Ingegerd**, at hun af al Magt og paa det bedste skulde staa ham bi, hvis han behøvede hendes Hjelp. Hjalte rejste, kom til Sviakongens Hof, og opsøgte strax Skaldene Gissur og Ottar, der bleve meget glade ved at see ham, og strax forestillede ham for Kongen, som en af de meest anseede blandt deres Landsmænd, og den bedste Modtagelse værdig. Kongen bad dem at tage Hjalte og hans Følge til sig i deres Flok; de gjorde saa, og det varede ikke længe, førend han havde vundet almindelig Agtelse ved Hoffet. Ofte sad han med Skaldene paa deres sædvanlige Plads, foran Kongens Højsæde; Kongen gav sig i Tale med ham, spurgte ham om mangt og meget fra Island, og lærte ham saaledes nærmere at kjende. Hjalte lod det ej blive herved, men vidste ved snildeligen at smigre hans Forfængelighed og Ærgjerrighed at vinde hans Venskab, ja endog hans Fortrolighed. En Dag gik han nemlig, ledsaget af Skaldene, frem for Kongen, og efter at have ytret, at det alene var Lysten til at see ham selv og hans Pragt, der havde bevæget ham til at rejse en saa lang og møjsommelig Vej, fremtog han ti Merker Sølv og sagde: „mellem Island og Norge gjelder den Lov, at Islændingerne, naar de komme til Norge, betale Landører; da jeg kom over Havet, modtog jeg alle mine Skibskammeraters Landører, og da jeg nu veed at I er den, der med Rette har at raade i Norge, har jeg villet bringe eder

[1]) Om Skalden Ottar svarte have vi allerede ovenfor haft Anledning til at tale: det viser sig at han har digtet Kvad saa vel om Knut den mægtige, som om Olaf Haraldsøn; i det følgende ville vi komme til at omhandle, hvorledes han kom i Berørelse med denne. Gissur svarte omtales ikke andensteds.

dem: her ere de"[1]). Kongen sagde: „der har ikke paa lang Tid været mange, som have bragt os slige Afgifter fra Norge, og jeg er dig meget taknemmelig fordi du har ladet det være dig saa magtpaaliggende at bringe os og ikke vore Uvenner dem; jeg skjenker dig disse Penge, og dertil mit Venskab". Hjalte takkede ham paa det bedste, og kom paa den venskabeligste Fod med Kongen, der fandt Behag i at underholde sig med ham, da han var en meget forstandig og ordsnild Mand. Efter saaledes at have vundet Kongen, søgte han nu ogsaa at nærme sig hans Datter Ingegerd. Han sagde til Skaldene, at han havde Hilsener og Jertejner til hende, og bade dem om at skaffe ham hende i Tale. De sagde at dette var en let Sag, og fulgte ham en Dag til hendes Huse[2]): hun kjendte Skaldene og modtog dem vel; derpaa traadte Hjalte frem, hilste fra Jarlens Hustru Ingebjørg, sagde at denne havde anbefalet ham til hendes Beskyttelse, og fremviste Jertejnerne. Hun modtog denne Hilsen meget godt, tilsagde ham sit Venskab, og lod dem beverte. De bleve siddende der en lang Stund, idet hun samtalede med Hjalte og spurgte ham om alle Slags Nyheder. Ved Afskeden bad hun ham ret ofte at besøge hende, og Hjalte benyttede sig flittigt af denne Indbydelse. Da han saaledes var bleven nærmere kjendt med hende, rykkede han frem med sit egentlige Ærende, og spurgte hvad hun troede hendes Fader vilde sige dertil. Hun fraraadede ham paa det alvorligste at komme til hendes Fader med saadant, thi han taalte ikke engang at høre Olaf digre nævne. Ikke desto mindre vovede Hjalte en Dag, da Kongen havde drukket godt, og var i ypperligt Lune, at bringe Sagen paa Bane med stor Forsigtighed. „Her er", sagde han, „megen Pragt og Herlighed at see, og jeg maa med Rette erkjende, at ingen Konge i de nordlige Lande kan maale sig med eder. Men desto større Skade er det, at det skal være forbundet med saa store Vanskeligheder for os at komme hid, thi Vejen er baade lang og farefuld, først formedelst det store Hav, man skal over, og dernæst fordi det ej er fredeligt at drage gjennem Norge for dem, som ville besøge eder. Hvorfor prøver man ej paa at bringe et Forlig istand mellem eder og Olaf digre? Saavel i Norge, som i Vestergautland hørte jeg megen Tale om at alle ønskede Fred; man ytrede ogsaa som aldeles vist, at Norges Konge selv

[1]) Dette kunde dog ogsaa forstaaes, som om det alene gjaldt Viken, hvor Hjalte vel maa have landet. Landørerne betragtedes ellers nærmest som en Afgift ved Bortrejsen fra Norge.

[2]) Det viser sig heraf, saa vel som af hvad der nedenfor berettes om den store Gaard, Ingegerd ejede paa Ulleraker, at hun paa en vis Maade allerede var myndig og levede for sig selv; det skulde næsten synes, som om hun havde været Enke, eller at hun ogsaa havde faaet flere Besiddelser efter sin Moder, som paa den Tid maa have været død. I enkelte Hdskr. tilføjes det, at hun, da Hjalte og Skaldene kom ind, sad og drak med sine Mænd: et Udtryk, som dog kun betyder, at hun opholdt sig i den samme Hal, hvor hendes Hofmænd sad tilbords.

havde ytret Lyst til at slutte Forlig med eder, da han jo nok indseer at hans Magt er langt mindre end eders. Ja man talte endog om at han tænkte paa at bejle til eders Datter Ingegerd, hvorved Forliget højligen vilde styrkes. Efter hvad jeg hørte forstandige Mænd sige, skal han og være en meget udmerket Mand". „Saadant", svarede Kongen, „maa du ikke tale, Hjalte; jeg skal ikke tage dig disse Ord ilde op, fordi du ej vidste at de vare forbudne, men nu vil jeg lade dig vide, at det ej er tilladt at kalde den digre Mand Konge her i min Hird. Det er heller ikke paa langt nær saa meget bevendt med ham, som mange lade sig forlyde med, og du vil vist med mig erkjende, at et saadant Giftermaal, som det, du omtalte, langtfra er passende, naar jeg siger dig, at jeg nu er den 10de Konge i Uppsala [1]), og at vi Frænder Mand efter Mand have arvet Riget og været Enevoldskonger ej alene over Sverige, men ogsaa over mange andre store Lande, ligesom vi alle have været Overkonger over de andre Konger i Norden [2]). Norge derimod er kun lidet og adspredt bebygget; der har der blot været Smaakonger. Harald Haarfagre bragte det vel til at erhverve Magten og underkaste sig Fylkeskongerne; men han tog sig dog klogeligen vare for at tragte efter Sviakongens Rige, derfor lod Sviakongerne ham sidde i Fred [3]). Haakon Adelsteensfostre sad i Fred, indtil han begyndte at herje paa Gautland og Danmark; da rejstes der en Flok mod ham, og han mistede Liv og Rige. Gunnhilds Sønner bleve ligeledes tagne af Dage, da de bleve ulydige mod Danekongen, som gjorde Norge skatskyldigt. Harald Gormsføn kunde dog ikke maale sig med vor Frænde

---

[1]) Disse 10 Uppsalakonger vare rimeligviis: Bjørn Jernside, Erik Bjørnsføn, Erik Refilsføn, Emund eller Anund, Bjørn paa Hauge (egentlig Konge i Sigtuna, men ogsaa til en Tid Uppsalakonge, da Anund var fordreven), Erik Emundsføn, Bjørn den gamle, Olaf Bjørnsføn, Erik Sejrsæl, Olaf Skotkonung, se ovf. 1 B. S. 376, jfr. dette B. S. 86—86. Ved denne Lejlighed ville vi berigtige en ovenfor i Noten S. 87 indkommen Fejl, der grunder sig paa en af de hyppige Fejllæsninger i Udgaven af Olaf d. hell. Saga i Fornm. Sögur. Vi antydede paa hiint Sted, at Sagaens Udtryk om Erik Emundsføn, at han skal have naaet en Alder af 100 Aar, rimeligere bør henføres til Bjørn, som, ligeledes ved Fejllæsning eller Fejlskrivning, er udeladt. Men der staar ikke engang, som Fornm. S. IV. har det om Erik: hann andaðiz er hann var nær tíræðr. Der staar: hann andaðiz þá er Haraldr var nær tvítugr (da Harald Haarfagre var henved 20 Aar gl.) Derpaa følger: „eftir hann var konungr i Svíþjóð Björn sun hans, hann varð sóttdauðr. Denne Retteelse skylder jeg den nye Udgave af Olafs Saga efter det ældste Haandskrift, ved Hr. C. Unger.

[2]) Dette er vel deels en Overdrivelse, deels sigter det formodentlig til den overlegne Stilling, som baade Erik Sejrsæl og Olaf Skotkonung i Tiden mellem Harald Gormsføns Død indtil Sven Tjugeskeggs Giftermaal med Sigrid Storraade (986—999) havde indtaget, nemlig som Konger baade i Sverige og Danmark, og følgelig med Fordring paa Norge.

[3]) Vi have dog seet, at der var en Fejde mellem Harald Haarfagre og Erik Eimundsføn. Sviakongen udtrykker sig overhoved ikke ganske nøjagtigt.

Styrbjørn, som underkuede ham og gjorde ham til sin Mand; men Styrbjørn maatte igjen bukke under for min Fader Erik Sejrsæl, da de prøvede Kræfter med hinanden. Da Olaf Tryggvesson kom til Norge og antog Kongenavn, fandt vi os ej deri, men i Forbindelse med Danekongen Sven toge vi ham af Dage. Nu har jeg vundet Norge saaledes som jeg sagde dig [1]), og ved at overvinde i et Slag den Konge, som herskede derover: en saa forstandig Mand, som du, kan da vel begribe, at jeg ikke paa nogen Maade vil give Slip derpaa for den digre Mand, og jeg forbyder dig oftere at bringe denne Sag paa Bane for mig" [2]). Denne temmelig eensidige og unøjagtige Fremstilling af Forholdene viser tydeligt, hvor lidet man endnu i Nabolandene havde vænnet sig til at betragte Norge som et samlet Heelt, og hvor dybt Ætlingerne af den gamle ragnarske Kongestamme saa ned paa Harald Haarfagres Efterkommere, hvilke de fremdeles kun betragtede som ubetydelige Fylkeskonger, uberettigede til Eneherredømmet i Norge, og langt ringere i Byrd end sig selv. Hjalte skjønnede strax, at det endnu var umuligt at bringe Sviakongen paa andre Tanker, og bragte derfor andre Materier paa Bane. Men han fortalte Ingegerd den hele Samtale, og bad hende lægge nogle Ord ind hos Kongen derom. Hun lovede det, skjønt hun, som hun sagde, vidste forud at det ikke vilde nytte. En Dag, da hun fandt sin Fader i godt Lune, spurgte hun ham, hvad han agtede at foretage i Anledning af Striden med Olaf digre, „thi", sagde hun, „mange klage nu herover; nogle sige at de have mistet Gods, andre deres Frænder formedelst Nordmændene; ingen af eders Mænd har nu Fred i Norge, og de ere saaledes udelukkede derfra; det var ogsaa heel urimeligt af eder at gjøre Fordring paa Herredømmet i Norge, som baade er fattigt og vanskeligt at befare [3]), medens Folket er eder fiendtligt og mindst af alle vil have eder til Konge. Vilde du handle efter mit Raad, da burde du lade Fordringerne paa Norge fare, og heller underkaste dig de Landskaber i Austerveg, som dine Forfædre havde, og som vor Frænde Styrbjørn for ikke saa lang Tid underkastede sig [4]), men derimod lade Olaf digre beholde sin Fædrenearv, og slutte Fred med ham". „Du vil da maaske", svarede Kongen i Vrede, „at jeg skal afstaa Herredømmet over Norge, og gifte dig med Olaf digre? Nej, da har jeg besluttet noget ganske andet: i Vinter, paa Uppsalathing, skal jeg opbyde fuld Almenning af Folk og Skibe

[1]) Ved „Norge" forstaaes her maaske fremdeles kun Sviakongens Andeel, hvis ikke, som oven antydet, Olaf svenske virkelig har gjort Fordring paa hele Riget, hvad der nok er muligt.

[2]) Sagaskriverne lade Sviakongen her ogsaa omtale den Knibe, hvori Olaf Haraldsson havde været, da han med Nød og neppe slap ud af Mælaren; vi have ovenfor søgt at vise, at dette Sagn vistnok er fabelagtigt og uhjemlet.

[3]) Nemlig med en Hær i Krigstilfælde.

[4]) At Styrbjørn underkastede sig Landskaber i Austrveg eller Austrrike, siges udtrykkeligt i Beretningen om ham, Fornm. S. V. 246, jfr. ovf. S. 93.

over hele Sverige; den skal være ude førend Isen gaar op af Vandene, og med den vil jeg drage til Norge for at ødelægge alt Landet med Odd, Egg og Brand". Han var saa vred, at det ikke nyttede at tale til ham, og hun gik derfor bort. Hjalte, som havde holdt Øje med Samtalen, gik strax hen til hende for at høre Udfaldet: hun fortalte ham det, og bad ham aldrig mere bringe denne Sag paa Bane for Kongen. Med hende talte han dog oftere om Olaf digre, beskrev hende hans Udseende og Leveviis, og roste ham paa det bedste: dette virkede kjendeligt. Engang spurgte Hjalte, om hun vilde tillade ham at sige noget, han havde paa Hjertet. Hun tillod det, dog saaledes at ingen anden hørte det. Hjalte spurgte hende nu, hvad Svar hun vilde give, om Kong Olaf Haraldsson bejlede til hende. Hun rødmede, taug en Stund og sagde at hun aldrig havde tænkt over den Sag og derfor heller ikke kunde give noget bestemt Svar, men indrømmede dog, at hvis Olaf virkelig var en saa herlig Mand i alle Dele, som Hjalte skildrede ham, kunde hun ikke ønske sig noget bedre Giftermaal. Hjalte sagde, at han ingenlunde havde overdrevet Olafs Ros. De talte nu oftere med hinanden om denne Sag, som han maatte love hende ikke at omtale til andre, da Kongen ellers let kunde faa Nys derom, og da naturligviis vilde blive overmaade vred. Dog indviedes Skaldene Gissur og Ottar i Hemmeligheden: de fandt at det var saare ønskeligt, om dette Giftermaal kunde komme istand, og Ottar, der var djervest i sine Ord og bedst anskreven hos de Store, talte ligeledes ofte med Kongedatteren og Hjalte derom, idet han sandede alt, hvad denne havde sagt til Olafs Priis. Da Hjalte endelig troede at kunne være vis paa et heldigt Udfald, hvad Ingegerds Følelser angik, sendte han sine to gautske Tjenere med Breve fra ham selv og Ingegerd til Jarlen og hans Hustru; i sit Brev lod Hjalte Ytringer falde om den Sag, han havde bragt paa Bane for Ingegerd, og om hendes Svar [1]).

Dette var lidt før Juul. Ved Goe Tid, eller midt i Februar, skulde det store aarlige Thing holdes i Uppsala, som Kongen i sit Svar til Ingegerd havde omtalt. I Hedendommens Tider havde det været forbundet med et stort Hovedblot, hvortil man fra hele Sverige skulde indfinde sig, ligesom der og holdtes Marked og Kjøbstevne i en Uge. Da Christendommen var antagen af flere, navnligen af Kongen og hans Familie, afskaffedes vel Blotet, men Thinget og Markedet vedbleve [2]). Til dette Thing skulde

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 68—72, Snorre, Cap. 68—71. Hvor vidt Hjalte og Ingegerd virkelig skreve „Brev" til Ragnvald og Ingebjørg er vel heel tvivlsomt. Slig Skrivekyndighed fandtes paa hiin Tid, saa nær efter Christendommen, neppe hos Lægfolk; og Budskabet har sikkert kun været mundtligt, i det højeste maaske ledsaget af enkelte Tegn.

[2]) „Da Kongerne" tilføjer Olaf den helliges Saga, Cap. 75 (Snorre, Cap. 76) paa dette Sted, „ophørte med at residere i Upsala, flyttedes Markedet til Kyn-

Ragnvald Jarl ogsaa indfinde sig, og dette var saaledes den bedste Lejlighed for ham til at tale Bjørns Sag, om hvis heldige Udfald Hjaltes og Ingegerds Breve saa vel som Sendebudenes mundtlige Udsagn gave et Slags Haab. Strax efter Julen tiltraadte han Rejsen med 60 Mand, ledsaget af Bjørn og dennes Følge. Da han kom til Svitbjod, sendte han Bud til Ingegerd og bad hende komme ham i Møde paa Ulleraker, hvor hun ejede store Gaarde [1]). Ingegerd rejste strax, ledsaget af mange Mænd, og Hjalte fulgte med. Før Afrejsen tog han Afsked med Kongen. Han sagde ham mange smigrende Ord om den Pragt, der herskede ved hans Hof, og fik til Gjengjeld den Ros, at han var en forstandig og sædelig Mand, som godt vidste at omgaaes med Fyrster. Paa Ulleraker modtog Ingegerd Jarlen med et festligt Gilde. Han forblev der i nogle Dage, og talte mangt og meget med hende, især om Fejden mellem begge Konger, til hvis Bilæggelse der efter hendes Mening var liden Udsigt. Jarlen sagde, at den bedste Maade til at faa et Forlig istand vilde være, om hun egtede Norges Konge, og bad hende derfor sige sin oprigtige Mening, hvor vidt hun syntes om dette Giftermaal eller ej, thi i sidste Tilfælde vilde han ikke engang bringe det paa Bane. Hun sagde, at hendes Fader havde den fornemste Stemme, hvad dette angik, men at næst ham var der ingen af alle hendes Frænder, til hvis Raad hun heller lyttede i alle vigtige Anliggender, end Ragnvald; det var hende saare magtpaaliggende, at høre hans nærmere Mening derom. Jarlen raadede hende paa det ivrigste til at give Olaf sin Haand; han kunde ikke noksom rose ham og ophøje hans berømmelige Bedrifter, i Særdeleshed dvælede han ved hans sidste Foretagende i den nys forløbne Høst, hvilket vi nedenfor nærmere komme til at omtale, nemlig at han paa en eneste Morgen havde fanget fem Konger og underkastet sig deres Besiddelser [2]). Kort at sige, han skildrede hende dette Giftermaal som saa glimrende og ønskeligt, at alle hendes Betænkeligheder, om hun ellers havde nogen, maatte svinde, og da han rejste videre, kunde det betragtes som en afgjort Sag, at hun ikke vilde sige Olaf Nej. Fra Ulleraker begav Jarlen sig med sit Følge, hvortil nu ogsaa Hjalte sluttede sig, til sin Frænde og Fosterfader **Thorgny Thorgnysson**, Lagmand i Tiundaland. Lagmændene i Sverige havde betydelig Magt, men især Tiundalands Lagmand. Hvert enkelt Landskab i Sverige, heder det i Olaf Haraldssøns Saga, har sit Lagthing og sin særegne Lovgivning; over hver Lovgivning er der en Lagmand, og

---

delmisse, og har siden stedse været holdt paa den Tid, men varer ej længer end tre Dage". Det er det bekjendte Distingens (Disaþings) Marked, som endnu holdes hvert Aar i Upsala.

[1]) Ulleraker er vel rimeligviis Ulleraaker i Simtuna Hered.

[2]) Se nedenfor § 59.

han har meest at sige blandt Bønderne, da det, han forkynder, gjelder som Lov; naar Kongen, Jarlen eller Biskopen rejser gjennem Landet og holder Thing med Bønderne, da svarer Lagmanden paa Bøndernes Vegne, og de samtykke altid med ham, saa at overmægtige Mænd neppe engang tør vise sig paa Thinget uden Bøndernes og Lagmandens Tilladelse. Men hvor de enkelte Landskabslove ere indbyrdes afvigende, da skulle de altid rette sig efter Uppsala-Loven, ligesom ogsaa alle de øvrige Lagmænd skulle være Tiundalands-Lagmandens Undermænd". Hvad der end mere bidrog til at forhøje Thorgnys Indflydelse, var den Omstændighed, at hans Fader, Farfader og øvrige Forfædre allerede i mange Kongers Tid havde beklædt Lagmandsværdigheden [1]). Han var nu gammel, og ansaaes for den viseste Mand i Sverige. Hans Gaard var stor og prægtig, han levede paa en stor Fod, og underholdt en heel Skare Huuskarle. Da Jarlen kom om Aftenen, var der mange Folk ude, som strax toge sig af de Rejsende og forgede for deres Heste; de gik ind i Stuen, hvor der ligeledes var mange samlede, og hvor Thorgny sad i Højsædet. Bjørn og hans Mænd havde aldrig seet nogen højere Mand: hans Skjeg var saa langt, at det naaede til hans Knæ, og bedækkede hele Bringen; dertil var han smuk og statelig. Jarlen gik hen til ham, og hilsede ham: Thorgny modtog ham venligt, og bad ham sætte sig paa sin sædvanlige Plads, lige over for ham selv. Efter et Par Dages Forløb udbad Jarlen sig en Samtale med ham og de norske Udsendinger alene. Thorgny fulgte dem ind i sin Maalstue, og her underrettede Jarlen ham om den Sag, som nu var paa Bane; han klagede over Vestgauternes Nød formedelst Krigen med Norge, fortalte ham at de tilstedeværende Nordmænd vare udsendte af Kong Olaf Haraldssøn for at megle Fred, og at han havde lovet dem sin Hjelp, men at det var forbundet med stor Fare, da Sviakongen ikke taalte at man engang berørte Sagen, og truede enhver paa det haardeste, som befattede sig dermed. Derfor, sagde han, havde han nu tyet til sin Fosterfader om Hjelp. Thorgny svarede efter nogen Betænkning: „I bære eder dog underligt ad, I som ere saa begjerlige efter Hæderstitler, uden dog paa egen Haand at kunne redde eder ud af

---

[1]) En Thorgny Lagmand, rimeligviis den ovenfor nævnte Thorgnys Fader, omtales i Beretningen om Styrbjørn Sviakappe, som Erik Sejrsæls Raadgiver. Han skal have givet ham det Raad, at forbedre Bøndernes Lov, bestemme hvad Vaaben enhver Bonde skulde eje, og sperre Opsejlingen til Uppsala med Pæle; altsaa synes det som om Uplandslagen i den Form, vi kjende den, nærmest tilskrives ham. Han skal og have givet Erik et godt Raad til at overvinde Styrbjørn (Fornm. S. V. 248, 249). Den samme Thorgny forekommer og i en fabelagtig Beretning om Roe den heimske (Fornm. S. V. 252—256). Man har senere troet at have udfundet, at Thorgnyerne boede paa Salistadborg i Upland, det er ikke usandsynligt, men Sagaerne nævne intet derom, og saaledes er det ene og alene en Gjetning uden mindste positiv Hjemmel.

nogen Forlegenhed; forend du tilsagde din Bistand i denne Sag, burde du have betænkt, at du ej var mægtig nok til at staa Kong Olaf imod. Da tykkes det mig dog lige saa hæderligt kun at regnes blandt Bonderne, men have Frihed og Dristighed til at sige hvad man vil, om saa Kongen selv er tilstede. Imidlertid skal jeg dog komme til Uppsalathinget og understøtte dig saaledes, at du uden Frygt for Kongen kan sige hvad du vil". Jarlen takkede ham meget for dette Løfte, og blev hos ham til Thingtid; da rejste Thorgny, Jarlen og Bjørn i eet Følge til Uppsala.

Paa Thinget var en stor Mængde Folk forsamlet. Kongen var selv tilstede med sin Hird. Den første Dag, da Thinget var sat, sad han paa sin Kongestol, omringet af sin Hird. Lige over for ham sad Ragnvald Jarl og Thorgny paa en Stol: foran dem sad Jarlens Hird og Thorgnys Huuskarle. Bjørn havde taget Plads ved Siden af Jarlens Stol. Bagenfor stod hele Bondehoben, der tillige havde besat alle Højder og Steder omkring, hvorfra man bedst kunde see og høre. Da de sædvanlige Sager, som Kongen havde at forhandle, vare tilendebragte, rejste Bjørn Stallare sig, og sagde med høj Stemme, saa at Kongen kunde høre ham: „Kong Olaf har sendt mig hid for at tilbyde Sviakongen Forlig, og det Grændseskjel, som fra gammel Tid har været mellem Norge og Svithjod". Da Kongen hørte „Kong Olaf" nævne, troede han først, at Taleren meente ham, men da han hørte tale om Grændseskjel mellem Sverige og Norge, kunde han skjønne, hvad der sigtedes til, løb op, og raabte med høj Røst, at den Mand skulde tie stille, da slig Tale ikke nyttede til noget. Bjørn satte sig ned, men Ragnvald Jarl rejste sig, talte om Olaf digres Fredstilbud, om Vestgauternes Nød og Ulempe formedelst Krigstilstanden, og sluttede med, at Olaf, Norges Konge, havde sendt Gesandter til Svithjod for at bede om at han maatte faa Kongedatteren Ingegerd til Egte. Kongen stod op og erklærede, at han ikke vilde høre om noget Forlig; derimod bebrejdede han Jarlen alvorligt, at han paa egen Haand havde dristet sig til at stifte Fred og Venskab med den digre Mand. Sligt, sagde han, er ikke bedre end Landsforræderi, og du fortjente derfor at jages ud af Landet; det kommer altsammen, det veed jeg, fra din Hustru Ingebjørg, og det er stor Skade, at du skal have egtet en saadan Kvinde". Han vedblev en Tidlang paa denne Maade, og talte især med Harme om Olaf digre. Da han satte sig, var det først stille en Stund. Da rejste Thorgny sig. Strax stode alle Bønderne op og trængte sig under megen Støj og Vaabengny sammen om ham, for bedre at høre, hvad han sagde. Endelig blev det atter stille, og da begyndte Thorgny saaledes: „Anderledes er Sviakongernes Sind nu beskaffent, end i fordums Dage. Min Farfader Thorgny kunde huske Uppsalakongen Erik Emundsson, og sagde om ham, at da han var i sine raskeste Aar, havde han aarligt Leding ude,

drog paa Tog til forskjellige Lande, og underkastede sig Finland, Karelen, Estland, Kurland og andre Lande i Østen, hvor man endnu kan see de Jordborge og store Befæstninger, han opbyggede; men han var slet ikke saa overmodig, at han ej villigt hørte paa de Mænd, der havde noget nødvendigt at tale med ham. Min Fader Thorgny var i lang Tid hos Kong Bjørn og kjendte godt hans Sind; i hans Tid var Riget mægtigt, og led intet Afbræk[1]), men han var dog god at komme til Rette med for sine Venner. Jeg selv husker grant Kong Erik Sejrsæl, og ledsagede ham paa mange Krigstog; han forøgede Sviarnes Rige og værgede det tappert: men han modtog dog villigen Raad af os. Vor nuværende Konge derimod tillader ingen at tale, uden hvad han selv synes om. Paa at overholde dette anvender han al sin Kraft, medens han derimod lader sine Skatlande falde fra af Mangel paa Kraft og Driftighed. Han tragter efter at holde Norges Rige under sit Herredømme, hvilket ingen svensk Konge før ham har gjort, og derved forvolder han mange Folk Uro. Nu ønske alle vi Bønder eenstemmigt, at du slutter Fred med Norges Konge Olaf digre, og giver ham din Datter Ingegerd til Egte. Vil du da paany underkaste dig de Riger i Austerveg, som dine Frænder og Forfædre have haft, skulle vi alle følge og understøtte dig. Men vil du nu ikke handle efter vort Ønske, da ville vi ikke finde os i at taale Ufred og Ulovlighed for din Skyld, men angribe og dræbe dig: saaledes have vore Forfædre gjort før os, da de styrtede fem Konger, der havde viist sig lige saa overmodige, som du nu har viist dig mod os, ned i en Sump paa Mulathing. Vælg nu strax et af disse to". Ved disse Ord gjorde hele Thingalmuen sterkt Vaabenbrag og Gny. Da fandt Kongen det raadeligst at give efter. Han stod op, og erklærede at han vilde følge alle de foregaaende Sviakongers Exempel, nemlig i eet og alt at rette sig efter Bøndernes Vilje. Da standsede Larmen, og Kongen, Jarlen og Thorgny traadte sammen for nærmere at afhandle Sagen. Det besluttedes, at Sviakongen skulde indgaa Forlig og Fred med Kong Olaf Haraldsson paa de Vilkaar, denne havde foreslaaet, og at han tillige skulde give ham sin Datter Ingegerd til Egte. Ragnvald Jarl modtog Festemaalet paa Kong Olafs Vegne, ligesom ogsaa Sviakongen overlod til ham at sørge for alt det fornødne i denne Sag, der rimeligviis var Kongen selv altfor forhadt til at han skulde ville befatte sig dermed. Da Jarlen drog hjem fra Thinget, meldte han sig hos Ingegerd, og berettede hende Sagens Udfald: hun viste sin Tilfredshed ved strax at medgive Bjørn Stallare en prægtig Kaabe af Pell med Silkeremme, hvilken

---

[1]) At disse Ord ej maa tages altfor bogstaveligt, er ovenfor viist, S. 87. Det er nemlig af Beretningen om Erkebiskop Unnes Rejse til Sverige temmelig klart, at Riget under Bjørn var splittet ad: dog er det rigtignok muligt, at han i sin lange, femtiaarige Regjerings-Tid atter har samlet det til eet.

han skulde overbringe Kong Olaf som Fæstensgave. Det blev afgjort, at Brylluppet skulde staa samme Aars Høst ved Grændsen, i Kongehelle, hvor altsaa den svenske Konge skulde indfinde sig med sin Datter i Løbet af Sommeren[1]).

Med Efterretningen om dette tilfredsstillende Udfald af Underhandlingerne vendte Bjørn og Hjalte nu tilbage, idet de først fulgte med Ragnvald Jarl til Gautland, og efter et ganske kort Ophold hos ham fortsatte Rejsen til Norge. Kongen blev meget fornøjet, og takkede Bjørn særdeles for den Nidkjærhed, hvormed han havde røgtet sit Hverv. Ogsaa Hjalte takkede han paa det bedste, og gav ham gode Gaver ved hans Hjemreise til Island. Kongen lod nu sine Skibe udruste, kaldte Folk sammen, og gjorde en Rejse langs Kysten forbi Lindesnes lige til Hørdaland, for overalt at opbyde Stevneleding og anmode Lendermændene og de fornemste Bønder om at gjøre ham Følge paa Bryllupsferden[2]). Han vilde nemlig optræde med saa stor Pragt og Anseelse som muligt, og foreskrev derfor, at Enhver skulde udruste sig og sit Skib

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 75—79, Snorre, Cap. 76—82.

[2]) Her maa det merkes, at Olaf den hell. Saga paa dette Sted aabenbart fejler i Tidsregningen. Den lader Bjørn Stallare være tilstede paa Uppsalathing ved Goe, altsaa omtrent midt i Februar, derfra følge med Ragnvald Jarl tilbage til Skara, og opholde sig hos ham en kort Tid, og endda indtreffe saa tidligt hos Olaf, at denne efter hans Ankomst kan gjøre en Rejse heelt til Hørdaland, opbyde Lendermændene, sejle tilbage igjen, og komme til Tunsberg før Paaske, der i dette Aar (1018) indtraf den 6 April. Thi Rejsen fra Uppsala til Skara maa dog have medtaget mindst en Uge, siden Mag. Adam udtrykkeligt siger (IV. 23), at Rejsen fra Skaane til Skara, der omtrent er af samme Længde, udkrævede en Tid af 7 Dage, og Ragnvald Jarl med sit store Følge har neppe engang rejst saa hurtigt. Bjørns Ophold hos Ragnvald kan neppe have været ringere end en Uges Tid, og i alle Fald kan Tiden mellem Uppsalathinget og Bjørns Rejse til Skara neppe have været kortere end 14 Dage. Først i Marts har Bjørn altsaa i det allertidligste tiltraadt Tilbagerejsen til Norge; Rejsen fra Skara til Sarpsborg maa vel ogsaa have medtaget mindst en Uge, da Vejen var slem, efter hvad man af Sighvat Skalds Beskrivelse af den Rejse, han Høsten efter foretog, kan see. Til Olaf kan Bjørn saaledes neppe være kommen før den 6te eller 7de Marts; og at Olaf derefter skulde kunne gjøre sig rejsefærdig, drage heelt til Hørdaland, paa Vejen opbyde Lendermænd og Bønder, vende tilbage igjen, og endda komme til Tunsberg før 6te April, er en Umulighed. Sagen er aabenbart den, at da Sighvat Skald spillede en temmelig vigtig Rolle ved Kong Røreks Anliggender, der foregik ved Paasketider og henimod Pints, men Sagaskriveren tillige, som ovenfor nævnt, ved en Misforstaaelse af hans Østerfarerviser troede at han havde været i Følge med Bjørn, maatte han nodvendigviis lade Bjørn komme saa tidligt tilbage, at Sighvat ved Paasketid kunde være hos Olaf. Men da nu dette er en Umulighed, og det tillige af andre Grunde er rimeligt, at Sighvat slet ikke var med paa Rejsen, er det langt rimeligere at antage, at de rørekske Begivenheder have fundet Sted før Bjørns Hjemkomst, og at han ej er indtruffen hos Olaf førend henimod Mai, ligesom og at Olafs Tog til Hørdaland ej er skeet førend i Mai og Juni: det var endda fuldkommen tidsnok.

paa det bedste og stadseligste. Der samlede sig ogsaa en talrig og udvalgt Skare om ham. De fleste Stormænd indfandt sig, ledsagede af de ypperste blandt deres Omgivelser. Enhver havde grebet sig an efter yderste Evne med Hensyn til Klæder, Vaaben og Skibe. Kong Olaf maa saaledes være kommen til Kongehelle i et meget prægtigt Optog, og Gemytterne maa have været meget spendte af Forventning om al den Stads og Herlighed, man nu skulde faa at see. Men man ventede og ventede i lang Tid, og ingen Sviakonge kom. Olaf lod spørge vidt og bredt, om nogen havde hørt til ham, eller vidste hvad han tog sig for, men ingen kunde sige ham Besked derom. Tilsidst sendte han Folk op i Gautland til Ragnvald Jarl, for at spørge om han vidste Aarsagen, hvorfor Sviakongen ikke indfandt sig til Mødet, men Jarlen kunde heller ikke give anden Forklaring, end at Sviakongen, naar han var paa Rejser, ofte overvældedes med saa mange Forretninger, at han derved forsinkedes ud over den bestemte Tid: hvis ikke dette nu var Tilfældet, skulde han nærmere underrette Olaf om den egentlige Aarsag, naar han havde erfaret den.

Aarsagen til Sviakongens Udeblivelse var den, at Giftermaalet saa vel som Fredsslutningen var ham aldeles imod. Han havde vel, af Frygt for Bønderne, givet sit Samtykke dertil, men dette aftvungne Samtykke kunde ej være oprigtigt, og hans Hensigt var, lige fra Forstningen af, som man tydeligt kan see, at tilbagekalde det, i det mindste hvad Giftermaalet angaar, naar Lejlighed gaves, og naar han ikke længer truedes af en overlegen Bondehob. Man maa ogsaa indrømme, at for en Mand med hans Stolthed, som han vel tildeels ogsaa havde arvet efter sin Moder, maatte det være haardt at give sit Samtykke til et Giftermaal, som dette, der, saaledes som Forholdene paa de Tider endnu vare beskafne, virkelig maatte kaldes saare ulige. Olaf svenske var uimodsigeligt den højbyrdigste af Nordens daværende Konger [1]). Han nedstammede i lige Linje fra Ragnar Lodbrok, og uagtet den danske Konge roste sig af det samme, maatte der dog i denne Henseende herske nogen Tvivl [2]); saa meget var i det mindste vist, at de svenske Konger saa godt som den hele Tid siden Ragnar Lodbroks Dage havde været Overkonger, og til forskjellige Tider endog hersket over Danmark [3]), medens det egentlig først var Knut, der havde gjort Danmark mægtigt og anseet. Norge var derimod ikke engang anerkjendt som et samlet

---

[1]) Uppsala-Ætten er den fornemste af alle Ætter i Norden, siger senere Arnvid blinde, da den nedstammer fra Guderne selv.

[2]) Se herom ovenfor, 1 B. S. 375, 376.

[3]) Allersidst havde dette været Tilfældet, da, som vi have seet, Erik Sejrsæl og Olaf svenske selv havde hersket over Danmark. Men ogsaa tidligere synes Bjørn Jernside og hans nærmeste Efterfølgere, at have optraadt med Fordringer paa Overherredømmet i Norden, se 1 B. S. 375, 376, 714.

Rige, det betragtedes — hvad Sviakongens Ord til Hjalte noksom vise — kun som en Mængde indbyrdes usammenhængende Smaariger, der egentlig stode under Lodbroke-Ætlingernes Overherredømme. Harald Haarfagre, og de af hans Efterkommere, der traadte i hans Spor, ansaaes som Oprørere og Usurpatorer; en Søn af den ubetydelige Smaakonge Harald grønske, hvilken Sviakongens Moder ikke havde gjort sig nogen Samvittighed af at indebrænde, da han faldt hende besværlig med Frieri, kunde i Sønnens Øjne umuligt være noget passende Parti for hans egtefødde Datter [1]), og det hjalp her ikke, at Olaf Haraldsson nu ej længer hørte til Fylkekongernes Tal, men virkelig var Norges Overkonge, thi denne Magt havde han vundet paa Sviakongens Bekostning, og desto forhadtere maatte det være denne at see ham optræde som hans Ligemand. Endelig maa det erkjendes, at Sviakongens Samtykke var erhvervet paa en med god Stats-Orden saa lidet stemmende Maade, at han visselig kunde være at undskylde, om han ej betragtede sig bunden derved, naar han for Resten troede uden Fare at kunne bryde det. Man merkede snart, at dette var hans Hensigt. Sommeren gik hen, Kongens Omgivelser undredes over, at der ingen Forberedelser gjordes til den aftalte Brudeferd, og mange vare heel bekymrede derover, men ingen vovede at gjøre Kongen noget Spørgsmaal derom. Man henvendte sig til Ingegerd og bad hende lokke ud af sin Fader, hvad dog hans egentlige Hensigt var, men heller ikke hun havde Mod eller Lyst til at indlade sig derpaa, da hendes Fader endnu plejede at blive forbitret, hver Gang man kaldte Olaf digre Konge. Hendes Bekymring og Ængstelse bragte hende dog omsider til at forsøge, om hun ikke i det mindste kunde bringe hans Navn paa Bane. En Morgen kom Kongen hjem fra en heldig Jagt. Hans Høg havde dræbt 5 Orrer, og Hunden havde bragt ham dem alle. Da Ingegerd saa ham ride ind paa Gaarden, gik hun ud og hilsede ham. Han viste hende leende sit Bytte, og spurgte om hun kjendte nogen Konge, der i saa kort Tid havde gjort en saa stor Fangst. „Det er vistnok en god Morgenfangst", svarede hun, „at faa fem Orrer, men Olaf, Norges Konge, tog paa een Morgen fem Konger, og underkastede sig deres Riger". Ved at høre disse Ord, sprang Kongen forbitret fra Hesten, og sagde: „Vid nu, Ingegerd, at saa megen Elsk som du end har lagt paa denne digre Mand, saa skal du dog aldrig faa ham: jeg vil bortgifte dig til en eller anden Høvding, hvis Ven jeg kan være bekjendt at være, men dette er ikke at tænke paa med en Mand, der med Vaaben har frataget mig mit Rige,

---

[1]) Dette udtales ligefrem i de Ord, der senere (se nedf. S. 567) lægges Kongens Raadgiver Arnvid blinde i Munden (Olaf den hell. Saga, Cap. 89, Snorre, Cap. 96), nemlig at Olaf Haraldsson var i Forhold til Ingegerd, som Leer til Guld, som en Træl til en Konge.

og gjort mig saa megen Skade i Ran og Manddrab". Disse Ord vare tilstrækkelige til at vise Ingegerd, hvad hendes Fader havde i Sinde. Hun sendte strax Bud til Ragnvald Jarl og lod ham melde, at hendes Fader havde brudt den hele Aftale, saa at man i Vestergautland maatte tage sig vare for Nordmændene, der nu efter al Sandsynlighed vilde begynde at herje i deres Land. Da Jarlen havde modtaget Budskabet, lod han Advarsel udgaa over hele sit Jarledømme, og sendte tillige Gesandter til Kong Olaf, for at underrette ham om hvorledes Sagerne stode, men bad ham derhos ikke at begynde Krig, da han selv for sin Part helst ønskede at holde Fred og Venskab med ham. Kong Olaf blev, som man let kan forstaa, yderst opbragt ved denne Efterretning. Ikke nok, at han var bleven skuffet, og til ingen Nytte havde gjort alle de store og prægtige Forberedelser; men han var tillige bleven haanet i sine Mænds Ojne, der saaledes paa en vis Maade havde været Vidne til, at Sviakongen ej agtede ham god nok til sin Datter. Han tog sig saa nær deraf, at han i flere Dage neppe talte et Ord. Siden lod han de tilstedeværende Hovdinger sammenkalde til et Huusthing, hvor Bjorn Stallare gav en fuldstændig Beretning om sin hele Rejse, og i Kongens Navn forelagde dem det Sporgsmaal, om man strax skulde begynde at herje paa Gautland, eller finde paa noget andet. Høvdingerne havde ingen Lyst paa, strax at begynde Krig. „Vel", sagde de, „ere vi her temmelig mandsterke, men de fleste af os ere blandt de mægtigste og meest anseede Mænd i Landet, der ej pleje at drage i Krig uden at være ledsagede af mange andre yngre og ringere Mænd, der gaa foran dem og beskytte dem; slige unge Mænd, der gjerne ville vinde Gods og Hæder, passe bedst til at drage i Felten, og den fattige strider ofte lige saa godt som den rige". Det blev da besluttet, at der denne Gang ej skulde foretages noget, derimod vare alle enige i at Kongen næste Sommer skulde udbyde Leding af hele Riget, for at lade Sviakongen undgjelde for sin Uordholdenhed. De forsamlede Høvdinger droge altsaa hver til sit, og Kongen selv vendte tilbage til Sarpsborg, for som sædvanligt at tilbringe Vintren der [1]).

Det var at forudsee, at der ogsaa gaves nogle, der ytrede Mistanke mod Ragnvald Jarl, som om han skulde have spillet under Dække med Sviakongen. Andre derimod sagde, at han var Olafs oprigtige Ven, blandt dem Sighvat Skald, som endog tilbod sig at gjore en Rejse til Jarlen for at indhente Efterretninger om, hvad Sviakongen nu tog sig for, og forsøge om det var muligt, atter at bringe et Forlig istand. Kongen modtog Tilbudet med Glæde, og Sighvat rejste med to Følgesvende fra Sarpsborg ved Vintrens Begyndelse [2]). Hans Rejse var meget besværlig, og

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 83, Snorre, Cap. 88, Cap. 85, Snorre, Cap. 90, 91.

[2]) Altsaa omtrent ved Midten af Oktober Maaned 1018.

han har selv beskrevet sine Gjenvordigheder i et Digt om denne Rejse, kaldet Osterfarerviserne [1]). Ragnvald Jarl tog meget venskabeligt mod Sigbvat, som forblev der temmelig længe, og erfarede af Breve fra Ingegerd at Kong Jaroslav i Holmgard eller Novgorod havde ladet bejle til hende ved Gesandter, der nu befandt sig ved hendes Faders Hof, — sandsynligviis ogsaa for at bede om Hjelp mod Jaroslavs Modstander Svjatopolk, — og at denne havde givet et gunstigt Svar. Haabet om at Giftermaalet mellem Norges Konge og Ingegerd kunde komme istand, var saaledes ganske forbi. Men Olaf svenske havde endnu en Datter, ved Navn **Aastrid.** Hun var vel ikke egtefød, som Ingegerd, thi hendes Moder Edla, Datter af en vendisk Jarl, og fangen paa et Krigstog, havde kun været Olafs Frille, med hvem han havde haft flere Børn, forend han blev gift; men hun var dog baade smuk og forstandig og meget afholdt. Hendes Stifmoder, Dronningen [2]), havde ej kunnet lide sin Mands Slegfredbørn, hvorfor de vare satte til Opfostring paa forskjellige Steder; saaledes sendtes Sønnen, Emund, til sine Frænder i Vendland, og Aastrid blev opfostret i Vestergautland hos en anseet Mand, ved Navn Egil. Aastrid kom just i Besøg til Ragnvalds Hof, medens Sighvat opholdt sig der. Han blev snart kjendt med hende, især da hun allerede paa sine Besøg hos sin Fader havde hørt ham omtale af hans Systersøn Ottar svarte. Jarlen spurgte Sighvat, om han ikke troede at Kong Olaf Haraldsson gjerne vilde faa Aastrid til Egte, thi i saa Fald vilde man ikke engang spørge Sviakongen om Lov,

---

[1]) Det er disse Viser, af hvilke, som ovenfor omtalt, enkelte Vers synes at have været udrevne og fortolkede som om de handlede om en tidligere Rejse, Sighvat skulde have foretaget. Blandt de Gjenvordigheder, som omtales, ere, at Sighvat, førend han kom til Eid (nu Ed i Eds Sogn, i Vedbohered, Dalsland), kun med stor Fare kom over Aaen (rimeligviis den, der forbinder Logsø med Storelee); derpaa drog han over den tolv Mile lange Ed-Skov, hvor Gautland begyndte. Paa en Gaard, kaldet Hof (Storehof i Skaaningshered?) fik han om Aftenen ej Lov til at komme ind, fordi der, som man sagde, holdtes helligt; paa en anden Gaard blev han afviist, fordi der anstilledes Alfeblot. En anden Aften blev han afviist af 3 Bønder, der alle hed Olve. Se Olaf den helliges Saga, Cap. 70, 86, Snorre, Cap. 70, 92.

[2]) Dronningens Navn nævnes ikke i vore Sagaer; derimod siger Mag. Adam, (II. 37), at hun hed „Estred" d. e. Aastrid, og var fra Abotriternes Land. Ligeledes heder det i den legendariske Saga, Cap. 46, at Olaf Sviakonges Hustru hed Aastrid og var vendisk. Dette stemmer dog ikke med, hvad der senere siges i Olaf den helliges Saga, Cap. 89, Snorre, Cap. 96, at Ingegerd, Dronningens Datter, var paa alle Sider af Uppsala Æt, medens Frilledatteren Aastrid var halv vendisk; se nedenfor S. 569, det er vel derfor ogsaa urigtigt. Da det tillige skulde synes som om Ingegerds Gaarde paa Ulleraker var hendes mødrene Besiddelser, maa man antage, at Mag. Adam har misforstaaet sin Hjemmelsmand Kong Sven Ulfsson, og at Ytringen i den legendariske Saga middelbart hidrører fra Mag. Adams Verk.

især da Aastrid selv var meget villig dertil. Lidt før Juul vendte Sighvat tilbage til Kong Olaf, og berettede, hvorledes Sagerne nu stode. Olaf blev i Forstningen ilde tilmode ved at høre om Jaroslavs Frieri, og talte paany om at lade Sviakongen føle sin Hevn. Men da han siden nærmere spurgte Sighvat om, hvorledes han havde haft det i Gautland, greb denne Lejligheden til at udbrede sig vidt og bredt over Aastrids Skjønhed og Forstandighed; han sagde at hun ikke i mindste Maade stod tilbage for Ingegerd. Da Sighvat merkede, at dette faldt godt i Kongens Øre, rykkede han videre frem med den Plan, han, Jarlen og Aastrid havde udtænkt. Kongen lod til at finde Behag deri, og sagde: „Sviakongen tror nok ikke at jeg tør egte hans Datter mod hans Vilje". For øvrigt indviede Kongen endnu ikke flere i Planen, men talte kun i al Hemmelighed med Sighvat derom. Han spurgte Sighvat nøje ud om Ragnvald Jarl, hvor vidt denne var ham oprigtigt hengiven eller ej; Sighvat svarede at Olaf ikke havde nogen paalideligere Ven, og at Ragnvald Nat og Dag vaagede over hans Tarv. Olaf besluttede sig da i al Stilhed til at gaa ind paa hans Forslag. Med denne Besked sendtes Sighvats Systersøn Thord Skotakoll, ledsaget af Sighvats Skosvend, strax efter Julen hemmeligt til Ragnvald. Da denne havde hørt deres Ærende og seet de Jertejner, de medbragte, gjorde Ragnvald sig strax rejsefærdig, og drog med Kongedatteren Aastrid og et Følge af over 100 udvalgte Mænd, deels Hirdmænd, deels mægtige Bønders Sønner, alle herligt klædte og udrustede, til Sarpsborg, hvor de ankom ved Kyndelmisse-Tider (1019). Olaf havde til deres Modtagelse beredt et prægtigt Gilde, hvortil mange Stormænd af de nærmeste Hereder vare indbudne. Efter en kort Samtale mellem Olaf, Ragnvald og Aastrid bortfæstede Jarlen hende til Olaf med den samme Medgift, som hendes Syster Ingegerd skulde have haft, og strax derefter blev Bryllupet holdt, hvorefter Ragnvald Jarl vendte tilbage til Gautland, fik ved Afskeden store og gode Gaver af Kongen, og vedblev at være hans trofaste Ven, saa længe han levede [1]).

Da Sviakongen erfarede dette, blev han naturligviis i højeste Maade opbragt, og kaldte det et Forræderi, hvorfor Ragnvald skulde undgjelde med sit Liv. Hans Beslutning, at bortgifte Ingegerd til Jaroslav, blev nu saa meget fastere, og da Jaroslav om Vaaren sendte et nyt Gesandtskab for at faa et endeligt Svar, sagde han til Ingegerd, at det var hans bestemte Vilje, at hun skulde egte Jaroslav. Ingegerd erklærede sig villig dertil, imod at faa som Livgeding Aldegjeborg med tilliggende Hereder, altsaa omtrent det nuværende Ingermannland eller det St. Petersburgske Gouverne-

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 86, 87, Snorre, Cap. 92–94.

ment. Dette tilsagde Gesandterne hende paa Jaroslavs Vegne. Hun betingede sig tillige at maatte vælge en Mand fra Sverige til at følge med hende, og at han i Gardarike skulde bære samme Titel og nyde samme Hæder, som hjemme. Ogsaa deri samtykkede saavel hendes Fader, som Gesandterne. Da valgte hun Ragnvald Jarl, for saaledes at unddrage ham sin Faders Vrede. Kongen blev yderst forbitret over Valget, og sagde, at Ragnvald tvertimod fortjente at hænges som Landsforræder, fordi han havde fort Kongens Datter til Norge, for at blive den digre Mands Frille. Men Ingegerd svarede, at Løftet nu engang var givet, og derfor ikke kunde tilbagekaldes. Kongen maatte da føje sig efter hendes Ønske, og samtykkede i, at Ragnvald uden Hinder forlod Sverige; men han lagde til, at Ragnvald aldrig skulde komme for hans Øjne eller til Svithjod, saa længe han levede. Ingegerd lod nu Jarlen underrette herom, og bestemte ham et Sted, hvor de kunde mødes, for at rejse tilsammen til Gardarike. Jarlen gjorde sig strax rede, drog til Østergautland, skaffede sig der Skibe; mødte Ingegerd paa det bestemte Sted, og fulgte med hende til Gardarike, hvor hun overdrog ham det hende tilstaaede Livgeding, Aldegjeborg [1]) med Distrikt, som Jarldømme. Her skal han have hersket i lang Tid [2]).

Sviakongen truede ej alene Ragnvald Jarl, men ogsaa Vestgauterne selv med Hevn og Straf, fordi de havde sluttet Stilstand med Norges Konge, og foretrukket at holde Venskab med ham for at føre en ødelæggende Grændsekrig. Fornemmelig rettede hans Harme sig mod dem, der havde fulgt Jarlen og Aastrid paa hendes Brudeferd til Norge. Efter Jarlens Bortrejse herskede der i den Anledning stor Uro blandt Vestgauterne. De holdt oftere Thing med hinanden og raadsloge om hvad de skulde gribe til. Nogle foresloge, at man skulde underkaste sig Norges Konge, for at nyde hans Beskyttelse. Andre fraraadede det, fordi Norges Hovedstyrke var for

---

[1]) Om Aldegjeborg, saa kaldet efter Aldagen, Aldegja eller Ladoga, se ovenfor S. 86.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 88, Snorre, Cap. 95. Ragnvald Jarl døde kort før Stiklestadslaget 1030, se Harald Sigurdssøns Saga, Cap. 2, Fagrsk. Cap. 149, jvfr. Eimunds Thaatt, Slutning. At Ingegerd egtede Jaroslav netop i det her angivne Aar, 1019, og at det i alle Fald ej kan have været, hvad nogle antage, i 1020, viser sig deraf, at de russiske Annaler udtrykkeligt sige at Vladimir, der ifølge Olaf den helliges Saga var Jaroslavs og Ingegerds ældste Søn, blev fød 1020; i hvilket Aar han ej kunde være fød, hvis Ingegerd om Sommeren 1020 havde egtet hans Fader. Ingegerd antog, som sædvanligt med de russiske Dronninger, ved Giftermaalet, eller rettere ved Daaben til den græske Kirke, Navnet Anna. Enkelte have troet, at Ingermannland, paa finlandsk kaldet Ingerin-maa, har faaet sit Navn efter Ingegerd (der nu som oftest udtales Inger); det er dog meget tvivlsomt; saa meget er vist, at „Ingermannland" nærmest kommer af „Ingermændene", der og kaldes Ingrier, paa russisk Izhorer.

langt afsides til at den kunde være dem til nogen Hjelp mod Sviarnes Overmagt; i alle Fald fik man først prøve om det var muligt at blive forligte med Sviakongen: lod ikke dette sig gjøre, var det tidsnok at søge den norske Konges Værn. Denne sidste Mening vandt flest Stemmer for sig, og det besluttedes at affende en forstandig Mand til Sviakongen for at underhandle, eller rettere, som man af det Følgende seer, at forberede en Opstand. Valget faldt paa Lagmanden **Emund** af **Skara**, en højbyrbyrdig, rig, forstandig og veltalende, men underfundig Mand; han var den mægtigste i Vestergautland nu siden Jarlen var borte. Emund drog afsted med 30 Mand, først til Ostergautland, siden til Svithjod; overalt opsøgte han de mægtigste Mænd, af hvilke flere vare hans Frænder. Alle vare enige med ham deri, at Kongens Fremferd stred mod Lov og Ret. Da Emund var kommen til Uppsala, traadte han frem for Kongen, just som denne sad ved et offentligt Folkestevne. Da Kongen spurgte ham om Nyt, fortalte han ham et Par opdigtede Historier, først om en Atte den dolske fra Vermeland, der for at forfølge en Ikorn, som han dog tilsidst ikke fik fat paa, lod sin Slæde, der var fyldt med ypperligt Pelsverk, i Stikken og fandt den ikke igjen; dernæst om en Gaute Tovesson, der efter at have erobret fire danske Skibe forfulgte det femte uden at kunne naa det, men selv led Skibbrud ved Lesø, medens en anden dansk Flaade overfaldt hans øvrige tilbageblevne Skibe, dræbte Besætningen og tog alt det nys erobrede Bytte. Derpaa sagde Emund, at han havde en Sag at foredrage, i hvilken Vestgauternes Lov ikke stemmede med Uppsala-Loven: to ædelbaarne Mænd, een rig og een fattig, laa i Uenighed om noget Jordegods, indtil den rige paa det almindelige Thing blev dømt til at betale den anden en Deel Varer og Penge; men allerede ved første Termin betalte han Gæsling for Gaas, Smaagriis for gammelt Sviin, og Halvparten Guld, Halvparten Leer og Smuds i Stedet for en heel Mark Guld. Herom udbad Emund sig Kongens Dom. „Jeg dømmer", sagde Kongen, at han skal fuldt udrede, hvad der er ham paalagt, men tre Gange saa meget til Kongen; har han ikke betalt inden Aar og Dag, skal han have forbrudt sin Ejendom og være utlæg. Halvdelen af hans Gods skal tilfalde Kongen, Halvdelen hans Modpart". Emund skød alle de tilstedeværende Stormænd til Vidne paa denne Dom, som overeensstemmende med Uppsala Lov, hilsede Kongen og gik ud. Andre Sager optoge nu Kongens Opmerksomhed; siden, da han gik til Bods, spurgte han vel efter Emund, og lod ham tilsige til sit Bord, men nu kom der Spillemænd ind med Harper, Giger og andre Slags Instrumenter; Musikken og Sangen og al den øvrige Lystighed beskjeftigede Kongen saaledes, at han ikke videre tænkte paa Emund den Dag. Den følgende Morgen huskede han, hvad Emund havde sagt, og lod sine tolv

Raadgivere, som han altid plejede at have ved sin Side, naar han afgjorde vanskelige Anliggender, kalde til sig; han sendte tillige Bud efter Emund, for at denne paany kunde foredrage sit Anliggende. Men han fik det Svar, at Emund allerede Dagen i Forvejen havde forladt Uppsala. Kongen spurgte nu sine Raadgivere, af hvilke kun 6 havde indfundet sig, om de kunde forklare ham, hvad Emunds Lovspørgsmaal sigtede til. Saa meget, svarede de, maatte Kongen vel selv allerede have indseet, at det sigtede til noget andet end det, han forebragte. Ja, sagde Kongen; han kunde nok skjønne, at de to ædelbaarne Mænd skulde forestille ham selv og Olaf digre, men han vidste ikke hvad Fortællingen om den slette Betaling, Gæsling for Gaas, Griis for Sviin og Leer for Guld skulde betyde. Jo, sagde en af Raadgiverne, ved Navn Arnvid, lige saa stor Forskjel som der er mellem Guld og Leer, lige saa stor Forskjel er der mellem Ingegerd, der blev lovet Olaf digre, og Aastrid, som han fik; thi Ingegerd er kongebaaren i alle Linjer, og af Uppsala-Ætten [1]), som er den fornemste i Norden, fordi den stammer fra Guderne selv, Aastrid derimod er kun en Trælkvindes Datter og halv vendisk: den Konge, som finder sig i et saadant Bytte, er dog langt ringere end den anden, hvilket ogsaa er, som det bør være, nemlig at ingen Nordmand kan maale sig med Uppsalakongen; og lader os takke Guderne fordi de sørge saa godt for deres Ætlinger, skjønt rigtignok mange nu ringeagte Troen paa de gamle Guder". Kongen spurgte dernæst, hvad Historien om Atte den dølske skulde betyde. En anden af Raadgiverne, Arnvids Broder Thorvid, der skal have været stam [2]), svarede først ganske kort, at Atte var trættekjær, ondskabsfuld og dølsk, det vil sige tosset; den tredie Broder Freyvid forklarede det nærmere saa-

[1]) Herom er allerede ovenfor talt. Muligt er det, at man oprindelig har læst konungborin i allar kvislir ok af Uppsalaætt, hvorved det blot tilkjendegives at Ingegerd paa begge Sider var af Kongeæt, uden derfor ogsaa paa begge Sider at være af Uppsalaætten; men at Ordet ok senere er udeladt, paa den anden Side synes dog Modsætningen mellem Ingegerd og Aastrid, der siges at være halv vendisk, hvilket jo ogsaa Ingegerd vilde have været, hvis hendes Moder var abotritisk, at den første virkelig maa have været af egte svensk Herkomst. Ingegerds Giftermaal med Jaroslav omtales ogsaa af Mag. Adam (II. 37), men derimod ej i de russiske Annaler. Hendes Død henføres til 1050, og hendes Ligsteen med en, rigtignok nyere Indskrift, forevises i Sophiakirken i Novgorod. Af hendes Døtre omtale vore Sagaer Elisabet eller Ellisif, gift med Kong Harald Sigurdssøn, Thwrocz, Chron. Hung. p. 108 og Pray, Ann. reg. Hungar I. p. 54, Anastasia, ogsaa kaldet Agmunda (dette maa vel være hendes nordiske Navn), gift med Kong Andreas I i Ungarn; den 3die, Anna, egtede Kong Henrik I i Frankrige. Af Sønnerne nævnes Vladimir, død før Faderen, Isjaslav, hvis nordiske Navn synes at have været Holie, og Wisevolod eller Viiseskald, foruden Vjatsheslav og Igor (Ingvar).

[2]) Sagaerne tillægge alle tre Brødre Naturfejl, de lade Arnvid være blind, Thorvid stam og Freyvid døv; dette smager sterkt af en sildigere Udpyntning, ligesom endog Navnenes ligeformede Endelse bliver noget mistænkelig.

ledes, at den, der hadede Fred og tragtede efter Smaating, medens han lod de store fare, maatte kaldes baade trættekjær, ondskabsfuld og tosset; at denne Snert saaledes rammede Kongen selv; thi han behøvede ej at frygte enten Norges Konge eller Danekongen eller nogen anden, saa længe Sviarnes Hær vilde følge ham, men hvis først Landets eget Folk vendte sig imod ham, vidste man ingen Udvej: nu vare virkelig mange misfornøjede med at han havde brudt sit Løfte til Norges Konge, men endnu mere over at han havde trodset Allsherjardommen paa Uppsala Thing. „Hvem er det", spurgte Kongen, „som have stiftet dette Anslag og vilde skille mig ved mit Rige?" „Det er alle Sviarne", svarede Freyvid, „som ville have sin gamle Lov og fulde Ret; see eder kun om, hvor faa Høvdinger der er her tilstede om eder! endog vi Raadgivere skulde være tolv, men ere ikke flere end sex, fordi de øvrige have forladt Byen og begivet sig ud i Heredet for at holde Thing med Landfolket: sandt at sige, er allerede Hærør opskaaren og omsendt, og et Refsething tilstevnet. Man har anmodet os Brødre om at deeltage i dette Anslag, men vi vægrede os derved, da vi ej vilde have Navn af Forrædere, thi dette var heller ikke vor Fader før os". Kongen blev nu alvorlig bekymret, og spurgte Høvdingerne om Raad. Arnvid raadede ham til at drage ned til sine Skibe ved Aarosen (hvor det nuværende Upsala ligger), fare ud i Mælaren, og stevne Folket til sig med Venlighed og gode Løfter om at ville overholde Lov og Landsret; han skulde see til at faa standset Hærøren, der endnu ikke kunde have naaet langt; derpaa skulde han sende sine paalideligste Mænd til Bønderne for at underhandle med dem. Kongen samtykkede heri, og foreslog Brødrene at drage til Bønderne paa hans Vegne. Thorvid sagde at han helst vilde blive hos Kongen, men at dennes ti- eller tolvaarige egtefødde Søn **Jakob** burde følge med hans Brødre til Bønderne, da dette nok kunde behøves. Derved blev det; Olaf drog til sine Skibe og samlede en talrig Skare; Freyvid og Arnvid derimod rede ud til Ulleraker og toge Kongesønnen Jakob med sig, dog i al Hemmelighed. Det forholdt sig virkelig saaledes, at Bønderne havde flokket sig sammen, for at gjøre Oprør; Emund Lagmand havde den hele Tid, siden han forlod Uppsala, været meget virksom, og paa forskjellige Kanter samlede der sig Oprørsflokke efter hans Tilskyndelse. Hvad der meget bidrog til Forbitrelsen mod Kongen var og, som det lader, den Omstændighed, at hans Iver for Christendommen mishagede de mange Hedninger, der endnu fandtes blandt Sviarne, især da det hed, at han med det første vilde lade opbrænde Templet i Uppsala [1]). Freyvid og Arnvid tilbøde sig ligesom at gjøre fælles Sag med Upp-Sviarnes Flok, og da mange af Oprørerne vare deres Venner og Frænder, tog man med Glæde derimod. Det

[1]) Dette fortælles af Adam af Bremen, II. 56.

faldt da næsten af sig selv, at Brødrene fik meest at sige i denne Flok, der nu blev den talrigste af alle. Men endnu lød det almindelige Raab, at man ej længer vilde have Olaf til Konge eller taale hans ulovlige og overmodige Færd. Freyvid, som indsaa, at det ikke nyttede andet end at tale Mængden efter Munden, kaldte Høvdingerne tilside og forestillede dem, at da det var Upp-Sviarnes gamle Ret, at afsætte og antage Konger, vilde det være en Skam for dem, om de nu lode sig foreskrive Regler desangaaende af Vestgauterne eller Emund, og at de derimod burde stille sig i Spidsen for dette Foretagende. Dette fandt alle vel talt, man blev enig derom, og Freyvid og Arnvid optraadte som Flokkens Formænd. Emund Lagmand, som hørte dette, begyndte at merke Uraad, og begav sig hen til Brødrene, for nærmere at føle dem paa Tænderne. De spurgte ham, hvem han og hans Venner agtede at tage til Konge, hvis Olaf Eriksson blev dræbt. „Den", svarede han, „som synes os bedst skikket dertil, hvad enten han er af Høvdingeæt eller ej". Dertil svarede Freyvid: „Vi Upp-Sviar ville aldeles ikke, at Kongedømmet skal gaa ud af Uppsviakongernes Æt, saa længe vi leve, allermindst hvor vi have saa godt et Valg, som nu, da Kongen har to Sønner, mellem hvilke der rigtignok er stor Forskjel, siden den ene er egtefød og svensk i al sin Æt, medens den anden er Frillesøn og halv vendisk". Disse Ord bleve optagne med stort Bifald, og alle vilde have Jakob til Konge, hvor meget end Emund ivrede derimod [1]). Freyvid og Arnvid lode Jakob træde frem i Forsamlingen, hvor han hilsedes med Kongenavn, hvorhos Sviarne ogsaa gave ham Navnet **Anund**, da de ikke kunde lide Navnet Jakob som udenlandskt. Han tog sig strax en Hird og valgte Høvdinger til Raadgivere og Ledsagere; derpaa lod han hele Bondehoben fare hver til sit. Der aabnedes nu Underhandlinger mellem Fader og Søn, og siden holdt de personligen et Møde, hvorved det bestemtes, at Olaf skulde være Konge over Landet, saa længe han levede, men holde Fred og Forlig med Norges Konge, saa vel som med alle dem, der havde deeltaget i Opstanden. Anund skulde ogsaa føre

---

[1]) Emund skal ifølge Sagaerne have spaaet, at Sviarne nok vilde komme til at opleve den Tid, da Kongedømmet gik over fra Uppsviarnes gamle Kongeæt til en anden Slægt. Da dette sigter til den steinkelske Stammes Ophøjelse paa Tronen 1056, en Omstændighed, hvilken Emund, saa klog han var, dog neppe kunde forudsee, kan man vel heraf tydelig slutte, at den hele Fortælling i den Form, hvori den i Sagaen forekommer, maa være yngre end hiint Aar. Lægges nu hertil, hvad der ovenfor er nævnt om de tre Raadgiveres Navne og de dem tillagte Naturfejl, indsees det letteligt, at Fortællingen ikke i eet og alt kan have fremstillet Tildragelserne, som de virkelig foregik, ligesom der ogsaa øjensynligt er lagt for liden Vegt paa det væsentlige Moment, Kongens Christendomsiver og befrygtede Attentat mod Uppsalatemplet maa have afgivet ved Opstandens Tilbliven. Men dette kan dog ikke svække Beretningens Sandfærdighed og Paalidelighed i alt det væsentlige. Dertil stemmer den altfor vel med Tidens Aand og de der bestaaende Forhold.

Kongetitel, og herske over en Deel af Landet efter nærmere Overeenskomst, dog skulde han være forpligtet til at staa paa Bøndernes Parti, om Kong Olaf atter gjorde noget, hvori Bønderne ej vilde finde sig. Saaledes var den farlige Opstand ved hine Raadgiveres Klogskab dæmpet paa den efter Omstændighederne lempeligste Maade, og Olaf slap nogenlunde vel derfra, skjønt det maa have krænket hans Stolthed dybt at finde sig i de ham paalagte Betingelser. Det synes ogsaa af hvad der andensteds berettes, som om Olaf opslog sin Residens i Skara i Vestergautland, aabenbart fordi Opholdet i Uppsala efter denne Dag var ham forhadt [1]). Der blev strax sendt Gesandter til Kong Olaf i Norge for at underrette ham om det forefaldne, og indbyde ham til et Møde med Sviakongen i Kongehelle. Olaf, som fremdeles helst ønskede Fred, og som desuden havde al Grund til at være tilfreds med det Udfald, Sagen havde faaet, gjorde sig strax rede, og indfandt sig i Kongehelle til bestemt Tid. Her indtraf ogsaa Sviakongen, der nu, som det heder, var god og føjelig at komme til Rette med. Det kan heller ikke slaa fejl, at begge Kongers Iver for Christendommen maa have dannet et Tilknytningspunkt imellem dem, som ved deres personlige Møde bidrog mere end alt andet til at udslette al fordums Fiendskab og Harme. De sluttede Forlig og Fred, og bestemte følgelig nøje, hvorledes Grændseskjellet mellem begge Lande skulde gaa. Dog berettes intet udtrykkeligt herom, uden dette, at Kongerne besluttede ved Terningkast at afgjøre, til hvilket af Rigerne en Bygd paa Hisingen, der snart havde været regnet til Norge, snart til Gautland, skulde høre. Sviakongen, som kastede først, skal have slaaet op Sexer alle, og sagt, at Olaf Haraldsson nu ikke behøvede

---

[1]) Mag. Adam, l. c. Da Hedningerne, siges der her, merkede hvad Olaf havde fore med Hensyn til Uppsalatemplet, holdt de Thing med ham og betydede ham, at om han vilde være Christen, burde han vælge den Deel af Sverige, om det saa var den bedste, til Opholdssted, hvor han kunde oprette en Kirke og christelig Menighed, uden at tvinge nogen til at antage Christendommen, der ej frivilligt ønskede det. Glad over denne Bestemmelse, siges der videre, grundede han en Kirke og et Bispsæde i Skara i Vestergautland, hvor en vis Thurgøt, paa Olafs Anmodning, indviedes til Biskop af Erkebiskop Unwan i Bremen, til hvilken Olaf sendte overmaade store Gaver. Det siges just ikke, at Olaf selv tog Sæde i Skara, men det ligger dog næsten i Ordene, og synes at falde af sig selv, at han efter den Tid ej kunde vedblive at opholde sig i Uppsala, hvor, som vi af den oven meddeelte Beretning see, endog hans nærmeste Omgivelser vare hedenske. At de Forhandlinger med de hedenske Uppsviar, som Mag. Adam omtaler, have været de samme, som de, der i Sagaen saa vidtløftigt fremstilles, hvorved Anund ophøjedes til hans Medregent, kan ej betvivles. Den kirkehistoriske Forfatter har nærmest dvælet ved den kirkelige, Sagaberetteren ved den politiske Side af Sagen. Opstandens Virkelighed bekræftes for øvrigt ved Sighvats Vers i Østerfarer-Viserne: „da jeg kom fra Vesten, havde Eriks Søn, der tidligere sveg Aftalen, ophidset Folket mod sig".

at kaste; denne skal have svaret at Gud nok, om han vilde, kunde unde ham et lige saa godt Kast, hvorefter han ligeledes skal have kastet Sexer alle. Atter skal nu Sviakongen have kastet Sexer alle, men da Olaf, Norges Konge, igjen kastede, skal den ene Terning være gaaet itu, saa at der tilsammen laa 13 Ojne oppe, og Bygden saaledes kom til at tilhøre Norge [1]). Af hvad der senere berettes, erfarer man, at Olaf, Norges Konge, fremdeles betragtede sig som Herre over Jemteland; Vermeland derimod synes at være anseet som tilhørende Gautland [2]).

Fredsslutningen i Kongehelle er merkelig, ej alene fordi Olaf derved for en Tidlang befriedes fra fremmede Fiender og fik frie Hænder til at ordne Rigets indre Anliggender, men ogsaa fordi det var den første Gang at Norges Selvstændighed og Uafhængighed erkjendtes af en fremmed Magt, og den første Gang, at han eller overhoved noget Medlem af Harald Haarfagres Æt behandledes og anerkjendtes af en Lodbroke-Ætling som Ligemand og lovlig Overkonge over Norge. Den er derfor at betragte som det første Skridt, hvorved Norge traadte ind i de bestaaende Kongerigers, og Norges Kongeæt i de legitime Kongeslægters Række. De Begivenheder, som gik umiddelbart forud for Fredsslutningen og nærmest fremkaldte den, ere tillige merkelige, fordi de vise, hvilken venskabelig Stemning der paa denne Tid raadede mellem Norges og Sveriges Indbyggere, i den Grad, at Sviakongens haardnakkede Lyst til at underkaste sig Norge endog nær havde kostet ham Tronen [3]).

---

[1]) Hvilken Bygd dette var, vides ikke nøje; som bekjendt, er der i den sydlige Deel af Hisingen en Strækning, som altid, og endnu den Dag i Dag, har været regnet til Gautland; ved Siden af denne maa vel altsaa hiin omtvistede Bygd have ligget. Sagaen paaberaaber sig for øvrigt som Hjemmelsmand for denne Beretning en vis Thorstein frode, om hvilken intet nærmere vides.

[2]) I Brynjulf Ulvaldes Grændseangivelse nævnes Gautelven som Grændse alene mellem Væneren og Havet, hvorved rigtignok Dalsland synes at maatte være regnet til Norge; derimod nævnes Skovmarkerne og Eidskogen længer mod Nord, hvoraf det altsaa fremgaar, at Vermeland regnedes til Sverige. Ligeledes nævnes Eidskogen saavel i den legendariske Olafssaga, Cap. 40, som i Odd Munks Olaf Tryggvesøns Saga, Cap. 15, som Norges Østgrændse.

[3]) Olaf den helliges Saga, Cap. 83—89, Snorre, Cap. 88—97. Det er Fremstillingen i disse, som ovenfor er fulgt, deels fordi den i og for sig, trods de enkelte nys paapegede mindre væsentlige Urigtigheder, er den sandsynligste og med de øvrige paalidelige Efterretninger om de Tiders Begivenheder meest overeensstemmende, deels fordi den og unegteligt er den ældste og bedste, og bærer umiskjendeligt Spor af at hidrøre fra Oje- og Øre-Vidner. Den legendariske Olafssaga, Cap. 42—46, fremstiller Forhandlingerne langt anderledes, og aabenbart langt mindre rigtigt, hvorfor vi heller ikke ovenfor have taget Hensyn dertil. Da dens Fremstilling dog i visse Henseender er merkelig nok, og tillige indeholder eet og andet, der maaske nærmere kan oplyse eller forklare den anden, bør den ej forbigaaes med Taushed, og vi ville derfor her meddele

59. Kong Olafs Tog til Oplandene. Smaakongernes Undergang.

Medens Kong Olaf underhandlede med Sveriges Konge, havde han den hele Tid været utrætteligt virksom saavel for at styrke sit Herredømme, som at udbrede Christendommen i Viken og paa Oplandene, hvortil hans

---

et kort Uddrag deraf. Kong Olaf, som ønsker at faa stiftet Fred mellem begge Lande, beder det, sender i det Øiemed Bud ud til Island efter Hjalte, der forundrer sig over denne Anmodning, men dog strax drager afsted med Sendebudene. Han kommer til Norge, medens Olaf er i Throndhjem, men drager sydefter, i Stedet for at opsøge ham. Paa Sendebudenes Spørgsmaal, hvad dette skal betyde, svarer han at efter hans Mening var det for Øieblikket bedst, om han ikke kom sammen med Kongen. Paa Rogaland kommer han til Bjørn Stallare og anmoder ham om at følge med, da Kongen havde tilladt ham at vælge hvem han vilde af 12 Lendermænd til at være med paa Rejsen. Bjørn og han drage, 20 Mand sterke, til Kongehelle, derfra til Sverige og lige til Kongen. Da Hjalte paa dennes Spørgsmaal, hvorfra de ere, siger at de ere Nordmænd, bliver Kongen alvorlig, men formildes ved Hjaltes Ord, at de ere komne for at betale ham den Skat, der med Rette tilkommer ham. Endnu blidere bliver Kongen, da Hjalte forsikrer at han ikke engang har talt med den digre Mand, og bekræfter dette med Ed. Hjalte og hans Følge forblive nu hos Kongen om Vintren i Herlighed og Glæde. Blandt dem, der besøge Kongen, er ogsaa den mægtige Egil, Aastrids Fosterfader. Kongen finder megen Behag i at tale med Hjalte, og tillader ham ogsaa at besøge hans Datter Ingegerd. Dette skeer, medens Bjørn, der har faaet heftig Øjenverk, holder sig inde. Hjalte beklager Ufreden mellem Kongerne, men taler tillige meget godt om Kong Olaf Haraldsson, og ytrer hvor ønskeligt det var, om et Giftermaal kunde komme istand mellem ham og hende. Hun bifalder hans Ord og lover at understøtte dem hos sin Fader. Kort efter bringer Hjalte Sagen paa Bane for Kongen, idet han beklager Krigstilstanden og at man ej skal kunne bringe ham Skatten for Olaf digres Skyld. Kongen svarer at han skal nok sørge for at de ej behøve at frygte Olaf. Hjalte finder dette rimeligt, men ytrer at det dog var bedst, om der kunde sluttes Fred, hvilket ogsaa Kongen sander. Hjalte foreslaar ham nu hiint Giftermaal, og han finder Forslaget antageligt, ja han bringer det endog selv paa Bane for sin Datter Ingegerd, som erklærer sig villig. Sviakongen giver nu Hjalte den Besked, at hvis Olaf Haraldsson selv vil komme til ham og vise sit venskabelige Sindelag ved at slutte en fuldstændig Fred, skal han ej forsmaa hans Bejlen. Med dette Bud drager Hjalte til Kong Olaf Haraldsson i Throndhjem. Denne tager ham det først ilde op, at han allerførst har opsøgt hans Fiende Sviakongen uden at melde sig hos ham; men Hjalte forklarer ham Nødvendigheden af denne Forholdsregel, da han nemlig vidste, at Sviakongen ej vilde have modtaget ham, om han først havde besøgt hans Modstander; selv vilde han heller ikke udsætte sig for at sværge falsk Ed; for at vinde ham, havde han og betalt ham Landøre; nu, siger han, havde Sviakongen lovet at indfinde sig til et Møde med Olaf øster ved Elven. Olaf takker Hjalte for hans vel udførte Hverv, hvorpaa Hjalte rejser hjem til Island. Kongerne indfinde sig ved Mødet, og Olaf Sviakonge fæster sin Datter til Norges Konge, hvorpaa hver drager hjem til sit. Men da hænder det at Sviakongen kommer hjem fra Jagten, og at Ingegerd, da han roser sig af sit Held, siger at Olaf Haraldsson paa een Mor-

Ophold nu var indskrænket saa længe som Freden med Sverige endnu ikke var sluttet. Da han selv havde sine fleste Frænder og Venner paa denne Kant, og tillige her allerførst var bleven anerkjendt som Konge, maa han vel i det hele taget her have anseet sig sikrere paa Folkets Hengivenhed og Troskab, end i

---

gen fangede elleve Konger. Herover bliver Kongen vred, siger at hun ej skal faa Olaf, og bortgifter hende til Jareslav, over hvilken Krænkelse Kong Olaf Haraldsøn bliver meget ilde tilmode. Men en Stund efter drager Aastrid, Sviakongens Datter, med sin Fosterfader Egil til Kong Olaf i Norge, hilser ham fra Ingegerd, og beder ham være ved godt Mod. Kongen tier. Strax efter kommer hun igjen, og forærer ham fra Ingegerd en guldsømmet Skjorte, ledsaget af det Løfte at Olaf selv og alle hans Venner skulle nyde den bedste Modtagelse i hendes Rige. Han tier fremdeles. Tredie Gang gaar hun til ham og hilser atter fra Ingegerd, at den bedste Maade for Olaf at gjengjelde den Ydmygelse, han havde lidt af Sviakongen, var at han egtede hans anden Datter uden hans Vilje, og tilbyder sig at fæste sig ham selv. Dette Tilbud modtager Olaf og egter Aastrid. — Hvor usandsynligt meget af dette er, indsees let, f. Ex. at Hjalte skulde spille Hovedrollen ved Gesandtskabet, at Sviakongen saa taalmodigt og villigt skulde have gaaet ind paa hans Forestillinger; at Mødet i Kongehelle skulde have fundet Sted forend Fæstemaalet blev brudt; det er derhos endog aldeles urigtigt at Olaf opholdt sig den hele Tid i Throndhjem, heller ikke kan den øjensynligt tildannede Fortælling om Aastrids Rejse til Olaf og tre Gange gjentagne Besøg hos ham ansees for egte. Fremdeles omtales her, som man seer, Ragnvald Jarl og Thorgny ikke med et Ord, og den hele merkelige Beretning om Sviarnes Opstand udelades. Imidlertid tør det dog hænde at dette indeholder et indirekte Vidnesbyrd om, at Sviarnes Opstand ej saa meget grundede sig paa deres Misfornøjelse med Krigen, som paa deres Harme over Kongens Fiendskab mod Hedendommen. At Hjalte i sin første Samtale med Sviakongen virkelig fragik at have besøgt Kong Olaf, synes at staa i saa nøje Forbindelse med hans List, at udbetale Landøre, at man neppe kan tvivle paa, at den legendariske Sagas Fremstilling af Samtalen her er den retteste. — Fagrskinna, Cap. 95, 96 har en kortere Fremstilling af det hele, og følger et Slags Middelvej. Kede af Krigen, heder det, besluttede mægtige Mænd i begge Lande at aabne Underhandlinger mellem Kongerne, og det aftaltes at Sviakongen skulde bortgifte Ingegerd til Olaf. Men en Dag, da Kongen havde fældt fem Traner paa een Morgen, sagde Ingegerd at Olaf, Norges Konge, havde udrettet mere, idet han fangede ni Konger. Da brød Sviakongen Aftalen og udeblev fra det berammede Møde. Da Olaf atter sendte Gesandter for at kræve Forliget overholdt, svarede Sviakongen, at Olaf digre ej kunde faa Ingegerd, men derimod gjerne maatte faa hans Frilledatter Aastrid. Blandt Gesandterne var Sighvat, som om denne Rejse digtede Østerfarerviserne. Olaf raadspurgte sine Venner, om han skulde modtage dette Tilbud, og de raadede ham dertil, især da man med det første kunde vente Angreb af Danerne. Saaledes sluttedes da Fred med Sviakongen, og Olaf egtede Aastrid. Ingegerd blev gift med Jareslav, og sendte hun og Olaf gjensidigt mange prægtige Gaver til hinanden. I Gardarike var og Jarlen Ragnvald Ulfsøn, Ingegerds Frænde, Olafs gode Ven, som Sighvat sagde, da han var kommen tilbage fra et Gesandtskab, hvori Olaf havde sendt ham til Holmgard. Her lægges nu Sighvat det samme Vers i Munden, som Olaf d. hell. Saga lader ham kvæde, hvor

det Nordenfjeldske. Da nu hertil kom, at Christendommen allerede havde faaet et tryggere Fodfæste i Viken end andensteds i Landet, deels fordi den tidligst havde været udbredt her, og deels fordi Viken selv stod i nærmere Forbindelse med Danmark og andre christne Lande, er det temmelig let at forstaa, hvorledes Olaf kunde vove, endog med Eftertryk og alvorlig Strenghed at ophjelpe og udbrede Christendommen i disse Egne, forend han endnu havde faaet de farlige Stridigheder med Sviakongen bilagte. I Viken, siges der udtrykkeligt, var den christne Tro langt mere bekjendt end nord i Landet, thi der fandtes baade Vinter og Sommer en Mængde saavel danske som saxiske Kjobmænd, og Vikverjerne plejede desuden meget at fare i Kjobferd paa England, Saxland, Flandern eller Danmark; andre laa i Viking og havde Vinterophold i christne Lande [1]). Anderledes forholdt det sig derimod i Oplandene, hvor, som vi have seet, Christendommen neppe engang havde naaet hen, undtagen til Ringerike og de nærmest omliggende Egne [2]).

---

han, hjemkommen fra Skara, forsikrer Olaf at Ragnvald er hans paalidelige Ven. At Sighvat skulde have besøgt Ragnvald i Gardarike er maaske en urigtig Opfatning af hvad der forekommer i et Vers af Østerfarerviserne: „Ypperlige Olaf, jeg har troligen udført dit Ærende, og traf den mægtige Ragnvald; jeg foredrog den gavmilde Fyrstes mange Anliggender, da jeg hørte de grejde Taler af Hirdmanden i Garde". Thi dette, der sigter til at Sighvat havde hørt hvad Gesandterne fra Gardarike havde forebragt ved det svenske Hof, kan ogsaa konstrueres saaledes: „jeg foredrog den gavmilde Fyrstes mange Anliggender i Garde, da jeg hørte Hirdmandens grejde Taler", og følger man denne Fortolkning, maa Sighvat altsaa have været i Garde. Nu maa det vistnok erkjendes, at Sighvats Ord: „jeg hørte Hirdmandens grejde Taler" o. s. v. synes at tyde paa at han personligen havde hørt ham, ikke blot middelbart gjennem Breve eller mundtlig Overleverelse erfaret hans Ord; ligeledes heder det i et af Sighvats Vers: „jeg blev i Høst sendt paa en lang Rejse op til Svithjod", hvoraf man synes at skulle formode, at Sighvat virkelig selv har været oppe i Uppsala, om end ganske hemmeligt (jvfr. o. S. 570, Not.) Men derfor behøver han ej at have været heelt i Holmgard, hvad der heller ikke var nødvendigt, saa længe Ragnvald ej var flyttet derhen. Vanskeligere at forklare er derimod Slutningen af Sighvats Vers om Ragnvalds Troskab, saaledes som det anføres i Olaf den hell. Saga, Cap. 86 (Fagrskinna har her, merkeligt nok, Slutningen af et andet Vers): „jeg kjender ham (Ragnvald), som den bedste Ven, du, Konge, har i Austerveg, langs med det grønne Hav". Thi heraf synes det virkeligt, som om Ragnvald, da Visen digtedes, alt var kommen til Aldegjeborg, eftersom Vestergautland dog ej kunde siges at ligge i Austerveg, eller hiinsides Havet. Hvad man her skulde gjette paa, var, at Sighvat virkelig siden, efter at Ragnvald var forflyttet, har gjort en Rejse til ham paa Kongens Vegne, hvorom de øvrige Sagaer tie. — En anden forunderlig Omstændighed ved Sighvats Vers er, at han etsteds kalder Ragnvald „Ulfs Broder" istedetfor „Ulfs Søn"; og strax efter ligefrem nævner „Ulf".

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 64, Snorre, Cap. 62.

[2]) Se ovf. S. 316.

Det var, som vi nedenfor skulle vise, Olafs alvorlige Hensigt at sammenknytte Norges hidtil saa løst sammenhængende Dele til et eneste vel organiseret og ordnet Heelt, der under Christendommens Velsignelser kunde gaa frem i sand Kultur, og arbejde sig op til en under den vilde Vikingetid ukjendt Grad af materielt og aandeligt Velvære. Men dette var umuligt, saa længe endnu nogen Deel af Riget bekjendte sig til Hedendommen, og ligeledes, saa længe der endnu fandtes andre Konger i Landet, end Olaf selv. Dette var just Tilfældet paa Oplandene, hvor ej alene Hedendommen endnu var overvejende, men hvor der tillige fandtes hedenske Konger af Harald Haarfagres Æt. Vare disse end kun Smaakonger, og havde de end anerkjendt Olaf som sin Overherre, saa havde de dog i Virkeligheden lige saa stor Arveret til Riget, som han selv, og kunde saaledes altid af en misfornøjet hedensk Flok opstilles som Tronprætendenter, medens de derhos kunde blive farlige Redskaber i en fremmed Magts Haand, da de, som vi have seet, endnu for det meste hyldede den ældre egoistiske Landskabspolitik, der kun lod dem stræbe efter særskilt Uafhængighed og privat Selvraadighed, uden at de formaaede at hæve sig til den højere og mere omfattende Patriotisme, der havde Norges Eenhed og ydre Selvstændighed for Øje. For Olaf maatte det altsaa være af højeste Vigtighed, jo før jo heller, at faa den Fare, der fra disse Kanter truede ham og hans Yndlingsplaner, afvendt, og dette kunde ikke ske uden ved Christendommens fuldkomne Indførelse paa Oplandene, og ved hine Smaakongers fuldkomne Bortfjernelse. Vel opstillede der sig som en Hindring derimod, at Olaf selv som Betingelse for deres frivillige Hyldest havde lovet dem Sikkerhed og Beskyttelse. Men det var at forudsee, at de ej godvilligen vilde underkaste sig Kongens Christendomspaabud og øvrige Foranstaltninger til Ordenens Opretholdelse, saa at der altsaa ej vilde mangle paa tilstrækkelig Anledning til at refse dem, ligesom det vel, uagtet der ej udtrykkeligt meldes noget derom, neppe slaar fejl, at flere af dem, fornemmelig den trodsige Rørek, allerede længe havde næret Oprørsplaner mod Olaf, hvorom denne var vidende. Naar vi nu læse, at Olaf samme Høst, som han havde sendt Bjørn Stallare til Sverige, lod sende Folk til Oplandene med den Befaling, at Bønderne skulde berede Vejtsler for ham, da det var hans Hensigt at gjennemrejse disse Landskaber, og, som man siden erfoer, paabyde Christendommen ¹), ere vi følgelig ogsaa berettigede til at antage, at det tillige var hans bestemte Plan, paa en eller anden Maade at gjøre Fylkeskongerne uskadelige, og Formaalet for hans Rejse maa derfor ej alene betragtes som religiøst, men ogsaa, og fornemmelig, som politisk.

Kongen tiltraadte saaledes om Høsten sin Rejse fra Sarpsborg, og først

¹) Olaf d. hell. Saga, Cap. 73. Snorre, Cap. 72.

til Vingulmark, eller Egnen mellem Oslofjorden og Raumarike [1]). Han passede det saaledes, at han altid standsede paa Steder, der laa Skovbygderne nærmest, thi det var især i de øvre Dele og de meest afsides Bygder, at Hedenskaben endnu holdt sig. Han lod alle Bygdens Folk, især dem, der boede meest afsides, stevne til sig, undersøgte paa det nøjeste, hvorledes Christendommen overholdtes, og hvor han merkede nogen Mangel heri, lod han de vankundige belære. Fandtes der nogen, som ej vilde forsage Hedendommen, behandlede han dem strengt, nogle jog han ud af Landet, andre lod han lemlæste paa Hænder eller Fødder eller blinde, andre lod han hænge eller halshugge. Denne Fremferd forekommer vistnok os efter vore nuværende Begreber temmelig haard og grum, men man maa ikke glemme, at de, der saaledes straffedes, maatte betragtes og vel ogsaa betragtedes som frafaldne, ligesom det ikke engang er tænkeligt, at de endnu skulde holde fast ved Hedendommen uden at lægge et saa afgjort Fiendskab mod Olaf for Dagen, at han var berettiget til at skraffe dem. Efter at have indsat saa mange Prester i dette Fylke, som det befandtes nødvendigt, drog han, ledsaget af 360 stridbare Mænd [2]), op til Raumarike. Jo længere han kom op i Landet, desto daarligere stod det sig med Christendommen, men han tvang dog hele Befolkningen til at antage den, og straffede haardt dem, der vægrede sig. Dette fandt Fylkeskongen paa Raumarike heel betænkeligt, thi hver Dag kom der mange Folk, mægtige og ringe, til ham og klagede derover [3]). Han tog den Beslutning at rejse op paa Hedemarken til Kong

[1]) Der tales i Olaf d. hell. Saga om at han foretog denne Rejse, fordi det var Skik og Brug at Kongerne hver tredie Vinter gjorde slige Rejser paa Oplandene. Dette var dog kun to Aar efter hans sidste Rejse 1015—16; derimod finde vi, at hans følgende Rejse først blev foretagen 1021—22, altsaa 4 Aar senere, men den næste atter 3 Aar derefter, og saa fremdeles. Olaf har saaledes vist med Flid ladet 4 Aar hengaa efter Rejsen 1017—1018, siden denne egentlig foretoges for tidligt.

[2]) Tre Hundreder, (som sædvanligt store Hundreder) siger Sagaen.

[3]) Tidligere i Sagaen, hvor denne samme Konge omtales, kaldes han „en Konge paa Raumarike, der ogsaa herskede paa Thoten og Hadeland" medens Kongen paa Hadeland der kaldes „Konge paa Valdres". Det er ovenfor viist, at den saakaldte Konge paa Valdres snarere har haft sine fornemste Besiddelser i det til Hadafylke og maaske til Hadeland i vidtløftig Forstand hørende Distrikt kaldet Land, hvilket bliver saa meget mere sandsynligt, som det siden (Olaf d. hell. Saga, Cap. 117, Snorre, Cap. 129) fortælles, hvorledes Olaf christnede Valdres strax efter at han christnede Vors, og det saaledes, at man tydeligt kan see, at Valdres, ligesom Vors, da, som senere, regnedes til de vestlige Landskaber. Hvis altsaa den foregivne Konge paa Valdres virkelig har haft Besiddelser her, kan det ene have været i den allernederste Deel, maaske i Etnedalen, der i naturlig Henseende nærmest hører til Land. Dette bestyrkes end mere deraf, at han siden alene kaldes „Konge paa Hadeland". Et Spørgsmaal bliver det dog altid, om ikke „Valdres" her er en Skrive- eller Læse-Fejl for „Vardal",

Rørek, der ansaaes for den viseste af alle Fylkeskongerne, og spørge ham om Raad. Rørek og han bleve enige om at sende Bud til Kong Gudrød i Dalene og Kongen paa Hadeland med Anmodning om at de vilde indfinde sig paa Ringsaker, for at de alle kunde raadslaa i Forening. De fulgte strax Opfordringen, og saaledes samledes der fem Konger paa Ringsaker, nemlig Rørek, hans Broder Ring, Gudrød, den hadelandske og den raumarikske Konge. Denne sidste begyndte Forhandlingerne med at klage over Olaf digres Færd og den Ufred, han gjorde, idet han lod Folk dræbe eller lemlæste eller forjage, tog deres Ejendomme i Besiddelse og rejste om med en heel Hær, langt mandsterkere end Loven tillod. For denne Ufred, sagde han, havde han selv flygtet saa vel som mange andre anseede Mænd paa Raumarike, og snart kunde de øvrige Konger vente sig det samme: derfor var det bedst, at de i Fællesskab raadsloge om, hvad derved var at gjøre. De andre æskede Røreks Mening. Han sagde: „nu er det gaaet saaledes som jeg spaaede ved vort forrige Møde paa Hadeland, da I vare saa hidsige paa at tage Olaf til Overkonge, at han nemlig vilde blive haard at tage i Horn, naar han først havde faaet Magten. Nu seer jeg kun tvende Udveje, enten at vi alle drage ham imøde og lade ham afgjøre alt, som han vil, — og dette tror jeg er os bedst, — eller at vi gjøre Opstand imod ham førend han endnu er kommen længer paa sin Rejse; thi om han end har tre eller fire Hundreder Mænd, saa vil dette ej være nogen farlig Overmagt at binde an med, naar vi kun alle ere enige, thi ellers gaar det daarligere hvor der er flere Anførere tilsammen, end hvor der kun er een, og jeg vilde derfor helst raade til, at vi ej friste Lykken mod Olaf Haraldssøn". Der blev nu talt frem og tilbage. Nogle fraraadte, andre tilskyndede at gjøre Opstand. Da sagde Gudrød af Dalene: „det er dog underligt, at I ere saa ubestemte i denne Sag. I maa dog tilgavns være bange for Olaf. Her ere vi nu fem Konger samlede, hvoraf enhver er lige saa godt arveberettiget til Riget, som Olaf selv. Vi have understøttet ham i Krigen mod Svein Jarl, saa at han ved vor Hjelp har vundet Riget. Vil han desuagtet formene os den ubetydelige Magt, vi have tilbage, og tvinge eller kue os, da erklærer jeg, at jeg ej vil finde mig deri, og kalder ikke den

---

der hørte til Hadafylke, thi de fem Konger synes egentlig at have hørt hjemme rundt om Mjøsen. Den raumarikske Konges Besiddelser maa have strakt sig over Eidsvold, Hurddal, Thoten og det nærmest tilstødende af Hadeland, men Thoten maa næsten antages at have været hans Hovedbesiddelse, s. o. S. 105, hvor det dog ved en Uagtsomhed er anført at Kongen af Raumarike ikke omtales i Beretningerne om Kongernes Tilfangetagelse; det er Kongen af Valdres, ikke Kongen af Raumarike, i hvis Sted „Kongen af Hadeland" nævnes; dog vise de antydede Omstændigheder noksom, at maaskee den mindste Deel af hans Besiddelser laa paa Raumarike.

af eder nogen Mand, som frygter for at tage ham af Dage, hvis han farer i Hænderne paa os her paa Hedemarken, thi det forsikrer jeg, at aldrig bære vi Hovedet frit, saa længe Olaf lever". Dette virkede, og alle erklærede sig enige med ham. Da sagde Rørek: „have vi nu først besluttet dette, bør vi og gjensidigt forbinde os med hinanden dertil saa fast, at vi kunne stole paa at ingen svigter. Skal Olaf angribes her paa Hedemarken, føler jeg mig ikke tryg, hvis nogle af eder ere her, nogle oppe i Dalene; jeg fordrer at vi alle skulle forblive tilsammen baade Nat og Dag, indtil vort Anslag er udført". Dette fandt de andre billigt, og saaledes besluttede de da at holde sig sammen. De lode Vejtsler berede for sig paa Ringsaker, og holdt Omgangsgilder, medens de uafladeligt ved Spejden holdt Øje med Olafs Færd, saa at de til enhver Tid vidste, hvor han var, eller hvor mange Folk han havde om sig. Olafs store Følge foraarsagede, at han maatte opholde sig kortere ved de fleste Vejtsler, end fra først af paatænkt, da det samlede Forraad ej strak til; og saaledes kom han tidligere end aftalt op til Eidsvold ved Mjøsen. Kongerne havde imidlertid sammenkaldt Lendermændene og de mægtigere Bønder fra alle de oplandske Fylker, og aabenbaret dem sin Hensigt; de bestemte en Dag, naar den skulde udføres, aftalte at enhver Konge skulde have 360 Mand, og sendte Lendermændene hjem for at samle Folk. De fleste af de sammenkaldte Mænd syntes godt om denne Plan. Dette var derimod ikke Tilfældet med Kong Olafs Ven **Ketil Kalf** paa Ringenes, der ogsaa var tilstede paa Mødet. Da han om Aftenen kom hjem, skyndte han sig at spise Natverd, men roede derpaa om Natten med 40 vel bevæbnede Huuskarle paa den Karve, Olaf strax efter Nesje-Slaget havde givet ham, ud til Minne, hvor han kom tidligt om Morgenen. Han lod 20 Mand passe paa Baaden, med andre 20 Mand gik han i Land for at opsøge Kongen, og traf ham just som han kom fra Ottesang. Ketil sagde, at han ønskede at tale med ham i Eenrum. De gik derpaa afsides, og Ketil underrettede ham nu om hvad Oplandskongerne havde for. Kongen lod strax alle sine Mænd kalde sammen, sendte nogle om i Bygden for at skaffe Rideskyds, og andre op til Mjøsen for at tage alle de Baade, som de kunde finde, og ro ham imøde med dem. Derpaa gik han til Højmesse og siden til Bords; efter Maaltidet gjorde han sig rede og skyndte sig saa hurtigt som muligt op til Vandet. Her mødte Skibene; selv gik han i Karven med saa mange Mænd, som den rummede; de øvrige indskibede sig som de bedst kunde paa de øvrige Farkoster. J alt var det henimod 360 Mand. Om Aftenen satte de fra Land, og roede i stille Vejr op efter Mjøsen om Natten. Endnu før Dag kom de til Ringsaker, hvor de udsatte Vagter ej bleve dem var, førend de vare ganske nær ved Gaarden. Ketil og hans Folk vidste godt, i hvilke Huse Kongerne laa. Disse lod Kongen omringe, og nøje passe paa at in=

gen kom ud. Saaledes ventede de, indtil det blev lyst. Smaakongerne, der ej vare mandsterke nok til at tænke paa Forsvar, bleve alle fangne og førte frem for Olaf, der straffede dem mere eller mindre haardt. Ring, den raumarikske og den hadelandske Konge slap med at aflægge Ed paa at de skulde forlade Norge og aldrig komme tilbage. Paa Gudrod derimod, som allerførst havde raadet til at stræbe ham efter Livet, lod han Tungen udskære. Rørek, hvis Klogskab og Dristighed han især frygtede, og som han troede aldrig at kunne lide paa, om han end indgik Forlig med ham, lod han blinde og beholdt ham hos sig for stedse at have ham under Opsigt. De Lendermænd og Bønder, der havde deeltaget i Sammensværgelsen, straffedes ligeledes enten med Landflygtighed eller Lemlestelse; enkelte bleve dog tagne til Naade. Af de øvrige tog Kongen Gisler for at sikre sig deres Troskab, idet han underlagde sig Kongernes Besiddelser, og udskrev Vejtsle-Gjeld fra Hedemarken og Gudbrandsdalen, som han nu ikke agtede at besøge, hvorimod han vendte tilbage til Raumarike og derfra til Hadeland [1]).

Den samme Vinter (i Begyndelsen af Aaret 1018) døde Olafs Stiffader Sigurd Syr. Han omtales ikke synderligt efter Nesje-Slaget, og Olaf kom vel heller ikke i videre Berørelse med ham, da han i al den Tid ej besøgte Oplandene; men at Forstaaelsen mellem dem ej var den

---

[1]) Det er allerede oftere omtalt, at den legendariske Saga lader Olaf fange 11, Fagrskinna 9 Konger, og at Flatøbogen ligeledes etsteds (Fornm. S. V. 268) nævner 9, et andet Sted (V. 170) 11 Konger, paa begge Sider paaberaabende sig Styrme. Hvad sidstnævnte Sted angaar, maa det dog merkes, at der staar „hine fem Konger, og de andre sex, som Styrme regner", hvorhos følgende Vers af Sighvat anføres: „den gavmilde Konge vandt Oplandene og oprettede Christendommen, som Indbyggerne siden overholdt. Før den Tid herskede der elleve Ødelæggere af Guldet, men nu maatte Indbyggerne give Gisler". Men det indsees let, at disse „Ødelæggere af Guldet" slet ikke alle behøve at være Konger. Ottar svarte, ligeledes samtidig med Olaf, siger derimod i et Par Vers, der anføres i Olaf den helliges Saga, Cap. 73, Snorre, Cap. 72: „Guld-Uddeleren har gjengjeldt de onde Landsstyrere alle deres snedige Raad. Hærstyrer, du lod fordum de hedemarkske Konger nyde forskyldt Løn, da de tiltænkte dig Forræderi. Stridskæmpe! I har forjaget Fyrsterne fra Riget; Sverdenes Rødfarver, din Dygtighed var større end deres. Enhver af dem flygtede fjernt fra dig, Konge, hvilket Folket nok fik vide; I heftede (afskar) Tungen paa den, der sad nordligst (Gudrod i Dalene). Nu herskes du over det Land, som de fem Konger fordum beherskede. De brede Ættelande øster til Eid ere dig undergivne, ingen Kriger sad forhen over et saa stort Rige". Dette viser, at Kongernes rette Antal dog kun var fem, og det bekræfter i det hele taget Sagaens Fortælling. Hvor Nitallet, der dog findes i Odd Munks Olaf Tryggvessøns Saga, hidrører fra, er umuligt at sige. At den legendariske Saga for øvrigt lader Olaf fange Kongerne samme Vinter, han opholdt sig hos Sigurd Syr, er ovenfor nævnt. Den fortæller den hele Begivenhed ganske kort, men fremstiller den saaledes, at Olaf ej lod Kongerne mishandle, forend han forgjæves havde forelagt dem det Vilkaar, at frasige sig Kongeværdigheden og blive Lendermænd.

allerbedste, synes at kunne sluttes deraf, at Sigurds Søn, Kong Harald Haardraade, siden sagde til Olafs Søn Magnus, at Olaf havde frataget hans Fader en kostbar Guldring for en ringe Sag, og at det ej var godt for Smaakongerne i Norge, da Olaf var paa det mægtigste [1]). Olaf bar altsaa nu ene Kongenavn i Norge, hvilket man ikke havde seet Exempel paa siden Harald Haarfagres Dage. Hvor meget dette maatte bidrage til at forøge hans Anseelse og befæste hans Magt, er let at indsee. Først nu kan man sige at Oplandene virkelig og blivende vare forenede med det øvrige Norge, og ikke engang under Harald Haarfagre vare Rigets sydligere Dele saa fast og varigt sammenknyttede som nu. Olafs Held og bestemte Færd gjorde ham derhos anseet og frygtet, saa vel hjemme som ude: vi have allerede seet hvilken Opsigt Kongernes Tilfangetagelse vakte i Sverige. Kan man end beklage den Haardhed, hvormed Olaf foer frem mod de Konger, der dog i sin Tid havde hjulpet ham til Regjeringen, maa man paa den anden Side erkjende, at den ej alene strengt taget var forskyldt, men at den ogsaa var nødvendig for Rigets Sikkerhed. Man maa stedse have for Øje, at der paa hiin Tid ikke fandtes noget Statsfængsel eller Forviisningssted, hvor saa urolige Gemytter, som Rørek og Gudrød, kunde holdes i sikker Forvaring, og det var saaledes nødvendigt, paa andre Maader at betrygge sig mod deres Anslag. At Olaf virkelig havde alt at befrygte af Rørek, viser det følgende.

Ved Efterretningen om Sigurd Syrs Død begav Olaf sig til Ringerike, hvor hans Moder Aasta gjorde en stor Vejtsle for ham, og hvor han synes at have opholdt sig i nogen Tid, sandsynligviis for at ordne Arve-Anliggenderne med hende og sine Halvbrødre, **Guthorm, Halfdan** og **Harald.** Der fortælles, at da Aasta bragte dem hen til ham for at vise ham dem, tog han først Guthorm og Halfdan paa hvert af sine Knæ og satte et barskt Ansigt op mod dem, hvorover de bleve forskrækkede og løb bort; derpaa gjorde han det samme med den yngste, Harald, som da kun var tre Vintre gammel [2]); han lod sig ikke skræmme, men saa djærvt op mod Kongen. Olaf rykkede ham i Haaret, men Drengen rykkede ham igjen i Overskjegget; da sagde Kongen: „du vil siden blive hevnsom, Frænde!" Dagen efter gik Kongen med sin Moder ude paa Gaardens Marker, og kom til Vandet, hvor Drengene stode og legte sig. Guthorm og Halfdan stode sammen og havde gjort en Deel Figurer, der skulde forestille Gaarde, Korn-

---

[1]) Harald Haardr. Saga, Cap. 20, Snorre, Cap, 24, Fagrskinna, Cap. 174.

[2]) Dette var om Vaaren 1018, thi havde det været om Vinteren vilde Drengene ikke kunne have leget ude ved Vandet. Var altsaa Harald da tre Vintre gammel, falder hans Fødsel i Løbet af 1015, hvilket nøje stemmer med hvad der ovenfor (S. 489) er anført om hans Fødselsaar, saa vel som om Tidsregningen i det hele taget. Det bekræfter fremdeles, at Olaf kom til Norge 1015, ikke 1014.

lader, Kør og Sauder; men Harald stod et lidet Stykke derfra ved en Vig, og havde en Mængde Træspaaner, der flode ved Landet. Kongen spurgte hvad det skulde betyde: „Hærskibe", svarede han. Kongen lo og sagde: „det kan nok hænde, at du engang kommer til at raade for Hærskibe". Kongen kaldte nu Halfdan og Guthorm til sig, og spurgte den sidste, hvad han helst ønskede sig meget af. „Agre", svarede han. „Hvor store", spurgte Kongen. „Saa store", sagde Guthorm, „som hele dette Nes, der gaar ud i Vandet, naar det hver Sommer var tilsaaet": paa Neset stode ti Gaarde. „Der kunde vissélig staa meget Korn", svarede Olaf. „End du", sagde han til Halfdan, „hvad vilde du have mest af?" „Kør", svarede han. „Hvor mange", spurgte Kongen. „Saa mange", svarede Halfdan, „at de, naar de skulde drikke, stode ganske tykt rundt om dette Vand". „Store Gaardsbrug vilde I have", sagde Kongen; „deri ligne I eders Fader". „Men du", sagde han til Harald, „hvad vilde du have?" „Huuskarle", svarede Drengen. „Hvor mange", spurgte Kongen. „Saa mange", sagde Harald, at de i et eneste Maaltid aade alle min Broder Halfdans Kør". Da lo Kongen og sagde til Aasta: „Her opfoder du nok en Konge, Moder!" [1])

Fra Ringerike drog Olaf atter ud til Viken, hvor han for Paaske kom til Tunsberg. Den blinde Rørek havde han med sig, og behandlede ham meget godt; han gav ham to Mænd til Opvartning, lod han sidde ved sin Side i Højsædet, holdt ham vel i Mad, Drikke og Klæder, og lod ham faa rigelige Lommepenge. Rørek var dog, som man let kan begribe, mørk og ordknap, og svarede som oftest tvært og kort, naar man talte til ham. Han plejede ofte at lade sin Skosvend lede sig affides fra andre, hvor han da pryglede ham. Følgen var at Skosvenden tilsidst løb fra ham. Rørek sagde til Kongen, at Drengen ej vilde tjene ham, og Kongen gav ham da en ny Tjener, men det gik ikke bedre med denne, og lige saa lidt med hans Efterfølgere, indtil Olaf satte en Mand, ved Navn Svein, der var noget beslægtet med Rørek og tidligere havde været hans Mand, til at opvarte ham. Det var dette, som Rørek havde ønsket. Han vedblev vel endnu med sit Stivsind og sine affides Vandringer, men i Stedet for at prygle Svein som de forrige Tjenere, naar de vare i Eenrum, var han venlig og

---

[1]) Saaledes Olaf den helliges Saga, Cap. 74, Snorre, Cap. 75. Den legendariske Saga, Cap. 29 fortæller dette noget anderledes, i det den lader Samtalen foregaa medens Sigurd Syr endnu levede, nævner intet om Guthorm eller om Olafs Forsøg paa at prøve Drengens Mod, tilføjer at Halfdan da var 7 Aar gammel, og udtværer Kong Olafs Svar om Harald. Den lader ogsaa Vandet, om hvilket Kørne skulde staa, være Mjøsen, hvilket naturligviis er urigtigt. Kongesagaerne nævne „et Tjern", men det er øjensynligt Tyrifjorfjorden, ved hvilken Sigurd, ifølge Sagnet, skal have boet paa Bønsnes; og Neset er altsaa hele dette i Tyrifjorden fremstikkende Nes.

snaksom, talte om gamle Begivenheder fra den Tid, han var Konge, og ytrede sin Harme over dem, der havde skilt ham ved al hans forrige Magt og Lykke, og gjort ham til et Almisselem. „Men hvad der synes mig aller tyngst", sagde han, „det er at du og mine andre Frænder, af hvem vi ventede os saa meget, skulle vanslægte, saa at I ej hevne de Forhaanelser, der ere tilføjede vor Æt". Svein indvendte, at der var alt for stor Overmagt at binde an med. Nørek svarede, at han endda nogenledes skulde kunne trøste sig over den Skjendsel og Mishandling, han havde lidt, naar han kunde drive det dertil, at han, skjønt blind, sejrede over den, der overvandt ham sovende. Olaf digre troede sig nu sikker, og det var en let Sag at tage ham af Dage. Selv vilde han gjerne forsøge derpaa, hvis ikke hans Blindhed hindrede ham deri; men han skulde finde paa et godt Raad dertil, og haabede at Svein vilde udføre det. Naar Olaf var dræbt, forudsaa han, at hans Fiender vilde erhverve Riget, og hvis han da selv blev Konge, skulde Svein blive hans Jarl". Disse Overtalelser virkede. Svein paatog sig at myrde Kongen, og Nørek stillede det saaledes til, at naar Kongen gik til Aftensang, skulde Svein staa med draget Sax ude i Svalen, og gjennembore ham, i det han kom ud af Stuen. Svein indtog sin Plads, men da Kongen gik ud af Stuen, kom han hurtigere ind paa Svein, end denne ventede, Kongens Blik mødte hans: han blegnede og blev ganske haandfalden. Kongen merkede hans Forvirring, spurgte hvad der var paa Færde, og om han vilde svige ham. Svein kastede Kappen og Saxet fra sig, faldt Kongen til Fode og sagde: „Alt i Guds og eders Vold, Konge!" Kongen lod ham gribe og lægge i Lænker, men skjenkede ham dog siden Livet, og lod ham senere forlade Landet. Nørek lod han ikke længer sidde ved sin Side, men paa den anden Bænk, han lod ham heller ikke længer sove i sit eget Sovekammer, men i et andet, hvor der sov mange Hirdmænd. Til at opvarte ham satte han to Hirdmænd, af prøvet Troskab og Paalidelighed: de maatte hverken Dag eller Nat vige fra ham.

Nørek lod sig imidlertid ikke afskrække ved sit første Uheld, men smedede nye Planer, deels til sin Befrielse, deels til at tage Kongen af Dage. Han forandrede nu tildeels sin Opførsel. Vel var han endnu ofte mange Dage stuur og ordknap, men stundom var han igjen saa lystig, at hvert Ord, han sagde, vakte Munterhed; stundom var han ogsaa onskabsfuld i sin Tale. Som oftest drak han kun lidet, men undertiden drak han igjen alle dem, der vare om ham, under Bordet. Da han var rigeligt forsynet med Lommepenge, plejede han ofte, forend han gik til Sængs, at lade nogle Kander Mjød bringe ind i Kammeret og give alle de tilstedeværende at drikke, hvorfor han blev meget yndet. Dette skede især, da Kongen med sit Følge var kommen til Tunsberg, thi der vare allerede mange danske og saxiske Skibe saa vel som Nordfarere ankomne, og der var fuldt op af al Slags Mad-

og Drikke-Varer. En Aften kom Rørek meget silde til sit Sovekammer. Han havde drukket sterkt, og var meget lystig. Strax efter kom en af hans Venner, ved Navn Finn litle, ind med en Kande Mjød. Denne Finn var fra Oplandene, efter nogles Sigende var han af finsk Æt; han var meget liden af Væxt, men overvættes rap til Fods, saa at neppe engang nogen Hest kunde indhente ham; han havde fordum længe været i Røreks Tjeneste og udrettet hans vigtigste og fortroligste Ærender. Paa Oplandene kjendte han alle Veje og mange af de fornemste Mænd. Da Rørek var fangen, sluttede Finn sig til Kongens Tjenerflok, og søgte ofte at komme til at tale med Rørek, der dog aldrig talte længe ad Gangen med ham, for ej at vække Mistanke. Da de vare komne ud i Viken, hendte det oftere at Finn blev borte i nogle Dage og atter kom igjen; man blev tilsidst vant derved, og lagde ikke videre Merke dertil. Han var nu atter ved Hirden. Den Mjød, han hiin Aften havde bragt ind, var paasat med Urter og overmaade sterk, saa at alle de tilstedeværende, for hvilke Rørek efter Sædvane lod skjenke i, efter en Tids Forløb sovnede, hver i sit Rum. Finn havde imidlertid atter forladt Værelset. Noget efter vakte Rørek de Mænd, der plejede at opvarte ham, og sagde, at han skulde ud i Gaarden i et nødvendigt Ærende. De tændte en Lygte ved det Lys, som endnu brandt i Kammeret, og fulgte ham ud til Vandhuset, der stod paa Stolper, og til hvis Dør man gik op ad en Trap. Medens Rørek og Hirdmændene sad der inde, hørte de udenfor Slagsmaal: der raabtes: „hug ham ned!" derpaa hørtes et Hug og et Fald. Rørek bad sine Ledsagere skynde sig ud og skille de stridende ad. De gjorde saa, men da de kom ud paa Trappen, bleve de selv nedhugne. Sagen var nemlig, som man siden erfarede, den, at Finn litle var kommen med Røreks forrige Merkesmand, Sigurd Hit, og 13 andre; Slagsmaalet var forstilt, i den Hensigt at lokke Røreks Paapassere ud og dræbe dem. Da dette var lykkets Røreks Venner, slæbte de Ligene hen mellem Husene, toge Rørek med sig, skyndte sig ned til Fjorden og roede afsted med ham saa hurtigt de kunde. Men imidlertid traf det sig, at Sighvat Skald, der sov i Kongens Kammer, ogsaa skulde ud med sin Skosvend i samme Ærende som Rørek. Da han skulde gaa tilbage og kom ned ad Trappen, gled han, tog for sig med Haanden og følte noget vaadt, men da det var belgmørkt, kunde han ikke see, hvad det var, og sagde leende: Kongen har nok i Kveld bevertet os saa godt, at flere af os ere blevne usikre paa Foden". Da han kom ind i Kammeret, hvor der brandt Lys, saa Skosvenden at han var ganske blodig, og gjorde ham opmerksom derpaa, i det han spurgte om han havde skrubbet sig. „Nej langtfra", sagde Sighvat, „men dette betyder nok noget andet"; han vakte sin Sængkammerat, Merkesmanden Thord Folesson, og de gik tilsammen ud med en Lygte for at undersøge hvad der var paa Færde. De fandt Ligene, og

kjendte at det var Røreks Vogtere; de saa ligeledes, at der laa en Træstubbe med et dybt Hug — det var dette Hug, som havde lokket Vogterne ud —; Skosvenden, som de sendte til Røreks Sovekammer, fandt alle der inde sovende, men Kongen borte. Han vakte dem, og de gik strax ned i Gaarden, hvor de dræbte laa. Alle vare enige i, at man snarest muligt burde underrette Kongen herom, men ingen vovede at vække ham. Sighvat fandt da paa det Raad at gaa til Kirken og bede Klokkeren ringe for de dræbte Hirdmænds Sjæle, medens Thord vendte tilbage til Sovekammeret. Kongen vaagnede ved Ringningen, rejste sig op og spurgte, om det allerede nu var Ottesangstid. „Nej", svarede Thord, „der er værre paa Færde; Rørek er borte og to af eders Hirdmænd dræbte. Kongen lod ham nu fortælle alt hvad han vidste om Sagen; derpaa lod han blæse til Hirdstevne og sendte Folk ud paa alle Kanter for at lede efter Rørek baade til Lands og Vands. Blandt dem, der droge til Vands, var Gjeste-Hovdingen Thore lange, der med 30 Mand satte afsted paa en Skude. Da det lysnede, saa de to smaa Skuder et Stykke forud, og roede af alle Kræfter for at indhente dem. Det lykkedes dem ogsaa, og da de kom nærmere, saa de at Rørek virkelig sad i den ene, og at Besætningen i dem begge tilsammen udgjorde 30 Mand. De forfulgte styrede nu mod Landet, og sprang alle i Land, undtagen Rørek, der blev siddende i Løftingen og tilraabte sine Mænd Farvel. Strax efter lagde Thores Skude til, men i det samme afskød Finn litle en Piil, der traf Thore midt paa Livet saa at han strax døde; derpaa løb Finn, Sigurd og alle deres Mænd til Skovs. Thores Mænd toge hans Lig, saa vel som Kong Rørek, og roede tilbage igjen til Tunsberg. Olaf lod nu Rørek endnu omhyggeligere paapasse, og satte Folk til at vogte ham Nat og Dag. Paa Rørek selv kunde man ikke merke noget Mismod; han var saa lystig, som om intet ubehageligt havde hændt ham.

Da Christi Himmelfartsdag (15de Mai 1018) kom, gik Kongen i Højmesse, og Biskoppen førte ham i Procession først omkring Kirken, siden til hans Plads i Kirken nordenfor Chorsdøren. Rørek var ogsaa i Kirken og sad, som han plejede, Kongen nærmest. Han havde Kappen for sit Ansigt. Da Olaf havde sat sig, lagde Rørek Haanden paa hans Axel, følte paa ham, og sagde: „du har jo Pells-Klæde idag, Frænde!" „Ja", svarede Olaf, „thi i Dag holdes der en stor Højtid til Erindring om at Jesus Christus steg fra Jorden til Himmelen". „I fortælle saa meget om Christus, som jeg ikke skjønner og derfor heller ikke kan erindre", sagde Rørek; „mangt og meget forekommer mig utroligt, skjønt rigtignok mange underlige Ting have skeet i gammel Tid". Da Messen begyndte, rejste Olaf sig, holdt Hænderne foran Hovedet og bøjede sig mod Alteret, saa at Kappen gled ned fra hans Skuldre. I det samme foer Rørek hurtigt op, og stak efter Olaf med en Dolk. Stik-

ket traf dog alene Kappen, der fik et stort Rift, men Olaf selv gik fri, og sprang frem paa Gulvet. Rørek stak anden Gang, men uden at treffe, og raabte: „flyr du nu, Olaf digre, for mig, som er blind?" Olaf lod ham gribe og bringe ud af Kirken. Aarsagen, hvorfor han tidligere havde følt Olaf paa Skulderen var alene for at erfare, om han havde Brynje under Klæderne, eller ej. Efter dette nye Mordforsøg formanede Olafs Mænd ham paa det indstændigste til at lade Rørek dræbe, da han aldrig kunde være sikker paa sit Liv, saa længe han beholdt ham hos sig, medens han derimod, hvis han sendte ham bort, ganske vist vilde slippe løs og sætte sig i Spidsen for en Oprørsflok. Kongen indrømmede Rigtigheden af deres Ord, og sagde at mange havde lidt Døden for mindre Attentater end Røreks, men at han dog nødig med Blodsudgydelse vilde besmitte den Sejr han vandt over Oplændingekongerne uden at dræbe nogen af dem, der desuden alle vare hans Frænder. Han ønskede helst at faa Rørek bragt bort til et Sted, hvorfra han ikke lettelig kunde komme tilbage. Hertil fandt han ogsaa snart Lejlighed. I Tunsberg opholdt sig just paa denne Tid Islændingen **Thorarin Nevjulfssøn,** en forstandig, veltalende og meget driftig Farmand, der lange Stunder plejede at opholde sig i fremmede Lande. Han ladede sit Skib for at drage til Island om Sommeren [1]). Kong Olaf kjendte og yndede ham, og havde indbudet ham til sig paa nogle Dage. Han sov i Kongens eget Kammer. Han var umaadelig hæslig, især vare hans Lemmer ilde skabte, Hænderne store og stygge, men Fødderne endnu værre. En Morgen tidligt, da Solen allerede var oppe og det var ganske lyst i Kammeret, traf det sig at Kongen var vaagen, medens de øvrige sov. Thorarins ene Fod stak frem under Teppet, og Kongen betragtede den en Stund. Da de andre begyndte at vaagne, sagde Kongen til Thorarin: „jeg har ligget en Stund vaagen og seet et merkeligt Syn, nemlig en Mandsfod saa styg at der neppe skal findes Mage til den i hele Byen". Han bad de øvrige betragte den og sige om han ikke havde Ret. Alle sandede hans Ord, undtagen Thorarin selv, der meente at der var faa Ting, som ikke havde deres Lige, og at dette ogsaa kunde være Tilfældet med Foden. Kongen svarede, at han gjerne skulde vedde paa, der ikke fandtes styggere Fod. Thorarin vilde derimod vedde paa, at han nok skulde finde en styggere. Kongen antog Veddemaalet, og sagde at den der vandt, skulde have Ret til at fremsætte en Bøn, som den tabende skulde opfylde. Thorarin samtykkede, og rakte nu den anden Fod frem: den var lige saa styg, og manglede endog Stortaaen. „Her", sagde han, „er den anden Fod; den er saa

---

[1]) Thorarin Nevjulfsøn nævnes allerede paa Olaf Tryggvessøns Tid som en af de Islændinger, der 999 søgte at komme bort fra Norge, men ej fik Tilladelse dertil, se ovf. S. 318. I Odd Munks Bearbejdelse af Olafs Saga, Cap. 42, nævnes han og, skjønt vistnok aldeles urigtigt, som Olafs Skutilsvend.

meget styggere, som den endog mangler den store Taa, og jeg har derfor vundet". „Nej", svarede Kongen, „jeg har vundet, thi den Fod, vi først saa, er saa meget styggere, som den har fem stygge Tær, den anden kun Fire". „Dyrt er Drottens Ord", sagde Thorarin, „lad mig da vide, hvilken Bøn du ønsker opfyldt". „At du bringer Kong Nørek til Grønland og overgiver ham i Leif Erikssøns Varetægt", sagde Kongen. Thorarin indvendte at han aldrig endnu havde været i Grønland. „En Farmand som du", sagde Kongen, „burde dog ogsaa have seet det Land, og lige saa godt kan du rejse nu først som sidst". Thorarin lovede det endelig, dog paa Vilkaar, at Kongen opfyldte den Bøn, han vilde have fremsat, hvis han havde vundet, nemlig om at han vilde gjøre ham til sin Hirdmand. Heri føjede Kongen ham, og da han var færdig til at sejle, blev Nørek bragt ombord. Ved Afskeden fra Kongen spurgte Thorarin, hvad han skulde gjøre, om han, hvad man oftere havde seet Exempel paa, af Vejr og Vind hindredes fra at naa Grønland, men derimod kom til Island eller andre Lande. Kongen svarede: „kommer du til Island, da skal du overlevere Nørek til Gudmund den mægtige eller Skafte Lovsigemand eller hvilken som helst anden Høvding, der modtager min venlige Hilsen og mine Jertejner; kommer du til andre Lande her i Nærheden, saa sørg kun for at Nørek aldrig mere kommer levende til Norge; men intet af dette maa skee uden i yderste Nødsfald". Thorarin sejlede afsted, men da han kom forbi Lindesnes, varede det længe førend han fik Bør; han vogtede sig for at komme nær ved Landet, men satte Kursen søndenfor Island og vestover til Grønlandshavet. Her fik han saa heftig Modvind, at han maatte vende om, og landede ud paa Sommeren ved Island i Breidafjorden. Den første Høvding, som besøgte Skibet, var Thorgils Aressøn paa Reykjahole, en Søn af Are Maarssøn, der opdagede Hvitramannaland. Thorarin benyttede sig strax af Lejligheden til at blive Ansvaret for Nørek kvit, og bad Thorgils at modtage ham, idet han hilste fra Kong Olaf og viste hans Jertejner. Thorgils opfyldte hans Bøn, og indbød Nørek til sig; men da denne havde tilbragt en Vinter hos ham, syntes han ikke længer om sig der, og bad Thorgils om at lade ham bringe til Gudmund den mægtige paa Madrevalle, der, som han havde hørt, førte det prægtigste Huus paa Island. Thorgils føjede ham heri, og Gudmund modtog Nørek godt for Kong Olafs Skyld (1019). Men heller ikke hos Gudmund holdt Nørek det længer ud end en Vinter, og Gudmund satte ham derfor i Kost paa en liden Gaard ved Navn Kalvskind, hvor der kun var faa Folk. Her tilbragte Nørek den tredie Vinter og sagde, at siden han ophørte at være Konge havde han ingensteds ligt sig saa godt som der, da han der var meest afgjort. Sommeren efter blev han syg og døde (1021). Der tillægges, at han er den eneste Konge, som ligger begraven paa Island. Dette

er dog kun at forstaa med Undtagelse af Landnamsmændene, blandt hvilke flere, som vi have seet, havde fort Kongetitel [1]).

Af de øvrige paa Ringsaker fangne Konger er det kun Ring, hvis videre Skjæbne man kjender noget til. Han maatte, som vi have seet, forlade Landet, og drog med sin Søn **Dag** først paa Vikingetog, siden til Sverige, hvor de, som det heder, fik et Rige, det vil her her sige et lidet Len, at bestyre; man maa næsten formode at det maa have været i Vermeland [2]). Vi ville i det følgende see, hvorledes Dag Ringsson siden greb til Vaaben for Olaf, og stod ham bi i hans sidste Kamp. En anden Søn af Ring, ved Navn **Eimund**, skal i sin Barndom have været opfostret tilsammen med Olaf, og siden en Tidlang have ledsaget ham paa hans Vikingetog i Forening med en anden af deres Frænder, nemlig Ragnar, en Søn af Agnar, Ragnar Rykkils Søn. Eimund og Ragnar kom tilbage til Norge, ifølge Sagaens Beretning, kort efter at Kongerne vare fangne. Eimunds Venner opfordrede ham til at søge Kong Olaf og fordre Kongenavn af ham; men han vægrede sig derved, ikke saa meget fordi han tvivlede om Olafs Venskab og Ædelmod, men af Frygt for, at hans misfornøjede Venner seent eller tidligt vilde sætte Splid mellem dem. Han besluttede derimod efter Ragnars Raad heller at forsøge sin Lykke i Gardarike, hvor der efter Storfyrst Vladimirs Død herskede Stridigheder mellem hans Brodersøn Svjatopolk i Kijev, og hans Søn Jaroslav i Novgorod. Svjatopolk, der understøttedes af Kong Boleslav i Polen, havde just bragt Jaroslav i den største Knibe, saa at han endog tænkte paa at tage sin Tilflugt til Sverige, men Novgoroderne havde hindret ham fra at rejse. Eimund kom altsaa meget belejligt, og Jaroslav tog ham i sin Tjeneste med hans Skare af 720 Krigere, mod en aarlig Sold af 1 Øre Sølv for hver menig Kriger, men 1½ Øre for Anførerne. Eimund og hans Krigere vare saaledes blevne **Væringer**. Ved Eimunds Hjelp overvandt Jaroslav Svjatopolk, især da der var opstaaet Fiendskab mellem denne og Boleslav, der i al Hast maatte flygte fra Kijev efter at have bemægtiget sig de der opbevarede Skatte, og slæbende mange fornemme Mænd med sig i Fangenskab. Svjatopolk, der understøttedes af Petschenegerne, hvilke i vor Sagaberetning kaldes Tyrker og Blakmænd, skal endog være bleven dræbt ved Eimunds List, og Jaroslav kom saaledes i rolig Besiddelse af Riget. Men

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 80—82. Snorre, Cap. 82—88. Jvfr. den legend. Saga, Cap. 24. Blandt de Landnamsmænd, som førte Kongetitel, kunne vi f. Ex. nævne Geirmund Heljarskind, se ovf. 1. B. S. 527.

[2]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 186. Snorre, Cap. 8. Jvfr. Eimunds Thaatt i Fornm. S. V. S. 268. Her nævnes Gautland som det Landskab, hvor Ring nedsatte sig; men Vermeland regnedes ogsaa i vidtløftig Forstand til Gautland, og i Olaf d. hell. Saga, Cap. 172 nævnes netop Dag Ringsson som en af dem, der i Vermeland sluttede sig til Olaf.

Jaroslav, der beskrives som noget gjerrig, forholdt Væringerne deres Sold, og Eimund tog, ærgerlig herover, Tjeneste hos hans Brodersøn Brjatsheslav, Fyrste af Polotsk, der i Aaret 1021 bekrigede Jaroslav. Det skal have lykkets Eimund, ved en List at faa Jaroslavs Hustru Ingegerd fangen, hvorved Brjatsheslav, eller rettere Eimund selv, sattes istand til at foreskrive Fredsbetingelserne. Ifølge disse skal Brjatsheslav have faaet Kijev, medens Eimund selv skal have faaet Polotsk, med Forpligtelsen til at forsvare Grændsen mod fremmede Angribere, hvilket han skal have udført saa vel, at ingen, saa længe han levede, vovede at bekrige Rusland fra den Kant. Eimund, heder det, levede ikke længe, og da han ingen Arvinger efterlod, fulgte Ragnar ham med Jaroslavs Tilladelse i Bestyrelsen af hans Len. Da vi senere gjenfinde Brjatsheslavs Linje i Besiddelsen af Polotsk, maa man antage, at Brjatsheslav selv efter Eimunds og Ragnars Død atter har tiltraadt det, paany fordreven af Jaroslav: de russiske Annaler give her højst ufuldstændige Oplysninger. Eimunds Fremtræden og Virksomhed i Rusland er i flere Henseender merkelig. Den afgiver et nyt Exempel paa, hvorledes en nordisk Vikingehøvding ogsaa i Vikingeperiodens sidste Tid skaffede sig Besiddelser udenfor Fædrelandet, ligesom den og tildeels oplyser, hvorledes det gik til, da det saakaldte rurikske Herredømme i Rusland oprettedes. Eimund førte den hele Tid Titel af Konge, eller, som det af Slaverne udtaltes, Knjaz; da ogsaa de russiske Fyrster selv førte denne Titel, saa seer man heraf paa det klareste, at Tilstanden i Rusland endnu, og meget langt ned i Tiden, var omtrent som i Norge paa Fylkeskongernes Tid: at Landet rimelig var deelt mellem flere Fylkeskonger, med en Overkonge eller Storfyrst (Veliki Knjaz) i Spidsen [1]).

---

[1]) Se herom Eimunds Thaatt, i Fornm. S. V. S. 267—298. Uagtet denne Beretning aabenbart ej hører til de ældste eller med Begivenhederne samtidige i vore Sagaer, og øjensynligt i Tidens Løb er forskjønnet, indeholder den dog saa meget, der stemmer med de russiske Annaler, medens den paa samme Tid viser sig ganske uafhængig af dem, at man ej kan tvivle paa at den hidrører fra Øjenvidner og Deeltagere i Begivenhederne, navnlig nogle Islændinger, der i Fortællingen udtrykkeligt nævnes. Afvigelserne fra de russiske Annalers korte og løse Beretninger ere ikke større, end at de meget godt kunne forklares og undskyldes. Svjatopolk, der understøttedes af den polske Boleslav, kaldes i Sagaen Burislav, han er altsaa bleven forvexlet med denne. Brjatsheslav (vendisk Bratislav) kaldes i Sagaen Vartilaf (d. e. Vartislav), og gjøres til en Broder, ikke Brodersøn, af Jaroslav. Der omtales et Slag ved en Flod, Jaroslav skal have vundet, og derpaa Belejringen af en Borg, hvor Svjatopolk kom til kort: her synes Slaget ved Ljubetsh 1015 og Belejringen af Kijev 1018, hvilke Begivenheder begge foregik før Eimunds Ankomst, at have foresvævet Sagaforfatteren: umuligt er det heller ikke at denne for saa vidt kan have taget fejl, som han lader Eimund komme til Rusland 1018, medens det er meget muligt at han allerede er kommet 1015. Annalerne fortælle endelig

60. Olafs Bestræbelser for Christendommen og Tog til Haalogaland.

Efter de oplandske Kongers Nederlag og Freden med Sverige havde Olaf saaledes befæstet sit Herredømme i Viken og paa Oplandene, at hans Nærværelse der ej længer var nødvendig. Han var nu, siger Sagaen, Enevoldskonge over det hele Land, medens Harald Haarfagre derimod havde mange Fylkeskonger under sig: han havde nu ved fredelig Overeenskomst faaet den Deel af Landet, som Sviakongen havde haft; Danekongens forrige Deel havde han taget med Magt, og herskede der lige saa fuldt som andensteds i Landet. Han kunde saaledes nu uforstyrret udføre sin store Plan, al-

---

om en Sejr, Jaroslav vandt over Svjatopolk ved Alta, og lade denne dø i Landflygtighed, men vide derimod igjen intet om at han faldt for Eimunds Haand. Sagaen lader Brjatsheslav dø 3 Aar efter Forliget med Jaroslav, medens han ifølge de russiske Annaler ej døde førend 1044; dette kan vel forklares saaledes, at Brjatsheslav tre Aar derefter, ja maaske tidligere, atter har maattet forlade Kijev. Dette er nemlig meget muligt, om det end ikke omtales i de russiske Annaler, da disse paa dette Sted ere meget korte og ufuldstændige. Det grændser endog næsten til Vished, naar man erindrer, hvad vi ovenfor (S. 482) have paapeget, at der blandt de Underskrifter under et af Kong Knut den mægtige i Aaret 1026 i England udstedt Gavebrev findes Navnet Wrytsleof dux strax i Førstningen, mellem Navnene paa Kongens nærmeste Frænder eller besvogrede. Det var netop 4 Aar efter Aaret 1022, i hvilket vel Forliget mellem Jaroslav og Brjatsheslav sluttedes; Wrytsleof er aabenbart en Forvanskning af Vratislav, der igjen er den vendiske Form for „Brjatsheslav", og det ligger saaledes meget nær at antage hiin Wrytsleof for Brjatsheslav, der paa den Tid, og maaske forjagen fra Rusland Aaret forud, opholdt sig hos Knut. Naar vi derhos læse hos Florents af Worcester (ved 1028), at Jarlen Haakon Eriksson skulde egte en Datter af Knuts Syster Gunnhild og den vendiske Kong Wyrtgeorn, kunne vi, som allerede bemerket, neppe undgaa at opstille den Gisning, at Brjatsheslav havde egtet Knuts Syster, og at han saaledes ikke er nogen anden end hiin „Wyrtgeorn Vendernes Konge". Thi „Wyrtgeorn" (Vortigern), med hvilket Navn Anglerne fra de tidligste Tider af deres Ophold i England vare fortrolige — det er nemlig Navnet paa den britiske Konge, som ifølge det gamle Sagn indkaldte Hengest og Horsa — maatte af en Angler let kunne forvexles med det mere fremmede Wrytsleof eller Wyrtsleof, da „leóf" og „georn" i flere Forbindelser og Sammensætninger næsten ere eenstydige, hvilket endnu viser sig i Tydsk, hvor „lieber" anvendes som Komparativ af „gern". Den fjernere boende og mindre vel underrettede Englænder kunde letteligen begaa den Fejl at kalde en Fyrste i Polotsk Vendernes (d. e. Slavernes) Konge, især da „Rugi" (Rúgerne) ikke sjælden forvexles med „Russerne" og omvendt, ligesom vi ogsaa senere i vore egne Sagaer finde Brjatsheslavs Ætling, Fyrst Volodar Glebovitsh, kaldet „Valadar, Konge af Polen". Antages det, at Gisningen er rigtig, har man der Nøglen til, hvorfor „Wrytsleof" i 1026 opholdt sig hos Knut, og man maa da vel ogsaa formode, at det har været Knuts middelbare eller umiddelbare Hjelp, som atter gjengav ham Besiddelsen af Polotsk.

deles at udrydde Hedendommen, hvormed han hidtil blot forsøgsviis, og hist og her, havde kunnet beskjeftige sig.

Vi have allerede ovenfor berørt Christendommens Tilstand i Norge ved Olafs Ankomst. I de Dele af Landet, som Olaf Tryggvessøn havde christnet, nemlig alle Kyst=Distrikterne, Throndhjem og Haalogaland iberegnet, var vel Mængden af Befolkningen saa at sige christnet, men denne Christendom bestod dog for en stor Deel kun i Navnet, da det for de faa Lærere, som Olaf Tryggvessøn havde medbragt, maa have været umuligt, virkelig at oplære alle i den christne Tro. Der var heller ikke endnu truffet Foranstaltninger til at forandre den ældre, fra Hedenskabets Tider bestaaende, Lovgivning saaledes, at den passede til Christendommen og den christelige Leveskik, og forend dette skede, var det umuligt andet end at de mange hedenske Skikke og Forestillinger endnu vedbleve, hvorved ogsaa hyppige Tilbagefald til Hedendommens Overtro bleve uundgaaelige. Derfor tales der meget om alle Slags Uvaner og Levninger af Hedendom, der endnu herskede blandt Folket, endog i de saakaldte christne Landskaber. Der siges med Rette, at **christne Love** endnu vare ubekjendte for Folket. Med andre Ord, der fandtes vel en Art af Christendom, men intet **christeligt Kirkesamfund.** Christendommen var endnu ikke bleven Statsreligion. Jarlerne Erik og Svein — saa lyde Sagaernes Ord — havde godt overholdt den gamle Lov og Landsret, men hvad Christendommens Overholdelse angik, lode de enhver gjøre som han vilde, saa at Tilstanden nu var den, at paa de fleste Steder i Sobygderne vare Folk døbte, men christelig Lov ubekjendt for de fleste; i de øvrige Dele af Fjeldbygderne var det derimod endnu vidt og bredt aldeles hedenskt, thi det til sig selv overladte Folk mindedes helst den Tro, som det i sin Barndom havde lært [1]. I det Throndhjemske og i Naumdalen, siges der, var det ligeledes langt fra at Christendommen overholdtes godt, og paa Haalogaland næsten aldeles ikke [2]. Kun i Viken stod det sig, som vi have seet, noget bedre med Christendommen, formedelst den hyppigere Paavirkning fra Danmark og Tydskland, men heller ikke her kunde der dog endnu siges at være nogen egentlig Kirke. Oplandene vare ligeledes endnu indtil Olafs sidste Rejse i den Egn for største Delen hedenske, og det var først paa denne Rejse, at Christendommen der egentlig kan siges at være indført. Og endda stode de øvrige Dele af Gudbrandsdalen endnu tilbage at christne [3].

De mange Levninger af Hedendommen, der endnu vare tilbage endog

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 62. Snorre, Cap. 58.

[2]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 99. Snorre, Cap. 110.

[3]) Se nedenfor, hvor der handles om Christendommens Indførelse i Gudbrandsdalen.

hos de saakaldte Christne i Landet, kunne deels kaldes umiddelbare, for saa vidt de ligefrem sigtede til den hedenske Troslære, og bestode i Afguderi eller hedenske Religions-Ceremonier, deels middelbare, for saa vidt de bestode i Skikke og Sædvaner, der vare ufordragelige med Christendommens Aand. Blandt de første hørte vel endnu hemmelige Ofringer eller det saakaldte Launblot til det sædvanligste. Paa Island maatte det, som vi have seet, formeligt tillades eller betinges som tilladeligt; i Forbindelse dermed nævnes Hestekjøds-Spiisning, der jo vel ikke i og for sig var noget ondt, men dog i Hedendommens Tid udgjorde en saa væsentlig Deel af Ofrings-Ceremonierne, at det endog alene derfor maatte betragtes af de øvrige Christne som en Afskylighed [1]). I vore ældste Christenretter, der vistnok endnu indeholde flere Bestemmelser uforandret saaledes som de bleve vedtagne i Kong Olafs Tid, forbydes flere slige umiddelbare Levninger af den hedenske Gudsdyrkelse. „Blot", heder det i den ældre Christenret for Gulathing [2]), „er os forbudet, saa at vi ej skulle blote til hedenske Guder, eller til Høje eller til Horger. Naar en Mand, siges der, overbevises om at han opfører Høje eller gjør et Huus og kalder det en Horg, eller rejser en Stang og kalder det Skaldstang, skal bøde og gaa til Skrifte". Ligeledes forbydes Spaadomme, Galdre og andre Slags Hexerier. Den ældste Christenret for Frostathingslagen forbyder ogsaa Blot til hedenske Vetter, Spaasagn og Hexerier [3]). I den ældste Christenret for Eidsivathinget forbydes der at nogen i sit Huus maa have „Stav eller Staller, Hexeri eller Blot, eller noget som helst, der sigter til Hedendom". Der sættes Straf for, om man i en Mands Huus finder Mad-Blot, hvorved der vel forstaaes Mad, helliget til Brug ved Blot, og Blot i Menneskeform, af Leer eller Dejg, altsaa smaa Afgudsbilleder [4]). Et saadant lidet Thorsbillede beskyldtes, som vi have seet, i sin Tid Hallfred Vandrædaskald for at gaa med i sin Lomme og hemmeligen at blote til det, og heri har vel og især det saakaldte Launblot bestaaet [5]). I Kong Knut den mægtiges Love for England findes ligeledes merkelige Bestemmelser mod Hedendom. „Vi forbyde alvorligt", siges der, „alslags Hedenskab, hvilket bestaar i at man tilbeder Afgudsbilleder, eller de hedenske Guder, eller Solen, eller Maanen, Kilder eller Stene eller noget Slags Træ, eller yder Hexekunster eller fremmer Mordverk, paa nogen Maade, enten ved Blot eller ved Frett eller noget som helst andet

---

[1]) Se ovf. S. 354.

[2]) Ældre Gulathings Christenret, Cap. 29.

[3]) Ældre Frostathingslov, III. Cap. 15.

[4]) Ældre Eidsivathings Christenret, Cap. 24.

[5]) Se ovenfor S. 342.

af det Slags" [1]). Da den angliske Befolkning selv allerede for Aarhundreder siden var christnet, og Hedendommen hos den ganske synes at have været glemt, maa hine Bestemmelser nærmest gjelde de nordiske, eller deels danske, deels norske Beboere af England, og maaske for saa vidt især de norske, som de danske vel allerede i det hele taget tidligere vare blevne vundne for Christendommen. Vi have saaledes her fremdeles Exempler paa, af hvad Slags den Hedendom var, der trods Christendommens Indførelse endnu hemmeligen holdt sig blandt de saakaldte Omvendte eller Christne. Af de Ceremonier, hvormed Spaadom og Sejd fremmedes, endog efter Christendommens Indførelse, indeholder vore Sagaer flere Beskrivelser. Da Thrond i Gøte paa Færøerne saaledes, som vi have berettet, vilde udforske hvorledes det var gaaet til ved Sigmund Brestessøns Drab, lod han, som det siges, i fleres Nærværelse store Ilde optænde i Ildhuset, lod fire Grinder sætte sammen i en Firkant, og lod uden om denne ni saakaldte Rejter eller Afsatser indriste paa Gulvet, der her, som sædvanligt, var den blotte Jord. Selv satte han sig paa en Stol mellem Ilden og Grinderne, idet han forbød de tilstedeværende at tale til ham; og en Stund efter, fortælles der, saa man virkelig Gjenfærdene først af Einar Sudrøing, siden af Thore Beinessøn og endelig af Sigmund Brestessøn vise sig, hine vaade, denne med Hovedet under Armen; hvoraf da Thrond sluttede at han var dræbt, men de to andre druknede [2]). Denne Ceremoni hørte nærmest til hvad der i vore ældre Love kaldes „Udesidden for at opvække Trolde", hvortil man vel i vidtløftig Forstand ogsaa regnede Gjenfærdene af de Døde. Siden der i Lovene omtales forbudne Spaadomme, kan man neppe tvivle paa, at der endnu vandrede om paa Landet flere af de saakaldte **Valer** eller **Vølver**, ogsaa kaldte **Spaakoner**, der sædvanligviis droge fra Gaard til Gaard, og bleve godt modtagne og bevertede, dog maaske mere af Frygt for deres Forbandelser, end af Kjærlighed til dem og deres Væsen; iførte en Dragt, beregnet paa at vække Opmerksomhed og indgyde Ærefrygt, forkyndte de efter mange mystiske og højtidelige Forberedelser, det Tilkommende, som oftest i temmelig forblommede, orakelmæssige Ord. Endog paa det fjerne og nys befolkede Grønland, hvor dog paa den anden Side Landets særegne Naturbeskaffenhed begunstigede Overtro, fandtes saadanne. Da der, strax efter eller

---

1) Cnútes dómas, Cap. 5. Ved Mordverk (morðweorc) forstodes vistnok kun „skjult Verk" (d. e. hedenske Ceremonier), der maatte drives og udføres i Smug formedelst dets Slethed.

2) Færeyinga Saga, Cap. 37—41, jvfr. ovenfor S. 417. Rimeligviis har det kun været Thrond, som selv har fortalt hvad han saa, men i Tidens Løb er det fremstillet som om ogsaa de øvrige saa det.

maaskee kort for Christendommens Indførelse [1]), havde været stor Dyrtid og Elendighed, lod Bonden Thorkell paa Herjulfsnes en der i Bygden boende Kone, ved Navn Thorbjørg, kaldet den lille Vala, forrette Sejd, for at erfare, naar Uaaret vilde ophøre. Han modtog hende, som Skik og Brug fordrede, at slige Kvinder skulde modtages: der beredtes et Hynde for hende stoppet med Hønsefjeder [2]); hun kom om Aftenen, iført en blaa Hegtekaabe, besat i Kanten med Stene lige til Skjødet; hun havde Glasperler om Halsen, en sort Lammeskindshette, foret med hvidt Katteskind, paa Hovedet; om Livet havde hun et Knuske-Belte med en Skindpung, hvori hun gjemte sine „Tauver" (Hexeredskaber [3]), i Haanden holdt hun en Stok med messingbeslagen, steenbesat Knap. Hendes Fødder beklædtes af lodne Kalveskindssko med lange Tvenger og store Messingknapper i Enderne, paa Hænderne havde hun Katteskindshandsker, indvendig hvide og lodne. Da hun kom ind, troede alle at maatte hilse hende ærbødigt, hun optog enhvers Hilsen efter som hun syntes om ham. Thorkell førte hende til hendes Sæde, og bad hende kaste Øjnene over Folk, Hjord og Huus. Hun svarede kun lidet. Da Bordene dækkedes, sattes der for hende Grød og Gedemelk, og tilberedte Hjerter af alle de Dyr, man kunde faa: hun betjente sig af en Messingskee og en tveholket Ertskniv med Skaft af Hvalrostand og afbrudt Od. Efter Bordet spurgte Huusbonden hende om, hvorledes hun syntes om altsammen, efter at have betragtet det, men hun undslog sig at besvare dette Spørgsmaal forend næste Dag. Om Morgenen lod hun alt indrette for sig saaledes, som det var nødvendigt for at fremme Sejden, altsaa, skjønt det ej udtrykkeligt nævnes, en Hjell eller Forhøjning; men der udfordredes og, at en eller flere af de tilstedeværende Kvinder skulde synge et Slags Sejdsang eller Kvad, kaldet Vardlokker. Da man forgjæves havde seet sig om efter nogle, traadte den unge Gudrid, der siden efter blev gift med Thorfinn Karlsevne, frem; hun var just nylig kommen fra Island med sin Fader Thorbjørn Vivelsson, der med sin Familie havde fundet en gjestfri Modtagelse hos Thorkell. Han sagde, at hun paa Island af sin Fostermoder havde lært et Kvæde, kaldet Vardlokker, men at hun ej vilde synge det, eller hjelpe til Sejden, fordi hun var christen. Men ved Thorkells Overtalelser lod hun sig dog bevæge, skjønt hendes Fader gik ud for ej at være tilstede ved sligt

[1]) Da Herjulf ej kom til Grønland forend 1000 (se ovenfor S. 466), kan Thorkell neppe være kommen der for henved 1001 eller 1002, da Christendommen allerede var antagen af flere. I det mindste var Gudrid selv, der sang Sejdsangen, og hendes Fader christne, som det strax efter siges.

[2]) Dette afgiver maaske et Vink til at forklare den overtroiske Frygt, der endnu næres mod at anvende Hønsefjeder til Sængklæder.

[3]) Slige Hexeredskaber eller Sager hørende til Troldom omtales i den gamle vikske Christenret, Cap. 16. Menneskehaar, Fro-Fødder, Negle af Folk m. m. Ordet taufr svarer ganske til det tydske „Zauber".

Udvæxen. Hun sang Vardlokkerne saa godt, at Valen og alle de tilstedeværende roste hende derfor, og Valen forudsagde nu, at Uaaret ej skulde vare længere end til næste Aar [1]). Naar der blandt de Christne paa Grønland kunde oves slig hedensk Overtro, kan det vel neppe have været meget bedre i Norge. Meget deraf hvilede paa den naive Opfatning af de hedenske Religionsforhold, hvorpaa endog de christne Religionslærere sædvanligviis grundede deres Prædikener. De fremstillede, som vi allerede ovenfor have omtalt, de hedenske Guder ikke som blotte Fantasi-Fostre, de søgte ej at bortræsonnere deres Tilværelse, men de skildrede dem, og tænkte sig dem vel ogsaa, som virkelige med overnaturlig Magt begavede Væsener, der nu vare Christendommen fiendske og saaledes maatte regnes i Klasse med de onde Aander; de betragtede dem endog som Udsendinger af Djævelen, der ved deres Hjelp vilde lokke Menneskerne i Fordærvelse. Men paa den Maade ødelagdes ikke egentlig **Troen** paa disse Væsener. Den erklæredes kun for en slet og fordærvelig Tro i Forhold til den rette Tro eller Christendommen. En og anden, som i Hedendommens Tid maaskee havde været en Tvivler eller Art af Fritænker, kunde lettelig endog ved de christne Læreres Taler bringes til at tro mere paa de hedenske Guders Tilværelse, end forhen; og naar først den Forestilling var levende hos Folket, at Christus og de hedenske Guder vare at betragte som to stridende Magter [2]), laa den Tanke nær, ved hemmelige Ofringer til de nationale Guder, hvilke man sandsynligviis altid tænkte sig nærmere og mere umiddelbart indgribende i det daglige Liv, at sikre sig deres Hengivenhed. Hertil kom endnu, at de mange ringere Naturguddomme, eller Personifikationer af Naturkræfterne, af hvilke vore Forfædre tænkte sig omgivne, som Jotner og Dverger i Bjergene, Alfer i Høje og under Jorden, Nykken i Elve, Huldren i Skovene, vist ikke synderlig ofte vare Gjenstand for Hedninge-Omvendernes Foredrag, da de, ikke dyrkede i Templer eller under Billeder, og allerede i Hedendommen tildeels betragtede som onde eller i det mindste ondskabsfulde, ej kunde synes dem farlige i Sammenligning med de virkelige Æser. Men derfor udryddedes heller ikke Troen paa dem: den er endnu til i vore Dage, og hvor langt sterkere maa den da ikke have været i Overgangstiden mellem Christendom og Hedenskab?

Blandt de Levninger fra Hedendommens Tid, der vedkom Gudsdyrkelsen, men gjorde sig gjeldende i det borgerlige Liv og Familielivet som Udtryk for den hedenske Opfatning af Samfundsforholdene, synes **Børne-Udsættelsen** især at have været herskende i Norden. Det er allerede fortalt, hvorledes man paa Island, da Christendommen blev lovtagen, endog saa at sige, maatte gaa paa Akkord med Hedningerne [3]), hvad dette og et

[1]) Thorfinn Karlsevnes Saga, Cap. 3.

[2]) Se ovenfor S. 270.

[3]) Se ovenfor S. 354.

Par andre Punkter angik. I Norge maa den fremdeles have været almindelig, siden de ældste Christenretter ere saa omhyggelige i at foreskrive, at ethvert Barn, som fødes, ogsaa skal opfødes. Hvad Familielivet for øvrigt angik, da seer man, at uagtet Monogami egentlig stedse var herskende, regnede man det, endog i Christendommens første Tider, ej saa nøje med at tage flere Hustruer, vistnok aldrig i den Hensigt at leve sammen med dem alle paa een Gang, men dog uden at man ved Skilsmisse havde ophævet Egteskabet med den første, forend man tog den anden [1]). Ved Begravelser herskede der vist ogsaa flere fra Hedendommen levnede Skikke: for Høvdingen maatte det, om han end for Resten var nok saa ivrig Christen, være haardt, ej at kunne begrave sin Fader eller sine Frænder i den ældgamle Ættehøj, men at maatte føre ham til Kirken, og det har vist ikke sjælden hændt sig, at Højlægningen endog af den Christne har været anvendt, uagtet den paa det nøjeste var knyttet til Hedendommen, rimeligviis stedse forbunden med hedenske Formularer [2]). I de borgerlige Forhold spillede **Trællevæsenet** en saare vigtig Rolle; men da det er ufordrageligt med den sande Christendoms Aand, maatte det blive en Gjenstand for en Konges Opmerksomhed, hvis Opgave det just var, ej alene at udbrede Christendommen i sit Rige, men og at lade den gjennemtrænge alle de borgerlige Institutioner. Men Trællevæsenet hvilede igjen paa Vikingelivet, hvori endog Olaf selv, trods sin Iver for Christendommen, havde deeltaget, og Vikingevæsenet var saa nøje forbundet med Aasa-Troen, at Ordene „Hedninger" og „Vikinger" hos de fremmede Skribenter, der omtale vore Forfædres Vikingetog, bruges i een og samme Betydning. Vi have berørt et legendarisk Sagn, om at Olaf, da han i Forening med Thorkell høje herjede paa Island og kom i den yderste Fare, aflagde det højtidelige Løfte at ville afstaa fra Hærferd og Ran, om han blev frelst [3]). Er Begivenheden end i denne Skikkelse en senere opkommen Legende, saa er det dog paa den anden Side yderst rimeligt, at Vikingelivet er blevet Olaf utaaleligt, at det har fyldt hans Sind med Rædsel for dets Raahed og Skrækkescener, og derved end mere opflammet hans Iver for at udrydde Hedenskaben, hvori Vikingevæsenet havde sin Rod. Allerede den Omstændighed, at Olaf efter al Sandsynlighed var tilstede ved den fromme Erkebiskop Ælfheahs Mishandling og Drab, maatte være nok til at tynge paa hans Samvittighed, og vække det alvorlige Forsæt hos ham, at gjøre Bod og Bedring ved at opofre sig i Christendommens Tjeneste.

---

1) Endog Kong Harald Sigurdsøn havde saaledes to Hustruer samtidigt.

2) F. Ex. at binde Helsko, som det fortælles ved Vesteins Begravelse, se ovenfor S. 170, at vise til Valhall, som Tilfældet var ved Haakon den godes Begravelse, se ovenfor 1 B. S. 766.

3) Se ovenfor S. 510, Note 5. Den legendariske Saga, Cap. 17.

Men det var ikke engang nok, at forfølge Hedendommens Leveviis og ved passende Forandringer i Lovgivningen at afskaffe hine Uskikke. Christendommen selv maatte ogsaa organiseres, og en virkelig Statskirke oprettes. Der maatte gives Regler for Helligdagshold, for de kirkelige Embedsmænds Pligter og Rettigheder, for Kirkernes Oprettelse og Vedligeholdelse, for Landets kirkelige Inddeling. Alt dette indbefattes i hvad der paa hiint ovenfor anførte Sted kaldes **den christne Lov**, hvilken, som det der heder, endnu for Størstedelen var ukjendt hos Folket, og som altsaa nu for første Gang maatte udarbejdes, forkyndes og vedtages, medens ogsaa den hele øvrige Lovgivning maatte ordnes derefter.

Dette vigtige Arbejde kunde Olaf selv ikke udføre uden Raadgivere og Vejledere. Dertil var han, som Lægmand, alt for lidet bevandret i Kirkeret og virkelig Christendomskundskab. Han var endnu temmelig ung, kun 24 Aar gammel, og havde tilbragt største Delen af sine Ungdomsaar under Krigstummel. Men han vidste at omgive sig med dygtige og nidkjære Vejledere. Blandt dem nævnes først og fremst Hirdbiskoppen **Grimkell**, der ledsagede ham allerede fra England. Grimkell var en Systersøn eller Brodersøn af Biskop Sigurd, der havde været Hirdbiskop hos Olaf Tryggvessøn [1]). Efter Navnet at dømme, maa man antage, at de begge vare fra en af de Egne i England, som vare befolkede af Nordboer; de vare saaledes fortrinligt skikkede til at optræde som Missionærer i Norge, idet Landets Sprog ogsaa var deres Modersmaal, medens de dog tillige havde tilegnet sig den blandt den engelske Gejstlighed sædvanlige Dannelse. Efter en enkelt Beretning skal endog Sigurd selv have ledsaget Olaf og Grimkell til Norge, dog er dette uvist; der er flere Beretninger om denne Sigurds videre Skjæbne, og han forvexles tildeels med Sveriges bekjendte Apostel St. Sigfrid [2]). Om han er den samme, som den Sigurd, der hyppigt næv-

[1]) En Systersøn kaldtes han i Olaf Tryggvessøns Saga (Fornm. S. III. 172) en Brodersøn, hos Thjodrek Cap. 20. Ogsaa Mag. Adam (II. 55) bærer udtrykkeligt Vidnesbyrd herom: „Olaf", heder det, „skal blandt sine andre Dyder især have viist den Nidkjærhed for Gud, at han søgte at forjage alle Slags Ugjerningsmænd (maleficos) fra sit Rige, hvoraf der i alle barbariske Lande findes mange, men især i Norge, der er f u l d t af slige Uhyrer. Thi der bo Spaamænd, Tegnudlæggere, Troldmænd, Sejdmænd og de øvrige Antichristens Drabanter, ved hvis Kunststykker og underlige Gjerninger de ulykkelige Sjæle priisgives til Djævelens Spil. Alle disse og lignende besluttede den salige Kong Olaf at forfølge, paa det at d e n c h r i s t e l i g e R e l i g i o n s k u l d e voxe d e s t o f a s t e r e s a m m e n i h a n s R i g e".

[2]) Om S t. S i g f r i d i Sverige er der en vidtløftig Legende, som dog næsten ganske synes at savne historisk Bund. Kong Olaf (Skotkonung), siges der, havde, skjønt Hedning, en gudelig Hu, og sendte derfor Bud til sin Ven Kong Mildred i England om at maatte faa sendt en Mand, der kunde prædike Christendommen. Mildred raadslog derom med sin Gejstlighed i 3 Dage, men ingen vovede at paatage sig dette Hverv af Frygt for de svenske Hedningers

nes som Olafs Hirdbiskop, og af Mag. Adam af Bremen kalder Sigafrid, er vanskeligt at afgjøre. Blandt de meest anseede af de Gejstlige, Olaf medbragte, nævnes ligeledes en **Rodulf** og en **Bernhard** eller Bjarnvard Vilraadsson, med Tilnavnet den bogvise; de to sidste kom til Island og opholdt sig der, Bjarnvard først i fem og Rodulf siden i 19 Aar. Foruden

---

Grumhed; da tilbød Sigfrid, Erkebiskop af York sig, og rejste først til Danmark, hvis Konge modtog ham med aabne Arme, og derfra til Sverige, nærmest til Verend eller det indre af Smaaland, hvor han standsede ved Verio, byggede her ifølge en guddommelig Aabenbaring en Kirke, og omvendte flere mægtige Mænd til Christendommen, indtil han endelig paa en ny Anmodning af Kong Olaf maatte begive sig til ham og døbte ham. Imidlertid bestyredes Kirken i Verio af hans tre Systersønner, der havde ledsaget ham. Men disses Hjelpere, som de havde udvalgt sig af Landets egne Folk, fik saadan Lyst paa de kostelige Kirkekar, at de myrdede dem, saa at Sigfrid maatte vende tilbage; ved et Under opdagede han deres Levninger; Kongen straffede Morderne og tog alt deres Gods, hvoraf to Gaarde lagdes til Kirken. Sigfrid døde i Verio og blev begraven der. De forskjellige Fremstillinger af hans Liv, der alle ere meddeelte i Fants Scr. rer. Svec. II. S. 314—376, afvige lidt indbyrdes, saaledes kaldes Stedet, hvor Olaf Skotkonung blev døbt, deels kun „ved Kindaberg" (Kinnekulle ved Væneren), deels nøjere Huseby i Vestergautland, deels Husebykind; Olaf kaldes ligeledes et Steds „Konge over Gøterne" (Fant II. 365); et Steds (Fant II. 368) sættes endog Sigurds Besøg hos Olaf førend han kom til Verend. Af alt dette er neppe noget andet historisk, end at Sigfrid virkelig døbte Olaf, og fornemmelig virkede i Verio og Vestergautland. Man skulde formode, at denne Daab har fundet Sted paa den Tid, da Ragnvald Jarl, efter hvad vi have antaget, var borte fra Vestergautland, samtidigt med Kongens Søn Jakobs Fødsel omtrent 1007; thi vel heder det allerede ved Forliget mellem Olaf og Sven Tjugeskegg før Svoldrslaget, at de forpligtede sig gjensidigt til at overholde Christendommen i deres Riger, men derfor behøvede Olaf ej at være døbt: han kunde gjerne blot være primsignet. At Sigfrid levede endnu ved 1030, sees hos Mag. Adam, (II. 62), der udtrykkeligt fortæller, at Biskop Sigurd fra Sverige var tilstede hos Erkebiskop Libentius II, da Biskop Thurgot begroves; Libentius var Erkebiskop mellem 1029 og 1032. I et Tillæg til Olaf Tryggvessøns Saga tales der om, at Biskop Sigurd efter Olaf Tryggvessøns Død blev kaldt til Sverige af Olaf svenske, døbte ham, prædikede der ivrigt, (der meddeles især en Tale, han holdt ved Sigtun, hvor ogsaa en Islænding, Hunrød Vefredssøn var tilstede, og i hvilken han omtalte Mordet i Verio) og begav sig, da han blev gammel, til Verend, hvor han døde (Fornm. S. III. S. 163—172). Man behøver rigtignok her kun at udelade den Notits, at Sigurd skulde have døbt Olaf svenske, (Saxo lader Olaf svenske blive døbt af Bernhard Englænder, der prædikede under Olaf Tryggvessøn), for at faa hele Identiteten mellem ham og St. Sigfrid tilintetgjort; thi han kunde meget godt have prædiket i Sverige, og være bleven begraven i Verio, der ansaaes for et helligt Sted, uden derfor at være den samme som St. Sigfrid. Hunrød Vefredssøn er en historisk Person, en Farfader af den mægtige og af sin Medvirkning ved de islandske Loves første Optegnelse merkelige Havlide Maarssøn (Landn. III. 5), saa at Beretningen i og for sig, Olafs Daab fraregnet, ikke bør ganske forkastes. Om Sigurd end i de nærmeste Aar efter Olaf Tryggvessøns Død

disse medbragte Olaf, som det udtrykkeligt fortælles, en Mængde andre Gejstlige for at fordele dem som Prester rundt om i Landet. Den fornemste eller i det mindste den indflydelsesrigeste af dem alle var dog Grimkell, thi han nævnes udtrykkeligt som Olafs Medhjelper i Oprettelsen af den christne Lov; han kronede saa at sige Verket ved at virke for at Kong Olaf efter sin Død blev anseet for Norges Nationalhelgen; thi Helgenglorien gav hans

---

prædikede i Sverige, og paa sin gamle Alder drog til Verjø, for der at ende sit Liv, han kan dog i Mellemtiden meget godt have været i England, have ledsaget Kong Olaf Haraldsson tilbage til Norge, og opholdt sig hos ham indtil hans Fald. At han virkelig fulgte med ham, siges i den legendariske Saga, Cap. 20: „Nogle sige, at der ombord paa Olafs Skibe, da han fra England kom til Norge, var Sigurd Biskop, som var Olaf Tryggvessøns Hirdbiskop". Det fremgaar endnu tydeligere af Grettes Saga, Cap. 40, sammenholdt med Landn. III. 19. Paa første Sted staar der: „Thore hed en Mand, der boede i Gard, . . . han havde været i Norge da Kong Olaf kom vestenfra England, og var bleven yndet af Kongen og Biskoppen; et Tegn derpaa var, at han havde ladet sig gjøre en Knarr i Skoven, hvilken Biskoppen paa hans Anmodning indviede; da han blev ked af at sejle, drog han til Island, lod Knarren ophugge, men Brandene af den sætte for Yderdøren; de vare længe vejrspaaende, saa at det tød i den ene for Søndenvind, i den anden for Nordenvind. Da han hørte at Kong Olaf var bleven Eneherre i Norge, sendte han sine Sønner til ham . . . (her fortælles videre, hvorledes de indebrændtes af Vanvare ved Grette Aasmundssøn, saa at der altsaa ej kan være mindste Tvivl om at det er Kong Olaf Haraldssøn, som her menes). Landn. har: . . „Thore Farmand paa Mykle-Gard lod gjøre en Knarr i Sogn; den indviedes af Biskop Sigurd rike, der var hos Kong Olaf Tryggvesson og døbte Thore: af samme Knarr ere endnu vejrspaaende Brande foran Døren paa Mykle-Gard. Om Thore digtede Grette" o. s. v. Olaf den helliges Saga nævner oftere Biskop Sigurd, men uden at omtale, hvorfra han var, endnu mindre at betegne ham som Sigurd rike eller Jon, se ovenfor S. 291, 292. Imidlertid er det slet ikke usandsynligt, at den legendariske Saga og Grettes Saga har Ret; thi at Grimkell desuagtet nævnes som den virksomste, uagtet han kun var hans Systersøn, kan jo komme deraf, at Sigurd deels ikke har besiddet hans Evner, deels ikke haft saa fast Ophold i Landet. Ogsaa Mag. Adam (II. 55) siger i Almindelighed, at Sigfrid, Grimkell, Rudolf og Bernhard prædikede foruden i Norge ogsaa i Sverige, Gautland og de til Norge hørende Øer; da vi nu finde at Rudolf og Bernhard prædikede paa Island, og da der altsaa ved „de Norge tilhørende Øer" nærmest maa sigtes til denne Virksomhed, gjelder Udsagnet om Sverige og Gautland især Sigfrid og Grimkell. Vi finde senere endnu en tredie Biskop Sigurd, som Kong Knut bragte til Norge, og som var en ivrig Modstander af Troen paa Olaf Haraldssøns Helligdom; det siges udtrykkeligt, at han var dansk af Fødsel. Han maatte forlade Landet og rejse til Knut, da Olafs Helligdom anerkjendtes af Folket. Da denne Sigurd som dansk nærmest maa have staaet i Forbindelse med den bremiske Kirke, er han vistnok den Sigafrid, Nordmændenes Biskop, om hvem Mag. Adam (II. 14) fortæller, at han længe før (dudum) den svenske Konge Emund gamles Tid, altsaa længe for Aarene 1052—1056, sendte sin Broder- eller Systersøn Æsmund eller Osmund (Navnet Æsmund røber den danske Herkomst) til Bremen for at oplæres; han prædikede, siger Mag. Adam (IV. 33)

Institutioner en Anseelse og omgjerdede dem med en Pietet, der i Kongens Levetid umuligt kunde blive dem til Deel [1]).

Vi have allerede ovenfor nævnt, at vore Kongesagaer omtale Olafs Virksomhed for Christendommens Befæstelse og Udbredelse i Throndelagen og de vestlige Kyst-Egne allerede ved hans første Ophold strax efter Nesje-Slaget i Throndelagen, og hans Rejse derfra langs Kysten; men det er tillige vist, at der da hverken kunde være gunstig Lejlighed eller tilstrækkelig Tid til et Foretagende af saadan Vigtighed og Vanskelighed som dette. Det kunde neppe engang være tilbørligt forberedt, thi dertil hørte dog at Kongen eller rettere Biskop Grimkell havde sat sig nøje ind i de bestaaende Forhold og den herskende Lovgivning, for at kunne bestemme, hvad der maatte forandres, og hvad der endnu kunde blive staaende som ikke stridende mod Christendommens Aand [2]). Men hvad der fortælles om Olafs Fremgangsmaade i denne Sag, kan dog lige fuldt være, og er vist ogsaa, fuldkommen rigtigt, om det end henføres til en urigtig Tid. Kong Olaf, siges der, stevnede til sig baade mægtige og ringe, og alle dem, der vare de for-

baade for Svenske og Nordmænd, og levede lige til vor Tid (c. 1060—70); dog følger heraf ej, at han den hele Tid var Biskop i Norge; hans Nevø Wsmund begav sig siden til England i en høj Alder og døde i Klosteret Ely ved 1070, (Hist. Eliensis hos Gale S. 515). Sigurd erkjendtes ikke af den norske Kirke og opføres saaledes ej i de norske Bisperækker, med Mag. Adam, selv en Bremer, er det en anden Sag; thi han maatte just lægge Vind paa at nævne ham og opstille ham som lovlig Biskop i Norge. Rodulf, som ovenfor nævnes, er vistnok den samme, om hvilken Hungrvaka (Cap. 3) fortæller, at hans egentlige Navn var Ulf, men at han kaldtes Rodulf d. e. Rudu-Ulf, fordi Olaf havde ham med sig fra Ruda eller Rouen; det tilføjes, at han i 19 Aar opholdt sig paa Island. Han opføres i de norske Biskopsrækker, og er vistnok den Rodulfus episc. Norvegiæ, der siden i Aaret 1050 besøgte sin „Frænde" Kong Edward i England, blev der Abbed i Abingdon, og døde 2 Aar efter. (Wharton, Anglia sacra I. 167). Om Bernhard eller Bjarnvard fortæller Hungrvaka, Cap. 3, at han efter nogles Sigende fulgte Olaf fra England, og siden efter hans Raad drog til Island. Han kaldes den 3die Biskop, som kom did (Fredrik regnes for den første, og den saakaldte Jon irske for den anden); den 4de var, siges der Rodulf. Det er ovenfor nævnt, at Saxo omtaler en Bernhard Englænder, der under Olaf Tryggvessøn prædikede i Norge, døbte Kong Olaf i Sverige, og siden blev begraven ved Domkirken i Lund. Han har, som man seer, maaskee forvexlet ham med Sigurd eller Sigfred, og maaskee urigtigt henført ham til Olaf Tryggvessøn i Stedet for Olaf den hellige. At denne Bernhard er den samme som den, Mag. Adam (II. 53) lader følge med Knut fra England og udnævnes til Biskop i Skaane, synes aabenbart; og urimeligt er det ej, at han igjen er identisk med Bernhard den bogvise.

[1]) Se ovf. S. 538, 539.

[2]) Den legend. Saga, Cap. 31 siger ogsaa: saa snart Olaf var bleven Enevoldskonge over hele Norge (altsaa ikke før), lagde han fremfor alt sin Hu paa at styrke Christendommen.

standigste og meest anseede. Han lod fremsige for sig den Lov, som Haakon Adelsteensfostre havde sat i Throndhjem, og ordnede Loven efter de forstandigste Mænds Raad, afskaffede noget og tilføjede andet, efter som det syntes ham; men Christenretten ordnede han efter Biskop Grimkells og andre Læreres Raad, og lagde al sin Hu paa at afskaffe Hedendommen og de gamle Uvaner, som han fandt der var Christendomsspilde i; og det kom ogsaa dertil at Bønderne samtykkede i de Love, som han satte [1]). Dette har formodentlig især fundet Sted i den første Vinter, Olaf nu efter sin Tilbagekomst fra Viken opholdt sig i Thrøndelagen (1019—1020). En heel Periode af syv Aar (1020—1026) hengik nu, i hvilken Norge nød fuldkommen Fred udenfra, og Olaf derfor uden andre Hindringer end dem, som sædvanlige Stormænd i Landet selv nu og da forvoldte ham, uforstyrret kunde udføre sine Planer og sysselsætte sig med sine Bestræbelser for Christendommen og Landets Civilisation. Denne Periode er, om end den ufuldstændigst beskrevne, — da egentlig kun enkelte Træk deraf ere os opbevarede — dog den interessanteste i hele hans Regjeringstid.

Olaf, fortælles der, efterspurgte under sit Ophold i Nidaros ivrigt, hvorledes det stod sig med Christendommens Overholdelse paa den Kant af Landet. Han hørte da, hvad vi allerede have nævnt, at den saa godt som slet ikke overholdtes nord paa Haalogaland, og at der tillige manglede meget i, at den overholdtes vel i Naumdal og Ind-Thrøndelagen. Han bestemte sig derfor til, naar Sommeren kom, at ville gjeste Haalogaland, hvor hans Nærværelse nu først tiltrængtes, og at drage lige til Landets nordligste Ende. Derom sendte han allerede i Løbet af Vinteren Bud til **Haarek af Thjotta**, der paa denne Tid var den meest anseede Mand paa Haalogaland, saavel formedelst sin Klogskab, Rigdom og store Besiddelser, som formedelst sin høje Byrd, sit Slægtskab med Kongehuset og de store Forleninger, som derfor vare blevne ham til Deel. Han var, som ovenfor berettet, allerede af Olaf Tryggvessøn udnævnt til Lendermand, og havde i en lang Række af Aar været forlenet med Finneferden og Kongens Syssel saavel i Haalogaland som i Finmarken, deels ene, deels sammen med andre [2]). For Øjeblikket var han, som man af det følgende erfarer, ene forlenet dermed. Han var nu allerede meget til Aars. Hidtil havde han ikke indfundet sig hos Olaf, men der havde dog været verlet venskabelige Sendelser mellem dem; derfor henvendte Kongen sig ogsaa nu nærmest til ham, og fremdeles, heder det, gik der Budskaber mellem dem. I den nordlige Deel af Haalogaland var **Thore Hund** den mægtigste. Han boede paa **Bjarkø**, efter hvilken hans Ætlinger kaldtes **Bjarkøingerne**; ligesom Haarek, synes ogsaa han at have været Lendermand allerede i Olaf Tryggvessøns eller i det

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 58. Snorre, Cap. 56.

[2]) Om Haarek se ovf. 1 B. S. 575, 761, nærv. B. S. 319—322.

mindste i Jarlernes Tid. Hans Broder **Sigurd**, ligeledes en rig og mægtig Mand, gift med **Sigrid**, Erling Skjalgssøns Søster, boede paa det nærliggende Throndenes, men var just død, efterladende hele sin Arv til Sønnen **Aasbjørn**[1]). Efter Nogles Sigende skulle Thord og Sigurd have været Sønner af en anseet Mand, ved Navn Thore, som ledsagede Harald grønske paa hans sidste Tog og blev indebrændt af Sigrid Storraade med ham[2]).

Olaf drog om Vaaren (1020) nordefter med fem Skibe og tre Hundreder (360) Mand. Allerede i Naumdøla-Fylke stevnede han Thing med Bønderne og blev paa hvert Thing tagen til Konge. Han lod de nye Love om Christendomsholdet — vel og de øvrige — oplæse, og truede alle dem, der ej vilde antage dem med haarde Straffe, paa Liv, Lemmer og deres hele Formue. Han tildeelte ogsaa, som det heder, mange Mænd store Refselser, — sandsynligviis dem, der paa en alt for forargelig Maade havde forsaget Christendommen — og lod dette gaa saavel over mægtige som ringe. Han forlod intet Hered, førend alle Indbyggerne havde forpligtet sig til at overholde den rette Tro. Paa denne Maade drog han efterhaanden længer og længer nordefter. De fleste Høvdinger og store Bønder gjorde Vejtsler eller Gjestebud for ham. Saaledes gjestede han ogsaa Haarek, der havde beredt et herligt Gilde, hvortil en Mængde Folk vare indbudne. Ved denne Lejlighed gik Haarek Olaf til Haande som hans Lendermand, og bekræftedes i Besiddelsen af de Forleninger, han hidtil havde haft, altsaa Finneferden og Kongens Syssel over hele Haalogaland tilligemed[3]) Finmarken. Olaf drog fremdeles fra Thinglag til Thinglag, og christnede Folket overalt. Da han kom længer nordefter, blev han indbuden til Vejtsle hos en mægtig og rig gammel Bonde, ved Navn **Grankell**, der i sin Ungdom havde ligget meget paa Vikingetog og udmerket ved sin Tapperhed og Dygtighed i alle Slags Idrætter; han havde en Søn ved Navn **Aasmund**, som heri ganske slægtede ham paa, ja endog overgik ham, og som med Hensyn til Skjønhed, Styrke og Idrætter siges at have været den tredie i Norge næst efter Kong Haakon den gode og Olaf Tryggvesson. Gildet var ypperligt, og ved Afskeden gav Grankell Kongen store Vennegaver. For at vise sin Taknemmelighed, bad Kongen Aasmund indstændigt om at følge med ham og træde i hans Tjeneste. Aasmund fandt Tilbudet hæderligt, og modtog det med Glæde;

---

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 112. Snorre, Cap. 123. Sigurd var, heder det der, død strax før Uaaret begyndte, eller omtrent 2 Aar førend hans Søn Aasbjørn rejste sydefter for at kjøbe Korn, hvilket var 1022. Se nedenfor.

[2]) Se Odd Munks Olaf Tr. Saga, Cap. 28.

[3]) Det heder udtrykkeligt Cap. 112, at Haarek havde haft hele Haalogaland, deels i Syssel, deels i Len, indtil Kongen gav Aasmund Grankelssøn den nordlige Deel.

han blev saaledes Kongens Mand, og kom snart i stor Yndest hos ham [1]). Da Kongen kom op til Amd, gik Thore Hund ham til Haande og blev hans Lendermand. Det er at formode, at ogsaa han har gjort en Vejtsle for Kongen paa sin Gaard Bjarkø Stort længer strakte neppe den af Nordmænd beboede Deel af Kysten sig paa hiin Tid, og Kongen vendte derfor tilbage, efter saaledes at have christnet hele Haalogaland, og tillige befæstet sit Herredømme derover. Da han havde standset en Stund i hvert enkelt Hered, var saa lang Tid medgaaet paa denne Rejse, at han ikke tiltraadte Tilbagerejsen førend mod Slutningen af Sommeren. Flere anseede Bønders Sønner fulgte Aasmund Grankellssøns Exempel, og lode sig optage i Kong Olafs Hird; sandsynligviis vare de vel og for en stor Deel at ansee som Gisler.

61. Blotfester i Throndhjem. Olve paa Egg dræbt.

Mod Høstens Begyndelse kom Olaf tilbage til Throndhjem, hvor han atter vilde tilbringe Vinteren i Nidaros. Kornet slog i dette Aar kun lidet til her nord i Landet, saa at der herskede en stor Kornmangel i hele det Throndhjemske og endnu mere længer nordpaa. Det var et Held, at man i lang Tid havde haft gode Aaringer, og derved været istand til at skaffe sig store Kornbeholdninger, der nu kom godt tilpas. Dog ængstede man sig naturligviis for Fremtiden, og da Christendommen endnu var saa ung i Landet, var det ej at undres over, at flere paa fordums Viis tyede til de gamle Guder om Hjelp, især i det Indre af Thrøndelagen, hvor de nye Bestemmelser til Christendommens Overhold endnu ikke vare blevne vedtagne. Kongen fik saaledes den Efterretning derfra, at Bønderne inde i Thrøndelagen havde haft store Gjestebud og Drikkelag ved Vinternatstider, og at man der efter gammel Viis havde drukket Mindeskaaler til Æserne, slagtet Kvæg og Heste, bestrøget Staller med Blod, og i det hele taget anstillet formeligt Blot til Guderne om bedre Aaringer, thi det var tydeligt, havde man sagt, at Guderne vare blevne vrede fordi Haaleygerne havde antaget Christendommen. Da Olaf hørte dette, sendte han strax Bud efter flere Bønder fra Indhered, fornemmelig den mægtige og højbyrdige **Olve paa Egg** [2]), der var at betragte som den fornemste blandt Bønderne paa disse Kanter. Da de kom, bar Kongen strax disse Beskyldninger paa dem. Olve svarede paa Bøndernes Vegne, at de ikke engang havde haft offentligt Gjestebud den

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 101. Snorre, Cap. 112. Hvor Grankell boede, siges ikke, men siden Olafs Besøg hos ham nævnes mellem Besøget hos Haarek og Thore Hunds Udnævnelse til Lendermand, maa man slutte at han har boet længer mod nord end Haarek, men ej saa langt nord som Bjarkø. Man kan og tildeels see det deraf at Kongen siden forlenede Aasmund med Syslen i den nordlige Deel af Haalogaland.

[2]) Egg ligger lige over for Steinker, nær ved Beitstadfjorden.

Høst, men alene mindre Gilder, Omgangsselskaber og Vennelag; hvad de omtalte Mindeskaaler til Aeserne angik, da vidste alle forstandige Mænd at afholde sig fra slige Ord, men hvad uvittige Folk sagde i deres Ølruus, kunde han ej svare for. Da han godt vidste at belægge sine Ord og var djerv til at tale, forsvarede han sig og Bønderne saa godt, at Kongen gav dem Tilladelse til at rejse hjem igjen, idet han sagde at Indthrønderne skulde selv faa bære Vidnesbyrd for sig om hvorledes det stod til med deres Tro. Men længer ud paa Vintren fik Kongen høre, at Indthrønderne atter havde en talrig Sammenkomst paa **Mæren**, hvor de ved Midvinters Tid holdt store Blot for Fred og en god Vinter. Han lod nu paany sende Bud til Indhered og stevne de forstandigste Bønder til sig. Bønderne raadsloge om, hvad de skulde gjøre herved: de havde ingen Lyst til at rejse, men da Ølve efter deres indstændige Anmodning atter paatog sig at stille sig i Spidsen for dem og svare paa deres Vegne, droge de afsted. Da han kom til Byen, indfandt han sig hos Kongen, som paastod, at Bønderne havde haft Midvinterblot. Ølve benegtede fremdeles noget saadant; „vi Bønder", sagde han, „havde Julegjestebud og mange Samdrikkelag rundt om i Hederne; Bønderne beregne ikke sit Forraad til Julegildet saa knapt, at der jo er meget tilovers, og dermed gjøre de sig til Gode i Drikkelag længe efter. Paa Mæren er der store Huse og Omegnen er tæt bebygget, derfor finder man det især fornøjeligt at samles der og at drikke mange tilsammen". Kongen svarede kort og temmelig ublidt, at det nok forholdt sig anderledes, end Ølve havde sagt. Han tillod dog Bønderne at rejse hjem igjen, men sagde at han nok selv skulde skaffe sig sikker Oplysning i denne Sag; han bad dem alvorligt, ikke oftere at gjøre som de hidtil havde gjort. Dermed rejste Bønderne hjem, fortalte hvorledes det var gaaet dem, og sagde at Kongen var ikke lidet ond.

Ved Paasketid (1021) havde Olaf et stort Gjestebud, hvortil baade Bymænd og Bønder vare indbudne. Strax efter Paasken lod han sine Skibe sætte frem og udruste, idet han imidlertid sendte Bud efter en af sine Aarmænd eller Gaardsfogder, ved Navn Thoralde, der bestyrede Kongsgaarden Haug i Verdalen [1]). Thoralde kom strax. Kongen kaldte ham til Samtale med sig i Eenrum, og bød ham nøjagtigt at fortælle, hvorledes det hang sammen med Indthrøndernes foregivne Blotfester; „som min Aarmand", sagde Kongen, „er du forpligtet til at sige mig Sandheden". Thoralde svarede, at dersom han skulde sige Sandheden, maatte Kongen først love ham at sørge for ham selv, hans Kone og to Sønner, hvilke han, tilligemed alt det Løsøre, han i Hast kunde samle, for Sikkerheds Skyld

[1]) Haug er en stor Gaard, langt ude i Verdalen, efter hvilken en Skibrede havde sit Navn, og hvor der senere i Middelalderen stod en Kirke, indviet til St. Andreas.

havde bragt med til Byen. Dette lovede Kongen. „Da skal jeg", sagde Thoralde, „berette Sandheden, som den er, at inde i Throndhjem er næsten alt Folket hedensk i sin Tro, skjønt enkelte ere døbte. De have for Skik at holde et Blot om Høsten, for at indvie Vintren, et andet midt om Vintren, og et tredie ved Sommerdag for at indvie Sommeren. De, som ere sammen herom, ere Eynerne, Sparbyggerne, Verdølerne og Skeynerne[1]. Der er tolv Mænd, der ordne og forestaa Blotgilderne; i Vaar er det Olve, som skal forestaa Vejtslen, og han har derfor nu meget travlt inde paa Mæren, hvor alt det, der udfordres til Gjestebudet, bringes sammen". Da Kongen nu fik Sandheden at vide, lod han sine Folk blæse sammen og tilsige, at man skulde forføje sig ombord; han udnævnte Skibsstyrere og Høvdinger for de enkelte Skarer, hvilke han anviste deres bestemte Plads paa hvert Skib. I alt havde han, som forhen, fem Skibe og 360 Mand. Med en god Vind styrede han ind ad Fjorden, og kom til Mæren om Natten uden at nogen af de der tilstedeværende Bønder havde faaet mindste Nys om hans Rejse, og længe forend de ventede ham. Han lod strax Husene omringe, og Olve blev greben og dræbt tilligemed en Mængde andre. Al den sammenbragte Gjestebudskost lod Kongen bringe ombord, ligeledes alle de Klæder og øvrige prægtige Sager til Husenes Udsmykkelse og Festens Forherligelse, som allerede vare bragte derhen: alt dette lod Kongen dele mellem sine Folk. Derpaa hjemsøgte Kongen de Mænd, som han troede havde meest Deel i disse Anslag. Nogle bleve grebne og lagte i Lænker; nogle reddede sig ved Flugten; mange blev deres Gods frataget. Efter at dette var skeet, lod Kongen Bønderne sammenkalde til et Thing, og da han nu havde saa mange af Egnens mægtigste Mænd i sin Vold, vovede de øvrige, der for det meste enten ved Slægtskab eller Venskab vare nøje forbundne med dem, ikke at byde ham Trods eller gjøre nogen Opstand. Saaledes maatte da alle Indthrønderne antage den rette Tro og Olafs Lovgivning; han indsatte flere Prester og lod Kirker indvie der. Kongen erklærede Olve ugild og alt, hvad han efterlod, for sin Ejendom. De øvrige, der især syntes ham skyldige, lod han enten dræbe eller lemlæste eller forjage fra Landet, eller lægge i store Pengebøder. Derefter vendte han tilbage til Nidaros[2].

62. Møre, Raumsdal og Gudbrandsdalen christnes. Eidsiva-Thingforening udvidet.

Da Sommeren kom, besluttede Olaf at besøge den øvre Deel af Gudbrandsdalen, til hvilken Christendommen endnu ej var naaet, for ogsaa at udbrede Troen her, og at lægge Vejen over Møre og Raumsdalen, hvor

[1]) Det er Indbyggerne af Eyna-, Sparbyggja-, Verdøla- og Skeyna-Fylke, eller af Beitstadens, Inderøens, Sparboens, Stods, Snaasens, Verdalens, Skauns og Yterøens nuværende Prestegjeld.

[2]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 102–104. Snorre, Cap. 113—115.

han vistnok, efter den almindelige Beretning, allerede skulde have været paa Rejsen fra Throndhjem i Aaret 1016, men hvor han, om han end — hvad der er meget at betvivle — allerede da har forsøgt at paabyde Christendom og Christenret, umuligt kan have opholdt sig længe nok til at udrette noget klækkeligt [1]). Nu derimod dvælede han der lige til Høsten, og maa altsaa her, som sædvanligt, have rejst om fra Thinglag til Thinglag, og paa hvert enkelt Thing have faaet Bønderne deels med det Gode, deels med Tvang, til at antage hans Lovbud. Han sluttede med Raumsdalen, hvor han lod sine Skibe blive liggende, sandsynligviis ved Veblungsnesset, og tiltraadte derfra Rejsen over Land, op igjennem Raumsdalen til Lesje i Gudbrandsdalen. Paa Lesje og Dovre lod han tage alle de bedste Mænd, som nu enten maatte antage Christendommen eller lade sit Liv; flere flygtede til de sydligere Egne af Dalen. De, som antoge Christendommen, maatte stille deres Sønner som Gisler, til Sikkerhed for at de aldrig skulde forsage Christendommen. Sønnerne bleve vel behandlede hos Kongen og oplærte i den christelige Tro. Kongen tog Natteleje paa Gaarden Bø ved den østlige Ende af Lesjevandet, hvor han indsatte Prester og sandsynligviis gav Befaling til at opbygge den Kirke, som siden stod paa denne Gaard [2]). Derfra drog han til Fjelds gjennem Lordalen, for at komme ned til Lom ved Otte-Elven. Da han kom til Stavabrekke, hvor man stiger ned til Gaarden Bø i Lom, kunde man see ned ad hele den smukke og veldyrkede Lom-Bygd paa begge Sider af Otten. Han satte sig ned et Ojeblik og udbrød: „Det er Skade, at en saa fager Bygd skal brændes". Derpaa fortsatte han Vejen ned i Dalen og tilbragte fem Dage paa Gaarden Nes, paa Sydsiden af Vandet [3]). Den Stuebygning, i hvis Loft eller øvre Stokverk han sov, stod længe efter uforandret; endnu for ikke mange Aar tilbage skal den have været at see. Fra Nes lod han Thingbud udgaa, og stevnede til sig Bønderne af Lom, Vaage og Hedal, med den Befaling, at de enten skulde stride mod ham og finde sig i at deres Gaarde brændtes eller antage Christendommen og overgive ham sine Sønner som Gisler, hvilket dog egentlig mere var at betragte som en Hæder for dem, end som en Haardhed. De fleste af Bønderne i disse Bygder kom ogsaa til ham og underkastede sig hans Befaling; en Deel flygtede sydefter. Blandt dem, der antoge Christendommen var ogsaa Bonden **Thorgeir gamle** paa Garmo, hvilken Kongen til Odel og Eje skjenkede det store Thesse-Vand oppe i Fjeldmarken mellem Lom og Hedal, imod at han lovede at bygge en Kirke paa sin Gaard. Thorgeir holdt dette Løfte, og Thesse-Vandet tilhører endnu Garmo [4]).

[1]) Se ovf. S. 537.

[2]) Den stod paa den Deel af den samlede Gaard, der nu kaldes Nordste-Bø.

[3]) Nærmest paa Søndste-Nes, thi Nes er nu deelt i flere Brug.

[4]) Diplomatarium Norvegicum II. No. 4.

Den mægtigste Mand i de øvre Egne af Gudbrandsdalen var **Dale-Gudbrand**, der herskede i Dalene næsten som en Konge. I et Kvad, som Sighvat Skald digtede om Erling Skjalgsson, heder det udtrykkeligt, at ingen anden Høvding i Landet kunde maale sig med denne, uden Gudbrand [1]). Af denne Magt havde hans Forfædre i en lang Række af Aar været i Besiddelse, og ligesom der var et gammelt Sagn om, at den første i Ætten af Navnet Gudbrand var helliget til Guderne [2]), synes ogsaa den hele Æt, Mand efter Mand, at have udmerket sig ved sin Iver for de hedenske Ofringer og Fastholdenhed ved den gamle Aasa-Religion. Gudbrand boede paa Gaarden Hundorp i Fron. Her stod der et Hov eller Blothuus, fornemmelig helliget Thor, hvorom Navnet paa Nabogaarden Hov endnu minder [3]). I Hovet fandtes sandsynligviis flere Gudebilleder, men fornemmelig tales der om et prægtigt Thorsbillede, der synes at have indtaget Hæderspladsen. Da Gudbrand hørte at Kong Olaf var kommen til Lom og tvang Folket til at lade sig christne, skar han Heror op og stevnede alle Dølerne til Hundorp. I kort Tid samlede der sig en stor Mængde Folk, da man baade kunde komme til Lands, og til Vands paa Logen. Her holdt Gudbrand Thing med Bønderne og sagde: „jeg har hørt at der er kommet en Mand til Lom, som heder Olaf; han vil byde os en anden Tro og bryde alle vore Guder isønder, udgivende sin Gud for langt større og mægtigere; det er forunderligt, at han saaledes skal ustraffet kunne laste vore Guder, og at Jorden ikke brister under ham, naar han vover det. Jeg tænker nok, at naar vi bære vor Gud Thor ud af hans prægtige Huus, saa vil han hjelpe os nu som før; naar han seer Olaf og hans

---

1) Sighvats Ord lyde saaledes, Olaf den helliges Saga, Cap. 107: „Stridsmand, jeg kjender kun een Mand, som er dig lig, nemlig Gudbrand, som hersker vidt i Landet. Gavmilde Herre, jeg kalder ham og dig Ligemænd, og den lyver, som kalder sig bedre".

2) Se herom ovenfor 1 B. S. 338. Navnet „Gudbrand" synes virkelig at være gaaet i Arv i Ætten, saaledes nævnes en „Gudbrand Herse i Dalene" paa Halfdan Svartes og Harald Haarfagres Tid, se ovenfor 1 B. S. 400, 461; en anden under Eriksønnerne, se ovenfor dette B. S. 16. Endelig nævnes en Gudbrand i Dalene paa Haakon Jarls Tid, se ovenfor S. 194, og der tales om det Hov, han og Jarlen ejede sammen, men det er paa hiint Sted viist, at det er tvivlsomt, hvor vidt man her har tænkt paa den virkelige gudbrandsdalske Gudbrand". Er det ellers denne, maa det ogsaa være den samme som den, hvormed vi paa nærværende Sted beskjeftige os. Den legendariske Saga nævner ogsaa (Cap. 6) Gudbrand som en af Aastas Friere.

3) Hove udgjorde nemlig i ældre Tider en Deel af Hundorp, og Sagnet veed endnu at fortælle om at Blothuset stod der, se Fayes Sagn, S. 168. Endnu vises paa Hundorp den saakaldte Gudbrandshaug, rimeligviis Ættehøjen, hvorpaa der stod en Bautasteen; der er tillige en af det Slags Steensætninger, som man har kaldet Thingkredse.

Mænd, da vilde de blive slagne med Rædsel og deres Gud tilintetgjort". Da Bønderne hørte denne Tale, raabte de alle som een, at Olaf aldrig skulde komme levende derfra, hvis han vovede at drage længer syd efter Dalen til deres Bygd. De sendte over 800 Mand under Anførsel af Gudbrands attenaarige Søn, hvis Navn skal have været Alf [1]), og flere andre Høvdinger nordefter til Breidebygden for at indhente nærmere Efterretninger. Alf standsede først i tre Dage paa Gaarden Hov i Sodorp, hvor en Mængde Flygtninger fra Lesje, Lom og Vaage samledes til hans Skare; siden drog han længer nordefter, indtil han kom til Breiden.

Imidlertid havde Kong Olaf forladt Lom og Vaage, efter at have indsat Prester til at fuldende Omvendelsesverket. Han drog over Rusten og kom ned til Sel, hvor han tilbragte Natten, og fik høre, at en stor Mængde Folk var samlet længer nede i Dalen for at give ham en varm Modtagelse. Bønderne paa Breiden hørte ligeledes, at Kongen nærmede sig, og gjorde sig færdige til Kampen. Om Morgenen bærklædte Kongen sig med alle sine Mænd, og drog sydefter over Selvoldene og videre ned efter Dalen, indtil han kom til Breiden, hvor han fandt en stor Flok forsamlet. Kongen fylkede sin Skare, traadte frem i Spidsen, raabte over til Bønderne og spurgte, om de vilde lade sig døbe. Bønderne svarede, at han skulde faa andet at gjøre den Dag, end at spotte dem, istemte Krigsraab og sloge paa deres Skjolde. Da løb Kongens Mænd frem og kastede sine Spyd, men Bønderne toge strax Flugten, saa at kun faa bleve staaende tilbage [2]). Mange bleve fangne, hvoriblandt Alf og flere anseede Bønders Sønner. Dagen efter sendte Kongen Alf tilbage til sin Fader med den Hilsen, at han snart skulde komme efter. Alf bragte sin Fader den uvelkomne Efterretning. Han fraraadede ham indstændigt at indlade sig i noget Slag med en Mand som Olaf, da der ikke var mere end to Hundreder tilbage af den hele Skare, hvormed de havde budt ham Trods. „Det er tydeligt at høre", sagde Gudbrand, „at alt dit Mod er banket ud af dig, og i en ulykkelig Stund drog du hjemmefra, thi denne din Skam vil længe mindes: du tror strax paa alle de Skræmsler, denne Mand farer med, derfor har han gjort dig og din Skare saadan Spot". Om Natten skal Gudbrand have drømt at en lys og skrækindjagende Mand kom til ham og truede ham med endnu større Ulykke, end der var overgaaet Sønnen, hvis han vovede at stride

[1]) Navnet findes kun i Flatøbogen. Den legendariske Saga giver Sønnen en Alder af 28 Aar.

[2]) Hvor denne Fegtning stod, siges ikke udtrykkeligt. Man har antaget, at dette var ved Hov, hvor Alf tilbragte de tre Dage, og derved har man seet sig nødsaget til at udstrække Breidebygden lige til Sodorp forbi Hvam; men det siges aldeles ikke, at Alf der oppebiede Kongens Komme. Det rimeligste er, at Slaget stod ved selve Breiden.

mod Olaf; han selv skulde falde med alle sine Mænd, og Ravn og Ulve slide deres Lig. Da han, ængstelig herover, om Morgenen fortalte det til den, som næst ham var den mægtigste Mand i Dalen, Thord Istermage, sagde denne at han havde drømt det samme. De lode derfor blæse til Things, og forkyndte Bønderne, at de efter nærmere Overlæg havde fundet det bedst, at dagthinge med denne Mand, som kom nordenfra med nyt Trospaabud, for at høre, hvad han egentlig forlangte, og for at prøve, hvad Ret eller Rimelighed han havde at fare med. Gudbrand bød derfor sin Søn at drage med 12 Mand til Kongen, som havde skjenket ham Livet efter Slaget, for at melde ham, at Bønderne gjerne vilde holde Thing med ham, og med Fuldmagt til at slutte Stilstand med Kongen, hvis han samtykkede i Forslaget. Olaf modtog dette med Glæde, og der sluttedes Stilstand eller Grid mellem begge Parter, saa længe Mødet varede. Derpaa vendte Sendebudene tilbage, og Olaf begav sig ud til Gaarden Lidstad, ganske nær ved Hundorp, hvor han tilbragte fem Dage [1]). Paa den bestemte Dag begav Kongen sig til Thinget, der sandsynligviis holdtes paa det sædvanlige Sted ved Hundorp. Da Thinget var sat, stod Kongen op og sagde, at Beboerne af Lesje, Lom og Vaage havde antaget Christendommen, nedbrudt sine Blothuse, ødelagt sine Afguder og troede nu paa den sande Gud, der skabte Himlen og Jorden: nu var det hans Ønske, at de her forsamlede Bønder vilde gjøre det samme, saa at alle havde een Tro, den paa Christus. Da Kongen havde sat sig, stod Gudbrand op og svarede: „Vi vide ikke, hvem du taler om, thi du kalder den en Gud, som hverken du eller nogen anden kan see. Jeg kan jo ikke bede den om nogen Hjelp, som jeg ikke seer eller kjender. Da have vi en langt anden Gud, som vi hver Dag kunne see. Aarsagen, hvorfor han ej er ude i Dag, er den, at det regner saa sterkt; men jeg tror nok, at naar I faa ham at see, ville I blive forskrækkede, ja I ville reent forfærdes over, hvor vældig han er. Men er der noget i, hvad du siger, at eders Gud formaar saa meget, da lad ham nu mage det saaledes, at det i Morgen er skyet, men ikke Regn". Dermed hævedes Thinget for den Dag. Man stillede hinanden gjensidigt Gisler, Gudbrand sin Søn, og Kongen en anden Mand. Om Aftenen spurgte Kongen Gudbrands Søn, hvorledes deres Gud saa ud. „Den er gjort i Lignelse efter Thor", sagde han, „høj og før, med en stor Hammer i Haanden. Indentil er den huul: den staar paa Fodskamler ovenpaa en Hjell eller Forhøjning naar han er ude; Guld og Sølv er der nok af paa ham, og hver Dag faar han fem Lever Brød, med Kjød til. Natten

---

[1]) Lidstad er den Gaard, paa hvilken Frons Kirke lige til 1787 stod; nu ligger Kirken lidt søndenfor. Man skulde næsten formode, at Olaf under sit Ophold paa Lidstad har ladet Grundvolden til Kirken lægge.

skal Kongen have tilbragt Vaagen, og i Bønner. Dagen efter var Vejret virkelig saaledes som Gudbrand havde ønsket. Kongen lod holde Messe, gik saa til Verds og derfra paa Thinget, hvor Mængden allerede var samlet. Biskop Sigurd traadte frem i fuldt Skrud, iført Chorkaaben med Mitra paa Hovedet og Biskopsstav i Haanden. Han prædikede Troen for Bønderne, og talte meget vakkert om de mange Jertejner, Gud havde gjort. Da han satte sig, stod Thord Istermage op og sagde: „Mangt og meget taler hiin Hornmand med Stav i Haanden [1]). Men siden I paastaa, at eders Gud kan gjøre saa mange Jertejner, saa lade han det være klart Vejr og Solskin i Morgen; da skulle vi atter mødes her og gjøre et af to, enten slutte Forlig eller holde Strid". Derpaa gik de hver til sit. Kongen kaldte en af sine Mænd, ved Navn Kolbein sterke fra Fjordene, til sig, og bød ham, næste Morgen paa Thinget at staa ved hans Side med en stor Klubbe, som han sædvanligviis plejede at bære foruden Sverdet, hvormed han var omgjordet. Andre bød han om Natten deels at gaa ned til Vandet, hvor Bøndernes Baade laa, og bore Huller i dem, deels at snige sig om paa Gaardene, hvor Bøndernes Heste gik, og ride dem bort. Selv tilbragte han ogsaa denne Nat med Bønner til Gud om at hjelpe ham med sin Miskund og Naade. Da Ottesangen var holdt, gik han til Thinget. Nogle Bønder vare komne, andre saa man komme bærende imellem sig et Billede i Menneskeskikkelse, prydet med Guld og Sølv. Da de tilstedeværende Bønder saa deres Gud nærme sig, rejste de sig alle hastigt op, og bøjede sig for dette Skræmsel. Det blev sat midt paa Thingvolden. Paa den ene Side sad Bønderne, paa den anden Kongen med sine Mænd. Nu stod Gudbrand op og sagde: „Hvor er nu din Gud, Konge? Han bærer nok nu Hageskjegget temmelig lavt, og det lader derhos til at hverken du eller den hornede Mand ved din Side, som I kalde Biskoppen, er fuldt saa vigtig som i Forgaars, thi nu er vor Gud kommen, der raader for alle Ting, og seer paa eder med hvasse Ojne; jeg seer godt at I ere fulde af Angest og neppe vove at slaa Ojnene op. Lader derfor eders Uvæsen fare og forliger eder atter med vor Gud; saa

---

[1]) Her menes Biskoppen, hvis Mitra eller kloftede Hue gav ham et Udseende i Bøndernes Ojne, som om han var en Mand med Horn (hyrningr). Det tillægges og om hans Stav, at den øverst var bøjet ligesom et Væderhorn: dette synes dog at være en senere Tilsætning, da de krumbøjede Biskopsstave neppe endnu paa Olafs Tid vare brugelige. En lignende Forundring over Biskopsdragten, som den, der her tillægges Gudbrandsdølerne, tillægges i Legenden om St. Sigfrid de svenske i Verend: „tha the sagho ærchebiscopin klæddan i sin scrud, och mædh krokstaf ok krono, tha thænkto some han hafua horn a hofdhe, oc gato ey fulkomlica undrat, thet the hafdho ey förra set". (Fants Scr. rer. Svvc. II. 153).

streng han er i at hevne Fornærmelser, tykkes det mig et stort Under at han har skaanet eder saa længe; men han venter vel ganske sikkert at I ville ydmyge eder for ham og dyrke ham". Kongen stod derpaa op og svarede: „du har talt mangt og meget til os denne Morgen, og undrer dig over at du ej kan see vor Gud: jeg venter at han snart kommer til os. Derimod undrer jeg mig over, at du vil skræmme os med din Gud, som er blind og døv og hverken kan bjerge sig selv eller andre, eller komme af Stedet uden at bæres af andre: jeg aner at han snart vil faa en Ufærd, thi see nu mod Osten, der kommer vor Gud med meget Lys"! Solen stod just op, og alle Bønderne vendte sig imod den. Kongen havde tidligere givet Kolbein sterke et Vink om, at naar det traf sig saaledes under hans Tale, at Bønderne vendte sig fra sin Gud, skulde han slaa til den af alle Kræfter med Klubben. Dette gjorde nu Kolbein, og slog til Billedet saa eftertrykkeligt, at det brast i mange Stykker. Ved Lyden heraf vendte Bønderne sig om og saa deres Gud ligge sønderslagen, medens Muus saa store som Katte, og Ormer og Padder valt ud. Bønderne bleve saa rædde, at de flygtede deels til deres Baade, deels til deres Heste; men da de satte Baadene ud, lob de fulde af Vand, og Hestene vare ingen Steds at finde. Der var nu en stor Larm. Olaf lod Bønderne kalde tilbage, og bad dem ikke at bære sig saa, thi han havde noget at tale med dem om. De adløde, og Thinget blev paany sat. Kongen rejste sig og sagde: „jeg skjønner ikke, hvad al denne Tummel og Løben frem og tilbage skal betyde. I see nu, hvad eders Gud duede til, som I dyngede Guld og Kostbarheder paa, og bevertede med Mad og Drikke; Ormer og Padder, Muus og Ogler have nydt godt deraf, som I nu saa, og det er tilpas til dem, der tro paa sligt og ej ville lade slig Galskab fare. Tager nu eders Guld og Kostbarheder op her fra Marken og bringer det hjem til eders Kvinder, men dynger det ikke paa Stokke eller Stene. Og vælger nu et af to, enten strax at antage Christendommen, eller at holde Slag med mig i Dag, saa kan den sejre, hvem vor Gud vil unde Sejren". Dale-Gudbrand sagde: „stor Skade have vi lidt paa vor Gud, men siden han ej kunde hjelpe os, er det vel saa, at din Gud er mægtigere, og vor Gud svag og daarlig, saa snart han har med andre end os alene at bestille; det ville vi nu gjengjelde ham med at lade Troen paa ham fare, men derimod dyrke din Gud, og tro paa ham". Alle lovede nu at antage Christendommen, og bleve døbte. Biskoppen selv døbte Gudbrand og hans Søn. Gudbrand skal have ladet bygge en Kirke paa sin Gaard, og lagt betydeligt Jordegods til af sine egne Ejendomme. Olaf lod flere Prester blive tilbage i disse Hereder, og han og Gudbrand skiltes som gode Venner [1]).

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 107, 108, Snorre, Cap. 118, 118; den legen-

Fra Gudbrandsdalen drog Olaf ud til Hedemarken, hvor der endnu manglede meget i at Christendommen var fuldstændigt antagen, thi forrige Gang, han var der efter at have fanget Kongerne, vovede han ej at fare vide om med ikke større Folkestyrke end den, han havde. Der var saaledes flere Egne, som endnu ikke vare christnede. Nu derimod berejste Kongen det hele Landskab, og endte ikke, førend Hedemarken fuldkommen var christnet, Kirker

---

dariske Olafssaga, Cap. 33—38, 74. Denne merkelige Beretning, der af flere Kjendemerker tydeligen kan sees at være et Lokalsagn, som er opbevaret i Gudbrandsdalen selv, fortælles næsten med de samme Ord baade i de historiske Sagaer og den legendariske. Dog har denne sidste den væsentlige Fejl, at den i Cap. 33—38 begynder med at omtale Dale-Gudbrand og hans Forberedelser til at modtage Olaf, uden at have nævnt om dennes tidligere Rejse fra Raumsdalen til Lesje og over Lordalen til Lom, hvilket alt sammen først omtales meget senere, i Cap. 74, som om det foregik paa Olafs sidste Flugt fra Søndmøre over Gudbrandsdalen og Oplandene til Sverige. Vilkaarligheden og Urigtigheden af denne Udskillelse er saa meget mere indlysende, som det endog her heder i Cap. 33, at Dale-Gudbrand havde hørt, at Olaf var kommen til Lom, uagtet det af det foregaaende snarere skulde synes, som om Olaf søndenfra havde begivet sig til Gudbrandsdalen. Derimod har den legendariske Saga Stedsnavnene meget rigtigere, medens de endog i de bedste Afskrifter af de historiske Sagaer ere betydeligt forvanskede. I disse kaldes saaledes Bø-Gaardene (Bœar) paa Lesje, hvor Olaf overnattede, Borar, aabenbart kun ved Fejllæsning; medens den legendariske Saga har: „siđan fór hann yfir Lorodal ok kom þar sem Stafabrekka heitir", har de historiske: „siđan fór hann yfir Orodal ok svá um Ljárdal ok kom niđr þar sem Stafabrekka heitir": her er, ligeledes ved Fejllæsning, Lorodalr gjort til to, Orodalr og Ljárdalr (der skal vistnok være et Strøg, kaldet Oredalen, men det ligger søndenfor Lordalen, saa at Kongen først maatte komme til denne). I Stedet for Vágaröst (Vaagerusten), som Kongen passerede over til Sel, har den historiske Beretning Vrguröst (Navnet forekommer ej i den legendariske); Sil, hvortil Kongen kom ned, er i de historiske Sagaer forvansket til Usu, og Silvellir til Suvellir: altsammen fordi senere Afskrivere, sandsynligviis Islændinger og ubekjendte med Navnene, have læst dem fejlagtigt. Mellem Fremstillingen i de to Saga-Bearbejdelser er der ogsaa den væsentlige Forskjel, at den historiske Saga omtaler de her nævnte Gudbrandsdøler, som om de aldrig før havde været christne, medens den legendariske oftere lader forstaa, at de allerede tidligere havde været omvendte til Christendommen, men vare frafaldne, ja endog havde gjort sig nye Afgudsbilleder. Dette, som aabenbart grunder sig paa den urigtige Forestilling, at allerede Olaf Tryggvessøn havde christnet Oplandene, — idet han nemlig, ifølge Cap. 6, ved denne Lejlighed holdt Olaf Haraldssøn under Daaben førend hans Moder blev gift med Sigurd Syr, altsaa i Gudbrand Kulas Huus, hvilket Sagaberetteren vistnok har tænkt sig beliggende i Gudbrandsdalen — strider ligefrem med det fuldkomne Ubekjendtskab til Christendommen og de christne Ceremonier, som ogsaa den legendariske Saga tillægger Gudbrandsdølerne, og maa følgelig ansees aldeles urigtigt. Vi have ellers allerede ovenfor talt om den ved første Øjekast noget besynderlige Omstændighed, at Gudbrand og Dølerne skulde omtale Olaf paa en saa fremmed Maade, nemlig som „en Mand ved Navn Olaf", og „denne Mand" o. s. v., uagtet han allerede tidligere, nemlig strax for Nesje-Slaget, havde rejst paa

indviede og Prester udnævnte. Fra Hedemarken drog han til Thoten og Hadeland, hvor han, som det heder, rettede paa Folkets Troesskikke, ligesaa paa Ringerike. Derpaa drog han til Oslo, og opholdt sig der nogle Dage, i den Hensigt at besøge Raumarike. Da Raumerne hørte dette, flokkede de sig sammen, for at møde Olaf med væbnet Haand og formene ham Adgangen. Hans forrige Besøg, sagde de, skulde de nok aldrig glemme, og det skulde være sidste Gang, han var kommen der. Kongen traf Flokken ved Nittesund, og vandt, som det synes, en let Sejr. Bønderne faldt strax til Fode, og han gjennemrejste det hele Fylke, indtil alle havde antaget Christendommen. Han drog heelt op i Soløer, som ligeledes christnedes. Der kom Skalden Ottar svarte til ham, for at gaa ham til Haande: han bragte Efterretningen om at Olaf Sviakonge var død (sidst i 1021 eller først i 1022), og at Anund saaledes nu var Enekonge i Sverige [1]). Vintren var nu næsten forbi, og Olaf vendte atter tilbage til Raumarike, hvor han stevnede et talrigt Thing paa Eidsvold, hvor Eidsiva-Thinget siden den Tid, og vist ogsaa tidligere, plejede at holdes. Han satte da, siges det, i Lovene, at Oplændingerne skulde søge til dette Thing, og at Eidsævis-Loven skulde gjelde i alle Oplandenes Fylker, og vide andensteds, hvor den siden har gjeldt [2]). Disse merkelige Ord bekræfte paa det tydeligste, hvad der allerede ovenfor er ytret, at det ej var Christendommen og Christenretten alene, som Olaf paa disse sine Rejser paabød og deels med det Gode, deels ved Trusler, fik Indbyggerne til at antage, men at det desforuden var den hele, af ham og hans Raadgivere gjennemgaaede og efter Christendommens Aand lempede, altsaa i mange væsentlige Stykker forandrede, verdslige Lovgivning, hvilken han paa denne Maade skaffede Indgang, ligesom vi allerede have seet, at han i Thrøndelagen ej alene havde ladet Kirkeloven, men den hele modificerede Lovgivning, oplæse og faaet den vedtagen. Desforuden

Vejtsler i Gudbrandsdalen og tillige baade op til Throndhjem og tilbage igjen. Men det er tillige viist, at ved „Gudbrandsdalen" forstaaes paa dette Sted kun Kong Gudrøds Distrikt, altsaa den sydligste Deel nærmest Mjøsen, og at Olaf for Resten har rejst saa skyndsomt op ad saa afsides Fjeldveje, maaskee endog gjennem Østerdalen, og til Throndhjem og ned igjen, at Gudbrandsdølerne da neppe have seet noget til ham. For øvrigt kan der dog nok ogsaa i Gudbrands Ord ligge nogen Haan eller Ironi; men at i det mindste Sagafortælleren vil have det betragtet som om Olaf var aldeles fremmed i Gudbrandsdalen, er aabenbart.

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 109. Snorre, Cap. 120, siger kun at da Olaf vendte tilbage fra Soløer, var Vintren for en stor Deel forløben, og at Sviakongen var død tidligere den Vinter, førend Ottar svarte kom til Olaf paa Soløer. Det er saaledes umuligt at vide, om Sviakongens Død indtraf før eller efter Nytaar 1022. Alt hvad vi med Bestemthed kunne sige, er alene, at han døde om Vintren 1021—1022.

[2]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 109. Snorre, Cap. 120.

ordnede han og, som vi see, Landets Inddeling, og knyttede dets enkelte Dele nærmere sammen, idet han i de allerede bestaaende Thingforeninger fik de Landskaber optagne, som hidtil slet ikke, eller kun løseligt, havde været forbundne dermed. Thi naar det heder, at han bestemte, at Eidsævisloven skulde gjelde over alle Oplandene foruden i de øvrige Landskaber, hvor den senere har gjeldt, kan Meningen deraf alene være den, at ved hans Bestræbelser ej alene Oplandenes tre Hovedfylker og de øvrige Landskaber, som allerede af Halfdan svarte dermed havde været forenede [1]), men i de følgende urolige Tider paany adsplittedes, nu atter sammenknyttedes; men at denne Forening tillige forøgedes med Gudbrandsdalen, Østerdalen, maaske og Numedal og Thelemarken, og at derhos Forbindelsen mellem Oplandene og Viken knyttedes fastere og uopløseligere end hidtil. Vi kunne saaledes med Visshed slutte, at f. Ex. under Olafs Ophold i Gudbrandsdalen have Indbyggerne ej alene maattet forpligtet sig til at antage og overholde Christendommen, men og til at vedtage den ved hans Foranstaltninger forbedrede Eidsævis-Lov, som han sandsynligviis har ladet oplæse eller fremsige, og tillige til at give deres Løfte om at godkjende de Bestemmelser, han fremdeles til Lovgivningens Betryggelse og de enkelte Landskabers nøjere Forening maatte ville paabyde. Efter at saaledes alle Forberedelser vare trufne i hvert enkelt Landskab eller Fylke, har Kongen kronet Verket med at sammenkalde hiint Hoved-Thing paa Eidsvold, hvor da Afsendinger fra alle Oplandenes og Vikens Fylker og Landskaber have mødt, og hvor Thingforeningen i sin udvidede Form er bleven sluttet og besvoren, idet tillige den forbedrede Lovgivning paany er bleven højtideligen vedtagen og bekræftet [2]). Senere ville vi finde at et saakaldt **Borgarthing** for Vikens Landskaber kom istand, med Borg eller Sarpsborg som Thingsted. Men uagtet Sarpsborg allerede, som vi have seet, var anlagt af Olaf, saa viser dog det nys meddeelte, at denne Udsondring af Viken i en egen Thingforening ikke skyldes ham, ligesom det vel endog er uvist, hvor vidt den nogensinde har bestaaet i andet, end at Vikverjerne, for hvem det maatte være ubekvemt at søge Thing heelt oppe paa Eidsvold, i Tidens Løb have taget sig og faaet et Slags Ret til at holde deres Thing i Sarpsborg, hvorved det neppe kunde undgaaes, at den i Olafs Tid fælles Lovgivning for Viken og Oplandene, ved Optagelsen af

---

[1]) Hvilke disse vare, se ovf. 1 B. S. 402.

[2]) Nogen Eenhed i Lovgivningen for Oplandene før Olafs Tid kan der neppe have været, om end oprindelig de samme Retsvedtægter gjaldt for alle dets Landskaber, thi den næsten fuldkomne Adskillelse, der herskede mellem dem, maatte i Tidens Løb ogsaa frembringe Forskjellighed i visse Enkeltheder. Egentligt Sammenhold eller Lovgivnings-Eenhed herskede der indtil Olafs Tid vistnok kun mellem Mjøs-Landskaberne.

særegne lokale Retsvedtægter, efterhaanden har udgrenet sig i tvende, der, skjønt højst ubetydeligt, dog altid vare noget forskjellige fra hinanden [1]).

63. Olafs Bedrifter i Gulathingslagen. Uenighed med Erling Skjalgsson. Aasbjørn Selsbane.

Efter at vi saaledes have gjort os Olafs Fremgangsmaade paa Oplandene klar, kunne vi derfra og slutte at han ogsaa i Throndelagen ved Siden af Lovforbedringen maa have sørget for at sammenknytte paany den ved Delingen efter Svoldrslaget nødvendigviis meget løsnede Frostathings=Forening mellem Throndelagens Fylker, hvortil nu atter Naumdalen, Nordmøre og Raumsdalen, maaske endog Søndmøre ere føjede, ligesom han vel ogsaa dertil vilde have føjet Jemteland, om det var lykkets ham at erhverve Herredømmet derover [2]). Og den samme Fremgangsmaade maa han endelig have haft i Sinde at anvende ved Gulathingets, eller de vestlige og sydvestlige, Kystfylker med tilhørende Oplande; men for at dette kunde ske, maatte han først og fremst see til at sikre sig bedre mod den mægtige **Erling Skjalgsson**, der, uagtet han vistnok i Forliget til Hvitingsø havde underkastet sig og givet Slip paa de store Forleninger, som Jarlerne havde givet ham, dog nu, efter at Kongen saa længe havde været borte, i Virkeligheden udøvede den samme Magt, som før, og maaskee med saa meget større Voldsomhed, som han ej længer var berettiget dertil. Lige fra Sognsø til Lindesnes havde

---

[1]) Det er allerede ovenfor nævnt, at den legend. Olafssaga, Cap. 34, idet den kalder Eidsævisloven „Sefs=Lov" udtrykkeligt siger at der kun hersker 3 Love i Norge, nemlig Frostathings=, Gulathings= og Sefs=Lov, til hvilken ogsaa følgelig Vikens Lov regnes. Ogsaa i Kongesagaerne ved 1115 tales der om de tre Lagthing „Gula=, Frosta= og Eidsævis=Thing", som alle Lagthing i Norge. Borgarthing nævnes allerførst, dog ej som særeget Lagthing, men kun som „et Thing paa Borg, hvor Kongen hyldedes", omtrent ved 1047, se Harald Haardr. Saga, Cap. 40. Vi have vistnok endnu tilbage en ældre Christenret for Viken, og en anden for Eidsivathing, hvilke tvende indbyrdes ere noget afvigende, men Afvigelserne ere ikke større end at de allerbedst kunne forklares paa den ovenanførte Maade, og den oprindelige Eenhed skinner tydeligt igjennem. Her maa det og bemerkes, at da Oplandene og Viken havde hver sin Biskop, kunne Afvigelserne deraf saa meget lettere forklares. Men da vi ej længer besidde den verdslige Lov, enten for Viken eller Eidsivathing, er det umuligt at vide, om ikke denne virkelig har været eenslydende for begge, eller i alle Fald kun med de indbyrdes Afvigelser, hvilke Oplandenes særegne Beskaffenhed som Indland, Vikens som Kystland, gjorde nødvendige.

[2]) Raumsdalen tilligemed Nordmøre maa i Jarlernes Tid atter have været skilt fra Frostathingets Forening, og derimod gjenforenede med Søndmøre, siden disse to Fylker affondredes som en særskilt Besiddelse for Sviakongen. Derfor er det ej usandsynligt, at nu ogsaa Søndmøre lagdes til Frostathing, see nedenfor. Hvad Haalogaland angaar, da hørte det vel ikke til Frostathingets Forening, dog maa Frostathingslovens Vedtægter nødvendigviis have været gjeldende der.

han tiltaget sig Raadighed i eet og alt, og der stod saa megen Skræk af ham, at ingen vovede at gjøre andet end hvad han vilde. For at sætte ham en Modvægt havde Olaf, sandsynligviis strax efter Forliget til Hvitingsø, udnævnt sin Ven Aaslak **Fitjaskalle** [1]), Erlings eget Næstsøskendebarn og følgelig ligesaa byrdbyrdig som han selv, til sin Sysselmand paa Søndhordeland, idet han tillige gav ham store Vejtsler og udtrykkeligt bad ham at holde Erling Stangen. Men Erling var ikke den, der taalte nogen ved Siden af sig, og det kom tilsidst saa vidt at Aaslak maatte forlade sin Syssel, og begive sig til Kongen, med Beklagelser over Erlings Anmasselser. Større Kraft end den fornemme Aaslak synes den af ringe Stand ophøjede **Thore Sel**, hvilken Kongen havde sat til sin Aarmand paa Agvaldsnes, at have udviklet, thi han holdt sig her i Erlings Nærhed, uagtet han aabenbart var ham en stor Torn i Øjet, og uagtet denne vistnok gjorde sig al Umag for, ved allehaande Drillerier at faa ham bort. Der var saaledes nu atter et temmelig spendt Forhold mellem Erling og Kongen, hvilket denne nødvendigt maatte see til paa en eller anden Maade at faa hævet, førend han atter berejste de vestlige Fylker. Derfor sendte han Bud til Erling, og indstevnede ham til at møde hos sig om Vaaren i Tunsberg, idet han bestemte sin Rejse gjennem Gulathingslagen til det følgende Aar. Imidlertid forbød han al Udførsel eller Salg af Korn, Malt eller Meel fra Agder, Rogaland og Hordaland, sandsynligviis fordi det ellers var at befrygte, at den Udsigt til Fortjeneste ved Kornudskibning til den nordlige Deel af Landet, som den der herskende Dyrtid aabnede Indbyggerne af Landskaberne søndenfor Stad [2]), hvor Aaret var godt, vilde blotte disse Egne saaledes for Korn, at der neppe vilde blive tilstrækkeligt Forraad til Underhold for de Folk, Kongen agtede at medbringe. Dette viser, at han maa have tænkt paa at komme mere mandsterk end sædvanligt, for at kunne tilintetgjøre Hedendommens Levninger fra Grunden af, og fuldstændigt at ordne Lovgivningen og organisere Fylkernes Forening her, som andensteds.

Da Vaaren kom (1022), begav Kongen sig ned til Søen, udrustede Skibe, efter hvad man maa antage ved Oslo [3]), og drog ud til Tunsberg,

[1]) Aaslaks Fader Aaskell var Søskendebarn til Skjalg, Erlings Fader; deres Fædre vare Brødre. Af Tilnavnet sees det, at Aaslak boede paa Fitje, paa Stord=Ø. See ovf. S. 293.

[2]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 109. Snorre, Cap. 120.

[3]) Oslo nævnes vel ikke paa dette Sted, men derimod i den legend. Saga, Cap. 39, hvor der siges at Olaf opholdt sig i Oslo, førend han drog op til Raumarike. Herved behøver det naturligviis ikke at være antydet, at der allerede da var en Kjøbstad paa dette Sted, hvilken, som bekjendt, først stiftedes af Harald Haardraade; men Stedet maa lige fuldt have haft dette Navn, og rimeligviis laa der en Kongsgaard, hvis Grund Harald siden kunde benytte til By=Anlægget. Et Slags Havn og Naust for Raumarikes Indbyggere maa have været her. Se ovf. 1 B. S. 742.

hvor han opholdt sig, medens der var størst Tilløb af alle Slags fremmede Kjøbmænd, og rigest Korntilførsel fra andre Lande. Her indfandt Erling Skjalgssøn sig, og han og Kongen havde flere Sammenkomster [1]). Kongen bebrejdede ham at ingen kunde beholde sin Frihed for ham lige fra Sognsø til Lindesnes, ikke engang odelsbaarne Mænd, der dog kunde fordre Ret og Skjel af sine Jevnbyrdige. „Her er nu", sagde Kongen, „eders Frænde Aaslak, der mener at I har behandlet ham uvenskabeligt; jeg veed ikke om han har forskyldt det, eller om han alene skal undgjelde fordi han har varetaget mit Tarv. Jeg nævner ham, men der er ogsaa mange andre, som klage paa lignende Maade, saavel Sysselmændene som Aarmændene, der forestaa mine Gaarde og skulle gjøre Vejtsler for mig og mine Mænd". Erling sagde: „Dette er snart besvaret. Det være langt fra at jeg lægger Aaslak eller nogen anden for Had, fordi han er i eders Tjeneste, men Sagen er kun den, som den længe har været, at enhver af os Frænder gjerne vil være de andres Overmand. Jeg erklærer ogsaa, at jeg villigt skal bøje Halsen for dig, Kong Olaf, men at jeg derimod aldeles ikke vil finde mig i at bukke mig for Thore Sel, der er trælbaaren i alle Ætter, skjønt han nu er eders Aarmand, eller for andre hans Lige, om I end holder dem i Ære". Fælles Venner lagde sig nu atter imellem, idet de forestillede Kongen at ingen Mand kunde være ham en saadan Støtte som Erling, hvis han vilde være hans oprigtige Ven, og bade paa den anden Side Erling at betænke, at han, forvisset om Kongens Venskab, vilde des lettere kunne udrette mod alle andre, hvad han ønskede. Et Forlig kom derved paany istand, ifølge hvilket Erling skulde lade sig nøje med de Vejtsler, han hidtil havde haft, og sende sin Søn Skjalg til Kongen, der skulde beholde ham hos sig, altsaa vel som et Slags Gissel, hvorimod Kongen skulde lade de Klagemaal falde, som han havde mod Erling. Aaslak vendte tilbage til sine Gaarde, og Kongen og Erling skiltes, i det mindste i Navnet forligte. Erling holdt ogsaa sit Løfte om at sende sin Søn Skjalg til Kongen, hvilket viser, at han nu maa have været mere bange for Kongens Vrede, end forhen; dette aabenbarer sig ogsaa af hans Ord og Fremfærd ved den Begivenhed, vi nu skulle berette, der vakte ny Fiendskab mellem ham og Kongen [2]).

Erlings Syster Sigrid havde, som nys omtalt, været gift med Thore Hunds Broder, den rige og anseede Sigurd paa Throndenes, hvis Søn **Aasbjørn** nu efter Sigurds Død ejede Gaarden. Det havde været Sig-

---

[1]) Ved første Øjekast kunde det i Sagaen synes som om Erling først kom til Olaf om Vaaren efter den næste Vinter, altsaa 1023, men betragter man nærmere Beretningens Ord, og sammenholder den med, hvad der siden fortælles om Aasbjørn Selsbanes tvende Rejser, saa seer man tydeligt, at Erlings Besøg hos Olaf var om Vaaren 1022.

[2]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 110, 111. Snorre, Cap. 121, 122.

urds Skik i Hedendommens Tid, at holde de sædvanlige tre Blot ved Vinternat, Midvinter og Sommernat, forbundne med store Gilder [1]; efter at han havde taget ved Christendommen, kunde han naturligviis ingen Blot holde, men derimod vedblev han at holde Gjestebud, nemlig om Høsten, ved Juletid, og ved Paaske. Aasbjørn fortsatte efter Faderens Død (1020) denne Skik, men havde større Vanskelighed derved, da Aaringen strax efter at han tiltraadte Gaarden begyndte at forværres [2]). Imidlertid var der endnu et betydeligt Forraad paa Gaarden af gammelt Korn og andre Fornødenheder, og saaledes kunde han dette Aar (1020) holde ved med Gjestebudene. Men næste Aar (1021) var ikke bedre, og hans Moder Sigrid raadede ham derfor til enten ganske eller tildeels at høre op med Gjestebudene. Dertil var han dog ej at formaa, men drog om Høsten til sine Venner, og fik af dem kjøbt noget Korn; enkelte forærede ham ogsaa en Deel. Saaledes saa han sig istand til at holde Gjestebudene ogsaa den følgende Vinter (1021—1022). Men om Vaaren blev det desto værre; kun lidet fik man udsaaet, da der neppe var Sædekorn at faa kjøbt, og Sigrid raadede sin Søn til at afskedige en Deel Huuskarle. Dette ansaa den ærgjerrige unge Mand for en Skam, og holdt ud med det fulde Antal Huuskarle saa længe han kunde, indtil det ud paa Sommeren neppe længer blev muligt, da Aaret fremdeles tegnede sig slet, og der nu derhos udstedtes Forbud mod al Tilførsel af Kornvarer fra de sydlige Egne af Landet. Aasbjørn besluttede derfor at rejse sydefter, for at forsøge, om det her, trods Kongens Forbud, vilde lykkes ham at faa kjøbt noget Korn, hvortil han saa overmaade trængte. Han drog afsted paa et ham tilhørende Fragtskib, et godt og temmelig stort Skib, med udsøgt Tilredning, navnligen var Sejlet af godt haaleygsk Vadmaal og stavet. Han havde henimod 20 Mand med sig. Der berettes intet om deres Rejse, forend de en Aften kom til Karmsund og lagde til ved Agvaldsnes, hvor Aarmanden Thore Sel boede. Denne var, som det allerede er nævnt, af ringe Herkomst, maaske endog, som Erling sagde, af Trælle-Æt, men han var en rask, driftig og uforfærdet Mand, og temmelig uvoren i sin Færd, idet han stolede paa Medhold af Kongen; han talte godt for sig og var hvas i sine Ord. Om Morgenen, da det blev lyst, gik Thore, ledsaget af nogle Mænd, ned til Aasbjørns Skib og spurgte, hvo der ejede det anseelige Fartøj. Aasbjørn navngav sig og sin Fader, og sagde paa Thores Spørgsmaal om sit Ærende, at han vilde kjøbe sig Korn eller Malt, da

[1]) Sandsynligviis var Sigurd Forstander for Hovet paa Throndenes.

[2]) Da det i Olaf den helliges Saga, Cap. 112, Snorre, Cap. 123, siges at Thore som Lendermand havde større Anseelse ude end Sigurd, kunde det synes som om Sagaen heri modsagde sig selv, da den lader Thore blive Lendermand hos Olaf ud paa Sommeren 1020, til hvilken Tid Sigurd maa have været død. Men Thore kan jo, ligesom Haarek, have været Lendermand under Jarlerne, og hine Ord bevise just, at han virkelig var det.

der nordpaa var stor Kornmangel; „her derimod", sagde han, „skal der være Overflod paa Korn, og maaskee vi kunne faa kjøbt hos dig, siden jeg seer at her ere store Kornhjelme, saa slippe vi for at fare længere syd eller videre om paa Rogaland i dette Ærende". „Du kan virkelig slippe for at fare videre", sagde Thore, „thi jeg kan fortælle dig, at du hverken vil faa Korn her eller anden Steds, da Kongen forbyder at sælge Korn herfra nord i Landet, rejs derfor hjem, Haaleyging, det gjør du bedst i". — „Er det saa, som du siger, Bonde, at vi ikke kan faa Korn kjøbt, da kan jeg i det mindste besøge min Frænde Erling paa Sole og see, hvorledes han har det", sagde Aasbjørn. „Hvor nær er du skyldt til ham", spurgte Thore. „Hans Syster er min Moder", var Aasbjørns Svar. „Da har jeg nok ikke vejet mine Ord", sagde Thore, „hvis du er Rygekongens Systersøn". I det samme kastede Aasbjørns Mænd Tjeldene af og lagde ud. Thore raabte efter dem, sagde dem Farvel og bad dem komme indom paa Tilbagevejen. Aasbjørn lovede det. Om Aftenen kom han til Jæderen, hvor han gik op til Sole med 10 Mand, medens 10 bleve tilbage for at passe Skibet. Erling modtog ham meget venligt, spurgte ham om Nyheder nordenfra, og viste ham den største Velvilje. Aasbjørn fortalte naturligviis, hvad hans Ærende paa disse Kanter egentlig var, og Erling bekræftede, at det havde sine store Vanskeligheder, fordi Kongen forbød alt Kornsalg. „Jeg kjender ingen her", sagde han, „som tør vove paa at overtræde Kongens Forbud; jeg selv vilde nødig handle ham imod, da der er nok af dem, som gjerne ville sætte Splid imellem os". „Man faar dog seent Sandheden at vide", svarede Aasbjørn; „fra min Barndom hørte jeg, at min Moder var fribaaren i alle Ætter og Erling paa Sole den gjæveste af hendes Frænder, men nu hører jeg dig sige, at du ikke engang er saa uafhængig af Kongens Trælle her paa Jæderen, at du kan raade for dit eget Korn som du vil". Erling saa paa ham med et Smiil og sagde: „I Haaleyger føle mindre til Kongens Magt end vi Ryger; du er ellers skarp i dine Ord, og har deri ogsaa godt at slægte paa; lad os nu først drikke, saa kunne vi i Morgen tale om dit Ærende". De tilbragte derfor Aftenen med Lystighed, og den følgende Dag sagde Erling: „jeg har tænkt nærmere over dit Kjøbmandskab, Aasbjørn; det kommer an paa, hvor kræsen du er i Valget af dem, du handler med". „Jeg er lige glad, hvem det er", svarede Aasbjørn, „naar jeg kun faar kjøbt med fuld Hjemmel". „I saa Fald", siger Erling, „tror jeg nok, at du hos mine Trælle kan faa saa meget Korn, at du bliver hjulpen; de ere ikke i Lov og Ret med andre Folk, og Forbudet gjelder saaledes ikke dem". Aasbjørn var nok saa tilfreds med dette Forslag, og Trællene, underrettede derom, skaffede baade Korn og Malt, saa meget som Aasbjørn ønskede. Da han havde ladet sit Skib, som han syntes, tiltraadte han Hjemrejsen, og fik ved Afskeden gode Vennegaver af Er=

ling, der tog et kjærligt Farvel med ham. Om Aftenen kom han til Karmsund og lagde til ved Agvaldsnes, som han havde lovet. Thore fik endnu samme Aften høre, at Aasbjørn var kommen med fuldladt Skib. Han stevnede strax om Natten Folk til sig, saa at han før Dag havde 60 Mand. Med dem gik han ned til Skibet; det var endnu ikke ganske lyst, og de gik ombord, just som Aasbjørn og hans Folk vare klædde. Aasbjørn hilsede Thore. Denne spurgte, hvad Slags Ladning han førte paa sit Skib. Aasbjørn svarede at det var Korn og Malt. Da udbrød Thore i lange og heftige Beklagelser over Erlings Trodsighed og Opsætsighed mod Kongen. Da Aasbjørn endelig kunde komme til Orde, sagde han, at det kun var Erlings Trælle, der havde ejet dette Korn. Thore svarede bastigt, at han ikke brød sig noget om hans og Erlings Kneb, men betydede Aasbjørn, at han strax skulde gaa i Land med sine Folk, hvis de ej vilde udsætte sig for at kastes overbord, „thi", sagde han, „jeg vil ikke have nogen Trængsel af eder her, medens vi rydde Skibet". Aasbjørn, som ej havde flere end 20 Mand mod Thores 60, maatte adlyde, og staa med sine Mænd og see paa, hvorledes Thore lod hele Farmen losse ud af Skibet. Da dette var tømt, gik Thore langsad Dækket, betragtede Sejlet, og sagde: „det er dog svært, hvor godt Sejl de Haaleyger have: lad os tage det gamle Sejl paa vor Fragtskude og give dem det; det er godt nok for dem, der sejle med tomt Skib". Sejlene bleve virkelig ombyttede, og Aasbjørn maatte i denne Forfatning drage videre. Han kom hjem seenhøstes, og hans uheldige Rejse rygtedes vidt og bredt. Af Gilderne blev der nu naturligviis intet, og derimod indbød Thore Hund Aasbjørn, hans Moder og alle dem, de vilde tage med, til Julegjestebud hos sig. Men Aasbjørn var saa skamfuld og ærgerlig, at han ikke lod sig see, men sad hjemme, hvilket Thore tog ilde op, som om han slog Vrag paa hans Indbydelse. Han lod derfor nu og da spydige Ord falde om Aasbjørn og hans Rejse. Saaledes sagde han f. Ex.: „Der er jo vistnok stor Forskjel paa os og Aasbjørns mødrene Frænder i Anseelse, men han viser det ogsaa til Gavns, saa meget som han anstrengte sig i Sommer for at besøge sin Morbroder Erling heelt nede paa Jæderen, medens han nu ikke engang vil drage i det nærmeste Huus til mig: maaskee han tror at finde en Sel-Thore i hver Holm, han kommer forbi". Slige og lignende Udladelser af Thore kom Aasbjørn for Ore, og han tog sig overmaade nær af dem. Ilde til Mode var han over sin Rejse før, og end mere, da han hørte at man spottede derover. Han holdt sig derfor fremdeles hjemme om Vintren og vilde ikke gaa i noget Gjestebud. Han tænkte kun paa, hvorledes han skulde aftvætte Skjendselen i Sel-Thores Blod.

Imidlertid havde Kong Olaf opholdt sig den hele Sommer i Viken, og berejst den lige ned til Grændsen ved Elven; Høsten og den første Deel

af Vintren tilbragte han i Sarpsborg, hvorfra han i Begyndelsen af det følgende Aar tiltraadte sin bebudede Rejse til de vestlige Kystfylker. Paa sin Side lod Aasbjørn Sigurdssøn en tyvesædet Snekke, som han ejede, sætte frem og udruste strax efter Kyndelmisse, stevnede Folk til sig og drog sydefter med 90 vel bevæbnede Mænd. Han fik daarlig Vind, saa at Farten gik noget langsomt; han holdt sig mere udenskjærs end indenskjærs, og kom endelig om Aftenen Thorsdag i Paaskeugen (18de April) til den ydre Side af Karm-Øen, hvor den var mindre bebygget. Da de havde tjeldet, sagde Aasbjørn til sine Mænd, at de kunde blive der og bie paa ham, medens han selv gik op paa Øen for at undersøge, hvad der var paa Færde. Han var simpelt klæd, med en sid Hat, en Fork i Haanden, og et Sverd under Klæderne. Han gik tvers over Øen, indtil han kom paa en Højde, hvorfra man kunde see ned til Agvaldsnes Gaard og videre til Karmsund: der saa han en Mængde Folk fare baade til Lands og Vands, hvilke alle stevnede til Agvaldsnes. Han undredes derover, gik ned til Gaarden og hen til nogle Tjenestefolk, der syslede med Maden: af deres Tale hørte han, at Kong Olaf var kommen der til Gjestebud, og just var gaaen til Bords. Aasbjørn gik nu ind i Stuen: man lagde ikke Merke til ham i Forstuen, thi der gik Folk idelig ind og ud. Stuedøren selv var aaben, og han saa Thore Sel staa foran Højsædesbordet. Han hørte ligeledes, at man spurgte ham om, hvorledes det var løbet af mellem ham og Aasbjørn, og at Thore nu fortalte baade vidt og bredt derom, men paa en meget partisk Maade, hvorved Aasbjørn kom i et latterligt Lys. Da man spurgte ham, hvorledes Aasbjørn optog det, at de ryddede Skibet, sagde han: „nogenledes, dog ikke videre godt; men da vi byttede Sejlene, hørte vi tydeligt Graaden sidde i hans Hals". Dette var for meget for Aasbjørn at taale, han styrtede ind med draget Sverd, og med de Ord: „nu er dog Graaden ude af min Hals"! hug han til Thore saa voldsomt, at Hovedet fløj af og faldt paa Bordet lige for Kongen, men Kroppen for hans Fødder, og Disken og Dugen baade oppe og nede blev ganske blodig. Kongen bød at man strax skulde gribe Aasbjørn og føre ham ud, medens Thores Lig, Dugene og Bordtøjet blev taget bort og Blodet afvasket. Kongen var overmaade vred, men som sædvanligt, afholdt han sig fra heftige Udbrud. Skjalg Erlingssøn, Aasbjørns Søskendebarn [1]), stod strax op, gik hen til ham, og tilbød at udrede Bøder for Aasbjørn, hvis Kongen blot vilde skjenke ham Liv og Lemmer, men for Resten bestemme om ham og hans Gods, hvad han fandt for godt. „Er det da ikke allerede en Dødssag", spurgte Kongen, „at han brød Paaskefreden, en anden, at han begik Drab i Kongens Herberge, og

---

[1]) Skjalg opholdt sig nemlig, som vi have seet, hos Kongen siden Erlings og dennes nye Forlig i Tunsberg.

den tredie, hvilken I rigtignok ikke agte synderligt, at han brugte mine Fødder til Huggeblok"? „Det er ilde", svarede Skjalg, „at I, Konge, er saa misfornøjet, thi ellers var dette et godt Stykke Arbejde; dog, mishager eder det saa meget, og tykkes det eder af saa stor Betydenhed, saa haaber jeg og at min Tjeneste hos eder berettiger mig til at fordre meget, og mange ville vist sande, at I godt kan være bekjendt at tilstaa mig denne Bøn". „Hvor meget du end kan være værd, Skjalg", sagde Kongen, „saa vil jeg dog ikke for din Skyld bryde Loven eller give Slip paa den kongelige Værdighed". Skjalg og tolv Mænd, som den hele Tid under Opholdet hos Kongen havde været om ham, gik nu ud af Stuen, ledsagede af mange andre. Thorarin Nevjulfsson opholdt sig just hos Kongen. Til ham, som en klog Mand, og af stor Indflydelse hos Kongen, henvendte Skjalg sig, og sagde, at om han vilde have hans Venskab, maatte han endelig mage det saa, at Aasbjørn ikke blev dræbt før Søndag. Derpaa tog han en Norskude, han havde liggende der, og roede med alle sine Mænd af alle Kræfter syd til Jæderen, hvor de kom lidt før Dag. De gik strax op til Gaarden og til det Loft, hvor Erling sov. Skjalg dundrede paa Døren saa voldsomt, at den brast ved Naglerne. Erling og de øvrige, som laa derinde, vaagnede strax; han selv var først paa Benene, greb Skjold og Sverd, løb til Døren, og spurgte hvem det var, som kom med slig Larm. Skjalg sagde fra, og bad at man skulde lukke op. „Jeg kunde nok tænke det var dig", sagde Erling, idet han lukkede op, „siden man kom som gale Mennesker; er da nogen efter eder"? „Om vi end fare nok saa voldsomt frem", svarede Skjalg, „saa tror jeg endda ikke at din Frænde Aasbjørn vil finde det for hurtigt, som nu sidder i Bolt og Jern nord paa Agvaldsnes; det er mandigere at fare afsted og hjelpe ham". Nu fortalte Skjalg sin Fader, hvorledes Aasbjørn havde hevnet sin Skjendsel og dræbt Thore Sel. Efter Skjalgs og sine øvrige Sønners Tilskyndelse besluttede Erling strax at samle Folk, og lod opskære Herør.

Imidlertid havde Kongen atter indtaget sit Sæde, da der var blevet gjort reent i Stuen. Han var fremdeles meget vred, og spurgte, hvad der var skeet med Drabsmanden. Man svarede, at han holdtes i Forvaring ude i Svalene. „Hvorfor er han ikke allerede dræbt", spurgte Kongen. „Kalder I da ikke det Mordverk, Herre, at dræbe Mænd om Natten", svarede Thorarin Nevjulfsson. „Saa sætte man ham da i Fjeter og dræbe ham i Morgen", sagde Kongen. Aasbjørn blev da fjetret og stængt inde i et Huus om Natten. Dagen efter lydde Kongen Morgenmesse, og gik siden til Stuen, hvor han sad lige til Højmesse. Da han gik derfra, sagde han til Thorarin: „staar ikke Solen nu saa højt, at eders Ven Aasbjørn kan blive hængt"? Thorarin bøjede sig og sagde: „Forrige Fredag talte Biskoppen om den Konge, der raader over alt, og dog taalte Forhaa=

nelser; ogsaa du vil dog vel heller følge hans Exempel, end deres, der dømte ham til Døde og dræbte ham paa en Fredag. Det er nu ikke saa langt til i Morgen, og da er det Sognedag". Kongen saa noget forundret paa ham og sagde: „jeg skal føje dig i at lade ham slippe for at dræbes i Dag, men saa skal du ogsaa selv tage imod ham og passe paa ham, saa at han ikke slipper bort, thi skeer det, da skal du undgjelde det med dit Liv". Thorarin gik nu til det Huus, hvor Aasbjørn sad fængslet, lod Fjeteren tage af ham og fulgte ham i en liden Stue, hvor han skaffede ham baade Mad og Drikke; han sagde ham, hvilken Straf Kongen havde bestemt, hvis han kom bort, og Aasbjørn forsikrede, at han ej behøvede at frygte for det. Thorarin sad hos ham Resten af Dagen, og sov der om Natten. Om Løverdagen stod Kongen op for at gaa i Morgenmesse, og gik siden til Stevne, hvor der var en Mængde Bønder, som havde meget at afhandle, saa at han blev siddende der til langt ud paa Dagen, og temmelig seent gik til Højmesse. Efter Messen gik han strax til Bords, og efter Bordet sad han en Stund ved Drikken. Imidlertid gik Thorarin til Presten, som forestod Kirken, og gav ham to Øre Sølv for at ringe Helgen ind saa snart som Kongens Bord toges bort. Da Kongen havde siddet en Stund og drukket, lod han Bordene tage bort, og sagde, at det nu var paa Tide, at Trællene førte Drabsmanden bort og dræbte ham. Men i det samme ringede det til Helg, og Thorarin spurgte strax Kongen, om Forbryderen dog ikke burde beholde Livet Helgen over, hvor ilde han end havde handlet. „Pas da blot paa ham, saa at han ej kommer bort", sagde Kongen, og gik til Non-Messe. Thorarin sad fremdeles hos Aasbjørn. Om Søndagen gik Biskoppen til Aasbjørn, skriftede ham, og tillod ham at lyde Højmessen. Men forend denne begyndte, gik Thorarin til Kongen og bad ham faa andre til at passe paa Aasbjørn, da han nu selv helst ønskede at blive Ansvaret kvit. Kongen fandt dette billigt, takkede ham for hans Umag, og satte nogle andre til at bevogte Aasbjørn, som da paany blev fjetret. Da man gik til Højmesse, blev Aasbjørn ført derhen, og stod med sine Vogtere udenfor Kirken, medens Kongen og hele Menigheden stod indenfor. Messen begyndte, og Evangeliet var just læst, da kom Erling Skjalgssøn og hans Sønner med den Skare, de imidlertid havde samlet, og som skal have været henimod 1800 Mand. Skjalg saa, hvor Aasbjørn stod, tog ham fat, drog ham over i sin Flok og brød Fjetren af ham. Ved den Tummel og Gny, som herved foraarsagedes, løb alle de, som før stode ude, ind i Kirken, men de, som vare inde, saa ud, med Undtagelse af Kongen, der med ufravendt Blik hørte Messen til Ende. Erling og Skjalg opstillede nu sine Mænd i to Rækker, en paa hver Side af den Vej, der førte fra Kirken til Kongsgaarden; selv toge de Plads paa hver sin Side af Kongsgaardens Dør. Da Gudstjenesten var endt, gik Kongen langs ad den smale Vej mellem

Rækkerne uden at give mindste Tegn til Frygt; hans Mænd fulgte efter. Ved Indgangen til Gaarden traadte Erling i Vejen for ham og hilsede ham. „Hvad skal dette betyde", spurgte Kongen; „vil du sperre mig Vejen"? „Nej, Herre", svarede han, „jeg vil kun byde Forlig for min Frænde Aasbjørn og saa store Boder, som I selv vil bestemme, naar han kun faar beholde Liv, Lemmer og Landsvist". „Saa vidt jeg kan skjønne af den Mængde Folk, du har draget sammen, agter du nok selv at raade her", sagde Kongen. „Nej", svarede Erling, „I skal raade, og det saaledes, at vi skilles forligte". „Du skal ikke skræmme mig, Erling", sagde Kongen, „hvor mandsterk du end er". „Det er heller ikke min Mening", sagde Erling. „Om saa var", svarede Kongen, „vil jeg dog ikke fly for dig". „Du behøver ikke", sagde Erling, „at minde mig om, at jeg hidtil, naar vi traf sammen, havde færre Folk end du, men nu vil jeg ej dølge, hvad jeg har i Sinde, nemlig enten at vi skulle skilles ad forligte, eller at du ikke tiere skal see mig for dine Ojne". Da var Erling blodrød i sit Aasyn. Biskop Sigurd gik nu frem og sagde: „Herre, jeg beder eder for den Lydighed, I skylder Gud, at I indgaar Forlig med Erling, saaledes som han byder, nemlig at Manden beholder Liv og Lemmer, men I bestemmer de øvrige Betingelser". „Som I vil da", sagde Kongen. Biskoppen sagde derpaa til Erling: „Stil nu Kongen den Sikkerhed, han foreskriver, og lad Aasbjørn give sig i Kongens Vold for at faa Fred". Erling stillede den forlangte Sikkerhed, som Kongen modtog, derpaa gav Aasbjørn sig i Kongens Vold og fik Fred, hvorefter Erling gik bort med sine Mænd uden at hilse Kongen til Afsked. Kongen gik nu ind i Stuen og Aasbjørn med ham. Her forkyndte Kongen Forligsvilkaarene. For Thores Drab, Lovbrudet og den ham selv derved tilføjede Fornærmelse bestemte han Pengeboder; derhos bød han, at ifolge den i Landet gjeldende Lov, at den, der dræbte en kongelig Tjenestemand var forpligtet til at paatage sig samme Tjeneste, hvis Kongen ønskede det, skulde Aasbjørn være hans Aarmand i Thore Sels Sted, og forestaa Kongsgaarden paa Agvaldsnes: opfyldte han ej dette, var han fredløs. Aasbjørn erklærede sig beredt til at opfylde alle disse Bestemmelser, „dog", sagde han, „maa jeg først rejse hjem og beskikke min Gaard". Dette fandt Kongen billigt. Aasbjørn begav sig da tilbage til sine Mænd, der i alle disse Dage med Engstelighed havde ventet paa Udfaldet af hans Sag, og ikke havde villet drage hjem, forend de saa, hvad det blev til. Nu skyndte han sig afsted, og standsede ej førend han kom til Throndenes. Kongen drog ligeledes bort, til en anden Vejtsle. Kort efter at Aasbjørn, som nu kaldtes Selsbane, var kommen hjem, traf han sammen med sin Farbroder Thore Hund, der paa det ivrigste spurgte ham ud om alt, hvorledes det var tilgaaet. Aasbjørn fortalte det nøjagtigt. „Du mener vel altsaa nu", sagde Thore, „at du har hevnet den Skam, der overgik dig i Høst". „Ja visse=

lig", svarede Aasbjørn, „mener ikke ogsaa du det samme?" „Det skal jeg sige dig kort og godt", sagde Thore, „din første Reise var dig til stor Skam, men som dog nogenledes kunde oprettes, den anden derimod vil blive dig og din Frænde til uoprettelig Skjendsel, hvis du virkelig skal vorde Kongens Træl og ikke bedre end den uværdige Sel-Thore. Viis dig nu som en Mand, idet du bliver siddende her paa dine Ejendomme, og vi Frænder skulle da hjelpe dig, at du aldrig oftere kommer i saadan Knibe". Aasbjørn fulgte gjerne dette Raad, og blev saaledes siddende. Men da Kongen hørte dette, og at Aasbjørn saaledes havde brudt Forliget, erkjendte han sig heller ikke forpligtet til at skaane Aasbjørn, men derimod berettiget til at tage hans Liv [1].

Vaaren efter (1024) deelte Kongen Syslen paa Haalogaland, som Haarek i Thjotta hidtil ene havde haft, mellem ham og **Aasmund Grankelssøn.** Aarsagen til denne, for Haarek saare uvelkomne, Foranstaltning, nævnes ikke; muligt, at der har forefaldet noget mellem Kongen og Haarek, hvorved denne har lagt et ham mindre venligt Sindelag for Dagen, eller at Kongen ikke har haft ret Tiltro til ham, eller at det overhoved nu laa i Kongens Politik, at svække det mægtige Aristokrati saa meget som muligt ved at formindske og udstykke Syslerne, og indsætte Sysselmænd, som han kunde lide paa, ved de mest anmassende og herskesyge Høvdingers Side, saaledes som han allerede havde gjort ved Erling Skjalgssøn, idet han udnævnte Aaslak Fitjaskalle til Sysselmand paa Hørdeland. De fornemme Slægter i Norge vare desuden saa nøje forbundne ved Frændskab, at en virkelig eller indbildt Fornærmelse, som overgik et Medlem af den ene, paa en vis Maade føltes af dem alle; og det er derfor ikke at betvivle, at den Medfart, der var bleven Aasbjørn Selsbane til Deel, betragtedes med mere eller mindre Mishag af de fleste Høvdinger, hvilke desuden i Almindelighed vare ilde tilfreds med den Kraft og Bestemthed, som Olaf i sin hele Fremtræden lagde for Dagen, og hvormed han vidste at kue Selvraadigheden, haandhæve sin Magt, og drive sine Lovforbedringer igjennem. Det er heller ikke at betvivle, at Olaf var sig denne stedse tiltagende Uvilje meget vel bevidst, og at han derfor betragtede

[1]) Olaf d. helliges S. Cap 112—116, Sn. Cap. 123—128. Den legendariske Saga, Cap. 49—52, fortæller den samme Begivenhed, men med aldeles forskjellige, stundom kortere og mere charakteristiske, stundom vidtløftigere Ord, men uden store Afvigelser. Den nævner intet om at Aasbjørn boede paa Throndenes, og navngiver ej Stedet hvor Thore Sel blev dræbt; den lader Aasbjørn drage sydefter andengang med 2 eller 3 Skibe og to Hundrede Mand; den tilføjer at hverken Aasbjørn eller hans Fader vare retsindige Mænd, og at mange derfor laa dem paa Nakken. Den lader Erling medbringe tolv (store) Hundreder Mand til Agvaldsnes. For Resten stemmer det øvrige med den anden Beretning.

Høvdingerne overhoved som sine naturlige Fiender, hvilke han, naar Lejlighed gaves og saa længe han havde Magt dertil, søgte at ydmyge, uden at frygte for, derved at vække et Fiendskab, som allerede for længe siden var tilstede. Hvad Aasmunds Udnævnelse angaar, kunde han vel ogsaa dermed have til Hensigt at faa taget en alvorlig Straf over Aasbjørn Selsbane, paa hvilken han nok vidste at Haarek ej vilde krumme et Haar. Aasmund drog afsted paa en Skude med henimod 30 vel bevæbnede Mænd, indfandt sig hos Haarek og meldte ham, hvad Kongen havde forordnet, idet han fremviste Jertejner fra Kongen til Bekræftelse. Haarek svarede, at Kongen fik raade for, hvem han overlod sin Syssel, men at de forrige Konger ej havde plejet at formindske de Mænds Ret, der vare ætbaarne til Riget, og give den til en Bondeson, som Aasmund, der aldrig før havde haft den. Men skjønt man godt kunde merke at Haarek var ilde tilfreds hermed, lod han Aasmund dog tage ved Sysslen. Aasmund drog først hjem til sin Fader, og siden til sin Syssel nord i Haalogaland. Da han kom til Langø [1]), tog han ind hos to rige og anseede Brødre, **Gunnstein** og **Karle**, hos hvem han fandt en meget venlig Modtagelse [2]). Han opholdt sig her en Stund, idet han samlede de kongelige Indtægter der fra Egnen. Karle, den yngste af Brødrene, en smuk og noget forfængelig Mand, der lagde Vind paa Stads og Pragt, medens han overlod Gaardsdriften til sin ældre Broder Gunnstein, benyttede sig af Aasmunds Ophold paa Gaarden til at tale med ham om sit Ønske, at følge med ham til Kongen og bede om Optagelse i hans Hird. Aasmund bestyrkede ham deri, og lovede ham sin Anbefaling. Saaledes gav Karle sig da i Følge med Aasmund. Denne havde hørt at Aasbjørn Selsbane havde faret syd til Vaage-Stevne paa sit store Fragtskib med 20 Mand, og at han just ventedes søndenfra. Aasmund satte Kursen sydefter langs Kysten; der blæste en svag Modvind. De mødte flere fra Vaagen hjemvendende Skibe, og spurgte i al Stilhed efter Aasbjørn: det blev dem sagt, at han endnu var søndenfor. En Dag, da de kom gjennem et Sund, mødte de et Fragtskib, som var let

[1]) Naar Langøen i Vesteraalen hørte til Aasmunds Syssel, er det tydeligt, at denne maa have indbefattet den nordligste Deel. Haarek har vel ogsaa beholdt den Deel, i hvilken hans Hovedsæde Thjottø laa.

[2]) Det har været antaget, at Gunnstein og Karle skulle have boet paa Karlshøfudnes eller Karlsnes sydligst paa Langø. Men naar man tager Hensyn til at Aasmund, paa Vejen derfra, øjensynligt tilbragte i det mindste et Par Dage, inden han mødte den fra Vaagen hjemvendende Aasbjørn, medens der dog mellem Karlsnes og Vaagen gjennem Raftsund er knapt $1/_{2}$ Dags Rejse, skulde man snarere antage, at de have boet nordligst ved Langenes, og at Aasmund har taget Vejen nordenom Hindøen, saa at han vel har mødt Aasbjørn i Tjeldesund.

kjendeligt ved sine prægtigt rød- og hvidmalede Sider, og sit stavede Sejl. Karle, som nu var Aasmunds Sængekammerat og kæreste Ven, sagde da til ham: „du taler saa ofte om at du er nysgjerrig efter at see Aasbjørn Selsbane: jeg skulde være meget daarlig til at kjende Skibe, hvis det ikke er ham, som sejler der". „Gjør mig den Tjeneste, Kammerat", sagde Aasmund, „at sige mig til, hvis du kjender ham". Strax efter mødtes Skibene, og Karle sagde: „der sidder han ved Roret i en blaa Kjortel". Da kastede Aasmund, idet Skibene gik forbi hinanden, et Spyd efter Aasbjørn, der traf ham paa Midten og gik igjennem ham saaledes, at det blev staaende i Hovedfjælen, men Aasbjørn faldt død fra Roret. Skibene gik imidlertid hvert sin Vej. Aasbjørns Mænd bragte hans Lig hjem til Throndenes, hvor Sigrid strax lod sende Bud til Bjarkø efter Thore Hund. Der blev holdt Ligfærd efter Skik og Brug. Ved Affkeden gav Sigrid sine Venner Foræringer. Thore Hund havde endnu ingen faaet, men Sigrid fulgte ham ned til hans Skib, og sagde ved Affkeden: „min Søn Aasbjørn fulgte dit venlige Raad, men fik ej beholde Livet længe nok til at lønne dig derfor; jeg faar altsaa see til, om jeg kan, skjønt jeg ej duer saa vel dertil, som han. Her er en Gave, jeg vil give dig, med det Ønske, at den maa bekomme dig vel"; — her fremtog hun et ikke synderlig stort Maalespyd [1]) med Guldbeslag paa Falen — det er dette Spyd, som stod gjennem min Søn Aasbjørn, hvis Blod endnu klæber derved: du vil derved bedre kunne mindes, om det passer til det Saar, du saa paa din Brodersøn. Det vilde være en rask Daad, om du skiltes ved dette Spyd saaledes at det stod i Olaf digres Bryst; og jeg erklærer dig for hver Mands Niding, hvis du ikke hevner Aasbjørn". Dermed vendte hun om og gik hjem. Thore blev saa greben ved hendes Ord, at han ikke kunde tale, men holdt krampagtigt fast i Spydet, uden engang at ændse Bryggen, saa at han nær havde gaaet lige i Søen, hvis ikke hans Mænd havde taget fat i ham og understøttet ham, idet han gik ud paa Skibet. De roede da hjem til Bjarkø. Aasmund Grankelssøn fortsatte sin Rejse indtil han kom til Kongen, som da opholdt sig i Throndhjem. Han berettede ham, hvad der var skeet, og der tales ej om at Kongen dadlede ham derfor, tvertimod gjorde han Karle paa hans Anbefaling til sin Hirdmand: et tydeligt Beviis paa, at Aasmund virkelig, som det etsteds siges, havde dræbt Aasbjørn efter Kongens udtrykkelige Befaling [2]). Om de, der vare ombord paa Aasbjørns Skib, allerede da vidste, at Aasmund var hans Banemand, nævnes ikke; derimod siges det udtrykkeligt, at Aasmund og Karle selv fortalte Kongen

---

[1]) Maalespyd kaldtes Spyd med Maal, d. e. hemmelige Runer, som troedes at bringe Sejr, paa Bladet.

[2]) I den legendariske Saga staar der ligefrem, at Olaf sendte Mænd for at dræbe Aasbjørn.

om de Ord, de havde verlet med hinanden umiddelbart før Aasbjørns Drab, og at deres hemmelige Uvenner, som just var tilstede, merkede sig dem, saa at de omsider kom Thore Hund for Ore [1]).

64. Christendommen befæstet i Gulathingslagen, paa Mostrarthing. Olaf lægger den sidste Haand paa Kirkeforfatningen rundt omkring i Landet.

Kong Olaf havde imidlertid, siden han skiltes ved Erling Skjalgssøn og Aasbjørn Selsbane paa Agvaldsnes, næsten udelukkende beskjeftiget sig med at styrke Christendommen, og tillige, som man maa formode, at forbedre Lovgivningen i **Gulathingslagen.** Om Vaaren, strax efter hiin Vejtsle paa Agvaldsnes, drog han om paa Hørdaland fra Vejtsle til Vejtsle, og derfra rejste han, rimeligviis over Graven, til **Vors**, fordi han hørte, at det der endnu kun var daarligt bevendt med Folkets Tro. Paa Vorsevangen holdt han Thing, hvor Bønderne indfandt sig i stor Mængde, og bevæbnede. Han bød dem at tage ved Christendommen, men Bønderne bøde ham derimod at slaaes, og fylkede sin Skare; imidlertid bleve de noget ængstelige om Hjertet, og ingen vilde staa fremst, saa at Enden dog blev den, at de gik Kongen til Haande og toge ved Christendommen. Han forlod ikke Vors, førend det var fuldkommen christnet. Fra Olafs Ophold paa Vors fortælles den besynderlige Historie, at han en Dag, som han havde sunget sine Psalmer og kom lige for nogle Høje, standsede og sagde: „disse mine Ord skal gaa fra Mand til Mand, at jeg fraaraader enhver Norges Konge herefter at fare mellem disse Høje"; — og de fleste Konger skulle ogsaa siden have taget sig vare derfor [2]). Fra Vors rejste Kongen over Evanger til Osterfjorden, hvor han havde ladet sine Skibe møde, og drog derfra til Sogn, hvor han tog Vejtsler om Sommeren. Da det begyndte at høstes, begav han sig til de indre Fjorde, og derfra gjennem Lærdalen over Fillefjeld op paa Valdres, hvor Folket endnu var ganske hedensk. Men førend Bønderne ventede det, skyndte han sig til Vangsmjøsen og tog alle deres Baade, hvori han selv indskibede sig med alle sine Mænd, og opskar derpaa Thingbud, idet han lod Thinget tilstevne paa et Sted, der laa saa nær Vandet, at han, naar han vilde, kunde benytte Baadene. Bønderne, som imidlertid havde ladet Hærør udgaa, og opbudt baade Thegn og Træl, kom fuldvæbnede i en heel Hær. Kongen bød dem at antage Christendommen, men de raabte imod ham og bad ham tie, idet de gjorde megen Gny og Vaabenbrag. Da Kon-

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 120, Snorre, Cap. 132.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 117, Snorre, Cap. 129. Hvilket Sted her nærmest menes, er uvist; det synes at maatte have været paa Vejen mellem Vorsevangen og Evanger.

gen saa, at Bønderne aldeles ikke vilde laane hans Christendomspaabud Øre, og at de derhos vare for mandsterke til at han kunde tvinge dem med Magten, begyndte han at tale om noget andet, og spurgte om der var nogen paa Thinget, som laa i Trætte med hinanden og ønskede Kongens Mellemkomst. Af dem var der nok, som det nu viste sig; kun Hadet mod Christendommen havde forenet dem. Da de nu begyndte at foredrage sine Anliggender, deelte de sig i flere Flokke, eftersom enhver samlede sine Venner og Tilhængere om sig. Saaledes gik hele den Dag hen. Om Aftenen hævedes Thinget, men Bønderne forbleve endnu samlede, medens derimod Gaardene rundt om i Bygden næsten vare folketomme. Olaf, som vidste dette, roede om Natten tvers over Vandet, lod sine Mænd gaa op i Bygden [1]), og begynde at skjende og brænde; hermed fortsattes ogsaa den følgende Dag, idet de roede fra Nes til Nes. Da Bønderne, som laa samlede, saa Røg og Lue stige op fra deres Gaarde, bleve de, som det siges, løse i Flokken, idet enhver skyndte sig hjem for at see til sit Huus. Den hele Hær oploste sig i Smaahobe, og da Kongen roede over Vandet for at brænde paa begge Sider, var det forbi med Bøndernes Trods. De kom til Kongen, bade ham om Naade, og tilbøde at gaa ham til Haande. Kongen negtede heller ikke Nogen hans Fred og Gods, som saaledes kom til ham. Ingen talte nu mod Christendommen, men alle lode sig døbe, og Bønderne stillede Kongen Gisler. Han troede dem imidlertid saa lidet, at han ingensteds fjernede sig langt fra Vandene, men for det meste holdt sig paa Baadene, hvilke han lod drage over Ejderne fra Vand til Vand, altsaa rimeligviis fra Vangsmjøsen til Nosvin-Fjorden, derfra til Slidrefjord, og fra denne til Strandefjord, og videre ud efter Begna [2]). Han lod tillige Kirker indvie og indsatte Prester. Alt dette tog saa lang Tid ud, at han ej blev færdig forend seenhøstes, da man ventede at Frosten snart vilde indtreffe. Da drog Kongen, sandsynligviis gjennem Etnedalen og Land, over til Thoten, og derfra, uden nogensteds at standse, op i Dalene og over Fjeldet til Throndhjem, hvor han tilbragte Vintren i Nidaros (1023—1024).

Om Vaaren (1024), da Aasmund Grankellsson, som det ovenfor er fortalt, var kommen tilbage fra Haalogaland efter at have dræbt Aasbjørn Selsbane, udrustede Kongen sine Skibe, og drog om Sommeren sydefter langs Kysten, idet han holdt Thing med Bønderne, forligede Folk, rettede paa deres Sæder, og oppebar de kongelige Indtægter, hvor han kom. Da,

---

[1]) Sandsynligviis den sterkest bebyggede Deel, eller Vangs-Bygden, hvoraf maaskee kunde sluttes, at Thinget har været holdt lige over for, paa Nordsiden, f. Ex. ved Oldre eller Sparstad.

[2]) Usandsynligt er det ej, at Olaf ogsaa har gjort en Afstikker op til Rogne, Hegge og Volbo, eller det saakaldte Østen-Aasen.

siges der, havde han christnet alt Landet overalt hvor der var større Hereder, og havde ligeledes ordnet Lovgivningen over det hele Land [1]). Der var, tillægges der paa et andet Sted, **ingen Afdal eller Ud-O i hans Rige, hvor en hedensk Mand monne findes** [2]). Efter hvad man maa formode, var det paa denne Rejse, at Gulathingets gejstlige og verdslige Anliggender ordnedes, fornemmelig paa et Thing, som holdtes paa Oen Moster, eller det saakaldte **Mostrarthing**, hvor, som det i Gulathingsloven heder, Kong Olaf og Biskop Grimkell satte Christenretten [3]). Thi paa Olafs forrige store Rejse fra Throndhjem over Raumsdalen til Gudbrandsdalen og videre til de ydre Egne af Oplandene og Viken, samt tilbage igjen langs Kysten til Hørdaland og Sogn, og derpaa over Land til Nidaros, (1021—1023) har Grimkell neppe været med, siden ikke han, men derimod **Sigurd** stedse nævnes som den Biskop, der ledsagede Olaf; hvad enten nu Grimkell er bleven tilbage i Throndhjem for at ordne de kirkelige Anliggender der, eller og, — hvad der er endnu sandsynligere — at han, efter at være bleven en Stund tilbage i Throndhjem, siden, og navnlig i Aaret 1023, har været fraværende paa et Gesandtskab hos den bremiske Erkebiskop **Unwan**. Thi til denne blev han, som vi af Mag. Adam erfare, virkelig sendt af Olaf med Foræringer, med Anmodning om at han vilde venligt modtage Olafs, fra England medbragte Biskopper — det vil her just ikke sige i Bremen selv, men i sit Erkestift, til hvilket ifølge Oprettelses-Bullen alle Nordens Lande, følgelig ogsaa Norge hørte, — og at han derhos vilde sende flere af sine egne Gejstlige, for at styrke det endnu kun lidet oplærte norske Folk i Troen [4]). Det spendte Forhold, som den hele Tid nodvendigviis havde maattet herske mellem Olaf og Knut, og som allerede — hvad der snart skal vises — var nær ved at bryde ud i aabenbar Krig, maatte gjøre det vanskeligt for Olaf at faa saa mange Gejstlige fra England, som han behøvede til at befæste sit Omvendelsesverk, og til at beklæde alle de Sognepræst-Embeder, som nu bleve eller vare oprettede rundt om i Landet ved de nye Kirker. Han og hans Biskopper have altsaa, — hvorvel just ikke saa gjerne, da der altid, hvad Norge angik, herskede Skinsyge mellem den bremiske og den engelske Kirke, — seet sig nodsagede til at henvende sig til den bremiske Metropolit om nodvendig Bistand, og følgelig til i det mindste for Ojeblikket, at an-

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 121, Snorre, Cap. 133. Om Tiden, naar Olaf rejste afsted, faar man et Slags Underretning i det næstfølgende Capitel, hvor det heder at Thorarin Nevjulfsøn fulgte Kongen fra Throndhjem til Møre, og derfra i 4 Døgn rejste til Island, hvor han kom ved Althingstid, altsaa sidst i Juni.

[2]) Den legend. Saga, Cap. 32, jvfr. Fagrskinna, Cap. 94.

[3]) Ældre Gulathingslov, Cap. 10. Mostrarthingets Bestemmelser optoges ogsaa tildeels for Frostathing, see ældre Frostathings-Lov III. 1.

[4]) Mag. Adam af Bremen II. 55, IV. 33.

erkjende hans Supremati: en Omstændighed, der maaske er Grunden til at Kong Olaf Haraldsson, der neppe omtaltes med synderlig Venlighed af Mag. Adams Hjemmelsmand, Kong Sven Ulfsson i Danmark, dog har fundet Naade for Adams egne Øjne, medens han derimod bryder Staven over Olaf Tryggvesson, hvilken med Undtagelse af Thangbrand kun synes at have benyttet engelske eller i England oplærte Prester, og ikke at have tænkt sig den nye Kirke, der nu skulde oprettes i Norge, anderledes end som en Underafdeling af den engelske. Man bør altsaa maaske antage, at Grimkell om Høsten 1023 er kommen tilbage fra Bremen med en Deel Gejstlige, at han om Vintren 1023—1024 har hjulpet Olaf med at lægge den sidste Haand paa Kirkeforfatningens Ordning i Throndhjem, og at han om Vaaren har ledsaget ham sydefter for at gjøre det samme i Gulathinget, i Viken og paa Oplandene. Thi Olaf lod det, som det nedenfor skal nævnes, paa denne Rejse ikke bero med med at besøge Gulathingets Fylker, men han gjestede saavel Viken, som Oplandene, og sørgede overalt for Christendommens og Lovgivningens Tarv.

Da det nu kun var Gulathingets Forening, som det stod tilbage at ordne og paany at sammenknytte, maa man saaledes antage at dette paa denne Rejse er skeet, idet de nødvendige Foranstaltninger i den Anledning ere vedtagne paa forskjellige Thing, især paa Mostrarthing, saa meget mere som Erling Skjalgssøn nu neppe vovede at gjøre nogen Modstand. Man skulde næsten formode, at der nu først blev draget faste Grændser mellem Lagthings-Districterne, eller hver af de tre Hovedlovgivningers Omraade, saaledes at Agder, hvoraf den østlige Deel endnu efter Haakon den godes Tid ofte regnedes til Viken, nu lige fra Rygjarbit eller Jernes lagdes til Gulathingslagen, hvilken det fra den Tid tilhørte, og at ligeledes de vestlige Oplande, Vors og Valdres, lagdes til denne, medens det sydvestlige Opland, Thelemarken, lagdes til Eidsivathingets Distrikt, og nærmest til Viken [1]). Norges verdslige Organisation og Inddeling i tre, indbyrdes nøje forenede, Hoveddele var altsaa nu fuldendt.

Olaf fortsatte sin Rejse paa samme Maade lige til Lands-Enden, det vil sige ved Gaut-Elvens Udløb, og begav sig om Høsten ind i Viken, hvorfra han sendte Bud til Oplandene, for at melde, at han om Vintren vilde rejse om der paa Vejtsler, hvilke han derfor lod tilsige. Han tilbragte og-

[1]) Søndmøre har neppe endnu været gjenforenet med Gulathinget, da der i den ældre Lovs Thingfare-Liste, med udtrykkelig Angivelse af Olaf (Kyrre) som Bestemmelsens Ophavsmand, staar at der fra Søndmøre kun behøve at indfinde sig paa Gulathing „saa mange som ville", medens der for de øvrige Fylker nævnes et bestemt Antal, hvilket vel bør ansees som et Beviis paa at Forbindelsen mellem Søndmøre og Gulathing da endnu var løs. I gejstlig Henseende hørte Søndmøre ogsaa til Nidaros, hvad der tyder paa at det paa den Tid, da den gejstlige Inddeling ordnedes, regnedes til Frostathings-Lag. Vi finde det ogsaa i det 10de og 11te Aarhundrede som oftest nævnt i Forbindelse med Raumsdal og Nordmøre. Se ovf. S. 614.

saa hele Vintren paa Oplandene, idet han, fremdeles, som man maa antage, med Grimkells Raad, rettede paa hvad der endnu kunde tiltrænge det, og ordnede Christendomsvæsenet, hvor det tyktes ham nødvendigt.

65. Olafs vigtigste Foranstaltninger til Christendommens Fremme. Hans Hof-Ordning og Levevíis.

Efter at vi nu have fulgt Olaf Skridt for Skridt under hans Bestræbelser for at udbrede og befæste Christendommen, er det af Vigtighed at kaste et Blik paa de fornemste af de Indretninger til dens Fremme, der nærmest maa være at tilskrive ham. Vi kjende dem visstnok ikke ganske i den Skikkelse, hvori de udgik fra hans Haand, thi deres Optegnelse hidrører fra en senere Tid, efter at de allerede havde modtaget flere Modifikationer under senere Konger; men disse Modifikationer kunne dog i det hele taget ej have været synderlig store. I de Christenretter, som ere os levnede, er det fornemmelig Tiende-Afgiften og Inddelingen i formelige Dioceser eller Biskops-Stifter, og Tilværelsen af en fast og bestemt begrændset biskoppelig Jurisdiktion, der, tilligemed alt, hvad som derpaa grunder sig, maa tilhøre en senere Periode; i Olafs Tid og endnu en Stund derefter var der nemlig ingen faste Biskopper, men kun omrejsende Lydbiskopper [1]), og for saa vidt der var nogen Affsondring mellem bestemte Biskops-Distrikter, kan denne alene have bestaaet deri, at det Nordenfjeldske med de vestlige Kystfylker dannede et, og Viken med Oplandene et andet Distrikt, hvilke begge maaske sædvanligviis berejstes af hver sin Biskop, uden at dette dog kan antages at have været nogen bestemt Regel [2]). De øvrige af Bestemmelserne, af hvilke enkelte udtrykkeligen henføres til Kong Olaf, kunne dog neppe, endog i Formen, have undergaaet synderlige Forandringer siden hans Tid.

De fleste af vore Christenretter begynde saaledes, at alle og enhver skulle være christne og forsage Hedendommen; der siges og, at man skal „bøje sig mod Østen" og bede til den hellige Christ om gode Aar og Fred [3]). Hvert Barn som fødes, siges der, skal ogsaa opfødes, med mindre det er en Vanskabning, og da skal det dog føres til Kirke og primsignes, saaledes bringes ud af Hedendommen, men — saa raae vare endnu Forestillingerne om hvad man skyldte Humaniteten — det skulde derpaa enten dræbes eller

---

[1]) Se Mag. Adam af Bremen, IV. 33.

[2]) Efter hvad der ovenfor er nævnt om Viken og Christendommens første Udbredelse der fra Tydskland og Danmark af, skulde man maaske kunne antage, at Biskoppen i hine Egne stundom har staaet i nærmere Forbindelse med Bremen end den nordenfjeldske Biskop, der vel især holdt sig til England.

[3]) Ældre Gulathings-Lov, Cap. I.

lægges ned i eller ved Kirken, for der at dø [1]). Ethvert Barn, som føddes, skulde døbes inden en vis Tid, og der gaves nøjagtige Bestemmelser for, hvorledes man skulde bære sig ad i Nødstilfælde, hvor Prest ikke var ved Haanden, hvilket naturligviis oftest indtraf i den ældste Christendomstid i Norge, da Presterne vare faa og vidt adspredte [2]). Alle hedenske Ofringer tilligemed alle andre Levninger fra Hedendommen forbødes, som vi allerede have seet, meget strengt; der gaves strenge Regler for, hvad Spise man kunde nyde, og hvad der skulde ansees for Uaad, deriblandt alt selvstyrtet. Om Hestekjøds-Spisning tales ej udtrykkeligt: man synes mere at have forudsat, at det var forbudt [3]). Søn- og Hellig-Dages Overholdelse indskærpedes strengt, og Dagene opregnedes. Foran enhver Søndag skulde Helgen allerede begynde ved Non-Tid, naar en Trediedeel var tilbage af Dagen, og holde ved til Mandags-Otten. Af andre Helligdage gives der nogle, for hvilke en saadan Nonhelg var forordnet, for andre ikke. De Dage foruden Søndagen, som Kong Olaf og Biskop Grimkell paa Mostrarthing erklærede for Helligdage med foregaaende Nonhelg og Faste, vare Jonsmesse eller St. Hans, Petersmesse (29de Juni), Seljemændenes Messe (8de Juli), Jakobsmesse (25de Juli), (hertil kom siden Olafs egen Messe, 29de Juli), Laurentius-Messe (10de August), Mariemesse den første eller Marie Himmelfart (15de August), Bartholomæus-Messe (24de August), Matthæus-Messe (21de September), Michaels-Messe (29de September), de to Apostlers Messe eller Simeon og Juda Messe (28de Oktober), Allehelgens Messe (1ste November), Andreas-Messe (30te November), og Thomas-Messe (21de December). Derimod vare de fire første Juledage, Nytaarsdag eller 8de Dag Juul, Hellig tre Konger eller 13de Dag Juul, Kyndelmisse (2den Februar), Marie Bebudelse (25de Marts), Skjærthorsdag, Langfredag, Paaskeaften, Paaskedag, Onsdag i Paaske-Ugen, Korsmesse om Vaaren (3die Mai), Christi Himmelfartsdag, Marie-Messe sidre eller øvre (8de September), Korsmesse om Høsten (14de September) og endeel andre opregnede Dage vistnok i sig selv ligesaa hellige som Søndagene, men uden foregaaende Faste eller Nonhelg [4]). Hver Fredag saa vel som i hele Langefasten før Paaske

---

[1]) Ældre Gulathings-Lov, Cap. 21. Ældre Frostathings-Lov, II. Cap. 1, 2. Ældre Borgarth. Christenret, Cap. 1. Ældre Eidsiva Christenret, Cap. 1, 5. Bestemmelserne ere paa alle disse Steder lidt afvigende, men dog i Hovedsagen eens.

[2]) Saaledes f. Ex. fik man Tilladelse til i visse Tilfælde at anvende smeltet Iis og Sne, ja endog Spyt, hvilket senere forbødes; see ældre Gulathings-Lov, Cap. 21, Borgarth., Cap. 2.

[3]) Alt hvad der ej maatte spises, henfortes til „Sveita", „Svidda" og „Uaat".

[4]) Her holde vi os nærmest til Gulathings-Loven, Cap. 17, 18, der udtrykkelig paaberaaber sig St. Olaf og Grimkell. Bestemmelserne herom i de øvrige Love afvige lidt, men ere deels mindre omstændelige, deels vel og lidt nyere. I Gu-

skulde der fastes, saaledes at man afholdt sig fra at spise Kjød. Helligdagene skulde tilsiges af hver Prest i hans Syssel d. e. Preste-Gjeld ved at opskære Kors og lade det gaa rundt paa samme Maade som man opskar Budstikke og sendte den omkring. Presten var ansvarlig for Rigtigheden af Budet, og skulde, om nogen Fejl var indløben, enten til Fods eller til Hest søge at indhente det, førend det var kommet omkring [1]). For Egteskaber gives nøjagtige Bestemmelser. Kun een Kone skulde en Mand have, dog var Straffen ikke stor, om han i hendes Levetid tog en anden [2]). Langt strengere var Straffen for Blodskam med nær beslægtede. Blandt de forbudne Led opføres allerede de saakaldte Gudsivjer eller Gudslægtninge, nemlig de, der ved Fadderskab kom i det saakaldte aandelige Slægtskab med Barnet [3]). Kirkelig Vielse paabydes ingensteds. Alle afdøde, undtagen grove Forbrydere og Selvmordere skulde begraves ved Kirken. Men et merkeligt Beviis paa den strenge Affsondring, som raadede med Hensyn til Standsforskjellen, er det, at der i de ældste Christenretter for Viken og Oplandene tales om bestemte Afdelinger paa Kirkegaarden, hvor de forskjellige Klasser skulde begraves: Bestemmelser, som vistnok ogsaa i Praxis have været overholdte i Gulathingslagen og Frostathingslagen. Kirkegaarden, heder det i den gamle vikske Christenret, er deelt i 4 Dele til Begravelser; Lendermændene skulle begraves østenfor Kirken og søndenfor under Tagdryppet; have de ikke Deel i Kirkegaarden, skulle de kun ligge i Bøndernes (Hauldernes) Leje. Næst dem skulle Haulderne og deres Børn begraves, saa Leysingerne og Leysingernes Børn, derefter Frjalsgjaverne og deres Børn, og endelig Trælle og Lig, der af Havet ere drevne op paa Stranden og have Haaret skaaret paa norsk Viis [4]). En smuk Bestemmelse var det dog, som findes i den ældre Gulathings-Christenret, og som vistnok har været gjeldende for det hele Land, at der hvert Aar skulde frigives een Træl i det hele Thingdistrikt, hvortil alle Fylkerne aarligen skiftedes, og desforuden een Træl aarligt i hvert Fylke, hvortil Fjerdingerne i hvert Fylke aarligen skiftedes [5]). At det ogsaa har været vedtaget i Frostathingslagen, sees af en Bestemmelse, som paabyder, at der paa en bestemt Dag for St. Hans skulde arbejdes paa Vejenes Forbedring, hvilket, som det siges, kommer i Stedet for den Trælle-Frigivelse, som tidligere var paabuden i Loven, og som alle havde vedtaget af Tak-

lathings-Loven omtales Olafs-Messe som paabuden af Olaf og Grimkell; dette viser, at ogsaa her nyere Tilsætninger have fundet Sted.

1) Gulathings-Lov, Cap. 19. Borgarth. Lov, Cap. 13.

2) Straffen er 3 Marks Bod, og Skrifte for Biskoppen. Vielse omtales ikke som nødvendig.

3) Ældre Gulathings-Lov, Cap. 26. Frostathings-Lov, III. Cap. 8. Borgarth., Cap. 15. Eidsiva-Lov, Cap. 53.

4) Ældre Gulathings-Lov, Cap. 23. Borgarth. Lov, Cap. 9. Eidsiva-Lov, Cap. 50. Frostathings-Lov II. 15. Jvfr. ovf. 1 B. S. 144.

5) Ældre Gulathings-Lov, Cap. 4, 5.

nemmelighed mod Gud [1]). Forandringen er aabenbart en Følge af at der paa den Tid, den vedtoges, ej længer var nogen Træl tilbage. I Vikens- og Oplands-Lovenes Christenretter forekommer Bestemmelsen om Trællefrigivelsen ej, men den kan muligens have staaet i de Dele af disse Love, der indeholdt den verdslige Lovgivning, og som nu er tabt.

Det er oftere nævnt, at Kong Olaf lod opbygge og indvie Kirker. Uagtet ikke faa allerede maa have staaet siden Olaf Tryggvessøns Tid, f. Ex. Kirken paa Moster, flere Kirker i Gulathingslagen og Viken, og fornemmelig i Thrøndelagen, have de neppe ved Kong Olaf Haraldssøns Tiltrædelse været i en synderlig god Forfatning, og dette forklarer, hvorledes hans Virksomhed i at opføre Kirker oftere kan omtales, som om han havde begyndt fra ny af. Det fortælles nemlig, at han lod rejse Kirke i hvert Fylke, og lagde Præbender til [2]). Paa et andet Sted heder det dog nøjagtigere: Kong Olaf gav med Biskop Grimkells Raad Gods til de Fylkes-Kirker, som Olaf Tryggvessøn havde ladet rejse, saaledes at der i Leje af de hver Kirke tilliggende Jorder skulde udredes en Mark Sølv vejet aarligen [3]). Benævnelsen **„Fylkes-Kirker"** er egen for Norges Kystfylker især de throndhjemske og vidner om en for Norge særegen Kirke-Indretning, som nærmest synes at være laant efter engelsk Mønster. „Vi skulle", heder det i den ældre Gulathingslov, „vedligeholde alle de Kirker og den Christendom, som Olaf den hellige og Biskop Grimkell bestemte paa Mostrarthing, foruden de som senere ere opførte. I hvert Fylke er der een Kirke, som vi kalde Hovedkirke, hvilken alle Fylkesmændene skulle vedligeholde" [4]). Foruden disse Hoved- eller Fylkeskirker omtales ogsaa Fjerdings-Kirker, Aattings-Kirker og Hereds-Kirker, hvilke naturligviis maa have været vedligeholdte af Fjerdingen, Aattingen eller Heredet, og endelig Høgendeskirker, hvilke enkelte Privatmænd havde ladet opføre paa deres Gaarde [5]). I Frostathings-Loven, hvor man vel nærmest har taget Hensyn til de smaa Fylker i Thrøndelagen, omtales kun Fylkeskirker og Høgendeskirker [6]). Den vikske Christenret, som nærmest sigter til de tre Fylker Ranafylke, Vingulmark og Vestfold, nævner to Fylkeskirker i hvert af disse tre Fylker, og derforuden Hereds-Kirker og Høgendeskirker [7]). Paa Oplandene, hvor de enkelte Hovedfylker

---

[1]) Ældre Frostathings-Lov III. Cap. 19.

[2]) Olaf den helliges Saga i Flatøbogen, se Fornm. S. V. S. 238.

[3]) Denne merkelige Notits findes kun i den legendariske Saga, Cap. 31, jvfr. dog Fagrskinna, Cap. 98.

[4]) Ældre Gulathings Lov, Cap. 10.

[5]) Ældre Gulathings Lov, Cap. 12.

[6]) Ældre Frostathings Lov, II. 7, jvfr. Cap. 10. I Thrøndelagens smaa Fylker passede Indretningen med Fylkeskirker bedst, og derfor skulde man antage, at den her allerførst har været indført.

[7]) Vikens Christenret, Cap. 8.

indbefattede flere særskilte Landskaber, der endog, som vi have seet, regnedes for lige saa mange Smaakonge-Riger, vilde fælles Fylkeskirker ej forslaa; derfor omtales her **Tredingskirker**, og derforuden Hovedkirker, samt endelig Høgendeskirker [1]). Tredingskirkerne paa Oplandene staa ganske i samme Klasse, som Fylkeskirkerne i de øvrige Egne af Landet, thi den Bod, Bønderne skulde udrede, hvis de ej inden et Aar efter en Tredingskirkes Nedfald atter havde bygget den op, er den samme, som for Fylkeskirkerne, nemlig 15 Mark, ligesom ogsaa Biskoppernes Følge ved Tredingskirkernes Indvielse bestemmes som ved Fylkeskirkernes til 30 Mand, ved Hovedkirkernes paa Oplandene saa vel som Fjerdings-, Aattings- eller Hereds-Kirkernes andensteds til 15 Mand [2]). Benævnelsen „Fylkeskirker" er altsaa særegen for Kystfylkerne, hvorimod „Tredingskirker" paa Oplandene traadte i deres Sted. Naar nu i den nys meddeelte Beretning Fylkeskirkernes, eller i det mindste enkelte Fylkeskirkers, Opførelse tillægges Olaf Tryggvesson, da stemmer dette godt med, hvad vi ovenfor have seet, at denne Konge næsten slet ikke, eller i alle Fald kun heel lidet, indlod sig paa at christne Oplandene, men derimod for det meste holdt sig til Kystfylkerne. Vi maa saaledes antage, at medens Kong Olaf Haraldsson forefandt mange af Fylkeskirkerne, især i Thrøndelagen og Gulathingslagen, opførte siden Olaf Tryggvessons Tid, saa at han altsaa kun havde at udbedre dem, og hist og her forøge deres Antal, har han derimod paa Oplandene maattet begynde ganske fra nyt af, saa at alle Tredingskirkerne her nærmest skyldes ham. Oprettelsen af de ringere Kirker overalt i Landet er vel ogsaa for en stor Deel hans Verk, skjønt han neppe lagde Jordegods til andre Kirker end Fylkeskirkerne [3]). Den hele Indretning med disse Kirker af forskjellig Rang ligner meget hvad der fandt Sted i England. Saaledes siges der udtrykkeligt i Kong Knuts Kirkelove: „alle Kirker ere ikke lige berettigede i verdslig Henseende til samme Grad af Anseelse, skjønt de have lige stor guddommelig

---

[1]) Dette staar ej saa ganske udtrykkeligt, men dog saaledes, at man kan see, det har været Lovkoncipistens Mening. I Cap. 34 tales der nemlig om naar en Kirke brænder ned, og, siges der, hvis den ej inden 12 Maaneder er opført, skulle alle Tredingsmændene bøde 15 Merker, hvorhos Biskoppen for Indvielsen skal have 3 Nætters Vejtsle med 30 Mand og 30 Heste om Sommeren, men 15 Heste om Vintren. Derimod tales i Cap. 40 om at Biskoppen, naar han indvier Hovedkirke skal have 2 Nætters Vejtsle og 15 Mand med 15 Heste om Sommeren, 8 Heste om Vintren. Ogsaa veed man af Jordebøger og Diplomer, at Oplandenes Fylker deeltes i Tredinger.

[2]) Ældre Gulathings Lov, Cap. 11, bestemmer 30 Mand og 3 Nætters Ophold for Biskoppen ved Fylkeskirken, 15 Mænd og 3 Nætters Ophold ved andre Kirker. Vikens Christenret, Cap. 10, har for Fylkeskirke 30 Mand og 5 Nætter, for Heredskirke 15 Mand og 3 Nætter.

[3]) Ligesom ogsaa kun Fylkesprestern es Indtægter bestemtes af ham og Biskoppen, se nedenfor.

Indvielse"; der skjelnes her udtrykkelig mellem Hovedkirker, Middels-Kirker, lavere Kirker, og Mark-Kirker (feld-cyricean[1]). Imidlertid maa man dog antage, at en lignende Indretning allerede fandt Sted i Hedendommens Tid, og at meget af det Jordegods, der lagdes til Fylkeskirkerne, oprindelig af Hovenes Ejere var særskilt henlagt til disse; og naar man læser om den Hast, hvormed Olaf fik Kirkerne indviede, skulde man formode, at han dertil oftere har brugt Hov-Bygningerne, hvor de kunde anvendes[2]).

Ligesom Hovene fordum, saaledes vare Kirkerne fredhellige; Drab og Slag med vred Hu i Kirke eller Kirkegaard, eller som det kaldtes, Brud paa Kirke-Griden, straffedes med Boder eller Fredløshed; dog gjordes her ogsaa Forskjel efter Kirkens Rang. Blod, udgydt i eller paa Kirken i vred Hu, tilintetgjorde Indvielsen, ligesom vi have seet at Thorsnesets Helligdom paa Island krænkedes ved Blod, udgydt i Slagsmaal[3]). Ved slige Lejligheder maatte følgelig Kirkerne indvies paany. Indvielsen saa vel af de nys opbyggede, som af de vanhelligede Kirker tilkom alene Biskoppen, endog i den Tid, da faste Biskopper ej vare ansatte[4]).

Med Undtagelse af Mariakirken i Sarpsborg, og Klemenskirken i Nidaros, som dog allerede var paabegyndt eller endog færdigbygget af Olaf Tryggvessøn, og derfor vel egentlig kun behøvede Udbedring, nævne Sagaerne ikke særskilt nogen Kirke, som Olaf Haraldssøn skal have ladet bygge. Desto mere veed Folkesagnet at fortælle derom, ja endog om, hvorledes Troldene deels søgte at forstyrre hans Bygninger, deels selv, paa gammel Jøtun-Viis, søgte at overliste ham ved selv at paatage sig Bygningsarbejder for ham mod overdreven Løn, men derimod selv bleve overlistede[5]). Blandt de Kirker, hvis Opførelse Sagnet tillægges ham, er Ytterby Kirke ved Kongehelle; denne Kirke (i den ytre By eller ytre Kongehelle) nævnes i de gamle vikske Christenret, som en af de sex Fylkeskirker, og Sagnet synes derfor ej at savne rimelig Grund[6]). De øvrige fem ere: Svarteborg

[1]) Cnútes dómas, kirkel. § 3. Her tales om Forskjellen mellem Kirkerne nærmest med Hensyn til den større eller mindre Straf for at have brudt deres Grid.

[2]) Se ovenfor 1 B. S. 152.

[3]) Se ovenfor 1 B. S. 781.

[4]) Ældre Gulathings Lov, Cap. 15: „Vor Biskop skal raade for Kirkerne, saaledes som Olaf den hellige tilstod Biskop Grimkell paa Mostrarthing, og som vi siden bleve forligte om".

[5]) Se Fayes norske Sagn, S. 109 flg. Disse og lignende Sagn have allerede deres Forbillede i Eddasagnet om Jøtunbygmesteren, som skulde opføre en Borg i Valhall, imod at faa Freyja, Solen og Maanen, Snorre Edda, Cap. 42.

[6]) Odman Bohus-Lens Beskrifning S. 101. Den skal ifølge Holmbergs Beskr. (III. 385) have været indviet til St. Hallvard, hvilket tyder paa en senere Indvielse, men derfor just ikke nogen senere Opførelse.

Kirke i det nordlige Ranrike, Tune Kirke ved Sarpsborg, Akers Kirke ved Oslo, Sæms Kirke ved Tunsberg, og Heidreims Kirke ved Skiringssal. At ligeledes ogsaa disse skylde Olaf deres Opførelse, er heel sandsynligt [1]). Paa Eidsvold stod der, som man seer, en Kirke, da Olaf gjorde hiint Tog, hvorved de fem hedemarkske Konger bleve fangne, ligeledes nævnes en paa Agvaldsnes [2]).

Allerede paa Mostrarthinget bestemtes det, at Biskoppen skulde indsætte Prester ved Kirkerne; dog havde alene Fylkespresterne, en bestemt aarlig Indtægt, som Bønderne skulde udrede [3]); hvorimod Heredspresterne skulde slutte nærmere Aftale derom med Bønderne. Paa den anden Side havde Biskoppen ikke Ret til at afsætte Heredspresterne mod Bøndernes Ønske, ja i Viken havde de endog Ret til, selv at vælge deres Heredsprest. De første Prester vare, som man maa antage, fra England, eller de nordiske Landskaber i dette Rige; Olaf Haraldsson fik derhos, som vi have seet, enkelte fra Bremen; men det varede neppe længe, førend Preste-Embederne for det meste vare besatte med Indfødde, thi, som det heder i den ældre Gulathingslov, „vi besvogre os med Presterne og lade vore egne Sønner oplære". Disse indfødde Prester, der foruden deres bestemte Indtægt ogsaa, som man maa antage, havde deres Lod i det til Kirken lagte Jordegods, hvoraf en Deel afsondredes til Prestegaarde, levede her aldeles som Bønderne selv, deeltoge i Folkelivet, og bidroge nødvendigviis derved til at give Christendommen og den med Christendommen følgende Dannelse den nationale Charakteer, som den umiskjendelig antog i højere Grad her end i mange andre Lande. Presternes og Kirkernes Indtægter bestode for øvrigt i den særskilte Betaling for de enkelte gejstlige Forretninger, saa vel som i milde Gaver. Tiendeafgiften vovede man endnu ikke paa lang Tid at indføre. Biskoppen havde ifølge Christenretterne store Indtægter af Sagefaldet for de fleste gejstlige Forbrydelser; om han allerede oppebar dette i den første Tid, førend faste Bispsstole oprettedes, er vel noget uvist, men usandsynligt er det ikke, skjønt det falder af sig selv, at slige Bøder i hiin Tid neppe kunde blive regelmæssigt inddrevne. Den saakaldte **Rumaskat** eller Pederspening, en aarlig Afgift til Paven, bestaaende i en Pening for hver Mand eller Kvinde, der ejede mere end 3 Mark, og som skulde betales ved Petersmesse (29 Juni), omtales

---

[1]) Naar det heder, at Olaf opholdt sig i Tunsberg, kunde man fristes til at formode, at han egentlig boede paa det nærliggende Sæm, sin Oldefaders gamle Sæde, og at den Kirke, som omtales, og hvori blandt andet Rørek søgte at dræbe ham, var Sæms Kirke.

[2]) Se ovenfor S. 578, 622.

[3]) Ældre Gulathings Lov, Cap. 15.

ikke i de ældre Christenretter [1]), og indførtes vel derfor først senere, sandsynligviis ikke forend ved Kardinal Nikolaus' Nærværelse i Midten af det 11te Aarhundrede, da Erkestolene oprettedes. I England var dog saavel Tienden som Rumaskatten allerede paa Knuts Tid forlængst indført [2]). En Indretning, der, som vi have ytret, minder om Pave Gregorius' humane og fornuftige Raad til de første Christendomsforkyndere i England [3]), ej ganske at afskaffe de gamle i Hedendommen brugelige Fester, men kun at knytte dem til christelige Festdage, var **Ølgerden**, eller de i Christenretten selv paabudte Sammenskuds-Gilder, der skulde holdes, hvor der boede mindst 3 Bønder saa nær ved hinanden, at de ej uden altfor stor Ubekvemmelighed kunde komme sammen. Bonden og hans Huusfrue skulde hver bringe en Mæle Øl; ved Sammenkomsterne skulde Mindeskaalene signes og drikkes til Christi og Jomfru Marias Tak, og for et godt Aar og Fred. Der nævnes tre slige lovbestemte Sammenkomster, nemlig om Høsten, aller senest før Allehelgensdag, altsaa nærmest svarende til Høstblot, om Juul, altsaa svarende til Juleblot, og endelig ved St. Hans, altsaa nogenledes svarende til Sommerblot, der nu ej behøvede at holdes saa tidligt, fordi man ikke længer drog ud paa Vikingetog [4]). Saadanne Sammenkomster var det vistnok, som Olve paa Egg og de indthrøndske Bønder foregav at have paa Mæren, og ligesom det i sin Tid var en Æressag for de fornemste og rigeste Høvdinger, selv at vedligeholde og bekoste Blotfesterne, saaledes maa der have været flere, der paa egen Haand bekostede disse Ølgerds-Gilder: navnligen kan det neppe have været andre end disse, som Sigurd paa Throndenes og hans Søn Aasbjørn Selsbane plejede at holde [5]).

De sædvanlige Straffe for gejstlige Forbrydelser ere i de ældste Christenretter foruden Skrifte, først Bøder, siden Ejendomstab, og endelig Utlegd. „Han fare i hedensk Land, vil han ikke christen være", heder det [6]); det christelige Kirkesamfund taalte ingen Hedning i sin Midte, og som Hedning ansaaes ej alene den, der ej vilde antage, eller afsvor Christendommen, men ogsaa den der ej vilde underkaste sig de til dens Vedligeholdelse nødvendige Bestemmelser. Gjenstridighed hos hele Bygder var Kongen berettiget til at refse med væbnet Haand: „den er den eneste Hærfærd, der er til-

[1]) Den omtales alene i den ældre Frostathings Lov II. 20, hvor ogsaa Kardinal Nikolaus og Erkebiskop Jon I. omtales (III. 17). De øvrige omtale Tiende, men ej Rumaskat.

[2]) Rumaskat (Rómfeóh) omtales i de engelske Love allerførst i Edwards og Gudhrums Tractat Cap. 6.

[3]) Se ovenfor S. 276.

[4]) Ølgerd før Allehelgensdag og før Juul nævnes i Ældre Gulathings Lov, Cap. 6 og 7, og Jonsmesse Øl i Ældre Frostathingslov II. 21.

[5]) Sigurds Vaar-Gilde holdtes ved Paaske, hvilket endnu nærmere svarer til Sommersblotstid.

[6]) Ældre Vikske Christenret, f. Ex. Cap. 4.

ladt Kongen indenlands", heder det, „at herje for Mænd til Christendommens Fremme; dog skal han ej dræbe Mænd og ikke brænde Huus, men kun tage deres Gods og Kvæg som Krigsbytte" [1]). Efter disse Grundsætninger see vi ogsaa at Olaf og hans Forgænger Olaf Tryggvessøn handlede, og det ganske vist i fuld Overbeviisning om at de handlede med fuldkommen Berettigelse; kun gik de, da de havde med virkelige Hedninger at bestille, strengere frem, og anvendte først de haardeste Midler.

I den verdslige Lovgivning maatte vel Christendommen og dens Grundsætninger gjøre betydelige Forandringer, men imidlertid vedligeholdtes endnu den ældgamle, forhen skildrede, Retsforfatning, hvorved de fleste Forbrydelser kun ansaaes som private Fornærmelser og kunde afsones med Pengebøder, af hvilke Kongen, som repræsenterende Staten, fik en Deel [2]). De ovenfor nærmere beskrevne Stands- eller Rang-Klasser, af hvilke enhver havde sin særegne Ret, vedbleve endnu i flere Aarhundreder aldeles uforandrede, uden for saa vidt der, som vi have seet, ved Christenrettens Bestemmelser sørgedes for, at Trællene efterhaanden frigaves. Flere af de Retshandlinger, som hidtil foretoges ved Hovene, lagdes nu til Kirkerne, f. Ex. Eds-Aflæggelsen, Ætledning af Børn, o. s. v.

Olaf synes at have været den første af Kongerne, som indførte en bestemt Hof-Ordning, der formodentligen danner Grundvolden til de af senere Konger udstedte Hirdskraaer. Om Maaden, hvorpaa han indrettede sig i Nidaros, fortælles der: „han lod huse Kongsgaarden; der indrettedes en stor Hirdstue, med Dør paa hver Ende. Kongens Højsæde var midt i Stuen; nærmest dette, paa den indre Side, sad Grimkell, og dernæst de øvrige Prester; paa den anden Side sad Kongens Raadgivere. Lige over for Kongen, i det andet Højsæde, sad Kongens Stallare Bjørn digre, og dernæst de anseelige Mænd, der vare i Besøg hos Kongen" [3]). Dette forklares nærmere ved en andensteds meddeelt Beretning [4]) om den ældre Maade, hvorpaa Sæderne vare ordnede i Kongehallen: „der var to Langpaller eller Langbænke, der gik langs ad Hallen; paa den ene, der vendte mod Solen (altsaa var paa Nordsiden) og kaldtes den fornemmere (œðri), var Kongens Højsæde eller Andvege, hvor Dronningen sad paa venstre Side af Kongen; paa begge Sider, baade Karle- og Kvinde-Siden, regnedes det for den fornemste Plads, jo nærmere man sad Andveget, og for den ringeste, jo nærmere man sad Døren. Den gjæveste Mand, der tillige var gammel og forstandig, kaldtes Kongens Raadgiver — det var nemlig i den Tid Kongernes Skik at have gamle vise Mænd til at

---

1) D. s. Cap. 8.

2) Se ovenfor 1 B. S. 571, 572.

3) Olaf d. hell. Saga, Cap. 58. Snorre, Cap. 55.

4) Fagrskinna, Cap. 219, jvfr. Olaf Kyrres Saga, Cap. 2.

oplyse dem om, hvorledes man i ældre Tider havde baaret sig ad, og om Forfædrenes Skikke og Sæder — denne Mand sad paa den ringere [1]) Pall lige over for Kongen, i det saakaldte ringere Andvege; til højre for ham sad Kvinder (altsaa lige over for Kvinderne paa den fornemste Bænk) til venstre Mandfolk". Man gjenkjender i det hele taget den allerede ovenfor (1 B. S. 797) beskrevne Indretning af Vejtslestuerne, dog tales der ikke, som her, om Tverpallen, der med Tilbehør udfyldte den Ende af Skaalen, som var modsat Hoved-Indgangen, og sædvanligviis indtoges af Kvinderne; disse sad, som vi see, i Kongehallen paa Langbænkene selv [2]). Vi erfare ogsaa, ved at sammenholde begge de nys meddeelte Beretninger med hinanden, at der maa være skeet store Forandringer i Pladsenes Ordning, efter at Olaf var bleven gift, og Dronningen med hendes Kvinder havde faaet Sæde i Hallen, thi hun indtog nu den Plads, som Biskoppen og hans Prester tidligere plejede at have. „Ved Ildene", siges der, „skulde man paa den Tid drikke Øl. Det var Høvdingernes Skik at række Øllet over Ilden (der brandt i en lang Rad midt paa Gulvet mellem Bænkene) og drikke sin Gjenbo til; og det ansaaes i den Tid for en stor Ære at sidde lige over for Kongen og blive tildrukken af ham. Kong Olaf", heder det videre, „fordeelte sine Mænd i forskjellige Tjenester, efter Kongernes Skik. Han havde med sig 60 **Hirdmænd** og 30 **Gjester**, bestemte dem en vis Sold og gav dem Love". Om Gjesterne og deres Forretning, at udføre allehaande Ærender og Sendelser, som vare forbundne med Fare, og hvortil en vis Raskhed og Uforfærdethed udfordredes, have vi allerede ovenfor ved flere Lejligheder talt. De havde en fast Høvding: dette Embede beklæddes en Tidlang af Thore Lange, indtil han, ved Forfølgelsen af Kong Rørek, faldt for Finn litles Piil. Olaf havde ogsaa, som det fremdeles berettes, 30 **Huuskarle**, der skulde forrette de Sysler i Gaarden, som udfordredes, og besørge de nødvendige Forraad anskaffede; desforuden havde han mange Trælle. I Gaarden var der foruden Hirdstuen, en stor Skaale, hvor Hirdmændene sov, og fremdeles en anden stor Stue, hvori Kongen holdt Hirdstevner og andre Forsamlinger: dette var altsaa den saakaldte **Maalstue**. Den her beskrevne Indretning maa vistnok ogsaa i det væsentlige have fundet Sted, og den samme Orden været overholdt paa de øvrige Kongsgaarde, hvor Kongen residerede, især paa dem, han selv havde ladet opføre, f. Ex. i Sarpsborg.

---

[1]) I Fagrskinna staar her norðra (nordre) ved Fejllæsning for úæðra.

[2]) Saavel af Orkn. Saga S. 14 (Olaf d. hell. Saga, Cap. 91, Snorre, Cap. 101) som af Arnor Jarlaskalds i Fagrskinna Cap. 219 og Olaf Kyrres Saga Cap. 2 citerede Vers, sees det, at Indretningen hos Jarlerne paa Orknø var omtrent den samme; altsaa har denne Skik maaskee været sædvanligst hos fornemmere eller fyrstelige Folk.

Om Olafs Maade at tilbringe Dagen paa tilføjer Sagaen, at han plejede at staa tidligt op om Morgenen, klæde sig og vaske sine Hænder, derpaa gaa til Kirke, og lyde Ottesang og Morgenmesse; og naar han dermed var færdig, at gaa til Stevner eller Møder for deels at bilægge Stridigheder mellem Folk, deels at afhandle andre nødvendige Sager. Naar denne Forretning var sluttet, plejede han, som man ellers af enkelte Ytringer bist og ber erfarer, at gaa i Højmesse, og umiddelbart derefter til Bords; og var det da, som man seer, forbudt, eller i det mindste anseet for upassende, at bryde ham med Forretningssager. Efter Bordet hørte han atter Non-Messe, naar en saadan holdtes, nemlig for Helligdagene, og Aftenen tilbragtes derpaa med selskabelig Lystighed.

66. Orknøiske Anliggender. Jarlerne underkaste sig.

Medens Kong Olaf saaledes, som vi have seet, arbejdede paa at befæste Christendommen i Landet selv, og sammenknytte Rigets enkelte Dele, undgik heller ikke Bilandene hans Opmerksomhed. Først og fremst rettede sig hans Bestræbelser i denne Henseende paa Orknøerne og Hjaltland, hvis Beliggenhed i Nærheden af Skotland, og hvis Jarlers mangehaande Forbindelser med dette Lands Konger, allerede maatte gjøre dem til en temmelig usikker Besiddelse for Norge, om de end ikke, hvad her var Tilfældet, dannede en egen Vasal-Stat, der som alle saadanne ikke umiddelbart styredes af den egentlige Overherre, men kun af Vasallen, som ikke mindre her, end andensteds, stræbte efter Uafhængighed. Men for at kunne forstaa de Forhandlinger, der nu fandt Sted mellem Kong Olaf og Orknøernes Jarler, maa vi gaa noget tilbage i Tiden, idet vi omtale de vigtigste Begivenheder, som siden Erik Jarls Dage indtil Kong Olaf Haraldssøns Fremtræden havde fundet Sted paa Orknøerne og i de øvrige Vesterlande.

Vi forlode den mægtige **Sigurd Jarl den digre**, idet han, forbunden med sin fordums Modstander, Mælkolm af Moray, havde vundet en større Indflydelse i Skotland, i det mindste i Nordskotland, end han maaskee nogensinde forhen havde besiddet [1]). Tronstridighederne i Skotland begunstigede ham. **Mælkolm**, Søn af den i Aaret 994 — ved et Forræderi, maaskee af den ovenfor omtalte Finnlaich Mac Ruairi — dræbte Kong Kenedh, og tillige Konge i Cumberland under Ædhelreds Lenshøjhed, havde allerede længe gjort Fordringer paa Tronen, og i de langvarige Stridigheder, der nu fandt Sted mellem begge Mælkolmer, har Sigurd Jarl visselig blandet sig, især da han, som vi have seet, fik Mælkolm af Moray's Datter til Egte [2]). Han havde her Anledning nok til at udvide sine Be-

[1]) Se ovf. S. 418, 419.

[2]) Det er allerede ovenfor (S. 135) viist, hvilken Forvirring der her finder Sted hos de skotske Historieskrivere, idet de tvende Mælkolmer ere forvexlede med

siddelser: navnlig maa han som Medgift med sin Hustru have faaet Katanes og Sutherland tilbage. Uden en saadan Priis har han neppe sluttet Forbund med sin forrige Fiende; i alle Fald see vi hans Søn med Mælkolms Datter allerede fra sin Barndom af forlenet med hine Landskaber.

hinanden. At der virkelig er tvende, sees af hine oven anførte Steder hos Tighernach, der udtrykkelig lader Kong Mælkolms Søn af Mælbrigde Søn af Ruairi dø 1029, og derimod Mælkolm Søn af Kenedh 1034. Nu finde vi hos Tighernach ved Aaret 1020 „Finnlaich, Søn af Ruairi, af den Æt der kaldtes Croebs Børn, dræbt af sin Broder Mælbrigdes Sønner". (Side 273). Det samme fortælles i Ulster-Annalerne, der her endog kalde Finlaich Konge. Fremdeles erfare vi, at Finnlaichs Søn var Macbeth, der senere blev Konge, efter at have dræbt Mælkolm Kenedhssøns Dattersøn Duncan. Endelig omtale Ulster-Annalerne ved 1032 eller 33 Gilcomgain, Søn af Mælbrigde, Maormor af Møreve eller Moray, som død (O'Connor IV. S. 320), ved 1058 Lulach Søn af Gilcomgain, Skotlands Konge, som dræbt af Mælkolm Duncans Søn (S. 338), og endelig 1035 Mælsnechtan, Søn af Lulach, Konge af Moray, som død (S. 350). Sammenholdes nu dette med at Finnlaich og hans Brodersøn Mælkolm ogsaa nævnes i vore Sagaer som Jarler i det nordlige Skotland, saa skjønnes det let, at alle de nu nævnte Medlemmer af denne store Æt (Croebs Sønner) have haft Besiddelser i Nordskotland. Derimod seer man at Mælkolm Kenedhs Søn har haft Besiddelser i Cumberland: hans Dattersøn Duncan egter en Frændkone af Sigurd Jarl i Northumberland (Fordun IV. 49), og Sigurd bekriger siden Macbeth for at staa Duncans Søn Mælkolm Ceanmhor bi. Allerede heraf skjønnes det tydeligt nok, hvorledes begge disse mægtige Familier, nemlig den croebske eller den nordskotske og den alpinske eller sydskotske (thi Kened nedstammede fra Kened Mac Alpin, s. o. 1 B. S. 444) laa i Strid med hinanden indbyrdes. Vi have og ovenfor seet, hvorledes Striden tidligere gjorde sig gjeldende, og naar det heder hos Fordun, at Kened Mælkolms Søn 991 blev dræbt ved et Forræderi af en Kvinde ved Navn „Finele", skulde man snarest tro at dette er et ved Misforstaaelse af Navnet opkommet Sagn, — thi han kalder ogsaa Finlaich „Finele" — og at det derimod er Finlaich, som har dræbt Kened for selv at blive Konge. Da nu vore Sagaer nævne den Mælkolm, med hvis Datter Sigurd Jarl paa Orknø var gift, som død i Mellemtiden mellem Jarlernes endelige Forlig 1028 og Slaget ved Stiklestad 1030, er det tydeligt, at det er Mælkolm Mælbrigdes Søn, som her menes, og naar vi siden, som det skal sees, finde omtalt, at Thorfinn herskede over store Stykker af Skotland, maa det især være i Egenskab af Macbeth, Finnlaichs Søns, Ven og Forsvarer. Paa hvad Tid Sigurd egtede Mælkolms Datter, er uvist. Det siges rigtignok i vore Sagaer, at Sønnen af dette Egteskab, Thorfinn, var 5 Aar, da Sigurd faldt i Briansslaget, men dette selv henføres urigtigt til 1004 i Stedet for 1014. Da vi imidlertid erfare, at Thorfinn var bleven voren og saaledes i det mindste forlængst havde fyldt sit 15de Aar, førend Einar Jarl dræbte Eyvind Urarhorn 1018, maa han være fød mere end 5 Aar før 1014. I Olaf d. hell. Saga, Cap. 98, Snorre, Cap. 109, staar der at Thorfinn var Jarl i over 60 Aar, (Orkn. Saga Cap. 80 har urigtigt 70 Aar), døde mod Slutningen af Kong Harald Sigurdssøns Dage, altsaa lidt før 1066, og fik Jarlsnavn 5 Vintre gammel, hvilket antyder at han skulde være fød i 999 eller 1000, og have faaet Jarlsnavn før Faderens Død. I sig selv er dette ikke urimeligt; hans Fader kan have sendt ham fra sig nogle Aar før sin Død; hans Moder er da maaskee død i 1004 eller 1005, saa at

Som Underkonge i Cumberland maa Mælkolm Kenedhs Søn have haft sin største Støtte hos Sydskotterne, saa vel som hos Anglernes Konge, hvis Vasal han var. Vi finde ogsaa senere hans Ætling understøttet af Northumberlands Jarl. For Mælkolm af Moray var der saaledes ingen anden Hjelp at vente, end fra Nordmændene paa Orknø, hvilke og, som vi siden erfare, fra denne Tid af var hans Slægts bedste Støtte. Vi kjende for øvrigt saare lidet til alle disse Begivenheder, der i den skotske Historie ere meget forvirret fortalte, og i vore egne Sagaer tildeels ere henførte til en urigtig Tid [1]). Der tales hos de skotske Chronister om en stor Sejr, som Mælkolm Kenedhs Søn, strax efter at være bleven Konge, skal have vundet over Nordmændene — neppe andre end Sigurd Jarl og hans Mænd — ved Murtillach i Nærheden af Elven Spey; til Erindring om denne Sejr skal han have stiftet et Bispsdømme i Murtillach, der siden flyttedes til Aberdeen. Det er imidlertid meget uvist, om denne Beretning medfører Sandhed; thi det synes tvertimod, som om den anden Mælkolm den længste Tid, og lige til sin Død, havde Overhaand i Nordskotland, ligesom ogsaa Sigurd Jarl fremdeles nævnes som en saare mægtig og anseet Fyrste. Det er tidligere omtalt, hvorledes Gunnlaug Ormstunge besøgte ham, og hvorledes sidenefter saavel de fra Island landsforviste Deeltagere i Njaals og Sønners Indebrænding, som Blodhevneren Kaare Salmundssøn indfandt sig ved hans Hof, hvor ligeledes Thorstein, Siduhalls Søn, paa den Tid opholdt sig. Hans Hof har neppe været mindre besøgt end nogen anden nordisk Konges, og der har maaskee for saa vidt hersket større Pragt hos ham, som Orknøernes Beliggenhed maatte i hine urolige Tider ret gjøre dem til en Samlingsplads for Vikinger, Farmænd og andre æventyrlystne Folk baade fra de nordiske og britiske Lande.

Sigurds Ærgjerrighed og Erobringslyst voldte hans Død. Paa denne Tid herskede, som vi have seet, **Sigtrygg Silkeskegg** over Nordmændene i Dublin [2]). Han havde, som man maa formode, en Stund været nøje

han allerede paa den Tid har været betragtet som Arving til Katanes. Det er maaskee denne Omstændighed, der har bevirket Briansslagets urigtige Henførelse til 1004, idet man har antaget Sigurd for at være død i dette Aar, paa Grund af at Sønnen da fik Jarlsnavn. Det indsees let, at Sagaens Udtryk, at Sigurd egtede „Kong" Mælkolms Datter, ej gjør det uomgængelig nødvendigt, at sætte Giftermaalet efter hans Formands Død 1003; thi deels kunde Kongetitlen i Sagaen være anticiperet, deels har Mælkolm vist allerede siden Kenedhs Død 995 antaget Kongetitel ligesom hans øvrige Frænder. Man behøver heller ikke bogstaveligt at antage Thorfinn for at have været mindreaarig ved Faderens Død, men kun da han fik Jarlsnavn.

[1]) Briansslaget henføres, som oftere nævnt, i Sagaerne, Njaalssaga fraregnet, til 1004, i Annalerne til 1004, i enkelte endog til 1003 eller 1002.

[2]) Se ovf. S. 281, 208. Ogsaa han havde været besøgt af Gunnlaug, se S. 441.

forbunden med den mægtige irske Overkonge, **Brian Boroimhe**, der havde egtet hans Moder Gormlath, og rimeligviis endog gjenindsat ham i Regjeringen over Dublin, efter først at have forjaget ham. Men Brian forskød senere Gormlath, der siges ikke af hvilken Grund, men man maa antage formedelst hendes heftige og voldsomme Charakteer, og fra den Tid svor hun ham blodig Hevn. Sigtrygg, understøttet af sin Morbroder, den leinsterske Konge Mælmor, begyndte at herje Meath, hvis Konge Mælsechnail, forhen Irlands Overkonge, forgjæves søgte at gjøre dem Modstand, og maatte tage sin Tilflugt til Brian, som dog i Førstningen vægrede sig ved at staa ham bi, og ikke førend ud paa Sommeren gjorde et Tog til Leinster, hvilket han herjede, uden at det dog kom til noget Slag mellem ham og Sigtrygg. Denne afholdt sig nemlig med Flid fra at indlade sig i Kamp med Brian, da det laa i hans eller rettere i Gormlaths Plan, at skaffe sig saa mange Forbundsfæller og bringe en saa stor Hær paa Benene, at Brian, som de haabede, ved et eneste Slag skulde tilintetgjøres. I den Hensigt drog Sigtrygg efter sin Moders Ønske henimod Julen til Orknøerne, for at vinde Sigurd Jarl. Han blev gjestfrit modtagen — det var ved denne Lejlighed at Kaare Salmundssøn, som vi have seet, dræbte Gunnar Lambessøn ved Sigurds eget Bord —; men da han bragte sit egentlige Ærende paa Bane, gjorde Jarlen Vanskeligheder, og vilde længe ikke indlade sig derpaa. Sigtrygg tilbød ham da tilsidst sin Moder Gormlaths Haand og Kongedømmet over Irland, hvis de kunde faa Brian fældet. Dette fandt Sigurd, — hvis Hustru, Mælkolms Datter, altsaa vel i Mellemtiden maa være død — saa lokkende, at han mod sine Mænds Raad lovede at indfinde sig i Dublin med hele sin Hær førstkommende Palmesøndag (den 18de April[1]). Ikke tilfredsstillet herved, søgte Sigtrygg efter sin Moders Befaling ogsaa at faa tvende Vikinger, Ulspak og Broder, der laa ved Man med 30 Skibe, til at understøtte ham. Han henvendte sig først til Broder, og da denne gjorde Vanskeligheder, tilbød han ogsaa ham sin Moders Haand og Kongedømmet. Broder modtog Tilbudet, der naturligviis skulde holdes hemmeligt for Sigurd Jarl, og begav sig til Sigtrygg med 20 Skibe, medens derimod Ulspak vægrede sig ved at kæmpe mod saa god en Konge, som Brian, og siden med Besætningen paa de 10 Skibe, han havde tilbage, begav sig til Brians Residens Kinkora, og gav sig i hans Tjeneste[2]). Hvis man skal tro de irske

[1]) Njaals Saga, Cap. 154—156.

[2]) Njaals Saga, Cap. 156, 157. Brians Residens Kinkora i Killaloe ved Shannon i Munster, i de irske Annaler skrevet Cenn Corrann eller Cenn Corradh, kaldes i Njaals Saga Kantaraborg eller Kunjattaborg. Begge Former ere opstaaede ved Afskriverfejl, idet de deels have læst urigtigt, deels tænkt paa Canterbury i England og Connaught i Irland. Oprindelig har der vist staaet „Kankaraborg", „Cancaraborg"; men „c" og „t" forvexles let, derved er „Cantaraborg" fremkommet; i „Kunjattaborg" er „c" og „i", „r" og „t" forvexlede.

Annaler, deeltog der i dette Slag, paa Sigtryggs Side, en Mængde Nordmænd fra Syderøerne, sandsynligviis afsendte af Sigurds Svoger, Gille Jarl, der selv blev hjemme, mange Folk fra Wales og Cornwall, endeel Islændinger og Goter [1]). Blandt de Islændinger, der fulgte Sigurd, nævner Sagaen udtrykkeligt Thorstein Siduhallsson, Halldor, Søn af Gudmund den mægtige, Ravn den røde, Aamunde hvite; Flose vilde ogsaa have været med, men Jarlen tillod det ej, da han havde sin Pilegrimsrejse til Rom at foretage. Fra andre Kanter skulle Vikinger i mængdeviis være strømmede til med Koner og Børn, i den Tro, at de nu med Lethed kunde vinde sig et Land at bebygge [2]). Til bestemt Tid, Palmesøndag, samledes alle de forbundne Høvdinger med den hele Hær i Dublin. Imidlertid havde ogsaa Brian bragt en betydelig Hær paa Benene, med hvilken han lejrede sig paa Sletten ved **Cluanatarbh** eller **Clontarf** noget østenfor Dublin. Herfra sendte han hemmeligt endeel udvalgte Mænd under sin Søn Duncans Anførsel, for at herje Leinster, og rimeligviis derved at bevirke en Diversion af den fiendtlige Styrke. Men den forrige Overkonge Mælsechnail, der nu kun som Vasal anførte en Afdeling i Brians Hær, og naturligviis længedes efter en Lejlighed til at afryste Aaget, skal hemmeligt have underrettet de fiendtlige Fyrster om at Brian paa hiin Tid havde svækket sin Hær, og han skal have lovet, naar de angrebe ham, selv at drage sig ud af Kampen med 1000 af sine Krigere. De besluttede derfor at angribe Brian snarest muligt [3]). Der fortælles at Vikingen Broder, som tidligere havde været Christen, men atter var falden tilbage til Hedendommen og bleven den værste Blotmand, skal have gaaet til Frett for at erfare Kampens Udfald, og han skal have faaet det Svar, at hvis Striden stod paa en Fredag, vilde Brian nok sejre, men selv falde; stod den derimod paa en anden Dag, vilde alle Brians Modstandere falde: og derfor, siges der, bestemte Broder den førstkommende Fredag, nemlig Langfredag den 23de April, til Kampdag.

---

[1]) I Innisfallens Annaler, der indeholde den vidtløftigste Beskrivelse over dette Slag (O'Connor I. S. 60—62) siges der, at der foruden Sigurd Jarl og Broder kom Galler (ↄ: Fremmede, Nordboer) fra Syderøerne, Man, Hjaltland, Lewis (Leodhas), Kenntyre, Argyll, Cornwall, Bretland, fra „Sneens Egne", upaatvivlelig Island, og fra det sydlige Gotland, hvorved man vel maa have tænkt paa Vikinger fra Gautland. Sigurd kaldes her urigtigt Luadair d. e. Lodve, fordi man, som det oftere sker i de irske og skotske Beretninger, hvor „Søn af N. N." udtrykkes ved „Mac N. N."; forvexler Faderens og Sønnens Navne; men i Ulster-Annalerne (O'Connor IV. S. 303) kaldes han „Siuchraid mac Loduir iarla innsi h Orcc".

[2]) Dette fortæller Adamar af Chabanois.

[3]) Innisfallens Annaler, S. 60. Det maa være dette, hvorom en Mand paa en abildgraa Hest, med en Paalsstav i Haanden, der ifølge Njaals Saga, om Thorsdagen kom ridende henimod Gormlath og hendes Følge, og længe talte med dem, bragte dem Besked.

De irske Annaler nævne intet herom. Paa den nysnævnte Dag rykkede Fyrsterne med deres hele Hær ud af Dublin, og stillede den i Fylking, saaledes at Sigurd Jarl tog Plads i Midten, Broder paa den ene og Kong Sigtrygg paa den anden Fløj. Der nævnes som en Merkelighed, at ikke færre end tusende af de nordiske Krigere vare brynjeklædte fra Top til Taa. Brian fylkede ligeledes sin Hær i tre Afdelinger, af hvilke den, der stod imod Sigurd Jarl, anførtes af en af de tidligere overvundne Kongers Sønner, Kerthialvad eller Tirdelvach, hvilken Brian havde opfostret som sin egen Søn [1]), mod Sigtrygg stod Uspak tilligemed Murchad, Brians Søn, og Mælsechnail; mod Broder og Kongen af Leinster stod den smukke og høje Kian og Donald, Fyrster fra det sydlige Irland. Selv vilde Brian ikke deeltage i Kampen, fordi det var en Helligdag, men tog Plads bag Fylkingen i sit Telt, der var omgivet af en Skjoldborg; dog vandrede han først gjennem sine Krigeres Rækker og opmuntrede dem til at stride som Mænd, og benytte denne Lejlighed til at befri sig fra Nordmændenes trykkende Aag. Kian, der synes at være den samme, som den, vore Sagaer kalde Ulf Ræda og udgive for Brians Broder [2]), paatog sig Overbefalingen i hans Sted. Kampen var lang og haardnakket. Der skal være stredet lige fra Morgen til Aften. Mælmor, Kongen af Leinster faldt, og Broder blev efter mange Tapperhedsprøver bragt til at vige af Ulf Ræda, og søgte Tilflugt i nærmeste Skov. Mælsechnail holdt sit Løfte, at drage sig bort fra Striden med 1000 Mand, men ikke desto mindre dreve Murchad og Uspak Sigtrygg paa Flugten, og sluttede sig til Kerthialvad, med hvem imidlertid Sigurd Jarl havde udholdt en haardnakket Kamp. Kerthialvad trængte frem lige til Sigurds Merke, hiin ulykkebringende Ravn, som hans Moder havde syet. Kerthialvad hug Merkesmanden ned. Da bød Jarlen Thorstein Siduhallsson, der troligt fulgte ham i Striden, at bære det.

---

[1]) Dette fortæller Njaals Saga, og kalder Kerthialvads Fader Kylve. Den siger at Kylve forlod Riget, drog sydefter og gik i Kloster, men at Brian siden paa en Pilegrimsrejse traf ham, forligte sig med ham, og tog hans Søn til sig som sin egen. Blandt de i Innisfallens Annaler nævnte Anførere, der stilledes mod Sigurd, forekommer en O'Kelly, Konge af Hy Maine; da dette er et Familienavn, er det ej usandsynligt at denne Konge var Kerthialvad, hvis Navn synes at være en Omskrivning eller Fejlskrift for Tirdelvach, der senere slet og ret findes gjengivet „Thjalve". Ogsaa har her „c" og „t" været forvexlede, idet man har læst cerþjalfaþr i Stedet for terþjalfaþr. Endelsen „—agh" og „—adh" udtales i Irsk paa samme Maade. Det heder at Kerthialvad havde Merket foran sig, og var Anfører for den Fløj.

[2]) Ulf Ræda nævnes ej i de irske Annaler, og han maa i alle Fald have haft et andet ikkenordisk Navn, under hvilket han var kjendt paa Irland. Heelbroder til den ældgamle Brian kan han neppe have været, og derfor skulde man helst antage ham for hiin Kian fra Munster „den højeste og skjønneste blandt Irerne", der ifølge de irske Annaler førte Befalingen over en Afdeling, og siden efter Slaget, som „ældre end Brians Sønner", fordrede Gisler af dem.

Thorstein vilde just tage det op, men Aamunde hvite raabte at han skulde lade det være, da alle, som bare det, bleve dræbte. Ravn den røde, hvilken Jarlen nu opfordrede Nil at tage det, vægrede sig ligeledes. „Det bliver da bedst, sagde Jarlen, at Tigger og Sæk følges ad", tog Merket fra Stangen og stak det ind under sine Klæder. Strax efter blev Jarlen gjennemboret af den tappre Murchad, Brians Søn, der ligeledes dræbte en anden Høvding, som dog i sit Fald greb Murchads egen Dolk og gjennemborede ham dermed, saa at Murchad efter faa Øjeblikke opgav Aanden [1]). Efter Sigurds Fald begyndte alle hans Mænd at flygte, kun Thorstein Siduhallsøn blev staaende tilbage og bandt roligt sin Sko. Kerthialvad, der kom til, spurgte ham, hvorfor han ej løb som de øvrige. „Nej", sagde Thorstein, „jeg kommer saa alligevel ikke hjem til Island". Kerthialvad skjenkede ham Livet, og det er sandsynligviis Thorsteins Fortælling, vi skylde de nærmere Efterretninger om dette Slag. Irernes Sejr var nu fuldkommen, og de forfulgte de flygtende saa ivrigt, at endog de, der skulde holde Vagt ved Skjoldborgen om Brians Telt, bortfjernede sig. Da Broder fra sit Skjulested i Skoven saa dette, skyndte han sig med sine Mænd hen til Skjoldborgen og ind i Teltet, hvor han strax hug til Brian. Brians yngste, endnu kun halvvorne Søn, Tadg, der var hos sin Fader i Teltet, søgte med Haanden at afværge Hugget, men det tog saavel hans Haand, som Faderens Hoved af. Saaledes lod Brian sit Liv, 88 Aar gammel. Broder raabte højt: „det skal mindes fra Mand til Mand, at Broder fældte Brian!" Men imidlertid havde Ulf Ræda og Kerthialvad erfaret hvad der var skeet, ilede tilbage til Teltet, omringede det, og fangede Broder med alle hans Mænd. De bleve alle dræbte, Broder selv paa den grusomste Maade [2]). I dette blodige Slag, der er et af de største, der nogensinde har været holdt i Norden eller af nordiske Folk, skal der, efter den højeste Angivelse være faldet 14000, efter den laveste 6000 Mand paa de forbundne Fyrsters Side [3]), og et saadant Mandefald kan ej andet end have voldt føleligt Tab og bitter Sorg i en Mængde Familier rundt om i Norden. Blandt de faldne næv-

[1]) I Sagaen staar der kun at Aamunde hvite og Jarlen bleve dræbte paa samme Tid, uden at der tillægges, hvo der dræbte dem. Innisfallens Annaler fortælle derimod at Sigurd faldt for Murchads Haand, og berette tillige om Murchads rasende Kamp med hiin Høvding, der kaldes Anrudh mac Eibhric, og tilligemed sin Broder Caralas mac Eibhric siges at være Sønner af Lochlannernes (Nordboernes) Konge. Det første Navn synes at være fejlskrevet for „Anund"; „Caralas" er upaatvivlelig „Karl", og „Eibhric" maa være „Erik". Ved Anund og Karl Eriksønner, der tillige vare Sønner af en nordisk Konge, maa man nærmest tænke paa Medlemmer af den svenske Kongeæt, maaskee Sønner af Kong Erik Sejrsæl, som kunne have været fordrevne fra Riget.

[2]) Nemlig, som det heder, ved at vinde Indvoldene ud af Livet paa ham. Njaals Saga, Cap. 158.

[3]) Ulster- og Innisfallen-Annalerne nævne 6000, hvilket vel er det rimeligste.

nes saaledes Halldor, Gudmund den mægtiges Søn, og flere andre anseede Mænd. Det er derfor ikke at undres over, at der om dette Slag, sædvanligviis kaldet **Briansslaget**, har vedligeholdt sig usædvanligt nøjagtige Efterretninger, der tillige ere udsmykkede med enkelte fabelagtige Træk, fremmanede af de Efterlevendes ophidsede Fantasi [1]). Ogsaa paa Irland har

[1]) De irske Annaler afvige noget i Beskrivelsen over Maaden, hvorpaa Nordboerne opstillede deres Hær, idet de lade Broder og Sigurd staa i en og samme Afdeling. Dette kan dog umuligt have været Tilfældet, siden de begge paa en vis Maade vare Rivaler. Vi have her fornemmelig fulgt Sagaens Beretning, der baade er den vidløftigste og tillige maa antages for den paalideligste, hvad Nordboernes Bedrifter angaar, da den vistnok grunder sig paa enkelte i Slaget deeltagende Islændingers Fortælling, navnlig Thorstein Siduhallssøns, der jo herom maatte vide den nøjeste Besked. Her er det af væsentlig Vigtighed at erindre, at Odd Kolssøn, Thorsteins Brodersøn, var en af Are frodes fornemste Hjemmelsmænd, hvad den norske Kongehistorie angik; og Odd maa dog vel ogsaa have hørt endeel om Briansslaget af sin Farbroder. Med hvilken Deeltagelse man rundt om i Norden har lyttet til Beretningen om dette Slag, og hvilken Vegt man tillagde det, vise de foregivne samtidige Varsler derom, som Njaals Saga omtaler; paa Svinafell, paa Island, kom der Langfredag Blod paa Prestens Messehagel; paa Thvaattaa hos Siduhall syntes Presten samme Dag at der aabnede sig en Afgrund ved Alteret, hvor han saa mange skrækkelige Ting; paa Orknø syntes man at se Sigurd Jarl og nogle Mænd med ham ride under en Bakke, Gille Jarl i Syderøerne drømte at en Mand kom fra Irland og kvad et Vers, hvori han fortalte Sigurds og Brians Fald. Men det merkeligste Syn var det, som en Bonde paa Katanes skulde have haft. Han saa Langfredag tolv Kvinder ride til en Stue og gaa ind; ved at kige igjennem en Glug saa han at de vævede en Væv, hvis Islet og Rending bestod af Menneskeetarme; Vegterne vare Menneskehoveder, Skedene vare Sverd, og Skytlerne vare Pile. De kvad en Sang, der endnu er heelt opbevaret, de navngave sig i denne som Valkyrjer, af hvilke Hild, Hjørthrimul, Sanngrid, Svipul udtrykkelig nævnes; de bebudede blodig Kamp, hvor Liv ej skulde spares. Lader os, sagde de, vinde Spydvæven, som den unge Konge før ejede, og lader os siden følge Fyrsten: de Folk skulle nu raade for Lande, som fordum kun beherskede Ud-skager, den mægtige Fyrste skal dø, Jarlen er allerede fældt; Irerne skulle faa en Sorg, de aldrig forvinde; for den unge Konge kvæde vi derimod Sejrssang. De reve derpaa Væven i to Stykker, og toge, ser af dem det ene, ser det andet, hvormed de rede, den ene Flok i Nord, den anden i Syd. Bonden kaldes Darrad, uden Tvivl ved en Misforstaaelse af det oftere forekommende Udtryk „vefr darradar“, Spydvæven, som om det skulde betyde „Darrads Væv“. Det samme Syn skulde en Brand Gneistessøn paa Færøerne have haft. Kvadets Indhold viser umiskjendeligt, at Forfatteren har anseet Slagets Udfald i det hele taget fordeelagtigt for Sigtrygg og Nordmændene, hvis man maaskee ej snarere her har tænkt paa Kong Knut og Englands Erobring. Hvilken Vegt Irlænderne endnu lægge paa dette Slag, see derom især Worsaae „Minder om de Danske og Nordmændene“ S. 380, 381. De faldne irske Høvdinger opregnes vidtløftigt fornemmelig i Ulster-Annalerne, S. 305. Slaget omtales ogsaa af Marianus Scotus, der i sine Annaler fortæller at Brian blev dræbt, medens han laa i Bøn med Öjne og Hænder henvendte til Herren. Ligeledes omtales det i Ann. Cambriæ, Mon. hr. Br. I. S. 839, og i Brut y Tywysogion sammesteds S. 852, samt i de is-

dette Slag lige til de sidste Tider været betragtet som en Nationalsejr, af hvilken det hele Folk med Rette kunde være stolt. I Virkeligheden ledede det dog ikke til noget for Irerne saa overvættes glimrende Resultat, thi Brians og en Mængde andre anseede Høvdingers Fald hindrede dem fra at forfølge Sejren; der udbrød Uenighed mellem Fyrsterne i hans Hær, ja endog hans egne Sønner, og Enden blev at Mælsechnail atter fik Overherredømmet, medens Sigtrygg endnu en lang Tid vedblev at herske i Dublin, og det, som det synes, med større Anseelse, end forhen [1]).

Sigurd Jarl efterlod sig ved sin Død fire Sønner, af hvilke de tre, **Sumarlide, Bruse** og **Einar Vrangmund**, vare voxne, den fjerde, **Thorfinn**, som Kong Mælkolms Datter havde født ham, var endnu meget ung. Før sin Afrejse havde han overladt Regjeringen til de tre ældre, men sendt Thorfinn til Morfaderen Mælkolm. Da Efterretningen om Jarlens Fald kom til Orknøerne, bleve Sumarlide, Bruse og Einar strax tagne til Jarler, uden at der var Tale om at lade Thorfinn faa nogen Deel af Jarledømmet. Derimod gav Mælkolm ham Katanes og Sutherland tilligemed Jarlsnavn, eller maaskee rettere, bekræftede ham i Besiddelsen af disse Landskaber, hvilke hans Fader sandsynligviis allerede ved Giftermaalet havde faaet, og satte Mænd til at styre Riget med ham, indtil han blev fuldvoxen. Dette blev han meget tidligt, da han udviklede sig meget hurtigt, baade i Væxt og Styrke. Han var hæslig af Udseende, haard og herskesyg, men overmaade klog. Allerede i sit 15de Aar begyndte han at herje i andre Lande [2]). Endnu forend han var bleven voxen, døde hans ældste Broder Sumarlide, og han selv, eller rettere hans Formyndere, fordrede nu den tredie Deel af Orknøerne. Einar, som var strid og ligesaa herskesyg som Thorfinn, svarede, at Thorfinn havde nok med Katanes og Sutherland, hvilket jo ogsaa havde tilhørt deres Fader [3]), og derfor kunde betragtes som en Deel af Arven: det var meget mere end en Trediedeel af Orknøerne. Bruse derimod, som var sagtmodig og forstandig, erklærede sig tilfreds med en Trediepart, og rede til

---

landske Annaler, hvor det kaldes det tredie største Slag i Norden. Men her henføres det, som ovenfor nævnt, urigtigt til 1001, (i enkelte Haandskr. 1002 og 1003) saa vel som i Kongesagaerne.

[1]) Sigtrygg omtales, som vi ville see, oftere i Annalerne; hans Død henføres af nogle til 1042.

[2]) Orkn. Saga, S. 28. Her anføres udtrykkeligt et Vers af den samtidige Arnor Jarlaskald til Bekræftelse.

[3]) Dette er en Bekræftelse paa at Sigurd, visstnok paa sin Hustrues Vegne, før sin Død besad Katanes og Sutherland, eller ved sit Giftermaal havde faaet det tilbage igjen. Men ved Hustruens Død har sandsynligviis, som ovenfor antaget, Thorfinn været betragtet som den egentlige Arving til Katanes, og derfor faaet Jarlsnavn.

at skifte. Men den Trediepart af sin hidtil hafte Andeel, eller Sjettepart af det Hele, hvorpaa Bruse nu gav Slip, fik dog ikke Thorfinn, thi Einar tog den til sig, saa at han nu raadede over to Trediedele, Bruse kun over en Trediedeel. Einar omgav sig med mange Folk, og laa ofte om Sommeren ude paa Krigstog, hvortil ogsaa Bønderne bleve opbudne. Dette fandt de haardt, thi paa Vikingetogene var der ikke altid synderligt Bytte at vinde, medens saavel Udbudet selv, som de store Paalæg, der udfordredes til at holde saa mange Folk, trykkede og forarmede dem. Det nyttede dog ikke at gjøre Einar Forestillinger, thi det taalte han ej. Saaledes herskede der omsider i hans Deel formelig Dyrtid, medens der i Bruses Deel var fuldt op af alt, og Bønderne selv frydede sig ved et roligt Liv. Bruse var derfor lige saa yndet, som Einar var forhadt. Herom brød dog Einar sig ikke det mindste, og vedblev med sine Udbud og øvrige Paalæg. Det gik imidlertid saa vidt, at Bønderne ikke længer kunde taale det, og de henvendte sig derfor til Aamunde, en af de rigeste og mægtigste Mænd i Øerne, boende paa Sandvik i den østlige Deel af Rossø, for at han skulde gjøre Jarlen Forestillinger paa egne og de øvriges Vegne. Men Aamunde vilde ikke indlade sig derpaa, af Frygt for at tabe Jarlens Venskab. Da bade de Aamundes Søn **Thorkell**, en flink og dygtig ung Mand, om at gjøre det. Thorkell ytrede ogsaa nogen Betænkelighed, men lod sig dog overtale, uagtet Faderens Advarsler. Paa det næste Thing, Jarlen holdt, fremstod Thorkell, klagede over Bøndernes Nød og bad Jarlen om at tilstaa dem nogen Lettelse. Mod Formodning viste Jarlen sig føjelig; han havde, sagde han, bestemt sig til at drage ud med 6 Skibe, men skulde nu ikke tage flere end tre; „dog", lagde han til, „maa du, Thorkell, ikke oftere komme med slige Bønner". Bønderne takkede Thorkell for denne gode Hjelp, og Jarlen drog i Viking, hvorfra han ej vendte tilbage førend om Høsten. Men næste Vaar, da Jarlen holdt Thing med Bønderne for at opbyde Folk, udskrev han det samme store Antal som forhen. Uden at ænse Jarlens Forbud talte Thorkell dog atter Bøndernes Sag, og bad ham om at give noget efter i sine Fordringer. Da blev Jarlen meget vred, og sagde at Bønderne just for denne hans Tales Skyld skulde faa det meget værre end forhen. Inden næste Vaarthing, sagde han, skulde enten han selv eller Thorkell være død. Da Aamunde hørte dette, sendte han Thorkell over til Katanes til Thorfinn Jarl, hos hvem han siden længe opholdt sig, og tog sig meget af ham i hans Ungdom, saa at han fik Tilnavnet Thorkell Fostre. Ogsaa andre anseede Mænd nødtes ved Einars Haardhed til at forlade Øerne; nogle flygtede til Thorfinn, andre til Norge eller andre Lande. Da Thorfinn var bleven voxen, det vil vel her sige, havde opnaaet sit 15de Aar, sendte han atter Bud til Einar og fordrede den ham tilkommende Deel af Øerne, og da Einar gjorde Vanskeligheder, samlede han en Hær, for at

angribe ham. Einar samlede ligeledes en Hær for at møde sin Broder, og Bruse ligeledes en, men alene for derved med desto større Eftertryk at kunne megle Fred. Ved hans Mellemkomst sluttedes ogsaa et Forlig, hvorved Thorfinn virkelig fik den Trediedeel, der tilkom ham, medens Bruse, der, som man seer, aldeles opofrede sin Interesse for Fredens Skyld, fandt sig i at hans og Einars Dele lagdes sammen under Einars Enebestyrelse, og det saaledes, at den, som overlevede den anden, skulde arve hans Deel, uagtet Bruse havde en Søn ved Navn Ragnvald, men Einar var sønneløs: dog skulde Einar ogsaa bestride Forsvaret for det Hele. Thorfinn satte nu sine Mænd til at bestyre hans Deel, men opholdt sig selv for det meste paa Katanes. Einar vedblev at ligge i Viking, især paa Irland, i Skotland eller Bretland. Sommeren 1018 besøgte han de irske Farvande, paa samme Tid, som Nordmanden Eyvind Urarhorn, Kong Olafs Ven, ligeledes befandt sig paa et Tog til disse Egne [1]). Eyvind havde taget Tjeneste hos den irske Konge Connor eller Conchobar [2]), der formodentlig ventede sig et Angreb af Einar. Denne traf Connor og Eyvind i Ulfreksfjord eller Lough Larne lidt nordenfor det nuværende Belfast [3]), og det kom her til et blodigt Slag. Einar, der havde langt færre Folk, blev aldeles slagen, saa at han kun med et eneste Skib kom derfra, og flygtede hjem. Han var overmaade opbragt over sit Nederlag og skød især Skylden paa Eyvind Urarhorn og hans Nordmænd, der havde staaet Connor bi. Det følgende Aar traf det sig just at Eyvind paa Tilbagerejsen fra Irland, hvor han synes at have opholdt sig om Vintren, af Storm og Strøm nødsagedes til at lægge ind i Aasmundarvaag paa Baagaland, hvor han i nogle Dage laa vejrfast. Aldrig saa snart spurgte Erik Jarl dette, forend han ilede derhen med en betydelig Styrke, og tog Eyvind og hele hans Mandskab til Fange. Han lod ham selv dræbe, men skjenkede de fleste af hans Mænd Livet, og ved deres Hjemkomst til Norge bragte de Kong Olaf den sørgelige Efterretning. Olaf beklagede den brave Eyvinds Død, men efter Sædvane udlod han sig dog ikke synderligt om, hvad han agtede at foretage i denne Anledning. Det var imidlertid øjensynligt, at Einar ved dette ukloge Skridt maatte have forspildt Kong Olafs Venskab [4]).

---

[1]) Om Eyvind Urarhorn se ovf. S. 543—545. Det heder udtrykkeligt at Eyvinds Rejse til Irland skede samme Sommer, Kong Rørek førtes til Island, see Olaf Tr. Saga, Cap. 82. Snorre, Cap. 87.

[2]) Sagaerne kalde ham Konofogr. Der var flere Konger af dette Navn paa Irland i den Tid, saaledes havde Mælsechnail en Søn ved Navn Connor, ligeledes omtales en Connor O'Muredaig, Konge af Ciared, død 1033.

[3]) Lough Larne kaldes i et Diplom af 1210 Wulvrichesord, se Worsaae, „Minder om de Danske og Nordmændene", S. 388.

[4]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 91, 92. Snorre, Cap. 99—103. Orkn. Saga, S. 1—10.

Heraf benyttede Thorfinn sig klogeligt. Omtrent paa samme Tid havde han sendt Thorkell Fostre over til Oerne for at indkræve hans Skatter, men Einar, der især gav Thorkell Skylden for at han havde maattet dele sine Besiddelser med Thorfinn, efterstræbte ham saa ivrigt, at han neppe vilde være kommen levende derfra, hvis ikke hans Venner havde givet ham betimelige Vink derom. Han skyndte sig derfor tilbage til Katanes, og klagede sin Nød for Thorfinn, der sendte ham til Norge, vistnok lige saa meget i Egenskab af sin Agent ved Kongens Hof, som for at sikre ham mod Einar. Thorkell, der var en forstandig og behagelig Mand, kom snart i stor Yndest hos Kong Olaf, ved hvis Hof han opholdt sig i Nidaros om Vintren (1019—1020). Kongen tog ham ofte paa Raad med sig, og Thorkell benyttede sig paa det bedste af den Indflydelse, han saaledes havde erhvervet, til at tale Thorfinns Sag og fremstille Einars Færd i et hadefuldt Lys. Følgen heraf var, at Kongen tidligt om Vaaren sendte et Skib til Katanes med venskabelig Hilsen til Thorfinn og Anmodning om, at han vilde komme øster til ham. Thorfinn gjorde sig ogsaa strax rede og begav sig endnu samme Sommer til Olaf, der just var kommen tilbage fra sit Haalogalandstog. Olaf modtog ham meget venligt, og Jarlen tilbragte Slutningen af Sommeren hos ham. Det synes noget underligt, at den herskesyge og overmodige Thorfinn skulde være saa villig til at nærme sig Olaf, om hvem han jo maatte vide, at han gjorde Fordring paa at ansees som hans Lensherre, men deels har han vel følt, at han neppe uden Olafs Hjelp vilde kunne udføre sine ærgjerrige Planer med Hensyn til Herredømmet over Oerne, deels er det ikke usandsynligt, at hans Morfader Kong Mælkolm paa denne Tid har været i nogen Knibe og derfor ikke kunnet yde ham saa kraftig Understøttelse, som ellers [1]). Man erfarer imidlertid af det følgende, at Olaf endnu ikke ved det første Besøg af Jarlen fremkom med nogen Fordring paa, at han skulde hylde ham som Overherre. Han har neppe endnu anseet Tiden moden dertil, eller vovet at sætte Thorfinns Venskab paa Spil, men foretrukket at lægge Raad op med ham mod den anmassende og urolige Einar, for først at gjøre denne uskadelig. Olafs Venlighed mod Thorfinn gik saa vidt, at han ved Afskeden endog forærede ham et stort og godt Langskib med fuld Udrustning, og de skiltes ad, heder det, med stor Kjærlighed. Thorkell Fostre fulgte Jarlen hjem, og fik af ham det Skib, hvorpaa denne var kommen til Norge. Einar Jarl havde imidlertid samlet Folk og Skibe, for at være rede til at møde ham, men den fredelskende Bruse søgte atter at megle, og bragte det virkelig dertil, at de sluttede et Forlig,

[1]) At Mælkolm Kenedhs Søn havde Magten netop omkring 1018, synes at kunne sluttes af hvad Simeon af Durham fortæller ved dette Aar, nemlig at Mælkolm Kenedhs Søn leverede Jarlen af Northumberland et stort Slag ved Carr. (Mon. hist. Br. I. S. 594.) Se nedenfor.

som de edeligen besvore. Betingelserne maa i det hele taget have været de samme som de, hvorpaa det tidligere Forlig kom istand, men derhos bestemtes det udtrykkeligt, at alt Fiendskab mellem Einar og Thorkell Fostre skulde ophøre: de skulde skifteviis gjøre Gjestebud for hinanden, og Thorkell skulde gjøre Begyndelsen ved at indbyde Jarlen til sig i Sandvik. Her indfandt ogsaa Einar sig til den bestemte Tid, og bevertedes paa det bedste, men han var dog, som man godt kan forstaa, slet ikke lystig til Mode. Umiddelbart fra dette Selskab skulde man begive sig til et, som Jarlen gjorde, og Thorkell skulde selv ledsage ham. Da den Dag kom, da man skulde rejse, sendte Thorkell forsigtigviis Spejdere i Forvejen, for at høre om alt var som det skulde være. De bragte den Besked at der paa ikke færre end tre Steder laa bevæbnede, kampfærdige Mænd i Baghold. Ved Efterretningen herom søgte Thorkell at udhale Afrejsen saa meget som muligt, og samlede imidlertid sine Mænd om sig; Jarlen derimod skyndte paa, og blev utaalmodig. Thorkell foregav at han havde meget at tage vare paa, gik snart ud og snart ind. Imidlertid sad Jarlen og Gjesterne og drak ved Ildene, der brandt langs med Skaalegulvet. Paa Skaalen var der to Døre, en i hver Ende. Thorkell kom just ind ad den ene, ledsaget af en Islænding, der lukkede den efter ham. Han gik mellem Ilden og Bænkene, indtil han kom til det Sted, hvor Jarlen sad. Denne spurgte: „er du ikke færdig endnu?" „Jo", svarede Thorkell, „nu er jeg færdig", og hug med det samme til Jarlen i Hovedet, saa at han styrtede frem paa Gulvet. I det samme raabte Islændingen: „Det er dog altfor galt, at ingen drager Jarlen op af Ilden!" med disse Ord satte han en irsk Hellebard eller saakaldet Sparthe [1]) under Nakken paa Jarlen og rykkede ham dermed op paa Pallen. Derpaa gik Thorkell og Islændingen hastigt videre og ud af den anden Dør, foran hvilken Thorkell imidlertid havde ladet sine Mænd opstille sig fuldt udrustede. Da Jarlens Mænd skulde tage fat paa deres Herre, var han allerede død, men det hele var kommet saa uforvarende paa, at de alle stode haandfaldne, uden at tænke paa at tage Hevn over Thorkell: dertil kom ogsaa at de fleste af dem vare vaabenløse, og mange i venskabelig Forstaaelse med Thorkell, ikke at tale om at dennes bevæbnede Skare var lige saa talrig som Jarlens Følge. Saaledes kom Thorkell uhindret til sit Skib, paa hvilket han strax, skjønt Vinternat (14de Oktober) allerede var omme, begav sig til Norge. Ved Ankomsten hid opsøgte han snarest mulig Kong Olaf, der tog godt imod ham, og ytrede sin Tilfredshed med, hvad han havde gjort. (1020).

Ifølge den mellem Einar og Bruse sluttede Overeenskomst skulde den længstlevende arve den anden, og saaledes tog Bruse nu Einars Deel i Be-

[1]) I Sagaberetningen staar sparða. Ordet er irsk, spartha; dette Slags Hellebard omtales oftere saavel i Sagaerne som i irske Beretninger.

siddelse. Paa denne Maade havde han ajtsaa de to Trediedele, Thorfinn kun een. Hermed vilde Thorfinn ej lade sig nøje, men fordrede den følgende Vaar (1021) Halvdelen af Einars Part. Bruse vægrede sig ved at give Slip paa, hvad han troede tilkom ham med Rette. Der holdtes flere Møder i den Anledning, og deres Venner lagde sig imellem for at megle Forlig, men Thorfinn vilde ej give efter, ja han sagde endog at Bruse med sit stilfærdige Sindelag ikke behøvede mere end en Trediedeel. Bruse svarede, at man ej kunde fortænke ham i, om han ønskede at beholde den Trediedeel, han havde arvet efter sin Fader, saa vel som den, han ifølge lovligt Forlig havde faaet efter sin Broder. Han vidste nok, at han duede lidet til at kappes om Magten med Thorfinn, men at han dog ikke ved hans blotte Trusler vilde lade sig sit Rige fraskræmme. Derpaa hævedes Mødet. Bruse, som indsaa, at den mægtige, af Skottekongen understøttede Thorfinn var ham aldeles overlegen, greb nu til den Udvej, at søge Kong Olafs Hjelp, og begav sig derfor over til Norge med sin tiaarige Søn **Ragnvald.** Han fandt en god Modtagelse hos Kongen, klagede sin Nød for ham og bad ham om Bistand. Olaf svarede, at lige siden Harald Haarfagres Tid havde Jarlerne altid besiddet Orknøerne som et Len under Norge, men ikke som uafhængig Ejendom; Orknøjarlerne havde været Erik Blodøxe undergivne, og Sigurd Jarl, Bruses Fader, havde hyldet Olaf Tryggvesson som sin Overherre; nu havde han selv taget den hele Arv efter Olaf Tryggvesson, og fordrede derfor at Bruse skulde blive hans Mand. I saa Fald, sagde han, vilde han forlene ham med Øerne, og understøtte ham saaledes at man skulde faa at see, hvem der var bedst tjent, enten Bruse med Norges Konges, eller Thorfinn med Skottekongens Hjelp. Men vægrede han sig ved at gaa ind derpaa, da vilde Kongen selv sætte sig i Besiddelse af alle de Lande, hans Frænder og Forfædre havde besiddet i Vesten. Bruse fandt Betingelsen noget haard, og overlagde med sine Venner derom. Men da han deels ikke saa nogen anden Udvej til Hjelp mod Thorfinn, deels ogsaa allerede var i Olafs Vold, fandt han det raadeligst at underkaste sig. Og saaledes hyldede han da Kongen, og erkjendte ham som den rette og egentlige Herre over alle sine Arvelande, hvorimod Kongen igjen modtog hans Hylding og Lens-Ed.

Da Thorfinn hørte at hans Broder Bruse havde søgt Kong Olaf, var han i Forstningen ved godt Mod, idet han stolede paa at han under sit forrige Ophold hos ham havde skaffet sig mange mægtige Venner. Imidlertid fandt han det dog sikrest, selv at tale sin Sag og skyndte sig til Norge, for, om muligt, at komme did førend Bruse havde bragt sit Anliggende i Orden. Men da han kom, fik han høre at Bruse allerede havde erkjendt Olaf som sin Overherre, og var bleven hans Vasal. Han opsøgte imidlertid Kongen, og denne forlangte strax af ham, ligesom af Bruse, at han

skulde tage sin Deel til Len af ham. Thorfinn svarede at han satte stor Priis paa Kongens Venskab, og skulde være rede til at understøtte ham mod andre Høvdinger, men kunde ej gaa ham til Haande, da han allerede var Skottekongens Jarl. Da Kongen merkede at han søgte Udflugter, sagde han: „hvis du ej vil blive min Jarl, saa faar jeg selv sætte hvem jeg vil over Orknøerne, og skal du da aflægge Ed paa at lade ham være i Fred; vægrer du dig derved, er det et Tegn paa at vi kunne vente Ufred af dig, og du maa da finde dig i at vi handle derefter". Jarlen bad Kongen om nogen Betænkningstid for at han kunde overlægge med sine Mænd. Kongen tilstod ham den. Men da Fristen var udløben, bad han end videre om at den maatte forlænges indtil næste Sommer, saa at han imidlertid kunde raadføre sig med sine hjemmeværende Raadgivere, da han selv endnu var ung og uerfaren. Men Kongen fordrede øjeblikkelig Bestemmelse. Thorkell Fostre, der fremdeles var hos Kongen, sendte nu hemmeligt Bud til Thorfinn, og bad ham paa det indstændigste, ikke, saaledes som Sagerne nu stode, at tænke paa at drage bort uforligt med ham; thi han var jo ganske i Kongens Vold. Herover blev Jarlen noget ængstelig, og besluttede derfor at vælge det mindste Onde, nemlig at gaa Kongen til Haande, og for Øjeblikket at holde gode Miner. Herved skuffede han dog ikke Kongen, der tydeligt skjønnede at hans Føjelighed kun var forstilt, og at han, stolende paa sit Slægtskab med Skottekongen, nærede langt andre ærgjerrige og underfundige Planer end den rolige, ærlige Bruse. Denne havde gjort Vanskeligheder ved ethvert af Forligets Punkter, men man kunde derfor ogsaa stole paa, at han ej lovede andet, end hvad han agtede at holde. Thorfinn derimod gik nok saa let ind paa alt, og gjorde ingen Indvendinger: deraf sluttede Kongen at han allerede havde opgjort den Plan, han agtede at udføre, og at han neppe vilde overholde Forliget samvittighedsfuldt. Men herved var nu for Øjeblikket intet at gjøre, og saaledes modtog han da ogsaa Thorfinns Troskabsed.

Da alt dette nu var ordnet, og Kongen havde overvejet, hvad Bestemmelse han vilde tage, lod han blæse til et talrigt Møde, hvor ogsaa Orknø-Jarlerne indfandt sig. Her talte Kongen saaledes: „Nu vil jeg bekjendtgjøre, hvilket Forlig der er sluttet mellem mig og Orknø-Jarlerne. De have erkjendt mig som den rette Herre over Orknøerne og Hjaltland, og bekræftet Erkjendelsen med Ed. Derfor vil jeg lønne dem paa den Maade, at jeg forlener Bruse med en Trediedeel, og ligeledes Thorfinn med en Trediedeel, saaledes som de før havde det. Men den Trediedeel, Einar Vrangmund havde, erklærer jeg mig hjemfalden, fordi han dræbte min Hirdmand, Fælligsmand og kjære Ven Eyvind Urarhorn. Over denne Deel vil jeg selv forføje, som mig lyster. Jeg betinger mig ogsaa, at I, Brødre, nu mine Jarler, forliger eder med Thorkell Aamundessøn, og modtage Bøder af ham for Einar Jarls

Drab; jeg ønsker helst selv at afsige Dommen, hvis I intet have derimod". Jarlerne havde naturligviis intet at indvende, og saaledes hævedes Thinget. For Einars Drab bestemte Olaf Boder som for tre Lendermænd [1]), dog skulde en Trediedeel heraf bortfalde, fordi Jarlen selv tildeels havde givet Anledning til Drabet. Og nu søgte Thorfinn snarest muligt at komme hjem, idet han vist var saare ærgerlig paa sig selv over, at han var kommen til Norge. Kongen negtede ham ikke Tilladelse til at rejse, og han gjorde sig rede i største Hast. Da han var ganske færdig, og allerede sad ombord og drak med sine Mænd, kom Thorkell Fostre ilende til ham, lagde sit Hoved paa hans Knæ og bad ham gjøre dermed, hvad han vilde. Thorfinn spurgte hvad det skulde betyde, og bad ham staa op, de vare jo nu ifølge Kongens Dom forligte. Thorkell stod op og sagde: „den Dom, Kongen afsagde mellem os, vil jeg, hvad dig angaar, kun holde mig til for saa vidt du samtykker deri. Vel har Kongen bestemt, at jeg skal beholde mine Ejendomme og have Landsvist i Orknøerne, men jeg kjender dit Sind og veed at det ej nytter mig at opholde mig der uden din Tilladelse og Beskyttelse. Jeg skal derfor gjerne love eder, aldrig at komme til Orknøerne, hvad saa end Kongen siger". Jarlen taug en Stund og sagde endelig: „Siden du, Thorkell, heller vil lyde min, end Kongens Dom, saa begynder jeg min Dom saaledes at du skal følge mig til Orknøerne og ikke skilles fra mig uden min Tilladelse; du skal være forpligtet til at værge mit Land og udføre de Hverv, jeg giver dig, saa længe vi begge ere i Live." Alt dette lovede Thorkell med Glæde, og bekræftede det med Haandslag og Ed. Om Boderne, meente Jarlen, kunde de siden nærmere tale. Hvor vidt dette har været et forud aftalt Spil, eller om Thorkell virkelig har frygtet Thorfinns Vrede, er vanskeligt at skjønne. Ved Drabet paa Einar Jarl havde han jo egentlig gjort Thorfinn en Tjeneste, og det kunde derfor synes unødvendigt at bede om Tilgivelse derfor. Men det maa dog tillige erindres, at dette Drab, for saa vidt det var forud aftalt, mere, som det synes, var en Følge af Thorkells Overlægninger med Kongen, end af nogen mellem Thorfinn og Thorkell aftalt Plan, og at det nærmest var beregnet paa at skaffe Kongen Magt over Øerne. Det er derfor nok muligt, at Thorfinn kan have fattet en Mistanke mod Thorkell, som den der havde virket altfor ivrigt i Kongens Interesse, og indladt sig for dybt med ham; maaskee han og var misfornøjet med det Raad, Thorkell havde givet ham, at ydmyge sig for Kongen, og at han har anseet dette Skridt overilet; ja at han endog har

---

[1]) Dette er egentlig mere, end de ældre Love bestemme, thi de regne for en Jarl dobbelt mod Boden for en Lendermand, eller 72 Mk. (se ældre Gulath. L. S. 300, jvfr. Cap. 180). Men da en Trediedeel bortfaldt, reduceredes dog Boden til det sædvanlige.

betragtet Thorkell som den, der lokkede ham i Fælden. Alle disse Aarsager have maaskee givet Anledning til at Jarlen har viist en folelig Kulde med Thorkell, som derfor har anseet det nødvendigt at skaffe sig hans Venskab igjen paa hiin iøjnefaldende Maade. Strax efter rejste Thorfinn, og han og Olaf saaes ikke videre. Bruse derimod tog sig længere Tid til sin Udrustning og rejste derfor noget senere. For hans Afrejse havde Kongen et Møde med ham, hvori han betroede ham det Hverv at varetage hans Interesser hiinsides Havet, og forlenede ham til Gjengjeld med den Deel, Einar havde haft. „Jeg vil", sagde han, at du skal have to Trediedele at raade over nu som før; thi fordi du er bleven mig haandgangen, er det dog ej min Mening at du nu skulde være ringere og mindre mægtig Mand end forhen. Som et fastere Pant paa din Troskab ønsker jeg at du lader din Søn **Ragnvald** blive her tilbage. Med to Dele af Landet og min Understøttelse i Ryggen kan du vel forsvare din Ret med Thorfinn". Bruse takkede særdeles fordi han fik to Dele i Stedet for een, og rejste strax efter hjem, efterladende Ragnvald, der skal have været en meget smuk Dreng med Haar saa guult som Silke. Ragnvald opholdt sig længe hos Kong Olaf og blev siden en af hans troeste og paalideligste Mænd [1]).

Saaledes var det virkelig lykkets Olaf at faa den norske Krones Herredømme over Orknøerne fornyet, ja endog bedre befæstet og nøjere bestemt og anerkjendt, end nogensinde forhen. Maa man end erkjende, at Omstændighederne her vare ham ualmindeligt gunstige, idet deels Sigurd Jarls Død og Uenigheden mellem hans Sønner, deels maaskee og Tronstridighederne i Skotland indtraf belejligt; saa vilde det dog paa den anden Side neppe have været Olaf muligt at bringe Jarlerne til en saa fuldstændig Underkastelse og overhoved at udøve saa stor Indflydelse paa de politiske Forhold i hine Egne, hvis ej hans Navn allerede havde været anseet og frygtet, og hvis han ikke tillige havde forstaaet at underhandle med Klogskab, og sætte sin Villje igjennem med Eftertryk. Ved at erfare Udfaldet af hans Forhandlinger med Orkno-Jarlerne faa vi derfor en tydeligere og anskueligere Forestilling om Udstrækningen af hans Magt og Anseelse, end Sagaernes Udtryk derom ligefrem give. Der maa virkelig have staaet Skræk af ham saa vel uden- som indenlands, og det er saa meget merkeligere, at han paa en saa kort Tid, kun henimod sex Aar, formaaede at drive det dertil, som han i den længste Tid havde haft de største Vanskeligheder at kæmpe med, og selv endnu var meget ung, kun 27 Aar gammel. Endog den overmodige og herskesyge Thorfinn, der med saa liden Oprigtighed havde underkastet sig de af ham opstillede Betingelser, vovede i

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 92—98, Snorre, Cap. 101—109, Orkn. Saga S. 6—28.

lang Tid ikke andet end at overholde dem [1]), og uagtet det nok tilsidst lykkedes ham at faa dem forandrede, skede det dog deels paa en vis Maade med Bruses eget Samtykke, deels efterat Kong Olafs Magt i Landet selv allerede var omstyrtet. I Tidens Løb saa nemlig Bruse sig ikke istand til, med Eftertryk at forsvare Øerne mod de mange norske og danske Vikinger, der paa Vejen deels til, deels fra Island og Sydrøerne plejede at anløbe Orknø eller Hjaltland og der gjøre megen Skade. Han talte til Thorfinn derom, især da denne selv ikke bidrog til Landforsvaret, skjønt han oppebar Skatter af sin Deel. Thorfinn tilbød sig at overtage det hele Forsvar, hvis Bruse vilde afstaa ham den ene Tredieddeel og selv kun beholde een tilbage. Bruse vilde vel nødig gaa ind herpaa, og der underhandledes længe derom, men omsider fandt han sig dog deri, og et Forlig oprettedes derom (1029 [2]).

Om Sydrøerne, eller nogen Deel deraf, ogsaa ved denne Lejlighed underkastede sig Olaf, nævnes ikke. For saa vidt Gille Jarl endnu levede, og fremdeles stod i det samme Afhængighedsforhold til Orknøjarlerne, som hidtil, kan man vistnok sige at Norges Herredømme over Sydrøerne middelbart vedblev; men under alle Omstændigheder maa Forbindelsen have været meget løs, og nogen Skat har Olaf neppe faaet derfra. Vi have ovenfor omtalt den Beretning, ifølge hvilken Olaf ved sit Møde med Haakon Jarl 1015 skulde have overladt ham Sydrøerne. Dette maa nu vist antages at være urigtigt, og det bekræftes heller ikke i de paalideligere Sagaer. Men ikke desto mindre viser det, at den gamle Sagaskriver har haft den bestemte Overbeviisning, at Norges Konge paa den Tid var Sydrøernes rette Herre. For øvrigt er det allerede ovenfor viist, hvorledes der i Mellemtiden mellem 989 og 1066, og sandsynligviis netop paa Kong Olafs Tid, maa have fundet Uroligheder Sted paa Man eller Sydrøerne, hvorved Kong Gudrød Haraldssøns Søn Harald svarte blev nødt til at flygte, efter

[1]) Det heder vistnok i Orkn. Saga, S. 28, at Olaf, efter at Thorfinn var rejst, ingen „lýdskyldu" fik af ham; men der var heller ikke egentlig nogen Anledning for Thorfinn til at vise ham nogen saadan umiddelbart, og i det mindste vovede han dog ej med Magt at fortrænge Bruse.

[2]) At Forliget oprettedes i dette Aar, sees deraf, at Olaf den helliges Saga, Cap. 98, udtrykkeligt siger, at det kom istand da Kong Knut havde underlagt sig Norge og Olaf var faren af Landet, hvorhos Orkn. Saga S. 30 tilføjer, at Kong Mælkolm døde, da Brødrene havde indgaaet Forliget; og hans Død indtraf i 1029, som vi tidligere, efter Tighernachs udtrykkelige Udsagn, have seet. Vel har den slette Text i Udg. af Olafs Saga i Fornm. S. paa dette Sted (IV. S. 230) „frafalden" ɔ: „død" i Stedet for „faren af Landet"; men saa vel den ældste Text, som Texten hos Snorre og i Orkn. S. have alle „faren af Landet". At Aarstallet 1029 er rigtigt, fremgaar ogsaa deraf, at Orkn. S. først senere (S. 42) omtaler Bruse Jarls Død, der efter Olaf den helliges Saga Cap. 98, Snorre Cap. 109, indtraf „lidt efter Kong Olafs Fald".

hvad man maa antage, til Island, hvorfra hans Søn Gudrød Crovan senere kom tilbage [1]).

67. Mægtige Høvdinger i Norge. Olafs Familieforbindelser.

Medens Olaf saaledes udbredede og befæstede sin Magt saa vel i som udenfor Riget, forsmaaede han heller ikke, efter Olaf Tryggvessøns Exempel, at knytte de fornemste Høvdinger til sig ved at indgaa Familieforbindelser med dem, og ved at belønne dem af deres Medlemmer, der vilde slutte sig til ham, med store Udmerkelser. Saaledes bejlede, under hans Ophold paa Oplandene om Vintren 1024—1025, den fortjente **Ketil Kalf** af Ringenes til hans Halvsyster **Gunnhild**, Datter af Sigurd Syr og Aasta, og fik hende til Egte, da Olaf, som det heder, vidste om Ketil, at han var ætstor og rig, forstandig, og en stor Høvding, ligesom han og længe forhen havde været en god Ven af Kongen. Siden drog han nord i Gudbrandsdalen, hvor han tog Vejtsler hos **Thord Guthormssøn** paa **Steig** i Fron, den mægtigste Mand i den nordlige Deel af Dalerne. Thord bejlede til hans Moders Syster **Isrid Gudbrandsdatter**, og fik hende: fra den Tid af, siges der, blev han Olafs ivrigste Ven, og med ham tillige alle hans Frænder og Venner, der fulgte hans Exempel [2]). En af de mægtigste og talrigste Ætter, hvis Medlemmer Olaf især søgte at vinde, var den senere saa berømte **Arnmødlinge-** eller **Arnunge-Æt**, som paa Olafs Tid begyndte at træde frem. Den fremragende Rolle, som denne Æt i de følgende Aarhundreder spillede i Norges Historie, og dens store Magt, der næsten endog tilsidst overgik Kongernes egen, har maaskee fremkaldt det Familie-Sagn, der giver den en hemmelighedsfuld og næsten fabelagtig Oprindelse. Stamfaderen, heder det, var **Finnvid den fundne**, saa kaldet, fordi han var funden i en Ørnerede, indsvøbt i Silkeklæder; hans Æt kjendtes ej. Hans Søn var Thorarin Bullibak, dennes Søn Arnvid, og dennes igjen Arnmod Jarl, efter hvilken Ætten kaldes Arnmødlingernes Æt [3]).

---

[1]) Se ovenfor S. 201. At Harald flygtede til Island, kan sluttes deraf, at Gudrød Crovan i den Manske Krønike siges at være kommen fra „Ysland"; her kan Irland umuligt være meent, da Afskriverne stedse kalder Irland Hibernia.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 125, Snorre, Cap. 137. Thord paa Steig var Fader til den senere saa bekjendte og mægtige Steigar-Thore. Denne blev, som man af Fagrskinna, Cap. 174, kan see, fød omtrent ved 1031, da han i Aaret 1046 siges at være 15 Aar gammel. Altsaa maa Isrid have været meget yngre end Aasta.

[3]) Fagrskinna, Cap. 215, som her indeholder et fuldstændigt Slægtregister over Arnunge-Ætten, uden al Tvivl grundet paa gamle Familieoptegnelser.

Arnmods Søn var **Arne**, en mægtig og anseet Lendermand, der, som det udtrykkeligt siges, var en særdeles god Ven af Kong Olaf. Ifølge Antallet af Arnes Forfædre i hiin Række maa Finnvid fundne have været Harald Haarfagres Jevnaldrende. Ere end Omstændighederne ved hans Opdagelse i Ørnereden noget mistænkelige, saa afgive de dog et talende Vidnesbyrd om den Familiestolthed, der besjælede Ætten, som forsmaaede at nedstamme fra andre end den af den kongelige Fugl selv opfødde, og i fyrstelig Pragt indsvøbte Dreng, „hvis Æt ikke kjendtes". Og man dvæler saa meget heller ved disse Enkeltheder, som Arnmodlinge-Ætten, lige fra den Tid, da den fremtræder paa Historiens Skueplads, selv er uadskillelig fra Fædrelandets Historie og stolteste Minder, saa at Norges Historie med Rette kan siges at være dens egen. Der er for øvrigt ingen Grund til at tvivle om, at Stamfaderen Finnvid og de øvrige af hans Ætlinger, der nævnes som Slægtled mellem ham og Arne, virkelig have været til; det er kun Oprindelsen selv, der synes fabelagtig. At Arnmod Jarl, Arnes Fader, nævnes som en af Anførerne i Jomsvikingeslaget, og faldt for Vagn Aakessøns Haand, er ovenfor omtalt [1]); etsteds heder det, at ogsaa hans Søn Arne, som da maa have været meget ung, ligeledes deeltog [2]). Arnes Hovedsæde synes at have været Øen **Giske** paa Søndmøre, der i det mindste senere var Sædet for de meest anseede Medlemmer af Ætten. Med sin Hustru Thora, Datter af Thorstein galge, havde han Sønnerne **Thorberg, Finn, Kalf, Aamunde, Kolbjørn, Arnbjørn** og **Arne**, og Datteren **Ragnhild** [3]). Thorberg, der synes at have været den ældste, og som i det mindste allerede i 1025 var Herre til Giske, hvilket viser at Faderen da maa have været død, var gift med **Ragnhild**, eller som hun og kaldes, **Aastrid** den **aarbaarne**, en Datter

---

1) Se ovenfor S. 117.

2) Det staar just ikke udtrykkeligt i Sagaerne, at den i Jomsvikinge-Slaget deeltagende Arnmod eller Aarmod var den samme, som Arnunge-Ættens Medlem, men man kan dog, efter at have sammenlignet Sagaernes Udsagn, ikke tvivle derpaa. Olaf Tryggvessøns Saga, Cap. 90, nævner kun „Aarmod, en stor Kæmpe"; Jomsvikingedraapen Str. 28 fortæller at Vagn dræbte Aarmod, og nævner ham allerede før (i Str. 20); Jomsvikingasaga, Cap. 42 nævner „Aarmod af Anundarfjord og hans Søn Arne"; ja en enkelt Læsemaade har „Arnmod og Arne og Finn"; hvor alsaa ikke færre end tre Navne af Ætten forekomme. Hvor Anundarfjord er at søge i Norge, vides ikke nu; men det er ikke usandsynligt, at maaskee Farvandet ved Giske kaldtes saaledes.

3) Saaledes Olaf den helliges Saga, Cap. 125, Snorre, Cap. 137, Fagrsk. nævner Sønnerne Kalf, Thorberg, Thorbjørn, Finn og Arne. Thorberg maa have været den ældste, da vi, som ovennævnt, allerede i 1025 finde ham bosat paa Giske, og Fader til en i det mindste halvvoxen Søn, Eystein Orre; hans Linje omtales ogsaa først. Arne maa have været den yngste, da hans Søn Jon endnu nævnes som levende ved 1093, og denne desuden var gift med en Sønnedatter af Thore Hund. Datteren Ragnhild maa derimod have været et af de ældste Børn, siden hun var gift med Haarek, som paa Olafs Tid var en Olding.

af Erling Skjalgsson [1]). Ragnhild Arnesdatter var gift med Haarek af Thjotta; altsaa var Arnmodlinge-Ætten paa denne Maade forbunden med de to mægtige og med Kongehuset nøje beslægtede Ætter, Sole-Ætten og Thjotta-Ætten. Det maatte derfor være Kongen saa meget vigtigere at vinde dens Medlemmer, som han stod paa en spendt Fod med de sidstnævnte Ætter, især med Sole-Ætten, der igjen, som vi have seet, var nær beslægtet med Thore Hunds Æt, eller Bjarkø-Ætten. Allerede i Aaret 1021 omtales det, at Kalf og Finn opholdt sig hos Kongen og stode i stor Yndest hos ham. I dette Aar var det, at Olve paa Egg, saaledes som ovenfor berettedes, blev dræbt ved Kongens Foranstaltning, fordi han anstillede hemmelige Blot inde i Thrøndelagen. Han efterlod en ung, smuk og rig Enke, en Syster af den mægtige **Thore Hund** paa Bjarkø, og to Sønner i en Alder af 11 til 13 Aar [2]). Hun betragtedes som et ypperligt Parti, og Kalf bejlede til hende. Det var, siges der, Kongen, som nu havde Raadighed til at bortgive hendes Haand, og af Venskab for Kalf opfyldte han dennes Bøn, idet han tillige gav ham alle de Ejendomme, der havde tilhørt Olve. Han gjorde ham tillige til Lendermand og gav ham sit Ombud inde i Throndhjem, det vil sige, overdrog ham Bestyrelsen over Indthrøndelagen, naar han selv var fraværende. Kalf opslog nu sin Bolig paa Egg, hvorfor han ofte kaldes **Egge-Kalf**. Han var en mægtig og meget statsklog Høvding, men Venskabet mellem ham og Olaf blev ej saa langvarigt, som man skulde have ventet. Det nye Svogerskab med Thore Hund virkede sterkere.

Med Erling Skjalgsson var Kongen, siden Begivenheden med Aasbjørn Selsbane, paa en saa spendt Fod, at det neppe engang kunde være Tale om at forsøge noget nyt Forlig. Dog havde Erling, som man tydeligt kan see, røbet ikke liden Ængstelighed for at lægge sig aabenbart ud med Kongen, og dette viser, at denne, trods Erlings store Magt, dog havde Overtaget. Men desto utaaleligere var det vel og for den overmodige Erling at føle dette, og da han hørte blandt de endnu tilbageblevne Levninger af den ældre Klasse af Høvdinger, for hvem Forestillingen om Norges Enhed saa at sige var noget aldeles nyt og næsten ubegribeligt, og hvis Vælde trivedes bedst under en udenlandsk Konges Overherredømme, var det at vente, at han kastede længselfulde Blik over til Danekongen Knut i England, hvilken han visselig betragtede som Norges retmæssige Konge, og med hvem han desuden var i en Art af Svogerskab, for saa vidt hans Søn var gift med Svein Jarls Datter, og Svein Jarls Broder var Knuts Svoger. Mere spagfærdig end Erling var Jarlernes anden Svoger **Einar Thambarskelve.** Han havde, som ovenfor berettet, ledsaget Svein Jarl til Svi-

[1]) Fagrskinna kalder hende Aastrid, de øvrige Sagaer Ragnhild.

[2]) Den yngste, Thore, siges at være 18 Aar i 1028, da Olaf opholdt sig paa Oplandene, Olaf den helliges Saga, Cap. 161, Snorre, Cap. 175.

thjod, og efter dennes Død opholdt sig hos Sviakongen, hvem han gik til Haande, og som gav ham et stort Len. Da Olaf Sviakonge var død (Vintren 1021—1022) fik Einar, som det siges, Lyst til at bede Olaf digre om Grid eller Naade, og der gik i den Anledning Budsendinger mellem dem om Vaaren 1022. Egentlig var nok Einar endog saa godt som nødt til dette Skridt, da den nye Sviakonge, **Anund**, var den norske Konges gode Ven, og neppe vilde tillade en aabenbar Fiende af ham at beholde Len i hans Rige. Olaf var dog ikke den, som her gjorde Vanskeligheder, og medens han om Sommeren opholdt sig nede ved Gaut-Elven, sandsynligviis i Kongehelle, indfandt Einar sig hos ham, kun ledsaget af nogle faa: de sluttede her et Forlig med hinanden, hvorved det bestemtes, at Einar skulde frit kunne opholde sig i Throndhjem og beholde saa vel sine egne Ejendomme, som dem, han havde faaet med sin Hustru Bergljot, Haakon Jarls Datter. Dog gav Kongen ham ingen Vejtsler, og Einar trængte heller ikke dertil, da hans overordentlig store Besiddelser og fornemme Familieforbindelser skaffede ham Magt og Anseelse nok [1]). Imidlertid blev han ikke længe hjemme i Rolighed. Sommeren efter (1023) rejste han til England, hvorfra han gjorde en Pilegrimsrejse til Rom. Vi have ovenfor seet, at Erik Jarl, ifølge vore Sagaers Beretninger, døde just som han enten stod færdig til at foretage en Romferd, eller som han var kommen tilbage fra en saadan, ligesom og at hans Død maa være indtruffen i Løbet af Aarene 1023—24, da man lige til 1023, men ikke senere, finder ham nævnt i engelske Diplomer. Det er derfor højst sandsynligt, at Einar har begivet sig til England efter sin Svoger Eriks Indbydelse, for at gjøre ham Følge paa denne Pilegrimsrejse; og hvis det virkelig forholder sig saaledes, at Erik først døde efter at være kommen hjem, have de vist ogsaa rejst i Fællesskab. For Afrejsen fra England besøgte Einar Kong Knut, og fik Gaver af ham [2]). Den følgende Sommer (1024) kom han tilbage, og drog lige hjem til Throndhjem uden at treffe Kong Olaf, som just da opholdt sig i den sydlige Deel af Landet. Der tales heller ikke om at Einar har opsøgt Knut ved sin Tilbagekomst. Muligt, at hans Vej denne Gang ikke faldt over England; muligt ogsaa, at han har mistænkt ham for at have bevirket Eriks Død [3]). De senere politiske Forhold bragte vel Einar atter Knut nærmere, og han var visselig ikke Olaf god, men han holdt sig dog den længste Tid rolig, og sluttede sig ikke til hans Fiender, førend Haakon Eriksson Jarl troede sig fritagen for sin Ed og under sin mægtige Morbroder Kong Knuts Beskyttelse havde vundet sin Fædrenearv tilbage. Og heller ikke da viste

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 110, jvfr. 140, Snorre, Cap. 121, jvfr. 154.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 118, Snorre, Cap. 130.

[3]) Om de mistænkelige Omstændigheder ved Eriks Død, se ovfr. S. 488.

Einar sig som nogen særdeles ivrig Modstander af Olaf [1]); efter hans Død optraadte han endog som hans ivrigste Tilhænger, og som den, der med største Kraft arbejdede paa at faa ham anerkjendt som Helgen. Vel var Hensyn til egen Fordeel her for en stor Deel med i Spillet, men ved Siden heraf synes dog ogsaa ædlere Bevæggrunde, nemlig Erkjendelsen af Olafs Fortjenester, og Iver for Fædrelandets Ære og Uafhængighed, at have gjort sig gjeldende.

Ogsaa de Medlemmer af Haakon Jarls Æt, der levede paa Oplandene, synes tildeels at have holdt sig rolige eller anseet sig bundne ved den unge Jarls Ed, da man ej erfarer, at Olaf havde nogen Ulempe af dem. En af dem, **Eilif**, var, som vi have seet, Søn af Haakon Ladejarls Datter Ragnhild eller Ingebjørg og Skofte Skagessøn. Han maa have levet paa Olafs Tid, siden man erfarer, at hans Søn Orm senere var gift med en Datter af Finn Arnessøn [2]). Den anden var Haakon Ladejarls Dattersøn, Lendermanden **Ivar hvite**, hvis Søn Haakon siden spillede en fremragende Rolle. Om Ivar hvite erfare vi, at han var mægtig og anseet, men noget voldsom og ubestandig; han var engang virkelig Kong Olafs Lendermand, men i Aaret 1027 finde vi ham hos Kong Knut som dennes Hirdmand og højt betroede Tjener. Han har altsaa nogen Tid i Forvejen forladt sit Hjem og søgt til sin Frænde Haakon Jarl ved Knuts Hof, hvor han siden selv tog Tjeneste [3]). Hvor vidt det samme har været Tilfældet med Eilif, vides ikke. Men at hverken han eller Ivar have vovet at vække Uroligheder mod Olaf, sees bedst af den Taushed, der med Hensyn til dem hersker i Sagaerne.

En Datter eller Datterdatter af Olafs Morfader Gudbrand Kula, ved Navn **Thorny**, egtede en rig og vennesæl Mand i Lier paa Vestfold, ved Navn **Vebjørn** [4]). Han boede paa Gaarden Huseby nær ved Dramnsfjor-

[1]) Han havde ikke været meget i Modgang mod Kong Olaf, heder det i Olaf den helliges Saga, Cap. 225, Snorre, Cap. 255.

[2]) Det er allerede ovenfor (S. 63) viist, at uagtet Orm Jarl saa vel i Fagrsk. Cap. 65, som i Harald Sigurdssøns Saga, Cap. 56, Snorre, Cap. 42 kaldes en Dattersøn af Haakon Ladejarl, kan han dog, siden han dog i Inge Haraldssøns Saga, Cap. 3 og 17, Snorre, Cap. 2 og 17, kaldes Orm Eilifssøn, og desuden var gift med Finn Arnesøns Datter, ej være fød før 975, men et Slægtled er udeladt, nemlig netop hans Fader Eilif. Men det hender oftere, at Søn og Sønnesøn, Fader og Farfader, Moder og Mormoder, Datter og Datterdatter forvexles.

[3]) Han dræbte Ulf Jarl, ifølge Olaf den helliges Saga, Cap. 151, Snorre, Cap. 161. Fagrsk., Cap. 114, lader det skee ved Knuts „Ridder". Men desuagtet er det ej usandsynligt, at denne „Ridder" kan have været Ivar hvite, om hvis Herkomst der for øvrigt meldes i Harald Sigurdssøns Saga, Cap. 56.

[4]) Hun kaldes Thorny i Fornm. S. V. S. 267, og i Fortællingen om St. Hallvard i Langebeks Scriptt. III. 603. Derimod kaldes hun Ulfhild i den legend.

den. De havde to Sønner, ved Navn **Hallvard** og **Orm**, af hvilke den første, da han voxede til, blev en dygtig og anseet Farmand. Han tog imidlertid ingen Deel i de politiske Begivenheder paa Kong Olafs Tid, og var maaskee da ikke engang fuldvoxen. Men desuagtet er han bleven mere berømt end nogen af hans øvrige Frænder, med Undtagelse af Olaf selv, da han ved sin Død erhvervede Martyrkronen, og næst Olaf blev Norges fornemste Nationalhelgen.

Olafs egen Familie begyndte ogsaa paa denne Tid at forøges. Med sin Hustru Aastrid havde han en Datter ved Navn **Ulfhild**, der sandsynligviis var fød et Par Aars Tid efter deres Giftermaal [1]). En af Dronningens Terner hed **Alfhild**; hun var, som det siges, hendes Vaskerkone [2]). Derfor kaldtes hun ogsaa Kongens Ambaatt eller Trælkvinde, skjønt hun var af god Æt [3]). Paa hende kastede Kongen sin Kjærlighed. Om Vin-

---

Olafssaga, Cap. 1. Saavel i Fornm. S. som i den legendariske Saga siges hun at være Gudbrand Kulas Datter, hvorimod det i Fortællingen om St. Hallvard heder: nogle kalde hende en Datter, andre en Datterdatter af Gudbrand.

1) Hun blev i Aaret 1043 gift med Ordulf af Saxland, og var da formodentlig henimod 20 Aar gammel, altsaa fød c. 1023.

2) Saaledes den legendariske Olafssaga, Cap. 7.

3) Olaf den helliges Saga, Cap. 119, Snorre, Cap. 131. Der nævnes her intet om at hun skulde være af engelsk Oprindelse. Derimod har Viljam af Malmsbury i sin 5te Bog de pontific. Angl. (Gales Udgave S. 368, 369) en Fortælling om en „Elfildis" (Ælfhild, Alfhild), der neppe kan være nogen anden end hun, hvilken ifølge dette bliver en engelsk Kvinde af fornem Æt. Fortællingen afviger i flere, endog vigtige Henseender fra Sagaernes, men da den dog er heel merkelig, og da det ikke er usandsynligt, at de fornemste Træk deraf ere sande, meddele vi den her i Uddrag: „Da Danerne i Løbet af Ædhelreds Regjeringstid vilde hjemsøge England, fik de ogsaa Nordmændene til at følge med; begge Folk vare frygtelig barbariske, men Nordmændene meest rovgjerrige og udsvævende. En norsk Jarl fik ved et Plyndringstog som en Deel af sit Bytte en Pige ved Navn Alfhild, af anseet Byrd i England, smuk af Udseende. Jarlen fattede Kjærlighed til hende, forskød sin Hustru, og bad hende bønhøre ham, men længe forgjæves; dog opnaaede han omsider sin Hensigt, men døde kort efter, saa at han ej engang opnaaede at see deres Barn født til Verden. Da han var død, kom Rygtet om hendes Skjønhed for Landets Konges Øren. Efter Folkets Skik fik han strax Lyst til at besidde hende, og søgte ved de største Tilbud og Løfter at lokke hende til sig, dog saaledes at hans Dronning ej fik Nys derom. Hun svarede at hun havde bestemt sig til at tjene Gud, og at hendes første Elsker havde taget hendes Kjærlighed med sig i Graven. Men da brugte Kongen Magten, og hun fødte ham en Søn, til begges store Bedrøvelse, Kongens, fordi han nødig vilde have at hans Fejltrin skulde blive bekjendt, Alfhilds, fordi hun frygtede Dronningens Skinsyge. Men Drengens Skjønhed forsonede dem begge med hans Fødsel, og hun fattede nu virkelig Kjærlighed til Kongen, der af og til besøgte hende, idet hun opholdt sig hemmeligen hos en Biskop. Dog Kongens pludselige Død afbrød denne Forbindelse, og for at undgaa Dronningens Forfølgelser flygtede hun til

tren 1023—1024, da Olaf, efter at være hjemkommen fra Hordeland, Vors og Valdres, opholdt sig i Nidaros, befandtes det, at Alfhild var frugt-

de fjerneste Egne af Norge, ved Hjelp af Biskoppen, hvem Kongen havde paa sit Yderste betroet Omsorgen for sin og hendes Søn Magnus. Det rygtedes imidlertid at Kongens Søn opholdt sig der, og Folket gjorde ham til sin Konge, men han levede kun $1^1/_2$ Aar derefter, omkommen ved en voldsom Død, nogle sige, men neppe med Rette, formedelst Høvdingernes Svig. Da vilde hun drage hjem til England, og aflagde det Løfte, at hvis Gud gav hende en heldig Overrejse, vilde hun aldrig spise Kjød uden paa store Festdage. For de Rigdomme, hendes Mand og Søn havde skjenket hende, kjøbte hun tre store Gaarde (villæ), hvorved hun ernærede sig og sine. Hun overholdt sit Løfte i flere Aar, indtil hun engang i et Gilde, som hun gav, lod sig overtale til, med sine yderste Fingertoppe at berøre et lidet Stykke Kjød og føre det til Munden. Men strax tabte hun Brugen af sine Lemmer, og tilbragte hele tre Aar derefter med at lade sig føre om til de Helliges Hvilesteder, hvor hun forrettede sin Andagt. Saaledes kom hun og til St. Ealdhelms Hvilested i Malmsbury paa hans Fest den 25de Mai. Her fik hun paa sin ivrige Bøn sin Helbred tilbage, og skjenkede af Taknemlighed alle sine Ejendomme til Klostret, aflagde Kydskhedsløfte og henlevede sin øvrige Tid der, hvor hun ogsaa ved sin Død blev begraven". — Da saaledes hendes Grav fandtes og paavistes ved Malmsbury Kloster, og formodentlig ligeledes Gavebrevene, hvorved hendes Gods skjenkedes dertil, hvilede i Archivet; og da derhos Viljam selv, død 1141, maa kunne have seet og talt med gamle Mænd, hvis Fædre i det mindste kunde have seet hende, tør man ikke bortvise denne Beretning som usand, især da han selv tilføjer, at dette Mirakel baade formedelst Personens anseede Stilling og Tidens Nærhed godtgjorde „at der gaves mange sande Begivenheder, som Historien dog ej har optegnet". Paa den anden Side er det igjen besynderligt, at Viljam, der selv ellers veed at tale om St. Olaf (Savile S. 74) her ej skulde betegne ham anderledes end som „en Konge", hvilken han endog skildrer som en barbarisk Vellystling. Fremdeles omtaler han og Forholdene ved hans Død paa en urigtig Maade, og gjør Magnus's Regjeringstid altfor kort, ligesom ogsaa Harald Sigurdssøns Saga intet veed om Alfhilds Død i England, men lader hende dø hos Thorkell Geysa i Jylland, Aaret efter Magnus's Død (Cap. 39). Dette omtales rigtignok ikke hos Snorre, og hine Afvigelser fra Sagaernes øvrige Beretninger kunne være Unøjagtigheder, der i Tidens Løb ved Fortællingens mundtlige Overleverelse have indsneget sig. Men det kan dog ej negtes, at flere af de i Sagaen omtalte Omstændigheder ved hiin Beretning finde sin Forklaring, nemlig hvorfor Olaf holdt deres Forhold saa hemmeligt, og hvorfor Alfhild ved Magnus's Udnævnelse til Konge kom til Hoffet, hvor hun altsaa ikke forhen havde været, medens hun derimod maaskee havde opholdt sig paa Oplandene hos Biskop Grimkell, under hvis Varetægt Olaf i saa Fald har stillet hende, da han ved sin Afrejse fra Sverige til Rusland sendte Biskoppen tilbage til Norge. At Alfhild havde en Søn ved Navn Thore, med en anden Mand end Olaf, og rimeligviis førend hun blev kjendt med denne, bevidne vore Sagaer; ja Harald Sigurdssøns Saga, Cap. 30 tillægger hende endog en Datter, skjønt i en Fortælling, der i det hele taget synes utroværdig, og heller ikke findes hos Snorre. Spørgsmaalet bliver nu, hvilken norsk Jarl det var, som skulde have faaet Alfhild i Krigsbytte. Det maa, som man seer, have været en Kriger i Erik Jarls Hær; men da der neppe var andre Jarler i denne Hær, end han selv, og da en Jarls efterladte Hustru

sommelig, og Olafs fortroligste Venner vidste at han var Faderen til det Barn, hun skulde føde. En Nat om Vaaren (1024) blev hun pludselig syg; kun faa Folk vare tilstede, nemlig nogle Kvinder, en Prest, Sighvat Skald, og et Par andre. Fødselen var haard, og hun var nær Døden; endelig fødte hun et Drengebarn, men det var saa svagt, at man en Stund ikke vidste enten det levede eller ej. Da det endelig begyndte at give Livstegn, sagde Presten, at man burde melde Kongen, hvad det var paa Færde. Sighvat svarede, at det torde han slet ikke, da Kongen strengeligen havde forbudt at vække ham førend han vaagnede af sig selv. Da Presten forestillede Sighvat, at Barnet, hvis man ej vilde udsætte sig for at det døde uchristnet, nødvendigviis maatte døbes strax, sagde Sighvat, at han heller vilde paatage sig Ansvaret derfor, og give Barnet Navn, end at forstyrre Kongens Nattero. Saaledes blev det da døbt, og Sighvat lod det kalde **Magnus**[1]. Morgenen efter, da Kongen var klæd, berettede man ham det forefaldne. Han lod strax Sighvat kalde, og man saa tydeligt, at han var

---

eller Frille neppe vilde være bleven Dronningens Tjenestepige, er det langt sandsynligere at Jarletitlen er en Forskjønnelse af Sagnet, og at hendes Herre kun har været en simpel Mand. I Harald haardraades Saga, Cap. 23 siges der, at Kong Harald ansaa det for en Skam, at have hendes Søn Thore til Gjenbo ved Bordet, og drillede ham med at hans Fader hed Hvinngest (den rapsende Gjest), hvilket Thore ej ligefrem benegtede. Hvis „Hvinngest" ikke blot var et Ogenavn, vilde vi altsaa her have Thores Faders Navn, i alle Fald viser det, at han ej var meget anseet. Det er ej usandsynligt, at vore Sagafortællere, der nødig vilde skildre Olaf fra den ufordeelagtige Side, have gaaet over de enkelte Omstændigheder ved hele denne Sag saa let som muligt.

[1]) Det kunde synes noget besynderligt, at Sighvat skulde kalde Drengen efter Karls latinske Tilnavn Magnus, og ikke ligefrem Karl. Men det maa vel erindres, at Tilnavnet kun kjendtes i den latinske Form; at det var mere betegnende for Karl end hans virkelige Navn, da der var mange andre, som hed Karl, men ingen anden, som kaldtes Magnus; at det, just fordi det var taget fra et fremmed Sprog, bibeholdtes som et virkeligt Navn, ej som et simpelt Tilnavn, hos de fleste europæiske Folkeslag, ja bibeholdes tildeels endnu som saadant, idet Franskmanden ej siger Charles le grand, men Charlemagne, Engelsmanden Charlemaine, saa og vore Forfædre Karlamagnus, ja man finder ham endog i et svensk Haandskrift fra 15de Aarhundrede slet og ret kaldt „Konung Magnus", se „Herr Iwan", udg. af Liffman og Stephens, S. 15. Fra Sighvats Standpunkt var saaledes Navnet „Magnus" det rigtigste at vælge, naar det gjaldt at betegne Karl den store, og man behøver ej, som flere have gjort, at betragte dette Valg som Tegn paa Naivetet eller Uvidenhed. Fra Magnus Olafsson af kan man ellers forfølge Navnets Udbredelse i Norden og videre, ved Opkaldelser. Hans Syster Ulfhild, der blev gift med Hertug Ordulf af Saxland, opkaldte sin Søn efter ham; fra denne saxiske Magnus kom Navnet ind og vedligholdt sig i de saxiske og braunschweigske Fyrsteætter; i den danske Kongeæt optoges det af Kong Nikolaus, hvis Hustru i første Egteskab havde været gift med den norske Konge Magnus Barfod, og fra Danmark kom det til Sverige.

vred. Da Sighvat kom, spurgte Kongen, hvorledes han kunde vove at lade Barnet døbe, uden hans eget Vidende. „Jeg vilde heller", svarede Sighvat, give Gud to Mennesker, end Djævelen eet". Paa Kongens Spørgsmaal, hvorledes dette var at forstaa, svarede han: „Barnet var Døden nær: hvis det døde udøbt, tilhørte det jo Djævelen, hvorimod det nu tilhører Gud; derhos vidste jeg, at hvor vred du end maatte blive paa mig, kunde jeg dog i det høieste ikke miste mere end Livet, og hvis I virkelig for denne Sags Skyld berøvede mig mit Liv, vilde jeg ogsaa høre Gud til". Dette Svar synes at have beroliget Kongen, der nu kun fordrede at vide, hvorfor Sighvat havde kaldt Drengen Magnus, et Navn, der ej var brugeligt i Ætten. Sighvat svarede, at han havde opkaldt ham efter Karl Magnus eller Karl den store, hvilken var den berømmeligste af alle de Konger, han kjendte i Frasagn. Da sagde Kongen: „du har i Sandhed Lykken med dig, Sighvat, og det er rigtignok ikke underligt, at Lykken følger Forstanden; forunderligt er det derimod, at stundom den uforstandige ogsaa har det Held med sig, at hans daarlige Raad vende sig til det Gode". Da var Kongen meget glad. Drengen kom til Kræfter, og blev snart evnelig, efter som han voxede til [1]).

At Forholdet mellem Kongen og hans Hustru under disse Omstændigheder ej var saa overvættes ømt, synes man at maatte kunne slutte. Han havde jo heller ikke egtet hende af Kjærlighed, og ligesom hendes egen Fader, Olaf Sviakonge, ej havde sat synderlig Priis paa hende, fordi hun kun var en Frilledatter, saaledes har det vel heller ikke været frit, at jo ogsaa hendes Mand maa have tænkt med en vis Harme paa, at han kun havde faaet hende, ej hendes høibyrdige Syster Ingegerd til Egte. Men for øvrigt er der ingen Spor af at Olaf ikke skulde have viist Dronning Aastrid den sømmelige Ærbødighed. Han skal endog have været saa skinsyg paa hende, at da Ottar svarte var kommen til ham, og han havde hørt at denne, medens han endnu opholdt sig ved Sviakongens Hof, havde digtet en Elskovsdraapa om Aastrid, lod han ham kaste i Fængsel. Ottars Morbroder Sighvat, som besøgte ham i Fængslet, raadede ham til at formilde enkelte Udtryk i Kvadet, og udelade flere af de anstødeligste Vers; hvis han da senere blev kaldt ind ind til Kongen for at lade ham høre Kvadet, skulde han fremsige det med disse Forandringer. Naar det var endt, skulde han strax, inden Kongen kom til Orde, begynde paa at fremsige en Draapa om

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 119, Snorre, Cap. 151, den legendariske Saga, Cap. 46. At Magnus fødtes for Vintren $10^{25}/_{26}$, sees af Sighvat Skalds Vers, optaget i Olaf den helliges Saga, Cap. 236, hvor det heder, at Magnus, da han efter Julen 1035 rejste fra Rusland, ej var fuldt 11 Vintre gammel; hans første Vinter var altsaa 1024—25; og Vaaren for denne bliver 1024.

ham selv, hvilken han da i al Hast maatte digte. Sighvat var ham behjelpelig med Omarbejdelsen af Elskovskvadet, og gik siden til Kongen, for at bede om Naade for ham. Kongen vilde intet høre derom, men Sighvat forestillede ham at Ottar var en brav Mand og af god Æt; han bad ham i det mindste høre Kvadet, for at dømme om det var saa slemt, som man sagde. Olaf føjede ham tilsidst deri, og lod Ottar efter 3 Dages Forløb kalde til sig. Dronningen sad da ved hans Side. Da Ottar kom og hilsede ham, modtog Kongen ikke hans Hilsen, men bød ham strax at fremsige sit Kvad, for at Dronningen, som han spydigt udtrykte sig, kunde høre sin Ros. Ottar satte sig ved Kongens Fødder, og fremsagde Digtet. Kongen rødmede derved, men førend han kunde komme til Orde, begyndte Ottar paa den Draapa, han i Fængslet havde digtet om ham. Hirdmændene raabte i Førstningen, at han skulde tie, men Sighvat forestillede dem, at det jo dog ej kunde skade, at de hørte deres Konges Lov, siden kunde jo Kongen lige fuldt bestemme om Ottar, hvad han fandt for godt. Kongen taug fremdeles. Da Kvadet var færdigt, roste Sighvat det meget, og Kongen sagde: „det er bedst, Ottar, at du faar dit Hoved i Løn for Draapen". Ottar svarede, som Egil fordum, at Gaven tyktes ham god, skjønt Hovedet ej var fagert. Da gav Kongen ham en Guldring oven i Kjøbet. Ogsaa Dronningen tog en Guldring af sin Finger og lod den trille ned til ham. Kongen syntes ej derom, og spurgte hvor længe hun agtede at vedblive med at give Ottar Vennegaver. Hun svarede, at han ej maatte fortænke hende i, at ogsaa hun, lige saa vel som han, vilde lønne sin Ros. Kongen fandt det rimeligt, men sagde dog, at han herefter ikke skjøttede om at der skulde være noget Venskab mellem hende og Skalden. Ottar forblev imidlertid hos Kongen, og blev meget afgjort; hans Draapa, der ligesom Egil Skallagrimssøns kaldtes „Hovedløsningen", indeholder, som vi have seet, vigtige Oplysninger om Olafs tidligste Bedrifter og deres Chronologi [1]).

I sin personlige Omgang med sine Mænd, og dem, der besøgte ham, lagde Olaf stedse Vind paa Blidhed, Venlighed og Nedladenhed. Ofte spøgte han med dem, og forstod ogsaa godt at modtage Spøg. Stundom, naar hans Skalde henkastede Smaavers, svarede han selv ligeledes paa Vers, som han ret godt forstod sig paa at forfatte. En Gang, da Sighvat og Ottar syntes at de ej vare saa meget afgjorte som før, sendte Kongen dem

[1]) Olaf den helliges Saga i Flatøbogen, Fornm. S. V. S. 173. Den legend. Saga, Cap. 61. Det siges her, dog neppe rigtigt, at Ottar imidlertid havde opholdt sig hos Kong Knut, og nys var kommen fra ham. — Naar for øvrigt enkelte i Olafs Misbilligelse af Ottars Elskovskvad har seet et Tegn paa at Kongen ej elskede Aastrid, eller misundte hende hendes Ros, da tager man fejl. Forholdet er aldeles modsat. Elskovskvad (mansöngskvæði) ansaaes i hiin Tid, hvad vi oftere have seet Exempler paa, som fornærmelige, især da de vist ogsaa vare fulde af Uanstændigheder. Endog Sighvat fandt, at Ottar i sit Digt var gaaet for vidt.

nogle Nødder fra sit Bord, og Skaldene, som fandt denne Sendelse liden, kvad strax et Par Vers, hvori de gave dette tilkjende, men udtalte Haabet om, at det med Tiden torde blive bedre. Kongen tog det ej ilde op, men lo kun, og gjorde siden Sighvat den Ære at staa Fadder til hans Datter Tova. Hver Nytaarsdags Aften var det Kongens Skik at uddele Vennegaver blandt sine Gjester, og i den Hensigt samlede han, naar Tiden nærmede sig, et stort Forraad af dyrebare Klenodier, fornemmelig, som det synes, prægtige Vaaben [1]). De som kjendte ham nærmere, heder det, vare enige om at han var mild og nedladende, godmodig og føjelig, forstandig og vennehuld, trofast og paalidelig, ordholdende og omsorgsfuld, gavmild og godgjørende, god og varsom for at fejle, en samvittighedsfuld Jagttager af Guds Lov og gode Mænds Fribed [2]). Alene de, som ej fandt sig i hans Iver for det gode og sande, og den Strenghed, hvormed han overholdt Lov og Ret, kaldte ham herskesyg, haard, overmodig og voldsom. Der fortælles Exempler paa hans Godmodighed. Saaledes hendte det sig en Paaskemorgen i Nidaros, da der var kommet mange Folk til Byen, at nogle af dem vandrede op ad Gauldals-Vejen, der var meget blød og leret. En Mand, som de ikke kjendte, bredskuldret, iført hvide Buxer og med en Kappe over sig, kom just gaaende ved Siden af dem. En af dem spurgte ham: „hvem er du, Kammerat"? Han svarede ikke, men fortsatte sin Gang. „Jeg skal da saa sandt gjøre ham et Puds", sagde den anden, løb efter ham, og traskede en Stund ved hans Side med tunge Skridt, saaledes at Sølen stenkede til alle Kanter, og satte en Mængde Pletter paa den Ubekjendtes hvide Buxer. Han sagde ikke et Ord, og de skiltes ad. Dagen efter kom der Bud til det Herberge, hvor disse Folk boede, og meldte at Kongen vilde tale med dem. De undredes derover, men fulgte Befalingen, og bleve heel ubehageligt overraskede, da de i Kongen gjenkjendte den Ubekjendte fra igaar.

---

[1]) Se herom især Fornm. S. V. 175, 177, den legendariske Saga, Cap. 62, Olaf den helliges Saga, Cap. 158, Snorre, Cap. 172.

[2]) Denne hele Skildring findes i den gamle legendariske Saga, Cap. 30, og efter den ogsaa i Flatøbogen (Fornm. S. V. 288—292) endog med Riimbogstaver, Da den saaledes ikke vel kan gjengives i Dansk, meddele vi her et Stykke deraf som en Prøve. Olaf, heder det, virði mikils kirkjur ok kennimenn ok allan kristindóm, ok gœddi gjöfum góða menn, klæddi kalna, gaf fé föðurlausum, auðræði ekkjum ok útlendum þeim er fátœkir váru o. s. v. Mange, der vare misfornøjede med hans Strenghed, kaldte ham ríklyndan ok ráðgjarnan, harðráðan ok heiftugan, fastan ok fégjarnan, ólman ok údælan, metnaðarmann ok mikillátan ok þessa heims höfðingja fyrir alls sakar. De, som vidste bedre Besked, kaldte ham derimod linan ok litillátan, huggóðan ok hógan, mildan ok mjúklátan, vitran ok vingóðan, tryggvan ok trúlyndan, forsjálan ok fastorðan, gjöflan ok göfgan, frægjan ok vellyndan, ríkjan ok ráðvandan, góðan ok glœpvaran, stjórnsaman ok vel stiltan, vel geyminn at guðs lögum ok góðra manna.

De hilsede ham dog; han modtog deres Hilsen venligt, og spurgte dem: „hvorledes er det nu med vort Kammeratskab"? De hang med Hovedet, og sagde, at de ej vidste af noget Kammeratskab at sige. „Jo", sagde han, „I kaldte mig dog eders Kammerat". De bleve meget ilde farne; men Kongen sagde: „I behøve ikke at ængste eder; jeg vilde kun give eder det Raad, ikke at indlade eder paa at spille andre noget Puds, end dem, I kjende [1]).

69. Knut den mægtige optræder som Prætendent til Norges Trone.

Men uagtet Kong Olaf paa den Maade, vi her have skildret, søgte at skaffe sig personlige Tilhængere og derved befæste sin Magt, underordnede han dog alle saadanne personlige Hensyn det Hovedformaal, at styrke Christendommen, overholde Lov og Ret, kue de mægtiges Selvraadighed og overhoved at bringe det dertil, at Norge fra alene at være en uorganisk Sammensamling af forskjellige, indbyrdes fremmede Landskaber blev en eneste velordnet Stat. Dette maatte, som vi allerede oftere have berørt, nødvendigviis blive utaaleligt for den daværende Slægt af Lendermænd og andre Høvdinger, der ej kunde finde sig i at Lov og Ret overholdtes uden Persons Anseelse. „De mægtige Mænd", heder det, „som saa, at han dømte ligt for høje og lave, og Lendermændene, der paa den Tid vare paastaaelige og ærgjerrige, fandt sig ej i, at de skulde give tabt for Kongen og Jarlerne: de meente, at de selv ikke havde at regne langt op i Ætten for at komme til kongebaarne Forfædre eller andre store Høvdinger, og saaledes begyndte de at blive trodsige mod Kongen" [2]). I Forstningen, da Kong Olaf kom til Landet, heder det paa et andet Sted, løb hele Mængden op og vilde ikke høre andet, end at han skulde være Konge over det hele Land; men siden, da man tyktes ikke at kunne raade sig selv for hans kraftige Styrelses Skyld, søgte flere ud af Landet [3]). Den, til hvem de fleste toge deres Tilflugt, var Danekongen **Knut Svensson**. Deels nyttede det ikke at flygte til Sviakongen Anund, da han nu selv stod i den bedste Forstaaelse med Olaf, deels betragtedes Knut endnu af Mange som den rette Arving til Norge, i det mindste til den sydlige Deel, og selv havde han ingenlunde til Hensigt at opgive sine Arvefordringer paa Norge efter sin Fader Sven og sin Farfader Harald. Naar han hidtil havde ladet Olaf være i Ro, var det ikke fordi han erkjendte ham for Norges retmæssige Konge, men alene fordi han endnu var saa optagen med at befæste sit Herredømme i England og

---

[1]) Olaf d. hell. Saga i Flatøbogen, Fornm. S. V. S. 230, Den leg. Saga, Cap. 59.

[2]) Fagrskinna, Cap. 99.

[3]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 127. Snorre, Cap. 139.

Danmark, at han ikke havde Tid til at beskjeftige sig med Norge [1]). Førend Broderen Haralds Død, der, som det synes, indtraf i 1018 [2]), kunde Knut ej betragte sig som fuldkommen Herre over Danmark. Aaret efter drog han, som vi allerede have seet, hjem til dette Rige, og forblev der Vintren over. Han hyldedes af Folket, og gjorde ligeledes et Tog til Vendland, sandsynligviis for at bemægtige sig Jomsborg, der maa have løsrevet sig eller i Mellemtiden været erobret af Venderne, en Begivenhed, der upaatvivlelig staar i Sammenhæng, saavel med Thorkell den højes Unaade og Forviisning Aaret efter, som den nye Organisation og Udvidelse, det af Jomsvikingernes Levninger oprettede **Thingmannalid** fik. Ved denne Lejlighed havde Knut ogsaa engelske Tropper med, blandt hvilke **Godwine**, en Søn af den under Ædhelred landsforviste Kriger Wulfnodh, udmerkede sig saaledes, at Anglerne herefter hædredes lige saa meget som Danerne, og han selv fik Ulf Jarls Syster Gyda til Egte [3]). Under Knuts Fraværelse maa

[1]) Knut, heder det paa sidstnævnte Sted, havde længe haft meget Arbejde med at bringe det dertil, at Folket i England var ham lydigt, men da han endelig ansaa sig for sikker i Herredømmet, mindtes han hvad han tyktes at have Ret til af det Rige, som han dog ikke selv nu beherskede, og det var Norge: han meente at have Arveret til hele Norge.

[2]) Se herom ovf. S. 483. At Harald endnu levede 1017 og da var i England, see Dipl. i Hickes's Thesaurus II. S. 181. Men ved 1019, da Knut i det Aar var i Danmark, omtales han ej.

[3]) Knuts Besøg i Danmark 1020 omtales i Chron. Sax., foruden hos de øvrige Forfattere, der have benyttet dette. Toget til Vendland omtales derimod allerførst af Henrik af Huntingdon, i hist. Angl. L. 6, Monum. hist. Br. I. S. 757, hvor det heder: „Knut gik i sit 3die Riges Aar til Danmark, idet han førte en Hær af Angler og Daner mod Venderne (Vandali); da han havde nærmet sig Fienderne, for næste Dag at angribe dem, gjorde Godwine, Befalingsmand over den engelske Hær, om Natten et Angreb paa dem, og dræbte eller drev dem paa Flugten ved saaledes at overraske dem. Kongen, som i Førstningen troede at Anglerne havde flygtet, eller troløst gaaet over til Fienden, fandt om Morgenen, da han vilde angribe Fienden, kun Lejren opfyldt med Blod, Lig og Bytte, og holdt sidenefter Anglerne i lige saa stor Ære som Danerne". For øvrigt nævnes Godwine i Diplomer som dux allerede fra 1018. Knytl. Saga, Cap. 11, meddeler et Sagn om hvorledes Godwine allerede strax efter Slaget ved Sceorstan hjalp Ulf Jarl, der havde forvildet sig i en Skov, tilbage til Knuts Hær, og at Ulf siden tog ham til sig og bragte ham i Vejret. Det er derfor, saa vel som af Godwines paafølgende Giftermaal med Gyda højst rimeligt, at han ogsaa i 1019 har kæmpet nærmest for at hjelpe Ulf, hvilket igjen bestyrker, at Kampen her især har drejet sig om Jomsborg, Ulfs Fædrenebesiddelser. Hvo veed, om ikke Udsendinger fra Thorkell have sat sig fast i Jomsborg, for at skaffe ham og Jomsvikingerne det tilbage? At Thingmannalidet undergik en ny Organisation, seer man af Vidrlagsretten, eller den af Knut indrettede og af Thingmændene vedtagne Skraa for deres Korps, thi ifølge denne Ret blev Kongen selv dens første Medlem, og underkastet Lovbestemmelserne, ej længer en udenfor staaende Høvding, hvem Korpset havde solgt sin Tjeneste. Det blev altsaa nu et kongeligt Korps, og den traditionelle Forbindelse med Jomsborg ophørte.

der have været Uroligheder i England, thi strax efter sin Tilbagekomst 1020 holdt han et Møde, hvorved han forviste Ealdormanden Ædhelweard, og Aaret efter blev Thorkell den høje selv erklæret utlæg [1]), og flygtede til Danmark, hvor Høvdingerne, af Frygt for at han skulde vække Uroligheder, og vel tillige efter Knuts Befaling, dreve ham bort overalt, hvor han vilde lande, indtil han endelig, efter lang Omflakken, blev dræbt af en Folkehob [2]). Det er derfor ikke usandsynligt, at han virkelig har søgt at vække Oprør mod Kongen, og at han er falden i en derved opstaaet Kamp. Siden indsatte Knut sin Svoger Ulf Jarl til Statholder i Danmark, idet han tillige betroede ham sin ældste Søn Hardeknut, medens han selv derimod tog Ulfs unge Søn Sven med sig til England [3]). Imidlertid søgte Knut ved at smigre den engelske Nationalfølelse og især ved at vinde Gejstligheden, at bringe Folket til at glemme at han var en fremmed Erobrer, hvilket ogsaa lykkedes ham fuldkommen, dog næsten, som det synes, paa Danmarks egen Bekostning, da England aabenbart nu betragtedes som Hovedlandet, og Danmark som afhængigt deraf.

---

[1]) Se Chron. Sax. ved 1020.

[2]) Se Vita Elphegi hos Langebek III. S. 453, jfr. ovf. S. 484. Ogsaa Jomsv. Saga, Cap. 52 siger at Thorkell blev dræbt paa Knuts Foranstaltning.

[3]) I et temmelig gammelt Haandsk. af Chron. Sax. heder det ved 1023: „I dette Aar vendte Kong Knut tilbage til England, og forligte sig med Thorkell, hvem han betroede Danmark og sin Søn at tage vare paa, hvorimod Kongen tog Thorkells Søn med sig til England". Dette staar ej i de øvrige Haandskrifter, lige saa lidt som hos Florents af Worcester eller Henrik af Huntingdon. Det er desuden for saa vidt urigtigt, som Thorkell, efter hvad vi have seet, paa den Tid allerede var dræbt. Men da Beretningen, at Statholderskabet i Danmark og Formynderskabet for Knuts Søn overdroges en mægtig Høvding, maa være skrevet senest 1046, hvor den Haand, der har nedskrevet disse Begivenheder i hiint Haandskrift, hører op, kan man neppe betvivle dens Sandhed i sig selv, kun maa der være en Fejltagelse i Høvdingens Navn. Og den rette Høvding kan da ej være nogen anden end Ulf, deels fordi han efter al Sandsynlighed var Herre til Jomsborg, ligesom Thorkell fordum; deels fordi vi virkelig, som vi nedenfor skulle see, ogsaa i vore Sagaer finde det omtalt, at Knut indsatte Ulf til Statholder i Danmark og gav ham sin Søn Hardeknut i Varetægt. Dette henføres dog til et senere Aar (1026) det vil sige, det heder Cap. 144, at Knut da ved sin Afrejse fra Danmark efterlod Ulf som Statholder, tilligemed Hardeknut, skjønt det rigtignok ej siges at Ulf ikke tidligere havde beklædt den samme Værdighed. Men da man siden seer, at enkelte Haandskrifter af den angl. Krønike, der omtale Helgeaa-Slaget og henføre det til 1025 i Stedet for 1027, ligge to Aar tilbage, er det ikke usandsynligt, at hiint Haandskrift her ogsaa har henført til 1023, hvad der egentlig skulde henføres til 1025 eller rettere 1026, ved Knuts daværende Afrejse fra Danmark. Det bestyrkes deraf at Hardeknut, tilligemed Knut, i alle Haandskrifter omtales som nærværende i London ved St. Ælfeahs Translation i Juni Maaned, 1023, og at Knut saaledes neppe engang har været i Danmark med Hardeknut i dette Aar. Naar den engelske Beretning er unøjagtig i Tiden, kan den og være det i Navnet.

Ogsaa over det sydlige Skotland udbredte Knut sin Indflydelse, thi det fortælles udtrykkeligt, at to skotske Konger kom ydmygt til ham, da han var bleven dem vred, og at han, efter at de havde ydmyget sig for ham, tilgav dem og lod dem beholde alle de Lande, de før havde haft. Man gjenkjender strax i disse Konger Mælkolm Kenedhs Søn og hans Dattersøn Duncan, der længe vægrede sig ved at erkjende Knut som deres Lensherre for Cumberland, men nu endelig, da de sandsynligviis vare bragte i Knibe af Mælkolm af Moray, faldt ham til Fode, ja maaskee endog toge Skotland selv til Len af ham [1]. Saaledes havde Knut visselig Hænderne fulde, og det

[1]) Vi ville strax i det følgende faa at see, hvorledes ikke alene de Ord lægges Kong Olaf i Munden, at Knut endnu om Vaaren 1025 havde underkastet sig en stor Deel af Skotland, men hvorledes det og udtrykkeligt siges, og bekræftes med et Vers af Sighvat Skald, „at to Konger fra Fife i Skotland nys havde indfundet sig hos ham, bragt ham, som det heder, sine Hoveder, og faaet hans Tilgivelse samt de Besiddelser, de forhen havde". I de engelske og skotske Kildeskrifter ere Beretningerne om disse Begivenheder heel forvirrede. Simeon af Durham, der i denne Periode synes at være saare vel underrettet, især hvad de northumberlandske eller nordengelske Anliggender angaar, fortæller at der 1018 var en stor Kamp ved Carr mellem Angler og Skotter, eller mellem Uhtred Waltheofs Søn, Northumbrernes Jarl, og Mælkolm Kenedhs Søn, Skotternes Konge, der ogsaa havde Eogan, Kongen af Lothian, med sig. (Twysden, col. 177, Mon. hist. Br. I. S. 594). Hvad Uhtred angaar, da er dette urigtigt, for saa vidt Simeon selv paa et andet Sted oplyser, at han da (se ovf. S. 480) allerede var dræbt, og hans Broder Eadwulf Cudel bleven Jarl (rimeligviis under Erik Jarl, eller i et nordligere Strøg) i hans Sted. (Twysden, col. 81, Mon. hist. Br. I. S. 687). Chron. Sax. henfører Mælkolms Underkastelse til 1031, i hvilket Aar Knut, som det siges, strax efter at være kommen tilbage fra Rom, drog til Skotland, hvor Kong Mælkolm tilligemed to andre Konger, Mælbæth og Jehmarc, underkastede sig ham. Men deels foregik Knuts Reise, som vi nedenfor skulle see, ikke i 1031, men 1026—1027; deels synes det ikke engang som om „Jehmarc" var en skotsk Konge, thi snarere maa han ansees for den samme, som Eachmargach, Konge i Dublin noget efter Sigtrygg, hvis Datter egtede Tadg, Brian Boroimhes Søn. Saavel Aarstallet som Beretningen i sig selv blive her altsaa meget tvivlsomme, og det eneste, vi kunne faa ud med Sikkerhed, er at Mælkolm virkelig underkastede sig. Fordun fortæller at Mælkolm Kenedhs Søn overvandt ved Burg den engelske Jarl Uhtred, som var Danerne undergiven, idet denne søgte at plyndre Cumberland; at han havde givet sin Dattersøn Duncan Cumberland at bestyre, uden dog at indhente Kong Ædhelreds Samtykke, da dette ej lod sig gjøre for de i Northumberland herskende Daners Skyld, men at Duncan dog en Stund holdt deres Angreb borte, indtil Mælkolm selv kom og tilintetgjorde en stor Deel af deres Hær. Om denne Kamp for øvrigt er det samme Slag ved Burg, som han før har nævnt, eller ikke, er vanskeligt at see. Da Knut havde erobret England, opfordrede han, heder det, Duncan i Cumberland oftere til at hylde sig, men forgjæves; indtil endelig Knut efter sin Tilbagekomst fra Rom c. 1033 gjorde et Tog til Skotland, hvor Mælkolm mødte ham med en Hær, men hvor det dog kom til en Fred, ifølge hvilken Danerne toge Cumberland til Len af Knut. Fordun har aabenbart haft Chron. Sax. og de øvrige engelske Chronister for Øje,

er ej at undres over, at han i lang Tid ej fik Tid eller Lejlighed til at foretage sig noget imod Norge. Men ved det Tidspunkt, hvortil vi nu ere komne, eller omtrent ved 1024, havde han fuldkommen befæstet sin Magt, saavel i England, som i sit Arveland Danmark. „Han tog nu", siges der, „Skat og Skyld af de rigeste Thjodlande i Norden. Men i samme Mon, som han havde større Indtægter end andre Konger, gav han ogsaa mere ud end andre Konger. I hans hele Rige var der saa god Fred, at ingen vovede at gjøre Brud paa den, og ethvert Lands gamle Lov og Ret overholdtes. Om slige Ting gik der stort Ry i alle Lande". Det er saaledes let at indsee, at om Knut end ikke havde staaet i noget særeget Forhold til Norge, vilde de misfornøjede Nordmænd dog have flokket sig om ham. Hos ham kunde de, som der siges, see langt større Herlighed end andensteds, baade fordi der dagligen var en saa stor Mængde forsamlet, og fordi der herskede saa megen Pragt i de Herberger, der tilhørte ham, og hvor han opholdt sig. Men dertil kom nu ogsaa, at han ansaaes, eller i det mindste ansaa sig selv, at have Fordringer paa Norge, og endelig at hans Systersøn Haakon Jarl, som endnu havde mange Tilhængere og mægtige Frænder, og hvis uheldige Skjæbne af Flere beklagedes, opholdt sig hos ham. Mange anseede Mænd i Norge eller mægtige Bondesønner havde derfor allerede, under forskjellige Paaskud, begivet sig til Knut, og, tillægges der, „enhver af dem, som kom til Kong Knut og søgte hans Yndest, fik af ham Hænderne fulde af Penge". Eftersom dette rygtedes, maa det have lokket endnu flere til ham, og denne Gave-Uddeling gik omsider, som vi ville see, over til et formeligt Bestikkelses-System. De, som kom fra Norge, klagede deels for Haakon Jarl, deels for Knut selv, over den Tvang, hvorunder Olaf holdt dem. Olafs Foranstaltninger til Christendommens Overholdelse og Statens Organisation var i deres Øjne lige saa mange Brud paa den gamle Landsret. De sammenlignede Knuts tilsyneladende Eftergivenhed med Olafs Strenghed, og sagde at Norges Mænd vare rede til, naar det skulde være, at underkaste sig Kong Knut og Haakon Jarl, for af dem at faa hvad de kaldte deres **Frihed** tilbage. Alle disse Taler klang godt, især i Jarlens Øre, og han bad sin Morbroder paa det indstændigste at gjøre det første Skridt til at paatale saavel hans, som sine egne Rettigheder. Han foreslog, at Knut skulde sende et Gesandtskab til Kong Olaf for at spørge ham, om han med det gode vilde oplade

han er derfor lige saa lidet her, som ellers, synderligt at lide paa eller at betragte som uafhængig. Som egentlig Kjendsgjerning bliver intet andet tilbage, end at Knut virkelig, omkring 1023–1025, blev hyldet som Overherre af Mælkolm og Duncan, der maaskee for Øjeblikket ej besad mere af Riget end Lothian og Fife, eller de nærmeste Egne om Forth-Fjorden, medens det øvrige var i Mælkolm Mac Mælbrigdes Hænder. Ifølge Knytl. Saga, Cap. 17, skal Knut have sat sin Søn Harald til Statholder i Skotland. Er dette saa, maa det i alle Fald være skeet senere; i 1024 var Harald endnu ikke voxen. Knytl. Saga antyder ogsaa en senere Tid.

dem Riget eller i det mindste paa visse Betingelser afstaa noget deraf. Da mange andre bifaldt dette Forslag og understøttede det, gav han sit Samtykke dertil, skjønt det af det følgende er øjensynligt, at han endnu ikke ganske fandt Tiden at være kommen til at drive Sagerne med Eftertryk. Et Gesandtskab udrustedes paa det prægtigste, for at kunne optræde i Norge med saa megen Glands, og vække saa store Forestillinger om Knuts Magt og Rigdom, som muligt, og det afsendtes fra England til Olaf med Kong Knuts Breve og Indsegl [1]).

Olaf, der, som vi have seet, havde tilbragt Vintren paa Oplandene, og her bortgiftet sin Halvsyster og sin Moders Syster, drog siden over Thoten, Hadeland og Ringerike ud til Viken, hvor han om Vaaren tog sit Sæde i Tunsberg. Her opholdt han sig temmelig længe, medens den livligste Kjøbstevne stod paa og der var størst Tilførsel. Han lod tillige sine Skibe tiltakle, og havde mange Folk hos sig. Her var det ogsaa, at Knuts Gesandtskab fandt ham. I Spidsen for dette Gesandtskab skal en Mand ved Navn Sigurd have staaet, sandsynligviis dansk af Fødsel; han skal have været en af Knuts kjæreste Venner, men hvad han for øvrigt var, siges ikke. Da man meldte Olaf, at der var kommet Gesandter fra Kong Knut, blev han ærgerlig, da han, som han sagde, godt vidste at Kong Knut ikke havde noget Ærende til ham, som kunde være ham selv eller Riget til Baade. I flere Dage vilde han ikke see dem. Han følte godt, at dette var Begyndelsen til langt andre Gjenvordigheder, end dem, han hidtil havde haft at bekæmpe. Endelig bekvemmede han sig dog til at lade dem komme for sig. De fremlagde nu Kong Knuts Breve og fremførte deres Ærende. „Kong Knut", sagde de, „paastaar at hele Norge tilkommer ham, og at hans Forfædre før ham have haft dette Rige; men fordi Kong Knut helst vil holde Fred med alle Lande, vil han heller ikke, hvis han kan undgaa det, drage med Hærskjold til Norge. Ønsker derfor Olaf Haraldssøn fremdeles at være Konge over Norge, da har han at indfinde sig hos Knut, tage Riget til Len af ham, blive hans Mand, og betale ham saadan Skat som Jarlerne fordum". De fremlagte Breve indeholdt det samme. Ligesom forhen under Forhandlingerne med Olaf svenske, saaledes viste det sig tydeligt her, at Lodbroke-Ætlingerne fremdeles kun betragtede Harald Haarfagres Efterkommere som Fylkeskonger, der ikke vare berettigede til at føre uafhængigt Herredømme over Riget. Olaf svarede: „jeg har hørt fortalt i gamle Frasagn, at Danekongen Gorm tyktes at være en gild Thjodkonge, skjønt han kun herskede over Danmark alene. De følgende Danekonger have dog ikke villet lade sig nøje dermed. Nu er det kommet saa vidt, at Knut hersker baade over Danmark og England, og dertil har underkastet sig en stor Deel

---

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 127. Snorre, Cap. 139.

af Skotland. Men endda fordrer han mit Arverige, som jeg har i Besiddelse. Han skulde dog engang lære at nøje sig med hvad han har. Agter han da ene at raade over alle Nordens Lande, eller vil han ene æde al Kaal i England? Det faar han først see til at gjøre, førend jeg fører ham mit Hoved eller gjør ham nogen Hylding. Bringer ham nu mit Svar, at jeg vil værge Norge med Odd og Egg saa længe jeg lever, og ikke betale nogen Mand Skat af mit Rige". Med denne Besked maatte Gesandterne drage bort, og vare meget ilde tilfreds [1]. Sighvat Skald, som tidligere havde været hos Kong Knut, og af ham havde faaet en Guldring af ½ Marks Vegt, medens Kong Olafs Fiende Berse Skaldtorvessøn fik to Guldringe, hver af ½ Marks Vegt, og dertil et prægtigt Sverd, gav sig før Gesandternes Afrejse i Tale med dem for at høre nyt fra England. Han spurgte dem tillige, hvorledes deres Ærende hos Kong Olaf var løbet af. De sagde at han havde taget det ilde op. „Vi vide ikke", sagde de, „hvorledes han tør vove paa noget saadant, som at vægre sig ved at blive Kong Knuts Mand og begive sig til ham. Det var det klogeste, han kunde gjøre, thi

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 127. Snorre, Cap. 140. Den legendariske Olafs Saga (Cap. 47) fortæller dette langt anderledes. Det er denne, som siger at Formanden for Gesandtskabet hed Sigurd; den lader Sigurd drage selv tolvte til Olaf, og treffe ham i Viken, hvor han paa Knuts Vegne fremsætter den Opfordring til ham, enten at betale Skat af Norge eller værge det med Lov. Kongen svarer at han endnu ikke havde betænkt sig, hvor vidt han for ubetydelige Gaver vil gjøre Landet ufrit, og beder om Frist til at spørge sine Venner, om nogen vidste hvor vidt det var Lov eller Ret, at Englands Konge tog Skat af Norge. Derpaa sammenkalder Kongen et Thing, og forelægger Folket dette Spørgsmaal, men intet Vidnesbyrd kan fremføres om, at han er pligtig at betale Skat. Der holdes et lignende Thing paa Hørdaland, med samme Resultat. Endelig holdes det tredie Thing paa Oplandene, hvor en gammel Mand ved Navn Thorgrim rejser sig og siger: „ikke erindrer nogen, hvor gammel han end er, at Norges Mænd vare skatskyldige under England, men vel, at Danerne en Stund toge Skat, dog ansaa vi os fritagne derfor siden Kong Svens Død; saa sagde min Fader og hans Fader før ham; og værer forvissede om, at faar Knut engang Skat, vil han have den oftere". „For denne Gang vil jeg derfor ingen Skat betale", siger Olaf, „og vil Kong Knut eftertragte mit Rige, maa vi gribe til Vaaben og slaas; men jeg tror det er ham bekvemmere at sove i England end at møde vore Vaaben". At enkelte af de her optegnede Ord virkelig ere faldne, forekommer os ej usandsynligt, men hvad der fortælles om de tre Thing, paa hvilke Olaf forelagde Sagen sine Undersaatters Kjendelse, viser sig naturligviis ved første Øjekast som en Urigtighed, endog for Tidens Skyld, da Gesandterne umuligt kunne have oppebiet, at Olaf først drog til Hørdaland og derpaa til Oplandene, førend han gav Svar. Det er derfor ikke usandsynligt, at Olaf tidligere, enten paa de Thing, hvor hans Lovsforandringer bleve vedtagne, eller paa dem, han holdt strax efter sin Ankomst til Norge, har ladet sig Riget tildømme paa den ovenangivne Maade, og at der paa Oplands-Thinget har fremstaaet en gammel Mand ved Navn Thorgrim, og holdt en Tale som den ovennævnte.

Kong Knut er saa mild, at ingen Høvding, hvor meget han end har forbrudt sig mod ham, ej faar hans fuldkomne Tilgivelse naar han kommer til ham og falder ham til Fode. Nu for ganske kort Tid siden kom der saaledes to Konger til ham fra Fife i Skotland; han eftergav dem ganske sin Vrede, lod dem beholde alle deres hidtil havte Besiddelser, og skjenkede dem oven i Kjøbet store Pengegaver". Sighvat kvad nu et Vers, hvori han sagde, at om end Kongerne fra Fife havde ført Kong Knut deres Hoved, saa vilde dog aldrig den sejrrige Olaf nedlade sig dertil. Da Gesandterne vare komne tilbage til England og meldte Kong Knut Olafs Ord, sagde han: „Olaf tænker fejl, hvis han tror at jeg alene vil æde al Kaal i England; jeg haaber nok han skal finde, at der er andet end Kaal alene inden mine Ribbeen, thi fra hvert af dem skulle herefter kolde Raad fremkomme" [1]). Ved denne Tale om Kaalen har Olaf maaskee sigtet til, hvad der ogsaa andensteds findes antydet, at Knut saa vel som hans Forfædre ikke ansaaes for synderlig kloge [2]). Men Knut vilde lade Olaf føle, at han var klog nok til at blive ham en farlig Fiende.

Endnu samme Sommer forøgedes Antallet af de misfornøjede Nordmænd, der opholdt sig hos Knut, med Erling Skjalgssøns Sønner Aaslak og Skjalg. De bleve modtagne med aabne Arme, saa meget mere som Skjalg, gift med Svein Jarls Datter, var i Svogerskab med Haakon Jarl. Knut gav dem betydelige Forleninger og de nøde stor Anseelse hos ham[3]). Dette deres Skridt, der neppe skede uden deres Faders Vidende

[1]) Ogsaa dette Svar gjengives noget forskjelligt i den legendariske Saga. „Vel veed jeg", lader den Knut sige, „at jeg ikke vil komme til at stride med Olaf alene, dog gaar det, som man siger, at fra hvert Ribbeen komme kolde Raad". Ved denne hyppigt anvendte Talemaade forstode vore Forfædre „lumske eller fordærvelige Anslag". Men det synes her at være Olafs egne Undersaatters Anslag, hvortil der sigtes.

[2]) I Knytl. Saga, Cap. 20, staar der udtrykkeligt om Knut: „ikke var han nogen synderlig forstandig (stórvitr) Mand; det samme var Tilfældet med Kong Sven, og ligeledes Harald og Gorm, at de ikke stak videre dybt i Forstand (váru engir spekingar at viti)." Knuts listige Politik med Hensyn til Norge synes dog at modsige denne Dom.

[3]) I et engelsk Diplom, hvis Egthed dog er noget tvivlsom, (Kemble No. 735) forekomme blandt Underskrifterne: Iric dux, Godwinus dux, Ulf dux, Eglaf dux, Hakun dux, Leofwinus dux, Godricus dux, og længere nede: Oslacus miles, Þord miles, Þurkil miles o. fl. Der kunde altsaa her være et Spørgsmaal, om ej denne Oslacus miles var Erling Skjalgssøns Søn. Dog maa det bemerkes, for saa vidt Diplomet virkelig er egte, at da ogsaa „Iric" d. e. Erik Jarl, nævnes, maa det være ældre end 1024, og i saa Fald maatte Aaslak være kommen tidligere til Knut, end i Sagaen er angivet. Dette kan man dog ikke vel antage, med mindre han har været paa et kort Besøg hos sine Frænder i England, hvorom Sagaerne intet nævne. Vist er det, at Aaslak ej nævnes i noget andet Diplom. Men Navnet Aaslak var almindeligt i Danmark paa den Tid, lige saa vel som Óslác i England.

og Samtykke eller endog Tilskyndelse, kunde ej betragtes anderledes end som en aabenbar Krigs- eller Oprørs-Erklæring fra hans Side. Allerede i det følgende Aar finde vi ogsaa ham selv i Spidsen for en Oprørsflok. Saaledes var han den første af Norges Stor-Hovdinger, der faldt fra. Der var heller ingen, der med større Harme og Utaalmodighed havde baaret Kong Olafs Herredømme, end han.

69. Olafs Forberedelser til Striden med Knut. Forbund med Sviakongen.

Olaf, der havde ladet sine Skibe tiltakle, maaskee i den Hensigt at foretage en af de sædvanlige Rejser langs Vestkysten af Landet, for at overvintre i Nidaros, besluttede nu, efter at have erfaret Kong Knuts Planer, at tilbringe Sommeren og den øvrige Deel af Aaret i Viken, for at være paa sin Post, om Knut allerede nu skulde ville angribe ham. Der gik Ord om, at han ventedes til Danmark den Sommer, og Kjøbmandsskibe, der kom fra England, bragte endog den Efterretning, at han samlede en stor Hær. Olaf stevnede derfor Lendermændene til sig og omgav sig med en talrig Krigerskare, idet han tillige stedse havde Folk ude for at passe paa og melde ham, om eller naar Knut kom til Danmark. Han lod sig det ogsaa være magtpaaliggende at sikre sig sin Svoger, Sviakongens, Venskab og Understøttelse. Derfor sendte han om Høsten et Gesandtskab til ham for at underrette ham om det Budskab, han havde modtaget fra Knut, og foreslaa ham, at de indgik et Forbund til Værn mod Danekongens ærgjerrige Planer, da det nemlig var at forudsee, at denne, naar han engang havde underkastet sig Norge, heller ikke længe vilde unde Anund Fred i Sverige; medens de tilsammen vare sterke nok til at gjøre ham Modstand. Anund erklærede sig strax villig til at indgaa et saadant Forbund, og lovede i den Hensigt at indfinde sig til et personligt Møde med Olaf, hvortil der var god Anledning, da det just var hans Hensigt, i Løbet af den tilstundende Vinter at berejse Vestergautland, medens Olaf agtede at tilbringe Vintren i Sarpsborg. Knut kom virkelig den Høst til Danmark, hvor han sad Vintren over med en betydelig Styrke. Dog laa det endnu, som man erfarer, ej i hans Plan at angribe Norge. Han maa endnu ikke have anseet Tiden belejlig dertil, og havde desuden for det første bestemt sig til at gjøre en Rejse til Rom, hvortil han vel nu forberedte sig [1]). Da han imidlertid hørte, at der havde gaaet Sendelser mellem Kongerne Anund og Olaf, og at store Planer aftaltes mellem dem, forsøgte han, om det kunde lykkes ham,

[1]) I det Brev, Knut siden skrev fra Rom, nævnte han udtrykkelig, at han allerede længe forud havde lovet Gud en Rejse til Rom, men at han hidtil ej havde kunnet udføre den for Forretningers og Rigets Anliggenders Skyld.

ved Gaver og venlige Ord at vinde Anund for sig, eller i det mindste at tilkjøbe sig hans Neutralitet. Om Vintren sendte han i den Hensigt et Gesandtskab til Anund. Gesandterne forestillede denne at Knuts og Olafs Trætte var ham uvedkommende, og sagde, at han derfor gjerne kunde sidde i Ro og see til, i saa Fald skulde han og hans Rige være i fuldkommen Fred for Knut. De fremtoge tillige de medbragte Gaver, allerførst, som der fortælles, to Lysestager af Guld. Anund betragtede dem og sagde: „vakkert Legetøj er dette, men ej vil jeg for at faa dem skilles fra Olaf". Da fremtoge de et prægtigt gyldent Bordkar, besat med Ædelstene. „Det er et herligt Klenodie", sagde Anund, „men jeg sælger ikke Kong Olaf for et Bordkar". Endelig kom de frem med to Guldringe. „Kong Knut har visselig megen Omtanke", sagde Anund, „thi han veed at jeg gjerne vil vinde Gods og skjønner lidet paa Hofskik; men Kong Olaf lærte jeg at kjende, da jeg var en ung Dreng, og fattede saadan Kjærlighed til ham, at jeg ej vil skilles fra ham". Gesandterne maatte derfor rejse hjem med uforrettet Sag, og meldte Knut, at han ikke maatte vente noget Venskab af Kong Anund [1]).

Efter Bestemmelsen tilbragte Olaf Vintren 1025—1026 i Sarpsborg, fremdeles omgiven af en talrig Skare. Kong Anund berejste Vestergautland med et Følge af over halvfjerde tusende Mand. Der gik da Sendebud mellem begge Konger, og det aftaltes, at de skulde mødes om Vaaren ved Kongehelle. De udsatte Mødet saa længe, fordi de først vilde see, hvad Knut tog sig til. Men Knut begyndte endnu ikke nogen Krig. Ud paa Vaaren gik han ombord paa sine Skibe, og drog atter vest over, idet han, saaledes som han sandsynligviis allerede forhen havde gjort, efterlod sin Søn Hardeknut i Danmark, og Ulf Jarl som hans Formynder eller Statholder i Riget [2]). I Norge og Sverige antog man vist i Førstningen, at Knut vendte tilbage til England. Dette var dog ikke Tilfældet, thi han tiltraadte nu sin længe paatænkte Pilegrimsrejse til Rom, hvorfra han ej kom tilbage førend langt ud i det følgende Aar. Det kan ikke have varet længe, førend Efterretningen om den virkelige Bestemmelse for Knuts Rejse ogsaa blev bekjendt for Nordmændene og Sviarne, og saaledes havde Olaf og Anund endnu en god Frist, under hvilken de kunde tage deres Forholdsregler mod

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 128, Snorre, Cap. 141. Den legendariske Saga, Cap. 65. Det er denne, som meddeler Fortællingen om Lysestagerne, Bordkarret og Ringen; hine nævne kun Gaver i Almindelighed. Men den legendariske Saga henfører Begivenheden til et senere Tidspunkt, nemlig da Olaf og Anund havde herjet paa Sjæland, og strax før Slaget i Helgeaa. Derfor lader den og Gesandterne sige, at Knut „vil tilgive ham hvad han saa storligen havde forbrudt sig mod ham, hvis han vil forsage Olaf".

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 130, 144, Snorre, Cap. 144, 158. Den legendariske Saga, Cap. 64. Ulf kaldes her Olaf. Se ellers herom ovenfor, S. 672.

det forventede Angreb, ja endog lægge Planer til at forekomme Knut [1]). Den beſtemte Sammenkomſt holdtes ved Kongehelle, hvor der nu, ſom det heder, var et ſaare venligt Møde og kjærlig Samtale, hvortil hele Almuen var Vidne. Dog aftalte de ogſaa i Eenrum hemmelige Planer, af hvilke flere ſiden kom til Udførelſe. Ved Afſkeden ſkiftede de Gaver med hinanden og ſkiltes venſkabeligt; Anund vendte tilbage til Gautland, og Olaf drog nord i Viken og derfra til Agder. Han følte ſig nu ſaa tryg, at han endog beſluttede, at foretage den maaſkee allerede Aaret forud paatænkte Rejſe langs Veſtkyſten til Throndhjem, for at tilbringe Vintren i Nidaros. Han laa længe i Eikundaſund (Ekerſund) for Modvind, og hørte her, at Erling Skjalgsſøn og Jæderboerne allerede, maaſkee i Forventning om Knuts Ankomſt, havde ſamlet ſig i en Oprørshob. Da der en Dag var Tale om Vinden, hvor vidt den var gunſtig eller ej til at ſejle forbi Jæderen, ſagde Halldor, Søn af Brynjulf Ulvalde paa Vetteland: „Vinden er god nok, naar kun Erling Skjalgsſøn ikke ventede os med andet end et Gjeſtebud paa Sole". Da bød Olaf, at man ſkulde tage Tjeldingen ned og lægge ud med Skibene. Det ſkede; endnu ſamme Dag ſejlede de forbi Jæderen uden at møde nogen Ulempe fra Erlings Side, og kom om Aftenen til Hvitingsø. Siden rejſte Olaf om paa Vejtſler i Hordaland, og ſejlede ud paa Høſten nord efter til Throndhjem.

---

[1]) Da der ſaa vel om Knuts Rejſe, ſom flere andre vigtige Begivenheder i denne Deel af Knuts og Olafs Regjeringstid herſker ſtor Uvished med Henſyn til Chronologien, ſaaſom Skribenternes Angivelſe ere indbyrdes forſkjellige, ville vi allerede her under eet omtale dem og opſtille Grunden for den af os antagne Tidsregning. Den Bearbejdelſe af Olafs Hiſtorie, ſom gives i Olaf den hell. Saga og hos Snorre, veed intet om Knuts Romerrejſe at fortælle. Den lader Knut om Vaaren, kort før Olafs Forbund med Anund (1026) rejſe tilbage fra Danmark til England, efterladende Hardeknut og Ulf Jarl; den lader ham vende tilbage til Danmark, i Spidſen for en ſtor Hær, det følgende Aar ud paa Sommeren eller i Begyndelſen af Høſten (Cap. 142, jvfr. 148, 149), efter at Ulf Jarl i Mellemtiden havde ſøgt at gjøre Hardeknut eller rettere ſig ſelv uafhængig, og efter at ligeledes Olaf og Anund havde herjet paa Sjæland og Skaane. Slaget i Helgeaa og Ulfs Drab foregaar i ſamme Aar. Den legendariſke Saga veed heller intet om Romerrejſen, lige ſaa lidet ſom om Ulf Jarls Opſtand. Knytlingaſaga, Cap. 17, omtaler Romerrejſen, hvorom den og anfører 4 Linjer af en Draapa, Sighvat digtede om Knut, men den henfører den til Tiden umiddelbar før Knuts Død, da det heder, at han ſtrax ved ſin Hjemkomſt til England blev ſyg og døde. Fagrſkinna omtaler Ulfs Oprør, uden nogen beſtemt Tidsangivelſe, kun nævnende „en Sommer", efter at have omtalt Olafs Fald, og idet den gjør nærmere Regnſkab for Knuts Familieforhold (Cap. 112—117); den fortæller her at Knut, ved at høre derom, rejſte fra England med en Hær, og lod ſiden Ulf dræbe i Roskilde Kirke; men dette Tog ſættes aldeles ikke i Forbindelſe med Toget mod Olaf og Anund, hvilket derimod tidligere beſkrives. Efter at omtale Ulfs Oprør, ſiger den at Knut rejſte veſter til England uden ſiden at vende tilbage til Danmark; derpaa om-

70. Olafs Forsøg paa at underkaste sig Færøerne.

Ved denne Frist, Olaf saaledes vandt ved Kong Knuts Rejse til Rom, sattes han istand til, endnu en Stund uhindret at fortsætte sine Bestræbelser til Christendommens Fremme i og udenfor Riget, og til Gjenerhvervelse af Norges Skatlande, saa vel som overhoved til Udvidelsen af sit Herredømme udenfor det egentlige Norges Grændser. Orknøerne havde allerede

---

tales Romerrejsen, hvorved to hele Vers af Sighvats Draapa (hvoriblandt ogsaa de i Knytlinga Saga meddeelte Linjer) anføres (Cap. 117). Det synes saaledes at være Fagrskinnas Mening — skjønt det dog ingenlunde er klart — at Ulfs Oprør og Knuts Romerrejse skede efter Olafs Fald; og da nu i det mindste den første Begivenhed skede før dette, bliver det og sandsynligt, at den anden, som strax efter omtales, ligeledes bør sættes tidligere. For øvrigt kan man af Overeensstemmelsen mellem Knytlinga og Fagrskinna i de Udtryk, hvormed Romerejsen omtales, slutte at hiin, der er sammensat i en temmelig sildig Tid, har laant dette fra Fagrskinna, og at dens Forfatter maaskee kun deraf, at denne først paa dette Sted omtaler Rejsen, har sluttet at den ej fandt Sted førend umiddelbart før Knuts Død. I Forbindelse hermed maa det ogsaa merkes, at Olaf den helliges Saga og Snorre lade Sighvat Skald samme Sommer, Forbundet sluttedes mellem Anund og Olaf, gjøre en Handelsrejse til Rouen, og det følgende Aar komme til England, hvorfra Knut gav ham Tilladelse til at vende tilbage til Norge: det tilføjes, at Sighvat om denne Rejse digtede de saakaldte Vesterfararviser, hvoraf Begyndelsen anføres; ligeledes citeres et Par Vers af ham, som han digtede ved at erfare Knuts store Udrustninger mod Olaf; og endelig anføres flere Vers af hans saakaldte Knutsdraapa, kjendelige ved deres eget Versemaal og deres tilbagevendende Omkvæd, hvori Knuts Tog fra England til Danmark, saa vel som Olafs og Anunds til Sjæland og Skaane, beskrives. Til denne Draapa, der i Fagrskinna kaldes erfidrápa, hører Beskrivelsen over Knuts Romerrejse. Fagrskinna derimod (Cap. 103) lader Sighvat digte sine Vesterfararviser og Versene i Anledning af Knuts Udrustninger Aaret efter Slaget i Helgeaa, idet den siger, at Skalden selv skulde gjøre en Rejse til Rom, at Knut havde tilbragt Vintren i England og (følgende den legendariske Saga, Cap. 67) Olaf i Nidaros, medens derimod Olaf den helliges Saga lader Knut overvintre i Danmark, Olaf i Sarpsborg, og Sighvat ej tiltræde sin Pilegrimsrejse førend i 1030. Altsaa opstiller Olaf den helliges Saga følgende Tidsregning: 1026 Olafs og Anunds Forbund, Knuts Rejse til England, Sighvats Rejse til Rouen; 1027 Sighvats Ankomst til England og Hjemrejse til Norge, Ulf Jarls Oprør, Knuts Tog til Danmark, Slaget i Helgeaa, Ulf Jarls Død, Knuts Vinterophold i Danmark, Olafs i Sarpsborg; 1028 Knuts store Tog til Norge; 1029 Olafs Flugt til Sverige og Rusland; 1030 Sighvats Romerrejse og Olafs Død. Fagrsk. derimod har, naar vi regne tilbage fra 1030 som Olafs Dødsaar: 1026 Ulf Jarl Statholder i Danmark, Kongernes Angreb paa Sjæland og Skaane, Knuts Tog til Danmark, Slaget i Helgeaa, Olafs Vinterophold i Nidaros og Knuts i England; 1028 Knuts Tog fra England til Norge, Sighvats Tiltrædelse af Romerrejsen, 1029 Olafs Flugt til Gardarike; 1030 Slaget ved Stiklestad. At Fagrskinna fejler, hvad Sighvats Romerrejse angaar, sees deraf, at vi baade af ham selv og andre Skalde have Vers, der tydeligt vise, at han var fraværende paa denne Rejse under Stiklestad-Slaget 1030; og han

underkastet sig ham, men et andet vigtigt Skatland, **Færøerne**, stod endnu tilbage. Vi have seet, hvorledes det i Erik Jarls Dage var lykkets den listige Thrond i Gøta at faa et Giftermaal istand mellem Leif Assursson og Sigmund Brestessons Datter Thora, hvorved begge disse mægtige Familiers Interesser smeltede sammen, og Leif eller rettere Thrond fik det egentlige Herredømme. Færøerne synes i denne Tid at have indrettet sig

---

kan dog ej have været borte i 3 Aar; det er saaledes klart, at Fagrskinna har forvexlet hans Romerrejse 1030 med hans Rejse til Rouen 1026—1027. — Af danske Kilder omtale vel Saxo og Sven Aagesson Knuts Rejse til Rom, men saa forvirret, og saa aldeles uden Spor af Tidsangivelse, at vi her ej behøve at tage Hensyn til dem. — Af de engelske Skrifter beretter en Kodex af Chron. Sax., der er skreven med een Haand indtil 1046, for Aaret 1023 om hiint Forlig mellem Knut og Thorkell, hvilken Beretning vi ovenfor antoge at grunde sig paa en Forvexling af Thorkell og Ulf; for 1028 fortæller den kun at Knut med 50 Skibe drog til Norge, for 1030, at Kong Olaf blev dræbt af sit eget Folk og siden hellig, og at Haakon Jarl noget tidligere omkom paa Søen. Men den nævner intet om Slaget ved Helgeaa eller Toget til Rom. En anden Kodex, der er skreven med een Haand indtil 1016, men siden med forskjellige og, som det lader, temmelig sildige, veed intet om Forliget med Thorkell og Slaget ved Helgeaa, men melder derimod ved 1028, at Knut drog fra England til Norge med 50 Skibe og fordrev Olaf, ved 1029, at Knut kom tilbage til England; ved 1030, at Olaf kom tilbage til Norge, hvor Indbyggerne flokkede sig imod ham og dræbte ham, og ved 1031, at Knut drog til Rom, samt at Robert af Nordmandie drog til Jerusalem, hvor han døde. Florents af Worcester, der skrev c. 1100, nævner intet om Knuts og Thorkells Forlig eller Slaget ved Helgeaa, men omtaler for 1027, at da Knut erfarede, at Nordmændene ringeagtede deres Konge for hans Mildhed og Retfærdighed, sendte han store Bestikkelser derhen, og vandt dem; for 1028, at han med en Flaade af 50 Skibe hjemsøgte Norge og forjog Olaf; for 1029, at han vendte tilbage til England og forviste den med Gunnhild, Kong Wyrtgeorns Datter (se ovenfor S. 482) gifte Haakon Jarl, fordi han stod ham efter Livet; for 1030, at Haakon Jarl omkom i Søen, og at Martyren Olaf led en uretfærdig Død; for 1031 nævnes Knuts Rejse til Rom, og det af ham derfra skrevne Brev anføres in extenso. En Kodex af Chron. Sax., skreven ved 1122, nævner intet om Knuts og Thorkells Forlig, men veed derimod at fortælle ved 1025, at Knut drog med en Hær til Danmark, og til et Slag i Helgeaa, hvor Ulf og Eglaf kom imod ham, og hvor Sviarne sejrede; for 1028 omtales Knuts Tog til Norge med 50 Skibe, og Olafs Fordrivelse; for øvrigt stemmer den med den sidstomtalte Kodex af samme Krønike. Et noget yngre Haandskrift har ligeledes Toget til Helgeaa m. m. 1025, hvilket alt, saa vel som de øvrige Notitser i alle Haandskrifter og tillige hos Florents, med større eller mindre Fuldstændighed er optaget i yngre Samleres Verker. Det sees heraf tydeligt, at jo ældre Krønikerne ere, desto mindre vide de om Knuts Bedrifter udenfor Landet. Det er først Florents, som veed at fortælle om Knuts Agitationer og Gaveuddelinger i Norge, saa vel som om Olafs Upopularitet; det er først hiin Kodex fra 1122, som veed at fortælle om Toget til Danmark og Slaget i Helgeaa; og hvad Notitsen om Knuts Tog til Rom angaar i den Kodex, der allerførst meddeler den, er det, da Kodex er defekt i Enden efter 1079, og man saaledes

omtrent som Islændingerne, da der nu tales om en Lovsigemand paa Oerne. Til Norge betaltes ingen Skat. Olaf havde temmelig tidligt sendt Bud til Færøerne og søgt at skaffe sig Venner der. Allerede i Aaret 1024 indfandt flere af de fornemste Færøinger sig hos ham, nemlig Leif Assurssøn, hans Svoger Thoralf, Sigmunds Søn, der havde nedsat sig paa sin Fædrenegaard i Dimun, Lovsigemanden Gille, der efter Sagnet skal have

---

ej har godt for at bestemme Haandernes Ælde, uvist, om den kun er optagen efter Florents eller dennes Kilde, eller om den er selvstændig. Florents's Kilde med Hensyn til denne Rejse lader sig for øvrigt let paapege. Det er Ingulf, Abbed af Croyland, fød c. 1030, Kong Viljams Sekretær og siden Abbed i Croyland, der skrev sit Klosters Historie c. 1090. Knuts Brev fra Rom findes nemlig allerede indført her, ledsaget af en kort Notits om hans Rejse; hans Udfart henføres til hans 14de Aar, altsaa 1031, og saaledes Brevet, der vel intet Aarstal har, men hvori den følgende Paaske nævnes, til 1032, hvorved det dog er at merke, at Brevet meddeles umiddelbart strax efter et, der udtrykkelig er dateret 1032, og hvori Knut, ligesom i Brevet fra Rom, kalder sig Rex totius Angliæ, Danmarchiæ et Norvegiæ, et [magnæ] partis Suavorum. Det maa derhos merkes, at saa vel Ingulf som Florents fortælle, at Brevet bragtes til England af Lyfing, Abbed i Tavistoke, der endnu samme Aar blev Biskop af Cridiantun eller Devonshire, men at denne Lyfing nævnes som Biskop allerede i et Diplom af 1026 (Kemble No. 743), udstedt af Knut og beseglet af en Deel andre engelske Gejstlige, Haakon Jarl, Hertug Wrytsleof o. fl. — Mag. Adam (II. 63) henfører Knuts Romerrejse og hans Datter Gunnhilds Giftermaal med Henrik, Kejser Konrads Søn, til Erkebiskop Libents den 2dens Tid (1029—1032) men det er vel at merke, at Giftermaalet først fandt Sted i 1036, og at der altsaa i det mindste i en af Angivelserne er en Fejl, hvilket ogsaa svækker Troværdigheden af den anden. — Dronning Emmas Enkomiast, der temmelig vidtløftigt omtaler Knuts Rejse til Rom (Langebek Scr. III. 493) og især dvæler ved hans Ophold i St. Omer i Flandern, angiver intet Aar, men siger kun at han efter at være kommen hjem, og en Stund havde opholdt sig i sine egne Lande, vandrede til Herren. — Den engelsk fødte Munk W. Godell (Bouquet X. 962) der skrev omkring 1150, henfører Knuts Rejse til 1030. — Men paalideligere end alle de her nævnte Autoriteter er Wippo, Kejser Konrad den saliskes Kapellan, der ledsagede ham paa hans Rejser, og i sin Dedikation til hans Søn Henrik den 3die siger at han „skriver paa det sandfærdigste, hvad han selv har seet eller hørt af andre"; han er altsaa et samtidigt Øjevidne til hvad han beretter. Wippo siger udtrykkeligt (Bouquet XI. S. 3), at Knut, Englands Konge, og Rudolf, Konge af Burgund, vare tilstede ved Konrads Kejserkroning i Rom Paaskedag den 26 Marts 1027. Den toursske Krønike siger ligeledes, at Knut, Englands Konge, rejste til Rom i Konrads 2det, og den franske Kong Roberts 29de Aar, hvilket paa det nærmeste bliver 1026 (Bouquet X. 284). — Tager man nu i Betragtning, at endog det Brev, Ingulf meddeler som skrevet af Knut, omtaler hans Nærværelse i Rom paa Paaskefesten tilligemed Kong Rudolf af Burgund, og at denne ikke i noget andet Aar end netop 1027 ved Paasketid befandt sig i Rom med Kejseren, end sige med Knut, bliver altsaa selve Brevet et Vidnesbyrd for Rigtigheden af 1026—1027. Da nu alle hine tidligere meddeelte Angivelser i de Skrifter, der henføre Rejsen til 1031—32, øjensynlig støtte sig paa Ingulf, og denne, en gammel Mand, der skrev sin Krønike, let i sin Klostereensomhed kunde tage Fejl

været et Syskendebarn til Leif, og mange andre Bondesønner. Endog Thrond havde ogsaa ladet, som om han vilde rejse, men efter Sædvane fik han et Paaskud til at blive hjemme: denne Gang var det en pludselig Sygdom. Det er sandsynligt, at Færøingerne traf Olaf paa hans Rejse syd efter, medens han endnu opholdt sig i Fjordene, Sogn eller Hordeland. Strax efter at de vare komne, kaldte han dem til sig, og erklærede dem,

---

af en 5—6 Aar, især da han umiddelbart forud havde anført et Brev af 1032; da han derhos af Titlen „Norges Konge" let kunde komme paa den Tro, at Brevet var yngre end Olafs Død, uagtet Knut, som vi have seet, ingensinde opgav sin Fordring paa Norge, og lige saa vist, naar han brugte sin fulde Titel, kaldte sig Norges Konge, som han ofte slet hen kaldte sig Englands, uden engang at nævne Danmark; da man derhos let kan tænke sig, at Ingulf eller en anden har læst mxxxi i Stedet for mxxvi, og da derhos endog det af ham anførte Brev ved hiin Kombination af Paasken, Konrad, Rudolf og Knut egentlig vidner sterkere for 1026—27 end hans egen løse Angivelse af 1031: vil det saaledes let indsees, at aldeles overvejende Grunde tale for de først nævnte Aar. Der er og i den Omstændighed, at Olaf den helliges Saga og Snorre lade Olaf, i Stedet for at holde Øje med Knut om Høsten og Vintren $^{1026}/_{1027}$, slaa sig til Ro i Throndhjem, og Ulf Jarl derimod begynde en Opstand i Danmark, et tydeligt Vidnesbyrd om at baade Olaf og Ulf ansaa Knut for at være saa langt borte, at de for det første intet havde at frygte af ham. Vel heder det, at han i 1026 kun drog til England, men da han, som vi af Knytlinga Saga og Emmas Enkomiast erfare, drog over Flandern, nærmede han sig dog England saa meget, at Nordmændene let i Førstningen kunde antage, at han alene agtede sig did: siden have de nok faaet Rejsens rette Bestemmelse at vide, men ved en Skjødesløshed af Sagafortælleren er denne ej nærmere berørt. Olafs Saga og Snorre omtale slet ikke Udenlandsrejsen. Hertil kommer nu ogsaa følgende Omstændighed. Sighvat Skald var i Rouen 1026—27, og traf Knut i England. Han digtede en Draapa om ham, hvori saa vel Romerrejsen som Toget til Norge omtales. Men 1030 drog Sighvat til Rom, efter Olafs Fald hjem til sin Gaard, og begav sig siden til Kong Magnus. Det er neppe tænkeligt, at Sighvat efter Olafs Død, da Forbitrelsen mod Knytlingerne var paa det højeste, skulde have digtet et Æredigt over hans Fiende Knut. Da vi derimod erfare, at Sighvat i 1027 ikke kom hjem til Norge førend temmelig seenhøstes, eftersom han strax efter sin Hjemkomst traf den fra Toget til Danmark og Slaget ved Helgeaa tilbagevendte Olaf i Borg, hvor Olaf desuden ytrede Misfornøjelse over at han havde indladt sig for meget med Knut, bliver det saa godt som vist, at Sighvat har ledsaget Knut fra England paa det Tog, han i Kvadet saa levende beskriver, at han fra Danmark er vendt tilbage til Norge, og at han under Opholdet i Danmark har digtet hiin Draapa, hvilken Fagrskinna urigtigt kalder erfidrápa, som om den var digtet efter Knuts Død. Om Rigtigheden af Aaret 1026—27 for Knuts Rejse kan der saaledes ej være nogen Tvivl. Der kan i alle Fald ej være Spørgsmaal om at sætte den efter den Tid, men snarere før, eftersom Lyfing i hiint Brev af 1026 allerede kaldes Biskop, og Knut omtales som om han opholdt sig i England, omgiven af sine Stormænd. Da dette Brev for øvrigt ej indeholder nogen Stedsangivelse, kan det gjerne være udstedt i Flandern eller Danmark, thi 1026 var Knut, hvis han gik lige fra Danmark til Rom, ikke i England; det er vel ogsaa muligt, at Tidsangivelsen

at han vilde have Skat af Færøerne og at de skulde underkaste sig hans Love; han fordrede at alle de tilstedeværende Færøinger skulde give deres Samtykke hertil, og under Ed forpligte sig til at bringe denne hans Vilje i Udførelse, derimod bød han til Gjengjeld de fornemste af dem at blive hans haandgangne Mænd, og lovede dem Hæder og sit Venskab. Færøingerne gjorde i Førstningen Vanskeligheder. Men de vare her i Kongens Vold, og fandt det derfor snart raadeligst at give efter; saaledes gik Leif, Gille og Thoralf ham til Haande, og saa vel de, som deres øvrige Landsmænd aflagde Ed paa at holde de Love og den Landsret, som han fastsatte, og

---

er urigtig, ligesom i et andet Brev, (Kemble No. 742), der er dateret 1026, uagtet et af Vidnerne, Erkebiskop Wulfstan, allerede var død 1023, og et andet, Thorkell høje, 1021; men i alle Fald maa hiint Brev, hvori Lyfing nævnes som Biskop, være ældre end 1030, siden Haakon Jarl, død i dette Aar eller 1029, nævnes som Vidne. Aaret 1026—1027 for Knuts Romerrejse er saaledes sikkert.

Heraf følger ogsaa næsten ligefrem, at Tiden for Knuts Tog til Danmark og Slaget ved Helgeaa samt Ulf Jarls Oprør var 1027, som Olaf den helliges Saga har det, ikke 1025, som det angives i Kronikehaandskriftet af 1122. Beretningen i dette er dog forholdsviis saa enestaaende, at den vistnok maa antages at grunde sig paa uafhængige, ældgamle Sagn, eller paa Notitser i tabte Kronikehaandskrifter, maaskee og paa Fortællinger fra Norge eller Danmark; kun er Tiden fejlagtig angiven. Man skulde næsten ogsaa formode, at Florents's Fortælling om, hvorledes Olaf blev forhadt af Nordmændene, og disse lode sig bestikke af Knut, hidrører fra nordiske Sagn, thi det maa vel merkes, at Olaf, som Helgen, paa hiin Tid ogsaa var berømt i England, og at man derfor her kjendte nærmere til hans, end mange andre norske Kongers, Historie, hvilket derimod ej var Tilfældet nærmere hans egen Tid. Vi have allerede tidligere gjort opmerksom paa, at Viljam af Jumiéges i sit Skrift om de nordmanniske Hertuger tilføjer flere, ojensynligt fra nordiske Kilder eller Sagn hentede, Notitser, der vise, at slige Sagn omkring Aarene 1100—1120 maa være komne til England; disse Sagn kunne jo og have strakt sig til Olaf, og været benyttede af andre end Viljam; og merkeligt nok, der spores et tydeligt Slægtskab mellem Viljams og Florents's Beretninger om Olafs Død.

Fagrskinnas Udsagn, at Knut tilbragte Vintren 1027—28 i England, ej i Danmark, bestyrkes af den næstældste Codex af Chron. Sax., der siger at Knut i dette Aar drog fra England til Norge. Den ældste siger kun at han drog til Norge, men forudsætter dog næsten at det var umiddelbart fra England. Det er i sig selv ogsaa heel rimeligt, og det lader sig meget godt tænke, at Nordmændene i Førstningen ej have vidst andet end at Knut den hele Tid var i Danmark, saa at denne Beretning har fæstet sig i Sagnet. Det er og let tænkeligt, at han alene har udskrevet en Flaade fra England, og at Chron. Sax., der ej omtaler hans Afrejse i 1027, har urigtigt henført den til 1028. Sagen er i sig selv ikke af stor Vigtighed.

Tidsregningen bliver altsaa denne: i 1026—27 Knuts Romerrejse og Sighvats Rejse til Normandie: I 1027 Olafs og Anunds Tog til Danmark, Ulf Jarls Oprør efter Sommeren, Knuts Tog til Danmark, Slaget i Helgeaa og Ulfs Drab. I 1028 Knuts Tog til Norge. I 1029 Olafs Flugt. I 1030 Sighvats Udenlandsrejse og Olafs Død.

betale de Skatter, han paalagde. Derpaa rejste de hjem, efter at de tre nye Hirdmænd havde faaet Vennegaver. Lidt senere sendte Kongen et Skib til Færøerne for at kræve de lovede Skatter, men det blev seent, førend det kom afsted, og man hørte ikke til det siden. Et Skib, der afsendtes den følgende Sommer i samme Ærende, gik det ligesaa. Man gjettede frem og tilbage paa, hvor begge Skibe kunde være blevne af; det hed, at de ikke engang havde været seede paa Færøerne, men Sagen var heel mistænkelig, og Kongen selv tvivlede ej paa, at hans Mænd vare blevne myrdede. Om Vaaren 1026 sendte Kongen derfor Bud med et Skib, der gik til Færøerne, at en af hans nye Hirdmænd, Leif, Gille eller Thoralf, skulde komme til ham. Ved dette Budskab blev der megen Tale om, hvad Kongen kunde ville; dog blev man snart enig om, at det ej kunde være andet end at indhente nøjere Oplysninger om, hvorledes det var gaaet med de to forsvundne Skibe. De enedes om at Thoralf skulde drage afsted. Han udrustede til Rejsen et Fragtskib, der tilhørte ham, og medtog en Besætning af 10—12 Mand. Da de vare rejsefærdige og kun ventede paa gunstig Vind, hendte det sig en vakker Dag i Gøta paa Østerø hos Thrond, da hans Brodersønner Sigurd og Thord lange saa vel som hans Systersøn Gaut den røde laa paa Bænken inde i Skaalen, at Thrond med eet brød ud. „Hvor underligt mangt og meget kan forandre sig! I min Ungdom saa man sjælden Mænd, der ere dygtige til hvad som helst, ligge inde nogen Godvejrsdag, og aldrig vilde man have troet at Thoralf af Dimun skulde blive en raskere Mand end I; medens mit Fragtskib, som staar her i Naustet, er nær ved at raadne under Tjærebrædingen, er hvert Huus fuldt af Uld, som ikke bliver gjort i Penge: saaledes skulde det ikke gaa, hvis jeg var nogle Aar yngre". Sigurd sprang op, kaldte paa Thord og Gaut, og sagde at han ikke vilde taale slig Bebrejdelse. De gik ud til Huuskarlene, lode Fragtskibet sætte frem, Farmen flytte til og Skibet lade. I faa Dage vare de færdige; de vare ligeledes ti eller tolv Mand ombord. De og Thoralf sejlede ud paa samme Tid, og kunde stedse øjne hinanden paa Havet under Overfarten. De kom en Aften, da det allerede var mørkt, til Hern= eller Henn=Øerne ved Indløbet til Hjæltefjorden. Sigurd lagde til noget længere ude ved Stranden, end Thoralf, dog var der kun et kort Stykke mellem dem. Førend Thoralf om Aftenen skulde gaa til Sængs, gik han først op i Land et nødvendigt Ærende, ledsaget af en Mand. Da de vare færdige til at gaa ned igjen, følte Ledsageren pludselig, at der blev kastet et Klæde over hans Hoved, og at man løftede ham op; i det samme hørte han Lyden af et Hug, men nu blev han baaren afsted og kastet ud i Søen, dog kom han strax i Land, og da han gik op til det Sted, hvor han og Thoralf havde været, fandt han dennes Lig, med Hovedet kløvet lige ned til Skuldrene. Han og hans Skibskammerater bragte Liget ombord, og satte det hen om Natten, men

sendte strax Bud til Lygren, hvor Kongen, som i denne Tid berejste Hørdeland, just var paa Vejtsle. Kongen lod strax stevne Orvarthing, som Loven bød i Drabstilfælde; han lod ogsaa særskilt Besætningen paa de to færøiske Skibe tilsige at møde. Da Thinget var sat, stod Kongen op og sagde: „Her er skeet noget, som til al Lykke kun sjælden høres: en god Mand er tagen af Dage, og, som vi tro, aldeles uskyldigt; nu vil jeg vide, om der er nogen her paa Thinget, som veed, hvem Ophavsmanden er til denne Ugjerning". Ingen svarede. Da vedblev Kongen: „jeg vil ikke dølge, at jeg har Mistanke til Færøingerne Sigurd og Thord. Jeg tror at Sigurd har dræbt Thoralf, medens Thord har kastet hans Ledsager i Vandet. Deres Bevæggrund tror jeg var den, at de ej vilde at Thoralf skulde røbe deres Udaad, hvorom han upaatvivlelig har vidst Besked og som vi selv have haft en Anelse om, nemlig at de have myrdet mine Sendemænd". Da Kongen endte sin Tale, stod Sigurd Thorlaksføn op, undskyldte sin Uvanthed med at tale offentligt, og sagde at slig Beskyldning alene kunde være kommen fra deres Fiender: den var saa meget mindre rimelig, som Thoralf var hans Fostbroder og gode Ven, og det desuden, om han nu end vilde have dræbt ham, maatte være ham langt belejligere at udføre denne Gjerning hjemme paa Færøerne, end i Norge, lige under Kongens Øjne. Han benegtede al Deelagtighed i Verket, saa vel paa sine egne, som paa sine Skibsfællers Vegne, og tilbød sig, enten efter Landets Lov at aflægge Ed derpaa, eller, om Kongen ansaa det for fuldere Beviis, at **bære Jærn** derfor under hans egen Opsigt. Dette er den første Gang, at Jærnbyrden, der tilligemed de øvrige lignende Gudsdomme indførtes ved Christenrettens Vedtagelse, omtales sikkert i vor Historie [1]). Da Sigurd endte sin Tale, var der flere,

---

[1]) Jærnbyrden, eller overhoved Prøven med at bære eller gaa paa gloende Jærn, foreskrives ofte i vore ældste Christenretter, hvor ligeledes en anden Prøve, det saakaldte Kjedeltag, eller Optagelsen af en Ring eller Steen paa Bunden af en Kjedel med kogende Vand, omtales. Nøjagtige Regler gives derfor i de gamle angliske Love. Vi have allerede seet, hvorledes Jærnbyrden anvendtes af Presten Poppe, da Kong Harald Gormsføn i Danmark skulde omvendes til Christendommen. Som Ordal eller Beviismiddel omtales Kjedeltaget allerede i et af de yngre blandt de gamle Eddakvad, rimeligviis fra det 9de eller 10de Aarhundrede (Gudrunarkvida III.) hvilket viser, at det ej har været ukjendt i den hedenske Tid; derimod blev Jærnbyrden aldrig anvendt, maaskee fordi Kjedeltaget brugtes for Kvinder, medens Mænd heller brugte den hæderlige Afgjørelsesmaade ved Holmgang, eller Retstvekamp, der i flere Lande bibeholdtes til langt ned i Tiden, medens den hos os og paa Island, som vi have seet, afskaffedes næsten paa samme Tid, kort efter Christendommens Indførelse. Vi ville nedenfor, hvor Retsforfatningen omtales, komme til at berøre denne Sag nærmere. Jærnbyrd omtales ogsaa under Olaf, da Grette den sterke stedtes til Prøve, se nedenfor S. 699, men denne Beretning er ikke saa meget at stole paa.

som raadede Kongen til at indvilge hans Begjæring: de sagde at han havde talt vel, og at han vist var uskyldig i den Brøde, hvorfor han anklagedes. Kongen sagde, at enten maatte han være uskyldig eller djervere end man ellers saa Magen til: denne sidste Mening havde nu Kongen, og Sigurd vilde nok, sagde han, snart selv bære sit Vidnesbyrd herom. Efter de Tilstedeværendes Bøn antog han Sigurds Tilbud om Jærnbyrd, og bestemte denne til den følgende Dag, paa hvilken Sigurd havde at indfinde sig ved Lygren, hvor Biskoppen selv skulde forestaa Handlingen. Derpaa vendte Kongen tilbage til Lygren, men Sigurd og hans Staldbrødre gik ud paa Skibet igjen. Da det blev mørkt, sagde Sigurd: „sandt at sige, ere vi her komne i en vanskelig Stilling; man har skjendigt løjet os paa, og denne Konge er saa fuld af Kneb, at Udfaldet er let at forudsee: først lod han Thoralf dræbe, og nu vil han gjøre os til Ubodemænd. Det er naturligviis en let Sag for dem at forkvakle Jærnbyrden for os, og derfor tror jeg det er det værste vi kunde vælge, at indlade os paa saadant med ham: jeg foreslaar at vi strax hejse Sejl og stevne ud til Havs med Landvinden, saa kan Thrond selv næste Sommer rejse og sælge sin Uld, om han vil. Slipper jeg bort, skal jeg aldrig tidere sætte min Fod i Norge". De andre fandt dette Forslag meget fornuftigt, de hejsede derfor Sejl, og satte om Natten ud til Havs saa fort de kunde. De standsede ej, førend de kom til Færøerne, hvor Thrond, som det heder, lod ilde over deres Færd, og de svarede heller ikke vel. Kong Olaf fik snart at vide, at Sigurd og hans Staldbrøder vare borte, og der var nu flere, som ikke længer benegtede Sandsynligheden af at de vare skyldige. Kongen selv talte ikke stort derom, men udlod sig dog med, at hans Formodning nu var bleven bekræftet. Det er og tydeligt nok at see, at det hele var aftalt af Thrond, hvis Gaards Beliggenhed paa Østerø havde sat ham istand til at oppasse de to norske Skatkræverskibe og lade dem overfalde, førend nogen af Olafs Tilhængere vare blevne dem var. Hans Bebrejdelse til Sigurd, Thord og Gaut var aabenbart kun fremsat for at de tilstedeværende, der ej vare indviede i Planen, ikke skulde fatte nogen Mistanke om Rejsens sande Hensigt, der umiskjendeligt ene og alene var den, at dræbe Thoralf ved Landstigningen i Norge, hvilket, hvad end Sigurd forsikrede, var lettere end paa Færøerne, hvor han var omgiven af Venner og Frænder. Vi have allerede seet flere Exempler paa Throngs Lumskhed og trædske Anslag, ligesom vi i det følgende ville erfare, hvorledes han og hans Frænder ganske aftoge Masken, og især disse sidste optraadte som aabenbare Voldsmænd [1]).

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 131, Snorre, Cap. 145, Færeyinga Saga, Cap. 43.

Kongen fortsatte sin Rejse nordefter, og tilbragte, som det allerede er nævnt, Vintren i Nidaros. Da han om Vaaren atter drog sydefter, saaledes som det nedenfor nærmere skal berettes, holdt han flere Huusthing paa Herø [1]), og talte paa et af dem om den Skade, han havde lidt af Færøingerne, idet hans Mænd vare blevne dræbte, men de ham tilkommende Skatter tilbageholdte. Nu, sagde han, var det hans Hensigt at sende Mænd derover efter Skatten. Han henvendte sig desangaaende til flere af de tilstedeværende, men alle undsloge sig. Da stod en Mand op, stor og drabelig at see til, i en rød Kjortel, med Hjelm paa Hovedet, Sverd ved Siden og Huggespyd i Haanden. „I Sandhed", sagde han, „der er stor Forskjel paa Folk. I have en god Konge, men han har slette Trælle. I sige nej til denne Færd, hvori han vil sende eder, skjønt I have modtaget mange Vennegaver og Hædersbeviisninger af ham. Jeg derimod har hidtil ikke været nogen Ven af Kongen, tvertimod har han været min Uven og mener at have god Grund dertil. Nu vil jeg tilbyde eder, Konge, at rejse i dette Ærende, hvis ingen bedre kan faaes." Kongen spurgte, hvo denne raske Mand var, der tilbød sig selv til Rejsen, medens de andre undsloge sig. „Du har derfor", vedblev han, „meget forud for dem, men jeg kjender dig jo slet ikke, og veed ikke engang dit Navn". „Mit Navn, Konge, er ikke daarligt", svarede Manden, „og I har vist hørt mig nævne; jeg heder **Karl den mørske**" [2]). „Er du Karl den mørske", sagde Kongen, „da har jeg visselig hørt dig nævne, og sandt at sige har der været de Tider, hvor du ej skulde være kommen levende derfra, om jeg havde truffet dig; men nu vil jeg ikke vise mig mindre ædelmodig end du, og da du tilbyder mig din Hjelp, skal jeg til Gjengjeld vise dig Velvilje. Kom til mig idag og vær min Gjest, saa skulle vi nærmere tale om Sagen". Karl lovede at komme, og dermed hævedes Thinget. Karl havde tidligere været en stor Viking og Ransmand, og Kongen havde meget ofte sendt Folk ud for tage ham af Dage; forresten var han storættet og en dygtig Idrætsmand i mange Stykker. Kongen tog ham nu til Naade og viste ham endog Kjærlighed. Han udrustede ham paa det bedste til Rejsen, og sendte Bud med ham til sine Venner paa Færøerne, fornemmelig Leif og Gille, at de skulde yde ham Bistand; Budet ledsagedes af Jærtejner. Da Karl var færdig, drog han afsted; der var i alt 20 Mand paa Skibet. Han fik god Vind og kom heldigt til Thorshavn paa Stromo, hvor han lagde ind. Siden blev der

[1]) Herø eller Hærøerne paa Søndmøre, i Nærheden af Gurskøen.

[2]) Det er fra Møre, her rimeligviis Søndmøre. Til hvilken berømmelig Æt denne Karl hørte, siges ikke, men man skulde, siden det udtrykkeligt siges at han var storættet, næsten formode at han har været beslægtet med Giske-Folkene eller Arnmødlingerne.

stevnet Thing i Thorshavn [1]), hvor en Mængde Folk indfandt sig: der kom Thrond med en stor Skare, og ligeledes Leif og Gille med et betydeligt Følge. Da Leif og Gille havde tjeldet og indrettet sig, opsøgte de Karl. De hilste hinanden med Venlighed, og Karl fremførte nu Kong Olafs Bud og venlige Hilsener til Leif og Gille, idet han derhos fremviste Jertejnerne. De toge vel derimod, indbød Karl til sig, lovede at understøtte hans Ærende, og bøde ham forøvrigt al den Bistand, som det stod i deres Magt at yde ham. Han modtog deres Tilbud med Taknemlighed. Lidt efter kom ogsaa Thrond derhen, og hilste Karl nok saa venligt. „Jeg er", sagde han, „glad over at slig en Mand er kommen hid til Landet med vor Konges Bud, hvilket vi alle ere skyldige at underkaste os, og jeg vil ikke høre om andet, end at du tager dit Vinterophold hos mig med saa mange af dine Folk, som du finder passende". Karl sagde at han med Glæde skulde have taget imod Indbydelsen, hvis han ikke allerede havde lovet sig til Leif. „Da er der blevet Leif en stor Hæder til Deel", sagde Thrond, „men er der da ikke noget andet, hvori jeg kan være eder til Tjeneste?" „Jo", svarede Karl", at indkræve Skatten af Østerø og alle Nordøerne". Thrond sagde at det ikke var mere end hans Skyldighed at være ham behjelpelig hermed efter Kongens Bud, og gik derpaa tilbage til sin Thingbod. Paa dette Thing forefaldt der intet videre, denne Sag vedkommende, og da det var sluttet, fulgte Karl hjem med Leif, hos hvem han efter Aftale forblev om Vinteren. Imidlertid indkrævede Leif Skatten af Strømø og alle Øer søndenfor denne. Vaaren efter (1028) fik Thrond, som han foregav, en heftig Øjenverk foruden andre Sygdomme, men drog dog til Things, som han plejede. Da hans Thingbod var tjeldet, lod han indenfor anbringe et sort Forhæng, at ikke Lyset skulde skære ham for meget i Øjnene. Da nogle af Thingdagene vare forløbne, gik Leif og Karl med et talrigt Følge til Throndś Bod, hvor der stod nogle Mænd udenfor. Paa Leifs Spørgsmaal, om Thrond var inde, svarede de ja; Leif bad dem da at anmode ham om at komme ud, da han og Karl havde et Ærende til ham. Thrond lod svare at han havde saa voldsom Øjenverk, at han ej kunde komme ud, derimod bad han Leif og Karl komme ind til ham. Leif sagde til Karl og Følget, at de skulde fare varligt, naar de gik ind, og ikke trænge paa hinanden, men passe det saaledes, at den, som sidst gik ind, først gik ud. Leif gik først, der-

[1]) Dette Thing kan dog neppe have været tilstevnet alene i Anledning af Karls Ankomst; det synes at have været det sædvanlige Sommerthing, der, som vi have seet, plejede at holdes i Thorshavn, og Kongen har vistnok ordnet Karls Rejse saaledes at han indtraf derved. Indretningen af Thinget maa, som man seer, have haft meget tilfælles med den islandske: der var Thingboder, som tjeldedes, og en Lovsigemand. Sandsynligviis holdtes det ogsaa paa samme Tid, som Althinget paa Island og Thingene i Norge, nemlig i den sidste Halvdeel af Juni Maaned.

næst Karl og det øvrige Følge. De vare fuldt væbnede, som til en Kamp. Leif gik ind under det sorte Forbæng, og spurgte hvor Throud var. Throud svarede og hilste Leif. Denne modtog hans Hilsen og spurgte om han havde indkrævet Skatten fra Nordøerne, og hvad Rigtighed han vilde aflægge for Pengene. Throud svarede at han ej havde glemt sit Løfte til Karl, og at al Rigtighed skulde aflægges for Skatten. „Her", sagde han, „er en Pung med Sølv", som du kan modtage. Leif saa sig om i Boden, og blev kun faa Mænd var: nogle laa paa Pallene, enkelte andre sad oppe. Han gik derfor trøstigt hen til Throud, modtog Pungen og bar den ud foran i Boden, hvor det var lyst. Her heldede han Sølvet ud i sit Skjold, rodede i det med Haanden og bad Karl betragte det. Da de saaledes havde betragtet det en Stund, spurgte Karl Leif, hvorledes han syntes om det. „Jeg tror sandelig", svarede Leif, „at der findes ingen daarlig Pening paa alle Nordøerne, uden at den er heriblandt". Throud hørte dette, og spurgte: „synes du ikke om Sølvet, Leif?" „Nej vissélig ikke", svarede Leif. „Da ere mine Frænder store Kjeltringer, som man ikke kan tro i noget som helst", sagde Throud; „jeg sendte dem i Vaares for at indsamle Skatten fra Nordøerne, da jeg selv ikke i denne Vaar har duet til noget, men de maa have ladet sig bestikke af Bønderne til i Skattebetaling at modtage falske Penge, som man ej kan være tjent med. Du faar derfor nu, Leif, see paa de Penge, der have været mig betalte i Landskyld". Leif bragte da Sølvet tilbage og modtog en anden Pung, som han bar ud til Karl. De ransagede disse Penge, og Karl spurgte Leif, hvordan han fandt dem. „Daarlige", sagde han, „dog ikke værre end at man nok kunde modtage dem for saadan Gjeld, hvormed man ej regner det saa nøje; men for Kong Olaf vil jeg ikke modtage dem". Da kastede en af de Mænd, der laa paa Pallen, Klædet bort, som han havde over sit Hoved, og sagde: „det er dog et sandt Ord, at jo ældre en bliver, desto uslere bliver han og; saaledes gaar det nu ogsaa dig Throud, siden du lader Karl den mørske vrage Penge for dig hele Dagen". Det viste sig nu, at denne Mand var Gaut den røde. Ved disse hans Ord sprang Throud op, og skjendte meget heftigt paa sine Frænder; tilsidst bad han Leif give ham Pengene tilbage, og i deres Sted modtage en tredie Pung med nogle Penge, hvilke hans egne Landboer, som han sagde, denne Vaar havde indbetalt ham. En anden Mand rejste sig imidlertid fra Bænken og sagde: „det er dog altfor galt, at vi skulle taale slige Skjendeord for Karl den mørskes Skyld; han fortjente nok Løn derfor". Man kjendte Manden: det var Thord den laage. Leif modtog Pengene og bragte dem ud til Karl. De undersøgte dem, ligesom de foregaaende Punges Indhold, og Leif sagde: „paa dette Sølv behøve vi ej at see længe, thi her er den ene Pening bedre end den anden, og disse Penge ville vi modtage: sæt derfor, Throud, en Mand til at see paa

Udbetalingen. Thrond svarede at han ikke ønskede sig nogen bedre til at gjøre dette paa hans Vegne, end Leif selv. Leif og Karl gik da ud med sit Følge, og satte sig ned for at tilveje sig Pengene. Karl tog Hjelmen af sit Hoved og heldte Pengene deri, efterhaanden som de vejedes. De saa en Mand gaa nær ved, med en sid Hat paa Hovedet, grøn Trøje, linnede Buxer, og barfødet, han havde en Stok med Knap i Haanden, hvilken han satte ned i Jorden og gik bort med de Ord: „See du til, Møre-Karl, at min Stav ej gjør dig Meen". Kort efter kom der en Mand løbende, og raabte af alle Kræfter paa Leif, at han endelig maatte skynde sig til Gilles Bod, thi Sigurd Thorlaksson, sagde han, havde trængt ind og givet en af Bodmændene Ulivssaar. Leif sprang strax op, og ilede, ledsaget af alle sine Bodfolk, hen til Gille, men Karl blev siddende efter, og hans Mænd stode rundt om ham. Da løb Gaut den røde til, og hug med en Haandøxe over de andres Skuldre, saa at Hugget rammede Karl i Hovedet, dog ikke dybt. Men i det samme greb Thord laage Stokken, som stod i Jorden, og slog med den ovenpaa Oxhammeren, saa at Eggen gik lige ned i Hjernen. I samme Øjeblik styrtede en Mængde Folk ud af Throndś Bod, og Karl blev baaren død bort. Thrond lod ilde over denne Gjerning, men tilbød dog at betale Bøder for sine Frænder, saa at Sagen kunde blive forligt. Men Leif og Gille, der paatoge sig Eftermaalet, vilde ingen Bøder modtage, og Sigurd blev utlæg for Aaverket paa Gilles Bodmand, men Thord og Gaut for Karls Drab [1].

Østmændene, der havde fulgt Karl til Færøerne, vendte tilbage til Norge paa det Skib, hvormed de vare komne, og bragte Olaf Efterretningen om det uheldige Udfald af Karls Sendelse. Men Urolighederne i Landet selv hindrede Olaf fra at gjøre noget derved, og saa længe den gamle, trædske Thrond levede, var der heller ikke at tænke paa at faa den norske Konges Herredømme over Øerne befæstet. Det lykkedes endog Thrond ved sin lumske og snedige Færd at skaffe sig større Magt, end hidtil. Sigurd, Thord og Gaut skulde efter Bestemmelsen forlade Landet, og Thrond gav dem et Skib tilligemed noget Gods. Hermed foregave de at være daarligt hjulpne, og bebrejdede Thrond, dog, som det sidenefter viste sig, kun for et Syns Skyld, at han forholdt dem deres Fædrenearv. Thrond sagde at de havde faaet meget mere end de skulde have, og at de vare utaknemmelige: derpaa afsejlede de, foregivende at de vilde til Island. Men kort efter udbrød en heftig Storm, som man vidste maatte være dem meget til Skade, og da der om Høsten fandtes Stykker af deres Skib drevne op paa Østerø, tvivlede man ej længer paa, at de vare omkomne i Søen. Men da Vintren kom, begyndte, som det hed, mange Gjengangere at vise sig i Gøta og vidt

---

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 139. Snorre, Cap. 153. Fær. Saga, Cap. 44—46.

omkring paa Østerø, navnlig viste Thronds Frænder sig, og tilføjede mange Folk Skade paa deres Lemmer. Især hjemsøgtes Thrond selv, som han paastod, saa haardt, at han ikke turde gaa ene nogen Steds. Herom blev der megen Tale, dog lader det ej til at have faldt nogen ind, at dette kunde være et af Thronds sædvanlige Kneb, nemlig saaledes at Skibet hemmelig var vendt tilbage, og at han holdt sine Frænder skjulte hos sig. Dog fik man det snart at føle. Om Vaaren sendte Thrond Bud til Leif og foreslog ham at man skulde vedtage at alle skulde møde vaabenløse paa Thinget, for at saadanne Voldsomheder, som de, der paa sidste Ting havde fundet Sted, for Fremtiden kunde undgaaes. Leif fandt dette at være et godt Forslag, og talte til Gille derom. Gille fandt det betænkeligt at tro Thrond alt for godt, og erklærede derfor, at han ikke anderledes vilde gaa ind paa Forslaget, end saaledes at kun den egentlige Almue skulde være vaabenløs, hvorimod alle de haandgangne Mænd og deres Følge skulde være bevæbnede. Dette blev strax saaledes afgjort [1]), og om Sommeren begav man sig paa sædvanlig Tid til Things paa Strømø (1029). Men her hendte det sig en Morgen, da Gille og Leif sad og talte sammen oppe paa en Bakke i Nærheden af Thingvolden, at de saa en heel Deel Folk komme frem paa en Højde mod Øst lige under Solen; de talte ikke færre end tredive, og alle vare de bevæbnede paa det herligste: Skjolde, Hjelme, Øxer og Spyd blinkede i Solen, og den hele Flok saa drabelig ud. Da Flokken kom nærmere, kjendte de baade Sigurd, Thord og Gaut. Leif og Gille skyndte sig nu hjem til sine Boder, men Thrond kom ud af sin Bod, ledsaget af mange Mænd, der ligeledes vare bevæbnede, og gik sine Frænder imøde. Leif og Gille havde kun faa Folk hos sig i Sammenligning med den Styrke, Thrond nu kunde opstille, og de vare ikke engang alle bevæbnede. Thrond og hans Frænder gik lige hen mod Leif og Gilles Flok, og toge nu Masken ganske af. „Her ere nu mine Frænder", sagde han, „som forrige Gang maatte skynde sig bort fra Færøerne, og jeg finder mig ikke i, at vi Frænder saaledes skulle lade os underkue af dig og Gille. Enten skulle I nu lade mig alene dømme imellem eder, eller jeg tillader dem at gjøre, hvad de finde for godt". Leif og Gille, som indsaa at de aldeles ikke kunde binde an med Thronds Overmagt, valgte at overlade alt til hans Afgjørelse, hvilken han strax afsagde, da han, som han sagde, ikke en anden Gang vilde være klogere til

---

[1]) Da det neppe er rimeligt, at en saa vigtig Bestemmelse, som denne, kunde blive afgjort af Høvdingerne paa egen Haand uden tillige at værde lovtagen paa Thinget, ja da det endog maatte være vanskeligt, for ej at sige umuligt, at faa den bekjendtgjort i Tide for Folket inden Thinget holdtes, skulde man snarest formode at Thrond, der vistnok forlængst havde opgjort sin Plan, foreslog den allerede paa det Thing hvor Karl blev dræbt og at den der vedtoges, saa at Sagaens Beretning her er unøjagtig.

at gjøre det. Den lød saaledes, at hans Frænder uagtet Fredløshedsdommen skulde have frit Lov til at opholde sig paa Færøerne, hvor de lystede, og at de ingen Bøder skulde betale. Herredømmet paa Færøerne skulde skiftes i tre Dele, af hvilke han selv skulde have den ene, Leif den anden, og Sigmunds Sønner, Steingrim, Brand og Hjere, den tredie. Han tilbød Leif at opfostre hans treaarige Søn Sigmund, aabenbart for at have ham som Gissel, og uagtet Leif selv betænkte sig herpaa, tog han dog efter sin Kone Thoras Raad derimod, fordi Thrond, som hun sagde, „havde mangt og meget forud for mange andre". Thrond blev saaledes atter den, der havde meest at sige paa Øerne, og i flere Aar tillode hans Frænder sig ustraffet de største Voldsgjerninger, indtil endelig, som det siden skal vises, Leif, opmuntret af sin raske Hustru Thora, opmandede sig og afkastede Aaget. Men indtil da var den politiske Forbindelse mellem Norge og Færøerne aldeles afbrudt [1].

71. Kong Olafs Forsøg paa at underkaste sig Island og Grønland.

Olaf søgte efter sin Formand og Navne Olaf Tryggvessøns Exempel, ogsaa at udstrække sin Indflydelse til **Island** og **Grønland**. Dog lod han sig ikke, som han, nøje med, alene at virke til Christendommens Fremme: han søgte ogsaa at erhverve virkeligt Herredømme over disse norske Kolonilande. Allerede tidligt søgte han, ligesom paa Færøerne, ved Budsendinger og Gaver at skaffe sig Venner paa Island og Grønland. Han modtog med Venlighed de Islændinger, der besøgte ham, og viste dem megen Ære. Vi have saaledes seet, hvor meget han gjorde af Sighvat Skald, der rigtignok næsten ikke længer kunde kaldes Islænding, eftersom han aldeles traadte i Olafs Tjeneste og gjorde Norge til sit Hjem. Om Thorarin Nevjulfssøns store Anseelse og betydelige Indflydelse hos Kongen er der ovenfor talt. Der nævnes desforuden mange andre anseede Islændinger, som besøgte Olaf og fandt en venlig Modtagelse hos ham. Blandt dem var saaledes Skalden Thord Kolbeinssøn, der skulde til Danmark for at hente en Arv efter en der afdød Frænde. Thord besøgte først Olaf, og fik af ham et saa godt Anbefalingsbrev til Danmark, at Arven blev ham udbetalt, skjønt rigtignok noget beklippet [2]; han digtede af Taknemmelighed en Draapa om Olaf, kvad den for ham, og belønnedes med en Guldring, en guldbesat Kappe og et Sverd. Ved Brennøerne mødte han paa Tilbagevejen sin fordums Medbejler Bjørn Hitdølakappe, der kom fra et Vikingetóg med sine Skibe og mange Stridsmænd. Thord havde i sin Tid paa en skammelig Maade indbildt hans trolovede Brud at han var død, og overtalt hende til

[1]) Færeyinga Saga, Cap. 48.

[2]) Bjørn Hitdølakappes Saga.

at egte ham selv. Til Hevn herover fratog Bjorn, der nu aldeles havde Overmagten, Thrond alle hans Kostbarheder og Penge, men skjenkede ham dog Livet, af Agtelse, som han sagde, for Kong Olaf, hvis Gjest Thord var, skjønt Bjorn ej havde seet ham. Da Olaf siden fik dette at vide af Bjorn selv, følte han sig meget smigret derved, og tilsagde ham sit Venskab, dog paa Vilkaar, at han skulde lade alt Vikingevæsen fare, da Guds Lov, som han sagde, derved krænkedes. Bjorn lovede det, og bad om at maatte blive hos Kongen; denne vovede dog ej at beholde ham hos sig, fordi han ventede den mægtige Islænding **Thorkell Eyjulfssøn**, der var en Frænde af Bjorns Fiende Thord. Der fortælles at Bjorn før sin Hjemrejse til Island engang var i Bad paa samme Tid som Kongen, og kom til at tage et af hans Strompebaand i Stedet for sit; dette skal man siden, da hans Lig mange Aar derefter opgroves for at flyttes til en anden Kirke, have fundet uforandret, hvorfor det betragtedes som en Relikvie og anvendtes til Baand i en Messeskjorte [1]). Om Olafs Hilsener til Islands Stormænd i Anledning af Kong Rorek, og den Venskabelighed, hvormed de mødtes, er der forhen talt. For øvrigt var det Christendommen paa Island, som han først tog sig af; de politiske Forhold vovede han kun efterhaanden at røre. Da Christendommen blev lovtagen, vovede man endnu, som vi have seet, ikke at afskaffe alle i Hedendommen brugelige Skikke, ej engang hemmelige Ofringer; og uagtet det nok heder, at de efter faa Aars Forløb ophørte af sig selv, er det dog umuligt andet, end at meget deraf endnu var tilbage paa Kong Olafs Tid, siden det endog kunde vedligeholde sig i Norge lige indtil han ved sine kraftige Foranstaltninger gjorde Ende derpaa. Hans Bestræbelser for at befæste og rense Christendommen i Norge gik derfor Haand i Haand med lignende Bestræbelser for Islands Vedkommende. Vi have ovenfor berettet, hvorledes Kongen allerede under sit Ophold i Throndhjem 1016 sendte Bud efter **Hjalte Skeggessøn**. Ved samme Lejlighed, heder det, sendte han Bud til Skafte Lovsigemand og andre af de meest formaaende Mænd paa Øen, at de skulde tage ud af deres Lov, hvad der tyktes ham meest at stride mod Christendommen, ligesom han og sendte Islændingerne i Almindelighed sin venskabelige Hilsen. Overbringeren af dette Budskab var sandsynligviis den Biskop **Bernhard** den bogvise [2]), om hvilken vi læse at han havde ledsaget Olaf fra England, og siden af ham sendtes til Island, hvor han forblev i fem Aar. Hjalte kom til Norge 1017, og opholdt sig der til 1018, men benyttedes, som vi have seet, meest ved Forhandlingerne med Sviakongen. Dog har han vist ogsaa raadslaaet med Olaf om Foranstaltninger til Christendommens Fremme, og da det udtrykkeligt fortælles, at Islændingerne forandrede deres Lov og satte deres Christenret efter hvad Olaf

[1]) Bjørn Hitdolakappes Saga. Olaf d. hell. Saga, Cap. 60.
[2]) Ares Islendingabok, Cap. 8. Hungrvaka, Cap. 3. Se ovf. S. 599.

havde sendt dem Bud om, kan man vist antage at baade Afskaffelsen af de sidste hedenske Skikke, og Vedtagelsen af den første Christenret paa Island nærmest er at tilskrive Hjaltes og Bernhards Virksomhed. I Oldskrifterne selv tales intet videre derom [1]). Den ældste, nu opbevarede, islandske Christenret fremstiller den kirkelige Lovgivning for Øen saaledes som den i Begyndelsen af det 12te Aarhundrede blev nærmere bestemt og ved Biskopperne Thorlaks og Ketils Foranstaltninger; men de fleste ældre Bestemmelser ere dog, som man maa antage, bibeholdte, da de paa det nærmeste stemme med, hvad der gjaldt for Norge. Den Beredvillighed, hvormed Islændingerne antoge Kong Olafs religiøse Reformer, lønnedes ogsaa med Erkjendtlighed fra hans Side. Han sendte Tømmer til en Kirke, som Islændingerne opførte paa Thingvolden ved Althinget, og skjenkede dertil en stor Klokke, som endnu længe efter fandtes der [2]). Der sluttedes ogsaa en Overeenskomst mellem ham og Islændingerne, hvorved han vel tilstod dem betydelige Rettigheder i Norge, men disse ogsaa til Gjengjeld gik ind paa Forpligtelser, der i sig selv indeholdt Erkjendelsen af et nærmere og inderligere Forhold mellem Island og Norge, end mellem Island og noget andet Land, og som allerede derved kunde skaffe Kongen Anledning eller et Paaskud til at gaa videre [3]). Enhver Islænding skulde med Hensyn til personlige Fornærmelser i Norge have samme Ret til Bøder, som en Hauld [4]). En i Norge falden Arv skulde ej betragtes som forladt eller tilfalden Kongen, hvis Arveladeren havde et Syskendebarn eller

[1]) Alt hvad i Sagaerne nævnes om denne Sag, er de nys anførte Ord, at Islændingerne efter Olafs „Ordsending" indrettede deres Lov og Christenret; Olaf d. hell. Saga, Cap. 121, Snorre, Cap. 133. Antaget, at Bernhard rejste over til Island 1016, maa han, siden han skal have opholdt sig der i 5 Aar, være kommen tilbage til Norge 1021. Omkring 1020—21 har altsaa maaskee Christenretten været lovtagen paa Island.

[2]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 121. Snorre, Cap. 133.

[3]) Den her følgende merkelige Opregnelse af Islændingernes Rettigheder i Norge og Nordmændenes paa Island findes indført i den gamle islandske Lovbog, kaldet „Graagaas", efter et edeligt Vidnesbyrd af Biskop Gissur og flere andre (altsaa omkring 1090) om at de havde hørt Gissurs Fader Isleif, og flere Mænd med ham sværge, „at Kong Olaf gav Islændingerne denne Ret eller bedre". Se „Norges gl. Love" I. S. 437, 438. Tiden da Overeenskomsten sluttedes, maa, som man seer, have været efter at Orknøernes Jarler underkastede sig 1021, siden Orknøerne omtales som Skatland; men derimod førend Olaf i 1024 havde gjort Forsøg paa at strække sin Magt over Island videre, som det nedenfor skal fortælles; det maa altsaa være c. 1022. Merkeligt nok, omtales her udtrykkeligt Opdagelsesrejser; man har aabenbart haft Rejser til Viinland for Øje.

[4]) Dette var rimeligt nok, da de fleste Landnamsmænd vare Haulder, og tillige Byboere havde Hauldsret; og som Byboere eller Handelsmænd maatte Islændingerne nærmest betragtes. Om Hauld og Hauldsret, se ovf. S. 143.

nærmere Frænde paa Island; da var denne Frænde arveberettiget. Islændingerne skulde ingen Told eller Afgift betale i Norge, uden **Landøre** [1]), og en Afgift til Vegterne i Kjøbstæderne. Landørerne bestemtes nu til 6 Felder og 6 Alen Vaadmaal i Varer, eller ½ Mark Sølv i Penge, men Afgiften skulde allerede betragtes som forfalden naar det Skib, hvormed Islændingen var kommen, havde kastet Anker eller slaaet Landtoug. Den skulde betales af enhver frels islandsk Mand, der havde fuld Ret, og hver Gang, han efter at have været hjemme besøgte Norge eller et af Norges Skatlande; dog ikke naar han paa en Rejse til Grønland, eller for at opdage Lande, ved Storm eller Modvind fordreves til Norges Kyst, og naturligviis heller ikke, naar Afgiften allerede var erlagt i et af Skatlandene. Til Gjengjeld forbandt ogsaa Islændingerne sig til at staa Norges Konge bi i Krig, for saa vidt som de opholdt sig i hans Rige. Naar det nemlig var vist at en fiendtlig Hær vilde angribe Norge, og Almenning var ude, skulde ogsaa Islændingerne, som opholdt sig i Norge, gjøre Krigstjeneste med, dog saaledes at af tre skulde kun de to fare og den tredie sidde efter, ligesom de og kun vare forpligtede til at forsvare Norge, men ej til at følge med paa Krigstog udenfor Landet. Islændingerne skulde altid kunne ubehindret forlade Norge for at drage hjem, undtagen i hiint Tilfælde, hvor fiendtligt Angreb ventedes, og hvor de saaledes vare forpligtede til at gjøre Krigstjeneste. Den norske Kongens Retssager skulde være selvstevnte paa Island, og forfølges efter de der gjeldende Love, ligesom og hans Mænd der skulde nyde samme Ret, som Landets egne Mænd. En paa Island falden Arv skulde Arveladerens Frænde eller Fælligmand, om han var Nordmand, være berettiget til at tage, og var der ingen saadan tilstede, skulde man oppebie hans Komme.

Efter at denne Overeenskomst var sluttet, indfandt ogsaa flere anseede Islændinger sig hos Olaf og bleve hans haandgangne Mænd. Blandt dem nævnes udtrykkeligt den nys omtalte Thorkell Eyjulfsson paa Hvam,

---

[1]) Her findes altsaa den første nøjere Bestemmelse med Hensyn til Landørerne, saaledes som deres Betaling ordnedes, efter at den længe havde været vaklende. Hertil sigter Are Frode i Islendingabok, Cap. 1. „Harald Haarfagre", heder det her, „forligtes med Islændingerne om at enhver, som drog fra Norge til Island og ikke allerede var skilt derfra, (d. e. havde affundet sig med Kongen), skulde betale fem Ører til Kongen. Dette var Oprindelsen til hvad der nu kaldes Landører, og siden den Tid betaltes stundom mere stundom mindre, indtil Olaf digre erklærede, at enhver Mand, som foer mellem Norge og Island, skulde betale Kongen Landøre, ½ Mark, undtagen Koner og dem han særskilt undtog. Altsaa var Landøren, som vi og ovenfor (1. B. S. 556) have bemerket, i Førstningen en Afgift, som erlagdes engang for alle; siden blev den en Afgift for hver Islænding, der kom til Norge, hvor ofte han end besøgte Landet. Egentlig skulde den ifølge sin Oprindelse betales ved Afrejsen fra Norge, men betaltes, som man seer, efter Olafs Foranstaltning og maaskee for (se ovf. S. 551) ved Ankomsten.

Gudrun Usvifersdatters Mand [1]), hendes Søn og hans Stifsøn Thorleik Bollesson, og de to urolige Fostbrødre, Thorgeir Haavardsson, et Syskendebarn af Thorgils Aresson paa Reykjabøle, og **Thormod Bersesson** fra Isafjorden, en ypperlig Skald, der sædvanligvis kaldtes **Kolbrunarskald**, fordi han havde digtet et Kvad til Ære for en Pige ved Navn Thorbjørg Glumsdatter, der formedelst sine mørke Øjne og Haar havde faaet Tilnavnet Kolbrun [2]). Ogsaa Illuge, en Broder af Thorgils Aresson, var Olafs Hirdmand, ligesaa Thord, en Søn af Bork den digre, og foruden dem, vistnok mange andre, som ikke engang ere nævnte. Af Islændinger, som besøgte Olaf, nævnes desforuden Gudrun Usvifersdatters anden og meest udmerkede Søn, Bolle Bollesson, hvem Kongen ogsaa tilbød at blive Hirdmand, men som heller foretrak at gaa til Myklagaard, hvor han traadte ind i Væringernes Skare, og **Grette den sterke**. Denne var i Slægtskab med Olaf, eftersom han nedstammede fra Gudbrand Kulas Morbroder Anund Træfod, og ventede sig derfor megen Hæder og Forfremmelse af Kongen, men tvertimod blev denne Rejse den uheldigste i hans Liv. Alle=

---

[1]) Om Thorkell Eyjulfsson, se ogsaa ovenfor S. 450.

[2]) Om disse to Fostbrødre er der en heel, meget underholdende Saga, kaldet Fostbrødra=Saga, der ogsaa øjensynligt har været benyttet ved Kongesagaernes Redaktion, men hvis Paalidelighed i alle Enkeltheder dog ikke er vis. Thormods Fader Berse var en Sønnesøn af hiin Gunnbjørn, som opdagede Gunnbjørnsskjær, se ovenfor S. 358. De havde begge været opdragne i Isafjorden, og allerede i deres Drengeaar sluttet Fostbroderskab ved at gaa under Jordstrimler med hinanden (se ovenfor 1ste B. S. 782). Thorgeir begik saa mange Drab paa Island, at han tilsidst blev erklæret fredløs; dog var han imidlertid bleven Kong Olafs Hirdmand, og rejste en Tidlang frem og tilbage mellem Norge og Island. I denne Tid holdt Thormod sig hjemme. Den ovenfor omtalte Thorbjørg lærte han at kjende paa en Fiskefart udefter Isafjorden. Da han havde digtet Kvadet til hendes Ære, og det blev bekjendt, fik han Bebrejdelser derfor af en tidligere Kjæreste, han havde, ved Navn Thordis, og han vidste ikke at hjelpe sig paa anden Maade end ved at foregive at Digtet egentlig gjaldt Thordis, og at kvæde det for denne med enkelte Forandringer, hvorved hans Udsagn bekræftedes. Men om Natten, heder det, aabenbarede Thorbjørg Kolbrun sig for ham i Drømme, bebrejdede ham hans Upaalidelighed, og sagde at han skulde faa de heftigste Øjensmerter, indtil han havde givet hende hendes Kvad tilbage. Drømmen gik strax, fortælles der, i Opfyldelse, og Thormod blev ikke fri for Øjensmerterne, forend han han havde bragt Kvadet i sin gamle Skik, og offentligen erklæret, at det var tilegnet Thorbjørg og ingen anden. Da fik han Tilnavnet Kolbrunarskald. Hans Fostbroder blev omsider dræbt, som det nedenfor skal omtales, og Thormod tog sig saa nær deraf, at han forlod Island, og begav sig til Kong Olaf, som ved at høre at han var Thorgeirs Fostbroder strax bød ham velkommen, og siden gjorde ham til sin Hirdmand. Efter en anden Beretning skulde Thormod først have besøgt Knut den mægtige i Danmark, og paa en saare æventyrlig Maade være kommen til Olaf (Fostbrødra=Saga, Cap. 21—26, den legendariske Olafs Saga, Cap. 57, 58), hvilken Beretning dog, uagtet sin Ælde, er mindre sandsynlig.

rede ved Ankomsten led han Skibbrud ved nogle Øer søndenfor Stad, og da han efter sine forfrosne Medrejsendes indstændige Bøn havde svømmet over et Sund, for at hente dem noget Ild fra et Baal, som de saa brænde der i et Huus, blev han af dem, der sad i Huset, antagen for at være en Trold formedelst sin Højde og vilde Udseende: de angrebe ham med alt hvad de kunde faa fat paa, og han forsvarede sig med Brande fra Baalet, saa at Gnisterne fløj, hvorved tilsidst hele Huset brandt op med alle dem, som vare inde. Det var den anseede islandske Høvding Thore Skeggessøns tvende haabefulde Sønner, tilligemed deres Følge, og de havde just agtet sig til Kongen for at blive hans haandgangne Mænd. Da Grette siden kom til Kongen, tilbød han at bevise Drabets Uforsætlighed, og allerede skulde han i Kongens, Biskoppens og mange andres Paasyn underkaste sig Jærnbyrd i Kirken, da en halvvoxen Dreng kom løbende ind, skammede ham ud som en Morder og Ugjerningsmand, og sagde at det var uforsvarligt at stede slige Folk til Renselse. Derover blev Grette vred og gav ham et Slag paa Kinden saa at han besvimede. Dette mishagede Kongen saaledes, at han ej vilde tage Grette i sin Tjeneste, da han, som han sagde, var en til Ulykke bestemt Mand. Grette maatte rejse tilbage til Island, hvor de indebrændtes Fader, Thore Skeggessøn, fik ham paa Althinget gjort til Skogarmand eller fredløs, og i henved 20 Aar fristede nu Grette et saadant omflakkende farefuldt Liv, som Gisle Surssøn og andre slige fredløse Mænd, der ej vare heldige nok til at kunne slippe fra Landet. Hvis han havde kunnet holde sig i 20 Aar, vilde hans Fredløshed derved være ophævet, men netop i det 20de Aar blev han, vanfør af et Saar, han selv var kommen til at tilføje sig, lumskeligen overfaldt paa Klippeøen Drangø i Skagafjorden, og dræbt. Hans Drabsmand maatte dog forlade Landet, og begav sig til Constantinopel. Men Grettes Broder Thorstein, der levede i Norge, fulgte ham i Hælene, for at tage Hevn over ham. De lode sig begge optage i Væringernes Skare, men desuagtet fandt Thorstein Lejlighed til at dræbe ham, uden Hensyn til den Fare han derved, ifølge Væringernes strenge Love, udsatte sig for. Han blev ogsaa fængslet, men det lykkedes ham dog at komme paa fri Fod, efter hvad det fortælles, ved en fornem Kvindes Mellemkomst, der havde fattet Godhed for ham [1]).

---

[1]) Se Grettes Saga. Maaden, paa hvilken Thorstein reddedes, er i Sagaen saa romantisk fortalt, og ligner saa ganske, hvad der ellers fortælles i Romanen eller Visen om Tristan og Isolde, at man neppe kan tvivle om at det er taget herfra; dog hindrer dette ikke Sandfærdigheden af det væsentlige i Beretningen, nemlig at Thorstein virkelig hevnede sin Broders Drab i Constantinopel, og frelstes paa en ualmindelig Maade. Ved Sagaens Slutning hedder det udtrykkeligt, at den berømte Lagmand Sturla Thordsøn kaldte Grette den eneste Islænding, som blev hevnet i Constantinopel. Vi have ogsaa ovenfor

Foruden de allerede omtalte offentlige Gaver, som Olaf sendte til Island, og foruden den Venlighed, han i Almindelighed viste Islændingerne, naar de besøgte ham, sendte han ogsaa Høvdingerne enkeltviis store Foræringer, som Beviis paa sit Venskab for dem, og skjenkede flere af dem Tømmer til de Kirker, som de paa egen Bekostning vilde lade opføre paa deres Gaarde. De sendte ham da ogsaa slige Gaver til Gjengjeld, som de især troede at han fandt Behag i. Men, siges der, under disse Venskabsbeviser, der saaledes fra Kongens Side bleve Islændingerne til Deel, boede der mangt og meget, som siden aabenbarede sig. Dette viste sig i Aaret 1024, da Olaf formodentlig har anseet Gemytterne tilstrækkeligt forberedte paa, hvad han nu agtede at komme frem med. Til at overbringe sit Budskab valgte han **Thorarin Nevjulfsson**, paa hvis Hengivenhed og Paalidelighed han kunde stole, og som, selv Islænding, maatte have lettere for at virke paa sine Landsmænd. Thorarin fulgte Kongen fra Throndhjem, da denne om Sommeren 1024 drog sydefter for at rejse til Viken. Fra Møre satte Thorarin ud til Havs, og fik en saa ypperlig Vind, at han allerede efter fire Dage landede ved Orebakke paa Island, medens Althinget endnu var samlet. Han begav sig strax til Things, og kom just medens man var forsamlet paa Lagberget. Han gik ufortøvet derhen, og da man var færdig med de øvrige Sager, som der skulde forhandles, begyndte han saaledes: „For fire Dage siden skiltes jeg fra Kong Olaf Haraldsson. Han sender Guds og sin Hilsen til alle Høvdinger og Styrere her i Landet, saa vel som til den hele Almue, Mænd og Kvinder, Unge og Gamle, Rige og Fattige, og lader eder melde, at han vil være eders Drottin, hvis I ville være hans Thegner, og saa vel han, som I gjensidigt hinandens Venner og Hjelpere i alt hvad der er godt". Man svarede nok saa vel paa denne Hilsen, og sagde at alle med Glæde vilde være Kongens Venner, naar han vilde være deres. Hvad Thorarin lod falde om Drottin og Thegner lod man for det første gaa hen uden at lægge Vegt derpaa. Opmuntret ved det venlige Svar troede Thorarin at han nu kunde rykke frem med, hvad han egentlig havde paa Hjertet. „Med Kongens Hilsen", sagde han, „følger ogsaa dette, at han beder Nordlændingerne som Tegn paa deres Venskab at give ham den Ø eller Udskær, der ligger udenfor Eyjafjorden, og kaldes **Grimsø**. Til Gjengjeld vil han give de gode Ting fra sit Land, som de maatte ønske sig. Angaaende denne Sag henvender han sig nærmest til Gudmund paa Madrevalle, thi han har hørt, at han har meest at sige i den Deel af Landet". Gudmund svarede: „jeg sætter megen Priis paa Olafs Venskab, og tvivler ikke paa at det er mig langt nyttigere end hiint Udskær,

---

(S. 452) seet hvorledes Thorstein Vigastyrsson søgte at hevne sin Fader i Constantinopel.

han forlanger; men naar han tror at jeg har mere at sige derover, end andre, er han fejl underrettet, thi det er nu gjort til Almenning, og alle vi, der have meest Nytte af Øen, maa nærmere overlægge derom". Derpaa forlod man Lagberget og gik til sine Boder. Siden havde Nordlændingerne et Møde for at tale om Sagen, og Gudmund anbefalede, merkeligt nok, Indrømmelsen af Kongens Bøn, hvilket bestemte mange andre til at samtykke deri. Kun hans kloge Broder **Einar Tveræing**[1]) var taus. Man spurgte ham da, hvorfor han ikke ytrede sig, da han dog havde bedst Forstand paa de fleste Sager. „Hvorfor jeg hidtil har tiet, sagde han, er kun fordi man ej har æsket min Mening. Men skal jeg sige den, da er det denne, at dette Lands Folk aldrig bør underkaste sig Skattegaver til Kong Olaf og finde sig i de samme Paalæg her, som han har indført blandt Norges Mænd. Det vilde være at forspilde ej alene vor egen Frihed, men ogsaa vore Sønners og vore Efterkommeres, og for den Trældom vilde Landet aldrig blive fri. Jeg tvivler ikke paa at denne Konge kan være nok saa god, men siden kan det dog gaa, som vi oftere have seet ved Kongeskifter, at ikke alle ere lige beskafne: nogle ere gode, andre onde. Ville Landets Folk beholde sin Frihed, som de have haft siden dette Land bebyggedes, da bør man frem for alt ikke give Kongen noget at hænge sig fast ved, enten Besiddelser her til Lands, eller bestemte Afgifter, der kunne regnes for Afhængighedstegn; derimod er der intet i Vejen for at de, der have Lyst, sende Kongen Vennegaver, f. Ex. Høge eller Heste, Tjeld eller Sejl, eller andre Ting som kunde kaldes Sendinger, og de ere vel anvendte, naar Kongen lønner dem med sit Venskab. Hvad nu Grimsø angaar, da kan man, hvis ingen Midler til Livsophold flyttes derfra, meget godt underholde en Hær paa Øen, og naar da en udenlandsk Hær først har sat sig fast der, og kommer derfra med Langskibe, da vil det vorde trangt nok foran mangen Smaabondes Dør". Saa snart Einar havde sluttet sin Tale og paapeget disse Farer, erklærede hele Almuen eenstemmigt, at dette Kongens Forlangende aldrig skulde indrømmes, og Thorarin indsaa, at der ej var mere ved denne Sag at gjøre.

Han havde dog endnu en Plan i Bagbaanden. Dagen efter gik han atter til Lagberget, og sagde: „Kong Olaf hilser sine Venner her til Lands, navnlig Gudmund Eyjulfssøn, Snorre Gode, Thorkell Eyjulfssøn, Skafte Lovsigemand og Thorstein Sidu-Hallssøn, og indbyder eder til et venskabeligt Besøg; han tilføjer, at I ikke skulle udsætte denne Rejse, dersom I sætte nogen Priis paa hans Venskab". De takkede for Indbydelsen, men vilde dog ikke sige noget bestemt Svar, forend de havde overtænkt Sagen og raadslaaet derom med deres Venner. Da de nu raadsloge derom, fra-

[1]) Om Einar paa Tveraa eller Tveræing, se ovenfor S. 179—182.

raadede Snorre og Skafte, paa hvis Klogskab vi allerede oftere have seet Beviser, at give sig saaledes Nordmændene i Vold, som Tilfældet vilde være, naar alle de mægtigste Mænd paa engang droge til Norge. De sagde at dette Budskab forekom dem heel mistænkeligt, og at hentyde paa, hvad Einar havde sagt, nemlig at Kongen havde i Sinde at undertvinge Islændingerne, hvis han fik sin Vilje frem. Gudmund og Thorkell raadede derimod ivrigt til at modtage Indbydelsen, og sagde at dette vilde være en meget hæderlig Rejse. Efter nogen Tale frem og tilbage om denne Sag blev det endelig beslutttet, at de ikke selv skulde rejse, men at derimod enhver af dem skulde sende en Mand i sit Sted, som han fandt bedst skikket dertil. Med denne Aftale skiltes man ad paa dette Thing, og den kom ikke engang til Udførelse den Sommer. Thorarin rejste tilbage til Norge, og kom om Høsten til Olaf, hvem han berettede Udfaldet af sit Ærende, og tilføjede at ifølge hans Indbydelse vilde enten Høvdingerne paa Island komme selv eller sende sine Sønner i sit Sted. Der tales ikke om at Olaf denne Gang ytrede nogen Misfornøjelse med at hans første Bøn var afslaaet. Han haabede vel, at den sidste Plan skulde lykkes des bedre[1]).

Den følgende Sommer (1025) kom virkelig **Stein**, en Søn af Skafte Lovsigemand, **Thorodd**, Snorre Godes Søn, **Gelle**, en Søn af Thorkell Eyjulfsson, og **Egil**, en Søn af Sidu-Hall og Broder af Thorstein, til Norge ifølge hiin ved Thorarin Nevjulfsson overbragte Indbydelse. I Gudmund Eyjulfssøns Sted kom ingen. Om Vintren (1024—25) havde han endt sit lange og for hans Fædrenes politiske Udvikling saa vigtige Liv. I ham tabte Kongen sin meest formaaende Ven paa Øen[2]). Gudmunds Sønner deelte hans Ejendomme mellem sig, og fik andet at tænke paa, end at besøge Kong Olaf. De ovennævnte fornemme Islændinger opsøgte ved deres

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 121, 123; Snorre, Cap. 133—155.

[2]) De nærmere Omstændigheder ved Gudmunds Død fortælles i Ljosvetningasaga Cap. 21. Han sad, heder det, i sin Anseelse lige til sin Død. Da det lakkede til Enden med ham, havde en Mand i Eyjafjorden ved Navn Thorhall, en Drøm, som han vilde faa en klog Drømmeudtyder, kaldet Drømme-Finne, til at forklare. Men Finne sagde at han ej vilde høre Drømmen, og bød ham fortælle den til Gudmund. Denne havde endnu samme Dag redet ud efter Heredet, og ventedes hjem om Aftenen. Hans Broder Einar lagde sig ned og sov; han drømte at en svær Oxe med store Horn gik op efter Heredet til Madrevalle, besøgte hvert Huus paa Gaarden, og gik endelig til Andveget, hvor den faldt død ned. Han sagde: „dette ere Mænds Fylgjer, og de varsle om store Tidender". Da Gudmund om Aftenen kom hjem gik han efter sin Skik til hvert Huus paa Gaarden, og satte sig endelig i Andveget, hvor han lagde sig ned, idet Thorhall, som imidlertid var kommen, fortalte ham sin Drøm. Derpaa rejste han sig op for at spise, da Maden var kommen paa Bordet. Det var Melk, opvarmet med hede Stene. Men Gudmund sagde: „Melken er ikke varm". Hans Hustru Thorlaug forundrede sig, og hedede

Ankomst til Norge strax Kongen, der da opholdt sig i Viken. De bleve venligt modtagne, og han beholdt dem alle sammen hos sig, saa vel under sit Ophold i Sarpsborg om Vintren (1025—26), som paa sin Rejse nordefter det følgende Aar. De begyndte nu at længes hjem, og talte til Kongen herom, men kunde ikke faa noget bestemt Svar. Omtrent paa den samme Tid, som Kongen havde haft de ubehagelige Forhandlinger med Færøingerne i Anledning af Thoralf Sigmundssøns Drab, kaldte han dem til sig og sagde, at han havde tænkt over deres Sag, og besluttet at lade Gelle rejse samme Sommer, men derimod at beholde de øvrige hos sig indtil han erfoer, hvad Svar man vilde give paa det Budskab, Gelle skulde medbringe. Dette Budskab var hverken mere eller mindre, end at Islændingerne skulde antage de samme Love, som han havde faaet vedtagne i Norge, og derforuden forpligte sig til at betale ham Thegngilde og Nefgilde eller Næseskat, nemlig en Pening for hver Næse af det Slags, hvoraf der gik 10 for 1 Alen Vaadmaal. Det var altsaa nu tydeligt, at Kongen vilde holde dem tilbage som Gisler, for derved at tilvinge sig Islands Underkastelse. Naar Islændingerne, foruden at antage de i Norge gjeldende Love, forbandt sig til at betale Thegngilde [1]), hvorved de ligefrem erkjendte sig for at være Kongens Thegner eller Undersaatter, og derhos underkastede sig den samme Næseskat, som Harald Haarfagre havde paalagt Nordmændene [2]), og som kun i Sø-Distrikterne var forandret til Ledings-Udredning, var det forbi med Øens Uafhængighed, og den var kun en Provins af Norge. Man kan undres over, at Høvdingerne paa Island saa beredvilligt sendte sine nærmeste Paarørende til Kongen, men de maa rimeligviis, som Jarlen paa Orknøerne, og som Færøernes Høvdinger, have frygtet hans Magt. Gelle rejste til Island, og fremsatte Sommeren efter

---

Stene endnu engang, men Gudmund sagde fremdeles: „den er ikke varm"; lænede sig bagover og var død. „Dette", sagde Thorlaug, „er en stor Tidende og vil sporges baade vidt og bredt, men ingen skal røre ved ham, førend Einar kommer; han har ofte haft Anelse om mindre Tidender end denne. Siden kom Einar og ordnede hans Lig. Men han sagde til Thorhall: „din Drøm har ikke haft liden Kraft, og det er tydeligt at Finne skjønnede at den, hvem den fortalte om, var fejg, og det undte han Gudmund. Han maa have været kold indvendig, siden han ej følte Varmen".

[1]) Om Thegngilde, eller Erstatning for det Tab af en Thegn eller Undersaat, som Kongen led, naar en af Landets fribaarne Mænd var dræbt, se ovenfor 1ste B. S. 134.

[2]) Om Næseskatten, se ovenfor 1ste B. S. 440, 497, 718. Det paa sidstnævnte Sted anførte saa vel som den ovenfor i Texten optagne Udsagn, ere af den største Vigtighed med Hensyn til Bestemmelsen af denne Skats Forhold til Ledingen. Det viser sig deraf, at Ledingen kun var en forandret Form for Næseskatten, som følgelig vedblev uforandret udenfor Sødistrikterne eller paa Oplandene. Der gik den dog i Tidens Løb over til at blive en reel Afgift, og antog Navnet „Visøre".

(1027) Kongens Forslag paa Althinget, idet han tilføjede, at Kongen lovede dem sit Venskab, der vilde samtykke deri, men truede de andre med haard Behandling, naar og hvor han kunde komme til. Der blev længe raadslaaet derom, men man besluttede dog tilsidst at negte alt hvad Kongen forlangte. Dertil bidrog vel, at Gislerne, som vi ville see, ej længer vare i Kongens Vold. Da Kongen fik Efterretningen, havde han andet og vigtigere at tænke paa, end Islands Undertvingelse, og saaledes var den Fare, der fra Norge truede Islands Uafhængighed, for det første, og, som det siden viste sig, for mere end to Aarhundreder, afvendt.

Udfaldet af Olafs Underhandlinger med Høvdingerne paa **Grønland** synes at have haft et heldigere Udfald end hans Bestræbelser for at faa Islands Hovdinger til at underkaste sig, thi det siges udtrykkeligt, at Olaf gjorde sig Grønland skatskyldigt saa vel som Orknøerne, Hjaltland og Færøerne [1]). Men hvad Tid dette skede, eller hvorledes disse Underhandlinger bleve drevne, omtales ikke udtrykkeligt. Man erfarer kun, at **Thorkell**, Leif Erikssons Søn, og efter hans Død, der maa være indtruffen omkring 1021, den fornemste Hovding paa Øen, var Olafs synderlige Ven, at en anden anseet Grønlænding, Stuf paa Stokkenes i Eriksfjord, var Olafs Hirdmand, og at Grønland fra denne Tid af stod i nærmere Forbindelse med Norge, end med Island, da der langt oftere tales om Skibsfart mellem Norge og Grønland end mellem Norge og Island, ja det endog synes som om Islændingerne rejste til Grønland over Norge [2]). Vi erfare for øvrigt, at Thormod Kolbrunarskald, Kongens før omtalte Hofskald og Yndling [3]), omtrent i Aarene 1024—1027 opholdt sig paa Grønland for at hevne sin Fostbroder Thorgeirs Drab, og ved den Lejlighed øvede megen Ustyr i Landet. En af Thorgeirs Drabsmænd var den mægtige grønlandske Høvding Thorgrim Trolle fra Einarsfjorden; den anden, Thorarin offe, en Islænding, var allerede bleven dræbt paa Island. Det er forhen nævnt, hvorledes Thormods Hu stod til at hevne sin Fostbroder, og da nu Stuf fra Stokkanes just skulde rejse hjem fra Norge, kunde han ej modstaa Lysten til at følge med, men fulgte ham, med Kongens Tilladelse. Kongen medgav ham de bedste Anbefalinger til Thorkell Leifsson

---

[1]) I Flatøbogen, skreven 1387, staar der udtrykkeligt: Netteligen have kyndige Mænd skrevet og sagt med Sandhed, at Kong Olaf gjorde sig alle de Lande, der nu ligge under Norge, paa Island nær, skatskyldige, nemlig Orknøern., Hjaltland, Færøerne og Grønland; se Færøingasaga, S. 189.

[2]) F. Ex. Audun vestfirdske, der paa Harald Sigurdssons Tid rejste til Grønland og der skaffede sig en Isbjørn, se Harald Sigurdssons Saga, Cap. 72.

[3]) Det er forhen viist, hvorledes Thormod nedstammede fra Gunnbjørn, der opdagede Gunnbjornsskær, og selv havde hjemme i Isafjorden, nordvestligst paa Island. Dette kan maaskee og have givet ham et vist Drag til Grønland.

i Brattelid, hos hvem han tog sin Bolig. Thorgrim, heder det, var Godordsmand, hvilket viser, at Forfatningen paa Grønland for øvrigt lignede den paa Island; der holdtes og et fælles Hovedthing, i Lighed med det islandske Althing, ved **Garde** i Einarsfjorden. Thorgrims store Magt gjorde det til en vanskelig Sag for Thormod at komme ham til Livs, især da han ved et Vredesdrab paa en Mand i Thorkells Gaard havde lagt sig ud med denne. Thorkell vilde endog lade Thormod dræbe, men nøjede sig dog med Bøder, da Stuf forestillede ham den Fare, han selv paadrog sig ved at fælde Kong Olafs Hirdmand og Skald. Det lykkedes dog endelig Thormod ved List at overfalde og dræbe Thorgrim i hans Bod paa Thinget ved Garde, og han bestod nu mange Farer, idet han forfulgtes paa det heftigste af Thorgrims raske Systersønner, af hvilke dog ikke mindre end fire faldt for hans Haand. Efter tre Aars Ophold paa Grønland slap han heldigt tilbage til Norge med Stuf, og Kong Olaf skal i Førstningen ej have været ham synderlig blid, først fordi han troede at han ej havde udført sit Ærende rigtigt, men kun pralede deraf, dernæst, efter at have erfaret Sagens rette Sammenhæng, fordi han fandt at Thormod havde udstrakt sin Hevn altfor vidt, og dræbt altfor mange Mennesker. Dog gav han ham omsider Ret, og Thormod var fra nu af hans uadskillelige Tilhænger [1]). Dette er alt, hvad der fortælles om Olafs Forhold til Grønland. At Landet virkelig paa en Maade blev afhængigt af Norge, kan man vel neppe betvivle, om end denne Afhængighed endnu var svag og kun havde lidet at betyde. I fuldkommen Afhængighed kom det, som vi i det følgende ville see, først under Kong Haakon Haakonsson henved 1260.

72. Stein Skaftessøns Æventyr. Forhandlinger med Arnunge-Ætten.

Olafs herskesyge Planer med Hensyn til Island mislykkedes ej alene i sig selv, men de hevnede sig ogsaa deri, at de islandske Høvdingesønners nødtvungne Ophold i Norge gav Anledning til store Ubehageligheder for ham, ja udsatte ham endog for at paadrage sig alle de mægtige Arnungers Fiendskab. Thorodd Snorresson, Stein Skaftesson og Egil Sidu-Hallsson maatte ledsage Kongen til Nidaros og opholde sig hos ham om Vintren. Dette var den anden Vinter, de saaledes havde tilbragt borte fra Hjemmet som Gisler, og især vare de to første meget utaalmodige herover. Stein Skaftesson, en smuk Mand, dygtig i alskens Idrætter, en god Skald og meget overmodig, klagede baade i Vers og almindelig Tale over Kongens Adfærd, og saa vel han, som Thorodd ytrede, at

[1]) Se om alt dette Fostbrødresaga.

det skulde gaa Kongen værre end dem, der havde sendt ham sine Sønner, hvis han ej lod dem have deres Frihed. Kongen blev meget vred herover. Skafte Lovsigemand havde digtet en Draapa om Kong Olaf og ladet Stein lære den, for at han igjen kunde kvæde den for Kongen. En Dag, da Stein var hos Kongen, spurgte han derfor denne, om han vilde høre hans Faders Draapa. Kongen sagde at han først vilde høre hvad han selv havde digtet om ham. Stein svarede at dette intet havde at betyde, da han ikke var nogen stor Skald; dog skjønnede han godt, hvad Kongen sigtede til, og gik derfor bort. Ikke længe efter fandt han en Nat Lejlighed til at flygte bort, ledsaget af sin Skosvend. Han tog Vejen over Gaularaasen og ud til Orkedalen, hvor han næste Aften kom til en Kongsgaard, der bestyredes af en Aarmand ved Navn Thorgeir, hvilken just havde været tilstede i Nidaros ved den sidste Samtale mellem Kongen og Stein. Thorgeir tilbød ham at blive der om Natten og spurgte, hvad der var paa Færde med ham. Stein bad ham kun om at faa Hest og Slæde, da han strax agtede sig videre. Thorgeir svarede, at han nødig vilde indlade sig derpaa, da han ej vidste om Kongen havde givet ham sit Samtykke til Rejsen. „Forleden Dag", sagde han, „vankede der just ikke myge Ord mellem dig og Kongen". Stein svarede, at om end Kongen forbød ham at raade sig selv, skulde ikke Kongens Trælle forbyde ham det. I det samme drog han sit Sverd og dræbte Aarmanden; og da der just kjørtes noget Korn ind paa Gaarden, tog han Hesten og bød Skosvenden sætte sig paa den, medens han selv satte sig i Slæden. De rejste nu den hele Nat over Surendalsskoven, indtil de kom ned i Surendalen paa Nordmøre. De skaffede sig Oversætning over de forskjellige Fjorde, der laa paa deres Vej, og fik god Hjelp, hvor de kom, idet de udgave sig for Kongens Mænd, uden at nævne noget om Drabet. Saaledes rejste de saa hurtigt som muligt, indtil de en Aften kom til Giske paa Søndmøre, hvor **Thorberg Arnessøn** boede. Thorberg selv var ikke hjemme, men hans Hustru Ragnhild, Erling Skjalgssøns Datter, tog paa det venligste imod ham, fordi hun kjendte ham før, og han havde haft Anledning til at vise hende en stor Tjeneste. Det traf sig nemlig, at han paa sin Rejse fra Island i sit eget Skib for halvandet Aar siden (1025) allerførst landede ved Giske, just som Ragnhild laa og skulde føde et Barn, men ikke kunde blive forløst og led store Smerter. Man ønskede at have en Prest ved Haanden, men der var ingen paa Øen, og heller ikke nogen i Nærheden. Da fik man høre, at der var kommet et Kjøbmandsskib til Øen, og sendte strax Bud for at spørge om det havde nogen Prest ombord, og i saa Fald bede ham komme op paa Gaarden. Der var en Prest ombord, men han var ganske ung og kunde ikke stort af Lærdommen; derfor vovede han sig ikke til at gaa, forend Stein lovede ham at være med. Da gik de op; kort efter fødde Ragnhild en Datter til Verden, som var meget

svag og derfor strax maatte døbes af Presten. Stein holdt hende under Daaben, gav hende Navnet **Thora**, og skjenkede hende en Guldfingerring i Faddergave. Ragnhild tilsagde Stein sit Venskab og bad ham komme til hende, hvis han behøvede Hjelp. Stein svarede, at han nok ikke kom til at holde flere Pigebørn under Daaben, og dermed skiltes de dengang. Nu derimod benyttede han sig af hendes gode Tilbud. Han fortalte hende, hvad der var skeet, og hvor opbragt Kongen var paa ham. Hun lovede ham at gjøre alt hvad der stod i hendes Magt for at hjelpe ham, og bad ham at opholde sig der, indtil hendes Mand kom hjem. Hun gav ham Plads ved Siden af sin tolvaarige Søn **Eystein Orre**. Da Thorberg kom, var han ikke videre blid, da han allerede havde hørt, hvorledes det var gaaet Stein. Da Ragnhild bad ham at tage sig af ham, sagde han: „jeg har bragt i Erfaring, at Kongen har ladet holde Orvarthing efter Thorgeir, at Stein er lyst utlæg, og at Kongen er overvættes vred; og jeg er klogere end som saa, at jeg skulde udsætte mig for Kongens Vrede ved at antage mig en udenlandsk Mand: lad Stein fare bort saa fort som muligt". Ragnhild svarede, at da skulde hun ogsaa fare bort med ham. „Som du vil", svarede Thorberg, „du kommer nok snart igjen, thi her har du meest at sige. Da traadte Eystein Orre frem og sagde, at han heller ikke vilde blive tilbage, hvis hans Moder rejste bort. Thorberg sagde at de viste sig over al Maade paastaaelige og heftige i dette Stykke; „dog", sagde han, „faar jeg vel lade eder raade; men altfor meget ligger det til din Æt, Ragnhild, at ringeagte Kong Olafs Ord". „Anseer du det for en saa farlig Sag at forsvare Stein", sagde Ragnhild, saa rejs selv med ham til min Fader Erling, eller skaf ham Følge, saa at han kommer did i Fred". „Til Erling sender jeg ham ej", sagde Thorberg, „fordi han alligevel har gjort nok til at paadrage sig Kongens Mishag". Og saaledes forblev Stein der Resten af Vintren (1026—1027). Efter Juul kom der Sendebud til Thorberg, med den bestemte og strenge Befaling, at han før Midfaste skulde komme til Kongen. Thorberg raadførte sig med sine Venner, hvor vidt han skulde vove paa at indfinde sig hos Kongen under de nærværende Omstændigheder. De fleste fraraadede ham det og sagde at han heller burde sende Stein fra sig. Thorberg vilde dog helst lyde Kongens Bud. Noget efter drog han til sin Broder Finn, fortalte ham hvorledes Sagerne stode og bad ham gjøre ham Følge. Finn sagde at det var slemt at have saadant Kvindeherredømme, at man ej for sin Kones Skyld kunde vise sin rette Herre den tilbørlige Lydighed. „Det staar dig frit for, om du vil følge mig eller ej", sagde Thorberg, „men det forekommer mig dog som om du undslaar dig derfor mere af Frygt for Kongen, end af Kjærlighed til ham [1]). Derefter drog

[1]) Maaskee Finn allerede da boede paa Austraat paa Yrje eller Ørlandet ved

han til sin Broder Arne, og fremsatte den samme Anmodning til ham. Arne fandt det underligt, at en Mand med Thorbergs Klogskab skulde kunne rage i saadant Uheld og paadrage sig Kongens Vrede uden mindste Nødvendighed; det kunde lade sig høre med en Frænde eller Fostbroder, men at tage sig af en islandsk Mand, som Kongen havde lyst utlæg, og bringe baade sig selv og sine Frænder i Fare for hans Skyld, det var dog altfor galt. „Skal her være Tale om Uheld", svarede Thorberg, „bliver det min Faders, nemlig at hans yngste Søn skulde vanslægte fra Ætten, og hvis det ej var at tilføje min Moder Skam, vilde jeg aldrig kalde dig vor Broder". Med disse Ord forlod Thorberg ham og rejste hjem, vred i Hu. Siden sendte han Bud til sin Broder Kalf nord i Throndhjem, og bad ham at møde ham ved Agdenes. Kalf lovede det, uden for øvrigt at tilføje noget Ord. Imidlertid sendte Ragnhild Bud til sin Fader Erling efter Hjelp. Han sendte sine to hjemmeværende Sønner Sigurd og Thore, hver med en Tyvesesse og 90 Mand. Da de kom til Thorberg, blev han meget glad, og gjorde sig strax rede til Rejsen. Ogsaa han havde en Tyvesesse, og da de nu droge nordefter, havde de saaledes ikke mindre end tre vel bemandede Skibe. Stein selv var med. Da de kom til Kraakevaad [1]), laa Finn og Arne der med to Tyvesesser, og Thorberg hilste dem nu paa det venligste, sigende at hans Opeggelser dog havde virket. Finn svarede, at sligt sjælden behøvedes med ham. Og da de kom til Agdenes, mødte Kalf dem ligeledes med en vel udrustet Tyvesesse. Med hele denne Flaade styrede de ind ad Fjorden, og lagde sig ved Nidarholmen om Natten. Om Morgenen holdt de Raad om, hvad de skulde gjøre. Kalf og Erlings Sønner vilde at de skulde lægge ind til Byen med deres hele Styrke, og lade det komme an paa, hvad der da vilde skee. Thorberg derimod vilde at man skulde fare frem i Mindelighed og byde anstændige Forligsvilkaar. Heri samtykkede Finn og Arne, og derved blev det. Finn og Arne begave sig, ledsagede af kun nogle faa Mænd, til Kongen, og gjorde ham paa Thorbergs Vegne det Tilbud, at han skulde fastsætte en saa stor Pengebod, som han vilde, naar Thorberg blot maatte have Landsvist og beholde sine Vejtsler, og Stein slippe for Straf paa Liv eller Lemmer. Kongen, som havde hørt, hvilken stor Troppestyrke Brødrene havde samlet,

---

Indløbet til Throndhjemsfjorden, at han senere boede der, er vist, se Harald Sigurdssøns Saga, Cap. 64.

[1]) Hos Snorre staar her „fyrir þróndheimsmynni" d. e. til Mundingen af Throndhjemsfjorden, og som dennes Munding ansaaes Farvandet omkring den lille Ø Kraakevaad midt imellem Ørlandet og Hiteren. Krákuvâð sem er þróndheimsmynni heder det i en gammel geografisk Optegnelse, se Hist. Norv. Anmerkn. S. 31. I de ældste Haandskrifter af Olaf den helliges Saga er Rum aabent for Navnet.

var meget alvorlig, og sagde: „Saa vidt jeg kan skjønne, have I allerede hjemmefra tænkt at indrette denne Færd saaledes, at I kunne raade i det mindste lige saa meget som jeg, om ikke mere, og allermindst ventede jeg af eder Brødre, at I vilde fare med en Hær mod mig. Jeg skjønner derfor nok, at det er Jæderboerne, som have udklækket dette Raad. Men Pengeboder nytter det ej at byde mig". — „Aarsagen", svarede Finn, „hvorfor vi Brødre have samlet al denne Styrke, er ej fordi vi vilde byde eder Ufred, Konge, men fordi vi først vilde tilbyde eder vor Tjeneste; thi afslaar I at modtage den, og tiltænker I derimod Thorberg nogen haard Behandling, da drage vi alle sammen med hele denne Styrke til Kong Knut den mægtige". Kongen saa en Stund paa ham, og sagde derpaa: „Dersom I, Brødre, ville tilsværge mig at I skulle følge mig baade inden- og udenlands, aldrig skilles fra mig uden min Tilladelse, og aldrig skjule for mig de svigagtige Anslag, som I maatte erfare at der smedes imod mig, da skal jeg modtage Forligstilbudet". Da Finn kom tilbage med dette Svar, blev der igjen raadslaaet. Thorberg erklærede at han for sin Deel vilde efterkomme Kongens Fordring, „thi", sagde han, „jeg har ingen Lyst til at fly fra mine Ejendomme og søge hen til udenlandske Høvdinger, medens det derimod altid vil være mig til Hæder at følge Kong Olaf og være der, hvor han er". Kalf sagde: „ingen Ed vil jeg tilsværge Kongen, og agter kun at forblive i Landet saa længe som jeg beholder mine Vejtsler og øvrige Hædersposter, og Kongen vil være min Ven: saaledes bør vi alle gjøre". Finn sagde at han vilde lade Olaf alene raade for Vilkaarene mellem dem. Arne erklærede, at naar han havde besluttet sig til at følge Thorberg, om han end agtede at stride mod Kongen, vilde han saa meget heller være med ham, naar han valgte det bedre Raad; han vilde derfor, sagde han, følge ham og Finn og antage de samme Vilkaar som de. Derpaa gik de tre Brødre ombord paa et af Skibene, roede ind til Byen, og begave sig til Kongen, med hvem de nu sluttede Forlig, saaledes at de tilsvore ham den forlangte Ed, men Kongen derimod tilsagde Stein fuldkommen Fred, dog med det Tillæg, at han ikke længer vilde have ham hos sig. De vendte nu tilbage til deres øvrige Følge, og Flaaden skiltes ad. Kalf, der ej havde villet binde sig saa nøje til Kongen, drog ind til Egg; Finn begav sig til Kongen, og Thorberg tilligemed de øvrige droge sydefter. Stein fulgte med Erlings Sønner syd til Jæderen, og rejste ikke længe efter, tidligt om Vaaren, til England, hvor han siden gik Kong Knut til Haande [1]). Efter en anden, mindre sandsynlig, Beretning skal Olaf virkelig have taget Stein fuldkommen til Naade, og fremdeles beholdt ham hos sig, men han skal desuagtet have rømt over til Knut [2]). Efter nogles Sigende skal han have opholdt

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 134, Snorre, Cap. 148.

[2]) Den legendariske Olafs Saga, Cap. 63.

sig længe hos Knut; efter andres skal hans Forfængelighed og Overmod have paadraget ham Knuts Misnøje, saa at han ej længe kunde forblive ved dennes Hof [1]). Ja den skal endog tilsidst have voldt hans Død, thi der fortælles, at da han engang led Skibbrud paa Jyllands Kyst, og vel kom levende i Land, men aldeles udmattet og kraftesløs, skal en Kone, der just kom ned for at vaske Klæder, have faaet saa stor Lyst til alle de Kostbarheder, han bar paa sig, at hun slog ham ihjel med sit Banketræ og plyndrede Liget. „Og dette", tilføjes der, „var tilpas til ham formedelst hans Overmod og Ulydighed mod Kong Olaf" [2]).

73. Thore Hunds Bjarmelandstog og Frafald. Tvist mellem Haarek i Thjotta og Aasmund Grankelssøn.

At Kalf Arnessøn ikke vilde slutte sig saa uadskilleligt til Olaf, som hans tre andre Brødre, er, som vi ovenfor antydede, let at forklare af hans Svogerskab med Thore Hund, der allerede siden Begivenheden med Aasbjørn Selsbane stod i et spendt Forhold til Kongen, men nu i den allersidste Tid var kommen i aabenbart Fiendskab med ham. Dette gik saaledes til. Den samme Vinter, da Olaf sad i Sarpsborg (1025—1026), sendte han sin Hirdmand, den forhen omtalte **Karle** fra **Langø** paa Haalogaland, nord over i det Ærende, at drage paa en Handelsrejse til **Bjarmeland.** Denne Rejse skulde indrettes paa samme Maade som den, Gudleik gerdske i 1017 havde foretaget til Holmgard, nemlig saaledes at han skulde være i Fællig med Kongen, og hver af dem tilskyde det halve af Omkostningerne, imod at dele Indtægten ligt [3]). Karle tog Vejen over Oplandene og Dovre til Nidaros, hvor han modtog de Penge, som Kongen havde at tilskyde; her fik han ogsaa et til Rejsen passende Skib. Med dette drog han tidligt om Vaaren (1026) til Langø, hvor hans Broder Gunnstein slog sig i Følge

---

[1]) Den legendariske Saga, l. c. . Stein, heder det, lod sin Hest sko med Guld ligesom Kongen selv; han lod ogsaa sit Sverdfæste belægge med Guld, saaledes at Hjaltene vare af Guld, men Mellemgrebet ubelagt. Da han fremviste det ved et Drikkelag, angav han som Grund til den ufuldstændige Udsmykning, at han ej havde haft Penge nok. Knut bød sin Skatmester tage et Guldstøb og give ham $^1/_2$ Mark Guld deraf. Stein sagde: er da denne halve Mark bedre end den anden halve, som er tilbage? Dertil svarede Kongen: „slige Mænd er os for store; tag her en heel Mark Guld, men med vort Samliv er det forbi".

[2]) Flatøbogen, Fornm. S. V. S. 181. At hine Tiders fromme Tro saa i Steins sørgelige Endeligt et tydeligt Tegn paa Guds Vrede over hans Færd mod Kong Olaf, ligesom man i Sigmund Brestessøns lignende Dødsmaade, (se ovf. S. 333, 417.) havde seet en Straf fordi han vedblev at bære Afgudsbilledets Ring trods Olaf Tryggvessøns Advarsel, er heel naturligt.

[3]) Se ovenfor S. 544.

med ham, og skaffede de nødvendige Penge. Paa Skibet var der henved 25 Mand. De satte Farten saa hurtigt de kunde nordefter ad Finmarken til Da Thore Hund spurgte dette, sendte han dem Bud og lod dem melde, at ogsaa han agtede denne Sommer at gjøre en Rejse til Bjarmeland; han foreslog dem, at de skulde sejle tilsammen, og dele Vindingen ligt imellem sig. Karle og Gunnstein lode svare, at de havde intet imod at slaa sig i Følge med Thore, naar han kun ikke medbragte flere Folk end de, nemlig 25 Mand; Vindingen skulde da deles ligt mellem begge Skibe, undtagen hvad Mandskabet særskilt havde tilhandlet sig for sine egne Penge. Da Thores Sendebud kom hjem til Bjarkø, havde han allerede gjort sig rejsefærdig, men i Stedet for et mindre Skib med 25 Mand, som de andre, havde han et Langskib, en saakaldet Busse, med henimod 80 Mand, hvilke alle vare hans Huuskarle og stode ganske under hans Befaling. Han indhentede Brødrenes Skib i Sandver vestenfor Ripnesøen, hvorfra de siden fulgtes ad nord- og østover langs Kysten. Allerede da han kom, talte Gunnstein til Karle om at Thore forekom ham altfor mandsterk; han meente at det var raadeligere strax at vende om igjen, end at vove sig saa langt bort, at de vare aldeles i Thores Vold, thi han troede ham ikke synderligt. Karle vilde dog ikke vende om, skjønt han ej negtede, at hvis han hjemme i Langø havde vidst at Thore vilde komme med saa mange Folk, vilde han ogsaa have taget flere Folk med. Brødrene spurgte Thore, hvad det skulde betyde at han havde flere Folk med, end Aftalen lød. Thore sagde: „vi have et stort Skib der trænger til mange Folk, og det tykkes mig derhos at en rask Karl ej kan være tilovers i en saa farlig Færd". Derved blev det, og Rejsen fortsattes. Naar der var svag Vind, gik Brødrenes Skib hurtigere, saa at de da kom undaf, men i hvassere Vejr indhentede Thore dem. Kun sjælden vare begge Skibe samlede, men vidste dog altid til hinanden. Da de kom til Bjarmeland, sejlede de op ad Vinaa eller Dvina til Kjøbstaden, og sluttede Kjøbstevne med Bjarmerne [1]). Alle de, som havde Penge at betale med, fik fuldt op af Varer. Thore fik en Mængde Graa-

[1]) Om Handelen med Bjarmerne, se ovenfor 1ste B. S. 609, hvor Haalogalændingen Ottars merkelige Beskrivelse over denne Bjarmelandsfart anføres, saa vel som nærværende B. S. 30, hvor der tales om Harald Graafelds Tog til Bjarmeland. Hvilken den Kjøbstad var, der nævnes saavel paa sidstnævnte Sted, som her ovenfor, siges ikke udtrykkeligt, dog maa man nærmest tænke paa Cholmogory, der ligger paa en Ø ved Flodens venstre Bred, og som siden efter, da Bjarmeland var blevet russisk, og indtil Archangelsk blev anlagt, betragtedes som Hovedstaden i hiint Landskab. Dog er det altid et stort Spørgsmaal, om Cholmogory virkelig er ældre end det russiske Herredømme. Der gives for øvrigt dem, der af Mangel paa Kjendskab til Forholdene bare fa[illegible]let om at Cholmogory skulde være det samme som „Holmgard" og deraf villet bevise Cholmogorys Ælde; om Urimeligheden heraf er det ufornødent at tale videre.

verk, Bæver- og Sobelskind; Karle havde ogsaa mange Penge, for hvilke han kjøbte Pelsverk. Da Kjøbstevnen var sluttet, styrede de atter ud efter Elven, og da opsagdes Freden med Indbyggerne. Da de kom ud til Havet, holdt de Skibsstevne, og Thore spurgte da om nogen havde Lyst til at gaa op paa Land og skaffe sig Kostbarheder. De andre svarede at de nok havde Lyst dertil, naar det kun ikke var forbundet med altfor store Vanskeligheder. Thore sagde at det vistnok var forbundet med ikke ubetydelig Fare, men at der og var saa meget mere Gods at vinde, hvis man var heldig. Alle sagde da, at de gjerne vilde vove et Forsøg, naar der kun var Udsigt til Vinding. Sagen forholdt sig saaledes, sagde Thore, at naar rige Mænd i Bjarmeland døde, var det Skik at alt Løsøret skulde deles mellem den Afdøde og hans Arvinger. Han skulde have Halvdelen eller Trediedelen, stundom mindre; dette Gods skulde bæres ud i Skovene, og man plejede deels at lægge det i Høje, og folde Muld derpaa, deels ogsaa at indrette egne Huse dertil. Et sligt Sted, meente Thore, burde man see til at plyndre. Det var bedst, sagde han, at begive sig ud paa dette Æventyr om Kvelden, og det maatte være en streng Aftale, at ingen skulde løbe fra de øvrige, og at heller ingen skulde blive tilbage naar Formanden sagde at man maatte bort. Da Aftenen kom, begav man sig afsted efter at have ladet nogle blive tilbage for at passe paa Skibene. Vejen gik først over nogle Sletter, derpaa kom man til en stor Skov. Thore gik først, men Brødrene bagerst. Thore bad dem alle sammen fare frem i Stilhed, og flække noget Bark af de Træer, de kom forbi, for derved at finde Vejen tilbage igjen. Endelig kom de frem til en stor opryddet Plads, hvor der stod en høj Skidgard med en Port, som var læst. Det var sædvanligt, at sex af Landets Mænd hver Nat holdt Vagt over Skidgarden, to og to hver Trediedeel af Natten. Men tilfældigviis var nu den Vagt, der skulde afløses, gaaet hjem, og de der skulde afløse den, endnu ikke komne. Thore gik derfor til Skidgarden, hagede sin Øxe fast øverst oppe og halede sig op efter Skaftet, saa at han kom over Gjerdet og ned paa den anden Side. Da var ogsaa Karle kommen over paa et andet Sted, saa at de paa samme Tid kom til Porten, toge Slagbommene fra, og lukkede den op, for at deres Følge kunde komme ind. Thore sagde nu: „I denne Indhegning er en Høj, der heel igjennem er rørt sammen af Guld, Sølv og Muld; med den kunne I give eder ifærd; men her staar ogsaa Bjarmernes Afgud, der kaldes **Jomale**: den maa ingen driste sig til at plyndre". De gik nu til Højen, toge saa mange Kostbarheder de kunde, og stak dem til sig i sine Klæder: der fulgte, som man let kan begribe, ogsaa meget Muld med. Da man var færdig dermed, gav Thore Befaling til at drage bort. „Karle og Gunnstein", sagde han, „skulle gaa først, og jeg sidst". Alle gik da ud af Porten. Imidlertid sneg Thore sig tilbage til Jomalebilledet, og tog en Sølv-

bolle fyldt med Sølvpenge, der stod paa dets Knæ; Pengene heldte han i sin Barm, og stak Armen i Hadden paa Bollen. Derpaa skyndte han sig efter de øvrige. Disse havde savnet ham, og Karle vendte om for at see, hvor han var bleven af. De mødtes indenfor Porten, og da Karle saa at Thore havde Sølvbollen, løb ogsaa han til Jomalebilledet. Han saa, at det om Halsen havde et tykt Smykke; for at faa det, vilde han hugge Snoren over, hvormed det var fæstet bag ved Nakken, men han hug i sin Iverighed saa haardt, at Hovedet røg af Billedet, med et Brag saa stort at alle undredes derover. Og i det samme kom Vagtmændene ind paa Rydningen, og blæste i sine Horn. Tegnet besvaredes af andre Horn fra alle Kanter, og Nordmændene skyndte sig nu alt hvad de kunde over Pladsen ind i Skoven. De hørte Raab og Skrig bag sig paa Pladsen, thi nu vare Bjarmerne komne, og satte efter dem. Det lykkedes dem dog at komme gjennem Skoven og over Sletterne ned til Skibene, skjønt de hørte Bjarmernes Hærskarer følge dem i Hælene med Raab og de fæleste Brøl. Karle og hans Folk kom først ombord og satte strax afsted; Thore, der gik bagerst, og som skal have anvendt hemmelighedsfulde Kunster for at forblinde Bjarmerne [1]), kom senest fra Land, især da hans store Skib ogsaa var mindre letvindt at faa i Fart. Karles Skib var derfor allerede langt ude, da Thore satte Sejl til. De styrede begge tvers over Gandvik eller det hvide Hav, og sejlede, da Nætterne endnu vare lyse, baade Nat og Dag, indtil Karle en Aften lagde ind ved nogle Øer, hvor han lod kaste Anker og bie paa Strømfald, fordi der var en svær Søgang lige foran dem [2]). Da kom Thores Skib efter og kastede ligeledes Anker. Thore lod sætte en Baad ud, og roede paa den, ledsaget af nogle Mænd, hen til Brødrenes Skib. Her gik han ombord. Brødrene hilsede ham venligt. Han forlangte, at Karle skulde udlevere ham Halssmykket, fordi, som han sagde, alle de fra Billedet tagne Kostbarheder med Rette tilkom ham, hvem alle de øvrige skyldte at de slap heelskindede bort, medens Karle derimod havde bragt dem i den største

[1]) Der fortælles, at der gik to Mænd lige foran ham, bærende en Sæk, hvoraf han fra Tid til anden fremtog noget der lignede Aske og snart strøede det i Sporene bag sig, snart kastede det fremover Skaren; hvoraf Virkningen skal have været den, at Bjarmerne, da de kom frem paa Sletten, ej kunde see dem. Noget lignende fortælles om Dronning Gunnhild, da hun forvildede Sporet for Finnerne (se ovenfor 1ste B. S. 587), ogsaa hun strøede noget, der lignede Aske. At Thore virkelig har gjort nogle slige Kunster, eller strøet noget om sig, synes vist, da han siden pukkede derpaa, og tilegnede sig Fortjenesten af at de alle vare undkomne; men hvor vidt han selv troede derpaa, er en anden Sag.

[2]) Dette maa have været et Sted ved Udløbet af det hvide Hav, maaskee ved Triostrova eller de tre Øer yderst paa Trinnes-Halvøen, ved de af Ottar saakaldte Terfinners Land.

Fare. Karle svarede: „Kong Olaf ejer Halvdelen af alt det Gods, jeg vinder paa denne Rejse; og ham tiltænker jeg Smykket. Henvend dig herfor til ham, om du vil, thi det er muligt at han ej vil befatte sig dermed, fordi jeg tog det af Jomalen". Thore sagde nu, at de skulde gaa i Land paa Oen og skifte sit Bytte. Men Gunnstein svarede at det just nu var Strømskifte og Tid til at sejle. I det samme lettede de Anker, og da Thore saa det, gik han atter ned i Baaden og roede til sit eget Skib. Brødrene vare allerede langt forud, førend han kom under Sejl, og saaledes gik det en Tid, at de altid vare i Forvejen, skjønt ogsaa Thore sejlede alt hvad han kunde, indtil de kom til Geirsver, hvor den første ordentlige Havn og Bryggeleje fandtes for dem, som kom østfra [1]). Her ankom de begge en Aften, og lagde ind i Havnen, Thore inderst, og Karle længer ude. Da man havde tjeldet paa Thores Skib, gik han, ledsaget af et talrigt Følge, op paa Land, og hen til det Sted, hvor Brødrenes Skib laa. Han raabte ud til Skibet og bad dem komme i Land. De gjorde saa; nogle faa Folk fulgte dem. Da begyndte Thore, som før, at fordre at man skulde bringe Hærfanget op paa Land og skifte det. Brødrene svarede at det ikke behøvedes, førend man var kommen hjem, hver i sin Bygd. Thore indvendte, at det var Skik og Brug at skifte Hærfang snarest muligt, og ikke saa ganske at stole paa Folks Ærlighed. Herom talte de en Stund sammen, uden at kunne enes, og Thore gik bort. Men da han havde gaaet et lidet Stykke, vendte han tilbage, befalende sit Følge at bie paa ham. Han raabte paa Karle og sagde at han vilde tale i Eenrum med ham. Karle vendte om og gik hen imod ham, men i det samme de mødtes, stødte Thore et Spyd i hans Bryst, saa at det stod tvers igjennem ham, med de Ord: „her, Karle, kan du lære en Bjarkøing at kjende; jeg tænkte nok ogsaa at du skulde faa Spydet Selshevner [2]) at føle". Karle døde strax, og Thore og hans Mænd gik til deres Skib. Da Gunnstein og hans Følge saa Karle falde, løb de til, toge Liget, bare det ombord, sloge Tjeldingerne ned, trak Bryggerne op, hejsede Sejl, og skyndte sig afsted. Da Thore og hans Mænd saa dette, kastede ogsaa de Tjeldene af, og søgte saa hurtigt som muligt at komme efter; men da de hejsede Sejlet, brast Staget saa at Sejlet faldt ned tvers over Skibet. Det varede længe, førend de atter fik Sejlet op, og dette forsinkede dem saaledes, at Gunnstein allerede var kommen langt, førend Tho-

[1]) Navnet Geirsver udtales nu skjødesløst, og udtaltes vel allerede i Oldtiden „Gjesver"; Været ligger i Tuefjorden ved Magerøen strax vestenfor Nordkap.

[2]) Nemlig det Spyd, med hvilket Aasmund Grankelsson havde hevnet Thore Sel ved dermed at gjennembore Aasbjørn Selsbane; dette havde Aasbjørns Moder siden givet Thore med den højtidelige Opfordring at hevne ham, se ovenfor S. 626. Det var Karle, som havde udpeget Aasbjørn for Aasmund, derfor gik Hevnen ud over ham.

res Skib var i Fart. Thore baade sejlede og roede af alle Kræfter Dag og Nat; det samme gjorde Gunnstein, og det varede længe førend Skibene nærmedes, thi da man var kommen forbi Kvænangen, begyndte Farten at gaa gjennem Sundene, hvor Gunnsteins Skib var lettere at vende. Dog halede Thores Skib ind paa dem, saa at de, da de kom til Lengvik strax østenfor Senjen, fandt det raadeligst at lægge til Land og løbe op fra Skibet. Strax efter kom Thore, løb op paa Land og forfulgte dem, dog lykkedes det dem at faa skjult sig ved en Kones Hjelp [1]), men Thore og hans Mænd toge alt det Gods, der var ombord i deres Skib, fyldte det med Steen i Stedet, førte det ud paa Fjorden, hug Hul i det og sænkede det ned. Thore satte nu Farten lige hjem til Bjarkø, men Gunnstein og hans Mænd nødsagedes til at søge hjem paa Smaabaade, og ganske hemmeligt, saaledes at de kun rejste om Natten og laa stille om Dagen, indtil de kom ud af Thores Syssel [2]). Gunnstein begav sig først hjem til Langø, men drog efter et kort Ophold der til Kongen i Throndhjem, og fortalte ham om hvorledes det var gaaet paa Bjarmelandsfarten. Kongen beklagede det meget, og lovede at skaffe ham Ret, saa snart han kunde. Imidlertid forblev Gunnstein hos ham efter hans Indbydelse [3]).

Tidligt den følgende Vaar (1027), kort efter at Finn Arnesson og hans to Brødre havde svoret Olaf Troskabsed, kaldte han Finn og andre af sine Raadgivere til sig, og tilkjendegav sin Hensigt, at udbyde Leding, baade af Folk og Skibe, fra det hele Land, for at være rede til at møde Kong Knut, naar denne, hvad han nu maatte vente, vilde paaføre ham Krig. Han overdrog Finn Arnesson det Hverv at drage til Haalogaland for at udbyde Almenning paa Kongens Vegne, fastsættende Agdanes som det Sted, hvor den skulde møde ham; han udnævnte derhos nogle til at fare ind i Throndhjem og andre til at drage sydefter i samme Ærende, saa at Budet altsaa udgik over det hele Land. Finn rejste nordefter paa en Skude med henved 30 Mand. Da han kom til Haalogaland, stevnede han Bønderne til Thing, fremførte Kongens Ærende, og krævede Leding. Bønderne i de Hereder havde store ledingsdygtige Skibe, og de udrustede sig strax ifølge Opbudet. Paa denne Maade drog Finn fra Hered til Hered nordefter; deels holdt han Thing, deels sendte han, hvor han fandt det bekvemmest,

---

[1]) Ogsaa denne Kone skal efter Sagaen have anvendt Trolddom.

[2]) Heraf skulde det synes, som om ogsaa Thore havde Syssel paa Haalogaland, uagtet Sagaerne ellers kun tale om at Sysselen paa Haalogaland var deelt mellem Haarek og Aasmund. Maaskee dog kun Udtrykket her er unøjagtigt, og alene betegner det Strøg, hvor Thore havde Indflydelse. For Resten kan det godt være muligt, at Thore, da han blev Olafs Hirdmand, fik den allernordligste Deel, eller Amd, i Syssel (Amdarnes sýsla); samt at Aasmund havde Ylfe- og Lofotens Syssel, maaskee ogsaa Stegen og Salten.

[3]) Olaf den helliges Saga, Cap. 129, Snorre, Cap. 143.

sine Mænd omkring for at kræve Udbud. Saaledes sendte han ogsaa Bud til Thore Hund i Bjarkø, og lod kræve Leding der, som andensteds. Da Thore fik Budskabet, udrustede han strax paa sin egen Bekostning det Skib, han Sommeren forud havde brugt til Bjarmelandsrejsen, og besatte det med sine Huuskarle. Finn foreskrev at alle Haalevgerne fra de nordligere Hereder skulde møde med deres Skibe i Vaagen. Her samledes da om Vaaren en stor Flaade, som oppebiede Finn, medens han var nordenfor; ogsaa Thore Hund indfandt sig. Da Finn kom, lod han strax blæse til Huusthing for alle Ledingsfolkene. Her skulde de vise sine Vaaben, og det skulde undersøges, om Udbudet fra hver Skibrede var lovmæssigt fyldestgjort. Da dette var bragt i Orden, henvendte Finn sig til Thore Hund, og spurgte, hvad Tilbud han vilde gjøre Kongen fordi han havde dræbt hans Hirdmand Karle og for Ranet paa Kongens Gods i Lengvik. „Jeg har", sagde han, „Kongens Fuldmagt i denne Sag, og vil vide dit Svar". Thore saa sig om; paa begge Sider stod der en Mængde vel bevæbnede Mænd, blandt hvilke han kjendte Gunnstein og mange andre af Karles Venner: her nyttede altsaa ingen Modstand. Han sagde derfor: „mit Tilbud er snart sagt, nemlig at overlade det hele til Kongens Dom". Finn svarede: „du faar nu finde dig i det mindre hæderlige, nemlig at overlade det til min Dom". Ogsaa hermed erklærede Thore sig tilfreds, og overlod højtideligt Finn den hele Afgjørelse. Finn fremsagde nu Forligsbetingelserne, nemlig at Thore for Karles Drab skulde betale Kongen 10 Merker Guld, og ligeledes 10 Merker Guld til Gunnstein og hans Frænder; endnu 10 Merker Guld skulde han bøde for Ran og Ejendomsspilde, altsaa tilsammen 30 Merker Guld, og det skulde udredes strax[1]). Thore indvendte at dette var en svær Pengebod. Finn svarede at enten maatte han betale den, eller der blev intet af Forliget. Thore bad nu om Frist til at laane Pengene sammen af sine Naboer. Finn var ubøjelig, og sagde at han skulde betale strax og dertil udlevere det Smykke, han havde taget af Karles Lig. Thore paastod at han intet Smykke havde taget. Men Gunnstein traadte frem og sagde, at Karle visselig havde et Smykke om Halsen da de skiltes ad, men at det savnedes paa hans Lig. Thore svarede at dette Smykke ikke var kommet ham i Hu, og at det, hvis han virkelig havde det, maatte ligge hjemme i

[1]) Uagtet Forholdet mellem Guld og Sølv i hiin Tid neppe var større end senere, nemlig som 8 : 1, var denne Bod dog overmaade stor. 30 Merker Guld var det samme som 210 Merker Sølv; regnes hver Mark for omtrent 9 Sølvspecier, bliver dette 2160 Spdlr.; men tager man nu dertil i Betragtning, at Pengene paa hiin Tid næsten var 10 Gange saa meget værd, som nu, vil Summen svare til ikke langt fra 20,000 Spd. i vore Penge. Men det er øjensynligt, at den ej alene skulde være en Bod, men ogsaa indeholde Erstatning for det kostbare Gods, der var røvet fra Karle.

Bjarkø. Men Finn lod sig ikke afspise hermed, satte Spydsodden for Brystet paa Thore, og sagde at han strax skulde komme frem med Smykket. Da tog Thore det af sin Hals, og rakte Finn det: han havde saaledes hidtil kun søgt Udflugter. Thore gik nu bort, og ombord paa sit Skib, men Finn fulgte ham med mange Folk, og begyndte at undersøge Rummene. Tæt ved Masten nedenunder Dækket saa de to uhyre store Tønder. Finn spurgte hvad der var i dem. Thore svarede at det var Drikkevarer. „Hvorfor giver du os da ikke noget at drikke", spurgte Finn, „saa stort Forraad som du har?" Thore bød en af sine Mænd at tappe noget ud af dem; det skede, og Drikken blev befunden at være meget god. Nu forlangte Finn, at Thore skulde udrede Pengene. Thore, som imidlertid havde gaaet frem og tilbage paa Skibet, og talt snart med en, snart med en anden, bad Finn gaa op paa Land, saa skulde han betale der. Finn føjede ham heri og Thore begyndte nu at udbetale Pengene i Sølv. Først kom han frem med en Pung, hvori der var 10 Merker vejede, derpaa med mange Knytter, af hvilke nogle indeholdt en Mark, andre en halv, ja flere endog kun nogle Ører. Dette, sagde han, var Penge, som forskjellige Folk havde laant ham, da hans egne Rejsepenge allerede vare opbrugte. Han gik ud paa Skibet igjen, og vendte atter tilbage med en Deel mindre Summer, som han saaledes efterhaanden udbetalte i Smaat. Dette medtog lang Tid, og det lakkede allerede mod Aftenen. Man var imidlertid bleven færdig med Forhandlingerne paa Thinget, og de fleste havde allerede begivet sig bort. Finn saa, at den ham omgivende Hob blev tyndere og tyndere. Flere spurgte ham, om han nu ikke snart var færdig, og bad ham skynde sig. Men endnu var ikke Trediedelen af Pengene betalt. „Det gaar seent med Udbetalingen, Thore", sagde Finn, „og jeg seer, den gaar dig meget nær; jeg skal derfor lade dig slippe nu for denne Gang, saa kan du betale Kongen selv Resten". Med disse Ord stod Finn op for at gaa bort. „Det er mig kjært, Finn, at vi skilles ad", svarede Thore, „og jeg har den bedste Vilje til at betale denne Gjeld saaledes at hverken du eller Kongen skal synes at have faaet for lidet". Finn gik nu til sit Skib og sejlede efter den øvrige Flaade, men Thore blev seent færdig forend han kom ud af Havnen. Da Sejlet var oppe paa hans Skib, holdt han ud paa Vestfjorden og siden ud til Havs, fortsættende Vejen sydefter langs Kysten saaledes, at kun den øverste Deel af Fjeldene syntes over Vandet, ja stundom endog Toppene selv skjultes. Da han kom syd til Englandshavet eller Nordsøen, satte han lige over til England, hvor han siden begav sig til Kong Knut, der tog meget godt imod ham. Det viste sig da, at Thore havde en Mængde Løsøre, og at han var i Besiddelse af alt, hvad saavel han, som Karle og Gunnstein havde vundet i Bjarmeland. I de store Tønder var der dobbelt Bund; kun det ubetydelige Rum mellem Bundene indeholdt Drikke, for øvrigt vare Tønderne fyldte med Graaskind,

Bæver- og Sobelskind. Finn Arnesson drog imidlertid med den Flaade, han havde samlet, til Kong Olaf og fortalte ham hvorledes det var gaaet ham med Thore. „Jeg formoder", sagde han, „at han er dragen til England for at slutte sig til Kong Knut; og os er han vist til meget lidet Gavn". „Jeg tror ogsaa", sagde Kongen, „at Thore er vor Uven, men jeg tænker altid det er bedre at han er mig fjern, end nær" [1]).

Den samme Vinter (1026—1027) havde Aasmund Grankellsson været i sin Syssel paa Haalogaland, og opholdt sig hos sin Fader Grankell. Til dennes Gaard havde der fra gammel Tid ligget et Udvær, hvor der baade var Sæl- og Fugle-Fangst, Eggvær og Fiskevær. Men Haarek i Thjotta havde tilegnet sig det, og i flere Aar haft al Nytte deraf. Nu meente Aasmund og hans Fader, at de kunde nyde godt af Kongens Hjelp i enhver retfærdig Sag, og begave sig derfor om Vaaren til Haarek med Bud og Jærtejner fra Kongen, at han skulde afstaa fra sine Fordringer paa Været. Haarek vilde ikke høre noget herom. Han paastod at Aasmund havde faret med Usandhed for Kongen, og at han selv havde Retten paa sin Side. „Du burde dog, Aasmund", sagde han, „lære at holde Maade, om du end nu tror at være en stor Mand, fordi du har Kongen i Ryggen. Dette kan nok ogsaa behøves, hvis det skal kunne lykkes dig at dræbe Høvdinger og gjøre dem til Ubodemænd, og plyndre os, der hidtil troede at kunne holde vore Jevnbaarne Stangen, end sige saadanne som dig, der ikke paa langt nær ere vore Ligemænd, hvad Æt og Byrd angaar". „Det faa nok mange at føle", sagde Aasmund, „at du, Haarek, er frændestor og anmassende, thi mange sidde skjæve for din Skyld; men til os skal det ikke nytte dig at komme med slig Uretfærdighed og saadan Krænkelse af Lov og Ret, som denne". Dermed skiltes de. Haarek sendte 10 eller 12 Huuskarle med et stort Rofartøj til Været, hvor de efter hans Befaling toge al den Vejdefang, de kunde faa, og ladede Fartøjet. Men da de vare færdige til at drage hjem, kom Aasmund over dem med 30 Mand, og bød dem give Slip paa altsammen. De vægrede sig derved, men Aasmund angreb dem, og da han havde Overmagten, bleve de deels bankede, deels saarede, deels jagne ud i Vandet, men al Fangsten bragt over fra deres Fartøj til Aasmunds. Haareks Huuskarle kom hjem og bragte deres Herre denne Efterretning. „Der skeer nu mangt og meget", sagde han, „som er nyt og uhørt; det har aldrig før hændt sig at mine Mænd have faaet Bank". Imidlertid talte han intet videre derom, og var tilsyneladende nok saa lystig. Om Vaaren lod han en tyvesædet Snekke udruste paa det ypperligste, bemandede den med sine Huuskarle, og begav sig ifølge Opbudet til Kongen, hos hvem han traf Aasmund. Kongen lod sig det være magtpaaliggende at forlige dem, og fik dem

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 135. Snorre, Cap. 149.

til at henskyde deres Trætte under hans Dom. Aasmund lod føre Vidner paa, at Været havde tilhørt Grankell; efter dette Vidnesbyrd dømte Kongen saaledes, at Grankell skulde beholde Været, men ingen Bod betales for Haareks Huuskarle. Dette, siges der, gav Sagen et skakt Udfald; dog ytrede Haarek at det var ingen Skam for ham at lyde Kongens Dom, hvorledes det end siden gik med Sagen [1]). Det var imidlertid let at skjønne, at Haarek, som allerede forhen ikke var Kongen synderlig god, herefter i sit Hjerte maatte være ham end mere fiendsk, og at Kongen vilde have været bedre tjent med at vide ham, som Thore, hos Knut blandt sine aabenbare Fiender, end i sin Hær som en tilsyneladende Ven.

74. Olafs Forsøg paa at underkaste sig Jemteland.

Denne Vinter, den sidste, som Olaf tilbragte i Throndhjem, gjorde han endnu et Forsøg paa at faa Skat fra **Jemteland**, hvilket hans Skatkrævere nu i hele 10 Aar siden Thrond hvites uheldige Sendelse ikke havde besøgt [2]). Uagtet Olaf ifølge Forliget i Kongehelle 1019 betragtede det som et af de Landskaber, paa hvilke Sviakongen havde gjort Affald, vedblev denne dog at kræve Skat deraf, og sendte Sysselmænd derhen, og Sviarne vilde intet andet høre, end at alt Landet østenfor de saakaldte Kjøler skulde tilhøre deres Konge. Nu var der vel for øvrigt Venskab, Svogerskab og Forbund mellem Kong Olaf og Kong Anund, men dette hindrede ikke hiin fra at gjøre Fordring paa, hvad han troede der tilkom ham med Rette, lige saa lidet som Anund vilde give Slip paa, hvad han med Rette troede at besidde. Olaf havde ladet tilkjendegive Jemterne at han fordrede Skat og Anerkjendelse som deres rette Herre, og i modsat Fald truet dem med haard Straf; Jemterne derimod vare enige om at de fremdeles vilde adlyde Sviakongen [3]). Det er vel endog et Spørgsmaal, om ikke dette Anliggende tilsidst vilde have vakt Splid og maaskee aabenbar Krig mellem Olaf og Anund; og at en saadan ikke udbrød, skyldes maaskee mere den fælles Fare, hvormed Knuts Herskesyge truede dem, end deres Svogerskab. Imidlertid synes det heel uforsigtigt og kun slet betænkt af Olaf, just paa denne Tid atter at ville sætte hine Fordringer igjennem; at han virkelig forsøgte derpaa, kan man maaskee betragte som et yderligere Vidnesbyrd om at Knut paa denne Tid var i Rom, saa at Olaf ikke for det første frygtede noget Angreb af ham. Muligt er det ogsaa, at han her, som ellers, først og fremst havde Christendommens Interesse for Øjne, thi Jemteland og Herjedalen

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 136. Snorre, Cap. 150.

[2]) Se herom ovf. S. 513.

[3]) Olaf den helliges Saga, Cap. 133. Snorre, Cap. 147.

vare paa denne Tid endnu ikke christnede, og omvendtes først længe efter til Christendommen, neppe før Aarhundredets Slutning [1]).

I Begyndelsen af Vintren, altsaa sidst i Aaret 1026, bekjendtgjorde Kongen i Nidaros, at han vilde sende Folk til Jemteland for at indkræve Skat. Men dette Ærende havde ingen af hans Mænd synderlig Lyst til at paatage sig, da de frygtede samme Skjæbne, som Thrond hvite. Da tilbød Islændingen **Thorodd Snorresson** sig. Han var saa kjed af sit tvungne Ophold hos Olaf, at det var ham det samme, hvad Fare han udsatte sig for, naar han blot kunde komme bort og være paa sin egen Haand. Kongen modtog hans Tilbud, og medgav ham elleve Følgesvende paa Rejsen. Da Thorodd kom øster til Jemteland, opsøgte han strax Lagmanden, der

---

1) Det er ovenfor (1 B. S. 405) nævnt, at ifølge et Udsagn i Grændsetraktaten mellem Norge og Sverige af c. 1268 omtales udtrykkeligt en Ljot Dagsson, der i 8de Led nedstammede fra Herjulf, Herjedalens første Bebygger, som den, der først byggede Kirke i Herjedalen. Da Herjulf skal have levet paa Halfdan svartes og den svenske Kong Anunds eller Emunds Tid, altsaa ved 830, falder følgelig Ljots Fødsel ved 1040; omtrent det samme faar man, om man end antager Herjulfs Tilværelse for usikker, ud ved at beregne Tiden for de Led, som opføres mellem Ljot og Tiden da Grændseskjellet blev bekræftet, nemlig c. 1268; thi som sidste Mand, altsaa samtidig med Akten, nævnes en Aasulf, der i 7de Led nedstammede fra Ljot. Var Aasulf 30 Aar i 1270, og følgelig fød 1240, maatte Ljots Fødsel efter den sædvanlige Beregning falde ved 1030. I Aarene 1060—70, eller maaskee senere, er saaledes den første Kirke bygget i Herjedalen. Hvad Jemteland angaar, da heder det i samme Dokument, at en vis Lodin, der da var tilstede, og, upaatvivlelig som Olding og erfaren Mand, vidnede om det rette Grændseskjel, kunde erindre at ingen i Straum (Ströms Prestegjeld) endnu kunde pater noster, altsaa at Christendommen da endnu var i sin Barndom. Hvis dette gjaldt hele Jemteland, skulde dette Landskab følgelig ikke være christnet forend i Begyndelsen af det 13de Aarhundrede. Men Straum er kun den østligste Bygd, og efter al Sandsynlighed er Hovedbygden, omkring Storsøen, christnet meget tidligere. Dette synes næsten endog at maatte sluttes deraf, at Jemteland, uagtet det allerede i Begyndelsen af det 12te Aarhundrede underkastede sig Norges Konge Eystein, dog i kirkelig Henseende hørte under Upsala Erkestift; thi man maa heraf slutte at Christendommen er bleven indført der i Mellemtiden mellem Olaf den hellige og Kong Eystein, da det endnu var et svenskt Landskab. Der findes endnu paa Froso en Runesteen, med en Indskrift, der blandt andet indeholder, at en „Austmadr Gudfastarsun" lod christne Jemteland. Runernes Form og Sprogets Ælde tyde snarere paa en Tid nærmere 1050 end omkring 1200. Kong Olaf selv drog, som vi skulle see, siden med sin Hær gjennem Jemteland, hvis Hovedbygd lige fra det 10de Aarhundrede var den sædvanlige Vej for alle dem, der fra Indthrondelagen agtede sig over Land til Østersøen og omvendt; det er neppe tænkeligt at en saa hyppigt befaren Bygd længe skulde være forbleven hedensk. Desuden plejede visselig Jemterne da, som siden, at søge til Throndhjem for at tilhandle sig alskens Nødvendigheder, og dette maatte uundgaaeligt have til Følge, at mange, ja vel endog de fleste af dem, antoge Christendommen.

hed Thorar, og havde meest at sige blandt Jemterne. Han tog gjestfrit mod Thorodd og hans Følge [1]). Da de havde været hos ham en kort Tid, underrettede de ham om deres Ærende der i Egnen. Han sagde at han i den Sag ikke i mindste Maade raadede mere end Landets øvrige Mænd og Høvdinger, men at den maatte foredrages paa et almindeligt Thing. Et saadant blev da tilstevnet, og mange Folk samlede sig. Sendebudene begave sig ikke selv derhen, men forbleve hjemme paa Thorars Gaard, medens han mødte frem og foredrog deres Ærende. Men den hele Thingalmue svarede eenstemmigt, at de ingen Skat vilde betale Norges Konge; nogle fordrede endog at Sendebudene skulde hænges, andre, at de skulde blotes til Guderne. Der fattedes endelig den Beslutning, at man, under Paaskud af at de maatte oppebie Skattens Inddrivelse, skulde holde paa dem, indtil Sviakongens Sysselmænd kom, for at disse da efter Overlæg med Landets Folk kunde nærmere bestemme deres Skjæbne. Man skulde fordele dem to og to rundt om paa Gaardene, og imidlertid behandle dem vel, saa at de ej merkede Uraad. Thorodd forblev saaledes selv anden hos Thorar Lagmand. Da Julen kom, blev der holdt et stort Gjestebud og Sammenskudslag hos Thorar, og mange Bønder vare forsamlede i hans Thorp. Ikke langt fra var der et andet Thorp, hvor Thorars Svoger, en rig og mægtig Mand, boede. Det var sædvanligt, at Svogrene tilbragte hver sin halve Deel af Julen i Gilde hos hinanden; først skulde Gildet staa hos Thorar og siden flyttes over til Svogeren. Ved Gildet hos Thorar sad Svogrene lige over for hinanden, og Thorodd lige over for Svogerens voxne Søn. Der blev drukket sterkt, og under Drikken blev der, som det ofte var Skik og Brug, anstillet Sammenligninger mellem anseede Mænd. Her stillede man Nordmænd og Sviar op mod hinanden. Der blev talt meget ivrigt herom, idet man sammenlignede de da værende og forrige Konger, og talte om de sidste Fiendtligheder mellem begge Riger. Da sagde hiin Bonde-Søn: „Ja, have end vore Konger mistet flere Folk, da ville nok Sviakongens Sysselmænd, naar de efter Juul komme søndenfor, gjengjelde det med 12 Mands Liv; stakkels eder, I vide nok ikke, hvorfor I her holdes tilbage". Thorodd merkede sig disse Ord, idet ogsaa mange andre lo ad Nordmændene og spottede deres Konge. Overhoved udlode Jemterne sig nu, da de havde faaet noget i Hovedet, om mangt og meget, hvorom Thorodd ikke forhen havde haft nogen Anelse. Ud paa Dagen fandt Thorodd og hans Ledsager Lejlighed til at tage sine Vaaben og Klæder og lægge dem i Beredskab, og om Natten, da alle de andre sov, flygtede de bort til Skovs. Men Morgenen efter savnede man dem, og

[1]) Lagmandsværdigheden viser at man havde indrettet sig paa svensk Viis, ligesaa Benævnelsen „Thorp", der anvendtes om de større Gaarde.

søgte efter dem med Sporhunde. De bleve fundne, grebne, førte tilbage til Gaarden og stængte ind i en dyb Kjelder nedenunder en Skemme eller et fritstaaende Huus. De fik kun lidet Mad, og ingen flere Klæder, end dem, de havde paa sig. Nu kom den Tid, da Thorar skulde til Gilde hos sin Svoger. Han fulgte ham med alle frie Mænd paa Gaarden, men satte sine Trælle til at passe paa Fangerne. Trællene, der havde faaet et godt Forraad af Drikke, og nu kunde raade sig selv, gjorde sig allerede samme Aften meget lystige, og da de bleve drukne, enedes de om at give Fangerne Mad, for at de ingen Mangel skulde lide. Thorodd fornøjede dem til Gjengjeld med at kvæde for dem, og de syntes saa godt herom, at de kaldte ham en ypperlig Mand og gave ham et langt brændende Lys. Nu kom de Trælle, der hidtil havde været inde paa Gaarden, ud til dem, og bade dem snarest muligt komme ind. De gjorde saa, og i Drukkenskaben glemte de at tillukke saavel Skemmen som Kjelderlemmen. Thorodd og hans Kammerat lode ikke denne Lejlighed til at undfly gaa ubenyttet. De skyndte sig at skære deres Kapper i Strimler, som de knyttede sammen; derved fik de en Art af Toug istand, paa hvis ene Ende de sloge en Knude, og kastede den op paa Gulvet, hvor den viklede sig om Foden paa en Kiste og fæstede sig. Nu lod Thorodd sin Kammerat stige op paa sine Skuldre, og hjalp ham derved til at klatre op ad Touget igjennem Kjeldergluggen. I Skemmen var der Reb nok; et af disse tog han nu og slap Enden ned til Thorodd. Men han var ikke istand til at drage ham op. Thorodd bad ham da kaste den ene Ende af Rebet over en Bjelke, slaa en Lykke paa den og binde saa meget Steen og Træ fast deri, at det kunde veje ham op. Det skede, Thorodd bandt sig fast i den anden Ende, og Vegten sank ned igjennem Gluggen, medens Thorodd kom op. I Skemmen fandt de endeel Klæder, af hvilke de forsynede sig med det nødvendige, saa vel som med nogle Reenskind, som de skare Kloverne af og bandt dem bagvendt under sine Fødder. Derefter satte de Ild paa en stor Kornlade der paa Gaarden, og løb bort i Belgmørket. Laden brandt op tilligemed mange andre Huse i Thorpet, men Thorodd og hans Staldbroder gik den hele Nat indtil de naaede nogle øde Skove, og skjulte sig om Dagen. Om Morgenen savnede man dem paa Gaarden, og ledte efter dem med Sporhunde, men Sporene førte Hundene tilbage til Gaarden, fordi Reensklovene, som hine havde bundet under sine Fødder, viste den Vej. Flygtningerne bleve saaledes ikke fundne. De vankede længe om i Ødeskovene. En Aften kom de til et lidet Huus, hvor de gik ind, og fandt en Mand og en Kone, der sad ved Ilden. Manden, der kaldte sig Thore, sagde at han for en Drabssag var flygtet fra Bygden og havde nedsat sig paa dette øde Sted; han tilbød dem at være der om Natten, og saavel Mand som Kone viste dem megen Gjestfrihed. Der blev redet op for dem paa Bænken, og de lagde sig til at sove. Men førend Thorodd var falden i Søvn, saa han ved

Skinnet af Ilden, som endnu brandt, at der fra et andet Huus kom en Mand, hvis Lige han ej havde seet i Højde; han havde Skarlagensklæder besatte med Guld og saa meget statelig ud. Han hørte ham bebrejde Thore og Konen at de toge imod Gjester, naar de neppe havde saa megen Mad at de kunde bjerge sig selv, men Konen sagde: „vær ikke vred, Broder; dette hændes jo saa sjælden, bedre var det efter min Mening, om du vilde være dem til nogen Hjelp, thi dertil er du bedre skikket end vi". Thorodd skjønnede heraf, at den høje Mand maatte være Konens Broder. Han hørte ogsaa at de kaldte ham **Arnljot Gelline** [1]), og nu vidste han, hvo han var, thi han havde oftere hørt Arnljot omtale som den største Stimand og Ugjerningsmand. Om Natten sov Thorodd og hans Staldbroder, da de vare trætte af at gaa, men da der endnu var en Trediedeel af Natten tilbage, kom Arnljot og vækkede dem, idet han bad dem staa op og følge ham. De stode strax op og klædte sig. Da de havde faaet Dagverd, gav Thore dem hver et Par Ski, og de begave sig paa Vejen, Arnljot i Spidsen; han havde et Par Ski, der baade vare brede og lange. Neppe havde han sat Skistaven mod Jorden, førend han var langt foran dem. Han biede da og sagde, at de paa den Viis ikke vilde komme nogen Vej, men bad dem derimod staa bag paa Skierne med ham. De gjorde saa. Thorodd stillede sig ham nærmest og holdt sig i hans Belte; den anden holdt sig igjen i Thorodd. Derpaa satte Arnljot afsted, lige saa hurtigt som om ingen stod paa med ham. Ud paa Natten kom de til et Sæluhuus eller aabent Herberge for Rejsende, hvor de toge ind, tændte Ild og spiste; Arnljot spiste af en Sølvdisk, som han tog frem af sin Lomme; derpaa lagde de sig til at sove [2]).

---

[1]) Arnljot Gelline nævnes allerførst paa Kong Olaf Tryggvessons Tid, for saa vidt som det siges, at Vikar af Tiundaland, en af Kæmperne paa Ormen lange (se ovf. S. 381) var en Broder af Arnljot Gelline. Heraf sees det, at Arnljot maa have været svensk af Fødsel, fra selve Tiundaland, eller det Landskab, hvor Upsala ligger. Hvorledes han var kommen til at slaa sig paa Røveri og Stimandsfærd, omtales ikke; men sandsynligviis er det vel gaaet ham som hans Svoger Thore, at en Drabssag eller et andet lignende Uheld har nødt ham til at flygte bort i øde Marker, og der friste Livet som han bedst kunde. Noget lignende fortælles, som vi have seet (1 B. S. 529), om den gautske Jarl Ingemunds Søn, der havde lagt sig paa Røveri paa Lesjeskogen, og blev dræbt af den raumsdalske Herseson Thorstein. I den for Resten temmelig upaalidelige Fortælling om Harald Haarfagres Skaldes Rejse til Sverige (se 1. B. S. 581) tales der ligeledes om nogle svenske Stimænd af høj Byrd, der havde taget deres Leje i Grændseskoven for at plyndre Rejsende. Man skulde saaledes næsten formode, at dette oftere hendtes i Sverige og de østlige Landskaber af Norge, hvor de store Skove gave Stimændene et godt Tilhold.

[2]) Olaf den helliges Saga udsmykker her Beretningen med et fabelagtigt Æventyr, som Thorodd skulde have bestaaet, eller rettere, hvortil han var Vidne. „Da de kom ind i Sæluhuset og de skulde spise, sagde Arnljot at de maatte vogte sig for at kaste Been eller Smuler ned. Han gjemte Levningerne, og

Om Morgenen, da de havde spiist, sagde Arnljot at han her maatte skilles fra dem; men han viste dem Sporene af en Age=Vej, der vilde føre dem rigtigt frem. Han bad Thorodd hilse Kong Olaf fra ham og sige, at han var den Mand, som han fremfor Alt havde Lyst til at lære at kjende; „dog", sagde han, „vil Kongen neppe sætte synderlig Priis paa min Hilsen". Han tog derpaa Sølvdisken, hvoraf han havde spiist, tørrede den med Dugen og bad Thorodd give Kongen den, naar han overbragte hans Hilsen. Derpaa sagde han dem Farvel, og de kom uden videre Æventyr tilbage til Throndhjem, hvor Thorodd strax fremstillede sig for Kongen i Nidaros, fortalte hvorledes det var gaaet ham, hilsede ham fra Arnljot og overrakte ham Sølvdisken. Kongen beklagede, at Arnljot ikke havde fulgt med, og at en saa udmerket Mand skulde være kommen i en saa mislig Stilling. Der tales ikke om, hvad han for øvrigt sagde om Jemternes Uvillighed til at underkaste sig hans Herredømme, og deres lumske Færd mod hans Sendebud, hvilke, som man maa formode, alle, med Undtagelse af Thorodd og hans Kammerat, bleve dræbte, da de svenske Sysselmænd ankom. Thorodd fik siden, da Sommeren kom, Tilladelse til at vende tilbage til Island, og skiltes ven=

---

gik siden med dem op paa et Loft over Tvertræerne i den ene Ende af Huset, hvor de lagde sig til at sove, Arnljot fremmest. Kort efter kom 12 Kjøbmænd ind i Huset; de skulde til Jemteland for at sælge sine Varer, og vare meget lystige, tændte store Ilde og kastede Benene ud, eftersom de spiste; de lagde sig til at sove ved Ilden. Da de havde sovet en liden Stund, kom en stor Troldkvinde ind, sopede om sig, tog alle Benene og alt hvad der kunde spises, og greb endelig fat paa den Mand, der laa hende nærmest, sled ham istykker og kastede ham paa Ilden; det samme gjorde hun ved de øvrige, der imidlertid vaagnede, undtagen en, der med Klageraab løb henimod Loftet, hvor Arnljot greb ham og drog ham op. Troldkonen satte sig nu ved Ilden og gav sig ifærd med at æde de stegte Mænd, men Arnljot stod op, tog sit Spyd og satte det mellem hendes Skuldre saa at det stod ud af Brystet. Hun brølede højt og løb ud; man saa ikke mere til hende, men Dagen efter sagde Arnljot, da de skiltes ad, at han vilde lede efter sit Spyd, og tilegnede sig som Løn for sin Hjeltegjerning Kjøbmændenes Varer. Den, som var frelst, fulgte med Thorodd tilbage til Throndhjem". Det er tydeligt nok, at denne Fortælling neppe kan være kommen fra nogen anden end Thorodd selv, der senere maa have givet den til Bedste paa Island. Han spiller nemlig i det hele taget saaledes Hovedrollen her, og hans Æventyr træde saaledes i Forgrunden fremfor hvad der egentlig skulde være Hovedsagen, de øvrige Sendebuds Skjæbne og Jemternes videre Foretagender, at Beretningen ej kan være bleven formet og opbevaret i Norge, men derimod maa have været Thorodds egen, der paa Island er gaaen fra Mund til Mund, og senere er bleven indsat i de norske Kongesagaer af islandske Bearbejdere, f. Ex. Are frode, der modtog mange Beretninger af Thorodds Syster Thurid. Om nu Thorodd med Flid har opdigtet dette Æventyr om Troldkvinden, for at gjøre sig mere interessant, eller en sand Begivenhed ligger til Grunden, f. Ex. at Kjøbmændene kunne have været dræbte af andre Stimænd, og at Arnljot forjog disse, er vanskeligt at sige.

skabeligt fra Olaf. Men om Jemtelands Underkastelse var der ikke længer nogen Tale [1]).

75. Kong Olafs Krigstog mod Danmark.

Da Vaaren kom, gjorde Olaf sig rede til at drage fra Throndhjem i Spidsen for en Krigshær, han imidlertid havde ladet samle. Med denne Udrustning havde han ej alene til Hensigt at være rede til at modtage Knut, om han vilde angribe Norge; men han agtede ogsaa, i Forening med Sviakongen, at forekomme Knut, og angribe Danmark, medens han endnu var langt borte. Dertil var Tiden saa meget mere belejlig, som Knuts Statholder, **Ulf Jarl**, havde benyttet sig af hans Fraværelse til at gjøre et Forsøg paa at løsrive sig. Den egentlige Sammenhæng hermed angives noget forskjelligt. I vore Sagaer heder det, at Ulf Jarl en Høst, efter al Sandsynlighed Høsten 1025, rejste over til England, hvor han og Dronning Emma aftalte den Plan, han siden udførte. Dronningen skal i Forening med Ulf have ladet et Brev opsætte i Kongens Navn til de fornemste Høvdinger i Danmark, hvori det hed at Kong Knut bød dem tage hans Søn Hardeknut til Konge paa Viborg Thing, og sværge ham Troskabs-Ed; Brevet skal være blevet forsynet med det kongelige Segl, hvilket Dronningen ved List skal have faaet fat paa. Da Knut siden havde forladt Danmark, skal Ulf have tilstevnet et almindeligt Thing for hele Danmark i Viborg. Her skal han have sagt, at saavel han, som mange andre Høvdinger havde forestillet Knut, hvor misligt det var for de danske Mænd at sidde uden Konger; at de forrige Danekonger havde fuldkommen nøjet sig med at beherske Danmark alene, ja at der endog var en Tid, da der herskede flere Konger paa een Gang, men at Faren ved at være uden Konge nu var saa meget større, som man med det første kunde vente Ufred af Norges og Sveriges Konger. Kong Knut havde da, som han foregav, erkjendt Rigtigheden heraf, og derfor ved Afskeden fra ham givet ham sin Vilje tilkjende, at Hardeknut skulde tages til Konge over Danevældet. Til yderligere Bekræftelse herpaa skal Ulf have ladet Brevet oplæse, og som en Følge deraf skal Hardeknut være tagen til Konge, dog saaledes at Ulf blev den egentlige Regent [2]). Ifølge Saxo skal Knut have indsat sin Syster Estrid, som efter hans Beretning da endnu ikke var gift med Ulf, til at styre Danmark i hans Fraværelse, og Ulf, som var misundelig paa Knut, skal de under Paaskud af at ville træffe kraftige Anstalter for at jage de Svenske bort fra Skaane, som de hvert Øjeblik anfaldt, have udvirket at Kongen medgav ham fra England et Brev,

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 137. Snorre, Cap. 152.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 141. Snorre, Cap. 158. Fagrsk., Cap. 113.

hvori Æstrid fik den Befaling, ufortøvet at efterkomme, hvad Ulf forlangte. Han skal nu have forlangt, at hun skulde egte ham, hvilket hun heller ikke vovede at negte. Paa denne Maade, siges der, „tilsneg han sig dette Egteskab, og begav sig siden af Frygt for Knuts Hevn over til Sverige, hvor han gjorde fælles Sag med Rigets Fiender, og foreslog Anund og Olaf at angribe, hiin Skaane til Lands, denne Sjæland til Vands, idet han ogsaa selv kom med en Flaade fra Sverige. Men Bonden Haakon af Stangeby, Kongens tro Tilhænger, skal have skyndt sig over til England, og underrettet Knut om den truende Fare, hvorfor Kongen lonnede ham med tvende Bols Jord i Skaane [1])". Hvad der her fortælles om Ulfs Giftermaal med Æstrid, er baade i og for sig usandsynligt, og strider desuden mod Tidsregningen, da vi have seet, at Ulf allerede maa have været gift før 1018, i hvilket Aar hans Søn Sven efter al Sandsynlighed var fød. Men man erfarer dog ogsaa heraf, at Ulf ved et forfalsket eller i det mindste i svigagtig Hensigt erhvervet Brev tilvendte sig Herredømmet i Danmark. Det var maaskee ikke udelukkende Herskesyge, der bestemte Ulf til denne Handling. At Høvdingerne i Danmark vare misfornøjede med Knuts Fraværelse, saaledes som han selv sagde paa Viborg Thing, uden at de tilstedeværende modsagde ham, kan neppe betvivles. Knut havde gjort England til sit fornemste Land, og Erobringen af England, for hvilken Danerne havde ofret Liv og Blod, havde saaledes kun baaret den Frugt, at Danmark var England underdanigt, ikke omvendt [2]). Ulf, Styrbjørns og Thyres Sønnesøn, havde desuden ej alene nedarvede Fordringer paa Danmarks Trone, men som Herre til Jomsborg og som misfornøjet Tronprætendent var han selvskreven Repræsentant for det national-danske Parti, hvis Tilværelse lige siden Gorm den gamles og Harald Gormssøns Tid er umiskjendelig, hvis Kjerne engang dannedes af Jomsvikingerne, eller rettere af de skaanske og bornholmske Høvdinge-Ætter, og som altid synes at have staaet i en, snart sterkere, snart svagere, Opposition mod de reen-nordiske eller nordisk-danske Konger af Lodbroks Æt, undtagen naar de, som Tilfældet var med Harald Gormssøn, selv søgte sin Støtte i det nationale Parti [3]). At Ulf Jarl under disse Omstændigheder indlod sig i Forbindelse med de forbundne Konger, af hvilke Sviakongen endog var nær beslægtet med ham, er saa rimeligt, at vi endog maatte antage det, om det end ikke udtrykkeligen berettedes af Saxo og bekræftedes af de engelske Annalister, der synes at have faaet baade denne og andre Beretninger om Begivenhederne under Kong Knuts Regjering

[1]) Saxo, S. 516, 517.

[2]) Se ovf. S. 672.

[3]) Se ovf. S. 66, 97, 109.

fra danske eller norske Kilder [1]). Det synes ligefrem at følge af Omstændighederne, at Olafs og Anunds Tog mod Danmark er skeet efter Ulf Jarls Opfordring, da det ellers næsten ikke er rimeligt, at i det mindste Olaf under de daværende, for ham selv temmelig mislige, Forhold skulde have vovet at begynde nogen Angrebskrig.

Olaf drog saaledes om Vaaren 1027 ud fra Throndhjem med en anseelig Flaade, der efterhaanden forøgedes. Ved Agdenes mødte han efter Aftale den Ledingsstyrke, Finn Arnesson havde samlet i Haalogaland. Fra Nordmøre, Raumsdal og Søndmøre flokkede der sig ligeledes Ledingsskibe om ham. Alle Lendermændene fra den nordlige Deel af Landet, paa Einar Thambarskelve nær, fulgte ham; men Einar var som vi have seet, heller ikke virkelig Lendermand paa denne Tid. Det er allerede ovenfor omtalt, at blandt de haalogalandske Lendermænd var ogsaa Haarek i Thjotta, der her traf sin Fiende Aasmund Grankelssøn, saa at Kongen maatte megle Forlig mellem dem. Paa denne Maade have vel flere dødelige Fiender mødt hinanden for at stride under Kongens Banner, og mange af dem have vel derfor heller ikke været stort at lide paa. Rejsen sydefter maa have gaaet meget langsomt, idet man paa forskjellige Steder oppebiede Ledingstropperne. Navnligen var dette Tilfældet paa Søndmøre, hvor Kongen, som det udtrykkeligt heder, laa længe i Herøerne for at vente paa sine Folk. Herfra var det, at han sendte Karl den mørske til Færøerne, som det ovenfor er omtalt. Da han kom søndenfor Stad, eller til Fjordefylke, samlede endnu flere Folk sig til ham fra Hererderne. Men da han kom til Hordaland, fik han høre at Erling Skjalgssøn var dragen af Landet med mange Folk og fire eller fem Skibe, hvoriblandt den store Skejd, som han selv styrede, og tre Tyvesesser, der styredes af hans Sønner, og at han havde taget Vejen til England for at begive sig til Kong Knut. Hvor vidt Olaf fik Tropper i nogen betydelig Mængde fra Hørdaland og Rogaland, siges ikke; det fortælles kun, at han, da han drog øster langs med Landet, havde en meget stor Flaade, nemlig halvfjerdehundrede (480) Skibe. Selv styrede han et meget stort Skib, som han havde ladet bygge Vintren forud, og givet Navnet **Visunden**, fordi det som Forstavnssmykke havde et forgyldt Visundehoved [2]).

Olaf kom neppe til Viken, førend den meste Deel af Vaaren og en Deel af Sommeren var gaaet hen. Knut var imidlertid kommen tilbage fra Rom til England. Han havde paa sin Rejse med rund Haand uddeelt Gaver, for at vise sin Magt og Rigdom, og overalt havde han mødt stor Udmerkelse. Ved

[1]) Se Chron. Sax. ved 1025, tilligemed Henrik af Huntingdon, S. 757, hvor det heder at Knut kæmpede mod Ulf og Eilif, se ovf. S. 682. Sagen bekræftes ogsaa af den Omstændighed, at Haakon af Stangeby skal have faaet hiint Jordegods i Skaane, thi sandsynligviis have hans Efterkommere paa Saxos Tid ejet Gaarden, og vedligeholdt Traditionen om Gaven.

[2]) Ved visundr, Tydsk „Wisent", forstode vore Forfædre Bison- eller Pukkel-Oxen.

sin Indflydelse hos Paven og Kejseren havde han skaffet saavel sine Erkebiskopper Nedsættelse i de overvættes Summer, der fordredes af dem i Betaling for Pallium, som sine øvrige Undersaatter, der droge til Rom, Sikkerhed og Fred for alle Ubehageligheder og Udsugelser ved Rejsen gjennem Alpepassene. Han havde ogsaa under Paaskefesten været tilstede ved Kejser Konrad den 2dens Kroning. Det var, som han selv skrev i et Brev, hvilket han kort efter sendte forud til England, hans Hensigt at rejse lige tilbage til Danmark ad samme Vej, han drog ud derfra, for efter Danernes Raad at slutte Fred og komme til Forlig med de Folk, der, om det havde været muligt, og Gud ikke havde gjort deres Tapperhed til intet, vilde have berøvet ham baade Liv og Rige [1]). Dette sigter enten til en allerede tidligere stedfunden Kamp, eller til at han endnu i Rom maa have faaet noget Nys enten om Ulfs eller de forbundne Kongers Foretagender. Da vi, trods hans udtrykkelige Ord i dette Brev, see ham opholde sig i England og der udruste en Hær, forend han drog til Danmark, er det tydeligt, at han paa Rejsen til Danmark, rimeligviis medens han opholdt sig i Flandern, maa have faaet saadanne Efterretninger om Sagernes betænkelige Stilling i Danmark, at han har forandret sin Bestemmelse, og skyndt sig til England, for der i Hast at bringe en Hær paa Benene, og med den drage over til Danmark. Det var sandsynligviis den før omtalte Haakon af Stangeby, der bragte denne Efterretning. Man maa derfor i Norge og Sverige en Tidlang ikke have været ganske vis paa, hvor Knut opholdt sig. Da Olaf kom til Viken, lod han flittigt spørge

[1]) Om dette Brev, der meddeles af Ingulf, Florents og Viljam af Malmsbury, se ovfr. S. 683, 684. Brevets Egthed er vistnok ikke hævet over enhver Tvivl, men dets Indhold synes dog i alle Fald at grunde sig paa sikre Efterretninger; det kan ikke være yngre end Ingulfs Tid (c. 1090), og hvad det nævner om Knuts Sammentref med Pave Johannes, Kejser Konrad og Kong Rudolf i Rom under Paasken, stemmer godt med Wippos Beretning. At Knut i Brevet kalde sig Danernes, Nordmændenes og en Deel af „Sviarnes" Konge, er i sin Orden, da han, som vi have seet, gjorde Fordring paa Norges Trone; „Svaverne" er snarere Slaverne eller Venderne, end Sviarne. Om Knuts Romerrejse siger Fagrskinna, Cap. 17, at han tiltraadte den fra England og drog som Pilegrim, med Stav og Skreppe, men havde mange Heste med sig, kløvjede med Guld og Sølv, og dertil tog saa meget af Kejserens Gods, som han behøvede; at Kejseren selv mødte ham og fulgte ham til Rom, at han oprettede Hospitaler paa Vejen, gav Gods til hellige Stiftelser, og underholdt alle de Mænd, der paa deres Romerrejse trængte til Understøttelse, saa at de ej behøvede at tigge. Ingen Mand af den danske Tunge, heder det, har faret med saadan Anseelse til Rom. Der anføres og et Par Vers af Sighvats Knutsdraapa, hvor det udtrykkeligt heder, at Knut drog til Rom med Stav i Haand, men at han ved Clus-Petrus, rimeligviis Clausen i Tyrol, affortede Vejen, d. e. vel, at han derfra skyndte sig hjem, sandsynligviis paa Grund af de modtagne Efterretninger. Knuts øvrige Hændelser og Bedrifter paa denne Rejse tilhøre nærmest Danmarks og Englands Historie, se derom især Lappenberg, Gesch. Englands, I. S. 476, 477.

derom, men alt, hvad han tilsidst erfoer, var, at Knut skulde være i England og havde store Udrustninger fore, i den Hensigt at bekrige Norge. Da han saaledes ej nøje vidste, hvor han skulde møde Knut, og hans Hær var saa stor, at han ikke uden megen Ulempe kunde opholde sig paa eet Sted, hvorover ogsaa Ledingsmændene knurrede, besluttede han, kun at beholde den meest udsøgte Deel af Hæren hos sig, tilligemed alle Lendermændene, men sende de øvrige hjem. Hans Flaade bestod dog endnu af 60 store Skibe, og med den drog han ned til Sjæland, hvor han begyndte at herje vidt og bredt. Paa samme Tid herjede Kong Anund paa Skaane, ligeledes med en Flaade af 480 Skibe. Han og Olaf mødtes, og de forkyndte offentligt saavel for deres egne Tropper, som for de Indfødde, at det var deres Hensigt at underkaste sig Landet. Mange skulle ogsaa have været tvungne til at gaa dem til Haande. Ulf Jarl gjorde ingen Modstand, men drog med Hardeknut til Jylland og opbød der en Hær og Flaade, for, som de han sagde, at værge dette Landskab mod de forbundne Konger, hvilke han imidlertid lod skalte og valte i Sjæland og Skaane, som de vilde. Aabenbart at forene sig med dem vovede han vel ikke nu, siden Knut var kommen tilbage til England og hvert Øjeblik ventedes med en Hær. Han foretrak at antage en tvetydig Stilling, hvorved han, om det behøvedes, kunde give sig Udseende af at have villet varetage Knuts Interesser, medens han dog vistnok nærmest tænkte, i Hardeknuts Navn at bruge den samlede Hær mod Knut og til sin egen Fordeel [1]).

Imidlertid havde Knut samlet en stor Hær og Flaade, med hvilken han ufortøvet drog fra England til Danmark. Haakon Jarl fulgte ham som Medanfører; og desforuden Erling Skjalgssøn, Thore Hund og flere af de frafaldne Nordmænd. Hans Skibe udmerkede sig ved deres overordentlige Størrelse og store Pragt; saaledes styrede han selv et Drageskib paa 60 Rum, Haakon Jarl et andet, paa 40 Rum; begge havde forgyldte Dragehoveder, og Sejlene vare stavede med blaat, rødt og grønt [2]). Alle de øvrige Skibe vare malede ovenfor Vandgangen, og den hele Færd saare prægtig. Sighvat Skald har beskrevet den i sin Knutsdraapa, efter al Rimelighed som Øjevidne. Han var nemlig Aaret i Forvejen dragen paa en Handelsrejse til Nordmandie, hvor han tilbragte Vintren, og kom just samme Sommer fra Rouen til England, som Knut foretog sine Udrustninger, og havde nedlagt Forbud mod at noget Kjøbmandskib maatte forlade England, førend Udrustningen var

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 141, 144, Snorre, Cap. 155, 158. Fagrskinna, Cap. 100, 113.

[2]) Var Knuts Skib paa 60 Rum eller 120 Halvrum, maa man, hvis Halvrummene her, som paa Ormen lange (se ovenfor S. 379) rummede 8 Mand, antage en Besætning af 960 Mand, eller henimod 1000; Besætningen paa Haakon Jarls Skib bliver 640, eller henimod 700. Dette viser, at Knuts Hær maa have været meget stor.

tilendebragt. Sighvat, der gjerne vilde hjem, henvendte sig personligt til Knut om Tilladelse dertil: det varede en Tid, inden han blev indladt, men Knut negtede ham dog ikke Tilladelsen. Ved at see Knuts store Udrustninger dulgte han ikke sine bange Anelser om at de vilde bringe Olaf Fare, maaskee Død, og han kvad endog om at Haakon Jarl heller burde see til at forlige Olaf med de gamle Bønder, end opirre Gemytterne endnu mere. Det synes imidlertid, som om Sighvat ikke kom afsted fra England, forend samtidigt med Knut, eller endog efter hans Afrejse, thi uagtet det heder, at han strax ved sin Ankomst til Norge opsøgte Kong Olaf, traf han ham dog ikke, førend efter at han var vendt tilbage fra Toget til Danmark. Sighvat har derfor sandsynligviis gjort Følge med Knut paa Rejsen fra England, og den Beskrivelse, han har givet over hans Fart, er derfor saa meget mere paalidelig. „Vestenfra", siger han, „skred det prægtige Skib, som bar Edhelreds Overvinder; gunstig Medbør fyldte de blaa Sejl paa Fyrsternes Drager ved Raaen, og da Kjølerne kom vestenfra, styrede de over de brusende Bølger til Limfjorden" [1]). Her laa ogsaa Ulf Jarl og Hardeknut, men, som man af Beretningen kan see, paa et andet Sted end det, hvor Knut landede. Det synes som om Ulf hidtil nærede et Haab om, at den Hær, han havde samlet, eller i det mindste en stor Deel deraf, vilde forblive hos ham; i dette Haab lod han gjennem Dronning Emma, der ledsagede sin Mand, aabne Underhandlinger med Knut i Hardeknuts Navn, og tilbyde Bøder, hvis der var skeet noget som mishagede Kongen. Men Knut svarede, at han vidste altfor vel, at det ej var Barnet Hardeknut, til hvem han her havde at holde sig, og fordrede først og fremst en ubetinget Underkastelse. Og ved Efterretningen om Knuts Ankomst flokkede hele den samlede danske Hær sig til ham, saa at Ulf og hans Tilhængere stode alene. Da saa Jarlen ingen anden Udvej, end enten at overgive sig paa Naade og Unaade, eller at forlade Landet. Dette vilde han nødigt, og lod derfor efter alles eenstemmige Raad Hardeknut rejse til sin Fader Knut for at falde ham til Føde og bede ham om Tilgivelse. Med Hardeknut sendte han sin egen Søn Sven, der var af samme Alder, for hos sin Morbroder Kongen at bede om Naade for sin Fader og tilbyde sig selv som Gissel paa hans Vegne. Da Hardeknut havde kastet sig for Knuts Fødder og lagt det kongelige Segl paa hans Knæ som Tegn paa, at han frasagde sig Kongenavnet, tilgav Knut ham, tog ham ved Haanden, og satte ham i det samme Sæde, han forhen havde indtaget. Men Ulf Jarl lod han hilse, at han først skulde samle en Hær og Skibe, og bringe ham dem, saa kunde man siden nærmere tale om Forlig. Jarlen gav sig ogsaa strax i Færd dermed. Det synes noget uforsigtigt af Knut, at han, efter hvad der havde fundet

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 142, 143, 157, Snorre, Cap. 156, 157, 170.

Sted, tillod Ulf at vedblive i Udøvelsen af saa stor Myndighed; men sandsynligviis har han heller ikke paa sin Side vovet at bryde aabenbart med ham, saa længe Fienden var i Landet [1].

Kongerne Olaf og Anund fortsatte imidlertid deres Herjetog, idet de overalt søgte at faa Folket til at hylde dem. Der fortælles at Olaf nær var bleven overrasket af Knut, da han just i hiint Øjemed holdt et Ting med Indbyggerne paa Sjæland, hvorhen han havde begivet sig med et eneste Skib, medens hans Flaade laa ved nogle Øer, maaskee Amager eller Saltholmen. En gammel Mand traadte frem og svarede ham meget venligt, og han havde de bedste Forhaabninger om at opnaa sin Hensigt, da et Ilbud fra Stranden bragte den Efterretning, at en Deel store Skibe nærmede sig. Olaf blev ængstelig, men Oldingen beroligede ham med det Foregivende, at det kun var Kjøbmandsskibe. Dog strax efter kom der et nyt Bud om at en Flaade var i Opsejling, og da nu Olaf sendte en paalidelig Mand til Stranden for at undersøge, hvorledes det forholdt sig, fik han den Besked, at det virkelig var en stor Krigsflaade, som kom sejlende. Den gamle Mand negtede det heller ikke, idet han sagde at man af hine Skibes Besætning kunde kjøbe Danmark med Staalet [2]. Olaf maatte skynde sig bort saa hurtigt som muligt, og undgik med Nød og neppe at falde i Knuts Hænder. Knut sejlede ind i Havnen [3], uden at forfølge ham, da hans egne Folk vare trætte og trængte til Hvile. Olaf og Anund, som vidste at Knuts Hær var meget større end deres, og som vel derfor heller ikke torde vove sig igjennem Øresund, hvilket Knut nu beherskede, styrede, stedse herjende, øster forbi Skaanes Kyst i den Hensigt at naa den svenske Grændse [4].

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 144, Snorre, Cap. 158. Det er at formode, at Ulf Jarl og Hardeknut have ligget med deres Skibe i det indre af Limfjorden, nærmere Viborg, hvor Hardeknut var tagen til Konge, medens Knut derimod laa længer ude, maaskee ved Hals eller Aalborg. Ulf har saaledes været indestængt i Limfjorden, og dette har maaskee været en Grund mere til at han ikke vovede at gjøre Knut aabenbar Modstand. At Knut paa sin Side vistnok havde ønsket at kunne tage Ulf strax af Dage, viser den Omstændighed, at han siden lod ham aflive. Naar han derfor nu behandlede ham saa eftergivende, maa det have været fordi han endnu ikke vovede at bryde aldeles med ham. En anden Sag var det senere, da Knut var vendt tilbage til Sjæland efter at have overvundet sine Fiender.

[2]) Dette fortælles af Saxo, S. 517, og klinger saa rimeligt, at der ikke er mindste Grund til at betvivle Troværdigheden deraf.

[3]) Da det heder, at Olafs Skibe laa ved nogle Øer, der neppe kunne være andre end Amager og Saltholm, eftersom Beretningen viser, at han ej kan have fjernet sig langt fra den skaanske Kyst og Anunds Flaade, maa man antage, at den Havn, i hvilken Knut løb ind, og i hvis Nærhed Olaf havde holdt sit Thing, var Kjøbenhavn, der i saa Fald her for første Gang omtales.

[4]) At Olaf og Knut virkelig søgte at underkaste sig danske Landskaber, men for-

Da de kom til **Helge-Aa** [1]), lagde de op i den. Her hørte de, at Knut fulgte efter dem og besluttede derfor at oppebie ham her, hvor der var bedst Anledning til at berede ham en varm Modtagelse. I denne Hensigt lod Olaf den Indsø, hvorfra Helgeaaen løber ud, og ved hvilken Staden Christianstad nu ligger, tilstoppe i Udløbet ved en Dæmning af Torv og Træ, og tillige ved Diger og Grave forene med andre Smaasøer, saa at den steg højt over sine Bredder; i Elvelejet lod han derimod styrte en Mængde fældte Træer. Imidlertid passede Kong Anund paa Flaaden. En Aften meldte hans Spejdere, at Knuts Flaade nærmede sig, og ikke havde langt til Land. Da lod Anund blæse til Strid, Tjeldingerne bleve nedtagne, Mandskabet væbnede sig, og man roede efter hans Befaling ud af Havnen, og lagde sig strax østenfor Indløbet, hvor Skibene sammenføjedes og ordnedes til Striden. Det var imidlertid for sildigt om Aftenen til at begynde noget Slag, og Knut, som saa, at den fiendtlige Flaade havde rømmet Havnen for ham, lagde derfor ind med sine Skibe. Hans Flaade var saa stor, at heldigviis ikke alle Skibene fik Rum i Havnen, men den største Deel laa ude paa Havet. Imidlertid sendte Anund et Ilbud til Kong Olaf om at Knut var kommen. Strax lod han Dæmningen gjennembryde, og skyndte sig derpaa om Natten ned til sine Skibe. Den følgende Morgen, da det var lyst, befandt en Mængde af Knuts Folk sig oppe paa Land, hvor de samtalede og fornøjede sig. Men med eet, inden de vidste Ordet af, kom en umaadelig Vandmasse fossende ned, oversvømmede Bredderne, og drev store Træer mod Skibene, der lede stor Skade. De som stode paa Land, og mange af dem, som befandt sig paa Skibene, druknede. Alle, som kunde komme til, kappede Landtougene, og Skibene dreve i den største Forvirring ud efter Aaen. Den store Drage, paa hvilken Kong Knut befandt sig, drev med Strømmen lige hen til Kongernes Flaade, hvor den omringedes og blev angreben fra alle Kanter. Men da Skibet var meget højere end de fiendtlige Skibe, og forsynet med en talrig og stridbar Besætning, forsvarede det sig, indtil Ulf Jarl, der nu fandt bedst Reg-

---

gjæves, viser Sighvats Ord i Knutsdraapa: „De tapre Fyrster formaaede ej paa deres Tog at underkaste sig Danmark; da lod Danernes Fiende skarpt herje Skaane".

[1]) Helgeaa, der er en kort, men bred Strøm, som forbinder en Række af Søer, hvoriblandt den store Helgesjø, ved hvilken Christianstad ligger, med Østersøen, var i hine Tider ikke langt fra den svenske Grændse, da Bleking paa den Tid endnu tilhørte Sverige. Dette viser sig deels deraf, at Olaf den helliges Saga, Cap. 147, Snorre, Cap. 161, udtrykkelig siger at Olaf og Anund strax efter Slaget i Helgeaa sejlede øster langs Sviakongens Rige (hvortil altsaa Bleking maatte høre) og lagde ind i Barvik, der saaledes selv maa søges i Bleking, deels deraf at Cap. 155, Snorre, Cap. 168, fortæller at han fra Barvik lod sine Skibe bringe „øster til Kalmar".

ning ved at understøtte Knut, lagde til og begyndte en Kamp. Knuts øvrige Skibe, af hvilke mange havde ligget udenfor Aaen, og derved undgaaet Ødelæggelsen, samlede sig nu ogsaa om ham, og Olaf og Anund merkede at der for Ojeblikket intet mere var at udrette, men at de maatte lade sig nøje med den Fordeel, de allerede havde erhvervet. Selv havde de ingen Folk mistet, Knut derimod en stor Mængde. Men de skjønnede, at dersom de forbleve længer der, og biede indtil Knut fik sin store Flaade samlet, vilde et Nederlag være dem vist. De besluttede derfor at drage østover, og saaledes endtes dette merkelige Slag [1]). Begge Parter tilskreve sig Sejren,

[1]) Paa denne Maade beskrives Helgeaa-Slaget i Olaf d. hell. Saga, Cap. 145, 146, og hos Snorre, Cap. 159, 160. Beskrivelsen synes at hidrøre fra et Ojevidne og bærer fuldkommen Troværdighedens Præg. Saxo derimod fortæller det anderledes (S. 518—520). Knut, siger han, hørte af Sjælandsfarerne, at Anund (Omundus) havde besat Skaane med en Landshær, Ulf Helgeaa med en Flaade. Derfor drog han selv mod Anund, men sendte en Flaade mod dem, der laa i Helgeaa. Han overvandt Anund i et stort Slag ved Stangebjerg. Ved Efterretningen herom vilde Flaadens Anførere ej staa tilbage for ham i Tapperhed, men besluttede at angribe Fienden. Denne havde besat en Ø i Elven, og for at komme til den byggede de fra en anden Ø en Dæmning til hiin over den mellemliggende Arm af Elven, der her udvider sig ligesom en Indsø. Ulf, der her optræder som den fiendtlige Anfører, bød sine Folk ikke forstyrre de Danske i Arbejdet, da de selv derved beredede sig Undergang, men kun siden, naar de gik over, at angribe dem med Kastespyd og Pile. Da Arbejdet var fremskredet, opstillede Ulf sine Folk i Slagorden paa den anden Side, som om han vilde formene Danerne Overgangen. Derover bleve disse saa hidsige paa at begynde Angrebet, at de i altfor store Masser stormede ud paa Broen, der brast under dem, hvorved de alle sammen ynkeligt druknede. Imidlertid begyndte Ulf at frygte for den sig nærmende Knuts Hevn, og besluttede derfor ved en List at frelse sig. Han lod om Natten sin Hær forlade de større Skibe og bragte den hemmelig over paa den anden Side. Da Knut om Morgenen angreb Skibene, merkede hans Folk, at de vare tomme. Kongen lod derpaa Indsøen undersøge, og de omkomnes Lig begrave ved Aasum. Ved denne Beskrivelse af Slaget er det først og fremst at merke, at Valpladsen henføres til et andet Sted, end i Sagaerne. Disse henlægge den yderst ude i Aaens Munding, saaledes at endog en Deel af Knuts Flaade ligger ude paa Havet. Saxo derimod taler om at Elven paa dette Sted udvider sig til en Sø; han lader Knut begrave sine faldne Krigeres Lig ved Aasum, der ligger ved den øvre, større Indsø, lige over for Christianstad, og lader ham i Forvejen overvinde Anund ved Stangebjerg, der ligger endnu længer mod Nordvest i Nærheden af Vinsløv i vestre Gyinge Hered. Ifølge Saxo maa altsaa Knut have gaaet i Land i Skaane, og sendt Flaaden fra sig omkring Falsterbo, medens han selv med en Landhær er marscheret tvers igjennem Skaane til Gyinge Hered, har der stødt paa Anund ved Stangebjerg, og er siden dragen sydøstefter til Helgesjø, hvor den fiendtlige Flaade imidlertid har bestaaet en Kamp med hans egen. Dette afviger ganske fra, hvad Sagaerne fortælle, og er tillige heel usandsynligt i Forhold til de øvrige Omstændigheder, thi de forenede Konger vilde vel neppe, naar de ventede Knuts overlegne Flaade, have vovet sig saa langt op i Landet med sine Skibe, som til Aasum. Her kan man dog

der dog egentlig maatte siges at tilkomme Knut, for saa vidt han beholdt Valpladsen, om end hans Folketab var betydeligt. Ulfs Forhold under Slaget maa ganske vist have været heel tvetydigt. Det synes næsten, som om han en Stund var uvirksom Tilskuer, indtil han ved at see, at Kongernes Plan kun halvt var lykkets, og at Knut tilsidst vilde beholde Overmagten, tog det

rigtignok tænke sig en Forvexling af „Aahus", der ligger ved Elvens Udløb i Havet, med „Aasum" ved Helgesjø, og antage, at Saxo paa Grund deraf vilkaarligt har henført Scenen til den øvre Sø, og lempet Beskrivelsen derefter. Men vanskeligere bliver det med Slaget ved Stangebjerg, der umuligt synes ganske at kunne være opdigtet af Sagnfortællerne, medens det paa den anden Side ikke synes tænkeligt, at Anund skulde have fjernet sig saa langt fra Skibene, ligesom det ogsaa aldeles strider mod Sagaens Ord. Vi maa derfor her tage vor Tilflugt til den Gjetning, at Slaget ved Stangebjerg har været leveret ved en anden Lejlighed, som Sagaerne ikke omtale, fordi den ikke vedkom Norges Historie, og at Saxo urigtigt har sat det i Forbindelse med Slaget i Helgeaa. Der er nemlig intet, som hindrer os i at antage at Knut allerede tidligere, i 1025, har overvundet Anund paa et Herjetog, som denne fra Smaaland eller Bleking af har foretaget ind i Skaane. Om Vintren 1025—26 berejste Anund, som vi have seet, Vestergautland: han kan saaledes let have gjort et saadant Strejfetog ned igjennem Smaaland til Skaane, og der bestaaet en Kamp med Knut ved Stångebjerg, uden at derfor Sagaerne behøvede at omtale det. Dette giver os maaskee Nøglen til, hvorledes Henrik af Huntingdon og nogle senere Haandskrifter af Chron. Sax. virkelig, som vi ovenfor have nævnt, i 1025 kunne lade Knut drage til Danmark og kæmpe med de Svenske ved Helgeaa. Knut, heder det, drog til Danmark med en Flaade „til Holmen" ved Helgeaa, hvor Ulf og Eglaf kom ham imøde med en meget stor Styrke baade til Lands og Vands fra Svithjod; Knut tabte mange Folk, og Sviarne beholdt Valpladsen. Denne Beretning grunder sig vel for en Deel paa en Forvexling med det store Slag 1027, men den vilde dog neppe være bleven henført til 1025, hvis der ikke virkelig ogsaa da havde fundet en Kamp Sted i Nærheden af Helgeaa, som siden er bleven forvexlet og sammenblandet med den anden. I den angliske Beretning om Slaget 1025 tales kun om Sviar, ikke om Nordmænd, der tales, ligesom hos Saxo, om „Holmen" ved Helgeaa; der tales ligeledes baade om Landhær og Flaade, medens Sagaerne kun nævne om den sidste; Ulf nævnes som Sviarnes Anfører, ligesom hos Saxo, og naar Chron. Sax. ikke omtaler Slaget til Lands, der var fordeelagtigt for Knut, men kun Slaget til Søs, hvori han tabte, kan dette forklares derved at Kronikenotitsen kun holdt sig til det endelige Resultat, hvilket endog efter Saxo unegtelig var dette, at Knut, skjønt han sejrede til Lands, dog led et Nederlag til Søs. Af denne Grund har Chron. Sax. heller ikke nævnt Anund, men kun Ulf og Eglaf (Eilaf) Flaadens Anførere. Ved Ulf behøver man for øvrigt ikke her med Saxo at tænke paa Ulf Jarl, Knuts Svoger. Vi vide af Sagaerne, at den paa Grund af sit Venskab for Kong Olaf af Sviakongen Olaf Eriksson forjagne og med Dronning Ingegerd til Rusland overflyttede Ragnvald Jarl havde to Sønner, Ulf og Eilif Jarl. Da der efter Olaf svenskes Død herskede den bedste Forstaaelse mellem det norske og svenske Hof, og saaledes den Grund, der gjorde Ragnvald Jarl forhadt ved det sidste, nu var ophørt, er intet rimeligere end at Ragnvalds unge Sønner — han selv var vel for gammel dertil — for en Tid vendte tilbage til Fædrelandet, og toge Tjeneste hos deres Frænde Anund.

sikreste Parti, nemlig at give sig Mine af Hengivenhed for ham, og komme ham til Hjelp. Men Knut lod sig ikke skuffe derved, som det siden viste sig.

De forbundne Konger styrede nu, som de havde besluttet, østefter langs den svenske Kyst, og lagde om Aftenen ind i en Havn, ved Navn Barvik,

Deres Navne „Ulf og Eilif" stemme paa det merkeligste med Chron. Sax.. „Ulf og Eglaf". De kaldes heller ikke endnu Jarler, medens derimod Godwine og andre Jarler nævnes med denne Titel. Anund har altsaa maaskee betroet dem Anførselen over Flaaden (snarest en i Hast sammenbragt Mængde af Baade) medens han selv har anført Landtropperne, men de have været heldigere end han. Og til denne Kamp sigter maaskee Knut i sit før omtalte Brev fra Rom 1027, hvor han fortæller, at hans Fiender gjerne vilde have berøvet ham Liv og Rige, men „at Gud havde gjort deres Tapperhed til intet". Thi disse Ord hentyde unegtelig paa et Slag, som havde fundet Sted allerede før hans Udrejse fra Danmark. At Saxo har kunnet forvexle Ulf Ragnvaldsson med Ulf Jarl, er ikke saa besynderligt, da Ulf virkelig stod paa en spendt Fod med Knut, og han desuden ogsaa, som vi have seet, havde en Broder ved Navn Eilif. Men Saxo, som derhos forvexler dette Slag med Slaget i 1027, og dertil henlægger det til Tiden efter at Olaf var fordreven fra Norge, synes tillige at forvexle Ulf med Olaf, idet han gjør Ulf til Anfører af Flaaden, og lader det være ved hans List, at Danerne druknede, ligesom maaskee og den Omstændighed, at Olaf efterlod sine Skibe, har foresvævet ham, hvor han lader Ulf i al Stilhed forlade Skibene med sine Mænd. Saxo er ikke ene om at forvexle Ulf og Olaf, thi ogsaa den legendariske Olafs Saga kalder den første Olaf Jarl, ikke Ulf. Og naar den lader Knuts Gesandtskab til Kong Anund, der, som vi have seet, affendtes i 1025, treffe ham strax før Slaget i Helgeaa, ligger ogsaa heri en Antydning af, at enkelte have henført Helgeaa-Slaget til 1025. Hvis der virkelig, hvad vi efter det foranførte næsten maa antage for vist, fandt to Slag i eller ved Helgeaa Sted i en saa kort Tid, som mellem 1025 og 1027, kan man nok holde de gamle Sagnfortællere til Gode at de forvexlede og sammenblandede dem. At Sammenstød mellem Daner og Sviar oftere kunne have fundet Sted i hiin Egn, er sandsynligt formedelst dens Beliggenhed paa Grændsen. — Vi have dog ikke i Texten selv vovet at omtale mere end eet Slag, det historisk sikre i 1027, da Antagelsen af tvende kun hviler paa Gisning, og desuden det første Slag, mellem Knut og Anund, ikke strengt taget kan siges at vedkomme Norge, ligesom det heller ikke nævnes i Sagaerne. — De svenske Chronister have for øvrigt grebet Saxos Beretning om Slaget ved Stangebjerg og henført den til Kong Emund slemme eller gamle, Anunds Efterfølger, under den Form, at Emund med en Hær angreb Skaane, men at Knut rike fra England sendte imod ham Ulf Sprakalegg, der slog og fældte ham ved en Bro, kaldet Stangapelle. Fants Scr. rer. Sv. I. S. 1. Denne Beretning, hvis Urimelighed endog fremgaar deraf, at Emund blev Konge først længe efter Knuts Død, og at Saxo heller ikke siger at Omund er falden, men kun overvældet (obrutus), gaar igjennem alle de senere svenske Kreniker, Riimkroniken (S. 257), og fornemlig Ericus Olai (II. 56) som her især er forvirret, fordi han ogsaa gjennem den i svenske Riim parafraserede Olaf den helliges Saga kjender noget til de norske Beretninger. — Viljam af Malmsbury (Savile S. 71) rører Beretningen i Chron. Sax. om Slaget med Ulf og Eglaf, og Henrik af Huntingdons, om Kampen med Venderne (se ovenfor S. 671) sammen, idet han lader Sveriges „Konger", Ulf og Eiglaf underkaste sig ved Godwines Forestillinger.

der ej kan have været langt fra det nuværende Karlskrona[1]). Her laa Kongerne om Natten. Sviarne vare imidlertid blevne kjede af den langvarige Leding, og en stor Deel af dem sneg sig derfor bort i Mørket, og drog østover, for saa snart som muligt at komme hjem. Da det blev lyst om Morgenen, og Kong Anund merkede denne store Afgang, lod han blæse til Huusthing, og hele Hæren gik paa Land. Her forestillede han Kong Olaf, at da de med den store Flaade, som de om Sommeren havde haft, alene havde vundet en Deel Bytte, men intet Stykke Land, var der ingen Rimelighed for, at de nu, med saa meget mindre Styrke, kunde udføre nogen Bedrift, hvorved de vilde indlægge sig Hæder; han selv havde om Sommeren haft halvfjerdehundrede (480) Skibe, og af dem var der nu kun hundrede (120) tilbage. Disse med de 60, som Kong Olaf havde, vare ikke tilstrækkelige til at modstaa Knuts Overmagt. Han foreslog derfor Olaf at følge ham hjem til Sverige, og tage Vinterophold i hans Rige og paa hans Bekostning, hvis han ikke foretrak at drage til Lands gjennem Sverige hjem til Norge. Olaf takkede ham for Tilbudet, men meente dog, at ligesom han selv fra først af havde haft halvfjerdehundrede Skibe, men fundet sig bedst tjent med alene at beholde 60 af de bedst udrustede og bemandede, saaledes antog han at det ogsaa var den bedste Deel af den svenske Flaade, der var bleven tilbage, og at man med denne samlede Styrke nok kunde ligge ude den hele Vinter paa de gamle Hærkongers Viis. Knut vilde da enten forfølge dem, i hvilket Tilfælde de kunde trække sig tilbage østefter, og vilde da snart faa Forstærkning, eller han vilde vende om og lægge ind i Havn, i hvilket Tilfælde ogsaa hans Ledingsfolk snart vilde længes hjem og adsprede sig: naar man da angreb ham, vilde der være Udsigt til at overvinde ham. Dette Forslag fandt Bifald, og der blev efter Olafs Raad sendt Speidere for at erfare, hvad Knut tog sig for. Denne havde ligeledes paa sin Side ladet holde Øje med de forbundne Kongers Bevægelser. Da han erfarede, at en stor Deel af deres Flaade var dragen bort, og at der saaledes ingen Rimelighed var for, at de vilde oppebie noget nyt Slag, fandt han det ufornødent at forfølge dem, men vendte tilbage til Sjæland, og lod sin Flaade lægge sig i Øresund, deels ved den sjælandske, deels ved den skaanske Kyst, medens han selv med et stort Følge Dagen før Mikkelsmesse

[1]) Barvik eller Bardvik, som det ogsaa skrives, have flere antaget for at være Baresund i Gryts Sogn i Hammerkinds Hered i Østergøtland, der danner Indløbet saavel til Norrkøping som til Søderkøping. Men da det siden (i Cap. 155, Snorre, Cap. 168) udtrykkeligt heder, at Olaf fra Barvik lod sine Skibe flytte „øster til Kalmar", ligesom det ogsaa sees at have ligget omtrent en Dags Sejlads fra Helgeaa, maa det nødvendigviis søges omtrent midtvejs mellem denne og Kalmar, altsaa i det østlige Bleking. Strax vestenfor Karlskrona er der en Gaard ved Navn Baraakra ved en Vig; maaskee denne Vig er Barvik (se Munthes Anmærkning til Aalls Snorre, I. S. 308).

(altsaa den 28de September) drog op til Roskilde, hvor Ulf Jarl modtog ham med et prægtigt Gjestebud, som om der intet Uvenskab havde været imellem dem, medens Kongen derimod ved sin Taushed og Uvenlighed tydeligt nok lagde for Dagen, at han ikke betragtede deres Mellemværende som afgjort. Og endnu samme Aften fik han Anledning nok til at tage Hevn over ham for hvad han tidligere havde forbrudt. Ulf foreslog ham nemlig et Parti Skak, for at bringe ham i bedre Lune; men under Spillet kom Knut til at gjøre et Fejltræk, hvorved han blottede en Springer, som Ulf derfor tog fra ham; Knut vilde gjøre Trækket om, men Jarlen vilde ikke tillade dette, og glemte sig i sin Hidsighed saaledes, at han stødte Brettet om, stod op, og gik bort. Da sagde Kongen: „Render du nu, Ulf den rage (d. e. frygtsomme)?" Jarlen vendte sig i Døren og sagde: „Længere vilde nu nok have rendt i Helgeaa, om du havde kunnet, og da kaldte du mig ikke Ulf den rage, da jeg lagde til for at hjelpe dig, medens Sviarne bankede eder som Hunde". Den følgende Morgen (29de Septbr.), da Kongen stod op og klædte sig, sendte han sin Skosvend hen for at dræbe Ulf. Han vendte tilbage med uforrettet Sag, fordi Jarlen var gaaet i Lucii-Kirken. Da bød Kongen Nordmanden Ivar hvite, Haakon Ladejarls Dattersøn, der opholdt sig hos ham som hans Hirdmand og tilbragte Natten i samme Værelse, at gaa ind i Kirken og nedlægge Jarlen. Ivar havde ikke saa mange Betænkeligheder som Skosvenden; uden Hensyn til Kirkegriden gik han ind, fandt Jarlen i Choret, og gjennemborede ham. Presterne ved Kirken lode den strax tillukke, men aabnede den dog igjen paa Kongens Befaling at de skulde lukke den op og holde Messe; imidlertid maatte Kongen for dette Brud paa Kirkegriden skjøde betydelige Ejendomme til Kirken, og han forlod strax efter Roskilde og begav sig tilbage til sine Skibe, med hvilke han blev liggende i Øresund langt ud paa Høsten [1]).

---

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 149—151. Snorre, Cap. 162—163. Fagrskinna, Cap. 114, 115. Her nævnes ikke Ivar hvite, kun en „Ridder" som Ulfs Drabsmand. Her henlægges ogsaa Hardeknuts Underkastelse til Tiden efter Ulfs Drab. Knut, heder det, sendte Bud efter Hardeknut og Sven Ulfsøn, af hvilke den første faldt ham til Fode, udleverede ham Indseglet, og svor ham en Ed selv 12te, at han ikke skulde holde Danmark uden som et Len af Faderen, med Titel af Underkonge. Om Sven staar derimod intet andet, end at han længe opholdt sig i Sverige og nød stor Anseelse, fordi Olaf svenske, Anunds Fader, var hans Morbroder. Da det er langt sandsynligere, hvad Olafssagaen fortæller, at Hardeknuts Underkastelse skede før Ulfs Drab, og da det ikke engang er rimeligt at hans Søn Sven efter Drabet skulde have villet opholde sig hos Knut, eller begive sig til ham, om han end sendte Bud efter ham, ligesom Fagrsk. heller ikke veed om nogen Forhandling mellem Knut og Sven at fortælle, men strax efter lader ham „opholde sig i Sverige"; bliver det saa godt som aabenbart, at Sven ved Faderens Død har taget Flugten til Sverige,

Da Kongerne Olaf og Anund fik høre, at Knut havde lagt sig i Øresund med sin Hær, holdt de atter Huusthing for at raadslaa. Olaf sagde at det var gaaet aldeles som han gjettede, nemlig at Knut ikke længe vilde blive liggende i Helgeaa, og at det derfor nu alene kom an paa at være udholdende og tilbringe Høsten ombord paa Skibene, for at ogsaa den anden Deel af hans Gjetning skulde gaa i Opfyldelse, nemlig at Knuts Flaade for en stor Deel vilde opløse sig, og han selv kun beholde et ubetydeligt Antal Skibe tilbage, hvormed han neppe vilde kunne modstaa et Angreb af den forenede norsk-svenske Hær. Men Sviarne vægrede sig aldeles ved at oppebie Frosten og Vintren, om end Nordmændene havde Lyst dertil. Disse, sagde de, kjendte ikke til, hvilke Islag der ofte kunde danne sig paa den svenske Kyst, saa at ikke sjælden hele Havet frøs. Selv vilde de nu hjem og ikke længer ligge ude. De talte saa heftigt i Munden paa hinanden, og viste sig saa utaalmodige, at Kong Anund ikke vovede andet end at give efter, og virkelig drog bort med hele sin Flaade. Olaf blev en Tidlang liggende tilbage, idet han oftere havde Sammenkomster og Raadslagninger med sine fornemste Høvdinger, om hvad der under disse Omstændigheder var at gjøre. Hans Stilling var mislig nok. Han befandt sig langt fra sit Rige, hvor Stemningen ingenlunde var ham god, og hvor Udsendinger fra Knut allerede bearbejdede Folket, medens Vejen derhen var sperret for hans Flaade. Endogsaa i den Hær, der omgav ham, indfandt der sig hemmelige Udsendinger fra Knut, der gave sig i Tale med mange, tilbøde dem Penge og gave dem de bedste Løfter i Knuts Navn, og søgte paa alle Maader at forlede dem til Frafald, hvilket ogsaa for en stor Deel lykkedes, skjønt de, der saaledes havde ladet sig forføre, endnu ikke aabenbart lagde deres Sindelag for Dagen, men indskrænkede sig til, under de Raadslagninger, der holdtes, at sige snart et, snart et andet, og modsætte sig de af Olaf og hans paalidelige Venner fremsatte Forslag, saa at man ikke kunde komme til nogen Enighed. En Nat hændte det sig, at alle de Fanger, som

---

for at søge Beskyttelse hos sine Mødrenefrænder; han maa endog efter sin Mormoder Sigrid have haft Besiddelser i Sverige, nemlig en Deel af den saakaldte Sigridlev, hvoraf meget i det 13de Aarhundrede tilhørte hans Ætling Valdemar II, se dennes Jordebog i Langebeks Scr. rer. Dan. VII. S. 529. I Harald Sig. Saga, Cap. 26, staar ogsaa, at da Magnus den gode efter Hardeknuts Død var bleven Konge i Danmark, kom Sven Ulfsøn til ham fra Gautland: det siges udtrykkeligt at han havde opholdt sig hos Anund og ingen Erstatning havde faaet af Knut den mægtige for Faderens Død, hvilket neppe kan forstaaes anderledes end at Sven efter Ulfs Drab havde flygtet til Sverige. Ogsaa Mag. Adam (II. 71) fortæller at Sven Ulfsøn i 12 Aar opholdt sig i Krigstjeneste hos Anund (altsaa maaskee fra 1027—39) og derfra rejste til England. Saxo, S. 524, fortæller Anledningen til Ulfs Drab saaledes, at han ved et Gilde i Roskilde i Drukkenskab sang Smædeviser over Knuts Uheld i Helgeaa, og at Kongen derfor lod ham dræbe, dog ej i Kirken, men ved Bordet.

man havde gjort paa det sidste Krigstog, bleve slupne løs af Vestgøten Tove Valgøtssøn og Islændingen Egil Sidu-Hallssøn, den sidste af de fire Gisler, der endnu opholdt sig hos Kongen og havde gjort Følge med ham paa Toget. De skulde den Nat passe paa Fangerne, der holdtes bundne oppe i Land, og Tove ynkedes, som det fortælles, saaledes over at høre deres Jammer og Klage, at han overtalte Egil til i Forening med ham at skære deres Baand over og lade dem slippe bort. Herover blev Kongen, som venteligt var, meget opbragt, og ikke mindre Hæren; han havde nær ladet dem begge dræbe. Dog sparede han deres Liv, især da Tove lovede at bringe sin hedenske Fader Valgøt til Kongen for at han kunde blive døbt, hvilket ogsaa skede. Da Tove siden nævnes som en af Olafs troeste Tilhængere, kan man vel ej antage at Forræderi her var med i Spillet, men Sagen i sig selv maatte lige fuldt være Kongen meget ubehagelig [1]). Den fremskyndede maaskee hans Beslutning, at drage bort. Flere af hans Mænd raadede ham nu til at benytte den første gode Vind, og sejle ud gjennem Øresund, da Danerne, som de sagde, neppe vilde vove at angribe ham. Men Kongen lod Olaf Tryggvessøns Exempel være sig en Advarsel, og da han vidste, at der i Knuts Hær vare mange Nordmænd, mistænkte han, og visselig med Rette, dem af hans egne Mænd, der gave ham hiint Raad, for hemmeligen at staa i Ledtog med Knut. Han forkyndte derfor den Beslutning, at han vilde drage over Land gjennem Gautland til Norge; og at de som vilde følge ham, maatte gjøre sig rejsefærdige. Skibene med alle deres Forraad, som de ej kunde medtage, vilde han sende øster til en svensk Havn, hvor de kunde være under Sviakongens Varetægt. Den eneste, som vægrede sig ved at følge Kongen, var Haarek af Thjotta, der sagde at han var for gammel og tungfør, og for lidet vant ved at gaa, til at drage

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 153. Snorre, Cap. 165. Beretningen er egentlig legendarisk, og fortælles vidtløftigt saavel i den leg. Saga, Cap. 53—55, som i Flatøbogen (Fornm. S. V. S. 321); det heder at Olaf siden helbredede Egil for en Hjerte-Sygdom; Valgaut (ogsaa kaldet Valgard) gjeres til Jarl, og Begivenheden sættes i Forbindelse med en, som det synes, aldeles uhjemlet og urigtig Fortælling om et Fredsmøde, Olaf skulde have aftalt i Limfjorden med Knut, men hvor denne udeblev, og hvor Olaf fik saa tydelige Beviser paa at Knut vilde svige ham, at han besluttede at herje, tage alle femtenaarige og derover til Fange, og plyndre saa meget Gods som muligt. Disse Fanger skulde da Egil og Tove siden have sat paa fri Fod. Sagnet er aabenbart vedligeholdt i Egil Sidu-Hallssøns Æt; der tales ogsaa om at Egil havde sin Kone Thorlaug og Datter Thorgerd med sig, om hvilken sidste Kong Olaf sagde at hun var bestemt til en stor Lykke: her sigtes til, at hun siden blev Moder til den hellige Biskop Jon. Ligeledes nævnes Egils Søn, der efter hans Ven blev kaldet Tove, og dennes Datter Thordis. Naar det legendariske fraregnes, er der i sig selv intet urimeligt i selve Beretningen om Fangernes Løsladelse. At den fremskyndede Kongens Afrejse, siges temmelig tydeligt i Fornm. S. S. 323.

47 *

til Fods til Norge, og heller ikke gjerne lod sit Skib i Stikken. Olaf sagde at han gjerne skulde lade ham bære, om han blot vilde følge med dem, men forgjæves; Haarek havde nu engang bestemt sig til at drage til Vands, og det vilde han, om saa Knut laa med nok saa mange Hærskibe i Oresund. Olaf maatte lade ham have sin Vilje, og sendte sine Mænd afsted med de øvrige Skibe øster til **Kalmar**, hvor de bleve satte paa Land, og Redskab og Forraadene forsynede. Derpaa tiltraadte han Vandringen gjennem Sverige. Hans Mænd bare sine Gangklæder og Vaaben paa sig; de øvrige Klæder og Løsøre fortes i Kløv paa de Heste, de kunde faa. Vejen gik gjennem Smaaland og Vestergautland ned til Viken, og nord efter Viken til Sarpsborg. Kongen drog stille og fredeligt frem, og paa hele Vejen gjennem Sverige viste Indbyggerne ham den venligste Hjelpsomhed. I Sarpsborg indrettede han sig til Vintersæde, og gav de fleste af den forsamlede Hær Hjemlov, idet han kun beholdt enkelte Lendermænd hos sig, efter som det syntes ham tjenligst. Blandt dem vare alle Arnessønnerne, der stode i størst Anseelse hos Kongen. Hvad Kalf angaar, da kan Kongen dog ikke have haft synderlig Tillid til ham, men har vel helst ønsket at have ham under Opsigt. Det samme kunde ej have været afvejen med Haarek, men denne var nu allerede sin egen Herre. Da han paa sin Hjemrejse kom til Oresund, lod han Sejlet, Masten og Vindfløjen tage ned, Skibet ovenfor Vandgangen indhylle med graa Tjeld, og satte nogle af sine Mænd til at ro for og agter, medens de øvrige fik Befaling at sætte sig saa lavt nede som muligt. Knuts Udkiksmænd, der saa det uanselige, mastløse, kun ved svag Roning fremdrevne og tilsyneladende svært ladte Skib, troede at det var en Salt- eller Silde-Skude, og ændsede det ikke. Men da Haarek vel var kommen ud af Oresund og forbi Flaaden, lod han Masten sætte op med forgyldt Fløj, og det snehvide Sejl, med blaa og røde Staver, hejse. Knuts Mænd troede nu at det var Olaf selv, som sejlede der; men Knut sagde at Olaf var meget for klog til at han med et eneste Skib skulde ville vove sig igjennem den fiendtlige Flaade; og at dette snarere var Haarek i Thjotta eller en anden saadan Mand. Derfor, siges der, har man antaget for vist, at Knut vidste god Besked om Haareks Færd, og at han ej havde ladet ham slippe saa fredeligt igjennem, hvis der ikke tidligere var gaaet venskabelige Budsendinger imellem dem, hvilket ogsaa af de følgende Begivenheder bekræftede sig. Haarek fortsatte Rejsen og kom i god Behold til sit Hjem i Thjotta. At han ikke strax sluttede sig til Knut, kom formodentlig deraf, at han endnu havde endeel at udrette hjemme i Haalogaland, saaledes som det nedenfor vil sees [1]).

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 155, 156. Snorre, Cap. 168, 169. Fagrskinna, Cap 101, 102. Den leg. Saga, Cap. 66, 67. Fagrskinna lader Olaf selv begive sig til Kalmar med sin Flaade for der at oppebie at Danehæren skulde

76. Knuts Penge-Uddelinger i Norge. Olafs vanskelige Stilling.

Da Kong Knut hørte, at Olaf havde taget Vejen til Lands hjem til Norge, hævede han Ledingen, og gav alle sine Mænd Tilladelse til at adsprede sig i Vinterkvarterer, idet han selv drog tilbage til England for at foretage nye Udrustninger [1]). Dog forbleve de enkelte Tropper, han allerede havde medbragt, i Danmark; de bestode især af Englændere, tildeels ogsaa af Nordmænd og Folk fra andre Lande. Af de norske Høvdinger, der havde deeltaget i Toget med ham, vendte **Erling Skjalgsson** om Høsten tilbage til Norge, og fik ved Afskeden store Gaver af ham. Thore Hund forblev hos Knut. Med Erling fulgte ogsaa nogle Sendebud fra Knut, der havde en Mængde Penge og Kostbarheder hos sig, og rejste om Vintren vidt og bredt gjennem Landet for at uddele Gaver i Knuts Navn, og ved slige Bestikkelser skaffe ham flere Tilhængere i Norge. De foretoge sine Rejser under Erling Skjalgssøns mægtige Beskyttelse, hvilket viser, at deres Virksomhed især maa have omfattet den vestlige Deel af Landet. De havde alt for god Fremgang, thi en Mængde lod sig ved deres fristende Gaver og Tilbud forføre til Frafald fra Olaf, og til at love Knut deres Hengivenhed og Tjeneste [2]). Nogle gjorde det aldeles aabenlyst; de fleste holdt det endnu hem-

---

adsplittes, men desuagtet senere forlade Skibene i Barvik og derfra drage over Østergøtland, Smaaland og Vestergøtland til Viken. Den leg. Saga nævner ikke Kalmar, men lader dog Olaf fra „Bardvik" begive sig, som det i den ældste Kodex hedder, „gjennem Gautland, Smaaland og derpaa det vestre (Gautland) ned i Viken". Herefter skulde det altsaa virkelig synes, som om Bardvik laa østenfor Kalmar, men det kan umuligt forliges med de øvrige Beretninger om Kongens Rejse, allermindst med den, at begge Konger endnu samme Dag, da de forlode Helgeaa, om Aftenen skulde have naaet Barvik.

[1]) Dette siges udtrykkeligt i Fagrskinna, Cap. 103, saa vel som i de engelske Annaler, se ovf. S. 685; efter Olaf den hell. Saga forbliver Knut Vintren over i Danmark, hvilket neppe er rigtigt.

[2]) Olaf den hell. Saga, Cap. 158. Snorre, Cap. 171. Om Knuts Bestikkelser tales der paa mange Steder, nemlig i den leg. Saga, Cap. 68; Fagrsk. Cap. 103; Ágrip, Cap. 23; Thjodrek, Cap. 16; Saxo, S. 520, Florents af Worcester, Mon. hist. Br. I. S. 595, Legenderne hos Langebek, Scr. rer. Dan. II. 532, 533, 541, 543. Som haandgribeligt Beviis paa Knuts Bestikkelser i Norge, især hvor Erling Skjalgsson havde meest at sige, kan man vel ogsaa ansee de 1500 Stykker Sølvmynter, der i 1836 bleve fundne nedlagte under en stor Steen nær ved Ekersund (Eikundasund), af hvilke ingen er yngre end Knut, og de fleste ere engelske Mynter med Knuts og Ædhelreds Præg (se Urda, I. S. 329). Man maa vel her, som det sammestedes antydes, nærmest tænke paa Knuts eget Ophold i Eikundasund 1028, men det synes dog, som om der da var mindre Grund til at skjule eller nedgrave Pengene, end tidligere, da Bestikkelserne endnu dreves hemmeligt. Forskjellen i Tid gjør dog kun lidet til Sagen, thi i alle Fald maa Pengene have været nedlagte i 1028 eller sidst i 1027.

meligt, men vare derfor saa meget farligere. Alt dette kom, som venteligt var, snart for Olafs Øren. En fortalte ham eet, en anden et andet; det blev det almindelige Samtale-Emne ved Hirden, og det er ej at undres over, at hans Sind fyldtes med Uro, Mismod og Mistænkelighed, der oftere gav sig Luft. Saaledes viste han sig meget unaadig mod Sighvat Skald, da denne endelig, efter sin Udenlandsrejse, og sandsynligviis efter et længere Ophold i Danmark, strax ved Hjemkomsten til Norge indfandt sig hos ham i Sarpsborg. Kongen sad just ved Bordet, da Sighvat kom ind og hilste ham, men han vilde ikke modtage hans Hilsen. Sighvat kvad da et Vers, hvori han bad Kongen anvise ham, sin Stallare, Plads i Hallen. Men Olaf svarede: „jeg veed ikke om du nu længer anseer dig for min Stallare, eller om du er bleven Kong Knuts Mand". Sighvat svarede i et andet Vers, at Knut visseligen havde anmodet ham om at blive hans Mand, men at han havde svaret, at han ej kunde tjene mere end een Herre ad Gangen. Han paastod tillige at han havde været uretfærdigt bagvasket, og at han havde opholdt sig hos Knut alene som Gjest. Da anviste Kongen ham hans forrige Plads, og, siges der, Sighvat kom snart i lige saa stor Yndest hos Kongen som før. Der fortælles ogsaa, at Sighvat nu fulgte Kongen baade Dag og Nat, og at han til Julen fik et prægtigt guldhjaltet Sverd af ham, hvilket de andre Hirdmænd ikke lidet misundte ham. Imidlertid siges der ogsaa, at Sighvat var en stor Ven saavel af Haakon Jarl, som af Erling Skjalgssøn, og at han endog, da han hørte den første ilde omtale af Olafs Hirdmænd, fordi han trods sin Ed førte en Hær mod Kong Olaf, der havde skjenket ham Livet, halv om halv søgte at undskylde ham, idet han gav at forstaa, at det var vel, hvis alle kunde sige sig ganske rene for Svig. Sighvats Stilling ved Olafs Hof har altsaa neppe været saa ganske behagelig [1]).

Da Olaf havde mange Folk om sig, men ingen Indtægter fra det nordenfjeldske indløb til ham, eftersom de alle havde været anvendte til det forrige Aars Leding, blev det snart meget vanskeligt for ham at skaffe sig selv og sine det nødvendige Underhold i Tunsberg. Paa nogen Rejse til de vestlige og nordlige Kystfylker var der ej at tænke, da han deels manglede de nødvendige Skibe, deels havde faaet saadanne Efterretninger om den der herskende Stemning, at ingen synderlig Fred og Sikkerhed der var at vente for ham, hvis han ikke vilde omgive sig med en stor Hær. Han besluttede

---

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 157, 158. Snorre, Cap. 170, 171, 172. I Fortællingen om Sverdet heder det og, at Sighvat kvad et Vers derom, hvilket anføres. Men i den leg. Olafssaga, Cap. 62, tillægges dette samme Vers Ottar svarte. Det er imidlertid sandsynligere, at den hist. Saga her, som sædvanligt, har Ret, især da Verset udtrykkeligt handler om at Sverdet var prydet med Guld, og der siden hentydes til dette Guldhjalte af Thormod Kolbrunarskald i Stiklestadslaget. Olaf den hell. Saga, Cap. 191. Snorre, Cap. 220.

derfor strax efter Julen (1028) at rejse om paa Oplandene, hvor hans egentlige Hjem var, og hvor Folket, som man seer, stedse var ham meest hengivent [1]). Da han kom derop, indbøde Lendermændene og de rige Bønder ham, for saaledes at lette ham hans Bekostninger. Saaledes kom han ogsaa op til den nordlige Deel af Hedemarken, hvor han tog sit Ophold hos en af sine Aarmænd, ved Navn Bjørn; denne var gautsk af Fødsel og noget skyldt til Dronning Aastrid, hvis Indflydelse han ogsaa havde at takke, at han havde faaet denne Aarmenning og Kongens Syssel i den øvrige Deel af Hedemarken, hvormed ogsaa Bestyrelsen af Østerdalen var forenet. Han var meget lidet yndet af Bønderne. Der havde just indtruffet mange Kvægtyverier i Bygden, hvor Bjørn var, og paa et Thing, som i den Anledning blev holdt, havde han udtalt sin Mistanke mod Østerdølerne, thi slige afsides boende Folk i Skovbygderne, sagde han, vare ligest til at have begaaet saadanne Forbrydelser. Østerdalene vare nemlig i den Tid endnu kun lidet bebyggede; Gaardene laa spredte i Skovrydninger eller ved Vandene, og kun paa faa Steder fandtes større samlede Bygder. Især søgte han at henlede Mistanken paa to unge, evnelige Mænd, ved Navn Dag og Sigurd, Sønner af en rig Mand i Østerdalen, ved Navn Raud. Deres fornemme Væsen, og Stads i Klæder og Vaaben havde længe været ham en Torn i Øjnene, og da de nu paa Thinget svarede paa Østerdølernes Vegne, og tilbageviste Beskyldningen, lod han sin Harme gaa ud over dem. Da Kongen kom, blev Sagen forebragt ham, og Bjørn udtrykte ligeledes for ham sin Mistanke mod Rauds Sønner. Der blev sendt Bud efter dem, og de kom strax. Men da Kongen fik dem at see, sagde han at de slet ikke saa ud til at være Tyve, og modtog derimod en Indbydelse, de bragte fra deres Fader, om at besøge ham i et Tredages-Gilde med alle sine Folk. Bjørn fraraadte ham at rejse, men han ændsede det ej, og kom til Raud, hvor han forefandt et prægtigt Gjestebud. Han erfarede nu, at Raud var en rig Mand af en fornem svensk Æt, men at han var flygtet til Østerdalen med sin Hustru Ragnhild, der var en Syster af Kong Ring Dagssøn, den samme, som i sin Tid var bleven fangen af Kong Olaf og nødsaget til at flygte. Kongen erkjendte sig derfor selv som hans Sønners Frænde, og da han merkede at de vare meget forstandige, spurgte han om der ej var noget, som de især havde lagt sig efter. Sigurd sagde at han forstod sig paa at udtyde Drømme, og bestemme Dagens Tider uden at see Himmellege-

---

[1]) Det heder i Olaf den hell. Saga, Cap. 158, Snorre, Cap. 172, at Olaf drog til Oplandene, uagtet der endnu ej var hengaaet saa lang Tid siden han sidst var der, som det var lovbestemt eller Skik og Brug. Denne Tid skulde, som vi ovenfor have seet (S. 576) være 3 Aar. Men da nu Olaf sidst havde været paa Oplandene Vintren 1024—25, var virkelig Tiden udløben, og Sagafortællerne maa altsaa her have erindret Fejl.

merne; Dag derimod, at han, ved ret at betragte en Mand, skulde kunne skjønne hans Dyder og Lyder. Kongen bad ham til en Prøve at fortælle ham hans egne Lyder, og da Dag nævnte dem, sagde han at han havde Ret. Han bad ham nu at sige sin Mening om Bjørn. Dag sagde at han var en Tyv, og at det ikke var nogen anden end ham, der havde begaaet alle hine Tyverier den forrige Høst: til Beviis vilde man endnu paa Bjørns Gaard kunne finde de stjaalne Dyrs Been, Horn og Huder. Da Kongen efter de tre Dages Forløb forlod Rauds Gaard, fik han ved Afskeden store Vennegaver, og Rauds Sønner fulgte med ham. Han lod strax anstille Undersøgelser paa Bjørns Gaard, og Levningerne af de stjaalne Dyr bleve ganske rigtigt fundne. For Dronningens Skyld lod Kongen Bjørn slippe derfra med Livet, men han jog ham ud af Landet [1]).

Paa Hedemarken havde den unge **Thore**, en Søn af Olve paa Egg, Stifsøn af Kalf Arnesson og Systersøn af Thore Hund, nys nedsat sig. Han havde nemlig gjort et godt og rigt Giftermaal, og derved erhvervet Besiddelser der i Egnen. Han var stor, sterk og smuk, meget vennesæl, og betragtedes allerede som en vordende Høvding. Ogsaa han indbød Kongen til sig med hele hans Følge, og Kongen modtog Indbydelsen. Gildet var meget herligt, og paa Gaarden fandtes saa megen Pragt og Rigdom, at Kongen og hans Mænd ikke vidste hvad de meest skulde beundre, Husebygningerne, Bohavet, Bordtøjet, Bevertningen eller Verten selv. Ogsaa til Dag udtalte Kongen sin Beundring. Dag sandede Kongens Ord, men svarede dog noget undvigende. Kongen, som nu oftere havde havt Anledning til at sætte Dags dybe Menneskekundskab paa Prøve, og havde fattet den største Tillid til ham, bad ham at udtale sig bestemtere, og sige, hvad han havde at udsætte paa Thore. Dag svarede at han nok skulde sige det, hvis Kongen ogsaa vilde overlade ham at bestemme Straffen for Thores Fejl. Derpaa vilde Kongen ikke indlade sig, da han, som han sagde, ej vilde henskyde sine Domme under andre; men fordrede dog at Dag skulde besvare hans Spørgsmaal. „Dyrt er Drottens Ord", svarede Dag; „jeg faar da ud med Sproget: det gaar Thore som saa mange, at han er alt for begjærlig efter Gods". „Er han da Tyv eller Ransmand", spurgte Kongen. „Ingen af Delene", svarede Dag. „Hvad er da paafærde med ham", spurgte Kongen. „Han har", sagde Dag, „for at faa Gods og Guld lovet at svige sin Herre, idet han har modtaget Bestikkelser af Kong Knut for at staa dig efter Livet". „Hvorledes kan du bevise det", sagde Kongen. „Han bærer en diger Guldring paa Armen", sagde Dag; „den har han faaet af Knut,

---

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 159, 160, Snorre, Cap. 173, 174. I Flatøbogen staar der en vidtløftig Fortælling om Kongens Besøg hos Raud, der og kaldes Raudulf eller Ulf, om hans Drømmeudtydninger og underlige Kunster (Fornm. S. V, 1) men den bærer Præget af at være senere udsmykket.

og derfor lader han ingen see den". Kongen blev, som man let kan forestille sig, meget harmfuld derover, skjønt det rigtignok maatte være noget, han kunde vente, at Thore, hvis Fader han havde ladet dræbe, og som dertil var en Systersøn af Thore Hund og Fætter af Aasbjørn Selsbane, ej kunde være ham god. Da han siden sad til Bords, og alle vare lystige efter at Bægrene flittigt havde gaaet rundt, kaldte Olaf Thore til sig, der gik om og saa sine Gjester til Gode. Thore stillede sig foran Kongen og lagde Hænderne paa Bordet. Kongen spurgte ham, hvor gammel han var. „Atten Aar", svarede Thore. „Du er en stor og drabelig Mand, til at være saa ung", sagde Kongen, idet han tog hans høire Arm og strøg den med sin Haand op mod Albuen. „Tag varligt", sagde Thore, „thi jeg har en Byld paa Armen". Kongen følte at der var noget haardt under, og sagde: „veed du da ikke, at jeg forstaar mig paa Lægekunsten? lad mig see Bylden". Thore, som saa at det ej nyttede længer at skjule Ringen, tog den frem. „Har du faaet den fra Kong Knut", spurgte Kongen. Thore kunde ikke negte det. Kongen lod ham strax gribe og sætte i Jærn. Da traadte hans Stiffader Kalf Arnesson frem, bade om Fred for ham og tilbød Pengebød paa hans Vegne. Mange andre bade ligeledes for ham og tilbøde sit Gods. Men Kongen var saa vred, at det ej nyttede at tale til ham. Thore, sagde han, skal have slig Dom, som han tiltænkte mig. Siden lod han ham dræbe. Saa vel fortjent, som denne Straf var, saa uforsigtigt var det dog af Kongen, netop paa denne Tid, da hans Magt stod paa saa svage Fødder, at lade den fuldbyrde i dens hele Strenghed. Thi dette vakte den største Uvilje saavel paa Oplandene, som især i Throndhjem, hvor Thore havde sine fleste Frænder. Ogsaa Kalf Arnesson, som allerede forud ikke var Kongen god, blev ham nu end mere fiendsk, thi han holdt meget af Thore, som han selv havde opdraget. Thores Drab drog ogsaa strax flere efter sig. Hans ældre Broder **Grjotgard**, ligeledes en dygtig og drabelig Mand, opholdt sig just paa Hedemarken, omgiven af en betydelig Skare. Saa snart han hørte at Thore var dræbt, begyndte han aabenbar Fejde med Kongen, idet han angreb hans Mænd og herjede hans Ejendomme, hvor han fandt dem. Han tog ofte sit Tilhold i Skovene eller andre Skjulesteder. Da Kongen hørte om denne Ufred, lod han Grjotgards Bevægelser udspejde, og erfarede endelig engang, at han havde taget Natteleje i Nærheden af det Sted, hvor Kongen selv opholdt sig. Olaf drog strax om Natten derhen med sine Mænd, kom did i Dagningen, og lod Huset, hvori Grjotgard og hans Følge befandt sig, omringe. De vaagnede ved Larmen og grebe til sine Vaaben. Grjotgard løb ud i Forstuen og spurgte, hvo Angriberen var. Det blev ham sagt, at det var Kongen selv. Da spurgte han, om Kongen kunde høre, hvad han sagde. Kongen, der stod foran Døren, bad Grjotgard sige, hvad han vilde, da han godt kunde høre hans Ord.

„Ikke beder jeg om Fred", sagde Grjotgard, og løb i det samme ud med Skjoldet over Hovedet og draget Sverd i Haanden. Det var hans Hensigt, at gjennembore Kongen, men da det endnu ikke var ret lyst, og han derfor ikke saa tydeligt, traf han Arnbjørn Arnesson, som faldt død ned paa Stedet. Grjotgard blev ogsaa strax dræbt tilligemed største Delen af hans Flok. Efter disse Begivenheder vendte Kongen tilbage til Viken. Opholdet paa Oplandene kunde ej længer være ham behageligt, ja neppe engang sikkert [1]).

Omtrent paa samme Tid tog ogsaa Haarek i Thjotta Masken af, idet han begyndte med at tage Hevn for den Forhaanelse, hans Huuskarle havde lidt af Aasmund Grankelssøn. Hans tyvesædede Skib laa sejlfærdigt udenfor Gaarden, og han foregav at han vilde til Throndhjem. Men en Aften om Vaaren gik han ombord med sine Huuskarle, til et Antal af henved 80 Mand. De roede hele Natten, og kom om Morgenen til den gamle Grankells Huus. De omringede og satte Ild paa det. Grankell selv, og de fleste paa Gaarden, brandt inde; kun faa kom ud, og bleve strax dræbte. I alt omkom der tredive Mand. Derpaa vendte Haarek tilbage til Thjotta, og blev siddende hjemme i Rolighed. Aasmund Grankelssøn, den nærmeste til at hevne denne Udaad, og den eneste, der havde Magt og Mod dertil, var nede hos Kongen, og kunde saaledes intet foretage sig mod Haarek. Af de øvrige Haalogalændinger var der ingen, som vovede eller vel endog skjøttede om at kræve Haarek til Regnskab; selv bød han heller ingen Bod. Han, saa vel som de øvrige frafaldne, ventede nu alene paa Kong Knuts Komme.

77. Knut den mægtiges Tog til Norge. Landet underkaster sig ham.

Tiden hertil var ikke længer fjern. Knut rustede sig paa det ivrigste, for at gjøre et Tog til Norge og optræde med saadan Vælde, at han strax og uden Sverdslag kunde fuldende Landets Underkastelse, hvilken han allerede saa godt havde forberedt ved sine Bestikkelser. Vi have ovenfor seet, at han ej nøjede sig med den Hær, som han allerede om Sommeren 1027 havde bragt sammen i Danmark, men at han om Høsten efter endt Felttog vendte tilbage til England for at gjøre nye Udrustninger, medens de øvrige Tropper forbleve i Danmark, og der fordeeltes i Vinterkvarterer. Fra England skal Knut om Vaaren 1028 have bragt en Flaade af ikke færre end 50

---

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 161. Snorre, Cap. 175, 176. Den leg. Saga, Cap. 68, omtaler dette paa en forvirret Maade. Da Olaf, heder det, i sit Riges 11te Aar merkede at Knuts Bestikkelser havde virket, lod han dræbe fire Mænd for sine Fiender, blandt dem een, som var Systersøn af Thore Hund, en anden, ved Navn Grjotgard, der var gift med den Kone, som siden giftede sig med Kalf Arnesson. Altsaa forvexles her Grjotgard med Faderen Olve.

Langskibe [1]). Hans hele Styrke skal tilsammen have udgjort tolv Hundreder (1440) Skibe, hvoriblandt dog alle Slags Smaaskuder og Transportskibe maa være iberegnede. Olaf havde paa sin Side heller ikke været ledig. Da han kom ud til Tunsberg, lod han Leding opbyde i alle Sysler, og sendte tillige Folk øster til Gautland efter sine Skibe med Tilbehør, hvilke han Høsten forud havde ladet blive tilbage der. Med begge Dele gik det imidlertid heel smaat og langsomt, thi af det opbudte Ledingsfolk kom der kun et nogenlunde rigeligt Antal fra de nærmeste Hereder, medens kun faa indfandt sig langvejsfra, saa at man tydeligt kunde see, at Landets Indbyggere i det hele taget havde vendt sig fra ham; og til Gautland var det lige saa vanskeligt at komme nu, som tidligere, da Knut med sin store Hær bevogtede de danske Sunde. De Skibe, Ledingstropperne bragte, vare kun de sædvanlige smaa Bondefartøjer. Da det rygtedes i Norge, at Kong Knut samlede en stor Hær, med hvilken han agtede at hjemsøge Landet for at lægge det under sig, blev Opsætsigheden mod Olaf endnu mere aabenbar, og fra den Tid kom der kun meget lidet Folk til ham. Sighvat Skald har i Vers, der endnu ere opbevarede, udtalt sin Harme herover. Kongen holdt oftere deels Hirdstevner, deels ogsaa Huusthing med hele den forsamlede Hær, for at raadslaa om, hvad man skulde foretage sig. „Det nytter ikke at dølge“, sagde han, „at Knut vil hjemsøge os i Sommer med en stor Hær, medens vi derimod kun have en liden Styrke, og Folket i Landet desuden nu ikke er at stole paa for os“. Men det lader ikke til, at man kunde hitte paa noget andet Raad, end at holde sig stille i Viken, og oppebie, hvad Knut vilde foretage sig [2]).

Knuts Flaade, der var bleven tilbage i Danmark, samlede sig efter hans Befaling ved Limfjorden, hvor han selv ogsaa indtraf med den sidste i England samlede Styrke [3]), for derfra at drage lige over til Agder og videre mod Vesten og Norden, da det især var Kystfylkerne, eller Gulathingslagen og Frostathingslagen, hvor han havde sikret sig Tilhængere. Haakon Jarl, saa vel som de fleste frafaldne Nordmænd, der havde søgt til ham, fulgte nu med. Fra Limfjorden sejlede han saa hurtigt som muligt til Ag-

[1]) Disse 50 Skibe nævnes udtrykkeligt, som ovenfor omtalt (S. 682) i Chron. Sax., dog saaledes at det ej i den ældste Kodex udtrykkeligt siges at han drog fra England til Norge, hvilket dog rigtignok ogsaa her synes at være underforstaaet. I Fagrsk., Cap. 103 og 104, staar der ligeledes udtrykkeligt, at Knut, efter at han om Høsten 1027 var vendt tilbage til England, den følgende Vaar udbød Almenning baade fra England og Danmark, drog fra England til Limfjorden, og satte derfra over til Agder.

[2]) Olaf den hell. Saga, Cap. 161, 162. Snorre, Cap. 177, 178.

[3]) Saaledes Fagrsk., Cap. 104, hvilket i sig selv er rimeligst. Olaf den helliges Saga, der lader Knut blive Vintren over i Danmark, fortæller dog at han med sin Flaade styrede til Limfjorden og satte over til Norge.

der, hvor han strax lod stevne Thing. Bønderne indfandt sig strax, toge ham til Konge og stillede ham Gisler. Saaledes gik det ogsaa i de øvrige Fylker, eftersom han drog nordefter. Ingensteds løftedes endog en eneste Stemme imod ham; men han blev overalt tagen til Konge, indsatte Sysselmænd, og modtog Gisler af Bønderne, der flokkede sig til ham fra Hereiderne. Han laa en Stund i Eikundasund; der kom Erling Skjalgsson til ham med en stor Skare, og Knut og han forbandt sig med hinanden paany. Knut, der var gavmild med store Løfter, lovede ham at forlene ham med alle Fylker mellem Stad og Rygjarbit, altsaa hele Gulathingslagen paa Søndmøre nær. Dette var mere, end Erling havde haft endog under Olaf Tryggvesson. Knut standsede ikke, førend han kom til Nidaros. Hans Tog langs Norges Kyst er levende beskrevet af et Ojevidne, den islandske Skald Thorarin Lovtunga, der selv var med paa Toget, og som allerede forhen havde digtet en Draapa om Knut [1]), men nu ogsaa forevigede dette Tog i en egen Draapa, kaldet Tugdraapa, der i Versemaal og Indhold har saa meget tilfælles med Sighvats Draapa om Knut, at man næsten maa antage den ene for en Efterligning af den anden. „Den raske Fyrste", siger han, „førte ingen liden Hær ud fra Limfjorden. De flinke Egder betragtede med Forbauselse Sejrfyrstens prægtige Færd, thi hans Skib var heelt forgyldt, og her var i Sandhed Syn for Sagn. De kulsorte Havheste stevnede frem paa Havet foran Lister, hele Eikundasund var bedækket med Skibe. De troe Hirdmænd styrede hvast forbi Hornelens gamle Klippe, og da Søhestene plojede Bølgen udenfor Stad, var Kongens Færd ikke daarlig. I herlig Bor bare Bølgerne de lange Snekker forbi Stimshesten; Havets Falke floj saa godt fra Syden at Herren omsider kom nord til Nid" [2]). Da Olaf var kommen til Nidaros, stevnede han 8 Fylkers Thing paa Ørene, eller det saakaldte **Ørething**, og blev her tagen til Konge for hele Norge. Thore Hund havde ledsaget ham fra Danmark, og var nu hos ham, ligeledes indfandt Haarek sig fra Haalogaland. Begge lode sig nu udnævne til Knuts Lendermænd, og svore ham Troskabsed. Han gav

[1]) Om denne Thorarin fortæller Olaf den hell. Saga det med Hensyn til Knuts Fordringer charakteristiske Træk, at Knut, da han havde erfaret, at Thorarin havde digtet en Flokk om ham, d. e. et mindre Kvad, der sædvanligviis digtedes til Jarler og ringere Mænd, blev saa vred at han truede med at lade ham dræbe, hvis han ikke næste Dag havde bragt en fuldstændig Draapa istand. Thorarin forandrede Flokken til en Draapa ved at forøge den med de nødvendige Stev eller Omkvædsvers m. m.; og da lønnede Knut ham ogsaa med 50 Merker Sølv. Denne Draapa kaldes ogsaa Hovedløsningen, fordi Thorarin derved løste sit Hoved eller frelste sit Liv.

[2]) Denne Tugdraapa udmerker sig ved sine smukke Linjerim, der ej godt kunne gjengives i Oversættelsen, se Olaf den hell. Saga, Cap. 166. Snorre, Cap. 182. Fagrsk., Cap. 141. Den leg. Saga, Cap. 76.

dem store Vejtsler og derhos Finnefærden, med andre Ord, han forlenede dem med hele Haalogaland; dertil gav han dem store Gaver. Alle andre Lendermænd, der kom til ham, og vilde hylde ham, gav han ligeledes baade Vejtsler og Gods med rund Haand, saa at de alle fik større Magt end hidtil [1]).

Knut havde saaledes uden Sverdslag underkastet sig alle Kystfylkerne eller hvad der dengang ansaaes for det egentlige Norge, og havde tillige paa Orething faaet Kongetitelen over det hele Rige. Merkeligt nok, det var nu just den Deel af Riget, der hidtil havde viist Danekongerne Hengivenhed, nemlig Viken og Oplandene, som længst blev Olaf tro, medens derimod Kystfylkerne, eller den Deel, der ellers var Haarfagre-Stammens Støtte, nu allerførst gav sig i Danekongens Vold. Men hertil bidrog vel deels, at Olaf selv hørte hjemme paa Oplandene, deels at han nu i denne Tid opholdt sig i Viken, og ved sin personlige Nærværelse hindrede Folket fra aabenbart Frafald. Da Knut saaledes var bleven anerkjendt som Norges Konge, holdt han i Nidaros et stort Thing, baade for Nordmændene og de ham ledsagende fremmede Tropper. Her satte han sin Søn Hardeknut i Højsædet hos sig, gav ham Kongenavn, og tildeelte ham Danmark; hvad Norge derimod angaar, bekjendtgjorde han, at han satte sin Systersøn **Haakon Jarl** til at bestyre all det Land, han paa dette Tog havde vundet [2]). Fremdeles tog han Gisler af alle Lendermænd og Storbønder, enten deres Sønner, Brødre eller andre Nærpaarørende. Saa snart Haakon Jarl havde antaget Regjeringen, traadte **Einar Thambarskelve** frem af Privatlivet og sluttede sig aabenlyst til ham. Hidtil havde han, som det synes, holdt sig tilbage, da han formodentlig enten nødig vilde træde i umiddelbar Forbindelse med Knut, eller ogsaa har anseet sig bunden ved sit Forlig med Olaf, saa længe denne var Landets virkelige Konge. Men Knuts Anerkjendelse paa Orething som Norges Konge var tillige en Erklæring af Folket, at Olaf havde ophørt at regjere. Haakon gav Einar alle de Vejtsler, som han forhen havde haft under Jarlerne Eriks og Sveins Regjering. Knut lod sig det ogsaa være heel magtpaaliggende at vinde den storættede, indflydelsesrige Einar. Han gav ham store Gaver, og ifølge sin sædvanlige Politik end større Løfter. Han sagde at Einar skulde være den øverste og gjæveste af alle ikke fyrstelige Personer i Norge, saalænge Haakon herskede, og lod sig derhos forlyde med, at om denne ej var til, vilde ingen efter hans Mening være nærmere eller bedre skikket til at bære Jarlsnavn i

---

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 161. Snorre, Cap. 180. Orething nævnes ej udtrykkeligt i Olaf den hell. S., men derimod baade i Fagrsk. og den legend. Saga.

[2]) Dette omtales ogsaa i Thorarin Lovtungas Kvad: „da gav den forstandige Konge sin Systersøn hele Norge, ligesom han gav sin egen Søn Danmark".

Landet, end Einar eller hans Søn Eindride, for hans Æts Skyld. Disse Løfter faldt Einar godt i Øret, og Knut opnaaede derved sit Ønske, at Einar aldeles lod sig vinde, og tilsagde ham Troskab [1]).

Da Kong Knut havde befæstet sit Herredømme i det Nordenfjeldske og indsat Haakon Jarl til sin Statholder, drog han atter sydefter. Fremdeles holdt han Thing med Bønderne, sandsynligviis i de Hereder, hvor han ikke paa Opreisen havde været, og modtog Troskabsed og Gisler. I al denne Tid havde Kong Olaf holdt sig uvirksom i Oslofjorden. De Mænd, han havde sendt til Gautland efter Skibene, vare slupne ud af Øresund, da Knut samlede hele sin Flaade i Limfjorden; men de bragte ikke paa langt nær alle de Skibe, Olaf havde ladet blive tilbage. De fandt dem nemlig i en saa daarlig Forfatning, at de ansaa det tjenligst at brænde de fleste og kun beholde tretten, der vare i nogenlunde ordentlig Stand, tilligemed Redskaben og Forraadene. Med denne ubetydelige Styrke kunde Olaf ikke tænke paa at gjøre Knut nogen Modstand. Da han derfor hørte at Knut drog nordefter, forlod han Tunsberg, og styrede med sine Skibe længer ind i Oslofjorden og derfra ind i Dramnsfjorden. Her, hvor hans Frænder boede i Nærheden, og hvor hvor han derfor var sikrest paa at møde Velvilje og Troskab, holdt han sig den hele Tid, Knut var i Norge, stundom opholdt han sig paa Oplandene, sandsynligviis hos sine Frænder paa Ringerike [2]). Da Knut kom tilbage til Agder, styrede han ikke lige tilbage til Danmark, men seilede over Folden til Sarpsborg, hvor han ligeledes holdt Thing, og lod sig Landet tilsværge. Saaledes var han nu ogsaa hyldet i Viken, og havde, som det siges, underkastet sig Norge uden Sverdslag, saa at han nu beherskede trende Thjodlande. Da først vendte han tilbage til Danmark, og derfra om Vaaren det følgende Aar til England [3]), efter at have udnævnt Harald, en Søn af Thorkell den høie, til Statholder i Danmark, eller Formynder for Hardeknut. Da Olaf hørte at Knut var borte, vendte han tilbage til Tunsberg. Det var allerede sildigt paa Aaret. Hans Kongedømme i Norge maatte nu aldeles siges at være ophørt [4]).

78. Olafs Kystreise. Erling Skjalgssøns Fald.

For Olaf var der nu egentlig intet andet tilbage, end at forlade Landet, da han under disse Omstændigheder ei længer kunde have noget blivende Sted

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 165, Snorre, Cap. 181, Fagrskinna, Cap. 105. Den legendariske Saga, Cap. 68. Ogsaa i Chron. Sax. siges det at Knut i Aaret 1028, efterat have drevet Olaf fra Landet, aldeles tilegnede sig Norge.

[2]) Fagrskinna, Cap. 105, siges der udtrykkeligt, at Olaf opholdt sig paa Oplandene, medens hans Skibe laa i Oslofjorden. Olaf den helliges Saga og Snorre nævne intet derom.

[3]) Chron. Sax. ved 1029. Olaf den helliges Saga, Cap. 174, Snorre, Cap. 195.

[4]) Olaf den helliges Saga, Cap. 167, 168, Snorre, Cap. 183, 184.

i Norge. Dog vilde han endnu gjøre et sidste Forsøg, om det maaskee kunde lykkes ham at bringe de vestlige Fylker og Thrøndelagen tilbage til deres Lydighed. Han drog afsted med sine faa Skibe og de Folk der vilde følge ham. Allerede under sin Fart ud af Viken merkede han at der kun var liden Hjelp at faa enten i Penge eller af Folk, thi alene de, der byggede Øer eller Udnæs sluttede sig til ham, sandsynligviis mere af Tvang end med deres gode Vilje. Saaledes gik det ogsaa paa hans Fart længer vestover. Han fik kun Folk og Pengeunderstøttelse for saa vidt det kunde falde sig paa hans Vej, men gik sjælden eller aldrig i Land, da han overalt merkede at Landet var sveget fra ham. Hans Fart var langsom, da han kun fik daarlig Vind, og det var allerede ved Vintrens Begyndelse. Han laa meget længe mellem Seløerne strax vestenfor Lindesnes, og fik der vide af Kjøbmænd, hvad der foregik nordenfor. Saaledes underrettede man ham om, at Erling Skjalgssøn havde en stor Skare samlet paa Jæderen, og at hans Skejd, saa vel som mange andre Skibe, der tilhørte Bønderne, Skuder, Langskibe og store Rofartøjer, laa sejlfærdige ved Kysten. Kongen vovede sig da nord til Eikundasund, hvor han en Stund blev liggende. Da spurgte han og Erling gjensidigt til hinanden, og Erling drog endnu flere Folk sammen. Thomasmessedag (den 21de December) blæste der en hvas Søndenvind; det var tillige Regn og Slud, og Kongen lagde derfor ud, i Haab om at komme i en Hast og ubemerket forbi Sole og Erlings Flaade. Erling fik imidlertid over Land Nys om Kongens Afrejse, og lod strax blæse til Opbrud for sin hele Hær. Dog kom Kongen forbi Jæderen forend han var ganske færdig. Det var hans Hensigt at søge hen i de indre Egne af Bukn-Fjord, for, om muligt der at faa sig Folk og Penge. Dog var Erlings Flaade i Hælene paa ham, og nærmede sig mere og mere, da de Skibe, hvoraf den bestod, vare lette og intet andet havde at bære end Folk og Vaaben, medens derimod Kongens Skibe, der havde ligget ude den hele Sommer, Høst og Vinter, vare opsvulnede og dertil tungt ladede. I Spidsen for den fiendtlige Flaade sejlede Erlings store Skejd, der gik hurtigere end de øvrige Skibe. For ej at fjerne sig for meget fra dem, bød han sine Mænd at tage Rev i Sejlene. Da Olaf merkede dette, og nødig vilde komme i Kamp med den hele Flaade, der var hans langt overlegen, søgte han ved List at lokke Erling fra sit Følge, for at kunne gjøre det af med ham alene, inden de andre kom efter. Han befalede i den Hensigt sine Mænd at lade Sejlene synke og stikke Aarerne ud, som om de af alle Kræfter søgte at komme afvejen, medens de derimod i Virkeligheden skulde sagtne Farten saa meget som muligt. Da Erling saa dette, troede han at de anstrengte sig til det yderste, og bød derfor sine Mænd tage Revene ud og sætte afsted efter dem saa hurtigt de kunde. Paa den Maade fik Skejden atter et betydeligt Forspring. Da Olaf kom forbi Tungenes, skjulte dette ham for Erling, der troede at

Kongen fremdeles sejlede videre alt hvad han kunde. Men i dets Sted lagde Kongen sig i Sundet ved **Utstein** nordenfor **Tunge-Oerne**, nærved Renneso, og ventede her paa Erlings Ankomst [1]). Det varede heller ikke længe, forend Erlings Skejd kom ind i Sundet. Da saa han til sin Forundring, at hele Kongens Flaade laa der. Paa Flugt var der nu ej at tænke. Han lod derfor Sejlet falde og greb til Vaaben. Paa alle Kanter omringedes Skejden af de kongelige Skibe, og der opstod en heftig Kamp, idet Erling og hans Mænd forsvarede sig med fortvivlet Mod til det yderste. Men Overmagten var saa stor paa Kongens Side, at det ej varede længe, forend Mandefaldet begyndte at blive hyppigt i Erlings Skare. Kongen entrede med sine Mænd, og gik haardt frem. Erlings Mænd faldt, hver i sit Rum. Paa begge Sider kæmpedes med den største Forbitrelse. Hverken, heder det, bad man synderligt om Fred, eller fik den, om man bad derom. Tilsidst stod Erling alene tilbage i Løftingen, med Hjelm, Spyd og Skjold. Han blev angreben baade fra For-Rummet og fra de øvrige Skibe, dog kunde man i lang Tid ikke komme ham nær uden med Skud og Spydstik. Han hug Odden af Spydene, og forsvarede sig saa herligt, at ingen kunde erindre at havde seet nogen holde sig saa længe mod saa mange Mænds Angreb. Aldrig søgte han at undkomme eller bad han om Fred. Da gik Kongen selv agter i For-Rummet, og sagde: „Du sætter jo ret dit Ansigt mod os idag, Erling!" „Ansigt mod Ansigt skulle Ørnene hugges", svarede Erling; „vil du give mig Fred?" „Det skulle vi see paa dit Ansigt, inden vi skilles ad", sagde Kongen [2]). Da kastede Erling Vaabnene fra sig, gik ned i For-Rummet og tog Hjelmen af. Han var nu gammel, og hans Haar graasprengt [3]). Mangehaande Følelser maa have krydset

---

[1]) Efter nogle Haandskrifters Læsemaade skulde det synes, som om Slaget forefaldt i Buknesund ved Øen Bukn paa Nordsiden af Fjorden. Men Benævnelsen „Tunge-Øer", den legendariske Sagas Ord „nordenfor Tunga (Tungenes) ved de Øer, som kaldes derefter", og endelig at Skaldene Bjarne og Sighvat begge nævne Utstein som det Sted, i hvis Nærhed Slaget stod, viser, at Bókn eller Búkn her betyder „Buknfjorden" eller Stavangerfjorden, og at Slaget maa have været holdt strax nordenfor Utstein, som Bjarne Skald siger i sit Kvad om Kalf (Olaf den helliges Saga, Cap. 173, Snorre, Cap. 183). Det heder ogsaa siden at Tryggve Olafsøn stred i Soknesund nordenfor Jæderen ikke langt fra det Sted hvor Erling faldt.

[2]) Disse Udsagn, hvis Korthed og Ordspil ej godt kunne gjengives i dansk, lyde saaledes: Olaf sagde: „öndverðr horfir þú við ídag, Erlingr"; eller efter den legendariske Saga og Fagrskinna: „við horfir þú ídag nú, Erlingr!" Hertil svarede Erling med det gamle Ordsprog: „öndverðir skulu ernir klóask; eða viltu gefa mér grið"? Kongens Svar lød da: „á öndverðum mun þér þat sjá áðr en vit skiljumsk". Sighvat Skald lægger udtrykkeligt hiint Ordsprog i Erlings Mund, og nævner ligeledes, hvorledes han længe stod ene i Løftingen og forsvarede sig „nordenfor Tunga ved Indgangen til Bukn".

[3]) Han maa nu omtrent have været 63 Aar, se ovenfor S. 293, 294.

sig i Kongens Bryst. I Oldingen, som stod for ham, saa han sin bitreste og farligste Fiende, hvilken et uventet Held nu havde bragt i hans Hænder. Hans nærmeste Tanke maatte være at lade ham undgjelde sit Landsforræderi. Men paa den anden Side kunde en klog Eftergivenhed nu maaskee sikre ham Erlings Hjelp, og med Erling paa sin Side vilde han kunne trodse Knut og med Lethed vinde Norge tilbage. Han besluttede derfor heller at lytte til Klogskabens Stemme, og sagde til Erling: „Du seer nu, at Gud har givet dig i min Haand, og vil du beholde Livet, saa sverg mig derfor den Ed, at du aldrig herefter vil være mod mig". Erling erklærede sig villig hertil. Da bragte en uheldig Indskydelse Kongen til at løfte den lille Haandøxe, han bar, og ridse Erling med Spidsen i Kindet, idet han sagde: „noget bør man dog merke Drottins-Svigeren". Da Erlings Frænde, men tillige afsagte Fiende Aaslak Fitjaskalle saa dette, løb han frem med hævet Øxe, og med det Udraab: „saaledes merke vi Drottins-Svigeren!" kløvede han Erlings Hoved lige ned i Hjernen, saa at han styrtede død ned paa Dækket. „Elendige, hvad har du gjort", raabte Kongen; „nu hug du Norge af min Haand". „Det er ilde, hvis saa er", svarede Aaslak, „thi jeg tænkte just nu at hugge Norge i din Haand, og skal jeg have Utak af dig for dette Verk, da er det mig dobbelt haardt, thi jeg veed nok at jeg herved paadrager mig saa manges Fiendskab, at jeg langt heller kunde trænge til eders Bistand". Kongen tilsagde ham den, og bød nu sine Mænd forlade Erlings Skib uden at plyndre de faldne, men see til at komme bort saa snart som muligt. Da de just vare færdige til at drage videre, kom Bøndernes Flaade, men da Anføreren var falden og ingen af Erlings Sønner tilstede, blev der ej af noget Angreb, saa at Kongen uhindret fik sejle videre. Dagen var ogsaa næsten til Ende. Han skyndte sig nu nordefter saa hurtigt han kunde. Bønderne toge Ligene og forsynede dem. Erlings Lig blev bragt hjem til Sole. Hans Død beklagedes meget, og det var et almindeligt Ord, at blandt alle de Nordmænd der ej bare Jarle- eller Kongenavn, har der ingen været saa gjæv og mægtig, som Erling. Man maa alene beklage, at hans Begreber om hvad han skyldte sin Konge og sit Fædrelands Uafhængighed ikke vare mere opklarede. Men med ham, kan man sige, faldt ogsaa den sidste af de ægte Folkes-Aristokrater fra Folkeskongernes og Danevældets Tid. De øvrige Stormænd, der havde gjort fælles Sag med Knut, lærte allerede, som vi i det følgende ville faa at see, at antage sundere og mere patriotiske Grundsætninger [1]).

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 168—172, Snorre, Cap. 181—186, Fagrskinna, Cap. 106. Den legendariske Olafs Saga, Cap. 60, 70. Thjodrek Munk, Cap. 16. Beretningen er vidtløftigere, og afviger derhos i enkelte Smaa-Omstændigheder, i den legendariske Saga. Fra denne har igjen Fagrskinna laant

Sighvat Skald, der var bleven tilbage i Viken, var, som ovenfor nævnt, en god Ven af Erling, hos hvem han havde været i Besøg, og som havde givet ham Foræringer. Han digtede en Flokk om Erlings Fald, hvori han priste hans Tapperhed, beklagede Aaslaks uoverlagte Daad, og berørte flere af de enkelte Omstændigheder ved den merkelige Kamp [1]).

79. Kong Olafs Flugt.

Erlings Sønner vare paa denne Tid deels nord i Throndhjem hos Haakon Jarl, deels i Hørdaland eller inde i Fjordene, for at samle Folk. Men da de fik deres Faders Død at vide, skyndte de sig hjem [2]), og paa samme Tid samlede der sig, ved den blotte Efterretning om Drabet, hevnlystne Skarer baade fra Agder, Rogaland og Hørdaland. Thi eftersom Efterretningen gik nordefter, blev der strax Folke-Opløb, saa at Olaf ingensteds kunde komme i Land, fordi han overalt truedes af en opbragt og hevnlysten Bondehær. Disse Flokke sluttede sig til Olafs Forfølgere eftersom de droge frem [3]), og Erlings Sønner og Frænder forefandt saaledes en betydelig Flaade, med hvilken de kunde ile efter Kongen. Denne fortsatte sin Fart, indtil han kom nordenom Stad, hvor han lagde ind til Herøerne. Her fik han vide, at Haakon Jarl havde en stor Hær samlet inde i Throndhjem, og at det saaledes ej var at tænke paa at begive sig did. Tilbage kunde han heller ikke komme.

---

med enkelte Forkortninger. Afvigelserne ere dog høist ubetydelige, den største er at Skibenes Antal angives forskjelligt, Olafs til 3 og Erlings til 11, men muligt er det ogsaa, at flere af Olafs Skibe under Farten vare komne fra ham. Det heder i den historiske Olafs Saga, at Kongen, strax efter at Erling havde svaret: öndverdir o. s. v., sagde: „Vil du gaa mig til Haande", hvortil Erling strax svarede Ja. Efter den legendariske Saga gjorde Olaf ham dette Spørgsmaal, eller rettere det dermed eenstydende, om han vilde sverge ham Troskabs-Ed, først efter at Erling havde kastet Vaabnene fra sig og Olaf havde ridset ham med Øxen. Denne siger ogsaa, at Aaslak under Kongens Samtale med Erling befandt sig forud i Skibet, og at han først dræbte Erling, da man skulde gaa fra dette Skib og over paa Kongens. Den lader Kongen ogsaa udtrykkelig tilføie sit Udraab „Nu hug du Norge af min Haand" de Ord: „Erling vilde ej have sveget mig 3die Gang, og ej vilde jeg have behøvet at forlade mit Rige, om han vilde være mig tro". Vi have ovenfor fremstillet Begivenheden saaledes, som det ved Sammenstilling af begge Beretninger syntes rimeligst.

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 169, Snorre, Cap. 186. Det er vel især paa Sighvats Kvad, at Beretningen om Erlings Død grunder sig.

[2]) Dette siges vel ikke udtrykkeligt, men det heder dog, at de stillede sig i Spidsen for de Skarer, der siden samlede sig efter Opbudet. Altsaa maa de, eller i det mindste de nærmeste af dem, have gjort et kort Besøg i Hjemmet; det var ogsaa at vente, at de vilde være tilstede ved Faderens Begravelse.

[3]) Fagrskinna, Cap. 107.

Han raadslog derfor med sine Mænd, hvad han nu skulde gribe til. Endnu vare mange Lendermænd, og blandt dem alle Arnessønnerne, ja, merkeligt nok, endog Kalf, hos ham. Kalf havde selv været tilstede ved Kampen med Erling, uden, som det synes, at foretage det mindste Skridt til at redde ham [1]). Dette kan maaskee forklares deraf, at Kalf var skinsyg paa Erlings Magt og Indflydelse, og derfor gjerne saa ham ryddet afvejen, maaskee ogsaa deraf, at Kalf, som en statsklog og forsigtig Mand, nødig vilde tage et bestemt Parti mod Olafs Fiender, førend han saa, at disse virkelig havde faaet fuldkommen og blivende Overhaand, og at Olafs Sag var uigjenkaldeligt tabt. Omgiven af sine Brødre og andre Mænd, der vedbleve at være Olaf tro, var det vel heller ikke saa let en Sag for ham at slippe løs, hvor inderligt han end i sit Hjerte hadede ham. Dette Had lagde han nu temmelig tydeligt for Dagen ved at give Olaf det Raad at søge ind til Throndhjem og angribe Haakon Jarl, trods dennes store Overmagt. Thi et saadant Angreb vilde upaatvivlelig have Olafs Tilintetgjørelse til Følge [2]). Der var imidlertid flere af Olafs Mænd, som understøttede Kalfs Raad, men de have vel ligesom han selv hørt til Olafs hemmelige Fiender. De øvrige fraraadede det, og Sagen henstilledes til Kongens egen Bestemmelse. Han lod nu først styre til Steinavaag mellem Hesøen og Aspøen i Borgund, og blev der om Natten. Aaslak Fitjaskalle styrede med sit Skib heelt ind til Borgund for at overnatte der. Her laa tilfældigviis en af Erlings Venner, ved Navn Vigleik Arnesson [3]) med en Deel Folk; da han om Natten fik høre, at Aaslak, Erlings Banemand, var kommen, passede han paa ham, just som han om Morgenen vilde gaa ombord paa sit Skib, og fældte ham. Samme Morgen kom nogle af Olafs Hirdmænd, hvilke havde siddet hjemme den Sommer, uden at deeltage i Toget, og bragte ham den Efterretning, at Haakon Jarl med mange Lendermænd og en stor Hær allerede Aftenen

---

[1]) At Kalf var tilstede ved dette Slag, vidner udtrykkeligt Skalden Bjarne Gullbraaskald i et Kvad, han sidenefter digtede om ham, og hvori et Par Vers anføres i Olaf den helliges Saga, Cap. 173, Snorre, Cap. 187, Fagrsk. Cap. 107. Her heder det: „du Kalf, var tilstede øster ved Bukn, da Haralds Arving (Olaf) bød at Kampen skulde begynde; — Folkene lede ondt af Striden, Erling blev fangen, og Dækket vædedes med Blod nordenfor Utstein. Tydeligt er det, at Riget blev sveget fra Kongen, og Landet underlagdes Egdernes Folk". Dette Vers hentyder ogsaa, som det synes, paa Kalfs hemmelige Fiendskab mod Kongen og Venskab for Erlings Sønner.

[2]) Man behøver her ikke bedre Vidnesbyrd, end at Kalf selv og flere andre Lendermænd af dem, der ledsagede Olaf, strax ved Efterretningen om Jarlens Nærmelse forlode Kongen og sluttede sig til Jarlen. Det samme vilde de vel have gjort, naar de vare komne til Throndhjem.

[3]) Hvo denne Vigleik var, omtales ingensteds. Han kan, skjønt vi finde ham saa nær ved Giske, neppe have været en Broder til Kalf og de øvrige Arnessønner, da han ingensteds opregnes blandt disses Tal.

forud var ankommen til Frekosund paa Grændsen af Nordmøre og Raumsdalen, hvor de havde hjemme, og at hans Hensigt var at angribe og fælde Kongen, hvis han kunde komme til [1]). Kongen lod strax nogle af sine Folk gaa op paa Fjeldet ovenfor Steinavaag, og spejde nordefter, om de saa noget til den fiendtlige Flaade. Fra Fjeldet saa de nord til Bjørnø strax udenfor Gamleim, at der kom mange Skibe sejlende nordefter. De skyndte sig ned og meldte dette til Kongen, som strax lod blæse til Opbrud. Kongen havde nu kun 12 Skibe, da Aaslak Fitjaskalles Skib ej var vendt tilbage. Tjeldingerne bleve tagne af, og man roede ud af Havnen. I det samme kom hine Skibe frem forbi Thrjotshverivet, eller Kysten udenfor Søvik, neppe en halv Miil borte. Det var virkelig hele den throndhjemske Flaade under Jarlens Anførsel: den bestod af 25 Skibe. Olaf havde nu kun een Vej at tage, thi længer nord kunde han ej komme, og søndenfra nærmede den Flaade sig, der anførtes af Erlings Sønner. Han maatte søge ind til de indre Fjordegne paa Søndmøre. Han tog altsaa Vejen indenfor Nyrvø og ind om Hundsver, strax vestenfor Borgund. Da han kom udenfor Borgund, mødte Aaslak Fitjaskalles Skib og Folk ham med Efterretningen om deres Herres Drab [2]). Kongen blev ilde tilmode herover, men kunde for Ufredens Skyld ej give sig Tid til at foretage noget mod Vigleik, og skyndte sig ind ad Vegsundet, mellem Sulsø og Oxenø, og videre ind ad Storfjorden til Skottet. Men her, eller maaskee rettere under denne Fart, forlod Kalf Arnessøn tilligemed flere andre Lendermænd og Skibsstyrere ham, og droge Jarlen imøde. Deres Hensigt med hiint Raad, som de gave Olaf, var altsaa nu tydelig nok, men det var ikke længer muligt for Olaf at straffe dette Forræderi. Han fortsatte fremdeles sin Vej ind ad Slygs- (Slyngstad-) Fjorden [3]). Hans hele Flaade bestod nu kun af sex Skibe. Han standsede ej, førend han kom gjennem Norddalsfjorden og lige ind i Tafjorden (Todarfjorden), hvor han lagde til yderst i **Valdalen**. Her lod han sine Skibe sætte op, og Sejlene med det øvrige Tilbehør forvare. Han lod Telte opslaa paa Stranden ved **Sylte**, hvor der er vakre Sletter, og rejste et Kors ved Stranden. Hans Hensigt var nu at søge op gjennem Valda-

---

[1]) Den legendariske Saga, Cap. 72, fortæller her urigtigt, at det var Kalf Arnesøn, Haarek og Thore Hund, der vare ankomne til Frekøsund. Det har foresvævet Nedskriveren, at disse tre siden vare Bøndernes Anførere. Men Kalf var, som man af det følgende erfarer, endnu hos Kongen, og havde desuden, ifølge Bjarne Gullbraaskalds udtrykkelige Udsagn, været tilstede ved Erling Skjalgssøns Drab.

[2]) Ifølge den legendariske Saga, der kun giver Kongen tre Skibe, var det ej Aaslaks Skib, men kun en med hans Folk bemandet Sexæring, som Olaf mødte.

[3]) Fjorden nævnes i Fagrskinna, Cap. 107, i den legendariske Saga, Cap. 71, og i Ágrip, Cap 23.

len, og tage Vejen over Fjeldet til Oplandene. De nærmere Omstændigheder ved denne Rejse ere ombyggeligt opbevarede i en halv historisk, halv legendarisk Beretning, som efter al Sandsynlighed allerede faa Aar efter, da Olafs Hellighed var anerkjendt, dannede sig blandt Egnens Beboere, hvilke nu med from Iver tilbagekaldte i Erindringen alt, endog det ubetydeligste, hvad den hellige Konge enten havde sagt eller gjort, og som vare tilbøjelige til at give enhver af hans Handlinger et helligt, underbart Præg. Endnu den Dag i Dag lever Folkesagnet derom i Egnen [1]). Vi gjengive Beretnin-

---

[1]) Se Strøms Søndmøres Beskrivelse II. S. 267—72. Fayes norske Sagn, S. 121 flg. Beretningen anføres vidtløftigt i den legendariske Saga, Cap. 71, 72, kortere i Olaf den helliges Saga, Cap. 170, 171, Snorre, Cap. 188, 189. Merkeligt er det dog, at den allerældste Redaktion af den legendariske Saga kun i største Korthed fortæller at Olaf satte sine Skibe paa Land i Slygsfjord i Møre og derfra drog til Oplandene, hvilket igjen Fagrskinna Cap. 109 har optaget. Men derved er Sammensætteren af den yngre Bearbejdelse af den legendariske Saga kommen til at begaa den Fejl, at gjøre Olafs Tog i Slygsfjorden m. m. til tvende. Først beretter den (Cap. 71) at Kong Olaf drog med sine Skibe nord til Møre, hvor han hørte at Thrønderne vare imod ham, og at han derfor gik fra sine Skibe paa et Sted der kaldtes Slygs, ledsaget af to Brødre, der ogsaa siden efter omtales som Deeltagere i hans Flugt og begge hed Thorleif, den ene med Tilnavnet „hvite", den anden med Tilnavnet „Kveik"; de sagde ham, at de kjendte Kong Knuts Skibe, og at han var kommen i Landet; derpaa (Cap. 72) siges der, at Knut virkelig kom til Norge, at Olaf drog nordefter og kom til Søndmøre, laa i Steinavaag o. s. v. Nedskriveren har saaledes glemt, at han strax i Forvejen allerede har ladet Olaf komme til Møre og forlade sine Skibe. Det er ligeledes en aabenbar Fejl, at han har ladet Knut komme til Landet, da han just nys var dragen bort fra Landet. Og i det følgende begaar han endnu en stor Fejl, idet han til Olafs videre Rejse gjennem Lesje henfører, hvad der vedkommer hans Omvendelsesrejse i 1024, nemlig at Lesje christnedes og han selv drog gjennem Lordalen og over Stavabrekka ned til Vaage m. m, se ovenfor S. 611. Det er merkeligt nok, at just alt dette, der indeholder Modsigelserne og Urigtighederne, ligefra Beretningen om de to Hirdmænd, der gjenkjendte Knut, og indtil Lesjes og Vaages Omvendelse til Christendommen, er indskudt i den yngre Bearbejdelse, men udeladt i den ældre. Skade derfor, at man ej har den ældre fuldstændigt, for at kunne see, om den henfører Beretningen om Christendommens Indførelse i Lesje og Vaage til sit rette Sted, eller om den ogsaa her fatter sig kortere, og forbigaar den hele Episode. Det sidste synes at være det rimeligste. Men i saa Fald maa man da ogsaa antage, at de forskjellige Bestanddele, hvoraf Olaf den helliges Saga er sammensat, endnu paa den Tid, da den yngre legendariske Bearbejdelse kom istand, slet ikke vare ret ordnede og bragte i Harmoni, saaledes som i den historiske Olaf den helliges Saga. Havde dette været Tilfældet, da kunde Bearbejderen af den legendariske Saga umuligt have begaaet saa store Fejl. Hans Arbejde synes at være det første ubehjelpelige Forsøg paa at bringe hine Lokalsagn fra enkelte Egne af Norge ind i den hidtil vedtagne, og mestendeels legendariske, Beretning. Fagrskinnas Sammensætter synes at have benyttet Sagaen i dens ældre, kortere Form. For øvrigt har den legendariske Saga her, som ellers, Navnene i en rigtigere Form, me-

gen her, saaledes som allerede Sagaerne fremstille den, med hele dens legendariske Udsmykning. Den fornemste Bonde i Dalen, ved Navn **Bruse,** boede hiinsides Elven lige over for Sylte paa **Muri,** hvor nu Kirken staar. Han og mange andre Bønder kom ned til Kong Olaf og modtoge ham med stor Venlighed. Han blev glad herved, og spurgte dem, om det var muligt at komme fra Valdalen op over Fjeldet til Lesje. Bruse svarede, at det neppe var muligt, da der længer oppe laa en Urd, kaldet **Skjervsurden,** tvers over Dalen, og den var hverken fremkommelig for Mennesker eller Heste. Olaf sagde, at han dog vilde forsøge derpaa med Guds Hjelp, og bad Bønderne møde frem den følgende Dag med deres Heste; naar man da kom til Urden, vilde han see om det ej skulde lade sig gjøre at komme over. Bønderne indfandt sig til den bestemte Tid med Hestene, og paa

dens de endog i den ældste Afskrift af den historiske Saga vise sig mere eller mindre forvanskede. Saaledes staar der i den legendariske Saga Þrjótshverfi, hvilket i den historiske Beretning er forvansket til Þjótandi (om det Sted, hvor Thrøndernes Skibe saaes at komme frem); i den legendariske Saga Todarfjörðr (Tafjord), i den historiske Rodrarfjörðr; i den legendariske Skerfsurð eller Skarfsurð; i den historiske Sefsurð (Stedet kaldes nu Skjersurden). Det Sted, hvor Olaf hvilede, og som den legendariske Saga kalder Krossbrekka, et Navn, der aabenbart er opkommet efter de Kors, Olaf der lod opreise, kalder den historiske Saga Orosbrekka, aabenbart fordi man har læst cros som om der stod oros. Det eneste Navn, som den historiske Bearbejdelse synes at have rigtigere, er Navnet paa Bruses Gaard Muri, hvilken den kalder Mœrin, medens den legendariske Saga har Mó; dog er det nok ogsaa muligt, at der i „Muri" kunde dølge sig en Oldform „Mórinn". Alle disse Fejl, hvortil og de forhen paapegede i Beretningen om Gudbrandsdalens Omvendelse slutte sig, findes, kun med faa Undtagelser, i samtlige Afskrifter af den historiske Saga, og dette vidner om, at de allerede maa have været tilstede i den Originalkodex, efter hvilken Afskrifterne, middelbart eller umiddelbart ere tagne, og at de altsaa endog skyldes den første Bearbejders urigtige Læsning af de Optegnelser, han havde for sig. Men da en saadan Fejllæsning ej vel var mulig for en med Lokalforholdene bekjendt Nordmand, maa hiin Bearbejder antages for en Islænding, dog neppe Are eller Sæmund, hvilke dertil levede for langt op i Tiden. — Om Olafs sidste Rejse langs Kysten og i Valdalen er der for øvrigt endnu flere Sagn, som Sagabearbejderen ej har benyttet, men som neppe i deres Oprindelse synes stort yngre end de, han har anført. Saaledes heder det, at da han forfulgtes gjennem Karmsund (altsaa efter Erling Skjalgssons Drab) og en anden fiendtlig Flaade ventede ham ved Sletten (Kysten af Svedens Sogn) lod han sine Skibe drage gjennem Brekkedalen tvers over Øen, og fik her en Kilde til at vælde frem, hvilken siden flyder baade Vinter og Sommer, og har helbredet mange for Øjensvaghed. Ved at drage gjennem Vegsund, skal han og have drukket af en Kilde ved Vejbustad, som derfor endnu kaldes St. Olafs Kilde, og i gamle Dage stod i saadan Anseelse, at man langvejs fra strømmede sammen for at hente eller drikke dens Vand. I Fjorden udenfor Valdalen skulde en Søorm have forfulgt Olaf, som greb den og kastede den mod Fjeldet, hvor den forvandledes til Steen, og endnu skal kunne sees. (Fayes norske Sagn, S. 120, 211).

disse lod Kongen nu læsse al Oppakning og Klæder, idet han selv og hans Mænd fulgte efter til Fods. Da han kom til Krossbrekka, en høj Bakke omtrent ¼ Miil ovenfor Stranden, satte han sig og hvilede, idet han fra Bakken saa ned til Fjorden. Da udbrød han: „en møjsommelig Færd have mine Lendermænd skaffet mig, som nu have omskiftet deres Troskab, uagtet de en Stund vare mine Venner og havde al min Tillid". Siden steg han til Hest, for at ride det øvrige Stykke opad Dalen. Der hvor han hvilede sig, blev der siden oprejst to Kors, efter hvilke Brekken synes at have faaet sit Navn [1]). Han fortsatte Rejsen indtil han kom til Urden. Han og hans Mænd overnattede ved en Sæter i Nærheden, som Bruse viste dem, og hvor han lod slaa sit Telt. Morgenen efter bød han sine Mænd og Bønderne at give sig ifærd med Urden, og prøve om det ikke skulde være muligt at faa en Vej derover. Selv blev han tilbage i Teltet. Men om Aftenen vendte de tilbage, og sagde at de havde arbejdet meget, og ganske forgjæves; det var en fuldkommen Umulighed at faa Vej derover. Den følgende Nat tilbragte han i Bønner til Gud, og bød Folkene ved Dagens Anbrud atter at gaa hen til Urden og prøve paa at rydde en Vej. De vilde nødig til; derfor kom ogsaa den, der forvarede Mundforraadet, og sagde at der var ikke mere end to Nødsfald Kjød, medens Kongens Mænd udgjorde et Antal af fire Hundreder (480) og Bønderne hundrede. Olaf bød at man skulde lægge et Stykke Kjød i hver Kjedel, gjorde Korsets Tegn over Kjedlerne, og gav Befaling til at berede Maden. Derpaa begav han sig selv til Urden. Der sad alle hans Folk, ganske mødige af Arbejdet. Bruse sagde: „jeg siger eder, Konge, men I vil ikke tro mig, at der ved denne Urd intet lader sig gjøre". Men Kongen tog sin Kappe af og sagde at de alle sammen endnu engang skulde gjøre et Forsøg. Og, heder det, da kunde 20 Mænd flytte og regjere de Stene, som forhen hundrede Mænd ikke kunde faa af Stedet. Midt paa Dagen var Urden ryddet, saa at baade Folk og Heste kunde komme frem lige saa godt som paa slet Mark. Kongen gik nu ned igjen til det Sted, hvor Maden tilberedtes, og som siden kaldtes Olafsheller. I Nærheden deraf var en Kilde, hvori Olaf toede sig; og, siges der, om Kvæget bliver sygt der i Dalen, men drikker af Kildens Vand, kommer det sig strax. Da Kongen havde spiist, spurgte han om der var en Sæter ovenfor Urden, og nærmere Fjeldet, hvor de kunde tage Natteleje. Bruse sagde at der var en Sæter ved Navn **Grøninge**, men at ingen kunde være der om Natten formedelst Trolde og Meenvætter, som havde sin Gang der. Kongen sagde, at han lige faldt vilde overnatte der, og gav Befaling til Opbrud. Da kom Madforstanderen til ham og sagde, at der nu var Overflod

[1]) Bakken kaldes nu Langbretta; at et af Korsene vedligeholdtes i det mindste i forrige Aarhundrede, bevidner Strøms Beskrivning over Søndmøre, II. 267.

paa Mad, men at han ej vidste, hvorfra den var kommen. Olaf takkede Gud for denne Sending, og lod Mad uddele til de Bønder, der nu forlode ham for atter at drage ned ad Dalen. Kongen tilbragte Natten paa Sæteren. Midt om Natten hørte man en forfærdelig Røst raabe udenfor: „Olafs Bønner brænde mig saaledes, at jeg ikke længer kan forblive her i mit Hjem, men maa flytte og aldrig komme tilbage til denne Stødl". Om Morgenen, førend Kongen drog til Fjelds, sagde han til Bruse: „her skal man nu bygge en Gaard, og den Bonde, som bor her, skal altid have Fremgang, thi Kornet her paa Gaarden skal aldrig fryse, om det end fryser baade ovenfor og nedenfor". Og vist er det, at Kornet paa Gaarden Grøning i Valdalen sjælden lider Skade af Frosten [1]). Derpaa satte Kongen over Fjeldet. Hvorledes han kom frem, nævnes ikke, men det maa have været med usigelig Møje, eftersom Rejsen foregik i Hjertet af Vintren, og i en af Norges vildeste og uvejsomste Fjeldegne. Han har neppe engang taget Vejen lige over til Flatmark i Raumsdalen, hvorved han kun vilde have haft en virkelig Fjeldrejse af et Par Mils Længde, men synes at have fulgt Valelven opad og derfra at have taget den tre til fire Mile lange Vej over Brøstefjeld og forbi Ulvevand lige ned til Lesjeskogen. Det heder nemlig, at han kom frem i **Einbu**; denne Gaard ligger paa Lesjeskogen, og har sandsynligviis i hine Tider været den eneste Gaard i hiin Skovegn [2]). Her tilbragte han Natten, og drog den følgende Dag til Lesje, og derfra videre gjennem Gudbrandsdalen ud til Hedemarken. Her viste det sig, heder det, hvo der vare hans sande Venner, thi disse bleve ham tro, medens de andre, der med mindre Troskab havde tjent ham, forlode ham, og tildeels endog, som det siden viste sig, bleve hans Uvenner og aabenbare Fiender. Man merkede tydeligt, tillægges det, at Oplændingerne vare meget utilfreds over Thore Olvessøns Drab. Efter en enkelt Beretning skal Olaf efter

---

[1]) Strøm, II. 267. Sagnet i Egnen veed ej alene at fortælle herom, men tilføjer og, at Olaf, da en kjølig Vind svalede ham paa Sæteren, lovede, at Gaarden Grøning aldrig skulde fattes Vind, hvorfor der stedse blæser paa dette Sted. Hvad der ovenfor nævnes om Meenvætterne paa Sæteren, har sit Sidestykke i utallige Sætersagn, der endnu fortælles rundt om i Landet, ja endog fremdeles opstaa fra nyt af. At enkelte Sætre ofte hjemsøges af Vætter, enten Huldre, Bjergfolk eller andre lignende, er en fastgroet Tro, som neppe nogensinde lader sig rokke, og vist er det, at endog Folk, der ellers ere sanddrue og troværdige, fortælle Historier af det Slags, der vanskeligt lade sig forklare paa nogen naturlig Maade. Hvad der siges om Madens pludselige Tilvæxt, er, som det synes, en reen Mirakel-Legende, for hvilken endog Christi eget Mirakel med Brødet og Fiskene har været Mønster.

[2]) Dette ligger deels i Navnet „Einbu", deels ogsaa i den Omstændighed, at de øvrige Gaarde der i Bygden, som „Nystuen", „Klevstuen" o. s. v. øjensynligt have nyere, og om senere Oprydning vidnende Navne.

sine Venners Raad endog have holdt Thing med Oplændingerne og bedet dem om Hjelp mod Kong Knut, men forgjæves. Han besluttede da, og kundgjorde det for sine Mænd, som det raadeligste at forlade Landet, og for det første drage til Sverige. Derfor gav han mange af sine Mænd, der havde Huus og Børn at varetage, Lov til at drage hjem til deres Gaarde; thi det var usikkert, hvor vidt deres Ejendom og Familie vilde blive skaanet, om de droge bort af Landet med Kongen. Han bad kun, at de vilde lade ham vide, naar der skede saadanne Tidender i Landet, som det kunde være af Vigtighed for ham at erfare, thi han havde, sagde han, ikke opgivet Haabet om at faa sit Rige tilbage hvis Gud forundte ham et længere Liv. Blandt dem, der saaledes fik Hjemlov, vare Bjørn Stallare og Sighvat Skald. Blandt dem, som fremdeles bleve hos Olaf, nævnes, foruden Dronning Aastrid, hans Datter Ulfhild og hans femaarige Søn Magnus, ogsaa Biskop Grimkell, Ragnvald Brusesson fra Orknø, Thorberg, Finn, Kolbjørn og Arne Arnessønner, foruden flere Lendermænd, Thormod Kolbrunarskald, to Brødre ved Navn Thorleif Kveik og Thorleif hvite, Thord digre, en Systersøn af Einar Thambarskelve, Finn, en Søn af Haarek i Thjotta, to Islændinger, ved Navn Einar og Thord, o. fl.[1]). Efter en Beretning

[1]) Navnene opregnes forskjelligt. Den ældste Bearbejdelse af den legendariske Saga nævner: Dronning Aastrid, Gudrød, Halfdan, Ragnvald, Dag, Ring, to Thorleifer, Aaslak, Helge, Thord, Einar, Finn Haareksøn, Thord, Finn Arnesøn, Thorberg, Arne, Kolbjørn, Thormod Skald, Tove, Egil. Intet Tillæg føjes til Navnene. Den yngre Bearbejdelse af den legendariske Saga har: Dronning Aastrid, Gudrød og Halfdan, Ragnvald og Dag, Ring og Thorleif, Aaslak og Helge, Thord og Einar, Finn Arnesøn, Thorberg og Arne, Thorbjørn og Thormod Skald. Dette stemmer med den foregaaende Liste paa det nær, at Thorleif kun nævnes een Gang, (hvilket dog alene kan grunde sig paa Skjødesløshed, da ogsaa hiin nævner Thorleif i Enkelttal: Þorleifr tveggjahvárr), Finn Haareksøn og den Thord, der nævnes efter ham, udelades, og Thorbjørn sættes i Stedet for Kolbjørn, hvilket er en Fejl, da her aabenbart sigtes til Arnesønnerne, af hvilken en hed Kolbjørn (Kolbein), der ogsaa siden nævnes blandt Olafs Ledsagere, men ingen Thorbjørn, uden i Fagrsk. Arnmødlingtal, der ligeledes, som ovenfor viist, fejler heri. Den ældste Kodex af den historiske Saga nævner: Dronning Aastrid, Ulfhild, Magnus, Ragnvald Brusesøn, Thorberg, Finn og Arne Arnesønner. Flatøbogen sammenstiller begge Lister, idet den nævner Aastrid, Ulfhild, Magnus, Ragnvald Brusesøn, Dag og Ring i Gautland, Finn Haareksøn (i Udgaven Fornm. S. V. 25 staar Haraldsson, hvilket aabenbart maa være en Læsefejl), Egil Hallssøn, Tove Valgautssøn, Thord digre, Systersøn af Einar Thambarskelve, Thorstein Ragnhildssøn, to islandske Mænd ved Navn Einar og Thord, Thorleif Kveik og Thorleif hvite, Thorberg, Finn, Arne og Kolbein Arnesønner, Gissur Gullbraaskald og Thormod Kolbrunarskald. Det er aabenbart, at saa vel den legendariske Saga, som Flatøbogen her have opregnet de fornemste af de Mænd, der i den hele Tid fra Flugten til Sverige indtil Slaget ved Stiklestad enten ledsagede Olaf, eller siden sluttede sig til ham, eller kæmpede

skal det have været her, efter en anden noget tidligere, at Olaf fik fat paa tre af Knuts Agenter, der rejste om for at bestikke Lendermændene. Hans Mænd, navnligen Ragnvald Brusesson, skal have bedet ham tage Pengene fra dem og dræbe dem, men Olaf skal have ladet dem fare i Fred med de merkelige Ord: „jeg erkjender selv, at jeg i mangt og meget har styret dette Rige med Haardhed og Voldsomhed, og ikke med Rét; vi lode refse de Forbrydelser, der skede mod Guds Lov, men hvad der nu er skeet mod os,

---

under hans Banner ved Stiklestad. Saaledes erfarer man af den historiske Saga, at Dag Ringsson først stødte til Olaf efter hans Tilbagekomst fra Rusland. Rigtignok lader den legendariske Saga (Cap. 80 og 86) Dag ledsage Olaf fra Rusland til Sverige, men i alle Fald kan han og Faderen ej have sluttet sig til Olaf, førend efter at denne var kommen ind i Vermeland eller Gautland, hvor de siden Rings Forjagelse 1017 opholdt sig. Derfor tilføjer Flatøbogen „á Gautlandi". At Ring selv fulgte ham, er ellers usandsynligt, og man maa formode at den ældste Afskriver har læst Dagr Ringr i Stedet for Dagr Ringssun; der var heller ikke nogen Rimelighed i at sætte Sønnens Navn foran Faderens. Ved Gudrød og Halfdan, hvilke Flatøbogen udelader, forstaar den legendariske Saga vistnok Guthorm og Halfdan, Olafs Halvbrødre, men det forholder sig neppe saa, at de fulgte ham; i alle Fald have de vist ikke fulgt ham længer end til den svenske Grændse. Thorleiferne ere, som man af Flatøbogen seer, de to forhen nævnte; at de virkelig ledsagede Olaf, saavel her, som tidligere i Valdalen, er rimeligt nok. Man kjender for Resten ikke videre til dem, lige saa lidt som til Islændingerne Einar og Thord, der nævnes baade i Flatøbogen og den legendariske Sagas tvende Haandskrifter. Aaslak og Helge, som kun nævnes i de legendariske Sagaers Liste, kjendes ikke, med mindre Aaslak skulde være den samme, som den legendariske Saga siden i Cap. 86 omtaler under Navnet Aaslak af Fitje, hvilken dog igjen synes at være den samme som Aaslak Fitjaskalle, og da denne allerede var dræbt ved Borgund, er hans Nævnelse her følgelig urigtig. At Finn Haareksson, skjønt hans Fader stod paa Oprørernes Parti, dog fulgte Olaf, er i sig selv ikke usandsynligere end at Kalf Arnesson stod paa hines, men hans Brødre paa Kongens Side. Finn maa have været i Sverige eller have haft Forbindelser, ja maaskee endog nedsat sig der, da vi siden erfare, at hans Søn Haakons Datter Ulfhild blev gift først med den danske Konge Nikolaus, siden med den svenske Konge Inge Hallsteinsson, (denne Konge burde for øvrigt være omvendt) og endelig med den svenske Konge Sverke Kolsson. (Fagrskinna, Cap. 145, Snorre, Harald Sigurdssons Saga, Cap. 102). Navnet Ulfhild tyder paa en Opkaldelse efter Olafs Æt, og saaledes paa et venskabeligt Forhold til denne. Finn havde desuden Frænder i Sverige, da Eyvind Skaldespilders Broderdatter, og følgelig Haareks Syskendebarn Aastrid, var gift med Ragnvald gamle, og maaskee siden med Kong Emund gamle, samt Moder til Steinkell, der siden blev Konge i Sverige. (Olaf den helliges Saga, Cap. 1). Egil Hallssøns og Toves Navne ere hentede fra Legenden om disse to Mænd, se ovenfor S. 737. Thord digre, Einars Systersøn, omtales ej andensteds. Thorstein Ragnhildssøn forekommer i den legendariske Beretning om Thorarin Nefjulfssøn, Fornm. S. V. 315. Gissur Gullbraa, Hovgardarevs Fostersøn, omtales siden i den historiske Saga som Deeltager i Stiklestadslaget, hvor han faldt. I den legendariske Saga Cap. 85, 90, kaldes han Gissur svarte. Denne nævnes igjen i den historiske Saga, Cap. 70, 71, 72, som en af Skal-

tilgive vi gjerne" [1]). Fra Hedemarken tog Kongen Vejen over Eidskogen. Paa den aabne Græsningsplads vestenfor Eidskogens Kirke skal han have siddet og hvilet sig. Til Minde derom oprejstes siden, da Olaf var anerkjendt som Helgen, et stort Kors, hvor Pilegrime lode synge Messe, og til hvis Vedligeholdelse der skjenkedes Gaver. Dette Kors synes at have været vedligeholdt lige til Reformationen. Mod Slutningen af det 14de Aarhundrede lod Biskoppen i Oslo, Eystein, bygge et lidet Bedehuus med Altar tæt ved; dets Dør skulde være uden Laas, for at enhver Pilegrim der skulde kunne holde Messe, om end Kirken selv var læst [2]). Fra Vermeland drog Kongen ud til Vatsbu i Vestergautland, strax østenfor Væneren, og derfra til Nærike, hvor han om Vaaren opholdt sig hos en rig og mægtig Mand ved Navn **Sigtrygg** [3]). Da Sommeren kom, gjorde han sig rejsefærdig og fik sig et Skib, hvorpaa han med sin Søn Magnus, Thormod Skald, og flere hengivne Venner, satte over til Gardarike, uden, som det synes, at have talt med Kong Anund [4]). Man maa næsten antage, at Olaf og Anund nu have staaet paa en spændt Fod med hinanden, thi ellers vilde det være uforklarligt, hvorfor Olaf ikke strax opsøgte ham, og endnu mere, hvorfor han ikke blev i Sverige, men drog heelt til det fjerne Rusland. Ja man kunde vel endog have ventet, at Anund strax havde grebet til Vaaben for at understøtte ham. Men Anund forholdt sig ganske rolig. Den Tanke ligger her nærmest, at Olafs sidste Forsøg paa at unddrage Jemteland hans Herredømme er kommet til hans Kundskab, og at han er bleven forbitret derover [5]). Olaf lod Dronning Aastrid og Datteren Ulfhild blive efter i Svithjod; dog nævnes der heller intet om at

---

dene ved Olaf svenskes Hof. Hvor vidt han virkelig var den samme, vides ej. — Grimkell nævnes først ved en senere Lejlighed, Olaf den hell. S., Cap. 227, Snorre, Cap. 257. — Vi have ovenfor kun nævnt dem af Olafs Ledsagere, om hvis Deeltagelse i Rejsen til Sverige der ej kan være Tvivl. At flere siden kom til ham, siges udtrykkeligt i Olaf den helliges Saga, Cap. 184, 185, Snorre, Cap. 206, 207, i den legendariske Saga, Cap. 76, og Fagrskinna, Cap. 88.

1) Den legendariske Saga, Cap. 75. Ogsaa Flatøbogen omtaler Olafs Mildhed mod Knuts Mænd, men tidligere, strax efter Thores og Grjotgards Drab (Cap. 161), og uden hiint merkelige Tillæg (Fornm. S. V. S. 190).

2) Biskop Eysteins Jordebog, fol. 83. Dipl. Norv. I. No. 545.

3) Olaf den helliges Saga, Cap. 172, Snorre, Cap. 191, Fagrskinna, Cap. 108. Den legendariske Saga, Cap. 75. Denne Sigtrygg havde en Søn ved Navn Ivar, der igjen ifølge den ældste Bearbejdelse af den legendariske Saga havde en Søn Sune, Fader til Karl Sunesson, Jarl i Gautland, der i 1137 gjorde et Indfald i Norge.

4) Fagrskinna, Cap. 208 siger rigtignok at Olaf drog til Anund og fik Skibe af ham, men det synes mere at være antaget som rimelig Gisning end efter udtrykkelig Hjemmel.

5) Se derom ovenfor S. 719.

Anund tog sig af dem. Biskop Grimkell skal Olaf før Afrejsen til Rusland have sendt tilbage til Norge, hvor han i nogle Aar opholdt sig paa Oplandene. Da Olaf kom til Rusland, begav han sig strax til Jaroslav og Dronning Ingegerd i Holmgard eller rettere til Kijev, hvor Jaroslav siden 1026 havde sin Hovedresidens [1]). Han blev meget venligt modtagen. Jaroslav bad ham at blive hos ham og tilbød ham et Stykke Land til sine Folks Underhold. Olaf modtog Tilbudet, og forblev saaledes indtil videre i Rusland [2]). For menneskelige Ojne maatte det nu synes, som om hans Rolle var udspilt, og Knuts Magt for stedse befæstet i Norge. Dog opgav han ikke derfor Tanken om at faa sit Rige tilbage, skjønt han for det første kun beholdt denne Tanke for sig selv.

80. Haakon Jarls korte Regjering. Lendermændenes Vælde.

Haakon Jarl herskede imidlertid som Knuts Statholder i Norge. Da Olaf fra Borgund af flygtede ind til Tafjorden, havde Haakon forfulgt ham saa langt som muligt, lige ind til Tafjorden, hvor han satte sig i Besiddelse af Kongens efterladte Skibe, lod dem atter drage ud i Vandet, og udnævnte Styrere til hvert af dem efter Lodkastning, ved hvilken Lejlighed Islændingen Jakul Baardssøn fra Vatnsdalen, en Sønnesøn af den tapre Jakul Ingemundssøn, om hvilken der tidligere er fortalt [3]), fik Visunden at styre, men til sin egen Skade, som det siden viste sig. Derpaa vendte Jarlen tilbage til Throndhjem. Kalf Arnessøn havde, som oven omtalt, tilligemed flere Lendermænd og Skibsstyrere, forladt Olaf paa Vejen mellem

[1]) Man erfarer nemlig af de russiske Annaler, at Jaroslav, da hans Broder Mstislav i Aaret 1023 efter en vunden Sejr tilbød ham Kijev, dog ej vovede at vende tilbage til denne Stad, saa længe Freden ej var ordentligt afsluttet, men forblev i Novgorod, og sendte en Statholder til Kijev. Men i 1026, hedder det, nærmede Jaroslav sig Kijev med en forsterket Hær, og sluttede Freden, hvorved Riget deeltes, saaledes at Jaroslav fik den vestlige, Mstislav den østlige Deel. Det forstaar sig derfor af sig selv, skjønt det ej udtrykkeligt nævnes, at Jaroslav nu virkelig tog sit Sæde i Kijev. Sidenefter (ved 1035) hedder det, at Jaroslav begav sig til Novgorod, og satte sin Søn til Statholder der, hvilket i alle Fald vidner om at Novgorod ej var hans Residens. Sagaernes Udtryk „i Holmgard" kan ogsaa let betragtes som et mindre nøjagtigt Udtryk, i Stedet for „Holmgarde-Riget", thi Novgorod var fremdeles den fornemste Stad, efter hvilken Riget ofte benævnes.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 172, Snorre, Cap, 192. Den legendariske Saga, Cap. 75. Fagrskinna, Cap. 107. Ágrip, Cap. 23, jvfr. 28. Thjodrek Munk, Cap. 16. Legenderne i Langebeks Scr. rer. Dan. II. S. 531, 533, 537, 543. Fornsv. Legendarium S. 862. Saxo, S, 514 (han nævner dog Olafs Flugt urigtigt før Krigen med Knut). Ifølge Gotlandslagens historiske Tillæg Cap. 3 skulde Olaf paa Vejen til Rusland have anløbet Gotland og christnet det. Hans Besøg paa Gotland forefaldt dog ifølge vore Sagaer, hvad der vistnok er rigtigere, ved Tilbagerejsen fra Rusland, se nedenfor.

[3]) Se ovf. 1. B. S. 788, 789, nærv. B. S. 176.

Borgund og Skottet, og var dragen Jarlen i Møde, hvilken tog meget godt imod dem. Kalf fulgte Jarlen nord til Throndhjem. Jarlen indbød ham til sig og foreslog ham at blive hans haandgangne Mand. Men den forsigtige Kalf sagde at han først vilde see til sin Gaard Egg og derpaa nærmere sige Svar. Han havde ikke været hjemme siden sine Stifsønners Død, og han fandt derfor sin Hustru Sigrid meget forbitret. Hun bebrejdede ham nemlig, at han havde kunnet see paa deres Drab, uden at hindre det. Kalf sagde at han havde budt Pengebod for Thore, og at hans egen Broder Arnbjørn var falden for Grjotgards Haand. Hun sagde at dette var meget heldigt, thi maaskee han derved vilde lade sig bevæge til at tage Hevn over Kongen, om han ej vilde gjøre det for hendes Skyld. Disse og lignende Opeggelser og Overtalelser fra hendes Side bragte ham omsider til at love, at han vilde gaa Jarlen til Haande, hvis denne vilde forøge hans Vejtsler. Han var altsaa dog en Stund tvivlraadig, hvad han skulde gjøre, dog neppe saa meget for Olafs, som for sine Brødres Skyld, thi han vidste at disse i Lykke og Ulykke vare Kongen tro, og at det derfor ej var usandsynligt, at han som Jarlens Lendermand engang kunde komme til at staa lige over for dem i Kampen som deres Fiende. Men hvad Betænkeligheder han end havde, saa bleve de dog nu overvundne, og Sigrid sendte strax Bud til Jarlen for at underrette ham derom. Jarlen lod nu Kalf indbyde til sig i Nidaros, og Kalf lod sig det være magtpaaliggende at komme saa snart som muligt. Jarlen modtog ham med aabne Arme, og de kom snart overeens med hinanden. Kalf gik Jarlen til Haande, og fik til Gjengjeld saa store Vejtsler, at han som forhen blev den egentlige Høvding over Indre Throndhjem. Derpaa vendte han tilbage til sin Gaard, men sejlede om Vaaren over til England, for at gjøre sin Opvartning hos Kong Knut, hvis Rejse til England han havde erfaret. Man maa formode, at Knut har givet Haakon den Befaling, at lade Kalf komme til ham, for det Tilfælde, der let var at forudsee, at han meldte sig som aabenbar Tilhænger af Jarlens Parti. Thi Knut, fortælles der, modtog Kalf paa det venskabeligste, overlagde mangt og meget med ham, og bad ham stille sig i Spidsen for en Rejsning mod Kong Olaf, hvis denne søgte tilbage i Landet. Uden virksom Bistand af den mægtige Kalf, Indthrøndernes Høvding, var der neppe heller at tænke paa, at man skulde kunne gjøre Olaf nogen Modstand. For end mere at sikre sig Kalf, tilbød Knut ham, ligesom Einar Thambarskelve, men i endnu bestemtere Udtryk, Jarletitel og Statholderskabet over Norge. „Thi", sagde han, „min Systersøn Haakon Jarl er saa samvittighedsfuld, at han, som jeg frygter, neppe vil skyde, om det end kun var et Skaft, mod Kong Olaf, hvis de mødes, og derfor anseer jeg det bedst at kalde ham tilbage til mig". Kalf, der endnu ikke havde lært Knuts Gavmildhed paa tomme Løfter at kjende, fandt den fyrstelige Jarleværdighed heel tillokkende, og lo=

vede derfor alt, hvad Knut ønskede. Derpaa tog han Afsked med Knut, fik hæderlige Gaver af ham og rejste hjem [1]).

Det var virkelig Knuts Hensigt at kalde Haakon Jarl tilbage. Muligt er det, at han havde saa øm Samvittighed, som Knut sagde, og at han derfor ej, om det udfordredes, vilde indlade sig i nogen umiddelbar Kamp med Olaf, uagtet han jo rigtignok ikke hidtil af sin Ed havde ladet sig hindre fra at deeltage i Knuts Tog til Norge, der havde til Hensigt at omstyrte Olafs Herredømme. Men af engelske Efterretninger erfarer man, at Knut derhos mistænkte Haakon for at omgaaes med Planer til at skille ham selv ved Liv eller Rige, hvilket sidste dog vel kun kan forstaaes som om han tænkte paa gjøre sig uafhængig i Norge, hvis Høvdinger, med al deres Kjærlighed til ham, ikke i det hele taget vare Danevældet gunstige. Det Paaskud, som Knut anvendte til at kalde Haakon fra Norge, synes at have været et aftalt Giftermaal mellem ham og en Systerdatter af Knut, ved Navn **Gunnhild**. For at besøge denne sin Fæstemø, heder det i vore Sagaer, drog Haakon over til England, hvor Knut tog vel imod ham, og hvor han til Brylluppet, som han vilde holde i Norge, anskaffede sig alle slige sjældne og kostbare Sager, der vanskeligen vare at faa kjøbt i Norge. Ifølge den engelske Beretning var han, eller rettere, blev han allerede gift med hende, men blev noget efter St. Martins Dag (11te November) under Skin af at skulle rejse i et Gesandtskab, der siges ikke hvorhen, sendt i Landsflygtighed af Knut, der mistænkte ham, saaledes som ovenfor nævnt; og paa denne Rejse omkom han [2]). Vore Sagaer fortælle, at han blev meget silde

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 194. Snorre, Cap. 194.

[2]) Beretningen om Haakons Død forekommer simpelt hen, uden at hans Giftermaal omtales, i den ældste, dette Tidsrum omfattende Kodex af Chron. Sax. ved 1030. Først omtales Kong Olafs Død, siden heder det: „i samme Aar, før dette skede, omkom den dygtige Jarl Haakon paa Søen". Derimod fortæller Florents af Worcester (Mon. hist. Br. I. 595) aabenbart, som man maa antage, efter særegne, maaskee nordiske Oplysninger, ved 1029: „Canutus, rex Anglorum, Danorum, et Norreganorum, ad Angliam rediit, et post festivitatem Sancti Martini Danicum comitem Hacun, qui nobilem matronam Gunildam, sororis suæ et Wyrtgeorni regis Winidorum filiam, in matrimonio habuit, quasi legationis causa in exilium misit: timebat enim ab illo vel vita privari vel regno expelli". Og ved 1030: Prædictus comes Hacun in mari periit: quidam tamen dicunt eum fuisse occisum in Orcada insula. Om denne Wyrtgeorn og hans formodede Identitet med Wrytsleof dux, og Brjatsheslav, Fyrst af Polotsk, have vi ovenfor talt, S. 482, 589. Florents fortæller videre, ved 1044 (S. 602), at Gunnhild, Enke saavel efter Haakon, som efter Harald, blev fordreven fra England med sine Sønner Heming og Thorkell, og drog til Brügge i Flandern, hvorfra hun senere begav sig til Danmark. Sønnernes Navne vise noksom, at hendes sidste Mand var Thorkell den højes Søn. Af den Omstændighed, at hun overlevede Haakon, maa man naturligviis slutte, at hun ikke fulgte ham paa Rejsen. Vor Saga har derfor maaskee Ret, naar den kun lader hende være Haakons Fæstemø, med hvilken

rejsefærdig (altsaa vel først henimod December Maaneds Begyndelse), at nogle vilde have seet hans Skib udenfor Katanes paa Petlandsfjorden en Aften i en svær Storm, der blæste ud af Fjorden, men at man siden hverken havde hørt til Skib eller Mandskab, hvorfor flere troede at han var kommet i den farlige Svelg eller Malstrøm, der findes i hiin Fjord [1]). Ogsaa den engelske Beretning angiver at han omkom paa Søen, dog, tilføjes der, sige nogle, at han blev dræbt paa Orknøerne (1030). Heraf skulde man maaskee kunne slutte, at det Hverv, Knut for et Syns Skyld har givet ham, var at bringe Thorfinn Jarl, der paa denne Tid var Orknøernes Herre, til at underkaste sig Danekongens Herredømme. Vist er det, at man ikke hørte mere til Haakon eller hans Mænd. Sin Hustru eller Fæstemø Gunnhild havde han ej med, thi vi erfare, at hun sidenefter egtede Thorkell højes Søn Harald, der nu var Statholder i Danmark, og som det synes, indtog aldeles samme Plads, som Ulf Jarl forhen, endog med Hensyn til Jomsborg, hvor Knut, uvist naar, havde udnævnt sin Søn **Sven**, der endnu var et Barn, til Hersker af Navn [2]).

Nu var altsaa det Tidspunkt indtruffet, efter hvilket baade Einar Thambarskelve og Kalf længedes, at Haakon ej længer beklædte Jarleværdigheden i Norge. Da Kjøbmænd fra England bragte Rygtet om hans Død, smigrede de sig begge med Haabet om Statholderskabet. Imidlertid, inden

han først senere agtede at holde Bryllup. Muligt, at hun ikke engang opholdt sig i England, men i Jomsborg, og at Hensigten med Haakons Rejse til England nærmest har været kun at gjøre Indkjøb til Bryllupet. I saa Fald er det ej usandsynligt, at hendes Giftermaal med Harald Thorkellsson staar i Forbindelse med den Unaade, hvori Haakon faldt, saaledes at f. Ex. Harald i Jomsborg er bleven bekjendt med hende, og for at faa hende har sværtet Haakon for Knut. Haakon Jarls Død henføre vore Sagaer til Høsten 1029, ja lade endog Efterretningen derom komme til Norge om Høsten. Men de engelske Krønikers udtrykkelige Ord blive her af større Vegt. Desuden, naar han først blev sejlfærdig en Stund efter Mortensdag, er det ingenlunde urimeligt, at han har været tumlet om paa Søen af Storm og Søgang indtil først i Januar 1030, og at han da er omkommen i Pettlandsfjorden. Der findes, merkeligt nok, et Diplom udstedt af Knut 1031, (Kemble, No. 744), hvor „Hacun dux“ nævnes som Vidne, men hvis dette skal være Haakon Jarl, hvad man neppe kan betvivle, maa Diplomet enten være uegte eller Dateringen fejlagtig. En Datter af Haakon omtales i Knytl. S. Cap. 75.

1) Om Svelgen i Pettlandsfjorden, der endnu kaldes Swelchie, herskede det Sagn at den frembragtes af Frodes berømte Kvern, der stedse laa og malede Salt paa Havets Bund; Snorres Edda, Cap. 43, se ovf. 1. B. S. 219. Endnu paa Kong Haakon Haakonssøns Tid omtales at større Skibe forgik i Svelgen. Saa vidt vides, er den nu, som de fleste lignende, engang meget frygtede, Malstrømme, kun meget lidet farlig.

2) Olaf d. hell. Saga, Cap. 115. Snorre, Cap. 195. Fagrsk., Cap. 109. Denne forvexler senere Harald med Ulf, idet den lader Ulf følge Sven Knutssøn til Norge, uagtet han da forlængst var dræbt, hvorimod Kongesagaerne nævne Harald (Olaf den hell. Saga, Cap. 223, Snorre, Cap. 253); dette synes umiskjendeligt at vidne om at Harald indtog samme Stilling som Ulf.

Knuts nærmere Bestemmelse herom indtraf, stod Norge alene under Lendermændenes Bestyrelse. Rygtet om Jarlens Død blev ogsaa temmelig snart bragt til Olaf i Rusland ved Bjorn Stallare. Denne, der, som vi have seet, ved Olafs Rejse til Sverige fik Hjemlov, havde siden den Tid siddet hjemme paa sin Gaard. Men da han var en anseet Mand, som det var meget vigtigt at have paa sit Parti, havde Haakon Jarl og dennes Tilhængere gjort sig megen Umage for at vinde ham. De sendte Bud til ham med Hilsen fra Kong Knut, Haakon Jarl og andre Høvdinger, og lode ham sige, at Knut satte megen Priis paa hans Venskab, og derfor anmodede ham om at gaa i hans Tjeneste, hvilket desuden nu var saa meget rimeligere, som Olaf ej længer kunde beskytte sine Venner. Bjørn svarede først, at han vilde sidde hjemme i Ro uden at tjene Høvdingerne. Men Sendebudet forelagde ham nu to Vilkaar, enten at fare i Utlegd, eller at gaa Knut og Haakon til Haande, imod klækkelig Betaling: i det samme heldte han engelske Sølvpenge ud for ham af en stor Pung. Bjørn var temmelig pengekjær, og blev derfor heel tvivlraadig, da han saa Sølvet: han vilde nødig forlade sine Ejendomme, og besmykkede allerede i Tankerne et Frafald dermed, at Olaf alligevel ikke vilde kunne faa Herredømmet i Norge tilbage. Medens han overvejede dette, lagde Sendebudet endnu to digre Guldringe frem med de Ord, at alt dette dog kun var en Ubetydelighed imod hvad han vilde faa, hvis han besøgte Kong Knut selv. Disse glimrende Tilbud var Bjørn for svag til at kunne modstaa. Han tog imod Gaverne og svor den forlangte Troskabs-Ed. Men ikke længe efter hørte han at Jarlen skulde være død, og da begyndte han at angre sit Frafald. Han var løst fra sin Ed til ham, og fik nu virkelig noget Haab om at Olaf atter kunde komme til Magten, hvis han strax vendte tilbage til Norge, førend det endnu havde faaet en øverste Høvding. Angeren drev ham til, ufortøvet at søge Kong Olaf i Rusland, og bringe ham den vigtige Efterretning om Jarlens Død og Norges høvdingsløse Tilstand. Kongen og alle de Nordmænd, der havde fulgt ham, glædede sig meget ved hans Ankomst og de Nyheder, han bragte. Kongen spurgte ham om mangt og meget, og tilsidst ogsaa, hvorledes hans hjemmeblevne Venner overholdt deres Troskabsløfte til ham. „Nogle godt, andre daarligt", sagde Bjørn, og kastede sig i det samme for Kongens Fødder, som han omfavnede med de Ord: „Alt i Guds og eders Vold, Konge; jeg har modtaget Penge af Knuts Mænd og svoret dem Troskabsed, men nu vil jeg følge dig, og ikke skilles ved dig, saa længe vi begge ere i Live". Kongen svarede: „staa strax op, Bjørn; min Tilgivelse har du, thi jeg veed jo nok, at der nu kun er faa i Norge, som blive mig tro, naar slige Mænd som du lade sig forføre; sandt at sige ere ogsaa mine Mænd i en vanskelig Stilling da jeg selv er borte, og mine Fiender true dem med Ufred". Bjørn underrettede nu Kongen om at hans

værste Fiender, og de som især søgte at sætte Folket op mod ham og hans Mænd, vare Erling Skjalgssøns Sønner, Einar Thambarskelve, Kalf Arnessøn, Thore Hund og Haarek af Thjotta [1]).

81. Olaf beslutter at vende tilbage til Norge.

De Efterretninger, Bjørn bragte Olaf, bidroge umiskjendeligt til at oplive hans Forhaabninger. Under Opholdet i Rusland havde hidtil hans Sind været gjennemkrydset af de forskjelligste Planer, og martret af den piinligste Uro. Kong Jaroslav og Dronning Ingegerd gjorde ham det venlige Tilbud at overtage Bestyrelsen af Landskabet Bolgarien i det østlige Rusland, hvis store og blomstrende Hovedstad **Bulghar** ved Volga paa hiin Tid var et af de vigtigste Punkter for Mellemhandelen mellem Asien og Norden, og hvis Indbyggere, uagtet de vare Hedninger, dog havde hævet sig til en ikke ringe Grad af Kultur [2]). Her vilde Olaf saaledes kunne finde en vid Mark for sin Omvendelses-Iver; og, merkeligt nok, var dette omtrent det samme Land, hvor Nordmændene i en forhistorisk Urtid maa antages at have haft deres Hjem [3]). Men ved Tilbudet synes der dog at have været den væsentlige Mangel, at dette Landskab

---

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 176, 177. Snorre, Cap. 196, 197. Den legendariske Saga, Cap. 76. Denne fortæller Sagen anderledes, nemlig at Knut (der ifølge samme Saga kom til Norge strax før Olafs Flugt) selv sendte sine Mænd med 12 Guldringe til Bjørn for at forføre ham, at Bjørn dog ej lod sig forføre, men derimod lod Knuts Mænd ophænge, og tog Guldet, hvormed han rejste til Olaf i Rusland. Den samme Fortælling har Flatebogen optaget (Fornm. S. V. 187) men gjengiver den noget vidtløftigere og med den Forandring, at det er Kalf Arnesson, der lader Knuts Sendemænd drage til Bjørn. Begivenheden sættes strax efter Olafssagaens Cap. 151, hvor der tales om Sighvat Skalds Hjemkomst til Olaf, og saaledes bliver det ej i Rusland, men i Norge, at Bjørn strax efter opsøger Kongen. Men desuagtet meddeles Fortællingen ogsaa senere i den ovenanførte, rigtigere Skikkelse.

[2]) Landet kaldes Bulgaria i Olaf den hell. Saga. Det er det saakaldte Storbulgarien, ved Volga og Kama, hvis Indbyggere i Middelalderen vare i Besiddelse af den vigtige Mellemhandel paa Volga fra den nordlige Deel af Orienten til Bjarmeland og de østersøiske Lande. Hovedstaden Bulghar omtales hos arabiske Forfattere allerede omkring Midten af det 9de Aarhundrede som en stor og blomstrende Handelsstad (d'Ohsson, des peuples du Caucase, p. 73—77.) Levningerne af Staden ligge i Gouvernementet Kasan 9 Verster vestenfor den lille By Spask, paa venstre Bred af Volga, nedenfor Kamas Udløb i denne, 90 Verster søndenfor Kasan og 80 Verster nordenfor Simbirsk. Pallas, Reisen durch versch. Provinzen I. 120. Karamsin russ. Gesch. III. 171. De opdagedes paa Peter den stores Tid, og ere meget vidtløftige. En Mængde, især arabiske Mynter findes der. Endnu har en mellem Ruinerne liggende Landsby Navnet Bolghary.

[3]) Se ovf. 1. B. S. 10.

skab ikke egentlig tilhørte Jaroslav, om han end gjorde Fordring derpaa, men at det først skulde erobres[1]). Olafs Mænd fraraadte ham ogsaa ganske at befatte sig dermed. Deres eneste Hu stod til at komme tilbage til deres Hjem, og de opfordrede ham stedse til at forsøge paa at gjenvinde Norge. Stundom talte Kongen om at ville nedlægge Kongeværdigheden og rejse til Jerusalem eller andre hellige Steder, og der gaa i Kloster. Men Længselen efter Norge var dog ikke mindre sterk hos ham, end hos hans Mænd. „Den Tanke kom", heder det, „oftest i hans Sind, at overveje, om der ej skulde kunne gives nogen Lejlighed for ham til at vinde sit Rige i Norge tilbage. Dog kunde han her ikke dølge for sig selv, at efter at alt var gaaet let og glat for ham i de første ti Aar af hans Kongedømme, havde han siden den Tid kun mødt Vanskeligheder og Ubehageligheder, saa at det nu lod til at Lykken havde slaaet Haanden af ham. Han var derfor meget tvivlraadig, om han turde stole saa meget paa Lykken, at han med en ubetydelig Styrke skulde vove sig midt iblandt sine Fiender. I den Uro og Uvished, som saaledes trykkede hans Sind, søgte han oftest sin Trøst ved Bønner til Gud om at han vilde oplade hans Øjne for hvad der var ham tjenligst". Hans Liv under Opholdet i Rusland var derfor i det hele taget meest helliget Religionsøvelser og stille Betragtninger, og det lader til, at han allerede her, i levende Live, fik Ry for at være en hellig Mand, der af Guds særegne Naade endog kunde gjøre Undergjerninger. Blandt de Legender, der senere, efter at han var anerkjendt som Helgen, plejede at oplæses om ham, er der ogsaa et Par fra hans Ophold i Rusland. Den ene af disse skildrer hans Strenghed i Helligdagens Overholdelse. Hans Sind, siges det her, var saa fuldt af Bekymringer, at han ikke engang lagde Merke til, hvorledes Tiden led, og saaledes traf det sig, at han engang sad med sin Kniv og telgede paa et Stykke Træ, uden at erindre at det var Søndag. Skutelsvenden, der stod hos ham, gjorde ham opmerksom derpaa ved at sige: „imorgen er det Mandag, Herre". Da Kongen hørte disse Ord, forstod han strax Meningen, og at han havde begaaet Helligbrøde; og for at straffe sig selv samlede han de Spaaner, han havde telget af, lagde dem i sin Haand, stak Ild paa dem, og lod dem brænde indtil de vare fortærede. En anden Legende lader ham helbrede en liden Dreng for en Halsbyld ved at lægge Hænderne paa den og dertil give ham Brødsmuler, som han havde lagt i Kors i sin Haand, at spise. Da Olaf, som man af hans egne Ord til Thore Olvesøn erfarer, stundom befattede sig med Lægekunsten, er det heel sandsynligt, at en virkelig

[1]) Det er nemlig af de russiske Annaler temmelig klart, at Russerne den længste Tid stode i fiendtligt Forhold til Bulgarien, og oftere angrebe deres Stad, som endog erobredes af Storfyrst Andreas Jurjevish 1164 og Wsevolod Jurjevitsh 1183. Karamsin II. 255. II. 51.

Begivenhed ligger til Grund for denne Fortælling, der kun senere har faaet sin legendariske Udsmykning; heller ikke er den anden Legende usandsynlig, naar man seer hen til Olafs brændende Religionsiver. Den skildrer tillige, hvor sterkt hans Sind var optaget af Bekymringer og Grublerier [1]).

Bjorn Stallares Efterretning havde oplivet Olafs Haab. En Drøm, han havde, modnede hans Beslutning. Det hændte sig en Nat, at han laa i sin Sæng og ikke kunde sove for sine sædvanlige Bekymringer. Endelig faldt han af Træthed i en Slummer, men ikke sterkere end at han, som det forekom ham, kunde see alt hvad der foregik i Værelset. Det syntes ham da som om en stor, majestætisk og prægtigt klædt Mand, hvilken han strax kunde skjønne at være Kong Olaf Tryggvesson, traadte hen til hans Seng, og udtrykte sin Forundring over at han ej vidste, hvad Bestemmelse han skulde tage, ja endog maaskee tænkte paa enten at nedlægge den kongelige Værdighed, som Gud havde givet ham, eller at modtage et Rige af en fremmed Konge. „Nej", sagde han, „vend tilbage til dit Rige, som du har faaet ved Arv, og længe behersket med den Kraft, Gud gav dig. Lad dig ikke skræmme af dine Undermænd: det er en Konges Hæder at overvinde sine Uvenner, men det er og en hæderlig Død at falde i Kampen med sine Mænd. Tvivl ej paa, at du har Ret i denne Strid, og søg djerveligen til Landet, thi Gud vil selv være dit Vidne, at det tilhører dig". Da Kongen vaagnede, syntes han, som det ofte er Tilfældet efter en livagtig Drøm, at see et Glimt af Manden idet han gik bort [2]). Men fra denne Tid var hans

---

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 179. Snorre, Cap. 200, 201. Den legendariske Saga, Cap. 79, 110. Disse saakaldte Jærtegn forekomme ogsaa i de fleste Legendesamlinger om Olaf, saaledes den om Helligbrøde i Homilikoder i den arnamagn. Samling, No. 619 qv. S. 116; i Legenderne hos Langebek, Scr. rer. Dan. II. S. 537, 548; et fornsvensk Legendarium S. 870. Denne Legende, saa vel som den om den helbredede Halsbyld o. fl, er afbildet paa et gammelt, rimeligviis i Norge i det 13de Aarhundrede udskaaret portativt Alter af Hvalrostand, der nu opbevares i Antikvitetsmuseet i Kjøbenhavn, men af Kong Christian den 1ste 1486 foræredes til Pave Sixtus IV. i Rom, hvor det opbevaredes indtil 1694, da Pave Innocens den 13de skjenkede det til Prins Frederik, senere Konge under Navnet Frederik den 4de, da han besøgte Italien. Nærmere Beskrivelse over denne merkelige Oltidslevning findes i Fortalen til Antiquités Russes, 1. B. S. XXXI; tre af Alterets Felter, hvoraf to fremstille de ovennævnte Legender, ere gjengivne paa et af de Faksimile-Blade, der ledsage dette Verk.

[2]) Olaf den hell. Saga, Cap. 178. Snorre, Cap. 199 Man behøver vistnok neppe, som enkelte have gjort, at tage sin Tilflugt til den Formodning, at en Mand af Kongens Følge skulde have forestillet Olaf Tryggvesson. Ifølge en anden Legende. Langebek Scr. II. 537, skulde Olaf have seet Frelseren selv, med Korset og Tornekronen, befalende ham at opofre sig selv paa samme Maade som for Christendommens Skyld, og i den Hensigt at vende tilbage til Norge.

Beslutning fattet. Han anstrengte alle sine Tanker og henvendte hele sin Hu paa dette ene Formaal, at komme tilbage til Norge og gjenvinde Herredømmet derover. Dette, vidste han, var ogsaa hans Mænds høieste Ønske. Den beleiligste Tid var nu forhaanden, da Landet var uden nogen egentlig Høvding, og han haabede for vist, at naar han selv kom, vilde mange endnu nok slaa sig paa hans Parti. Da han bekjendtgjorde denne Beslutning for sine Mænd, bleve de glade og takkede ham hjerteligt. Jaroslav og Ingegerd derimod søgte fremdeles at afskrække ham derfra. De forestillede ham det farlige i at vove sig mellem sine Fiender med saa liden Styrke, som han havde, og fornyede deres Tilbud om at give ham et Stykke Land i deres Rige. Da fortalte Olaf dem sin Drøm og sagde, at han troede det var Guds Villje. Da de saa, at hans Beslutning var urokkeligt fattet, opgave de omsider Tanken om at bringe ham derfra, og tilbøde ham venligt al den Understøttelse til Reisen, som han kunde ønske sig af dem. Kongen takkede dem for dette gode Tilbud, og sagde at han med Glæde skulde benytte sig deraf. Og nu gjorde Olaf de ivrigste Forberedelser til Reisen. Dette rygtedes, som det synes, tidligt til Norge. I det mindste ventede Høvdingerne et saadant Besøg, thi de lode flittigt forhøre baade i Svithjod og i Danmark, om Olaf skulde komme østenfra Rusland.

82. Einar Thambarskelves Misfornøielse. Lendermændenes Forberedelser.

Imidlertid herskede Lendermændene i Norge. I Throndhjem var det Kalf Arnesson og Einar Thambarskelve, som havde Magten, hiin i de indre, denne i de ydre Fylker. Hver af dem havde, som vi have seet, faaet det Tilsagn af Knut, at han skulde blive Jarl og Statholder i Norge, hvis Haakon Jarl kom bort, og det er neppe tænkeligt, at de ikke begge gjensidigt skulde vide Besked om disse glimrende Løfter. Nu var Kalf den, hvem Løftet senest var givet, og med størst Bestemthed. Forudsat altsaa, at Einar vidste dette, — hvad han upaatvivleligt maatte vide eller i det mindste ane — kan han derved ikke have undgaaet at merke Uraad, og have faaet Øinene op for Knuts Tvetungethed og Upaalidelighed i sine Løfter. Vi erfare ogsaa, at Einar kort efter Budskabet om Jarlens Død drog over til England med et stort Følge, deels for at melde sig og sin Søn Eindride som Arvinger til de store Rigdomme, Jarlen havde efterladt, deels for at minde Knut om hans Løfter angaaende Jarleværdigheden, og saaledes komme Kalf i Forkjøbet. Knut, der hverken til den ene eller den anden havde meent det oprigtigt med Løfterne, svarede, at nu kunde det ej blive af, thi Sagen stod ganske anderledes. „Jeg har", sagde han, „bestemt min Søn Sven Kongedømmet i Norge, og har allerede sendt Bud til ham derom i Danmark tilligemed Jærtejner; dog vil jeg vedligeholde Venskabet

med dig; du skal nyde den Rang, som du er fød til, nemlig at være Lendermand, men du skal faa store Vejtsler og staa saa meget højere end de andre Lendermænd, som du selv er en dygtigere Mand end de". Om Einar ikke tidligere havde faaet Ojnene opladte, fik han dem nu. Hvad han forhen maaskee kun havde en dunkel Anelse om, stod nu klart for ham, nemlig at Knut havde skuffet ham med tomme Løfter. Men herved var nu for det første intet at gjøre, og af Knut var der heller ikke mere at vente. Derfor beredte han sig til at rejse hjem igjen, uden at spilde flere Ord paa ham. Men da han imidlertid havde erfaret, at man maaskee i Løbet af Sommeren kunde vente et Besøg af Olaf i Norge, hvor det i saa Fald ej vilde blive fredeligt for ham, der formedelst sin Stilling ikke vel kunde undgaa at tage et bestemt Parti, hvor nødigt han endog nu rimeligviis vilde, besluttede han at drage sin Rejse i Langdrag saa meget som muligt. Derfor kom han heller ikke hjem, førend Sommeren var forbi, med alle dens store, og for Norge saa skjebnesvangre Begivenheder. Men Olaf fik derved en mægtig Fiende mindre.

Det Afslag, Einar fik, og som upaatvivleligt strax rygtedes i Norge, har maaskee for det første beroliget Kalf, og bekræftet ham i hans Hengivenhed for Knut. Haalogalands Høvdinger, Thore Hund i Bjarkø og Haarek i Thjotta, vare ligeledes meget ivrige for at gjøre alle Forberedelser til at give Olaf en varm Modtagelse, om han skulde tænke paa at komme tilbage til Landet; men rigtignok synes de mere at have haft deres egne end Knuts Interesser for Ojne. Thore havde i disse to Aar besørget Finnefærden, og hver af disse to Vintre (1028—29 og 1029—30) opholdt sig længe paa Fjeldet for at underhandle og kjøbslaa med Finnerne, hvorved han havde vundet stor Fordeel. Han havde ladet sig gjøre tolv Reenskindskofter, og, som det heder, med saa megen Trolddomskunst, at ingen Vaaben bed paa dem, og at de vare langt mere uigjennemtrængelige, end en Ringbrynje: en Egenskab, der dog ikke behøver at forklares ved Trolddomskunst, men alene ved Hudens Sejghed og Maaden, hvorpaa den var beredet. Der siges ej, hvor langt Thore drog østover i Finmarken. Vi have seet at en af hans Formænd, Thorolf Kveldulfssøn, kom lige til Finland [1]). Men om Thore ej kom saa langt, er det dog højst rimeligt, at han kom i Berørelse med omstrejfende Kareler, eller med Kylvinger fra Gardarike, der kunde meddele ham Rygter om, at Olaf tænkte paa at gjeste Norge igjen. Thi om Vaaren, da han kom tilbage fra Finmarken, gjorde han sit Langskib sejlfærdigt, besatte det med sine Huuskarle, udbød Leding over hele det nordligste Thingdistrikt paa Haalogaland, og samlede derved en stor Skare, med hvilken han drog sydefter. Ligeledes samlede Haarek

---

[1]) Se ovenfor 1ste B. S. 487.

Folk i sit Distrikt, og fik en heel Mængde; andre anseede Mænd fulgte deres Exempel, og de bekjendtgjorde, at alt dette skede for at man kunde være rede til at modtage Olaf, og forsvare Landet mod ham, om han skulde komme østenfra [1]).

83. Olafs Tilbagereise fra Rusland og Ophold paa Gotland.

Da Vaaren nærmede sig, men Vandene endnu vare tillagte, tiltraadte Olaf sin Rejse fra Rusland [2]). Han havde henimod 240 Mand i sit Følge. Jaroslav udrustede dem med Heste og øvrige Fornødenheder, og saavel han selv, som Dronning Ingegerd viste Olaf ved Afskeden den største Opmerksomhed. Magnus, Kongens unge Søn, blev tilbage hos dem. Olaf drog paa Isene til Havet, og da Isen løsnede, gjorde han sine Skibe rede, og sejlede afsted. En heldig Vind førte ham over til Gotland, hvor han landede i Havnen **Akrgarn** paa den østlige Kyst af Øen. Gotland var Samlingssted for Handelsmænd fra alle de tre nordiske Riger, og Olaf

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 182, Snorre, Cap. 201. Den legendariske Saga, Cap. 68, 69, 92. Det er her Vargstakker, ikke Reenskindspelse, som Thore lægger sig til. Hans Ophold i Finmarken beskrives som en Landflygtighed for Olaf. Dette er videre udført i Flatøbogen (Fornm. S. V, 235), hvor Thore endog faar Pelsene af den fabelagtige Finnekonge Mattul.

[2]) I Olaf den helliges Saga, Cap. 181, Snorre, Cap. 203, staar der at han tiltraadte sin Rejse strax efter Julen (þegar á bak jólum). Men i den legendariske Saga, Cap. 80, staar der kun „om Vintren efter Juul", og i Fagrskinna, Cap. 109, ligeledes „efter Juul", og højest om Vintren, da Isene laa. Ordet „strax" synes derfor kun at være en senere Tilsætning. Nu er det ovenfor viist, at Haakon Jarls Forliis efter al Sandsynlighed ikke indtraf førend strax efter Juul, eller i Begyndelsen af 1030. Olaf brød ikke op fra Rusland førend efter at han var kommen til Kundskab derom; og denne Efterretning kunde dog neppe komme til ham paa kortere Tid end een Maaned i det aller mindste. Altsaa kan Olaf umuligt have forladt Jaroslav førend i Marts eller maaskee endog i April. Dette indlyser ogsaa af andre Omstændigheder. Isene i Rusland gaa sjælden op førend langt ud paa Aaret, især Nevafloden, der plejer at ligge til Begyndelsen af April. Olaf kan saaledes neppe have sat sig i Bevægelse førend henimod denne Tid. For Resten er der et Spørgsmaal, hvad Vej Olaf har taget. Hvis man antager, hvad der er det sandsynligste, at saavel Jaroslav, som han selv paa denne Tid har opholdt sig i Kijev, er det ikke rimeligt, at Olaf nu har søgt hen til Aldegjaborg, der ellers var Nordmændenes Landingsplads, men snarere til en Havn i den liflandske Bugt, navnlig Dünamünde (det allerede i Ragnar Lodbroks Historie bekjendte Dynumynni). Dette bestyrkes ogsaa derved, at han paa Vejen til Svithjod anløb Gotland, der ellers vilde have ligget ude af hans Kuurs. De Ise, Olaf rejste paa fra Kijev, have saaledes maaskee været Dnepr og derefter Dyna. Det eneste, der maatte have bevæget ham til at tage Vejen over Aldegjaborg, maatte have været, om han havde haft sine Skibe liggende der. Men da det ej lader til, at han selv ejede de Skibe, paa hvilke han satte over fra Sverige, maa man formode, at disse kun vare fragtede for Rejsen, og at han ved Hjemrejsen ligeledes fragtede Skibe i den Havn, hvorfra han satte ud.

kunde saaledes her fra første Haand faa Bekræftelse paa Rygtet om Haakon Jarls Død, og Vished om, at Norge endnu var uden nogen øverste Høvding. Olaf skal have tilbragt nogen Tid paa denne Ø, hvad enten han nu ventede paa Medbør, eller det var af Iver for Christendommen, thi vist er det, at han benyttede denne Lejlighed til at skaffe den Indgang hos Gotlands Indbyggere, som endnu vare Hedninger. Flere af Landets Høvdinger modtoge Olaf med stor Forekommenhed, og indfandt sig hos ham med Gaver. Saaledes skal en vis Ormika af Heinheim have foræret ham tolv Vedre foruden andre Fødevarer, hvorimod Olaf skjenkede ham to Boller og en Bredøxe; og denne Ormika lod sig ved Olafs Overtalelser bevæge til at antage Christendommen, og gjorde sig et Bønnehuus paa en Holme tæt udenfor Akrgarn [1]). Denne Holme fik siden Navnet St. Olafs Holm, hvilket endnu er dens sædvanlige Navn, og i Stedet for Bønnehuset byggedes senere en Kirke, der indviedes til St. Olaf, og til hvilken der, som det synes, skede hyppige Valfarter og ofredes betydelige Gaver [2]). Man har saaledes fuldkommen Grund til at antage, at det var Olafs Besøg paa Gotland, der allerførst skaffede Christendommen Indgang og fast Fod paa Gotland, og af denne Omstændighed kan man maaskee forklare visse merkelige Overeensstemmelser, der i det mindste i enkelte Talemaader og Sprogegenheder findes mellem den ældste gotlandske Lov og den ældre Gulathingslov, som om nemlig den Ærefrygt, hvormed man paa Gotland betragtede Olaf som Øens første Christendoms-Apostel, ogsaa har bevæget Gotlændingerne til at gjøre sig bekjendte med hans Lovgivning i Norge og til at optage et og andet af denne [3]). Medens Olaf laa ved Gotland, traf

[1]) Gotlands-Sagen, historisk Tillæg Cap. 3. Det er allerede ovenfor (S. 761) anmerket, at Gotlandslagen henfører dette Besøg af Olaf til dennes Reise fra Sverige til Jaroslav i Holmgard. Men da en Fejltagelse i denne Henseende let kunde opstaa i det gotlandske Sagn, medens den derimod er mindre tænkelig i Sagaen, som Skridt for Skridt følger Olafs Bevægelser og udtrykkeligt nævner Opholdet ved Gotland paa Tilbagerejsen; og da derhos Beliggenheden af Akrgarn eller St. Olafs Holm paa Østkysten af Gotland snarere taler for at Olaf kom fra Østen, end fra Vesten, maa det ansees rettest at henføre Besøget til Olafs Tilbagerejse, og antage det for det samme, under hvilket han lod Jakul Baardssøn henrette.

[2]) Schlyter, Samling af Sveriges gamla Lagar, 7de B. S. 314. Det vises her af Diplomer aldeles sikkert og utvivlsomt, at Akrgarns Kirke er den samme, som senere kaldtes Capella Sancti Olavi in Akergarn, hvoraf Levninger endnu findes, og at Stedet selv er den nu saakaldte St. Olafs Holm i Helvi (Helgavi) Sogn paa Østkysten af Gotland, hvilken nu ej længer er omflydt, men landfast. De anførte Diplomer (af 1216, 1218, 1277, 1280, 1319) handle alle om Anvendelsen af det Offer, som faldt paa St. Olafs Altar i Akrgarn.

[3]) Schlyter, samme Verk, Fortalen, S. VI, VII. Her anføres flere Ord og Talemaader, der ellers ikke brugtes i Svensk, og heller ikke forekomme i de svenske Love, men derimod gjenfindes i Norsk, og i den ældre Gulathingslov, f. Ex.

hans Folk den samme Islænding, Jakul Baardssøn fra Vatnsdalen, der halvandet Aar forhen havde været med Haakon Jarl, da denne forfulgte Olaf ind i Slygsfjorden, og som siden ved Lodkastning fik Olafs eget Skib, Visunden, at styre. Olafs Mænd grebe ham, og førte ham frem for Kongen, der strax bød at han skulde halshugges. Der blev da, som sædvanligt ved slige Henrettelser, snoet en Vaand i Jakuls Haar, hvori en Mand holdt, for at strække hans Hals frem under Hugget. Men da Jakul hørte Hvinet af Øxen, rettede han sig hurtigt op, saa at Hugget ikke traf ham paa Halsen, men i Hovedet. Det var imidlertid saa dybt, at hans Død var vis, og Kongen sagde derfor, at man ej skulde hugge mere. Den haardføre Jakul havde Kraft nok til endnu at sidde oprejst og kvæde et Vers, hvori han omtalte sit dybe Saar, sin sørgelige Stilling, og Kongens uforsonlige Vrede. Derpaa døde han. Da den Omstændighed, at han som en Krigsmand i Haakon Jarls Følge havde været med at sætte efter Olaf, og havde faaet dennes Skib at styre, ikke synes at indeholde Grund nok til at retfærdiggjøre, eller endog at forklare den usædvanlige Haardhed og Grusomhed, som Olaf ved denne Lejlighed viste, maa man næsten formode, at Jakul tidligere har været Olafs Hirdmand, og paa en mere end almindelig troløs og forrædersk Maade har forladt ham, for at gaa over til Haakon Jarl. Sagaen melder intet derom, men fortæller dog Jakuls Henrettelse som en Sag, der var i sin Orden [1]).

84. Olafs Tog til Norge.

Fra Gotland sejlede Olaf, da han fik Bør, over til Svithjod, og styrede ind i Mælaren til Aaros eller det nuværende Upsala. Derfra sendte han Bud til Kong Anund og bad ham at møde ham paa et Sted, han bestemte. Anund tog sig denne Gang venligt, om just ikke ivrigt, af Olaf, enten nu fordi han havde Medynk med ham, eller fordi han indsaa, at Kong Knut vilde blive ham en farligere Nabo end Olaf. Han mødte ham paa det aftalte Sted, hvor ligeledes Dronning Aastrid indfandt sig med de Mænd, der havde fulgt hende. Mødet skal paa alle Sider have været meget glædeligt [2]). Men Olafs Ankomst til Sverige rygtedes snart i Norge, og strax blev Krigsbud sendt rundt om og fuld Almenning opbuden i hele Landet, saa at betydelige Troppemasser samledes. Med disse fordeelte Høvdingerne sig,

eþa, ikke eller; laigulenningr (leiglendingr) i Stedet for landbói; raiþi rangr, reka for vrêþi, vrangr, vreka; „landi oru bygdu" (Cap. 1) ligesom i Cap. 1 af Gulathingsloven, þau at síðer sei (þó at síðar sé); garþr ir granna setr (garðr er granna sættir, Gulathingsloven, Cap. 82).

1) Olaf den helliges Saga, Cap. 173, Snorre, Cap. 193.

2) Olaf den hell. Saga, Cap. 181. Snorre, Cap. 203.

for at kunne være rede til at modtage Olaf, hvor han end maatte komme til Landet. Erling Skjalgssøns Sønner droge i Spidsen for alt Mandskabet fra Jæderen, Agder og de østlige Landskaber østefter, og passede her paa, om Olaf skulde komme til Viken eller Oplandene. Men Aaslak af Finnø (paa Rogaland) og Erlend af Gerde (fra Gaarden Gerde i Etne paa Søndhordaland) tilligemed de øvrige Lendermænd fra Rogaland, Hordaland, Sogn og Fylkerne nordenfor droge nordefter, og forenede sig med Thrøndelagens og Haalogalands Lendermænd. De havde, ligesom disse, edeligen lovet Knut at tage Olaf af Dage, om de kunde komme til [1]). Dog samlede der sig paa den anden Side ogsaa flere af Olafs Venner, der ønskede at drage Olaf imøde og staa ham bi, i Særdeleshed fra hans Hjem, Oplandene. Mange af dem vare gjæve Mænd; den meest anseede var Olafs Halvbroder **Harald**, Sigurd Syrs Søn, han var kun 15 Aar gammel [2]) men høj af Væxt og drabelig at see til. Hans høje Byrd og Frændskab med Olaf gjorde, at han betragtedes som denne Skares Anfører. Den udgjorde, da de forlode Oplandene, sex Hundreder (720 Mand); med dem tog Harald Vejen over Eidskogen til Vermeland og videre østover [3]). Imidlertid havde Olaf paa sin Side sendt Folk til Norge for at erfare, hvorledes Stemningen der var beskaffen, og de bragte ham den lidet trøstelige Efterretning, at han ingen fredelig Modtagelse der kunde vente. Alle de, der kom, fraraadte ham derfor paa det indstændigste at begive sig derhen. Men Olaf var fast bestemt derpaa. Han spurgte Kong Anund, hvad Hjelp han vilde give ham til at vinde sit Rige tilbage. Anund svarede, at Sviarne ikke havde synderlig Lyst til at drage i Hærfærd til Norge, da de vidste at Nordmændene vare haarde Folk, dygtige Stridsmænd og slemme at hjemsøge i Ufred; paa noget Folkeopbud af Sverige var der saaledes ej at tænke, men derimod bød Anund ham fire Hundreder (480) udvalgte og vel udrustede Mænd af sin Hird, og gav ham Tilladelse til at drage gjennem Sverige og tage alle de svenske Mænd i sin Tjeneste, som han kunde faa, og som frivilligt sluttede sig til ham [4]). Dette Tilbud modtog Olaf, og benyttede sig strax deraf til at sende sin ovenfor omtalte Frænde **Dag Ringssøn**, der havde et li-

---

1) Olaf den hell. Saga, Cap. 183. Snorre, Cap. 206.

2) Harald var netop født før Vintren 1015—16, se ovf. S. 489. Jvfr. S. 580.

3) Olaf den hell. Saga, Cap. 184. Snorre, Cap. 207. Den legendariske Saga, Cap. 86.

4) Olaf den hell. Saga, Cap. 184, 185. Snorre, Cap. 208. Den legend. Saga, Cap. 80, lader Anund skaffe Olaf ni Hundreder (den forvexler her det hele Antal Folk, Olaf fik i Sverige, med Anunds Hirdmænd, se nedf. S. 782) og fortæller overhoved alt dette ganske anderledes, og heel forvirret. Ifølge denne Fortælling (Cap. 86) skulde Dag Ringsson have været med Olaf i Gardarike, og (Cap. 80) senere være bleven tilbage i Sverige for at samle de svenske Hjelpetropper, efter at Olaf havde tiltraadt sin Marsch vestover.

det Rige i Vermeland eller maaskee i Vatsbu paa Grændsen af Vermeland og Gautland [1]), et Bud om, at hvis han vilde understøtte Olaf med alle de Folk, han kunde skaffe, skulde han, om Olaf overvandt sine Fiender, faa lige saa stort Rige, som hans Forfædre havde haft. Dag, der var en heftig og fremfusende, men lidet forstandig Mand, fandt dette Tilbud saa tillokkende, at han strax lovede Olaf sin Bistand, og gav sig til at samle Folk [2]). Imidlertid tiltraadte Olaf sit Tog, efterladende sin Hustru Aastrid og Datter Ulfhild i Svithjod. Det maa allerede have været temmelig langt paa Sommeren [3]). Vejen gik, som det synes, først gjennem Nærike og hen ad Væneren til, men derfra nordefter, gjennem det uvejsomme, af halvvilde Folk beboede Jarnberaland eller Dalarne, og derpaa gjennem Helsingeland og Jemteland. Undervejs mødte han sin Broder Haralds Skare, i hvilken han med Glæde talte mange af sine Frænder og Venner. Derpaa stødte Dag Ringssøn til ham med henimod tolv Hundreder, saa at den samlede Hær nu udgjorde omtrent 2800 Mand. Ogsaa Biskop Sigurd skal være kommen ham imøde og forgjeves have fraraadt ham at søge tilbage til Norge. Olafs Tog var meget møjsommeligt. Det gik gjennem Skove og Ødemarker, og ofte over store Vande, mellem hvilke hans Folk maatte drage Baadene efter sig. De Steder, hvor han tog Natteleje, fik paa flere Steder Navnet Olafsboder, efter de Skuur eller Hytter, hans Folk satte op [4]).

---

1) Om Dag og hans Fader Ring, se ovf. S. 587. Det er allerede berørt, at den legend. Saga saa vel som Flatøbogen urigtigt lade Dag og Fader Ring slutte sig til Olaf i Gautland, ligesom det i Eymunds Thaatt (Fornm. S. V. 168) siges at de herskede i Gautland. Da nu Sagaen, ved at beskrive Olafs Rejse, skjelner mellem Vermeland, der i vidtløftig Forstand hørte til Gautland, og Vatsbu, der hørte til det egentlige Gautland, maa man formode, at det fornemmelig var i eller ved Vatsbu, at Ring og Dag havde deres Rige.

2) Olaf den hell. Saga, Cap. 186. Snorre, Cap. 210.

3) Naar man betænker, at Olaf, som ovenfor viist, neppe før Marts eller April Maaned, ja maaskee neppe før Mai forlod Rusland, opholdt sig en Stund paa Gotland, hvor han endog fandt Tid til at virke for Christendommen, derpaa dvælede saa lang Tid i Sverige, at han kunde faa Bud til Norge og Svar derfra: saa skjønner man let, at Olaf umuligt kan være kommen afsted førend i det allertidligste i Juni Maaned. Det er derfor aabenbart en Fejl, naar den legendariske Saga, Cap. 80 og Flatøbogen (Fornm. S. V. 196) i en halv legendarisk Beretning lader Olaf have tilfrosne Søer at passere. Man kunde næsten være fristet til at tro, at for saa vidt en saadan Begivenhed, som den omtalte, eller rettere som den, der ligger til Grund for Legenden, virkelig har fundet Sted, da har det snarere været paa Vejen gjennem Rusland, hvor det udtrykkeligt siges at Olaf drog paa de frosne Vande; men at den ved en Fejltagelse er overført til Rejsen gjennem Sverige.

4) Olafs Rejse beskrives med flere Enkeltheder, men saare forvirret, i den legendariske Saga, Cap. 80, 81, 82, 86. Efter denne skulde det synes, som om Kongen tog Vejen gjennem Skovbygderne ved den norske Grændse, thi etsteds (Cap. 81) heder det „mellem Oplandene og Svithjod", og et andet Sted (Cap. 86) „paa Oplandene mellem Mjøsen og Væneren". Men det er engang for

Saaledes kom han endelig til Jemteland. Hans Folk deelte sig nede i Bygderne i flere Hobe, der droge frem temmelig langt adskilte fra hinanden indbyrdes, saa længe de endnu troede sig sikre for Angreb. Sædvanligviis drog Kongen med Nordmændene for sig, Dag med sin Skare for sig, og Sviarnes Hob for sig. Hvor Olaf kom frem, havde han sendt Bud om i Bygderne, og ladet forkynde, at alle de, der ønskede at vinde sig Gods ved Krigsbytte og ved at plyndre Kongens Fiender, skulde slutte sig til ham og støde til hans Hær. Dette lokkede en Mængde Rømningsmænd og ikke faa virkelige Stimænd til ham. Blandt dem, der paa Jemtelandsskoven meldte sig, nævnes to Brødre, Gauta-Thore og Afrafaste, bekjendte som de største Ransmænd, store, sterke og dristige; de havde en Skare om sig af ikke færre end tredive lige saa vilde og fortvivlede Karle som de selv. Ved at høre om Kongens Tog og hans Løfter besluttede de at tilbyde ham sin Tjeneste, og begave sig hen til ham med deres hele Flok, fuldt bevæbnede. Kongen spurgte hvo de vare, og da han havde erfaret det tilligemed deres Ærende, sagde han at han ikke kunde ønske sig bedre Krigere i sin Hær, men vilde dog først vide, om de vare christne eller ej. Gauta-Thore svarede at han hverken var Christen eller Hedning, thi han og alle hans Kammerater troede kun paa deres Styrke og Sejrsælhed, hvilket havde viist sig fuldkommen tilstrækkeligt for dem. „Det er stor Skade", sagde Kongen, „at Mænd af et saa drabeligt Udseende ikke skulle tro paa deres Skaber, Christus". „Er der da, Konge", spurgte Thore, „nogen christen Mand i dit Følge, der har udrettet mere paa een Dag, end vi to Brødre?" Kongen bad dem nu lade sig døbe og antage den rette Tro, saa skulde han, hvis de fulgte ham, gjøre dem til højt anseede Mænd; vægrede de sig derimod ved at antage Christendommen, vilde han ej have noget med dem at bestille. Afrafaste sagde at han ej vilde lade sig døbe, og dermed gik de deres Vej. Men Gauta-Thore fandt dog at det var en stor Skam, paa slig Viis at blive forsmaaet, og sagde at han aldeles ikke vilde forlade Hæren for det første. De sloge sig da i Følge med de øvrige Rømningsmænd, som fulgte Flokken. Men det er let at indsee, hvor lidet anbefalende et saadant Følge maatte være for Olafs Hær,

alle at merke, at de legendariske Sagaer synes at anvende Navnet Mjøsen paa Indsøer i Fleng; saaledes heder det i den legend. Saga, Cap. 30, at Olafs Halvbrødre legede omkring Mjøsen (skal her være Tyrifjorden); og desuden er der i Norge flere Vande af Navnet Mjøsen. Det rimeligste er derfor, at „Mjøsen" her betegner en eller anden Indsø i Dalarne, f. Ex. Siljan, og „Oplandene" Strøget mellem Væneren og denne. Thi i Nærheden af Væneren, men paa dens østre Side, synes Olaf ganske vist at være kommen. En Nøgle til Fejltagelsen kunde maaskee findes i de Ord, den hist. Saga, Cap. 191, Snorre, Cap. 216, lægger Olaf i Munden om hans Halvbroder Haralds Skare: „þat lið er til vár kom á Upplöndum". Thi her skal aabenbart læses „af Upplöndum" (fra Oplandene) medens Ordene, som de nu staa, antyde at Skaren kom til Olaf „paa Oplandene".

og hvor langt mere Bønderne i Norge derved maatte føle sig opfordrede til at gjøre Kongen kraftig Modstand. Overhoved faar man heraf den bedste Forestilling om, hvilket fortvivlet Foretagende dette Kongens Tog egentlig var, og til hvilken Yderlighed han selv var bragt. Man seer dog heraf ogsaa, hvor oprigtig hans Christendomsiver var, idet han, som ellers ikke forsmaaede at tage de værste Stimænd i sin Tjeneste, dog kunde bringe det over sit Hjerte at bortvise en betydelig Skare haandfaste og modige Mænd, ene og alene fordi de ej vilde antage Christendommen [1].

85. Olafs Tog gjennem Verdalen.

Fra Jemteland tog Olaf Vejen over Grændsefjeldene mellem Aare og Suul, hvor den almindelige Vej stedse har gaaet og fremdeles gaar, til Verdalen i Norge. Ogsaa fra denne Olafs sidste Rejse har Sagnet og Legenden omhyggeligt opbevaret og tildeels udsmykket mange Smaatræk; men for dem alle synes Sandheden at ligge til Grund, og vi meddele her derfor flere, saaledes som de fortælles, især da de ved deres Ælde, og ved det Vidnesbyrd, de afgive om den fromme Iver, hvormed en taknemmelig Efterslægt bevarede Olafs Minde, ere af den største Interesse. Da Kongen, heder det, kom saa langt op, at Udsigten aabnede sig mod Vesten ud over Dalen, blev han ganske stille og taus. Der var heller ikke mange om ham, thi en Deel af Hæren var forud, en anden længer tilbage. Kongen havde hidtil været lystig og snaksom paa Toget, derfor blev Biskop Sigurd nu ængstelig over hans Taushed og red til ham for at spørge ham om Aarsagen. Kongen svarede meget bekymret: „Underlige Ting have nu en Tidlang baarets for mig. Da jeg nu saa fra Fjeldet ud mod Vesten over Norge, kom det mig i Hu, hvor mangen glad Dag jeg havde haft i dette Land. Da forekom det mig som om jeg ej alene saa ud over Throndhjem, men og over hele Norge, og jo længere Synet vedvarede, desto videre saa jeg, indtil jeg saa ud over hele Verden, baade Land og Hav. Da tyktes det mig at jeg gjenkjendte grant alle de Steder, hvor jeg før havde været; lige saa tydeligt saa jeg de Steder, jeg ikke forhen havde seet; ja endog nogle, jeg ikke engang før havde hørt omtale, baade bebyggede og ubebyggede, saa vidt som Verden gaar". Da skal Biskoppen have steget af Hesten, omfavnet Kongens Fod og bøjet sig for ham, idet han sagde: „det er en hellig Mand, vi her følge [2]".

[1]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 188. Snorre, Cap. 212. Den legend. Saga, Cap. 80. Gauta=Thore kaldes i den hist. Bearbejdelse „Gauka=Thore", hvilket synes mindre rigtigt end hiint.

[2]) Olaf den hell. Saga, Cap. 189. Snorre, Cap. 213. Den leg. Saga, Cap. 81. Denne, der ogsaa fortæller Sagnet strax førend den omtaler Mønstringen paa Stavemyrerne, henlægger dog begge Dele, som det synes, til Vandringen i de saakaldte Oplande i Sverige; men Uordenen i Fortællingen er dog her

Da Kongen kom ned til Suul, den øverste Gaard i denne Deel af Verdalen, bød han sine Mænd at fare stille og ordentligt frem, og ikke nedtræde de Agre, der laa ved Vejen. Dette overholdtes af dem, der fulgte nærmest efter Kongen og vare under hans Ojne, men de Flokke, der kom efter, bare sig derimod meget ustyrligt ad, og traadte Agrene ned. Bonden paa Suul, **Thorgeir Flekk**, tog desuagtet vel imod Kongen, viste ham den største Hjelpsomhed og indbød ham til at overnatte hos ham. Kongen modtog Indbydelsen og fik af Thorgeir vide, at en stor Hær var samlet i Throndhjem, og at der i den var Lendermænd saavel søndenfra Landet, som nordenfra Haalogaland, dog vidste han ikke, om de med denne Hær vilde drage Olaf imode, eller oppebie ham andensteds. Thorgeir klagede nu over at Kongens Mænd havde nedtraadt Ageren; Kongen beklagede det, og red hen til Ageren, der laa ganske nede mod Jorden. Da, siger Sagnet, red Kongen rundt om den og sagde derefter til Thorgeir, at Gud nok vilde bøde hans Skade, saa at Ageren om en Uges Tid vilde komme sig; og Kongens Spaadom skal være gaaet i Opfyldelse. Da Kongen den følgende Morgen drog videre, bad han Thorgeir følge med ham. Thorgeir tilbød i sit Sted sine to voxne Sønner, den ene 17, den anden 16 Aar gammel. Kongen vilde dog helst have Thorgeir selv med, og derved blev det; men desuagtet paastode Sønnerne, at de ogsaa vilde gjøre ham Følge, og det nyttede ej at Kongen fraraadte dem det. Da vilde Hirdmændene binde dem, men da Kongen saa det, sagde han at de skulde have sin Vilje, og at de nok kom tilbage igjen. Saaledes gik det ogsaa [1].

Da Kongen kom ned i den egentlige Hoveddal til Stav [2], gjorde han Holdt paa Stave-Myrene. Her fik han paalidelig Efterretning om, at Bønderne virkelig nærmede sig med en Hær, og at han derfor snart vilde faa en Kamp at bestaa. Thi da de Lendermænd, der havde samlet sig i Throndhjem, havde faaet at vide, at Olaf var kommen til Jemteland og agtede sig ned

saa stor, at man ej ret bliver klog paa, til hvilken Egn, eller til hvilken Tid Fortælleren vil have hvert enkelt Træk henført. Ifølge den historiske Saga skulde Biskoppen kun have sagt at Synet var helligt og merkeligt, men den legendariske Saga synes at maatte have Fortrinnet i alt hvad der angaar Legender.

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 190. Snorre, Cap. 214. Den leg. Saga, Cap. 83, fortæller denne Begivenhed paa en egen Maade, idet den lader det være Thormod Kolbrunarskald og hans Følge, der nedtraadte Ageren. Den tillægger ogsaa, at Thormod, der havde lovet at faste 9 Søndage, men spiist Kjød 9 Fredage for at kunne faa dræbt Thorgrim Trolle, nu, erindrende sig dette Løfte, tog et Stykke Fedt og spiste det. Dette er dog hentet fra Fostbrødresaga, Cap. 47, hvor det henføres til et Besøg, Kongen aflagde hos en anden Bonde, efter at have forladt Thorgeir Flekks Gaard.

[2]) Om Gaarden Stav, der nu ej længer findes, men af hvis Navn der gjenkjendes Levninger i Stubstin (Stafsskeneyjar) i Nærheden af Butu, se ovf. 1. B. 723.

til Verdalen, lode de hele Hæren drage til Indherred, og opbøde desuden her den hele Almue, baade Thegn og Træl, for med denne samlede Styrke at gaa Olaf imøde. Paa Stavemyrene mønstrede Kongen sin Hær, og optog Mandtal over dem. Det befandtes da, at der ikke var færre end ni Hundreder (1080) Hedninger i Hæren. Kongen bad dem da at lade sig døbe, efterdi han ingen Hedninger vilde have i sin Hær: han stolede nemlig mere paa Guds Hjelp, end paa stort Folkeantal. Hedningerne raadsloge om denne Sag, og fire Hundreder lode sig døbe, men fem Hundreder vægrede sig derved, og vendte tilbage til Sverige [1]). Da traadte atter Gauta-Thore og Afrafaste frem med deres Flok, og tilbøde Kongen deres Tjeneste. Kongen spurgte, om de da havde ladet sig døbe. Da de benegtede det, sagde Kongen som før, at de enten maatte lade sig døbe, eller pakke sig bort. De gik nu afsides, for paa ny at overlægge herom. Afrafaste sagde: „Jeg vil ikke under nogen Omstændighed vende tilbage, men deeltage i Slaget, og hjelpe enten den ene eller den anden Part: hvilken det bliver, er mig egentlig ligegyldigt". Gauta-Thore sagde: „skal jeg deeltage i Striden, saa vil jeg helst staa Kongen bi, da han meest trænger dertil, og naar jeg endelig skal tro paa en eller anden Gud, kan jeg jo lige saa gjerne tro paa den hvide Christ som paa nogen anden: jeg stemmer saaledes for, at vi lade os døbe, siden det er Kongen saa meget om at gjøre". Dette bifaldt de øvrige, og de erklærede sig derfor villige til at lade sig døbe, hvis Kongen lovede at ville paatage sig Ansvaret, fordi de ikke kjendte det mindste til den Tro, de nu skulde antage. Kongen lovede det; de bleve døbte, og strax efter konfirmerede af Biskoppen, saa at det endog fortælles, at de i det paafølgende Slag endnu gik med Fermedreglene (Konfirmationsbaandene) om Hovedet. Kongen optog dem i sin Hird, og sagde at de skulde kæmpe under hans Merke i Slaget [2]).

Da Olaf var færdig med Mandtallet, befandtes det, at han havde over tredive Hundreder (3600), hvilket man syntes var en stor og vakker Hær at see til paa een Plet. Han forkyndte nu, hvorledes han vilde have Hæren ordnet. I Midten skulde Kongens eget Merke være, og omkring det hans Hirdmænd og Gjester, den Flok der var kommen fra Oplandene, og den, der sluttede sig til ham der i Throndhjem. Til højre skulde Dag Ringssøn være med den Skare, han havde bragt, ligeledes under et eget Merke. Og

---

[1]) Hertil sigtes der i den legend. Saga, Cap. 80, hvor det heder at Anund skaffede Kongen ni Hundreder. Men derved gjøres de fire Hundreder, Anund skaffede, til eet med de fire Hundreder, der lode sig døbe. Fagrskinna, Cap. 109, lader fem Hundreder antage Daaben.

[2]) Olaf d. hell. Saga, Cap. 191. Snorre, Cap. 216. Den leg. Saga, Cap. 87. Hedningernes merkelige Ord under Raadslagningen med hinanden indbyrdes forekomme kun i den hist. Saga; deres Svar til Kongen kun i den legendariske.

den venstre Fløj skulde dannes af alle de Folk, Sviakongen havde skaffet, saa vel som alle de, der senere paa Toget gjennem Sverige havde sluttet sig til Hæren; denne Fløj skulde have det tredie Merke. Kongen bød, at man først skulde ordne sig i mindre Svejter eller Flokke, saaledes at Frænder og Bekjendte holdt sig sammen, eftersom det var sandsynligst, at den ene da understøttede den anden bedst; naar disse Svejter vare dannede, skulde de siden ordnes i Fylkinger, thi da vilde enhver bedst kunne kjende sin Plads og skjønne, om han var kommen bort fra det Merke, han skulde følge. Som Felttegn skulde et hvidt Kors [1]) males paa enhvers Hjelm og Skjold, og naar man kom i Slaget, skulde alle have Feltraabet: „Frem, Frem, Kristmænd, Korsmænd, Kongsmænd". Hvis Fienden havde flere Folk, maatte Fylkingerne udstrækkes, om de end bleve tynde, for at man ej skulde blive omgaaet. Den nu foreskrevne Orden skulde herefter stedse iagttages paa Marschen, og Dag og Nat skulde man være fuldt bevæbnet, for at kunne være slagfærdig hvor som helst man stødte paa Bondehæren. Hvor denne var, vidste man endnu ikke nøje. Det skal have været Kongens Hensigt, at opbie den paa Levanger, hvis han ikke tidligere mødte den [2]).

---

[1]) At Felttegnet (herkuml) just skulde være i Korsform, nævnes ikke udtrykkeligt, men deels ligger det i Benævnelsen „Korsmænd", der optoges i Feltraabet, deels deraf, at Olafs Skjold siden i Cap. 199 omtales som hvidt med et gyldent Kors. Dertil kommer, at paa et gammelt norskt Maleri maaskee fra det 13de Aarhundrede, der fremstiller Olafs Fald, og som nu opbevares i Oldsagsmuseet i Kjøbenhavn, er netop Korset anbragt paa de kongelige Krigeres Hjelme og Skjolde.

[2]) Dette synes at være Meningen af hvad Fostbr. Saga, Cap. 46, siger: at Kongen gjorde sig rede tidligt om Morgenen, og ville bide „liðs síns", rettere liðsins d. e. bónda-liðsins (Bondehæren) paa Levanger, (i Udg. Sifanga læs Lifangra). I den legend. Saga, saa vel som i Flatøbogen, fortælles flere Hændelser, Olaf paa Vejen skal have haft, men som alle ere saa usandsynlige, at vi her have udeladt dem. Saaledes heder det (den legend. Saga, Cap. 82, Fornm. S. V. 197) at Kalf Arnesson selv femte mødte Kongen allerede paa Grændsefjeldene mellem Jemteland og Verdalen, og søgte at indbilde ham, at han meente det godt med ham, men at Finn Arnesson fraraadede Kongen at sætte Lid til hans Ord, og vilde endog have ham greben og dræbt, hvilket dog Kongen ej vilde tillade. Dernæst heder det, at Kongen red paa en hvid Hest om Dagen, og at Hesten snublede, men at Kongen, udraabende Ordsproget „býsna skal til batnaðar" (der skal ondt til før det gode kommer) forbandt Hestens Fod, som kort efter fandtes lægt. Derefter skal Kongen, som fandt det varmt om Dagen, have forlangt et Bæger Vand; da han fik det, og havde læst Velsignelsen over det (Flatøbogen lader Biskoppen læse Velsignelsen) smagte han paa det, men merkede at det var Øl; da rakte han det fra sig, idet han sagde at han ej vilde drikke Øl, og bad om Vand i Stedet. Han fik et nyt Bæger Vand, men efter Velsignelsen befandtes det at være Mjød; et tredie Bæger Vand fandtes forvandlet til Viin, og da sagde Biskoppen, at han skulde drikke det, da den, som gav det, havde Ret dertil, og at dette var et merkeligt Tegn.

Paa denne foreskrevne Maade blev Hærens Inddeling ordnet, og Kongen holdt derpaa Krigsraad med Svejter-Hovdingerne. Her fremmødte de Mænd, som Kongen havde sendt rundt om i Heredet for at opbyde Folk, men de bragte den Besked, at paa de fleste Gaarde, hvor de kom, vare alle de vaabenføre Mænd borte og havde allerede begivet sig til Bondehæren: de, som de traf hjemme, vægrede sig ved at følge med, de fleste af dem angivende den Grund at de lige saa nødigt vilde stride mod Kongen, som mod deres Frænder, og derfor helst afholdt sig fra at deeltage i Kampen. Saaledes havde de kun faaet faa Folk. Kongen raadspurgte nu sine Mænd om, hvad de troede at man nu helst skulde tage sig for, da man nu var kommen til den lavere, sterkt befolkede Deel af Dalen. Finn Arnesson raadede til at fare med Hærskjold gjennem alle Bygder, røve alt Godset, og brænde hvert Huus, saa at der ej stod et Kot tilbage, deels for at gjengjelde Bønderne deres Frafald, deels ogsaa for at lokke dem fra Hæren; „thi", sagde han, „jeg tvivler ikke paa at mangen en, naar han seer Rogen eller Luen stige op fra sin Gaard, og ikke veed hvorledes det gaar hans Kone, eller Born, eller gamle Forældre og Frænder, bliver løs i Flokken; og naar enkelte først forlade den, da vil deres Fylking snart tyndes, thi det er oftest saa med Bønderne, at det nyeste Raad er det, som alle synes bedst om". Finns Raad fandt meget Bifald, eftersom mange derved øjnede Udsigt til Bytte, og alle undte Bønderne Straf, ligesom de ogsaa fandt det heel rimeligt, at det vilde gaa som han sagde. Den heftige Thormod Kolbrunarskald kvad endog et Vers, hvori han opmuntrede til at brænde hvert eneste Huus ned for Indthronderne lige til de kolde Kul. Olaf svarede hertil, at Bønderne visselig havde fortjent en saadan Medfart, og at han ogsaa selv i tidligere Dage ej havde taget i Betænkning at brænde for dem og refse dem haardt paa andre Maader; men dette var dog fordi de havde forsaget den christne Tro, og paany begyndt at blote, eller med andre Ord, fordi de havde sveget den sande Gud. I Sammenligning med denne Forbrydelse var deres Svig mod ham, deres Herre, af mindre Betydenhed, og han kunde derfor vel være bekjendt at vise Mildhed mod dem, for hvad de havde forseet sig mod ham, om han ej havde kunnet det for deres Synder mod Gud. Først vilde han nu drage Bønderne imøde. Kom det da til Forlig med dem, da var det vel, men kom det til Slag, vilde han og hans Mænd enten falde, og da var det bedst ej at have noget Ran paa sin Samvittighed, eller de vilde sejre, og da var det godt at finde store og vel forsynede Gaarde, thi Sejrherrerne skulde arve de overvundnes Ejendomme, der ved de forrige Ejeres Fald eller Flugt vare blevne ledige; hvad som derimod var brændt, nød ingen godt af, og Plyndringsgods plejede for største Delen at gaa til Spilde. Kongen bød at hans Hær skulde drage i adspredte Skarer ud efter Bygden, Dag længst mod Nord, oppe under Aa-

ferne, Kongen længer nede langs ad Landevejen, men treffe sammen om Aftenen paa et aftalt Sted, for her at overnatte tilsammen. Alle de vaabenføre Mænd, som de kunde faa, skulde de bringe med sig. Hvad de behøvede til Livets Ophold, som Kvæg og andre Fødevarer, skulde de tage, men ellers ingen Skade gjøre. Dog var det godt, om de dræbte de Spejdere fra Bondernes Hær, som de maatte forefinde [1]).

Da Olaf vendte tilbage til Hæren, fylkede han sin egen Afdeling, og udvalgte de sterkeste og kjekkeste Mænd til at danne en Skjoldborg omkring ham. I denne Skjoldborg bød han sine Skalde at tage Plads, for at de kunde være tilstede og med egne Ojne see, hvad der foregik, men siden digte Kvad derom. Disse Skalde vare Thormod Kolbrunarskald, Gissur Guldbraa, en Fosterson af Skalden Ref Gestson paa Hovgarde østenfor Snefjeldsjoklen paa Island [2]) og Thorfinn Mund, om hvem for Resten intet vides. Sighvat Skald, der, som vi have seet, var en af dem, der ved Kongens Flugt fra Oplandene fik Hjemlov, havde denne Sommer tiltraadt en Pilegrimsrejse til Rom, og var saaledes nu ej tilstede. Thormod sagde derfor spottende til Gissur: „lad os ikke staa saa trangt, Kammerat, at Sighvat, naar han kommer, ej faar sin Plads; han vil staa foran Kongen, og anderledes vil heller ikke Kongen have det". Kongen hørte dette, og svarede: „I behøve ikke at skose Sighvat, fordi han ej er her; ofte har han fulgt mig godt og nu beder han for os, hvilket vi heel vel kunne trænge til". „Det kan vel være, Konge", sagde Thormod, „at I nu meest trænger til Bønner, men tyndt vilde det dog være om Merkesstangen, dersom alle dine Hirdmænd vare paa Vejen til Rom. Sandt at sige, klagede vi ogsaa ofte i tidligere Dage over at ingen, som ønskede at tale imod dig, kunde faa Rum for Sighvat". Skaldene talte nu mellem sig om at det var ret passende, om de strax digtede nogle Erindringsviser om de Begivenheder, der snart vilde foregaa. Gissur kvad da et Vers, hvori han sagde at ingen skulde spore Modløshed hos ham i det forestaaende Slag, og at han tappert vilde staa Kongen bi. Thorfinn opfordrede til at værne om den ædle Konge, og fælde Thrønderne i Slaget, som Verdølernes Skare vilde begynde mod Olaf. Thormod opmuntrede ligeledes til at vise Mod og Raskhed. Disse Vers bleve strax nemmede og erindrede af de Omstaaende, og Sagaerne have siden opbevaret dem lige til vor Tid [3]).

---

[1]) Olaf den hell. Saga. Cap. 191. Snorre, Cap. 216. Den legend. Saga omtaler dette løseligt, som om Thormod skulde have givet Raadet at skjende og brænde, og anfører Thormods Vers, Cap. 89.

[2]) Om Gissur og hans formodede Identitet med Gissur svarte, se ovf. S. 762, jvfr. Landn. II. 6.

[3]) Olaf den hell. Saga, Cap. 192. Snorre, Cap. 218. Fostbr. Saga, Cap. 47. Den legend. Saga tillægger Thormod Gissurs Vers, og anfører dette, samt

Da Kongen var færdig med Hærens Ordning, fortsatte han sin Vej ud efter Dalen, indtil han kom til det Sted, hvor han havde bestemt at tage Natteleje. Der nævnes ikke, hvor det var, men det kan ej have været meget langt ovenfor **Stiklestad**, maaskee i Nærheden af Uglen [1]). Hans Tog gjennem Dalen gik, hvor vigtigt det end maatte være ham at naa Levanger og saaledes Søkysten, førend Bønderne afskare ham Vejen, dog i det hele taget meget langsomt, deels fordi han maatte bruge Forsigtighed, deels fordi hans udisciplinerede Hær var vanskelig at holde sammen, saa at man hyppigt maatte gjøre Holdt, for at Afdelingerne ikke skulde komme alt for langt fra hinanden, deels endelig fordi man i hine Tider, paa de slette Veje, man den Gang havde, overhoved kun kom langsomt frem. Landevejen gjennem Verdalen til Jemteland gaar nu paa Sydsiden af Elven, og det hele Stykke af denne Vej fra Nes, der ligger lige over for Stiklestad, til Grændsen, udgjør kun omtrent tre norske Mile, og mellem Suul og Nes er der kun tvende. Nu maa vistnok den Vej, Olaf tog, nemlig fra Indalen til højre og til Nordsiden af Elven ved Stav, have været noget længere, men mere end tre Mile kan der dog, selv ad denne Vei, ikke have været mellem Suul og Stiklestad, og fra Stav til det sidstnævnte Sted er der neppe en halv Miil. Og dog see vi, at Olaf ikke tilbagelagde dette korte Stykke i een Marsch, men overnattede paa Vejen. Olaf kan saaledes paa denne Fart gjennem Verdalen ikke have tilbagelagt mere end henved en Miil om Dagen. Man maa derfor antage, at han har været to Dage om Vejen fra Suul til Stav. Her maa den største Deel af Dagen være hengaaet med Mønstringen, saa at han først henimod Aften kunde fortsætte Vejen. Dette forklarer, hvorfor han den Aften ikke kom videre end i det højeste lidt over en Fjerdingvej udenfor Stav. Der var maaskee og en Grund mere, hvorfor Kongen tilbragte den Dag forholdsviis i Stilhed; thi det var, efter de paalideligste chronologiske Beregninger, en Søndag (den 30te August [2]). Thorsdag Morgen den 27de maa han altsaa være kommen til

---

Thormods eget, noget senere (Cap. 91). Derimod anføres Thorfinns Vers paa et Sted (Cap. 89), der omtrent svarer til det, hvor det forekommer i den hist. Saga.

1) Den legend. S., C. 86 antyder Stiklestad selv som Stedet, hvor han overnattede.

2) Den følgende Dag, da Stiklestadslaget stod, var nemlig, som Hansteen ved astronomiske Beregninger har viist (Samlinger til det norske Folks og Sprogs Historie I. S. 452 flg. II. S. 157 flg.), Mandagen den 31te August, thi da indtraf den Solformørkelse, der ifølge Sagaerne og Sighvat Skalds, paa Øjevidners Beretninger grundede, Kvad, udmerkede Olafs Dødsstund. Det sædvanlige var ellers, ej alene i nyere, men ogsaa i ældre Tider, at antage St. Olafs Dag, 29de Juli, for hans Dødsdag. Saaledes siges der i Olaf den helliges Saga, Cap. 219, hos Snorre, Cap. 248, og i Annalerne, at Olaf faldt Onsdagen den 29de Juli 1030; hos Thjodrek Munk, Cap. 19, at han faldt Onsdagen den 29de Juli 1029, i Legenderne, meddeelte efter arnamagnæanske Haandskrifter af Langebek (Scr. rer. Dan. II. S. 532, 534), at han faldt Ons-

Grændsen, og Thorsdag Aften til Suul, som han forlod Fredag den 28de, til Stav ankom han den 29de, og til hiint Sted, hvor han overnattede, den 30te. Her samledes da hele hans Hær, og laa under sine Skjolde om Natten. Det var den sidste Nat, Olaf oplevede. Han vidste at det afgjørende Slag om Liv og Rige snart forestod. Han vidste at Udsigterne for ham til at sejre kun vare ringe, da hans Fiender

dag den 29de Juli 1028, ligesaa i Breviar. Nidros., ogsaa anført af Langebek (sammesteds S. 543) men i det lübeckske „Passionale", hvoraf Langebek ligeledes sammesteds har meddeelt St. Olafs Legende, til „en Fredag i August 1028", og endelig i det fornsvenske Legendarium (S. 863) til Tirsdagen den 29de Juli 1028. Hvad nu Aaret angaar, da er det allerede ovenfor (S. 490, 491) viist, at det alene kan være 1030, hvilket endog alle de, der ellers nævne Onsdagen den 29de Juli, egentlig bekræfte, eftersom 29de Juli 1028 var en Mandag, og 1029 en Tirsdag. Hvorfra det lübeckske Passionale har faaet Fredag, kan neppe forklares uden derved, at Nedskriveren har forstaaet Ordet feria i Udtrykket feria quarta, quarto Kal. Aug. ɔ: Onsdag den 29de Juli) som „en Feriedag" eller „Fridag", og maaskee af Skjødesløshed overseet quarto Kal. hvorved han har kunnet skrive „op enen vrigdach in de Owestmaente". Herfra maa den urigtige Angivelse „en Fredag i August" 1025 være kommen ind i Indskriften paa den St. Olafs Støtte, der i den senere Tid har staaet ved Stiklestad, skjønt dette vilde blive den 6te August. Tirsdagen maa den svenske Legendeforfatter have faaet, forbi han skjødesløst har forklaret 4 Kal. Aug. som 4de August, der rigtignok ej i 1028, men i 1030 indtraf paa en Tirsdag. Om man nu end vilde indvende, at Solformørkelsen, der ifølge Hansteens Beregning utvivlsomt indtraf den 31te August, og ved Stiklestad næsten var total, kun senere, og vilkaarligt, er sat i Forbindelse med Slaget, for derved at gjøre Olafs Død saa meget mere betydningsfuld saa er der dog saa meget andet, der taler for, at 31te August er den rette Dag. Vi have nemlig seet, at Olafs Rejse fra Rusland i 1030 og saaledes hans Rejse fra Upsala indtraf meget sildigere, end Sagaerne angive. Betænke vi nu, hvor langsomt han drog frem gjennem Verdalen, og hvor meget langsommere det maa have gaaet med ham gjennem de uvejsomme Egne i Sverige, hvor han drog frem, kan man, om man antager en Vejlængde for ham af noget over 80 Mile fra Upsala til Grændsen ved Verdalen, neppe regne at han ogsaa her har tilbagelagt mere end i Gjennemsnit en Miil om Dagen, hvorved vi altsaa faa ud, at Rejsen varede i det mindste to Maaneder og 20 Dage. Begyndte den saaledes i Juni, var den ej tilbagelagt førend sidst i August. Endnu i vore Dage kan man paa mange Steder ad Sideveje og Fjeldveje ikke tilbagelægge stort mere end 1¾ indtil 2 Miil om Dagen. Fremdeles maa det merkes, at den legendariske Saga, Cap. 83, ved at meddele den af os tidligere (S. 87) omtalte Fortælling om Thormod, og hans besynderlige Løfte for at faa taget Thorgrim Trolle af Dage, nemlig at faste 9 Søndage og spise Kjød 9 Fredage, lader ham om Morgenen, da man brød op fra Suul, mindes dette Løfte, og spise et Stykke Fedt, hvorved altsaa denne Dag middelbart siges at være en Fredag. Den samme Fortælling, men ikke saa tydeligt eller nøjagtigt fortalt, forekommer ogsaa i Fostbrødra Saga, Cap. 47, hvor den øjensynligt hører hjemme, og hvorfra den, men i en mere uforvansket Form, er optagen i den legendariske Saga. Da Fortællingen er characteristisk for Thormod, og drejer sig om en væsentlig Begivenhed i hans Historie, har man al Grund til at

vare ham langt overlegne; han vidste tillige, at det her gjaldt enten Sejr eller Død, da Bøndernes Høvdinger tørstede efter hans Blod. Han maatte være bekymret, ej alene for sin egen og sine Venners Skyld, men ogsaa, og end mere, for det store Verk, hvorpaa han havde ofret sine bedste Aar, og for hvilket han nu var rede til at ofre sit Liv, nemlig Christendommens Befæstelse, og Fædrelandets Frihed, Selvstændighed og Civilisation. Det er saaledes ej at undres over, at han tilbragte den største Deel af Natten søvnløs, og i brændende Bønner til Gud for sig og sit Folk. Først henimod Morgenen faldt han i en Blund. Legenden fortæller, at han havde en Drøm, hvori Christus selv aabenbarede sig for ham, trøstede ham og

---

antage den for sand, og Fredagen som Opbrudsdag fra Suul faar derved større Rimelighed for sig. Da nu, efter den ovenfor antagne Maalestok, Rejsen fra Suul til Stav medtog to hele Dage, og Mønstringen maa have medtaget den største Deel af den tredie Dag, passer det saare godt, at Olaf om Søndagen har holdt Rast og Mønstring ved Stav, og Mandag Morgen er dragen ud til Stiklestad, hvor Slaget da blev holdt. — Endelig maa det merkes, hvad der og ovenfor er omtalt (S. 316, 494), at det samme Breviar. Nidr., der lader Olaf falde den 29de Juli, dog i Overskriften over Legenden (Langebek l. c. S. 539) kalder Dagen hans Fødselsdag (natalitium); en saare merkelig Oplysning, der viser, at der dog gaves Enkelte, hos hvem Erindringen holdt sig om at man i 29de Juli ej højtideligholdt Olafs Dødsdag, men hans antagne Fødselsdag. Men allerede Sagaskriverne, som gik ud fra den Forudsætning, at 29de Juli var Dødsdagen, have ved anstillet Beregning faaet ud, at den faldt paa en Onsdag, og denne Antidatering af mere end een Maaned har maaskee endog udøvet en Tilbagevirkning paa Tidsangivelserne for Olafs Rejse fra Rusland og Haakon Jarls Død. Merkeligt nok, staar der hos Adam af Bremen, den ældste Forfatter, der omtaler Olafsdagen (II. 59), i den bedste Kodex: „agitur festivitas ejus 4 Kal. Aug.“; og festivitas behøver ej at være hans Dødsfest; kun i de mindre gode Haandskrifter staar „passionis festivitas“. Hvad ellers Olafs Rejsetid i Verdalen angaar, da taler den historiske Bearbejdelse udtrykkeligt kun om tvende Natte-Ophold, nemlig paa Suul og imellem Stav og Stiklestad. Men det siges ikke udtrykkeligt, at disse vare de eneste, og Marschen fra Suul til Stav omtales i saadan Korthed, at man slet ikke tydeligt kan see, hvor længe den varede; da den nu, som ovenfor viist, maa have medtaget mere end een Dag, strider det slet ikke mod Sagaens Ord, at fordele den paa de to Dage, Fredag og Løverdag. Den legendariske Saga, Cap. 86 lader Olaf ligge under Telte ved Stiklestad Søndag, Mandag og Tirsdag. Dette, der for øvrigt aldeles strider mod den historiske Sagas Beretning, saa vel som mod Rimeligheden i og for sig, da Olaf aabenbart søgte at komme til Kysten førend Fienden hindrede hans Fremtræden, viser sig tydeligt at være fremkommet derved, at Sagafortælleren har villet forklare, hvorfor Slaget ej foregik førend om Onsdagen; men det er øjensynligt, at han ej havde behøvet at opstille denne urimelige Dvælen, hvis han ikke tillige antog det for aldeles vist og uimodsigeligt, at Olaf havde marscheret om Løverdagen og gjort Holdt om Søndagen: denne Søndagsrast har han altsaa vilkaarligt udstrakt til Mandag og Tirsdag. Alle Omstændigheder tyde saaledes hen paa, at Stiklestadslaget holdtes Mandagen den 31te August.

sagde: „kom til mig, min kjære Tjener, thi nu er Tiden at du skal tage den herligste Løn for dit Arbejde, idet du hos mig nyder evindelig Glæde" [1]. Da Kongen vaagnede, begyndte det at blive Dag. Han fandt det endnu vel tidligt at vække Hæren, men kaldte paa Thormod Kolbrunarskald, og bad ham fordrive Tiden med at fremsige et eller andet Digt. Thormod kunde ikke modstaa Lejligheden til atter at give sin Harme mod Sighvat Luft, og spurgte, hvorfor ikke Sighvat skulde kvæde, og dermed lønne det guldhjaltede Sverd, som han havde faaet i Julegave. „Du veed jo", sagde Kongen, „at han er rejst til Rom". „Enhver gjør hvad han bedst duer til", svarede Thormod; „jeg kvæder og kæmper i Dag, medens Sighvat spiler sine Fingre i Rom" [2]. Derpaa satte Thormod sig op og kvad det gamle **Bjarkemaal** saa højt at det kunde høres over hele Hæren [3]. Det var det bedste Kvad, han kunde vælge, thi de fleste kjendte det, eller det Sagn, hvorom det handlede, og det passede nøje til den Stilling, hvori Kongen og Hæren nu befandt sig. Ligesom Hjalte vakte Bjarke og Rolf Krakes øvrige Kæmper til at staa deres Herre bi i den sidste Heltekamp, saaledes vilde nu Thormod nu vække Olafs Kæmper. Det begyndte saaledes:

Dagen er oppe,
alt Hanen galer,
det travle Arbejd
Trællen kalder.
vaager, o vaager,
Venner kjære,
alle de ypperste
Adils's Gjester [4].

Haar den haardgreipe,
Hrolf skjotande,
ættgode Mænd,
som aldrig fly;
Ej jeg til Viin jer vækker
ej til væne Kvinder,
nej, til Hildes
den haarde Leg.

Da vaagnede Hæren. Thormod fortsatte Kvadet, hvori der handledes om den ædle Konges Gavmildhed mod sine Mænd, og om disses Pligt at staa ham bi til det yderste. Der tales endog, merkeligt nok, om Odins Ondskab og Svig, og Bodvar Bjarke forkynder, at om han kunde faa ham fat, skulde han knyste og ødelægge ham som det værste Utøj [5]. Da Thormod havde endt Kvadet, følte alle sig styrkede og oplivede, og takkede ham

[1]) Fornsvensk Legendarium, S. 863. Langebek Scr. rer. Dan. II. S. 513. Den legendariske Saga, Cap. 86, lader Olafs Hær ligge under Telte, (man kunde, hvis dette er rigtigt, tænke paa en Fejlskrift eller Fejllæsning i den historiske Saga af skjöldum i Stedet for tjöldum) og angiver Telternes Antal til fer Hundreder (720) hvilket aabenbart er for meget, og synes at maatte være en Skrivfejl.

[2]) Den legendariske Saga, Cap. 88. Fostbrødra Saga (hvorfra vel Beretningen nærmest er tagen) Cap. 48.

[3]) Om Bjarkemaal, se ovenfor 1ste B. S. 252.

[4]) Dette var et Hædersnavn for Rolfs Kæmper, der havde været med ham ved det farlige Besøg hos Adils i Upsala, se ovenfor 1ste B. S. 251.

[5]) Rolf Krakes Saga, Cap. 51, (Fornald. S. Nordrl. I. 107 jvfr. 112).

meget; de sagde at dette i Sandhed kunde kaldes Huuskarlenes Opmuntring (húskarla hvöt). Kongen takkede ham ligeledes, og gav ham en Guldring af en halv Marks Vegt til Løn. Thormod takkede og sagde: „Vi have en god Konge: men uvist er det nu, hvor længe han lever: min Bøn er, Konge, at du aldrig lader os adskilles enten i Livet eller Døden". — „Vi skulle alle" sagde Kongen, „blive tilsammen, saa længe jeg raader, hvis I ikke ville skilles fra mig". — „Ja", sagde Thormod, „jeg haaber baade i Ondt og Godt at staa ved eders Side, saa længe jeg kan, hvor saa end Sighvat Skald farer med Guldhjaltet". „Jeg veed just ikke", sagde Kongen, „om vi begge to ere lige forberedte til at komme paa et Sted; hvor gammel er du, og hvor mange Mænd har du dræbt"? — „Jeg er 35 Aar gammel", svarede Thormod, „og har i alt dræbt 14 Mænd, hvis jeg husker ret". „Du er ikke gammel", sagde Kongen, „og det vil maaskee komme dig til Gode; jeg haaber, at du da slipper med de sædvanlige syv Dage før Begravelsen, saaledes at der kommer to Mænd paa hver". — „Vær hjertelig takket for dette Tilsagn", svarede Thormod [1]).

Derpaa gav Kongen Befaling til Opbrud. Mange Bønder kom nu til, og de fleste sluttede sig til Hæren; alle bragte den eenstemmige Efterretning, at Lendermændene nærmede sig med en overmaade stor Hær, for at holde Slag med Kongen. Da lod Kongen holde Messe, og sine Mænd gaa til Skrifte og nyde Sakramentet. Gautathore og Afrafaste undsloge sig i Førstningen derfor, da de, som de sagde, ej skjøttede om at hviske med Biskoppen, men paa Kongens Forestilling deeltoge de endelig deri. Siden tog Kongen mange Merker Sølv, og leverede dem til en Bonde. „Forvar disse Penge", sagde han, „for siden at uddele det mellem Kirker, Prester og Fattigfolk, for de Mænds Liv og Sjæl, der falde i Slaget kæmpende mod os". „Du meente vel dine egne Mænd, Konge," sagde Bonden. „Nej," svarede Kongen; „Pengene skulle anvendes til Sjælebod for dem, der ere i Bøndernes Hær og falde for vore Vaaben, thi de som stride paa min Side, ville alle frelses og behøve derfor ingen Sjælebod" [2]). Derpaa fortsattes Vandringen. Dag tog fremdeles en anden Vej med sin Skare.

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 194, Snorre, Cap. 220. Den legendariske Saga, Cap. 88. Fostbrødra Saga, Cap. 48. De syv Dage, hvortil her sigtes, eller, som det i Sagaen heder, sjaund, var, som man af vore gamle Love kan see, den sædvanlige Tid, der gik hen mellem en Mands Død og hans Grav- eller Arveøl, hvorved en større Sjælemesse holdtes; Gravøllet kaldtes derfor ofte selv sjaund, og endnu den Dag i Dag kaldes det ofte saaledes. Sandsynligviis antog man da, at Skjersilden sædvanligviis, naar der ej var Spørgsmaal om grovere Synder, varede i denne Uge, og Olaf giver altsaa Thormod det Løfte, at de 14 Drab skulde fordeles saaledes paa hine 7 Dage, at Skjersilden ej for den Sags Skyld vilde blive forlænget. See Anmerkn. S. 117 til den legendariske Saga, udgivet af Keyser og Unger.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 193, Snorre, Cap. 219. Flatobogen Fornm. S. V. 201. Den legendariske Saga, Cap. 86, 89. Thjodrek Munk, Cap. 19.

Imidlertid vare ogsaa Lendermændene komne til den ydre Deel af Verdalen med Bondehæren. Den var Olafs langt overlegen i Antal. Den anslaaes nemlig til hundrede Hundreder eller 14400 Mand, og der siges om den, at ingen af de der tilstedeværende Folk havde seet en saa talrig Hær samlet i Norge, hvilket og er bogstaveligt sandt, thi i alle de Slag og Fegtninger, der havde fundet Sted indenlands lige siden Harald Haarfagres Tid, havde kun et forholdsviis ubetydeligt Antal Stridsmænd paa begge Sider været anvendt [1]). Den var ellers meget forskjelligartet, thi ved Siden af en Deel Lendermænd med deres Huustropper, og mange mægtige Bønder, bestod Hovedmassen af Thorpere (Huusmænd og Inderster), og Arbejdsmænd, af hvilke endog den største Deel var samlet i Verdalen selv. Men alle vare de meget fiendtligt stemte mod Olaf, og deres Fiendskab opeggedes endnu mere af en dansk Biskop **Sigurd**, der af Kong Knut, hos hvem han længe havde opholdt sig, var bleven medgiven Haakon Jarl som Hirdbiskop, og efter dennes Bortrejse var bleven tilbage i Throndhjem, hvor han paa alle Maader søgte at virke for Knut og opflamme Hadet mod Olaf [2]). Paa et Huusthing i Bondehæren opregnede Sigurd alle dennes foregivne Synder, at han lige fra Ungdommen af havde gjort Røveri og Plyndren til sin Syssel, at han uretmæssig havde sat sig fast i Kong Knuts og Olaf Sviakonges Skatlande, at han havde forjaget Jarlerne Svein og Haakon fra deres fædrene Besiddelser, og raset endog med sine egne Frænder, idet han havde forjaget dem fra Oplandene, mishandlet dem og saaledes udryddet alle fyrstelige Mænd i Landet; at han havde dræbt eller forjaget Lendermændene, faret om i Herederne med Røverhobe, skjendt og brændt, og at han nu endelig kom med en udenlandsk Hær, bestaaende af de værste Stimænd. Han sluttede sin Tale med at opmuntre Bønderne til, djervt at angribe og uden Skaansel nedhugge dette Pak, hvis Lig ikke engang skulde begraves ved Kirker eller i christen Jord. Hans Tale vakte meget Bifald, og alle lovede at gjøre som han sagde [3]).

Lendermændene holdt derpaa et Krigsraad for at bestemme, hvorledes Hæren skulde fylkes, og hvo der skulde føre Overbefalingen. Men med al deres krigerske Iver, og saa ærefuldt dette Hverv end var, saa røbede de dog en kjendelig Ulyst til at befatte sig dermed, og den ene søgte at skyde det over paa den anden. Saaledes ytrede Kalf Arnesson, at Haarek, som den fornemste af dem — han nedstammede nemlig fra Harald Haarfagre —

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 210, Snorre, Cap. 236. Den legendariske Saga vakler meget i sine Angivelser; i Cap. 89 og 91 nævnes 7000, i Cap. 90 24 Hundreder eller 2880, (se dog derom nedenfor, S. 793 Note 4). Maaskee paa første Sted vij fejlagtigt staar for xij.

[2]) Om denne Sigurd, se ovenfor S. 598, Note.

[3]) Olaf den helliges Saga, Cap. 203, 204, Snorre, Cap. 229, 230.

som den, der formedelst Grankells Drab havde haardere Medfart at vente af Kongen, end de øvrige, og som en meget krigsprøvet og dertil ærgjerrig Mand, var bedst skikket til at være Overanfører. Men Haarek undskyldte sig med sin Alderdom, og med sit Frændskabsforhold til Olaf, hvilket, om Kongen end ringeagtede det, dog gjorde det mindre passende for ham at optræde i Spidsen for hans Fiender; han foreslog derimod Thore Hund, der selv havde en stor Regning at opgjøre med Olaf, og desuden havde lovet saavel Knut som sine Frænder at hevne Aasbjørn Selsbane. Thore undskyldte sig igjen med at Thrønderne, der udgjorde Hærens Hovedmasse, vare for overmodige til at ville lystre en Haalogalændings Befalinger. Han havde, sagde han, Lyst nok til, personligt at binde an med Olaf, og havde derfor endog udvalgt de elleve tapreste af sine Huuskarle, for med dem alle, ligesom han selv, iførte de ugjennemtrængelige Reenskindspeltse, at sætte ind paa ham; men Overanførselen vilde han ikke paatage sig. Da tog Kalf atter til Orde, og bad de forsamlede Høvdinger paa det indstændigste at betænke, hvilken Skam det var, om hele deres Foretagende nu skulde blive til intet og den store Hær forgjeves være samlet, fordi ingen vilde paatage sig Anførselen. Olafs Hær var vel langt mindre, men den var stridbar og ham hengiven, og Bondehæren trængte derfor til duelige og tapre Anførere, der ved deres Tale og Exempel kunde sætte Mod i de mange, der ellers vilde blive bange om Hjertet. Her kom det fremfor alt an paa Enighed og Raskhed. Holdt ikke nu alle sammen som een, da var det lige saa godt, strax at bede Olaf om Naade, og han selv, der havde Brødre i Olafs Hær, vilde da maaskee være bedre faren, end de øvrige Lendermænd. Men han foreslog derfor, at han, Haarek og Thore skulde stille sig sammen under Hovedbanneret, og saaledes alle tre i Fælleskab paatage sig at føre Befalingen. Dette Forslag bifaldtes strax af de øvrige, som sagde at de ganske vilde føje sig efter Kalfs Bestemmelse. Han blev altsaa dog den egentlige Overanfører, og det var ham, som paatog sig at bestemme, i hvilken Svejt enhver skulde staa, og hvorledes Svejterne skulde ordnes i Fylkinger[1]). Da Anførerne vare vendte tilbage til Hæren, lod han derfor sit Merke rejse som Hovedbanner, og stillede under dette sine egne Huuskarle, saa vel som Haarek og hans Skare. Thore Hund med sin Skare skulde staa foran Merket, men fik foreløbigt det Hverv, under Fremrykningen at holde sig bagenfor Hæren, for at drive paa Efternølerne, og hindre de frygtsomme fra at vige tilbage, naar man nærmede sig Fienden. Der var i Hæren en stor og sterk Haalogalænding ved Navn **Thorstein Knarrarsmed**, saaledes

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 205, 206, Snorre, Cap. 231, 232. Kalf nævnes som Overanfører i den legendariske Saga, Cap. 87. Denne (Cap. 82), og ligeledes Flatøbogen fortæller at den først udseede Bannerfører i Bondehæren, Lendermanden Kole, blev blind, da han tog ved Merket, saa at han ej kunde deeltage i Slaget, og Merket maatte leveres en anden.

kaldet formedelst sin Dygtighed i allskens Haandverker, især Skibsbyggeri. Han plejede at fare paa Kjøbmandsrejser, men var meget voldsom og en stor Slagsbroder, som ikke tog i Betænkning at dræbe enhver, med hvem han kom i Uenighed. Kong Olaf havde i sin Tid til Straf for hans Voldsgjerninger og som Thegngilde for et Drab, han havde begaaet, frataget ham et nyt og stort Kjøbmandsskib, som han havde bygget. Dette kunde Thorstein ikke glemme, og tørstede efter Hevn. Nu traadte han frem for Fylkingen, gik hen til Thore Hund, og udbad sig at maatte optages i hans Skare, for at han, om muligt, kunde være den første til at bære Vaaben paa Olaf, og saaledes gjengjelde ham Skibstaget. Thore og hans Mænd optoge ham alt for gjerne mellem sig [1]). Paa begge Sider af Thores Plads og Hovedbanneret stilledes de stridbareste og bedst bevæbnede af Bønderne. For Resten bestod denne Fylking, der som Hovedfylking var baade tyk og lang, af Thrønder og Haaleyger. Paa højre Fløj ordnedes en anden Fylking, der bestod af Mører, Raumsdøler og Naumdøler, under et eget Merke [2]). Og paa venstre Fløj, under et tredie Merke, stilledes en Fylking, bestaaende af Ryger, Hørder, Sygner og Firder, anførte af Aaslak af Finnø og Erlend af Gerde [3]). Bondehæren skal i alt have haft 24 Merker, af hvilke de tre ovennævnte vare de fornemste, og Kalfs Hovedbanneret [4]). Anførerne formanede Stridsmændene paa det omhyggeligste til, under den lange Marsch, som endnu forestod [5]), nøje at passe paa deres Plads, saa at Fylkingerne ej kom i Uorden, naar Ludrene lode og Kampen skulde begynde. Som Krigsraab vedtoges: „Frem Frem Bondemænd"!

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 208, Snorre, Cap. 234. Den legendariske Saga, Cap. 90, 92.

[2]) At Mørerne, saa vel som Raumdølerne og de fleste Lendermænd nordenfor Stad deeltoge i Striden, siges udtrykkeligt i Fagrskinna, Cap. 109, og den legendariske Saga, Cap. 89.

[3]) Det viste sig nemlig siden, at Erlends og Aaslaks Fløj netop var den, som først blev angreben af Dag Ringssøn, der skulde indtage Pladsen til højre for Olafs Hær.

[4]) De 24 Merker omtales i den legendariske Saga, Cap. 90, medens ogsaa den historiske Bearbejdelse, foruden Kalfs Hovedbanner i hans Fylking, omtaler flere Merker, hvilket viser at Merkernes Antal ej indskrænkede sig til 3, men at rimeligviis enhver Lendermand havde sit Merke. Men det tillægges ogsaa at Bønderne havde et Hundrede (120) Mand under hvert Merke, hvilket maa være en Fejl, da deraf kun udkommer 2880. Dog er der meget, som taler for at herved kun forstaaes Hovedfylkingen, bestaaende af Thrønder og Haalogalændinger, da det tillige siges at Kongen lod frembære lige saa mange Merker, men kun 40 under hvert, hvoraf udkommer 960, hvilket netop var saa meget, som Olafs egen Flok, tillagt den oplandske. Thrøndernes Antal angives til tolv Hundreder, altsaa 1440.

[5]) Dette Udtryk er merkeligt, da det viser at denne Mønstring foregik langt ude, maaskee endog paa Levanger, forend Hæren naaede Verdalen.

Anførerne opeggede nu sine Skarer, og Kalf opfordrede udtrykkeligt enhver, som havde nogen særegen Hevn at tilfredsstille mod Kongen, til at tage Plads under Hovedbanneret, hvor de vilde komme til at staa lige over for Kongen selv. Han bad dem at mindes al den Harm og Skade, de havde lidt, og sagde, at ligesom der aldrig var bedre Lejlighed end nu til at hevne sig, kunde de heller ikke vente sig nogen Skaansel af deres Fiender, om disse sejrede: der var altsaa intet andet for, end at kæmpe paa det tapreste og til det yderste. Hans Tale besvaredes med høje Bifaldsraab, og over hele Hæren hørtes gjensidige Opmuntringer og Opeggelser. Derpaa fortsattes Marschen opad Dalen [1]).

86. Slaget paa Stiklestad. Olafs Fald.

Olaf og den Deel af Hæren, der ledsagede ham, kom ikke længere end henimod **Stiklestad**, førend de i det Fjerne saa Bøndernes Skarer nærme sig fra forskjellige Kanter, saa at der ligesom mylrede Folk frem fra enhver Sti. En Fortrop paa 30 Mand, der havde været ude at speide længer oppe i Dalen, kom endog uforvarende saa tæt ind paa den kongelige Hær, at man gjensidigt kunde kjende hinanden. Kongen gjenkjendte derfor strax dens Anfører, Lendermanden Rut af Viggen, en Søn af den før omtalte Lodin [2]), og bød strax sine Gjester at angribe og fælde ham. Han sagde ogsaa spøgende til de islandske Skalde: „Efter hvad jeg har hørt, pleje Huusbønderne paa Island at give sine Huuskarle en Slagtesaud om Høsten: nu vil jeg give eder en Rut (Veder) at slagte". Og de lode sig ikke sige dette to Gange, men ilede strax efter Gjesterne mod Rut, der blev dræbt med hele sin Trop [3]). Da Dag endnu ikke var kommen med sin

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 207, Snorre, Cap. 233.

[2]) Se ovenfor S. 524. Lodin kaldes og Lodin Viggjaskalle, se Magnus Barfods Saga, Cap. 4, Snorre, Cap. 5, hvor der dog urigtigt staar at han var Fader til Sigurd Ullstreng, der levede paa Magnus Barfods Tid, c. 1100. Den legendariske Saga, Cap. 85, fortæller derimod rigtigere, at Sigurd var en Søn af Rut.

[3]) Olaf den helliges Saga, Cap. 195, Snorre, Cap. 221. Den legendariske Saga, Cap. 85 anfører denne Beretning ved Slutningen af den første Fremstilling af Olafs Tog (Cap. 80—85), og lader her Rut blive dræbt med 120 Mand, ligesom den og lader Kongen særskilt henvende sig til Gissur svarte med hiint Udsagn. Ogsaa tales der urigtigt om at Kongen og hans Mænd saa Ruts Skib. Siden (Cap. 86—89), fortælles Toget paany, men med andre Enkeltheder, og derfor nævnes Rut her atter (Cap. 89), som en af Anførerne. Endelig, i Cap. 90, nævnes atter Gissur svarte og Udsagnet om den Skik at dræbe en Slagtesaud. Det sættes her i Forbindelse med Fortællingen om, hvorledes Gissur i Slaget selv dræbte to Mænd, hvilket sidste i sig selv vistnok er rigtigt, da ogsaa den historiske Saga omtaler det og dertil anfører et Vers af Gissurs

Afdeling, men hvert Øjeblik ventedes, og da Højden ved Stiklestad var en fordeelagtigere Stilling at indtage med Hæren, end de lavere Strækninger længer nede, lod Kongen gjøre Holdt her, bod sine Mænd at stige af Hestene, og ordne sig i Fylking paa den forhen aftalte Maade, hvorved han dog, siden Dag endnu ikke var kommen, gjorde den Forandring, at Oplændingerne indtil videre opstilledes paa højre Fløj, hvilken ellers Dag skulde have indtaget. Han havde allerede tidligere belavet sine Folk paa at deres Fylking maatte blive lang og tynd, for at den nogenledes kunde udvikle en Front, der svarer til Bøndernes, og derved sikres mod at omgaaes. Men end tyndere blev den nu, da Dags Trop, der udgjorde ikke mindre end 1440 Mand, ej var tilstede [1]). Olaf vilde ikke at hans Halvbroder Harald skulde være med i Slaget, da han endnu kun var saa godt som et Barn, men Harald paastod at ville være med, og sagde at om han end ikke havde Kræfter til at holde Sverdet, kunde han lade det binde fast til sin Arm, thi ingen, meente han, havde oprigtigere Vilje end han til at give Bønderne deres Bekomst. Og Kongen maatte tilsidst føje ham [2]). Da nu Haralds Flok udgjorde 720

Fosterfader Hovgarda-Ref, hvori det berøres. Man maa derfor antage, at Gissurs Navn egentlig hører hjemme paa det sidste Sted, og at den legendariske Saga uretteligt har nævnt ham særskilt paa det første. Thi at han for øvrigt, tilligemed de øvrige Islændinger, deeltog i Ruts Drab, synes utvivlsomt. Flatøbogen (Fornm. S. V. 203) taler ogsaa vidtløftigere om at Gissur dræbte to Mænd i Slaget, men nævner intet om Slagtesauden, kun om den Skik paa Island at foresætte Arbejdsmænd et vist Værk. Og dette tør maaskee være den rette Form af Sagnet.

1) Til den lange Udstrækning af Kongens Front sigtes der vel, naar den legendariske Saga Cap. 90 fortæller, at ligesom Bønderne havde 24 Merker, men 120 Mand under hvert, havde Kongen ogsaa 24, men kun med 40 under hvert.

2) Olaf den helliges Saga, Cap. 195, Snorre, Cap. 221. Her tilføjes og et Vers, som Harald efter Folks Sigende skulde have kvædet, omtrent af følgende Indhold: „Jeg skal nok vise at jeg tør forsvare den Arm (Fløj) hvori jeg staar, vi skulle farve Skjoldene røde; den unge, kæmpekjære Kriger skal ej vige tilbage for Spydene, hvor Huggene falde og Mændene kæmpe". Men i den legendariske Saga, Cap. 90, lægges dette Vers i Munden paa Thormod, hvorved ogsaa Sagaen baade her, og senere i Cap. 91, kommer til at lade Kongen stille Thormod og de øvrige (islandske) Kæmper paa den anden Fløj, medens den derimod lader ham stille Harald hos Bjørn Stallare, altsaa i sin egen Nærhed. Dette er aabenbart urigtigt, deels fordi Thormod, som allerede 35 Aar gammel, ikke med noget særegent Eftertryk kunde kalde sig den „unge" Kriger, deels fordi baade den historiske Saga og Fostbrødra Saga fornemmelig udhæve, at Thormod og de øvrige Skalde dannede en Skjoldborg om Kongen, ligesom og den legendariske Saga selv senere lader Thormod „lege løst" d. e. fegte paa sin egen Haand i Striden, og nævner Gissur, Thormods Kammerat, som en af Kongens Sidemænd. Altsaa maa man antage at Forvexlingen af Thormod og Harald med Hensyn til Verset ogsaa har bevirket deres Forvexling med Hensyn til Stillingen, og at den historiske Saga har Ret.

Mand, og den i Sverige samlede, der skulde danne venstre Fløj, omtrent 960, kan den Skare, Olaf ordnede om sig, saaledes kun have beløbet sig til 480, eller henimod 500, af hvilke det halve Antal bestod af de Nordmænd, der allerede havde fulgt ham fra Rusland, den anden Halvdeel af dem, der havde sluttet sig til ham i Thrøndelagen. Han skal have opstillet dem saaledes at Finn stod paa hans venstre Side med 240, og Ragnvald Brusessøn paa hans højre med 120 [1]); selv har han altsaa beholdt noget over et Hundrede (120) om sig, eller rettere foran sit Merke, hvoriblandt Skaldene, og derforuden Gauta-Thore og Afrafaste med deres Skare. Til dem sluttede sig kort før Slaget ogsaa en tredie, nemlig Arnljot Gelline, der havde frelst Thorodd Snorresson i Jemteland, og sendt Kongen sin Hilsen med ham. Just som Kongen var kommen til Stiklestad, og flere Mænd der fra Egnen indfandt sig hos ham, kom ogsaa Arnljot, og vakte den største Opsigt ved sin Højde, da ingen naaede ham længere end til Axlen, ved sin Skjønhed, sit fagre Haar, og sine ypperlige Vaaben, thi han havde en prægtig Hjelm, Ringbrynje, et rødt Skjold, et stadseligt Sverd ved Siden og et stort, guldbeslaget, og forsvarligt tykt Spyd i Haanden. Han traadte frem for Kongen og spurgte om han vilde modtage hans Tjeneste. Kongen vilde først vide hans Navn og Herkomst. Arnljot underrettede ham herom, sagde at han havde sin Slægt i Jemteland og Helsingeland, og navngav sig som den, der havde hjulpet hans Skatkrævere i Jemteland, og sendt en Sølvdisk tilbage med dem til Tegn paa at han vilde være Kongens Ven. Kongen spurgte nu ham, som de øvrige, om hvad Tro han havde. Arnljot svarede at han hidtil havde troet paa sin Kraft og Styrke, og fundet sig vel tjent dermed, men at han nu heller vilde tro paa Kongen. Kongen svarede: „vil du tro paa mig, da skal du tro paa den Lære, jeg udbreder, nemlig at Jesus Christus har skabt Himlen og Jorden og alle Mennesker, og at alle gode og rettroende skulle komme til ham efter Døden". Arnljot svarede: „jeg har nok hørt tale om Hvidechrist, men veed intet om hvad han bestiller eller hvad han raader for. Dog skal jeg gjerne tro paa alt hvad du siger, og overlader mig ganske til din Forsorg". Da blev Arnljot døbt; Kongen lærte ham, heder det, hvad han fandt at være det allernødvendigste af Troen, og stillede ham i Spidsen af Fylkingen foran sit Merke ved Siden af Gauta-Thore, Afrafaste og deres Skare [2]).

---

[1]) Dette fortælles kun i den legendariske Saga, Cap. 91, og saa forvirret, at man ej ret kan see, om Meningen er, at Ragnvald og Finn stode i hver sin Fløj, eller om de kun stode paa hver sin Side af Kongen. Men at dette dog er Meningen, sluttes af hvad der ellers vidner om Finns umiddelbare Nærhed ved Kongen.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 201, Snorre, Cap. 227. Tildragelsen berøres ganske korteligt i den legendariske Saga, Cap. 88.

Paa Stiklestad boede dengang en Bonde, ved Navn **Thorgils Hjalmessøn.** Han tilstod med Anger at han havde modtaget Stikpenge af Kong Knut og tilsvoret ham Troskab, men sagde at han nu vilde gjøre Bod derfor ved at deeltage i Slaget og staa Kongen bi. Kongen tilgav ham, idet han undskyldte ham med at det alene var Frygt, som havde forført ham. Han takkede ham for hans Tilbud, men bad ham ikke deeltage i Slaget; thi han ønskede heller at han skulde tage sig af de saarede i den kongelige Hær, og flytte dem til sit Huus; „og falder jeg", sagde han, „saa sørg for mit Lig saa godt du kan, hvis det ej bliver dig formeent [1])".

Kongen selv var denne Dag klæd i Ringbrynje; ved sin Side havde han sit skarpe Sverd Bæsing eller Hneite, hvis Hefte var omvundet med Guldtraad [2]). Paa venstre Arm havde han et hvidt Skjold med et forgyldt Kors, i højre Haand en saakaldet Kesje eller Landse; paa Hovedet en forgyldt Hjelm [3]). Hans Merke eller Banner, der var syet af hans Veninde Dronning Ingegerd [4]), blev baaret af Merkesmanden Thord Folessøn. Da han havde fylket sin Hær, talte han nogle faa opmuntrende Ord til sine Mænd. Han bad dem hærde sin Hu og gaa djerveligt frem, hvis det kom til Slag. „Vi have", sagde han, et godt og betydeligt Mandskab, og om end Bonderne ere mandsterkere, er det derfor ikke sagt, at Lykken følger dem. Jeg erklærer eder herved, at jeg ikke agter at fly af dette Slag, men enten at sejre eller dø, og jeg beder Gud om at det maa skee, som han i sin Viisdom anseer tjenligst for mig. Vi maa sætte vor Lid til, at vor Sag er retfærdigere end Bondernes, og at Gud derfor enten vil lade os beholde vor Ejendom i Fred efter Slaget, eller ogsaa belønne os langt bedre for hvad vi her give Slip paa, end vi selv kunne ønske os. Overlever jeg Slaget, skal jeg belønne enhver efter den Tapperhed, han viser i Kampen, og sejre vi, da vil der være fuldt op af Land og Løsøre, der nu tilhører vore Fiender, at dele mellem eder. Vi skulle gjøre det første Anfald saa heftigt som muligt, thi det er altid det bedste, naar man har med Overmagt at bestille. Et hurtigt og kjekt Angreb kan da ofte gjøre Udslaget, idet Fiendens forreste Rækker drives paa Flugt og bringe de øvrige i Forvirring, saa at de falde, den ene over den anden, og det saa meget mere, jo flere de ere, medens det derimod er slemt, naar Kampen gaar i Langdrag, thi da

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 196, Snorre, Cap. 222. Den legendariske Saga, Cap. 92. Her tilføjes og at Kongen bad Thorgeir Bonde at følge hans Lig til Graven og lade „hans Krigeres Saar vaske i det Vand, hvori hans Lig var toet". Om denne Thorgeir er Thorgeir Flekk, eller om Navnet er fejlskrevet for „Thorgils" (hvilket synes rimeligst), vides ikke.

[2]) Om Bæsing eller Hneite, se ovenfor S. 494, 496, 505.

[3]) Merkeligt nok, og neppe rigtigt, heder det i den legendariske Saga, Cap. 91, saa vel som i Ágrip Cap. 25, at Kong Olaf hverken havde Hjelm eller Brynje.

[4]) Den legendariske Saga, Cap. 81.

kunne de, der have størst Folkeantal, skiftes til at kæmpe og hvile sig, medens den mindre Hær, som ej kan dette, tilsidst bukker under af Træthed og Mødighed". Hans Tale blev modtagen med stort Bifald, og Krigerne opmuntrede hinanden indbyrdes [1]).

Bønderne vare endnu temmelig langt borte, og Kongen befalede Hæren at sætte sig ned og hvile sig. De sad temmelig rumt, da Fylkingen, som vi have seet, var lang og tynd. Ved Kongens Side sad Finn Arnesson. Olaf heldte sig op til ham, og lagde sit Hoved i hans Knæ. Der paakom ham en Søvn, og han sov en Stund. Da saa man Bondehæren komme nærmere med oprejste Merker, og i stor Mængde. Finn vakte Kongen, idet han sagde at Bondehæren rykkede imod dem. „Hvorfor kunde du ikke lade mig nyde min Drøm", sagde Kongen. „Din Drøm", sagde Finn, „var ikke saa vigtig, at du jo heller burde vaage og berede dig til Kamp mod den Hær, der rykker imod os: seer du da ikke, hvor nær Bondehæren nu er os?" — „Den er os dog ikke saa nær", sagde Kongen, „at det jo havde været bedre for mig at sove". „Hvad kunde da det være for en Drøm, som du fandt saa stort Savn i at see afbrudt", spurgte Finn. „Jeg drømte", svarede Kongen, „at jeg saa Himlen aaben og at jeg steg op ad en lang Stige, der naaede lige op til den fra Jorden. Jeg var just kommen til det øverste Trin, da du vakte mig". „Ikke finder jeg denne Drøm saa god som du", sagde Finn, thi snarere forekommer den mig at varsle din nærforestaaende Død, hvis den ellers ikke kun er almindelig Søvn-Ørske [2])". Men det var den visselig ej, thi det er aabenbart, saa vel af den, som af Olafs øvrige Ytringer, at han anede sin nær forestaaende Død, og at hans Sind var i den meest sværmerske Stemning. Der fortælles ogsaa at han, ved Synet af Bøndernes Hær, vilde sige: „daarlige og usle Folk", men da han i det samme just rykkede op nogle Bær, der groede i Lyngen ved hans Side, kom han til at forsnakke sig og sige: „daarlige og usle Bær". Da Ragnvald Brusesson gjorde ham opmerksom derpaa, skal han have svaret: „merk du dig, at naar du engang forsnakker dig paa lignende Maade, har du lige saa kort Tid igjen at leve i, som jeg" [3]). Det skulde nemlig paa et af Olafs Vikingetog være ham spaaet af en klog Kone, at naar han engang kom til at forsnakke sig, skulde han dø samme Dag [4]).

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 197, Snorre, Cap. 223.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 200, Snorre, Cap. 226. Den legendariske Saga, Cap. 89. Homilie om St. Olaf i Cod. Arn. 619, S. 226. Drømmen anføres endog i Scholien til Mag. Adam, II. 59, No. 42. Her kaldes Finn (Phin) Anføreren for hans Hær, og det heder at Olaf sov i et Telt.

[3]) Den legendariske Saga, Cap. 896. Flatøbogen (Fornm. S. V. 201).

[4]) Se ovenfor S. 510, Note 5. Hvorledes Olafs Spaadom med Hensyn til Ragnvald senere gik i Opfyldelse, skal nedenfor omtales, (se Orkn. S. S. 74).

Imidlertid, henved Kl. 12, kom Bønderne ganske i Nærheden. Kalf og Haarek vare i Spidsen ved Siden af Hovedbanneret. Men de begyndte ikke strax Angrebet, fordi alle Dele af deres Hær endnu ikke paa langt nær vare komne tilstede, og de oppebiede de bagerste, hvilke Thore Hund og hans Trop, saaledes som ovenfor anført, havde paataget sig at drive frem og hindre fra at skulke bort. Det var ogsaa Olaf magtpaaliggende at forhale Kampens Begyndelse saa længe som muligt, indtil Dag kom, hvis Trop man nu endelig saa nærme sig. Saaledes stode Hærene en Stund stille lige over for hinanden, og saa nær, at Folk gjensidigt kunde kjende hverandre. Kongen fik strax Øje paa Kalf, og spurgte: „hvi er du der, Kalf? Vi skiltes jo som Venner syd paa Møre, og det anstaar dig ilde at stride mod os eller skyde Skræmmeskud mod vor Hær, thi her ere fire af dine Brødre". „Det er mangt og meget, Konge", svarede Kalf, „som nu er anderledes end det burde; du skiltes saaledes fra os, at vi vare nødte til at holde Fred med dem, som kom efter, og enhver faar nu blive der, han staar; dog skulde jeg gjerne forlige mig med dig, om jeg maatte raade". — Da sagde Finn: „det er et Merke hos Kalf, at naar han taler vel, har han i Sinde at gjøre ilde". — Kongen sagde: „det kan nok være, Kalf, at du vilde forliges, men ikke tykkes det mig dog, at I Bønder lade saa fredeligt". Lendermanden Thorgeir fra Kvistad eller Saursbaug paa Inderøen, der stod nær ved Kalf, tog Ordet og sagde: „Nu skulle I nyde den Fred, som mange have nydt af eder, og det skal I nu undgjelde". „Du behøver ej", svarede Kongen, „at lyste saa meget efter at møde os, thi dig er ikke Sejren over os i Dag beskaaren; jeg har fra en ringe Mand ophøjet dig til Magten"[1].

Nu kom Thore Hund til med sin Skare, gik frem foran Merket og gav Tegn til Angreb med det aftalte Feltraab: „Frem, frem, Bondemænd"!

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 211, Snorre, Cap. 237. Den legendariske Saga, og efter den Flatøbogen (Fornm. S. V. 202) anføre endnu mere af Olafs Samtaler med de fornemste Anførere i Bondehæren. Saaledes skulde han have sagt til Erlend af Gerde: „jeg gjorde dig ringe Mand til en stor Mand, nu drager du en Flok imod mig og vil dræbe mig i Dag, men jeg kan sige dig, at du i Dag vil falde, og at din Sjæl vil være i Helvede, førend dit Blod er koldt paa Jorden". Til Kalf skulde han have sagt, at om han selv (Kongen) sejrede, vilde han alene straffe ham med at paalægge ham en Pilegrimsrejse til Rom og Pønitens; til Thore Hund, at han i samme Fald vilde paalægge ham mange Arbejder indenlands, som ellers ingen brav Mand vilde udrette; til Thorgeir af Kvistad: „Erindrer du det sidste Julegilde, du var i hos mig, da bar du Hovedet højt, men nu strider du mod mig, og det anstaar dig ej"; hvortil Thorgeir skulde have sagt, at han maatte saa gjøre for Kalfs Opeggelsers Skyld. For noget af dette kan maaskee Sandheden ligge til Grund; men at i det mindste Samtalen med Erlend er opdigtet, sees deraf, at denne kæmpede i en anden Flej, ligesom og de Ord, Kongen skulde have henvendt til ham, efter den historiske Saga rettedes til Thorgeir.

Strax istemte Bønderne Hærskrig, og skøde baade med Pile og Spyd. Kongens Mænd istemte ligeledes Hærskrig, og raabte til Angreb: „frem, frem, Christmænd, Korsmænd, Kongsmænd!" Dermed styrtede de i fuld Fart ned ad Bakken mod Bondehæren, og med saa uimodstaaelig Heftighed, at Bøndernes Rækker vege tilbage, og den forreste Rad af Kongens Fylking nu stod der, hvor de bagerste af Bøndernes Rækker havde staaet. Kongens Mænd trængte fremdeles paa, idet de opeggede hinanden gjensidigt ved Raabet: „Knuger, knuger, Kongens Karle, dygtigt, dygtigt Bøndernes Mænd!" [1]) De Bønder, som stode længer ude paa Fløjen, gjentoge dette Raab, i den Tanke, at det var deres egne Kammeraters; men da de øvrige Bønder hørte dette, antoge de hine for at være Kongens Mænd, og angrebe dem, saa at Bønderne paa denne Maade kæmpede indbyrdes med hinanden, og mange af dem faldt, førend de merkede Fejltagelsen. Hidtil havde Vejret været klart og smukt. Men kort efter at Slaget var begyndt, omtrent Kl. 1½, begyndte Himlen i Nærheden af Solen at overdrages med et rødt Skjer, hvilket de forbausede Bønder kaldte Vigrode eller Kamp-Rødhed, og betragtede som et merkeligt Varsel; Solen tabte efterhaanden sit Skin, og Mørket tiltog mere og mere, indtil det omsider blev saa mørkt som om Natten. Der indtraf nemlig en total Solformørkelse, som var paa sit højeste lidt før Kl. 3, og som ikke ganske ophørte førend henimod Kl. 4. Denne Solformørkelse, som Sagaen omstændeligt omtaler, og som Sighvat Skald kort efter berørte i sit Kvad om Olaf, bidrog i Oldtiden lige saa meget til at befæste hans Ry for Hellighed, som den i vore Dage har været et vigtigt chronologisk Moment til Bestemmelsen af Dagen og Tiden, da det merkelige Stiklestadslag blev holdt [2]). Bønderne vare nu allerede

---

[1]) Dette staar kun i den legendariske Saga, Cap. 92, og lyder saaledes: „Knýjum, knýjum, konungs liðar, harðla, harðla búanda menn"; hvorimod denne Saga intet kjender til det Feltraab, den historiske Bearbejdelse anfører og sætter i umiddelbar Forbindelse med Bøndernes Fejltagelse. Det er dog tydeligt, at den kongelige Hær har brugt begge Raab, og anvendt dem saaledes som ovenfor angivet; det første før Slagets Begyndelse, som Angrebstegn; det andet under selve Marschen, som Opmuntringsraab. Dette skjønnes deels deraf, at Raabet „Knýjum" &c. i og for sig giver et Taktslag, der ganske passer til at marschere efter, deels deraf, at Raabet „fram Kristsmenn" o. s. v. er saa betegnende for de kongelige, at end ikke de meest enfoldige og tankeløse i Bondehæren kunde falde paa at efterskrige det, hvorimod det andet, der selv ender med „búanda menn", og med den ubetydelige, og i Slagtumlen neppe hørlige Forandring af liðar til liða faar den modsatte Betydning, nemlig en Opfordring til Bønderne om at sætte ind paa de Kongelige, netop var egnet til at misforstaaes saaledes som oven anført, og derfor til at eftersiges af Bønderne.

[2]) Se herom de oven citerede Afhandlinger af Hansteen i Samlinger til det norske Folks og Sprogs Historie, især I. S. 459—466, og II. S. 159—161. Det er her oplyst, at Formørkelsen for Stiklestads Horisont begyndte Kl. 1, 31 Min.

nær ved at flygte, men Lendermændene og deres Huustropper stode fast, og gjorde haardnakket Modstand. Det lykkedes ogsaa Lendermændene at bringe de flygtende Bønder til at standse, og fornye Angrebet, og nu søgte de til fra alle Kanter, de nærmeste med Hug, de fjernere med Spydstik, og de, som endnu stode længer tilbage, med Kastespyd og Pile. Striden blev derfor strax meget blodig, og der faldt mange paa begge Sider, blandt dem Arnljot Gelline, Gauta-Thore, Afrafaste, og deres hele Skare, dog ikke forend enhver af dem havde fældet i det mindste een, nogle endog to eller flere Fiender. Derved begyndte Rækkerne foran Kongens Merke at tyndes. Han befalede da Thord Folesson at bære Merket længer frem. Selv fulgte han efter med dem, han havde udseet til at være ham nærmest, de vaabendjerveste og bedst rustede i hele Hæren. Da Olaf saaledes gik frem af Skjoldborgen, og traadte ud i den forreste Række, saa at Bønderne saa ham i Aasynet, skal Engstelse og Rædsel være paakommet dem. Kampen rasede nu paa det heftigste om Kongen selv, der stred med den største Tapperhed. Lendermanden Thorgeir af Kviistad, der før Slagets Begyndelse havde tiltalt ham med saa overmodige Ord, faldt for hans Hug, der gik tvers over Ansigtet, saa Næseskjermen paa Hjelmen gik itu, og kløvede Hovedet nedenfor Ojnene, saa at det næsten gik af. Idet han faldt, sagde Olaf: „spaaede jeg ikke sandt, Thorgeir, at du ej vilde komme til at sejre i vort Møde?“ I det samme stødte Thord Folesson Merkesstangen saa haardt ned i Jorden, at den blev staaende. Han havde faaet et dødeligt Saar, og faldt der under Merket. Arne Arnesson greb det, og bar det, indtil ogsaa han segnede haardt saaret [1]). Imidlertid vare tillige Skaldene Thorfinn Mund og Gissur Guldbraa faldne. Den sidste havde kæmpet med

16 Sekunder, altsaa paa det nærmeste ved Kl. 1½ eller „midmunda“, (d. e. Midten mellem Kl. 12 og 3) som Sagaen siger; at den var sterkest Kl. 2, 51 Min., 13 Sekunder, altsaa lidt for Non, eller Kl. 3, til hvilken Tid Sagaen (Cap. 219, Snorre, Cap. 248) siger at Morket ophorte; og at den endte Kl. 3, 58 Min., 11 Sekunder. — Der oplyses tillige, at den netop ved Stiklestad maa have været total.

[1]) Den legendariske Saga siger Cap. 91, at „Folk sige at Arne Arnesson bar Kongens Merke under Slaget“, men den fortæller dog Cap. 89, at Thord Folesson blev saaret paa den Finger, der laa Merkesstangen nærmest, men senere helbrededes. Altsaa erkjender dog denne Bearbejdelse Thord som den, der bar Merket, og det bekræftes udtrykkeligt i et Vers af Sighvat, anført i Olaf den helliges Saga, Cap. 198, Snorre, Cap. 224. Det sandsynligste er derfor, at Arne efter Thords Fald har grebet Merket, saaledes som ovenfor fremstillet. I den historiske Bearbejdelse staar der at Thord fik „Banesaar“; dette Ord antyder nærmest at Saaret virkelig bragte Døden, men ifølge den legendariske Saga skulde han have overlevet Slaget. Hvis denne ikke har forvexlet Arne med ham, skulde man altsaa formode, at „Banesaar“ her kun betyder „dødeligt Saar“.

to Fiender paa een Gang, og dræbt den ene, men hugget Foden af den anden [1]).

Det var nu blevet næsten mørkt. Kongen var kommen lige hen mod Fiendernes Hovedbanner, hvor Kalf Arnessøn stod, med Thore Hund paa den ene, og sine to sterke og stridbare Brodersønner, Kalf Arnfinnssøn og Olaf Arnfinnssøn, paa den anden Side. Thore Hund gik frem mod Kongen, der hug til ham tvers over Skuldrene, men Sverdet bed ikke, og det var kun, ligesom om der røg Støv af Reenskindspelsen. Thore hug igjen til Kongen, og de skiftede nogle Hug sammen, men Sverdet bed fremdeles ikke paa Reenskindspelsen, og Thore blev kun skaaret i Haanden. Da sagde Kongen til Bjørn Stallare: „Slaa du Hunden, siden Jærn ikke bider paa ham!" Bjørn vendte Øxehammeren til og gav Thore et saa vældigt Slag med den i Hovedet, at han ravede, og skal siden den Tid altid have baaret Hovedet paa skakke. I det samme vendte Olaf sig mod Kalfs Brodersønner, og dræbte den ene af dem, ved Navn Olaf. Men strax efter satte Thore sit Spyd tvers igjennem Bjørn Stallare, med de Ord: „saaledes fælde vi Bjørnene nord i Finmarken". Bjørn bed sig i Skjegget, trykkede sig længer ind paa Spydet, og faldt [2]).

Nu var den hevnlystne Thorstein Knarrarsmed kommen til. Han hug til Kong Olaf med en Øxe, og Hugget traf Kongen paa den venstre Fod strax ovenfor Knæet. Finn Arnessøn dræbte strax Thorstein, men, lammet ved hiint Hug, kastede Kongen Sverdet, heldede sig op mod en Steen, og bad Gud hjelpe sig. Da gav Thore Hund ham et Stik med sit Spyd nedenunder Brynjen og op i Underlivet. Disse to Saar vare nok til at bringe ham Døden, dog fik Kongen ogsaa et tredie Saar paa Halsen, hvilke Nogle tillagde Kalf, andre derimod, som det synes, den ovennævnte Olaf, Kalfs Brodersøn. Ved Kongens Lig faldt ogsaa største Delen af den tapre Skare, der havde staaet om ham; de øvrige, hvoriblandt Thormod Skald, vege tilbage eller flygtede, de fleste af dem saarede. Det var lidt før Non (Kl. 3). Solen var i det Øjeblik aldeles skjult, og der er ingen Tvivl om, at mange af Bønderne nu heri med Angst og Bæven saa et tydeligt Tegn paa Guds Vrede over deres Gjerning [3]).

---

[1]) Se herom ovenfor S 794. Det fortælles vidtløftigere i Flatøbogen (Fornm. S. V. 203) og i den legendariske Saga, Cap. 90, men henføres til Tiden før Slagets Begyndelse.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 211, Snorre, Cap. 238—240. Den legendariske Saga, Cap. 92.

[3]) Olaf den helliges Saga, Cap. 211, Snorre, Cap. 240. Den legendariske Saga, Cap. 93. Hvad Olafs tredie Saar angaar, da staar der i den legendariske Saga, Cap. 92: „þat var ok snimma er Ólafr konungr féll ok frændi Kálfs Arnasunar. . . . hann særði Ólaf konung á fœti". Da Olafs Fald

Kort i Forvejen var Dag Ringssøn endelig kommen med sin Trop, som han strax begyndte at fylke, idet han lod Merket rejse. Men formedelst Mørket kunde han ikke saa godt kjende Fiende fra Ven, og derfor varede det en Stund, inden han begyndte Angrebet. Men da anfaldt han ogsaa Bøndernes venstre Fløj, bestaaende af Ryger, Hørder, Sogner og Firder, saa eftertrykkeligt, at den maatte vige, og mange aldeles toge Flugten, medens ogsaa en heel Deel faldt, blandt dem Lendermændene Erlend af Gerde og Aaslak af Finnø, der stode nærmest om Merket, hvilket nu blev nedhugget. Denne heftige Kamp kaldtes siden **Dags-Riden.** Men imidlertid var Kongen fældet og Hovedfylkingen slagen, saa at Kalf, Haarek og Thore Hund med deres Skarer kunde komme venstre Fløj til Hjelp. Da blev Dag overvældet, saa at han maatte tage Flugten tilligemed de øvrige af Kongens Hær, der endnu vare tilbage og tildeels havde kæmpet med i Dags-Riden [1]). Største Delen af de Flygtende tog Vejen op ad Dalen, og mange af dem faldt her, da Bønderne forfulgte dem; siden adspredte de sig til to Kanter, idet nogle sandsynligviis toge Vejen opad Hoveddalen, andre over Elven og henimod Inndalen ad den Vej, paa hvilken de vare komne. Mange af dem vare deels saarede, deels magtesløse af Mødighed. Bønderne forfulgte dem dog ikke langt, thi Høvdingerne vendte snart tilbage til Valpladsen, hvor mange havde Frænder og Venner at see efter. Kalf Arnessøn ledte saaledes efter sine Brødre. Kolbjørn var falden, men Finn, Thorberg og Arne levede, dog laa de saarede og udmattede af Kampen paa Valpladsen. Der fortælles, at Finn ved at kjende Kalfs Stemme, idet han nærmede sig, sagde til sin Broder Thorberg: „see der er Kalf; var jeg nu ved fulde Kræfter, vilde jeg dræbe ham!" Thorberg skal have svaret saa højt at Kalf hørte det: „det sømmer sig ej for dig at gjøre saa mod vor Broder!" Men Finn skal ikke desto mindre have kastet et Sax efter ham, der rammede ham ved Knæet, saa at han

---

senere omtales, maa dette aabenbart ansees som en Skrivfejl, i Stedet for „Þat var ok snimma er Ólafr féll frændi Kálfs o. s. v.", og oversættes saaledes: „det var ogsaa tidligt at Olaf faldt, en Frænde af Kalf, . . han saarede Kong Olaf paa Foden". Siden heder det i Cap 93, at Thore Hund og Thorstein Knarrarsmed bare Ord for at være Olafs Banemænd. Det synes altsaa at være denne Bearbejdelses Mening, at Olaf Arnfinnssøn saarede Kongen paa Foden, Thorstein paa Halsen, og Thore i Underlivet, hvilke tre Saar synes at have været de, Sagnet lige fra Begyndelsen af omtalte, thi de samme Saar findes og antydede paa et gammelt Billede af Olafs Martyrdød. Men den historiske Sagas Fremstilling synes her, som ellers, paalideligst.

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 212, Snorre, Cap. 241 Thjodrek, Cap. 19. Dag Ringssøns Ankomst sættes hos denne og i den legendariske Saga strax efter Olafs Fald. Nøje at bestemme, om Olafs Fald indtraf strax før eller strax efter Dags Ankomst under Solformørkelsen, var uvist. Men den legendariske Saga lader ham ogsaa først byde Bønderne sig, siden Harald Sigurdssøn, til Konge, begge Dele forgjæves; dette er i en høj Grad usandsynligt.

siden haltede. „Nu har du ladet mig undgjelde nok for hvad jeg har gjort", skal Kalf have sagt, hvortil Finn svarede: „du veed dog altfor vel, at jeg gjerne gad gjøre dig endnu mere ondt". Efter hvad vi for øvrigt kjende til Finns Heftighed og utæmmelige Tunge [1]), bliver det høist sandsynligt at den her fremstillede Scene virkelig har fundet Sted. Den forstandige Kalf lod sig ikke ophidse deraf, men efter at have ladet sine Brødres Saar undersøge, og erfaret at ingen af dem vare Banesaar, lod han dem bringe ned til sit Skib og reiste selv med dem hjem til Egg, hvor de bleve helbredede. Hans Afreise var et Tegn for alle de øvrige Bønder, der havde deres Hjem nogenledes i Nærheden, til at adsprede sig og søge hver til sit, saa at omsider næsten alene de bleve tilbage, der havde saarede Venner eller Frænder at sysle med, eller vare beskjeftigede med de faldnes Lig. Det var derfor alle og enhver paafaldende at see, hvor hurtigt denne store sammenbragte Hob atter adspredte sig. Men Sagen var den, at den især bestod af Folk fra de nærmeste Hereder, som nu længedes hjem [2]). De saarede flyttedes op paa Gaarden Stiklestad, hvor hvert Huusrum opfyldtes, saa at derhos Telte maatte opslaaes ude. De faldne af Kongens Hær bleve ej plyndrede af Bønderne, dog gave disse for saa vidt endnu Beviis paa deres Had mod Olaf, som de aftalte imellem sig og forkyndte efter Biskop Sigurds Ord, at ingen af Kongens faldne Krigere skulde faa en Begravelse, som det anstod gode Mænd, da de alle vare Ransmænd og Utlæge. Herom brød dog ikke de mægtigere sig, thi de af dem, der havde Frænder blandt de faldne Kongsmænd, bragte dem til Kirke, og lode dem sømmeligt begrave. Hvad Kongens eget Lig angaar, da skal Thore Hund allerede paa Valpladsen have gaaet hen til det, lagt det til rette og bredt et Klæde over det. Men dette fortalte han rigtignok først et Aars Tid senere, da der var Tale om Olafs Helligdom, og da der var indtraadt et fuldkomment Omslag i Folkemeningen. Han lagde endog til, at Kongens Aasyn forekom ham saa fagert og rødkindet, som om han sov, og langt klarere end da han levede; ja, at noget af Kongens Blod, der tilfældigviis kom paa det Saar, han havde faaet paa Haanden, strax helbredede det [3]). Det er saaledes meget tvivlsomt, hvor vidt der er noget sandt heri, og om det ikke er opfundet af Thore, da det var ham magtpaaliggende at bearbejde Opinionen i denne Retning. Strax efter Slaget var han i det mindste endnu fiendligt nok stemt mod Kongens Mænd, thi da de Bønder, der havde hjemme i Verda-

---

[1]) Se f. Ex. hans Scene med Harald Haardraade efter Nisaaslaget, Harald Sigurdssons Saga, Cap. 81, Snorre, Cap. 68.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 213, 214, Snorre, Cap. 242, 243.

[3]) Olaf den helliges Saga, Cap. 213, Snorre, Cap. 242.

len, forestillede Haarek og Thore, at Flygtningerne sandsynligviis vilde anrette Ødelæggelser paa deres Gaarde, hvis man ikke skyndsomt forfulgte dem, satte Thore med sex Hundreder (720), især af Verdølerne selv, endnu samme Aften afsted op ad Dalen i flyvende Fart, og standsede ikke, førend han ud paa Natten kom op til Suul, hvor han fik høre at Dag Ringssøn og mange andre Flokke af Olafs Hær allerede vare dragne forbi, og havde taget til Fjelds; ved hvilken Efterretning han sagde, at han ej vilde fare Fjeld til Fjeld efter dem, og vendte tilbage, uden at have faaet dræbt mange af dem [1]). Da han den følgende Dag kom tilbage, fremdeles ledsaget af mange Folk, begav han sig strax hen paa Valpladsen, for at see efter Kongens Lig, men det var ingensteds at finde. Paa Valpladsen var der endnu en heel Deel Bønder, beskjæftigede deels med at opsøge og bortbære deres dræbte Frænders og Venners Lig, deels med at hjelpe de saarede, som de ønskede at helbrede. Thore spurgte dem, om de vidste, hvor der var blevet af Olafs Lig, men ingen kunde sige ham nogen Besked derom. Han henvendte sig derpaa til Thorgils, Bonden paa Stiklestad, om han maaskee kunde give ham nogen Underretning. Men Thorgils svarede: „jeg var ikke med i Slaget, og veed derfor kun lidet om hvad der er foregaaet; der siges mangt og meget, og blandt andet heder det, at man skal have seet Olaf tilligemed en Skare Folk oppe ved Staf; er han falden, da have vel nogle af eders Hær skjult hans Lig i Holt eller Steenrøs". Skjønt Thore troede at være vis i sin Sag, at Kongen var falden, var der dog mange andre, som fandt det rimeligt, at han kunde være undkommen, og at man snart kunde vente et nyt Angreb af ham, saa at det næsten lader til, at Thore selv tilsidst ikke ret vidste, hvad han skulde tro: en Bemærkelse mere paa, at han ikke, som han siden sagde, strax efter Slagets Ophør havde været henne hos Liget. Han lod i alle Fald nu alle Undersøgelser fare, begav sig til sine Skibe, og sejlede ud efter Fjorden. Da adspredte ogsaa de tilbageblevne Bønder sig [2]).

Om Thorgils virkelig havde hørt et saadant Rygte, som det nys nævnte, eller om han kun udspredte det, for at forebygge alle Eftersøgelser om Olafs Lig, er uvist. Det sidste er dog ikke usandsynligt, thi det var just ham, der, i Følge det Løfte, han før Slaget havde givet Kongen, nu havde borttaget og skjult det. Om Aftenen efter Slaget, da Thore Hund var borte og det allerede var mørkt, paasede han sit Snit, gik med sin Søn Grim den gode hen paa Valpladsen, opsøgte og fandt Liget, og bar det med Grims Hjelp

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 215, Snorre, Cap. 244. Den legendariske Saga, Cap. 49.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 221; Snorre, Cap. 251. Det heder her at Thore Hund kom tilbage Thorsdagen; der forudsættes naturligviis at den foregaaende Dag, Slagdagen, var Onsdag.

hen til en øde og afsidesliggende Skytje[1]) paa den modsatte Side af Gaarden, hvor de siden bragte Lys og Vand, klædte det af, vaskede det, svøbte det i Liin-Duge, og tilhyllede det med Vedstykker. Da der imidlertid samlede sig mange Folk paa Gaarden, især Fattigfolk, som havde holdt sig i Nærheden af Hæren for at tigge, maaskee og for at plyndre, og nu søgte sig Natteleje rundt omkring, hvor der var Huusly at faa, bleve Thorgils og Grim bange for, at Liget skulde blive opdaget, især da En virkelig skal have været inde i Skytjen, og alene forladt den, fordi der, som han sagde, var saa vaadt derinde[2]). De snege sig derfor ud paa Natten hemmeligt ind i

---

[1]) I Olafssaga staar húskytja, hvilket Ord nærmest synes at være en Sammensætning af hús og kytja, det sidste dannet af kot. Men da der siden udtrykkeligt siges, at Indgangen var saa lav, at man næsten maatte krybe ind, passer dette nærmest med Indretningen af en saakaldet Skytje (paa somme Steder ogsaa udtalt Skykje) eller Udbygning til en Lade, saa at man altsaa kunde formode at den med dette Ord mindre bekjendte Sagaskriver har forandret skytja (af skot) til húskytja, eller at dette Ord egentlig skulde skrives hús-skytja.

[2]) Dette sætter den historiske Saga i Forbindelse med det første i Legendarierne optagne Jertegn, der skulde være foregaaet ved Olafs Lig. Blandt hine Fattigfolk, som sværmede om paa Gaarden og søgte Huusly, var og, heder det, en blind Mand, der lod sig lede af sin Dreng; de gik rundt om, indtil de fandt hiin Skytje, hvor den blinde Mand krøb ind, eftersom Døren var saa lav, at man ej kunde gaa oprejst. I det han famlede med Hænderne paa Gulvet, kjendte han noget vaadt; da Hatten i det samme gled ned foran hans Ansigt, rettede han den op, men kom derved til at røre ved sine Øjne. Strax fik han en saadan Kløe i Øjnene, at han gned dem med sine vaade Fingre. Han krøb baglængs ud igjen, og sagde at han ej kunde ligge der, fordi alt var vaadt. Men da han var kommen ud, kunde han allerede i Nattemørket skimte enkelte Gjenstande; han gik ind paa Gaarden og i Stuen, hvor han nok saa godt kunde see, og fortalte, saa alle hørte det, at han havde faaet sit Syn igjen efter at have været inde i hiin Skytje, saaledes som oven berettet. De andre undredes da over, hvad der kunde have været i Skytjen, og Thorgils og Grim bleve ængstelige derved o. s. v. Olaf den hell. Saga, Cap. 220, Snorre, Cap. 250. Den legendariske Saga fortæller Jertegnet ikke mindre end 3 Gange, 2 Gange ganske korteligt, i Cap. 100, hvor der staar at en blind Mand fik sit Syn ved at vaske sine Øjne i det blodige Vand, hvori Olafs Lig var toet; derpaa i Cap. 103: at Olafs Lig efter hans Død blev flyttet til et Huus, hvor hans egne Hirdmænd vaskede det; at en blind Tigger snublede udenfor Døren, hvor Vandet var slaaet ud, kom til at gribe med Haanden i det vaade, strøg sine Øjne dermed, og fik sit Syn igjen. Det fortælles eens hermed i Homilie-Haandskriftet (Cod. Arn. 619) S. 111; i Legenderne, meddeelte af Langebek, Scr. rer. Dan. II. S. 534, 543; omtrent paa samme Maade i det oldsvenske Legendarium S. 864, og i det lübeckske Passionale hos Langebek l. c. S. 538; det berøres endelig i Einar Skulessøns, 1152 forfattede Digt Geisli, V. 23. Afvigelserne vise, at den legendariske Form og derfor vel og det usandsynlige af Indholdet tilhører en sildigere Tid, da Olafs Helligdom var anerkjendt eller skulde anerkjendes. Det sandsynlige, og derfor vel ogsaa virkelige i Begivenheden er vistnok kun, hvad der ovenfor i Texten er anført.

Skytjen, toge Liget ud og skjulte det ude i Hagen. Men fremdeles ængstede de sig for, at den faldne Konges Fiender skulde faa fat paa Liget og mishandle det, thi de havde hørt Bønderne tale om, at hvis de fandt Liget, da skulde de enten brænde det eller sænke det ned i Søen. Det var dem derfor heel magtpaaliggende, at faa skjult det paa et Sted, hvor det kunde ligge mere sikkert. Til den Ende sloge de en Kiste sammen saa sterkt og omhyggeligt som muligt, og lagde Liget deri; de gjorde ligeledes en anden, fyldte den med Halm og Steen, saa at den fik den tilbørlige Tyngde, og tillukkede den godt. Da alle Levninger af Bondehæren vare borte fra Stiklestad, gjorde de et Rofartøj istand, bragte, ledsagede af 7 eller 8 paalidelige Frænder eller Venner, Kisten, hvori Liget var, hemmeligt ombord, og satte den under Tiljerne, men stillede den anden Kiste ovenpaa, saa at alle kunde see den. Derpaa roede de med begge Kister ud efter Fjorden til Nidaros, hvor de kom i Mørkningen og lagde til nede ved Kongsbryggen. Her sendte Thorgils Bud op i Byen til Biskop Sigurd, at de vare komne med Olafs Lig. Biskoppen sendte strax nogle Folk ud til Thorgils, for at modtage Liget og sænke det i Søen. De toge en Baad, roede hen til Thorgils's Fartøj, forlangte Liget, fik den med Halm og Steen fyldte Kiste, og sænkede den i Vandet ude paa Fjorden, uden at undersøge dens Indhold. Da Biskoppen saaledes var ført bag Lyset, og ingen Fare længer truede fra ham, roede Thorgils — det var nu ganske mørkt — videre op efter Elven, indtil han kom forbi Byen, der da neppe strakte sig halv saa langt op med Syd, som nu. Her lagde han til ved et Sted, kaldet Saurlid, hvor han lod Liget bringe i Land, og ind i en øde Skemme eller Bygning, der stod for sig selv ovenfor de andre Huse. De øvrige bleve her med Liget, medens Thorgils gik ned i Byen, for at opsøge enkelte af de der boende Mænd, om hvem han vidste at de havde været Kongens Venner, og spørge dem, om nogen af dem vilde modtage hans Lig. Men ingen vovede at befatte sig dermed. Han vendte derfor tilbage, og lod Liget endnu bringe længer op langs med Elven, indtil de kom til en Sandmel, længst oppe, hvor Elven gjør en Vending. Her nedgrove de Liget, og magede det saaledes, at ingen kunde see noget Spor af Gravningen. Med dette Arbejde bleve de færdige endnu for Dag, begave sig derpaa tilbage til Baaden, og roede ud af Elven, og hjem til Verdalen [1]).

Olafs unge Halvbroder, Harald Sigurdssøn, var bleven haardt saaret, men Ragnvald Brusessøn tog sig af ham, og fik ham om Natten efter Slaget bragt ind til en Bonde, der hemmelig beholdt ham hos sig og lod ham helbrede. Derpaa sendte Bonden sin egen Søn med ham i al Hemmelighed over Fjeld og Ødemarker til Jemteland, hvor Ragnvald imidlertid havde opbiet ham. Ragnvald og Harald fortsatte nu Rejsen i Fællesskab til

---

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 222. Snorre, Cap. 251.

Svithjod, hvor de opholdt sig om Vintren. Den følgende Sommer rejste de over til Rusland, hvor Kong Jaroslav tog vel imod dem, og hvor de for det første sloge sig til Ro [1]). Hvor der blev af Dag Ringssøn, nævnes ej. Sandsynligviis er han vendt tilbage til sit Len i Sverige [2]).

Af de Skalde, der havde kæmpet i Kongens egen Nærhed, vare Thorfinn Mund og Gissur Guldbraa faldne, som allerede berettet. Thormod Kolbrunarskald var bleven haardt saaret, saa at han ej kunde deeltage i Dagsriden, men stod dog ved Siden af sine Kammerater, der efter Kongens Fald sluttede sig til Dags Trop. Her blev han truffen af en Piil i den venstre Side. Han brød Skaftet af, gik op paa Gaarden, og kom til en Lade, hvor der var fuldt af saarede Kongsmænd, som ynkede og vaandede sig. En Mand, der havde været i Bøndernes Hær, gjorde sig lystig derover. Da han fik see, at Thormod havde en Guldring paa Armen, sagde han: „du er en Kongsmand, giv mig Guldringen, saa skal jeg skjule dig, thi ellers dræbe Bønderne dig". „Tag kun Ringen", sagde Thormod, „jeg har nu tabt mere"; men idet den anden rakte Haanden frem, for at tage Ringen, hug Thormod hans Haand af, og nu ynkede han sig lige saa ilde, som hine. Thormod satte sig ned i Laden, og hørte en Stund paa hvad der blev talt om; det var, som man kunde vente, om Begivenhederne i Slaget og om hvo der havde udmerket sig meest. Nogle nævnte Kong Olaf, nogle satte andre ved Siden af ham. Men Thormod kvad et Vers, hvori han erklærede, at ingen kunde maale sig med Olaf. Derfra gik han til en Skemme (fritstaaende Stue), hvor der og var en Deel saarede, hvis Saar bleve forbundne af en lægekyndig Kone. Over en Ild, som brandt paa Gulvet, havde hun en Kjedel staaende med varmt Vand, til at vaske deres Saar. Hun havde ogsaa i en Steenkjedel lavet en Grød af Løg og andre Urter, som hun gav de saarede at spise, for derved at erfare, om deres Saar naaede til Indvoldene eller ej; thi i første Tilfælde, heder det, kunde hun lugte Løgen ud gjennem Saaret. Thormod satte sig ved Døren. Der gik Folk ind og ud,

---

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 216. Snorre, Cap. 45. Fagrsk. Cap. 248.

[2]) Fostbrødre Saga, Cap. 49, indeholder en Beretning om, hvorledes Dag, hvilken Bønderne vilde hindre fra at komme bort om Natten, fik det Raad af Thormod Kolbrunarskald, at gjøre store Vagtilde, for at indbilde Bønderne at de vare tilstede, men at de imidlertid skulde snige sig bort, idet de kun efterlode fire Mand ved hvert Baal, hvilke siden paa een Gang skulde slukke Ildene. Dette Raad skulde Dag have fulgt, og tillige indbudt Thormod, der var saaret, til at følge med ham øster i Sverige, hvor han skulde faa gode Dage, men Thormod skal have afslaaet Tilbudet, sigende at han efter Olafs Fald ej kunde tjene nogen anden Konge. At en saadan Samtale fandt Sted mellem Dag og Thormod synes lidet rimeligt, da der neppe engang var Tid dertil, eftersom Dag allerede samme Aften kom op til Suul. Men det antyder dog, at Dag efter Sagafortællerens Mening kom tilbage til sit Rige i Sverige.

beskjeftigede med at sysle om de saarede. En af dem betragtede Thormod og sagde: „hvorfor er du saa bleg? er du saaret?“ Han svarede i Vers: „Visselig er jeg ikke rød, men der er kun faa, som bryde sig om mine Saar, som jeg fik i Dags-Riden af danske Vaaben“. Altsaa har der enten været danske Stridsmænd i Bonde-Hæren, fornemmelig maaskee i den venstre Fløj, hvor Rygerne stode, eller Thormod har halvt spottende kaldt Bondernes Vaaben danske, fordi de kæmpede til Fordeel for Danekongen. Thormod stod siden op og gik hen til Ilden. Konen bad ham hente noget Ved, der laa udenfor Døren. Han gik ud, tog et Fange Ved og kastede det paa Gulvet. Da betragtede hun ham nærmere, studsede over hans Blegheb, og spurgte, hvad der fejlede ham. Han kvad et Vers, hvori han omtalte, at han var truffen af en Piil nær ved Hjertet. Hun forlangte at see alle hans Saar. Da hun saa dem, følte hun paa dem og merkede, at der i det, han havde paa Siden, sad et Jærn. Hun vilde nu give ham at spise af hiin Grød, men han skød Skeen fra sig idet han sagde: „jeg har ikke Græsfot“. Derpaa vilde hun drage Jærnet ud med en Tang, men Saaret var saa ophovnet, at hun ej kunde faa Tag i det. Da sagde Thormod: „skær omkring Jærnet, saa at man kan komme godt til det, og giv mig saa Tangen, og lad mig rykke det ud“. Hun gjorde saa. Thormod gav hende nu Guldringen, og bad hende gjøre med den hvad hun vilde. „Den er kommen fra en god Mand“, sagde han, „thi Kong Olaf gav mig den i Morges“. Derpaa tog han Tangen og rykkede Jærnet ud. Der var Agnorer paa, og ved dem hang røde og hvide Trevler. Da han saa det, sagde han: „Kongen har født os godt, thi jeg er fed om Hjerterødderne“. Med disse Ord sank han tilbage og var død [1]).

---

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 218. Snorre, Cap. 246, 247. Fostbrædra Saga, Cap. 49, 50. Saavel denne, som især den leg. Olafssaga, Cap. 95—97, beretter endnu flere Træk af Thormods sidste Øjeblik; det skulde næsten synes som om den gamle Sagafortæller har behaget sig i at udmale Fortællingen efter egen Fantasi, thi meget af hvad der saaledes tilføjes synes overdrevet og lidet rimeligt. Derhos afviger det ogsaa i andre Henseender fra det ovenfor efter den hist. Saga meddeelte. Det heder at Thormod ej vilde beskytte sig i Kampen, men dog ikke fik store Saar, hvorover han selv undredes; at han endog laante en Mand sit Skjold, og at han da endelig ved at løbe over en Skidgard fik en Piil i den venstre Side, hvorved han udbrød: „ingen Mand drog sin Bue i en heldigere Stund“. At han blev saaret i Dagsriden, siges ikke. Der meddeles og nogle andre Samtaler paa Valpladsen, hvortil han var Vidne; og hvad der senere foregik, da han hug Haanden af Bonden, o. s. v., fortælles temmelig forvirret og indviklet, især i den legend. Saga. Der lægges ham et Vers i Munden, hvori han næst Kongen roser Haralds, Rings og Dags Tapperhed; men den blotte Omstændighed, at Ring her nævnes som deeltagende i Slaget, synes at vise, at Verset er underskudt og uegte; det udelades og i den hist. Saga. (Thjodrek, Cap. 18, nævner rigtignok ogsaa Dag, men det synes kun at være ved en Misforstaaelse.) Den underlige og for de ældre Sagakunst Charakte-

Saaledes endte det merkelige, og i Norges Aarbøger stedse mindeværdige, Slag paa Stiklestad. Alt, hvad der i Norge endnu var tilbage af Hang til Hedendom, al Forkjærlighed for det raaere og utøjlede Vikinge-Liv, for den Selvraadighed, som herskede under Fylkeskongerne og Danevældet, gjorde ved Stiklestad sin sidste Kraftanstrengelse mod den nyere Tingenes Orden, mod Christendom, Civilisation, Nationalselvstændighed og ordnet Statsforfatning. Tilsyneladende kronedes ogsaa denne Kraftanstrengelse med Held, thi Olaf faldt, Bønderne triumferede, og Danevældet oprettedes fuldstændigere end nogensinde forhen. Men desuagtet var Kampen ved Stiklestad ødelæggende for det Princip, hvis Tilhængere sejrede, medens den befæstede det, hvis ridderlige Forfegter fandt Døden. Det er aabenbart, at Bønderne den hele Tid, under Forberedelserne til Kampen, og under selve Slaget, vare sig klart bevidste, at de ej gjorde nogen god Gjerning. De vidste alt for vel at danske Udsendingers Stikpenge og tillokkende Løfter, i Forbindelse med Høvdingernes egen Herskesyge og Hevngjerrighed, her havde mere gjort sig gjeldende end nogen dybt følt Trang hos Folket selv. Dette kunde ikke andet end fylde deres Sind med Uro, hvortil vi ogsaa i enkelte meddeelte Træk finde tydelige Spor, og de modtagne Stikpenge, saa uværdige for frisindede Bønder at befatte sig med, kunde ikke andet end tynge paa deres Samvittighed. Kommer nu hertil de særegne Omstændigheder ved dette Slag, at Frænder og Venner kæmpede mod hinanden indbyrdes [1]), at Olafs Tapperhed ej kunde andet end vække hans Modstanderes Beundring, at Høvdingerne nødvendigviis maatte føle sig ubyggeligt stemte ved at staa fiendtligt Ansigt til Ansigt lige over for deres forrige venlige og personligt agtede Herre, hvis bebrejdende Ord neppe undlode at gaa dem til Hjertet, og endelig, hvad der under de Tiders Overtro maa have virket utroligt paa de allerede ængstelige og af Samvittighedsnag foruroligede Gemytter, at Solen formørkedes, som om Gud selv ved det meest umiskjendelige Tegn lagde sin Vrede for Dagen: da er det ikke at undres over, om allerede Fleerheden af de fra Slaget tilbagevendende Bønder følte sig tilmode som Mordere, om de vare gjennemtrængte af Forestillingen om at den dræbte Konge var en hellig Mand, og om de efter hans Død i deres Hjerter tilsvore ham og hans Indretninger en større og inderligere Lydighed og Hengivenhed, end det nogensinde i hans Levetid lykkedes ham at frem-

---

ristiske Fortælling om Grøden af Løg o. s. v., udelades i den legend. Saga. Overhoved synes det, som om der har været to indbyrdes noget forskjellige Sagn om Thormod, af hvilke den hist. Saga har fulgt det rimeligste, den legendariske det usandsynligste men tillige meest underholdende.

[1]) Den legend. Saga, Cap. 95, og Fostbrødra Saga fortælle udtrykkeligt om en Fader og hans Søn, der begge laa dødeligt saarede paa Valpladsen, hiin paa Kongens, denne paa Bøndernes Side.

falde. Olafs Død var derfor virkeligt en Martyrdød, hvorved han beseglede sit Verk. Nederlaget paa Stiklestad udrettede mere end mange Sejre; hans korte Dødskamp fuldendte, hvad flere Aars rastløse Virken ej havde formaaet [1]).

Olaf var, da han faldt, 35 Aar gammel, altsaa i sin kraftigste Alder. Det var omtrent femten Aar efter at han allerførst var bleven antagen til Konge paa Oplandene. Af disse Aar kan man sige at han i de første fem erhvervede Magten, og bekæmpede ydre og indre Fiender, i de følgende fem befæstede sit Herredømme og udførte sine Planer til Christendommens og den derpaa byggede Statsforfatnings Fremme, og endelig i de sidste fem førte den sidste fortvivlede Kamp mod Reaktionen, der her optraadte i Skikkelse af Danevældet og Fylkes-Aristokratiet.

Uagtet al den Modgang, Olaf i de senere Aar havdē haft, synes han dog at have bevaret det kraftige og blomstrende Udseende, som vi ovenfor have beskrevet, og som hos hans Modstandere havde paadraget ham Ogenavnet „den digre". Det Sagn, der beskriver ham endnu efter Døden som fager og med Rødme i Kinderne, kan neppe aldeles savne Grund. I de følgende Tider tænkte man ham sig altid som smuk, velvoxen, blond, med rødligt Skjeg. Saaledes finder man ham ogsaa afbildet paa de ældste Malerier eller Tegninger fra Katholicismens Tider. Han har lange, lysebrune Lokker, der hænge ham ned til Skuldrene; Skjegget er rødligt, og kløftet; paa Hovedet omgivet af Helgenglorien bærer han Kronen, i den højre Haand sin langskaftede Oxe, kaldet Hel (Døden); paa den venstre Arm fører han stundom Skjoldet med Korsets Tegn. Kun de færreste Afbildninger af ham ere vel nu tilbage: de fleste ere vel i Tidens Løb forsvundne, især ved de første Reformatorers overdrevne Iver. Men hans Billede var for dybt indgravet i Folkets Bevidsthed til nogensinde at kunne forsvinde. Den hellige Olaf, med sit røde Skjeg, var ej alene Norges Nationalhelgen, ej alene den, hvem man, og med Rette, gav Æren for al gejstlig og verdslig Lov, alle gode Indretninger i Norge, men i Sagnet indtog han endog de gamle

[1]) Det ubestemte og kun i Almindelighed fremsatte Udtryk, at Olaf led Märtyrdøden, har, som det synes, givet Anledning til Sagn, der fremstille hans Død paa en aldeles urigtig Maade, aabenbart saaledes som en Fortæller, der ej vidste nærmere Besked, har tænkt sig det og udmalt det paa egen Haand. Saaledes siger allerede Mag. Adam af Bremen (II. 59): „Nogle sige at Olaf er dræbt i et Slag, andre, at han er bleven ført frem i en Kreds af Folket og priisgiven dets Forhaanelser, atter andre — hvad jeg antager for sandsynligst, — at En har snigmyrdet ham for derved at vinde Kong Knuts Gunst". I det lübeckske Passionale hos Langebek (Scr. rer. Dan. II. 537, 538) beskrives hans Død næsten aldeles som Christi egen; det lader ham forhaanes, udstilles med en Tornekrone, Scepter og Kongedragt, idet man sagde: „See hvilken Konge", og endelig korsfæstes.

Guders Plads: det var ham, og ikke længer Thor, der med sit røde Skjeg slog Troldene med Skræk og forvandlede dem til Steen; det var ham, der endog frelste Sol og Maane fra at falde i Troldenes Hænder, ligesom Thor knuste hiin Jotne-Bygmester, der mod Løftet om at faa Freyja, Solen og Maanen byggede Æsernes Borg [1]).

Om Stedet, hvor Olaf faldt, har der været nogen Uenighed. Et nu gængse Sagn henfører Valpladsen til Sletten ved vestre Stiklestad henimod Bjertnes, hvor der er en stor Gravhøj, kaldet Dagrings-Haugen. Men dette Navn, der aabenbart hentyder til Dag Ringssøn, som ej faldt i Slaget, gjør Sagnet selv mistænkeligt [2]). Sagaens Beskrivelse over Slaget har været saa længe bekjendt i de nyere Tider, at de derpaa grundede Gisninger af Egnens Beboere i Forbindelse med Rejsendes og Oldgranskeres Bemerkninger, kunne have frembragt et saadant, tilsyneladende gammelt, men i sig selv nyt og uegte Sagn. At Kampen ellers for en stor Deel har foregaaet paa den ovenfor nævnte Slette, er rimeligt nok, men Kongen er neppe falden der, lige saa lidt som paa det Sted, hvor det nuværende Mindesmerke om Olafs Fald er opreist, nemlig paa en Bakke nedenfor øvre eller østre Stiklestad. Den legendariske Saga om Olaf den hellige, forfattet allerede i det 12te Aarhundrede, siger udtrykkeligt: „det var paa en Høide at Olaf faldt, og paa det samme Sted er nu Kirken opført" [3]). Den Kirke, som her menes, kan ikke være nogen anden end Stiklestads Kirke, Verdalens Hovedkirke, der er en meget gammel Bygning, saa gammel, at det maaskee endog er den selvsamme som den, Sagaen omtaler, og ikke en nyere, opført i dens Sted. Man erfarer i det mindste heraf, at Sagnet i det 12te Aarhundrede antog Stiklestad Kirke opført paa det Sted, Olaf faldt. At baade Thorgils og hans Søn Grim den gode, der efter ham boede paa Stiklestad, nøie vidste, hvor de havde hentet hans Lig, og at Traditionen derom længe vedligeholdt sig paa Gaarden, kan ej betvivles. Vi erfare ligeledes, at Kong Magnus nogle Aar senere lod Kalf Arnessøn betegne ham Stedet [4]). Dette maa saaledes have været almindelig bekjendt. Og en 70aarig Mand, der i Midten af det 12te Aarhundrede betegnede det for Sagafortælleren, kunde godt, i sit 15de Aar, omkring 1095, have ladet sig det betegne af en 80-aarig Verdøling, der som 15aarig Dreng var Vidne til Slaget. Hvis Stiklestad Kirke var ældre end 1030, eller en af dem,

---

[1]) Se Snorre Edda, Cap. 42, jvfr. Fayes Sagn, S. 14.

[2]) Se herom deels Munthes Anmerkninger til Aalls Oversættelse af Snorre, I. S. 943, deels Krafts Beskrivelse over Norge, jvfr. Fayes Sagn, S. 121.

[3]) Den legend. Saga, Cap. 93.

[4]) Olaf den helliges Saga, Cap. 212, Magnus den godes Saga, Cap. 21, Snorre, Cap. 15.

Olaf selv lod opføre, vilde Sagaens Angivelse have været urigtig. Men det er bekjendt, at Verdalens egentlige Folkeskirke, og altsaa rimeligviis den, Olaf selv lod opføre, stod paa den nærliggende Kongsgaard **Haug** vestenfor Stiklestad [1]). Hvad der gav Anledning til at opføre Kirken paa Stiklestad, der ej laa længer borte, der ej var Kongsgaard, og først senere erhvervedes for Erkestolen, kan alene være den Interesse, Stedet havde som det, hvor Olaf led Martyrdøden. Det faldt da næsten af sig selv, at Kirkens Alter opreistes nøjagtigt der, hvor han var falden.

87. Sven Alfivesøns Kongedømme i Norge. Olafs Helligdom anerkjendes.

Da Einar Thambarskelve strax efter Haakon Jarls Død mindede Kong Knut om det Løfte, han havde givet ham om Jarleværdigheden, svarede Kongen, som vi have seet, at han nu havde besluttet at give sin Søn **Sven** Kongedømmet i Norge, og allerede sendt Bud til ham desangaaende [2]). Saaledes forholdt det sig ogsaa. Det havde, som man tydeligt kan see, aldrig været Knuts Hensigt at opfylde de Løfter, han havde givet Høvdingerne i Norge. Han vilde kun bruge dem som Redskaber til at befæste sin egen Magt og Danevældet. Naar han troede at have opnaaet dette Maal, og ej længer at trænge til deres Tjeneste, vilde han lade Norge bestyre som et Lydrige under Danmark, et Forhold, der, hvor svag end de norske Høvdingers Patriotisme og Nationalstolthed var, dog ikke kunde andet end saare deres Følelser, eftersom der var stor Forskjel paa at lyde Danekongen personligt, og at see hele Riget formeligt underkastet Danmark som Provins. Endog Haakon Jarl maa, trods sin Afhængighed af Knut, have været for meget Nordmand og haft for mange Interesser fælles med Landets Høvdinger, til at han skulde kunne have afgivet noget bekvemt Redskab for Knut til Fremskyndelsen af den Tingenes Orden, han tilsigtede; og alene denne Omstændighed er tilstrækkelig til at forklare, hvorfor Knut, som enkelte fortælle, kaldte Haakon tilbage fra Norge. Han kunde ikke længer bruge ham som Redskab, og derfor var han ham i Vejen. Han vilde have et virkeligt dansk Herredømme i Norge, og derfor overdrog han Statholderskabet til sin Søn Sven, der fik Kongetitel, eller, da Sven endnu kun var en Dreng, egentlig til en Regjering, bestaaende af Svens Moder, den kloge og herskesyge Ælfgifu, Biskop Sigurd, og flere andre danske Herrer. Ælfgifu, eller, som vore Forfædre udtalte Navnet, Alfiva, var en Datter af Ealdormanden Ælfhelm i Northampton [3]); hun havde længe været Knuts Frille, og

[1]) Se Munthes Anmerkninger til Aalls Oversættelse af Snorre I. 260.

[2]) Se ovenfor S. 772.

[3]) Hos Florents af Worcester, der omtaler hendes Herkomst (Monum. hist. Br.

der er endog et Sagn om, at Kong Olaf først skal have elsket hende, men at Knut lokkede hende fra ham, og at dette bidrog meget til at stifte Fiendskab mellem dem. Med Alfiva havde Knut Sønnerne Sven og Harald; men der gaves enkelte, som paastode, at de begge vare understukne, nemlig saaledes, at Alfiva, da hun merkede at hun ingen Børn kunde faa, lod sig hemmeligt bringe Sven, der var en Prests, og Harald, der var en Skomagers, Søn, og indbildte Knut, at hun havde født dem til Verden. Hvor vidt der var noget sandt heri eller ej, derom vidste man allerede i hine Tider ikke ret Besked [1]); men saa meget seer man dog heraf, at Alfiva ogsaa af sine Landsmænd i England ansaaes for at være intrigant, herskesyg og samvittighedsløs, siden man tiltroede hende alene for at vedligeholde sin Indflydelse at kunne tillade sig et saa grovt Bedrageri. Siden overdrog Knut, sandsynligviis da han efter Toget til Norge forlod Danmark om Vaaren 1029, Sven Herredømmet over Jomsborg, dog, som man maa formode, under Formynderskab af sin Moder og under Overopsigt af den for omtalte Jarl Harald Thorkelsson, der tillige, som den egentlige Statholder i Danmark, var Formynder for Hardeknut, og saaledes ganske traadte i Ulf Jarls Sted [2]). Da Sven fik Knuts Befaling, at han skulde drage til Norge, for at overtage Kongedømmet, gjorde han sig strax rejsefærdig, og drog først over til Danmark, hvor han fik en stor Hær og Flaade. Jarlen og mange andre Høvdinger fulgte med [3]). Toget gik først til Viken, og derfra vi-

---

I. 597), kaldes hun filia Alfhelmi ducis et nobilis matronæ Wulfrunæ. Han kalder hende tillige Northamtunensis og Hamtunensis. Olaf den helliges Saga, Cap. 223, Snorre, Cap. 253, saa vel som Knytlinga Saga, Cap. 17 kalde hendes Fader Alfrun Jarl, hvilket synes at være en Sammenstøbning af Faderens og Moderens Navne.

[1]) Saaledes Florents, l. c., hvor Beretningen anføres, dog med det Tillæg, at han lader dens Troværdighed staa derhen. Men allerede den ældste med Knut næsten samtidige, Koder af Chron. Sax. siger ved 1085 om Harald, at han „sagde, han var en Søn af Knut og den anden Ælfgifu (Dronning Emma kaldtes ligeledes Ælfgifu), men at det ej var sandt". Den taler ikke om Sven, men naar Rygtet først var der om Harald, maa det ogsaa have existeret om den anden Broder. Det fortælles ogsaa baade om Harald og Sven af Radulf de Diceto, hos Twysden S. 470. Knytlinga Saga, Cap. 17 og Jomsv. Saga, Cap. 52, gjøre Harald til en Søn af Knuts Hustru Emma.

[2]) Se ovenfor S. 766. Olaf den helliges Saga, Cap. 223, Snorre Cap. 253. At Harald Jarl virkelig havde Overopsigt saa vel over Sven som over Hardeknut, synes at maatte sluttes deraf at han ledsagede Sven til Norge, og tillige fordi Jom ej kunde ansees som noget selvstændigt Len, men alene som en Provins under Danmark, hvor Harald var Overstatholder. Da det heder at Knut ved sin Rejse til England 1029, havde givet Harald Jarldom i Danmark, er det rimeligt, at det var ved samme Lejlighed, Sven udnævntes til Herre i Jomsborg.

[3]) Skalden Thorarin Lovtunga, der selv, som det synes, var med, og siden digtede

dere langs Kysten vestover og nordover. Paa hvert Lagthing blev han, som det synes, uden Modsigelse tagen til Konge. Efter en Beretning skal han paa den Tid, da Stiklestadslaget stod, endnu ikke være kommen længer end til den vestre Deel af Viken; efter en anden skal han allerede være kommen til Viken, da Olaf endnu var i det vestlige Sverige, og dette skal have været Aarsagen, hvorfor Olaf ej tog Vejen til Viken eller Oplandene, men til Throndhjem [1]). I Viken maa Sven have mødt Erling Skjalgssøns Sønner med den Flaade, de havde under deres Befaling. Sven standsede ikke forend han kom til Nidaros, hvor han blev tagen til Konge som andensteds i Landet [2]). Altsaa var han nu, i det mindste af Navnet, Konge over hele Norge, og dette havde nu faaet en fuldkommen dansk Regjering.

Herpaa fik Nordmændene ogsaa snart tydelige Beviser, da Kong Sven, som det heder, bragte en Deel nye Love med sig til Landet, der deels vare indrettede efter Lovene i Danmark, deels endnu meget strengere. Disse Love opregnes udtrykkeligt i vore gamle Sagaer, og indeholdt følgende Bestemmelser:

1. Ingen skulde have Ret til at forlade Landet, uden med Kongens Tilladelse. Hvis han uden denne forlod det, skulde hans Ejendomme være forbrudte til Kongen.

2. Enhver, som dræbte en anden, skulde have forbrudt Land og Løsøre.

3. Tilfaldt der utlæg Mand en Arv, skulde den høre Kongen til.

4. Ved Juletid skulde enhver Bonde udrede til Kongen de saakaldte Julegaver, nemlig den saakaldte Røykmæle, d. e. en Mæle Malt af hver Arne, Vinjartodde (Græsgangs-Gave) d. e. et Laar af en treaarsgammel Oxe, og et Spann Smør; enhver Huusfrue skulde ligeledes i Julegave yde den saakaldte „Rygjarto", nemlig en Tot uspundet Liin, saa meget som man kunde spende om med Langfingren og Tommelfingren [3]).

---

et Kvad til Svens Ære, siger i dette udtrykkeligt, at Danerne gjorde en herlig Ferd med Kongesønnen, at først og fremst Jarlen og derhos mange andre, den ene bedre end den anden, fulgte ham. (Olaf den helliges Saga, Cap. 223, Snorre, Cap. 253). Verset anføres og i Fagrskinna, Cap. 110, hvor dog „Jarlen" urigtigt forklares ved Ulf Jarl, forbi Harald, der beklædte hans Plads, er forvexlet med ham.

[1]) Thjodrek Munk, Cap. 19. Det er imidlertid meget muligt, ja endog sandsynligt, at Thjodrek selv har gjort denne Kombination, og at han intet andet har haft for sig, end Sagaens simple Ord, at Sven allerførst kom til Viken.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 223, Snorre, Cap. 224.

[3]) Benævnelsen „reykmæli" forekommer ikke i Sagaen, men kun i Frostathingsloven XVI. 1, 2, 3. I den legendariske Saga, Cap. 77 staar der, at den skulde ydes for hvert nef, hvilket øjensynligt er en Fejl, da Afgiften ellers havde været for overdreven stor: Navnet reykmæli viser desuden at den staar i Forbindelse med Arnen. Benævnelsen „Julegaver" forekommer i den ældre Gulathingslov Cap. 141. Ordet vinjartoddi skrives saaledes i den legendariske

5. Bønderne skulde være forpligtede til at opføre alle de Bygninger, Kongen vilde have paa sine Gaarde.

6. Ledingen skulde udredes saaledes, at der for syv Mennesker ældre end fem Aar stilledes een vaabenfør Mand.

7. Enhver, der drog ud paa Havfiskeri, skulde, hvorfra han end roede ud, enten det var fra hans eget eller Kongens Land, betale Kongen Landvarde eller Landslod, nemlig fem Fiske.

8. Ethvert Skib, der sejlede fra Landet, skulde levne Kongen et Rum tvers over Skibet, eller og betale Leje deraf [1]).

9. Enhver, som rejste til Island, hvad enten han var Nordmand eller Islænding, skulde betale Landøre.

Endelig fik, som det heder, de Danske saa meget at sige i Norge, at een enkelt dansk Mands Vidnesbyrd skulde kunne fælde ti Nordmænds.

Hvad man af de vigtigste blandt disse Lovbestemmelser tydeligt kan see, om det end ikke udtrykkeligt omtales, er, at den af Erobringsforholdet efter hine Tiders oldgermaniske Statsret nødvendig følgende **Feudalforfatning** atter indførtes, eller forsøgtes indført, ligesom i sin Tid af Harald Haar-

---

Olafssaga, hvor slige Navne i det hele taget skrives rigtigt. Det er da sammensat af det ældgamle, ellers kun i Stedsnavne brugelige Ord, vin, Gen. vinjar, Pl. vinjar, der endnu forekommer i mange Stedsnavne som „Vin" eller „Ven", eller i Plur. Form „Vinje", eller sammensatte som, Björgvin, (Bergen) Leikvin (Lekve), Tödvin (Tøjen) osv.; det forekommer i Gotisk under Formen vinja, og betegner der „Græsgang". Toddi oversættes i et ældgammelt Glossarium med det latinske frustillum, d. e. Lækkerbidsken, Sending af delikat Spise. I de øvrige Sagahaandskrifter findes Sammensætningen skrevet vinartoddi, hvilket maatte oversættes „Venne-Sending", men er neppe rigtigt, og grunder sig vistnok kun derpaa, at Formen vinjar allerede har været Afskriverne uforstaaelig. Formen vinjar forekommer og i den gamle Frostathings Lov XVI. 2; dog staar der ikke vinjartoddi, men vinjarsponn; og i XVI. 3 staar synjarsponn. Her maa man antage, at der oprindelig har staaet vinjartoddi ok smjorsponn, men at en skjødesløs eller ukyndig Afskriver har læst baade vinjar og smjor, der maaskee endog har været skrevet smiar, som sinjar, synjar, hvilket han har antaget at være det rette, og derfor udeladt det mellemkommende toddi ok som urigtigt. Muligt og, at Udeladelsen har været tilfældig, og at Formen synjar er opstaaet ved et senere Afskriverforsøg paa at konjekturere en Rettelse. Rýgjartó er den Form, der forekommer i den ældre Frostathings Lov, og i den legendariske Saga; ellers skrives rukkjartó, rykkjartó, hvilket ligeledes synes at være et Forsøg paa at forklare det ellers obsolete rýgjar (Gen. af rýgr, Kvinde); medens rukkjar er Gen. af rukkr, Rok. I den ældre Frostathings Lov forekommer blandt disse Julegaver ogsaa en, kaldet afráð, men hvori den bestod, vides ej.

[1]) I Sagaerne staar der deels at Skibet skulde „lade," (hlaða d. e. lade, fragte, ikke láta), deels at det skulde „gjelde" (gjalda d. e. betale) Kongen et Rum tvers over Skibet; Paabudet kaldes i den ældre Frostathings Lov skipleigur, hvoraf man kan see, at det egentlig kun reducerede sig til en vis Afgift af hvert Skib, og neppe nogensinde opfyldtes bogstaveligt.

fagre, idet al Grundejendom eller Odel forudsattes at tilhøre Kongen, og de hidtil frie Odelsejere kun bleve kongelige Vasaller, der skyldte ham den samme Lenspligt, som de haandgangne Mænd skyldte deres Herre. Derfor maatte Drab paa en Med-Undersaat, eller Med-Vasall betragtes som Feloni og have Lenets Forbrydelse, hvad enten der var stort eller lidet, til Følge. Derfor kunde Kongen forbyde enhver af sine Undersaatter at forlade Landet uden hans Tilladelse, thi denne Tilladelse maatte haandgangne Mænd altid have, naar de vilde rejse ud af Landet. Af samme Aarsag maatte alle og enhver, der drog ud at fiske, betale Landslod, thi den hele Kyst, og følgelig al Fiskegrund udenfor den, skulde betragtes som Kongens Ejendom. Af samme Aarsag ansaaes vel ogsaa Kongen berettiget til at paalægge hvert Skib, der forlod Landet, en Afgift, thi anderledes er ikke Bestemmelsen om hiint Rum til Kongens Raadighed at forstaa. Der er endnu en Bestemmelse, som Sagaerne ikke anføre, men som man dog kan see har været blandt Svens, nemlig at alt Gods, der opgroves af Jorden, skulde tilhøre Kongen. I vore gamle Love, hvor for øvrigt de fleste ovenfor opregnede Bestemmelser omtales som ophævede af senere Konger, heder det nemlig, at enhver ejer det Gods, der findes i hans Jord [1]); den Lov, som herved ophævedes, maa saaledes have hjemlet Kongen alt det Gods, som fandtes nedgravet i Jorden, og hvis rette Ejermand ej kunde paavises; og dette var ligeledes en naturlig Følge deraf at Kongen betragtedes som den eneste Odelsmand eller Grundejer i Landet [2]). I Bestemmelsen om, at Bønderne skulde opføre Kongens Bygninger, gjenkjende vi de danske Hoveri-Forpligtelser; da alle Bønder i Norge nu vare blevne Kongens Bønder, ansaaes Kongen ogsaa berettiget til at paalægge dem denne Byrde [3]). Julegaverne, i det mindste

---

[1]) I den ældre Gulathings Lov, Cap. 148 staar: „Det Gods skal enhver have, som (han) finder i sin Jord, skjønt en anden opgraver det"; og i Frostathings Lov XVI. 1: „Jordgravet Gods ejer den som finder det, men Landsdrotten Landnam af den, der grov uden hans Tilladelse". Ved at sammenholde begge disse Lovsteder sees det, at „finder" her ej tages i den bogstavelige Betydning af „selv at opdage"; Meningen med at Ejeren „finder", er kun, at Godset „findes i hans Ejendom"; thi den egentlige, bogstavelige Finder er jo Opgraveren. Kun for det Tilfælde at denne grov med Ejerens Samtykke, tilfaldt Godset ham; ellers maatte han betale Landnam og endda give Slip paa det Fundne.

[2]) Hvorledes Bestemmelsen omtrent lød, sees af Harald Sigurdssons Saga, Cap. 59, hvor Harald siger: „det er Lov i Landet, at Kongen kan tilegne sig det Gods, der findes i Jorden"; hvortil Einar Thambarskelve svarer: „ja vist, naar man ej veed hvo der har ejet det, men ikke i nærværende Tilfælde, hvor min Sons og hans Moders Arveret dertil kan bevises".

[3]) Derfor heder det og særdeles oplysende hos den danske Chronist Sven Agesøn, hvor han omtaler Opførelsen af Danevirke ved Dronning Thyres Foran-

Græsgangs-Afgiften, vare kun at betragte som Kjendelser fordi man benyttede de kongelige Marker til Agerland, og de kongelige Skove og Fjeldmarker til Græsning for Kvæget. Og Udvidelsen af Landøre-Afgiften stod i den nærmeste Forbindelse med Forbudet mod Afrejse fra Landet uden Tilladelse. Det var i Grunden en Fornyelse af Harald Haarfagres Landøre-Paabud og Indskrænkningen i Udvandrings-Retten; og det er endog et Spørgsmaal, om ikke egentlig alle de her nærmere omtalte Bestemmelser kun vare Fornyelser af ældre Bestemmelser fra Harald Haarfagres Tid, ligesom den ved dem antydede Tingenes Orden var en Fornyelse af hvad vore Sagaer tillægge Harald Haarfagre, idet de sige at han **tilegnede sig al Odel i Landet**[1]. At i det mindste een Bestemmelse, den om Udredelsen af en Mand for hvert 7de Individ over fem Aar, hverken i sig selv kan have været saa haard, eller maaskee endog oprindeligt er udgaaet fra Daneregimentet, maa man slutte deraf, at den ej nævnes blandt dem, der senere bleve ophævede, men endog gjentages som gjeldende i den ældre Gulathingslov, og det under den tilsyneladende skærpede Form, at ikke Femaars- men Treaars-Alderen fastsættes som den, der medførte Optagelse i Mandtallet; dog kun saaledes, at det angivne Forholdstal alene tilkjendegiver den yderste Grændse, hvortil man skulde gaa. Man skulde heraf virkelig formode, at Bestemmelsen allerede har været optagen i det mindste i Haakon den godes Lov[2].

staltning (Cap. 3): „her fik alle Befaling til med egne Hænder at opføre en vældig Muur, som snarest muligt skulde rejses . . . . Ingen kunde unddrage sig Arbejdet; Unge, Gamle, Halvvoxne, kort Alle, der enten ikke var spæde Børn eller udlevede Oldinge, maatte tage Haand i med. Ingen turde heller undslaa sig for at adlyde, thi alle og enhver, baade Rige og Fattige, vare forpligtede til at gjøre Hoveri ved hendes Agre og Landgaarde (ut omnes divites et pauperes ejus agris et prædiis culturam tamquam coloni impenderent). Thi hele Statsindretningen paa de Tider var saadan, at Landsherren besad al Rigets Jord med Ejendom". Jvfr. Knytl. S. Cap. 28.

[1]) Se herom ovenfor, 1ste B. S. 466, 468, 571.

[2]) Se ældre Gulathings Lov, Cap. 297: „Ved fuld Almenning skal der udredes en Mand for hver syvende Næse", sammenholdt med Cap. 296: „Enhver skal regne i Mandtallet med sig alle de Børn, som have oplevet tre Julenætter". Dog tilføjes det i Cap. 297: „Men om vi have bedre Mandtal, da skulle alle nyde det; og af dette Mandtal skulle vi udrede saa mange Skibe af hvert Fylke som vi ere blevne enige om med vor Konge". Da der nu tillige findes en Bestemmelse om, hvor mange Skibe der skulde udredes af hvert Fylke, og tillige hvor store disse Skibe skulde være (f. Ex. Tyvesesser, Tredivesesser o. s. v.), hvorved ogsaa Besætningens Størrelse paa en vis Maade var bestemt, er Meningen af hiint Cap. aabenbart den, at, om det var nødvendigt for Tilvejebringelsen af den foreskrevne Besætning, at der for hvert 7de treaarsgammelt Individ stilledes een Mand, maatte det skee, men var Befolkningen større, slap man med en lempeligere Proportion; og at Forholdet 7 : 1 saaledes kun antydes som Maximum.

Bestemmelsen, at een dansk Mands Vidnesbyrd skulde gjelde mere end ti Nordmænds, og som især synes at have oprørt Nordmændene, er, naar man nærmere undersøger den og sammenligner den med lignende Lovbestemmelser i andre Lande, ikke paa langt nær saa odiøs, som den lader. Det er aabenbart, at den ikke angaar andre Tilfælde, end hvor der opstod Slagsmaal mellem de danske, til Kongens Sikkerhed i Norge stationerede, Krigere, og norske Almuesmænd. Man har en aldeles tilsvarende Bestemmelse i den gamle russiske Lovbog eller Pravda, der tillægges Kong Jaroslav. „Hvis en Mand", heder det her, „støder til en anden eller drager ham til sig med Heftighed, da skal han bøde ham tre Grivner (tre Mark Sølv), dersom denne har to Vidner derpaa, men er den Fornærmede en Væring eller Kylving, kommer det kun an paa dennes Ed" [1]). Denne Forrettighed for Væringerne og Kylvingerne skyldes aabenbart den Omstændighed, at det nærmest var dem, der havde at værne om Kongens Sikkerhed. Den samme Forrettighed maatte den danske Konge i Norge tilstaa sine danske Stridsmænd, hvis han skulde have nogen Nytte af dem. Forrettigheden gjaldt aabenbart kun lige over for Urostiftere og Slagsbrødre, fornemmelig i Byen, og der var vist aldrig Tanke om at anvende det mod Bønderne i Almindelighed, end mindre mod Høvdingerne, ligesom den vel neppe kom andre Daner, end netop Stridsmændene, ikke Kjøbmænd og andre Rejsende til Gode, og heller ikke anvendtes ved Vidnesbyrd i Almindelighed. Og naar der tales om hele ti Nordmænds Vidnesbyrd som ugyldigt lige over for een dansk Mands, da grunder dette sig øjensynligt kun paa den ældgamle Retstalemaade: „Naar een vidner, er det som om ingen vidner, men to som om det var ti". Men da Tilstedeværelsen af de danske Stridsmænd, som det tydeligste Beviis paa Landets Undertvingelse, altid maatte være Folket ubehagelig; da de derfor selv ikke kunde andet end være Folket en Torn i Øjnene, og Anledning til Slagsmaal, saaledes og til Forrettighedens Anvendelse, som en Følge deraf ofte maatte opstaa; og da Forrettigheden, hvor ubetydelig den end var, dog altid var en Forrettighed, og følgelig ej alene var krænkende for Landets egne Børn, men og virkelig maatte friste de Danske til at vise Insolens, er det ej at undres over, at den, ved at omhandles blandt Folket, skildredes i det meest forhadte Lys. Da det Tilfælde kunde indtræffe, og vel oftere indtraf, at een dansk Krigers Udsagn blev taget til Følge med Tilsidesættelse af flere Nordmænds, der havde været i Slagsmaal med ham, gik det som Sagn fra Mund til Mund, og fra Slægt til Slægt, at Sven Alfivesøn havde givet en Lov, der gjorde een dansk Mands Vidnesbyrd gyldigere end ti Nordmænds [2]).

[1]) Evers, das älteste Recht der Russen, S. 267, 268.

[2]) Paa anden Maade, end den her fremsatte, lader denne foregivne Bestemmelse sig neppe forklare. Saaledes, som den efter Ordene lyder, staar den som en

Statsforfatningen var imidlertid bleven aldeles forandret; Bønderne vare atter, som paa Harald Haarfagres Tid, fornedrede fra Odelsmænd til Lejlændinger; enhver følte Trykket af det fremmede Herredømme, og, maaskee for første Gang, havde Nationen følt det krænkende i at savne sin Selvstændighed. Det var, kan man sige, nødvendigt for Nordmændene at føle dette og gjennemgaa denne Ydmygelse, for at de kunde helbredes fra deres tidligere Ustadighed, og Fylkes-Aristokraterne for deres Uvillighed til at lyde indenlandske Konger. Og Misfornøjelsen var saa meget større, som man følte sig skuffet i de Forhaabninger, Knuts glimrende Løfter havde vakt. Da Lovene kundgjordes, efter hvad man maa antage paa et almindeligt Thing i Throndhjem, maaskee endog paa det samme, hvor Sven hyldedes, hørtes endog lydelig Knurren. De, som ej havde været med i Striden mod Olaf, sagde til Indthrønderne: „See der den Tak og Løn, Knytlingerne give eder fordi I hjalp dem til at stride med Kong Olaf og fælde ham. Man lovede eder Fred og Forbedring i eders Ret; nu have I blot Trældom og Tvang, og dertil Skjændsel og Foragt, som Forrædere". Men, heder det, det var ikke godt at tale imod, og ingen vovede at sætte sig op mod Kong Sven, især af den Grund, at saa mange havde overladt Kong Knut sine Sønner og nærmeste Frænder som Gisler, og fordi der ej var nogen Høvding til at stille sig i Spidsen. De erkjendte, at de havde baaret sig galt ad, men nu var det for silde.

Da Kong Sven selv endnu var et Barn, eller saa godt som et Barn, tillagde man ej ham, men hans Moder Alfiva Skylden for alt hvad man klagede over. Det er dog tydeligt nok, at Foranstaltningerne egentlig have gaaet ud fra Kong Knut selv, thi Alfiva eller hendes danske Raadgivere vovede neppe at gjøre saa store Forandringer paa egen Haand. Knut troede vel paa denne Maade bedst at kunne kvæle al Oprørsaand i Norge, og tilvejebringe en fuldkommen Sammensmeltning af Danmark og Norge til et eneste Rige. Men Alfiva og hendes Raadgivere have maaskee gaaet voldsommere frem end nødvendigt, og af de faa Træk, der fortælles om hende, og af det Tilnavn, man gav hende, hin rika, d. e. den mægtige, sees nok-

fuldstændig Umulighed. Hvor er det tænkeligt, at den danske Regjering, om den end var nok saa overmodig, skulde kunne have vovet at ville erklære enhver Nordmands, altsaa endog en Einar Thambarskelves eller Kalf Arnessøns Vidnesbyrd for mindre end en Tiendedeel gyldigt i Sammenligning med hvilkensomhelst Danes? Det havde været at give Tegn til aabenbart Oprør, og det laa ikke engang i Tidens, end mindre i de germaniske Folks Aand. Sagaen, der fremstiller det Hele fra et norskt nationalt Standpunkt, og saaledes aabenbart afspejler den Indignation, som i den almindelige Folketale gav sig Luft, har derfor ogsaa, som slig Folketale plejer, grebet og fastholdt den meest forhadte Side ved Sagen, og egentlig omtalt en blot Mulighed som fuldkommen Virkelighed.

som, at hun personligen maa have optraadt med en Nordmændene modbydelig Myndighed og Stolthed. Vist er det, at man gav hende Skyld for Alt. De fire eller fem Aar, hvori hendes Søn Sven bar Kongenavn i Norge, kaldtes **Alfiva-Tiden** (Álfifu öld), og sammenlignedes med Dronning Gunnhilds Tid, „den værste, som hidtil havde været i Norge". „I Alfiva-Tiden", sagde man, „maatte endog Fiskerne betale Leje af Sven (hermed sigtede man til Paabudet om Landslod); og mange andre uhørte Ting skede nu, af Pengegridskhed" [1]). „Harmeligt", heder det paa et andet Sted, „var det at leve under det Regimente, baade med Hensyn til Undertrykkelse, og formedelst Uaar, da Folket levede mere af Kreaturføde end menneskelig Spise" [2]). Der anføres endog et Vers herom, der tillægges Sighvat Skald, og noksom udtrykker Misfornøjelsen:

Alfivas Old vil sikkert
Ynglingen mindes længe,
da vi Oxe-Mad aade,
ja selv Skav, som Bukke.

Andet man saa, da den ædle
Olaf styrede Landet;
rose sig da kunde hver af
Hjelm og Lade kornfyldt [3]).

Imidlertid erkjendtes det, at den unge Sven selv hverken var slem, grusom eller pengegridsk; han beskrives som en ret smuk Dreng, og synes forresten at have været en ubetydelig Personlighed. Det indrømmes ogsaa, at der for enhver Mands Liv var god Fred: det var kun Ejendomsretten, hvori der skede Indgreb ved Bøder og Paalæg. At der ej forefaldt Ran eller Manddrab, tilskrev man, som der siges, Knuts Magt; men derimod troede man ikke at skylde Alfiva det [4]).

Den nye danske Regjering i Norge, hvis Opgave det var at gjøre Riget fuldstændigt til en Provinds af Danevældet og befæste en fuldkommen Feudalforfatning, var saaledes i høieste Maade upopulær. Det faldt da af sig selv, at man nu end mere erkjendte, hvad man havde haft i Olaf, og at Angeren over at man havde gjort Oprør mod ham blev almindelig. De Dyder og Fortjenester, man ej havde kunnet see hos Olaf, da han levede, dem skattede man efter hans Død. Jo større hans Fortjenester vare, jo haardere man følte sig straffet for Oprøret imod ham, desto mere uforskyldt maatte hans

---

1) Fagrskinna, Cap. 110, 111.

2) Ágrip, Cap. 26. Den legend. Olafssaga, Cap. 101. Det maa ellers, hvad denne sidste angaar, bemerkes, at den synes urigtigt at lade Sven Knutsøn tiltræde Regjeringen allerede i Mellemtiden mellem Olafs Rejse fra Norge og hans Tilbagekomst, og allerede her ved denne Anledning anfører hans Love. Dog er det muligt, at denne Anachronisme ikke egentlig har været tilsigtet, men at den kun er en Følge af den Forvirring i Chronologien, hvoraf denne Saga overhoved lider.

3) Ágrip l. c. Den legend. Saga, Cap. 101. Flatøbogen i Fornm. S. V. 250.

4) Fagrskinna, Cap. 111.

Død forekomme alle og enhver, og desto mere maatte han staa for dem som Troes-Martyr og Helgen. Derfor er det ej at undres over, at der allerede i Løbet af Vintren blev Tale om, at Olaf var en hellig Mand, og om de mange Jertegn, hvorved dette lagdes for Dagen. Man begyndte at gjøre Løfter til ham og paakalde ham i Sygdomstilfælde, eller for at faa Lykke paa forestaaende Rejser, o. a. d.; og mange troede ogsaa virkelig at spore gode Følger af disse Løfter [1]).

Det maatte være øjensynligt for enhver statsklog Mand, at Troen paa Olafs Hellighed, behørigt næret og understøttet, var det virksomste Middel til at give Oppositionen mod Knytlingeväldet Eenhed og Styrke, og bringe den til at vove et bestemt kraftigt Skridt, for at afkaste Aaget. Hvad Fromhed og en øm Samvittighed havde begyndt, fuldendte saaledes i denne Henseende Høvdingerne, idet de grebe hiin Helgentro, og understøttede den paa det ivrigste. Vi ville hermed ikke sige, at ikke ogsaa disse eller i det mindste nogle af dem troede paa Olafs Hellighed. Men om de end troede derpaa, er det dog ikke derfor sagt, at de havde gjort saa meget Væsen deraf, som de virkelig gjorde, hvis ikke politiske Hensigter havde bestemt dem. Fra det danske Parti, ja endog fra Biskoppen selv, fremsattes ogsaa de ivrigste og meest haardnakkede Benegtelser derimod: Beviis nok paa, hvor farlig de danske Regjeringsherrer ansaa den, og hvor vigtig en Rolle Politiken spillede i denne Sag. Den blandt de norske Høvdinger, der først optraadte som en aabenbar Bekjender af Olafs Helligdom, var **Einar Thambarskelve** [2]). Han var, som vi ovenfor nævnte, kommen hjem til sine Gaarde efter at Krigen var endt, og gjorde sig nu ikke lidet til af, at han ej havde været blandt Kong Olafs Modstandere. Knut havde givet ham saa store Forleninger, at de næsten kunde siges at passe for en Jarl; men Einar nøjedes ej med Jarle-Magten, han vilde ogsaa have Jarle-Navnet, som Knut havde lovet ham, og da han ikke fik det, betragtede han sig som skuffet og slet behandlet. Fra nu af lader det til, at han ivrigt har bearbejdet Opinionen til bedste for Olafs Minde og til Skade for de danske Magthavere. Om Sommeren efter, siges der, blev der megen Tale om Kong Olafs Helligdom, og nu lod Meningen langt anderledes om ham. Mange af dem, der havde været hans afsagte Fiender, og ikke i nogen Henseende havde villet anerkjende hans Fortjenester, sandede nu at han var hellig. De, der især havde opegget Gemytterne til Had mod Kongen, bleve nu lagte for Had og ilde omtalte. Som en af dem betegnedes især den danske Biskop Sigurd, der blev saa forhadt, at han ikke længer vovede at opholde sig i Norge, men drog til Kong Knut i England. Det havde været et Held

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 224. Snorre, Cap. 255.

[2]) Olaf den hell. Saga, Cap. 225. Snorre, Cap. 255.

for Biskop Sigurd eller de danske Herrer, om de havde kunnet sætte nogen anden Helgen op mod Olaf, eller havde kunnet stifte nogen større gejstlig Institution til Støtte for deres Samvittigheds-Herredømme. Et Forsøg herpaa skal Kong Knut virkelig have gjort, idet han, som det af en troværdig Forfatter berettes, paa Nidarholmen udenfor Nidaros grundede et Benediktiner-Kloster, i hvilket han, hvis det kom ret til Magt, vilde kunne have en ypperlig Planteskole for en danskſindet Gejstlighed. Men denne Stiftelse, for hvilken vel Biskop Sigurd var udseet til Forstander, kom, som man seer, ikke til nogen Fremgang, da den egentlige Oprettelse af Nidarholms eller Munkholmens Kloster først henimod 70 Aar senere fandt Sted ved Sigurd Ullstreng, en Sønnesøn af den strax for Stiklestadslaget faldne Bondehøvding Rut paa Viggen [1]. Muligt, at allerede denne har haft noget med Stiftelsen at bestille, og at hans Død har lammet dens Fremgang; men i alle Fald maa Biskop Sigurds Fordrivelse have omstyrtet det hele Foretagende. Da han var borte, sendte Thrønderne, eller egentlig, som man seer, Einar Thambarskelve i deres Navn, Bud efter Biskop Grimkell, der havde opholdt sig paa Oplandene siden han i Svithjod skiltes fra Olaf, da denne rejste til Rusland [2]. Grimkell begav sig strax afsted, og kom til Einar [3], der modtog ham paa det venligste. „De talte", siges der, „mellem sig om mangt og meget, især om de store Begivenheder, der havde fundet Sted i Landet; og de bleve fuldkommen enige i eet og alt". Med andre Ord, de aftalte fuldstændigt den Fremgangsmaade, der nu skulde anvendes. Grimkell rejste derpaa ind til Byen, hvor hele Almuen tog imod ham med aabne Arme. Her spurgte han nøje efter, hvilke Tegn det var, som skulde have foregaaet med Hensyn til Kong Olaf, og da han var bleven tilstrækkelig underrettet derom, sendte han Bud ind til Stiklestad efter Thorgils og hans Søn Grim. De indfandt sig ufortøvet, og fortalte ham alt hvad de vidste om Sagen, saa vel som hvorledes de havde baaret sig ad med Kongens Lig. Da Biskoppen tilstrækkeligt havde udspurgt dem, sendte han Bud efter Einar Thambarskelve, der strax begav sig til Byen, og i Forening med Biskoppen henvendte sig til Kongen og hans Moder med Begjæring om Tilladelse til at lade Kong Olafs Lig tage op af Jorden. Begjæringen kunde umulig være Alfiva behagelig, men da det

[1]) Matthæus Paris, der selv i Midten af det 12te Aarhundrede var i Norge for at reformere Munkholmens Kloster, og derfor havde den bedste Anledning til at lære Stiftelsens Oprindelse at kjende, fortæller udtrykkeligt at Knut stiftede Klosteret paa Holmen ved Nidaros. (Math. Paris ed. Watts, S. 505, 506.) Bromton (Twysden S. 912, 913) siger ligeledes at Knut efter sin Tilbagekomst fra Rom stiftede to Benediktinerklostre, et i Norge og et i England. Om Sigurd Ullstrengs Stiftelse se Magnus Barfods Saga, Cap. 19; Thjodrek, Cap. 31.

[2]) Se herom ovenfor, S. 764.

[3]) Einar boede, som man maa formode, fremdeles paa Husebv i Skaun eller Børgsesſkougn.

vel var vanskeligt at sige Einar Nej, og Grimkell desuden nu efter Sigurds Bortrejse maaskee var den eneste Biskop i Landet, saa at man ikke godt kunde afslaa hans Ønske, gav Kongen sit Samtykke. Der var just mange Folk tilstede i Byen. Grimkell og Einar fik derfor et stort Følge, da de begave sig hen til det Sted, hvor Thorgils og Grim havde jordet Kongens Lig, for at lade Eftergravningen anstille. Det var i Slutningen af Juli Maaned, altsaa omtrent 11 Maaneder efter at Liget var nedgravet [1]). Kisten fandtes strax, thi den var næsten kommen op af Jorden, deels, som man maa formode, fordi Graven i den Hast, hvormed den opkastedes, neppe kan have været synderligt dyb, deels vel ogsaa fordi den Sandjord, der dækkede Kisten, ved Snesmeltningen om Vaaren, og ved Regn tildeels var bortskyllet. Mange af de Tilstedeværende, fornemmelig Presterne, raadede nu til at man atter skulde lade Kisten nedgrave ved Klemenskirken, altsaa i indviet Jord, for at see om den anden Gang vilde hæve sig op af Jorden. Biskoppen samtykkede deri; Kisten blev nedgraven, og, siges der, 9 Dage efter, da man igjen opgrov den, fandtes den virkelig næsten kommen op af sig selv, derhos havde den aldeles frisk Trælugt som om den var nyhøvlet. Da gik Biskoppen til, og lod Kisten lukke op; der udstrømmede en herlig Vellugt af den, og da han blottede Kongens Ansigt, befandtes det aldeles ikke forandret; Kinderne vare endnu røde, som om han nys var sovnet ind. Og de, som havde seet Olaf da han faldt, paastode at hans Haar og Negle havde

[1]) Da det nedenfor nævnes, at Kisten anden Gang laa i Jorden 9 Dage, og den da følgende Optagelse og højtidelige Skriinlægning fandt Sted den 3die August, maa følgelig den første Optagelse have fundet Sted 9 Dage forud, altsaa den 25de Juli. Ved Angivelsen af denne Dag har ellers den legend. Sagas Forfatter begaaet en Uagtsomhedsfejl. Først staar der: „Olafs Lig laa i Jorden 2 Halvaar og fem Dage; da var hans Legeme kommet op af Jorden". Da Olafs Dødsdag i denne Saga, som i de øvrige, regnes til 29de Juli, henfører den altsaa den første Opgravning til den 3die August, eller rettere man seer at det maa være Sagaskriverens Mening, skjønt Liget strengt taget ej kunde siges at ligge i Jorden lige fra Dødsdagen. Men siden heder det at Kisten atter blev nedgraven, laa i Jorden i 9 Dage, og blev anden Gang optagen paa St. Stephans Findingsdag, d. e. Inventio Stephani, ligeledes 3die August. En af Angivelserne maa saaledes være urigtig. Da nu ogsaa den hist. Saga henfører den anden Optagelse af Liget til 12 Maaneder og fem Dage efter Kongens Død (fremdeles henført til 29de Juli), bliver den første Optagelse rettest at henføre til 25de Juli. Forvirringen i den legend. Saga er rimeligviis opstaaet derved, at den 3die August, der i de norske Kalendarier kaldes „Translatio Olavi", stundom, og mindre nøjagtigt kaldes „Inventio Stephani et Olavi", som om Dagen ogsaa for Olaf var Gjenfindelsesdagen, ikke Flytningsdagen. Enkelte Kalendarier have vel og slet og ret „Inventio", men Breviarium Nidrosiense, der her er meest at stole paa (Langebek Scr. rer. Dan. II. 518) har „Translatio". Beretningen om Prøve-Begravelsen staar ellers omstændeligere og tydeligere fortalt i den legendariske Saga, end i den historiske.

voxet, som om han havde været levende den hele Tid. Alt dette, som vist-nok kan finde sin rimelige Forklaring, og hvis rette Sammenhæng vi uden Vanskelighed kunne gjennemskue, betragtede den tilstedeværende Mængde som et Under, og som det bedste Beviis paa Olafs Hellighed. Men Alfiva var vantro, og søgte, saa længe det var muligt, at bortforklare alt, hvad der syntes underbart ved Sagen. Hun, Kong Sven og alle de tilstedeværende Høvdinger gik hen for at betragte Olafs Lig. Da Alfiva havde seet det, sagde hun: „Lig, der ligge i Sand, holde sig altid overmaade længe, førend de raadne; anderledes vilde det have været, om det havde ligget i Muldjord". Biskoppen klippede nu noget af Ligets Hovedhaar og af det lange Mundskjeg, som Olaf efter den Tids Skik og Brug havde baaret; „saa langt", sagde han til Kongen og Alfiva, „bar Olaf sit Haar og Skjeg, da han faldt; hvad I her see afklippet, er voxet efter hans Død". „Vi have ofte", svarede Alfiva, „seet Haaret heelt og uskadt paa Folk, der havde ligget længer i Jorden end denne Mand, men dersom det heller ikke brænder i Ilden, skal jeg erkjende det som Hellighedstegn". Biskoppen lod sig bringe Ild i et Fyrfad, velsignede den og lagde Røgelse derover, siden lagde han det afklippede Haar ovenpaa; da Røgelsen var brændt, tog han Haaret op: det var ufortæret. Nu fordrede Alfiva at Forsøget skulde anstilles med uindviet Ild, „thi", sagde hun, „kyndige Mænd kunne ofte indvie Ild saaledes at den ingen Skade gjør". Da bad Einar hende tie, og sagde: „jeg ved nok, hvem der bedst fortjente at lægges i Ilden, det er du selv". Hun svarede: „Diger er din Hals, Einar, men jeg har nok ogsaa seet slige Fiske som dig løbe i Nettet". „Min Hals er just ikke saa diger", svarede Einar, „men dersom mange slige som jeg løbe i Nettet, ville nok ikke dine Masker taale det [1])". Da fandt hun det raadeligst at tie. Og nu blev der efter Biskoppens Erklæring [2]), hvori ogsaa Kongen ej vovede andet end at samtykke, og efter hele den forsamlede Mængdes Dom, vedtaget og erkjendt, at Kong Olaf var en sand Helgen (3die August 1031). Hans Lig blev baaret ind i Klemenskirken, og opstillet paa et dertil indrettet Sted over Højalteret. Kisten indsvøbtes i Pell, og der blev tjeldet over den med Purpurklæde. Og strax, heder det, skede der mange Jertegn ved Olafs Helligdom [3]).

Olafs Helligdom var anerkjendt, og som det heder, dømt; men alene af

---

[1]) Samtalen mellem Einar og Alfiva staar i den historiske Saga kun korteligt berørt saaledes, at Einar „brugte mange haarde Ord med hende". Den legend. Saga meddeler den fuldstændigt.

[2]) Fagrskinna, Cap. 110 nævner her, vistnok kun ved en Skjødesløshedsfejl, Sigurd i Stedet for Grimkell.

[3]) Olaf den hell. Saga, Cap. 227, 228. Snorre, Cap. 257, 258. Den legend. Saga, Cap. 100, 101. Thjodrek, Cap. 20. Ogsaa han angiver Optagelsen af Jorden og Overflytningen til den 3die August.

Folket. Den blev ikke nogensinde formelig bekræftet af Paven, og nogen udtrykkelig Kanonisation fandt saaledes ikke Sted. Men stiltiende skede den derved, at hans Navn optoges i Martyrologierne og Kalendarierne, og der var ikke mange Aar forløbne efter hans Død, førend Troen paa hans Hellighed var udbredt i den hele nordlige Deel af Europa. Hvor ubetinget man allerede strax efter den højtidelige Erkjendelsesakt troede paa den i Norge, viser den Omstændighed, at endog Kong Knuts lovtalende Hofskald og Smigrer, den før omtalte Thorarin Lovtunga, i et Digt, han forfattede til Kong Svens Ære, da Uaaret herskede, ikke tog i Betænkning, at omtale Kong Olafs Hellighed og anbefale Kongen at ty til hans Forbøn, paa en Maade, der røber den inderligste Overbeviisning og aldeles ikke den ringeste Tanke om, at Kongen derved i nogen Henseende skulde føle sig saaret. Efter at have nævnt om Svens Tog fra Danmark, siger han: „Nu har Thjodkongen (Sven) beredet sig sit Sæde i Throndhjem; der vil han, den gavmilde Baugebryder, stedse bygge og bo; der hvor Olaf forhen boede, førend han steg til Himmerige; der hvor han, som alle vide, blev kirkesat. Haralds Søn (Olaf) havde allerede med ivrig Hu bestemt sig for Himlen, førend han, den ædleste Konge, Christi Yndling, endte sit Liv. Der ligger den lovsæle Fyrste med sit Legeme aldeles heelt, saa at der endog voxer Haar og Negle paa ham, som paa en Levende; der ringe Klokkerne af sig selv over hans Kiste; hver Dag hører Folket Klokkeklangen over Kongen. Der brænde Kjerter, Christo behagelige, ovenfor, over Alteret; saaledes har Olaf selv fri for Synd, for sin Død sørget for sin Sjæl. Der hvor selve den hellige Konge er, faar hver Krøbling sin Helbred; Blinde faa deres Syn, og Stumme deres Mæle. Bed du — her henvender Digteren sig til Sven — Olaf, at han vil unde dig sit Land, thi han er Guds Mand; han skaffer alle et godt Aar og Fred fra Gud selv, naar du kun frembærer dine Bønner for Ordets Tjener [1])". Saadan Ros over Olaf og saadan Opfordring havde Hofskalden ej vovet at fremsætte til Kong Sven, dersom ikke denne selv og alle hans Omgivelser i det mindste tilsyneladende lagde den meest ubetingede Tro paa Olafs Hellighed for Dagen. Ogsaa Sighvat Skald omtaler i et Vers, hvorledes Haaret voxede paa Olafs Lig, og nævner om at en Valdemar, — man maa antage at det har været Vladimir, Jaroslavs Søn, der af sin Fader havde faaet Novgorod at bestyre — blev helbredet ved Olafs Haar [2]). Thore Hund, som selv var en af de første blandt

---

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 229, Snorre, Cap. 259. Om Thorarin og dette Digt, kaldet Glælognskviða, se ovenfor S. 814, 815.

[2]) Olaf den helliges Saga og Snorre, sammesteds. Der staar: „jeg lyver, hvis ikke Olaf har Negle, ligesom levende; jeg priser især i mit Digt at Kongens Haar voxer. Haarvæxten vedbliver endnu hos den, der efterlod sin opvoxende Søn i Garde; Valdemar fik Skadebod fra den lyse Isse (nemlig fra Olafs

Høvdingerne, der erkjendte Olafs Helligdom, og som fortalte at det Saar, Kongen havde givet ham i Haanden, strax blev helbredet af Olafs Blod, da han efter Slagets Ende lagde hans Lig til Rette, gjorde, som man tydeligt kan see, af Samvittighedsnag, en Rejse til Jerusalem, hvorfra han ikke kom tilbage: det fortælles, at han lagde Vejen om England, og berettede Kong Knut, hvorledes Sagerne nu stode; at Knut vel blev meget ilde tilmode ved at høre det, men at han desuagtet lovede at ville give Penge til Olafs Skriin, og ikke herefter at komme til Norge [1]). Endnu i de første ti Aar efter Olafs Død gav Nordmændenes Biskop Duncan i Dublin til den af ham og Kong Sigtrygg opførte Christkirke i denne Sted blandt flere Relikvier ogsaa Stykker af St. Olafs Klæder [2]); og Magister Adam af Bremen siger om St. Olaf allerede ved 1075, kun 45 Aar efter hans Død: „Hans Lig er med al passende Hæder begravet i en stor Stad i hans Rige, i Throndhjem; der værdiges den Dag i Dag Herren ved flere Jertegn og Helbredelser, der skee ved hans Lig, at tilkjendegive hvor store hans Fortjenester agtes i Himlen, siden han saaledes forherliges paa Jorden. Han herskede i tolv Aar [3]); hans Festdag holdtes den 29 Juli, og fejres baade af Nordmænd, Sviar, Gauter, Samlændinger, Daner og Slaver (Vender) som en staaende Fest [4])". Hans Hellighed omtales i engelske Krøniker neppe tyve Aar efter hans Død [5]); og hans Martyrdom saavel af engelske, som nordmanniske Skribenter fra Begyndelsen af det 12te Aarhundrede [6]). Der indviedes Kirker til hans Ære ej alene i Norge, men ogsaa i Sverige og Danmark, i England (hvor der, som bekjendt, endnu findes Kirker, kaldte St. Olafs Kirker, endog i London); hans Relikvier fremvistes paa forskjellige Steder udenfor Norge, og til hans Helligdom kom der Pilegrime i Mængdeviis, endog fra de fjernere Egne i Europa, hvilke alle bragte rige Gaver, saa at der paa denne Maade indsamledes

Lokker)". Sammenstillingen af Magnus Olafsøn i Garde og Valdemar tyder hen paa at denne gjennem Magnus har faaet noget af Olafs Haar til sin Helbredelse. I Nestors Annaler heder det ved 1034—36, at Jaroslav satte sin Søn Vladimir til Statholder der. Denne Vladimir synes det, som om Sighvat i sit Vers har meent med „Valdemar". For øvrigt nævne de russiske Annaler ej om nogen slig Helbredelse.

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 239. Snorre, Magnus den godes Saga, Cap. 12. Flatøbogen (Fornm. S. V. 207, 208) fortæller om Thores Besøg hos Knut. Besøget og Indholdet af deres Samtale, som den angives er ingenlunde usandsynligt. Aarsagen, hvorfor Knut blev ilde tilmode, angives for øvrigt at være den, at han selv havde ventet at blive en Helgen.

[2]) Worsaae, Minder af Nordm. S. 425.

[3]) Nemlig 1016; 1029 og 1030 fraregnede.

[4]) Mag. Adam, II. 60.

[5]) Saaledes i den ældste Codex af Chron. Sax. med en Haand fra c. 1046.

[6]) Nemlig af Florents af Worcester og Villjam af Jumièges.

store Skatte, der kunde anvendes til at udstyre hans Skriin og hele hans Helligdom paa det prægtigste. Den Tanke maatte snart opstaa, at opbevare hans Levninger i en egen Kirke, der udelukkende tilhørte den ham hengivne Gejstlighed, og ikke i Klemenskirken, der mere var at betragte som et kongeligt Kapel, og siden blev Sognekirke i Byen. Intet Sted kunde dertil være mere passende, end det, hvor han havde ligget i Jorden, saa meget mere som der ganske i dets Nærhed fremvældede en herlig Kilde, i hvis Vand mange troede at finde helbredende Kraft [1]). Kilden blev forsynet med den nødvendige Ombygning, og omhyggeligt bevogtet; og paa det Sted, hvor Liget selv havde ligget, opførtes et Kapel, saaledes at Alteret kom til at aast lige over Gravstedet. Det siges ej, naar dette skede, men det synes at være Sagaens Mening at henføre det Kong Svens Regjeringstid [2]), og det lader endog til, at det er dette Kapel, hvortil Skalden Thorarin sigter, naar han siger at dets Klokker ringe af sig selv over hans Skriin [3]). Her maa det da have været, hvor Biskoppen, som det heder, bevogtede Olafs Helligdom, og klippede hans Haar og Negle [4]). Her var altsaa nu Norges Nationalhelligdom, thi Olaf blev i Ordets egentligste Forstand Norges National- og Skytshelgen. Til ham gjorde Nordmændene fortrinsviis Løfter og Bønner, naar de vare i Fare, eller ønskede at sikre sig Held paa deres Foretagender. Endog de norske Væringer i Constantinopel tyede til ham, paakaldte hans Hjelp, og troede i Slagtumlen at see ham ride i Spidsen for dem paa sin hvide Ganger [5]); hans Sverd Hneite, der paa en vidunderlig Maade skal have været opdaget paa et af Væringernes Krigstog, opbevà-

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 229, Snorre, Cap. 259.

[2]) At Kapellet opførtes paa Svens Tid, synes rimeligt, først deraf at Sagaen omtaler Kildens Opkomst og dets Opførelse strax efter at have omtalt Ligets Translation, og under Svens Historie, uden for øvrigt nærmere at angive noget Tidspunkt, men derimod omtalende senere Bygningsarbejder paa Stedet; dernæst fordi det i sig selv var rimeligt, at Grimkell ej kunde ansee Klemenskirken, der laa saa nær ved Kongsgaarden, før et saa sikkert Opbevaringssted for Liget, som det i hiin Tid affidesstaaende Kapel øverst ved Elven.

[3]) Thorarins Vers anføres nemlig efter at Kapellets Opførelse er omtalt. For Resten siges det ikke udtrykkeligt, at Liget flyttedes ind i Kapellet. Men hvis Thorarins Vers sigter til dette, maa Flytningen være skeet, førend han digtede det. Det heder ogsaa i Fagrskinna, Cap. 181, saa vel som i Flatøbogen, at Magnus, Olafs Søn, begroves i Christkirken, det vil da sige i den Kirke, i hvis Sted Christkirken siden byggedes, og det var netop hiint Kapel.

[4]) Siden, indtil Olaf Kyrre opførte Christkirken, bevogtedes, som man seer, Olafs Helligdom af Kongerne: et Tegn mere paa, at Kong Sven ikke bevogtede den, eller at Grimkell fandt det fornødent at have den for sig selv.

[5]) Se herom den legendariske Saga, Cap. 105. Homilikodex S. 112. Olaf den helliges Saga, Cap. 250. Einar Skulessøns Vers i Geisli, Legenden hos Langebek Scr. rer. Dan. II. 535, 539, 544, 551. Mere herom nedenfor, hvor der h[illegible] Harald Sigurdssøns Bedrifter i Constantinopel.

redes der i deres Kirke, som var helliget St. Maria og Olaf i Forening [1]). Og i taknemlig Erkjendelse af hvad de skyldte Olaf tænkte Nordmændene sig fra den Tid under Benævnelsen „St. Olafs Lov" Indbegrebet af alt, hvad der værnede om Christendommen, og sikrede deres Frihed, Nationalselvstændighed og hele deres private og offentlige Ret [2]). Alt hvad der vedkom Olaf fik Hellighedens Stempel. Og det Legitimitetens Præg, som hverken Harald Haarfagres Magt og Krigerhæder, eller Haakon den godes fredelige Sysler, eller Olaf Trygvessons Ridderlighed og glimrende Talenter, havde kunnet give Ynglingestammen i Norge, det blev den nu til Deel ved St. Olafs Helgenglands.

88. Thrønderne forberede Opstand. Sven drager til det sydlige Norge.

Erkjendelsen og Befæstelsen af Olafs Helligdom var derfor det haardeste Stød, som kunde ramme Knytlingeveldet. Naar Einar Thambarskelve allerede i Svens første Regjeringsaar kunde vove at føre et saadant Sprog til ham og hans Moder, som vi ovenfor have seet, synes det virkelig, som om deres Magt endog da stod paa temmelig svage Fødder. Imidlertid holdt de sig dog nogle Aar i Landet, fornemmelig af den oven angivne Grund, at man frygtede Kong Knuts Magt, og at de Høvdinger, hvis Sønner og Frænder som Gisler vare i dennes Vold, ikke vovede at bryde aabenbart med ham. De indtreffende Uaar forøgede Misstemningen, thi som sædvanligt gav man Kongen Skylden derfor. Men hvad der især opirrede Gemytterne, var de Danskes Forrettigheder i Landet og deres Overmod [3]). Naar der nu rundt om i Landet klagedes herover, endte man sædvanligviis med at give Thrønderne Skylden, fordi det især var dem, som havde gjort Opstand mod Olaf og voldt hans Død, hvoraf igjen den nærværende Trældom og Skjendsel var en Følge. Det hed overalt, at Thrønderne derfor ogsaa nu vare forpligtede til at finde paa Raad til at kaste Aaget af Nakken, saa meget mere som de udgjorde den fornemste og mægtigste Deel af Norges Folk. Det var maaskee første Gang, at hele Norges Befolkning betragtede sig som en politisk Enhed. Dette skyldtes ligefrem Olafs Lovgivningsforanstaltninger og Martyrdød. Da

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 230.

[2]) Se f. Ex. Indledningen til den ældre Frostathings Lov. Paa Orkno og Hjaltland tales endnu om St. Olafs Lov som den gamle, der egentlig burde gjelde, og skulde sikre Indbyggerne deres Rettigheder. Se Hibberts Beskrivning over Shetland, S. 275.

[3]) Danske Mænd havde da megen Overgang i Norge, heder det i den historiske Saga. Om Uaaret, se ovenfor S. 821.

Thrønderne merkede, at den øvrige Deel af Folket betragtede dem som Ophavsmænd til den nærværende Fornedrelsestilstand, erkjendte de ogsaa Sandheden af denne Beskyldning, saa meget mere som de selv havde Plagen fra første Haand, og deres Hovdinger mere end de øvrige følte sig skuffede. Endog den kloge Kalf Arnesson maatte til sin Ærgrelse erkjende at han var overlistet, da han lige saa lidet som Einar, fik den lovede Jarleværdighed. Dette frembragte for det første en venskabelig Tilnærmelse mellem Kalf og hans Brødre, der efter deres Helbredelse vare dragne hver til sit, og efter at have taget sig Grid, som det heder, af Sven, sad i Stilhed paa deres Gaarde. Der gik Budsendinger mellem dem og Kalf, og de bleve atter gode Venner, som det sømmede sig Brødre. Men den virksomste af Knytlingernes Fiender, og den, som planmæssigt søgte at forberede en Opstand mod dem, var fremdeles Einar Thambarskelve. Han havde begyndt Verket ved at skaffe Olafs Hellighed Anerkjendelse. Han fortsatte det ved at bringe Møder og Raadslagninger istand mellem Thrøndelagens Høvdinger [1]).

Disse Raadslagninger vare i fuld Gang, og Gjæringen var allerede stor, da der om Vaaren 1033, den tredie, Sven tilbragte i Landet, kom Efterretninger fra England om, at der paa den Kant, sandsynligviis enten i Bretland eller Irland, var fremstaaet en Mand, ved Navn **Tryggve**, der udgav sig for en Søn af Olaf Tryggvesson og Gyda [2]), og som udrustede en Krigerflok, hvormed han agtede at drage til Norge for at gjøre Fordring paa sit Fædrenerige. Hvor vidt hans Foregivende medførte Sandhed, er vanskeligt at sige. Ganske usandsynligt er det ikke, skjønt det i saa Fald er vanskeligt at forstaa, hvorfor Olaf Tryggvesson ej skulde have taget ham med sig til Norge, eller efter sin Thronbestigelse have ladet ham hente, for at kunne opdrage ham hos sig. Hans Uvenner paastode derimod, at han slet ikke var Olafs Søn, men kun Søn af en Prest, ligesom onde Tunger fortalte om Sven selv. Da denne hørte, at et Angreb af Tryggve var i Vente, udbød han strax Leding nordfra Landet, og sendte Bud til Lendermændene at de skulde gjøre ham Følge. De fleste Lendermænd, siges der, bleve ogsaa med ham fra Throndhjem, men Einar blev siddende roligt hjemme, og vægrede sig ved at drage med. Kalf Arnesson bemandede en Tyvesesse med sine Huuskarle, og sejlede ud ad Throndhjemsfjorden, førend Sven endnu var færdig, uden at oppebie ham; han begav sig lige til Giske, til sin Broder Thorberg; her indfandt ogsaa de andre Brødre sig, og de raadsloge nu alle med hinanden indbyrdes. Derpaa vendte Kalf tilbage igjen. Da han kom til Frekosund, eller efter en anden Beretning til Sveggesund [3])

[1]) Olaf den helliges Saga, Cap. 226, 231, Snorre, Cap. 226, 261.

[2]) Se ovenfor S. 242.

[3]) Frekosund nævnes hos Snorre, Sveggesund i Olaf den helliges Saga.

ved Averøen, mødte han Kong Sven med sin Flaade, paa Vejen sydefter. Kongens Mænd raabte over til ham at han skulde lægge til, for at følge Kongen og hjelpe at forsvare hans Land. Kalf svarede: „jeg har gjort nok, om ikke for meget af at stride mod vore egne Landsmænd for at skaffe Knytlingerne Magten"; og fortsatte derpaa sin Vej nordefter indtil han kom hjem til Egg. Heller ikke deeltog nogen af de øvrige Arnessønner i Toget. Sven sejlede sydefter, langs Kysten. Da man endnu ikke hørte noget fra Tryggve, gjettede flere paa, at han havde taget Vejen lige til Viken, hvor hans foregivne Forfædre havde haft hjemme, og hvor han altsaa maatte kunne vente sig størst Tilløb og Understøttelse. I den Hensigt at opsøge ham der, sejlede Sven saaledes Rogaland forbi og lige til Agder. Men imidlertid kom Tryggve vestenfra til Kysten af Hørdaland, og da han hørte at Sven var søndenfor, sejlede han efter ham. Sven fik ogsaa paa sin Side Nys om Tryggves Ankomst, og vendte strax om, for at drage ham i Møde. De mødtes en Søndag i Soknesund mellem Sokne og Bruø strax nordenfor Tungenes, og ikke langt søndenfor det Sted, hvor Erling Skjalgssøn var falden [1]). Der tales ikke om at Erling Skjalgssøns Sønner gjorde fælles Sag med Tryggve, uagtet han her var kommen i deres umiddelbare Nærhed: et temmelig umiskjendeligt Tegn paa, at de ikke have erkjendt ham for deres Syskendebarn. Men hvad enten Tryggve var en Bedrager eller ej, var han en tapper, dygtig og vaabenfærdig Kriger, hvilket han noksom lagde for Dagen i det heftige Slag, der nu stod mellem ham og Sven. Ligesom Olaf Tryggvessøn i Svoldrslaget, saaledes skød ogsaa han to Gaflaker ad Gangen, en med hver Haand, i det han stundom sagde: „saaledes lærte min Fader mig at holde Messe". Ved disse Ord sigtede han til det Rygte, at han skulde være en Presteson; maaskee han ogsaa derved vilde give Sven en Snert. Slaget endtes dog med at Tryggve faldt med mange af sine Mænd, og at de øvrige deels flygtede, deels underkastede sig [2]).

Efter dette Slag vendte Sven tilbage til Throndhjem. Men hans Ophold der blev ej af lang Varighed. Einar og Kalf havde, som man tydeligt kan see, benyttet sig paa det bedste af hans Fraværelse til at bearbejde Gemytterne og forøge Gjæringen. Hvor meget de allerede havde udrettet, viste sig paa et talrigt Thing, som holdtes i Nidaros, og hvor Bønderne foredroge deres Klagemaal for Sven og Alfiva, som begge vare tilstede. Da der ingen bestemt Afgjørelse var at faa, idet Kongen og hans Moder hverken sagde Ja eller Nej til Bøndernes fremsatte Ønsker, sagde Einar saa højt at mange hørte det: „Jeg var just ikke nogen Ven af Kong

[1]) Se ovenfor S. 752.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 233. Snorre (noget vidtløftigere) Cap. 262. Fagrskinna, Cap. 118. Der anføres Vers, saavel af en om Tryggve digtet „Tryggvaflokk", som af de Kvad om Sven, der omtale dette Slag.

Olaf, men Thronderne viste sig dog som daarlige Kjøbmænd, da de solgte sin Konge og i hans Sted fik en Mær med sit Føl; denne Konge kan jo ikke engang tale, og hans Moder vil alene det som ondt er, og har Magt nok dertil". Alle, som hørte disse Ord, bifaldt dem lydeligt, lo og fortalte dem til sine Sidemænd. Da sagde Alfiva: „sætter eder ned, I Bønder, og hører paa hvad Kongen siger, uden at knurre saaledes"! Da blev det stille, men Einar stod op og sagde højt: „Farer I kun hjem, Bønder! et daarligt Ærende have I baade før og nu haft ved at søge Alfiva. Lige saa gjerne kunne I sidde hjemme og oppebie Uretten, som søge den alle tilsammen paa eet Sted, og der kun lytte til en Kvindes Ord, naar I ikke ville lytte til Kong Olafs, hvilken nu i Sandhed er en hellig Mand. Det var et stort Nidingsverk, der blev begaaet mod ham, men Straffen er og bleven stor, saa megen Skjendsel som vort Folk har maattet taale, siden dette Herredømme er kommet over det. Gud give at det ej maatte vare længe; det har desværre allerede været alt for langvarigt". Med disse Ord gik Einar fra Thinget, og den øvrige Skare fulgte hans Exempel, uagtet Alfiva endnu havde meget paa sit Hjerte som hun vilde sige. Siden, da Vintren kom, forsøgte hun at faa et nyt Thing sammenkaldt [1]). Men ingen indfandt sig. Svens Venner begyndte nu for Alvor at merke Uraad, og frygte for at Thronderne, ligesom de havde sveget Olaf, nu ogsaa vilde svige Sven. Fra Kong Knut selv var der nu neppe nogen Hjelp at vente, thi han havde, som man maa formode, nok at bestille med at forsvare sig, eller gjøre de nødvendige Anstalter til Forsvar mod Hertug Robert af Nordmandie. Thi denne understøttede Kong Ædhelreds fordrevne Sønner, og for at skaffe dem Riget tilbage gjorde han virkelig et Tog til England, der vel mislykkedes, men satte dog Knut, der tillige plagedes af en haard Sygdom, i stor Ængstelse, siden han strax efter sendte Gesandter til Robert, og tilbød Ædhelreds Sønner Halvdelen af England [2]). Under disse Omstændigheder var Sven ganske

---

[1]) Den legendariske Saga, Cap. 102. Fagrskinna, Cap. 119, 120.

[2]) Om Hertug Robert af Nordmandie, med Tilnavnet Djevelen, hans foregivne Giftermaal med Knuts Syster, Æstrid eller Margarete, er der ovenfor talt. (S. 477). Han var en Søn af den ovenfor (S. 482, 509) omtalte Hertug Richard II (1026), Broder til Dronning Emma, og Søn af Richard I. Robert var bleven Hertug da hans ældre Broder Richard III efter to Aars Regjering døde af Gift (1028), hvilket man, neppe uden Føje, tilskrev den herskesyge Robert selv. Hvis Robert, hvad ogsaa den næsten samtidige Glaber Rodulfus (Bouquet X. 51) bevidner, virkelig var gift med Æstrid, maa dette ikke, som Mag. Adam siger, have været førend hun egtede Ulf, men efter dennes Død 1027. Den ustadige og heftige Robert kan lige fuldt have forskudt hende, da han kom paa en spendt Fod med Knut, og besluttede at tage sig af sine Syskendebørn, Ædhelreds Sønner, der, som vi have seet, opholdt sig i Rouen. Krigen mellem ham og Knut omtales bedst og omstændeligst af Villjam af Jumiéges (VII. 10—12), saaledes: „Da Ædhelred, forjagen

overladt til sig selv, og efter sine Venners Raad fandt han det derfor bedst at forlade det urolige Throndhjem, og tilbringe Vintren (1033—1034) i den sydlige Deel af Landet [1]). Fra denne Tid kan man regne hans Herredømme i Norge at være ophørt.

89. Magnus Olafssøn hentes fra Rusland og tages til Konge.

Det var under disse Omstændigheder naturligt, at de med Knytlingevældet og Landets Undertrykkelse misfornøjede Høvdinger kastede deres Øjne paa den nu som en Helgen hædrede Olafs Søn **Magnus**, der var bleven tilbage i Gardarike hos Kong Jaroslav, ved hvis Hof han opdroges som om han var Kongens egen Søn. Magnus var nu omtrent ti Aar gammel, og skal allerede tidligt have lagt et kongeligt Sind og gode Evner for Dagen [2]). Som Olafs eneste Søn var han ej alene Arving til hans Ætte-

af Sven Danekonge, atter fra Nordmandie, hvorhen han havde flygtet, vendte tilbage til sit Fædreland, efterlod han sine Sønner for at opdrages hos deres Morbroder Richard. De levede saaledes ved Hertugernes Hof, og Robert viste dem saa megen Ære, at han endog antog dem som Brødre. Af Medlidenhed med deres langvarige Landflygtighed, sendte han Gesandter til Kong Knut med den Hilsen, at han dog nu endelig kunde lade det have Ende med deres Landflygtighed, og at han skulde gjengive dem hvad der tilkom dem: i saa Fald skulde han lønne ham med sit Venskab. Men Knut vægrede sig ved at opfylde Anmodningen, og herover blev Hertugen overmaade vred, sammenkaldte sine Vasaller, og gav strax Befaling til at udruste en Flaade, der og i Hast tilvejebragtes fra alle de nordmanniske Havne, og vel bemandet samledes ved Fécamp. Derfra satte de Sejl til, men Storm drev Flaaden til Den Gers eller Sark, hvor den kom i stor Fare, og hvor Modvind opholdt dem saa længe, at Richard, rasende ærgerlig, opgav Haabet om, denne Gang at komme over, men vendte tilbage til Mont St. Michel, hvorfra han imidlertid bekrigede Bretagne. Nu kom der Gesandter fra Knut, forkyndende, at han var villig til at overlade Halvdelen af England til Ædhelreds Sønner, naar Robert kun vilde skjenke ham Fred, da han led af en svær Sygdom; og Hertugen opsatte derfor indtil videre et nyt paatænkt Tog til England, men gjorde derimod en Rejse til det hellige Land, som han længe havde havt i Sinde, og hvor han døde (den 22 Juli 1035). Viljam omtaler hiint Tog til England efter at han (Cap. 9) har nævnt Aaret 1031; vel iagttager han ikke Chronologien aldeles nøje, men nogenledes følger han den dog, og omkring 1033 eller 1034 synes altsaa Roberts Tog at have fundet Sted. Knuts Tilbud om at dele England var neppe oprigtigt meent, men det viser dog, i hvilken Knibe han befandt sig. Ogsaa Viljam af Malmsbury Cap. 10 (Savile S. 73) omtaler Toget. I Chron. Sax., og hos de ældre engelske Chronister omtales det ej.

1) Olaf den helliges Saga, Cap. 235, Snorre, Cap. 264, Fagrskinna, Cap. 119. Det er denne, som nøjagtigt bestemmer hiint Thing til Tiden efter Slaget med Tryggve og til Vintrens Begyndelse.

2) Magnus den godes Saga, Cap. 1. Dog synes det her meddeelte Træk, Dra-

fordring paa Riget, men ogsaa, hvad mere var, til den Glands, der nu omsvævede hans Navn; og den Tanke maa have været mangen af de forrige, nu angergivne Oprørere kjær, ved opofrende Hengivenhed mod Sønnen at godtgjøre, hvad de havde forbrudt mod Faderen. Vel var han endnu et Barn, men desto bedre Udsigt havde derfor og Høvdingerne til at regjere i hans Navn, om han blev Konge. Hvis man kan stole paa et gammelt, i enkelte Haandskrifter opbevaret Sagn, skal ogsaa Jaroslav fra sin Side temmelig tidligt have søgt at indlede Underhandlinger med Høvdingerne i Norge om at tage Magnus til Konge, ja endog at anvende Knuts med saa meget Held forsøgte Middel: Bestikkelser. Der fortælles nemlig, at to Brødre fra Norge, Karl og Bjørn, af ringe Herkomst, men driftige og formuende Handelsmænd, en Sommer (det maa have været Sommeren 1032) vovede sig til en russisk Havn, uagtet Jaroslav efter Nordmændenes Opstand mod Olaf havde opsagt Freden med Norge, og at Indbyggerne i den Stad, hvortil de kom, derfor nær havde angrebet og dræbt dem, hvis Karl ikke havde faaet dem til at holde Fred indtil han selv havde været hos Jaroslav og bedet ham om Lejde. Karl, fortælles der, begav sig nu til Jaroslav, der tiltalte ham med haarde Ord og lod ham kaste i Fængsel, men da han siden spurgte den unge Magnus, hvad han skulde foretage med ham, skal denne have sagt, at det nok vilde vare længe inden han vandt Norge, hvis alle de, der kom derfra, skulde dræbes eller mishandles. Ifølge dette kloge Raad skal Jaroslav have skjenket Karl Livet, imod at han paatog sig det farlige Hverv at rejse til Norge, for hemmeligt at føle sig for hos enkelte Lendermænd og give dem Penge, i den Hensigt at vinde dem for Magnus. Karl, heder det, bad sig i Forstningen undskyldt, men forgjeves, og begav sig derfor den følgende Vaar over Danmark, ledsaget af sin tro Broder, Bjørn, til Norge, først til Viken, og siden til Oplandene. De bragte snart i Erfaring, hvilke Høvdinger der vare at regne paa som Magnus's Venner, og styrkede dette Venskab ved Pengegaver. Endelig kom de til Throndhjem, hvor de opsøgte Einar Thambarskelve, og bragte ham Magnus's Hilsen og Jærtejner, idet de derhos kom frem med Pengene. Einar skal med Foragt have afviist Pengetilbudet, som en ham forhadt Sag, der mindede ham om Kong Knuts hemmelige Bestikkelsesforsøg; derimod skal han have erklæret sig villig til at tjene Magnus, og givet sit Ord paa, at han med det første skulde komme øster til ham. Derfra skulle de have begivet sig til Byen, hvor Kong Svens Mænd dog snart erfarede deres Ankomst og Opholdssted. Følgen deraf var den, at deres Huusvert, Grim den graa, paa et offentligt Møde opfordredes til at udlevere dem, og for ej at bringe denne brave Mand i Forlegenhed, skal den ædle Karl være bleven tilbage, rede til at

det af en Hirdmand, at være en Efterligning af Olaf Tryggvessøns Drab paa Klerken.

lade sig udlevere, naar det paafordredes, medens han i Hast sendte Bjørn afsted for at drage til Rusland og at afgive Besked om Rejsens i det hele taget heldige Udfald. Kort efter, heder det, kom Kong Sven til Byen, sammenkaldte alle huusfaste Mænd i Byen til Orething, og opfordrede Grim under haarde Trusler til at udlevere Flygtningerne. Men da fremstod Karl selv, og meldte sig som den eneste tilbageblevne af dem, Kongen søgte. Kongen lovede at skjenke ham Livet, hvis han vilde nævne ham, hvilke Mænd der havde taget mod de af ham medbragte Penge. Men da Karl bestemt vægrede sig herved, lod Kongen ham kaste i Fængsel, for siden ved Piinsler at bringe ham til Bekjendelse. Om Natten lykkedes det dog, som det fortælles, Karl at faa drukket sine Vogtere fulde, og efter mange Vanskeligheder og Farer at undfly af Fængslet, hvorefter han faldt i Hænderne paa Kalf Arnesson, der tilsagde ham sin Beskyttelse, beholdt ham en Stund hos sig, og negtede at udlevere ham, da Kongen paa et Tog sydefter — sandsynligviis mod Tryggve, og ved at møde Kalf i Sveggesund — fordrede det. Siden efter skal Karl have været i Følge med Kalf, da han, som det nedenfor berettes, drog til Rusland. Uagtet flere Enkeltheder i denne Fortælling, saadan som den i Sagaerne er opbevaret, ere noget usandsynlige, lader den dog til i det Væsentlige at være troværdig og overeensstemmende med Forholdene, saadanne som vi andenstedsfra kjende dem [1]). Der fortælles ogsaa, som et Beviis paa Kalfs Sindelag mod Kong Knut, at da denne just nu havde sendt et Bud til ham med den Anmodning, at han skulde skaffe ham tre Tylfter norske Øxer af bedste Sort, — maaskee til Brug i den forventede Krig mod Nordmannerne — svarede Kalf: „Ingen Øxer sender jeg Knut, derimod skal jeg skaffe hans Søn Sven saa mange, at han ingen Mangel skal lide [2]).

---

[1]) Fortællingen er den saakaldte þáttr Karls vesæla, hvormed Magnus den godes Saga begynder i den ældgamle Morkinskinna, i Hrokkinskinna, Hryggjarstykke og Flatøbogen. Dertil hører egentlig ogsaa Fortællingen om Magnus's Opvæxt og Drabet paa Hirdmanden. Den begynder allerede med en aabenbar Fejl, idet den lader Jaroslav efter Ingegerds Raad sende Bud til Kong Olaf i Norge efter Magnus, for at opfostre ham. Den lader Karl opholde sig en Vinter hos Jaroslav (Cap. 4), derpaa om Vaaren for Palmesøndag (Cap. 5) komme til Nidaros, og siden paa sin Flugt blive optagen og frelst af Kalf, da denne befandt sig med Kong Sven paa et Tog sydefter til Danmark, ved hvilken Anledning Kalf ogsaa skulde have ladet den Ytring om Øxerne falde, som de øvrige Sagaer henføre til en anden Lejlighed. Dette Tog er aabenbart Toget mod Tryggve, ej til Danmark, og Samtalen mellem Sven og Kalf, om den ellers fandt Sted, maa altsaa have skeet i Frekøsund eller Sveggesund. Siden lader Fortællingen Kalf paa sin egen Haand, i Følge med Karl, drage til Rusland. Vi have ovenfor udeladt, hvad der vedkommer os usandsynligt i den.

[2]) Olaf den helliges Saga, Cap. 236, Snorre, Cap. 264, Fagrskinna, Cap. 120.

I Løbet af Vintren, efter at Kong Sven var borte, havde Einar, Kalf og de øvrige Høvdinger i Throndhjem, mange Sammenkomster i Byen, for videre at raadslaa med hinanden. Lejligheden til at afkaste Aaget var nu bekvemmere end nogensinde, thi Knut laa syg i England, og ventede hvert Øjeblik at blive angreben af Hertug Robert, saa at han umuligt kunde skjenke de norske Anliggender nogen Opmerksomhed. Thronderne besluttede derfor at sende et Gesandtskab til Rusland, for at tilbyde Magnus Kongedømmet i Norge. Til dette udvalgtes de meest anseede Høvdinger, først og fremst Einar Thambarskelve og Kalf Arnesson. Tillige nævnes en Høvding ved Navn Sven Bryggefot, og Ragnvald Brusesson [1]), hvilken sidste dog allerede var kommen til Rusland med Harald Sigurdsson, saa at det er urigtigt at betragte ham som Gesandt, om han end ved Gesandternes Ankomst sluttede sig til dem. De toge Vejen over Jemteland og Helsingeland til Svithjod, og derfra til Søs til Aldegjeborg, hvor de ankom om Høsten og traf Ragnvald [2]). Derfra sendte de Mænd op til Kong Jaroslav, som maaskee just da opholdt sig i Novgorod, hvor han indsatte sin Søn Vladimir til Statholder [3]), med den Hilsen, at de tilbode Magnus, Kong Olaf den helliges Søn, at følge dem til Norge, for at hjelpe ham til at erhverve dette hans Fædrenerige tilbage. Da Budskabet kom, overlagde Jaroslav derom med Dronning Ingegerd og sine Høvdinger. Saavel han, som Dronningen, havde i Førstningen mange Betænkeligheder ved at overgive den unge Kongesøn til Mænd, der, hvor gode

---

I Karl Vesæles Thaatt er det Sven, der ved Knuts Møde med Kalf siger til ham: „seer du hiin guldbeslagne Øxe ved Skibsbordet, skaf mig en saadan fra England, hvortil Karl svarer: „jeg tænker at du snart skal faa Øxer nok, om de end ej alle ere af Guld".

[1]) Sven Bryggefot nævnes ogsaa som Gesandt i den større Magnus den godes Saga, Cap. 10, der fremdeles staar i Sammenhæng med Karl Vesæles Historie; saavel han som Ragnvald nævnes i Ágrip, Cap. 28, og hos Thjodrek, Cap. 21. Det er vel ellers et Spørgsmaal, om Sven Bryggefot nævnes med Rette. Thi en Lendermand af dette Navn i Viken nævnes paa Magnus Barfods Tid, 60 Aar senere.

[2]) Beretningen om disse Forhandlinger staar bedst, og, som det synes, troværdigst, i Olaf den hell. Saga, Cap. 235. Snorre, Cap. 261, 265. Orkn. Saga, Cap. 46. Mindre nøjagtigt findes den i Magnus den godes Saga, Cap. 10. Hertil slutter sig aabenbart Thjodrek, Cap. 21, og Ágrip, Cap. 28. Fagrsk., Cap. 121, synes selvstændig, men stemmer dog nærmest med de sidst nævnte. I Fagrsk. nævnes baade Kalf og Einar som Magnus's Fosterfædre, i Magnus den godes Saga kun Einar, i Olaf den hell. Saga kun Kalf. Det sandsynligste er, hvad Fagrskinna siger, at de begge paatoge sig Hvervet. I alle Fald kaldte Magnus og Einar hinanden gjensidigt fóstri. Magnus den godes Saga, Cap. 9, eller rettere Karl Vesæles Thaatt lade Kalf sværge at han ej saarede Olaf.

[3]) Nestors russ. Annaler ved 1034—36. Maaskee var det ved denne Lejlighed at Vladimir helbrededes ved St. Olafs Haar, se ovf. S. 826.

end deres Lofter nu vare, dog havde været hans Faders afsagte Fiender. De ønskede helst at tale nærmere derom med de norske Høvdinger selv, og lode dem derfor anmode om at indfinde sig ved Hoffet, hvortil fuldstændig Grid eller Lejde blev dem tilsagt. De kom, ledsagede af Ragnvald, og nu fastsatte Dronning Ingegerd som den eneste Betingelse, under hvilken de kunde faa Magnus med sig, at de tolv fornemste Mænd iblandt dem, altsaa først og fremst Einar og Kalf, svore Magnus Troskabsed, og Einar og Kalf derhos udtrykkeligt forpligtede sig til at staa ved Magnus's Side og værne om ham, som hans Raadgivere og Fosterfædre. Denne Ed blev aflagt, og de øvrige tilstedeværende Nordmænd gik Magnus til Haande, hvorimod han ogsaa tilsagde dem Trygd og fuldkomment Forlig, og aflagde Ed derpaa. Efter at dette var afgjort, opholdt Høvdingerne sig endnu en Stund hos Jaroslav for nærmere at aftale det fornødne, men efter Julen tiltraadte de Rejsen, først, som det synes, til Aldegjeborg, og derfra om Vaaren (1035) over til Svithjod, hvor de stevnede op til Sigtuna. Der var Kong Olafs Enke, Dronning Aastrid, som siden Olafs Flugt havde opholdt sig i Sverige. Uagtet hun kun var Magnus's Stifmoder, tog hun dog kjærligt imod ham, og lod strax sammenkalde et talrigt Thing paa Hangre[1]), for at opfordre Sviarne til at staa ham bi. Paa dette Thing talte hun med Iver og Varme hans Sag, og erklærede at hun selv vilde følge med ham og ikke spare noget, hvad der stod i hendes Magt, for at skaffe hans Foretagende Fremgang; nu kom det kun an paa, at ogsaa Sviarne vilde staa ham bi: de, der understøttede ham, skulde altid kunne regne paa hendes Taknemmelighed og Venskab. I Førstningen røbede Sviarne liden Lyst til at indlade sig paa Sagen, da det uheldige Udfald af det sidste Tog fra Sverige til Norge med Kong Olaf afskrækkede dem, men ved sine Overtalelser bragte hun det dog dertil, at en heel Deel tog Tjeneste hos ham, og fulgte med. Han havde saaledes en ikke ubetydelig Hær. Blandt dem, der i Svithjod sluttede sig til Magnus, var ogsaa Sighvat Skald. Han havde, som oven berettet, Sommeren 1030 tiltraadt en Pilegrimsrejse til Rom; paa Tilbagevejen om Høsten hørte han Olafs Fald, og græmmede sig dybt. Med Fare for at blive kjendt og dræbt af Kong Knuts Mænd havde han rejst gjennem Danmark; med et Fragtskib tog han til Nidaros, hvor Kong Sven indbød ham til sig, men uden at Sighvat vilde modtage Indbydelsen, da han ej kunde bære over sit Hjerte at holde Venskab med sin Herres Fiende. Han vendte tilbage til sin Gaard og til sine Børn, men fandt sig dog heller ikke godt i at være hjemme, og havde ingen Ro paa sig, forend han over Jemteland og Helsingeland var rejst til Dronning Aastrid. Hos hende opholdt han sig nu, idet han idelig hos Holmgaardsfarerne spurgte sig for, hvorledes Magnus levede. Hans Møde med denne var derfor heel

---

[1]) Stedet, der maa have været tæt ved Sigtuna, kjendes nu ikke.

glædeligt[1]). Toget gik nu over Helsingeland og Jemteland til Throndhjem Her, hvor Magnus's Fader for fem Aar siden mødtes af en fiendtlig Hær fik han nu den bedste Modtagelse, og alle Kong Svens Mænd eller Tilhængere flygtede til alle Kanter og søgte Skjul, saa at Magnus aldeles ingen Modstand fandt. Da han kom til Byen, blev der strax stevnet Orething, hvor Mænd fra alle Throndelagens Fylker indfandt sig. Her blev Magnus højtideligt tagen til Konge over det hele Land, saa vidt og bredt som hans Fader havde behersket det. Derpaa tog han sig Hird, udnævnte Lendermænd, indsatte Aarmænd og Sysselmænd, og opbød Leding over hele Throndhjem, for at jage Sven fra Landet. Glæden og Enthusiasmen over hans Tiltrædelse var endnu ny og levende; derfor strømmede mange Krigere til ham, og med denne Hær drog han sydefter langs Kysten[2]).

Da Efterretningen herom kom til Sven Alfivesøn, opholdt han sig paa Søndhordeland. Han lod strax opskære Hærør for at opbyde Folket; og de nærmest boende vovede heller ikke andet end at komme. Han lod holde Thing med dem, og sagde, at da Thronderne havde taget sig en anden Konge, nemlig Magnus, var det hans Hensigt at drage denne imøde og kæmpe med ham, hvorfor han opfordrede Bønderne til at følge ham. Hans Tale var meget kort og vakte ikke synderligt Bifald. De danske Høvdinger søgte at raade Bod derpaa ved at holde lange og smukke Taler til hans Bedste. Men mange Bønder svarede reent ud, at de nødig vilde stride mod den hellige Olafs Søn, andre taug; kun faa erklærede sig villige til at følge med Sven. Da sagde Sven til sine Mænd: „jeg er endnu saa godt som et Barn, og kan ikke videre med at tale; dog behøver jeg her ikke at spørge om deres Vilje, der sige reent ud, saa jeg hører det, at de ej ville stride med Magnus; de som tie, samtykke med dem, og med slig Hær som denne, kan man ej fare til Kamp. Det er derfor ikke raadeligt at betro os til disse Bønder; lad os heller drage did, hvor Folket er os hengivent og trofast, for der at skaffe os Hjelp til at undertvinge dette Land". De danske Høvdinger vare enige med ham, og sagde at Nordmændene havde forraadt ham, saa at der nu ikke var an-

---

[1]) Den hele Fortælling om Magnus's Rejse saa vel som om Sighvats Sammenstød med ham staar ingensteds bedre eller nøjagtigere end i Magnus den godes Saga hos Snorre, Cap. 1, 2, 9, 10, hvor tillige en heel Deel Vers af Sighvat, som Øjevidne, anføres. Hverken den store Magnus's Saga, Cap. 10, eller Olaf den hell. Saga, Cap. 286 fortæller det saa nøjagtigt. Den første modsiger endog sig selv ved at lade Kalf møde Magnus i Throndhjem. Sighvats Rejse fra Rom omtales nøjagtigst hos Snorre (l. c.). Mange af de Vers, hvori han lagde sin Sorg for Dagen, anføres her. Olaf den hell. Saga, Cap. 238, er ej paa langt nær saa nøjagtig. Om hans Fare i Danmark taler Flatøbogen. (Fornm. S. V. 209).

[2]) Olaf den hell. Saga, Cap. 236. Magnus den godes Saga, Cap. 11, hos Snorre, Cap. 3. Fagrsk., Cap. 123.

det for, end at vende tilbage til Danmark, og der ved hans Broder Hardeknuts eller hans Faders Hjelp at udruste en Hær, for med den at tilbagegerobre Norge. Da ogsaa Alfiva erklærede dette for det bedste, satte Sven Sejl til, og drog med sin Moder og alle de Daner, der havde været hos ham, lige over til Danmark. Hardeknut skal have taget venligt imod sin Broder, og tilbudt ham et Rige, det vil vel sige Len, hos sig indtil videre. Magnus's Ledingsfærd blev for det første kun et Hyldingstog. Han fortsatte nemlig Rejsen lige til Lands-Enden ved Gaut-Elven, og blev overalt tagen til Konge med den største Jubel [1]).

90. Krig mellem Magnus og Hardeknut. Fred i Brennøerne.

Der blev intet af Sven Alfivesons paatænkte Tog mod Norge. Endnu samme Høst, som han var kommen tilbage til Danmark, døde Kong Knut i Shaftesbury i England [2]) (12te November 1035), og faa Maaneder efter fulgte han ham selv i Graven (først i 1036) [3]). Hardeknut arvede saavel hans, som Faderens Fordringer paa Norge, og bød virkelig strax om Vaaren Leding ud, for, som han sagde, at straffe Magnus fordi han havde sat sig i Besiddelse af et af hans Arve-Riger. Men ogsaa Magnus udbød Leding, for, som det hed, at gjengjelde Danerne og Knytlingerne deres svigagtige Anslag og fiendtlige Færd mod Kong Olaf; vel og for at forekomme Hardeknut ved at bekrige ham i hans eget Hjem. Det kom ogsaa i et Par Aars Tid til Fiendtligheder imellem dem. Om disse Fiendtligheder fortælles der meget lidet. De maa have fundet Sted deels til Lands, endog i Viken, deels til Vands. Det berettes at engang, da Kongen, ledsaget af Einar og Kalf, befandt sig paa et Strejftog i Viken, saa de en væbnet Skare nærme sig, og Einar stillede, allerede i Forventning af en Kamp, Kongens Hær i Fylking, medens Kalf

[1]) Magnus den godes Saga, Cap. 12, 13. Snorre, Cap. 4, 5. Fagrsk., Cap. 124, 125. Thjodrek, Cap. 21, 22.

[2]) Knuts Død henføres i Chron. Sax. til II. id. Nov.; altsaa 12te November; i Magnus den godes Saga hos Snorre, Cap. 6, og Knytl. Saga, Cap. 18, til id. Nov.; altsaa den 13de; her menes, som man kan forstaa, Natten mellem 12te og 13de. Saxo, S. 536, 537, har en højst forvirret og aldeles urigtig Fortælling om Knuts Død paa et Tog til Nordmandie mod Hertugen, (der fremdeles urigtigt kaldes Richard), over hvilken han vilde tage Hevn, fordi han havde forskudt hans Søster. Han lader ham endog dø senere end begge hans Sønner, Sven og Harald. I den samme Fejl gjør og Sven Aagesson sig skyldig. Det viser hvor faa og usikre de indenlandske danske Kilder maa have været, som Saxo og Sven benytte.

[3]) Fagrsk., Cap. 126, lader Sven dø den paafølgende Sommer; Magnus den godes Saga, Cap. 13, nævner kun næste Aar; Snorre (Cap. 6) derimod „den samme Vinter". Dette er upaatvivlelig det rigtigste, som det siden vil vise sig.

skjulte sig i en Busk, for, som han sagde, uhindret at kunne binde Sverdet ved Haanden og siden kæmpe desto drabeligere, — hvilket ogsaa Einar erklærede rimeligt —, da det viste sig at de, der nærmede sig, vare fredelige Mænd, der kom for at tilbyde deres Tjeneste. Man kan maaskee slutte heraf, at Østre-Viken ikke strax, men først efter nogen Kamp underkastede sig Magnus [1]). For Resten, heder det, gjorde Kongerne hinanden gjensidigt megen Skade med Herjetog og Manddrab. Men derfor bleve ogsaa tilsidst saavel Nordmændene som Danerne kede af Krigen, og Høvdingerne indbyrdes aabnede Underhandlinger med hverandre om at slutte Fred [2]). Dertil maatte Hardeknut være saa meget mere tilbøjelig, som Begivenhederne i England krævede hans største Opmerksomhed. Efter Bestemmelsen og det Tilsagn, Knut havde givet Emma, da han egtede hende, skulde Hardeknut, hans eneste egte fødde Søn, arve Englands Trone. Men strax efter Knuts Død erklærede de fleste Danehøvdinger i England saa vel som Thinglidsmændene i London sig for hans Søn med Alfiva, Harald Harefod, der, som vi have seet, af Mange endog ansaaes for at være understukken; en Deel af den angliske Befolkning erklærede sig for Edvard, Ædhelreds Søn, og uagtet den sydlige Deel af Landet paa et Witena-Møde tilkjendtes Hardeknut, for hvem ogsaa hans Moder kraftigt virkede, lykkedes det dog Harald at tilrive sig Herredømmet over det hele Rige [3]). Under disse Omstændigheder maatte det være Hardeknut selv magtpaaliggende at faa sluttet Fred med Magnus saa snart som muligt, for strax at kunne drage til England og vinde Riget tilbage fra den forhadte, maaskee endog foregivne, Halvbroder. Og saaledes fik de Underhandlinger, de danske og norske Høvdinger paa egen Haand havde aabnet, det forønskede Udfald. Fordi begge Konger, heder det, vare unge og barnslige (Hardeknut var dog allerede henved 20 Aar gammel), førte de mægtige Mænd, som dertil i hvert Land vare udvalgte, den egentlige Styrelse for dem, og det kom dertil, at der aftaltes et Forligsmøde mellem Kongerne. Mødet kom ogsaa virkelig i Stand. Det holdtes paa **Brennøerne** i Gaut-Elvens Udløb (1038). Der sluttedes her en Fred mellem begge Konger, der skulde vedvare saa længe de begge levede. Derhos indgik de edeligt Broderskab og Arvepagt med hinanden, saaledes at hvis een af dem døde sønneløs, skulde den overlevende arve hans Rige efter ham. Forliget blev besvoret af 12 Mænd paa hver Side, de ypperste i begge Riger; blandt dem altsaa efter al Sandsynlighed Einar og Kalf paa norsk, og maaskee Harald Jarl paa dansk Side [4]).

[1]) Magnus den godes Saga, Cap. 15.

[2]) Magnus den godes Saga, Cap. 14, hos Snorre, Cap. 7.

[3]) Chron. Sax. ved 1035, jvfr. Villjam af Malmsbury II. 12, og de øvrige engelske Chronister.

[4]) Snorre, Magnus den godes Saga, Cap. 7. Fagrsk., Cap. 127, 128. Magnus den godes Saga i Flatøbogen m. m., Cap. 14. Ágrip, Cap. 30. Thjod-

Dette Forlig er i Norges, ja i hele Nordens Historie af overordentlig Vegt og Betydning. Den sidste legitime Ætling af det ældgamle og mægtige Danekonge-Huus erkjendte derved Ynglinge-Ættens Repræsentant i Norge for sin Ligemand. Harald Haarfagres Æt erhvervede derved om-

---

rek, Cap. 32, 33. Saxo, 10de Bog, S. 538. Ágrip fortæller at Magnus begyndte Krig med Danmark først efter at han i nogle Aar havde været Konge i Norge og efter Uenigheden med Thronderne, medens Snorre ganske tydeligt, og de øvrige Sagaer ligeledes temmelig utvetydigt, henfører Krigen til Vaaren efter Svens Død, hvilket ogsaa er saa meget mere sandsynligt, som Magnus just da befandt sig i den sydlige Deel af Landet. Ogsaa Saxo bevidner udtrykkeligt at Underhandlingerne, følgelig ogsaa Krigen, fandt Sted strax efter Knuts Død, idet han siger: Knut (d. e. Hardeknut), ikke mindre forfærdet over Nordmændenes Frafald, end ved Rygtet om sin Faders Død, frygtede, at dersom han krigede med Nabofolket, vilde England falde fra. Idet han saaledes foretrak at give Slip paa det mindre Rige fremfor at udsætte sig for Tabet af det større, . . . sluttede han med det frafaldne Riges Herre en edelig Pagt, at den længstlevende af dem skulde beholde begge Riger, . . . og rejste derfra over til England". Men hvad der er vanskeligere at udfinde, er Krigens Varighed. Snorre nævner at begge Konger havde Leding ude, og at de vilde strides i Elven, men at Striden afværgedes ved Høvdingernes Underhandlinger; han erkjender altsaa ej nogen formelig Krig, og henfører saaledes Forliget til 1036. Det samme synes at være Tilfældet med Saxo. Thjodrek siger ligeledes, at Magnus, kort efter Knuts og Svens Død, styrede til Danmark, for at hevne Danernes Fornærmelser mod Norge, traf Hardeknut ved Brennoerne, og sluttede Forliget, altsaa i 1036, uden Krig. Ágrip nævner heller ikke egentlig om nogen Krig. Derimod siger saavel Fagrskinna, som Magnus den godes Saga, at begge Konger gjorde hinanden stor Skade med Hærfærd og Manddrab. Dette synes vísselig ej at kunne siges, med mindre en formelig Krig virkelig havde fundet Sted, og da der tillige maa have været nogen Grund, hvorfor Hardeknut, som de samtidige engelske Kilder berette, ej forlod Danmark førend i 1039, bliver der den største Sandsynlighed for at en Krig med Magnus har opholdt ham, og at Forliget saaledes sluttedes ved 1038. Dette bestyrkes af Orkn. Saga, der henfører Kalfs Forjagelse fra Norge, der først fandt Sted efter Magnus's Hjemkomst til Throndhjem, til flere Aar efter 1036, medens Hardeknut „var Konge i England og Danmark", men dog endnu opholdt sig i Danmark; altsaa vel omtrent ved 1039. Ligeledes sees det af Magnus den godes Saga, Cap. 18, at Kalf „havde meest at sige i Throndhjem, medens Magnus var i Danmark", hvilket og tyder paa en længere Fraværelse, især da Kalf ogsaa stundom var hos Magnus. Paa den anden Side maa Forliget være skeet før 1039, da Hardeknut i dette Aar drog til Brügge, for derfra senere at drage til England; og han kom siden aldrig tilbage til Danmark. Mag. Adam fortæller alt sammen langt anderledes (II. 74). „Kong Knuts anden Søn, Sven, døde. Da valgte Nordmændene strax Magnus, St. Olafs Frillesøn, til Konge, og denne angreb strax Danmark, og erhvervede begge Riger, da Hardeknut, Danekongen, opholdt sig med Hæren i England. Denne udnævnte sin Frænde Sven (Ulfssøn) til Anfører for sin Flaade for at krige med Magnus (det er i Cap. 73 fortalt, hvorledes Sven efter 12 Aars Ophold i Sverige, altsaa indtil 1040, da Hardeknut havde erhvervet England, begav sig did, idet han dog paa Vejen havde herjet i Landskabet

sider fuldstændig Legitimitet ved Siden af Ragnar Lodbroks. Olaf den hellige var bleven anerkjendt af Sveriges, hans Søn Magnus blev nu anerkjendt af Danmarks Konge. Lodbroke-Ætlingerne havde saaledes ganske afstaaet deres gamle Fordringer paa Overherredømmet over Ynglingerne. Norge eptraadte omsider som et selvstændigt, heelt, med Danmark og Sverige sideordnet Rige, og betragtedes ikke længer som en blot og bar Sammenflikning af enkelte, indbyrdes fremmede Landskaber, af hvilke en stor Deel med Rette tilkom enten Sveriges eller Danmarks Konger. Og alt dette skyldtes nærmest Olaf den helliges Fortjenester. Det var ham, der ved sine utrættelige Bestræbelser i religiøs og politisk Henseende havde grundfæstet Rigets Eenhed. Det var hans Helgenglands, som forlenede Sønnen Magnus og den hele Stamme en Legitimitet, der endog i det danske Aristokratis Øjne ej alene satte den ved Siden af Lodbroke-Ætten, men ogsaa gjorde den værdig til at indtræde i dennes Rettigheder over Danmark selv, eller rettere over det hele Danevælde, saa stort som Knut efterlod det. Thi ligesom Hardeknut, hvis Magnus døde barnløs for ham, var fuldkommen Arving til Norge med dets Skatlande, eller hele Norges-Vældet, saaledes var Magnus i det modsatte Tilfælde fuldkommen Arving til Danmark med alle de øvrige, det af Knut underlagte Lande, eller det hele Danevælde [1]).

Hadeln og var bleven tagen til Fange af Erkebiskop Alebrands Krigere, men atter sat paa fri Fod af denne); men Sven blev overvunden af Magnus, og fandt ved sin Tilbagekomst til England Hardeknut død (1042)". Dette kunde synes saa meget paalideligere, som Mag. Adam hentede sine Efterretninger herom af Svens egen Mund. Og flere have deraf taget Anledning til at benegte Sagaernes Troværdighed og Forligets Tilværelse. Men just fordi Sven selv fortalte Mag. Adam alt dette, er det upaalideligt. For Sven var det magtpaaliggende at besmykke sit senere Forhold til Magnus. Da Sven selv gjorde Arvefordring paa den danske Trone, erkjendte han, som Saxo udtrykkeligt siger, ikke Forliget, og det er derfor heel naturligt, at han har kaldet Magnus's Tiltrædelse en Invasion, uden engang for Mag. Adam at omtale noget Forlig. Han har da ogsaa faaet denne til at tro, at Magnus satte sig i Besiddelse af Danmark før Hardeknuts Død, og at Hardeknut selv havde udnævnt ham (Sven) til sin Hærfører: thi derved syntes hans Berettigelse til at bekrige Magnus saa meget større. Mag. Adam undersøgte neppe, og havde vel ikke engang Lejlighed til at undersøge, om Svens Udsagn ganske medførte Sandhed. Man erfarer og, at Mag. Adam af Sven lod sig indbilde, at denne efter Magnus's Død erhvervede Norge, og siden forlenede Harald Sigurdsson dermed, men at Harald gjorde Opstand og løsrev sig. (III. 11, 12). Mag. Adam staar saaledes i disse Sager aldeles ikke til Troende.

[1]) I Fagrskinna, Cap. 123, saa vel som i Magnus den godes Saga, Cap. 14, staar der at Forliget var indrettet paa samme Vilkaar, som det mellem Knut og Edmund Jærnside (Fagrsk. har urigtigt Edvard). Vilkaaret om gjensidig Arv omtales ogsaa virkelig i Knytl. Saga, Cap. 16, hvor den handler om det sidst nævnte Forlig; de engelske Skribenter nævne dog kun om Landets Deling mellem dem, Fred, Venskab og Broderskab, uden dog udtrykkeligt at tale om

Det synes ved første Øjekast underligt, at Magnus ved dette Forlig aldeles ikke tog Hensyn til sine Frænder, Sigurd Syrs Sønner, der ligeledes nedstammede fra Harald Haarfagre, ligesom Hardeknut ikke tog Hensyn til sin Broder Harald i England. Men hvad Sigurd Syrs Sønner angaar, da maa man antage at de to ældste, Guthorm og Halfdan, paa denne Tid vare døde; den tredie, Harald, var, som vi allerede have nævnt, efter Stiklestad-Slaget dragen til Rusland, og han befandt sig for Øjeblikket i Constantinopel under et fremmed Navn; man har vistnok derfor i Norge paa den Tid antaget ham for død. Hardeknuts Broder Harald var, som vi have seet, hans aabenbare Fiende, og betragtedes desuden af ham og mange andre som en Bedrager. Hertil kom, at det fornemmelig var Høvdingerne, der bragte Forliget i Stand, og for dem var det magtpaaliggende at bortrydde enhver fremtidig Anledning til Krig mellem Rigerne, der let kunde opstaa, — som det ogsaa siden viste sig — naar ikke alle Sidelinjers Arvefordringer paa Riget ganske tilsidesattes. De norske Høvdinger maatte derhos ønske at forebygge Rigets Deling mellem flere Kronprætendenter, og de danske Høvdinger af den herskende nordiske Stamme frygtede maaskee, at naar Lodbroke-Ætten uddøde, vilde det nationale Parti, eller den større dansk-gotiske Deel af Befolkningen forsøge paa at gjøre sig fri, hvilket lettest kunde undgaaes ved at der i den sidste Lodbroke-Ætlings Sted optraadte en Fyrste, der, ligeledes tilhørende den reen-nordiske Nationalitet, havde fælles Interesser med dem, og derhos, som Konge over et andet Rige, kunde bringe dem Understøttelse.

Men fordi Magnus Olafsson var anerkjendt som legitim eller sideordnet med den sidste Lodbroke-Ætling, og som Arving til Danevældet, derfor kunde dog endnu ikke Danevældet i Norge strengt taget siges at være forbi. Thi naar Magnus først havde arvet Danmark, og saaledes forenet det med Norge, var det meget tænkeligt, at han alt for nøje stillede sig paa Lodbroke-Ætlingernes Plads, idet han gjorde Danmark til sit Hovedrige. At dette ikke skede, da han, som vi snart i det Følgende ville see, virkelig arvede Danmark, og at Forliget til Brennøerne saaledes dog havde Danevældets fuldkomne Ophør i Norge til Følge, skyldes, foruden den Omstændighed at Magnus's Regjering var meget kort, og at nye politiske Forviklinger derefter indtraadte, aabenbart St. Olafs Helligdom og det Baand, som derved knyttede Ættens helligste Interesser til Fædrelandet.

Allerede Magnus lagde Erkjendelsen heraf nøksom for Dagen, da han efter sin Tilbagekomst til Throndhjem, hvorhen han synes at have begivet sig umiddelbart efter Fiendtlighedernes Bilæggelse, lod sin Faders Lig lægge i

---

Arv. Thjodrek, Cap. 23, sammenligner Forliget med et mellem Karl den store og hans Broder Karlmann.

et prægtigt, med Guld, Sølv og Ædelstene prydet Skrin [1]), der maaskee nu, da de fremmede Herrer vare borte, atter blev bragt tilbage til Klemenskirken [2]). Denne Opstilling betragtedes dog, efter hvad man maa formode, kun som midlertidig, da Sagaerne eenstemmigt berette, at Magnus lod paabegynde den saakaldte Olafs-Kirke — der altsaa var hans Fader helliget — hvor det Skuur stod, i hvilket hans Faders Lig havde været indsat om Natten, da Thorgils Hjalmessøn var nede i Byen og forgjæves søgte at faa nogle af Olafs Venner til at modtage det. Paa dette Sted, kaldet Saurlid, og dengang ovenfor Byen, lod Magnus ogsaa paabegynde en Kongsgaard, ligesom Olaf Tryggvessøn i sin Tid havde opført en Kongsgaard i Forbindelse med Klemenskirken [3]). Det var sikkert Magnus's Hensigt, at lade sin Faders Skriin opbevare i Olafskirken, hvorhen det virkelig og senere for en kort Tid flyttedes [4]) men han oplevede ej at faa hine Bygningsarbejder tilendebragte, og siden blev Bestemmelsen med dem tildeels forandret. Men derimod fik Magnus det højtideligt vedtaget som Lov, at Kong Olafs Fødselsdag, den 29de Juni, nu skulde højtideligholdes over hele Norge som en af de fornemste Helligdage, med Faste og Nonhelligt. Ved samme Lejlighed blev sandsynligviis ogsaa Ligets højtidelige Bisættelsesdag, den 3die August, eller den senere saakaldte „øvre Olafsmesse" vedtagen som Festdag, i Thrøndelagen med Nonhelligt, i den øvrige Deel af Landet som Festdagene af anden Rang [5]).

---

[1]) Dette Skriin beskrives saaledes i Snorres Magnus den godes Saga, Cap. 11: „Det var prydet med Guld og Sølv, og besat med Ædelstene. Af Størrelse og Form var det for øvrigt som en Ligkiste, men nedenunder var der Svaler, oventil var Laaget dannet som et Gavltag, med udstaaende Hoveder og Børst eller Kam paa Mønet; paa Laaget vare Hængsler bagentil, og Hesper foran, laaste med en Nøgel".

[2]) Harald Sigurdssøns Saga hos Snorre, Cap. 29, i Hrokkinsk. og Hryggjarst., Cap. 41, siges at Magnus begravedes „ved Klemenskirken, hvor Olafs Lig da forvaredes". Flatøbogen og Fagrskinna nævne Christkirken, men sigte maaskee til en senere Flytning.

[3]) Harald Sigurdssøns Saga hos Snorre, Cap. 39, i Konge-Sagaerne, Cap. 55.

[4]) Paa de sidst nævnte Steder staar der udtrykkeligt, at Olafs Lig forvaredes i Olafskirken, medens Mariekirken (under Harald Sigurdssøn) var under Opførelse.

[5]) Ældre Gulathingslov, Cap. 17, 18. I det først nævnte Cap. omtales den tidligere Olafsmesse ved en Anachronisme som om den allerede var paabuden af Olaf selv og Grimkell paa Mostrarthing. Frostathingsloven, II. 25, regner begge Olafsmesser blandt de Dage, der have Nonhelligt, øjensynligt fordi Olaf var Throndhjems Stifts særegne Patron. Paa samme Maade nævner Vikens Christenret, Cap. 14, og Eidsiva Christenret, Cap. 9, Halvardsmessen blandt de nonhellige Festdage, da Halvard var Vikens eller Oslo's særegne Patron.

91. Kongens Haardhed, og paafølgende kloge Eftergivenhed.

Om det end ikke var udtrykkeligt betinget, at Magnus ved sin Regjerings-Tiltrædelse skulde ophæve alle de haarde Lovbestemmelser og Paabud, som under Knytlingernes Herredømme vare blevne indførte, saa forstodes dette dog af sig selv, og det er højst sandsynligt, at han allerede gav et almindeligt Løfte derom, da han i Rusland tilsagde sin Faders forrige Fiender fuldkommen Amnesti: et Løfte, som man ogsaa vissselig maa formode gjentaget paa Orethinget, da han hyldedes til Konge. Men umiddelbart derefter drog han i Leding mod Danerne, og, da han, efter hvad der nys er viist, maaskee i mere end et Par Aar var beskjeftiget med denne Krig, blev der i al denne Tid neppe foretaget synderligt ved Sagen, især da Kalf Arnesson, der i hans Fraværelse bestyrede Throndelagen, maatte finde sig bedst tjent ved at have saa meget at sige, som muligt, og Thronderne, der fornemmelig havde lidt ved den danske Undertrykkelse, allerede maatte føle sig lettede ved at Danerne vare borte. Der tales ogsaa om, at Magnus i **Ulvesund**[1]) (ved Vaagsøen i Firdafylke) gav Bønderne Tilsagn om at overholde de af hans Fader givne Love; og dette maa da efter al Rimelighed have fundet Sted, da han drog sydefter mod Sven, og da det saaledes var ham og hans Raadgivere magtpaaliggende at vinde saa mange Tilhængere og faa saa megen Understøttelse som muligt. Men da han kom tilbage fra Krigen, og imidlertid havde naaet Ynglingsalderen, saa at han ej længer betragtedes som umyndig, og desuden tidligt udviklede en for sin Alder usædvanlig baade legemlig og aandelig Modenhed, forandrede Omstændighederne sig. Under hans lange Ophold i det sydlige Norge havde alle hans Faders ivrige Venner og troe Tilhængere, som især hørte hjemme i hine Egne, haft Tid nok til at samle sig om ham, og det er ej at undres over, at han i dem søgte sit kjæreste Selskab, og især lyttede til deres Stemme. De havde altid meget at sige paa Thronderne, og de øvrige Mænd, der havde ført Vaaben mod Kong Olaf. De lode Kongen endog høre, at han neppe kunde være bekjendt at have slige Mænd ved sit Bord, blandt sine Fortrolige, ja endog blandt sine Raadgivere i Regjeringssager, som f. Ex. Kalf Arnesson, der havde været med at fælde hans Fader ved Stiklestad. Kongen laante til disse Taler et villigt Øre, som venteligt var, og blev derfor meget indtagen mod Thronderne, og især mod Kalf, hvis store Magt og Myndighed allerede var ham en Torn i Øjnene[2]). Et Beviis herpaa fik man ved et Gilde, hvilket Kalf, der under Krigen deels havde været hos Kongen, deels ogsaa bestyret Throndelagen, holdt for ham strax efter hans Tilbagekomst til Thrond-

[1]) Sighvat taler i sine „Bersöglisvisur", hvorom nedenfor, udtrykkeligt om et af Magnus i Ulvesund givet Løfte.

[2]) Magnus den godes Saga, Cap. 17. Fagrsk., Cap. 129. Snorre, Cap. 14.

hjem. Det havde nys forhen tildraget sig, at en Islænding, ved Navn Thorgrim, der havde været Olafs Hirdmand, i Kalfs eget Huus havde vovet at dadle en anden Islænding, Bjarne, der i et Kvad om Kalf roste denne for hans Bedrifter ved Stiklestad. Bjarne svarede Thorgrim fornærmeligt: Thorgrim hevnede sig ved at dræbe Bjarne, og Kalf lod paa et i den Anledning afholdt Thing Thorgrim erklære fredlos, hvorpaa Bjarnes Broder strax traadte frem og fældte Thorgrim, men ogsaa umiddelbart derefter dræbtes af dennes Ven og Ledsager, den raske Kolgrim, hvilken nu Kalf lod gribe og sætte i Jærn. Da Magnus siden ved at gaa ind til Kalfs Gilde kom gjennem Husets Forstue, bad Kolgrim, som sad lænket der, ham ydmygt om at høre paa et Kvad, han havde digtet om hans Fader. Kongen, som allerede kjendte til Drabshistorien, og derfor var venligt stemt mod Kolgrim, samtykkede i hans Bøn, lod ham komme ind i Stuen, og hørte paa Kvadet. Men mod dets Slutning gav Kolgrim det en saadan Vending, at han fik sit Anliggende, og den hele Anledning til Thorgrims Drab og sin egen Nød, bragt paa Bane. Her forekom blandt andet disse Linjer:

Til Kongens Hjelp jeg trænger,
Kalf har nu Magten den halve.

Dertil sagde Kongen: „Men nu heller ikke mere end saa, Skald"; og da Kvadet var endt, skjenkede han strax Kolgrim som Kvædeslon hans Frihed; til Kalf sagde han: „jeg maa dog sande, at du ej vil være os Frænder huld og skjønt du lod Thorgrim dømme utlæg og fredløs, skal han dog nu bødes som om det ej var skeet; hans Søn skal tage de dræbte Brødres Gods, og Kolgrim skal være hans Formynder". Kalf maatte, som det synes, finde sig heri; der tales i alle Fald ej om at han vovede at tage til Gjenmæle [1]. Der er for øvrigt neppe nogen Tvivl om, at Einar Thambarskelve selv gjorde alt hvad han kunde for at sværte Kalf. Naar han kunde faa ham bort, vilde den Indflydelse, han ellers maatte dele med ham, udeelt blive hans; da vilde han alene være Kongens saakaldte Fosterfader og Hovedraadgiver. At der mellem Einar og Kalf herskede gjensidig Skinsyge, ligger ej alene i Sagens Natur, men der anføres endog et udtrykkeligt Exempel derpaa. Det hændte sig nemlig ved et Gjestebud, der skal have staaet etsteds i Viken, strax efter eller før Brennø-Forliget, og hvor baade Einar og Kalf vare hos Kongen, at Kalf satte sig i Einars Sæde nærmest Kongen, medens Einar var beskjeftiget med at anvise de øvrige deres Plads. Men da Einar fandt sit Sæde optaget af Kalf, satte han sig paa dennes Axel, med de Ord: „det tilkommer den gamle Oxe at baases førend Kalven". Og Kalf vovede ikke at gjøre nogen Modstand, men maatte flytte sig til Siden, saa at Einar kom ned mellem ham og Kongen [2].

[1]) Magnus den godes Saga, Cap. 18—20.

[2]) Magnus den godes Saga, Cap. 15.

Hvor aabenbart Olafs forrige Tilhængere nu vovede at bebrejde Kongen hans Eftergivenhed mod hans Faders Drabsmænd, derpaa gav den ovenfor omtalte Thorgeir Flekk paa Suul et Exempel. I en stor Forsamling, der rimeligviis holdtes paa Kongsgaarden Haug i Veradalen, hvorhen Kongen begav sig til Gjestebud kort efter hiin Begivenhed med Kalf og Islændingen, havde blandt andre ogsaa Thorgeir en Sag at foredrage. Men Kongen gav ikke Agt paa hans Ord, og lyttede derimod til dem der sad nærmere. Da raabte Thorgeir højt:

Tal du med mig,
Magnus Konning,
thi med din Fader
i Følge jeg var,
fik paa mit Hoved
Hug og Skrammer,
medens hine ham
hevngjerrigt dræbte.
Men du jo elsker
de onde Folk,
som sin Drottin sveg
til Djevelens Glæde.

Herover gjorde flere Ulyd og sagde at Thorgeir skulde pakke sig ud, men Kongen kaldte ham til sig, afgjorde hans Sag til hans Tilfredshed, og lovede ham sit Venskab [1]).

Strax efter hændte det sig paa dette Gjestebud, at Kongen fik Lyst til at besee Valpladsen paa det nærliggende Stiklestad. Han sad just til Bords, med Kalf paa den ene og Einar paa den anden Side, og sagde til denne: „I Dag ville vi ride hen til Stiklestad, for at see Merkerne efter de Begivenheder, som der have fundet Sted." Einar svarede: „jeg kan ingen videre Besked give dig derom, da jeg ikke var tilstede derved, men lad Kalf ride med eder: han kan fortælle eder alt paa en Prik". „Bliv du da med, Kalf", sagde Kongen, „for at forklare os alt saa nøjagtigt som muligt". „Som I vil, Herre", svarede Kalf, „men efter min Mening var det bedst at lade det være, og ikke rippe op i slige Sager, og derved komme paa spendt Fod med dem, der nu ere eders fuldkomne og paalidelige Venner". „Følge med skal du, Kalf", sagde Kongen temmelig barskt, idet han stod op og gik ud. Kalf vovede ej at vægre sig, men sendte i al Stilhed sin Skosvend ind til sin Gaard Egg, med den Befaling til hans Huuskarle, at gjøre hans Langskib sejlfærdigt, og have bragt alle hans Sager ombord, inden Solen var nede. Da Kongen og hans Følge nu kom til Stiklestad, stege de af Hestene, og gik hen til det Sted, Slaget havde staaet. „Sig mig nu", sagde Kongen til Kalf, „hvor min Fader, Kong Olaf, faldt". „Der laa han falden", sagde Kalf, idet han pegede med sit Spydskaft. „Hvor stod du da", spurgte Kongen. „Her hvor jeg nu staar", svarede Kalf. „Da kunde din Øxe nok ramme ham", sagde Kongen, blodrød i Ansigtet. „Ikke rammede min Øxe ham", svarede Kalf, gik strax bort, steg til Hest, og red saa hur-

[1]) Olaf den hell. Saga, Cap. 241. Snorre, Magnus den godes Saga, Cap. 14.

tigt, han kunde, ind til Egg, hvor han kom om Aftenen, og fandt sit Langskib sejlfærdigt, saaledes som han havde befalet, ladet med hans Løsøre, og bemandet med hans Huuskarle; han gik strax ombord og styrede om Natten ud efter Fjorden. Kongen var imidlertid vendt tilbage til Haug. Kalf sejlede over til Orknøerne, hvor han fandt en venlig Modtagelse hos Thorfinn Jarl, som nys var bleven gift med Finn Arnessøns Datter Ingebjørg, og saaledes var kommen i Svogerskab med Arnmødlinge-Ætten [1]).

Allerede tidligere var Haarek af Thjotto falden. Under Kong Svens Regjering havde han siddet rolig hjemme paa sine Gaarde, men da Magnus var bleven Konge, og sandsynligviis først efter at han var kommen tilbage fra den danske Krig, indfandt han sig i Throndhjem for at gjøre Magnus sin Opvartning. Hans Dødsfiende Aasmund Grankelssøn var just hos Kongen, og saa fra en Loftsvale Haarek gaa i Land. Aasmund sagde da: „nu vil jeg gjengjelde Haarek min Faders Drab". Men han havde kun en liden og tynd Bredøxe i Haanden. Kongen, som just sad og spillede Tavl, holdende en tyk og forsvarlig Øxe i Haanden, sagde, som om det var henvendt til Modspilleren angaaende en Brikke, han havde slaaet; „vil du have min?" Men Aasmund forstod Meningen, tog Kongens Øxe, gik ud, og mødte Haarek paa Bryggerne, hvor han strax klövede hans Hoved, saa at Haarek laa død paa Stedet. Derpaa gik Aasmund op i Gaarden igjen til Kongen. Eggen paa Øxen havde lagt sig, og da Kongen saa det, sagde han: „jeg vidste nok at den gamle Karls Hovedbeen var saa haardt, at din lille tynde Øxe ej vilde have duet stort". Han lagde saaledes ikke Dølgsmaal paa, at Haareks Drab var skeet efter hans Ønske, ja endog tildeels efter hans Tilskyndelse. Dette viste han end mere ved at give Aasmund Len og Syssel paa Haalogaland. Her forefaldt der mange, og vel tildeels blodige Stridigheder mellem Aasmund og Haareks Sønner, Einar Fluga, Finn og Sven [2]). Man kjender ikke til de nærmere Omstændigheder ved dem, men man maa dog antage, at Aasmund omsider er kommen til kort

---

[1]) Magnus den godes Saga, Cap. 21, hos Snorre, Cap. 15. Olaf den helliges Saga, Cap. 242. Af Orkn. Saga, S. 58, sees det, at Kalfs Flugt indtraf flere Aar efter Magnus's Tronbestigelse; men dog ogsaa, som det synes, og som det af Sighvats Bersoglisviser tydeligt fremgaar, forend Magnus var bleven Konge i Danmark. Det maa altsaa have været omkring 1040.

[2]) Magnus den godes Saga, Cap. 16, Snorre, Cap. 13, Olaf den helliges Saga, Cap. 240. Strengt taget efter Ordene synes det, som om Haarek blev dræbt strax ved Magnus's Ankomst til Throndhjem 1035. Men Begivenheden forudsætter dog at Kongen maa have været ældre end 11 Aar, da den foregik, og saaledes bør vel ogsaa den nærmest henfores til hans Hjemkomst fra Danmark eller det sydlige Norge 1039 eller 1040. Begivenheden fortælles i Magnus den godes Saga lidt forskjelligt fra Snorres Beretning, men den større Kongesaga synes her troværdigst.

mod de mægtige Kongefrænder, thi omtrent ti til femten Aar senere finde vi Einar Fluga i Besiddelse af Finnefærden, altsaa af den fornemste Syssel paa Haalogaland.

Efter Kalfs Flugt lagde Magnus sin Harme mod Bønderne, især dem i Throndhjem, aabenbart for Dagen. „Han blev haard mod dem", siges der, „fornemmelig mod Thrønderne". Han inddrog som sin Ejendom baade Viggen, der havde tilhørt Rut, Kvistad, der havde tilhørt Thorgeir, og Kalfs Gaard Egg med alt hans efterladte Gods, saa vel som mange andre store Ejendomme, der havde tilhørt de Bønder, der paa Stiklestad vare faldne i Oprørshæren: et tydeligt Beviis paa, at de af Kong Sven eller ved Kong Knuts Foranstaltning givne Love, hvorved Odelen ophævedes og Feudalforfatningen indførtes, endnu ikke vare blevne tilbagekaldte. Mange af Kong Olafs forrige Modstandere bleve ogsaa haardt straffede. Nogle bleve forjagede af Landet, andre maatte gjøre store Udtællinger, for Nogle lod han Kvæget nedslagte. Over alt dette begyndte der, som venteligt var, at opstaa megen Knurren. Man undredes over, hvad Magnus tænkte paa, siden han brød de Love, Haakon den gode havde givet. Han burde dog, meente man, erindre, at Nordmændene ej vare vante til at taale Uret, og at Thrønderne ofte havde gjort Opstand for mindre Aarsager end de nærværende. Foer han saaledes frem, vilde det neppe gaa ham bedre end hans Fader og andre Høvdinger, hvilke man havde dræbt, fordi man ej taalte deres Haardhed og ulovlige Færd. Det saa farligt nok ud, thi i Sogn havde Bønderne allerede samlet sig i en Oprørshær, og Thrønderne, over hvem Haardheden især gik ud, holdt et Møde, hvor de enedes om at de, der ellers dannede den fornemste Deel af Norges Befolkning, nu ingenlunde vilde finde sig i at have det værst af alle, eller at blive saa godt som Trælle for Kongens Thegner. Ved dette Møde vare flere af Kongens Venner tilstede. De bleve meget ængstelige til Mode ved at høre Bøndernes Beslutning, og bleve alle enige om, at man jo før jo heller burde advare Kongen og raade ham til at give efter, saa meget mere som han derved kun opfyldte et givet Løfte. Tolv af dem traadte sammen for at overlægge om, hvorledes dette bedst kunde skee. Men da det var en mislig Sag at tale de advarende Ord til den unge heftige Konge, der allerede beredte sig til at gjøre et Tog mod Bønderne i Sogn, vilde i Førstningen ingen af dem paatage sig dette Hverv. Endelig kastede de Lod om, hvo der skulde føre Ordet. Lodden traf Sighvat Skald, og heldigere kunde den ej have truffet, da Sighvat deels som Olafs gamle Ven stod i megen Anseelse hos Magnus, deels som Skald havde lettere for at fremføre Advarslen paa en mindre haard og stødende Maade. Han digtede nu de saakaldte **Bersoglis-** (d. e. Fritalenheds-) Viser [1]), nemlig en heel Flokk eller et mindre Kvad, hvor han mindede Magnus

---

[1]) Nemlig af berr d. e. bar, ligefrem, og segja, at sige.

om hans egne Løfter og om hans Forgængeres Agtelse for Lovene, dadlede hans Haardhed, foreholdt ham hans Pligter, advarede ham for den truende Fare, og omtalte sit eget Forhold til ham, der berettigede ham til at føre et saadant Sprog. Af dette merkelige Kvad, der gjør Digteren, der havde Mod til at fremsige det, og Kongen, der optog det som han burde, lige megen Ære, og som kaster et saare interessant Lys paa den Tids Forhold, er endnu det meste tilbage. Det begynder saaledes:

„Jeg erfarer, at der allerede hersker Uroligheder syd i Sogn [1]). Sighvat fraraader Fyrsten at lade det komme til Kamp, skjønt vi ogsaa skulle være rede til at følge ham, om Strid ej kan undgaaes: da maa vi iføre os vore Vaaben og forsvare vor Konge".

Efter saaledes at have fralagt sig al Tanke om at ville unddrage sig den Kamp, som han dog, medens det endnu var Tid, ønskede at forebygge, omtaler han sit Forhold til Kongens Fader:

„Jeg var hos den gavmilde Fyrste i hele hans Tid. Jeg saa Krigere falde for Sverdet. Jeg fulgte trolig din Fader, som satte megen Priis paa mit Følge, og skjenkede mig rige Gaver. Vel tyngedes jeg ej synderligt med Krigstjeneste, men smigrer mig dog med, at den Plads, jeg indtog i hans Skare, ikke var at ansee for tom. Naar der nogensinde var Fare at befrygte for din Fader af Fienders lumske Anslag, plejede jeg at sige ham, hvad jeg hørte. Jeg aabenbarede ham alt oprigtigt, om jeg end derved udsatte mig selv for Fare, thi jeg vilde ej svige min Herre. Derfor skulle heller ikke dine Raadgivere, Konge, vredes paa mig, fordi jeg taler frit ud, og siger ligefrem, at Bønderne erklære, at de nu have andre og værre Love, end du lovede dem i Ulvesund".

Anderledes, mener han, var det med de forrige Konger, Haakon, Olaf Tryggvesøn og Olaf Haraldsøn:

„Haakon, der faldt paa Fitje, elskedes af Folket, fordi han var mild, og værnede det mod fiendtlige Angreb. Siden hans Tid holdt Folket fast ved hans, den blide Adelsteensfostres, Love, og hans Minde lever endnu blandt Bønderne. Med Rette valgte Bønderne sig begge Olafer til Konger, thi de lode baade Jarlers og andre Landsmænds Ejendomme være i Fred. Saavel Tryggves, som Haralds Søn overholdt de ypperlige Love, Undersaatterne fik af dem".

Siden kommer han nærmere ind paa Sagen:

„Tag dig i Vare, Konge, idet du holder slige Straffedomme, for de Rygter, der nu høres blandt Haulderne. Jeg advarer dig som Ven.

---

[1]) Dette viser, at Begivenheden foregik nordenfor Sogn, og saaledes i Thrøndelagen. Snorre, der lader Kongen opholde sig i Hørdeland, altsaa søndenfor Sogn, da dette skede, maa have misforstaaet Sighvats Ord.

Lyt dog til Bøndernes Ønsker. Hvo egger dig til at nedslagte Bøndernes Kvæg? Endog for en Konge er dette et altfor stort Tiltag indenlands. Ingen har forhen vovet at give sin Konge et saadant Raad. Dine Undersaatter ere kjede af Ran, og Mængden er forbitret. Det er betænkeligt, hvad jeg hører, at alle graahærdede Mænd agte at modsætte sig Kongen; dette bør man dog i Tide søge at forebygge. Thingmændene stikke Hovederne sammen, og skjule Næsen i sine Kapper; overalt hersker ængstelig Taushed: dette er ej at spøge med. Alle klage eenstemmigt over, at min Herre erklærer Thegnernes Odel for sin Ejendom, de gjæve Bønder blive harmfulde. De tænkte paa at sætte Haardt mod Haardt. Jeg var med dig, unge Konge, den Høst, da du kom østenfra; da troede alle at have favnet Himlen selv, idet de saa dig i Live og du gjorde Fordring paa Riget. Men hvo egger dig nu til at bryde dine Ord, og med Strenghed at fordre Hevn? Ordholden burde altid en Konge være, o det sømmer sig ej for dig, sejrrige Fyrste, at bryde dine Løfter! Jeg ønsker inderligt, at du, Olafs ædle Søn, snart vil komme paa bedre Tanker; kun Nøleren udsætter, som Ordsproget lyder, alt til Aftenen. Alt er jo dog egentli saa godt mellem os; vi regne det ej saa nøje, vi ville gjerne baade leve og dø med dig, du, der med Sverdet værger Haralds Høge-Ø [1]). Men hvis Magnus ej optager mine Ord godt, da har jeg i Sinde at drage til Hardeknut, som jeg allerede tidligere har besøgt, thi hos begges Fædre har jeg været".

Da Sighvat havde sluttet sit Kvad, lagde Magnus hans Ord paa Hjerte, og overtænkte dem nøje. Og'aa andre gjæve og veltænkende Mænd forenede nu deres Forestillinger med Sighvats, og mindede Kongen om, hvorledes han ved sin Tronbestigelse havde tilsagt alle Landets Mænd Fred, og lovet at holde sin Fader, Kong Olafs Love. Da Kongen havde god Forstand og gjerne lyttede til sine Venners Raad, optog han alle disse Forestillinger meget godt, og sammenkaldte et talrigt Thing, for her nærmere at handle om Sagen. Paa dette Thing, fortælles der, talte han først noget haardt imod de Mænd, med hvem han tyktes at have noget udestaaende, og truede Bønderne endnu med strenge Straffe. Da rejste en Bonde sig, ved Navn Atle, og sagde: „min Sko trykker mig saaledes at jeg ikke kan røre mig af Stedet"; derpaa satte han sig, og sagde ikke mere. Kongen, der tilligemed sine Raadgivere merkede sig disse Ord, hævede strax Thinget den Dag, men bød, at alle atter skulde møde den næste Morgen.

---

[1]) Saaledes kaldte Harald Gormsson Norge, paa Grund af de Jagt-Høge, Haakon Jarl maatte betale ham i Skat, se ovenfor S. 52. Naar det her anføres, at Odd Munk citerer et Par Verslinjer af Sigvalde Jarl derom, da grunder dette sig paa en Fejltagelse af Odd selv. De Linjer, han anfører, ere nemlig netop de oven meddeelte af Sighvats Vers, og han har saaledes forvexlet Sighvat med Sigvalde.

Og da Thinget var sat, siges der, viste Kongen sig blid mod alle. Han stod op og talte mildere end Dagen forud, og man fandt at Gud havde forandret hans Sind, saa at han nu i Stedet for sin forrige Haardhed viste Mildhed og Eftergivenhed. Han fornyede nu højtideligt sit Løfte om at lade alle nyde Fred, og forbedre Lovgivningen [1]). Herom overlagde han med de forstandigste Mænd, og Resultatet deraf var, at de fleste eller i alle Fald de meest forhadte af Knytlingernes Love bleve tilbagekaldte. Denne højtidelige Tilbagekaldelse skede i Langø-Sund i Nærheden af Averøen paa Nordmøre [2]). Man veed imidlertid ikke nøjagtigt, hvilke Love tilbagekaldtes af Magnus, og hvilke endnu bleve staaende indtil senere Konger afskaffede dem. Hvad man fornemmelig maa ansee for at være tilbagekaldt allerede af Magnus selv, er det af de danske Magthavere som Grundvold for Statsforfatningen indførte Feudalvæsen, saaledes at Bønderne visselig fik deres Odel tilbage. Men flere af Paalæggene vedbleve, og det, merkeligt nok, netop i Thrøndelagen, endnu i over 60 Aar. Medens alle Paalæggene for Gulathingets Vedkommende ophævedes, deels af Magnus, deels ogsaa senere af hans Frænde Haakon Thoresfostre [3]), vedbleve dog i Throndhjem de fleste af Svens Lovbestemmelser til Magnus Barfods Sønners Tid, da de

---

[1]) Magnus den godes Saga, Cap. 22, Snorre, Cap. 16, 17, Olaf den helliges Saga, Cap. 244, Fagrskinna, Cap. 132, Ágrip, Cap. 29.

[2]) Ældre Gulathings Lov, Cap. 148.

[3]) I den ældre Gulathingslov, Cap. 148, opregnes nemlig de Retterboder eller Retsforbedringer, som deels Magnus den gode gav i Langosund, deels Haakon Thoresfostre, uden at der nævnes, hvilke der ere at tilskrive hiin eller denne. Her anføres: Ophævelse af Julegaver, Bestemmelse om at enhver ejer det Gods der findes i hans Jord, at enhver kan frit bruge sit Skib, at ingen Mand, der svarer Leding, har at betale Landøre, at enhver, som farer af Landet, kan frit komme tilbage, naar han ej har været blandt Kongens Fiender, at utlæg Mands Arv tilfalder næste Arving. Derimod seer man af Harald Sigurdssøns Saga, Cap. 58, at Bestemmelsen om jordgravet Gods ej i hans Tid var hævet for Throndhjems Vedkommende, og af Magnus Barfods Saga, Cap. 1, at Haakon Thoresfostre allerførst ophævede Landøre-Paalægget og Julegaverne i Throndhjem, samt siden paa Oplandene, ligesom han gav andre Retterboder, hvis Indhold ej nævnes. Fremdeles siger den legend. Saga, Cap. 77, og Ágrip, Cap. 24, at Sven Alfivesøns trykkende Paabud vedbleve indtil Sigurd Jorsalafare eftergav de fleste; Ágrip, Cap. 45, at Sigurd og hans Brødre afskaffede de haarde og trykkende Paalæg, hvormed Folket tidligere havde været bebyrdet, og ligesaa Morkinskinna i Sigurds Saga, Cap. 1. Endelig opregner Frostathingsloven. XVI. 1—4, omstændeligt Sigurds og hans Brødres Retterbøder, blandt hvilke ej alene Skibslejer, utlæg Mands Arv, fri Flytningsret, jordgravet Gods og Ophævelse af Hoveriet nævnes, men ogsaa Julegaverne og Landørerne, der allerede vare ophævede af Haakon Thoresfostre. Her maa man altsaa antage, at Magnus Barfod, der var en Fiende af Haakon Thoresfostre, efter hans Død ophævede de af ham givne Retterboder, med hvis Tilstaaelse det udtrykkeligt siges at han var saare misfornøjet, ligesom det og berettes, at han efter Steigar-Thores Opstand „straffede Thrønderne haardt".

bleve ophævede omkring 1106, saaledes som det sidenefter skal vises. Paa Haalogaland blev ikke engang da Landslods-Afgiften ophævet for dem, der deeltoge i Baagens Fiske [1]). Men efter hvad man af Bøndernes Klager og Sighvats Vers kan skjønne, var det især den forhadte, og af Magnus saa uskaansomt anvendte Ret til at inddrage Bøndernes Odels-Gaarde, som man ønskede ophævet, og hvis Ophævelse endog var en nødvendig Følge af at Odelsretten blev dem tilbagegiven. Og at en saadan Ophævelse virkelig fandt Sted, seer man deraf at den gamle Frostathingslov udtrykkeligt bestemmer, at den, der dræber anden Mand, har forbrudt alt hvad han ejer, **undtagen sin Jord** [2]). Man regnede det vel heller ikke saa nøje med Enkelthederne, især under humane Konger, naar kun Grundlaget for Statsforfatningen var det, man ønskede. At de inddragne Gaarde bleve tilbagegivne de retmæssige Ejere eller Arvinger, for saa vidt de ej, som Kalf, havde forladt Landet, synes at kunne sluttes deraf, at Sigurd, Nut Lodinssøns Søn, senere optræder som Ejer af Viggen [3]). „Og nu", siges der, „blev man gjensidigt enig om sine Love, og Magnus lod den Lovbog skrive, der endnu i Slutningen af det 12te Aarhundrede havdes i Throndhjem, og var bekjendt under Navnet „Graagaas". Det er første Gang, skreven Lov omtales i Norden. Denne Lovbog, der nu forlængst er tabt, maa altsaa, som man seer, have indeholdt Frostathingsloven, saadan som den var med de Modifikationer, hvorom Magnus og de forhen omtalte vise Mænd vare blevne enige. Og siden, tilføjes der, blev Magnus vennesæl og aastsæl for hele Landets Folk, saa at han for den Sags Skyld kaldtes **Magnus den gode** [4]).

92. Einar Thambarskelves Forhold. Orknøiske Anliggender.

Det er forunderligt nok, at Einar Thambarskelves Navn ikke en eneste Gang omtales ved alle disse merkelige Forhandlinger. Som Kongens Fosterfader og fornemste Raadgiver maatte han dog have haft en afgjørende Stemme derved. Man maa derfor antage, at han enten paa den Tid har været borte paa en Rejse, hvorom Sagaerne intet tale, eller, hvad der er

[1]) Se Frostathingsloven, XVI. 2. Af XVI. 3 sees det, at Fritagelsen for Julegaver af Sigurd og hans Brødre ogsaa udstraktes til Naumdølafylke.

[2]) Frostathingsloven, IV. 1. En anden Bestemmelse, som derimod blev staaende i Lovgivningen, indført paa sit Sted, var den om Udredselen af en Mand for hver 7de Næse.

[3]) Nemlig hvor han greb til Vaaben mod Steigar-Thore, se Magn. Barf. Saga, Cap. 4. Snorre, Cap. 5.

[4]) Magnus den godes Saga, Cap. 22. Snorre, Cap. 17. Olaf den hell. Saga, Cap. 214. Navnet „Graagaas", der brugtes om flere slige Haandskrifter, sigter vel nærmest til Pennen, hvormed den var skreven, ligesom en anden Lovbog i Throndhjem kaldes „Guldfjederen".

det sandsynligste, at han, ligesom han aabenbart havde en Finger med i Kalfs Forjagelse, ogsaa har været den egentlige Ophavsmand til Kongens strenge Færd i det Hele taget, for at han derved desto mere uhindret kunde raade i hans Navn. Det var vist ikke for intet, at han oftere pukkede paa, at han havde været udenfor den hele Kamp mod Kong Olaf, og man kan ej tilbageholde den Formodning, at han har været den fornemste blandt de kongelige Raadgivere, hvilke Sighvat bad ikke at vredes over hans Fritalenhed. Under saadanne Omstændigheder kan man nok forstaa, hvorfor man under disse Forhandlinger ej hører noget til ham. For Urolighederne maatte det være ham magtpaaliggende at træde i Skyggen, saa at det saa ud som om Kongen handlede efter egen Tilskyndelse; siden, da man maatte give efter, gjaldt det at holde gode Miner til slet Spil, som om han var aldeles upartisk, ja maaskee endog stod paa Bondernes Side. Heller ikke tales der noget om Finn Arnesson og hans Brødre. Da de nu vare forligte med Kalf, og, som man af det følgende kan see, i det mindste Finn var ham oprigtigt hengiven, kan man neppe tro andet, end at de hørte til de Misfornøjedes Parti. Derfor er det vel og, at Arnmødlinge-Ætten, som man seer, ingen Rolle spillede under Kong Magnus den gode, og et Tegn herpaa var det ligeledes, at Finn Arnesson bortgiftede sin Datter til den paa Løsrivelse fra Norges Lenshøjhed stedse tænkende Thorfinn Jarl i Orknøerne.

Her havde Thorfinn i lang Tid spillet Mester. Der er allerede fortalt, hvorledes han i Aaret 1029 havde sluttet et Forlig med den anden Jarl, Bruse, om at overtage Øernes fuldstændige Forsvar, imod at denne overlod ham en Trediedeel, saaledes at Thorfinn paa den Maade fik to Trediedele, medens Bruse kun beholdt en Trediedeel tilbage [1]). Thorfinn viste, at han godt forstod at benytte sig af denne forøgede Magt. Da hans Morfader Mælkolm i samme Aar døde [2]), og en anden Konge, hvilken vore Sagaer kalde Karl Hundasøn, og som, hvis han ej var en Søn af den ovenfor (S. 136) omtalte Jarl Hunde eller Euilen, ikke synes at være nogen anden end den i skotske og engelske Annaler oftere nævnte Mælkolm Keneds Søn [3]) — hvilket og er det sandsynligste —, blev Thorfinns Ret til Katanes gjort ham stridig, idet den nye Konge gjorde Fordring derpaa. Denne Sag var sandsynligviis ogsaa en af dem, hvorom Haakon Jarl, da han i 1029 sendtes bort, skulde

[1]) Se ovf. S. 658.

[2]) Om Mælkolm Mælbrigdes Søn, hans Død 1029 og Forvexling i skotske Skrifter med Mælkolm Kenedhs Søn, se ovf. S. 135, 641, 642.

[3]) Det er Orkn. Saga, der udtrykkeligt nævner „Karl Hundasøn" som Mælkolms Efterfølger. Navnet „Karl" forekommer ogsaa i Arnor Jarlaskalds samtidige Vers, Orkn. Saga, S. 32. Men det er dog herved at bemærke at Navnet „Karl", der i Versene kun forekommer een Gang, maaskee er brugt alene appellativisk, i Betydningen af „Olding", for at betegne Mælkolm som saadan, og at det af Sagaskri-

underhandle. Knuts fornemste Hensigt maa have været at bringe Thorfinn, som norsk Vasall, til at underkaste sig hans Herredømme, men dernæst maaskee ogsaa ved Trusler om Krig at bringe ham til at give efter for Mælkolm, der i 1025 havde erkjendt Knut for sin Lensherre. Men Thorfinn brød sig neppe noget om en saadan Trusel; et Rygte synes endog at have tilskrevet ham Haakons Død [1]. Katanes betragtede han som sin lovlige Mødrenearv, og negtede at betale Skat. Kongen udnævnte nu sin Systersøn Moddan af Sutherland til Maormer derover. Men understøttet af Thorkell Fostre bragte Thorfinn en saa stor Hær paa Benene, at Moddan ej vovede at angribe ham, hvorimod han selv underkastede sig Sutherland og Ross, og herjede vidt og bredt i Nordskotland. Moddan flygtede til Kongen, som da opholdt sig i Berwick, og fortalte ham sin Nød. Kongen samlede en Hær og Flaade, og ilede til Katanes, for at overrumple Thorfinn, som var bleven tilbage i Dungalsby. Thorfinn fik dog i Tide Nys om Faren, og skyndte sig over Pettlandsfjorden til Øerne, hvor han lagde sig ved Dyrnes og sendte et Jilbud til det nærliggende Sandvik, at Thorkell skulde komme ham til Hjelp. Men imidlertid blev Thorfinn angreben af Skottekongen, der med en overlegen Styrke havde forfulgt ham; dog han forsvarede sig saa tappert, at Kongen blev aldeles slagen paa Flugten, forend Thorkell endnu havde indfundet sig med Hjelpetropper. Nu kom Raden til Thorfinn at forfølge Kongen. Han sejlede, ledsaget af Thorkell, over til Skotland; her deelte han Flaaden, saaledes at han selv med den ene Deel herjede langs Morayfjordens Kyst, medens Thorkell drog til Thorsaa (Thurso), hvor Moddan opholdt sig, fældte ham der, og vendte siden tilbage til Moray, hvor han atter forenede sine Vaaben med Thorfinns. Kongen havde imidlertid samlet en ny og vældig Hær, for at angribe Thorfinn Jarl.

veren kan være misforstaaet, som om det var et virkeligt Navn; i saa Fald maatte da og „Hundason" være tilføjet ved en Gisning. At „Karl" er den samme som Mælkolm, synes næsten utvivlsomt. Thi Sagaen lader ham endog (S. 30) opholde sig i Berwick, nær ved den engelske Grændse, hvor Mælkolm just plejede at holde sig, og hans Død, lidt før Bruse Jarls, der igjen indtraf lidt før Magnus's Ankomst til Norge 1035, passer godt med de skotsk-irske Annalers Angivelser, at Mælkolm døde 1034. Det er neppe muligt, at der kunde have fremstaaet nogen fra Mælkolm selv forskjellig skotsk Konge, der var Modkonge med Mælkolm Mælbrigdes Søn, opholdt sig en Stund i Berwick, og faldt omkring 1031, uden at de skotske og engelske Annaler udtrykkeligt havde nævnt ham. Det eneste kunde være, om Karl, som en Søn af den ovf. S. 134 nævnte Jarl Hunde (Euilen), der igjen synes at være en Frænde af Kong Euilen og hans Søn Constantin, var en af de „Frænder af Constantin og Grim", der efter Forduns Udsagn dræbte Mælkolm ved Glammis: i dette Tilfælde maatte han da have antaget Kongenavn. Men sandsynligt er det ej. Det er ellers vel at mærke, at Tillægget „Hundasøn" ej forekommer hos Arnor.

[1]) Se ovf. S. 766.

De mødtes paa Torfnes strax søndenfor Ekkjal-Elven [1]), og her stod et vældigt Slag, hvori Thorfinn, uagtet Skotternes Overmagt, aldeles sejrede. Siden forfulgte han de Flygtende og foer med stormende Haand over det hele Land lige til Fife, idet han overalt tvang Indbyggerne til Underkastelse. Skotterne søgte engang, da han havde sendt nogle af Tropperne fra sig, at svige ham, men forgjæves; og de maatte blodigt undgjelde Forsøget, idet han lod sine Mænd brænde alle Huse og nedsable alle de Mænd, som de stødte paa. Nogle troede, at den saakaldte Karl var falden i Slaget, og saa meget er vist, at man siden ej hørte mere til ham. De skotske Annalister lade Mælkolm blive dræbt af nogle sammensvorne Medlemmer af Constantins og Grims Slægt ved Glammis 1034; men da de fremstille alle Foretagender af det piktiske eller nordskotske, af Nordmændene og Orknø-Jarlerne understøttede, Parti mod den kenedske Kongestamme som Forræderier, ere de her ej at stole paa, og vore egne, saa godt som paa Øjenvidners Udsagn, grundede Saga-Beretninger fortjene langt mere Tiltro. Mælkolm, for saa vidt han er den samme som „Karl", er sandsynligviis paa Flugten fra Torfnes-Slaget bleven dræbt ved Glammis af et Strejfparti Nordmænd eller fiendtlige Nordskotter [2]). Hans Dattersøn Duncan, allerede forlenet med Cumberland, en Vasall af Kong Knut og gift med en Frændkone af den danske Høvding Sigurd Bjørnssøn, af Sprakalegg-Ætten, fik nu Kongenavn af sit Parti, men erhvervede neppe nogensinde synderlig Magt i den nordlige Deel af Landet [3]), saa meget mere som Thorfinns Magt nu

[1]) Ekkjal (se ovf. 1. B. S. 506) er den nu saakaldte Oikel, Okel, der udspringer i det indre af Sutherland, og falder ud mellem Dornoch og Tarbet. Arnor (Orkn. Saga, S. 38) siger udtrykkeligt at Slaget stod paa Torfnes søndenfor (hiinsides) Ekkjal, hvoraf man saaledes kan slutte, at Torfnes er det samme som Tarbet Ness. Muligt at Ligheden mellem „Tarb" og „Torf" har bragt vore Forfædre til at give Stedet det norskklingende Navn, og heraf er maaskee igjen det Sagn opkommet, at det var her, hvor Torv-Einar først lod skære Torv (Flatøbogen, Skaalh. Udg. af Olaf Tryggv. Saga, Cap. 178), uagtet der er Torv nok paa Orknøerne selv og derimod ingen paa Tarbet, der har sit Navn deraf, at Baade kunne drages derover: i Gaelisk betegnes nemlig alle slige Eid ved „Tarbet".

[2]) Fordun, IV. 46. Naar Sagaen fortæller, at Thorfinn forfulgte de flygtende, og lagde Landet under sig lige til Fife, da antydes herved netop en Retning forbi Glammis (i Forfar), hvor Mælkolm skal være bleven dræbt. Var han nu altsaa her falden for nogle Forfølgeres Haand, kunde der nok hos de øvrige herske Tvivl om, hvor vidt han var falden i Slaget eller ej. Dette er en Bestyrkelse mere for Identiteten af Sagaernes Karl og Annalernes Mælkolm. Det vil strax i det følgende sees, hvorledes Kampen mellem Macbeth og Duncan, der ligeledes er en Kamp mellem to Partier og Dynastier, af Fordun og de øvrige skotske Historieskrivere skildres som et lumsk Forræderi.

[3]) Duncan siges hos Tighernach ved 1040 endog at være bleven dræbt „immatura ætate", og selv Fordun siger om ham, at der under hans Regjering intet merkeligt skede, og at han var meget mild og eftergivende. Han var en Søn af Mælkolms Datter Beathach og Høvdingen Crinan.

forøgedes derved, at han ved sin Broder Bruses paa samme Tid indtrufne Død ogsaa tog hans Trediedeel af Øerne i Besiddelse, og derved kom til at herske over dem alle [1].

Da Ragnvald Brusesson i 1035 kom til Norge, erfoer han sin Faders Død, og fik strax, som venteligt var, Lyst til at erhverve sine Fædrenebesiddelser tilbage. Han bad derfor Magnus om at hjelpe ham dertil, og Magnus, for hvem det maatte være magtpaaliggende at bringe Orknøerne tilbage under norsk Lenshøjhed, gav ham Jarlsnavn, forlenede ham, foruden med den Deel, han egentlig skulde arve, ogsaa med den Trediedeel af Øerne, som Olaf havde givet hans Fader Bruse, lod ham faa tre vel udrustede Langskibe, og tilsagde ham sit Venskab og sin kraftige Hjelp, naar han maatte behøve den. Da Ragnvald kom til Øerne, sendte han strax Bud til Thorfinn for at melde ham sin Ankomst og lade ham vide, hvad Kongen havde bestemt, og hvorledes han derfor nu havde at forholde sig. Thorfinn, der just paa denne Tid var beskjeftiget med de skotske Anliggender, erklærede sig villig til at afstaa Ragnvald de to Trediedele, hvis Ragnvald til Gjengjeld lovede at understøtte ham paa hans Krigstog. Dette lovede Ragnvald, et Forlig paa disse Vilkaar kom istand mellem dem, og Ragnvald fik virkelig de to Trediedele i sin Besiddelse [2]. Ragnvald understøttede ogsaa Thorfinn paa hans Tog, der fornemmelig gjaldt de vestlige Fjerde i Skotland, Sydrøerne, hvilke Thorfinn tildeels underlagde sig, ja endog, som det fortælles, en Deel af Irland [3]. Thorfinn søgte dog, som man tydeligt kan see, især at sikre sig sine Besiddelser i og sin Magt over det nordlige og vestlige Skotland; og i den Hensigt opholdt han sig endog i nogen Tid i Galloway [4]) i det sydvestlige Skotland, hvorfra han da vel og har underkastet sig hiint

[1]) Orkn. Saga, S. 30–44.

[2]) Orkn. Saga, S. 48—52.

[3]) Orkn. Saga, Cap. 52. Der tales om et stort Slag, Thorfinn og Ragnvald skulle have vundet i en Fjord, kaldet Vatnsfjord, hvilket Navn ogsaa forekommer i et Vers af Arnor om dette Slag. Hvilken Fjord der herved menes, vides ikke: etsteds paa den vestlige Kyst af Skotland maa det have været. I et andet Vers, anført i Orkn. Saga, Cap. 51, nævner Arnor irske, bretske og skotske Folk som dem, Thorfinn paa sine Tog fældte.

[4]) I Orkn. Saga, S. 51, staar: Thorfinn Jarl sad nu og da længe paa Katanes, paa det Sted der kaldes Gaddgedlar, hvor Skotland og England mødes. Her er det tydeligt, at et „og" er udeladt efter „Katanes", da dette, den nordøstligste Pynt af Skotland, aldrig kunde siges at være Grændseland med England. Galloway, der i vidtløftigst Forstand indbefattede hele den sydvestligste Spids af Skotland, lige fra Annandale ved Solway til Carrick lige over for Cantire, var derimod i Ordets egentligste Forstand Grændselandet med England; det kaldtes tidligere „Galwydia", „Galwayth" o. a. d., hvilket nok kunde forvanskes til „Gaddgedlar". Galloway ligger netop lige over for Cumberland og Irland, altsaa i Centret for Thorfinns Bevægelser.

Stykke af det nærliggende Irland. Han sendte engang nogle Folk over til det lige over for beliggende Cumberland, Kong Duncans engelske Len, for at røve en Mængde Kvæg. Foretagendet mislykkedes, og flere af hans Mænd bleve dræbte, men det paafølgende Aar hevnede Thorfinn det ved et ødelæggende Tog, som han i Forening med Ragnvald foretog til Cumberland[1]). Thorfinn spillede nu aldeles Mester i Skotland, thi omtrent paa samme Tid (1040), var det og, at Duncan faldt i en Kamp med **Macbeth**, en Søn af den forhen omtalte Finnlaich, Maormor af Moray, og saaledes en Frænde af Thorfinn[2]). Macbeth antog Kongenavn, hvilket han førte i 17 Aar. Macbeths Navn er bekjendt nok af Shakspeares herlige Tragødie, og det Sagn, der ligger til Grund saavel for denne, som for de skotske Annalisters Beretninger, fremstiller atter en Kamp mellem to Dynastier, eller under de daværende Forhold mellem de forenede Nordmænd og Nordskotter (Pikter) paa den ene, og de under dansk-engelsk Højhed staaende Sydskotter paa den anden Side, som et Forræderi af en enkelt Høvding. Men i Virkeligheden betegner Macbeths eller den mælbrigdske Æts Kongedømme i Skotland neppe andet end Thorfinns og de orknøiske Nordmænds Vælde, der nu vedvarede i henved tyve Aar[3]). Thorfinn, siger Orknøjarlernes Saga, beherskede ikke færre end 9 Jarledømmer i Skotland[4]), alle Sydrøerne, og et stort Rige i Irland. Og Skalden Arnor, der selv besøgte ham, og digtede et Kvad til hans Ære, bevidner i dette, at hans Rige strakte sig lige fra Thursasker, der maa være at søge ved Skotlands nordøstlige Kant[5]), til Dublin. Hermed er det just ikke Meningen, at han erobrede Dublin,

---

[1]) At det var til Cumberland eller de nærliggende Egne, sees af Arnors Vers i Orkn. Saga, Cap. 58, der siger at Slaget holdtes „søndenfor Man", altsaa paa den lige over for Man liggende Kyst. Da man regnede Irland, følgelig Man at ligge nordenfor England, bliver denne Kyst saaledes Cumberland.

[2]) Om Finnlaich og hans Æt, se ovf. S. 612. Fordun (IV. 49) siger at Duncan blev dræbt ved en Skjændselsdaad af Mænd af den samme Æt, der havde dræbt saavel hans Morfader (Mælkolm) som dennes Fader (Kened), da han nemlig af Macbeth Finnlaichs Søn (Machabeus filius Finele) blev forræderisk saaret ved Lochgosnan (Bothgouan), og døde ved Elgin. Naar man her erindrer, at Fordun tidligere har udgivet den samme „Finele" for et Fruentimmer, alene fordi Navnet Finnlaich var forvansket til en saadan kvindelig Form, seer man let, hvad Tro man kan sætte til hans Fortællinger. Thi han maa her ligefrem have digtet den hele besynderlige Historie om „Finele, Datter til Jarlen af Angus". Tighernach (O'Connor II. 288) siger kun kort og godt: Donnchad mac Crinan, Konge af Alban, blev dræbt af hiin „immatura ætate".

[3]) Skene, the Highlanders in Scotland, I. 113—116. Wilson, Archæologia, S. 492.

[4]) Disse vare vel: Katanes, Sutherland, Ross, Moray, Buchan, Atholl, Lorn, Argyll, Galloway.

[5]) Orkn. Saga, S. 86. Olaf den hell. Saga hos Snorre, Cap. 109. Jvfr. Haakon Haakonssøns Saga, Cap. 265.

hvilket ingensteds siges i de irske Annaler, men kun, at hans Herredømme over Kysten og Havet naaede lige til Dublins Nærhed [1]).

Omtrent paa denne Tid, eller noget før, maa Thorfinn have egtet Finn Arnessøns Datter **Ingebjørg**, maaskee for derved at sikre sig den mægtige Arnunge-Æts Bistand [2]). Om han selv indfandt sig i Norge for at bejle til hende — hvad der er lidet sandsynligt —; eller om han har sendt Bud til Norge desangaaende, eller om endelig Finn har gjort noget Besøg til Orknø eller Skotland, nævnes ingensteds. Det var hans Giftermaal med Ingebjørg, der bragte Kalf Arnessøn, da han var falden i Kongens Unaade, til at ty til ham. Thorfinn tog paa det venligste imod Kalf. Men hvorledes der fra denne Tid af opstod Uenighed mellem Thorfinn og Ragnvald, enten fordi nu Thorfinn, ved Macbeths eller det piktiske Partis Sejr i Skotland, troede sin Magt nok befæstet til at han endelig kunde vove paa at skaffe sig en forhadt Medbejler af Halsen, eller fordi Kalf ophidsede ham, vil først i det følgende Afsnit kunne omhandles.

93. Færøerne atter under norsk Lenshøjhed. Begivenheder paa Island.

Paa Færøerne havde Thrond i Gote, saaledes som det ovenfor er viist [3]), ført Herredømmet lige siden det Forlig, Leif og Gille nødtvungne havde indgaaet med ham i 1029, uagtet det strengt taget var betinget, at Herredømmet skulde være deelt mellem ham, Leif og Sigmunds Sønner. Men i Drengen Sigmund Leifssøn, der var hos ham, som det hed, til Opfostring, havde han en Gissel, der sikrede ham saavel Forældrene Leifs og Thoras, som Morbrødrene, Sigmunds Sønners, Eftergivenhed. Paa sin sædvanlige underfundige Maade lod han, som om han i Uvilje jog sine Frænder, Voldsmændene Sigurd, Thord og Gaut, fra sig, men skaffede dem derved Anledning til at sværme om paa Øerne, forstyrre Familiernes Fred, og bevirke Manddrab og andet Uvæsen, alt ustraffet. Omsider vovede Sigurd endog i sin Broder Thords Navn at begynde et Frieri til Sigmund

[1]) Usandsynligt er det vistnok ej, at Thorfinn kan have herjet ved Dublin for at hevne sin Faders Død, og at Skalden derfor virkelig har betragtet ham som Herre derover.

[2]) Ingebjørg, der efter Thorfinns Død (c. 1061) egtede Kong Malkolm i Skotland og fødde ham Sønnen Duncan, kan da vel neppe have været mere end 40—45 Aar gammel. Hendes Fødsel falder saaledes omkring 1020, og hendes Giftermaal med Thorfinn følgelig 1038. Hendes Fader Finn nævnes omkring 1052 som gift med Thorbjørg, en Datter af Halfdan, Sigurd Syrs Søn, men Ingebjørg maa være fød i et tidligere Egteskab, da Halfdan neppe kan have været gift førend omkring 1030, og hans Datter følgelig ikke engang selv var voxen 1038, end sige kunde have nogen giftefærdig Datter.

[3]) Se ovenfor S. 601.

Brestessøns anseede Enke, Thurid Thorkellsdatter, uagtet hun paa denne Tid var henimod 70 Aar gammel. Uagtet Thurid afskyede Thord, og vist ogsaa fandt et nyt Giftermaal i hendes Alder latterligt, gav hun Sigurd dog, efter sin kloge Datter Thoras Raad, godt Haab, og bestemte ham og hans Broder en Dag, de kunde komme for at hente Svar, thi saaledes, meente Thora, kunde disse Voldsmænd lettest lokkes i Fælden. Leif ytrede dog Betænkeligheder med Hensyn til sin Søn Sigmund, der nu var i Thronds Vold; men Thora beroligede ham og foreslog ham strax at rejse til Throud med hende for at befri Sønnen. Det skede; ledsagede af fem Mænd droge de til Østerø, hvor Thrond, der neppe var belavet paa deres Ankomst, tog vel imod dem. Thora spurgte sin Søn Sigmund, der nu var 9 Aar gammel (1035), hvad Thrond havde lært ham. Han svarede: alslags Rettergang og Lovkyndighed. Derpaa spurgte hun, om han ikke ogsaa havde lært ham Christendomskundskab. Sigmund svarede at han havde lært Credo og Pater noster. Moderen forlangte at høre dem: han kunde Pater noster temmelig godt, men det Credo han havde lært af Thrond, lød saaledes:

Givne ere Engle gode, Beder jeg for mig Bøn,
Ej gaar jeg ene ude; Bære de den for Christ;
mine Fødder følge Synger jeg Psalmerne syv,
fem Guds Engle; Sørge Gud for min Sjæl! [1]).

Thora bebrejdede Thrond, at han ej havde lært Sønnen noget ordentligere Credo, men Thrond svarede, at ligesom hver af Christi Disciple havde sit eget Credo, saaledes havde han ogsaa sit, og de kunde alle være lige gode om de end vare forskjellige. Om Aftenen, da man skulde gaa til Sængs, forlangte Thrond, som sædvanligt, at have Sigmund hos sig, da han ellers, som han foregav, ej kunde sove; men Thora sagde at Sigmund skulde blive hos hende, for at fortælle hende om hvorledes han havde levet, og Thrond, der, som det synes, kun havde faa Folk hos sig paa Gaarden, vovede ej at modsætte sig det. Om Natten vakte Thora Leif, og bad ham i Hast gaa om paa Øen med sine Folk, og forhugge enhver Farkost, som fandtes der. Det skede; og da han var kommen tilbage, stod Thora op, tog Sigmund med sig, og gik ombord, medens Leif sagde Thrond Farvel, og meldte ham at Sigmund fulgte med. Thrond sagde vel at dette ej gik an, men forgjæves. Leif gik ombord og sejlede afsted, og da Thrond bød sine Folk at tage en Skude for at sætte efter ham, styrtede Søen ind saa at de maatte vende om. Leif og Thora kom i god Behold hjem med Sigmund. Kort efter indfandt Sigurd sig ledsaget af Thord, selv 12te, til bestemt Tid paa Skuvø. Thord advarede Broderen, men, ligesom forblindet, gik han

---

[1]) Dette saakaldte Credo (Thrond, ukjendt med Latinen, kaldte det kredda), der anføres i Færeyingas., Cap. 56, kjendes endnu, i den ovfr. anførte fuldstændigere Form, paa Færøerne, se Fortalen til Rafns Udg. af Færeyinga Saga, S. IV.

op paa Gaarden, medens de øvrige bleve nede ved Baaden. Thurid ventede ham paa Tunet, og Sigurd begyndte en Samtale med hende; men under Samtalen brøde Hjere Sigmundssøn og flere Mænd ud fra et Bagholdt, og angrebe ham. Sigurd forsvarede sig tappert, og fældte Hjere, men blev omsider dødelig saaret af Leif. Dog kom han endnu levende ombord paa Skibet, og satte med sine Mænd over til Strømø. Men her opgav han Aanden, og endnu den samme Dags Aften kom Leif og Sigmunds Sønner Brand og Steingrim med henimod 30 Mænd til det Huus, hvor Thord, Gaut og de øvrige opholdt sig, omringede det, og satte Ild paa det. De angrebne forsvarede sig godt; Brand Sigmundssøn faldt for Thord, og Gaut gav Steingrim et Saar i Knæet, hvoraf han siden stedse haltede; men Enden blev dog, at Leif fik dræbt baade Gaut og Thord, og da Thrond fik Efterretning derom, døde han af Sorg. Med Thrond faldt den sidste Støtte for Hedendommens Levninger og den gamle Trodsigheds-Aand paa Færøerne (1035). Leif raadede nu ene for den hele Øgruppe, drog over til Norge, og tog Færøerne til Len af Magnus [1]).

Paa Island var det nu, som vi ovenfor (S. 455) have antydet, forholdsviis stille. Christendommens Virkninger sporedes endelig i den opvoxende Slægt, medens de ældre Høvdinger, hvis Ungdom endnu tilhørte Hedendommens Tider, og hvis indbyrdes Stridigheder fornemmelig har givet Sagalitteraturen Stof, deels vare bortdøde, deels, som det næsten synes, følte sig trætte efter de mange overstaaede Storme, og længedes efter Hvile. Saaledes var Gudmund den mægtige, som vi have seet, allerede død om Vinteren 1024—25. Hans Broder Einar kan ej have overlevet ham længe. Omtrent paa samme Tid døde den mægtige Gode Thorkell Krafla i Vatnsdalen [3]). Thorkell Eyjulfssøn, Gudruns Mand, omkom, som det synes, i Aaret 1029, efter at være kommen tilbage fra en Rejse til Norge for at hente Tømmer til en Kirke, han vilde lade bygge. Kong Olaf selv havde givet ham Tømmeret; men da Thorkell til Vejledning ved det vordende Bygningsarbejde tog Maal af Staverne til en Kirke, Olaf paa samme Tid selv lod bygge, sagde Kongen at han gjerne kunde hugge to Alen af hvert Stortræ og endda opføre den største Kirke paa Island. Derover blev Thorkell vred, og sagde at Kongen selv kunde beholde sit Tømmer, naar han fandt Gaven for stor. Kongen svarede roligt, at han havde givet ham Tømmeret af et godt Hjerte, og at han ej misundte ham Kirken, der, hvor stor han end byggede den, alligevel ej vilde blive stor nok for hans Overmod; men at han anede, at ingen vilde have godt af dette Tømmer. Thorkell lod nu sin Vrede fare

---

1) Færeyingasaga, Cap. 49—58.

2) Se ovenfor S. 702.

3) Se Vatnsdølasaga, sidste Capitel.

og skiltes venskabeligt fra Kongen; han kom heldigt til Island, men da han Vintren efter skulde bringe Tømmeret fra en Havn, hvor det var oplagt, til Helgafell, omkom han paa Søen. Hans Enke, den urolige Gudrun, slog sig paa sin gamle Alder fra Verden, og levede endog som Nonne [1]). Aaret efter Kong Olafs Fald døde hendes Ven og Beskytter, den vise Snorre Gode (1031), 66 Aar gammel, i fuld Besiddelse af sin Magt, og omringet af en talrig Skare Sønner og Svigersønner [2]). Aaret forud (1030) var Skafte Lovsigemand død, og efterfulgtes i Embedet af Stein Thorgestssøn. Skaftes Svoger, den mægtige Thorgils Thordssøn Arrebeinsstjup, endte sit urolige Liv to Aar senere [3]). At de Høvdinger, som herefter fremstode, førte

¹) Laxdølasaga, Cap. 74—77, 78. Det siges her, at Thorkell døde 4 Aar før Olafs Fald, altsaa 1026, men da Tidsregningen her er yderst forvirret, og det af det ovenfor (S. 702 flg.) anførte, der slutter sig til Olaf den helliges Saga, kan sees at Thorkell endnu maa have levet i 1026 eller 1027, kan hans Død ej sættes tidligere end 1028. I Olaf den helliges Saga siges der, at Samtalen mellem ham og Olaf om Tømmeret forefaldt i Nidaros, hvor Olaf just var ifærd med at bygge en Kirke. Snarere var det dog i Sarpsborg, hvor Olaf tilbragte Høsten 1027 og Vintren 1027–28, og hvor Gelle, Thorkells Søn, som det i Olaf den hell. Saga, Cap. 156, Snorre, Cap. 169, siges, kom tilbage til ham efter det uheldige Udfald af Kongens Andragende paa Althinget Sommeren forud (S. 701). Da det nu i Laxd. Saga heder, at Gelle var i Følge med sin Fader paa dennes sidste Rejse til Norge, synes dette netop at have været i 1027; Thorkell er da forbleven der til Vaaren 1028, og er omkommen strax efter Juul 1029.

²) Indledningen til Olaf den helliges Saga og Snorre. Eyrbyggjasaga, Cap. 65.

³) Are frodes Islendingabok, Cap. 8. Floamannasaga, Cap. 34. Jvfr. ovfr. S. 42, 163, 363. Da denne merkelige Mand er at betragte som den sidste Repræsentant for de egte islandske Høvdinger fra Hedendommen, hvilken han overlevede længere end alle hans Ungdoms-Stalbrødre og Samtidige, bør vi her i Korthed nævne noget om hans vigtigste Hændelser, hvorvel de ikke egentlig gribe ind i Historien. Hans tidligere Liv var, som vi have seet, deelt mellem Vikingetog, Handelsrejser og Ophold paa Island. Han behagede sig i alslags Kamp, især i Holmgang, hvorved han dog som oftest søgte at staa fredelige og forsvarsløse Folk bi mod Voldsmænd. Saaledes bestod han engang, enten paa Oplandene eller i Sverige, for at redde en ung Pige fra en Berserks Efterstræbelser, et eget Slags Kamp med denne, kaldet K a r g a n g, fordi de kæmpede i et tillukket Kar; her fældte han Berserken. Efter Erik Rødes Indbydelse drog han med sin Hustru og hele Familie i Aaret 997 til Grønland, for at nedsætte sig der, men Storme fordreve ham langt op paa Grønlands Østkyst, hvor han led Skibbrud, og maatte opholde sig i hele to Vintre og den mellemliggende Sommer, idet flere af hans Folk døde, og to onde Trælle engang i hans Fraværelse myrdede hans Hustru, som her havde født en Søn, Thorfinn. Da der ikke fandtes Melk til at opamme Drengen, lod Thorgils skære Hul i sit Bryst, og lod Drengen die Blodet, hvorved det virkelig lykkedes at holde Liv i ham. Endelig frelste han og hans Ulykkeskammerater sig fra disse Ørkener paa en Skindbaad, de havde bygget, og han kom efter flere Eventyr til Erik Røde (1001), men var slet ikke tilfreds med Modtagelsen, og forlod Grønland, for at rejse hjem igjen. Vinden drev ham til Island,

et roligere Liv end deres Fædre, derom indeholdes det bedste Vidnesbyrd i den Omstændighed, at der findes faa eller ingen Sagaer om deres Bedrifter.

94. Magnus bliver Konge i Danmark. Vikingetidens og Danevældets Ende.

I Norge selv synes det efter Magnus's Forlig med Thronderne at have været ganske fredeligt, og Roligheden ved Hoffet forstyrredes kun, efter som det lader, nu og da ved Stridigheder mellem Enkedronningen Aastrid, hvilken Magnus viste al Agt og Ære, og hans virkelige Moder, Alfhild, der ogsaa var kommen til Hirden, efter hvad man maa formode fra Oplandene med Biskop Grimkell [1]), og som nu i Egenskab af Kongens Moder gjorde Fordring paa Rang og Sæde foran hende, medens Aastrid derimod fremdeles kaldte Alfhild sin Tjenestepige, og følte sig saa oprørt over hendes Uforskammethed, at hun ikke engang vilde være i Huus sammen med hende. Sighvat Skald lagde sig imellem og søgte at bringe Alfhild til fornuftig Eftergivenhed, men, som det synes, forgjæves [2]). Dog fik man nu snart andet at tænke paa. Danekongernes Æt nærmede sig sin Ende. Hardeknut havde allerede begivet sig med en Flaade til sin Moder i Brügge, for herfra at bekrige sin Broder Harald, naar Lejlighed gaves, da han tidligt om Vaaren fik den velkomne Efterretning, at Harald pludselig var død i Ox-

---

hvor han tilbragte Vintren; derfor drog han til Haalogaland (1002), hvor han atter reddede en Pige for en Berserk ved at fælde denne i Holmgang. Endelig vendte han herfra tilbage til Island, men undervejs blev hans Søn, den fireaarige Thorfinn, hvilken han, især da han selv paa en vis Maade havde opammet ham, elskede ubeskriveligt, af Bølgerne reven saa voldsomt ud af og atter kastet ind i Skibet, at han fik en Blodstyrtning og døde. Herover blev Thorgils saa utrøstelig, at han ved Ankomsten til Island hverken vilde gaa i Land eller give Slip paa Liget; man maatte narre ham i Land ved et forstilt Slagsmaal, hvori han ej kunde afholde sig fra at blande sig. Siden, efter at have overstaaet Sorgen og atter overtaget sin Gaard Trabarholt, egtede han Skafte Lovsigemands Søster, Helga, mod hendes eget Ønske, da han allerede var 55 Aar gammel (1003), men efter hendes Faders. Hun viste sig derfor en Tidlang ublid mod ham, indtil han engang, da de sad ude paa Gaarden, gjorde hende opmerksom paa, hvorledes Hanen tugtede Hønen; det kunde nok gaa andre ligesaa, sagde han, og fra den Tid af levede de godt sammen. Siden havde han en Tvist med Aasgrim Ellidagrimsson, der bilagdes af Skafte. Endnu i sit 70de Aar fældte han i Vrede en Nordmand, der havde forhaanet ham, men gav 2 Aar efter hans Brødre fulde Bøder, da disse, der vare komne for at tage Hevn, ej vilde kæmpe med en saa gammel Mand som han. Ved sin Død var han 85 Aar gammel, og blev begraven ved den Kirke, Skafte havde ladet opføre.

[1]) Det er ovenfor (S. 665) hvorledes Grimkell efter al Sandsynlighed tog sig af Alfhild efter Olafs Flugt.

[2]) Snorre, Magnus den godes Saga, Cap. 8, 10.

ford (17 Marts). Strax begav han sig derfor til England, og blev eenstemmigt tagen til Konge. Men hans Herredømme var langt fra at være et saadant, under hvilket Englænderne kunde føle sig tilfreds. De vare under hans Herredømme næsten endnu værre farne end Nordmændene under Sven Alfivesøns. Ligesom Alfiva beherskede Sven, saaledes beherskede Emma Hardeknut, og fik ham til at tage en haard Straf over Haralds forrige Tilhængere. Jarlen i Northumberland, Eadulf, blev efter Kongens Befaling dræbt af den forhen omtalte Sigurd Bjørnssøn, der belønnedes med Jarlsnavn og Northumberland [1]). Endog Haralds eget Lig blev taget op af Graven og kastet i Temsen. Til de danske Krigere, Hardeknut havde medbragt, udpressedes store Pengesummer, og Danernes Overmod og Voldsomhed i England kjendte ingen Grændser; den overgik endog, som det synes, langt, hvad de havde tilladt sig i Norge [2]). Englændernes Længsel efter en Konge af deres egen Nation maatte derfor blive saa meget mere levende, som Haabet derom nu laa saa meget nærmere, da nemlig den til Vellevnet og Drukkenskab forfaldne Hardeknut ingen Børn havde, og hans Halvbroder Edward, Emma's og Ædhelreds Søn, allerede opholdt sig ved Hoffet, indkaldt af Hardeknut, eller rettere af Emma, hvem det maatte være særdeles om at gjøre, at have ham ved Haanden, hvis Hardeknut pludselig skulde dø. Vel havde Hardeknut ved Brenno-Forliget erklæret Magnus den gode for sin Arving i eet og alt, saaledes og til England. Men deels erkjendte ikke Edward sig bunden ved dette Forlig, deels var det maaskee endog Hardeknuts egen Hensigt at bryde det, da det lader til, at han tog sig af Ulf Jarls Søn **Sven**, der ogsaa troede at besidde Arveret til Danmark efter sin Moder Æstrid. Sven begav sig nemlig efter et tolvaarigt Ophold i Sverige til England, hvor Hardeknut skal have taget godt imod ham, og, som han selv siden fortalte, udnævnt ham til Befalingsmand over en Flaade, for at drage mod Magnus, der allerede var kommen med en Flaade til Danmark; mellem Sven og Magnus skulde der have staaet en Kamp, hvori Sven blev slagen og dreven paa Flugt [3]). Vore egne Sagaer vide intet herom at fortælle; kun enkelte have en besynderlig Beretning om et Besøg, som

---

[1]) Sigurd var maaskee en Sønnesøn af Thorgils Sprakalegg, Ulf Jarls Fader, se Langebeks Scr. rer. Dan. III. S. 287.

[2]) Se herom især Bromton, hos Twysden S. 934. Chron. Sax.

[3]) Se Mag. Adam, II. 74, jvfr. ovf. S. 842. Alt dette hørte Adam af Sven selv. Men hvor meget usandt denne ellers indbildte ham, sees deels af det ovenfor (S. 842) anførte, deels deraf, at han endog berettede ham om et Forlig, som Kong Edward i England skulde have indgaaet med ham, saaledes at han tilsikrede ham Sukcessionen i England, selv om Edward efterlod Børn. Under disse Omstændigheder er det dog muligt, at Sven kan have fortalt Adam om et Slag, han skulde have leveret Magnus før Hardeknuts Død, men som slet ikke har fundet Sted.

Magnus, ledsaget af en betydelig Flaade, skal have aflagt Hardeknut i Jylland, hvorved Alfiva, eller maaskee snarere Emma selv, der ogsaa hed Ælfgifu eller Alfiva, rakte Magnus et fyldt Drikkehorn, hvilket han, under Paaskud af at Hardeknut her skulde hædres meest, lod byde denne, der, efter at have drukket deraf, strax døde under lydelige Smertesraab [1]). Fortællingen er øjensynlig usand, for saa vidt som Magnus intet saadant Besøg aflagde hos Hardeknut, og denne desuden døde i England, ikke i Jylland. Men usandsynligt er det dog ej, at Magnus kan have udrustet en Flaade og med den have begivet sig til Danmark, enten for at være paa rede Haand i Tilfælde af Hardeknuts pludselige Død, hvilken hans overdaadige Levnet nok lod forudsee, eller maaskee og netop for at hindre et befrygtet Forsøg af Hardeknut eller Sven paa at omstyrte Forliget [2]). Og vist er det, at Hardeknut pludselig døde, rørt af et Slag, med Drikkebægeret i Haanden, i et Gilde i Lambeth ved London (8 Juni 1042 [3]). Hvad enten Sven bestod nogen Kamp med Magnus, eller kun flygtede ved hans Nærmelse — det sidste er det sandsynligste —, saa havde for det første hans Befaling over den danske Flaade en Ende, thi ved hans Tilbagekomst til London fandt han Hardeknut død, og Edward, hans Halvbroder, ophøjet paa Englands Trone. Han maatte derfor atter begive sig tilbage til Sverige.

Med Hardeknut var den gamle Danekongeæt uddød. Ifølge Forliget indtraadte Magnus i hans Rettigheder, og var saaledes den retmæssige Tronfølger i Danmark. Ved Efterretningen derom stod Magnus, der just sad ved Bordet med sine Mænd, op fra sit Sæde, og sagde: „det vide Gud og den hellige Kong Olaf, at enten skal jeg underkaste mig hele Danevældet eller dø" [4]). Den Beretning, der omtaler Besøget hos Hardeknut, lader ham udbryde i disse Ord allerede medens han endnu opholdt sig i Danmark. Den anden Beretning lader ham derimod erfare Hardeknuts Død hjemme i Norge, og strax udruste en Flaade paa 70 Skibe [5]) for at tage Danmark i Besiddelse [6]). Vi have ovenfor erklæret det for sandsynligt, at Magnus allerede havde viist sig med en Flaade i de danske Farvande, for at være paa sin Post, og begge Beretninger lade

---

1) Magnus den godes Saga, Cap. 21.

2) Den sidst nævnte Saga anfører og et Vers af Arner om Magnus's Tog til Danmark for at besøge Hardeknut, hvilket Vers hos Snorre henføres til det Tog, han foretog strax efter Hardeknuts Død.

3) Chron. Saxon.

4) Fagrskinna, Cap. 133, Magnus den godes Saga, Cap. 21. Arners Vers sammesteds.

5) De 70 Skibe nævnes udtrykkeligt i Thjodolfs Vers, Snorre, Cap. 20.

6) Snorre, Cap. 11, 20. Jvfr. Thjodrek, Cap. 21 og Fagrskinna, Cap. 133.

sig allersimplest forlige saaledes at Magnus, efter at han havde udrustet Flaaden, og med den var dragen Jylland og Halland forbi, tog sin Post lige ved Rigsgrændsen i Gaut-Elven, sandsynligviis ved Kongehelle [1]), og at han der modtog Efterretningen. Han styrede strax lige over til Jylland, for at lade sig tage til Konge. Flaaden skal have været prægtigt udrustet; især roses Kongens eget Skib, nemlig Visunden, der havde tilhørt hans Fader, og som nu ogsaa han styrede. Det havde i Forstavnen det Visunde-Hoved, som Olaf selv havde udskaaret, og som nu var prægtigt forgyldt; bagtil havde det en forgyldt Spord; ligeledes var Mastfløjen forgyldt [2]). Da Magnus kom til Jylland, blev han godt modtagen, og holdt strax et foreløbigt Thing, hvor han ifølge Forliget opfordrede Folket til at erkjende ham som Danmarks Konge. Ingen Stemme synes denne Gang at have rørt sig imod ham. Høvdingerne vare forpligtede ved Ed til at overholde Forliget; og da Knuts Æt var aldeles uddød, medens derimod Olafs Helgenglands forherligede Magnus, var der ikke engang nogen Tronprætendent, der kunde maale sig med ham, at opstille, thi Sven Ulfsson, der saa længe havde været borte, og desuden hørte til den halvsvenske Sprakalegg-Æt, synes endnu ikke at have haft mange Sympathier for sig. Magnus lod da stevne almindeligt Thing i **Viborg**, hvilket Ting i Danmark svarede til Orething i Norge, thi der udraabtes Kongerne for det hele Rige. Her blev Magnus da med al Formelighed tagen til Konge, og berejste siden om Sommeren de øvrige Landskaber. Overalt hyldede Folket ham med Glæde [3]). Han indsatte Sysselmænd og uddeelte Forleninger. Og da han saaledes, som han troede, havde sikret sig dette Rige, vendte han om Høsten tilbage til Kongehelle [4]).

Saaledes stod Magnus nu ej alene ved det Maal, hvortil hans Forgængere, og især hans Fader, saa ivrigt havde stræbt, Norges Frigjørelse fra Danevældet, og Ynglinge-Ættens Legitimation; men heldige Omstændigheder havde og bragt ham et Skridt videre: han var nu ogsaa Danevældets retmæssige Herre, og for menneskelige Øjne saa det nu ud, som om Ynglinge-Ætten herefter skulde komme til at herske over begge Riger. Vel var det anderledes bestemt; vel var Foreningen langt kortvarigere end Nogen fra først af skulde have anet. Men dens Virkninger kunde dog ikke udslettes. Ved — om end kun for en saare kort Tid — at have givet en norsk

---

[1]) Hvor han og paa Tilbagerejsen tog Sæde, se nedenfor.

[2]) Se Arnors Vers, Snorre, Cap. 20, Magnus den godes Saga, Cap. 24, 25.

[3]) Magnus den godes Saga, Cap. 25, Snorre, Cap. 21, 22, Fagrsk., Cap. 133.

[4]) Magnus den godes Saga, Cap. 25, 26, Snorre, Cap. 22, Fagrskinna, Cap. 133. Ifølge de to sidste tilbragte Magnus hele Vintren i Danmark, hvilket neppe er rigtigt.

Konge Herredømmet i Danmark, og efter de Tiders Anskuelse Nordmændene Forrangen for Danerne, hvilke hidtil havde betragtet sig som hines Overmænd, havde den oprettet Ligevegten mellem begge Riger og begge Folk. Uagtet de siden bleve adskilte, betragtede de hinanden dog herefter indbyrdes som sideordnede. Det nye danske Dynasti blev nu selv det, som maatte tilkæmpe sig Legitimitet og befæste den ved sit kraftigste Medlems Martyrdom; i Sverige fremstod, ligeledes kort efter, et nyt Dynasti; og tre Kongeslægter, af hvilke ingen havde Forrangen fremfor den anden, herskede fra den Tid i Norden. Og paa samme Tid var Norge selv blevet konsolideret til en Enhed. Christendommen var befæstet, og med den en ordnet Lovgivning. Med Hedendommens fuldkomne Tilintetgjørelse maatte og den Raahed, der i den havde sin Rod og Støtte, efterhaanden svinde. Var end Christendommen endnu for ung, og Hedendommens Erindringer endnu for friske, til at man i det hele taget skulde kunne spore nogen væsentlig Forskjel i Leveviis, Skikke og Sæder, fra hvad der i Aarhundreder havde fundet Sted, saa var dog nu endelig Skillevæggen for stedse dragen mellem dem begge. Det laa nu klart i Folkebevidstheden, at Hedenoldet var svundet og alene tilhørte Fortiden. Paa den opvorende Generation virkede Christendommen allerede fra den spædeste Alder. Fylkes-Aristokratiets Tid var forbi. Den yngre Slægt voxede herefter op i fuld Bevidsthed om, at alle Nordmænd vare Borgere af een og samme Stat. Vikværingen erkjendte nu Haalogalændingen for sin Landsmand. Oplændingen troede ikke længer, at han mere end Thrønderne havde med Danekongen at bestille. Med Hedendommen og Fylkes-Aristokraternes Selvraadighed svandt ogsaa hurtigt Hedendommens Affødning, det med Christendommens Aand uforenelige **Vikinge-Liv**. Derved maatte Nationen selv blive mere henviist til fredelige Sysler. Trangen til indre Ro og uforstyrret Nydelse af en ordnet Statsforfatning maatte blive mere levende. Med Norges fuldstændige Emancipation under Magnus den gode, og med Christendommens fuldkomne Befæstelse ved hans Faders Martyrdød og Erkjendelse som Helgen slutter altsaa det for Norge saa vigtige Tids-Afsnit, som vi meest betegnende have troet at kunne kalde **Vikingetiden og Danevældet**.

Chronologisk Register.

		Side
Aar 937.	Haakon Jarl fød	13
- 941.	Ingvars 1ste Tog til Constantinopel	79
- 943.	Viljam Hertug i Nordmandie dræbt. Richard *I.* Hertug i Nordmandie	212
- 945.	Ingvars 2det Tog til Constantinopel	79
- 950.	Erik Sejrsæl, Konge i Sverige	87
759—960.	Kejser Otto d. 1ste's Tog mod Slaver og Daner	64
c. 960.	Sven Tjuguskegg fød	73
- 961.	**Erik Blodøxes Sønner** tiltræde Regjeringen i Norge	2
- —	Harald Graafeld til Danmark	29
- —	Dyrtid i Norge	6—8
- —	Harald Graafeld herjer paa Skotland og Irland. Kormak ledsager ham	29
- 962.	Okt. eller Nov. Sigurd Jarl indebrændes	11
- —	Haakon Sigurdsson fremstaar og erhverver Herredømmet i Throndhjem	14
- —	Hord Grimkelsson drager til Norge	43
- —	(Høst) Møde paa Oplandene mellem Haakon Jarl, Tryggve og Gudrød	17
- —	Blund-Ketils Brand. Vaarthingenes Oprettelse paa Island	157
- 963.	Kong Tryggves og Gudrøds Drab	18, 19
- —	Harald Grenske til Svithjod	25
- —	Harald Graafeld herjer paa Gautland	30
- —	Rut Herjulfsson i Norge	36
- —	Erik Haakonsson fød	61
- —	Olaf Paa i Norge	40
- —	Haakon Jarl til Østersøen og Danmark	29
- —	Olaf Tryggvesson fød	20
- —	(Vinter) Kong Erling Eriksson dræbt	26—29
933—963	(omtr.) Thorfinn Hausakljuf Jarl paa Orknøerne	33
- 964.	(Vaar) Aastrid flygter med sin Søn Olaf Tryggvesson fra Oplandene til Sverige	21
- —	(Sommer) Harald Graafeld herjer paa Bjarmeland, ledsaget af Kormak Skald	30
- —	(Høst) Sigurd Sleva dræbt	31
- —	Olaf Paa i Island	41
- —	Viga-Glum paa Tveraa	178
- —	Thorgils Arrebeinsstjup i Norge, 16 Aar gammel	41—43
- —	Ottar og Aavalde til Island	176
964—965	(Vinter). Haakon Jarl i Danmark. Raad oplægges mod Harald Graafeld	45
- 965.	Slag ved Hals mellem Guldharald og Harald Graafeld. Harald Graafeld og Arinbjørn Herse falde	45
- —	Guldharald angreben og fældet af Haakon Jarl	49
- —	**Haakon** Jarl tager det nordenfjeldske Norge til Len af **Harald Gormsson**	51
- —	Harald Gormssons Tog til Norge	52—53
- —	Dronning Gunnhild og hendes Sønner flygte til Orknøerne	54
- —	Sven Tjuguskegg forlenet med Viken (?)	56
- —	Snorre Gode fød	170

Aar		Side
Aar 966.	Ragnfred Erikssons Tog til Norge	59
» —	Harald Gormsson døbt	71
» —	Olaf Tryggvesson kommer til England	236
966—967	(Vinter) Ragnfred Eriksson i Norge	60
» 967.	Slag ved Tingenes, Ragnfreds Død, Gudrød og Gunnhild flygte til Skotland	60
» 969.	Olaf Kvaran i Dublin	198, 203
950—970.	Thorarin Ragabroder, Lovsigemand paa Island	157
» 970.	Makk Haraldsson paa Anglesey	199
» 971.	Svjatoslavs Tog til Constantinopel	84
» 972.	Olaf Tryggvesson ved Kong Vladimirs Hof	226
» 973.	Makk Haraldsson hylder Kong Eadgar	199, 223
» 974.	Tidende-Skoftes Drab	63
» 975.	Erik Jarl forlenes med Raumarike og Vingulmark	64, 224
» —	Brestes og Beines Drab paa Færøerne	139
» —	(Sommer) Otto den 2dens Tog til Danmark. Haakon Jarl forsvarer Danevirke	89
» 976.	Brian Boroimhe Konge i Munster	200
» —	**Haakon Jarl** løsriver sig fra det danske Overherredømme	92
» 977.	Makk Haraldssons Fald	200
» 978.	(?) Harald Gormssons Tog til Norge	94—96
» —	Ædhelred, Konge i England	222
963—980	(omtr.) Arnfinn, Haavard, Einar, Ljot, Skule og Lodve Jarler paa Orknø	131—132
» 980.	(?) Styrbjørn Sviakappe i Jomsborg	98
» —	Thorgils Arrebeinsstjup paa Sydrøerne	136
» —	Sven Tjugeskegg herjer i England	223
» —	Are Maarsson til Hvitramannaland	359
980—1014.	Sigurd Jarl paa Orknø	132
» 980.	Mælsechnails Seir over Nordmændene i Dublin. Olaf Kvarans Død	203
» 981.	Snorre Gode i Norge	171
» 983.	Olaf Tryggvesson egter Geira i Vendland	228
» —	Thorodd Skattkaupande i Dublin	134
» —	Thorvald Kodraansson og Biskop Frederik paa Island	279
» 984.	Sigmund Brestesson hos Haakon Jarl	143
» —	Viga-Glum fordreven fra Tveraa. Gudmund den mægtige erhverver Magten i hans Sted	180
» 985.	(?) Slag paa Fyrisvoldene. Styrbjørns Død	100
» —	Sigvalde Jarl, Høvding i Jomsborg	110
» —	Hord Grimkelssons Drab	167
970—985.	Thorkell Maane, Lovsigemand paa Island	158
» 985.	Grønland opdaget	361
» —	Thorgeir Gode, Lovsigemand paa Island	352
985—986.	(Vinter) Jomsvikingernes Tog til Norge	104
» 986.	Slag i Hjørungavaag	111—116
» —	Slag ved Tungalsnipen	134
» —	Gunnar Haamundssons Død	191, 192
» —	Olaf Tryggvesson forlader Vendland	223
» —	(1ste Novbr.) Harald Gormssons Død	124
» 987.	Gudrød Haraldsson paa Man overvunden af Njaalssønnerne	200
» —	Sven Tjugeskegg fangen af Jomsvikingerne	125, 224
» 988.	Sigmund Brestesson til Færøerne	147
» —	Knut den mægtige fød	126
» —	Olaf Tryggvesson egter Gyda i England	230
» 985—989.	Njaalssønnerne paa Orknø og i Norge	193—196
» —	Thorvald Kodraansson og Biskop Frederik forlade Island	28[illegible]
» 989.	Erik Seirsæl erobrer Danmark	226
» —	Haakon Jarl dømmer mellem Sigmund Brestesson og Thrond	1[illegible]8
» —	Slag i Bodvarsdal	18[illegible]
» —	Gudrød Haraldsson, Konge paa Man, dræbt af Skoterne	201
» —	Gluniaran, Konge i Dublin, dræbt	206
» 990.	Sigmund Brestesson egter Thurid Thorkelsdatter	149

		Side
Aar 990.	Egil Skallagrimssons Død	165
» —	Olaf Tryggvesson herjer Ipswich	238
» 991.	Thraain Sigfussons Død	422
» 992.	Slag ved London. Ælfrics Forræderi	239
» 993.	Bamborough herjes af Olaf og Sven	239
» 994.	Olaf Tryggvesson og Sven Tiugeskegg angribe London. Forlig mellem Olaf og Ethelred	239—241
» —	Olaf Tryggvesson og Sigtrygg Silkeskegg i Dublin	243
» —	Thore Klaka afsendt af Haakon Jarl til Olaf	251
» 995.	Olaf Tryggvessons Reise til Norge. Sigurd Orknøjarl døbt	252—260
» —	Febr. Haakon Jarls Død. **Olaf Tryggvesson, Konge i Norge**	260—268
» —	Harald Grenskes Død	130
» —	29 Juli. Olaf Haraldssøns Fødsel	130
» —	Vinter. Viken christnes.	288, 289
» 996.	Sigtrygg Silkeskegg, Herre over Dublin	206
» —	Stefne Thorgilsson til Island	334
» —	Agder, Rogaland og Hordaland christnede. Erling Skjalgssons Giftermaal	293—296
» —	Thing paa Dragseid. Sogn, Fjordene, Søndmøre og Raumsdal christnede	296
» —	St. Sunnivas Helligdom opdaget	297—299
» —	Erik Jarl brænder Aldegjaborg	410
» —	Hallfred, Kjartan og flere Islændinger til Norge	336
» —	Hov paa Lade tilintetgjort	300
» —	Byen Nidaros anlagt	301, 303, 308
» —	Erik Jarl egter Gyda Svensdatter	315
» —	Sven Jarl egter Holmfrid Olafsdatter	315
» —	Kjartan o. fl. Islændinger døbte	340
» 997.	Januar. Blotfest paa Mæren. Jernskegges Drab. Thronderne christnes	303—307
» —	Olafs Giftermaal med Gudrun Skeggesdatter og Skilsmisse fra hende	308
» —	Thangbrand til Island	313
» —	Olafs Reise til Viken	309
» —	Ringerike christnet. Sigurd Syr og Olaf Haraldsson døbte	316
» —	Sigmund Brestesson besøger Olaf og døbes	329
» —	Thing paa Straumsø i Færøerne	330
» —	Stefne Thorgilsson erklæret fredløs paa Island	335
» 998.	Møde i Kongehelle mellem Olaf og Sigrid Storraade	308—312
» —	16de April. Sidu-Halls Daab	345
» —	Thyre Haraldsdatter kommer til Norge	315
» —	Olafs Bryllup med Thyre	314
» —	Olaf drager nordefter	317
» —	Eyvind Keldas Drab	318
» —	Sigurd og Hauk til Haalogaland	319
» —	Færøerne christnes	331—332
» 999.	Sigmund Brestesson i Norge	332—333
» —	Brian Boroimhe, Overkonge paa Island	208
» —	Sigurd og Hauk drage med Haarek Eyvindsson i Thjotto til Kong Olaf	320
» —	Haarek i Thjotto døbt	321
» —	Eyvind Kinnriva fangen og dræbt	321
» —	(Sommer) Olafs Tog til Haalogaland. Thore Hjort og Raud den ramme dræbte, Naumdalen og Haalogaland christnede	323—326
» —	Gudrød Eriksons Angreb paa Viken	367
» —	Hjalte erklæret fredløs paa Island	347
» —	Gissur hvite, Hjalte og Thangbrand til Norge	347, 348
» —	Leif Eriksson fra Grønland til Norge	365
» —	Ragnvald Jarl i Gautland bejler til Ingebjørg Tryggvesdatter	369
» —	Ormen lange bygget	370
» —	Herjulf Baardsson til Grønland	455
» 1000	Gissur og Hjalte tilbage til Island	349
» —	28 Juni. Christendommen lovtagen paa Island	351—356
—	Kjartan reiser hjem	387

			Side
Aar	1000.	(Sommer) Olafs Tog til Vendland	380
=	—	Ragnvald Jarls Bryllup paa Sole	381
=	—	9 Sept. Slaget ved Svoldr. Kong Olafs Død	386—400
=	—	**Sven Tjuguskegg, Olaf Svenske, Erik Jarl,** Herrer i Norge	404
=	—	Bjarne Herjulfsson opdager Vinland i Amerika	456
=	—	Danerne angribe England og begive sig siden til Nordmandie	466
=	1001.	Leif Eriksson underseger Viinland	457
=	—	Sigvalde Jarl til England	467
=	—	Grim Svertingsson, Lovsigemand paa Island	422
=	1002.	Thorstein Eriksson til Viinland	458
=	—	Sigmund Bresteссons Drab	417
=	—	(13 Novbr.) Danerne nedsablede i England	467
=	1003.	Malkolm Malbrigdesson, Konge i Skotland	418
=	—	Skafte Thoroddsson, Lovsigemand paa Island	422
=	—	Sven Tjuguskegg til England	468
=	—	Thorstein Erikssons og Erik rødes Død	458
=	—	Kjartan Olafsson dræbt	499
=	—	Thorfinn Karlsevne til Viinland	458
=	1004.	Sven Tjuguskegg herjer Norwich	368
=	—	Femterdommen oprettet paa Island	423
=	—	Slag mellem Sven Tjuguskegg og Ulfketil i Østangel	468
=	1005.	Gunnlaug Ormstunga drager fra Island til Norge	441
=	—	— — — fra Norge til Ædhelred i England	441
=	—	Sven Tjuguskegg vender tilbage til Danmark	469
=	1006.	Gunnlaug tilbringer Vintren hos Ædhelred	441
=	—	Gunnlaug til Kong Sigtrygg i Dublin	441
=	—	Gnnulag til Sigurd Jarl paa Orknøerne	442
=	—	Sven Tjuguskegg lander med en Flaade ved Sandwich	469
=	—	Olaf Paa død	450
=	1007.	Thorfinn Karlsevne forlader Viinland	460
=	—	Olaf Haraldsson (den hellige) drager i Viking, fornemmelig i Østersøen og til Gotland	497—500
=	—	Gunnlaug hos Sigurd Jarl i Skara	442
=	—	Gunnlaug og Rafn hos Kong Olaf i Uppsala	442, 443
=	—	Bolle Thorleiksson dræbt	450
=	—	Ædhelred slutter Fred med Sven Tjuguskegg	443, 469
=	—	Gunnlaug tilbage til Ædhelred	443
=	1008.	Helge, Finnboge og Freydis Eriksdatter til Viinland	461
=	—	Olaf Haraldsson herjer paa Øsel og i Herdalene	500
=	1009.	Olaf Haraldsson overvintrer i Holmgard og herjer i Rusland	500
=	—	Gunnlaug drager fra England til Norge	444
=	—	Olaf Haraldsson tager Tjeneste hos Thorkell den høje	500
=	—	August. Thorkell høje, Heming og Eilif angribe England	470
=	—	Gunnlaug kommer tilbage til Island	444
=	—	Rafn og Helga Thorsteinsdatter gifte	444
=	1010.	5te Mai. Slag paa Ringmarehеden	470, 502
=	—	(Sommer) Holmgang mellem Gunnlaug og Rafn. Holmgang afskaffet paa Island	445
=	—	Gunnlaug og Rafn forlade Island	445
=	1011.	Hoskuld Hvitanesgodes Drab	426
=	—	3 og 4 Sept. Njaal indebrændes	431
=	—	Sept. Canterbury indtages af Jomsvikingerne og Olaf Haraldsson	471, 502
=	1012.	19 April. Erkebiskop Ælfeah dræbt	472, 501
=	—	Retstrætte og Kamp paa Althinget mellem Floses og Kaares Parti	435—437
=	—	Thorkell den høje og Olaf Haraldsson træde i Ædhelreds Tjeneste	472, 503
=	—	Gunnlaugs og Rafns Tvekamp i Norge og Død	446
=	1013.	(Juli) Sven Tjuguskegg og hans Søn Knut lande i England	473
=	—	London beleires	474, 475, 503
=	—	Flose og Kaare forlade Island, og komme til Orknøerne	438
=	—	Ædhelred flygter til Nordmandie	475

			Side
Aar	1013.	Olaf Haraldsson ledsager ham	504
-	—	(Juletid) Kong Sigtrygg fra Dublin hos Sigurd Jarl	438
-	1014.	3 Februar Sven Tjugufleggs Død. **Knut Svensson Konge**	456
-	—	(Vaar) Ædhelred tilbage til England, og Knut til Danmark	476
-	—	Olaf Haraldsson fra Nordmandie til England.	501
-	—	23 April. Brianslaget ved Clontarf i Irland. Sigurd Jarls og Kong Brians Fald	611—619
-	—	Floses Pilegrimsrejse til Rom	439
-	—	Kaares Pilegrimsrejse til Rom	439
-	—	Olaf Haraldssons Tog langs Frankrigs Vestkyst	501—509
-	1015.	Olaf Haraldsson i Rouen	509
-	—	(Vaar) Floses Tilbagekomst til Island	439
-	—	Olaf Haraldsson i England	510
-	—	Juli. Jomsvikingerne overfaldne og dræbte i England. Thorkell den høje til Danmark	478
-	—	Ulf Jarl egter Æstrid Svensdatter	478
-	—	September. Knut til England	480
-	—	Holmgang afskaffet i Norge	479
-	—	Erik Jarl til England. Jarlerne **Svein Haakonsson og Haakon Erikssonner** Regenter i Norge	469
-	—	Kaares Tilbagekomst til Island	439
-	—	Grette Aasmundsson i Norge	487
-	—	Olaf Haraldsson i Norge	513
-	—	Haakon Jarl fangen i Saudungssund	515
-	—	Olaf Haraldsson paa Ringerike	517
-	—	**Olaf Haraldsson faar Kongenavn** paa Oplandene	522
-	—	Olafs Tog til Throndhjem	522
-	1016.	Olaf paa Oplandene	529
-	—	25 Marts. Olaf overvinder Svein Jarl ved Nesje	530
-	—	23 April. Ædhelreds Død. Eadmund Jernside udraabt til Konge	480
-	—	Olaf Haraldsson tages til Konge i Throndhjem	535
-	—	Nidaros gjenopbygget	535
-	—	Olaf sender Bud til Island efter Hjalte Skeggesson	995
-	—	Bisfop Bernhard til Island	695
-	—	Svein Jarls Død	534
-	—	Forlig mellem Eadmund og Knut	481
-	—	Eadmund Jernsides Død	481
-	—	Æsgot Aarmands Drab	536
-	—	Olaf drager atter sydefter. Forlig i Hvitingsø med Erling Skjalgsson	537—540
-	—	Eilif Gautskes Drab. Olaf underkaster sig Viken	540—542
-	—	Byen Sarpsborg anlagt	542
-	—	(?) Thorfinn Jarl faar sin Trediedeel af Orknøerne	651
-	1017.	Knut underkaster sig hele England	482
-	—	Thrond hvite dræbt i Jemteland	543
-	—	Roe Skjaalge dræbt af Eyvind Urarhorn	544
-	—	Gudleif Gerdskes Drab	545
-	—	Stilstand mellem Olaf og Ragnvald Jarl i Gautland	546
-	—	Hjalte Skeggesson kommer til Olaf	547
-	—	August. Knuts Giftermaal med Dronning Emma	482
-	—	Bjørn Stallare og Hjalte drage til Sverige med Fredstilbud	548
-	—	Deres Ophold i Skara hos Ragnvald Jarl	549
-	—	Deres Reise til Uppsala	550, 554
-	—	Kong Olaf drager fra Sarpsborg til Vingulmark og Raumarike	576
-	—	De fem oplandske Konger fangne paa Ringsaker	578
-	—	Eimund Ringsson til Rusland	587
-	1018.	(Januar eller Februar) Sigurd Syrs Død.	579
-	—	Kong Olaf drager til Ringerike	580
-	—	Februar. Stort Thing i Uppsala. Olaf Sviakonge tvinges til at love at indgaa Fred med Norges Konge, og feste ham sin Datter Ingegerd	554—558

			Side
Aar	1018.	(April) Kong Olaf drager til Tunsberg	581
"	—	15 Mai. Roreks Attentat mod Olaf	584
"	—	Rorek sendes til Island	586
"	—	Hjalte til Island	695
"	—	(Mai) Bjørn og Hjalte tilbage til Norge	559
"	—	(Juli) Kong Olafs Reise til Hordaland	559
"	—	Eyvind Urarhorn og Kong Connor overvinde Einar Orknøjarl i Ulfreksfjord	651
"	—	Sviakongen bryder sit Løfte	561
"	—	Kong Olaf venter forgjæves paa Sviakongen og hans Datter ved Kongehelle	560
"	—	Kong Olaf tager Vintersæde i Sarpsborg	562
"	—	Sighvat Skald til Sverige	562
"	—	Kong Harald Svensson i Danmark død	671
"	1019.	(Februar) Olafs Giftermaal med Aastrid, Sviakongens Datter	564
"	—	(Vaar) Ingegerd, Sviakongens Datter, egter Storfyrst Jaroslav i Rusland	565
"	—	Ragnvald Jarl drager til Rusland	565
"	—	Heidarvigene paa Island	454
"	—	Eyvind Urarhorn dræbt af Einar Jarl	651
"	—	Kong Knut vender tilbage til Danmark og indtager Jomsborg	671
"	—	Emund af Skara rejser til Uppsala	566
"	—	Sviarnes Opstand. Anund Jakob tages til Konge ved Siden af sin Fader	567—570
"	—	Kong Olaf Haraldssøns og Olaf Sviakonges Møde og Fredsslutning i Kongehelle	570
"	—	Thorkell Fostre til Norge	652
"	1020.	Kong Olaf overvintrer i Nidaros og indhenter Efterretning om Christendomsholdet især paa Haalogaland	600
"	—	Kong Knut vender tilbage til England	672
"	—	Olafs Reise til Haalogaland	601
"	—	Haarek af Thjotto gaar Olaf til Haande	601
"	—	Aasmund Grankelsson træder i Olafs Tjeneste	601
"	—	Thore Hund gaar Olaf til Haande	601
"	—	Blotfester i Indhered	602
"	—	Olaf vender tilbage til Nidaros	602
"	—	Thorfinn Jarl hos Kong Olaf	652
"	—	Einar Orknøjarl dræbt	653
"	1021.	Blotfest paa Mæren	603
"	—	(Vaar) Ølve paa Egg dræbt	604
"	—	Kalf Arnesøn gift med Ølves Enke og udnævnt til Lendermand i Indhered	651
"	—	(Sommer) Orkno-Jarlerne Bruse og Thorfinn erkjende Olaf for deres Overherre	651—658
"	—	(Høst) Olaf drager over Raumsdal til Gudbrandsdalen	604, 605
"	—	Øvre Gudbrandsdalen christnet; Dale-Gudbrand døbt	606—611
"	—	Kong Roreks Død	586
"	—	Eimund Ringssøn tager Tjeneste hos Brjatscheslav i Polotsk	588
"	—	Thorkell høje erklæret fredløs af Knut	672
"	—	Bisskop Bernhard forlader Island	597, 695
"	—	Olaf paa Hedemarken	611
"	—	Olaf slaar Raumerne ved Nittesund	612
"	—	Olaf Sviakonge død	612
"	1022.	Olaf besøger Soløer	612
"	—	Olaf ordner Eidsivathinget og Eidsivaloven	612—614
"	—	(Vaar) Olaf til Oslo og Tunsberg	615
"	—	Erling Skjalgssøns og Olafs Forlig i Tunsberg	616
"	—	Aasbjørn Sigurdssøn fra Throndenes drager til Jæderen og baaneś af Thore Sel	617—619
"	—	Olaf i Viken, drager lige til Gaut-Elven	619
"	—	Einar Thambarskelve forliger sig med Kongen	662
"	—	Forlig mellem Olaf og Islændingerne	696
"	1023.	Olaf overvintrer i Sarpsborg	[illegible]
"	—	Bisskop Grimkell som Gesandt hos Erkebisskop Unwan i Bremen	[illegible]
"	—	(April) Olaf kommer til Agvaldsnes paa Karmøen. Aasbjørn dræber Thore Sel, fængsles og befries ved Erling Skjalgssøns Mellemkomst	[illegible]
"	—	Olaf bereiser Hordaland og Vors	[illegible]

		Side
Aar 1023.	Erik Jarl og Einar Thambarskelve gjøre en Pilegrimsreise til Rom	483, 622
—	Erik Jarls Død	483
—	Ulf Jarl Statholder i Danmark	672
—	Olaf drager til Nidaros	628
1024.	Grimkell tilbage til Norge, Kirkeforfatningen ordnet i Throndhjem	630
—	(Vaar) Olaf deler Sysslen paa Haalogaland mellem Haarek og Aasmund Grankellsson	624
—	Magnus, Kongens Søn med Alfhild, født	666
—	Olaf sender Thorarin Nevjulfsson til Island, for at bede om Grimeø m. m. men forgjæves	700—702
—	Christenretten i Gulathinget vedtages paa Mostrarthing	629
—	Aasmund dræber Aasbjørn Selsbane	626
—	Leif Assursson, Gille Lagmand og flere Færøinger besøge Olaf og hylde ham	683—685
—	Olaf drager til Viken og Rigsgrændsen	630
—	Einar Thambeskelve kommer tilbage til Throndhjem	662
—	Olaf overvintrer paa Oplandene	631
—	Ketil Kalf paa Ringenes gift med Gunnhild, Sigurd Syrs Datter	659
—	Thord paa Steig gift med Isrid Gudbrandsdatter	659
—	Kong Knut hyldet af Malkolm Keneds Søn i Skotland og hans Dattersøn Duncan	673, 674
—	Olaf drager til Tunsberg	675
—	Stein Skaftesson, Thorodd Snorresson, Gelle Thorkelsson og Egil Hallsson besøge Olaf	702
—	Thora Thorbergsdatter paa Giske død	706
—	Knut sender Gesandter til Olaf for at byde ham at underkaste sig	675—677
—	Aaslak og Skjalg Erlingssønner til Knut	677
—	Olaf sender Gesandter til Kong Anund i Sverige	678
—	Knut kommer til Danmark	678
—	(Vinter) Anund bereiser Vestergautland, og Olaf drager til Sarpsborg	679
—	Knuts Gesandtskab til Anund	679
1026.	Olafs og Anunds Sammenkomst i Kongehelle og Forbund	679
—	Olaf sender Bud til Færøerne efter en af sine Hirdmænd	686
—	Gelle Thorkelsson til Island	703
—	Knut drager i Pilegrimsreise til Rom	680
—	Olaf drager nordover	680
—	Olaf paa Lygren. Thoralf af Dimun dræbt	686—688
—	Olaf til Nidaros	689
—	Ulf Jarl søger at gjøre sig uafhængig i Danmark	725
—	Sighvat Skald reiser til Nordmandie	729
—	Thore Hunds Bjarmelandstog. Karles Drab	710—715
—	Stein Skaftesson dræber en Aarmand, lyses utlæg, og modtages paa Giske	706
—	Thorodd Snorresson drager til Jemteland	720
1027.	Olaf udbyder Leding. Thore Hund drager til Knut	715—718
—	Haareks og Aasmunds Trist	718
—	Olafs Underhandlinger med Arnungerne angaaende Thorberg Arneson	708, 709
—	(Vaar) Olafs Tog mod Danmark. Thing paa Hero. Karl Mørske til Færøerne	689, 725
—	(Paaske) Knut i Rom ved Keiser Konrads Kroning	738
—	Thormod Kolbrunarskald drager fra Grønland til Norge. Knut vender tilbage til England	729
—	Sighvat Skald fra Rouen til England	729
—	Olaf og Anund herje Sjæland og Skaane	729, 731
—	Knut drager med en Hær til Danmark	729
—	Slaget i Helgeaa	732—735
—	Olaf og Anund til Barvik	736
—	29 September. Ulf Jarls Drab	737
—	Den svensk-norske Flaade opløst. Olaf sender sine Skibe til Kalmar og drager over Land til Norge	740
—	Knut drager tilbage til England	741
—	Erling Skjalgsson til Norge med danske Agenter	741
—	Sighvat kommer tilbage til Olaf i Sarpsborg	742
1028.	Olaf overvintrer i Sarpsborg	740

		Side
Aar 1028.	Olaf reiser om paa Oplandene	743
» —	Bjørn Aarmands Forjagelse og Olvesønnernes Drab	743—746
» —	Haarek indebrænder Grankell	746
» —	Karl Mørskes Drab	690—692
» —	Knuts Tog til Norge	747
» —	**Knut tages til Konge paa Ørething**	748
» —	Haakon Jarl indsættes til Regent	749
» —	Einar Thambarskelve hylder Knut	749
» —	Knut hyldes i Viken og vender tilbage til Danmark	750
» —	Olaf drager fra Viken langs Kysten nordefter	751
» —	21 Decbr. Slag ved Utstein; Erling Skjalgssøns Fald	752
» —	Olaf drager til Borgund og gjennem Slygsfjord til Tafjorden	755
» —	Olafs Flugt gjennem Valdalen til Lesje	756—760
» —	Olaf drager til Sverige	761—763
» 1029.	(Vaar) Knut drager til England	750
» —	Kalf Arnesøn til Knut	765
» —	Olaf drager til Rusland	763
» —	Mælkolm Mælbrigdesøn Konge af Skotland, død	854
» —	Thorkell Eyjulfssøns Død	861
» —	Gudleif Gudlaugssøn kommer til Amerika og finder Bjørn Breidvikingekappe	462
» —	Bruse Jarl afstaar ⅓ af Orknøerne til Thorfinn	658
» —	Thrond i Gøte overvælder Leif Assurssøn	693
» —	Haakon Jarl drager fra Norge til England	766
» —	(November) Haakon Jarl forlader England	766
» 1030.	Haakon Jarls Død	767
» —	Olaf hos Jaroslav	769
» —	Bjørn Stallare drager til Olaf	770
» —	Einar Thambarskelve drager til England	772
» —	Olaf forlader Rusland og kommer til Gotland	774
» —	Olaf kommer til Svithjod	776
» —	(Juni) Olafs Tog til Norge	777—780
» —	27 August. Olaf kommer til Sunl i Verdalen	780
» —	30 August. Mønstringen ved Stav, og Opbrud til henimod Stiklestad	781—787
» —	31 August. Slag ved Stiklestad, Olafs Død	788—805
» —	Skafte Lovsigemands Død	862
» —	1 September. Olafs Lig begravet foreløbigt	807
» —	**Sven Alfivesøn** kommer til Nidaros, og hyldes som Konge	813, 814
» —	Sven Alfivesøns Lovgivning	815—821
» —	Einar Thambarskelve kommer tilbage	723, 822
» 1031.	Rygter om Olafs Hellighed	822
» —	Snorre Godes Død	862
» —	Biskop Grimkell kommer til Throndhjem	823
» —	(Juli) Olafs Lig opgraves	824
» —	3 August. Olaf erklæres for en Helgen	825
1031—1032.	Uaar og Misfornøielse i Norge	830
» —	Karl Vesæle til Rusland	831
» 1033.	Karl Vesæle i Nidaros	835
» —	Tryggve Olafsøn fremstaar, og fældes i Slaget i Soknesund	830, 831
» —	Bønderne i Throndhjem sætte sig op mod Sven	832
» —	Sven drager til det sydlige Norge	833
» 1033.	Thorgils Thordssøns Død	862
1033—1034.	Fiendtligheder mellem Knut og Robert af Normandie	832—833
» 1034.	Mælkolm, Kenèds Søn (Karl) Konge af Skotland dræbt	856
» —	Sammenkomster mellem Thrøndernes Høvdinger. Kalf Arnesøn og Einar m. fl. drage til Rusland for at hente Magnus Olafssøn	836
» 1035.	Magnus Olafssøn drager over Svithjod til Norge	837
» —	**Magnus Olafssøn** tages til Konge paa Ørething	838
» —	Sven Alfivesøn til Danmark	839
» —	Magnus drager langs Kysten til Rigsgrændsen, og hyldes overalt	839

			Side
Aar 1035.	12 November.	Knut den mægtiges Død	839
»	—	Uroligheder i England. Harald Harefod tilriver sig Regjeringen	840
»	—	Hardeknut, Konge i Danmark	839
»	—	Ragnvald Brusesøn Jarl paa Orknø	857
»	—	Thrond i Gøte paa Færøerne død; Leif Assursøn tager Øerne til Len af Magnus	861
»	1036.	Sven Alfivesøns Død	839
1036—38.		Krig mellem Magnus og Hardeknut	839—840
»	1038.	Forlig i Brennøerne	840—843
»	1039.	Magnus vender tilbage til Throndhjem, benaader Kolgrim	845, 846
»	—	Haarek paa Thjottø dræbt	848
»	—	Gjestebud paa Haug. Kalf Arnesøn forlader Landet	947
»	1040.	17 Marts. Harald Harefod død. Hardeknut Konge i England	863
»	—	Duncan Mælkolms Søn dræbt af Macbeth Finnlaichs Søn, der bliver Konge i Skotland under Thorfinn Jarl	858
»	—	Uroligheder i Norge. Magnus capitulerer; Lovforbedringer i Langøsund	849—853
»	1042.	8 Juni. Hardeknuts Død. Magnus bestiger Danmarks Throne	865

Slægt-Tavler.

1.

De sidste Hleidrekongers Æt.

Fridleif.

Frode Frøkne. c. 690.

Ingjald Starkadsfostre. c. 710.

Nørek Hnøggvanbauge. — Valdar.

Frode. — Halfdan Snjalle, g. m. Moald digre. — Gudrød, g. m. Aasa, Ingjald Ildraads Datter.

Halfdan. — Ivar Vidfadme.

Helge hvasse. Nørek Slengvandbauge, g. m. Aud.

Harald Hildetand, † c. 730.

2.

Den rogalandske Konge-Æt.

Harald, K. paa Agder og Rogaland.

Vikar.

Vatnar.

Snjall. — Hjald.

Einar.

Olve Barnakarl, Viking. c. 800.

Einar.

Olaf breid.

Thormod Skafte, Landnamsmand paa Island. c. 880.

3.

Den hordske Konge-Æt.

Josur, K. paa Hordaland.

Hjor, K. paa Hordaland.

Hjerleif den kvennsame, K. paa Hordaland. 690 - 7[illegible].

Hjerolf. — Half, Vikinge-Konge i Norge. 700—720. — [illegible].

Hjor, K. paa Hordaland. 720—740. — Ublaud.

Flein, Skald. 770—790. — Høgne hvite.

Hjor, K. paa Hordaland. 810—830. — Ulf Skjalge, Landnamsmand paa Island. c. 880.

Geirmund og Haamund Heljarskinn, Landnamsmænd paa Island. c. 880.

4.

Ynglinge-Ættens ældste Medlemmer i Norge og Jylland.

- Halfdan hvitbein. c. 710. k. Aase, Datter af Eystein onde.
  - Eystein Fret. k. Hilde, Datter af Erik Agnarsson paa Vestfold. c. 730.
    - Halfdan milde. K. paa Vestfold. k. Lif, Datter af Dag paa Vestmare. c. 780.
      - Gudrød (Godfrid) Veidekonge; Konge paa Vestfold, Hedemarken, Thoten, Hadeland saa vel som i Sønderjylland. † 810.
        - N. N.
          - Guthorm. † 854.
        - Olaf Geirstad-Alf, Konge paa Vestfold. † c. 840.
          - Ragnvald. † c. 850.
        - Erik *I.* K. i Sønderjylland. † 854.
          - N. N.
            - Erik *II.* K. i Jylland.
              - Ragnhild, gift med Harald Haarfagre.
        - Halfdan svarte, K. i Agder, Vestfold m. m. Sagn. † 860.
          - Harald Haarfagre, fød 850.
      - N. N.
        - Heming, K. i Sønderjylland. † 812.
  - Gudrød.
    - Olaf.
      - Helge.
        - Ingjald.
          - Olaf hvite, K. i Dublin 852.

5.

Den oplandske Æt.

- Eystein onde, K. paa Hedemarken, i Throndhjem m. m. c. 710.
  - Høgne.
    - Eystein.
      - Sigtrygg.
      - Eystein. † c. 830.
        - Høgne.
        - Frede, † 860.
  - Aasa, gift med Halfdan hvitbein, se No. 4.

6.

Den alfheimske Æt.

- Alfgeir, K. paa Alfheime.
  - Gandalf.
    - Alf.
      - (?) Alfgeir.
        - Gandalf.
          - Hysing.
          - Helsing.
          - Hake. † 860.
    - Alfarin.
    - Alfhild, g. m. Sigurd Ring.

7.

Den sidste sognske Konge- og Jarle-Æt.

- Hundolf Jarl.
  - Atle Jarl mjove paa Gaule. † c. 900.
    - Haastein, Landnamsmand paa Island. c. 900.
      - Olve.
      - Atle.
        - Thord.
          - Thorgils Arrebeinsstjup, † 1033.
    - Herstein. † c. 870.
    - Holmstein. † c. 871.
    - Solveig.
  - Solvar, gift med Harald Guldskegg, K. i Sogn.
    - Ragnhild, g. m. K. Halfdan svarte.
    - Thurid, g. m. Ketill helluflage.
      - Ævar, Landnamsmand paa Island.

8.

Harald Haarfagres fornemste Sønner og deres Ætlinger.

1. med Ragnhild af Jolland.

- **Erik Blodøxe,** N. K. ÷ 950, g. m. Gunnhild Aasuresdatter.
  - Ragnvald. ÷ 934.
  - Guthorm. ÷ 953.
  - Gamle. ÷ 955.
  - **Harald Graafeld,** N. K. ÷ 965.
  - Erling. ÷ 963.
  - Sigurd Slefa. ÷ 961.
  - [illegible] ÷ [illegible]
  - Ragnhild, g. m. Arnfinn Jarl paa Orknø, se No. 11

2. med Aasa, Hakon Jarls Datter (den throndhj. Linje).

- Halfdan hvite.
- Halfdan svarte. ÷ 931.
- Sigfrid. ÷ 931.

3. med Svanhild, Eystein Jarls Datter (den vikske Linje).

- Olaf, K. i Viken. ÷ 934.
  - Tryggve, K. i Viken. ÷ 963.
    - Ingebjørg, g. m. Ragnvald Jarl i Skara.
    - Astrid, g. m. Erling Skjalgsson.
    - **Olaf,** N. K. ÷ 1000.
      - Tryggve. ÷ 1033.
      - Harald. ÷ 999.
- Bjørn Farmand, K. i Vestfold. ÷ 927.
  - Gudrød, K. i Vestfold. ÷ 963.
    - Harald Grenske. ÷ 995.
      - **Olaf den hellige,** N. K. ÷ 1030.
        - Ulfhild.
        - **Magnus den gode,** N. K.
- Sigtrygg.

4. med Alfhild, Ring Dagssons Datter (den hedemarkske Linje).

- Ring.
  - Dag.
    - Hrørek, K. paa Hedemarken. ÷ 1021.
    - Ring, K. paa Hedemarken.
      - Dag, Herre i Vatsbo.
      - Eimund, Væring i Rusland.
- Dag.
- Ragnar.

5. med Snefrid (den hadelandske eller ringerikske Linje).

- Halfdan. ÷ 890.
- Gudrød.
- Sigurd.
  - Halfdan.
    - Sigurd Syr, K. paa Ringerike. ÷ 1018.
      - Guthorm.
      - Halfdan.
      - **Harald,** N. K. ÷ 1066.
      - Gunnhild, g. m. Ketil paa Ringenes.
        - Guthorm.
- Ragnvald Rettilbeine.
  - N. N.
    - Eyvind Kelda. ÷ 998.

6. med Thora Mosterstang.

- **Haakon d. gode,** N. K. ÷ 961.
  - Thora.

9.

Harald Haarfagres Døttre og deres Linjer.

- Ingebjørg, gift med Haakon Jarl.
  - Gunnhild, gift med Finn Skjalge, se No. 12.
    - Eyvind Skaldespilder.
      - Haarek i Thjotta. ÷ 1039.
- Aaluf, gift med Thore Mørejarl.
  - Bergljot, gift med Sigurd Ladejarl, se No. 10.
    - Haakon Ladejarl. ÷ 995.
- Ingegerd.

10.

Ladejarlernes Æt.

Grjotgard Herlaugsson, Naumdølajarl, stammede fra Herse Jarl og Seming.

Haakon Ladejarl, † c. 900.

- Aasa, gift med Kong Harald.
- Sigurd Ladejarl, gift med Bergljot, Thore Jarls Datter. † 962.
  - Haakon Ladejarl, † c. 995.
    - Erik Jarl, † 1023. gift med Gyda, K. Svens Datter.
      - Haakon Jarl, † 1030. gift med Gunnhild, K. Knuts Systerdatter.
        - Bothild.
    - Svein Jarl, † 1016. gift med Holmfrid Eriksdatter.
      - Sigrid, gift med Aaslak Erlingsson.
      - Gunnhild, gift med Anund Sviakonge, siden med Sven Ulfsson, Danekonge.
    - Heming.
    - Erling, † 986.
    - Erlend, † 995.
    - Bergljot, gift med Einar Thambarskelve.
      - Eindride.
    - Ragnhild, gift med Tidende-Skofte.
      - Eilif.
        - Orm Jarl.
- Grjotgard, † c. 963.
  - Rannveig, gift med Thorgrim.
    - Ljot.
    - Aasdis, g. m. Uspak Usvifersson.
      - Ulf Stallare.

Usvifer.

- Uspak Usvifersson.
- Gudrun, g. m. Bolle Thorleiksson.

11.

Mørejarlernes Æt.

Ivar Oplændingejarl.

Eystein Glumra.

Ragnvald Mørejarl, † 890. — Sigurd Orknøjarl, † 871.

Børn af Ragnvald Mørejarl:

- Ivar, † 870.
- Thore den tause, Mørejarl, g. m. Alof, Harald Haarfagres Datter.
  - Bergljot, g. m. Sigurd Ladejarl.
    - Haakon Ladejarl, † 995.
      - Ulvkel(?) den spake.
        - Ulfrak, g. m. Aasis, se No. 10.
          - Ulf Stallare.
  - Aasis, g. m. [illegible] den gamle, Land[illegible].
    - [illegible]
- Gange Rolf, Jarl i Nordmandie, † 931.
  - Kathlin, g. m. K. Biolan.
    - Ridbiorg, g. m. Helge Ottarsøn.
      - Einar Skaaleglam.
  - William Longaspada, Jarl i Nordmandie, † 942.
    - Richard I. Jarl i Nordmandie, † 1002.
      - Richard II. Jarl i Nordmandie, † 1026.
        - Richard III. † 1028.
        - Robert, Djevelen, † 1035.
          - William Bastard, K. i England, † 1087.
      - Emma, g. m. K. Ædelred og K. Knut.
        - Edward, K. i England, † 1066.
        - Hardeknut, K. i Danmark og England, † 1042.
  - Geirlaug, g. m. William Greve af Poitiers.
- Hallad.
- Rollaug, Landnamsmand paa Island.
  - Aesur Keillisel.
    - Thordis, g. m. Thorstein Bødvarsøn.
      - Sidu-Hall, Høvding paa Island.
- Torv-Einar, Jarl paa Orknøerne, † c. 910.
  - Thorfinn Hausakljuf, Jarl paa Orknø, † c. 963.
    - Arnfinn, Jarl, g. m. Ragnhild, Erik Blodøxes Datter.
    - Haavard, gift med Ragnhild.
    - Ljot, gift med Ragnhild.
    - Skule.
    - Lodve, Jarl, † c. 980.
      - Sigurd digre, Orknø-Jarl, † 1014, g. m. en Datter af Mælkolm Skottekonge.
        - Hvelp eller Hunde, † c. 998.
        - Sumarlide, Jarl, † c. 1015.
        - Bruse, Jarl, † 1031.
        - Einar Jarl, † 1020.
        - Thorfinn Jarl, † c. 1064, g. m. Ingebjorg, Finn Arnesøns Datter.

Søn af Sigurd Orknøjarl:

- Guthorm Orknøjarl, † 875.

12.

Berdlu-Kaares og Kveldulfs Æt.

Brunda-Bjaalfe. — Kaare Vemundsson i Berdla.

Ulf, kaldet Kveld-Ulf, † 878, gift med Salbjorg. — Olve Hnuva, Skald. — Eyvind lambe, g. m. Sigrid i Sandnes.

Thorolf, † 877, g. m. Sigrid i Sandnes. — Skallagrim, Landnamsmand. — Finn skjalge, g. m. Gunnhild Halfdansdatter, se No. 9. — Geirlaug eller Rannveig, g. m. Sighvat rode, Landnamsmand.

Thorolf, † 926. — Egill, † c. 990. — Sigmund.

Thordis, g. m. Grim Lovsigemand. — Thorgerd, g. m. Olaf Paa. — Thorstein paa Borg. — Eyvind Skaldespilder, † c. 990. — Njaal. Sigurd. Thora. — Mord gygja. — Sigfus.

Helga den fagre. — Skule Thorsteinsson. — Haarek i Thjotta, † 1039. — Aastrid, g. m. Ragnvald i Sverige, og siden med K. Emund slemme. — Unn, g. m. Valgard. — Thraain, † 991.

Einar fluga. Svein. Finn. — Steinkell Ragnvaldsson, K. i Sverige. — Mord. — Hoskuld Hvitanesgode, † 1011.

13.

De gamle firdafylkske Kongers Æt.

Audbjorn, K. i Firdafylke c. 850. — Brage Boddason, Skald, g. m. Lofthona, Datter af Erp lutande.

Roald Firda-Jarl. — Arinbjorn Jarl eller Herse, gift med Aastrid.

Thora Hladhaand, g. m. Bjorn, Son af Brynjulf, Herse paa Aurland. — Thore Herse, gift med Arnthrud. — Lofthona, g. m. Thorstein Thordsson.

Aasgerd, gift med 1. Thorolf Skallagrimsson. 2 Egill Skallagrimsson. — Arinbjorn Herse, † 965. — Hrosskell, Landnamsmand.

Hallkell.

Tind, Skald. — Illuge svarte.

Hermund. — Gunnlaug Ormstunga, † 1012.

14.

Eyvind Austmands og Kræklingernes Slægt.

Rolf, Søn af K. Ingjald Starkadsfostre. — Rolf Aa fra i Gautland. — Erling knyte. — Sighvat i Lier..

Hlif, . . . gift med . . . **Bjørn**, denne . 2. gift med . Helga. — Ønbott kraaka i Hvinesfjord, . gift med . Signy.

Eyvind Austmand, g. m. Rafarta, Datter af K. Kjarval paa Island.

Helge magre, Landnamsmand paa Island, g. m. Thorunn Hyrna, Ketil Flatnefs Datter.

Ingunn, g. m. Haamund Heljarskind, Landnamsmand. — Rolf. — Ingjald paa Tveraa.

Eyjulf Ruga, g. m. Aastrid Vigfusdatter fra Vors, se No. 19.

Viga-Glum.

Thrond mjokſiglande, Landnamsmand.

Helga, g. m. Thormed Skafte.

Thorvar, g. m. Thorodd Gode i Ølvus.

Skafte Lovsigemand, † 1030.

Stein.

Aasgrim, Landnamsmand, g. m. Geirhild, Datter af Erik i Siredal. — Aasmund, Landnamsmand i Kræklingalid.

Ellida-Grim, g. m. Jorunn Teitsdatter.

Aasgrim Ellidagrimsson, † c. 1015.

Helga, g. m. Thorgils Arrebeinsstjup, se No. 7.

15.

Lodbroke-Ætten i Sverige og Danmark.

Radbard, K. i Gardarike, g. m. Aud, Ivar Vidfadmes Datter, se No. 1.

Randver.

Sigurd Ring, † c. 760.

Ragnar Lodbrok, † c. 800.

Bjorn Jernside, K. i Sverige.

- Erik, K. i Sverige.
  - Bjorn paa Hauge, K. i Sigtuna.
    - Olaf i Sigtun.
      - (?) Ring, c. 936, se I. 581.
        - Erik.
        - Emund.
          - Gyrid, g. m. Harald Blaatand.
          - Bjorn, kaldet Styrbjorn, Høvding i Jomsborg, † 985, g. m. Thyre, Harald Gormsøns Dat.
            - Thorgils Sprakalegg.
              - Ulf Jarl, † 1027, g. m. Æstrid.
                - Sven Ulfsøn, D. K.
              - Eilif.
                - Bjorn.
              - Gyda, g. m. Godwine.
                - Aasbjorn Jarl.
              - Bjorn.
                - Sigurd digre, Jarl i Northumberland.
    - (?) Erik, se I. 581.
  - Anund eller Emund, K. i Uppsala.
    - Erik Emundsøn, Sv. K., † c. 906.
      - Bjorn gamle, † c. 956, Sv. K.
        - Olaf.
        - Erik Seirsæl, K. i Sv. og Danm., † 995, g. m. 1. Sigrid Storraade, 2. Gunnhild, Boleslavs Datter.
          - 1. Olaf Skotkonung, Sv. K., † 1024/5.
            - Anund Jakob, K. i S., † 1052, gift med Gunnhild, Svein Jarls Datter.
            - Emund Slemme, K. i S. † c. 1055.
            - Ingegerd, g. m. Jaroslav i Rusland.
            - Aastrid, g. m. Olaf d. hellige.
              - Ulfhild.
          - 1. Holmfrid, g. m. Svein Jarl.
            - Gunnhild, g. m. 1. Anund, K. i S. 2. Sven, K. i D.
            - Sigrid, g. m. Aaslak, Erling Skjalgssøns Søn.
- Refil, Hærkonge.
  - Erik, K. i Sverige.

Sigurd Orm i Øie, K. i Danavelde, eller Sælund, Skaane, Halland, Viken m. m., † c. 820.

- Hardeknut, Danekonge.
  - Gorm (Gudrum) den gamle, Danekonge, † 936, gift med Thyre Danebot.
    - Knut Dana-Aast, † 936.
      - Guld-Harald. † 965.
    - Harald Blaatand, Danekonge, † 1. Nov. 986, g. m. Gyrid, Styrbjørns Søster.
      - Sven Tjugueskegg, Danekonge, † 3. Febr. 1014, g. m. 1. Gunnhild, Boleslavs Datter, 2. Sigrid Storraade.
        - 1. Harald, Danekonge, † 1018.
        - 1. Knut den mægtige, Danmarks, Englands og Norges K., † 11. Nov. 1035. g. m. Emma, 2. Frille Ælfgifu.
          - 1. Hardeknut, K. i D. og Engl. † 1042.
          - 1. Gunnhild, g. 1036 m. Keiser Henrik III. † 1038.
          - 2. Harald, Harefod, K. i England, † 1040.
          - Sven, K. i N. † 1036.
        - 1. Gyda, gift med Erik Jarl.
          - Haakon Jarl, gift med — — — Gunnhild, g. m. 2. Harald Jarl.
            - Bothild.
        - 2. Æstrid, g. m. 1. Ulf Jarl, 2. Robert af Normandie.
        - N. N. Datter, g. m. Wyrtgeorn (Briatsheslav?)
          - Gunnhild, g. m. 2. Harald Jarl.
            - Heming.
            - Thorkell.
      - Gunnhild, g. m. Palne, † 13. Nov. 1002.
      - Thyre, g. m. 1. Styrbjorn, 2. Boleslav, 3. Olaf Tryggvesøn.

16.

Ketil Flatnefs Æt.

Vikar, K. paa Rogaland, se No. 2. — Eylaug, Herse i Sogn.

Vatnar. — Thorgerd.

Snjall. Hjald, . . . gift med . . Hervar.

Viking Skaanøyjarstelme. — Vebrar-Grim, Herse i Sogn.

Vemund gamle, Herse. — Velaug, . gift med Bjorn Buna, Herse i Sogn.

Frode. — Ketil Flatnef. — Hrapp. — Helge.

Orm af Gaule, g. m. Oeeny, Datter af Thorbjorn af Gaule. — Hallveig, g. m. Ingulf, Islands forste Bebygger. — Thord Skegge, se *I.* 541, 542. — Orlyg. — Helge.

Loft, Landnamsmand. — Bjorn austrøne, Landnamsmand. — Helge Bjola, Landnamsm. — Aud Djupaudga, g. m. Olaf hvite, K. i Dublin, se No. 4. — Thorunn, g. m. Helge magre, Landnamsm. se No. 14. — Jorunn, g. m. Thorstein, Landnamsm. — Hoyangs-Bjorn, Herse i Sogn.

Kjallak. — Ottar. — Thorstein Rode, K. i Skotland. — Gudlaug, Landnamsm. — Thorgils, Landnamsm. — Asjur, Landnamsm.

Bjorn. — Helge, g. m. Nidbjorg, Datterdatter af Gangerolf, se No. 11. — Groa, g. m. Duncan af Katanes. — Aaluf, g. paa Færoerne. — Osk. — Thorhild. — Vigdis. — Olaf Feilan, Landnamsm. — Thorgerd, gift med Dala-Koll. — Thord Freysgode.

Einar Skaaleglam, Skald. — Usvifer spake. — Grelad, g. m. Thorfinn *I.* Jarl. — Thorbjorn Gotekegg. — Sigmund. — Thord Gelle. — Hoskuld. — Flose, kaldet Brand-Flose, † c. 1020.

Uspak. — Gudrun, g. m. Thord, Bolle, Thorkell Eyjulfsson o. fl. — Throend i Gota. — Thorlaak. — Breste. — Beine. — Eyjulf graa. — Olaf Paa, † 1006. — Thorleik.

Sigurd. — Thord laage. — Sigmund, Herre over Færoerne, † 1002, g. m. Thurid. — Thore, † 1002. — Thorkell, g. m. Gudrun. — Kjartan Olafsson. — Thurid. — Bolle, g. m. Gudrun Usvifersdatter.

Gelle. — Barde, kaldet Vigabarde.

Thoralf af Dimun, † 1026. — Steingrim. — Thora, g. m. Leif Asursson.

Sigmund.

17.

Snorre Godes Slægt.

Ørnulf Fiskreke.

Thorolf Mostrarskegg, Landnamsmand.

Hallstein Thorskefjordsgode, g. m. Osk, Thorstein Rodes Datter, se No. 16. — Thorstein Thorskabit, g. m. Thora, Olaf Feilans Datter.

Thorstein Surt. — Thorgrim Thorsnesgode, † 964, g. m. Thordis Sursdatter. — Bork digre, g. m. Thordis Sursdatter.

Snorre Gode, † 1031. — Thurid, g. m. Thorodd Skattkaupande.

Halldor. — Thorodd. — Aud, g. m. 1. Vigabarde, 2. Sigurd, Søn af Thore Hund. — Thurid. — Kjartan paa Frodaa.

18.

Horde-Kaares Æt.

Horda-Kaare. — N. N.

Thorleif spake. — Agmund. — Olmod gamle. — Thord. — Aasbjorn. — Reidar.

Thore, indebrændt af Sigrid Storraade 995. — Thorolf Skjalg. — Aaskell. — Klypp Herse, gift med Aaluf. — Jærnskegge af Yrje, † 997. — Styrkaar.

Sigrid, g. m. 1. Olve paa Egg, 2. Kalf Arnesson. — Thore Hund. — Sigurd gift med Sigrid. — Erling Skjalgsson, g. m. Aastrid Tryggvedatter. — Aaslak Fitjaskalle, † 1028. — Gudrun, g. m. Olaf Tryggvesson. — Eindride.

Sigurd, g. m. Aud, Snorre Godes Datter. — Aasbjorn Selsbane. — Einar Thambarskelve, g. m. Bergljot, Haakon Ladejarls Datter, se No. 10.

Skjalg. — Aaslak, g. m. Gunnhild, Svein Jarls Datter. — Sigurd. — Thore. — Ragnhild, g. m. Thorberg Arnesson. — Eindride.

Eystein Orre. — Thora.

19.

Vikinge-Kaares Æt.

Ivar Beitil.
- Ulfeig Burlufot.
  - Gudbjorg.
    - Gudbrand Kula, g. m. Ulfhild.
      - Aasta, gift med 1. Harald grenske. 2. Sigurd Syr.
        - 1. K. Olaf d. hellige, 2. K. Harald Sigurdsøn.
  - Anund Træfod, Landnamsm., g. m. Thordis, og hun siden g. m. Audun skakul.
    - Thorgrim Hærukoll.
      - Aasmund Hærulang.
        - Grettir sterke.
    - Thora Moshals.
      - Ulfhild, g. m. Gudbrand Kula.
        - Aasta (see above).
        - Thorid, gift med Thord paa Steig.
          - Thore paa Steig.
        - Thorny, gift med Vebjorn paa Huseby.
          - Orm.
          - Hallvard d. hellige, † 1011.

Hundasteinar, Jarl i England, g. m. Aaluf, Lodbroks Datter.
- Bjorn.
  - Audun skakul (see above).
    - Aasgeir.
      - Kalf.
      - Refna, g. m. Kjartan Olafsøn.
        - Gissur hvite.
          - Vilborg, gift med Hjalte Skeggesøn.
          - Thorkatla, g. m. Mord Valgardsøn.
          - Isleif, Biskop, † 1080.
- Sigurd.
  - Vikinge-Kaare.
    - Bodvar.
      - Aaluf, g. m. Leit Ketilbjornsøn.
        - Gissur hvite (see above).
        - Jorun.
          - Aasgrim Ellidagrimsøn.
            - Thorhalla, g. m. Helge Njaalsøn.
    - Erik Bjodaskalle.
      - Sigurd, Jostein, Karlshoved, Thorkell Dyrdill.
      - Aastrid, g. m. 1. K. Tryggve, 2. Lodin.
        - 1. K. Olaf Tryggvesøn.
        - 1. Aastrid, g. m. Erling Skjalgsøn.
        - 1. Ingebjorg, g. m. Ragnvald Jarl i Skara.
        - 2. Thorkell Nefja.
        - 2. Ingerid, gift med Thorgeir.
        - 2. Ingegerd, gift med Hyrning.
    - Vigfus paa Vors.
      - Aastrid, g. m. Eyjulf Ruga, se N. 11
        - Viga-Glum.
          - Vigfus.
- Josgerd, g. m. Thore Jarl i Vermeland.

20.

Sigrid Storraades Slægt.

Skoglar-Toste.
- Ulf Jarl.
  - Ragnvald Jarl i Skara, g. m. Ingebjorg Tryggvesdatter.
    - Ulf.
    - Eilif Jarl.
- Sigrid Storraade, gift 1. med K. Erik Seirsæl, 2. med K. Sven Tjugeskegg.
  - 1. Olaf Skotkonung, K. i Sverige.
    - Ingegerd, g. m. Jaroslav af Holmgard.
    - Anund Jakob, Sv. K.
    - Aastrid, g. m. Olaf d. hellige.
  - 1. Holmfrid, g. m. Svein Jarl.
  - 2. Estrid, g. m. 1. Ulf Jarl, 2. Robert af Nordmandie.
    - 1. Sven Ulfsøn.

21.

Arnunga-Ætten.

Finnvid Fundne.

Thorarin Bullibak.

Arnvid.

Arnmod Jarl.

Arne, † c. 1021.

- Kalf paa Egg, g. m. Sigrid, Thore Hunds Syster.
  - Eystein Orre, † 1066.
- Thorberg paa Giske, g. m. Ragnhild, Erling Skjalgsøns Dr.
  - Thora, fød 1024.
- Kolbjørn, † 1030.
- Finn paa Yrje.
  - Ingebjørg, g. m. 1. Thorfinn Jarl, 2. Mælkolm Keanmor, K. i Skotland.
- Arne, g. m. Geirthrud, Erling Skjalgsøns Dat.
- Ragnhild, g. m. Haarek i Thjotta.

22.

Skotske Maormors og Konger af Moray-Ætten.

Ruairi, Maormor af Moray.

- Finnlaich, Maormor af Moray, førte ogsaa Kongetitel, † 1020.
  - Macbeth, eller Macbeoth, Maormor af Moray, K. i Skotland, † 1057.
- Mælbrigde.
  - Mælkolm, Maormor af Moray, K. af Skotland, † 1029.
    - N. N. Datter, g. m. Sigurd Jarl paa Orknøerne.
      - Thorfinn Jarl, c. † 1064.
  - Gilcomgain.
    - Lulach, K. i Skotland, † 1058.
      - Mælsnecthan, K. af Moray, † 1085.

Forklaring over Kartet.

De tre Hoveddele, hvoraf Norge i legislatorisk Henseende kom til at bestaa, efter at alle dets Fylker og Landskaber havde antaget en af de tre Hovedlove, Frostathingsloven, Gulathingsloven og Eidsivathingsloven, ere her saaledes betegnede at

hele den Strækning hvor Frostathingsloven gjaldt (Jemteland og Herdalen undtagen, der først senere forenedes med Norge) er betegnet med **Blaat.**

Hele den Strækning, hvor Gulathingsloven gjaldt, er betegnet med **Guult.**

Hele den Strækning, hvor den oprindelige Eidsivathingslov gjaldt, er betegnet med **Rødt.**

Men af Frostathingslagen var det kun Thrøndelagens 8 Fylker, der udgjorde den oprindelige Thingforening. Disse ere her særskilt afgrændsede med **Bruunt.** Da der ej var Rum til deres Navne, ere de betegnede med Tal, saaledes:

1. Strindafylke. 2. Orkdølafylke. 3. Gauldølafylke. 4. Stjordølafylke.
(Disse vare „Ud-Thrøndernes Fylker").
5. Skeynafylke. 6. Verdølafylke. 7. Eynafylke. 8. Sparbyggjafylke.
(Disse vare „Ind-Thrøndernes Fylker").

Til denne Thingforening sluttede sig siden følgende Fylker:

9. Naumdølafylke. 10. Nordmørafylke. 11. Raumsdølafylke.

Haalogaland, der ligeledes er betegnet med blaat, fordi Frostathingsloven gjaldt der, dannede et eget Fylke for sig, der aldrig tilhørte Thingforeningen. Dette har man søgt at antyde ved at anbringe en særegen Grændse.

Hvad de to øvrige Lovgivningsdistrikter angaar, har man søgt at skjelne mellem de egentlige Fylker, der oprindelig udgjorde Hoved-Thingforeninger, eller tidligt sluttede sig til de bestaaende, og de øvre Dal-Distrikter, der henfortes under Fællesbenævnelsen „Oplande", og oprindelig ej betragtedes som egentlige Fylker, men deels kun som Udverter paa disse, f. Ex. Valdres og Haddingjadal paa Sogn, deels som særegne, fra Thingforeningerne adskilte, Bi-Landskaber, der først sildigere sluttede sig til dem. Disse, nemlig Setr

(Setersdalen), Thelamark (Thelemarken) med Grenland, Haddingjadal, Valdres, Dalerne (den øvre Deel af Gudbrandsdalen og Østerdalen) ere her ej, som Fylkerne, betegnede med Tal, men med Navnene selv, og indcirklede med **Grønt.** Af Eidsivalovens Distrikt dannede igjen de tre sydligste Fylker fra de tidligste Tider en særegen Afdeling, den saakaldte **Viken,** der endog senere aldeles udsondrede sig som en egen Thingforening, Borgarthingets. Denne er her afgrændset med **Violet.**

Af hine forhen uforbundne Oplande høre **Setr, Haddingjadal** og **Valdres** til Gulathingslagens Distrikt, **Dalerne** og **Thelamark** m. m. til Eidsivalovens, dog saaledes at man, naar der skal skjelnes mellem Viken og Eidsivathingslagen i streng Forstand, maa regne Thelamark og Grenland til den første. Grenlands Kystdistrikt, de saakaldte Vestmare, synes i ældre Tider snart at have været regnede til Vestfold, snart til Grenland: det maatte saaledes afgrændses for sig selv. Senere, da et eget „Grønafylke" oprettedes, kom de til at høre til dette.

Fylkerne i de to Lovgivningsdistrikter ere saaledes betegnede:

Gulathingslagens:

12. Sunnmørafylke. 13. Firdafylke. 14. Sygnafylke. 15. Hørdafylke.
16. Rygjafylke. 17. Egdafylke.

Eidsivathingslagens:

18. Hadafylke. 19. Heinafylke. 20. Raumafylke.

(Disse udgjøre Eidsivathingslagen i streng Forstand).

21. Vestfold. 22. Vingulmark. 23. Ranafylke.

(Disse udgjøre det egentlige Viken).

Rettelser.

Side 344 i første Bind Linje 12 f. n. „Aale frokne" læs „Aale oplandske".
— 637 i første Bind — 6 f. o. „Kong Ludvig" læs „Kong Ludvig den Sarer, Ludvig den Tydskes Søn"; — hvorimod dette sidste Tillæg udgaar S. 638, L. 1 f. o.
— 22 Linje 5 f. n. i Noten „Sudreim" læs „Ullensaker".
— 36 — 5 f. n. „Saxaadalen" læs „Laxaadalen".
— 42 — 14 f. n. „17" læs „16".
— 54 — 1 og 3 f. o. i Noten „994" læs „995".
— 61 — 4 f. n. „ved Aaret 962" læs „strax efter Aaret 963".
— 63 — 12 f. n. i Note (2) „han" læs „den".
— 65 — 2 f. o. „der støttede sig" læs „der, støttende sig".
— 71 — 2 — i Noten „*I.* 5" læs „*IX.* 5".
— 89 — 11 — sin Frænde udgaar.
— 97 — 4 og 7 f. n. i Noten „Bjarne" læs „Bjørn".
— 114 — 6 f. o. „Skeider en Deel" læs „Skeider og en Deel".
— 115 — 10 f. n. i Noten „Omstændeligheder" læs „Omstændigheder".
— 122 — 8 — „Lendermanden" læs „Landnamsmanden".
— 127 — 1 f. o. i Noten „Hun var . . . død" udgaar.
— 129 — 17 f. o. „Datterson" læs „Sønneson".
— 135 — 1 f. n. i Note (2) „Cuilen" læs „Hunde (Cuilen?)".
— 136 — 8 i Noten „986" læs „985".
— 136 — 8 i Noten „samme" læs „følgende".
— 159 — 1 f. o. i Note (2) „1002—1004" læs „1001—1003".
— 183 — 16 — efter „Haand" indskydes „974".
— 193 — 2 — i Note (3) „Grjosgard" læs „Grjotgard".
— 195 — 2 f. n. „989" læs „990".
— 217 — 21 f. o. „han" læs „denne".
— 274 — 1 — „Harald" læs „Hared (Hørd?)".
— 275 — 2 — i Noten „Rinians" læs „Ninians".
— 276 — 2 f. n. i Noten „Olaf Tryggvessøns Saga" læs „ældre Fr. L."
— 285 — 14 — i Noten „190" læs „196".
— — — 12 f. n. i Noten „Danmark" læs „Haarek".
— 288 — 7 i Overskriften „Gulathinget" læs „Viken".
— 299 — 15 f. o. i Overskriften „32" læs „33".
— 311 — 5 f. n. i Noten „997" læs „997—999".
— 333 — 11 f. o. „skal have" læs „skal tilsidst have".
— 378 — 4 f. n. i Noten „særegen" læs „saa særdeles".
— 379 — 4 — og oftere „Thambarskelver" læs „Thambarskelve".
— 380 — 4 f. o. „9" læs „11".
— 387 — 5 — Efter „Erik Jarl 5" indskydes: „Thjodrek Munk giver alle tre tilsammen 70 Skibe".
— 413 — 14 — „Thrond laage" læs „Thord laage".
— 419 — 1 — „senere" læs „tidligere"
— 428 — 7 f. n. „fik" læs „forte"
— 431 — 1 f. o. „1110" læs „1011".
— 441 — 17 — „Skule Jarl" læs „Skule".
— 442 — 6 — i Noten (11) „170" læs „70".
— — — 12 — — „Broder" læs „Brodersøn".
— 475 — 13 f. n. i Noten „51" læs „31".
— 478 — 2 f. o. „dem" læs „ham".
— 482 — 6 f. n. i Note (3) — „1028" læs „1029".
— 483 — 13 f. o. „1024" læs „1023".
— 489 — 10 f. n. i Noten „Aaret for" læs „Aaret før".
— 491 — 12 — i Noten — „1001" læs „1003".
— 501 — 2 — „Selejvolle" læs „Seljevolle".
— 513 — 5 — „Alffiva" læs „Alfiva".
— 525 — 12 f. o. „omgives af" læs „omgiver".
— — — 5 f. n. „Thambaskelver" læs „Thambaskelve".
— 541 — 5 — Henviisningstallet (4) udgaar, og sættes i Stedet for (5) ved „Handelsmænd", medens (5) flyttes ned til „Gotland", i Linje 1 f. n. i Noten rettes (4) til (5) og (5) til (4).

Side 515, Linje 5 og 6 f. o. „havde maattet reise — — — Gudleik —" læs „havde maattet reise derfra med uforrettet Sag, allerede længe ligget paa Luur efter Gudleik med et vel bemandet Langskib".

— 567 — 4 f. n. i Noten „Visevolod eller Viseskald" læs „Vsevolod eller Visevald"

— 569 — 1 — i Noten „de der" læs „de da".

— 589 — 4 f. o. Efter „nødvendig" tilføjes: „men han kunde atter vende tilbage til Throndhjem, for der at tage sit Vintersæde i Nidaros".

— 598 — 4 f. n. i Noten „*II.* 14" læs „*III.* 14".

— 624 — 3 og 4 f. o. „dig og din Frænde" læs „dig og dine Frænder".

— 642 — 12 f. o. i Noten „1035" læs „1085".

— — — 26 — — „skulde man snarest tro" læs „er det ved Sammenligning med det paafølgende Cap. 49 aabenbart".

— — — 17 f. n. i Noten „1028" læs „1029".

— 658 — 6 f. o. „Island" læs „Irland".

— 670 — 7 — „69" læs „68".

— 682 — 6 — „Færøerne" læs „Færøingerne".

— 726 i Note 3 „109" læs „108".

— 742 — 4 f. n. i Noten efter „Ottar svarte" tilføjes: „og i Flatøbogen (*Fornm. S. V.* 233) Berse Skaldtorvasson, uagtet den ogsaa hèr senere tillægges Sighvat"

— 742 — 5 f. n. „Tunsberg" læs „Sarpsborg".

— 748 — 5 „Olaf" læs „Knut".

— 750 Note 2 „Fagrskinna" læs „I Fagrskinna".

— 790 — 7 f. n. „det" læs „dem".

— 805 — 8 f. o. „Field til Field" læs „frá Field til Field".

— — — 8 — „vendte tilbage" læs „vendte om".

— 832 — 10 — „ville" læs „vilde".

I det chronologiske Register til 1ste Bind har den Fejl indsneget sig, at Linjerne: „Rolf Krake i Hleidr og Adils i Svithjod" samt „Godgest, Konge paa Haalogaland" ere henførte til 650 i Stedet for til 550.

Endelig bemerkes med Hensyn til hvad der S. 498 og 499 anføres om Olaf Haraldssøns foregivne Tog op i Mælaren og den ham tillagte Udgravning af Kongssundet eller Søderstrøm ved Stockholm, at jeg, efter at jeg af Hr. Amanuensis Styffe i Stockholm var bleven gjort opmerksom paa, at Lokaliteten, saadan som den i Sagnet angives, meget bedre passer paa Egnen ved „Steket" eller, som det nu urigtigt skrives „Stäket", end paa Egnen ved Stockholm, og at Sagaskriveren muligt kunde have forverlet „Steksund" med „Stoksund" — nærmere har undersøgt Sagen, og fundet Hr. Styffes Mening paa det evidenteste bestyrket, især af de Angivelser, der findes i den legendariske Olaf den helliges Saga, Cap. 15. Her kaldes nemlig den Sø, hvor Olaf var indsluttet, ikke *lögr* (d. e. Mælaren), men *Skarfr*, og „Skarfwen" er endnu Navnet paa den til Sigtun opgaaende Sø, der ved det smale Sund ved Steket forbindes med Mælaren; og om dette Sund eller Oos siges der udtrykkeligt, at det var *stikadr*, d. e. spærret med nedrammede Pæle, efter den i Østersøen almindelige Skik, ved slige Pæle at spærre Adgangen for Ufredsmænd. En saadan Palissadering kaldtes sædvanligviis *Stik*, (udtalt Stek), med den bestemte Artikel „*Stikit*", (udtalt „Steket"), hvilket saaledes øjensynligt har givet Stedet Navn. Vestenfor Steke-Sundet er der en temmelig høj og bred Halvø, der ved et smalt, grundt Sund, nu kaldet Nysse-Graven, adskilles fra den vestre Bred. Dette Sund skulde altsaa være det, Olaf grov, og vist er det, at han her let maatte kunne have gravet, uden at bemerkes af den østenfor Øen eller Halvøen ved Steket liggende svenske Hær. Det maa altsaa heraf være klart, at et saadant Sagn visselig har existeret i Svithjod, og oprindeligen nærmest have knyttet sig til Skarfwen, Steket og Nysegraven. Men det sidste Navn, der nærmest hentyder paa en fra Gardarike kommende Vikingehøvding, bestyrker den af mig ovenfor fremsatte Mening, at Sagnet ikke fra først af har nævnt St. Olaf, men kun en eller anden Austervegs-Høvding, maaskee af Navnet Olaf, og at det først senere, da St. Olafs Hellighed gjorde ham berømt, er overført paa denne. Men her indtreffer da det merkelige, at da den legendariske Saga, idet den nævner Skarfwen og middelbart ogsaa „Steket", tillige nævner „Agnafit", hvilket saaledes ogsaa synes at burde henføres til Nysegraven, ej til Søderstrøm.

Hálogaland
og en Deel af Finmarken.
NORGE
(Nóregr)
Frostathingslag med Throndhjem
Gulathingslag
Eidsivathingslag med Viken
Hálogaland
Finmörk
Vestfjördr
Throndheimr
Naumudalr
Raumsdalr
Sunnmœri
Firdir
Fjalir
Sogn
Hördaland
Vors
Hardangr
Valdres
Haddingjadalr
Upplönd
Gudbrandsdalir
Heidmörk
Eystridalir
Ringaríki
Hadaland
Foldin
Vík
Vingulmörk
Rogaland
Agdir
Oslo
Nidarós
Stad
Lista

J. Storm lith

Author Munch, Peter Andrew 24900 HScan
M9636n
Title Det norske Folks Historie. [Part I.] Vol.1².

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

Do not
remove
the card
from this
Pocket.

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File."
Made by LIBRARY BUREAU